TRACTATVS
DE
OFFICIIS VENALIBVS VACABILIBVS ROMANÆ CVRIÆ

AVCTORE

IOANNE BAPTISTA DE LVCA

S. R. E. CARDINALI,

Cui accedit alter Tractatus eiuſdem Auctoris

DE LOCIS MONTIVM

Non vacabilium Vrbis.

ROMÆ, M.DC.LXXXII.

Ex Typographia Reuerendæ Cameræ Apoſtolicæ.
Apud Nicolaum Angelum Tinaſſium.

SVPERIORVM PERMISSV.

INDEX

CAPITVLORVM TRACTATVS

De Officijs venalibus vacabilibus.

INDEX

CAPITVLORVM TRACTATVS

De Officijs venalibus vacabilibus.

CAP.

eius

LIBRVM hunc de Officijs venalibus vacabilibus Romanæ Curiæ, & de locis Montium ab Eminentissimo, & Reuerendissimo Domino meo Cardinali de Luca exaratum, iucundissimè perlegeram, humanissimis Auctoris iussibus obtemperans, dum de illo meam exquirere sententiam dignatus fuit. Demandatam itaque in præsentia à Reuerendissimo Sacri Palatij Apostolici Magistro prouinciam illum perlustrandi, libentissimè suscepi, eamque obeundo, nihil in eo, diligenter iterum expenso, sese obtulit, quod vel Pontificiarum, Conciliariumque Constitutionum placitis, vel sanæ doctrinæ aduersetur; sed omnia integra, & omninò tuta, ac publica luce dignissima comperi, non ad Auctoris gloriam, tot alijs omnigenæ eruditionis fœtibus in lucem editis iam abundè partam, atque diffusam, magis amplificandam, sed ad aliorum vtilitatem. Id planè in hoc præstanti Opere omnium admirationem præcipuè promeretur, quod ab Auctore, publicarum curarum mole presso, eo temporis spatio expletum fuerit, quo vix transcribi valeat, vt proinde fateri quicumque cogatur, illum ab incontaminatis Iurisprudentiæ fontibus perennem duxisse venam doctrinæ, atque sapientiæ, quæ publico semper beneficio fluens, salubrium aquarum effusione in tot editis voluminibus in regale flumen excreuerit, quod Nilum imitatum, legalem, atque Politicam facultatem, & sacram, atque profanam rectè viuendi disciplinam mirificè fecundauit. Ità de transmisso mihi Opere Eminentissimi Auctoris, quem venerabundus semper colui, pro veritate sentio.

Prosper Bottinius Archiep. Myreñ.

IMPRIMATVR;

Si videbitur Reuerendiss. Patri Magistro Sac. Palatij Apostolici.

I. de Ang. Archiep. Vrb. Vicesger.

IMPRIMATVR,

Fr. Dominicus Maria Puteobonellus Sacri Palatij Apost. Mag. Ord. Præd.

DE OFFICIIS VENALIBVS VACABILIBVS ROMANAE CVRIAE.

CAP. I. PROEMIALE.

Occasio scribendi, & de qua specie officiorum agatur.

SVMMARIVM.

1 *Protestatio, vel excusatio Auctoris.*
2 *Omittuntur preludia fieri solita.*
3 *De quibus officijs agitur.*
4 *Officiorum venalium vsus apud antiquos Romanos sub nomine militiarum.*
5 *Sunt de Regalibus, & extra priuatum commercium.*
6 *Per quos tractetur de materia.*
7 *De stylo, qui tenetur super auctoritatum allegatione.*

CAP. I.

NON semel accidit, vt præter negotiorum, aliarumque rerum regularem cursum, à particularibus deueniatur ad vniuersalia, istisque illa occasionem præbeant, vt in hac præsertim tractatione praxis docet; Cum enim mihi post transitum à Foro ad Aulam, extra consuetam, & diuturnam viam, per aliam, longè plus incommodam, & spinosam ambulanti, occasio præbuerit antiquum forense reassumere plectrum in adeò celebri causa, intitulata *Romana pretij officiorum*, disputata in Rota Romana inter Cameram Apostolicam, & olim Secretarios Apostolicos, ob illius Collegij suppressionem, iuxta seriem in Rotæ Decisionibus, præsertim secunda, recensitam, (A) ac etiam inferius reassumptam in Cap. 14. id incentiuum dedit, ex consueto veritatis, & iustitiæ amore, & charitatis motiuo erga posteritatem, in vnum colligere, & recensere ea, quæ, tàm in dicta controuersia, quàm in mei Theatri Regalium libro, alijsq; eiusdem Theatri locis, occasione consimilium particularium controuersiarum, dixi in 1 hac materia Officiorum Venalium, & Vacabilium Romanæ Curiæ, aliqua elucidando, (quantum fieri potest, atque humanæ conceditur imbecillitati) æquiuoca, in quæ fre-

(A) *Romana pretij officiorum 19. Iun. 1680 coram Alberg. de qua infra sub nu. 18.*

quentèr incidi sum expertus, prudentem, ac doctum admonendo lectorem (dum indoctos, & indiscretos non alloquor), vt discretionis memores considerent opus penè sine tempore, & sine libris, cum non modica negotiorum mole in Aula Vaticana succisiuis, non dico horis, sed breuissimis, continuò interruptis, spatijs compositum esse.

Scriptorum stylus frequentior est, cuius inobseruantia apud legalis facultatis modernos præsertim professores magnam recipere solet censuram, in tractationibus magnos facere apparatus, magnumque adhibere laborem in origine, significatione, & deriuatione vocabuli, sub quo materia explicatur, & tractatur, ac etiam super diuersis speciebus, quæ sub eodem generico vocabulo compræhenduntur, necnon super vera definitione, vel descriptione, alias impugnando definitiones, vel descriptiones, quæ ab alijs traditæ sint, vt in hac indiuiduali officiorum tractatione apud aliquos modernos legitur. (B)

2

Quidquid autem sit de huiusmodi preludijs, circa quę ad pręfatos, aliosque similes Scriptores remitto lectorem, propositum non est agere de officijs in genere, & per consequens de omnibus illis muneribus publicis, & priuatis, Ecclesiasticis, & sæcularibus, ciuilibus, & militaribus, administrationem, ac iurisdictionem annexam habentibus, vel illa carentibus &c. sed solum de Officijs Venalibus, & Vacabilibus, non quidē in genere, adeout omnium Regionum, vel Principatuū officia huiusmodi veniant, sed solùm de illis Curiæ Romanæ, seu Pontificiæ, à quibus, ex rationis identitate, quando ista intret, atque aliorum Principatuum, vel Ciuitatum leges, vel styli non obstent, neque diuersitatem inducant in casuum contingentia inferri valeat; Illa solum insinuata generalitate, quæ communis est omnibus Regionibus, & Principatibus, in quibus viuitur cum illo Romanorum iure, quod ciuile commune dicitur, vt huiusmodi officiorum vsus non sit nouus, dum apud antiquos Romanos quoque cognitus fuit, sub diuerso tamen vocabulo militiarum, quæ idem sonant, ac ista nostrorum temporum officia venalia, (C) ideoque id quod in pręfato iure de militijs dispositum legitur, his officijs regulariter congruit, quando particulares leges, vel styli diuersimodè non suadeant, à quibus tamen, vt plurimùm huius materiæ regulatio pendet: Quinimò in plerisque huius Curiæ officijs, adhùc idem continuat antiquum militiarum vocabulum, quamuis eorum erectio sit recens, quia militiæ, vulgò *Caual-*

3

4

(B) *Amiebangel. de Regal. offic. quæst. 1. cum tribus seqq.*

(C) *l. penult. §. alumno, ff. de legat. 3. l. 3. §. te dici, ff. de minor. l. fin. C. de pign. l. omnimodo §. imputari, C. de inoff. testam. vbi Bald. Castr. Salicet. & alij. Amiebangel. de Regal. offic. quæst. 1. num. 12. Theatr. lib. 2. de Regal. disc. 2. n. 4., disc. 17. n. 9. & alibi.*

Cauallierati nuncupantur, vt in eorundem officiorum serie recensita in Cap. sequenti habetur.

Quamuis autem inter Regalia enumerata in illa capitulatione, quæ in pace Constantiæ inita fuit inter Imperatorem Federicum I. & confœderatas Ciuitates Lombardiæ, registrata inter leges feudales, ideoque vnica Regalium lex, & norma reputata, (D) in aliorum tamen maiorum Regalium enumeratione manca, vt in suis aduertitur sedibus (E) facultas creandi Officiales, & Magistratus ad Iustitiæ administrationem, & Reipublicæ regimen recenseatur; Nihilominus de hac specie officiorum ad solam vtilitatem, militiarum ad instar, verè ista lex non loquitur, adhuc tamen ex communi Doctorum sensu, & Principatuum 5 praxi receptum est, vt huiusmodi Officiorum venalium erectio, & dispositio sit etiam de reseruatis Supremo Principi, & per consequens de Regalibus, adeout de vno in alterum, quo ad substantiam, transferri non valeant, absque eiusdem Principis, vel illius, quem ipse deputauerit, licentia, vt patet ex ijs, quæ sparsim in enunciato Theatri secundo libro de Regalibus habentur, ac etiam infrà in plerisq; locis, præsertim occasione *De Offic. Venal. Vacab. Rom. Cur.* agendi de commercio, & contractatione Cap. 6., & seqq. Et licet aliquæ subditæ Ciuitates, vel subditi, & inferiores Magistratus eundem vsum habere soleant, vt etiam in Vrbe habetur in officijs Populi Romani, seu Capitolinis, adhuc tamen ex Papæ supremi Principis concessione, & potestate id sequitur; Ideoque tyronicum potius esset in assumpto passim recepto, & controuersiam non recipiente, se diffundere, atq; chartas inutiliter implere super ratione, ob quam sint de regalibus, & extrà priuatum commercium, vtpote in iure præsupponendo.

Apud quos autem Doctores de ista officiorum materia tractetur, ex 6 eodem secundo Regalium libro conijci potest, atque aliqui moderni Scriptores multos de materia loquentes colligunt. (F)

Connaturalis est Iuristarum stylus, imò necessarius apud eos reputatus, nil asserendi absque auctoritatum allegatione, magnoq; cumulo, 7 ex illorum axiomate, quod erubescimus cum sine lege loquimur; vnde prouenit quod eorum opera pro moderno præsertim stylo composita, cum adeo magna allegationum inutilium copia, nauseantia, & contemptibilia apud alios litterarum

A 2 Pro-

(D) *Cap. vnico; Quæ sint Regalia in vsibus feudorum.*

(E) *In summa Regalium num. 1. & seqq. in alio opere Italici idiomatis, cui titulus est* Il Dottor Volgare *eodem tit. 2. de Regal. in genere; Et in opusculo eiusdem Italici idiomatis, cui titulus est* Il Prencipe pratico *cap. 13.*

(F) *Amichangel. de Regal. offic. q. 4. num. fin. d. disc. 2. de Regal. nu. 5. & in alijs pluries; plenè Salgad. in labyr. credit., qui fortè omnium latius, & melius de hac materia tract. allegat. d. disc. 2. & alibi pluries.*

Professores non immeritò reputentur; Id autem penè in omnibus meis Operibus, genium, ac stylus abhorruerunt, magis verò in isto, in quo, vt præmissum est, absque libris, & absque tempore in Aula totum egit memoria; Ad satisfaciendum verò ijs, qui mihi fidem præstare nolentes, alias cupiunt auctoritates, insinuantur loca, in quibus eædem propositiones cum auctoritatibus, & decisionibus comprobantur, vbi videri poterunt, & vbi de eis actum non est, moderatæ pro stylo insinuantur, dum istæ alias referunt.

CAP. II.

De speciebus, & qualitatibus Venalium officiorum vacabilium Curiæ Romanæ, & præsertim de Prælatitijs, & de requisitis necessarijs ad Prælaturam obtinendam.

SVMMARIVM.

1 *Quare dicantur officia Cancellariæ.*
2 *Distinguuntur hæc officia in tria genera, siue in tres species diuersas.*
3 *Quæ sint officia Prælatitia, & primi Ordinis.*
4 *De officio Cardinalis Camerarij.*
5 *Commendabilis esset distinctio officiorum vtriusque Principatus, & quare ista non adsit.*
6 *De officijs Auditoris Cameræ, & Thesaurarij Generalis.*
7 *Quæ nam sint alia officia Prælatitia singularia, quæ non constituunt Collegium.*
8 *De officijs Prælatitijs, quæ faciunt Collegium.*
9 *De officijs secundi generis, quæ non sunt Prælatitia, sed aliquam habent administrationem.*
10 *De officijs tertiæ classis, quæ nullam habent administrationem.*
11 *De portionibus, quarum sunt capaces etiam mulieres.*
12 *Recensentur ista officia tertiæ classis, eorumque Collegia.*
13 *De officijs Capitolinis.*
14 *De requisitis necessarijs ad Prælaturam Referendariorum.*
15 *Quod non soleret practicari in his officijs venalibus, & quare.*
16 *De prouisione desuper facta.*
17 *De diuersis speciebus Prælatorum.*
18 *Non ex eo, quod aliquis sit Prælatus, sequitur quod sit Referendarius.*
19 *Datur exemplum Canonicorum.*
20 *Quid operetur concessio Prælaturæ in his officijs.*
21 *De Auditoribus Rotæ, alijsque Officialibus Curiæ.*
22 *De absurdis, & inconuenientibus, quæ aliàs resultarent.*
23 *Quod ipsæmet Constitutiones, quæ concedunt priuilegium, idem disponant.*
24 *In dubio procedendum est cum regula.*

CAP. II.

PRO Curiæ loquendi vsu, Officia Venalia, 1 quæ per Papam conceduntur, Cancellariæ, vel Datariæ appellantur, quamuis pleraque sint, & præsertim maiora, & primi ordinis, quæ Cameralia potiùs, quàm Cancellariæ, vel Datariæ dicenda veniunt, ac etiam aliqua inferiora diuersas habeant administrationes, vel munera, vt infrà in eorum serie. Istud autem generale vocabulum originatum probabiliter videtur ex maiori numero, & parte, vel probabilius ad distinguendum officia Papalia à Capitolinis, quorum antiquiori tempore magnus erat numerus, & de quibus

quibus etiam incidenter in plerisque locis fit mentio, quoniam omnia officia Papalia cuiuscunque sint speciei, & qualitatis expediuntur per Datariam, & Cancellariam respectiuè, quod in aliquibus Capitolinis non sequitur.

Vt autem in enunciata Regalium Sede aduertitur, (A) triplicis generis, vel qualitatis esse dignoscuntur hæc officia venalia vacabilia per Papam conferri solita. Primi namque 2 generis sunt ea, quæ maiora, vel primi ordinis esse dici merentur, quamuis inter se quoque aliqua notabilis adsit disparitas, vtpotè annexam habentia Prælaturam, adeout non conferantur nisi Prælatis, vel quod per eorum assecutionem Prælati efficiantur, ac etiam habent annexam 3 iustitiæ, vel alterius qualificati muneris administrationem, ac maiores præeminentias, vndè propterea conferri non solent, nisi viris iam benemeritis, siue quod ex natalium qualitate, aut ex virtute, & animi dotibus, Sedis Apostolicæ, ac Reipublicæ seruitium, ac beneficium ex eorum opera probabiliter sperari valeat, cum ad hunc finem ordinata sit Prælatura, tanquam quædam species primariæ militiæ, ex qua Duces, aliique Præfecti, & Officiales exercitus eligi debeant; atque hoc primum genus diuiditur in plures species, quod scilicet alij sunt Officiales Camerales, alij Cancellariæ, & alij, quibus diuersa alia munera incumbunt, vt infra, ac etiam alia intrat distinctio, quod alij constituunt Collegium, & alij considerantur singulariter.

Inter hæc officia connumeratur vnum omnium maius, quod iuxta antiquissimam, nunquam interruptam, praxim, est de sui natura Cardi- 4 nalitium, vtpotè obtineri non solitum nisi per aliquem in hac dignitate constitutum, illudq; est venale, vt non semel practicatum esse docent Historiæ ex insinuatis in relatione Curiæ, loquendo de Cardinali Camerario, (B) atque præsertim practicauit B. Pius V. pro subsidio belli contra Turcas; Et licet iuxta modernam praxim, quando vacatio contingit, gratis frequentiùs concedi soleat, attamen in concessione fit condonatio pretij, eodem modo, quo practicatur, quando per Pontificem coniunctis, vel alijs donantur alia officia, etiam minora, vt habetur infra in Cap. 17., istudque pretium esse consueuit scut. 60. mill. monetæ, vt in hoc sæculo practicatum fuit sub Gregorio XV. in Cardinali Hippolyto Aldobrandino. Verum quando id practicandum esset hodiè ob notabilem alterationem pretij huiusmodi officiorum, probabile est, quod esset longè maius; Ideo autem istud officium est venale, non autem talia sunt alia officia Cardinalitia, V. Cancellarij, Pœnitentiarij, & Vicarij Vrbis, quia hæc pertinent ad Principatum spiritualem, illud autem specialiter ad temporalem, vt in suis sedibus aduertitur. (C)

Commen-

(A) *lib. 2. de Regal. disc. 3.*

(B) *lib. 15. in relat. Curiæ disc. 11.*
(C) *d. disc. 11. in relat. Curiæ, & in opusc. de Card. pract. cap. 14.*

Commendabile quidem esset, vt hæc officia aliam reciperent veram, 5 ac totalem diuisionem, quod scilicet alia essent pertinentia ad Pontificium Principatum spiritualem, & alia ad alterum Principatum temporalem, iuxta nimium frequenter insinuatam istorum Principatuũ distinctionem, ac diuersitatem; (D) Verum quidam insensibilis vsus diuersam induxit consuetudinem, adeout illa officia, quæ principaliter sunt temporalia ad temporalem Principatum pertinentia, participent de multis pertinentibus ad spiritualem, & è contra illa officia, quæ principaliter pertinent ad Principatum spiritualem, participent de multis pertinentibus ad temporalem.

Officiales autem Prælatitij de hac secunda specie singulari, sunt duo primarij Curiæ Officiales, tàm ratione maioris muneris, ac iurisdictionis, & præheminentiæ, dum omnes alios antecedunt singulariter consideratos, pluribusque gaudent honoribus, & prærogatiuis, quibus alij non gaudent, quàm etiam ratione maioris valoris, vel pretij, fixi tamen, & inuariabilis, pro quo iuxta præsentem statum concedi solent; Istiq; 6 sunt, Auditor Cameræ, & Thesaurarius generalis, atque valor est scutorum auri 56. mill. Istaque officia pro stylo penè inconcusso non solent conferri, nisi ijs, qui iam sint Clerici Cameræ, licet quandoque ab hoc stylo, sed nimium rarò soleat recedi; vt initio sæculi currentis in Officio Thesaurarij practicatum fuit sub breuissimo Pontificatu Leonis XI., qui sequuta huius officij vacatione illud contulit Aloysio Capponio penè adolescenti, fuitq; postmodum qualificatus Cardinalis, eiusque mentio fit occasione agendi de Decanatu S. Collegij. (E) Sunt autem incompatibilia cum Clericatu, qui dimittitur retrahendo pretium scutorum pariter auri 42. mill. adeout augumentum de nouo soluendum importet scut. auri 14. mill. De his autem duobus maioribus Officialibus, eorumque iurisdictione, & præheminentijs agitur in eadem relatione Curiæ. (F)

Alia officia Prælatitia singularia, Collegium non constituentia, ali- 7 quam iurisdictionem annexam habentia, sunt videlicet, Præses, vel Præsidens Cameræ, Regens Cancellariæ, Auditor Contradictarum, Auditor Confidentiarum, Corrector Contradictarum, Præfectus Minutarum Breuium, Reuisor Minutarum Breuium, Præses, vel Præsidens Sollicitatorum Apostolicorum, vulgò Ianizerorum, Præses, vel Præsidens plumbi, istorumque officiorum pretium, non est fixum, sed varium, ac respectiuè maius, vel minus ad mensuram emolumentorum. Illa verò Prælatitia, quæ faciunt Collegiũ sunt, Duodecim Clerici Came- 8 ræ Apostolicæ, de cuius Tribunali agitur in dicta relatione Curiæ, (G) isto-

(D) *d. lib. 15. in relat. Curiæ disc. 2. lib. 2. de Regal. disc. 2. & in d. opusc. de Cardin. cap. 10. & alibi pluries.*

(E) *in d. relat. Curiæ disc. 5. & in d. opusc. de Card. cap. 3.*

(F) *disc. 34. & 35.*

(G) *disc. 33.*

istorumque officiorum pretium est fixum, & inuariabile scutorum auri 42. mill. Duodecim Prothonotarij Apostolici de numero participantium, quorum officium est antiquissimum, vtpotè à temporibus primitiuæ Ecclesiæ erectum pro conscribendis actis Martyrum, pretium verò non est fixum, sed varium iuxta temporum contingentias. Et duodecim Abbreuiatores de Parco maiori, quorum officium directè, & propriè versatur circa Cancellariam Apostolicam, & pariter pretium est varium iuxtà temporum, & emolumentorum variationem; Istorumque Abbreuiatorum medietas prius pertinebat ad Cardinalem Viceeancellarium, qui ea vendebat, sed per Innocentium XI. dismembrata fuerunt, omniaque applicata Cameræ, vt in Motu proprio registrato in calce præsentis Capituli.

Secundi generis sunt Officia, quæ media dici merentur, vtpotè quid 9 medium constituentia inter Prælatitia primi ordinis, de quibus suprà, & inferiora popularia tertij generis, vel ordinis, de quibus infrà, ex eo quod annexam habent aliquam administrationem negotiorum Cancellariæ Apostolicæ, & in litterarum Apostolicarum expeditionibus, aut in actis iudicialibus conscribendis, & ordinandis, siue in illis exequendis, vnde propterea in eis requiritur aliqua idoneitas, & litteratura, & in plerisque iuxta legem fundationis, requiritur etiam gradus Doctoratus, istaque pro maiori parte sunt Collegialia, eorumq; pretium est varium, maius, vel minus pro temporum, & emolumentorum varietate, & qualitate. Collegialia verò sunt, nempè, Scriptores Apostolici in numero centum, Scriptores Breuium in numero octogintavno, Scriptores Pœnitentiariæ, aliàs minoris gratiæ in num. 27. Procuratores Pœnitentiariæ, aliàs minoris gratiæ in num. 24. vltra illos tres Procuratores, & tres Scriptores, qui actu seruiunt Tribunali Pœnitentiariæ pro foro Pœnitentiali, cum ista officia non sint venalia; Abbreuiatores de Parco minori in nu. 60. Sollicitatores, vulgò Iannizeri nu. 100. Correctores Archiuij num. 8. Clerici Registri nu. 6. Registratores supplicationum n. 20. Registratores Bullarum nu. 24. Magistri Regestri supplicationum nu. 8. Magistri Regestri Bullarum num. 6. Cubicularij num. 60. Procuratores Contradictarum num. 13. Notarij Auditoris Cameræ num. 10. Notarij, seu Secretarij Cameræ num. 4. Notarij Rotæ num. 4. Notarij Cardinalis Vicarij num. 4. Cursores Papæ num. 19. Mandatarij Curiæ Gubernatoris nu. 7. Magistri plumbi num. 3. Notarij Prouinciæ Marchiæ num. ... Adsunt etiam aliqua officia venalia habentia annexam aliquam administrationem, vel exercitium, quæ sunt singularia, & non efformant Collegium, nempè Notarius ciuilis Gubernatoris, cum officium Notarij criminalis pertineat ad Archiconfraternitatem Charitatis. Et Notarij super processibus, promouendorum ad Episcopatum, Ripæ, Burgi, Aedilium, seu Magistrorum Viarum, Mercatorum, Prothomedici, Contradictarum, Agriculturæ in parte, *Hebræorum*, *&* *Neophitorum*, Officium Assessoris, Magi-

Magistrorum viarum, & sunt quamplures Depositariæ aliquorum ex Collegijs. Ex his autem, de quibus supra, ac etiam ex ijs, de quibus infra, aliqui Officiales exercere solent per se ipsos, & alij pro maiori parte exercent per substitutos, vt aduertitur infra Cap. 19.

Demum tertij generis sunt officia minora magis popularia, quæ nullam habent annexam administrationem, ideo non exigunt industriam, vel idoneitatem personæ, sed illorum sunt capaces etiam idiotæ, & infantes, vtpotè ad solum emolumentum, quinimò in aliquibus ex istis, ac etiam in illis secundæ classis, de qua supra, sunt erectæ quædam portiones, quarum sunt capaces etiam mulieres, & infantes, atque infra Cap. 11. explicatur quid nam istæ portiones importent, illæque portiones, quæ Ripæ dicuntur, sunt in num. 634. vltra plures alias portiones recenter erectas super aliquibus officijs, de quibus supra, & infra; Istaque officia constituunt etiam Collegia, atque eorum pretium est varium iuxta temporum qualitatem, ac magis, vel minus, ad mensuram emolumentorum, eaque sunt videlicet, Collectores plumbi n. 104 Scriptores Archiui nu. 91. Scutiferi Apostolici num. 140. Præsidentes Annonæ nu. 141. Mazzerij nu. 25. Officiales nuncupati de Virga-rubea nu. 16. Custodes primæ catenæ n. 3. Custodes secundæ catenæ num. 2. Ostiarij primæ, & secundæ catenæ nu. 5. Milites vulgo *Caualllieri Lauretani* num. 330. Lilij num. 350. Pij num. 671. S. Petri num. 401. S. Pauli num. 200. & forsan alia existunt ignota, cum meum non sit exacti historici, vel enumeratoris partes in hoc implere.

De officijs Capitolinis non agitur, nisi incidenter, tum quia diuersam habere solent naturam, cum aliqua sint hæreditaria, & transitoria, etiam ad extraneos, cum sola obligatione renouandi expeditiones, vt sunt præsertim officia Notariorum fori Capitolini, & aliqua solent esse ad lineas, vel generationes; tum quia penè annihilata videntur, atque in dies supprimuntur, eo quia magnum causabant grauamen Cameræ, Populi autem nullum leuamen, & beneficium, dum contingente vacatione, per Conseruatores pro tempore concedi solebant gratis eorum coniunctis, vel beneuolis, aut si mediante pretio, istud ad eorum priuatum tendebat commodum, quinimò prorogationes, ac præuentiuas concessiones de facili facere solebant; vnde propterea Innocentius X. magnam quidem eorum fecit suppressionem, quam successiuè alij Pontifices continuarunt, vt actu continuat Innocentius XI. (H) Ac etiam quia tractatio est de officijs Romanæ Curiæ sub cuius nomine venit Curia Papæ, vbicunque iste residentiam habeat, vnde quando longam residentiam habuit in Gallia, adhuc Romana Curia dicebatur; è conuerso autem Curia Capitolina, est Curia particularis Romanæ Ciuitatis constitutæ ex proprio Populo, & districtualibus, ad instar cuius-

(H) *De his disc. 3. & 14. de Regal.*

cuiuslibet alterius Ciuitatis. (1)

In proposito autem præmissorum Officiorum primæ classis, quæ annexam habent Prælaturam; Cum Alexander VII. per eius Constitutionem 88. innouatiuam Constitutionis 41. Sixti V. statuerit, quod illi, qui Collegio Referendariorũ vtriusque Signaturæ cooptari cupiunt, vltra Prælaturæ concessionem, ex Papæ gratia fieri solitam, habere debeant nonnulla requisita cum processu in Signatura Iustitiæ iustificanda, nempè legitimos, & honestos natales, ætatem annorum 25., probitatem vitæ, & famæ, Clericatum, Doctoratum in aliqua publica Vniuersitate in vtroque iure, vel eorum altero, præuio quinquennali studio, praxim Curiæ per biennium, & congruam prouisionem scutorum mille quingentum, ac vlterius, vt præcedere debeat examen cum consueta propositione duarum commissionum idealium in plena Signatura, & præstatio iuramenti. Orta est dubitatio, an possessores huiusmodi Officiorum, pro obtinenda Prælatura, subiaceant processui, dictisque requisitis, atque attenta quadam obseruantia de facto, nemine ad id reflectente, isti Officiales prætendebant se exemptos, ex eo fundamento, quòd Prothonotarij Apostolici per Constitutionem 12. Sixti V. creantur Prælati domestici, & vtriusque Signaturæ Referendarij; Abbreuiatores autem de Parco maiori, fortèque alij Officiales Cancellariæ per Constitutionem 2. Pauli V. pariter creantur Referendarij.

Inter alios verò abusus, ad quos pro mei muneris debito aduertere curaui, atque Diuina assistente gratia ex zelo veritatis, & iustitiæ abolere, iste præsertim talis mihi videbatur, quodque propterea nullatenus permittenda esset hæc Apostolicarum Constitutionum publica contrauentio in adeo magno Tribunali, & in conspectu Curiæ, quoniam non omnis Prælatura pernecesse importat, vel secum trahit cooptationem huic Collegio, dum multæ sunt diuersæ Prælaturæ species, vel hyerarchiæ, multaque inter se distincta Collegia, vt exempli gratia. Est hyerarchia Episcoporum, & Archiepiscoporum, & sunt Collegia, Rotæ, Cameræ, Prothonotariorum, Abbreuiatorum, & similia, quæ sunt diuersa ab isto Collegio Referendariorum, ac etiam habetur species Prælatorum domesticorum Papæ, & sunt pleraque Officia Prælatitia singularia superiùs recensita: ideòque non ex eo, quod aliquis sit de vno Collegio Prælatitio, quamuis etiam dignioris, & maioris ordinis, exinde sequitur, quod sit de isto Collegio Referendariorum, nisi seruatis seruandis illi cooptetur, vt exempli gratia, habemus in genere Canonicorum Ecclesiarum Cathedralium, Metropolitanarum, & Collegiatarum, quoniam omnes sunt, & dicuntur Canonici, sed non ex eo, quod quis creatur Canonicus in vna Ecclesia, quamuis maiori, atque sit de illo Capitulo, exinde sequitur,

14 15 16 17 18 19

(1) *In Relat.Curiæ disc.1. & in annotat. ad disc.9. de Iudic. in supplem.*

quod dicatur de Capitulo, vel Collegio aliarum Ecclesiarum, etiamsi in eis de aliquo Canonicatu prouideatur, nisi seruatis seruandis de iure communi, vel particulari, & iustificatis requisitis admittatur in Collegium, & Capitulum, ideòque non sufficit, quod Officiales vnius Collegij, ad quod fuerint admissi creati sint per Papam etiam Referendarij, quoniam id aliud non operatur, nisi concessionem generalem illius Prælaturæ, pro qua in alijs non obtinentibus hæc officia necessaria est concessio, vel gratia specialis, quæ tamen non sufficit pro cooptatione in Collegium, nisi præuia iustificatione requisitorum sequatur admissio, vel receptio iuxta insinuatum exemplum illorum, qui per Papam, vel Ordinarium prouidentur de aliquo Canonicatu in Cathedrali, vel Collegiata, quoniam ista prouisio, etiam cum perfecta expeditione litterarum præbebit quidem titulum, sed sequi debet admissio, vel receptio in Capitulum, præuia iustificatione requisitorum, quæ ex huiusmodi Capituli legibus, vel priuilegijs, aut ex consuetudine sunt necessaria.

20

Et magis proximè ad rem, si vacante loco in Rota, Papa alium de hoc loco prouidet, illicò ei concedit litteras continentes perfectam creationem, & prouisionem iuxta verba in Præheminentiarum Sede registrata, (L) non per hoc tamen ille dicendus est de Collegio, neque sedere potest in Rota, minusq; priuilegijs, & preheminentijs Auditorum Rotæ gaudet, nisi præcedant iustificatio requisitorum, & implementum quamplurium functionum, necnon duplex examen publicum, & secretum, hisque omnibus peractis, præstandum est iuramentum in plena Camera, vt aduertitur in eadem Sede Præheminentiarum, (M) vbi quod idem penè vbique seruatur in omnibus Collegijs, & Tribunalibus exercentibus iurisdictionem, & annexam habentibus administrationem iustitiæ, pro qua exercenda, præstandum est Iuramentum, atque adimpleri debent omnia requisita per leges, vel stylos illius Tribunalis, vel Collegij; ideòque cum ista Prælatura Referendariatus vtriusque Signaturæ sit de hoc genere, quoniam annexam habet administrationem iustitiæ, & exercitium iurisdictionis, prorsus improprium est, vt ex officio Prothonotarij, vel Abbreuiatoris, quod satis modicam exigit administrationem pro quibusdam actibus extraiudicialibus, magisque honorificis, quàm veræ administrationis, obtineri debeat cooptatio huic Collegio, absque eo quod constet de idoneitate, alijsque requisitis necessarijs pro hoc maiori munere exercendo; Atque alias dari posset casus, quod immaturæ ætatis, malèque morigeratus adolescens nullam iuris, & fori peritiam habens, ita efficeretur Iudex, atque iustitiam administrare deberet, & sederet in Signatura ignotus Collegio, vel Tribunali, quo nil absurdius, ac etiam quod non esset de congrua substentatione prouisus, adeout cum dede-

21

22

(L) *lib. 3. de Præhemin. disc. 28.*

(M) *d. disc. 28.*

dedecore ordinis Prælatitij tanquam mendicus viuere cogeretur, dum huiusmodi Officiorum valor importat respectiuè decem, vel quindecim mille scuta circitèr, quæ possunt etiam esse ab alio mutuata; Et quod magis est, ita esset comprobare falsam ignari, vel maligni vulgi opinionem, & famam, de qua infrà Cap. 4., quod in Romana Curia, cum sola pecunia, sine meritis, & absque idoneitate, emantur Prælaturæ, & Dignitates, & iustitiæ administratio, ideòque abusus manibus palpari videtur.

Et præsertim quoad Abbreuiatores casus videtur dubitandi ratione indignus, dum ipsamet Consti-23 tutio Pauli V. exigit examen, & iuramentum, atque expressam relationem habet ad Constitutionem Sixti V. Et quoad Prothonotarios, eadem Constitutio 12. Pij V. clarè comprobat hanc discretiuam, quoniam in §. 7. omnes indefinitè creat Prælatos domesticos, alio non desiderato requisito, dùm ista est Prælatura solùm honorifica, sine administratione; in §. verò 15. creat Referendarios solùm illos, qui essent Doctores; Cumque istam Constitutionem idem Sixtus per aliam posteriorem 41. statuerit in isto Collegio Referendariorum quandam regulam generalem absque aliqua exceptuatione, idemque fecerit Alexander VII. intrat vulgaris, vera, & recepta propositio, quod procedendum est cum regula, quoties non constet de limitatione, vel exceptua-24 tione in dubio non præsumenda; cumque vtrique Pontifici benè innotescerent ista Officia hanc prærogatiuam habentia Prælaturæ, verisimiliter illa exceptuassent, & non statuissent regulam generalem pro omnibus in isto Collegio cooptandis; ideòque concludendum, quod hoc priuilegium contineat quandam concessionem generalem, similem concessionibus particularibus, quæ de Prælaturæ assumptione fieri solent, vt præbeant quidem titulum ad illam assequendam, constito tamen de idoneitate, & alijs requisitis, ad instar prouisionum, quæ fiunt de beneficijs in forma dignum &c.

Tenor Motus Proprij superiùs enunciati.

SANCTISS. D. N. D.

INNOCENTII
Diuina Prouidentia PAPAE XI.

Dismembratio Officiorum ab Officio Vicecancellarij, eorumque restitutio, & assignatio Sedi, & Cameræ Apostolicæ.

INNOCENTIVS PP. XI.

MOTV Proprio, &c. Diuina disponente clementia ad Summi Apostolatus apicem, meritis licèt imparibus assumpti, inter cætera cordis nostri desiderabilia illud intensis exoptamus affectibus, vt ea, quæ Sedis, & Cameræ Apostolicæ, cuius effectus, redditus, & prouentus à nonnullis Romanis Pontificibus, temporum, & rerum qualitatibus id tunc permittentibus, concessi, atq; assignati fuerunt, commodum, & vtilitatem respiciunt; Nos vrgentibus causis nouis restituamus, & ad statum primæuum reducamus, siuè de nouo applicemus, & attribuamus, aliaque desupèr opportunè disponamus, & ordinemus, prout maiori eiusdem Sedis, &

Cameræ subleuamini conspicimus expedire. Cum itaque rec. mem. Prædecessores nostri Sixtus PP. IV. Leo PP. X. Paulus PP. III. & forsan alij infrascripta Officia vacabilia ad Sedem, & Cameram Apostolicam pertinentia, ex certis expressis causis, & præsertim ob aliquam Cancellariæ emolumentorum diminutionem resultantem ab aliquibus priuilegijs, quæ Officialibus de nouo erectis concessa fuerunt S. R. E. Vicecancellario tunc, & pro tempore existenti eiusque Vicecancellariatus Officio in perpetuum concesserint, assignauerint, fortèq; donauerint, & elargiti fuerint, atq; pariter rec. mem. Sixtus PP. V. similitèr Prædecessor noster concessiones, & assignationes huiusmodi confirmando, & approbando, aliorumq; Officiorum concessionem de nouo faciendo tunc, & pro tempore existenti Vicecancellario amplam dedit facultatem, & potestatem de eis quandocumque, & quomodocumque casus eorum vacationis euenerit liberè disponendi, ac personis sibi benè visis ad vitam, etiam per viam venditionis, & recepto pretio concedendi, & conferendi simili modo, quo Romanus Pontifex de alijs Romanæ Curiæ Officijs vacabilibus disponere solebat, & solet, vt ex præfatorum, aliorumq; Romanorum Pontificum Motibus Proprijs, seù Litteris, & Prouisionibus, quorum tenores ex certa scientia pro expressis, atque in præsenti Motu Proprio pro insertis haberi volumus. Ipsaque Officia sunt, nempè vnum Regentis eiusdem Cancellariæ, sex Maioris, & quindecim Minoris Præsidentiæ Abbreuiatorum, viginti quinque Sollicitatorum Litterarum Apostolicarum, duodecim Notariorum Causarum Palatij Apostolici, ad vnum dumtaxat per rec. mem. Clementem PP. X. etiam Prædecessorem nostrum reducta, tria Cubiculariorum, septem Scutiferorum de numero Participantium, vigintisex S. Petri, tresdecim S. Pauli, duo de Lilio, & viginti Piorum Militum, necnon Custodis, Notariatusque, & Ostiarij eiusdem Cancellariæ, vnum Notariatum Contradictarum, & aliud de Consuetis nuncupatum, nonnullaque forsan alia Officia huiusmodi vacabilia, quæ paritèr in præsenti Motu Proprio pro plenè, & sufficientèr expressis haberi volumus. Nos occasione vacationis præfati Officij Vicecancellariatus per obitum bo. mem. Francisci, dum viueret, eiusdem S. R. E. Cardinalis Barberini nuncupati, Sacri Collegij Decani, ac Ostien. & Veliternen. Episcopi eius possessoris nuper sequutæ, considerantes præfatum Vicecancellariatus Officium, cum alijs emolumentis, quibus eius possessor potiri solet, iuxtà modum in eius collatione, & Prouisione à Nobis decernendum, congruam, sufficientemque prouisionem habere, omnemque iustitiæ, æquitatis, & congruentiæ rationem exigere, vt præfata Officia, & alia, si quæ sint similia, incremento, & subleuamini cedant, prædictarum Sedis, & Cameræ Apostolicæ, quæ de præsenti magis grauibus, & vrgentibus necessitatibus premuntur, atque eis, quod iam suum erat restituere. Hinc rebus maturè, & diligentèr examinatis, ex præmissa, alijsque rationabilibus causis, animum nostrum mouentibus, Motu simili, & ex certa scientia, maturaque animi nostri deliberatione, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, omnia, & singula præfata, & quæuis alia cuiusuis generis, & qualitatis, ac quomodolibet nuncupata Officia vacabilia, & vendi solita, si quæ sint, aliàs superiùs non expressa eidem S. R. E. Vicecancellario concessa, assignata, applicata, & appropriata, aut etiam donata, vt præmittitur, ab eodem Vicecancellariatus Officio Apostolica auctoritate dismembramus, & separamus, illorumq; omnium, & singulorum sic dismembratorum, & separatorum Officiorum concessionem, & assignationem, omnimodamque illorum dispositionem cum primum, ac deinceps semper, & quotiescumque illa per cessum, vel decessum, aut promotionem, priuationem, seù quamuis aliam dimissionem, illa pro tempore quarumuis personarum, etiam speciali nota dignarum, obtinentium vacare contigerit, ex nunc plenè, & perfectè Sedi præfatæ, Nobisque, & Successoribus nostris Romanis Pontificibus pro tempore existentibus, restituimus, & quatenùs opus sit, concedimus, assignamus, & incorporamus, atque ad easdem Sedem, & Cameram pleno iure spectare, & pertinere perpetuis futuris temporibus, ad instar aliorum

aliorum Officiorum vacabilium Romanæ Curiæ, in omnibus, & per omnia eadem auctoritate volumus, statuimus, & ordinamus. Decernentes eiusdem S. R. E. Vicecancellarium pro tempore existentem super eorumdem Officiorum dispositione nullo modo se immiscere posse. Sicque in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Iudices, etiam Causarum Palatij Apostolici Auditores, ac eiusdem S. R. E. Cardinales sublata &c. iudicari, & diffiniri debere, irritumque, & inane quidquid secùs super his à quoquam quauis auctoritate scientèr, vel ignorantèr contigerit attentari. Non obstantibus de iure quæsito non tollendo, alijsque Cancellariæ Apostolicæ Regulis editis, & edendis, necnon Calisti III. Sixti IV. Leonis X. Pauli III. Sixti V. ac Gregorij XIII. & Vrbani VIII. & aliorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum, necnon Pij etiam IV. etiam Prædecessoris nostri gratias præfatam Cameram concernentes, in eadem Camera omninò registrari debere, disponentibus, alijsque Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, etiam Conciliaribus desupèr quomodolibet in genere, vel in specie editis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine, similibus, ac quibuscumque, etiam quantumuis efficacissimis clausulis, & decretis, etiam irritantibus, roboratis, ac aliàs in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, ac innouatis, & quauis concessione huiusmodi, ex causa refectionis damnorum, vel alia quauis etiam onerosa, & correspectiua factæ sint, quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seù quæuis alia exquisita forma ad id obseruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nihil penitùs ommisso, & forma in illis tradita obseruata inserti forent, præsentibus pro plenè, & sufficientèr expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, motu, & potestatis plenitudine præfatis derogamus, & derogatum esse volumus, & decernimus, cæterisque contrarijs quibuscumque cum clausulis opportunis.

Fiat Motu Proprio B.

ET *quod singulorum Officiorum prædictorum concessionum, assignationum, & donationum tenores etiam veriores, ac earum Datæ habeantur pro expressis, seù in toto, vel parte exprimi possint in litteris. Et de perpetuis dismembratione, separatione, voluntate, statuto, ordinatione, singulis decretis derogatione, alijsque præmissis, quæ hic pro sufficienter, & ad partem repetitis habeantur vt supra in litteris, & cum clausula* ad perpetuam rei memoriam *latissimè extendendis. Volumus autem, quod sola præsentis nostri Motus Proprij signatura sufficiat, & vbique fidem faciat in iudicio, & extra, etiam regula contraria, & cæteris quibuscumque vt supra non obstantibus, seù si videbitur litteræ Apostolicæ desupèr cum præmissorum omnium, & singulorum, etiam denominationum, qualitatum, nuncupationum, aliorumque necessariorum, maiori, & veriori expressione per Breue nostrum, seù Officium de Curia expediri possint, eiusdemque Motus Proprij, seù litterarum desupèr conficien. exemplis etiam impressis, manu alicuius Notarij publici subscriptis, ac sigillo alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis, seù munitis, eadem prorsùs fides in iudicio, vel extra vbique locorum adhibeatur, quæ adhiberetur eidem Cedulæ, seù litteris, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Petrum XIX. Kal. Ianuarij Anno Quarto.*

Fiat B.

S. Datarius.

Die, Mense, & Anno, quibus supra, supradictus Motus Proprius affixus, & publicatus fuit ad Valuas Curiæ, & in Acie Campi Floræ, ac alijs locis solitis, & consuetis Vrbis per me Petrum Cannamellinum SS. D. N. PP. Cursorem.

Io: Antonius Scaiola Mag. Curs.

Romæ, ex Typographia R.C.A. 1679.

CAP.

CAP. III.

An pretium Officiorum vacabilium habeat naturam sortis, eiusque iure censendum sit, vel potiùs fructuum, & reddituum; & quid propriè ista Officia importent, & de eorundem Officiorum emolumentis, an sortis, vel fructuum naturam habeant.

SUMMARIUM.

1 *Error est procedere cum generalitatibus, non distinguendo casus, & circumstantias.*
2 *Qui dicantur fructus contradistincti à proprietate.*
3 *In vitalitijs regularitèr fructus habent naturam sortis, & quare.*
4 *Et in quo consistat fructus.*
5 *Quando procedat regula, de qua num.3.*
6 *Quid propriè contineant concessiones Officiorum vacabilium.*
7 *De concessionibus, & contractibus vitalitijs remissiuè.*
8 *De alienatione commoditatis in bonis prohibitis, & quid commoditas importet.*
9 *Pecunia, quæ soluitur non est verum pretium.*
10 *Quare in Vitalitijs non verificetur læsio.*
11 *De eadem conclusione, de qua num.3. vt pretium in Vitalitijs habeat naturam fructuum in concedentibus, & sortis in acquirentibus.*
12 *De concessionibus pro tempore futuro, importantibus supplantationem successoris, an valeant.*
13 *Quare ista ratio supplantationis successoris non attendatur in Officijs vacantibus.*
14 *De regula cessante causa &c. & quod resoluto iure datoris &c. non procedit consumato effectu.*
15 *De concessionibus in Feudum per Feudatarium.*
16 *De concessionibus, vel renouationibus bonorum emphytheoticorum, & laudemium an dicatur fructus.*
17 *Quod pretium Officiorum Vacabilium in Romana Curia computetur inter fructus, & redditus.*
18 *De errore superficialium in hac materia.*
19 *De effectibus ex hac inspectione resultantibus.*

CAP. III.

IN hoc puncto illes dignoscitur error, qui penè vniuersalis videtur, tot æquiuocorum productiuus, vt 1 pro eius determinatione non distinguendo casus, imò singulorum casuum particulares circumstantias, ob quas diuersimodè in vno, ac in altero casu iudicandum sit, quamuis cadant sub eodem puncto, vel articulo, procedatur cum regulis, & propositionibus generalibus, illas cuicunque casui applicando, quod quidem magnum redolet errorem, similem errori illorum imperitorum Medicorum, qui eadem aphorismata, vel sententias Hippocratis, Galeni, Celsi, & aliorum artis Magistrorum, eademque medicamenta in eadem dosa, vel quantitate quibuscunque infirmis eodem morbo laborantibus indifferentèr applicant, non distinguendo ætatem, complexionem, vires, aerem, tempus, aliasque diuersas circumstantias, quæ in singulis considerari debent. Cum enim iuxta regulam, fructus propriè sit

2 sit ille, qui in singula tempora per naturam, vel per artem statuta renascitur, salua rei substantia, vel causa productiua, cui proprietatis nomen congruit, hinc sequitur, vt in huiusmodi iuribus vitalitijs, cum salua, & perpetua non remaneat proprie-
3 tas, & causa productiua, vtpotè resolubilis per mortem, per quam illa consumpta, & anihilata remanet, regularitèr quoties non constat de diuersa disponentis, vel contrahentium voluntate, cui iuris regulæ cedunt, huiusmodi iurium vitalitiorum annua, vel alterius temporis emolumenta, quæ pro communi hominum opinione, de facto, & pro loquendi vsu fructus dicuntur, verè sortis principalis speciem, vel naturam habere dicantur, quoniam non adest alia sors, quæ salua, & perpetua remaneat, adeoùt verè, & propriè fructus consistere dicatur in fruitione huiusmodi emolumentorum, quæ in singula tempora sub nomine fructuũ percipiuntur, tanquàm per eiusdem sortis distributionem in plures perceptiones, iuxtà ea, quæ occasione agendi de locis Montium vacabi-
4 lium, alijsque similibus iuribus vitalitijs, vel de vsufructu in dotem datis habentur infrà in Cap. 12., vbi de Officijs datis in dotem, vel remanentibus in hæreditate fideicommissaria, siue quod illorum vsusfructus detur, cum similibus.

Isti verò, ac similes termini extranei sunt à puncto, de quo agitur, an scilicèt respectu Papæ, vel alte-
5 rius Principis Supremi concedentis huiusmodi Officia vacabilia pretio mediante, istud pretium habendum esset tanquàm sors principalis, vel potiùs tanquàm fructus, quoniam tùnc intrat dubium, in quo probabilitèr dicendum venit, vt regularitèr habeat naturam, vel speciem sortis, quando agitur de priuatis habentibus ius in solo effectu resolubili, non autem in causa perpetua, & durabili, quia nempè Officium, vel aliud ius vitalitium, ex concessione Principis, vel alterius ad id potestatem habentis competat ad vnius, vel plurium vitam, per cuius cessationem, concessio euanescat, ideòque salua non remaneat substantia, vel causa productiua, in qua consistit proprietas à fructu discreta, & in his terminis, atque cum hoc præsupposito procedunt ea, quæ proximè citato loco habentur de viro, de hærede, de fideicommissario, de vsufructuario, & similibus, quibus eadem congruat ratio; Secùs autem vbi agitur de illis, qui obtinent, ac possident ius habituale, seù causam productiuam perpetuam, & duraturam, vndè propterea solùm pro certo pretio vna vice recepto se priuant ad certum tempus, vel ad vitam vnius, aut plurium personarum illius iuris, vel rei fructibus, & emolumentis, quæ cessata concessione consolidantur cum priori causa productiua, quæ stat loco proprietatis adhùc penès eum præexistentis, eo modo, quo concesso rei vsufructu, remanet penès concedentem proprietas, cum facultate alteri denuò concedendi vsumfructum, quando prima concessio
6 terminauerit, qualis est verùs, & proprius casus venditionis huiusmodi Officiorum, quæ aliud non sunt, nec important, nisi concessionem

nem facultatis percipiendi emolumenta illi Officio, seù muneri assignata ad vitam ipsius Concessionarij, vel alterius, quem ipse designauit, tanquàm per speciem illarum venditionum, seù concessionum, quæ passim, & in dies fieri solent de Domibus, Vineis, Viridarijs, alijsq; 7 Prædijs, & bonis ad vitam, & de quibus concessionibus vitalitijs, eorumq; natura, qualitate, & effectibus agitur in sua emptionis, & venditionis Sede, & alibi; (A) siue ad instar illius cessionis commoditatis ad vitam Cedentis, vel Cessionarij, aut tertij, quæ in bonis feudalibus, vel 8 emphyteuticis, seù fideicommissarijs, alijsque similibus alienari prohibitis permissa est, & practicari solet; (B) Quinimò etiam in beneficijs, & pensionibus Ecclesiasticis, (C) quoniam non dicitur vendi, vel concedi ipsa rei substantia, vel proprietas, sed solùm id importat quandam facultatem percipiendi illos fructus, seù illam commoditatem tanquàm per speciem irreuocabilis mandati in rem propriam, quod concedens Concessionario tradidit, vt locis citatis aduertitur, & firmauit Rota (D) vndè de consequenti sequitur, quod illa pecunia, quæ sub nomine pretij soluitur, non mereatur dici ipsius rei in contractum deductæ pretium, sed potiùs quædam anticipata per- 9 ceptio fructuum futurorum, qui aliàs pro tempore in contractum deducto per concedentem percipiendi forent, illos ab initio in certa summa taxando, & soluendo per quandam taxam verisimilem, quæ in futuris incertis euentibus fieri solet, & tanquàm per speciem aleæ in conuentionem deductæ, quæ æquè se habeat ad vtriusque contrahentis lucrum, & damnum, quoniam vbi casus præbeat longam vitam Concessionarij, vel alterius personæ destinatæ, iste erit in lucro, concedens verò in damno, & è conuerso vbi vita sit breuis, concedens in lucro, concessionarius autem 10 in damno, vndè sequitur, quòd non de facili in huiusmodi conuentionibus vitalitijs læsio apta ad rescissionem, vel annullationem actus est verificabilis, vt locis citatis aduertitur, & alibi. (E)

Hisque sic stantibus resultat, quod non solùm respectu Papæ, vel alterius Supremi Principis, illud 11 pretium, quod recipitur pro huiusmodi Officiorum vacabilium, aliorumque similium iurium ad vitam concessione, habeat naturam fructuum potiùs, ità anticipatè, pro futuro incerto tempore perceptorum, quàm sortis, sed vt id procedat, etiam

(A) *lib.7. de empt., & vendit. disc.1. lib.4. de seruit. disc. 74. eodem lib. 7. de donat. disc.34. 54. & 61. lib.5. de cens. disc.9. lib.2. de Regal. disc.30. & 186.*

(B) *lib.1. de feud. disc.47. 61. 85., & 110. lib.4. de emphytheus. disc.58.*

(C) *lib.13. de pension. disc.68. & 69. & sæpius*

(D) *In d. Rom. pretij Offic. 19. Iun. 1680. cor. Alberg., de qua infrà post tract. sub n.19*

(E) *lib.2. de Regal. disc.30., & 31. lib.7. de donat. disc.61. in supplem., & alibi, vt supra litt. A.*

etiam in Baronibus, alijsque inferioribus Dominis, seu Magistratibus, ac in Episcopis, Prælatis, & Rectoribus, quibus de Iure, vel de consuetudine competat ista facultas faciendi huiusmodi concessiones, dum, vt præmissum est, non important alienationem ipsius substantiæ, vel proprietatis, sed solùm anticipatam futurorum fructuum perceptionem cum dicta conuentione incertæ, & futuræ aleæ, ideoque posita facultate id faciendi ex dispositione Iuris, vel ex legitima consuetudine, aut ex priuilegio, non videtur constituenda differentia inter Supremos, ac inferiores Subditos.

Vnica verò dubitandi ratio, ob quam ista differentia consideranda veniat, consistit in supplantatione Successoris venientis iure proprio, independenter à Prædecessore, qui huiusmodi concessiones fecerit, quia nempè eius iure per mortem, vel alium casum resoluto, adhuc superuiuant Concessionarij, qui sic percipiant fructus, vel emolumenta, quæ aliàs pertinerent ad Successorem, ità conferendo concessiones in tempus inhabile, atque percipiendo anticipatè fructus, non ad ipsum, sed ad Successorem pertinentes; ista namque ratio supplantationis Successoris ex veriori, magisque

12

recepta sententia, à communi etiam vsu comprobata, quoties concessiones non percutiunt substantiam illorum maiorum regalium, quæ inseparabilia sunt à Principatu, & Corona, cuius scissuram, vel deturpationem importet eorum separatio, vel diminutio, intrat in inferioribus, non autem in Supremis, & præsertim in Papa, cui conceditur facultas faciendi gratias, & concessiones præuentiuas, & verè de futuro, vt in suis Sedibus aduertitur, vbi latius videri potest. (F)

Verùm in hac specie concessionis huiusmodi Officiorum verè vacantium, & quæ ex priuilegio, vel consuetudine, quando casus vacationis contingit, etiàm pretio mediante ad vitam concedi solent, etiam respectu inferiorum ratio dubitandi non intrat, cum ea verè, & propriè cadat, quando fiat concessio præuentiua de Officio vacaturo, siue eius adhuc pleni extensio, seu prorogatio ad alias vitas, vel personas, & in his terminis procedunt auctoritates, quæ desuper habentur distinguentes inter Supremos, & inferiores; (G) Secùs autem vbi, iuxtà solitum, per possessorem illius Magistratus, vel Prælaturæ fiat vitalitia concessio Officij iam vacantis, adeòut solitum non alteretur, neque

13

(F) *lib.1. de feud. disc.4., & 64. lib.6. de dote disc. 146. lib. 13. de pension. disc.1., & seqq., & alibi pluries, cum alijs per Amichangel. in repet. rubr., & cap.1. quæ sint regalia q.4.6. & 7. lib.4. de emphytheus. disc.1., & seqq. lib. 2. de Regal. disc.3.*

(G) *lib.2. de Regal. disc.3., & 198. lib.4. de emphyth. disc.1. & 2., & alibi.*

neque aliqua mala fides dignoscatur, quoniam spectatur tempus, in quo legitimè initiatur, & perficitur actus, non spectato tempore futuro eius continuationis, ex propositione, 14 quod regula, vt cessante causa, cesset effectus, & altera, quod resoluto iure datoris resoluitur ius acceptoris, non procedunt quando effectus à causa productus iam legitimè consummatus est, suamque habuit exequutionem, quoniam istud ius conferendi, vel concedendi, dicitur esse in fructu, qui rectè per possessorem colligitur, quando maturat, neque resoluitur ex resolutione causæ productiuæ, vt exempli gratia habemus in materia feudali, quod si Feudatarius de iure, vel ex 15 consuetudine, aut ex lege inuestituræ, habet facultatem subinfeudandi bona, vel Castra subinfeudari solita, & quæ per feudistas dicuntur de excadentijs feudi, contingente casu vacationis subfeudi, si Feudatarius illud concedit, non per hoc, eius iure resoluto, resoluitur concessio, etiam in præiudicium Domini, cui feudum sit deuolutum, & quamuis fiat de tempore, quo deuolutio immineat, quoniam sufficit fructum recollectum esse tempore habili, vt latiùs in feudali materia habetur, (H) ac etiam à simili habetur in iure conferendi beneficia Ecclesiastica, vel in iure præsentandi, aut nominandi, cum similibus.

Et magis proximè, id habemus in praxi passim receptum in materia 16 emphyteotica, quoniam, cum præsertim in aliquibus Italiæ regionibus, ex rationibus in sua Sede assignatis, (I) frequens sit consuetudo Ecclesiarum concedendi bona in emphytheusim, sub modica annua recognitione, non alterabili, & cum necessitate in casu deuolutionis denuò inuestiendi, aut statutis temporibus renouandi, subrenouati, vel de nouo inuestiti obligatione soluendi sub nomine laudemij, vel caposoldi, siuè intraturæ &c. aliquam etiam notabilem summam, quæ pretii, & fortis speciem habere videtur, adhùc tamen ista summa reputatur in fructu potiùs, quàm in sorte, ideòque pertinet ad Prælatum, seù Rectorem, quoniam in hac recognitione potiùs, quàm in altera modica singulis temporibus solui solita consistere dicuntur fructus, vel redditus, qui ità cum vnica præstatione anticipatè pro tempore futuro percipi dicuntur, (L) illudq; præiudicium, quod successor sentit, compensatum remanet à commodo, quod ipse pro casuum contingentia reportare potest à consimilibus concessionibus per eum faciendis in præiudicium successorum, atque commodum, quod possessor ità reportat, compensatum remanet ab illo incommodo, quod passus est per consimiles concessiones factas per

(H) *lib. 1. de feud. disc. 1. d. disc. 1. & 2. de emphyth. lib. 4. & alibi.*

(I) *d. tit. de emphytheus. disc. 1. cum pluribus seqq.*

(L) *disc. 76. eodem tit. de emphytheus. in supplemento, & in alijs locis citatis suprà.*

per eius prædecessores, adeoùt percipi maius emolumentum ab vno, quàm ab altero possessore, sit effectus casus, & fortunæ, quia de tempore vnius magis, quàm alterius, maiores contingant vacationes, eodem modo, quo sequi solet in emolumentis siluæ cedua, quoniam eius emolumentum notabile, habens speciem sortis cedit commodo possessoris pro tempore tanquam fructus, qui tunc maturat, quamuis illa silua notabili tempore decurso inutilis fuerit Prædecessoribus, ac etiam pro tempore futuro inutilis extitura sit successoribus, quoties actus fiat bona fide, & iuxtà solitum, non autem in fraudem, & supplantationem successoris, recolligendo scilicèt fructum tempore congruo, quo maturat non autem immaturè, cum similibus.

Comprobantur hæc ad euidentiam ex communi obseruantia, præsertim verò ex illa huius Romanæ Curiæ, de qua agitur, quoniam respectu Papæ huiusmodi vacationes Officiorum, facta peræquatione annorum iuxtà regulam beneficialistarum, de qua in sua Sede beneficiali (M) computatur inter fructus, & redditus Cameræ Apostolicæ, idemque respectu inferiorum, quoniam cum Officio Cardinalis Vicecancellarij ex Apostolicis concessionibus enunciatis in Constitutione Sixti V. annexa essent, vltrà centesimum numerum quamplura ex Officijs Cancellariæ, Capit. antecedenti recensitis, etiam ex maioribus, & primarijs, vt est illud Regentis, & sunt illa Abbreuiatorum de Parco maiori, & similia; quando contingebat casus vacationis, priusquàm de anno præterito 1680. fieret eorum dismembratio, seù restitutio Cameræ Apostolicæ, Vicecancellarius, etiam pro magno pretio scutorum 15. mill., vel 20. mill. circitèr illa vendere solebat ad proprium commodum, tanquàm fructum, cum istæ vacationes recenseantur inter redditus; idemque practicatur per Cardinalem Magnum Pœnitentiarium in aliquibus Officijs (quæ dicuntur Procurationes minoris gratiæ) venalibus sibi assignatis, atque priusquàm sub Innocentio X. sequeretur in Officiis Capitolinis illa prouisio, quæ enunciatur infrà, & in Cap. præcedenti in fine, quamuis Officium Conseruatorum Vrbis nimium breue sit, vtpotè durationem habens ad solos tres menses, adhùc tamen si in illo modico spatio contingebat vacatio Officiorum, etiam notabilis valoris, Conseruatores reportabant istud fortunæ beneficium, vt alibi pro certo præsupponitur. (N)

Hinc autem liquet quàm clarus error sit, & manifesta simplicitas 18 illorum, qui de præmissis, nec in facto, nec in iure aliquam veram scientiam, & informationem habentes, adeò obloquuntur circa huiusmodi Officiorum Vacabilium, eorumque pretij dispositionem, præsupponendo, quod istud habeat natu-

(M) *lib. 12. de benefic. disc. 90.*

(N) *d. disc. 3. de Regal., & 198. eodem tit. in supplemento.*

naturam sortis inalienabilis, vnde propterea eorum dispositio prohibitam redoleat alienationem, quodq; tale pretium, vtpotè redolens sortem principalem, in extinctionem æris alieni in sorte erogari deberet, quo nihil ineptiùs, vt etiam in Capit. sequenti aduertitur.

19 Quales verò effectus exindè resultent, vt pretium, quod recipitur per Concedentem habeat naturam fructuum, & è conuerso fructus, qui percipiuntur per Concessionarium habeant naturam sortis, habetur sparsim infrà in Opere, & præsertim Cap. 12., & 17. vbi videndum.

CAP. IV.

An huiusmodi Officiorum venalitas, & respectiuè vacatio per promotionem ad Cardinalatum, eorumque dispositio aliquam redoleant Simoniacam labem, vel aliam turpitudinem, seù rem illicitam.

SVMMARIVM.

1 *Quid sit magis perniciosum an imperitia, vel nequitia, est sub quæstione, & distinguitur.*
2 *Quinam Iudices, & Rectores sint magis perniciosi, an iniqui docti, vel probi, sed imperiti.*
3 *De erroribus malignantium, & imperitorum in hac materia.*
4 *Quod de pecunijs solui solitis pro dispensationibus matrimonialibus Papa, & Camera nullo modo participet, & in quos vsus erogentur.*
5 *Istæ pecuniæ soluuntur tanquàm pro pœna*
6 *De pecunijs, quæ obueniunt ex Dataria, & Cancellariæ expeditionibus, & ex venditione Officiorum, in quos vsus erogentur.*
7 *De errore, in quo desuper viuunt etiam Curiales.*
8 *An, & quomodo de his emolumentis Papa disponat, incidenter.*
9 *De rationibus, ob quas soluuntur pecuniæ pro expeditionibus Datariæ, & Cancellariæ Apostolicæ.*
10 *De vacatione Officiorum ob promotionem ad Cardinalatum, an habeat aliquid suspicionis malæ.*
11 *De Viris conspicuis, qui ex Tribunali Clericorum Cameræ exire solent.*
12 *Quare pro Officijs maioribus, & Prælaturis soluatur pretium.*
13 *De donatiuis Officiorum, quæ fieri solent per Papam.*

CAP. IV.

PROBLEMATICA est quæstio, rationum, & auctoritatum copiosa pro vtraque partium, quæ nam

1 sit res deterior, magisque Reipublicæ præiudicialis, an imperitia, vel nequitia; Relinquendo autem cuilibet libertatem sequendi sibi placitam partem, cum perpetuò stylus, ac genius abhorruerit in superfluis immorari, atque inutiles facere euagationes; Vel amplectendo meo iudicio probabilem distinctionem, vt spectata causa, deterior sit nequitia, spectato verò effectu, deterior, magisque præiudicialis sit imperitia, siue indocilitas, cum primum malum sit cum resipiscentia curabile, vt Pauli, & Augustini, aliorumque similium exempla docent, alterum verò incurabile, vndè propterea, tàm apud Iuristas, quàm apud Politicos

magis

2 magis receptum est, minùs præiudiciales esse Reipublicæ Iudices, Magistratus, & Rectores doctos, & prudentes, quamuis iniquos, quàm sint imperiti, & indociles, quamuis probi, vt in alijs Operibus aduertitur; (A) Illud tamen certum est, ac indubitabile, vt longè deterior, ac pessima sit vtriusq; mali coniunctio, imperitiæ scilicèt, & nequitiæ, seù malignitatis; Ista verò coniun-
3 ctio in hoc præsertim themate frequentiùs verificari videtur, quod scilicèt Sedis Apostolicæ, & Romanæ Curiæ hostes, vel æmuli, malignè eius acta, & operationes interpretando, absque aliqua, tàm iuris, quàm facti notitia, cum somnijs, & fabulis, clarisque erroribus adeò super ista materia obloqui solent, vndè propterea irrisione magis, quàm responsione digni censendi veniunt; plura namque mala super huiusmodi Venalium Officiorum vacabilium vsu considerare solent. Primò, nempè, quod cum prouentus eis assignati cõsistant in annatis, & quindennijs, ac minutis seruitijs, alijsq; emolumentis solui solitis pro expeditionibus litterarum Apostolicarum in prouisionibus Episcopatuum, Abbatiarum, & beneficiorum, alijsque gratijs spiritualibus, & præsertim dispensationibus matrimonialibus per Apostolicam Datariam, & Cancellariam, aut Secretariam Breuium concedi solitis, ità Simoniaca labes adesse videatur pecuniam recipiendo pro ijs, quæ ex Diuino præcepto, vtpotè gratis accepta, gratis dari debent, non autem cum commutatione rei temporalis cum spirituali, in qua Simonia consistit, adhibendo illud malignum dicterium, quod Curia Romana dat plumbum pro auro. Secundo, quod cum, vel ex antiqua consuetudine, vel ex Apostolicis Constitutionibus istorum Officiorum vacatio sequatur per promotionem ad Cardinalatum, quæ ad hunc effectum inducit quandam mortem ciuilem naturali æquiparatam, (B) cum tamen vacatio non sequatur per promotionem ad Episcopatum, aliasque Dignitates, quinimò neq; per solemnem professionem in aliqua Religione, (C) atque frequentes esse soleant promotiones huiusmodi Officialium, præsertim maiorum, seù primæ classis, quorum pretium est magnum, vt insinuatum est suprà Cap. 2., quales nempè sunt Auditor Cameræ, & Thesaurarius Generalis, & Clerici Cameræ, vt in Opusculo Cardinalis insinuatur, agendo de ordine, qui teneri solet in promouendis, (D) ac etiam pleraque ex huiusmodi Officijs primæ classis, iuxtà distinctionem traditam eodem Cap. 2., annexam habeant Prælaturam, & iustitiæ, aliorumque munerum administrationem, hinc indocti malignantes inferunt, ità per contractum emptionis, & venditionis, mediante magno

(A) *lib. 15. in Relat. Curiæ disc. 32. num. 89. & in Opusculo Italici idiomatis de Principe practico cap. 15. num. 4., & alibi.*

(B) *Disc. 2. de Regal., & infrà cap. 13.*
(C) *Eodem disc. 2. de Regal. & eodem cap. 13*
(D) *In Opusculo Italici idiomatis de Cardinali practico cap. 6.*

magno pretio, vendi, & contractari Cardinalatus, Prælaturas, & Iudicaturas, quod vel Simoniam, vel turpitudinem redolet. Et tertio circa dispositionem eorundem Officiorum, eorumque pretij, quam Pontifices practicare solent, etiam gratuitam ad fauorem coniunctorum, vel familiarium, vel in alios currentes, & placitos vsus, opinando, quod iuxtà insinuata in Capit. antecedenti, id fortis principalis speciem, vel naturam habeat.

Omnia verò hæc continent insipiduras, & ineptias claras, à malignitate, & liuore magnificatas; Quatenùs enim pertinet ad primum erroneum præsuppositum circa emolumenta, quæ solui solent in expeditionibus litterarum Apostolicarum pro annata, & minutis &c. Et quæ ità per organum huiusmodi Officialium re vera cedunt ad commodum Papæ, eiusque Cameræ in illo anticipato pretio, pro quo Officia venduntur, iuxtà insinuata Cap. præcedenti, ac etiam est emolumentum Componendæ, quod directè exigitur per Cameram: ideoque non distribuitur inter Officiales.

In primis nulla penitus ratio habenda est de Componendis, 4 alijsque emolumentis, quæ pro dispensationibus matrimonialibus solui solent, etiam in summis valdè notabilibus, quando agitur de proximis gradibus, & inter diuites, & nobiles, & quod imperitis malignantibus maiorem præbet obloquendi ansam, & occasionem, quoniam de his emolumentis, nec quidem in obolo Papa, eiusque Camera, vel Officiales, & Ministri participant, neque intrant in Bancum Depositarij generalis Cameræ, in quod intrant omnes redditus Sedis, & Cameræ Apostolicæ, sed recta via singulis quibusque mensibus, totum id, quod ex huiusmodi componendis prouenit, per Officialem ad id deputatum, deponitur in publica sacra Aede, seù Banco Montis Pietatis, atque per idem Bancum paritèr singulis mensibus soluuntur Eleemosynario, alijsque ad id deputatis, tàm pro eleemosynis in Vrbe distribui solitis, quàm pro stipendio, & mercede Ministrorum S. Pœnitentiariæ, qui gratis omninò expeditiones concedunt, & pro subuentionibus plurium Collegiorum vltrà montes, pro seruitio, & manutentione Fidei Catholicæ, alijsque pijs operibus. Et licèt de eo, quod vltrà Componendam solui solet Officialibus Cancellariæ pro expeditione litterarum participare videatur Camera, mediante venditione Officiorum, attamen ista modica participatio neque cedit in Papæ, vel Cameræ vtilitatem, quoniam præfatæ componendæ non sufficiunt pro iam statutis, & consuetis eleemosynis, & subsidiis, ac piis operibus, ideòque oportet singulis annis supplere scuta triginta millia circitèr, ad quam summam, imò nec in dimidio ascendere potest dicta participatio, ideòque certum est, quod non solùm Papa, eiusque Camera, nullum penitùs lucrum, neque in obolo ex dispensationibus matrimonialibus reportant, sed quod potiùs notabile sentiunt damnum, supplendo aliundè id, quod deest, idque à quolibet, ictu oculi, publicè, & palam in

in eiusdem Montis Pietatis libris publicis videri pro libito poterit, cum omnibus pateant; ideòque incontrouertibilis remanet, atque manibus palpatur illa veritas, quam ignari malignantes credere nolunt, quod scilicèt illa pecunia, quæ pro huiusmodi dispensationibus soluitur, non est pro recognitione, vel premio concedentis gratiam, sed est species pœnæ, vel mulctæ, seù eleemosynæ pro contrauentione præcepti, & ad terrendum, & coercendum alios, ne de facili impellantur ad contrahendum matrimonium intra gradus prohibitos, dum ità practicatur adamussim id, quod de iure omnes Episcopi, & Prælati practicare debent, atque de facto practicant illi, qui timent Deum, in mulctis, & pœnis fori Ecclesiastici, quod per manus Depositarij in eleemosynas, & pios vsus conuertuntur; vt in Opusculo Episcopi aduertitur.

Quo verò ad alia Datariæ, & Cancellariæ emolumenta, quæ ratione expeditionis litterarum super prouisionibus Beneficiorum, & Episcopatuum, alijsque gratijs percipiuntur partim directè, & immediatè in componendis, quæ ad instar redditúum Cameralium intrant in Bancum Depositarij generalis Cameræ, & partim mediatè, & indirectè; mediante scilicèt pretio, quod retrahitur ex venditionibus Officiorum, quibus eadem emolumenta sunt assignata; detrahi priùs debent expeditiones merè prophanæ, pertinentes ad Principatum temporalem, adeòut nil commune habeant cum gratijs, & prouisionibus Papalibus, & spiritualibus, ac etiam detrahi debent assignamenta, quæ eisdem Officijs facta sunt super Communitatibus Status Ecclesiastici, alijsque redditibus, & prouentibus Principatus temporalis, adeòut facta ista detractione, & alia mercedis proportionatæ labori, & operæ personali Officialium, & Ministrorum desupèr operantium, & quæ merx debita est de iustitia naturali, id quod superest pro expeditionibus, & gratijs verè Papalibus, & spiritualibus, tàm ratione componendarum, quàm ratione annatarum, & minutorum, non est multum considerabile, neque decimam partem constituit eius, quod vulgus opinatur, idque sine dubio non sufficit ad expensas, & onera ipsius Principatus Pontificij, & merè spiritualis, tàm pro victu, & congrua sustentatione Papæ, eiusque Ministrorum, & Officialium eiusdem spiritualis Principatus, omninò præscindendo ab alio Principatu temporali, quàm fortiùs pro fructibus, quos singulis annis soluere oportet pro debitis contractis ex causa Fidei, merèque spirituali ad Papam vti Papam, & Episcopum Ecclesiæ Catholicæ pertinente, pro bellis nempè in Gallia, Germania, Hungaria, Polonia, & in alijs regionibus contra Hæreticos sub Paulo III., alijsque Successoribus Pontificibus, & pro alijs bellis contra Turchas sub Clemente VII., & Paulo III., & Pio V., alijsque Successoribus Pontificibus, ex insinuatis in alia tractatione post præsentem *De locis Montium Cap. 6.*, adeòut tutè dici valeat idem, quod superiùs dictum

dictum est de prouentibus, & emolumentis dispensationum matrimonialium, vt neque de obolo Papa participet, etiam in ijs, quæ ad eius victum, & sustentationem necessaria sunt, cum hæc suppeditentur à redditibus Principatus temporalis, ex quibus etiam in notabili summa supplere oportet pro soluendis dictis annuis debitis merè Papalibus, & spiritualibus; vndè propterea sine dubio, longè maius est illud aurum, quod Sedes, & Camera Apostolica pro Ecclesia, & Fide Catholica profudit, & transmisit pro huiusmodi oneribus, & impensis extrà Italiam, quàm sit illud, quod retrahit ex præmissis, alijsque emolumentis, & prouentibus merè Pontificijs, & spiritualibus, non solùm ex Regionibus vltrà Montes, sed etiam ex ipsamet Italia.

In his autem, excusabiles videntur exteri, quoniam in ipsamet Curia, illis exceptis, qui aliquam in administratione participationem habent, etiam personæ nimium in ea versatæ, imò in Prælaturis, & in primarijs dignitatibus constitutę, in hoc errore, & æquiuoco viuere solent, vt de me ipso testari possum, quòd in diuturna forensi vita, quam in Vrbe duxi, tractando fortè maiora Curiæ forensis negotia, in hoc errore viuebam, atque postquàm occasionem habui hanc veritatem agnoscendi, & palpandi, eundem comperij errorem in primarijs viris, quamuis in aula, & in muneribus Sedis Apostolicæ diù versati essent.

7

Verùm vbi etiam cessaret dicta consideratio, quòd scilicèt hæc emolumenta absorbentur à debitis contractis pro seruitio Fidei, & Religionis vt supra, adeoùt deseruirent pro congrua sustentatione Papæ, eiusque familiarium, & Ministrorum, vt præsertim est vniuersalis credulitas, & opinatio Theologorum, qui diuersis temporibus consulti, an, & quid Pontifices coniunctis, vel familiaribus elargiri possent, præsupponendo, quod ista esset congrua Papæ assignata, tàm pro eius sustentatione, quàm pro mercede, & recognitione laborum in administratione, respondere consueuerunt, vt id, quod ex honesta parsimonia superest, elargiri possit; iuxtà ea, quæ loquendo de Episcopo, insinuantur in Opusculo Italici idiomatis *de Episcopo Cap.* 29., super quo tamen nil asseritur, nec firmatur, sed integer veritati locus relinquitur; adhùc tamen licitè, & validè huiusmodi emolumenta percipiuntur, vel tanquàm illa recognitio dominij directi, & vniuersalis, quod Papa habet in omnibus Eclesijs, & beneficijs, ad instar illius recognitionis, quæ sub nomine releuij soluitur per nouiter inuestitum de feudo Domino directo, ex insinuatis in sua feudali Sede (E) cum similibus, vt occasione agendi de annatis, & minutis, & quindennijs habetur in Sede beneficiali, vbi ex sententia antiquorum, & præsertim Antonij *Massæ*, seù *Gallesij* iste antiquus vsus comprobatur; (F) vel

8

9

(E) *lib.* 1. *de feud. disc.* 28.
(F) *lib.* 12. *de benefic. disc.* 89.

Vel quod sicuti Parochiani cum decimis, & oblationibus, vel emolumentis, quæ præstari solent occasione funerum, & sepulturæ, vel alterius administrationis Sacramentorum, sustentare debent Parochum; Diœcesani verò, cum quarta, seù portione canonica, & cum Cathedratico, & Synodatico, alijsque collectis, & contributionibus, sustentare debent Episcopum, atq; concurrere in alijs oneribus Ecclesiæ, ità omnes Catholici concurrere, & contribuere debent in sustentatione Papæ, tanquàm Episcopi Ecclesiæ vniuersalis, & in alijs expensis, & oneribus eiusdem Ecclesiæ, & Catholicæ Religionis, eo modo, quo in Ecclesia primitiua in Epistolis Pauli Apostoli, alijsque actis legitur de collectis, quæ vndequaq; fiebant; Atque docet actualis praxis vniuersalis Religionum, quod pro sustentatione Prioris, vel Ministri Generalis, eiusque Officialium, & Ministrorum, alijsque oneribus, & impensis Religionis regimen, & seruitium concernentibus, vndequaque fiunt collectæ, & contributiones; Magis verò proximè ad rem, id comprobat praxis Hierosolymitanæ Religionis, quod pro communibus indigentijs, & oneribus, vacante Commenda, vel Dignitate, commune Ærarium percipit annatam vacationis, cum similibus. Sed quoniam practicabiles non sunt, ob tot diuersitates Principatuum, eorumque stylorum, dictæ collectæ, & contributiones, idcircò istarum loco, prudentèr, & rationabilitèr antiquitas introduxit huiusmodi emolumenta.

10 De secundo scandali, vel oblocutionis casu ob promotiones huiusmodi Officialium, qui, magno pretio mediante, Officia emunt, particularitèr agitur in pluries insinuato disc. 2. de regal. occasione quæstionis in Foro disputatæ, & adhùc pendentis in quodam magno Tribunali proximi, & adiacentis Principatus Italiæ, in quo non cadit quidem suspicio æmulationis, & malignitatis, benè tamen cadit istarum rerum imperitia, ideòque facilior est incursus in illos errores, in quibus etiam aliqui ex ijs, qui in Curia nati, & educati fuerunt, vel diù versati sunt, viuunt. Vt enim mox citato loco aduertitur, duo primarij Officiales meritò promoueri solent, quoniam in ipsamet istorum Officiorum concessione fieri videtur quædam præuentiua promotio, dùm regularitèr ex stylo, vt insinuatum est, ad illa non assumuntur, nisi illi, qui iam sint Clerici Cameræ, & frequentiùs, antiquiores, & emeriti, qui diù in eo Tribunali sederunt, aliaque munera laudabilitèr exercuerunt, ipsaque Officia magnam præseferunt administrationem, magnosq; habent annexos labores; (G) Idemq; cum sua proportione adaptatur Clericis Cameræ, quoniam desumendo regulam ab ijs, quæ frequentiùs accidunt, isti Clericatus conferuntur Prælatis emeritis, atq; in

(G) *De muneribus Audit. Cam., & Thesaur. gener. lib.* 15. *in Relat. Curiæ disc.* 34. *&* 35.

in Gubernijs, alijsque muneribus iam versatis, & quod plus est, non eo ipso, quod quis est Clericus, ergò promouetur, quoniam præstare solent alia seruitia, & exercere alia munera laboriosa, & dispendiosa, (H) quorum intuitu, & contemplatione potiùs promotio sequi solet, etiam rarò, adeò vt multi in hoc statu decedant. Eligi autem solent promouendi ex isto Collegio, vt illud aliquando honoretur, eodem modo, quo practicari solet in Collegio, seù Tribunali Rotæ, cuius Auditores pro Officij assequutione nihil soluunt, & aliquando ex altero Collegio, seù Tribunali Signaturæ Iustitiæ, & Gratiæ, quæ sunt maiora 11 huius Principatus forensia Tribunalia, in quibus Viri conspicui sedere solent, nimiumque pro Republica, & iustitiæ administratione laborant; Atque experientia docuit, quod insignes, & primarij Cardinales, ex eis, tanquàm tot Equis Troianis, prodierunt, quinimò, & valdè qualificati Summi Pontifices, adeoùt inter ista duo Tribunalia Rotæ, & Cameræ, quidam æqualis cursus dignosci videatur, vt in isto currenti sæculo præsertim praxis docuit, quod ex Tribunali Rotæ prodierunt tres Summi Pontifices, nempè Clemens VIII., Gregorius XV., & Innocentius X., & ex Tribunali Cameræ tres alij, nempè Paulus V., Vrbanus VIII., & Innocentius XI., ideòque rcuera iste censendus est error vulgi, & quædam falsa opinio popularis. Pretium verò, quod in huiusmodi Officio12 rum assequutione solui solet, non est intuitu futuræ promotionis, minusque pro assequutione Prælaturæ, & administrationis iustitiæ, sed ad instar aliorum Officiorum secundæ, & tertiæ classis descriptorum suprà in Cap. 2., soluitur pro notabilibus emolumentis, quæ illis annexa sunt, adeoùt si prouisio fieret, vt hæc Officia Auditoris Cameræ, Thesaurarij Generalis, & Clericorum Cameræ non haberent annexam Prælaturam, sed conferri deberent Viris vxoratis, & incapacibus Cardinalitiæ dignitatis, adhùc haberent sine dubio emptores pro eodem pretio, dum reddunt eundem, fortèq; maiorem fructum, quàm reddant dicta alia Officia minora, quæ nullam habent annexam iurisdictionem, & administrationem; nullamq; secùm ferunt spem, & tamen quamplures sæculares illa ad fructum, & pro negotio emunt in tanta quantitate, quod pretium adæquat illud dictorum Officiorum maiorum, vt latiùs dicto disc. 2. de Regalibus.

Demùm ad tertiam obloquendi occasionem super eorundem Offi13 ciorum condonatione enunciata eodem disc. 2. de Regal., ac etiam infrà Cap. 17. occasione agendi, quidnam in casu suppressionis restituendum sit Donatarijs, vel habentibus causam ab eis, iam responsio patet ex ijs, quæ dicta sunt Cap. 3. quodistud pretiũ non redolet sortem prin-

(H) *De Clericis Cameræ, & de muneribus, quæ eis incumbunt dicto lib. 15 in Relat. Curiæ disc. 33.*

principalem, sed fructum, seu redditum currentem. Et licèt ea, quæ superiùs in præsenti Capitulo dicta sunt in primo obiecto destruant istam condonandi libertatem, dum huiusmodi prouentus, neque sufficiunt ad fructus passiuos æris alieni contracti ex causa Ecclesiæ, & fidei, & ad alia onera, ac expensas Principatus spiritualis, ideòque non sit verificabilis illa exuberantia, quam Theologi non informati, atque de more, loquendo cum abstractis, & generalitatibus, præsupponunt; Attamen in substantia, spectatoque effectu, huiusmodi liberalitates, & munificentiæ practicatæ fuerunt cum aliquo præiudicio populorum Status Ecclesiastici, ex redditibus, ac prouentibus istius Principatus temporalis, ex quibus suppleta fuerunt illa onera alterius Principatus spiritualis, quæ cum huiusmodi Officiorum pretio adimpleri debebant, adeoùt fuerit quid pro quo; integrum tamen relinquo locum veritati, an, & quomodò id practicari potuerit, cum meum non sit super his manus apponere.

CAP. V.

An Papa licitè possit condonare emolumenta expeditionum, & demandare expeditiones gratis, & per viam secretam in præiudicium Officialium, qui obtinent Officia ex causa onerosa, & qualem potestatem in hoc habeat Collegium Cardinalium.

SVMMARIVM.

1 *De quali defectu potestatis in Principe agi soleat.*
2 *De querelis Officialium super huiusmodi gratijs expediendi gratis.*
3 *Qualis fuerit occasio suppressionis Secretariorum.*
4 *Error est procedere cum generalitatibus, quia veritas inquiritur ex distinctionibus.*
5 *De annatis, quæ soluuntur in expeditionibus, & de ratione.*
6 *Parificantur beneficia, & feuda, vel emphyteusis.*
7 *De exemptione aliquorum generum personarum.*
8 *De exemptione Oratorum Principum, quomodò procedat.*
9 *De exemptione particulari, vel personali, quomodò concedatur.*
10 *De directa, & immediata concessione Papæ.*
11 *Quomodò intelligatur illa ratio, quod Officiales id scire potuerunt, vel debuerunt.*
12 *Parificantur termini locationis, & conductionis, & defalchi, & de distinctionibus, quæ desupèr cadunt.*
13 *Quæ sint iustæ causæ concedendi istas gratias.*
14 *Non laudantur gratiæ sine causa, ea sola gratificatione voluntaria, & de præiudicijs exindè resultantibus.*
15 *De concessionibus, quæ fiunt per Sacrum Collegium.*
16 *Quare Collegium in hoc se ingerat.*
17 *Quare gratiæ, quæ fiunt per Collegium sine causa sint magis præiudiciales.*
18 *Improbatur denegatio huiusmodi gratiarum quando concurrat iusta causa.*
19 *An sit iusta causa illa translationis ad aliam Ecclesiam, si pro prima solutum fuit.*
20 *Parificantur termini gabellæ, contractuum, & laudemij.*

CAP. V.

ILLE potestatis defectus, de quo in præsenti Capitulo, & in alijs infrà non semel agitur, intelligendus venit de proueniente à vi directiua, non autem à coactiua, & sic à lege iustitiæ, honestatis, & congruentiæ, quæ supremum quoque Principem, tàm in foro interno apud Deum, quàm in externo apud populos, pro eius bona fama, & existimatione obligat, quoniam vt aduertitur in Opusculo *de Principe practico*, Princeps est supremus Dominus, superior, & moderator singulorum Subditorum, quorum vitæ, & necis, ac bonorum potestatem habet, sed est subditus Reipublicæ, & vniuersitatis Populorum, saltem in bona, vel mala fama, quando enim hæc non curando, velit exercere de facto potestatem absolutam, & plenam, tunc nemo in eo Principatu dicere potest, cur ità facis, neque datur Iudex, qui illum cogat, & redarguat, vt agendo de Principis potestate, in suis Sedibus agitur. (A)

Neque ista quæstio idealis censeri debet, eò quia non de facili ad forum contentiosum deducta reperiatur, quoniam licet ob reuerentiam debitam Papæ, vel Sacro Collegio, non audeant Officiales, qui se asserunt grauatos ob expeditiones gratis, & in eorum præiudicium concessas, tale grauamen deducere ad forum iudiciale in forma contentiosa; accedente quoque ratione magnæ eorum multiplicitatis, adeo ut in singulis expeditionibus, quando iste casus contingit, satis modicum sit interesse, vel præiudicium cuiuslibet in sigulari, quamuis respectu omnium sit considerabile, vnde propterea practicatur vulgare axioma, vt quod multis commune est de facili negligatur. Attamen extraiudicialiter frequentes, & continuæ sunt querelæ, sine quibus etiam Princeps, alijque Superiores ex officio facere tenentur id, quod iustum, honestum, & licitum est, ab iniustis autem, & illicitis abstinere.

Et nihilominus neque omninò defuit formalis disputatio super hoc puncto assumpta per Collegium Secretariorum Apostolicorum sub Gregorio XV., occasione aliquarum exemptionum ab isto Pontifice, alijsque prædecessoribus concessarum, quæ sopita fuit per quandam speciem concordiæ, dum Pontifex Collegio quædam compensatiua priuilegia concessit, atque recentiori tempore, cum Clemens X. concessisset Auditoribus Rotæ indultum franchitiæ in expeditionibus per Secretariam Breuium eo modo, quo ab antiquo illud habebant in expeditionibus per Cancellariam, & Datariam, idem Collegium Secretario-

(A) *De potestate Principis tollendi ius tertij, eique præiudicandi lib. 2. de Regal. disc. 148. 177. 185., & 193., & in Opusculo Italici idiomatis de Principe cap. 22., & seqq.*

tariorum in Tribunali A. C. formiter se opposuit huius indulti exequtioni, qua tamen per sententiam concessa, excitata fuit, licèt in forma extraiudiciali, & per viam supplicis libelli, initio Pontificatus Innocentij XI. quæstio contra Cameram pro suppletione damni exinde Collegio resultantis, idque ansam dedit, atque excitauit ad reflectendum ad eiusdem Collegij 3 suppressionem supra in Cap. 1. insinuatam, & quæ huic operi impulsum dedit, dum ista occasione examinata fuerunt emolumenta istius Collegij, & quidnam ex pretio istorum officiorum in Cameram obuenisset, ità agnoscendo maximam læsionem exindè resultantem, ob quam ad suppressionem deuentum est, quæ adeò magnas produxit disputationes, de quibus infra.

Retento itaque dicto præsupposito, quod agatur de illa potestate ordinaria, quæ à iuris, & iustitiæ regulis metienda sit, & intra quarum cancellos bonus Princeps suam potestatem restringere velit; Attentis regulis, & propositionibus gene- 4 ralibus, pro negatiua respondendum generaliter, & indefinitè videretur iuxta inferiùs insinuanda; sed quoniam semper error est procedere cum generalitatibus, & abstractis, ex quibus æquiuoca, & errores perpetuò resultant, cum veritas non nisi ex distinctionibus, earumque congrua applicatione aperiatur, idcirco prænotandum venit, quod in expeditione litterarum Apostolicarum super prouisionibus Ecclesiarum Cathedralium, Metropoliticarum, & Abbatialium, ac etiam aliarum Dignitatum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ per organum Datariæ, & Cancellariæ Apostolicæ fiunt per Sedem Apostolicam, vltra quædam minuta emolumenta, quæ ratione materialis expeditionis litterarum solui solent Scriptoribus, Reuisoribus, Registratoribus, Plumbatoribus, alijsque Datariæ, & Cancellariæ Officialibus, iam superius descriptis, quando Beneficia, 5 vel Dignitates excedunt valorem 24. ducatorum Cameræ soluitur annata iuxta illam taxam, quæ reperitur descripta in libris Cameræ, & respectu non descriptorum, iuxta valorem narratum, istaque annatarum solutio inoleuit ex quadam antiqua consuetudine, illi probabili innixa rationi, recognitionis, quæ ità fit vniuersalis dominij, quod Pontifex, & Ecclesia Romana habent omnium Ecclesiarum, Monasteriorum, & Beneficiorum, eo modo, quo Feudatarij, & Emphiteutæ pro noua Inuestitura, vel pro eius renouatione sub nomine Releuij, seù Laudemij, vel intraturæ, soluunt Domino valorem fructuum vnius anni, vel aliam summam à consue- 6 tudine inductam, istosque terminos passim habemus purificatos in solutione quindenniorum, facienda per manus mortuas, quando Beneficia, vel bona Feudalia, seu Emphiteotica in eos transeunt, adeo ut cessent vacationes, & per consequens nouæ prouisiones, & annatarum solutiones, vt in suis Sedibus habetur, (B) & in-

(B) *De Benef. disc. 89. De Regal. disc. 162. in supplem. De Emphyth. disc. 50.*

& insinuatum est quoque in Capitulo præcedenti.

Ab hoc autem onere, vel obligatione pleræque personæ exemptionem habere solent, istaque exemptio, cuius ratione obtinentur expeditiones gratis, est de duplici specie; vna generica, altera verò specifica, vel personalis. Generica namque est illa, qua ex Priuilegio Apostolico explicito, vel illo implicito, seù præsumpto, quod in esse dicitur in antiqua Consuetudine, gaudent quædam genera personarum, nempè Cardinales, eorumque Fratres, & Nepotes, Veri, & actuales Familiares Papæ, Auditores Rotæ, Camerales, Consultores, & Ministri Sancti Officij, alijque similes, ac etiam, ex quadam consuetudine, Oratores Regum, & Principum, forteque eorum Filij, ista verò exemptio Oratorum practicatur solùm in expeditionibus, quæ fiunt super prouisionibus Datariæ, non autem in illis, quæ fiunt per Consistorium, in quibus non verificatur consuetudo, de cuius natura est, vt attendi debeat in casu præciso, in quo viget, & non admittat extensionem de casu ad casum, vel de persona ad personam. (C) Vndè propterea in casus contingentia, cum Episcopus Lamacensis Orator Regis Portugalliæ sub Innocentio Vndecimo Regnante, translatus esset ad Metropolitanam Ecclesiam Bracarensem, ista exemptione potitus non est, sed soluit solitas summas, eo quia exempla, quæ adducebantur, percutiebant prouisiones Canonicatuum, aliorumque Beneficiorum, vel Pensionum per Datariam, non autem prouisiones Episcopatuum, & similium per Consistorium; Nihil tamen firmando circa dictas exemptiones, quæ solùm obiter enunciantur, locū integrum relinquendo veritati.

Altera verò species exemptionis particularis, vel personalis, est illa, quæ conceditur quandoq; personis non priuilegiatis, ex gratia particulari, sine qua aliàs soluere deberent, istaque exemptio, quæ ex gratia concedi dicitur, paritèr eamdem recipit distinctionem inter prouisiones Consistoriales, & non Consistoriales, vbi enim agitur de non Consistorialibus, in eis non se ingerit Sacrum Collegium Cardinalium, sed huiusmodi gratiæ expediendi gratis, atque, vt dici solet, per viam secretam, conceduntur à Papa per organum Datarij, vel Secretarij Breuium.

In Consistorialibus autem, quandoque absque aliquo consensu, vel consilio Collegij Cardinalium, ista gratia concedi solet directè, & immediatè per Papam, frequentiùs verò, quando Papa de eadem gratia supplicatur, remittere solet supplicem libellum Sacro Collegio, à quo per vota secreta, in Congregatione haberi solita immediatè post Consistorium in eadem Aula post Papæ discessum, decernitur, an sit concedenda, vel deneganda, atque concessio ex decreto sub Alexandro VII conclusa non dicitur, nisi per tres ex quatuor votorum partibus, eaque expli-

(C) *De Benefic. disc. 30. De iudicijs disc. 21. & alibi pluries.*

explicari solet sub nomine gratiæ, quæ per Collegium fiat, illa verò quamuis conclusa, vel respectiuè exclusa sit, adhùc exigit approbationem expressam, vel saltem tacitam Papæ; quoniam quandoque licèt Collegium gratiam denegauerit, eam tamen, hac denegatione non obstante, concedit Papa, & è conuerso, (licèt non soleat) demandare potest, quod concessio iam facta suum non sortiatur effectum.

His autem ità prænotatis, atque distinguendo gratias, quæ directè, & immediatè conceduntur per Papam, ab illis, quæ vt supra conceduntur per organum Sacri Collegij;

10 Quatenùs pertinet ad primam speciem, dubitandum non est de potestate, quamuis desit iusta causa, absque eo, quod Officiales conqueri valeant, cum id sit de natura Officiorum, ipsisque Officialibus innotescat, quod Papa, etiam sine causa potest, & quandoque solet facere huiusmodi concessiones, quæ spectato effectu, ipsimet Papæ potiùs præiudicare videntur, quoniam ex ista ratione minùs vendi solent Officia, quæ longè maius haberent pretium, si emptores essent certi, & tuti de huiusmodi gratiarum denegatione, quodque pro omnibus expeditionibus solui deberent emolumenta. Adhùc tamen, quamuis, vt præmissum est, in foro exteriori per Officiales hæc actio non exerceatur contra Papam, vel Cameram, eo quia conuinci non potest defectus iustæ causæ, quæ potest esse occulta, & populo non innotescere, pro regulatione conscientiæ, & iustitiæ naturalis, quæ obligat quoque Supremos Principes, inspiciendum est, an alteretur notabilitèr, necne solitum, & an adsit necne iusta causa, adeoùt dici possit concessio merè voluntaria, vel potiùs necessaria, saltem ex illa necessitate interpretatiua, quæ resultat à lege congruentiæ, & honestatis, vel prudentiæ. Attenta siquidem ratione

11 contra Officiales desupèr considerari solita, quod scilicèt emendo Officia præuidere, & cogitare potuerunt, & debuerunt illum casum, adhùc ista ratio adaptatur ad solita, & consueta, non autem ad insolita, & extraordinaria, quæ verisimilitèr cogitari, & præuideri non potuerunt; Ad instar eorum, quæ habentur in materia defalchi, vel remissionis pensionis non competentis conductori, qui aliquos casus, vtpotè frequentes, & sequi solitos, præuidere potuit, vel debuit, quoniam petit

12 remissionem pro insolitis, & verisimilitèr non præuisis. (D) Ac etiam circa distinctionem inter actus merè voluntarios, iusta causa non impellente, & illos, qui fiant ex iusta causa, ob quam licèt actus adhùc dici valeat de facto voluntarius, quia à voluntate facientis pendeat illum facere, vel non facere, dicitur tamen necessarius ex necessitate interpretatiua, conferunt ea, quæ habentur in eadē materia defalchi, vel remissionis pensionis, præsertim in Appaltibus, vel arrendamentis Gabellarum, & Vecti-

(D) *De locato disc. 1. cum pluribus sequentibus.*

vectigalium, aliorumque regalium, & publicorum iurium, quæ fiant per Principem, vel Rempublicam, eiusque Ministros, & Officiales Camerales, quoniam si Princeps, vel eius Officiales, aut alij, quos ipse prohibere potest, præiudicant Appaltatori, adeòut eius consueta emolumenta diminuantur ex eorum facto voluntario, non solùm locus est defalco, seù remissioni pensionis, sed etiam sibi competit actio, vel exceptio refectionis eius, quod interest, nedùm ratione damni passi, quamuis modici, & non intolerabilis, sed etiam ratione lucri ammissi, quoniam ità defici dicitur à data fide, atque non præstari illa patientia, quam locator, conductori præstare tenetur. (E) Durum enim, & irrationabile esset, quod, vt (vulgò dici solet) locaret quis hortum, & perciperet pensionem, deindeque vellet olera donare, vel aliàs de eis disponere, cum similibus. Sed si idem Princeps locator, vel eius Officiales, & Ministri ex aliqua iusta causa, concernente publicam necessitatem, vel vtilitatem, aliquas faciant prouisiones Appaltatori damnosas, & præiudiciales, putà quia ob suspicionem pestis, vel belli prohibeatur commercium aliquarum nationum, vel regionum, siuè ratione famis, vel ob motus populares suspendantur, vel minuantur Gabellæ, aut quod congruat aliquas dare exemptiones, & franchitias, quia sic publicæ necessitatis, vel vtilitatis ratio exigat, cum similibus, tunc non intrant termini violationis fidei, & inobseruantiæ contractus, vel non præstitæ patientiæ, quoniam actus dici meretur potiùs necessarius, quàm voluntarius; Ideòque inter casus fortuitos est recensendus, & per consequens fit solùm locus remissioni pensionis ratione damni intolerabilis, quod à casu prouenit, rectèque intrat pluriès in hoc tractatu, & præsertim Cap. 17. insinuata diuersitas, vel reduplicatio personarum in Principe, eiusque Officialibus, & Ministris, quoniam alia est persona priuati contrahentis, alia verò persona publici gubernantis, istique termini ad rem congruè adaptantur.

Ac etiam in concessionibus merè voluntarijs, & gratiosis fieri solitis, & quæ præuideri potuerunt, vel debuerunt, intrat dicta distinctio inter solitum, & insolitum, & an solitum, ad quod præsumptio est cogitatum esse, notabiliter alteretur; Vtputà, exemplificando in praxi, concedit Papa Appaltatori, pro conuenta pensione omnia emolumenta Gabellarum, & Dohanarum, non per hoc tamen sibi ademisse censetur potestatem concedendi aliquas gratiosas exemptiones, vel franchitias à Dohanis, vel Gabellis, atq; si istæ exemptiones sunt solitæ, non potest ob eas Appaltator prætendere defalcum, quia potuit, & debuit præuidere, sed si solitum notabiliter alteretur sine iusta causa, adeòut actus merè voluntarius dici mereatur, iuxtà distinctionem, de qua supra,

(E) *De Regal. disc. 65. cum plur. seqq. & 159. de locato disc. 1. & seqq.*

ſupra, tunc vtique intrat de iuſtitia defalcum, cum ſimilibus.

Super iuſtis autem cauſis, ex quibus huiuſmodi gratiæ concedi ſo-
13 lent, vel debent, certa, & determinata ſtatui non poteſt regula, cum totum pendeat ex perſonarum, locorum, temporum, & accidentium qualitate, & circumſtantijs, prudenti, benèque regulato arbitrio boni Viri penſandis, cum vniuerſali principio publicæ neceſſitatis, vel vtilitatis, vel cum motiuo iuſtitiæ, eo modo, quo generalitèr regulatur ordinaria poteſtas Principis, tollendi ius tertij, de qua ſæpiùs hoc tractatu, præſertim Cap. 17.

Potiſſima verò, magiſque frequens, & connaturalis cauſa, quam aliqui non immeritò intrinſecam vocant, eſt illa, quæ prouenit à notabili depauperatione, vel diminutione ſtatus Eccleſiarum, earumque bonorum, & redditum, ratione occupationis factæ per Infideles, vel Hæreticos, aliſque inimicos, vel ratione depopulationis, à bello, & militari manu ſequutæ, alijſque ſimilibus calamitatibus, & infortunijs, etiam caſualibus, putà ratione incendij, vel alluuionis, ſiue terræmotus, adeoùt damnum perpetuam, vel diuturnam habeat durationem, iſtaque (vt præmiſſum eſt) dicitur cauſa intrinſeca, & naturalis. Extrinſeca verò, & accidentalis dicitur illa, quæ ob particulares circumſtantias, habeat etiam rationem neceſſitatis, vel vtilitatis Eccleſiæ Vniuerſalis, & Sedis Apoſtolicæ, putà quia aliquis Rex, vel Magnus Princeps, à quo notabile bonum ſperari, vel notabile damnum aliàs timeri poteſt, id enixè petat, vel quod ità expediat ex eodem fine ſperandi aſſequutionem boni, vel repellendi timorem mali, captare gratiam, & beneuolentiam alicuius primarij Miniſtri, vel Magiſtratus, cum ſimilibus, quibus eadem congruat ratio, adeoùt ex morali, vel interpretatiua neceſſitate, vel vtilitate publica id ſequatur, non autem ex gratificatione, & affectione, vel intereſſe
14 priuato, cum tunc nedùm iniuſtæ cenſendæ ſint huiuſmodi gratiæ, ratione priuati præiudicij, quod cum læſione iuſtitiæ commutatiuæ infertur emptoribus Officiorum, à quibus huiuſmodi emolumentorum pretium præuentiuè receptum eſt, vt in præcedenti Capitulo aduertitur, ſed magis ratione publici, & ſucceſſiui præiudicij perpetui, quod infertur Sedi, & Cameræ Apoſtolicæ, ratione huius malæ introductionis, ob quam, deducendo exempla, prætendi ſolet, (quamuis indebitè) quædam quaſi coacta continuatio, ità priuando Sedem Apoſtolicam, non ſolùm illo maiori pretio, pro quo Officia vendi poſſunt, ſed fortiùs illa magna, & ineſtimabili prærogatiua ſuperiùs inſinuata, quæ ex huiuſmodi annatarum, & emolumentorum ſolutione reſultat, in recognitionem nempè eius directi, & vniuerſalis dominij, vt ſupra, ideòq; nimium cautè, parcè, & circumſpectè in huiuſmodi gratijs, ceſſante iuſta cauſa, concernente ſolùm publicam neceſſitatem, vel vtilitatem, procedendum videtur.

Præmiſſa verò, quæ in ipſo Summo Pontifice dicta ſunt, longè magis, & incomparabilitèr procedunt

in altera ſpecie gratiarum, quæ fiunt à Sacro Collegio, ob maximam differentiam, quæ inter vnam, & alteram dignoſcitur, quoniam Papa eſt ſupremus, & abſolutus dominus, & diſpoſitor huiuſmodi emolumentorum, ac etiam tamquàm Princeps ſupremus habet poteſtatem tollendi ius tertij, & diſponendi de bonis, & iuribus priuatorum, abſq; eo, quod de facili in foro externo conuinci poſſit de defectu iuſtæ cauſæ, cum ſæpiùs illæ cauſæ, quas publicare non expedit, ignotæ ſint populo, & tamen ſint iuſtæ, immò neceſſariæ, quæ omnia non verificantur in Sacro Collegio, quod in hac parte non gerit perſonam Principis, & Domini, ſed ſolùm Aſſeſſoris, & Conſiliarij Papæ, ſiuè præſtantis conſilium, vel conſenſum nomine omnium aliorum Collegiorum, de quibus ſupra in Cap. 2., ità ratione

16 magnæ confuſionis, & impracticabilitatis, aliàs reſultantis, ipſo Collegio, tamquàm digniore, explicante vices, & partes omnium aliorum Collegiorum, eo modo, quo idem Collegium explicat, & ſupplet partes Eccleſiæ Vniuerſalis in electione Summi Pontificis, & prout in Eccleſijs particularibus Capitulum Cathedralis, vel Metropolitanæ explicat, & ſupplet vices, & partes aliarum Eccleſiarum inferiorum Diœceſis, vel Prouinciæ, cum ſimilibus; Et per conſequens gerere non poteſt partes domini, & condonatoris, ſeù liberi diſpoſitoris, ſed ſolùm Aſſeſſoris, & Conſiliarij, ſeù boni viri interponentis arbitrium, quod eſſe debet regulatum à iure, vel à ratione, cùm dominium, & libera diſpoſitio verificentur ſolùm in illa emolumentorum portione, quæ ad ipſum Collegium pertinet, atque aliàs lædi dicitur iuſtitia, & per conſequens in remittentibus, & condonantibus intrat obligatio ſaltem apud Deum, & in foro interno reficiendi partibus, quibus præiudicatur totum id, quod intereſt.

Alia quoque accedente conſideratione, ob quam à Collegio magis

17 circumſpectè, & cautè procedendum eſt, quoniam quando ipſe Papa directè, & immediatè concedit huiuſmodi gratias, atque conuinci poteſt defectus iuſtæ cauſæ, quod eſt quidem nimiùm difficile, ſed non impoſſibile, tunc poſſent fortè de iure Officiales refectionem damnorum petere à Camera, quod verificabile non eſt, quando eadem gratia fiat per organum Sacri Collegij, cum tunc rectè Papa, & Camera excuſari poſſint, dicendo id benè geſtum eſſe cum voto, & conſilio tot Sapientum, adeòque qualificati Senatus.

Nil obſtante conſideratione per ſuperficiales in hoc fieri ſolita, (verè tamen contemptibili,) quòd ſcilicet cum emptores Officiorum rectè ſciant huiuſmodi gratias à Sacro Collegio fieri poſſe, & ſolere, ità cum hac lege emiſſe cenſentur, eiſque ſcientibus non fiat iniuria, quoniam ijdem emptores præſupponere potuerunt, immò debuerunt, vt id ſolùm practicetur eo modo, quo de iure, & de iuſtitia practicari debet, non autem cum iniuria, & cum iniuſtitia, & priuata affectione, vel gratificatione, cum id in tot, & talibus qualificatiſſimis Viris non ſit

præ-

præsumendum, immò neq; cogitandum, vel suspicandum.

Quemadmodum verò iniustum est, & Ecclesiæ præiudiciale huiusmodi gratias absque dicta iusta causa, concernente publicam vtilitatem, vel necessitatem, siuè magnam æquitatem, ex priuata affectione, vel gratificatione, siue interesse concedere, ità è conuerso iniustum, irrationabile, & Ecclesiæ præiudiciale est, illas, quando iusta causa vrget, ex priuatis passionibus denegare. Vnde propterea vitium est in vtroque extremo.

18

Cadit verò dubium, an inter iustas causas recensenda sit illa, quòd prouisus de Ecclesia, de cuius expeditione agitur, translatus fuerit ab alia Ecclesia, cuius expeditiones soluit sine effectu, puta quia possessionem adeptus non fuerit, vel quòd nullos, aut modicos fructus ab ea perceperit, atque fertur, quòd pro frequentiori praxi ista causa reputata fuerit iusta, ideòque admissa fuit. Verùm erroneum videtur cum hac generalitate indefinitè procedere, cum in subiecta materia adhibenda veniat distinctio adhiberi solita in gabella soluenda pro contractibus, vel in laudemio soluendo pro alienatione bonorum emphytheuticorum, quòd scilicet inspiciendum est, an ineffectuatio primæ prouisionis proueniat absque culpa, & facto voluntario prouisi, puta quia de iure, vel de facto prouisio, sine eius culpa, effectum sortiri non potuerit, aut quod per Superiores, ipso non procurante, pro necessitate, vel vtilitate Ecclesię, ad quam, vel à qua translatio ex motu proprio Pontificis verè sequuta sit, secus autem vbi expressè, vel præsumptiuè constet, quod translatio procurata, vel desiderata sit per translatum pro maiori eius dignitate, & prærogatiua, vel pro maioribus redditibus, quoniam iuxtà dictos terminos gabellæ, seù laudemij, cum actus primus fuerit iam perfectus, sufficit quòd per momentum temporis fuerit talis, & non attenditur voluntarius recessus, aut voluntaria innouatio, ideòque dicendus est punctus facti potiùs, quàm iuris, certam, & generalem non admittens regulam, sed prudenti, benèque regulato arbitrio, pro singulorum casuum qualitate, & circumstantijs decidendus, more tamen Iudicis, vel Consiliarij, vt superiùs dictum est cum regulis iustitiæ, non autem more liberi dispositoris, cùm regulis beneuoli gratificatoris.

19

20

CAP. VI.

Quomodò Officia Venalia acquirantur, & quid vbi acquisitio in persona vnius fiat per alterum de istius pecunia; Et de præsumpta donatione, aç imputatione in legitimam; Et de materia reseruationis decreti.

SVMMARIVM.

1 *Officia sunt de regalibus, quæ possideri non possunt sine titulo, de quo possessores tenentur docere.*

2 *De differentia inter Officia Cameralia, & Capitolina.*

3 *De tribus modis, vel titulis huiusmodi concessionum.*
4 *De differentia inter vnum, & alterum concessionis modum.*
5 *Si Officium acquiritur de pecunijs vnius in persona alterius, ad quem illud pertineat.*
6 *Ille, qui pecuniam dedit ad Officium emendum, si non habet reseruationem decreti, nullum ius acquirit super officio, & postponitur habentibus decretum, vel resignatario.*
7 *Declaratur quando id procedat.*
8 *Quid importet, & operetur reseruatio decreti.*
9 *Resignatarius non recognoscit à resignante, sed à Papa, & quid operetur resignatio.*
10 *De duabus diuersis speciebus reseruationis decreti.*
11 *De concursu creditorum habentium reseruationem decreti remissiuè.*
12 *De reseruatione decreti ad fauorem Domini, & acquisitoris commodi.*
13 *In Officijs, ad instar feudorum non admittitur simulatio.*
14 *Officia sæpè cantant in personis eorum, qui id ignorant.*
15 *An Officium censeatur donatum ei, in cuius persona quæsitum est.*
16 *An imputetur in legitimam.*
17 *De alijs speciebus imputationis.*
18 *De regula tenenda in hac materia.*
19 *Quando locus est imputationi, intelligitur quatenus ipse velit.*
20 *De dicta imputatione Officiorum maiorum, & Prælatitiorum, & de differentia inter ista, & alia Officia.*

CAP. VI.

CVM ista Datariæ, & Cancellariæ, & Cameræ Apostolicæ Officia per Papam concedi solita, extra con- 1 trouersiam sint de regalibus, adeoùt absque Papæ concessione, validè, & legitimè acquiri, & obtineri non possint, hinc sequitur, vt iustè possessores cogi valeant sub pœna ammissionis Officiorum ad docendum de suæ possessionis titulo, quo non docto habeantur pro vacantibus, vt in casu magis dubitabili Officiorum Capitolij, seù Populi Romani nostra ætate practicatum vidimus, atque in propria huius materiæ regalium Sede aduertitur; (A) Ista verò necessitas magis vigebat in præfatis Officijs Capitolinis ex duplici ratio- 2 ne, primò, quia illa solebant concedi pro vniuersa descendentia, vel ad certas generationes, aut aliàs ad longum tempus, vnde propterea de facili verificari poterat casus illicitæ occupationis absque titulo, ob illius expirationem; & secundo, quia concessiones fiebant per Conseruatores pro tempore, quorum officium durat solùm ad tres menses, ideoque non ità diligenter conseruabatur regestrum concessionum; vtrumque autem cessat in his officijs Papalibus, tùm quia concedi non solent, nisi ad vitam vnius personæ; tùm etiam quia Dataria habet Ministros diligentes, & peritos, atque conseruat integra regestra, ideòque non de facili datur casus, quòd Officia iam vacantia possideantur à priuatis absque titulo; Solùmque expertus sum casum fraudis, quæ præsertim in absentibus dari potest, suppositionis vnius personæ superuiuentis in locum alterius iàm defunctæ eiusdem nominis, & cognominis, in qua Officium residebat, iuxtà casum disputatum in sæpiùs

(A) *lib. 2. de Regal. disc. 14.*

ſæpiùs enunciata Regalium Sede; (B) Adhùc tamen in iſtis quoq; Officijs, (vt generalitèr in omnibus ijs, quę ſunt de regalibus Principi reſeruatis, & quæ ideò à priuatis obtineri non poſſunt ſine priuilegio explicito Principis, vel illo implicito, quod allegari poteſt in vim centenariæ, vel immemorabilis, quæ verificari non poſſunt in his vitalitijs) non incongruum eſt cogere poſſeſſores ad docendum de titulo.

Hoc autem præſuppoſito, quod ſcilicèt ad huiuſmodi Officiorum aſſequutionem, & legitimam retentionem neceſſarius ſit titulus conceſſionis factæ per Papam, ſiuè per illum inferiorem, cui Papa conceſſerit, vt exempli gratia ſequebatur in Cardinali Vicecancellario, qui centum, & vltrà ex his Officijs conferebat antequàm ſequeretur diſmembratio ſuperiùs enunciata in Cap. 2., & faciunt in aliquibus Officijs Cardinales Pœnitentiarius, & Camerarius, alijque ſimiles, iste titulus tripliciter ſequi ſolet; Primò, 3 & regularitèr pro frequentiori contingentia per viam emptionis pro pretio fixo, & inuariabili, vt ſequitur in duobus Officijs maioribus Auditoris Cameræ, & Theſaurarij Generalis, & in illis Clericorum Cameræ, ex iam dictis Capit. 2., vel pro eo pretio, quod tùnc pro temporum, & emolumentorum contingentia currit, & concordatur cum Miniſtris Datariæ ad id deputatis. Secundò per viam gratuitam, & ex titulo lucratiuo donationis, quia nempè Papa Officium illi perſonæ elargiatur. Et tertiò per viam reſignationis ab altero poſſeſſore Officij per Papam admiſſæ. In omnibus autem his modis conceſſio fit per viam ſupplicationis, Papæ manu ſubſcriptæ, & per Datariũ, aliosq; Officiales, iuxtà ſtylũ, ſignatæ, cum ea differentia; quod 4 quando ſequitur iuxtà primum modum directũ, & immediatum, tunc in ipſo ſupplicationis ſummario, quod fit, vt Papa legat, vel audiat ſubſtãtiam ſupplicationis, (quòd tamen non regiſtratur) enunciatur pretium, pro quo fit conceſſio, cum ſpecificatione ſummæ, quando verò fit ſecundo modo per viam donationis, enunciatur quoque in ſupplicatione pretium in genere, ſed abſque expreſſione ſummæ, quòd ſcilicèt Papa confert Officium, & dicit condonare pretium, & quando fit tertio modo per viam reſignationis nulla fit mentio pretij, nec in genere, nec in ſpecie, quamuis illud inter Reſignantem, & Reſignatarium intercedat, quod nimiùm refert ad effectum, de quo infrà Cap. 17., quid ſcilicèt in caſu ſuppreſſionis Officij, vel remotionis illius poſſeſſoris debeat per Cameram reſtitui, vt in pluries enunciatis duabus poſterioribus Rotæ deciſionibus *in Romana pretij Officiorum* aduertitur.

Sed quoniam frequentèr contingit, quod, ſiuè iuxtà primum, ſiuè iuxtà tertium modum acquiſitionis ex cauſa onerosa, & correſpectiua 5 pretio mediante, illa non fit ex pecunia, & prouidentia eius, cui fit conceſſio, & qui creatur Officialis, ſed alterius, qui pecuniam ſoluit, hinc

(B) *De Regal. diſc. 25.*

hinc oritur quæstio, ad quem istorum Officij, dominium, & commodum pertineat, siuè quale ius in eo habeat ille, in cuius persona concessio cantat, qualeuè ius ille, qui pecuniam dedit, atq; de concessione sollicitus fuit.

Ista quæstio, etiam nostræ ætatis moderno tempore circa initia meæ forensis vitæ in Curia, existimabatur nimium inuoluta, ob quamplures effectus exindè resultantes; Verùm hodiè pro meo iudicio videtur facilis, & plana, quando, vt decet, abhorreantur generalitates, quæ perpetuò producunt confusiones, & æquiuoca, & procedatur cum casuum eorumq; circumstantiarum distinctione, necnon cum altera distinctione effectuum; ad quos de hoc disputari contingat, ità namque ad veritatis notitiam deueniri non multum difficile videtur, constituendo imprimis duos casus, vnum scilicèt, in quo ille, de cuius pecunia emptum est Officium, directè, & immediatè à Dataria, seù mediatè per viam resignationis non fuit sollicitus de reseruatione decreti ad eius fauorem, & alterum è conuerso, in quo de dicto decreto sollicitus fuit

Priori casu, in quo nulla adsit decreti reseruatio, faciliùs intrat illa præsumpta donatio, de qua infrà in sequenti casu magis difficili, sed quoniam ista est simplex iuris præsumptio elidibilis ex contraria probatione, non solùm vera, sed etiam præsumpta, & coniecturali, quando fortiores vrgeant præsumptiones, & coniecturæ; idcircò quando exclusa remanet hæc præsumpta donatio, adhùc ille, qui pecuniam 6 dedit, nullum ius reale, vel in rem scriptum habere videtur in Officio, super quo potiores erunt illi creditores Officiales, qui decreti reseruationem super Officio obtinuerint; longè verò magis potior erit resignatarius, in quem, cum beneplacito Apostolico, iuxtà stylum, Officij translatio facta fuerit, quotiès id sequutum sit ex causa onerosa, & correspectiua vera, non autem ficta, & collusiua; Vbi verò sit ex causa me-7 rè lucratiua, vel onerosa sed fraudolenta, & simulata, tunc ex edicto *De ijs, quæ in fraudem &c.* competere poterit actio pro eius reintegratione, implorando desuper Iudicis Officium, vt cogat possessorem in actione personali ad vendendum officium, ad hoc vt ex pretio tanquam re libera, & indifferenti satisfaciat quibus de iure; quo casu ille, qui dedit pecuniam in concursu aliorum creditorum æquè personalium prætendere poterit illam potioritatem, quæ in suis casibus, & quatenus verificentur requisita ad id necessaria, de iure competit illi, qui dedit pecuniam ad rem emendam, siuè prætendere poterit illam eiusdem pretij vendicationem iure dominij, quæ in suis casibus conceditur aliquibus personis priuilegiatis, quæ non possunt sibi præiudicare, ideòque earum fauore res succedit loco pretij, vel contra, ex ijs, quæ in suis sedibus habentur; (C) semper tamen

(C) *lib.6.de dote disc.83. lib.2.de Regal.disc. 29. lib.8. de credito disc.35.*

tamen in concursu aliorum non habentium reseruationem decreti, non autem istorum, nisi qatenus isti foueant causam lucratiuam, vt supra, adeoùt contra eos intret enunciatum edictum *De ijs, quæ in fraudem &c.* vel obstet æquitas, prohibens locupletationem de alieno iuxtà terminos *Textus in l. si me, & Titium ff. si cert. pet.* cum concordantibus, de quibus in suis sedibus. (D)

Super his autem, pro mea notitia, non de facili habentur auctoritates, quæ ad istos præcisos terminos descendant, vel si habentur, non conceditur meis, iam notis, occupationibus illas perquirere; Procedendo autem per similia, quibus eadem congruat ratio, vt faciendum est, (E) quando speciales decisiones, vel auctoritates desunt; Ea tutè probata remanent cum ijs, quæ in feudali sede habentur super feudis habentibus legis communis, vel particularis strictam prohibitionem, vt sine assensu Domini directi alienari, & obligari non possint, neque aliquod ius super eis, eorumque substantia acquiri, quoniam proceditur cum hac theorica, (F) cum qua etiam proceditur in bonis emphiteoticis, vel alijs consimilem legis, vel hominis habentibus prohibitionem; (G) Ista namque Officia passim per DD. assimilantur feudis, atque cum eisdem regulis metiuntur, ex eadem ratione, quòd tanquam iura regalia non sunt in priuatorum commercio, nisi cum assensu, & beneplacito Principis, vel alterius ad id potestatem habentis, vnde propterea promiscuè isti termini feudorum, & officiorum, aliorumque iurium regalium adhibentur, vt pro frequentiori praxi sunt illa iura cum Principe, quæ loca Montium in Curia dicuntur; Exindèque manat illa locorum Montium libertas frequenter acta in eadem regalium sede, (H) adeoùt etiam Officij Dominus, qui illud alteri resignet pretio conuento, sed non soluto, si de reseruatione decreti sibi non cauit, actionem super officio non habebit contra tertium, qui à resignatario obtinuerit cum beneplacito Papæ, nisi iam dictam resultantem ex edicto *De his, quæ in fraudem*, vel ex æquitate prohibente locupletationem de alieno, vt supra, ex illa congrua, & recepta ratione frequenter deducta in proposito dictorum locorum Montium, quod in huiusmodi regalibus in commercio

8 non existentibus, assensus Principis, qui in hoc proposito præstari dicitur cum reseruatione decreti, quæ idem est, ac præstatio assensus in feudalibus, est ille, qui animat, & informat actum, qui fieri dicitur, non ab-

(D) *lib. 8. de credito disc. 35. & 73. & d. disc. 83. de dote, & alibi.*
(E) *lib. 15. de iudic. disc. 35.*
(F) *lib. 1. de feud. disc. 78. lib. 8. de credito disc. 13. & 151., & alibi pluries.*
(G) *lib. 4. de emphyteus. disc. 58. lib. 13. de pension. disc. 1., & alibi pluries.*

(H) *lib. 2. de Regal. disc. 25 cum multis seqq., & disc. 163. in supplem., & in tractatu de locis Montium cap. 2.*

ab ipso priuato Officij possessore, sed à Principe concedente assensum, à quo ille tertius, qui sollicitus est de reseruatione decreti ad eius fauorem directè, & immediatè obtinere, suumque ius metiri dicitur, tanquam per extinctionem prioris iuris, quod habebat Officialis, & efformationis noui iuris in altero, adeoùt prior possessor suo iuri cedendo, ex-
9 tinctiuè potiùs, quàm translatiuè id facere dicatur, tollendo se de medio, atque faciendo se mortuum, vt ità aperiatur locus vacationi, ob quam Princeps alteri concedat. Rari autem sunt casus, in quibus illi, qui cum eorum prouidentia, & pecunia Officia acquirunt in faciem alterius, vel credunt alteri pecuniam ad acquirendum, siue Officium resignant, habita fide de pretio, huic subiaceant præiudicio, quoniã stultitiæ species esset de reseruatione decreti non esse sollicitus, illamque negligere; adhùc tamen casus dari potest, & quandoque (licèt raro) contingit, vt sum expertus.

In altero autem casu magis frequenti, & contingibili, quo dator pecuniæ sollicitus est de dicta reseruatione decreti ad eius fauorem, tunc altera intrat distinctio casuum, quod scilicèt alter casus est quando Dominus pecuniæ non curat cum eius prouidentia acquirere Officium in persona alterius, sed ille, cui fit concessio, principalitèr proprium agens negotium, curat Officium obtinere, non habens verò pecuniam, illam mutuam, vel ad societatem Officij, siue sub alio contractu ab alio obtinet, qui personam creditoris tantùm facit; Et alter casus est, quando Dominus pecuniæ est sollicitus de acquisitione Officij, tanquàm proprium negotium agens in alterius persona, quæ ità destinatur, vel
10 designatur pro vitæ, aut alterius vacationis periculo; ideòq; duplex est species reseruationis decreti, vna scilicèt iure dominij, & altera iure hypothecæ, & crediti, ad quam distinctionem reflectendum est, cum sæpiùs viderimus istas species confundi, atque vnam pro altera accipi cum claris æquiuocis, & erroribus.

De prima specie reseruationis decreti ad fauorem Resignantis, habita fide de pretio, vel ad fauorem dantis Officiali pecuniam ad Officium emendum, vel etiam post illud emptum illam mutuantis pro alijs
11 eius indigentijs, cum ista cautela, per quam hypotheca, vel ius in Officio acquiri dicitur, agitur infrà in Cap. 10., vbi de concursu creditorum Officialis super Officio, vel eius pretio, & de facultate cogendi Officialem ad vendendum Officium; Quare in præsenti Capitulo agitur solùm de altera specie reseruationis
12 decreti iure dominij, ad fauorem eius, qui verè fuit Officij acquisitor cum eius prouidentia, & pecunia, proprium agens negotium, quamuis acquisitionem faciat in faciem diuersæ personæ; isto namque casu illa persona, in cuius faciem quæsitum est Officium, quando reseruatio est pura, simplex, & generalis, regularitèr, & iuxtà frequentiorem praxim, nullum Officij dominium, vel ius in eo acquirit ad proprium commodum, sed totum ius, commodum, & dominium quoad eos, & alios

alios habentes causam ab eo, est domini pecuniæ, qui eiusdem Officij dispositionem habet, illudque pro libito distrahere potest, etiam sine consensu illius, in cuius persona cantat, vt in Cap. sequenti, quoniam ista persona dicitur solùm demonstrata, vel destinata pro periculo vacationis per eius mortem, vel delictum in Officio, & sic respectu ipsius Principis, qui alium non recognoscit Officialem, nisi illum, cui concessionem fecit, & quem in eius libris, & rotulo descriptum

13 habet, adeoùt, eodem modo, quo in feudis receptum est, non intret regula *plus valere quod agitur, quàm quod simulatè concipitur &c.* (H) nullamque Princeps contrahit obligationem erga dominum pecuniæ, ad cuius fauorem decreti reseruationem concessit, nisi quod tenetur admittere venditionem, vel resignationem Officij, quam facere vellet reseruatarius, sine cõsensu Officialis, quoniam verè, & quoad commodum ille, qui dedit pecuniam, est dominus, atque moriens totum eius ius transmittit ad hæredes, donec viuit ille, in cuius persona Officium cantat, vtpotè solùm demonstrata, vt suprà, & quæ, vt vulgò dici solet, appellatur *testa di ferro*,

14 adeoùt frequenter contingat, quod illa persona id ignoret, quodque ea moriente, quamuis nullum proprium Officium habeat, magnæ, & multæ contingant Officiorum vacationes, eò quia negociatores curant acquirere hæc Officia in faciem illorum, quos vident nimium validos, & robustos, vndè propterea illorum longam credunt, & sperant vitam, vt ità minùs periculo vacationis subiaceant, idque vbi reseruatio decreti simplicitèr, & absolutè ad fauorem domini pecuniæ Officium acquirentis fiat.

Quæstiones itaque cadere solent, vbi facta acquisitione in persona alterius, nulla sequatur decreti reseruatio ad fauorem acquirentis, vel illa sequatur limitata durante vita ipsius, vel alterius, aut in alium ca-

15 sum, an scilicèt, in vno, vel altero ex his casibus censeatur facta donatio pretij ad fauorem illius, pro quo acquisitum est Officium, cuius proptereà liber, ac plenus dominus efficiatur; Atque vbi agitur de extraneo, vel ità coniuncto, quod ius legitimæ non habeat in bonis datoris pecuniæ, vel acquisitoris, magis receptum est, (I) vt censeatur facta donatio; quoties tamen diuersæ voluntatis non accedat probatio, etiam præsumpta, & coniecturalis, quia nempè contrariæ vrgeant præsumptiones, & coniecturæ, quæ istam excludant iuris præsumptionem. Vbi verò agitur de liberis, quibus legitima debita est, in illam

16 pretium imputari debere magis receptum est, (L) quia sic leges expressè disponunt agentes de antiquis militijs, quæ idem, ac ista Officia importare iam prænotatum est Cap. 1., vt etiam in dotibus, quæ fœmi-

(H) *lib. 2. de Regal. disc. 1. nu. 3. disc. 17. nu. 9. disc. 15. num. 6. lib. 1. de feud. disc. 24. & sæpiùs.*

(I) *lib. 2. de Regal. disc. 1., & in alijs.*

(L) *De Regal. disc. 1., & 150.*

fœminis præstantur, habetur dispositum; (M) Cadente quæstione, an ad hunc imputationis effectum verificari debeat illa inualiditas donationis, quæ datur inter patrem, & filium in potestate, quando iuramentum, vel alia causa illam, etiam inter istos validam non reddit, quasi quod tanquàm peculium profectitium remanere dicatur in dominio, & substantia patris, secùs autem vbi agatur de donatione valida, & perfecta in vita, cum ità donata non imputentur; Attamen quidquid aliqui occasione agendi de imputatione dotis datæ à matre, vel alio non habente in potestate, subtilizando dicant (N) verius tàm in dote, (O) quàm in his Officijs videtur, vt indefinitè imputatio intret ex præsumpta, & verisimili voluntate parentis, vt in causam necessariam id agere voluisse censeatur; eodem modo, quo habetur in quæstione legati facti, necne animo compensandi, vt affirmatiua pars attendatur in hoc debito necessario, siuè legali, (P) idque non ex eo, quòd liberi sint deterioris conditionis, quàm extranei, sed ex præsumptione in vno potiùs casu cadente, quàm in altero.

Eisdemque retentis terminis dotis, atque ad instar, ex rationis identitate, vel parificatione legis, idem in his Officijs, vel eorum pretio dicendum venit circa imputationem eius, quod mediatè receptum est in istam causam per legitimæ creditorem à tertio, intuitu tamen, & contemplatione parentis, qui sit legitimæ debitor, dum à parente potiùs, quam à tertio acceptum videtur, vt in dotali sede, ac etiam in illa legitimæ aduertitur. (Q)

Sed in extraneis quoque ad hoc legale debitum non obligatis intrare 17 solet eadem imputationis, seù veriùs compensationis quæstio, aut anticipati implementi legati, vel alterius dispositionis factæ ad fauorem illius personæ, in cuius faciem quæsitum est Officium, iuxta casum nostra ætate disputatum in Rota, quæ cum resolutionum varietate difficultatem agnouit, vndè proptereà controuersia per concordiam finem habuit. (R)

In his autem omnibus, vel similibus quæstionibus, pro meo sensu 18 dignoscitur, frequentèr quidem, sed semper vtilitèr pro stylo declamatus, & inculcatus error procedendi cum regulis, & propositionibus generalibus iuris in abstracto, siuè cum aliquibus decisionibus, & auctoritatibus, quæ certos percutiant diuersos casus, quasi quod iuris quæstiones essent, cum veriùs facti potiùs, & voluntatis dicendæ sint, cumq; regulæ iuris inducant quandam simplicem iuris præsumptionem, attendendam solùm quando res omninò in ambiguo sit, atque impossibile videatur, quod factum ità destitutum sit circumstantijs talibus,

(M) *De dote d. disc. 98. per tot.*
(N) *Relati d. disc. 98. de dote.*
(O) *Eodem disc. 98. de dote.*
(P) *De legatis lib. 11. disc. 15.*
(Q) *De dote d. disc. 98., & de legitim. disc. 13., & 15., & alibi.*
(R) *Disc. 1. de Regal., vbi allegantur decis. editæ in eo casu.*

bus, ex quibus verisimilis voluntas non desumatur dictæ præsumptionis iuris conformis, vel respectiuè difformis, hinc per Iudices, & consulentes principalitèr in huiusmodi quæstionibus examinandis, & decidendis insistendum est in facto potiùs, quàm in iure, expendendo singulorum casuum qualitatem, & circumstantias, ex quibus desumatur vna, vel altera voluntas, cuius reuera potiùs, quàm iuris est quæstio; Atque in præsumptionibus, & coniecturis expendendis, neque procedendum est cum generalitatibus, vel an illarum aliquæ in alijs casibus canonizatæ, vel reprobatæ fuerint, sed in illo casu indiuiduo, ob personarum, locorum, & temporum qualitatem, aliasque circumstantias ponderari debent, non singularitèr, & disiunctim, sed vnitim cum solita regula, vt singula, quæ non prosunt, vnita iuuent, vt sæpiùs, in Fideicommissorum præsertim sede agitur de ista coniecturali materia, ac etiam in sede Iudiciorum, occasione agendi de probatione præsumpta, seù coniecturali, & adminiculatiua; (S) Vt enim ibi aduertitur, stant benè simul, quod ædem indiuiduales coniecturæ, & præsumptiones, in aliquibus casibus canonizatæ fuerint, in alijs autem reprobari mereātur, siuè quod illæ, ac etiam minores, in aliquibus casibus reputatæ sint sufficientes, in alijs verò ædem, aliæq; longè maiores, reputari debeant insufficientes; Tunc autem præfatæ iuris regulæ, & propositiones iuris attendendæ sunt, quando colluctantibus hinc inde adminiculis, coniecturis, & argumentis, ità voluntas ambigua remaneat, vt illis hinc indè conquassatis, vel debilitatis, ad iuris præsumptionem recurrere oporteat, istaque videtur vera via decidendi istas, & similes quæstiones, quæ potiùs facti, & voluntatis sunt, quàm iuris, vt supra.

Præterea, vbi etiam ex facto, vel ex iure, siuè ex vtroque simul iuncto pro donatione, vel respectiuè pro imputatione, & compensatione respondeti debeat, quia sic expressa, vel præsumpta, & coniecturata suadeat voluntas acquirentis, adhùc spectanda est voluntas eius, pro quo 19 Officium acquisitum fuit, quoniam potest sibi non expedire habere Officium vitalitium ità subiectum vacationi, & non liberæ dispositionis, præsertim in casu infirmæ valetudinis, vel senectutis, quo casu resignatio non admittitur, vt in Cap. sequenti, quodque sibi magis expediat obtinere legitimam in quota bonorum stabilium, & aliorum, quæ in hæreditate remanserunt, obtinendo solùm quotam, seù ratam huiusmodi iurium vitalitiorum iuxtà dispositionem iuris, ex insinuatis in sua Legitimæ, & Detractionum sede, (T) ac etiam aduertitur in sede Feudorum, occasione agendi de imputatione feudi noui in legitimam primogeniti, (V) cum similibus. Si enim non tenetur legitimæ cre-

(S) *lib. 10. de fideicomm. per totum, & lib. 15. de iudic. disc. 33.*

(T) *lib. 9. de legitim., & detract. disc. 13., & disc. 15. num. 11.*

(V) *lib. 1. de feud. disc. 19.*

creditor, siuè sit de descendentibus, siuè, iuxtà magis receptam sententiam, de ascendentibus, illam recipere in pecunia, vel in mobilibus, aut fructibus, quoties illa non adhibeatur cautela, quæ *Soccini* vulgò dicitur, cum de iure sibi debita sit quota omnium bonorum, iuxtà illorum species, & qualitates, quoties facti circumstantiæ non exigant, vt intrare possit Iudicis arbitrium, iuxtà ea, quæ in sua Detractionum sede habentur, (X) multò minùs cogendus est inuitus illam accipere in huiusmodi iuribus adeò periculosis, & resolubilibus, & non liberæ dispositionis, vt suprà. Potissimè verò, & fortiùs vbi non agitur de illis Officijs inferioribus secundæ, vel tertiæ classis ad solum commodum pecuniarium deseruientibus, & in quodam libero communi commercio (cessantibus dictis casibus infirmæ valetudinis, vel grauis ætatis) existentibus, sed agitur de Officijs maioribus, Prælaturam, & iustitiæ administrationem annexam habentibus, in quibus plura considerantur præiudicia; Primò nempè

20 illud maioris periculi, & damni ratione magni pretij; Secundò onus administrandi munera Officio annexa; Tertiò alterum onus viuendi cum maiori decore, & famulatu in statu qualificatæ Prælaturæ; Quartò, quoniam non ità de facili resignatio admittitur, vt in Cap. sequenti; Et quintò quia persona constituta dicitur in quadam necessitate perseuerandi in eo statu, ità in pluribus onerosò; Et consequentèr quoties non constet de voluntate eiusdem Officialis, ob ambitionem, & honores illud Officium assequendi, quodque sibi innotescat hoc onus imputationis, (dùm probabilitèr huiusmodi subtilitatum iuris ignarus potuit non cogitare ad hanc imputationem, sed potiùs potuit credere, & sperare hanc elargitionem pro honorificentia communi ipsius debitoris legitimæ, qui acquisiuit, aliorumque cohæredum, & coniunctorum) nimis durum videtur illum ad id cogere, ideòque non de facili animus acquieuit aliquibus decisionibus (Y) imputationem pretij Clericatus Cameræ firmantibus cum regulis, & propositionibus generalibus, quamuis in eo casu illæ viderentur probabiles ob circumstantiam, quòd Officialis vendiderat Officium, ac desierat esse Clericus Cameræ, contentus restitutione pretij accepti, vndè propterea cessabant dictæ considerationes, quibus vrgentibus intrare videtur Iudicis arbitrium pro aliqua reductione, quæ dici mereatur dictorum onerum, & incommodorum compensatiua, vt propterea integrum pretium non sit ità simplicitèr, & rigorosè imputandum, vt occasione agendi de imputatione donationis, contemplatione matrimonij, cum onere maioratus, vel primogenituræ alibi aduertitur; (Z) Adhùc tamen occasio non præbuit id formitèr disputare, vt maturum iudicium desupèr efformari potuerit. CAP.

(X) *dicto tit. de legitima disc. 19., & in alijs pluries.*

(Y) *Rot. apud Merlin. dec. 273. repetit. dec. 54. par. 5. rec. alijs relatis disc. 1. de Regal.*

(Z) *lib. 2. de Regal. disc. 150. lib. 9. de legitim. & disc. 3., alibi eod. tit.*

CAP. VII.

De Officiorum resignatione, & alienatione, vel translatione de vno in alium, vel eorum obligatione, & quomodò esse dicantur in commercio, in substantia, vel in pretio, siuè in commoditate, & quando resignationis admissio denegari possit.

SVMMARIVM.

1 *De propositione, quod Officia Romanæ Curiæ sunt in commercio, ad instar bonorum allodalium.*
2 *Quod non sint in commercio sine auctoritate Papæ, & quomodò dicta propositio intelligatur.*
3 *In Officijs, & feudis, & similibus ille, qui habet assensum est potior, & vincit alios anteriores, qui non habent.*
4 *Papa tenetur præstare assensum resignationibus Officiorum, & quando possit illum denegare, & de casu infirmæ valetudinis.*
5 *In qua ætate soleat, & possit denegari.*
6 *Negari potest admissio resignationis Officiorum Prælatitiorum, & de differentia istorum Officiorum.*
7 *Et præsertim de diuersitate circa reseruationem decreti.*
8 *De alijs causis denegandi admissionem resignationis, præsertim vbi sunt Officia donata.*
9 *De alio assumpto, quod pretium Officij sit in libero commercio, quomodò sit intelligendum.*
10 *Quando pretium succedat loco rei, & sit eiusdem naturæ.*
11 *De commoditate in Officijs, alijsque bonis prohibitis.*
12 *Quid in bonis emphytheoticis hereditarijs, & de differentijs inter bona, & Officia.*

CAP. VII.

VOLITAT in Curia per ora Pragmaticorum assumptum, à Rota quoque aliquando affirmatum, & ab aliquibus ex nostris professoribus, cum 1 quibus (excusabiliter quidem) aliqui exteri transierunt, quod ista Romanæ Curiæ venalia Officia, ad instar aliorum bonorum indifferentium, quæ sub nomine, seù vocabulo allodialium, ad libertatem denotandam, explicari solent, ad illa distinguendum à feudalibus, & emphytheoticis, alijsque non liberæ dispositionis, in commercio existant (A). Aliqui verò hoc assumptum ità simpliciter non recipientes, cum illa procedunt distinctione, vt id procedat in pretio, non autem in substantia Officij. (B) Verùm, & in hoc dignosci videtur superficialium Pragmaticorum error, tot æquiuocorum productiuus, procedendo indefinitè cum propositionibus generalibus, vel cum auctoritatum litera, & superficie, quoniam præfatum assumptum, attenta maiori frequentia, & contingibilitate, verificari videtur de facto; falsum

(A) *De regal. disc. 2. num. 8. disc. 4. num. 4., & in alijs pluries eod. tit., & tit. de feud. disc. 78. nu. 16.*
(B) *Eisdem locis mox citatis.*

ſum verò eſt in iure, vt etiam contingit, exempli gratia, in feudis Regni Neapolitani, in quo adeò illorum magna copia eſt, cum quadam extraordinaria, & impropria mixtura qualitatis pacti, & prouidentiæ, & hæreditaria, etiam vltimi morientis, qui in feudis, quantumuis antiquis, ſucceſſorem ſanguinis, etiam ex cauſa voluntaria legati, vſque ad integrum feudi valorem grauare poteſt, atque vbi legitimum in feudalibus ſucceſſorem habet, poteſt etiam illud vendere, quia Rex non ſolet, nec poteſt aſſenſum denegare, ideòque pariter de facto, attenta frequentiori contingentia dici poteſt, quod ſint in commercio, & tamen de iure id prorsùs falſum eſt, quoniam ob alienandi, vel diſponendi prohibitionem, donec legitimè, & in forma conſueta, & ſolemni aſſenſus Regius accedat, dicuntur non eſſe in commercio, adeoùt quilibet contractus deſuper initus inefficax reputetur, nullumq; ius tribuat, ſed libera ſit pœnitendi facultas in vtroque contrahente, ac etiam quia non ſemper aſſenſus præſtandus eſt, cum quandoque licitè denegari valeat, quia poſſeſſor feudi legitimo in feudalibus ſucceſſore careat, ſiue quod in exterum alienatio fieri velit.

Id autem adamuſſim verificatur in huiuſmodi Officijs, quæ propterea, vt antecedenti Capitulo, & alibi 2 inſinuatum eſt, feudis parificantur, atque cum feudalibus terminis tractantur; immò etiam parificantur beneficijs, alijſq; bonis differentibus in priuato libero commercio non exiſtentibus, cum reſignatio, aliaue alienatio, ſeù translatio ex priuata ſolùm conuentione inefficax ſit, nullumq; ius in Officio, vel ad illud tribuat, donec legitimè, & iuxtà ſtylum, per Papam, vel Officiales ad id deputatos, admittatur, adeout quælibet priuata conuentio aliud non importet, niſi ſimplicem tractatum, ſeù præparationem futuræ reſignationis, vel alienationis, perfectionem recipere debentis, à beneplacito, & admiſſione Papæ, à quo (vt in præcedenti Capitulo dictum eſt) Reſignatarius, vel translatarius directè, & immediatè obtinere dicitur Officium, tanquam vacans per illam fictam, & ciuilem mortem, quam ſibi ipſi tribuere dicitur poſſeſſor mediante reſignatione, tanquàm extinctiua potiùs, quàm translatiua ceſſione, adeoùt ſi poſſeſſor Offi-3 cium ſine dicto aſſenſu priùs vni reſignet, poſtmodùm verò cum aſſenſu alteri, iſte poſterior actus eſt potior, & iſte Reſignatarius Officium obtinebit, vt etiam in locis Montium, alijſq; iuribus regalibus, abſq; ſuperioris auctoritate in priuato commercio non exiſtentibus, receptum habemus; (C) ergò falſum eſt aſſumptum, quod ad inſtar bonorum allodialium, & indifferentium ſint in commercio.

Et vlteriùs licèt Papa, nec ſoleat, nec de iuſtitia poſſit huiuſmodi reſi-

(C) Diſc. 4. 10. 11. & ſeq., & 41. de Regal. diſc. 76. de feud., & frequenter in vtroq; titulo de feud., & de Regal., & in tract. de locis Montium cap. 2.

4 resignationibus, & translationibus assensum denegare, stante stylo, sub cuius fide illi, qui Officia emerunt dicere possent tales fecisse acquisitiones, quas aliàs non fecissent; nihilominùs iustè assensus denegari potest in statu infirmæ valetudinis, ob quam probabilis vrgeat suspicio, quòd id fieret ad fraudandam imminentem vacationem, vt in eadem Regalium sede aduertitur; (D) adeoùt intret etiam quæstio an iam admissa resignatio inualida censenda sit, vbi mors resignantis intrà breue terminum sequatur, iuxtà beneficialem regulam de infirmis resignantibus, in qua tamen pars negatiua probabilior videtur, quoties non constet per extrinsecas probationes de fraude, & collusione, cuius particeps fuerit Resignatarius, decipiendo Datariæ Officialem deputatum ad recognoscendum statum resignantis, aliàs enim Resignatarius dicere potest, quod sequutus fuerit fidem dicti Officialis, cuius negligentiam, vel inaduertentiam Dataria sibi imputare debet, ex regula, quod culpa, vel negligentia præpositi præiudicare debet præponenti potiùs, quàm tertio; Ac etiam quia dicta beneficialis regula, vtpotè à iure exorbitans, trahenda non est ad casum, de quo non disponit, vt occasione casus particularis in eadem Regalium sede aduertitur. (E)

Infirmæ autem valetudini æquipollet grauis ætas, cuius ratione eadem

5 fraudis ratio intrat ad supplantandam imminentem vacationem, ex propositione, quod ipsa senectus morbus est, ad quem effectum ex Datariæ stylo, vel decreto pro regula generali attenditur ætas annorum 62. completorum, vltrà quam huiusmodi resignationes non admittuntur, nisi ex gratia speciali Papæ; Quamuis enim in hac materia ætatis, ex qua pendet regulatio vitæ, seù timor mortis, reuera non intret regula generalis, & vniformis, ob difformitatem aeris, complexionis, salubritatis, aliarumque circumstantiarum, vt in suis sedibus occasione agendi de læsione in contractibus vitalitijs aduertitur; (F) Attamen quia magnum esset seminarium litium, magnæque resultarent confusiones ob copiam Officiorum, & frequentiam resignationum, si in singulis casibus huiusmodi considerationes essent examinandæ, idcircò oportuit regulam generalem statuere, eo modo, quo lex ciuilis in regulanda verisimili duratione vitæ hominis, eiusque taxa fecit, vt locis proximè citatis aduertitur, ac etiam Cancellariæ stylus induxit vniforme tempus pro regulatione quindenniorum in beneficialibus, atque ad instar idem sequutum est in quindennijs emphytheoticis.

Cessantibus item præfatis causis infirmitatis, vel grauis ætatis, videtur quoque, vt citrà iniustitiam denegari

(D) *Disc.6. de Regal., & in annot. ad eum in supplemento.*

(E) *De Regal. dicto disc.6., & in annotat. in supplemento.*

(F) *De Regal. dist.30. De donat. disc.54., & alibi.*

6 gari possit assensus resignationi illorum Officiorum primæ classis, quæ annexam habent qualificatam Prælaturam, ac etiam administrationem iustitiæ, aliorumque grauium munerum; Vt enim insinuatur suprà in Cap. 4., in alijs Officis secundæ, & tertiæ classis, non videtur electa industria personæ, neque principaliter contemplata administratio, sed principaliter illa continent merum negotium bursale, & quandam speciem inuestimenti pecuniæ, tanquam per emptionem, & venditionem futurorum emolumentorum ad vitam sub incerta alea, quæ ad vtriusque contrahentis commodum, & incommodum æqualiter se habere potest, vndè propterea nil refert, an penès vnam, vel alteram personam Officium resideat, quoties non intret dicta ratio fraudis; Quamuis enim pleraque Officia secundæ classis annexum habeant quoddam exercitium potiùs, quàm administrationem in expeditionibus Cancellariæ, nihilominùs quia de consuetudine istud exercitium explicari potest, & solet per substitutos, in hoc munere peritos, vt infrà Cap. 19. idcircò nil refert an titulus Officij penès vnum, vel alterum resideat, nullumque dignoscitur inconueniens ob huiusmodi Officiorum venalitatem, vt eodem Cap. 4. aduertitur.

Non sic est in Officijs maioribus, & Prælatitijs, præsertim verò in Cameralibus, Auditoris, Thesaurarij, & Clericorum Cameræ, quoniam, vt eodem Cap. 4. aduertitur, eis principalitèr annexa est, non solùm qualificata Prælatura, sed etiam magna administratio iustitiæ, aliorumque munerum, ideòque dicitur principaliter electa industria personæ, atque venalitas non consistit in ipso Officio, sibique annexa Prælatura, & administratione, sed solùm accessoriè ob notabilem quantitatem emolumentorum, aliàs quam ratione administrationis assignatorum, & percipiendorum, vndè propterea in susceptione talis Officij præstatur solemne iuramentum, & per consequens inter Principem, & Rempublicam ex vna, & Officialem ex altera, initus dicitur reciprocus contractus non dissolubilis, nisi de mutuo consensu, ideòque magna dignoscitur differentia inter vnam, & alteram Officiorum speciem.

Itaque differentia comprobata remanet à diuerso stylo reseruationis 7 decreti, quoniam, vt iam insinuatum est in Cap. antecedenti, in alijs Officijs minoribus, & popularibus secundæ, & tertiæ classis, frequens datur casus, quod vnus cum sua pecunia, & prouidentia acquirat Officium in faciem, vel in persona alterius, etiam ignari, pro sola destinatione periculi vitæ, cum libera reseruatione decreti, quodam iure dominij, vndè propterea sine scientia, & consensu titularis disponere potest de Officio, mutando personam, & quando etiam Officium acquiritur ab ipso Officiali, qui ab alio, pro eius acquisitione creditas accipiat pecunias, cum eadem reseruatione decreti, diuerso tamen iure, crediti potiùs, quàm dominij, adhùc habet ius cogendi debitorem morosum ad vendendum Officium, vt ex pretio satisfiat; Id autem non procedit in his Officijs maioribus, quoniam

niam incongruum foret, vt in arbitrio priuatarum personarum repositum esset deponere Prælatum, & Officialem ità qualificatum, ideòq; reseruatio decreti in his Officijs operatur, quando est iure dominij, vt pretium, & respectiuè emolumenta assignata, vtpotè extranea ab administratione, sint reseruatarij, & quando est iure crediti, vt habeat ius, & actionem ad eadem emolumenta, in concursu aliorum creditorum non habentium decretum, ac etiam ad pretium, quando Papæ placeat resignationi præstare assensum, non autem; vt Reseruatario facultas detur alienandi Officium; Et licèt iste casus raro sit contingibilis, quoniam non de facili istæ resignationes fiunt, & quando fieri velint, libenter dari soleat assensus, vt possit Papa alteri beneuolo, vel benemerito gratificari, nihilominùs quando casus contingeret, atque licentia negaretur, dici non posset, quod fieret iniustitia, denegando id, quod solitum, & debitum esset.

Prout quamuis in alijs Officijs minoribus secundæ, & tertiæ classis, in quibus de facto procedit dictum assumptum, vt sint in commercio, motiuum denegationis facultatis 8 resignandi restringatur ad infirmam valetudinem, & ad grauem ætatem, non per hoc tamen præcisè, & taxatiuè ad istas causas arbitrium denegandi restrictum videtur, quoniam ob facti circumstantias verificari quandoque potest iustum motiuum, iustaque causa denegationis; & præsertim iustè denegari potest, immò debet admissio resignationis illorum Officiorum, quæ ex Papæ donationibus possideantur titulo lucratiuo, cum immò potiùs error dicendus veniat id facere, vt in Cap. 9.; Et per consequens ex pluribus concluditur falsitas dicti assumpti, quod ipsa Officia sint in commercio.

Falsum quoque censendum est alterum assumptum ità generalitèr, & 9 definitè sumptum, vt sit in cõmercio illorum pretium, vbi adhùc sit in statu intrinseco, tanquam ipsi Officio connexum, & ab eo non separatùm, quoniam tunc sine dubio censetur eiusdem naturæ, & qualitatis, qualis est ipsum principale subiectum, istoque casu, retentis eisdem terminis feudalibus, cum quibus materia hæc regulatur, solùm ex quadam iuris fictione, vel subtilitate, pretium, quamuis intrinsecum, & connexum, dicitur esse in patrimonio, vel hæreditate allodiali, ac reputatur de bonis indifferentibus, & allodialibus, ad effectum (exempli gratia) vt primogenitus possessor feudi noui teneatur illud conferre cum alijs fratribus, & cohæredibus, vel quod teneatur imputare, siue vt pro eo teneatur ad debita, & onera acquirentis, cum similibus effectibus in propria Feudali sede recensitis, (G) non autem ad effectum libertatis commercij, nisi postquàm pretium ex priuato, & voluntario facto separatum fuerit ab ipsa substantia per istius alienationem, quoniam tunc procedit assumptum, quod pretium

(G) *lib. 1. de feud. disc. 12., & 19. & sequ.*

feudi non est feudale, dummodò talis separatio, vt dictum est, sequa-10 tur ex facto priuato, & voluntario, secùs autem si ex facto necessario, cum auctoritate Iudicis, ad instantiam ius habentis super ipso feudo, vel respectiuè Officio, aliauè re in commercio non existente, cum tunc intret subrogatio pretij loco rei, eiusdemque iuris, & naturæ censeatur, vt in suis sedibus aduertitur. (H)

Quare cum ea, quæ de prohibita resignatione, vel alienatione sine assensu dicta sunt, sine dubio, eisdem retentis terminis feudalibus, procedant in hypotheca, vt habetur infrà in Cap. 10., agendo de concursu creditorum, si in vim reseruationis decreti ad instantiam creditorum, qui illud habeant, fiat venditio Officij, vtique in pretio exindè retrahendo, potiores erunt creditores habentes assensum, seù reseruationem decreti, alijs qui carent, quoniam pretium, tanquam subrogatum loco rei, eiusdem censetur naturæ; Ergò, exceptis superiùs insinuatis effectibus, neque istud assumptum subsistit, vt pretium sit in libero commercio, ad instar bonorum indifferentium, & allodialium, cum id procedat, quando non intrat subrogatio pretij loco rei, secùs autem ista subrogatione intrante.

In quodam autem libero commercio, sed improprio, esse dicuntur ista Officia, eodem modo, quo sunt 11 etiam bona feudalia, & emphytheotica alienari, vel hypothecari prohibita, aliaque bona, vel iura consimilem prohibitionem habentia, atque quoad substantiam in commercio non existentia, vt præsertim pro frequenti Curiæ praxi sunt pensiones Ecclesiasticæ, in illorum scilicet commoditate, quæ nullum ius in re, vel ad rem tribuit, atque nullatenùs Officij substantiam tangit, sed importat nudum factum perceptionis ipsorum fructuum, & emolumentorum, tanquam ab ipsa substantia, vel causa productiua separatorum, adeoùt istius commoditatis cessio, vel alienatio aliud non importet, nisi mandatum irreuocabile in rem propriam, quod cedens cessionario tribuit ad possidendam, & administrandam ipsam rem nomine, & vice cedentis, ac percipiendum fructus, quos perceptos sibi applicat, suosq; facit, vndè propterea Officij substantia, & titulus adhùc perseuerare dicuntur, vt priùs, in persona cedentis, atq; si iste Officium cum assensu Papæ alteri vendat, vel resignet, siue obliget, iste erit potior, & primum cessionarium excludet, cui solum competet actio contra personam cedentis, eiusque bona ad damna, & interesse, vt in suis sedibus Feudali, Emphytheutica, & Pensionaria aduertitur; (I) Et licet respectu bono-12 rum emphytheuticorum hæreditariam qualitatem habentium, Rota Romana se inuoluisse videatur opinando, quòd ob hypothecam contractam

(H) *lib. 4. de emphytheusi disc. 36. & 58., & in annot. in supplem. lib. 1. de feud. disc. 42. 78. & 98. lib. 2. de Regal. disc. 4. lib. 6 de dote disc. 83. lib. 8. de credito disc. 35. & 50., & alibi.*

(I) *Supra littera H.*

tractam super commoditate, competere valeat creditori, vel cessionario actio realis, vel personalis in rem scripta, siuè interdictum possessorium, etiam contra tertium possessorem, qui rem obtinuit in substantia, & proprietate cum titulo legitimè translatiuo dominij, ob domini assensum; (L) Attamen quidquid sit de veritate huius assumpti (quod tamen nunquam placuit, nec placet) fortè ob hæreditariam qualitatem, ob quam talia bona liberis, & allodialibus quodammodò exæquata videntur, adeoùt in sensu eiusdem Tribunalis, & illorum, qui in eius auctoritatem iurant, alienandi prohibitio adiecta solùm videatur pro interesse Domini; Certum est, quod ad instar feudorum, quinimmò magis, in istis Officijs id nullatenùs procedit, sed eo ipso, quod cum auctoritate, & assensu Papæ, iuxtà stylum, facta est resignatio Officij in alterum, vel eius obligatio cum reseruatione decreti, resignatarius redditur tutus, nullumque ius cessionario commoditatis, vel creditori habenti illam obligatam remanet, eodem modo, quo practicatur in locis Montium, & in pensionibus Ecclesiasticis, & similibus, vt locis mox citatis aduertitur.

CAP. VIII.

De eadem materia resignationis Officiorum, quale ius tribuat Resignatario, vbi ex sola partium conuentione, antè illam admissam, conclusa sit, & cuiusnam sit damnum, vel periculum, quod interim contingat. Et an post illam admissam Resignatarius reddatur tutus, quamuis ob mandatum falsum, vel insufficiens, aut ob inualidum factum Iudicis resignatio sequuta sit.

De Offic. Venal. Vacab. Rom. Cur.

SVMMARIVM.

1. *De inspectionibus, quæ cadunt in themate.*
2. *Quod quæstio principalis sit voluntatis, num conuentio resignationis sit perfecta, vel potiùs importet tractatum de resignando.*
3. *An in contractibus perfectis inter partes, qui tamen expectant perfectionem à facto tertij, detur pœnitentia.*
4. *De pœnitentia in beneficijs, & in matrimonio.*
5. *Quod conuentio perfecta inter partes, licèt imperfecta respectu tertij, obliget ad interesse.*
6. *Quomodò regulanda est voluntas, si est perfecta, vel imperfecta.*
7. *De differentia inter loca Montium, & Officia vacabilia ad hunc effectum.*
8. *Quid importet actum resignationis Officij*

(L) *d. disc. 58. de emphyth., & in eius annot. in supplemento.*

ficij esse perfectum, vel imperfectum.

9 *An, & quando emptor Officij reddatur tutus, & de differentia inter Officia, & loca Montium.*

10 *Bonum publicum praeualere debet priuato.*

11 *De resignationibus beneficiorum Ecclesiasticorum.*

12 *De alienatione bonorum feudalium, vel emphytheoticorum.*

CAP. VIII.

1 DVæ itaque inspectiones cadunt sub hoc argumento, quarum prima est super efficacia, vel operatione conuentæ, & conclusæ resignationis, absque beneplacito Apostolico, & altera super securitate Resignatarij, qui cum Apostolica auctoritate Officium obtinuit.

Prima inspectio diuiditur in duas partes, quarum prima est, quale ius, vel qualem actionem producat resi-2 gnatio inter partes conclusa, quamuis adhuc non fuerit admissa, & altera, si post conuentionem, ante admissionem aliquis casus superueniat, ob quem Officij pretium diminutionem patiatur, cuius damno, & periculo iste casus cedere debeat, an resignantis, vel Resignatarij; Vtriusque autem quæstionis decisio pendere videtur à circumstantijs facti, cuius potiùs, quàm iuris ista videtur esse quæstio, an scilicet sufficienter constet de venditione benè, & perfectè conclusa, ex ea dubitandi ratione, in hoc præciso casu, (A) in quo licet ageretur de locis Montium, attamen adamussim æedem intrant rationes, quando non adsunt circumstantiæ, ob quas potest resignatio non admitti, iuxtà insinuata Cap. præcedenti, quod scilicet pro frequentiori vsu, & contingentia, ratione subiectæ materiæ, istæ conuentiones continere solent potiùs quendam tractatum præparatorium illius actus, qui ex intentione partium perfectionem recipere debet ab admissione facienda per Papam, & antè cuius implementum, quælibet partium credit esse in libertate, adeoùt voluntas sit in via, non autem in termino, iuxtà ea, quæ habentur in eadem Regalium sede, (B) occasione agendi de locis Montium.

3 Vbi verò ex facti qualitate, & circumstantijs constet de perfecta conuentione inter partes, adeoùt quoad eas voluntas dicatur iam in termino, quamuis ex natura, & qualitate rei actus expectet omnimodam perfectionem à facto tertij; Et tunc licet inuoluta sit quæstio, an ista imperfectio præbeat contrahentibus, vel eorum vni liberam potestatem pœnitendi; (C) Nihilominùs, exceptis spiritualibus, vt exempli gratia, sunt 4 resignationes beneficiorum, quæ donec admittantur per Papam, sunt ad libitum reuocabiles, vt in sua Beneficiali sede habetur (D), ac etiam est man-

(A) *Tit. de Regal. disc. 41. & disc. 183. in supplemento.*
(B) *Eodem tit. de Regal. d. disc. 41.*
(C) *De hoc latè disc. 61. de donat.*
(D) *lib. 12. de benef. disc. 38.*

mandatum ad contrahendum matrimonium, vt paritèr habetur in sua sede Matrimoniali, cum similibus (E); In prophanis tamen verius videtur, vt quoad ipsas partes hæc libera pœnitendi facultas in vna ipsarum, altera inuita non detur, ideòque vbi etiam exercibilis non esset præcisa coactio ad ipsum factum, attamen intraret actio ad quanti interest, vt latiùs in materia Donationum, (F) & alibi insinuatur, vbi quis ex copia auctoritatum cum enarratione diuersitatis opinionum poterit sibi satisfacere, & per consequens quodcunque accidens intermedium, quod interueniat, tàm ad lucrum, quàm ad damnum, erit emptoris, vel resignatarij, tàm ex regula, quæ habetur in contractu emptionis, & venditionis (vt exceptis ijs, quæ consistunt in pondere, numero, & mensura, in

5 reliquis perfectio contractus quoad partes regulet periculum), quàm etiam ex obligatione ad damna, & interesse, quæ operatur idem; (G) Quamuis enim id non procedat in feudis Regni Neapolitani, in quibus ob strictam alienandi prohibitionem, resultantem ab eius particulari constitutione, quæ latiùs patet, quàm prohibitio iuris feudalis, certa sit ista libera facultas pœnitendi, absque aliqua refectione damnorum, & interesse, vt in eadem Feudali sede aduertitur; attamen id prouenit ex ibi recepto stylo, quo cessante, in terminis iuris communis contrarium veriùs videtur.

Quare, vt præmissum est, facti potiùs, quàm iuris est quæstio, an ista perfectio adsit, nec ne, atq; super

6 huius quæstionis regulatione nimiùm faciunt ea, quæ in suis sedibus considerantur in altera quæstione, an scriptura conuenta super contractu inito requiratur ad perfectionem, quam interim impediat, vel potiùs perfectione inter contrahentes non impedita, desiderata censeatur ad solam probationem; (H) atq; in ista facti, & voluntatis quæstione, aliqua notabilis dignosci videtur differentia inter loca Montium, perpetua, & non vacabilia, de quibus in superiùs citatis locis agitur,

7 & hæc Officia; siquidem in locis Montium, in quibus nil interest illa descripta esse in vna, vel in altera persona, atque translatio de vna in alteram modicam importat expensam, nullatenùs considerabilem comparatione periculi, de quo infrà, tunc frequens, & communis vsus est, quod intentio acquirentis non sit perficere actum nisi in instanti admissionis factæ per superiorem, & per quam extincto priori iure residēte in resignante, efformetur nouum ius ex integro in ipso resignatario, qui prop-

(E) *lib. 14. in annotat. ad Concil. disc. 26. num. 29.*

(F) *dicto disc. 61. de donation. lib. 7. vbi concordant.*

(G) *lib. 2. de Regal. d. disc. 41., & disc. 183. in supplemento, vbi in specie de conuentione super Officio, seù super locis Montium.*

(H) *lib. 6. de alienat., & contract. prohibit. disc. 44.*

propterea securitatem acquirit à quibuscunque hypothecis, & vinculis, quibus penès resignantem obnoxia erant, istaque securitas, & libertas est magnum incitamentum ad hanc speciem inuestimenti, vt latiùs in tractatu *De locis Montium cap. 2.* vndè propterea stultitiæ species censenda esset illius, qui emendo loca Montium cum contractu iam perfecto, illa relinquere velit sub nomine, & in faciem venditoris, dùm ità donec per appositionem manuum Superioris præfatus effectus resultat, nonobtinetur dicta securitas, & libertas, sed subiacet hypothecis, alijsque vinculis, & oneribus, quibus venditor ea supposuit. Non sic est in his Officijs, tùm quià, vt dictum est suprà, consuetudo est, vt empta per vnam personam ad eius omnimodum commodum, & incommodum, describantur sub diuersa persona magis iuuene, vel magis valida, & robusta pro magis verisimili euitatione periculi vacationis, vndè propterea emptor sciens, & volens, studiosè ad hunc effectum negligat translationem in eius personam; tùm etiàm, & pro frequentiori contingentia, quia in hac translatione magnam facere oportet impensam expeditionis pro componenda solui solita Datariæ, alijsque emolumentis, ac propterea frequentèr permittitur continuatio tituli in persona venditoris ad totale commodum, & incommodum emptoris, iuxtà casum in eadem Regalium sede recensitum (I); ideòque verisimilitudo magis assistit, ob quam probatio perfectionis faciliùs inducitur.

8 Et quamuis conuentio, quoad substantiam, adhùc imperfecta remaneat, ideòque habeatur magis pro tractatu, siuè pro promissione devendendo, quàm pro perfecta venditione, in qua proindè commoditas potiùs, quàm substantia cadit, nihilominùs, vt aduertitur superiùs citato loco, in quo de hoc puncto agitur, id percutit ius, & interesse tertij, ipsius scilicet Papæ, eiusque Datariæ pro regulatione vacationis, quæ ex persona venditoris sequi debet, dum illum Dataria descriptum adhùc habet in eius libris, illumque in suum Officialem agnoscit, vel alterius, cui idem venditor validè, & perfectè, cum assensu Pontificio, Officium posteà resignaret, siuè etiàm obligaret cum sæpiùs enunciata reseruatione decreti, quoniam, istorum respectu, actus habetur pro imperfecto, & infecto, secùs autem quoad ipsos contrahentes, & pro eo, quod cuiuslibet ipsorum interest, atque ità ista duo contraria, perfectionis scilicet, & imperfectionis in eodem actu, rectè conciliabilia remanent.

9 Quò verò ad alteram inspectionem, an scilicet illa securitas, quam in locis Montium, cessante fraude, & mala fide, obtinet emptor, quamuis actus resignationis de iure inualidus reputari mereatur, vel ob nullitatem iudicij, in quo ipsa loca subhastata fuerint, iuxtà casus in propria locorum Montium sede deductos, (L) pro-

(I) *De Regal. disc. 16.*

(L) *De locis Montium cap. 2.*

procedat quoque in istis Officijs, adeoùt intrent eadem, quæ mox citato loco, pro securitate emptoris, firmantur; Atque licet libertas, & securitas noui successoris proueniat à pluries insinuata ratione, quæ ità congruit locis Montium, ac Officijs; Attamen in istis probabilius contrarium dicendum videtur, ob rationem differentiæ, quæ inter vnam, & alteram iurium speciem dignoscitur; Siquidem vbi absit omnis suspicio fraudis, & malæ fidei, adeoùt actus acquisitionis locorum Montium sequatur pro pretio currenti, & iuxtà communem vsum, tunc emptor ignorat venditorem, eiusque fidem non sequitur, sed sequitur principaliter fidem publicam Officialis, per Papam ad id deputati, quia nempè, mediante opera publicorum proxenetarum, fieri solent ordines directi alicui Banco pro solutione pretij illi, qui docebit per fidem dicti Officialis liberè resignasse ad eius fauorem tot loca Montium, non exprimendo, immò, pro frequentiori contingentia, ignorando venditorem, seù resignantem, ideòque sibi imputari non potest, nec debet cur non benè inuestigauerit facultates, vel respectiuè ius, & titulum illius, cum quo contraxit, atque aliàs esset inuoluere hanc negotiationem, cuius anima consistit in dicta libertate, & securitate, & sine qua magnum Reipublicæ, & publico commercio resultaret præiudicium; Vndè propterea licèt magnum quidem sit inconueniens, magnaque exorbitantia, quæ exindè sequi possunt, & quandoque solent, vt quis, præsertim absens, reperiatur ignorans spoliatus eius bonis, iuxtà casus, loco mox citato, recensitos, nihilominùs quia longè maius est inconueniens, quod aliàs ob impedimentum dicti liberi commercij, tàm Principi, quàm toti Reipublicæ resultaret, oportet, vt priuatum

10 præiudicium, rarum, & incertum, cedat locum alteri publico, certo, & generali præiudicio, quod aliàs resultaret, vndè propterea verificatur sæpiùs alibi enunciata sententia apud Tacitum, *quod omne maximum exemplum habet aliquid ex iniquo, quod erga singulos publica vtilitate rependitur*. Potissimè quia in casu, de quo in Regalium sede disc. 163. agitur, hæres, qui locis Montium spoliatus fuerat ex inualido processu facto contra defunctum, in culpa, & delicto constitutus dici poterat, dum ad fraudandas expeditiones translationis locorum Montium in eius personam, curauerat quod cum positiua falsitate fingeretur viuus ille, qui iam per plures annos obierat, quodque procurator ab eo constitutus continuaret in exactione fructuum. Prout alijs accidentibus, quæ sequi solent, posset cum aliquibus diligentijs occurri. Vt eodem cap. 2. de locis Montium.

Non sic est in emptionibus Officiorum, quæ non fiunt directè, & immediatè à Papa, eiusque Dataria, sed fiunt per viam resignationis ab alijs possessoribus; Licèt enim ex iuris fictione dicatur, quod emptor acquirat, suumque ius metiatur à Papa; Nihilominùs de facto, & attenta naturali veritate contrahit cum illo-

Offi- (M)

Officiali, cum quo concordat de pretio, & de modo soluendi, eiusque fidem sequitur, ideòque rectè sibi obijci potest, cur nescierit cautius negociari, & quare non benè inquisierit qualitatem tituli, vel respectiuè legitimam facultatem eius, cum quo contraxit, vel sibi non consuluerit de securitate pretij, ad quod regressum habere posset, vt practicari solet, quando bona emuntur iudiciali auctoritate, vel quando non fit contractus cum Principali, sed cum Procuratore, super cuius mandati veritate, seù validitate dari potest casus dubitandi, dum Officialium Datariæ partes sunt inquirendi de iuribus, & cautelis Cameræ, ne per resignationem fiat illi præiudicium, quia nempè agatur de infirmo, vel de sene, iuxtà illas diligentias, quæ enarrantur in pluries relata Regalium sede; (M) De reliquis autem ad ipsum nõ pertinet inspicere, sed se remittit conuentioni partium, vt etiam habetur infrà Cap. 17., occasione agendi de restitutione pretij in casu suppressionis Officij in illo pluri, quod resignanti solutum fuit, à Camera non acceptum, & alibi; E conuerso autem ad Officialem locorum Montium pertinet sub proprio periculo inquirere de omnibus inquirendis, dum vt supra, eius, non autem venditoris, emptores fidem sequuntur.

Comprobantur hæc ab ijs, quæ habentur in resignationibus benefi-11 ciorum Ecclesiasticorum, quorum terminis in hac materia, passim, & promiscuè DD. vtuntur, quoniàm licèt resignatarius non metiatur eius ius à resignante, sed directè, & immediatè à Papa, quem solum in auctorem agnoscit, cum pluries enunciata legis fictione super extinctione prioris tituli resignantis, qui suo iuri extinctiuè, non autem translatiuè cedere dicitur, faciendo se mortuum, & aperiendo locum vacationi beneficij, quod tanquàm vacans per Papam confertur resignatario, nihilominùs si resignatio inualida sit, puta facta cum illegitimo, vel falso mandato, aut vero, sed re integra, & antè admissionem reuocato, vt fieri posse receptum est, vel quia resignans inductus fuerit per vim, & metum, vel dolum, aut quod tanquam promotus ad ordines ad illius titulum, facere non potuerit illam resignationem, quæ propterea nulla, & inualida sit, vt pluries in sua Beneficiali sede habetur, non per hoc resignatarius remanebit tutus. Idemque in emptore bonorum feudalium, siuè emphyteoticorum, ob strictam alienandi prohibitionem, in commercio non existentium sine domini assensu, qui animat, & perficit actum, vndè propterea intrat eadem fictio extinctionis antiqui iuris, & tituli in venditore, & efformationis noui iuris, & tituli in emptore, tanquam per speciem nouæ inuestituræ, cuius vim assensus habere dicitur, vndè propterea nouus feudatarius, vel emphyteuta in puncto iuris eandem acquirit libertatem, & securitatem aduersùs eos, qui cum domini assensu, & auctoritate affectam non habent ipsius

(M) *Disc.15. de Regalibus.*

ipsius rei substantiam, sed non per hoc talem obtinet securitatem aduersus inualiditatem ipsius actus venditionis, vel cessionis, cum similibus, quibus eadem congruat ratio.

CAP. IX.

De Resignatione, siuè de extensione, & prorogatione Officij de vna persona in aliam, in quo differant, & an expediat practicare stylum admittendi passim resignationes absque aliquo pretio; & quando iustè assensus resignationi denegari valeat. Et de Coadiutoria, ac etiam de Officijs hæreditarijs, vel transmissibilibus.

SVMMARIVM.

1 *In Officijs Cancellariæ, vel Cameræ non est in vsu prorogatio, sed proceditur per viam resignationis.*
2 *Neque practicari solet Coadiutoria, & de casu, in quo practicata fuit.*
3 *Coadiutor fouet causam lucratiuam.*
4 *De extensione practicari solita in Officijs Capitolinis.*
5 *Quæ sit vera ratio, ob quam prohibita est concessio abusiua, siuè expectatiua.*
6 *Vbi sit in vsu extensio, vel prorogatio, & quomodò.*
7 *Quod sit melior iste stylus, quàm illæ Curiæ admittendi resignationes, & de ratione.*
8 *Pretium Officiorum non vacabilium est duplicatum.*
9 *An resignationes, vel translationes dicendæ sint odiosæ, & præiudiciales.*
10 *De ratione styli admittendi resignationes.*
11 *De differentia inter Officia, & Census vitalitios.*
12 *De Officijs perpetuis, & non vacabilibus.*
13 *An pro istis debita sint quindennia.*
14 *An super Officijs imponi possint census.*
15 *Quando Officium dicatur perpetuum, & hæreditarium.*
16 *De facultate nominandi.*
17 *An dominium Officiorum non vacabilium acquiratur Officiali, vel quid acquiratur.*
18 *Quamuis sint perpetua non sunt in libero commercio.*
19 *Quando iustè denegetur assensus resignationum Officiorum vacabilium.*
20 *De denegatione facienda donatarijs, & de differentia inter istos, & emptores.*

CAP. IX.

1 IN Officijs concedi solitis per Papam, siuè sint Datariæ, & Cancellariæ, siuè sint Cameræ, penè inutilis videtur inspectio extensionis, vel prorogationis, quoniam attento frequentiori stylo, qui capiendus est pro regula (ab aliqua rara, & insolita limitatione non immuni) non solet id practicari, sed proceditur per viam resignationis, quando personæ mutatio facienda est, vt in præcedentibus iam dictum est, minusque in his Officijs venalibus practicari solet illa coadiutoria cum futura successione, quæ practicatur in dignitatibus, & beneficijs Ecclesiasticis, & de qua frequenter agitur in
2 sede Beneficiali, ac etiam in altera

de Canonicis, & Dignitatibus, & de Regularibus, & alibi; Sinè in Curia practicatur in Aduocatis Concistorialibus, ex insinuatis in Relatione Curiæ, cum similibus, cum in hac specie Officiorum venalium id practicari non soleat, vel nimium rarò, vt occasione initio enunciatæ controuersiæ, quæ istam produxit tractationem, fortè singularitèr hucusque sum expertus in illa coadiutoria, quam de anno 1607. Paulus V. gratiosè concessit olim Bartholomæo Ruspulo, ditissimo Marchioni, in Officio Secretariatus Apostolici, quod à multis annis N. Ruspulus eius patruus pro exiguo pretio scutorum circitèr septem millium emerat, adeoùt ità penè per centum annos istud Officium, pro modico pretio emptum, & cum magnis emolumentis notabilitèr excretis ad annua scuta 1800. circitèr, ità possessum fuerit, & ex quo præsertim inferebam ad magnam Cameræ læsionem, ac propterea in quæstione restitutionis pretij post sequutam Collegij suppressionem, istum Officialem recensendum credidi inter

3 donatarios, ac fouentes causam merè lucratiuam, ideòque nihil ei restituendum esse, quoniam licèt coadiutus obtineret Officium ex titulo emptionis, & ex causa onerosa, pro pretio tunc temporis currente, quod sufficit ad excludendam læsionem, quoties tractu temporis tale non superueniret augmentum, quod iniquitatem, & magnam iniustitiam redoleret; attamen quoad ipsum Coadiutorem sine dubio fouere dicebatur causam merè lucratiuam, dum per mortem Coadiuti Officium, iuxtà eius regularem naturam, vacauit, ipse verò denuò obtinuit, tanquam per nouam prouisionem gratis, & absque aliquo pretio ità præuentiuè sibi factam, cum id propriè importet illa futura successio, quæ Coadiutori conceditur, & sic in substantia fuit Officij extensio, vel prorogatio ad aliam personam, post cessatam primam, sub coadiutoriæ vocabulo explicata; Extensio autem, siuè prorogatio practicari

4 solebat in Officijs Capitolinis, seù Populi Romani per Conseruatores pro tempore, iuxtà casus pluries recensitos, & in Regalium sede peractos, (A) qui occasionem dederunt disputandi de potestate Conseruatorum, aliorumque Magistratuum, supremo Principi inferiorum, illas faciendi, cum ità sit supplantare successores, atque conferre suam iurisdictionem, & potestatem in tempus inhabile, & post illam cessatam, ità concedendo conductori, vel vsufructuario præuentiuè fructus maturandos post finitum vsumfructum, vel terminatam locationem,

5 & de tempore alterius conductoris, vel vsufructuarij, istaque est vera ratio, non autem altera considerari solita super voto captandæ mortis, quam cessare prætenditur, quando dispo-

---

(A) *Disc. 3. de Regal. & in annot. ad eundem disc. 3. in supplem., vbi allegatur punctualis consult. 64. Rosæ, & disc. 198. eodem tit. de Regal. in supplem.*

dispositio fit ad fauorem filij possessoris, vel aliàs de istius consensu; quoniam ex duplici ratione istæ abusiuæ, vel extensiuæ concessiones factæ per inferiores Principe supremo, qui legibus dispensare potest, inualidæ reputantur, vna scilicet ratione præiudicij possessoris, & altera ratione præiudicij, & supplantationis successorum in Magistratu, ideòque ob dictas circumstantias cessat prima ratio minor, non autem altera maior, vt in suis sedibus aduertitur, vbi commodè videri possunt concordantes auctoritates, vt in omnibus alijs conclusionibus sequi potest. (B)

In Regno Neapolitano, fortèque in omnibus Regnis, & Dominijs Regis Catholici, in vsu est, & practicari solet magis iste modus extensionis, vel prorogationis à vita vnius ad illam alterius successiuè, aut quando possessor non habeat filium, aliumuè coniunctum, quem iuxtà naturæ votum, cupiat suum successorem, concedi solet facultas nominandi successorem, idque pro frequentiori praxi ex eadem causa onerosa, & cum venalitate, soluendo Regi, eiusque Cameræ pretium, non quidem illud integrum, quod solui solet, quando conceditur tanquam iam vacans, sed pro medietate, siue alia maiori, vel minori quota, regulari solita ab ætate possessoris, & illius, ad quem fit extensio, iuxtà legalem taxam, vel æstimationem futuræ incertæ vitæ; Et rationabilitèr quidem cum vendatur incertus euentus, qui potest non sequi ob præmorientiam eius, ad quem fit extensio. Isteque stylus videtur pro meo sensu longè melior, quàm sit ille Romanæ Curiæ admittendi generalitèr, & indefinitè, ad instantiam cuiuscumq; petentis, præsertim in Officijs popularibus secundæ, & tertiæ classis, quin immò etiam in Prælatitijs primæ classis gratuitas resignationes, quoties non obstent iam insinuata impedimenta infirmæ valetudinis, vel grauis ætatis, absque alia solutione, quàm quorumdam emolumentorum modicæ considerationis comparatiuè, quæ, sub nomine componendæ, explicantur, in summa ducatorum centum Cameræ, vel in aliquibus inferioribus iuxtà Officiorum qualitatem; ità etiam sequitur magnum inconueniens, quod scilicet credit Camera facere contractum vitalitium, vndè proptereà maiores soluit fructus, quàm sint illi contractus perpetui, quos eadem Camera facit in locis Montium non vacabilium, & tamen quodammodò ità iste contractus efficitur perpetuus, dum loco vnius vitæ, mediantibus resignationibus, quæ fiunt à personis maturis, & in imminentia illius ætatis, in qua posteà non admittuntur ad fauorem aliorum adolescentium, vel puerorum, aut aliàs iuniorum, Officium protrahitur ad multas personas ab vna ad alteram successiuè, adeoùt occasione sæpiùs enunciatæ suppressionis

(B) Dicto disc. 3., & 198. de Regal., & in annotat. in supplem., & disc. 1. & 2. de emphyteusi, & alibi.

ſionis Collegij Secretariorum expertus fuerim, quod aliqua Officia ità de vno in alterum continuauerint ſpatio annorum centum, & decem, & vltrà, atque ad tantundem fortè continuaſſent, niſi ſuperueniſſet ſuppreſſio, vndè clara videtur exindè reſultare læſio, ſoluendo fructus maiores, intuitu celeris vacationis, per terminationem vnius vitæ, ſperatam, cum tamen ità alienatio remaneat quodammodò perpetua, & quæ habet pretium duplicatum, vt com-

8 probatur ab ijs, quæ paritèr expertus ſum, occaſione dictæ ſuppreſſionis Collegij Secretariorum, quoniam cum ſub temporibus Pij IV., & Pij V. conſuetum pretium iſtorum Officiorum eſſet in ſcutis 5500., illud Officium, quod auctoritate Pij IV. alienatum fuit in Capitulum S. Euſtachij, & per conſequens non vacaturum, vtpotè penès manum mortuam, æſtimatum fuit in ſcutis 11. mill. vt infrà Cap. 16.

Et quamuis aliqui ambulantes cum illa ſimplicitate, cum qua noſtri ſeniores ambulauerunt in translationibus penſionum, quamuis à ſe-

9 nioribus in iuniores fierent, vel ab infirmis in validos, credant huiuſmodi reſignationes, translationum ad inſtar, cenſendas non eſſe læſiuas, & præiudiciales ob poſſibilem deficientiam translatarij, vel reſignatarij, quamuis iunioris, aut validioris ante transferentem, vel reſignantem, ex adagio, quo inſipidè vti ſolent, quod quandoque prius moritur agnus, quàm ouis; Nihilominus id continere videtur vnam ex leguleicis ineptijs, & frigiditatibus, qualem in materia translationis penſionum benè agnouit, & declarauit Conſtitutio Vrbani VIII., de qua pluries agitur in ſua Penſionum ſede, quoniam actus regulandi ſunt à conſueto, & regulari naturæ curſu, & à frequentiori contingentia, non autem à rarò contingentibus; Regularis autem conſuetus curſus eſt ille conſeruandi per longum tempus, iure quodam ſucceſſorio, bona, vel iura in eodem ſtatu, & impediendi vacationem, ſeù deuolutionem, cum huiuſmodi mutationibus perſonarum, eo modo, quo vineæ, oliueta, & aboreta conſeruantur, ſubrogando nouas plantas loco veterum, quarum deficientia immineat, ſiue conſeruando ouile, vel armentum cum eadem ſubrogatione iuniorum capitum in locum antiquorum, quorum defectus veriſimiliter proximus præuidetur, cum ſimilibus.

Agnoſcunt periti negotiatores iſtud inconueniens, vtpotè nimis clarum, ac manibus palpabile, at-

10 tenta, vt præmiſſum eſt, frequentiori contingentia; dicunt autem id pro commercio opportunum reputari, dum negotiatores ſub hac ſpe, quodammodo certa, reſignandi, vel transferendi, atque ità de ſoluto pretio frequenter cum aliquo augmento ſe reintegrandi, alliciuntur ad hoc inueſtimentum, pro aliquo maiori pretio, quod aliàs non ſoluerent, vnde propterea iſta facultas reſignandi dicitur pars pretij, quoniam ſine tali facultate, vel non emerent, vel multò minùs, vt etiam aduertitur infra cap. 17., atque præfatum Cameræ incommodum, & præiudicium ab iſto commodo compenſatum remanet, idque clarè comprobari dicunt

à praxi,

à praxi, quoniam in censibus vitalitijs, alijsque venditionibus ad vitam absque ista resignandi, vel prorogandi, seù mutandi facultate, fructus ad maiorem summam esse solent, iuxtà maiorem, vel minorem ætatem emptoris, vel alterius, sub cuius vitæ periculo fit acquisitio, quàm sint fructus huiusmodi Officiorum, ideòque istud lucrum compensat dictum damnum, quinimmò neque negotiatores ad hanc speciem inuestimenti vitalitij applicare solent, sed potiùs pro industria accipiunt ab alijs pecunias ad censum vitalitium, quia re vera ità exigunt regulæ æconomiæ, & negotiationis, istaque ratio facilitatis commercij est illa, quæ vnicè saluat hunc stylum.

11

Quando autem contingit, quod Officia regulariter, & de eorum natura vacabilia, & personalia, quamuis in eorum concessione diceretur illam fieri in perpetuum, (quoniam nisi alia accedant, intelligitur de illa perpetuitate, quæ consideratur in vita hominis, & iuxtà ea, quæ Institutistæ aduertunt in definitione Iustitiæ, vt sit constans, & perpetua voluntas) re vera sint perpetua, quia nempè concessa sint alicui manui mortuæ, vt exempli gratia sequebatur in sæpiùs ennunciato iam suppresso Collegio Secretariorum Apostolicorum, quod ex 24. Officijs, tria erant penès tria pia loca, vnum nempè penès Capitulum Sancti Eustachij, alterum penès Hospitale Saluatoris ad Sancta Sanctorum, & alterum penès Hospitale Sancti Spiritus in Saxia, ac etiam contingere solet in aliquibus alijs Officijs, quæ non sunt Datariæ, & Cancellariæ, minusque Cameræ Papalis, sed potiùs Ciuitatis, vt sunt vt supra pleraque Officia Capitolina, ac etiam quædam Officia per Papam concedi solita pro hæredibus, & successoribus, vel ad certas generationes custodiæ portarum Vrbis, (C) cum similibus, & super quo certa regula statui non potest, vtpotè in quæstione facti potiùs, quàm iuris, decidenda ex singularum concessionum tenore, & verbis, vt locis mox citatis aduertitur. Tunc aliquas mihi occasio dedit desuper disputare quæstiones, & præsertim, an huiusmodi manus mortuæ, vel alij, qui loco manuum mortuarum, impedita vacatione, hæc Officia in perpetuum obtinent, teneantur loco emolumentorum Datariæ, & Cancellariæ soluendorum, pro expeditionibus faciendis in singulis vacationibus, & nouis prouisionibus, soluere quindennia, eo modo, quo illa soluuntur per manus mortuas, quibus vnita fuerint beneficia, aut applicata fuerint bona emphyteotica, cum similibus; Atque in illis Officijs, de quibus agitur infra cap. 16., probabilior visa est pars negatiua, quam sine expressa decisione terminauit casus dictæ suppressionis, vnde propterea defecit occasio disputandi; Quando tamen in alijs similibus casibus eadem suscitaretur dubitatio videri poterunt, quæ in eius con-

12

13

(C) *Disc. 169. de Regal. in supplem., & lib. 5. de censibus disc. 19.*

consueta Regalium Sede in dicto casu considerata fuerunt. (D)

Prout etiam disputatum fuit, an super huiusmodi perpetuis Officijs imponi possent (tanquam habenti-14 bus speciem fundi certi, & fructiferi) census ad formam Pianæ Constitutionis, & quatenus possent, an census resoluerentur, vel suspenderentur, vbi Officij exercitium, & consuetorum emolumentorum perceptio aliquod accidentale reciperet impedimentum, vt casus dedit disputare in censu imposito super vno ex enunciatis Officijs Custodis cuiusdam Portæ Vrbis, quæ occasione pestis, de Superiorum mandato, clausa fuit, & per consequens cessauit perceptio consuetorum emolumentorum, in quibus fundi censiti fructus consistebant, vt habetur in sua Censuali sede. (E)

Maior autem controuersia esse solet super ista perpetua qualitate firmanda, quando concessio pro 15 hæredibus concepta sit, quomodo scilicet intelligenda veniat, an pro hæredibus sanguinis tantùm, vel etiam pro quibuscunque, etiam extraneis, atque facti potiùs, & voluntatis videtur esse quæstio, certam proindè, ac generalem non recipiens regulam, sed ex singulorum casuum qualitate, & circumstantijs decidenda; Pro exclusione autem restrictionis ad illos sanguinis, & comprehensione omnium hæredum rei familiaris, quamuis extraneorum, videtur esse magis communis sensus, adhuc tamen stylo, & obseruantiæ deferendum est, vt occasione casus particularis agitur; (F) Conferunt autem ea, quæ super hoc puncto in feudali, & in emphyteotica materia habentur. Prout posita restrictione ad illos sanguinis, in vtraque ista materia, habetur actum id, quod huic quoque materiæ congruit, an scilicet vtraque requiratur hæreditaria qualitas, sanguinis, & rei familiaris, vel sufficiat solùm altera, & an successor teneatur ad onera prædecessoris, cum distinctione inter primum acquirentem, & alios, ac etiam respectu primi acquirentis, an causa sit onerosa, vel lucratiua, cum similibus in dictis sedibus.

In casu item facultatis nominandi, quæ primo concessionario, vel vltimo deficienti de genere vocato, concessa sit, quomodo regulanda veniat, vbi fiat, & quid, vbi omittatur, 16 & à quo nominatus recognoscere dicatur officium, cum occasio non dederit id particulariter disputare, & meritò, quoniam in officijs Datariæ, Cancellariæ, & Cameræ Apostolicæ de quibus agitur, non de facili datur iste casus, idcircò vbi ille occurrat, poterit recursus haberi ad ea, quæ in hoc puncto nominationis ad fideicommissum, vel ad emphyteusim, habentur in Theatro in materia emphyteotica, & fideicommissaria, ac etiam in his terminis tractant pluries allegati moderni, (G) qui etiam examinant quæstionem, an hæc officia

(D) *Disc.162. de Regal.in supplem.*
(E) *Dicto disc.19. de censibus.*

(F) *Disc.5. de Regal., & in annot.ad eundem disc.5., & disc.169.in supplem.*
(G) *Amichangel. de Regal.officijs.*

ficia perpetua, & non vacabilia ac-
17 quirantur Officiali in dominio, vel potiùs in ea exercendi, sibique applicandi emolumenta facultate, quæ solùm in Officijs vacabilibus concedi dicitur; Atque relatis vtriusque sententiæ sequacibus, huic posteriori adhærent, vt dominium non auellatur à Principe, penes quem adhùc perseueret, atque de consequenti, relatis pariter diuersæ sententiæ Auctoribus, concludunt, vt etiam hæc officia perpetua dicantur esse de Regalibus, ideòque alienari, vel aliàs transferri de vno in alium, quoad titulum, & substantiam non possint, minusque obligari, vel aliud ius constitui, quod ipsum officium,
18 eiusque substantiam afficiat, eo modo, quo in feudo, & emphyteusi, perpetuitate non obstante, habetur, sine assensu Principis, tanquam domini; & magis proximè habetur in Locis Montium, quæ sunt perpetua, & hæreditaria ad quoscunque transmissibilia, & tamen in libero priuato commercio non existunt, vt in pluries enunciato tractatu De Locis Montium habetur, ac videtur Curiæ praxis etiam in illis officijs, quæ licet rara, non sunt vacabilia, sed perpetua, & hæreditaria.

Quatenus verò pertinet ad sty-
19 lum admittendi resignationes, superius in cap. 7. insinuatum est, quod licet de stylo, tutius verò, vbi ità expresè disponat lex erectionis officiorum, non soleat, neque de iustitia possit Papa, fouentibus causam onerosam, denegare admissionem resignationis; Attamen id intelligitur, quando non adsit iusta causa denegandi, quia resignatio affectetur ad fraudandam vacationem, idque pro frequentiori contingentia restringi solet ad casum infirmæ valetudinis, vt aliàs dictum est, (H) & ad alium grauis ætatis, quam, sub Alexandro VII., decretum fuit dici talem post completum annum sexagesimum secundum; Non per hoc tamen excluditur alia iusta causa, quam singulorum casuum particulares circumstantiæ suadeant, inter quas recensetur illa suspicionis alicuius perpetrandi delicti, vnde propterea affectetur resignatio ad fraudandum fiscum, cum similibus; Atque ad id comprobandum conferunt ea, quæ in Feudali sede habentur, circa facultatem subinfeudandi, quamuis expresè concessam, vel de iure competentem, quando deuolutio immineat, (I) & quæ in Dotali sede habentur de actibus inter viuos factis per mulierem prohibitam disponere de dote extrà liberos, (L) cum similibus.

Problematica verò apud peritos in Economicis, & in negotiatione reputatur quæstio, an dicta præfinitio ætatis vtilis, vel potiùs damnosa sit Datariæ, quasi quod prius frequentiores essent vacationes, dum homines de facili sibi adulantur, & credunt diù viuere, neque cogitant ad mor-

(H) *In aliàs allegato disc. 15. de Regal., & in annotation.*

(I) *Disc. 1. de feud., & in annotation.*

(L) *lib. 6. de dote disc. 102. & 103.*

mortem, se priuando pinguibus emolumentis, quæ ex Officijs reportant, cum ità approximante ætate, solliciti esse solent de resignatione, quam aliàs negligerent, super quo se remittere oportet ad calculos faciendos ex temporum peræquatione.

Iusta verò causa denegandi, vt etiam insinuatum est dicto Cap. 7. videtur illa, quando possessor Offi- 20 cij, qui illud resignare intendit, foueat causam lucratiuam, atque Officium obtineat ex donatione, iuxtà distinctionem, de qua infrà Cap. 17., quoniam cum Papa gratificari voluerit illi personæ cum ista gratia exorbitanti, & Cameræ præiudiciali, cum aliqua non improbabili ratione dubitandi de potestate eodem Cap. 17. insinuata, hinc rationabile non est cogere successorem ad cumulum exorbitantiarum, & præiudiciorum, cumque Papa elargitor voluerit prouidere personam de illis emolumentis ad eius vitam, id ei sufficere debet, non autem vt protrahendo donationem ad plures vitas ipse reportet pretium transmissibile ad hæredes, ità se locupletando cum Cameræ iactura, & præiudicio. Ideò enim iustitia exigit; vt fouentibus causam onerosam, & correspectiuam, quando non concurrat iusta causa, vt suprà, denegari non debeat assensus resignationi, quia stante stylo, fortiùs verò stante lege expressa erectionis, emptores, & negotiatores sub hac fide emerunt, aliàs non empturi, vel non pro tanto pretio, sed longè minori, vt suprà, ac etiam infrà dicto Cap. 17., adeoùt esset aliàs fallere fidem; Hæc autem consideratio non intrat in donatarijs, ideòque omninò iustum, & rationabile videtur, vt eis hæc facultas denegetur, illamque admittere damnatione potiùs dignum sit, atq; existimanda veniat mala administratio publici Ærarij.

CAP. X.

De creditoribus Officialis quale ius habeant in Officio, & de illorum concursu, & potioritate, & de eadem materia reseruationis decreti, de qua suprà Cap. VI., & seq.

SVMMARIVM.

1. *Quod super Officijs nullum ius quæratur sine reseruatione decreti.*
2. *De duabus speciebus reseruationis decreti, quamuis vnica, & eadem sit formula.*
3. *Agitur in hoc Cap. de reseruatione iure crediti.*
4. *Quale ius habeant in Officio creditores Officialis, qui careant reseruatione decreti.*
5. *Etiam in bonis hypothecari prohibitis, hypotheca suffragatur pro Saluiano super commoditate.*
6. *De conclusione, quod pretium Officiorum est in commercio, vt in bonis liberis, ad quem effectum procedat.*
7. *Quod creditores, non habentes reseruationem decreti, possint impedire resignationem Officij.*
8. *Creditores habentes reseruationem decreti, quamuis posteriores, vincunt alios anteriores.*
9. *Dummodò reseruatio sit valida.*
10. *De concursu creditorum æquè habentium reseruationem decreti.*
11. *Quid operetur hæc reseruatio.*

De

CAP. X.

PRæsuppositis ijs, quæ pluries in antecedentibus Capitulis dicta sunt, super huiusmodi Officiorum natura, & 1 qualitate, circa commercium priuatum, in quo, tanquam de regalibus, nullatenus existant, absque Papæ assensu, qui sub termino reseruationis decreti præstari solet, & sine quo nullum ius in ipso Officio, eiusque substantia imprimi potest ad fauorem alterius, vel tolli à possessore; Ac etiam præsupposita superius tradita distinctione diuersarum specierum præfatæ reseruationis decreti, 2 quod scilicet, quamuis vnica, & eadem sit formula (quod plerosque decepit ad opinandum quod indifferenter idem sit eius effectus, eademque operatio) nihilominus duæ sunt inter se diuersæ species, quarum vna est iure dominij ad fauorem reseruatarij, adeoùt persona, in qua cantat Officium stare solùm dicatur demonstratiuè, pro regulatione periculi vitæ, vel alterius casus vacationis, & alia est in ratione crediti, & hypothecæ, istaque posteriori specie retenta in hoc themate, in quo de creditoribus, non autem de dominis agitur, cum de istis actum sit supra 3 cap. 6.; Duo veniunt distinguendi casus, vnus nempè quando nulli adsint creditores, qui hanc decreti reseruationem ad eorum fauorem habeant, adeoùt omnium sit coæquale ius, & æqualis conditio, & alter vbi diuersæ sint concurrentium creditorum qualitates, quia nempè aliqui habeant ad eorum fauorem præfatam decreti reseruationem, alij verò careant.

Respectu creditorum coæqualium in deficientia dictæ reseruatio-4 nis, quamuis isti nullum ius reale, vel rei persecutorium habeant super ipso Officio, eiusque substantia ex defectu hypothecæ, quæ sine dicto decreto non contrahitur, nec imprimitur, adhùc tamen eis consultum remanere potest cum duplici remedio, vno scilicet Saluiani interdicti, ad commoditatem fructuum, & emolumentorum sub hypotheca 5 cadentem, ad instar eorum, quæ in bonis Feudalibus, & emphyteoticis, pariter in libero priuato commercio sine domini assensu non existentibus,

habentur; (A) & quod remedium peculiare solum est creditorum hypothecariorum, non autem habentium solam personalem. Et alterum est remedium omnibus, tàm hypothecarijs, quàm chirographarijs commune, implorandi Iudicis Officium ad cogendum in actione personali Officialem ad vendendum Officium, vt satisfieri possint ex pretio inde retrahendo, super quo tamen tanquam re debitoris libera, & indifferenti locus erit inter ipsos creditores concursui, iuxtà ordinem eorum anterioritatis, & potioritatis, eodem modo, quò in alijs bonis liberis, & indifferentibus, dùm non intrat subrogatio pretij loco rei, ad quam ipsi nullum ius habebant, istoque casu, atque ad hunc effectum, rectè procedit conclusio pluries firmata per Rotam, & per Doctores superiùs quoque insinuata, 6 quod pretium Officiorum sit in libero priuato commercio, & habeatur pro bonis allodialibus, eò quia pretium non succedit loco rei, secùs autem in altero casu, de quo infra; Ac propterea licet vbi Officialis ære alieno grauatus resignaret cum Apostolica auctoritate Officium, recipiendo breui manu pretium, illudque in sibi placitos vsus disperdendo, supplantare ità possit creditores, quibus nullum ius, nullaque actio aduersùs resignatarium, & possessorem Officij competere posset, vt 7 etiam superiùs dictum est, adhùc tamen creditores prouidi, re integra, implorare poterunt Officium Datarij, qui in his materijs est Iudex competens, vt non admittat resignationem, nisi consulatur eorum indemnitati cum assecuratione pretij.

In altero verò casu mixturæ creditorum diuersæ qualitatis, quia nempè aliqui habeant reseruationem decreti, alij verò non, quidquid in casus contingentia inconsideratè 8 dictum fuerit super prælatione creditorum anteriorum, non habentium decretum aduersùs posteriores illo munitos, ex eo, quòd non ageretur super Officio, sed super pretio, (B) omninò verius est, vt posita validitate decreti, potiora sint iura istorum, quamuis in tempore posteriorum, eo modo, quo in terminis generalibus, & indifferentibus creditores habentes hypothecam vincunt alios illa carentes, quantumuis in tempore anteriores, & hic est casus, quoniam in bonis, & iuribus differentibus, quæ in priuato commercio non sunt absque alterius assensu, seù licentia, sine qua obligari non possunt, etiam creditores hypothecarij dicuntur solùm creditores chirographarij, & in actione personali, etiam vbi concursus esset in pretio, quando istud per necessè succedit loco rei, adeoùt resultaret aliàs circulus inextricabilis, vt passim receptum habetur apud versatos in materia feudali, à qua ex rationis identitate rectè inferre licet ad omnes alias consimiles differentes materias, vel ad omnia alia consimilia bona in libero priuato commercio

(A) *De emphytheus. disc. 58., & in annotat. ad eundem in supplemento.*

(B) *Dist. 4. de Regal.*

mercio non existentia. Vt præsertim praxis docet in bonis etiam indifferentibus, & de eorum natura liberis, quæ tamen obnoxia sint alicui fideicommisso, vel maioratui, strictam etiam obligandi prohibitionem habenti, vt illi, qui cum dispensatione Principis, & remotione obstaculi contrahunt, omnes alios vincant, quoniam ità sequi dicuntur publicam fidem Principis ità eos assecurantis, & sub qua decepti remanerent, quoniam aliàs non contraxissent, vt plenè in plerisque Theatri locis comprobatur; (C) Atque eatenus in his præcisis terminis concursus creditorum Officialis, super pretio Officij, sustentabiles censendæ sunt quædam resolutiones ad fauorem creditorum anteriorum,

9 non habentium decretum, in exclusionem posteriorum illud habentium, quatenùs decretum ob eius infectionem haberi mereretur pro non extante, atque aliàs, isto motiuo cessante, videtur error clarus in terminis. (D)

In concursu autem plurium creditorum æquè priuilegiatorum, & eiusdem qualitatis, quia nempè omnes pariformiter habeant eandem

10 reseruationem decreti ad eorum fauorem, tunc iuxtà regulas generales frequenter in foro practicatas in illis regionibus, in quibus frequens est feudorum, & maioratuum vsus, proceditur cum illo eodem ordine textus in cap. *qui prior*, *&c.* cum quo procedit inter creditores indifferentes, super bonis indifferentibus, in libero priuato commercio existentibus, cum assensus, vel auctoritas

11 Superioris in bonis prohibitis, & differentibus aliud in substantia non operetur, nisi remotionem talis obstaculi, reducendo illa bona ad statum indifferentem, solo tamen fauore eorum, in quorum gratiam Princeps, vel alter Superior id facere voluit. (E)

Adhùc tamen, temporis ordine non seruato, quandoque concursus

12 inter eos æqualis esse solet, eo modo, quo est inter Chirographarios, vel Hypothecarios contemporaneos, quando ità exigat paritas, vel identitas causæ, quià nempè plures Officium emere volenti credant diuersas pecuniarum summas, in eandem causam soluendi pretium, quoniam licèt pro frequentiori stylo ergà omnes contemporanea fieri soleat obligatio, ac etiam vnica fieri reseruatio decreti, cum expressione, vt omnium æqualis debeat esse conditio, tanquam per speciem negotij socialis, nihilominùs vbi etiam diuersis temporibus id sequatur, & cum diuersis decretis, licèt in casus contingentia plurium esset sententia, vt prioritas temporis attendi debeat, probabilior tamen, pro meo sensu, videtur altera opinio, vt æqualis esse debeat concursus regulandus ab æqualitate, & identitate causæ, potissimè vbi pretium necessarium pro

(C) *In his terminis Officiorum lib. 2. de Regal. disc. 4., & 10. generaliter in Feudis, alijsq; prohibitis lib. 1. de feud. disc. 78. lib 8. de credito disc. 13., & 151. & sæpiùs.*

(D) *d. disc. 4. de Regal.*

(E) *D. disc. 10. nu. 6. de Regal., & in alijs locis citatis supra litt. B.*

pro acquisitione, certum est, & publicum, siue omnibus ab initio innotescit, cum probabilis ratio dubitandi cadat, quando pluribus creditoribus simultaneè credentibus in eandem causam, tanquam per dictam speciem societatis, adeoùt innotescant credita aliorum, posteà Officialis clandestinè ab alijs aliam recipiat creditam pecuniam, quam dicti creditores credere potuerunt accipiendam non esse, ità sequendo fidem Officialis in eo statu, vt in consueta Regalium sede in casu particulari habetur, occasione agendi de contributo inter creditores ratione diminutionis pretij Officij. (F)

Inter creditores item ità priuilegiatos ratione decreti, vt supra, quamuis posteriores, & alios tempore anteriores, sed non priuilegiatos, quia decreto sint destituti, cadere solet controuersia respectu fructuum actiuè, & passiuè; Primò scilicet vbi casus præbeat quod extent collecti aliqui fructus prouenientes ex consuetis Officij emolumentis, vel quod habendi sint pro extantibus, puta quia per aliquos ex creditoribus mala fide percepti sint, vnde propterea non suffragetur illa æquitas, quæ ratione commercij recepta est, vt excuset à bona fide consumptis, iuxtà ea, quæ pluriès in sua Crediti, & Debiti sede habentur, an scilicet super his fructibus iam perceptis, atque à causa productiua separatis, habendis proindè pro bonis liberis, & indifferentibus, attendi debeat ordo, & prioritas temporis, vel potiùs è conuerso dicta potioritas, quæ ex decreto resultat, idque non de facili certam, ac generalem recipit regulam cuicumque casui applicabilem, cum ex singulorum casuum circumstantijs resolutio pendere videatur, an scilicet tales fructus dici debeant omninò separati, & independentes ab eorum causa productiua, commixti, seù confusi cum reliquo debitoris patrimonio libero, & indifferenti, vel potiùs è conuerso adhùc dicantur de appendicibus proprietatis, vel causæ productiuæ, de cuius natura, & qualitate censeri debeant, iuxtà distinctionem, quæ habetur in materia beneficiali super fructibus obuenientibus à bonis Ecclesiæ, vel beneficij, (G) vt priori casu attendatur ordo temporis, iuxtà regulam generalem iuris, posteriori autem attendatur ordo priuilegij, eodem modo, quo in ipso Officio, seù causa productiua, vt latiùs occasione casus particularis in enunciata huius materiæ sede habetur. (H)

13

Et secundò in fructibus actiuis per creditores consequendis ratione societatum Officij, vel censuum, seù cambiorum, aut interusuriorum, an scilicet eadem potioritas, quæ illis ex dicta ratione reseruationis decreti competita duersùs anteriores pro sorte principali, competat etiam pro fructibus, vel vsuris, atque licèt non desit consueta opinionum diuersitas, probabiliùs tamen procedendum

14

(F) *De Regal. disc.* 12.

(G) *Lib.* 12. *de benefic. disc.* 81. *& seqq.*
(H) *De Regal. d. disc.* 12.

dendum videtur cum distinctione inter vsuras ab initio conuentas, quæ à præstante assensu cogitari, & præuideri potuerunt, & quæ dicuntur debitæ iure actionis, & illas, quæ accidentaliter oriuntur à mora, ratione damnorum, & interesse, vnde propterea dicuntur accidentales, ac magis odiosæ, debitæ Iudicis officio, & potuerunt non præuideri, vt pro istis non competat priuilegium, secùs autem pro illis, quæ regulantur in omnibus eodem iure, quo regulatur debitum in sorte principali, vt in eadem consueta propria sede occasione casus particularis habetur, (I) & generaliter in altera Crediti, & Debiti. (L)

Occasione item illius facultatis vendendi Officium, quam dictum 15 decretum præsefert, inter Officialem, eiusque creditores dictam facultatem habentes, oriri solent quæstiones, quando creditores talem facultatem ad exercitium deducunt, vnde propterea Officium vendatur alteri, cuius mors priùs sequatur, quàm illa prioris Officialis, cuius scilicèt damno istius vacationis periculum cedere debeat, an debitoris, vel potiùs ipsorum creditorum, idque pendet à puncto, an benè, & licitè dicta facultas explicata sit, vel potiùs illicitè, & malè, vt priori casu damnum sit debitoris, posteriori autem è conuerso creditorum, ità enim vbi sequatur mors Officialis, quamuis adsit reseruatio decreti resultat vacatio Officij, quod reuertitur liberum ad Cameram, ideòque remanet solùm contentio inter creditores, & Officialem, vel eius hæredes. (M) Quamuis enim vt pluries insinuatum est, reseruatio decreti in his Officijs sit idem, ac assensus, qui per Dominum dire-16 ctum præstatur obligationi feudi, vel emphytheusis, nihilominùs id percutit solum priuilegium creditorum, in quorum gratiam reseruatio facta est aduersus alios, sed non aduersus ipsam Cameram Officij dominam in casu vacationis, qua contingente, Officium reuertitur liberum à debitis contractis per Officialem, nisi aliàs expressè caueatur, quod tamen practicari non solet; Atque in hoc differt hæc reseruatio decreti ab assensu, qui per Dominum præstatur super obligatione feudi, vel emphytheusis, quod si iste assensus est purus, & non restrictus à clausula *sine præiudicio*, afficit ipsius rei substantiam, ideòque ius remanet creditoribus, etiam post deuolutionem aduersus ipsum Dominum, eiusque successores, vel habentes causam ab eo, vt in sua Feudali sede pluries aduertitur; illud autem decretum, quamuis purè, & simpliciter concessum sit, non afficit Cameram, neque Officium in casu vacationis, sed solùm suam facit operationem, donec illud residet penès eum, cui concessum est, reuertitur verò liberum in casu vacationis ad Cameram. Et è conuerso idem decretum non præiudicat creditoribus, ad quorum fauorem est reseruatum circa amissionem crediti in

(I) *De Regal. disc.* 10.
(L) *De credito disc.* 137.
(M) *Disc.* 7. *de Regal.*

17 in casu vacationis Officij, quoniam licèt Officialis, qui est debitor ob factum casum vacationis sentiat eius damnum, atque priuatus remaneat tàm Officio, quàm pretio, attamen adhùc eius persona, quatenus in alia Officium resideret, vel eius hæreditas, & bona quatenus in sua, remanent creditoribus affecta; quoties credita sunt talis naturæ, quod per mortem Officialis non cessent, vt sunt cambia, & census, aliaque similia, ac etiam societates Officij iam disdictæ, vel constitutæ super periculo vitæ creditoris, vel tertij, non autem Officialis, per cuius mortem sequatur casus vacationis, vt etiam infra cap. 18.

Itaque inter quamplures alias est notabilis differentia inter illam de-
18 creti reseruationem, quæ fiat iure dominij, & illam, quæ fiat iure crediti, & hypothecæ, iuxtà pluries insinuatam superiùs distinctionem, quoniam, vbi est iure dominij, omne commodum, & incommodum est reseruatarij, cuius proinde damno cedit periculum vacationis, ac etiam diminutio pretij, & è conuerso eius commodo cedit pretij augmentum; Vbi verò est iure crediti, tunc vtrumque, scilicet commodum, & incommodum est Officialis, non autem creditorum, quorum ius remanet saluum, vt supra. Quamuis enim in casu, in quo Officialis acceperat à creditore ad societatem Officij quamdam summam erogatam in partem pretij soluti pro acquisitione Officij cum reseruatione decreti, Rota ad effectum substinendi perceptionem fructuum, etiam post dissolutam societatem per mortem vnius ex socijs dixerit de anno 1677. 12. Februarij coram Vicecomite in eadem causa, de qua disc. 11. de societ. Offic., quod reseruatio decreti importet dominium in reseruatario, per quem fingitur locata Officiali eius portio pro annua summa conuenta, ideòque sit contractus potiùs locationis, & conductionis ad hæredes transmissibilis, quàm societatis, quæ per mortem vnius ex socijs dissoluatur; atque summa annuatim soluenda importet potiùs pensionem rei locatæ; Attamen, salua semper illa reuerentia, quæ tanto Tribunali debita est, id continet æquiuocum, probabiliter causatum à modica peritia defensorum; (cum Iudices ob illam magnam temporis angustiam, quæ recensetur in relatione Curiæ disc. 32., in quo agitur de hoc Tribunali, quandoq; sint excusatione digni) quoniam id procedit, quando reseruatio est iure dominij, de qua actum est supra cap. 6., cum tunc sit practicabilis contractus locationis, & conductionis inter reseruatarium, & ipsum Officialem iuxtà casum, de quo in sua sede (N), secùs autem vbi est iure crediti, cum tunc non immutetur natura contractus, vt supra, sed solum decretum operetur effectum assensus pro imprimenda hypotheca in Officio, non autem dominium, aliàs enim si contrahitur societas Officij super periculo vitæ creditoris, vel tertij, atque Officium vacet per mortem Officialis, creditor deberet

(N) *Disc. 188. de Regal. in supplemento.*

beret amittere creditum, quod etiam ità amittere deberet, si ageretur de mutuo gratuito, vel de censu perpetuo, aut cambio cum modico fructu, quo creditor velit esse contentus, ne se exponat periculo amissioni sortis, quo nil absurdius, contra omnem rationem, omnemque praxim. Eademq; dignoscitur differentia pro facultate vendendi Officium, vbi enim est iure dominij, tunc potest reseruatarius pro eius libito vendere Officium absque aliquo consensu, vel requisitione Officialis; E conuerso autem creditor, ad cuius fauorem pro cautela adsit reseruatio iure crediti, quamuis eadem sit formula, non potest hanc facultatem exercere, nisi verificentur illa requisita, quæ necessaria sunt, vt creditor ad pignoris distractionem procedat. (O)

In eadem item specie reseruationis iure crediti, alia dignoscitur differentia inter illam, quæ fit in ipso 19 actu acquisitionis ad fauorem eorum, qui pecuniam credunt pro acquisitione soluendam in causam pretij, & illam, quæ concedatur ex interuallo ad fauorem eorum, qui credunt pecuniam Officiali in alios vsus, & indigentias priuatas, cum melior sit conditio illorum, quàm istorum (P), cum similibus differentijs, ex quibus liquet clarus error eorum, qui indefinitè procedunt cum assumpto, quod hæc reseruatio decreti importet dominium, quoniam respectu creditorum intelligitur de illo dominio improprio, quod consideratur ad effectum potioritatis in venditione cum reseruatione dominij, vel in credente ad rem emendam.

Dubitari quandoque contingit iuxtà casum in propria, & consueta huius materiæ sede peractum, (Q) an ille, ad cuius fauorem facta est 20 reseruatio decreti super Officio, quod alteri concessum sit, cedere, seù remittere possit dictum decretum ad fauorem Officialis, qui propterea liber Officij dominus efficiatur, ac remaneat; In casu autem prædicto id leuiter potiùs actum fuit, neque occasio dedit formiter postmodùm disputare, vt propterea maturum desuper efformari potuerit iudicium, quod sine contradictoria disputatione in casu præciso, & attentis eius circumstantijs, non de facili efformari potest, adeoùt aliàs intret frequenter insinuatus error procedendi cum illis generalitatibus, & abstractis, quæ habentur in Crediti, & Debiti sede (R) super puncto, an, & quando debitor possit nolle quærere, seù remittere in præiudicium eius creditorum; Adhuc tamen ea, quæ ibi habentur confer-21 re videntur ad quæstionis decisionem, reflectendo (vt in omnibus decet) ad casuum distinctionem, atque ad diuersas reseruationis decreti species; si enim agitur de reseruatione iure dominij, quia nempè persona Officialis stet solùm demonstratiuè pro regulatione periculi vitæ,

(O) *D. disc. 7. de Regal.*
(P) *Disc. 4. & 12. de Regal.*

(Q) *Disc. 19. de Regal.*
(R) *Lib.8. de credito disc.* 40. 56.; 137.; & 138.; *& de dote lib.6. disc.* 160.; *& alibi*

vitæ, totum verò commodum, & incommodum sit reseruatarij, & tunc si remissio facta est gratis, illa continere videtur veram, & formalem donationem, non quidem iuris, vel substantiæ Officij, sed pretij, quod ità remanere dicitur penès Officialem ex causa lucratiua, & per consequens planum videtur, vt creditoribus reseruatarij competat, non quidem actio realis ad ipsum Officium, eiusque substantiam, sed facultas implorandi Officium Iudicis ex edicto *de his, quæ in fraudem &c.* vel ex æquitate textus *in l. si me, & Titium ff. si certum petatur* ad solutionem pretij, seù ad cogendum in actione personali ad venditionem Officij, vt pretium detur creditoribus Domini. Si verò cessante collusione, & mala fide remissio decreti facta sit ex causa onerosa, & correspectiua, de qua verè constet aliàs, quam per ipsius debitoris remittentis confessionem, quia nempè Officialis soluerit reseruatario pretium, & tunc videtur actum sustineri tanquam per occultam resignationem; Si enim Officialis ære alieno pressus resignet alteri non inhibito Officium, adeoùt resignatarius de nouo acquirat ipsum titulum à debitore dimissum, tutus est à renunciantis creditoribus decreto carentibus, multò magis in præsenti, quod agitur de confirmatione tituli iam obtenti, tanquam per remotionem obstaculi. Si verò agitur de secunda specie reseruationis iure crediti, tunc si cessio est gratuita, intrat idem, quod supra, contra Officialem ad fauorem creditorum, in quorum præiudicium debitor non potest eius debitores gratis liberare, atque acceptilationem facere. Si verò est ex causa veræ, & effectiuæ solutionis crediti, & tunc magis de plano intrant, quæ dicta sunt fauore Officialis, cum tunc actus importet veram liberationem, quam debitor assequitur mediante solutione debiti, quæ proprio creditori fieri potest, quamuis iste sit ære alieno pressus, quoties non adsit expressa inhibitio hominis, vel illa legis, quæ resultat à iam detecta decoctione, iuxtà ea, quæ in eadem Crediti, & Debiti sede, & alibi habentur in hac materia debitoris soluentis debitum creditori, & liberationem reportantis in præiudicium creditorum, quibus eius nomen hypothecatum esset, (S) vnde propterea dicenda videtur potiùs quæstio facti, quàm iuris, ex facti qualitate, & singulorum casuum circumstantijs decidenda.

CAP. XI.

De capacitate necessaria ad obtinendum, & retinendum Officia Venalia, & an mulieres, infantes, & idiotæ sint capaces: Et quid in Officijs non Vacabilibus hæreditarijs, quibus hæredibus deferantur Officia, quæ exerceri possint per Substitutum, ac etiam locari.

SVM-

(S) *Eodem tit. de credito disc. 55., & 162., & de dote disc. 85., & alibi pluries.*

SUMMARIUM.

1 *De capacitate necessaria ad Officia Prælatitia, & requisitis Prælaturæ, an exigantur in Officijs Venalibus.*
2 *In quo consistat venalitas in his Officijs.*
3 *De portionibus, quarum sunt capaces mulieres.*
4 *De conclusione quòd Officia, vel pretium sunt in commercio, quomodò procedat.*
5 *Et quando Officij commodum sit personarum incapacium.*
6 *De portionibus quid propriè sint.*
7 *Assimilantur pensionibus, quæ reseruantur super beneficijs.*
8 *De capacitate infantium, illiteratorum, & religiosorum.*
9 *An Officium datum personæ capaci contemplatione personæ incapacis, vacet per mortem Officialis, si superest persona contemplata.*

CAP. XI.

RETENTA distinctione trium classium huiusmodi Officiorum Venalium, de qua supra Cap. 2. Quatenùs pertinet ad illa primæ classis, quæ Prælaturam, ac iustitiæ, alio-1 rumque munerum, pro Reipublicæ regimine, administrationem annexam habent, extra omne dubium est, quod infantes, idiotæ, & mulieres sunt eorum incapaces, dùm pro assequenda Prælatura exiguntur, Clericatus, Doctoratus in vtroque iure, negotiorum peritia, & ætas ad minus 25. annorum, iuxtà Constitutionem Alexandri VII., cum qua hodie in hoc viuitur; Et licèt quædam opinio volitaret, quod in Officijs Venalibus istius Constitutionis forma non esset adhibenda, non videtur tamen cui probabili fundamento hæc opinio innixa sit, illa siquidem retenta, esset canonizare imperitorum, siue malignantium assumptum, vel credulitatem insinuatam supra Cap. 4., quod Prælaturæ, Dignitates, & iustitiæ, aliorumque munerum administratio, essent venales, quod vtique falsum 2 est, cum venalitas consistat solùm in commodo quorumdam emolumentorum accidentaliter annexorum, & quæ extranea sunt ab administratione, & dignitate, & per consequens nulla constitui debet differentia inter vnam, & alteram speciem Prælatorum, vt latiùs supra Cap. 2., talisque est obseruantia sub hodierno Pontificatu, in quo, quantum humanæ conditioni conceditur, atque mala tempora, nimiumque corrupti mores permittunt, iustitia colitur, atque in legum obseruantia insistitur. Non solet autem, attenta frequentiori contingentia, istud dubium cadere in Officijs maioribus Cameralibus, Thesaurarij Generalis, Auditoris, & Clericorum Cameræ, quoniam duo priora non solent conferri, nisi illis, qui iam sint Clerici Cameræ, & Clericatus non solent conferri, nisi illis, qui sint iam emeriti Prælati, quando res regulantur cum debito ordine, non autem quando contingit, vt iste aliquas interuersiones patiatur, dum vt pluries insinuatum est, regulæ statuendæ sunt à frequentiori contingentia.

Aliorum autem Officiorum generaliter, siuè sint secundæ, siuè tertiæ classis, sunt incapaces fœminæ, quæ solùm sunt capaces cuiusdam 3 participationis emolumentorum, quæ iisdem Officijs annexa sunt,

dictæque participationes explicantur sub nomine portionum, quæ nullam tribuunt administrationem, vel participationem in titulo, & substantia Officiorum, sed solùm in emolumentis tanquam contradistinctis ab ipso titulo, & substantia Officij, atque ad hunc effectum rectè procedit pluriès insinuata propositio, quod pretium, & emolumenta huiusmodi Officiorum sunt in commercio, & sunt capaces etiam personæ, incapaces ad obtinendum Officia, vt frequens praxis docet, quando Officia emuntur per vnum de eius pecunia, & ad omnimodum commodum, & incommodum proprium, cum reseruatione decreti iure dominij, Officij verò concessio cantat in persona alterius, qui stat solùm demonstratiuè pro regulatione vacationis, & periculi vitæ, quoniam si isto superstite, adeoùt Officium duret, decedat ille, qui acquisitionem fecit, atque decreti reseruationem obtinuit, dici non potest, quod titulus, & substantia Officij sint in eius hæreditate, & in dominio omnium hæredum, etiam fœminarum, & infantium, sed sunt pretium, & emolumenta; eodem modo, quo in aliquibus regionibus, & præsertim in Regno Neapolitano practicatur in feudis, quorum, absque speciali dispensatione, sunt incapaces Clerici, & loca pia, & forenses, vnde propterea ab istis emuntur feuda cum propria pecunia, & ad proprium commodum, & incommodum in persona alicuius sæcularis Regnicolæ facientis declarationem, & recognitionem bonæ fidei, se nullum ius habere, sed nudum nomen, quoniam quoad Regem infeudantem, & ad quosdam effectus, iste in cuius persona feudum cantat, dicitur feudatarius, non autem ille, qui verè illud ad proprium commodum, & incommodum acquisiuit, cum ex veriori, magisque recepta sententia in his rebus differentibus locum non habeat titulus *plus valere, quod agitur &c.*, ideòque Feudatarius, vel respectiuè Officialis dicitur ille, qui descriptus est in publicis libris, vel quinternionibus, & tamen tàm pretium, quàm fructus, & emolumenta sunt personarum incapacium; sicuti habetur in feudo nouo iuris Francorum indiuiduo delato primogenito, quoniam pretium est in hæreditate allodiali ad commodum plurium hæredum incapacium feudi; Quod etiam habetur in illis Officijs, quæ in toto, vel in parte sunt transmissibilia ad hæredes, cum tamen Officium conferatur vni capaci, in cuius persona residere dicitur, vt occasione casus particularis habetur in consueta sua sede, (A) cum similibus.

4

Atque circa dictas portiones, quæ in aliquibus huius Curiæ Officijs practicantur pro capacitate mulierum, quæ sunt incapaces Officiorum, conferunt, quæ habentur in pensionibus ecclesiasticis reseruatis super Ecclesijs Cathedralibus, Metropolitanis, Abbatialibus, & Parochialibus, alijsque beneficijs ecclesiasticis, quoniam de iure, secluso stylo Curiæ, sunt illarum capaces laici,

6

(A) *Disc.* 17. *de Regal.*

laici, etiam infantes, & mulieres, attento verò dicto stylo, quando huic non dispensetur, sunt solùm capaces Clerici etiam in minoribus, & in minori ætate constituti, qui tamen sunt incapaces illarum Ecclesiarum, super quibus pensiones reseruatæ sunt, ex ea ratione, quod pensio nullum tribuit ius pensionario in Ecclesia, eiusque administratione, cuius nullam habet participationem, sed solùm importat quamdam participationem fructuum temporalium, vt in sua pensionum sede pluriès insinuatur; Et hic videtur casus huiusmodi portionum, quæ super Officijs erectæ sunt, pro faciliori, & commodiori commercio, & pro capacitate incapacium, præsertim mulierum.

Quo verò ad viros in infantili ætate constitutos, vel illiteratos, & idiotas, aut aliàs inhabiles ad Officiorum exercitium, & administrationem, vt præsertim sunt religiosi professi claustrales, & similes, intrat distinctio, superiùs in Cap. 2. deducta, inter Officia secundæ classis habentia annexam aliquam administrationem, siuè exercitium in Datariæ, & Cancellariæ expeditionibus, alijsque muneribus, vt (exempli gratia) sunt Abbreuiatores de Parco minori, Scriptores Litterarum Apostolicarum, Registratores, & similes, & illa tertiæ classis, quæ nullam habent annexam administrationem, adeoùt non requiratur industria personæ, sed sint ad merum commodum, & emolumentum bursale, vt præsertim sunt

8

illa Officia, quæ antiquum habent vocabulum Militiarum, vulgò *Caualierati*, & similia, vt istorum omnes capacitatem habeant, quamuis infantes, vel idiotæ, & illiterati, ac siuè sint præsentes, siuè absentes; In illis verò secundæ classis procedendum sit cum legibus illorum erectionis respectiuè, dùm in aliquibus requiritur Clericatus, & in alijs Doctoratus, vel aliàs probata peritia, & idoneitas, ob cuius defectum infantes, & idiotæ sunt incapaces; Adhùc tamen obseruantiæ, & stylo in his quoque deferendum venit, dùm aliqua adsunt Officia, (exempli gratia) ea, quæ Notariatus titulum habent, etiam cùm exercitio conficiendi acta iudicialia, Ciuilia, & Criminalia, & tamen acquiri, & obtineri solent per viros nobiles nullatenùs aptos, & idoneos ad illud ministerium, quod exercetur per Substitutos, vel conductores, vt occasione particularium disputationum habetur in Regalium, & in Locationis, & Conductionis sedibus; (B) Vt etiam fortè pro maiori parte contingit in dictis alijs Officijs habentibus annexum ministerium in expeditionibus Litterarum Apostolicarum, aliorumque negotiorum Datariæ, & Cancellariæ, quoniam passim exercentur per peritos Substitutos, qui deputantur ab ijsdem Officialibus, vel ab aliquo Superiore, puta Cardinali V. Cancellario, seù Datario, aut Regente Cancellariæ, cum similibus, ideòque materia non est capax regulæ certæ, & generalis, cum

(B) *De Regal. disc.* 21., *& de locato, & conducto disc.* 3., *& 39.*

totum pendeat à stylo, qui decisor est quæstionis, an huiusmodi Officia locari possint, vel alterius quæstionis, an & quando Officialis substituens teneatur de culpa, & facto substituti, de quo infra Cap. 19., siuè ad quæ onera teneatur substituens, & ad quæ substitutus, (C) cum similibus, super quibus nimia esset digressio particulariter se diffundere, cum raræ videantur in praxi istæ quæstiones, regulari solitæ ab obseruantia, vel stylo, sed quando occurrant, facilis est recursus ad illas tractantes.

Præsupposita verò incapacitate fæminarum, vel aliarum personarum, vt supra, solent in aliquibus 9 Principatibus (non tamen pro mea notitia in Curia) in gratiam mulierum, & pro earum prouisione conferri Officia earum viris, vnde propterea dubium cadit, an viro præmoriente Officium vacet, vel potiùs, habita ratione personæ, in cuius gratiam ità prouidere in animo fuit, debeat conferri alteri ad commodum eiusdem mulieris contemplatæ, (D) ad instar eorum, quæ habemus in pensionibus Hispaniarum, & Portugalliæ, quæ reseruantur in faciem vnius nationalis, vulgo nuncupati *testa di ferro*, animo tamen illas distribuendi Italis, vel alijs incapacibus, quòd per mortem dicti reseruatarij non cessant, vt in sua Pensionum sede, cum similibus.

C A P. XII.

De Officio assignato in dotem, vel possesso in commoditate per virum tanquam re extradotali, ad quid vir teneatur erga mulierem; Et de Officio possesso per hæredem fideicommisso grauatum, siuè obligatum reddere rationes creditoribus hereditarijs, vel per vsufructuarium, & similes.

SVMMARIVM.

1. *Quomodo detur casus, vt Officium detur in dotem, vel sit inter bona extradotalia mulieris.*
2. *De Officio dato æstimato cum vera æstimatione.*
3. *Quid vbi detur inæstimatum.*
4. *Quod non sit insistendum in formalitate verborum, sed in verisimilitudine suadente substantiam veritatis.*
5. *Quid vbi Officium sit extradotale.*
6. *De vsufructuario particulari Officij.*
7. *Quid vbi proprietarius velit ponere in tuto proprietatem.*
8. *Fructus vitalitiorum est longè maior.*
9. *Si redditus vitalitius assignatus est Moniali, quid faciendum, si extinguatur cum restitutione pretij.*
10. *De vsufructuario vniuersali plurium bonorum, & iurium, inter quæ adsit Officium.*
11. *An heres fideicommisso grauatus, vel beneficiatus obligatus reddere rationes perci-*

(C) *Dicto disc.* 21. *de Regal.*, & *disc.* 39. *de locato.*

(D) *De Regal. disc.* 35.

percipiat emolumenta Officij vacabilis, & cuius sit damnum vacationis.

12 *Quomodo in iudicando sit procedendum, & de plurium casuum distinctione.*

CAP. XII.

PLVRIBVS modis dari solet casus, vt Officia Venalia, & Vacabilia principaliter in gratiam mulieris, 1 sub titulo assignationis in dotem, vel etiam bonorum paraphernalium, siuè extradotalium de facto obtineantur à viris, à quibus percipiantur emolumenta, quorum primus est iam insinuatus in fine capituli præcedentis, quod scilicet Princeps habens in animo gratificari mulieri, illamque cum aliquo Officio prouidere, ob eius incapacitatem, illud conferat viro. Alter casus est, quando agitur de Officio, cuius mulier sit capax ad obtinendum, & retinendum, etiam in titulo, & substantia, vt (ex. gr.) sunt illæ portiones, de quibus eodem capitulo antecedenti actum est. Et tertius, quando Officium cantat in persona alterius, putà patris, vel fratris, qui illud assignat in dotem filiæ, vel sororis, aut quod eadem mulier tanquam hæres patris, vel fratris, siuè alterius possidet in commoditate Officium, quod cantet in persona alterius etiam extranei, iuxtà frequentem praxim eodem præcedenti capitulo, & in alijs antecedentibus insinuatam.

Distinguendo itaque casum assignationis in dotem ab altero, in quo vir de facto percipiat Officij emolumenta, vice, & nomine mulieris iure illius administrationis, quam vir habere solet bonorum extradotalium mulieris; Quatenùs pertinet ad casum dotis, inspiciendum est, 2 an assignatio facta sit iure veræ æstimationis loco quantitatis, in qua dos sit constituta, vel è conuerso datum sit inæstimatum; priori enim casu, quod detur æstimatum, vnde propterea ipse vir efficiatur Officij, eiusque commodi Dominus, iuxtà naturam bonorum, & iurium, quæ in dotem dantur æstimata cum vera æstimatione, ex deductis in sua dotali sede, quod dupliciter sequi potest; Primò nempè cum formali translatione tituli Officij in eius personam, in quà resideat eius substantia; Et secundò quod continuante titulo in illa persona, in qua iam residebat, ipse acquirat eius omnimodam commoditatem, vt pluriès est superiùs insinuatum; Atque siuè vno, siuè altero modo, modica desuper cadit quæstio, quid restituendum sit in casu soluti matrimonij, vel alio casu restitutionis dotis, quoniam ista consistere dicitur in quantitate, pro qua assignatio facta est; omneque commodum, & incommodum Officij pertinet ad virum, tanquam Dominum, cuius vtilitati cedit Officij augmentum, & damno eiusdem decrementum, siuè periculum vacationis, ob illum contractum emptionis, & venditionis, qui per legem occultatur in bonis, quæ in dotem dantur æstimata cum vera æstimatione, vnde propterea quæstiones desupèr solùm cadere solent super qualitate æstimationis, an scilicèt ista sit vera, & propria, itaut sub se contineat dictum contractum emptionis, & venditionis sub certo

pretio,

pretio, in quo potiùs quàm in bonis, vel iuribus assignatis dos consistere dicatur, vel potiùs esset æstimatio impropria, quæ fieri solet ad sciendam dotis quantitatem pro lucrorum regulatione, alijsque effectibus, adhùc permanentibus bonis, vel iuribus assignatis in dominio mulieris, & tanquam de bonis dotalibus, vt in sua Dotali sede latiùs. (A).

In altero autem casu, quod Officium in dotem datum sit inæstimatum, quamuis ob aliquarum legum antinomiam circa vsumfructum datum in dotem, à quo ob rationis 3 identitatem ad huiusmodi iura vitalitia rectè licèt arguere, Doctores procedentes cum consueto errore decidendi quæstiones cum regulis generalibus, vel cum legum, & auctoritatum littera, nimium se inuoluere videantur, atque decisionem pendere credant à verborum formalitatibus, & an ipsum ius fructuum productiuum, quamuis cum vita mulieris resolubile in dotem datum sit, vel potiùs dati sint ipsi fructus, vt hoc posteriori casu fructus, tanquam principaliter dati in dotem, sortis naturam habeant, secùs autem priori casu, in quo sufficiat restituere ipsum ius tale quale sit, iuxtà auctoritates plenè recensitas in Dotali sede, occasione agendi de vsufructu dato in dotem, vnde ad hæc iura vitalitia infertur, vt ibi videri potest; (B) Nihilominùs pro meo sensu ista videtur quæstio facti, & voluntatis potiùs, quàm iuris, ideòque incapax regulæ, vel decisionis vniuersalis cuicumque casui applicabilis, cum veriùs in singulis casibus decidenda sit ex illorum particularibus circumstantijs, vnam, vel alteram suadentibus voluntatem, inter quas circumstantias, neglectis verè contemptibilibus verborum formulis, vtpotè pro frequentiori contingen-4 tia, Notariorum potiùs, quàm partium contrahentium, præcipuum locum occupare debent communis, vel saltem frequentior vsus loci, vel regionis, & verisimilitudo desumenda ex quantitate huiusmodi fructuum, seù emolumentorum, & qualitate onerum matrimonialium, metiendo ex qualitate personarum, & vsu regionis, atque aliàs clarus error est cum generalitatibus, vel cum auctoritatum littera procedere.

Idque verum etiam vbi sequatur intestatio Officij, vel alterius huiusmodi iuris vitalitij in persona viri, quando ex facti circumstantijs constet non occultari dictum implicitum contractum emptionis, & venditionis, quo mediante dos in pretio potiùs, quàm in ipso Officio, vel iure consistere dicatur, sed id factum esse ob subiectæ materiæ necessitatem, ratione incapacitatis mulieris, vt in eius persona illud Officium resideat, iuxtà superiùs insinuata, quoniam in humanis actibus, quæ pendent à voluntate, istius veritas, & substantia attendi debet, non autem procedendum est cum Iuristarum, vel Grammaticorum superstitionibus, & formalitatibus deductis à littera legum, & auctoritatum,

(A) *Lib. 6. de dote disc.* 158.
(B) *Lib. 6. de dote disc.* 148.

tum, vel à significatione verborum, vt in materia vltimarum voluntatum, ac etiam contractuum sæpiùs aduertitur in suis sedibus.

Vbi autem continuante dominio pleno tituli, vel commoditatis Officij in muliere, adeoùt recenseatur inter eius bona extradotalia, seù paraphernalia, vir eius vice, & nomine, cum expresso, aut præsumpto,

5 seù legali mandato, de facto percipiat Officij emolumenta, tunc regulariter in his iuribus vitalitijs non intrat illa præsumptio consensus, & voluntatis mulieris, quæ intrat in fructibus illorum bonorum, quorum substantia, vel proprietas remanet salua, quando in communes vsus consumpti sunt, adeoùt nec in specie, nec in æquipollenti extent, iuxtà deducta in eadem Dotali sede, quoniam intrat id, quod est dictum supra Cap. 3., vt non fructuum, sed sortis principalis naturam, & qualitatem habeant, quamuis ex communi opinione, ac vsu loquendi fructus reputentur, dùm non remanet salua proprietas, vel substantia, vt in eadem Dotali sede, ac etiam in illa Regalium aduertitur; (C) Adhùc tamen ista regula non est ità mordicus, & generaliter recipienda, vt in omni casu pariformiter ità iudicari debeat, ad aliud non reflectendo, iuxtà superficialium Pragmaticorum stylum, quoniam pariter est quæstio facti, & voluntatis, quæ iuxtà singulorum casuum circumstantias regulari debet, illis circumstantijs præsertim attentis, quæ superiùs consideratæ sunt, magis nempè communis vsus loci, seù regionis, & verisimilitudo, & an vir, talia emolumenta in communes vsus consummando, in tali bona fide versatus dici valeat, vt excusationem mereatur ab illo graui damno, quod aliàs ignarus huiusmodi subtilitatum pati cogeretur in iactura eius assis in proprietate, dùm dicere potest, quod sibi imputet mulier, cur videndo consumptionem in communes vsus, non impedierit, quo casu ille magis parcè vixisset, neque fecisset illos superfluos sumptus, ad quos muliebris vanitas cum domorum, & familiarum supplantatione, viros quodammodo cogere solet, ideòque est punctus pro Iudicis prudenti, benèque regulato arbitrio decidendus.

Idem quod de viro obtinente Officia, iure illius vtilis, vel subal-

6 terni dominij contradistincti ab illo proprietatis, quod in eo consideratur, procedere videtur in vsufructuario, quando vsusfructus est particulariter concessus, vel relictus de Officio, quod in titulo, vel in commoditate obtineatur, quoniam licèt ex iuris subtilitate in his iuribus vitalitijs non detur verus vsusfructus, qui dicitur, quando salua remanet proprietas, vel causa fructuum productiua, adeoùt iuxtà iuris regulas, quando relinquitur, vel conceditur vsusfructus alicuius prædij, vel rei, quæ in solo vsufructu, siuè aliàs ad vitam possideatur, non sit verificabilis vsusfructus, nisi in commodo, & fruitione fructuum cumulandorum, & inuestiendorum, qui proptereà

(C) *De Regal. disc. 34., & 35., & de dote disc. 168., vbi de extradotalibus.*

pterea speciem, seù naturam proprietatis habere dicuntur, nihilominùs in dispositione rei particularis videtur, quod attenta veritate naturali voluntatis concedentis, vel disponentis, non secundum huiusmodi subtilitates iuris, sed grosso modo, iuxtà communem loquendi vsum, vel communem hominum opinionem, talis dispositio intelligenda veniat pro vera fruitione illius rei donec viuat, & duret ius disponentis, dùm ità vtrumque copulatiuè necessarium est, concipiendo dispositionem in vsufructu ad excludendum, ne ille, cuius fauore dispositum est, vendere valeat Officium, vel aliam rem, quamuis non pleno iure, sed ad vitam competentem, ob eiusdem iuris durationem verisimiliter speratam post cessatam vitam eius, cuius fauore dispositum est; Potissimè verò, ac principaliter vbi qualitas personæ, & rei respectiuè ità exigat, quia aliàs dispositio penè inutilis, vel aliàs inuerisimilis esset; Vt puta (exempli gratia) obtinet quis domum acquisitam ad vitam alicuius ex eius filijs, vel alterius iunioris, cuius vita, iuxtà ordinem, & cursum naturæ, longæua creditur, & speratur, decedens autem relinquit solum vsumfructum illius domus, vel alterius prædij eius vxori superstiti, longè maioris ætatis, quàm sit ille filius, ad cuius vitam res obtinetur, vtique fabulosum esset dicere, quod hæc dispositio intelligenda esset de vsufructu pensionum domus, vel fructuum cumulandorum ex illo prædio, dùm substantia verisimilis voluntatis illa videtur, quod persona, cuius fauore dispositum est, fruatur illa domo, vel illo prædio, siuè emolumentis illius Officij, donec viuit pro eius sustentatione, vel commoditate, non relinquendo simpliciter ipsam rem, ob spem maioris durationis post cessatam vitam eius, cuius fauore dispositum est, cum similibus, istaque videtur vera, & germana regula, cum qua procedendum est in huiusmodi quæstionibus, quæ potiùs facti, quàm iuris esse videntur, perscrutando scilicèt substantiam veritatis naturalis, non autem subtilitates, vel superstitiones iuris, quæ attendi debent, quando factum non assistat, adeoùt istius circumstantiæ diuersimodè non suadeant. (D)

Vnde propterea si in isto casu dispositionis de re certa, & particulari 7 proprietarius ad se assecurandum à periculo vacationis, atque ponendum in tuto pretium, vendere velit pro iusto, & currenti pretio illud Officium, seù illam rem, quæ ad vitam propriam, vel alterius obtinetur, offerendo vsufructuario vsumfructum illius pretij, quod exinde retrahendum erit, atque in perpetuam acquisitionem inuestiendum, poterit probabiliter vsufructuarius se opponere ratione eius præiudicij, quoniam in huiusmodi iuribus vitalitijs longè maior est fructus, quàm in iuribus perpetuis, vt docet praxis in censibus, quod fructus vitalitiorum est maior penè in duplo, quam perpetuorum, atque venditiones domorum, vel prædiorum ad vitam

(D) *Locis proximè suprà citatis.*

8 vitam fieri solent pro longè minori pretio, quàm in perpetuum, vnde resultat, quod longè maior sit fructus, tanquam recompensatiuus pretij, quod amittitur in proprietate, contingente casu cessationis vitæ, atque in his præcisis terminis Officiorum, superiùs insinuata est praxis sub Pio IV. in concessione Officij Secretariatus Apostolici facta Capitulo Sancti Eustachij, quoniam cum pretium currens huiusmodi Officiorum tunc esset scutorum 5500., ità ratione perpetuitatis penès manum mortuam, valutatum fuit in scutis 11. m., ideoque fructus est in medietate minor.

Ad quod conferunt ea, quæ habentur in consueta Regalium sede, 9 occasione curiosi casus disputati, quod scilicèt cum cuidam Moniali pater assignasset pro eius consueto, & ab Ecclesia tolerato liuello, cuius mentio pluriès habetur in Dotali sede, & alibi, in tot locis Montium vacabilium, quæ sonant in idem, ac huiusmodi Officia, siuè alia bona competentia ad vitam, facta verò esset huiusmodi locorum suppressio cum restitutione pretij, vt enunciatur infrà Cap. 14., hinc ortum fuit dubium, an Monasterio debitum esset dictum pretium ad eius perpetuam vtilitatem, inuestiendum in bona stabilia, seù loca Montium non vacabilium, aut census perpetuos, quorum fructus assignari deberent Moniali, donec vixerit, pro eius liuello, vt Monasterium prætendebat, vel potiùs idem pretium erogandum esset in aliquod Officium vacabile, vel in censum vitalitium in maiori fructu ad commodum Monialis, vt prætendebant eius parentes, vel coniuncti, qui dicebant aliàs fieri contra, vel præter eorum intentionem, quæ fuit dandi ad commodum perpetuum Monasterij solam dotem, istam verò pecuniam dandi solùm ad commodum maius Monialis, donec ista viueret, idque non tàm pro commodo, & vtilitate Monialis, quàm pro eorumdem parentum, vel coniunctorum interesse, quoniam eorum intererat dictum liuellum esse pinguius, vt cum eo occurri posset illis extraordinarijs vsibus, vel indigentijs, ex quadam fortè indelebili consuetudine inductis, quibus aliàs ex honestate occurrere ipsi deberent; (E) Adhùc tamen dicendum videtur, vt iste non sit punctus capax regulæ certæ, & vniuersalis, cum potiùs decidendus videatur prudentis Iudicis arbitrio, ex singulorum casuum circumstantijs regulando, quæ dictam æquitatem fauore proprietarij suadeant, vel excludant.

Vbi verò agatur de vsufructu vniuersali omnium, vel plurium bonorum, inter quæ adsit aliquod Offi-10 cium vacabile, vel aliud ius vitalitium, adeoùt non intrent illæ considerationes, quæ cadunt in præcedenti casu dispositionis particularis circa disponentis voluntatē, quod voluerit cum illo prouentu prouidere personam tanquam cum annuo fructu, ità ex communi opinione, vel vsu reputato, quamuis de iuris rigore non esset talis, sed potiùs haberet speciem pro-

(E) *De Regal. disc.* 34.

proprietatis, vel sortis, & tunc si proprietarius est sollicitus de assecuratione pretij, & de se eximendo à periculo vacationis cum venditione Officij, vel alterius iuris vitalitij pro iusto currenti pretio, inuestiendo in bona stabilia, vel alia iura perpetua, & fructifera, non videtur quod vsufructuarius iustè se opponat, quoniam de stricta iuris censura in his vitalitijs non datur vsusfructus, nisi in ipsorum fructuum fruitione, vnde propterea si duraret ille status, deterior esset eius conditio, quàm obtinere fructus ex dicto inuestimento percipiendos, illæ verò considerationes, quæ pro regulatione arbitrij Iudicis factæ sunt superiùs, cum fundamento verisimilis voluntatis, non intrant in hac dispositione generali complexiua plurium specierum bonorum. Si verò proprietarius id negligit, atque patitur, quod vsufructuarius percipiat emolumenta Officij, siuè alterius iuris vitalitij, quod continuet in suo statu, & tunc de stricta iuris censura quoque idem dicendum videtur, quòd vsufructuarius nõ faciat suos huiusmodi fructus, quoniam tenetur cauere de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, & sine qua cautione de iure non facit fructus suos, illaque vbi etiam non præstetur, subintelligitur ità, & taliter, quod salua remaneat rei substantia, vel proprietas, quæ in huiusmodi vitalitijs consistere dicitur, vt præmissum est, in emolumentis, quæ vulgò *fructus* dicuntur, quamuis non sint, neque ignorantia huius dispositionis legalis, iuxtà regulam generalem, excusat. Adhùc tamen exclusum non videtur, etiam isto casu Iudicis arbitrium interponendum, quando tales concurrant facti circumstantiæ, quæ præseferant assistentiam voluntatis disponentis, vel illam æquitatem, & bonam fidem, ob quam temperatur ille iuris rigor, qui excludit vsufructuarium à faciendo fructus suos ante præstitam cautionem, dùm in maiori culpa videtur esse proprietarius, qui neglexit sibi consulere; Nisi versaremur in casu, quod idem vsufructuarius haberet curam, vel administrationem proprietarij, vnde propterea sibi incumberet hoc onus, cum isto casu non possit allegare propriam culpam, propriamque negligentiam ad proprium commodum, quod permittendum non est reportari ex delicto. (F)

In hærede, qui restitutionis onere sit grauatus, vel vbi tale onus non habeat, adhùc tamen habeat aliud 11 onus reddendi rationes de hæreditate obærata creditoribus, à quibus ob inuentarij beneficium ipse sit immunis, aliquod maius cadere videtur dubium, an licitè possit continuare in perceptione fructuum, & emolumentorum Officiorum, aliorumque iurium vitalitiorum, exponendo hæreditatem periculo damni vacationis, & amissionis ob cessationem vitæ illius, in cuius persona Officium, vel aliud simile ius cantet, vel potiùs teneatur Officium, vel aliud simile ius alienare, ac ponere in tuto pretium pro successoribus in fideicommisso, vel respectiuè pro

(F) *De seruitut. disc.* 48.

pro creditoribus; adeout aliàs periculum cedat eius damno.

In ista quæstione à nostris senioribus, pro mea notitia, non tractata, moderno verò tempore pluriès disputata in Rota, vt in specie de illa agitur in sede Fideicommissorum, ac etiam in altera Detractionum (G) processum fuit cum generalitatibus, quæ mihi nunquam placuerunt, cum reuera in iudicando illæ semper producant errores, & æquiuoca, quo-12 niam iudicia practica pro decidendis controuersijs in casibus particularibus, & indiuidualibus, regulari debent magis ex facto, quàm ex iure, attentis singulorum casuum circumstantijs, & considerationibus, ob quas frequenter contingit, quod in diuersis casibus, qui fraternizare videntur, ac esse omninò similes, quia cadant sub eisdem iuris regulis, & conclusionibus, oporteat diuersimodè iudicare, quia sic exigant aliquæ circumstantiæ, etiam in modico alteratiuæ, siuè diuersificatiuæ. Quare, vt in omnibus iudicialibus, & practicis quæstionibus casuum particularium, pro meo iudicio, faciendum est, procedi debet cum casuum distinctione, quæ neque sola sufficit, quoniam etiam in illis casibus, in quibus pro regula vno modo statuatur, adhùc ab illa recedendum est, quando facti circumstantiæ diuersimodè suadeant; ideòque Iudices, vel consulentes prò veritate, ad factum potiùs ac principaliter, quàm ad ius reflectere debent, deseruientibus iuris regulis, & conclusionibus pro quadam regulatione eorum iudicij super consideratione circumstantiarum, & tamquam per speciem lanternæ existentis in portu, pro directione nauigantium, qui debent quidem ad lanternam respicere, eiusque notitiam habere, sed principaliter incumbere debent in inuigilando super qualitate situum, & locorum, in quibus reperiuntur, & per quæ transituri sunt, ne incidant in scopulos, & in sirtes, aut arenam, &c.

Primus itàque casus est, quando accedat voluntas eius, de cuius hæreditate agitur, permissiua, vel respectiuè prohibitiua continuationis huiusmodi iurium vitalitiorum, quoniam tunc cessat omne dubium, dùm testatore prohibente, extrà omnem controuersiam, hæres contraueniendo, delinquere dicitur, ideòque periculum eius damno cedere debet; E conuerso autem ipso præcipiente, vel permittente, excusatur, atque damnum debet esset hæreditatis, & ius in ea habentium, vt occasione continuationis periculosæ negotiationis, quam defunctus exercebat, tanquam in casu frequentiùs contingibili receptum est; (H) Istaque voluntas potest esse implicita, puta (ad rem nostram) quod si defunctus possideret Officium vacabile cum facultate nominandi, atque decedens nominaret hæredem, ità adesse videtur voluntas, vt continuaretur in hac specie inuestimenti, & negotiationis, dùm negligit aliud iniungere hæredi nominato pro assecura-

(G) *Lib. 9. de legitima, & detraction. disc. 13. lib. 10. de fideicommiss. disc. 192.*

(H) *Dict. tit. de fideicommiss. disc. 191.*

tione pretij, cum similibus circumstantijs, vel argumentis eamdem suadentibus voluntatem.

Alter est casus, quod hæres faciat talem actum positiuum, qui redoleat quamdam nouam efformationem iuris vitalitij, & periculosi, quamuis per mortem testatoris periculum cessasset, vt (exempli gratia) contingit in societate Officij super vita diuersæ personæ, quàm creditoris morientis, vt frequenter contingere solet in societatibus, quæ contrahuntur cum Notarijs, alijsque Officialibus super vita eorundem, quoniam præmoriente creditore resoluitur societas, sed debitor non lucratur sortem, quæ remanet tamquam creditum à debitore persoluendum, vt in eius particulari sede huiusmodi societatum pluriès habetur. Si ergò hæres renouat societatem, deindeque eueniat periculum amissionis sortis, istud debet esse suum, non autem hæreditatis, vt non sine modico labore, post plures disputationes obtinui, hanc intelligi veritatem, ex ea clara ratione, quod ista est species periculosæ negotiationis, quam hæres grauatus assumere non potest sine præcepto testatoris, quamuis iste solitus esset illam exercere. (1) Idemque dici potest, si alium faciat actum positiuum, qui redoleat noui iuris efformationem, cum prioris extinctione, quamuis inducta non esset securitas pretij, vt in casu præcedenti, puta quia hæres curasset transferri in eius personam illud Officium, quod defunctus acquisierat in persona alterius, dùm hæc transmutatio in se continet venditionem Officij, & extinctionem prioris iuris, cum efformatione noui iuris, tamquam per speciem nouæ emptionis, nouique inuestimenti periculosi, quod ipse facere non poterat, vt supra.

Tertius est casus, in quo hæres nullum faciat actum positiuum, sed solùm habeat se negatiuè, continuando scilicèt statum, quem reperijt, & negligendo consulere periculo, & tunc contra ipsum vrget consideratio aliàs deducta in enunciata Fideicommissorum sede, quod cum hæres grauatus fideicommisso, vel respectiuè hæres beneficiatus, vbi præsertim hæreditas possit esse suspecta de insufficientia, dicatur legalis administrator, & curator, curatori iacentis hæreditatis quodammodo comparandus, teneri quoque debeat de neglectis, dùm debebat more diligentis patrisfamilias huic periculo occurrere; E conuerso autem pro hærede duo faciunt, primò quod ista species administrationis obligare solùm videtur ad dolum, & latam culpam, vt habetur occasione neglectæ exactionis debitorum hæreditatis, ideòque præstare non debeat istam culpam, quæ leuissima potiùs dicitur, siuè ad summum vix leuis habet speciem; Et secundò quod prohibitio, quam hæres habet assumendi, vel prosequendi periculosas negotiationes, quamuis eas defunctus esset solitus exercere, procedit in nouis negotiationibus, quæ fiant, non autem in iam factis per defunctum, quas solùm perficiat; Ideòque ista

(1) *Dict. disc. 192. de fideicommiss.*

ista posterior pars probabilior videtur; Ea tamen retenta, adeoùt periculum vacationis cedere debeat damno hæreditatis, exindè resultat, vt fructus per ipsum ex huiusmodi vitalitijs iuribus perceptos restituere, vel imputare, siuè de eis rationẽ reddere debeat; Tùm ex regula, vt eum sequantur commoda, quem sequuntur incommoda, vt in lucris negotiationis receptum habetur, dùm ista dicitur negotiatio super incerta alea; Tùm etiam quia dùm non remanet salua substantia, vt plurìes dictum est, huiusmodi fructus, sortis potiùs naturam, & speciem habere dicuntur, atque in hoc consistere solet æquiuocum, vt hæres suos facere velit fructus, & non subiacere periculo.

CAP. XIII.

De Officiorum Venalium vacatione, quomodo sequatur; Et de priuatione Officialium, an, & ex quibus causis in particulari, absque Officiorum suppressione, fieri valeat.

SVMMARIVM.

1 *De vacatione Officij ob mortem Officialis, & quæ persona attendatur.*
2 *Siuè sit naturalis, siuè violenta.*
3 *Quid de morte per manus iustitiæ.*
4 *An mors resignantis post resignationem præiudicet resignatario.*
5 *De probatione mortis, & cui nam incumbat onus probandi mortem, vel vitam.*
6 *De vacatione ob promotionem ad Cardinalatum.*
7 *Quid de promotione ad Episcopatum.*
8 *Et an per statum regularem.*
9 *De qua potestate Principis disputari solet.*
10 *De quorum Officialium priuatione hic agatur.*
11 *De distinctione inter priuationem Officialis, firmo remanente Officio, & suppressionem generalem Officiorum.*
12 *Ad quid teneatur Princeps erga Officialem, quem sine causa priuat Officio.*
13 *Princeps in contractibus, & pactis habetur iure priuati.*
14 *Quæ sit iusta causa priuationis Officij sine culpa Officialis.*
15 *De duplici persona publica, & priuata, quæ consideratur in Principe.*
16 *Quando Princeps dicatur violare fidem, & contrauenire pactis.*
17 *De priuatione Officij ob delictum Officialis, quando intret.*
18 *In quo consistat pretium, & venalitas Officiorum.*
19 *De bonis allodialibus connexis feudo.*
20 *De obligatione successoris in Officio soluendi pretium prædecessori priuato, vel successori in feudo emendi bona allodialia.*

CAP. XIII.

1 Frequentior, & connaturalis vacationis modus in huiusmodi Officijs est ille, qui sequitur per mortem naturalem illius personæ, in qua Officij titulus residet, & quæ in libris publicis inter Officiales est descripta, quamuis Officij omnimodum commodum, & incommodum ad alium pertineat, vt frequenter in præcedentibus dictum est, cum ad hunc effectum, atque respectu Principis, ille dicatur Officialis, in cuius persona concessio cantat, & quem ipse in eius libris descriptum habet; Id autem speciale non est in Officijs, & ex Regalium natura, sed generaliter

ter procedit in omnibus iuribus vitalitijs respectu interessatorum. Vnde propterea habemus quotidianam praxim in societatibus Officiorum, quòd si societas per vnum cum eius pecunia ad omnimodum cómodum, & incommodum contracta est, sub periculo vitæ alterius, per istius, non autem per commodatarij mortem, societas cessat, atque debitor sortem lucratur; Ità pariter in pensionibus Ecclesiasticis, quoniam pro illarum cessatione attenditur persona reseruatarij, non autem commodatarij, nisi quando ista principaliter per Papam considerata sit, illa verò reseruatarij stet ex stylo, ad remouenda quædam impedimenta, vt (exempli gratia) contingit in pensionibus Hispaniarum, cum similibus, vt superiùs quoque insinuatum est; Ac etiam in vsufructu, quoniam nil refert istius commoditatem alteri cessam esse, sed attenditur persona cedentis, quotiès non accedat consensus proprietarij, quo casu inducitur transmutatio de persona ad personam, tamquam per occultam extinctionem iuris cedentis, & efformationem noui iuris in cessionario, quod generaliter procedit in venditionibus, alijsque contractibus vitalitijs inter priuatos super bonis indifferentibus. (A)

Mors autem naturalis ad hunc effectum Officiorum dicitur talis, ad 2 illam distinguendam à ciuili, ac denotandam separationem animæ à corpore, non curato, an sit naturalis, vel violenta, cum ista distinctio considerari soleat in societatibus Officiorum, alijsque similibus contractibus, ad tollendum dubium, vel suspicionem, ne ille, qui lucrum ex morte sperat, istam malis artibus affectet, & acceleret, non autem in his Officijs cum Principe, in quo ista suspicio non intrat, etiamsi esset mors per manus iustitiæ, cum huiusmodi distinctiones admittantur inter priuatos, & pro eorum interesse, vnde propterea in isto vltimo casu mortis violentæ per ma- 3 nus iustitiæ, quæ dicitur voluntaria, & culposa ex parte morientis, cadere potest quæstio inter istius hæredem, & commodatarium Officij, vel alterius iuris vitalitij, an teneatur ad refectionem damnorum, & interesse, ex tali morte commodatario resultantium, atque distinctio est, quod si moriens persona, in qua residebat Officium, vel aliud ius vitalitium, absque aliquo eius facto, est solùm demonstrata ex electione commodatarij, absque eo, quod aliquod commodum ipsa persona demonstrata reportauerit, & tunc dicatur casus accidentalis, nullam tribuens actionem, sed cadens sub alea empta; Aut verò moriens per manus iustitiæ ob eius delicta, adeoùt iusta, & debita fuerit mors, non autem iniusta, & tyrannica, cessit Officij, vel pensionis, aut alterius iuris vitalitij commodum alteri ex causa one-

(A) *De his disc. 148. de Dote, vbi magis ex professo de vsufructu disc. 16., de Regal. vbi de Officijs, & in tit. de societ. Officij, & de pension.*

onerosa, & correspectiua, accepto competenti pretio, & tunc intret obligatio refectionis damnorum, quasi quod ex eius culpa, & facto voluntario illa mors sequuta sit, vt in Pensionum sede aduertitur. (B)

Quinimmò casus mortis, non solùm inducit vacationem sine dubio illius Officij, vel iuris vitalitij, cuius titulus, vel substantia de illius tempore in persona morientis residebat, sed etiam producit quæstionem, aliàs iam superiùs insinuatam, 4 an eumdem operetur effectum in præiudicium tertij superuiuentis, in quem iam Officij, vel alterius iuris translatio facta esset, ob mortem de proximo sequutam, ex illa regula, quæ in beneficialibus habetur de infirmis resignantibus, quam tamen in his terminis non intrare pariter superiùs insinuatum est, (C) illeque videtur casus fortis, & singularis in his Officijs vacabilibus, in Curia tamen practicari non solitus, pariter aliàs insinuatus, in quo per mortem officialis non sequatur vacatio, quando scilicet officium, à Principe conferri solitum, collatum est in gratiam alterius, vt istum prouideret, sed ob eius incapacitatem concessio concepta sit in persona alterius, puta iuxta iam deductum exemplum, quod Princeps cum illius Officij emolumentis prouidere voluerit mulierem, ob cuius incapacitatem concessio concepta sit in persona eius viri, cum similibus, quibus eadem congruat ratio.

Super istius autem vacationis verificatione non cadunt illæ difficul- 5 tates, & quæstiones, quæ dignoscuntur in materia emphytheotica, & fideicommissaria, ac etiam dignosci deberent in feudali ex rationis identitate, nisi in feudis nobilibus, quæ sunt de directo dominio Regum, & supremorum Principum; eas dirimeret ille fiscalium stylus, in sua feudali sede, pluries enunciatus, non litigandi manibus vacuis; Vndè proptereà, quando dubium cadit mortis personæ, vel terminationis lineæ, Fiscus appræhendit possessionem, quod priuatis non permittitur, cui scilicet incumbat onus probandi mortem, vel respectiuè vitam, & qualis species probationis desideretur, vel sufficiat, & quomodo intelligenda veniat propositio, quòd quilibet præsumitur viuere vsque ad centum annos, & super quibus nostri, cum consueta opinionum varietate, adeò se inuoluunt, atque non modicas deducunt simplicitates, ac frigiditates, vt in suis sedibus videre est; (D) In his enim Officijs, quorum ad instar idem ex rationis identitate procedit in pensionibus ecclesiasticis, & in censibus vitalitijs, cum ius officialis consistat solùm in facultate percipiendi singulis statutis temporibus illa emolumenta, quæ aliàs pertinerent ad Cameram, per quam ita cum certo pretio anticipatè recepto, tam quam per incertam aleam concessa sunt illi personæ, donec viuit, idcircò si illa persona vult percipere emolumenta, vel debet personaliter iuxtà

(B) *Lib. 13. de pension. disc. 69.*
(C) *De Regal. disc. 6.*
(D) *Lib. 4. de Emphyteus. disc. 36.*

tà ſtylum interuenire in Cancellaria ſtatutis diebus, & horis & in ſolitis congregationibus, vndè propterea cum præſentia tamquam notoria certificatur eius vita, vel ſi eſt abſens, ideoque vult percipere emolumenta per ſubſtitutum, vel per mandatarium, huic incumbit onus, tamquam agenti ad perceptionem illorum emolumentorum, docere de ſuperuiuentia, tamquam fundamento eius actionis, & petitionis, ex eadem ratione, ob quam in materia emphytheotica domino directo, agenti ad deuolutionem, incumbit onus probandi mortem tamquam fundamentum ſuæ actionis, & intentionis, idemque in eo, qui ſit vocatus ad fideicommiſſum conditionale, poſt mortem grauati, de qua ipſe vti actor, docere debet, tamquam fundamento ſuæ actionis, & intentionis, cum ſimilibus; Atque iſta ſuperuiuentiæ iuſtificatio in ſingula tempora iuxtà ſtylum, quando agitur de abſentibus, aliquam magis exactam, magiſq; ſpecificam exigere videtur probationem, ad occurrendũ fraudibus, quæ deſuper committi poſſunt, & quandoque ſolent, quod ſcilicèt moriente perſona, in qua cantat Officium, vel portio, ſi in eadem domo, vt ſæpè contingit, reperiatur filius, vel nepos eiuſdem nominis, & cognominis, ſub iſto nomine, & cognomine continuatur in perceptione emolumentorum, iuxtà caſum particulariter in conſueta Regalium ſede peractum. (E)

Alter caſus vacationis omnimodæ cum amiſſione pretij, ad inſtar iam

6 peractæ, quæ per mortem ſequitur, eſt ille, qui reſultat à promotione Officialis ad Cardinalatum, qui in hoc inducit quamdam mortem ciuilem naturali æquiparatam, ex quadam antiqua Curiæ conſuetudine, incertum eſt ex quo principio, quauè occaſione inducta, & ſuper qua, cum oriri ſolerent dubitationes, & controuerſiæ, an intelligenda ſolùm eſſet de Officijs maioribus Cameralibus, in quibus frequentiùs caſus contingere ſolet, vndè propterea apud ignaros, vel malignos datur occaſio illis vanis obloquutionibus, de quibus actum eſt ſupra Cap. 4., ad tollendum omne dubium prodijt conſtitutio 148. Vrbani VIII., per quam declaratur, vt generaliter in omnibus Officijs, ac etiam locis Montium vacabilibus id procedat, taliſque eſt praxis inconcuſſa; Quinimmò antiquitùs eadem vacatio ſequebatur, etiam per promotionem ad Epiſcopatum, vel Archiepiſcopatum, aut Abbatiam, quæ heberent

7 actualem adminiſtrationem, ſed poſteà per Innocentium IX. deſuper in contrarium prouiſum fuit, atque confirmatum per dictamConſtitutionem Vrbani, vndè propterea ob ſolam promotionem ad Cardinalatum hodiè iſta ſequitur vacatio, quæ neque reſultat ob profeſſionem ſolemnem in aliqua Religione, (F) quamuis iſta eſſet incapax, etiam in com-

8 muni, quoniam titulus Officij reſidet, & continuat in illa perſona pro regulatione periculi vitæ, ad commodum, & incommodum illorum, quibus ex eiuſdem profitentis diſpoſitione,

(E) *Diſc. 15. de Regal.*

(F) *Diſc. 2. de Regal.*

sitione, vel de iure alia eius bona, & iura delata sunt, quoties agatur de illis Officijs secundæ, vel tertiæ classis, quæ nullam habeant annexam administrationem, nullamque industriam exigant personalem, adeòut nulla consideretur incompatibilitas; Vbi verò status regularis est incompatibilis cum officio, vt contingit in Officijs maioribus, & Prælatitijs primæ classis, ac etiam in aliquibus secundæ classis, annexam habentibus aliquam administrationem personalem, tunc vel poterit cogi ad resignandum Officium alteri personæ capaci, per Papam eligendæ, vel interdicetur illi omnis administratio, quæ committetur Substituto, pariter per Papam eligendo, eo modo, quo in casu delicti, seù malæ administrationis inferiùs habetur; Idemque in quocumque casu assumptionis alterius status incompatibilis, puta coniugalis, vel militaris, cum similibus.

Dubium itaque restringi solet ad illam vacationem, quæ sequatur ex priuatione, vel alia prouisione Papæ 9 Domini Officiorum; Atque inhærendo præsupposito, iam præcedenter insinuato, quod quando fit sermo de potestate Papæ, vel alterius supremi Principis in eius Principatu, & cum proprijs subditis, intelligitur de defectu morali, seù legali, non autem physico, & merè potentiali, & sic de illa potestate, quam Iuristæ dicunt simplicem, & ordinariam, vtpotè regulandam à iustitia, & à ratione, quoniam vbi Princeps vti vult eius plena potestate absoluta, & de facto, nemo est, qui ex eius subditis sibi dicat, cur ità facis, ex ijs, quæ superiùs alibi insinuata sunt, & latiùs deducta sunt in sua Regalium sede, agendo de potestate Principis tollendi ius tertij.

Isto itaque præsupposito retento, quod scilicèt Princeps vti velit sola potestate ordinaria, illamque regu- 10 lare intra rationis, & iustitiæ limites (quidquid sit de potestate priuandi absque iustificatione, vel expressione causæ, illos Officiales, qui gratis, & absque venalitate per ipsum, vel eius prædecessores, aut inferiores Magistratus deputati fuerunt ad iustitiam ministrandam, aliaque munera exercenda, pro Reipublicæ, vel Principatus regimine, quorum respectu, vtpotè extrà nostrum propositum sufficit relationem habere ad mox citata loca.)

Quatenus ad hæc Officia venalia pertinet, duæ cadunt inspectiones; Vna quando Princeps procedit per viam legis, & prouisionis generalis super suppressione Officiorum, adeoùt illa non extent ampliùs in rerum natura, nec alteri conferantur, 11 & altera, quando Officium vni tollitur in particulari, vt alteri conferatur, adeoùt Officium adhuc duret, & continuet, mutata solùm persona. De prima inspectione agitur in duobus proximè sequentibus capitulis, quare in præsenti agitur de posteriori priuationis, vel remotionis Officialium in particulari, firmis adhuc remanentibus Officijs, quæ alijs conferantur; Istoque casu distinctio intrat, an iste actus vestitus sit à iusta causa nec ne, quando enim iusta causa non accedat, tunc intrat defectus potestatis, atque dicitur violari 12 contractus correspectiuus, deficien-

do à data fide, & per consequens Princeps de iustitia tenetur Officiali spoliato ad integram refectionem eius, quod interest, tàm ratione interesse bursalis, reficiendo illud pretium, quo, de tempore facti casus, Officium currat, ac vendi possit, non curato an pro minori, vel maiori pretio ille emisset, cum attendatur præsens tempus, iuxtà ea, quæ habentur in materia euictionis præstandæ per venditorem emptori, siuè refectionis eius, quod interest, faciendæ per vnum ex contrahentibus, qui non adimplet contractum, seù violator est datæ fidei, cum similibus. Sed etiam tenetur ad refectionem famæ, & existimationis, cui per talem priuationem præiudicium inferretur, vt contingit in illis Officijs, quæ habent annexas, tàm ad ministrationem, quàm dignitates, & prærogatiuas, talem reintegrationem faciendo præcisè, & in ipsa specie, si fieri potest, sin minus in æquipollenti. Cessante siquidem iusta causa, vt infrà, cessat illa reduplicatio personarum, quæ pariter inferius, accedente causa, in Principe consi-13 deratur, ideoque adesse dicitur solùm persona priuati contrahentis, cuius iure, in actibus correspectiuis, habentibus speciem contractus, etiam Princeps habendus est, (G) atque in his terminis procedunt, & intelligendæ sunt omnes illæ auctoritates, quæ cum consueto improbo labore cumulabantur in casu, de quo in capitulis sequentibus, super refectione totius pretij currentis, quæ per Officiales suppressos prætendebatur.

Vbi verò concurrat iusta causa, ista dupliciter verificari potest, primò nempè sine aliqua culpa, vel delicto Officialis, ex causali accidenti, & secundò, vbi prodeat ex Officialis culpa, & delicto. Prima species 14 verificatur, (exempli gratia) quando Princeps ex causa publica cogitur, vel impellitur ad tollendum Officium possessori, vt concedat, vel restituat alteri pro pace inita, vel ineunda, vt frequenter verificari solet in illis restitutionibus, vel reintegrationibus Rebellium, qui priuati fuerunt Officijs, & feudis, quorum reintegrationem in exequutionem capitulationum pacis facere oporteat, quamuis alijs, pretio mediante, & ex causa correspectiua concessa fuerint, iuxtà casum recensitum in Feudorum sede, (H) cum similibus casibus, quibus eadem congruat ratio, & tunc dicitur actus potiùs necessarius, quàm voluntarius, ideoque non intrant termini euictionis, minusque illi violatæ fidei, atque intrat insinuata redupli-15 catio personarum, quæ in Principe consideratur, quod scilicet vna est persona priuati contrahentis, & altera est publici administratoris, & Rectoris Principatus, & Reipublicæ, ideoque non intrat euictio, seù

(G) *Lib. 1. de feud. disc. 4. Fagnan., & alij relati lib. 2. de Regal. disc. 148., & occasione defalchi in appaltibus ob non seruata pacta eodem tit. de Regal. disc. 65., & seqq., & disc. 159.*

(H) *De feud. disc. 27.*

seù alia refectio damnorum, & interesse, cum desit culposa inobseruantia contractus, & violatio fidei, & per consequens intrat solùm illa æquitas naturalis, quæ prohibet locupletationem de alieno, atque mandat restitutionem eius, quod acceptum est ex aliqua causa, ista cessante, siuè abstentionem ab exactione eius, quod ex causa promissum est, vt proximè ad rem, frequenter habetur in eadem Regalium sede, occasione controuer-16 siarum, quæ frequentes, penèq; quotidianæ esse solent inter Principem, eiusque Cameram, & conductores, siuè appaltatores gabellarum, aliorumque publicorum, & Regalium iurium, & reddit
uum, ob impedimentum, quod idem Princeps, eiusque Officiales, & ministri conductori, siuè appaltatori præstant, ne plenam, integram, & consuetam obtineant iurium, & rerum locatarum fruitionem, quoniam si id prouenit ex facto voluntario locatoris, vel tertij, quem ipse prohibere potest, absque eo, quod iusta causa vrgeat, dicitur non adimplere contractum, & non præstare promissam patientiam, ideoque tenetur reficere totum id, quod conductoris interest, etiam ratione lucri ammissi. Sed si id faciat ex iusta causa, atque ità cogente, vel suadente publica necessitate, vel vtilitate, quamuis voluntariè facere dicatur, quia præcisè ad id non cogatur, attamen ex necessitate, & ex diuersa persona publica regentis Rempublicam, & Principatum potiùs, quàm ex altera priuati contrahentis id facere dicitur; Puta, iuxtà exemplum aliàs insinuatum superiùs, quod ob imminentiam, vel timorem pestis, vel belli Princeps prohibeat commercium aliquarum nationum, siuè prohibeat nundinas, & mercatus, aut introductionem, vel contractationem aliquarum mercium. Siuè quod ratione penuriæ deneget appaltatori frumenti, aliarumque frugum, & victualium tractas conuentas, & promissas, aut quod prohibeat in toto, vel in parte exactionem gabellæ locatæ super frumento, vel pane, alijsque victualibus, vel quod ex aliquo iusto motiuo supprimat, & extinguat ipsam gabellam locatam, cum similibus, quoniam tunc ad aliud non tenetur, nisi ad restituendum id, quod ex dicta causa accepit, ne aliàs acceptum remaneat penès eum sine causa, & cum locupletatione de alieno, siuè vt debeat abstinere ab exactione pensionis, vel alterius rei promissæ, non autem; vt prohibeatur illum actum facere, vel quod teneri debeat ad aliquam refectionem, vltrà id, quod accepit, atque in eius vtilitatem versum est, quoniam vt latiùs habetur infrà in Cap. 17. soluere, vel reficere id, quod habitum non est, dicitur species pœnæ, quæ præsupponit delictum, quod adesse dicitur in casu voluntarij non adimplementi, seù voluntariæ, & illicitæ violationis fidei, non autem, vbi iusta causa accedat, vt suprà, cum tunc dicatur species casus fortuiti, cui factum Principis assimilatur, & iuxtà alia proxima exempla, de quibus etiam infrà Cap. 16., & 17.

In altera verò specie priuationis ex causa delicti, vel culpæ Officialis, alia cadit distinctio, inter illa delicta personalia, quæ sunt extra Officium, eiusque

eiusque administrationem non concernunt, & illa è conuerso, quæ concernunt Officium, eiusque administrationem, vel exercitium; Priori 17 namque casu, quoties non agatur de tali crimine, quod ex dispositione legis communis, vel particularis secum trahat pœnam priuationis Officiorum, & dignitatum, vel generaliter trahat confiscationem omnium bonorum, & iurium, sub quibus hæc Officia quoque venire solent, vt occasione casus particularis habetur in consueta Regalium sede, cum ageretur de confiscatione, & Doctores aduertunt, (I) & tunc non est locus priuationi, dùm delictum est extra Officium, neque inducendæ sunt pœnæ vltrà casus à lege statutos. Adhùc tamen vbi crimen sit tale, quod aliquam irroget infamiam, ideòque incongruum sit administrationem, vel prærogatiuam Officio annexam esse penès talem personam, siuè quod alter exindè resultet præiudicialis, vel impeditiuus effectus, rectè videtur intrare arbitrium, non solùm in Principe, sed etiam in aliquo maiori Magistratu illum cogendi ad vendendum Officium, vt se reintegret de pretio, siuè ad ei prohibendum administrationem, & exercitium, deputando substitutum, ideòque locus esse non potest pœnæ omnimodæ priuationis, etiam in titulo, vel commoditate.

Si verò delictum sit circa idem Officium, eodem tamen retento præsupposito, quod secum non trahat de iure confiscationem vniuersalem, vèl pœnam priuationis expresè impositam, vt suprà, & de ista quæstione non agunt antiquiores, quibus ista materia ignota videtur, quamuis enim nota sit eis materia militiarum, de quibus leges Romanorum agunt, & quæ sonant in idem, vt in proemio insinuatum est, non videntur tamen ad istos terminos descendere; Ex sensu verò cuiusdam moderni consulentis, qui antesignanus reputatur, & cum quo moderniores pertranseunt, ipsaque Rota Romana processit in quibusdam decisionibus, quæ reputantur in materia Magistrales, recepta videtur propositio, vt locus quidem sit dictæ coactioni ad vendendum Officium, vt se reintegret de pretio, siuè interdictioni administrationis, & exercitij, cum deputatione substituti, non tamen omnimodæ priuationi, seù vacationi cum ammissione pretij, vel commodi, eo modo, quo sequitur in vacatione per mortem, vel per promotionem, id desumendo ab eo, quod leges ciuiles disponunt in domino nimis asperè, & seuerè seruum tractante, quod cogi potest ad illum vendendum, recepto pretio, non autem, vt omnimodam eius dominij priuationem pati debeat; (L) Vndè ad instar idem receptum est in materia feudali, quod Baro, vel domicellus, qui asperè, & seuerè tractat vassallos, vel subditos, cogi potest ad vendendum

(I) *Capiclatr. consultat. 34. nu. 54. cum alijs eodem tit. de Regal. disc. 160., & in alijs.*

(L) *Crauet. consil. 6. sub n. 108. cum seqq.*

dum feudum, siuè interdici potest administratio, sine tamen præiudicio reddituum, & emolumentorum, cum similibus, istaque propositio probabilis videtur, ac indefinitè attendenda, non curata consideratione aliquorum modernorum, vt id non procedat in delictis, & sæuitijs grauissimis, exorbitantibus, & exemplaribus, vt tunc intrare debeat omnimoda priuatio, etiam in pretio, & commoditate (M); Quoniam vbi ista pœna priuationis omnimodæ, etiam pretij, vel commoditatis, per legem adiecta non est, non de facili subintelligi debet, cum in pœnalibus non debeant admitti extensiones, vel subintellectus. Ac etiam quia esset aliàs latam aperire viam illis adulatoribus fiscalibus, qui Principis gratiam cum turpibus lucris, & vtilitatibus affectare satagunt, inquirendo crimina, & defectus huiusmodi Officialium, vt ità nouas Officiorum venditiones facere possint, nouumque pretium reportare.

Alia quoque, pro meo sensu, magis proxima, magisque stringenti accedente ratione adaptabili Officijs venalibus Romanæ Curiæ, de quibus agitur, quoniam aut sunt illa Officia minora, & popularia tertiæ, ac etiam respectiuè secundæ classis, quæ nullam habeant annexam administrationem, vndè propterea solùm redoleant quamdam negotiationem pecuniariam, cum incerta alea lucri, & damni, vt sunt alia inuestimenta vitalitia indifferentia, & tunc non datur casus delinquendi, & culposè agendi in Officio. Aut verò agitur de Officijs maioribus, & Prælatitijs, recensitis sub prima classe, habentibus annexam Prælaturam cum administratione, & dignitate, vel etiam de illis secundæ classis, quibus in parte eadem congruat ratio, ob aliquam administrationem annexam, & in quibus dari potest casus delicti, vel culpæ in Officio, & tunc culpa, vel delictum habebit quidem iustum motiuum priuationis ipsius Officij, eiusque administrationis, ac Prælaturæ, & dignitatis, & præeminentiarum, non autem ammissionis pretij, ex ratione insinuata superiùs Cap. 4., quod scilicèt

18 pretium non soluitur ratione ipsius Officij, ac Prælaturæ, & dignitatis, & præeminentiarum, siuè administrationis iustitiæ, sed ratione quorumdam merè temporalium emolumentorum accidentaliter annexorum, quæ possunt adesse, & abesse citra subiecti corruptionem, illaque de per se considerata, tamquam separata ab illo munere, suum habent pretium, eo modo, quo habent dicta Officia minora, & popularia tertiæ classis, ac etiam respectiuè secundæ, quæ nullam habent nec administrationem, nec dignitatem, & honorificentiam, adeoùt si hæc emolumenta dismembrentur à Clericatibus Cameræ, alijsque Officijs maioribus, & Prælatitijs primæ classis, atque super eis erigerentur tot Officia popularia, puta Militiæ, vel Portiones, vndè Clericatus Cameræ, aliaque

(M) *A Ponte de potestate Proregis tit. 3. §. 1. de elect. Officialium n. 3. & seqq.*

aliaque Officia maiora conferrentur gratis, eo modo, quo conferuntur Auditoratus Rotæ, aliaque Officia Prælatitia non venalia, adhùc Camera obtineret idem pretium, fortèque maius ob frequentiores vacationes, aliàs enim esset canonizare erroneam, seù malignam opinionem imperitorum, seù malignantium, de qua eodem Cap. 4.; Ideòque ista annexio assimilari potest illi annexioni accidentali bonorum allodialium, quam frequentis-19 simè practicamus in feudis, absque eo, quod feudalia efficiantur, vt sæpiùs in sua Feudali sede, quoniam si pro delicto feudali aperiatur Domino feudum, absque aliqua refectionis obligatione, non per hoc aperiuntur allodialia, quæ Feudatario remanent, vbi non ammittantur ratione confiscationis vniuersalis, quæ intraret pro delicto, idque proptereà solùm operaretur quod successor in Officio iustè, ac rationabiliter cogi posset, quamuis à Papa gratis Officium obtineret, soluere Officiali priuato pretium, ad instar 20 illius praxis, quæ in aliquibus Principatibus habetur, & præsertim de stylo in Regno Neapolitano, quod deuoluto feudo per lineam finitam, seù fæloniam, aut aliud crimen, non ammittuntur allodialia in eo existentia, & quæ accidentaliter feudo solent esse annexa, vt suprà, sed nouus emptor, vel concessionarius feudi cogitur illa emere pro iusto pretio, cum similibus.

CAP. XIV.

An Papa, vel alter Princeps possit supprimere, inuitis Officialibus, aliquod genus Officiorum, istaque occasione enarratur facti series suppressionis Collegij Secretariorum Apostolicorum, quæ huic operi motiuum dedit.

SVMMARIVM.

1 *De antiquo Collegio Secretariorum.*
2 *Quod iuxtà antiquum modum esset res nimium proficua, & commendabilis, & de ratione.*
3 *De corruptione Officiorum, quæ in erectione optimum habuerunt finem.*
4 *Reductio dicti antiqui Collegij ad numerum sexenarium.*
5 *De noua forma huius Collegij sub Innocentio VIII.*
6 *Pretium ex dicta causa ab Officialibus receptum.*
7 *De motu proprio B. Pij V.*
8 *De eiusdem motus proprij parte, in qua agitur de restitutione pretij in casu suppressionis.*
9 *De concessione Officij Secretarij domestici per Sixtum V.*
10 *De motu proprio Gregorij XV.*
11 *De suppressione dicti Collegij facta per Innocentium XI., & de rationibus, ob quas facta est.*
12 *Prima resolutio Rotæ.*
13 *De votis Tribunalium, & Iurisconsultorum exterorum.*
14 *De secunda, & tertia resolutione Rotali, per quas à prima receditur.*
15 *De quo puncto agatur in hoc Capitulo.*
16 *Princeps in pactis, & contractibus correspectiuis habetur iure priuati, & non potest contrauenire.*

Per

17 *Per reformationem Collegij Officialium, non possunt remoueri Officiales iam extantes.*
18 *Quare Officia venalia extingui non possint inuitis Officialibus.*
19 *Quomodo procedendum sit in decidendis iudicialibus quæstionibus.*
20 *De distinctione, cum qua decidi debet quæstio potestatis Principis circa remotionem Officialium.*

CAP. XIV.

Incertum est quo tempore, siuè sub quo Pontifice (quod sonat in idem) quauè occasione, in quo nu-1 mero, & cum quibus legibus, nimium quidem commendabiliter, attento fine tunc habito, erectum fuit in Romana Curia, siuè in Vrbe, siuè in Auenionensi. Ciuitate illa esset, Collegium Secretariorum Apostolicorum, constitutum ex viris insignibus, atque in omni litterarum genere peritissimis, & excellentibus, atque in negotijs peragendis benè versatis, ità ex pluribus personis materialibus, iuxtà varia dona, quæ in singulis 2 concurrant, efformando illam idealem, seù formalem personam, omni virtutum genere refertam, quæ pro bono Reipublicæ regimine requiritur, tàm pro expeditione litterarum Apostolicarum, aliorumque negotiorum Curialium, quàm etiam vt in eodem munere Secretarij, tanquàm de iuribus Sedis Apostolicæ, alijsque rebus benè informati, assisterent Legatis, & Nuncijs, alijsque Ministris Apostolicis ad Reges, & Principes, ac Respublicas transmitti solitis, & è quorum etiam Collegio peritiores, magisque versati assumi solebant ipsimet Nuncij, & Ministri; Optima quidem introductio, quæ continuationem meruisset, siuè renouationem, iuxtà hunc modum, & pro hoc fine assequendo, mereretur; sed quoniam omnium rerum, quamuis optimarum sequi solet cor-3 ruptio, idcircò ad instar omnium aliorum Officiorum, etiam illorum secundæ, & tertiæ classis, quæ certos optimos in eorum erectione fines habuerunt, huiusmodi Officia effecta fuerunt venalia, ratione emolumentorum eis annexorum; Atque numerus aliàs incertus, & varius, sub 4 Calixto III. statutus fuit sexenarius, quod in omnibus huius Curiæ Collegijs post terminatum longum, & teterrimum vltimum schisma, initiatùm sub Vrbano VI., & terminatum sub Martino V. in Concilio Constantiensi, quo durante, maxima rerum confusio sequuta erat, accidit, vt de Collegijs Auditorum Rotæ, & Clericorum Cameræ, & Prælatorum votantium Signaturæ iustitiæ, ac similibus habetur in eiusdem Curiæ relatione.

Rebus itaque in hoc statu existentibus, Innocentius VIII. de anno 1487., ex causis expressis in eius 5 constitutione, inferiùs post præsentem tractationem registrata inter varia iura N.° P.°, facta notabili applicatione quorumdàm aliorum emolumentorum, ac reddituum in magna parte temporalium, & præsertim annuorum scutorum decem millium, & vltrà Collegio soluendorum per Communitates, & Thesaurarios Status Ecclesiastici, eiusdem Collegij statum immutauit, creando alios vigintiquatuor Officiales,

ciales, vltrà sex antiquos iam extantes, adeoùt tùnc essent triginta, ità tamen vt ad fixum, & perpetuum numerum vigintiquatuor, de nouo erectorum, imposterum reduceretur, cum deficientia antiquorum sex, in quorum deficientium locum alij subrogari non possent, sed accrescerent superstitibus. Ab eodem verò Collegio ità nouiter erecto, intuitu dictorum emolumentorum, recepit, vt Cameræ Apostolicæ indigentijs, quæ tunc vrgebant, occurreret, duca-

6 tos Cameræ 62.m., & quatuor centum, quæ iuxtà valorem tunc currentem importabant scutos monetæ 65.m. circiter, sub ea lege inter alias, vt in casu suppressionis, vel alterationis huiusmodi Officiorum, vel inobseruantiæ assignamentorum, aliorumque promissorum, Camera deberet restituere integrè præfatos ducatos 62.m., & quatuor centum, absque eo, quod aliqua imputatio, vel diminutio prætendi posset, ratione fructuum, seù emolumentorum, interim perceptorum, & cum alijs in eadem constitutione contentis, ad rem non facientibus, siuè in discursu in capitulis sequentibus enunciandis, & quæ in ipsa inspici possunt.

Cum autem sequuta de anno 1568. vacatione vnius ex dictis sex

7 antiquis Officijs supprimendis, atque ad Collegij fauorem, vt supra cedere debentibus, B. Pius V., seù Dataria, iuxtà stylum, illud vendidisset Cardinali Mediceo, pro pretio tunc currenti, scutorum 5500., Collegium verò eius iura deduxisset apud eumdem Pontificem, hinc iste, veritate agnita, dictam venditionem retractauit, sed quoniam reintegrare oportebat præfatum Cardinalem emptorem de dictis scutis 5500. habitis, & erogatis in grauibus impensis ab eodem Pontifice factis, pro celebri classe maritima contra Turcas, & ex qua causa impotens erat Camera ad huiusmodi restitutionem faciendam, idcircò per eiusdem Pontificis motum proprium, cuius tenor registratur infrà inter iura, N.° 2.°, tanquam per viam contractus, & concordiæ cum dicto Collegio conuentum est, vt istud tanquam per mutuum, quod Pontifici faciebat, promiserit eiusdem Pontificis vice, & nomine restituere dicto Cardinali præfata scuta 5500., pro quibus comparandis ei data fuit facultas imponendi censum, atque pro reintegratione concessum fuit Officium primò vacaturum, quod ab ipso Collegio vendi posset, etiam pro maiori pretio, ità tamen quod si id effectum sortiri non posset ex aliquo impedimento, quod præstaretur, teneretur Camera illi soluere dicta scuta 5500. vna cum damnis, & interesse; Istaque parte conuentionali completa, cum noua, & separata periodo, nouæ orationis inceptiua in §. *Ad hæc* subiungitur, quod volens Pontifex amplioris fauoris gratia Collegium prosequi, vt ea, quæ per prædecessores concessa fuerunt firmiùs subsistant, idcircò omnia concessa per prædecessores, nempè Innocentium VIII., vt suprà, Alexandrum VI., Iulium II., Leonem X., Clementem VII., & Paulum III., qui priuilegia per Innocentium concessa confirmarunt,

8 *eisdem modo, & forma, quatenus Concilij*

cilij Tridentini decretis non aduersentur, confirmauit, & approbauit, atque, pro potiori cautela, denuò concessit, volens per verba præcisa, *dicta priuilegia ullo unquam tempore reuocari, reduci, alterari, aut moderari, seù Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque ulla diminutione, pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*. Atque istius motus proprij vigore eodem tempore Collegium curauit obtinere duo separata Breuia, vnum desumptum ex prima eius parte, pro facultate creandi dictum censum, & alterum desumptum ex secunda parte, continentem confirmationem priuilegiorum, & verba superiùs registrata; Cumque idem Collegium curasset componi, & imprimi librum continentem omnia eius priuilegia, atque in eo registrari, tàm prædictam constitutionem Innocentianam, quàm præfatum motum proprium Pianum, registrata quoque fuerunt dicta duo Breuia, in quorum posteriori, facta fuit inscriptio, seù rubrica, quod contineret confirmationem priuilegiorum; At etiam in eodem libro fuit registratus alter Motus proprius

9 Sixti V. super concessione facta eidem Collegio Officij Secretarij domestici, mediante solutione cuiusdam summæ, pro qua concessa fuit facultas erigendi montem, quod non facit ad rem. Prout etiam successiuis temporibus, ortis quibusdam controuersijs inter idem Collegium, & Cameram, pro eis componendis,

10 Gregorius XV. dicta antiqua priuilegia confirmauit, & alia de nouo concessit, vt constat ex eius litteris pariter infrà registratis sub num. 4.

Assumpto itaque ad Pontificatum Innocentio XI. Regnante, cum

11 hic inter quamplura nostrorum temporum mala, & infortunia, inuenisset Apostolicum Ærarium in aliquo angustiæ statu constitutum, comperisset verò, quod præsertim istud Collegium esset inutile, eiusque erectionis finis non verificaretur, dùm hæc Officia, ad instar aliorum popularium secundæ, & tertiæ classis, emi, & retineri solebant per viros non aptos ad negotia, vel si essent apti, nullam tamen de facto haberent administrationem, quæ tota erat, prout est, penès Secretarium Breuium, per Papam ad eius libitum deputari solitum, tanquàm ministrum magnæ confidentiæ, adeoùt ad instar dictorum Officiorum popularium, nullatenùs eligeretur industria personarum, sed acquisitio fieret pro solo emolumento; E conuerso autem experientia sæculi currentis doceret, quod partim ob continuatas resignationes, adeoùt penè perpetua fierent hæc Officia, quorum aliqua extrà Cameram per centum, & vltrà annos steterant, & partim ob donationes fieri solitas de eisdem Officijs, quando casus vacationis contingat, & partim ob applicationem aliquorum ex eis aliquibus manibus mortuis, vt infrà in Cap. 16., habita ratione magnæ quantitatis emolumentorum, maxima exindè resultaret læsio Cameræ, quæ è conuerso ex dicti Collegij suppressione nimium considerabile beneficium reportare posset, idcircò

in animo habuit ad hanc suppressionem deuenire; Verùm quia stylus huius circumspectissimi Pontificis est in omnibus negotijs procedere cum maturo consilio sapientum, & auditis interesse habentibus, idcircò deputauit desuper Congregationem constitutam ex Officialibus Datariæ, & Cameræ, cum meo quoque interuentu, in qua se opponentibus dictorum Officiorum possessoribus, nimium id ægrè ferentibus, disputatum primo loco fuit de potestate deueniendi ad hanc suppressionem ipsis inuitis, sumptaque desuper, oppositis non obstantibus, affirmatiua resolutione, tanquàm in puncto parùm dubitabili, assumptum fuit examen alterius quæstionis, quid, & quantum Officiorum possessoribus restituendum esset, adiunctis etiam dictæ Congregationi, in gratiam eorumdem interessatorum, quibusdam alijs Prælatis; Cumque in Congregationibus desuper habitis nimia adesset opinionum dissonantia, adeòut nullà capi posset resolutio, idque causaret impedimentum suppressionis, idcircò ne dubium, & incertum, ac illiquidum super hoc puncto accidentali restitututionis pretij, impediret punctum certum, & liquidum super substantia ipsius suppressionis, prudenter, ac rationabiliter idem Pontifex, eligendo inter dictas varias opiniones illam mediam, quæ sibi rationabilior visa est per eius motum proprium mandauit Thesaurario Generali Iudici primæ instantiæ causarum Cameralium, vt promptè, & in continenti restitueret præfatis Officialibus totam illam pecuniam, quam constaret verè, & realiter ab eis, vel ab eorum auctoribus cessisse ad beneficium Cameræ, non solùm in causam pretij, sed etiam pro componenda ducatorum Cameræ centum solui solita pro expeditione; super illo verò maiori pretio, quod per eosdem Officiales prætendebatur, vel ratione augmenti causati à beneficio temporis, vel ratione maioris pretij soluti resignantibus, vel ratione donationis, siuè ex alijs motiuis, de quibus in isto, & in duobus sequentibus capitulis, procedere deberet, appellatione remota, de voto Rotæ, in qua proinde proposito dubio coram Albergato Decano, sub die 16. Iunij 1679. an, & quale pretium

12\. esset restituendum, prodijt resolutio, restituendum esse totum illud pretium, quod quilibet soluit, & erogauit pro acquisitione Officij, non distinguendo, an, & quale pretium solutum esset Cameræ, & quale illis, qui resignationes fecerunt, ex vnico fundamento præfati motus proprij Piani in verbis superiùs registratis, vt ex decisione desuper edita, inferiùs registrata sub num. 8.

Edita itaque ista decisione, cupiens idem Pontifex pro eius summa rectitudine, & integritate veritatem inquirere, & non acquiesce-

13\. re sensibus meis, aliorumque defensorum Cameræ, quibus resolutio nullatenùs placuit, sed omni, tàm facti, quàm iuris fundamento destituta videbatur, mandauit, vt consuli deberent, tàm aliqua Tribunalia, quàm aliqui Iurisconsulti Italiæ, maioris nominis, vndè ad hunc effectum ego desuper edidi discursum, pariter infrà registratum sub num. 9., qui im-

impressus vna cum decisione, & dicto motu proprio Piano in partibus substantialibus, transmissus fuit, cum requisitione responsi pro veritate, nempè ad Rotas, Florentinam, Senensem, & Maceratensem, nec non ad quatuor clari nominis Iurisconsultos Lucenses, ob opera luci tradita, nempè *Manzium* Auctorem consultationum, *Turrium* Auctorem tractatus de pactis futuræ successionis, *Palmam Iuniorem*, Auctorem consiliorum, & *Sanminiatum*, in Curia notum, ob quamplura responsa edita, quorum aliqua sunt impressa in secundo tomo controuersiarum *Altogradi Iunioris*, nec non ad *Conciolum* Auctorem Allegationum ciuilium, & criminalium, & tractatus de hærede, & ad *Boscolum* Auctorem controuersiæ feudalis, impressæ post primum librum mei Theatri de Feudis, aliorumque operum, & responsorum, ac vlteriùs iniunctum fuit Ministris Apostolicis in Ciuitatibus Neapolitana, & Taurinensi, vt exquirerent votum peritiorum professorum, à quibus omnibus concorditer ad fauorem Cameræ, & iuxtà meum discursum, contra Decisionem responsum fuit, exceptis tribus ex nouem professoribus Taurinensibus, quibus cum paucis verbis, absque aliqua ratione, vel auctoritate decisioni adhærere visum fuit, vt patet ex omnibus votis, vel responsis infrà registratis ex nu. 10. cum seqq. (Neapolitanis exceptis, qui pro stylo sola subscriptione dicto meo responso contenti fuerunt.)

Reppropostia itaque causa post duas propositiones, sub diebus 13. 14 Maij, & 7. Iunij 1680., in quibus dilata fuit resolutio, ista sub die 19. eiusdem mensis Iunij prodijt ad fauorem Cameræ pro recessu à decisis, vt ex decisione desuper edita, pariter inferiùs registrata sub n. 18., concessaque Officialibus noua audientia pro disputatione soliti dubij, an standum esset in primo, vel in secundo loco decisis, sub die 17. Martij 1681., Camera tantùm informante, resolutum fuit, standum esse in vltimo decisis, vt ex decisione pariter registrata sub n. 19., editoque voto, registrato etiam sub n. 20., prodijt sententia Thesaurarij, confirmata etiam cum motu proprio eiusdem Pontificis sub num. 21., & 22.

In præsenti autem capitulo agi-15 tur solùm de primo puncto in forma extraiudiciali, disputato in Congregatione deputata super potestate faciendi hanc suppressionem, prorsùs enim incongruum erat de hoc agere in Rota, dum, vt aliàs dictum est, suppressio iam sequuta erat, solùmque demandatum fuit expeti huius Tribunalis votum super pretio, & an restituendum esset illud maius pretium, quod per Officiales erat solutum, sed à Camera non receptum.

In hoc autem puncto, scribentes pro Officialibus hanc negantibus potestatem, dicebant eadem, quæ superiùs in antecedenti capitulo insinuata sunt, quod scilicèt Princeps non potest de iustitia supprimere 16 Officia, quæ vendidit, atque concessit, non per viam gratiæ, sed per viam contractus onerosi, & correspectiui, quoniam Principi subiacent leges, non autem contractus, quos, ad instar cuiuslibet priuati, seruare tenetur, atque aliàs magis misera, & in-

infelix esset eius conditio, quàm illa cuiuslibet priuati, dùm ità humano careret commercio, neque in eius, ac Reipublicæ indigentijs inueniret contrahere cum eo volentes, eiusque fidem sequi, magnum desuper faciendo auctoritatum cumulum, ex quibusdam modernis desumptum. (A)

Atque in idem ponderabant ea, quæ statuta fuerunt per Imperatorem Iustinianum volentem minuere numerum Collegij Referendariorum Sacri Palatij, reducendo de quatuordecim ad octo, vt expectari deberet eorum vacatio, non autem, 17 vt iam extantes deponerentur; (B) Prout etiam, quando Pontifex Sixtus IV. ad numerum duodenarium reducere voluit Tribunal Rotæ Romanæ, & in quo statu postmodùm continuauit, & continuat, cum priùs non haberet certum, & determinatum numerum, adeoùt legatur, quod quandoque vsque ad numerum vigintiquatuor, immò, & vigintisex in eo Tribunali sederint, cum tunc in eo sederent quatuordecim, non per hoc depositi fuerunt duo, qui erant excedentes, sed prouisum fuit, vt imposterum, contingente vacatione, istorum loca non implerentur; Atque in indiuiduo istius Collegij Secretariorum, de quo agitur, cum iuxtà præmissam factı seriem, Innocentius VIII. eius consuetum statum immutasset, quodque imposterùm illud constare deberet ex vigintiquatuor Officialibus, quos omnes tunc creauit, non per hoc tamen deposuit antiquos sex Officiales, ex quibus idem Collegium constituebatur, sed mandauit, vt contingente istorum vacatione, alij in eorum locum subrogari non deberent, eorumque Officia accrescere deberent ad commodum Collegij, quod occasionem dedit prouisioni B. Pij V., super cuius intelligentia tota fuit disputatio, vt in Capitulis sequentibus; Et per consequens concludebant, quod si Pontifex istud Collegium extinguere volebat, expectare debebat omnium nunc existentium mortem, abstinendo à subrogatione aliorum in eorum locum, donec ità paulatim supprimeretur.

Et his addi posse considerabam, quod cum huiusmodi Officia vena- 18 lia vacabilia ex pluriès insinuatis, & præsertim in Cap. 3., & 4. redoleant quemdam contractum emptionis, & venditionis, vel concessionis futurorum emolumentorum ad vitam Officialis, eo modo, quo creantur census vitalitij, ac etiam venduntur domus, aliaque prædia ad vitam, ità in contractum deducendo incertam aleam, quæ potest æqualiter se habere ad vtriusque lucrum, & damnum respectiuè: Hinc sequitur, quod sicuti census, alijque contractus vitalitij dissolui non possunt per vnum ex contrahentibus, altero inuito;

(A) *Noguerol alleg. 5. nu. 1., & seqq. lib. 1. Mastrill. de Magist. lib. 1. cap. 22. n. 36., & cap. 27. n. 35., Fagnan. in cap. ex epist. n. 17., & 18. de probat., cum alijs in Theatr. lib. 2. de Regal. dist. 148. n. 20.*

(B) *Auth. de Referend. S. Palatij §. Propterea.*

inuito, ità ex rationis identitate, idem dicendum veniat.

Super his autem, & similibus, quæ chartas inutiliter implendo cum Collectorum apparatibus, & copiosis allegationibus, vel transcriptionibus, deduci possent, dicebam 19 idem, quod in isto, omnibusque alijs legalibus operibus, mea fuit, & est frequens dicendi consuetudo, & præsertim in antecedenti capitulo, fallaciam scilicet, & errorem consistere, non quidem in præfatis, alijsque similibus conclusionibus, vel rationibus, sed in earum applicatione, quæ nunquam benè fieri potest, quando procedatur cum generalitatibus, & negligatur casuum distinctio, quæ vera omnium controuersiarum decidendarum est via, siuè lucerna: Aut siquidem agitur de priuationibus personalibus, vel singularibus aliquorum Officialium, ipsis Officijs adhùc in suo esse remanentibus, atque alteri concessis, vel 20 concedendis, & tunc intrant ea, quæ in antecedenti capitulo dicta sunt, frustrà repetenda. Aut verò agitur de reformatione numeri alicuius Tribunalis, vel Collegij, istud ad minorem reducendo numerum, adeoùt adhùc ipsum Corpus persistat, & duret, iuxtà superiùs insinuata exempla, & tunc regulariter, quando facti circumstantiæ diuersimodè non suadeant, rationabile est id, quod vt supra dicebatur, potissimè vbi aliquorum degradatio considerabile præiudicium eorum famæ, & honori, vel statui parere potest, vt aduertitur in sæpiùs enunciata Regalium sede, agendo de potestate Principis tollendi ius tertij, (C) Aut demum agitur de omnimoda suppressione totius Collegij, vel Vniuersitatis, ità in hac parte regiminis Reipublicæ formam immutando, diuersumque statuendo modum, quia sic Principi, cum eius sapientum consilio, pro publica necessitate, vel vtilitate videatur, & tunc prorsùs vanum, immò temerarium esse aduertebam de potestate dubitare, ob illam personarum reduplicationem, quæ eodem antecedenti capitulo considerata est, quòd scilicèt alia est persona Principis tanquam contrahentis, & alia est persona eiusdem tanquam legislatoris, & prouidentis super bono regimine Reipublicæ, & Principatus ex causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis, potissimè in huiusmodi Officijs, nec Prælaturam, nec administrationem, aliasque præeminentias annexas habentibus, cum solum iustitia obliget Principem ad reficiendum id, quod interest illorum priuatorum contrahentium, quibus tale præiudicium infertur, iuxtà modum tamen, & declarationes, de quibus infrà Cap. 17. Non potest enim Papa sine causa de potestate ordinaria, & ad limites iustitiæ priuare, (iuxtà vnam opinionem) possessores dignitatum, & beneficiorum, vel si id facit, tenetur, (vt Canonistæ dicunt) ad vnum bonum excambium; Sed non per hoc dici potest, vt non possit supprimere totam illam Ecclesiam, siuè totum illud Collegium, in quo sunt Dignitates, & Canonicatus, aliaque beneficia,

(C) *Disc.* 148. *de Regal.*

ficia; Prout non potest sine iusta causa cum potestate ordinaria priuare Superiores, Generales, Prouinciales, & Abbates, ac Prælatos alicuiùs Religionis, & tamen prorsùs vanum esset dicere, quod ex iusta causa non posset supprimere ipsam Religionem in vniuersum, quodque deberet expectare mortem omnium dictorum Prælatorum, & Religiosorum, cum similibus, dùm non est practicabile, vt corpus supprimatur, & membra in suo esse adhùc vigeant, cum similibus; Vndè propterea in casu, quem latè disputat *Fagnanus* (D) tuendo causam propriam, vt ei tolli non potuerit quoddam Officium Pœnitentiariæ, quæstio cadebat, quoniam Officium adhùc vigebat, & erat alteri collatum, sed si Papa suppressisset illud Officium, fortiùs verò, si ei supprimere visum fuisset totum Tribunal Pœnitentiariæ, omnesque eius Officiales, tum vtique fabulosum esset disputare de potestate, ob præiudicium, quod exindè fieret Officiorum possessoribus, cum similibus, & hic est casus.

CAP. XV.

Præsuppoſita legitima suppressione Collegij, de quo capitulo precedenti, quid restituendum esset Officialibus ex legibus particularibus eiusdem Collegij.

SVMMARIVM.

1 *De pluribus, ac diuersis Officialium speciebus.*
2 *Non est euagandum in generalibus, vbi habentur specialia.*
3 *Ad quid prosit inspicere de generalitatibus.*
4 *De virtute, & operatione ablatiui absoluti.*
5 *Quomodo procedat conclusio, quod conditio, quam importat ablatiuus absolutus, debeat priùs impleri.*
6 *De fundamento primæ decisionis Rotalis.*
7 *Quibus Officialibus dictum fundamentum congrueret.*
8 *De Donatarijs Officiorum.*
9 *De quibus Officialibus in Rotæ decisionibus agitur.*
10 *De significatione, & proprietate verbi* restituere.
11 *De duplici sensu actiuo, & passiuo dicti verbi* restituere.
12 *Quod in casu, de quo agitur directum esset ad Cameram debitricem.*
13 *De improprietate dicti verbi, quando admittatur.*
14 *Quod in hac facti specie non debeat esse locus dictæ impropriationi.*
15 *Quod maius damnum esset Cameræ, quàm Officialium.*
16 *Inter contendentes de damno, potior est conditio eius, qui agit de maiori damno, eique maior assistat æquitas.*
17 *In dubio, quando pro Fisco sit respondendum, & quando contra eum.*
18 *De triplici specie fisci.*
19 *Quod duplex pretium intrinsecum, & extrinsecum.*
20 *De interpretatione Motus proprij Piani, & quid verè in eo contineatur.*
21 *Verba transactionis restringenda sunt ad id, quod erat in lite.*
22 *Confirmatio non alterat confirmatum.*
23 *De argumentis, quod B. Pius V. nil innouare voluerit.*
24 *De alijs motiuis elidentibus concessionem factam per B. Pium V.*
25 *Quare deduci soleant, ac debeant motiua etiam leuia, & periculosa.*

CAP.

(D) *Relatus dicto disc.* 148. *de Regal.*

CAP. XV.

SEquutis ad normam Motus proprij Innocentiani, in antecedenti capitulo relati, suppressione Collegij Secretariorum Apostolicorum, & integra restitutione illarum pecuniarum, quæ Cameræ immediatè solutæ fuerunt, iuxtà seriem, de qua in eodem præcedenti capitulo, assumptaque disputatione, priùs in Congregatione deputata, postmodùm 1 verò in Rota, quid nam superesset restituendum; Cum plures essent, ac diuersæ Officialium species, quarum, vna erat trium Piorum locorum, pariter in dicta facti serie enunciatorum; Altera illorum, qui directè, & immediatè emerunt à Camera Officia vacantia pro pretio currenti; Altera illorum, qui pariter directè Officia vacantia obtinuerunt à Camera ex causa lucratiua, ob elargitiones eis factas per Pontifices, Quarta illorum, qui maiori pretio emerunt ab alijs Officialibus fouentibus causam onerosam, quia mediatè, vel immediatè emerunt pro minori pretio à Camera, & Quinta illorum, qui, pretio mediante, emerunt immediatè, vel mediatè à Donatarijs, qui nil Cameræ soluerunt, Hinc vbi controuersia examinanda, & decidenda esset cum terminis, & propositionibus generalibus iuris communis, in tot inspectiones quot sunt species, illa diuidi merebatur; Sed quoniam desuper habentur leges particulares in eodem antecedenti capitulo enunciatæ, illa scilicet fun- 2 damentalis Innocentij VIII., & altera B. Pij V., atque erroneum est, vbi habentur particulares, & indiuiduales prouisiones, recurrere ad generalitates, vt aduertitur in sede Iudiciorum, & alibi, (A) idcircò, licèt initio multa generalia deducta fuerint, attamen præsertim in Rota (& meritò quidem) ad has leges particulares tota disputatio restricta fuit, præsertim verò ad posteriorem Pianam, vt decisionum tenor ostendit, dùm attenta priori Innocentiana, cessabat omnis occasio disputandi, quoniam Camerales libenter procedere prompti erant cum dicta Innocentiana, ad cuius præscriptum restituendi solùm erant ducati Cameræ 62400., qui ob excrescentiam valoris auri interim sequutam, de præsenti important solùm scut. monetæ 95. m. circiter, cum tamen iam restituta essent scut. 223. m. circiter; Non tamen inutilia dici merentur ea, quæ 3 attentis terminis generalibus iuris habentur in Cap. 17. pro congrua interpretatione, & intelligentia huius legis particularis, iuxtà vulgatum generale axioma, vt leges particulares dubiæ, vel manchæ, à iure communi interpretationem, vel supplementionem recipiant.

Quatenus itaque pertinet ad præfatam legem Pianam in posteriori eius parte, & in verbis in antecedenti capitulo registratis, ibi, *nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu integrè*

(A) *Disc. 35. de Iudic. n. 44., ac etiam in opusculo de stylo legali, & sæpiùs.*

integrè, & sine diminutione restitutis pecunijs &c. Dicebant scribentes pro Officialibus, magis verò insistebat cum voto singulari vnus ex Rotæ Auditoribus, quod cum ista verba im-4 portent ablatiuum absolutum, cuius virtus, & operatio est inducere conditionem ante omnia adimplendam, ex ijs, quæ in Iudiciorum sede, & alibi frequenter habentur, (B) hinc resultaret, quod præcedere debebat integra restitutio pecuniarum, quomodolibet à possessoribus Officiorum solutarum, qua non adimpleta, procedi non poterat ad suppressionem. Verùm istud videbatur parùm probabile, penèque contemptibile fundamentum, quoniam ità esset præsupponere pro conclusione id, quod erat in quæstione, super operatione præfati Motus proprij, & an Pius voluerit, nec nè id, quod ex dictis verbis inferebatur vt infrà, ac etiam, quia id erat extrà commissionem præsupponentem suppressionem iam perfectam, atque demandantem solùm cognitionem puncti consequutiui super pretio in maiori, vel minori quantitate reficiendo, ideòque erat se facere Iudicem supra ipsum Principem delegantem, & extrà delegationem. Ac vlteriùs ablatiuuo absoluto iam satisfactum erat, antè quam disputatio in Rota assumeretur, dùm præcesserat vera, effectiua, & integra restitutio illius pecuniæ, pro qua Officia ab ipsa Camera erant acquisita; Quæstio verò cadebat super pecunia soluta per possessores resignantibus, non autem Cameræ, idque dubium, & illiquidum erat, atque super hoc puncto cadebat iudicium proferendum, & per consequens nulla iuris 5 ratio, vel auctoritas exigebat, vt exequutio præcedere deberet iudicatum, immò disputationem; Quodque incertum, & illiquidum priùs solueretur, cum sufficiat ad hoc se paratum in iudicio offerre, postquam liquidatio sequuta sit, iuxtà ea, quæ habentur in clausula *refectis*, vel altera *purgatis*, vel *restituutis*, & simili, concepta per eumdem ablatiuum absolutum, quoniam intelligitur de certis, & liquidis, quò verò ad incerta, & illiquida, sufficit obligatio in iudicio de illis reficiendis, postquàm liquidata erunt, facto ad summum, pro stylo Curiæ, modico deposito vnius Iulij, vt in Iudiciorum sede, & alibi habetur; Ideòque merito istud motiuum, nullam penitùs habuit sequelam, illudque reijciunt duæ posteriores decisiones fauorabiles Cameræ.

Fundamentum itaque, aliqua consideratione dignum, erat alterum, quod cum generaliter, & indefinitè demandaretur restitutio pecuniarum, pro quibus constaret possessores emisse, & habuisse Officia, idcirco generaliter, & indefinitè id intelligendum erat, non distinguendo, an pecunia 6 soluta esset Cameræ, vel resignantibus, potissimè ob illa verba *integrè, & sine diminutione*, quæ aliàs non veri-

(B) *De feud. disc.* 108. *n.* 33. *De Cred. disc.* 113. *n.* 4. *De Iudic. disc.* 8. *n.* 18., *& disc.* 31. *n.* 29., *& sæpius*.

verificarentur, si talis distinctio attendenda esset, istudque fuit vnicum fundamentum primæ decisionis, quæ præsupponit rem esse ità claram, vt intraret vulgaris regula tex. *in l. ille aut ille ff. de legat.* 3., quod in claris, & expressis non intrant quæstiones, & argumenta, vt ex eadem decisione patet, inferiùs registrata sub num. 8.

Istud motiuum percutiebat solùm quartam, & quintam speciem Officialium, iuxtà distinctionem quinque specierum, de qua suprà; Non congruit enim primæ speciei triumpiorum locorum, cum in eis intrent rationes, de quibus in capitulo sequenti, minusque secundæ illorum, qui directè, & immediatè emerant à Camera, cui solutum erat pretium, quoniam istud iam fuerat restitutum, atque istorum prætensio restringebatur ad augumentum, intermedio tempore, ex istius beneficio sequutum, cuius inspectio intrat iuxtà terminos generales iuris communis, de quibus infrà Cap. 17., illudque potiùs à præfatis verbis Piani Motus proprij excluditur, vt etiam excluditur tertia species donatariorum fouentium causam lucratiuam, vt præsertim ex quadam implicita donatione fouebat Marchio Ruspulus, ex mera gratia prorogationis, vel concessionis coadiutoriæ cum futura successione, dùm in istis verificari non poterant dicta verba *restitutionis pecuniarum, pro quibus verè, & realiter Officia emisse, vel habuisse constiterit*. Quamuis enim, quando Papa concedit huiusmodi Officia, condonando eodem tempore pretium, occultari videantur duo actus, vnus scilicèt emptionis Officij pro consueto pretio, alter autem restitutionis pecuniarum, vt substilizando motiuabatur; Attamen istæ sunt fictiones, & subtilitates, relinquendæ Scholasticis, & Academicis, pro ingenij acumine exercendo, attenta verò naturali veritate de facto, solus actus donationis initus dicitur, atque nullatenùs dici potest, quod pro acquisitione Officij verè, & realiter aliqua pecunia soluta sit. Et quemadmodum per illos de secunda specie prætendi non poterat augumentum intrinsecum, seù latens, sequutum ex beneficio temporis, cum istud potiùs excludatur per hunc Motum proprium, restrictum ad restitutionem solius pecuniæ solutæ pro emptione, vel acquisitione, vt suprà, ità multò minùs istud augumentum prætendi poterat per illos de quarta, & quinta specie, sine dubio minus ius habentes.

Restringendo itaque discursum ad illam pecuniam, quam possessores Officiorum verè soluerunt pro consequutione Officij, sed Camera non recepit, vt in illis, de quarta specie verificatur, in eo maiori pretio, quod ipsi soluerunt resignantibus, qui pro minori emerunt à Camera, puta, quia Camera Officium vacatum vendidit Titio pro scutis decem millibus, Sempronius autem vltimus possessor à præfato Titio, vel ab alio resignatario ob augumentum, quod ex beneficio temporis in omnibus rebus accidit, illud emit pro scutis 15.m., seù 20.m., & illis de quinta specie, puta, quia Sempronius, pro tunc currenti pretio quindecim, vel viginti mill. emit Officium à Titio donatario,

tario, qui nihil soluit Cameræ; Atque distinguendo inspectionem super significatione, vel proprietate verborum, ab altera, quæ respicit substantiam voluntatis, seù mentis præfati Pontificis Pij V.

Quatenùs pertinet ad primam inspectionem significationis, vel proprietatis verborum, ijdem scribentes pro Officialibus admittebant, 10 prout etiam ipsa prima decisio, eorum fauore prodita, admittit, quod verbum *restituere*, tàm in legali, quàm in gramaticali, vera, & propria significatione verificabile non est, nisi in eo, quod receptum, vel respectiuè solutum est, iuxtà expressa, & litteralia iura deducta in decisionibus hinc indè proditis, in quibus etiam cumulantur aliquæ auctoritates ex multis, quæ pro consueto inepto moderno stylo, cum improbo labore inani cumulabantur per scribentes hinc indè in re clara, & incontrouertibili, vndè propterea, pro meo sensu, punctus erat, ad quem istud verbum directum esset, an scilicèt ad Cameram, quæ restitutionem facere tenebatur, vel ad Officiales, qui eam recipere debebant, & sic an in sensu actiuo, vt scilicèt, qui recepit, restituat, dùm non restituitur id, quod acceptum non est; 11 vel in sensu passiuo, vt restitutionem consequatur ille, qui soluit, vel amisit, quamuis non ille, qui restitutionem facit, sed alter abstulerit, vel receperit; Si enim (exempli gratia) ego solui, vel amisi centum, quæ mihi reddantur, quoad me fieri dicitur restitutio, idest reintegratio in pristinum statum, atque verificatur verbum restituere, quamuis ille, qui reddit, non receperit, sed alter, dùm quo ad me id nil refert, an vnus, vel alter mihi restituat, & è conuerso, si ego indebitè habeo in manibus rem, vel pecuniam non meam, quam reddere teneat, si reddo, dicor restituere id, quod recepi, non curato, an reddam illi, à quo recepi, vel alteri, cui iuridicè reddi potest, & sic in vtroq; istud verbum remanet verificabile, & per consequens punctus erat, cuinam illud directum esset.

Certum autem videbatur, quod directum esset ad Cameram debitricem Officia supprimentem, & resti- 12 tuere debentem pecunias ab Officialibus solutas, vt ad clarum sensum ipse verborum contextus ostendit, & clariùs comprobat tenor totius Motus proprij, dùm per quinque alias vices in eo adhibitum fuit idem verbum restituere, semper directum ad debitorem, qui restitutionem facere debebat, vndè propterea videbatur, quod versaremur in casu indubitabili. Et quamuis in prima decisione, amplectendo motiuum scribentium pro Officialibus, dicatur, quòd idem verbum restituere in Motu proprio, quandoque adhibeatur impropriè in eo, qui nihil receperat, nempè quando dicitur, quod Secretarij se offerebant restituere Cardinali Mediceo scuta 5500., recepta per Papam pro pretio Officij non sui, dùm Secretarij nil receperant; Nihilominùs reuera erat ista leuissima consideratio, meritò in alijs duabus decisionibus reiecta, & quæ potiùs retorquebatur ad probandum idem, quòd scilicèt verbum directum esset in debitorem, dùm dicitur restitutionem

tionem fieri debere per Secretarios, vice tamen, & nomine Papæ debitoris, qui per ipsorum organum, tanquam eius mandatariorum facere debebat restitutionem, quæ reuera per mandantem, non autem per mandatarium fieri dicitur, vt etiam aduertitur in meo discursu, de quo infrà num. 9.

Verùm vbi impropriandа esset vis, & significatio dicti verbi *restituere*, vt facit prima decisio, quæ cum im-13 proprietate potiùs procedit, vt eius tenor ostendit, vt propterea illud verificaretur in creditore, qui restitutionem recipere debet; Attamen id regulariter non procedit, sed eatenùs admittitur, quatenùs ità exigat subiecta materia, tanquam per speciem limitationis, quam inducat, vel disponentis, vel contrahentium voluntas, vel æquitas, aut alia congrua ratio. Hæc autem omnia in facti specie deficere videntur; Non enim assistit, sed potiùs resistit verisimilis intentio Papæ, vt habetur infrà, agendo de altera inspectione voluntatis post hanc inspectionem verborum; minùsque suadet æquitas, vel congruentia ex pluribus. Primò, quoniam soluere, vel restituere id, quod acceptum, vel habitum non fuit, est species pœnæ formalis, & iniquitatis, quæ præsupponit delictum, vel culpam in eo, 14 qui talem pœnam pati debeat, vt ostenditur infrà Cap. 17., agendo de restitutione facienda ad terminos iuris communis. Secundò, quoniam ista lex Piana, quando intelligenda veniret iuxtà sensum Officialium, ac primæ decisionis, vtique dici mereretur exorbitans, & correctoria, nimiumque Cameræ præiudicialis, dùm ità corrigit legem fundamentalem initam per viam contractus per Innocentium VIII. in limine erectionis Collegij, qua attenta, in casu suppressionis, Camera teneretur solùm ad restituendum ducatos 62400. importantes scutos monetæ 95.m. circiter, attenta verò ista lege Piana, etiam iuxtà sensum Cameralium, iam exequtioni demandatum, restitutio importat penè triplum; Attento verò sensu Officialium importaret longè vltrà quadruplum. Tertiò, quoniam eadem lex Piana ità in præiudicium Cameræ corrigit dispositionem iuris communis, qua attenta teneretur longè minùs restituere, quàm iam voluntariè restituerit, vt clarè ostenditur in dicto Cap. 17., vbi de hac iuris communis dispositione agitur.

Et demum quartò, quoniam licet Officialibus aliqua assistat æquitas, quia cum bona fide, iuxtà consuetudinem, pro tunc currenti pretio, emerunt, adeoùt agatur de damno 15 vitando, attamen longè maior est æquitas, quæ assistit Cameræ, tùm quia damnum Officialium, saltem in magna parte, compensatum fuit ab excessiuis emolumentis, quæ multorum annorum spatio perceperunt, adeoùt in aliquibus importauerit vltrà decem, & duodecim pro centanario, vndè de tota sorte erogata, detractis moderatis fructibus currentibus, reintegrati fuerunt, è conuerso autem Camera agit de damno omnimodo in restituendo id, quod nullatenus habuit, & de altero damno, quod tàm diuturno tempore passa est in tàm excessiuis interusurijs,

ideòque intrat vera, & recepta propositio, quod inter equè contendentes de damno vitando, potior est conditio eius, qui certat de maiori 16 damno, cui propterea maior assistit æquitas; Tùm etiam, quia longè magis pia, miserabilis, & æquitate digna est Camera, quàm essent isti Officiales, qui in modico numero, penè omnes erant diuites, & potentes, eorumque plures, forsan ex eiusdem Cameræ, & Sedis Apostolicæ bonis, vel beneficijs ditati, è conuerso autem damnum Cameræ est idem, ac illud totius Reipublicæ, quæ complectitur orphanos, pupillos, viduas, rusticos, & pauperes, aliosque miserabiles, ac etiam bonum commune omnium, ac propterea quicquid dicant superficiales, humanarum litterarum professores, qui litteram non egrediuntur, vel aliqui superficiales legulei, qui pariter litteræ vilissimè seruiunt, verius est, vt in dubio, & in pari causa 17 pro Camera debeat responderi, cui etiam tanquam reo conuento ad repellendum actorem assistit vulgaris regula, vt in dubio pro reo contendente de liberatione debeat responderi.

Quamuis enim enunciati superficiales procedere soleant, cum nimis vulgato dicto *Plinij ad Traianum*, vt sub bono Principe mala sit causa fisci, contra quem in dubio debeat iudicari, in hoc tamen consistit error confundentium vnam speciem fisci 18 cum altera; Siquidem triplex est fiscus, vnus enim est pœnalis, & odiosus, qui contendit de puro lucro ex aliena iactura, cum bonorum publicatione, vel mulctis, & pœnis; Alter est fiscus non odiosus, nec pœnalis, sed adhùc fouens causam lucratiuam, vt est in bonis vacantibus; Et alter est fiscus, qui agit de conseruando, & benè administrando bona publici Ærarij, & patrimonij orphanorum, viduarum, virginum, pupillorum, amentium, aliorumque pauperum, & miserabilium, ac totius humanæ societatis; Præfata ergo sententia Plinij procedit in prima specie odiosa, & pœnali, ac etiam ad summum in secunda, nullatenùs verò in hac tertia, verè magis fauorabili specie, quam sit causa priuatorum, eo modo, quo semper bonum publicum antefertur priuato, iuxtà auctoritates ità distinguentes, quæ allegantur in secunda, & tertia decisionibus, de quibus infra sub num. 18., & 19., ac etiam in aliàs enunciato meo discursu, pariter inferiùs registrato sub num. 9., in quo aduertitur id clarè comprobari ex eo, quod fiscus pœnalis, vel qui aliàs contendit de lucro, caret multis ex illis priuilegijs, & fauoribus, quæ competunt fisco fauorabili, & denegantur priuatis, puta hypothecæ legalis, potioritatis aduersùs antecessores in bonis postea quæsitis, æqualis concursus cum dote, ob conquassationem priuilegiorum, & sunt tot alia, quæ collecta fuerunt per illos, qui professi sunt agere de iuribus, & priuilegijs fisci. (C)

Præ-

(C) *Peregrin. Alphar. Larrea. Galeota, & alij multi.*

Præterea, insistendo etiam in hac prima inspectione verbali, & super significatione, & intelligentia dictorum verborum *restitutis pecunijs, pro quibus constet ipsos emisse, vel habuisse Officia*; Ista verba nullatenùs conuenire possunt illis pecunijs, quæ per vltimos possessores fuerunt solutæ alijs priuatis possessoribus, qui cum hoc lucro Officia resignarunt, quoniam (vt pluriès animaduersum est in capitulis præcedentibus, ac etiam aduertitur in dicto meo discursu num. 9., à quo alij scribentes cum latiori apparatu penè totum desumpserunt, atque firmatur in duabus posterioribus decisionibus Cameræ fauorabilibus) dicta verba solùm adaptabilia sunt illis pecunijs, quæ solutæ fuerunt Cameræ, à qua directè, & immediatè acquiri, & obtineri dicuntur Officia, tanquam vacantia per illam mortem ciuilem, quam tibi voluntariè dedit resignans, tollens se de medio, ideòque illud pretium, quod per resignatarium, & nouum 19 emptorem soluitur resignanti, duplicem habet speciem, vnam scilicet subrogationis in locum illius pretij, quod Camera iam à resignante habuit, ideòque per mutationem personæ aliud pretium non consequitur, nè illud pro eadem re consequatur duplicatum, & alterum illius augumenti, quod recipiens lucratur, & obtinet, tanquam munus, & præmium cessionis, quam alteri facit, illum ponens in eius locum, vt docet frequens, & quotidiana praxis locorum Montium, quoniam Camera in eorum erectione illa vendidit, ad rationem scutorum centum pro quolibet loco; deindè vero illorum possessores, illa vendunt alijs pro scutis 120., & quandoque etiam pro pretio duplicato, vt sequebatur potissimè in locis Montium Cameralium Bononiæ, quando ante reductionem recenter factam, fructabant ad rationem septem, & octo pro centanario, vt habetur in tract. de locis Montium, Cap. 1., & 3., quoniam ista maior summa, quæ soluitur priuatis resignantibus, non est verum pretium, quod soluatur venditori, à quo res conceditur, eiusque dominium transfertur, sed ità explicatur, pro vsu loquendi, sub nomine pretij extrinseci, vel accidentalis, verè tamen & propriè aliud non est, nisi quoddam præmium, quod soluitur possessori, vt tollat se de medio, & aperiat locum nouæ concessioni resignatario faciendæ per Principem, ad instar illius recognitionis, vulgò explicari solita, in Italia, sub vocabulo *di buona vscita*, quæ solui solet pro nominatione, vel sub ingressu in appaltibus Cameralibus, vel in emptionibus bonorum, alijsque negotijs, ac propterea istud augumentum dici non potest pecunia, pro qua emptio facta sit, eiusque verum pretium, cum pretium propriè sit illud, quod soluitur venditori, cuius personam gerit Camera, non autem resignans; Nil obstante, quod fiat tale per Papæ approbationem, quoniam huic obiecto satisfit infrà in Cap. 17., vbi videndum.

Quo verò ad alteram inspectionem voluntatis, seù mentis B. Pij V., in pluriès enunciato meo discursu, 20 de quo infrà num. 9. proceditur cum dilemate, quod conuincens videtur, quoniam, vt habetur in facti serie ad hunc

hunc effectum diligenter exarata in capitulo præcedenti, Motus proprius Pianus principaliter continet concordiam super annullatione prouisionis factæ per Papam de Officio pertinente ad Collegium, cum mutuo per istam facto, & cum assignatione Officij primò vacaturi, pro dicti mutui satisfactione, ideòque, aut dicere volumus, quod motus proprius, nullà data paragraphorum, vel orationum diuersitate, contineat vnicam indiuiduam dispositionem, aut verò quòd contineat duas partes, ac dispositiones diuersas, & separatas, vnam nempè ab initio, vsque ad §. *Ad hæc*, super dicta concordia cum mutuo, & assignatione futuri Officij respectiuè, & alteram à dicto §. *Ad hæc* vsque ad finem super confirmatione priuilegiorum, sub qua apposita fuerunt verba superiùs registrata, quæ huic disputationi ansam dederunt, vt omninò ista posterior pars verior videtur, vt infrà. Si attendenda est prima pars, quod scilicèt vnica, & indiuidua sit totius Motus proprij dispositio, & tunc esset dare casum, quod in contractu mutui modicæ summæ scutorum 5500., atque istius intuitu, Collegium mutuator reportasset à Camera mutuataria istam nouam conuentionem, alteratiuam legis fundamentalis, adeò Officialibus proficuã, adeòque Cameræ damnosam, & præiudicialem, vt scilicet loco restituendi, in casu suppressionis, scuta 95. m. circiter, ità obligata remaneret restituere scuta circiter 400. m., iuxtà sensum primæ decisionis, & prætensionem Officialium, ideòque intraret, non solùm læsio plus quam enormissima, redolens apertum dolum annullantem actum, ex ijs, quæ in materia læsionis habentur in sua Emptionis, & Venditionis sede, & alibi, (D) sed etiam adesse diceretur manifesta, & grauissima vsura, iuxtà ea, quæ circa mixturam mutui cum altero contractu, vel pacto læsiuo, & præiudiciali habentur in sua Vsurarum sede, (E) adeoùt non solùm Camera teneri non deberet ad hunc controuersum excessum, quem ipsa non recepit, vtpotè solutum resignantibus, sed neque teneri deberet ad id, quod vltrà dictam summam scutorum 95. m. conuentam in prima conuentione fundamentali Innocentij VIII. soluit tanquam receptum in alijs scutis circiter 130. m., ideòque deberet potiùs esse locus reformationi duarum vltimarum decisionum, concedendo Cameræ repetitionem excessiuè soluti vltrà dictam summam conuentam in Constitutione Innocentij.

Altera quoque desuper cadènte vera, & recepta propositione, quod concordia intelligenda venit intrà 21 limites controuersiæ, super qua prodijt, & super rebus, quæ in actuali, vel habituali erant lite, ideoque alia verba ex errore, vel inaduertentia, citrà intentionem apposita censentur, quoties aliundè non constet, quod alium diuersum contractum facere partes voluerint. (F)

Aut

(D) *De Empt., & Vendit. lib. 7. disc. 27.*
(E) *De Vsur. lib. 5. disc. 4.*
(F) *De feud. disc. 47. De alien., & Contract. prohib. disc. 50., & sæpiùs.*

Aut verò dicimus (vt probabilius dicendum est) quod dictus Motus proprius contineat duas separatas, ac diuersas patres, vel dispositiones, vt suprà; Et tunc, quatenus pertinet ad posteriorem partem, in qua continentur præfata verba, in quibus est Officialium fundamentum, re vera illa continet solùm confirmationem antiquorum priuilegiorum, non autem nouum priuilegium, nouamque concessionem innouatiuam, & alteratiuam præcedentium, ideòque intrat vera, & recepta propositio, quod confirmatio regulanda est ad limites confirmati, adeòut verba quantumuis ampla stent famulatiuè pro maiori firmitate actus, sed vltrà non progrediantur, iuxta auctoritates relatas in posterioribus decisionibus, & in sæpiùs citato meo discursu, de quo num. 9., quo posito, verba intelligenda sunt de pecunijs conuentis in dicta Constitutione Innocentij, & non vltrà.

22

Quodque reuera Pontifex Pius in animo non habuerit aliquid innouare, sed solùm confirmare, & approbare ea, quæ iam concessa fuerant, comprobatur ex pluribus, quæ simul iuncta rem in claris ponere videntur. Primò nempè ex iuris regula generali, quòd nouatio non præsumitur, nisi expresè dicatur, vel quod ratio omnimodæ incompatibilitatis vrgeat. Secundò, quia hæc innouatio importaret magnam Cameræ læsionem, ac donationem, quarum neutrum in dubio præsumitur. Tertiò, quia tantùm abest, quod iste Pontifex voluerit aliàs concessa ampliare, quod immò constat illa voluisse potiùs restringere, cum enim medio tempore inter concessiones Innocentij VIII., Alexandri VI., Clementis VII., & Pauli III., & istam, superuenisset Concilium Tridentinum completum, & publicatum sub Pio IV. eius immediato prædecessore, hinc dicta antiqua priuilegia restrinxit, dummodo præfati Concilij decretis non aduersentur. Quartò eamdem voluntatem suadet qualitas eiusdem Pontificis, qui, vt docent eius acta, & quamplures constitutiones, illa præsertim de non infeudando, de qua pluriès agitur in Feudorum sede, fuit pijssimus, & zelantissimus administrator, & conseruator bonorum, & Iurium Sedis, & Cameræ Apostolicæ, (atque vtinam idem actum esset à Successoribus, quoniam res non essent in hoc malo statu, in quo reperiuntur.) Quintò clarè, adeòut intret superiùs enunciata vulgaris regula deducta in prima decisione, quod in claris, & expressis non intrant quæstiones, & argumenta, dùm expresè professus est Pontifex confirmare dicta antiqua priuilegia, vel conuentiones, eo modo, quo competebant, & non aliàs, vt clarè probant illa verba *eisdem modo, & forma &c.* Sextò, quoniam stylus est in donationibus, alijsque concessionibus, Cameræ præiudicialibus, adijciendi derogationem Regulæ *de iure quæsito non tollendo*, ac etiam derogationem Apostolicis Constitutionibus interdicentibus alienationem bonorum, & iurium Ecclesiæ, & Sedis Apostolicæ, ac etiam derogationem Bullæ Pij IV. de registrandis, aliàsque adijciendi amplas, & prægnantes clau-

23

clausulas, quorum nihil factum esse constat; Stylus enim comprobat voluntatem Papæ, & quid facere volucrit. Septimò clariùs, & in comprobationem proximè antecedentis argumenti, quoniam in prima parte Motus proprij, in qua agitur de contractu verè correspectiuo, & ex debito iustitiæ commutatiuæ, assignationis Officij primò vacaturi in satisfactionem mutui scutorum 5500., sine aliqua liberalitate, vel illa modica, & contingibili, quæ verificari poterat in eo pluri, pro quo dictum vacaturum Officium assignatum vendi potuisset, cum tamen dari posset casus, quod venderetur minùs, adhibitæ fuerunt dictæ cautelæ, & clausulæ, aliæque amplæ, & effrenatæ; Et tamen in hac secunda parte, in qua, iuxtà sensum Officialium, adesse diceretur adeò ingens, & læsiua innouatio, quæ profusionis nomen, vel titulum meretur, cum adeo graui damno, & præiudicio Cameræ, nulla ex his clausulis, & cautelis adhibita est, sed solùm fuerunt adhibitæ illæ clausulæ, quæ pro stylo adhiberi solent in simplicibus confirmationibus. Octauò in idem, quoniam vbi dicta assignatio Officij vacaturi effectum non sortiretur, ad aliud Pontifex Cameram obligare noluit, nisi ad restitutionem dictæ summæ mutuatæ, cum damnis, & interesse, ratione census ad hunc effectum imponendi, ideòque prorsùs improbabile est, vt in casu suppressionis totius Collegij longè magis de iure permissæ, iuxtà deducta in capitulo præcedenti, quinimmò per eamdem Innocentianam legem fundamentalem præuisæ, atque per Pium IV. præsuppositæ, iuxtà insinuata in capitulo sequenti, voluerit eamdem Cameram ad adeò ingens damnum obligare. Nonò demum clarè id comprobare videtur confessio, vel agnitio eorumdem Officialium illius temporis optimè consciorum illius veritatis, quæ nunc nobis ignota, & obscura est, quoniam in vim clausularum eiusdem Motus proprij, duo expediri curarunt Breuia, vnum super eius prima parte conuentionali, ad effectum docendi de facultate imponendi censum pro restitutione dictorum scutorum 5500., & alterum super secunda parte, atque huic secundo Breui impresso in libro eorum cura, sub Sixto V. composito, & typis dato, adiecerunt rubricam confirmationis priuilegiorum, vt patet ex eodem Breui, inferiùs registrato sub num. 3.; Eamdemque veritatis agnitionem fecerunt eorum successores in altero Breui obtento à Gregorio XV., pariter inferiùs registrato sub nu. 4. Ideòque his omnibus simul iunctis, manifestum remanere videtur, quod aliud Pontifex Pius in animo non habuit, nisi solùm confirmare antiquas concessiones, & priuilegia; Hæc autem confirmatio inutilis, & fatua dici non meretur, vt ex parte Officialiū exagerari solebat, dùm satis proficua esse potuit, respectu illorum priuilegiorum, quæ non essent in vsu, ac etiam ad tollendas dubitationes, quæ cadere poterant ob superuentas priuilegiorum, & gratiarum reuocatorias Constitutiones eiusdem Innocentij VIII., magis verò Adriani VI., fortèque aliorum intermediorum Pontificum. Et nihilominùs

dùm

dùm Camera acquieuit dictæ magnæ, & adeò præiudiciali innouationi, quod scilicet, cum ex lege fundamentali Innocentiana teneretur solùm restituere scutos 95. m. circiter, restituit totam pecuniam acceptam in summa scutorum 230. m. circiter, ità maxima operatio huic prouisioni data est; Et per consequens magna exorbitantia, magnaque irrationabilitas esset hanc Pianam dispositionem trahere ad obligationem pœnalem restituendi id, quod receptum non est; Vndè propterea, quando in stricto iuris rigore insistendum esset, grauata potiùs remanet Camera in restitutione iam voluntariè facta, quæ pietati, & benignitati Pontificis potiùs est referenda, vt infrà Cap. 17.

Ponderabantur quoque, ad superabundantiam, alia motiua in secunda, & tertia decisione, ac etiam in pluriès enunciato meo Discursu in-
24 sinuata, quod scilicet ista concessio, quando intelligenda esset iuxta Officialium sensum, ratione magnæ læsionis, inualida reputanda veniret, vel quia caderet sub reuocatoria Regula 64. Cancellariæ, aut sub Constitutionibus reuocatorijs Sixti V., & Vrbani VIII.; Vel in omnem euentum, vt data etiam validitate, censenda esset personalis, in gratiam illorum Officialium tunc temporis, qui rem gratam Pontifici fecerunt, & erga quos expresè ipse professus est aliquod gratitudinis præbere signum, dùm respectu aliorum ignotorum, nullumque habentium meritum, ista fuisset concessio sine causa, quæ irrationabilis profusionis haberet speciem, nullatenùs in adeò pio, prudenti, & attento Pontifice præsumendæ. Verùm hæc, & alia deducebantur præter necessitatem ad quamdam superabbundantiam, & quamuis non multùm releuantia viderentur, ad satisfaciendum stylis, & legibus, quibus Aduocati, & Consulentes præmuntur,
25 deducendi omnia etiam leuia, citrà tamen mendacium, & facti alterationem, ob illam, quam in dies experimur ingeniorum varietatem, ob quam plerisque bona, & solida videntur, ac placent leuia, & contemptibilia motiua, solida verò, & grauia displicent, & negliguntur, vt in opusculo styli; & in Relatione Curiæ, agendo de Aduocatis, & alibi pluriès aduertitur.

CAP. XVI.

De eadem restitutione pretij, de qua in Capitulo præcedenti, facienda tribus locis Pijs, quæ habebant Officia in perpetuum.

SVMMARIVM.

1 *De Officio donato Hospitali Sancti Ioannis, vt nulla competat actio ad pretium.*
2 *Facti series super Officio concesso in contractu permutationis Hospitali Sancti Spiritus.*
3 *De regressu competente permutanti ad bona propria, quando bona permutata euincantur.*
4 *An resoluantur contractus venditionis, ob euictionem alicuius rei ex pluribus.*
5 *De pecunia, vel alia re interueniente in permutatione pro adæquatione inæqualitatis, an corrumpat contractum.*

6 *De antiquo valore Officiorum longè minori.*
7 *Quare in isto casu non competat actio ad id, quod interest.*
8 *Quando procedat conclusio, de qua n. 3.*
9 *Quid operetur euictio, quæ sequatur.*
10 *Non intrat euictio ob casum.*
11 *Quando factum Principis dicatur casus.*
12 *De duplici persona in Principe.*
13 *An regressus, de quo num. 3. competat contra tertium possessorem.*
14 *De facti serie, & meritis circa Officium possessum à Capitulo Sancti Eustachij.*

CAP. XVI.

PArticularem inspectionem exigit illa pretij restitutio, quæ facienda esset tribus Pijs locis in facti serie, de 1 qua in Capitulo 14. recensitis, ob notabilem diuersitatem circumstantiarum, & rationum, adeòut non benè illis adaptentur ea, quæ generaliter dicta sunt in antecedenti Capitulo de illis priuatis Officialibus, qui, pretio mediante, Officia emerunt, ideòque non mirum, si de eis hìc particulariter agitur.

Tria itaque ista Pia loca, quorum primum (seruando ordinem antiquitatis) est Hospitale Sancti Saluatoris ad Sancta Sanctorum in Laterano, cui Alexander VI., Innocentij VIII. huius Collegij erectoris, immediatus successor, vnum Officium donauit. Verùm respectu istius loci cadere non videbatur dubitandi ratio, quòd ad nil reficiendum Camera teneretur, non quidem ex lege particulari B. Pij V., de qua actum est in præcedenti capitulo, quoniam nullatenùs verificantur eius verba, quæ disponunt de restitutione illarum pecuniarum, quas constaret solutas esse pro Officio habendo, dùm nil solutum est. Minùsque in fouentibus causam lucratiuam verificatur dispositio iuris communis ex ijs, quæ habentur in capitulo sequenti; Vnde propterea Hospitalis administratores prudenter agendo, acquieuerunt, atque Pontifex pro eius pietate, & munificentia pium locum prouidit de competenti redditu ex quorumdam emolumentorum participatione, quæ per Dohanæ Custodes præstari solebat Cubicularijs Cardinalis Nepotis, & cum Officio Custodiæ Carcerum Capitolij (dùm hæc agebantur) vacato, adeòut respectu istius loci Pij, nulla disputatio assumpta fuerit.

Quò verò ad aliud Hospitale Sancti Spiritus in Saxia, cui Paulus III. aliud Officium concessit, necessaria 2 est facti series, ex qua dignosci valeat, quale ius foueret. Cum itaque præfatum Hospitale possideret Oppida, seù Castra, Vallerani, Crocciani, Burgi, seù Burgetti, Fabricæ, & Sancti Leonardi, vna cum tenuta nuncupata *Falarese*, alijsque annexis, nec non occasione dicti Castri Fabricæ perciperet annuos scutos 400. super aluminibus Tulphæ, dictus autem Pontifex in animo haberet ista loca cum alijs vnire pro constituendis Statibus Castri, & Valentani, concedendis Petro Aloysio Farnesio; Idcirco, cum præsupposito, tunc fortè vero, euidentis vtilitatis Hospitalis, à quo, detractis expensis, & oneribus, ex dictis locis iurisdictionalibus, pro illorum temporum conditione, modica perciperentur emolumenta, illa permutauit cum Casalibus, vel Tenutis

nutis Pallidori, Statuæ, & Tumoleti existentibus in medio proprietatum Hospitalis, & itineris ex Porcharitia ad Sanctam Seueram, dictisque Casalibus, vel Tenutis idem Pontifex ad maiorem Hospitalis vtilitatem, atque vt magis pia opera adimplere posset, adiecit concessionem huius Officij in perpetuum, eo modo, quo aliud possidebat præfatum Hospitale Saluatoris, permutatione tamen principaliter statuta inter Oppida, Castra, & loca ex vna, & Casalia, vel Tenutas ex altera, vt Instrumenti tenor ostendit, adeòut super istis concepta esset reciproca stipulatio euictionis, vel defensionis. Cumque ex causis apud Historicos, & in nostra ætate valdè notis, & recensitis in Regalium sede, (A) cum nimiùm deplorabili memoria pro Sede Apostolica, & Statu Ecclesiastico, dicta loca vna cum alijs constituentibus præfatos Status, ex causa concordiæ cessa fuerint Cameræ, quæ in se accollauit loca Montium, aliaque debita, quorum fructus passiui longè superant dictorum Statuum fructus actiuos, adeòut Camera suppleat de proprio singulis annis summas valdè notabiles hinc, stante quod de facto Camera huiusmodi loca possidet, superficiales, atque ignarum vulgus obloquebantur, quod ità rem, & pretium retinere vellet, Castra scilicet, & loca, ac etiam Officij pretium; Professores verò, Hospitalis defensores prætendebant intrare terminos regressus, qui permutanti conceditur ad bona propria, quando bona, quæ eorum loco data fuerunt, euincuntur, ac deficiunt; Interim verò donec ista discuterentur, iudicatum fuit in eodem Motu proprio suppressionis mandare, vt daretur Hospitali, sine præiudicio eius iurium, eadem summa scutorum 11. m., pro qua sub Pio IV. alterum Officium pariter in perpetuum concessum Capitulo Sancti Eustachij valutatum fuit in casu, quo sequeretur ista, ex tunc præuisa, Collegij suppressio, vt infrà.

De his autem nullatenùs actum fuit in Rota, dùm in ea solùm disputationes habitæ fuerunt cum alijs Officialibus; In forma tamen beneuola, & extraiudiciali, post terminatam Rotalem disputationem, cum meo interuentu, actum fuit inter Camerales, & ministros, ac defensores istius Hospitalis, atque in congressibus desuper habitis, etiam cum sensu veritatis, & iustitiæ dicebam, quòd de stricto iure, non solum Hospitale nullum ius, nullamque actionem vlterius haberet contra Cameram, sed quod potiùs indebitè, vel in excessu per illam soluta fuerit dicta summa scutorum 11. m. Siquidem vbi etiam Camera possideret dicta Oppida, & Castra permutata ex causa, & titulo dictæ permutationis, adeòut verificaretur prædicta erronea vulgi opinio, quod illa esset in lucro, obtinendo hæc loca sine recompensa, quæ ità in hac parte defecisset, adhùc tamen extranei essent prædicti termini resolutionis permutationis, & regressus ad bona propria, ob euictionem bonorum, quæ à permutante

3 illorum loco habita fuerunt, ex iuribus,

(A) *Disc. 80. de Regal. in principio.*

bus, & auctoritatibus, de quibus in Emptionis, & Venditionis sede, (B) quoniam tàm attentis personis contrahentium, quàm bonis in contractum deductis liquet, quod Officium deductum non esset in contractum, iste siquidem initus fuit inter Ministros Cameræ, & Ministros Hospitalis super Oppidis, & Castris ex vna, & Casalibus, & Tenutis ex altera, vt Instrumenti tenor clarè ostendit; Officium verò concessum fuit per Papam, *vt de aliqua vberiori subsidio in subuentione infirmorum, puerorum, & puellarum, aliorumque onerum Hospitalis subuenire dignaretur*, vt sunt Instrumenti permutationis verba, & vlteriùs in eodem Instrumento posteà dicitur, ibi, *Casalia prædicta cum Castris, Terris, siue Oppidis prædictis ex eadem causa permutationis permutanti concessit, & vltrà Terras, Oppida, & Castra, Tenutas, & Casalia prædicta pro sumptibus, & expensis, & alijs oneribus sustinendis, pariter non obstante quacumque excedentia, ex dicta causa permutationis, vnum Officium Hospitali vniri, & concedi mandaret*; Vndè liquet, quod permutatio principaliter initia est inter species, & res stabiles hinc inde, Officium verò datum est ad superabundantiam, & pro subuentione, & sic potiùs ex motiuo pietatis, & ex liberalitate, eodem modo, quo in eodem actu concessa fuit franchitia aliorum 30. Vegetum vini Ripæ, vt in fine Instrumenti.

Verùm vbi etiam dicendum esset, quòd Officium fuerit correspectiuum, adeòut venerit in contractum, fueritque pars pretij, vt reflectendo ad veritatem, probabiliùs videtur, adhùc tamen dici non potest, vt illud fuerit adeò contemplatum, quod sine illò contractus initus non esset, vndè propterea tanquam ex cessante causa finali, etiam in parte, locus esset resolutioni, iuxtà ea, quæ in materia emptionis, & venditionis habetur de illius resolutione ob euictionem, vel deficientiam vnius,

4 vel aliquarum rerum ex pluribus in contractum deductis, (C) dùm contextus Instrumenti id ad euidentiam excludit; Potissimè dùm istud Officium non est eiusdem speciei, & naturæ, vtpotè ius incorporale, & resolubile, in quo non intrat ratio affectionis, sed solùm intrat ratio interesse pro valore tunc currenti: Ideòque videtur propriè actum id, quod frequenter in isto permutationis contractu contingere solet, quod scilicet, cum non de facili detur casus, vt bona, quæ permutantur,

5 sint omninò æqualia, eiusdemque valoris, idcircò oportet supplere inæqualitatem cum pecunia, siuè cum bonis mobilibus, aut alijs rebus inter permutantes non contemplatis, sed solùm accidentaliter in contractum deductis pro dicta adæquatione facienda, intrante solùm quæstione, quando inæqualitas est magna, adeòut pecunia, vel alia res eius loco data, excedat valorem rei permutatæ, an corrumpat contractum, illumque transire faciat in diuersum contractum emptionis, & venditionis, adhibito vocabulo permu-

mu-

(B) *Disc. 20. de Empt., & Vendit.*

(C) *Lib. 7. de Empt., & Vendit. disc. 17. & 18*

mutationis ad fraudandum retractum, siuè ad fraudandam gabellam, aliosque similes effectus, quibus ex deductis in sede Regalium, & Seruitutum, occasione agendi de Gabella, & alibi, (D) sed ista quæstione non intrante, quia minor, comparatiuè, & modica sit suppletio, adeòut indubitanter contractus permutationis suam retineat naturam, tunc si auocetur pecunia, vel euincatur res, quæ pro suppletione, loco pecuniæ data fuit, non intrat conclusio super resolutione contractus, & regressu ad bona propria, cum id solùm procedat, quando euincuntur, vel deficiunt ipsæ species principaliter in contractum permutationis deductæ, & in quibus cadere potest ratio affectionis; sed conceditur solùm actio ad id quod interest, cum hypothecaria, & forsan etiam cum potioritate ad eadem bona. Isteque discursus in puncto Iuris verus, & fundatus, clarè comprobatus quoque remanet à facto, quoniam cum amplis clausulis, & cautelis in Instrumento promissa legitur hinc indè euictio, & defensio, restricta ad Oppida, Castra, Casalia, & Tenutas respectiuè, nullum autem verbum de Officio.

Ista itaque vera, & iuridica theorica attenta, dicebam quòd aliud Hospitali contra Cameram competere non posset, nisi actio ad illud pretium, pro quo Officium tunc valebat, fingendo, quòd Camera pro supplenda inæqualitate soluisset illam pecuniæ quantitatem, cum qua incontinenti duos (actus ità occultando) Hospitale emisset Officium, quæ summa, seù quantitas, attento illorum temporum currenti valore, erat sine dubio longè minor, quàm iam soluta scutorum 11. m., dùm iste est valor, qui currebat posteriori

6 tempore sub Pio IV., quando ille notabiliter excreuerat, tùm in specie istorum Officiorum ob intermediam deficientiam plurium ex sex antiquis Officialibus, ob quam emolumentorum augumentum sequutum erat, tùm etiam in genere super omnium rerum aucto valore, qui sub Paulo III., partim ob proximum Vrbis excidium, sub Clemente VII. immediato prædecessore sequutum, & partim ob notorias Italiæ calamitates, erat longè minor, vt ex pluribus edocemur; & præsertim ex eo, quòd sub Vsurarum sede insinuatur de vsuris Iudaicis, quoniam sub Paulo III. erant ad rationem scutorum 33. pro centenario, ab ipso reductæ ad 30., & sub Pio IV. reductæ ad 24., (E) cum similibus demonstrationibus, quæ de facili deduci possent; Non potest enim prætendi refectio augumenti ex beneficio temporis superuenienti, quoniam id venit sub nomine damnorum, & interesse vltrà id, quod Camera habuit, quæ non debentur, nisi vbi intrant termini formalis euictionis, vel obligationis ad damna, & interesse ratione delicti, vel culpæ, ex ijs, quæ habentur in capitulo sequenti; Vnde propterea, si tunc pro dicta peræquatione Cameræ

7 dedisset tot loca Montium tunc fructantia ad rationem decem pro centenario, vnde propterea eorum valor in duplo, & vltrà excreuerat antè redu-

(D) *De Regal. disc. 49. & de seruit. disc. 73.*

(E) *Lib. 5. de Vsur. disc. 6.*

reductionem; Si posteà secuta esset illius Montis generalis suppressio; cum sola restitutione pretij intrinseci ad rationem centum pro loco, vtique aliud prætendi non posset, & hic est casus.

Quinimmò de stricta iuris censura, retentoque dicto præsupposito, quod Camera obtineret ista Castra, & loca ex eadem antiqua causa permutationis, adeòut esset in lucro, adhùc neque præmissa locum haberent, quæ ad superabundantiam potiùs dicebantur, & quamuis id quod contigit in Officio, contigisset in aliqua ex ipsis speciebus, principaliter in permutatione deductis; Conclusio siquidem, de qua suprà, super permutationis resolutione, & regressu 8 ad bona propria, procedit quando euincuntur bona, quæ eorum loco in permutationem data fuerunt, quoniam euictio, siuè sequatur iure dominij, siuè iure hypothecæ, præsupponit, quod alter contrahens non esset verus, vel saltem non liber dominus, quodque propterea dederit rem non suam, quam dare non poterat, dùm subsequens euictio continere non dicitur casum nouum posteà superuentum, adeòut nunc, 9 & de tempore, quo ille superuenit, amittantur dominium, & possessio rei, sed detegit, & aperit illud vitium, quod iam ex tunc, & ab initio inerat; Secùs autem vbi res amittatur, seù pereat ob casum, qui posteà superueniat sine delicto, & culpa alterius contrahentis, quoniam ad nihil iste 10 tenetur. Et hic est casus, de quo agitur, dùm Officium casu perijsse, ac cessasse dicitur ob superuentam suppressionem generalem ex causa publica factam à Principe, cuius factum inter casus fortuitos recensetur, vt habetur in capitulo sequen- 11 ti, ac etiam dictum est in præcedentibus. Ponamus enim, quòd possidente Camera Principis quamplures domos, vel quamplura olíueta, siuè arbusteta, eadem Camera huiusmodi bona vendat, vel cum alijs permutet, postmodùm verò ad longissimum temporis decursum, Princeps ex causa publica, puta construendi arcem, siuè muniendi Ciuitatem, aut impediendi obsidionem, vel pro salubritate aeris, aliauè simili causa publica demandet omnium domorum, vel prædiorum demolitionem, seù deuastationem, vtique non per hoc prætendi poterit euictio, vel domorum refectio, siuè resolutio permutationis, cum regressu ad bona propria, quoniam nulla contrauentio, vel fidei violatio dignoscitur; Cadente 12 eadem superiùs insinuata in Principe duplicitate personarum, quæ repetitur etiam in capitulo sequenti, vbi datur etiam exemplum concessionis feudorum venalium, cùm similibus.

Si ergo hæc procedunt cum dicto præsupposito, quod per Cameram dicta Oppida, & Castra permutata retinerentur ex eodem iure, & titulo permutationis, adeòut lucrum, & commodum ex eis reportaret; quo casu non quidem iuris rigor, sed aliqua non scripta æquitas forsan intrare deberet; Multò magis, & absque dubio, dùm iuxtà præmissam facti seriem, ex hoc Officio Camera nil habuit, nec habet in manibus, dictaque loca retinet potiùs iure cuiusdam nimiùm damnosæ administrationis pro soluendis fructibus loco-

locorum Montium, aliorumque debitorum possessoris dictorum Oppidorum, pro quibus supplendis notabilem summam singulis annis de proprio erogare cogitur, ideòque esset æquitas, quæ resolueretur in iniquitatem, dùm nisi hæc assigna-13tio facta esset Cameræ, sed tertio contra istum possessorem, nulla competeret actio, de cuius competentia contra tertium possessorem etiam in casu, quo regressus permutanti concederetur, adhùc dubitari potest,(F) ideòque in hoc stulta censenda est vulgi ignari obloquutio.

Eadem in omnibus procedunt in puncto iuris, quo ad Capitulum Sancti Eustachij, dùm pro Officio, quod ab eo possidebatur, nullum 14 penitùs pretium Camera habuit, adeòut quoad eam dici valeat gratis concessum, & implicitè donatum. Cum enim Cardinalis Farnesius possideret vnum ex his Officijs, emptum ad eius vitam pro currenti pretio, iuxtà consuetam huiusmodi Officiorum naturam, emisset autem à dicto Capitulo quoddam Casale, nuncupatum Turris Vergatæ propè Vrbem, pro pretio scutorum monetæ 16. m., ex his soluit in pecunia numerata scutos quinque mille, pro reliquis autem vndecim millibus, cum assensu, & auctoritate Pij IV. cessit, & assignauit dictum Officium, quod ratione perpetuitatis, valutatum fuit in duplo, dùm tunc pretium currens erat scutorum 5500., vt suprà, in duobus capitulis præcedentibus, vndè habita fuit disputatio super quindennijs, in Regalium sede peracta; (G) pacto tamen adiecto, quod in casu ex tunc iam præuiso, & cogitato suppressionis Collegij, esset in libito dicti Cardinalis emptoris, vel suorum hæredum soluere dictos scutos 11. m., vel restiture Casale, cum restitutione sibi facienda reliquorum scutorum quinque millium ab eo solutorum. Cumque ad manus Cameræ moderno tempore obuenisset Casale ex eadem causa, ex qua obuenerunt Castra, & loca, de quibus suprà, agendo de Hospitali Sancti Spiritus, idcircò eadem Camera ex persona, & iuribus dicti Cardinalis tanquam subintrata in locum eius hæredis, elegit soluere dictos scutos 11. m., pro quibus tantum Capitulum ex pacto expresso actionem habere poterat, non autem regressum prætendere poterat, nec potest ad Casale, nisi quatenus non eligeretur solui pretium, vt suprà, ideòque obligatio Cameræ est occasionalis ex eo quod esset tertia posseditrix Casalis ex eadem causa onerosa, & correspectiua, immò excedente bona sibi assignata, adeòut nisi esset posseditrix Casalis affecti, nullam haberet Capitulum contra ipsam actionem, & si Casale possideretur ab hærede Cardinalis, aliam pariter non haberet actionem, quatenus hæres eligeret soluere dictos scutos 11. m., in quibus dictus hæres remanet Cameræ debitor pro eius indemnitate; Et per consequens casus videtur dubitandi rationis incapax magisque stulta conuincitur obloquutio illorum, qui, nullam rerum informationem habentes, volunt fieri Iudices, sed stultè.

CAP.

(F) *Dict. disc. 20. de empt., & vendit.*
(G) *Disc. 162. de Regal. in supplemento.*

CAP. XVII.

De eadem materia suppressionis Officiorum, & quid in eius casu reficiendum sit illorum possessoribus in genere, iuxtà terminos, & dispositionem iuris communis.

SVMMARIVM.

CAP.

CAP. XVII.

PRæſcindendo autem à legibus particularibus, de quibus in proximè antecedentibus capitulis actum eſt, alijſ-
1 que ſimilibus, quibus extantibus, de generalibus legibus, vel rationibus agendum non eſt, niſi pro particularium interpretatione in caſu dubio, vel pro ſuppletione in caſu omiſſo, atque agendo de eodem puncto in terminis generalibus iuris communis, pro regulatione, non ſolùm caſus particularis currentis, de quo actum eſt, & qui huic operi impulſum dedit, ſed de omnibus alijs, qui in eadem materia contingere poſſunt, facile non eſt deſuper certas, & generales ſtatuere regulas, quoniam
2 cum deſuper in corpore vtriuſq; iuris ciuilis, & canonici leges non habeamus, minùſque noſtri maiores, primique magiſtri de materia ex profeſſo tractauerint, atque diuerſi ſoleant eſſe ſtyli Principatuum, quinimmò in eodem Principatu diuerſæ eſſe ſoleant huiuſmodi Officiorum erectiones, aut priuilegia, idcircò iuxtà ſingulorum caſuum qualitatem, & circumſtantias controuerſiarum deciſio regulanda videtur, atque aliàs intrabit ſemper pluriès declamatus error æquiuocorum, & iniuſtitiarum productiuus, procedendi in omni caſu cum regulis generalibus, vel cum aliquarum auctoritatum, & deciſionum littera.

Illa tamen generalitas deſuper pro materiæ regulatione prænotanda videtur, illam ſingulis caſibus
3 pro eorum diuerſa qualitate, & circumſtantijs diuerſimodè applicando, ſuperiùs quoque in Cap. 15. inſinuata, quod ſcilicèt ſoluere, vel reſtituere id, quod habitum non eſt, vel quod in eius vtilitatem verſum non fuit, eſt ſpecies pœnæ, quæ intrare non debet, niſi in caſu culpæ, & delicti, ſine quo pœna non datur, vndè propterea Regius Propheta in Pſalmo 68. inter quamplures calamitates, & iniuſtas oppreſſiones recenſet iſtam, ibi, *quæ non rapui, tunc exoluebam*: Omnis enim diuini, naturalis, & poſitiui iuris ratio obligat de iuſtitia ad ſimplum, ideſt ad tantundem eius, quod receptum eſt, ſed non vltrà, cum in hoc conſiſtat iuſtitia commutatiua, quæ eſt humani commercij regulatrix. Et quamuis plures dentur in iure caſus, in quibus ſoluendum, vel reſtituendum
4 eſt non acceptum, ſed aliquid vltrà id, quod acceptum eſt, accidentaliter tamen id prouenit in pœnam ratione delicti, vt (exempli gratia) ſunt illæ obligationes in duplo, triplo, quadruplo, & quandoque etiam in decuplo, quæ in iure communi, ſeù locali habentur ex ijs, quæ occaſione agendi de pœna decupli contra fiſci fraudatores habentur in Regalium ſede, de iuribus, & rebus fiſcalibus agendo, (A) vel ob aliquam culpam, ob quam teneatur culpoſus ad refectionem eius, quod intereſt alterius partis, vt puta, eſt ſolutio vſurarum ratione damni, & intereſſe,

(A) *De Regal. diſc.* 119., *& ſeqq.*

ob moram, quæ culpam redolet, vel est præstatio euictionis, quia rem suam, & liberam, vt promisit, non præstat, & defendit, vel ob aliud non implementum, ob quod ad id, quod interest ratione violatæ, seù non seruatæ fidei, quis tenetur, cum similibus, quibus eadem congruat ratio, nam semper, vel mora, vel culpa in committendo, siuè in omittendo, aut mendacium præsupponitur, & sine quibus obligatio accessionis non datur, præterquàm vbi spontè, & voluntariè ad id aliquis obligare se velit, cum tali casu obligatio sine causa, vel nulla, & inefficax sit, vel si ratione iuramenti, aut ob aliam cautelam valida est, & efficax, donationem potiùs redolet, &

5 quando fit etiam in pœnam, adhùc ista conuentionalis de canonica æquitate non præstatur vltrà id, quod interest. (B)

Idque si procedit in omni priuato, multò magis locum habet in

6 fisco, inter cuius specialia recensetur hoc, vt quamuis expressa accedat promissio, vel stipulatio, adhùc tamen ad pœnam, vel aliàs de iure non debitam accessionem non teneatur, sed solùm eius obligatio sit ad id, quod recepit, vel ad illud interesse, quod Principis, vel Officialium actus culposus, & illicitus obligat, ratione iustitiæ naturalis, ex ea differentiæ ratione, quod priuati habent liberam suorum bonorum dispositionem, adeòut possint illa donare, siue vt Iuristæ dicere solent, proijcere in Mare, ex vulgari dictorio, quod quilibet est rei suæ moderator, & arbiter, quod non verificatur in illo fisco fauorabili, qui consistit in Ærario publico, & in Reipublicæ patrimonio, quoniam istud non solùm Officiales, & ministri donare, vel profundere non possunt, sed neque id facere potest de iustitia ipsemet Princeps absque iusta causa, saltem in ratione iustitiæ distributiuæ, quæ latiùs patet, istaque dignosci videtur differentia inter Principem, & Ministros, quod istorum facultas restricta est intra magis angustos cancellos iustitiæ

7 commutatiuæ, Princeps autem habet latiores habenas intrà magis amplos fines iustitiæ distributiuæ, quæ tamen semper verificari debet, vt in consueta Regalium sede aduertitur, agendo de Principis potestate, ac etiam in opusculo de Principe practico, & alibi.

His igitur ità prænotatis, descendendo ad examen propositi thematis, procedendum videtur cum eadem casuum, vel inspectionum distinctione, de qua suprà Cap. 15. ob rationis diuersitatem notabilem, quæ inter vnum, & alterum casum dignoscitur.

Primus itaque casus est illorum

8 Officialium, qui directè, & immediatè obtinuerunt, atque de tempore suppressionis eumdem continuando titulum, retineant Officia ex causa lucratiua, vtpotè eis per Pontificem elargita, prout in Pontificis Nepotibus, vel Coniunctis, & quandoque etiam familiaribus, fortè cum aliqua parùm commen-

---

(B) *De Regal. disc. 117. De Vsur. disc. 8., De Camb. disc. 56., & sæpius.*

mendabili frequentia specialitèr practicari solet, ex insinuatis in Regalium sede,(C) atque in specie Officiorum Collegij Secretariorum Apostolicorum, de quo in praecedentibus actum est de tempore suppressionis, computatis mediatis, & immediatis, verificabatur in medietate.

Alter casus est illorum Officialium, qui fouent quidem titulum, & causam onerosam quo ad se, respectu verò Cameræ pariter fouent causam lucratiuam, quod scilicèt pro tunc currenti pretio immediatè; vel mediatè Officia emerunt à donatarijs, in quorum, non autem Cameræ vtilitatem, versum est pretium.

Tertius est casus illorum, qui quoad se, in totum fouent causam onerosam, sed quoad Cameram fouent eamdem causam onerosam in parte, non autem in totum, quia nempè emerunt Officia à Resignantibus, qui immediatè, vel mediatè emerunt à Camera pro minori pretio, adeòut pars pretij cesserit ad cómodum resignantium, non autem Cameræ.

Et quartus demum est casus illorum, qui directè, & immediatè emerunt à Camera, pro minori tamen pretio, quàm de præsenti curreret; Vndè propterea intrat dubium, an eis reficiendum sit augumentum intermedium, à temporis beneficio causatum.

In primo casu donatariorum fouentium causam merè lucratiuam, 9 adeòut non intret inspectio donationis remuneratoriæ, planum videtur, quod nulla penitùs competat actio repetitionis pretij, iuxtà distinctionem, de qua supra in Cap. 15. quoties enim Princeps non committit rem illicitam, priuando possessorem sine causa, adeòut non intret superiùs recensita pœna, vel obligatio ad soluendum id, quod habitum non est, ratione delicti, vel culpæ, nulla videtur subesse iuris ratio, vel dispositio, quæ donatorem obliget erga donatarium ad euictionem, vel ad refectionem æstimationis rei donatæ, dùm iuris regula est in contrarium, quod donator non tenetur de euictione, vel defensione rei donatæ; Potissimè, vbi donatio incipit à traditione.

Et licet ista conclusio procedat, quando ex facto tertij euictio proueniat, vel etiam ex facto ipsius dona-10 toris ante donationem, non autem quando ex eius facto voluntario post donationem, illam destruendo, vel non obseruando, cum tunc non intrent termini euictionis, sed termini in obseruantiæ facti proprij, quod impugnari non potest, nè aliàs indirectè detur illa reuocandi, vel pœnitendi facultas, quæ directè donatori negatur, vt in sua Donationum sede aduertitur. (D) Attamen id procedit, quando donator voluntariè, & sine iusta causa facit actum, ex quo resultet violatio datæ fidei, & impugnatio actus proprij irreuocabilis, quod in his terminis dici non potest, ex pluriès insinuata duplicitate personarum, quæ considerantur in Principe, vna scilicèt pri-

(C) *Dist. 2. de Regal.*

(D) *Lib. 7. de donation. disc. 51. & seqq. & magis ad rem disc. 58.*

priuati contrahentis, & altera supremi Moderatoris Reipublicæ in illis actibus, quos gerit pro publica necessitate, vel vtilitate, eiusdemque Reipublicæ bono regimine; Ideòque 11 id, quod per istam posteriorem personam fit ex causa publica, fortuito casui potiùs referendum est, & assimilandum fulguri, vel tempestati, siuè inundationi, aut incendio, alijsque similibus casibus, ob quos fidei violatio sequi non dicitur, cum istius termini propriè cadant in actibus singularibus, qui cum tertij iniuria, & cum iniustitia fiant, puta aliquem sine causa priuando, vt dictum est supra Cap. 13.

Ac etiam, quia ea, quæ de irreuocabilitate donationis inter viuos, in iure ciuili habentur disposita, cum distinctione inter donationes inter vi- 12 uos, & illas per vltimam voluntatem, vt posteriores sint reuocabiles, non autem priores, siue de donationibus inter coniuges, aut inter patrem, & filium, siue in donationibus ob causam, vel in facultate reuocandi ex causa ingratitudinis, aut in resolutione ob superuenientiam filiorum, cum similibus, procedunt cum priuatis, qui dictæ legi positiuæ subiacent, non autem cum supremo Principe, qui illis est solutus, dùm est lex animata, & potest donationem declarare reuocabilem, dum ita nil tollit donatario de proprio, sed solum aufert beneficium à se concessum, vt in proposito facultatis reuocandi Officia non venalia, & gratis data in sua Regalium pluries enunciata sede aduertitur, (E) dum ita nulla dignoscitur differentia inter venalia, & non venalia, quando 13 nulla intercedit venalitas, nullaque causa onerosa, & correspectiua ob quam intret illa iustitia naturalis, & commutatiua, quæ saltèm in vi directiua obligat quoque Principem, qui cum eius potestate ordinaria illi derogare non potest, & ob quam ra- 14 tionem habetur, quod in contractibus censendus est iure priuati, quoniam id procedit in contractibus correspectiuis, & in illis pactis, cum quibus conseruatur humanum commercium, & humana fides, ac societas, vnde propterea dicuntur iuris naturæ, vel gentium, secùs autem vbi agitur de donationibus, & gratuitis elargitionibus, quarum retractatio non lædit iustitiam naturalem, neque præiudicat in bonis proprijs donatarij, qui semper dicitur in lucro ob commodum intermedium, atque est irreuocabilitas, quæ pendet à mero iure ciuili, seu positiuo, potissimè vero vbi non intret illa consideratio, quæ intrare solet in Officijs habentibus annexam dignitatem, & publicam administrationem, adeòut remotio graue præiudicium parere possit remoto, & degradato in fama, & existimatione, ac etiam in immutatione status (F), quæ considerationes vtique non cadunt in Officijs venalibus de secunda, & tertia specie, ad solum negotium pecuniarium acquiri solitis.

Clariùs verò ob duas considerationes, quæ in subiecta materia magis, quàm in rerum indifferentium pri-

(E) *Disc.* 148. *de Regal.*, & 177.

(F) *Dict. disc.* 148. *de Regal.*

priuatis donationibus cadunt, vna nempè quod huiusmodi Officia, aut respectiuè Collegia, & Tribunalia, de eorum natura, sunt ad Principis placitum dissolubilia, ac propterà quando suppressionis, vel dissolutionis casus, tanquàm per speciem 15 mutationis gubernij contingit, tùnc sequi dicitur euictio de natura rei, quo casu neque venditor, aliàs de iure ad euictionem obligatus, istam præstare tenetur, ideoque concessum dicitur illud Officium, donec duret, & sit in rerum natura, non autem, vt eo resoluto æstimatio præstanda sit, cum id re vera nullum penitus habeat nec iuris, nec rationis fomentum. Et altera quia retentis terminis potestatis ordinariæ, quæ à iure, & à ratione regulari debet, non parum dubitari potest de facultate faciendi huiusmodi elargitiones; Quoniam quia cum emolumenta, quæ ex istorum Officiorum venditionibus in dies, & tempora percipi solent, recenseantur inter fructus, & redditus Principatus, tanquàm fructus dotis Reipublicæ pro sustinendis eius oneribus, adeò, vt solus excessus sit ad liberam dispositionem Principis, ad instar viri, cui assimilatur, super dispositione fructuum dotis, post supportata onera matrimonij, & non aliàs, vt in opusculis Italici idiomatis de Episcopo, & in altero de Principe, aduertitur, (G) (quidquid Morales, & præsertim Claustrales, modicam quidem negotiorum mundi in genere peritiam, in specie verò nullam penitùs habentes notitiam status, & redditiuum, & fructuum istius vtriusque Principatus, & quidnam ista Officia, eorumque venditiones importent, euagentur, & idealiter discurrant, vt in aliquibus practicis adnotationibus cum solo facto ostenditur) idcircò non de facili verificatur casus huiusmodi excrescentiæ, sine qua non possunt Populis onera, & grauamina imponi, pro publicorum onerum supportatione, vt fiant elargitiones illorum fructuum, & redditiuum, qui pro tali supportatione destinati sunt, ac deseruire debent, (super quo tamen veritati integer locus relinquitur, adeòut discurrendi, vel motiuandi gratia tantùm hæc insinuata censeantur;) Ac etiam quia cum huiusmodi Officia dicantur in fructu potiùs, quàm sorte, tanquam per quamdam anticipatam futurorum emolumentorum perceptionem, vt aduertitur suprà in Cap. 3., hinc sequitur, quòd quilibet Pontifex potest de stricto iure facere venditiones, vel concessiones huiusmodi emolumentorum in futurum percipiendorum, eius iure durante, non autem supplantare successores, atque concessiones conferre in tempus inhabile, ità percipiendo fructus illius temporis, in quo ipse non est ampliùs dominus, & qui pertinent ad successorem supportantem onera huius politici matrimonij, vt præ cæteris motiuat in superiùs acta causa Collegij Secretariorum *Bosculus* in eius responso inferiùs registrato sub nu. 15.

Et

(G) *De Episcopo practico Cap. 29., & de Principe practico Cap. 19.*

Et quamuis in eodem Cap. 3., & alibi dictum sit, quod iuxtà magis receptam in Curia opinionem, 17 iste defectus potestatis supplantandi successorem, procedit in inferioribus Prælatis, non autem in Papa; Nihilominùs ad rem, de qua agitur, id rectè procedit pro conseruatione commercij, & publicæ fidei, quando seruatur solitum, quod scilicèt pro iusto, & currenti pretio, & ex causa correspectiua, per viam contractus, concessiones fiant, ob ibi consideratam compensationem istius incommodi successoris cum commodo, quod ipse sentiet faciendi consimiles concessiones, adeòut intret ratio iustitiæ naturalis, quæ obligat ad obseruantiam pactorum, & contractuum, quorum violatio dictam iustitiam læderet, atque causaret locupletationem cum aliena iactura; Secus autem vbi agitur de huiusmodi gratuitis concessionibus, in quibus dicta ratio non intrat, quoniam potestas supplantandi successorem, & conferendi concessiones in tempus inhabile, & post expiratum, vel resolutum eius ius, est quidem apta ad sustinendam concessionem, & ne ista dici valeat inualida, siuè ne per mortem concedentis illicò resoluta remaneat ipso iure, non autem ad effectum, vt successor non possit reuocare, quodque reuocando teneri debeat ad pretium, vel ad damna, & interesse, iuxtà illam frequentem, & quotidianam praxim, quam in hoc Principatu habemus in Constitutionibus reuocatorijs, quas quilibet 18 nouus Pontifex facere solet de concessionibus franchitiarum, aliarumque exemptionum ad fauorem Nepotum, & Coniunctorum, vel familiarum Prædecessoris; Et conferunt quæ in sede Iurispatronatus, (H) & alibi habentur circa Constitutiones reuocatorias Innocentij VIII., & Adriani VI., & circa Regulas Cancellariæ, quando complectantur beneficia de Iurepatronatus, cum distinctione, quando concessio dicatur ex causa onerosa, vnde dici mereatur ex iustitia, & quando ex gratia, & priuilegio, cum similibus; Ideòque aliud est agere de nullitate, vel resolutione concessionis, & aliud 19 agere de facultate reuocandi, etiam vbi reuocatio esset singularis; vel specialis de certa specie, quæ adhùc remaneat in rerum natura, iuxtà deducta superiùs Cap. 13. Multò magis vbi pro publica necessitate, vel vtilitate, vel meliori administratione Reipublicæ fiat suppressio generis, adeòut non intrent illæ considerationes, quæ ratione præiudicij famæ, & æstimationis, vel ratione odij, & liuoris, aut ratione notabilis mutationis status cadere possunt, & solent in reuocationibus, vel priuationibus particularibus, vt aduertitur in consueta Regalium sede, occasione agendi de potestate Principis tollendi ius tertij, (I) ac etiam in sede Beneficiali occasione agendi de iure amouendi in manualibus, cum (K) similibus,

Ali-

(H) *Lib. 13. de iurepatr. disc. 10., & 65.*
(I) *De Regal. disc. 148., & 177., & in alijs eod. tit.*
(K) *Lib. 12. de benefic. disc. 80., & in alijs.*

Aliqua verò dubitandi ratio in huiusmodi concessionibus gratuitis, & sine pretio, cadere potest, atque excitari solet, quando dicatur fieri ex causa meritoria, super quo nimium quidem se inuoluere videntur aliqui moderni Iuristæ, magis verò Morales cum illis theoricis, & distinctionibus, quæ tradi solent ad distinguendam donationem remuneratoriam à pura, & simplici, quæ aliam non habeat causam nisi illam beneuolentiæ, & liberalitatis, an scilicèt agatur de personis donare prohibitis, vel non prohibitis, & an merita narrata sint in genere, vel deducta sint ad speciem, cum alijs distinctionibus, de quibus in propria donationum Sede, (L) Verum, & in hoc procedi solet cum consuetis æquiuocis perpetuò resultantibus, quando cum generalitatibus proceditur, quoniam aliud est agere de validitate, vel inualiditate actus, vel de necessitate adhibendi in donationibus remuneratorijs illas solemnitates, quæ in puris, & simplicibus donationibus requiruntur, præsertim illam insinuationis; Et aliud est agere de corruptione actus, quod scilicèt, quamuis in verbis conceptus sit in figura donationis, vel gratuitæ concessionis, re tamen, atque attenta substantia veritatis magis, quàm cortice, seù formula verborum, & vocabulorum, dicatur contractus onerosus, & correspectiuus solutionis debiti, seù dationis in solutum illius speciei pro debito generis, ità corrumpendo naturam actus, illumque faciendo transire in diuersam naturam onerosam, & correspectiuam, ob quam intret obligatio euictionis, vel alia æquipollens. Ad primum enim effectum validitatis, vel solemnitatum, aliosque similes effectus, sufficiunt illa merita, vera quidem, seù verisimilia, itàut narrata non sint, ex sola cautela, ad legem fraudandam, atque sufficit esse talia, vt producant quamdam obligationem antidoralem, ob quam ex lege congruentiæ, & honestatis potiùs, quàm ex lege iustitiæ, & ex ciuili actione illud præmium, siuè illa remuneratio benè detur, & sic ad terminos iustitiæ distributiuæ potiùs, quàm commutatiuæ. Ad alterum verò effectum vt actus corrumpatur, atque transeat in diuersam naturam dationis in solutum, vel implementi obligationis, iuxtà terminos iustitiæ commutatiuæ, requiritur, vt merita non solùm deducta sint ad speciem, & probata, sed etiam, vt sint talia quòd obligent, ex lege, seù ratione iustitiæ naturalis, atque ciuilem producant actionem pro congrua remuneratione, adeòut actus necessarius potiùs solutionis debiti, quàm voluntarius liberalitatis, & gratitudinis exerceri dicatur. Iste verò posterior casus, vel nunquam, vel nimium raró verificabilis est in huiusmodi concessionibus, quæ per Papam, vel alium supremum Principem fiant coniunctis, vel familiaribus, aut Ministris, & subditis, quoniam isti ex debito tenentur Principi fidelitèr, & benè seruire; ideòque licet

(L) *De donation. disc. 66., & 70., & de feud. disc. 94., & alibi.*

licet valdè commendabiles in Principe censeri debeant meritorum remunerationes, attamen id procedit ad primos effectus, non autem ad istum, ad quem casus dici meretur idealis.

Et quamuis Iuristæ ex dicto cuiusdam antiqui grauis Canonistæ dicere soleant, quod quando Papa tollit officium, vel beneficium sine delicto, vel demerentia, tenetur illam personam prouidere, atque (vt præfatus antiquus Canonista dicit) illi dare vnum bonum cambium; & in quo assumpto scribentes in casu, de quo actum est in Capitulis proximè præcedentibus prò Officialibus, magnum constituebant fundamentum, illudque nimium exagerabant, idque apud aliquos superficiales magnum plausum habebat; Nihilominus dicebam, quod ista dici meretur vna ex consuetis Pragmaticorum simplicitatibus, vel ineptijs, dùm id procedit ex lege congruentiæ, & honestatis, & in casibus particularibus, in quibus agatur de Officijs, vel beneficijs collatis in remunerationem meritorum, quod si ex aliqua iusta causa, sine delicto, vel demerentia prouisi, oporteat, vel congruat illi tollere officium, vel beneficium iam collatum, debeat de altero prouideri, non autem vt teneatur Princeps, eiusque Camera soluere de iustitia pretium, & æstimationem; Multò verò magis, quando non agatur de tollendo officium, vel beneficium, vt illud alteri detur, firmo remanente officiorum, vel beneficiorum genere, ex quo in altera specie sine damno Principis, eiusque Cameræ potest illa persona prouideri, Officium, vel beneficium cessat, & resoluitur per extinctionem generis, Puta (exempli gratia). Multum emeritus Religiosus prouidetur de aliqua Abbatia, vel alia Prælatura suæ Religionis, si ex aliqua iusta causa oporteat, vel congruat illam ei tollere, vt alteri detur, tùnc iustum, & rationabile est, vt per Papam, vel alium superiorem prouideatur de altera Abbatia, vel Prælatura, quando casus vacationis contingat, sed si vniuersa Religio supprimatur, vndè propterea cessent, & resoluantur omnes eius Abbatiæ, & Prælaturæ, non per hoc sequitur, vt illi Abbates, vel Prælati, quantumuis emeriti, debeant in æquiualenti de proprio prouideri per Cameram, siuè illius æstimatio solui in pecunia. Idemque si Rex concedat nimium emerito militi feudum, quoniam si oporteat, vel congruat illud ei tollere, vt alteri detur, vel restituatur, iuxta exemplum iàm superiùs insinuatum, & in Feudali sede peractum, (M) quod feudum apertum ob felloniam possessoris, & alteri concessum huic tollatur, vt in vim Capitulorum pacis priori possessori restituatur, ratio quidem congruentiæ, & honestatis, ac etiam iustitiæ distributiuæ exigit, vt Rex debeat illum emeritum de alio feudo prouidere, quando contingat casus deuolutionis, sed si non prouideat, non per hoc dicendum est, quod eius Ærarium, vel Camera teneatur ad limites iustitiæ commutati-

(M) *De feud. disc.* 27.

21 tatiuæ soluere pretium; sicut tenetur acceptum pretium restituere, quando idem feudum Rex vendidisset, atque pretium in Cameræ vtilitatem versum esset, vt frequens praxis nostræ ætatis docuit; magis verò vbi Rex pro publica vtilitate, bonoque Regni gubernio aliquod feudorum genus extinguat, & supprimat, quoniam tunc manifestæ fabulæ speciem ista prætensio haberet, cum similibus; Ideoque in hoc primo casu Officiorum donatorum, adeòut Officiales foueant causam lucratiuam, nulla penitùs probabilis dubitandi ratio intrare videtur, quoties actus priuationis non redoleat positiuum delictum, cuius ratione de iustitia intret refectio eius, quod interest.

In secundo casu, in quo possessor Officij, quodd se, foueat causam onerosam, quæ tamen ex parte Principis, vel Cameræ non verificetur, quia 22 eius respectu concessio sit gratuita, & qui verificatur in illis Officialibus, qui pretio mediante emerunt immediatè, vel mediatè Officia à donatarijs, negari non potest, quod Officialibus patientibus Officiorum amissionem, aliqua assistat non scripta æquitas, quodque iste casus differat à præcedenti, in quo Officiales fouent causam lucratiuam; vnde propterea quando priuatio, vel remotio esset illicita, & iniusta, vtpotè sine causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis, & sine possessorum demerentia, tunc de iustitia intraret obligatio, non quidem euictionis, vel restitutionis pretij, cum isti termini nullatenùs intrent, dùm Camera adhuc consideratur tanquam donatrix, sed ex illa obligatione refectionis damnorum, & interesse, quà tenetur quilibet iniustus occupator, vel perturbator, dùm ille, qui priuationem, vel turbationem patitur, ità damnificatus remanet de proprio. Verùm quando sequatur actus ex iusta causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis, & per viam prouisionis vniuersalis, adeòut reputari mereatur casus fortuitus vt suprà, tunc ista æquitas apta quidem erit ad inducendam in Principe, vel Superiore quamdam commiserationem, ob quàm ex congruentia debeat, iuxtà idoneitatem, & qualitatem personæ damnificatæ, cum aliquo munere illam subleuare, sed non per hoc dici potest, quod ex lege iustitiæ naturalis, vel ex aliqua obligatione ciuili ad aliquid teneatur, cum solùm in his casibus intret, & concedatur illa æquitatiua actio, quæ oritur à prohibita locupletatione de alieno, siue ab actione de vtili in rem verso, iuxtà proximos sequentes casus, & per consequens iste censendus erit casus fortuitus, proprio infortunio adscribendus; Quæstione solùm cadente inter emptorem, & venditorem, an iste teneatur illi restituere pretium acceptum; Et quamuis sciam casum disputatum esse in Curijs aliquorum Regum vltrà Montes, ac etiam sciam resolutiones desuper proditas; attamen meum nolo explicare iudicium, sed locum veritati relinquo, cum iuxtà currentes circumstantias omnis ratio prohibeat proprium iudicium desuper proferre.

23 Tàm scribentes pro Officialibus, quàm etiam illi, qui in Congregatione deputata, & in Rota ad

23 eorum fauorem pro refectione pretij soluti sentiebant in casu, de quo in proximè præcedentibus capitulis pro refectione pretij soluti resignantibus, siuè vbi essent donatarij, siuè emptores à Camera, in ea maiori excrescentia, pro qua vltra pretium, per eos Cameræ solutum, ipsi venditores fecerunt, iuxtà sequentem tertium casum, magnam vim faciebant in eo, quod Papa huiusmodi resignationibus assensum dederit, easque approbauerit, ideòque aliàs resignatarij decepti remanerent à fide publica ipsius Papæ, retorquendo ea, quæ super intellectu Motus proprij B.Pij V. ex parte Cameræ dicebantur, superiùs insinuata Cap. 15., quod scilicet resignatarius, vel nouius emptor emere, & acquirere dicitur Officium, non à resignante, sed directè, & immediatè à Papa, itaut resignans sit solùm medium, vel instrumentum illius acquisitionis ob vacationem, quam inducit eius consensus, eum quo se ciuiliter mortuum facit, ac propterea debeat in hoc secundo, & respectiuè in tertio casu procedere idem, quod in quarto practicatum fuit cum ijs, qui directè, & immediatè à Camera emerunt, restituendo totum id, quod ab eis solutum fuit. Verùm istud motiuum pro meo sensu, nullum, nec facti, nec iuris fundamentum habere videbatur, ideòque nulla consideratione dignum. Non subsistit enim in facto, quonim nec ipse Papa, neque Datarius, qui est eius organum, quando huiusmodi resignationes fiunt, aliquam habent notitiam pretij, tàm in substantia, num istud interueniat, nec nè, quàm in quantitate, dùm in supplicationibus desuper porrigi, & signari solitis, nulla penitùs fit pretij mentio, & quandoque re vera illud non interuenit, quoniam sæpè huiusmodi Officiorum possessores ad impediendam, seù fraudandam vacationem, atque faciendas penè perpetuas acquisitiones ad vitam factas, solliciti sunt, imminente graui ætate, in cuius statu resignationes ampliùs non admittuntur, vt superiùs insinuatum est, illa, resignatione mediante, transferre in aliquem filium, vel nepotem, siuè alium iuniorem, ità mutando solùm periculum vitæ, ad proprium tamen commodum, adeòut persona resignatarij stet solùm demostratiuè pro dicti periculi regulatione, absque eo, quod aliquod interueniat pretium, vt præsertim verificabatur in pluribus Officijs suppressi Collegij, de quo supra; E' conuerso autem quando agitur de concessionibus immediatis, quæ fiunt per Papam de Officijs vacanti-

25 bus, tunc in supplicationibus iuxtà stylum desuper signari solitis, fit mentio pretij, cum ea differentia, quod quando concessiones sunt gratuitæ, dicitur quod pretium in genere condonatur, absque expressione quantitatis, quando verò sunt onerosæ, & per viam venditionis, specificatur summa, vel quantitas; Istaque discretiua inter vnam speciem supplicationum, & alteram, præsertim captiuauit intellectum aliquorum ex Auditoribus Rotæ Florentinæ, quæ fortè præ cæteris accuratiùs, & cum magno studio, ac replicatis disputationibus respondere curauit, dùm non contenta meo discursu ad hunc

hunc effectum transmisso, vt insinuatum est in facti serie superius enarrata Cap. 14., voluit videre integram positionem, omnesque informationes datas in Rota ex parte Officialium, istud enim solum motiuum aliquibus dabat ansam dubitandi, quæ cessauit cum transmissione supplicationum, iuxtà dictas diuersas formulas, & sic cessat motiuum ex solo facto.

Verùm vbi etiam pretij mentio in resignationibus quoque fieret, 26 siue quod aliàs constaret, quod Papa, vel Datarius eius certam haberet notitiam, adhuc tamen de iure id nullum penitùs fundamentum habet, nullaque iuris ratio, vel dispositio suadere videtur, vt consensus præstitus per interessatum super transmutatione personæ cum notitia pretij conuenti inter resignantem, & resignatarium, obligare debeat interessatum consentientem ad aliquam euictionem, vel ad refectionem illius maioris pretij, quod inter tertios contrahentes intercessit, ipse verò non recepit, cum potiùs regula iuris disponat in contrarium, quod consensus ab aliquo interessa- 27 to præstitus actui inito inter alios, præstitus censeatur pro suo iure, & interesse, & ne illum impugnare valeat, non autem vt inducat obligationem euictionis, vel solutionis eius, quod ipse non habuit, vt quotidiana praxis docet in plerisque contractibus tàm vitalitijs, quàm perpetuis, & præsertim frequenter in Curia in Societatibus Officij, de quibus infrà Cap. 20., quoniam si, exempli gratia, Titius recipit à Sempronio scuta mille ad Societatem Officij, & postea Sempronius creditor vult mutare periculum vitæ, atque transferre societatem in Caium, cuius persona pro eodem periculo attendi debeat, vtique cessante pacto ab initio, necessarius est consensus Titij debitoris, eodem modo, quo contingit in vsufructu, vel in censu vitalitio, alijsque similibus iuribus ad vitam, dum in illis procedit adamussim id, quod in istis Officijs, in quibus propterea hoc non est speciale, vt pluries insinuatum est. (N) Si ergo Titius debitor in mille, sciat quod Sempronius creditor pro cessione Societatis, quam Caio faciat reportet lucrum, & consequatur remunerationem in aliqua summa; quia sic cessionario expediat habere occasionem illius boni inuestimenti, non ex eo quod consensum præstat, atque de hoc notitiam habet, resultabit, quod dissoluta societate, teneatur restituere vltra mille per ipsum habita illud plus, quod inter cedentem, & cessionarium conuentum fuit. Idemque in censibus perpetuis ad libitum debitoris redimibilibus, vel in venditionibus perpetuis factis cum iure redimendi; quoniam cum veriùs, ac receptum sit, vt census cedi, vel vendi possit tertio pro maiori, vel respectiuè minori quantitate, quàm sit constitutus, si vendatur pro maiori, & debitor censuarius consentiat, non per hoc sequitur, vt in casu redemptionis teneatur restituere nisi sortem ab ipso receptam, &

(N) Disc. 148. de Dote.

pro qua census creatus est, dum è conuerso si emptus est pro minori pretio, adhuc debitor in casu redemptionis tenetur restituere totam sortem; Idemque vbi venditor redimere velit rem venditam cum iure redimendi, quæ cum eius consensu per emptorem vendita fuerit alteri, quoniam ipse aliam non habet obligationem, nisi restituendi primum pretium ab ipso acceptum, atque frequentiùs practicatur in locis Montium non vacabilium; Et hic est casus, dum consensus dicitur solùm præstitus pro suo iure, & interesse, in gratiam contrahentium inter se, ideòque nouam obligationem inducere non debet.

Idemque, & magis vbi vsusfructus, vel concessio vitalitia sequatur ex donatione, & titulo gratuito, quoniam si concedens in gratiam concessionarij consensum præstet, vt vsumfructum, vel rem concessam ad vitam alteri cedere possit, aliquo accepto pretio, non per hoc sequitur, si casus citra culpam, & delictum positiuum concedentis præbeat, vt cessionarius illa re frui amplius non possit, quod ratione solius consensus debeat ipse donator soluere cessionario pecuniam cedenti solutam; idque exemplificari potest, iuxtà frequentiorem praxim, in feudis Regni Neapolitani, in quo illorum adeò magnus vsus habetur, quoniam si Rex concedit alicui emerito militi, vel beneuolo familiari aliquod feudum gratis, Feudatarius autem illud posteà alteri vendat, accepto pretio, atque Rex huic venditioni præstet assensum, quem negare non potest, nec solet, quando Feudatarius habet legitimum feudi successorem, si tractu temporis pro bono Regni gubernio, & ex causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis Rex tollat vsum Baronum, & feudatariorum (vt fortè expediret), vtique prorsùs vanum esset dicere, quod Regia Camera teneri deberet soluere pretium, per possessorem solutum tertio, ex sola ratione assensus, qui præstitus censetur solùm pro validitate actus, & ad tollendum obstaculum prohibitionis. Aut si Papa gratis, vt solet, conferret alicui pinguem Canonicatum, puta Hyspalensem, vel similem, prouisus autem, iuxtà illius Regionis mores, illum resignaret alteri sub graui pensione, illicò pro certa summa extincta, adeòut, spectato effectu, resignatarius Canonicatum obtineret pro magno pretio soluto, hisque Papa assensum præbeat, resignationem, & extinctionem pensionis admittendo, si posteà ex iustis causis idem Papa supprimeret illud Capitulum, omnesque eius Canonicatus, & Dignitates, non per hoc dicendum erit, vt Camera teneatur reficere illi Canonico pecunias solutas, cum similibus, & hic est casus.

Idque si procedit in rebus, de quibus suprà, cum similibus, multò magis in subiecta materia, quoniam, vt animaduertitur suprà in Cap. 12. in stricta ratione, tàm legali, quàm Oeconomica, censura potiùs dignus videtur stylus ità de plano absque nouo pretio admittendi has resignationes de seniori in iuniorem, adeòut illa venditio, quam Camera facit ad vitam vnius, & pro pretio, quod vnius hominis vitæ verisimiliter est

a dapta-

adaptatum, fiat quodammodo perpetua cum pluribus, & reiteratis trasmutationibus personarum, & cum duratione annorum centum, & vltrà: Vndè propterea dicendum est id prouenire potiùs ex quadam benignitate, & gratioso beneficio, quod ità Papa impartiatur; Et per consequens nimium durum, & irrationabile, immò iniquum esset, quod contingente casu non illicito, neque criminoso, pro hoc benigno, & gratioso beneficio, deberet Papa, eiusque Camera pati pœnam adeo exorbitantem soluendi id, quod non recepit; Ac propterea licèt illis Officialibus, qui talem iacturam ex isto casu patiuntur, aliqua assistat æquitas, & ratio commiserationis, (quæ tamen nullo pacto assistit donatarijs, vt suprà) attamen longè maior est illa æquitas, quæ assistit Cameræ, cuius damnum, & iactura tendunt, vt aliàs dictum est, in damnum, & præiudi-28 cium multarum virginum, pupillorum, orphanorum, & pauperum, aliorumque miserabilium, & totius Reipublicæ, cuius bonum, tanquam publicum magis attendi debet, illudque præualere bono aliquorum priuatorum, qui neque de totali damno agunt, ob pingues fructus interim præceptos, vt inferiùs in quarto casu consideratur.

De tertio casu non videtur opus agere, vtpotè mixto, & participante de proximè præcedenti, & de se-29 quenti, illorum scilicèt Officialium, qui pro maiori pretio emerunt Officium ab illis possessoribus, qui pro minori pretio emerunt à Camera, quoniam, quo ad augumentum solutum possessori resignanti, per Cameram tamen non habito, participat de præcedenti secundo casu, ideòque intrant ea, quæ superiùs dicta sunt, & quo ad illud pretium, quod Cameræ soluit resignans, in cuius locum resignatarius succedit, eiusque ius, & personam repræsentat, participat de quarto sequenti, ideòque intrant ea, quæ de illo agendo dicuntur; Solùmque iste tertius casus à sequenti quarto differre videtur in eo, quod maius damnum, & præiudicium Cameræ dignoscitur in hac specie Officialium mediatorum, quàm dignoscatur in immediatis, vt infrà.

Quare agendo de quarto, & vltimo casu illorum Officialium, qui, mediante pretio Cameræ soluto, ab ista directè, & immediatè Officia emerunt, & sub quo casu veniunt etiam illi, qui mediatè Officia compararunt pro illa rata pretij, quod ab eorum Auctoribus est solutum, quos ipsi in hoc repræsentant, vt suprà, occasione casus particularis, de quo superiùs actum est, & qui huic operi causam dedit, suppressionis nempè Collegij Secretariorum Apostolicorum, expertus fui consueta extrema vitiosa, consuetamque opinionum varietatem, & æquiuocorum incursum, quod in omnibus rebus intellectualibus pro humana fragilitate, humanorumque intellectuum varietate sequi solet. Præscindendo siquidem ab ijs, quæ in dicto casu resultant ex illius Collegij legibus particularibus, de quibus actum est in Cap. 15., atque agendo de puncto in terminis generalibus dispositionis, vel rationis iuris communis. Vna opinio extrema est, quæ Offi-

Officiorum possessoribus assistit, vt 30 Camera Principis teneatur eis reficere integrum valorem currentem, non curando, an pro minori pretio acquisitio facta sit, iuxta sensum plurium Auctorum, deductorum in informationibus datis ex parte Officialium, in calce registratis, ex illa ratione, quòd licet ex causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis concedatur Principi disponere de bonis, vel iuribus priuatorum, eis inuitis, attamen id intelligendum est, dummodò verum pretium eis reficiatur, adeòut præfata causa publica suum operetur effectum excusandi Principem ab illa tyrannidis, & iniustitiæ nota, quam aliàs, dicta causa cessante, incurreret, priuando possessores eorum bonis, vel iuribus; Publicæ siquidem vtilitati, vel necessitati consuli debet cum effectibus publici Ærarij, quando istius vires suppetunt, illisque non sufficientibus, consulendum est cum collectis, & contributionibus omnium subditorum, pro qualitate personarum, vel modo facultatum, non autem cum graui damno, & iactura aliquorum particularium. (O)

Altera è conuerso extrema opinio est, in qua in dicto casu insistebant Camerales, plurium quoque habens fomentum auctoritatum, quas plenè cumulabant, vt videre est ex eorum informationibus, pariter in calce registratis, vt nihil reficiendum sit, ex eo quòd dicta causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis accedente, factum Principis dici debet casus fortuitus, assimilandus, vt aliàs dictum est, tempestati, vel incendio, siuè inundationi, alijsque similibus accidentibus, pro quibus nil præstandum est, cum dicatur infortunium.

Tertia verò opinio media est illa, quam in enunciato casu particulari sequutus fuit Pontifex, iuxtà seriem, de qua suprà Cap. 14., vt emptoribus restitui debeat illa pecunia, quæ soluta est Cameræ, ex æquitate prohibente locupletationem de alieno, & nè aliàs ità obtineat rem, & pretium, & ex alia æquitatiua actione de in rem verso.

Duæ priores opiniones continere videntur, vt dictum est, extrema vitiosa, prima namque obligans 31 Cameram ad reficiendum integrum valorem de tempore præsenti, quamuis pretium ex temporis beneficio, vel alio casu, absque sumptu, vel industria Officialium auctum sit, aspera, & vitiosa est, quoniam ità esset condemnare Cameram, quæ nullum patrauit delictum, ad patiendum pœnam, qualis esse dicitur, soluendi id, quod non est receptum, vt suprà huius Capituli initio prænotatum est, atque esset nimium grauare Rempublicam cum damno vniuersali populorum, quos ità magis grauare oporteret; Potissimè, quia ad huiusmodi actus deueniri non solet, nisi quando angustiæ vrgeant, vt in dicto casu particulari sequutum est, adeòut vel nullatenus occurri possit cum collectis, & contributionibus subditorum, iam depauperatorum, penèque ad impotentiam redactorum, vel non nisi cum magno incommodo, est practicabile, dùm è con-

(O) *Ex relatis in sæpius cit. disc. 148. de Regal.*

conuerso Officiales agunt potiùs de lucro captando, quod cedere debet damno, de quo euitando alij agunt, quibus maior assistit æquitas.

Nimium quoque id comprobante praxi, vel obseruantia vniuersali orbis ciuilis nostræ communicationis, quoniam adhibitis à me diligentijs, occasione dicti casus particularis, in Curijs penè omnium Re-32 gnorum, & Principatuum citra, & vltra Montes, concordes habui responsiones, non dari casum, vt in similibus suppressionibus restituatur aliquid vltrà id, quod per Cameram est receptum, frequentiùs verò minus, ob considerationes, de quibus infrà, post dispunctas omnes opiniones. Considerando potissimè magnam dignosci differentiam inter casum, in quo Princeps disponat de bonis, vel iuribus priuati indifferentibus, quæ sunt in 33 pleno, & libero priuatorum dominio, quod ad differentiam, allodiale dici solet, puta de domibus, vineis, alijsque prædijs rusticis, vel vrbanis, siuè de pecunijs, gemmis, argentis, censibus, & nominibus debitorum, & casum in quo, vt in subiecta materia, disponat de illis bonis, vel iuribus, quæ in dominio sint eiusdem Principis, adeòut priuatis concessum sit solùm quoddam ius fruendi temporale, vel dominium improprium, & subalternum ad certum tempus, vel sub conditione mortis resolubile; Priori namque casu longè maior dignoscitur exorbitantia, & asperitas, quàm in posteriori, in quo reassumit id, quod iam suum est, non permittendo vsum à se concessum, ideòque intrare debent termini restitutionis pretij percepti potiùs, quàm illi euictionis, vel refectionis damnorum, & interesse.

E conuerso secunda opinio pariter extrema, quæ omnem denegat resti-34 tutionem perinde, ac si ex infortunio, & casu fortuito id accidisset vt suprà; exorbitans quoque, nimiumque aspera videtur, ac etiam periculosa ad aperiendam viam fraudibus, ac tyrannidi, quia nempè adulatores fiscales, & Aulici, vt Principis genio adularentur, curarent huiusmodi suppressiones facere, vt ità magnum turpe lucrum, cum aliena iactura reportarent ad fauorem fisci, vel Cameræ; Quamuis enim frequentior praxis doceat, quod quando in indigentijs Princeps vtitur pro causa publica bonis priuatorum, raró valorem supplere soleat, attamen, vt in dicta Regalium sede aduertitur; (P) id contingit, quia aliæ angustiæ, & indigentiæ tunc non permittunt; Omnes tamen concordant vt ille, qui damnum patitur agnosci, & constitui debeat creditor satisfaciendus, quando cessatis illis angustijs, & calamitatibus, id commodè sequi poterit, quod tamen raró, fortèque nunquam, verificari solet. Considerando quoque magnam dignosci differentiam inter casum, in quo Princeps pro publica necessitate, vel vtilitate ità vtatur priuatorum bonis, vel iuribus, vt nulla eorum rema-35 neant vestigia, nullaque vtilitas cum tractu successiuo Principi, eiusque Cameræ resultet, puta, quan-

(P) *Dicto disc.* 148. *de Regal.*

quando vtitur priuatorum domibus, vel prædijs rusticis pro eis demoliendis, siuè deuastandis, arbores incidendo, ad effectum fortificationis Ciuitatis, vel Castri, vel tempore penuriæ vtitur frumento, alijsque victualibus, Populo famem patienti gratis distribuendis, cum similibus, adeòut priuatorum bona omnimodam patiantur consumptionem, & casum, in quo remaneat vtilitas, quæ duret, & successiuum tractum habeat, adeòut ad vtilitatem & locupletationem Aerarij, siuè ad eius liberationem à grauibus damnis, & interusurijs id fiat, qualis est casus illius suppressionis, de qua actum est suprà; Isto namque posteriori casu, cum commodè possit cum eisdem effectibus, vel eorum parte consuli indemnitati illorum, qui damnum passi sunt, iustum non est vt priuati omnimodam iacturam patiantur, isteque posterior casus non est ità necessarius, sicut prior, sed potiùs voluntarius, quamuis prudens, iustus, & pro publica vtilitate commendabilis, ac propterea ambæ istæ opiniones extrema vitiosa continere videntur, ideòque æqualiter sunt reprobatione dignæ.

36 Tertia opinio media, quæ solùm obligat ad restituendum acceptum ex æquitatiua actione de in rem verso, & nè aliàs detur locupletatio de alieno contra naturalem æquitatem prohibentem, vt vnus careat re, & pretio, & è conuerso alter obtineat vtrumque, licet me consulente, laudante, & cooperante practicata fuerit in dicto casu, qui huic operi occasionem dedit, quinimmò latiùs practicata fuisset, etiam cum illis, qui fouebant causam onerosam absque eo, quod Camera aliquid habuerit; quia nempè emerunt à donatarijs, vel cariori pretio emerunt à prioribus emptoribus, quando meo acquieuissent consilio, se remittendi pietati, & benignitati Pontificis, quod facere noluerunt; Nihilominùs tale consilium innixum potiùs fuit cuidam non scriptæ æquitati, magis verò prudentiali rationi, vt ità satisfieret ignaro, & stulto vulgo, frequenter obloquenti contra propria commoda, ad instar frænetici insanientis contra Medicum, dùm istæ, & similes prouisiones ad populorum leuamen, & beneficium ordinatæ sunt;

37 Non tamen de hoc mirandum est, quoniam connaturale hominum vitium est censurandi facta Dominantium, quantumuis iusta, benèque regulata sint.

De stricta siquidem iuris censura, pariter erronea censeri meretur hæc media opinio, erroneaque reputanda illa æqualitas, quæ inter omnes Officiales seruata fuit in restitutione

38 integri pretij soluti, quoniam non subsistunt superiùs consideratæ rationes locupletationis de alieno, & æquitatiuæ actionis de vtili in rem verso; Tunc enim istæ rationes intrarent, quando pretium, quod Cameræ solutum fuit, adhùc extaret in specie, vel in æquipollenti, quia nempè inuestitum esset tanquam capitale in bona stabilia, vel iura, quæ pro stabilibus habentur adhùc extantia, siuè quod erogatum esset in extinctionem æris alieni in sorte, cum tunc dicatur adesse versio, quæ durat, & extat de præsenti, vnde de consequenti resultat, vt eodem tempore ità habeatur res, & pretium contra natu-

naturalem æquitatem, sed quoniam, vt dictum est Cap. 3., & alibi, pretium, quod ex huiusmodi Officiorum venditione percipitur, respectu

39 Principis concedentis, habet speciem fructuum potiùs, quàm sortis, & veri pretij, cum sit quædam anticipata perceptio futurorum fructuum; ideòque non verificatur simultanea retentio rei, & pretij penes eamdem personam, contra naturalem æquitatem id prohibentem, quoniam pretium ampliùs non extat, vtpotè à multo tempore iam consumptum, tanquam fructus; Minusque verificatur æquitatiua actio de in remverso, vel prohibita locupletatio de alieno, quoniam ad hoc, vt ista intret, opus est, vt versum adhuc duret, atque de præsenti existat,(Q) quod non verificatur; Vnde propterea ex restitutione pretij à multo tempore habiti, & inter fructus in vsus currentes erogati, resultat ab-

40 surdum, cum euidenti Cameræ læsione omni iure prohibitum, vt pro fructibus per administratores pro tempore perceptis, & consumptis, coacta fuerit Camera in dicto casu contrahere debitum perpetuum, & fructiferum, cum erectione tot locorum Montium, & sic alienare proprietatem pro fructibus, quod omni iure, omnique ratione damnatum est.

E conuerso, respectu Officialium, illa pecunia, quam ipsi soluerunt, dici non potest, nec debet, iuxtà

41 veros iuris terminos, rei venditæ pretium, quoniam istud dicitur, quando æquiualet substantiæ rei, cuius loco subrogatum est pro eius intrinseco valore, quod in concessionibus vitalitijs dici non potest, quoniam per eas non alienatur substantia, & proprietas, minusque pretium retinet suam naturam, vt restituendum sit, quando res vendita euincatur; Ideòque licèt ex quodam vsu loquendi adhibeatur terminus emptionis, & venditionis, verè tamen in ipsa re non verificatur, sed potiùs verificatur in concessione, seù venditione commoditatis, vel facultatis fruendi, & percipiendi fructus ad vitam, tanquam per anticipatam fructuum venditionem sub incerta alea, vt pluriès dictum est; Vndè propterea potiùs iste dicendus est contractus innominatus do, vt facias, vt in Emptionis, & Venditionis sede, & alibi, agendo de his concessionibus ad vitam, aduertitur. (R) Ex indeque manat quod sicuti respectu Principis concedentis, eiusque Cameræ, illa pecunia, quæ sub nomine pretij vna vice recipitur, habet speciem fructuum, ità è conuerso in emptore, vel concessionario illi fructus, qui singulis annis, vel temporibus percipiuntur, habent speciem sortis, quæ ità minutatim, & in dies cum aliquo augumento, quando casus longæ vitæ concurrat, recuperatur, dùm illa pecunia, quæ soluta est, non retinet ampliùs naturam sortis, vt insinuatum est supra Cap. 12., occasione agendi de

42 fructibus perceptis ex huiusmodi iuribus vitalitijs per virum, vel per hære-

(Q) *Lib. 8. de credito disc. 72., & 73.*

(R) *De empt., & vendit. disc. 1. De seruit. disc. 78. cum alijs supra Cap. 3., & alibi.*

hæredem; siuè per fideicommissarium, & similes; Et per consequens ille Officialis, qui per multos annos Officium possedit, eiusque emolumenta percepit, in notabili parte suum pretium recuperauit, ideòque iustum non est, quod illud integrum consequi debeat, sed solùm ei debetur illa quantitas, pro qua verisimiliter æstimari potest futurum incertum tempus eius vitæ, & quæ æstimatio regulanda non est iuxtà quamdam computationem generalem factam à lege ad alios effectus, vt malè aliqui legulei pragmatici opinantur, sed iuxtà communem æstimationem pro statu, & qualitate cuiuslibet personæ. (S)

Prorsùs enim vanum est dicere, vt eamdem æstimationem habere debeat illud ius vitalitium, quod habuit de tempore concessionis factæ iuueni valido, & habeat post decem, & viginti annos, & quando concessionarius constitutus est in grauiori ætate, vel in deteriori statu valetudinis, vt notoria, & quotidiana praxis docet in censibus vitalitijs, & in extinctionibus, vel cessionibus commoditatis pensionum ecclesiasticarum, alijsque venditionibus ad vitam, & sic manifestus videtur error omnes pariformiter tractare, idemque pretium ab initio solutum restituere, cum potiùs in singulis possessoribus haberi debeat ratio ætatis, & valetudinis, ac longioris, vel respectiuè breuioris temporis, quo quilibet possessor hoc iure vitalitio potitus est.

Atque ad effectum faciendi hanc æstimationem, seù regulationem, notabilis quoque dignosci videtur 43 differentia inter tertium, & quartum casum, nempè inter Officiales immeditatos, qui directè, & immediatè obtinuerunt Officia à Camera ad eorum vitam, & illos, qui mediatè obtinuerunt, mediantibus scilicet resignationibus pluriès repetitis per longissimum tempus, etiam quandoque centenarium, & vltrà, quoniam prorsùs asperum, & irrationabile videtur, quod ille, qui vendidit rem ad vitam vnius personæ, & pro pretio vnius vitæ euentualitati proportionato, debeat pati priuationem eiusdem rei per adeò longum tempus, quod absorbeat duplum, & triplum, ac etiam quadruplum pecuniæ habitæ, & quod deinde istam integram restituere debeat. Vbi enim agitur de prima, vel vnica resignatione, intrare potest consideratio, quod mutatio de vna persona in alteram, siuè de vna vita in alteram, non sit adeò præiudicialis ob incertitudinem, àn priùs vnus, quàm alter sit defecturus, & nihilominus etiam isto casu, quando transmutatio fit de seniori in iuniorem, vel dè minus valido in magis validum, adhuc fabulosum est dicere, vt actus non sit grauiter præiudicialis, vt etiam superiùs insinuatum est, sed quando res ita in longum protrahitur, cum reiteratis, & multiplicatis resignationibus, ac mutationibus, adeòut naturaliter vita primi concessionarij, ac etiam primi

mi

(S) *Lib. 2. de Regal. disc. 30. lib. 7. de donat. disc. 54., & alibi pluriès.*

mi resignatarij durare non potuerit, tunc vlteriores admissiones resignationum, sine dubio, redolent implicitas donationes, & meras gratias sine pretio, vel sine recompensa, atque ad hoc attentè reflectendum venit, quoniam videtur clara veritas, quæ manibus palpatur. Siquidem ex nouem Officialibus fouentibus causam onerosam, etiam respectu Cameræ, eo quia ab ipsa, cum solutione pretij, mediatè, vel immediatè Officia habuerunt, compertum est, quod vnum Officium concessum fuit de anno 1565. Vnde per spatium annorum 113. per plures manus transiuit; Alterum de anno 1582., & sic per annos 98. Alterum de anno 1623., & sic per annos 56., Duo de anno 1627., & sic per annos 53. Alterum de anno 1643., & sic per annos 36. Alterum de Anno 1650., & sic per annos 29. Alterum verò de anno 1662., & sic per annos 17., & alterum de anno 1674., & sic per alios quinque; Ideòque excepto vltimo, liquet, an dici valeat, quod Camera habeat in manibus, & an remaneat de alieno locupletata, sed quod immò potiùs cum restitutione facta remaneat notabiliter damnificata.

Prætereà eatenus huiusmodi Officia vacabilia habere dicuntur suum 44 pretium, quod perseuerat in patrimonio libero, & allodiali regulatum ab illo valore, quem ei præbet communis vsus, regulari solitus à quantitate emolumentorum, & à qualitate temporum, quatenus inest libera facultas illa resignandi, stante pluriès insinuato stylo, quod resignationum admissio denegari non solet, nec potest, quando non accedat iusta causa grauis ætatis, vel infirmæ valetudinis, vndè propterea, si Officij possessor sit infirmus, vel in graui ætate constitutus adeò ut sit destitutus facultate resignandi, & spe recuperandi suum pretium, vtique quo ad eum, prorsus vanum est dicere, quòd officium habeat æstimationem pro communi, & currenti valore, dùm solùm æstimatur id, quod importare potest illa euentualis, & incerta fruitio, quæ sperari potest, donec eius vita duret, vt clarè ad sensum. Iste autem casus quando sequuta sit totius generis, vel Collegij suppressio, iuxtà sæpiùs insinuatam suppressionem Collegij Secretariorum, verificatur vniuersaliter in omnibus Officiorum possessoribus, quoniam extincto genere, verificari ampliùs non potest casus resignationis particularis, qua mediante possessor Officij reintegrari valeat de integro pretio, etiam cum aliquo augumento, & lucro, ideòque eius interesse æstimari debet solùm habita ratione illius incertæ spei, quæ superest fruendi emolumentis, donec ipse viuit, absque spe, vel potentia vendendi, quo casu pretium, neque ad dimidium, immò neque ad tertiam, vel respectiuè quartam immò minorem partem currentis valoris ascendit, vt docet frequens, & quotidiana praxis in locis Montium vinculatis, cum vinculo fideicommissi, vndè propterea emptor acquirit (T) solùm commodi-

(T) *Dict. disc. 30. de Regal.*

moditatem ad vitam venditoris, absque spe illam mutandi, ac faciendi illas translationes de persona ad personam, quæ fiunt in Officijs; istique videntur in puncto iuris veri, ac germani huius materiæ termini.

Hinc liquet quod illæ generalitates, cum quibus in consimili casu 45 suppressionis locorum Montium vacabilium procedit modernus huius Curiæ, doctus quidem, & probatus Canonista (V) ad rem facere non videntur. Nil obstante motiuo, quod aduersus hanc cessationem facultatis resignandi fieri posset in isto casu particulari, propter priuilegium expresse concessum per Innocentium VIII. Collegio Secretariorum, vt resignationes fieri possent semper, & quandocunque, etiam in articulo mortis; Tùm quia id intelligendum est in singulis possessoribus Officiorum, istis, atque Collegio adhuc in rerum natura extantibus, non autem postquam extincto Collegio, illa non sunt ampliùs in rerum natura, ne aliàs detur in eadem lege repugnantia, vel contradictio non admittenda, dùm idem Pontifex præsupposuit casum suppressionis; Tùm etiam quoniam eadem lex non potest diuidi, atque in parte acceptari, & in parte reprobari, ideòque aduertebam intrare dilemma ineuitabile, quod aut Officiales volebant illa vti, & cum eius dispositione procedere, & tunc non poterant aliud prætendere nisi ibi stipulatam summam ducatorum 62400., dùm supra in Cap. 15. ostensum est, quod Pius V. hanc legem non innouauit. Aut verò, seclusa dicta lege, procedendum est cum terminis generalibus iuris communis, & tunc istis attentis præmissa procedunt, ex quibus de facili poterit quilibet efformare illud iudicium, quod ego efformare nolo, vel efformatum explicare, an benè, vel malè iura Cameræ administrata fuerint in illa maiori suppressione locorum Montium vacabilium, de qua enunciatus modernus Canonista loquitur.

Alterum quoque dignoscitur nimium considerabile Cameræ præiudicium, ob quod euidentiùs liquet, quod cum magna benignitate ad Officialium fauorem processum fuerit, restituendo integram pecuniam acceptam, quod scilicet Secretaria Apostolica, seu Camera grauata vlteriùs remanet Monte in sorte scutorum 50. mil., erecto sub Sixto V. ad effectum obtinendi Officia Secretarij domestici, & Secretarij ad Principes, iuxta superiùs enunciata in facti serie recensita in Cap. 14., dum dicti Montis erectio concessa fuit sub lege, & obligatione illum extinguendi infra terminum duodecim annorum, vt ita Officia redire possint libera ad Cameram, quæ ita ex Officialium non adimplemento damnificata, & grauata remanet sine causa, vndè propterea, de iuris rigore, ex pecunijs solutis cum debitis protestationibus, & reseruationibus repetere posset summam pro dicti Montis extinctione necessariam.

CAP.

(V) *Fagnan. in cap. ex epistolæ de probat. ex num. 9. ad fin.*

CAP. XVIII.

De effectibus, tàm fauorabilibus, quàm odiosis, vel de commodis, & incommodis, quæ remanent in Officiorum possessoribus, etiam post dimissum Officium, & quando successor teneatur ad debita, vel onera, & facta prædecessores.

SVMMARIVM.

1 *De priuilegijs, & oneribus remissiuè, & quod in dubio attendi debet obseruantia.*
2 *De reseruationibus, & affectionibus Apostolicis beneficiorum, ratione Officiorum.*
3 *De priuilegio aliquorum Officiorum circa pensiones.*
4 *De alio priuilegio circa retentionem Prælaturæ.*
5 *De priuilegio Cameralium circa franchitias, etiam post dimissum Officium.*
6 *De errore procedendi cum generalitatibus, quia procedendum cum distinctione casuum.*
7 *De illis, qui desierunt esse Officiales per promotionem.*
8 *De illis, qui dimiserunt Officium cum restitutione pretij.*
9 *De illis, qui prouisionaliter, & tanquam Substituti sederunt in Camera.*
10 *De Cameralibus ad nutum amouibilibus, & quorum Officium non est venale.*
11 *De oneribus, ad quæ Officialis, dimisso Officio, teneatur.*
12 *Onera, quando afficiant Officia, etiam post vacationem.*
13 *De differentia inter assensum super obligatione feudorum, & reseruationem decreti super Officijs.*
14 *Quando Officium remaneat affectum ex facto Officialis, etiam post cessatum eius ius.*

CAP. XVIII.

Nimium prolixa digressio esset reassumere commoda, priuilegia, & prærogatiuas eorum, qui hæc Officia venalia obtinent, & è conuerso eorum incommoda, & onera, ob magnam eorum pluralitatem, ac diuersitatem, dum aliqua Officia maioribus gaudent priuilegijs, commodis, & preeminentijs, quibus alia carent, & è conuerso aliqua subiacent oneribus, incommodis, & seruitijs, à quibus alia sunt exempta, ideòque ad singulorum Officiorum, vel respectiuè Collegiorum erectionem, est recurrendum, istaque dubia existente, ad obseruantiam, & praxim, quæ in omnibus ambiguis est optima interpres, & interpretationum Regina; Præsertim verò de effectibus, qui ex istis Officijs resultant circa reseruationes, & affectiones Apostolicas beneficiorum, quæ ipsi obtinent, frequentissimè agi contingit in Beneficiorum sede, vbi etiam de illa affectione, quæ ratione semel contractæ reseruationis remanet etiam post dimissa Officia in illis beneficijs, quæ dum ipsa Officia obtinebantur, possessa fuerunt; Prout etiam in sede Pensionum agi contingit de illo priuilegio, quod aliquibus Officijs, siuè eorum possessoribus concessum est, retinendi pensiones ecclesiasticas vsque ad certam summam pro quolibet Officio, quamuis essent vxorati, etiam bigami, & non incederent in habitu, & tonsura, vt præsertim sunt illæ militiæ, vulgò *Caualierati*, qui Lauretani dicun-

dicuntur, cum similibus, de quibus, vt præmissum est, quilibet certificari potest in singulorum Officiorum, vel Collegiorum erectionibus, quæ omnes, vel pro maiori parte registratæ habentur in Bullario nouo, seù veteri.

Inter alias autem prærogatiuas, quæ remanent, etiam post dimissum Officium, tanquam effectus consummatus, dignoscitur in illis Officijs, quæ annexam habent Prælaturam, vt ista per Officij dimissionem, vel amissionem non cesset, nec amittatur, solumque circa vsum coloris violacei in aliquibus requiri solet, vt Officium per aliquod tempus retentum sit, puta per quinquennium, vndè propterea frequens praxis docet, vt illi, qui tanquam milites leuis armaturæ, animi dotibus, ac merito personali non multùm benè prouisi, in colore habitus totam vim constituunt, illumque adeò inordinatè ambiunt, curent huiusmodi Officia emere, sed nè periculo vacationis subiaceant, elapso statuto tempore, solliciti sunt illa resignare ad effectum, se reintegrandi de pretio, & quandoque cum aliquo augumento, dùm dictam vanam prærogatiuam coloris ità retinent, indeque sequitur, quod nimium raræ esse solent huiusmodi Officiorum vacationes, quodque ità Camera pro pretio, quod recepit intuitu concessionis vitalitiæ, graues soluat fructus pro concessione potiùs perpetua. Atque ex isto effectu retentionis, vel continuationis Prælaturæ, non obstante dimissione Officij, comprobatur quoque id, quod dictum est suprà Cap. 4., & alibi, quòd scilicet venalitas non consistit in dignitate Prælaturæ, vel in administratione iustitiæ, quæ illi annexa est, sed consistit in accidentali commodo illorum emolumentorum, quæ ità possunt adesse, & abesse citrà subiecti corruptionem.

4

Alter magis considerabilis effectus, qui adhùc remanet, & durat, non obstante dimissione Officij, seù illius vacatione per promotionem ad Cardinalatum, est ille, qui dignoscitur in Officijs maioribus, & primæ classis Cameralibus, vt sunt illa Camerarij, Thesaurarij Generalis, Auditoris, Clericorum, & Præsidentis Cameræ, qui potiuntur exemptionibus, & franchitijs à Dohanis, & Gabellis, alijsque oneribus, quoniam etiam post dimissum Officium, recuperato pretio, siuè post illud vacatum per promotionem, adhuc idem retinent priuilegium, quod ex quodam vsu extenditur etiam ad Officia Cameralia non venalia, vt sunt illa Gubernatoris Vrbis, tanquam Vicecamerarij, Aduocati, & Commissarij Cameræ, Aduocati pauperum, & Fiscalis generalis, dubitatione cadente, an sub hoc genere veniant eiusdem Cameræ ratiocinatores, vulgò *Computistæ*; (A) Quinimmò etiam illi, qui non habeant Officium in titulum, sed illud exerceant prouisionaliter, tanquam substituti per titularem absentem, vel impeditum, eadem gaudere solent prærogatiua, pro qua volitat dicterium ex quibusdam Apostolicis Con-

5

(A) *De Regal. disc.* 48.

Constitutionibus desumptum, quod sufficiat aliquando sedisse in Camera, quod in Officio Cardinalis Camerarij frequenter sequi solet, quia nempè iste absuturus à Curia ad aliquod tempus notabile alium Cardinalem, cum titulo Procamerarij, cum Papæ beneplacito, deputat.

Super hoc autem priuilegio, de quo non semel in Theatro agitur (B) 6 in facti contingentia dicebam, vt penè in omnibus mea, frequens quidem, non autem superflua, & vitiosa, sed semper opportuna, & proficua est dicendi consuetudo, erroneum esse procedere cum generalitatibus, & in abstracto, cum exinde perpetuò resultent æquiuoca, iustitiæ, & veritati præiudicialia, & confusiones inducentia, sed cum casuum distinctione, quæ omnium controuersiarum vera debet esse regulatrix, & norma; Ideòque tres constituebam casus, melius autem quatuor constitui debent, in quibus sequitur Officij vacatio. Primò 7 nempè per promotionem ad Cardinalatum, istoque casu, iusta, nimiumque rationabilis est consuetudo, vt retineant istam, aliasque prærogatiuas, tùm ob transitum ad maiorem dignitatem, ac ratione maioris benemerentiæ, & pro qua maiores pati oportet sumptus, tùm etiam ob depauperationem notabilem, quam ita promoti patiuntur citra eorum voluntatem, saltem declaratam, & apparentem, dùm promotiones fiunt motu proprio, non ad petitionem, vel supplicationem (quamuis hodiè in Cardinalibus ista peculiaris prærogatiua in eis, qui fuerint Camerales, vel nulla, vel satis modica sit, cum omnes Cardinales potiantur franchitijs pro mercibus, & bonis, quæ ab extrà introducuntur); Prærogatiua enim nimium considerabilis, qua discretiuè potiebantur Cardinales Camerales habendi franchitias, etiam pro mercibus, & bonis iam ingabellatis, & existentibus in fundachis, & tabernis, alijsque repositorijs in Ciuitate, aboleta est, rationabiliter quidem, ex motiuis, & rationibus in Theatro insinuatis. (C)

Alter casus est illorum, qui vo- 8 luntariè huiusmodi officia cum Papæ beneplacito dimiserunt, pretio accepto à nouiter prouisis de Clericatu, quia nempè statum mutare voluerint, vel acceptando aliquam Ecclesiam actualis administrationis, aut titularem, vt nostra ætate practicatum vidimus in plerisque, & præsertim in Cardinali Bonuisio, Cameræ Decano, qui vendito Clericatu, contentus Archiepiscopatu titulari se recepit in patriam, cuius postmodum Episcopus fuit, cum Cardinalitia dignitate, sine Officij amissione, obtenta; & fuerunt Clericus Cameræ Torregianus, qui vendito Officio obijt Archiepiscopus Rauennatensis, & Clericus Cameræ Trottus, adhuc viuens, Episcopus Pa-

(B) *In relatione Curiæ disc. 33., & latiùs in annot. ad illum in supplemento, & in Miscell. Eccles. disc. 47., & 48. pariter in supplemento.*

(C) *Miscell. Eccles. disc. 47. in supplemento.*

Papienſis cum ſimilibus; Vel quia non ſolum Clericatum, ſed etiam Prælaturam ipſam, & vitam eccleſiaſticam eis dimittere viſum eſt, tranſeundo ad ſtatum ſæcularem, ac etiam ducendo vxorem, vt pariter noſtra ætate praxis docuit in pleriſque Cameræ Clericis, & præſertim in Clerico Manzolo, qui vendito Clericatu, & Vxore ducta, miſerabiliter poſtea obijt, & de quo habentur diſputationes ſuper imputatione pretij in legitimam, (D) vt ſuperiùs in Cap. 12. inſinuatum eſt, ac etiam fuerunt Clericus Cameræ Aribertus, qui vxore ducta mortem violentam quoque per manus eius ruſticorum, vel colonorum miſerabiliter paſſus eſt, ac etiam Clericus Cameræ Cæſarinus, qui ex neceſſitate quadam potiùs, quàm voluntate, Clericatum vendidit, & Prælaturam dimiſit, vt ſuccederet in Ducatu, & pingui huius Domus primogenitura, de cuius ſucceſſione quando eius, adhuc viuentis, abſque prole mors contingat, præuentiuè inter fœminas habetur alibi actum. (E) In iſto autem caſu dictus vſus continuationis franchitiarum parùm probabilis, malèque fundatus videtur, dùm dimiſſio eſt voluntaria, & cum omnimoda recuperatione pretij, vndè propterea cauſa reducitur ad non cauſam, nullaque ſuppetit ratio probabilis, quæ iſtam ſuadeat continuationem, ſed potiùs in contrarium vrgent, tùm dicta ratio ceſſantis cauſæ, iſtiuſque reductionis ad non cauſam, tùm etiam fortiùs ob fraudes, quæ ita de facili fieri poſſent, vt aduertitur in ſuperiùs inſinuato loco, (F) in quo de iſta prærogatiua particulariter agitur, quod ſcilicet primogenitus alicuius ditiſſimæ Domus, puta Burgheſianæ, vel Columnenſis, & ſimilis; cuius nimiùm intereſſet iſtud habere priuilegium, quod magnum importaret redditum ob amplitudinem patrimonij, & bonorum, quamtùs deſtinatus eſſet ob ſperatam ſucceſſionem in primogenitura ſtatui ſæculari, & coniugali, poſſet nihilominus viuente patre emere Clericatum Cameræ, veriſimiliter ſibi non denegandum, vt ità facto caſu ſucceſſionis, ſe reintegrando de pretio ſoluto, abſque vlla impenſa, vllaque iactura, magnum redditum ſibi comparare poſſet, quod vtique manifeſtum videtur abſurdum, ideòque illa verba, *quoad eos, qui ſederunt in Camera*, intelligenda videntur cum terminis habilibus, & reſpectu illorum, qui digni ſunt, vt iſtam continuent prærogatiuam, ſecùs autem in iſto caſu, in quo reuera nulla ratio ſuppetit, atque ità ſufficit verificari in primo caſu verba prædicta, quæ dici non poſſint omninò otioſa, & ſuperflua.

9 Tertius eſt caſus illorum Cardinalium, qui aliquando ſederunt in Camera prouiſionaliter, tanquam ſuffecti in locum Camerarij abſentis aliqua longa abſentia, & qui cum Papæ beneplacito, quandoque vnum,

(D) *Rot. apud Merlin. deciſ. 273. repetit deciſ. 54. par. 5. recent.*

(E) *Lib. 10. de fideicommiſſ. diſc. 201.*

(F) *Dict. diſc. 47. in Miſcell. Eccleſ. in ſupplemento.*

vnum, & quandoque alterum sibi beneuolum Cardinalem deputare solet in Procamerarium, istoque casu probabiliùs videtur quoque malè fundatam esse consuetudinem, cui abusus potiùs nomen conueniat, circa continuationem huius prærogatiuæ, etiam post dictum munus cessatum, quoniam ità esset repositum in libito, & facultate Camerarij facere id, quod facere non solet Papa, faciendo exemptos multos Cardinales cum præiudicio Cameræ, quod nimiùm graue erat ante dictam moderationem, per quam hodie illud modicum, parùmque considerabile remanet, vt superiùs dictum est. Vt enim aduertitur in enunciato discursu desuper edito, rationabile est, vt absente Camerario, qui ratione absentiæ non introducit merces pro eius vsu, vndè propterea dicta prærogatiua non potiatur, vt ea potiatur ille, qui suum occupat locum per quamdam speciem præmij eius laboris, & sic quod respectu Cameræ adsit vnus Camerarius, non autem, vt detur ista multiplicatio contemporanea, & cum tractu successiuo, adeòut Camera eodem tempore agnoscere cogatur multos Camerarios, quod vtique irrationabile absurdum dicendum videtur.

Ex eisdem rationibus idem dicendum venit in alijs Officialibus Ca-
10 meralibus, qui sunt ad nutum amouibiles, & quorum Officium non est venale, ideòque nullam fouent causam onerosam, vt sunt Gubernator Vrbis, tanquam Vicecamerarius, Aduocatus, & Commissarius Cameræ, & Procurator generalis fisci, & alij, quoniam Camera vnum agnoscere tenetur, ac immunem tractare Officialem, quem eximit ab eius oneribus ob labores, quos in eius administratione supportat, sed nulla suppetit ratio, quæ suadeat dictam multiplicationem, ideòque iste pariter dicendus videtur abusus, ad quem retroactis temporibus vberrimis non reflectabatur, benè tamen reflecti debet in currentibus angustijs miserabilium populorum, quando cum debita charitate, & conuenienti zelo boni publici, (quærendo quæ sunt Reipublicæ, & Principatus, non autem solùm propria, & priuata commoda) illi, ad quos pertinet, eorum munus benè exercere velint, vt tenentur.

Quoad onera, quæ Officio incumbunt, an eo dimisso ad aliquid Officialis teneatur, occasione parti-
11 cularium controuersiarum, de quibus in consueta Regalium sede (G) ex hoc etiam agnoui errorem Pragmaticis connaturalem procedendi cum generalitatibus, vel cum aliquarum auctoritatum littera, non reflectendo, vt decet, ad debitas distinctiones; Quamuis enim vera sit regula generalis, quod obligatio occasionalis, vel causatiua cesset ipsa causa, vel occasione cessante, vt frequenter in praxi habetur in illis tertijs aliquorum bonorum possessoribus, qui explicitè, vel implicitè se obligant ad canones, liuellos, census, collectas, aliaque onera, quibus ipsa bona grauata sint, quoniam intelligitur, donec ipsi fuerint illius rei possessores, vel quod pro talibus de iure haberi

(G) *De Regal. disc. 7. cum plur. seqq.*

haberi debeant, quia nempè vitio, vel culpa sua desierint possidere, secùs autem vbi non sint ampliùs possessores tanquam ex cessante causa, quod rectè his terminis adaptatur; Attamen id non ita generaliter, & indefinitè capiendum est, quoniam intelligendum venit de illis oneribus realibus, vel quasi, quæ sine proprio facto, nullaque reportata vtilitate, ipsi rei insint; secus autem vbi agitur de onere per ipsum Officialem, vel possessorem respectiuè imposito ad propriam, & priuatam vtilitatem, quoniam tunc licet desinat esse Officij possessor, vel quia illud cum licentia Papæ alteri resignauerit, vel quia per mortem illius personæ, sub cuius vitæ periculo Officium staret, illud vacauerit, adhuc eius obligatio durat, vel erga eos, in quibus onera adimplenda sunt, vel erga successorem, siue erga Cameram pro releuatione indemnitatis, ne aliàs detur inconueniens, quod ipse locupletatus remaneret de alieno, dum Officium dimittere, vel restituere tenetur in eo statu, in quo illud recepit, quoties deterioratio, vel diminutio prouenìat à facto proprio, secus autem vbi à casu fortuito, & non culposo; Intelligendo de oneribus in futurum, siue de sorte principali, & causa productiua eorundem onerum, quoniam quo ad annualitates decursas de tempore, quo ipse fuit possessor, & percepit Officij fructus, & emolumenta, ex quibus currentia onera in dies, & tempora adimpleri debebant, non dubitatur eius obligationem adhuc durare, quamuis agatur de oneribus merè realibus, sine facto proprio contractis, dùm istud dicitur debitum proprium, quod in singula tempora solui, & adimpleri debebat cum fructibus, & æmolumentis currentibus ab eo perceptis.

Dictaque obligatio circa sortem, vel causam productiuam illorum onerum, quæ facto proprio in pri-
12 uatam causam, vel vtilitatem imposita sunt, durat etiam dimisso, vel vacato Officio in eius persona, vel hęreditate, & bonis, quamuis cum Papæ auctoritate, & beneplacito id sequutum sit, ita & taliter quod ipsum Officium, & in eo successores ipsi oneri subiaceant, quia nempè illi, ad quorum fauorem illa imposita sunt, non fidem personæ Officialis, sed fidem publicam ipsius Principis, ipsiusque Officij sequuti sint, vt (exempli gratia) contingit in erectione alicuius Montis super vno, vel pluribus Officiejs iuxtà casus in enunciata Regalium sede disputatos, quoniam tunc Camera, ipsumque Officium facere dicuntur personam fideiussoris, vel correi obligati pro Officiali, qui ad instar principalis debitoris fideiussorem releuare tenetur, ideòque meritò Camerales consueuerunt cogere Officiales, vel eorum hæredes, etiam post dimissum, seù vacatum Officium, ad extinctionem, & dissolutionem debiti in eorum priuatam causam contracti. (H)

In hoc enim differunt illa debita, quæ per Officialem contrahantur iure, & nomine proprio cum creditoribus

(H) *Locis proximè supra citatis.*

toribus eius fidem ſequentibus, cum illo Papæ aſſenſu, vel beneplacito, quod præſtari dicitur cum ſæpiùs enunciata reſeruatione decreti, & illos, qui in dicto caſu erectionis, vel aggregationis Montium ſequuntur fidem publicam, ipſique Officio, & Cameræ potiùs credere dicuntur, vt hoc poſteriori caſu Officium remaneat affectum, quamuis per mortem vacet, prædicta actione releuationis indemnitatis competentes Cameræ tanquam gerenti perſonam fideiuſſoris, priori autem caſu Officium redeat liberum, adeòut conceſſio reſeruationis decreti facta cenſeatur pro ſola validitate actus, & pro illa potioritate aduerſus alios officialis creditores, de qua habetur ſupra Cap. 10. non autem, cum ipſius Cameræ præiudicio. Atque in hoc differunt feuda ab his Officijs, quod in feudis, quando Dominus directus præſtat aſſenſum eorum obligationi, tune niſi curauerit ſibi conſulere cum clauſula, ſine 13 præiudicio, vel altera æquipollenti, ipſa feuda remanent affecta, etiam vbi eorum deuolutio ſequatur, abſque eo quod, iuxtà communem praxim, detur actio eidem Domino indemnitatis, vel releuationis in hæreditate, & bonis liberis Feudatarij, quoties aliàs cautum non ſit, ſecus autem in his Officijs, quæ libera redeunt ab ijs, qui Officialis fidem ſequuti ſunt, niſi aliàs expreſsè caueatur.

De Offic. Venal. Vacab. Rom. Cur.

Tunc autem ſucceſſor in Officio tenetur ad onera prædicta in propriam, & priuatam cauſam per prædeceſſorem impoſita, vel contracta, quando ſucceſſor obtineat Officium per viam reſignationis ſibi factæ per prædeceſſorem, mediante pretio inter eos conuento, cum expreſſa huiuſmodi onerum ſuſceptione, quæ propterea dicuntur pars pretij, adeòut eorum intuitu illud minus reſignanti ſolutum ſit, quàm ſolui debuiſſet, ſi talia onera non adeſſent. (I)

Ille quoque datur caſus obligationis Officialis, etiam poſt dimiſſum, vel vacatum Officium, quando ſcilicèt debitum, vel onus proueniat ex eius culpa, vel negligentia, 14 & pro quo de iure, vel de ſtylo competere poſſet actio ſuper Officio, & contra ſuceeſſorem, puta quia Officialis Notarius riſico Officij aliquam minùs idoneam fideiuſſionem recepiſſet, quoniam vbi etiam parti intereſſatæ competeret actio contra ſucceſſorem, & ſuper ipſo Officio, cuius fidem intereſſatus ſequutus eſt potiùs, quàm illam perſonæ, vt probabiliùs videtur, (ſuper quo tamen nil firmatur, cum occaſio non dederit id formiter examinare) adhuc tamen ille Officialis tenebitur releuare Cameram, vel ſucceſſorem eodem modo, quo ſupra dictum eſt de locis Montium, & ſimilibus.

(I) *Diſc. 8., & ſeq. de Regal.*

CAP. XIX.

An, & quando Officialis teneatur de facto substituti.

SVMMARIVM.

1 *De Doctoribus tractantibus de materia, quando Officialis teneatur de facto substituti.*
2 *De distinctione classium Officiorum venalium.*
3 *De distinctionibus, cum quibus materia est regulanda in Officijs Prælatitijs.*
4 *De alijs Officijs minoribus Cancellariæ.*
5 *De Notarijs.*

CAP. XIX.

PEculiare non est hoc thema Officiorum venalium vacabilium, de quibus tantùm in hoc opere agitur, cum alijs etiam Officialibus generaliter id congruat, qui gratis deputati sunt, & quorum personæ industria electa sit, quia nempè ad iustitiæ administrationem, vel ad Ciuitatis regimen, siuè ad arcis, vel Castri custodiam, aliaque similia munia sint electi. Quia verò notabilis dignosci videtur differentia inter vnam, & alteram Officialium speciem, propositum verò est, vt initio protestatum fuit, ex ibidem insinuata occasione, agere solùm de Officijs venalibus Curiæ Romanæ, idcircò persistendo in eodem proposito strictè de his agendi, non autem in alijs extra intentum euagandi, 1 pro alijs, & generali cognitione materiæ, sufficit se remissiuè habere ad illos modernos, qui de illa tractant, apud quos alij antiquiores collecti sunt, ideòque apud eos poterit curiosus sibi satisfacere. (A)

Quatenus itaque pertinet ad possessores Officiorum venalium Romanæ, siue Papalis Curiæ, de quibus hactenus actum est, reflecten- 2 dum venit ad tres eorum species, vel classes, de quibus supra Cap. 2. Vbi enim agitur de Officijs Prælatitijs primæ classis, quibus annexa est Prælatura, & administratio iustitiæ, vel iurium Cameræ Apostolicæ, adeòut personæ fides, idoneitas, & industria principaliter considerata sint, venalitas autem non consistat in ipso munere, sed in quibusdam pinguibus emolumentis, quæ Officio sunt annexa, vt sunt Officia Camerarij, Thesaurarij, Auditoris, & Clericorum Cameræ, & similia ibidem recensita; Et tunc, aut substitutus est necessarius, adeòut 3 Officialis, etiam inuitus illum deputare debeat, non ad eius electionem, sed ad illam Papæ, vt (exempli gratia) contingit in Auditore Ca-

(A) *Constant. in l. nullus C. de Decurion. lib. 10. ex n. 57. Amichangel. de Offic. q. 5., & 7., Rouit. cons. 87. lib. 1. decis. 79., De Marin. resolut. 3., vbi Roder. in addit. Reuert. decis. 206., & 325., vbi adden. Afflict. contr. 45., Rot. apud Greg. decis. 233., & apud Ottob. dec. 142., De Luca ad Franc. dec. 212. lib. 2. De Regal. disc. 86., et alibi*

Cameræ, qui tres habet, & deputat substitutos, siuè Locumtenentes, duos nempè in ciuilibus, qui Prælati esse solent, & vnum togatum in criminalibus, quos Papa eligit, seù nominat, eodem modo, quo prædicatur in Cardinali Vicario Vrbis, qui habet substitutos, nempè Vicegerentem, & Locumtenentem in ciuilibus, ambos Prælatos, & togatum Locumtenentem in Criminalibus, atque tunc certum est, quod tàm ad effectus criminales, & pœnales, quàm etiam ad effectus ciuiles, Officialis de huiusmodi substitutorum facto non tenetur, cum non ab ipso, sed à Papa eligantur, atque sit deputatio necessaria, ideòque nil ei obijci valeat. Aut verò agitur de illis substitutis, qui voluntariè, & in adiutorinm deputentur pro laborum diminutione, vt (exempli gratia) praxis docet in eodem Auditore Cameræ circa eius Auditorem domesticum, explicare solitum illa acta, quæ ab ipsomet Auditore explicari dicuntur, adeòut volens possit illum non deputare, eiusque opera non vti, illaque acta explicare per se ipsum, ac etiam contingit in Cardinali Camerario, in Clericis Cameræ, & in Thesaurario Generali, qui habere solent Auditorem domesticum, ab eis pro libito deputari solitum, quo mediante multa explicant acta, & munia; & tunc stante consuetudine, quam vtpotè notoriam Papa scit, & tollerat, quoties in electione dici non valeant culpabiles, quia nempè viros communi opinione probos, & idoneos reputatos elegerint, ab eorum culpis, & defectibus excusabiles quidem erunt ad effectus criminales, & pœnales, non autem ad effectus ciuiles pro iure, & interesse partium, vel ipsius Cameræ, quoniam factum istorum reputatur de iure ipsorum factum proprium; Ad instar eorum, quæ habemus in Episcopo aliquos explicante actus per Vicarium, vel per aliquos substitutos, quoniam si essent in vsu illi Vicarij fixi, & necessarij, qui apud Canones habentur, nempè Archidiaconus in temporalibus, & Archipræsbyter in spiritualibus, tunc de eorum facto nullo modo teneri deberet, sed quoniam isti Officiales veri recesserunt ab aula, vndè remanent solùm Archidiaconus, & Archipresbyter abusiui, ad quosdam honorificos, & præeminentiales effectus, vt in Præeminentiarum sede aduertitur, & alibi, (B) habere autem solet Vicarium, vel Officialem generalem, qui prædictorum partes in spiritualibus, & temporalibus implet, quem ad nutum amouibilem ad eius libitum eligit, & potest non eligere, cum possit volens iudicare, & explicare acta per se ipsum, & non cogatur Vicarium habere, vt in Iurisdictionali sede, & alibi pluries habetur, (C) consuetudo verò communis est, vt illum habeat, idcircò quoties obijci non potest delictum, seù culpa ob malam electionem, intrat eadem distinctio circa effectus pœnales, & circa inte-

(B) *Lib. 3. de præeminent. disc. 20. & alibi.*
(C) *De iurisdict. disc. 24.*

interesse partium; Atque eadem distinctio adaptabilis videtur in hac prima classe Officiorum Prælatitiorum, Abbreuiatoribus de parco maiori, & Regenti Cancellariæ, alijsque similibus eodem Cap. 2. recensitis, quoniam licet attenta lege eorum erectionis, debeant per se ipsos illa munia explere, adeòut personæ fides, & industria electa videatur, nihilominùs stante consuetudine, quæ nota est, & tolleratur, supplendi per substitutos, fortè illarum rerum magis peritos, cum eadem distinctione procedendum videtur, vndè propterea ex communi Curiæ sensu, exorbitans, & rigorosa iudicata fuit praxis sub Innocentio X. quod in notorijs scandalis, quæ in Dataria, & Cancellaria obuenerunt ob crimina aliquorum Officialium, qui condignas soluerunt pœnas, longam carcerationem passus fuerit quidam Prælatus, qui Officium habebat in titulum, ob culpam substituti.

Cum eadem distinctione procedendum videtur in alijs Officijs secundæ Classis, quæ aliquam habent 4 annexam administrationem, siue annexum exercitium, vel ministerium, (vt exempli gratia) sunt Scriptores Apostolici, Registratores, & alij recensiti in Cap. 2. sub hac secunda Classe, quoniam licet attenta eorum natura, & lege erectionis, electa videatur fides, & industria personæ, quodque per se ipsos munia sibi incumbentia explicare debeant, nihilominùs consuetudo diuersimodè disponit, vel probat quod rari sunt illi Officiales, qui huiusmodi negotiorum peritiam habentes, illumque laborem gratia maiorum emolumentorum sufferre volentes exercent per se ipsos, atque exercitium pro maiori parte esse videtur penès substitutos, quorum fides, & peritia probata sit per Vicecancellarium, siue per Regentem Cancellariæ, vel aliàs iuxtà stylum cuiuslibet Collegij.

Maior autem personæ fides, & industria desiderata videtur in Officijs Notariorum scribentium acta 5 iudicialia; Et nihilominùs etiam in istis ex eadem consuetudine quodammodò necessaria ob negotiorum multiplicitatem, habetur iste vsus substitutorum, qui cum eadem distinctione excusare debet Officiales in pœnalibus, non autem quo ad interesse partium; puta (exempli gratia) Notarij Auditoris Cameræ, qui maiora Curiæ negotia explicare videntur, non possunt per se ipsos omnia scribere, & peragere, cum videatur impossibile, ideòque vsus præbet, quod ipse Notarius Officialis residet in consueto loco, in quo Officium exercetur, pro actis verò explicandis plures habet substitutos, tres nempè pro actis ciuilibus ipsius Auditoris Cameræ, & duorum eius Locumtenentium in ciuilibus, vnum in criminalibus, & alterum pro rogitibus Instrumentorum, omnes tamen acta gerere dicuntur nomine Notarij Officialis, à quo subscribuntur Instrumenta, aliæque expeditiones, vndè de eorum culpis, & factis tenetur quidem Officialis pro interesse partium, durum verò, & impracticabile esset, vt in criminalibus luere deberet pœnas eorum criminum, & sic cum sua proportione

in

in Notarijs aliorum Tribunalium; Quinimmò in hoc genere Notariorum adsunt aliqua Officia, in quibus ipse Officialis nullatenùs se ingerit, sed Officium locat alicui Notario perito ad exercendum, cum ipsi Officiales soleant esse viri nobiles, & qualificati, ad illud ministerium nullatenùs apti, siuè quod Officium in substantia residet penes aliquod Collegium, seù locum Pium, vt (exempli gratia) est Officium Notarij criminalis Gubernatoris, quod est Archiconfraternitatis Charitatis, & Officium Archiuij, quod est penesCollegium Scriptorum Archiuij, constitutum ex magno numero Officialium, ac etiam Officium Notarij ciuilis Gubernatoris, & Officium Notarij Ripæ obtineri solent à personis nobilibus, & qualificatis, à quibus locantur; Vndè propterea quæstiones disputari consueuerunt superdefalco per conductorem prætenso, ratione diminutionis aliquorum emolumentorum, (D) siuè super oneribus, & expensis, quæ Officio incumbunt, an à locatore, vel à conductore fieri debeant, vel quæ actio aduersùs locatorem competat, cum similibus, vt patet ex casibus, particulariter super eis disputatis in Theatro, (E) cum similibus. In Officijs verò tertiæ classis ista inspectio non cadit, quoniam nullam habent annexam administrationem.

(D) *Lib. 4. de locato disc. 3.*
(E) *Lib. 2. de Regal. disc. 21., & de locato disc. 39.*

CAP. XX.

De Societate Officij.

SVMMARIVM.

1. *Quare de hoc tractetur.*
2. *Super quibus Officijs iste contractus fieri soleat.*
3. *De contractu Societatis, in qua vnus ponit pecuniam, vel merces, & alter operam.*
4. *De introductione Societatis Officij.*
5. *De Taxa fructuum, qui soluuntur datori pecuniæ.*
6. *Dubitant aliqui de isto contractu, sed malè.*
7. *Quando intret infectio vsuraria.*
8. *De moderatione Taxæ fructuum.*
9. *De varijs modis directis, & indirectis, vel obliquis, in his contractibus.*
10. *Quale sit subiectum contractus, & quomodò resoluatur, & de alijs.*

CAP. XX.

Quamuis ista materia propriam, ac particularem habeat Sedem, diuersaque sit ab illa, de qua in præsenti 1 tractatione agitur; Nihilominùs quia iste contractus, qui Romanæ Curiæ fortè singularis est, non nisi super Officijs venalibus, & vacabilibus celebratur, quinimmò, neque super omnibus, sed solùm super ijs, quæ 2 ministerium, & operam personalem annexam habent, adeòut eorum emolumenta ex duplici proueniant causa, nempè ab opera personali, & à pe-

à pecunia, quæ erogatur pro acquisitione Officij, adeòut vnum sine altero non sufficiat, ad instar negotiorum socialium, & mercantilium, siuè habentium mixturam pecuniæ, & mercium, ac artificij, vel operæ personalis, vt pro frequentiori, fortèque omnimoda praxi, sequitur in Officijs Notariorum Auditoris Cameræ, aliorumque Tribunalium, ac in Officijs Cursorum, idcircò non incongruum est, sub ista Officiorum venalium,& vacabilium tractatione, aliquam annectere breuem, ac summariam notitiam istius contractus, vt sciatur quid contineat, qualemuè cum Officijs connexionem habeat, dùm circa eiusdem materiæ quæstiones, & regulas poterit curiosus sibi satisfacere in eius sede, in qua de illo particulariter agitur. (A)

Quemadmodum itaque, vt præmissum est, frequens vbique est contractus à iure probatus illius societatis, in qua vnus contrahentium pecuniam, seù merces, aut animalia, alter verò operam præstet, cum participatione lucri,& periculi,seù commodi, & incommodi ad vtriusque ratam, & proportionem, vt in Vsurarum sede aduertitur, & alibi; (B) Hinc ad instar, ex Romanæ Curiæ aliqua consuetudine introductus est iste contractus Societatis super huiusmodi Officijs, quod scilicet non habens ille, qui aptus est ad illud Officium exercendum pecuniam pro illius acquisitione, inueniat alium, qui pecuniam accommodet; cum hac societate, qua mediante subiaceant ambo periculo vacationis Officij, & è conuerso participent de commodo emolumentorum pro rata, & proportione laboris, & industriæ personalis, & pecuniæ respectiuè, eodem modo, quo in dictis negotijs socialibus sequitur. Sed quoniam circa lucrorum, & emolumentorum quantitatem, & veritatem inter huiusmodi socios, dissidia cadere solebant, dùm ille socius, qui pecuniam posuit, suspicari solebat, se fraudatum esse à socio Officiali, qui habet exercitium, & percipit emolumenta, idcircò eadem consuetudo induxit quandam vniformem huiusmodi lucrorum taxam, pro antiquorum temporum qualitate, verisimilem, quia Officiorum pretium erat minùs, emolumenta verò maiora, atque maiores erant censuum, aliorumque bonorum fructus, vt Officialis socio pecuniæ datori ad rationem antiquarum centesimarum vsurarum responderet, duodecim scilicèt pro centenario, rationabiliter isto magno fructu competente, in compensationem periculi amissionis sortis, vt in ipsismet Officijs, alijsque vitalitiis contractibus generaliter sequitur.

Quia verò, pro temporum, & morum immutatione ista taxa inuerisimilis, ac exorbitans, & excessiua reddita est, vnde propterea aliqui Morales materiam parùm callentes, illi-

(A) *In Theatro lib. 5. sub hoc tit. de societ. Offic. post titulos de Vsuris, de Cambijs, & de Censibus.*

(B) *De vsur. disc. 1., & seqq.*

illicitum, & vsurarium reputare solent istum contractum, sed malè, 6 quoniam tunc vsuraria infectio intrat, quando vitium est in substantia actus, adeòut eius corrupta natura transeat in mutuum, sine quo 7 vsura non datur, secùs autem vbi actus in genere, vel in substantia est licitus, suaque habet requisita necessaria, excessus verò est in fructibus, vel in alio accidenti, quoniam tunc intrant termini iniustitiæ, & læsionis, non autem illi vsuræ, vt in proprijs Vsurarum, & Cambiorum sedibus aduertitur, (C) idcircò me proponente, & cooperante, Congregationis reformationis Tribunalium decreto, per Sanctissimum approbato, moderata est Taxa, vt illam octo pro centenario excedere 8 non valeat; Prout in eodem decreto multum rarionabilis alia facta est moderatio taxæ vsurarum dotalium, ac priùs in antecedenti Pontificatu facta fuit illa vsurarum Iudaicarum, cum similibus, ità exigente temporum mutatione, vt præsertim in locis Montium praxis docet, quòd antiquioribus temporibus locorum Montium non vacabilium fructus in primæua erectione ad decem pro centenario statuti fuerunt, tractu verò temporis paulatim redacti ad quatuor, & tamen adhùc excessiua ista taxa reputatur, quia sic temporum qualitas exigit.

Ista itaque fuit primæua, ac directa, & vera istius contractus introductio, quòd scilicèt pecunia pro 9 acquisitione Officij per vnum alteri, aptitudinem ad id habenti, daretur, postmodùm verò modus magis indirectus introduci cœpit, quod scilicet ille, qui iam Officium cum sua pecunia quæsiuit, illiusque possessor est, alia pecunia pro alijs vsibus indigens, sub isto contractu illam recipiat, ità datorem ad Officij participationem, & societatem admittendo. Maior verò fictio, & obliquitas postmodùm introducta est, quod scilicèt idem contractus, veritate attenta, ineatur inter priuatos, quamuis fingatur iniri inter Officij possessorem, & pecuniæ datorem, eiusdem pecuniæ receptore bonam fidem recognoscente, atque se correum faciente, adeòut Officialis persona absque aliqua eius, vel Officij obligatione demonstratiuè tantùm stare dicatur, pro regulatione periculi, vel dissolutionis Societatis, eo modo, quo census super alieno fundo de consensu Domini, absque istius obligatione, imponi, & creari potest, atque vbi fit societas verè cum ipso Officiali pro cautela creditoris expediri solet ad eius fauorem reseruatio decreti, quæ non dominium Officij, sed solùm validam hypothecam importat, vt suprà Cap. 10. Istaque societas cum Officiali diuersa esse solet ab altera magis indirecta, quæ, attenta veritate, fiat inter tertios, quoniam in ista apponi solet periculum vitæ in persona creditoris, vel alterius ab eo electi, in illa verò cum Officialibus, & præsertim cum Notarijs, destinari solet persona ipsius Officialis debitoris pro vitæ

(C) *Eodem tit. de vsur. disc. 1. & seqq., & de Cambijs disc. 24.*

periculo, ob rationem, de qua in sua Particulari sede istius contractus. (D)

Huius autem societatis subiectum est Officium, per cuius vacationem veram, vel interpretatiuam, 10 per resignationem, vel translationem in alterum, dissoluitur, & cessat, non tamen ammittitur data pecunia, quam debitor non lucratur, nisi per casum mortis illius personæ, sub cuius vitæ periculo contractus initus est, societatis autem dissolutio per alios modos, de quibus supra, ac etiam per vnius contrahentium voluntatem sub illo vocabulo declaratam, quæ disdicta dicitur, sequitur, non tamen ammittitur sors, sed cessat fructuum cursus, pro quo necessaria est Officij capacitas, ad instar capacitatis fundi censiti in contractu censuali; Quando verò incapacitas dignoscatur ob multiplicitatem societatum super eodem Officio initarum, quæstio cursus fructuum decisionem recipit ex scientia, & mala fide, vel respectiuè ignorantia, & bona fide datoris pecuniarum, vt latiùs in sua particulari sede, vbi etiam de cautelis, quæ per callidos pecuniarum datores adhiberi solent pro vitando periculo amissionis sortis, non obstante purificatione casus, vel conditionis, ob quam ammitti deberet, vel circa fraudolentas mutationes periculi vitæ, vel circa captiosas disdictas, aut circa affectatas cautiones, aliaque implementa verè non desiderata, & quorum exequutio potiùs abhorretur, sed ad prædictam fraudem adinuenta, est vt latiùs in enunciata sede (E), vbi particulares quæstiones inspici possunt, cum hæc solùm, ad aliquam summariam huius contractus notitiam, incidenter, siuè occasionaliter insinuasse videatur satis.

F I N I S.

(D) *Lib. 5. de societ. Offic. post tit. de censi. disc. 11. cum alijs.*

(E) *Dict. tit. de societ. Offic.*

INDEX
RERVM NOTABILIVM,
Quæ continentur ſub titulo de Officijs vacabilibus.

Concluſiones Tractatus indicantur per Capitula, Iurium verò diuerſorum per folia.

Dubia

Damna,

De

MI-

Et

OFFICIALES

P.

PACTVM

PRINCEPS.

Per-

PRO-

VEN-

VENDITOR.

VERBA IN GENERE.

Motus

Singula

F I N I S.

INDEX

Iurium, ſeù Documentorum, ac etiam Informationum, Reſponſorum, & Decifionum

SVPER SVPPRESSIONE

COLLEGII SECRETARIORVM APOSTOLICORVM,

ET RESTITVTIONE PRETII,

Quæ ſunt diſpoſita ordine numerico, vt ſequitur.

Iura diuerſa.

 ſenſum

BVLLA

BVLLA INNOCENTII VIII.

Super erectione Collegij.

INNOCENTIVS Episcopus, Seruus Seruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam.

NON debet reprehensibile iudicari, si secundum varietatem temporum, statuta quandoque varientur humana, præsertim cum vrgens necessitas, vel euidens vtilitas,& aliæ rationabiles causæ id exposcunt, quoniam ipse Deus ex ijs, quæ in veteri testamento statuerat, aliqua mutauit in nouo. Dudum siquidem nonnulli Romani Pontifices prædecessores nostri, non minus vt viros industrios sibi eligerent, quorum opera in rebus magnis, & arduis Apostolicæ Sedis honorem, statum, & commodum, ac Orthodoxæ fidei incrementum concernentibus, vti possent, quàm pro negotiorum magnitudine, & celeriori ad prædictam Sedem confluentium expeditione, quamplurimos eorum obsequijs adhibuere Secretarios; Quos postmodùm fœl. record. Calixtus Tertius, & Pius Secundus Romani Pontifices prædecessores nostri, siuè ob tenuitatem emolumentorum dictis Secretarijs assignatorum, siuè ex alijs causis eos ad id mouentibus; ad sex successiuè reduxerunt. Nos autem, qui superiori anno, dùm nostra Vrbs, in qua cum Romana Curia etiam tunc residebamus, per nonnullas gentes armigeras hostiliter oppnimeretur, pro illius ab oppressionibus huiusmodi liberatione, grandia subire compulsi fuimus onera expensarum, ad quæ cum Romanæ Ecclesiæ facultates non sufficerent, Mitram Pontificalem, Regnum nuncupatam, & alia quamplurima eiusdem Ecclesiæ Iocalia pretiosa, aurea, & argentea diuersis mercatoribus, dictam Curiam sequentibus, pro diuersis pecuniarum summis, ad quantitatem fortè centum millium ducatorum auri de Camera ascendentibus, pignorauimus; Quæ cum commodè ex dictæ Ecclesiæ prouentibus iam exhaustis, redimi non possent, Nos sperantes, quod si ad Officium eorumdem Secretariorum præter, & vltrà dictos sex, decem, & octo Prælati, & in dignitate ecclesiastica constitutæ dumtaxat personæ assumerentur, & omnes simul pro redemptione, & liberatione Mitræ, & Iocalium prædictorum, de eorum facultatibus, vsque ad summam sexagintaduorum millium & quadringentorum florenorum auri de Camera persoluerent, & contribuerent, assignarenturque eis etiam de nouo conuenientia emolumenta, ex quibus iuxtà dignitatis eorum exigentiam, eorum statum tenere possent, exinde non solum huiusmodi vrgenti necessitati prædictæ Ecclesiæ prouideretur, sed etiam decori, & venustati eiusdem Sedis, Curiæ, & Officij, ac faciliori, celeriori, diligentiori, & magis accuratæ expeditioni Breuium, & aliarum Litterarum Apostolicarum, quæ per eosdem Secretarios tàm in Cancellaria, quàm per Cameram secretam Pontificis pro tempore expediuntur, & non paruæ commoditati confluentium eorumdem ad præfatam Curiam, & prosequentium negotia in eadem, opportunè consuleretur: Ac volentes, prout debemus, super præmissis opportunum adhibere remedium, habita desuper primum cum Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura, & cum infrascriptis personis longo tractatu, de eorumdem frattum vnanimi consilio, & assensu, Motu proprio, & ex certa scientia, & nostræ potestatis plenitudine, auctoritate Apostolica, hac in perpetuum valitura Constitutione statuimus, quod nostri, & pro tempore existentis Romani Pontificis Secretarij de cætero, perpetuis futuris temporibus, debeant esse viginti quatuor dumtaxat, & in Notariatus dictæ sedis Officio, aut in Episcopali, vel maiori Ecclesiastica dignitate constituti, vel assumpti, habitum Notariatus officij, aut alterius dignitatis huiusmodi, in qua constituti fuerint, vel constitui eos imposterùm continget, conuenien-

Iura diuersa.

uenientem gestantes, prout eos infrascriptos omnes, & eorum singulos, qui in huiusmodi Prælatura, aut dicti Notariatus officio, adhuc constituti non erant, in eiusdem sedis Notarios assumimus, volentes, vt à quocumque maluerint Prælato in Romana Curia habitum, & insignia eiusdem officij perpetuò gestanda, recipere possint, & valeant, dilectis filijs Andrea Trapezuntio, & Sigismundo de Fulgineo, de numero sex Secretariorum prædictorum, ad præsens coniugatis, dumtaxat exceptis, qui in eo, in quo sunt, statu, & habitu, officium ipsum Secretariatus quoad vixerint, si voluerint, valeant exercere: nec non Gaspare Blondo, Iacobo de Vulteris, Io. Petro Arriuabeno, & Ioanne Laurentio, reliquis quatuor ex prædicto numero sex Secretariorum, quos licet simul cum prædictis alijs de nouo assumptis, ex nunc in Notarios eiusdem Sedis assumamus, ad gestandum tamen habitum, nisi de alio nostro mandato postmodùm eis faciendo, volumus non astringi: & alijs in dignitate, aut Notariatus officio huiusmodi constitutis, & suarum dignitatum, aut officij Notariatus huiusmodi habitum gestantibus eorum Collegis, in sessionibus, & processionibus, ac in quibusuis conuentionibus eorum dumtaxat, quandiù in solito statu, & habitu permanserint, deferentes, & quorum ad omnia tàm supra, quàm infrascripta expressus accedit assensus, quo ad honores, onera, & emolumenta, tàm per eosdem Secretarios, hactenus in Cancellaria Apostolica percipi solita, & quæ quauis ratione, siuè causa percipi debuissent, quàm ad ea, quæ præsentibus eis, & alijs de nouo assumptis simul cum illis assignata sunt, & alia indulta officium ipsum Secretariatus concernentia, eisdem sic de nouo assumptis, quos rationabilibus de causis pro nunc decernimus esse viginti quatuor, Secretarijs prorsus æquales remaneant. Sic tamen, quòd numerus prædictus demum ad vigintiquatuor dumtaxat omninò reducatur, & loco eorumdem Gas. paris, Andreæ, Iacobi, Sigismundi, Ioan. Petri, ac Ioannis Laurentij, & succedentium in locis eorum, dum aliquem ex eis sex, aut loca, quæ ipsi obtinent, pro tempore obtinentes, decedere contigerit, nullus per Nos, & pro tempore existentem Romanum Pontificem surrogari possit, & debeat, quacumque ratione, vel causa, sed illius sic decedentis pro tempore locus, & portio emolumentorum censeantur, & sint eo ipso penitus suppressi, & extincti: Nec teneantur superstites Secretarij quempiam, loco talis sic decedentis, in Secretarium recipere, vel admittere, prætextu quarumcumque litterarum Apostolicarum, etiam in quibus huic statuto, & numero derogaretur specificè, nominatim, & expressè: Nec processibus desuper habitis, etiam censuras, & pœnas quascumque in se continentibus quoquo modo parere, quia inter nos, & eosdem Secretarios de consilio, & assensu prædictis, dùm pro rerum nostrarum euidenti commoditate, & vtilitate in augumentum numeri à decem, & octo ad vigintiquatuor de nouo assumendorum, consensum præbuerunt, sic expresso pacto conuentum, & firmatum fuit. Constituant quoque pro tempore omnes Secretarij prædicti inuicem vnicum Collegium cum communi arca, siuè bursa, sigillo, capella, capellano, & alijs collegialibus insignijs, & concessis hactenus Secretarijs prædictis Romani Pontificis, & quibus potiri soliti sunt, seù potiri debuerunt, omnibus emolumentis, honoribus, priuilegijs, immunitatibus, gratijs, fauoribus, & indultis potiantur, & gaudeant eisdem modo, & forma, quibus illi gauisi, & potiti sunt hactenus, seù gaudere, & potiri potuerunt, vel debuerunt, sine vlla prorsus varietate. Præterea condendi in eorum Secretariatus officio, (quod cum quibuscumque alijs Romanæ Curię officijs compatibile esse volumus) & ipsum quomodolibet concernentibus, Statuta quęcunque sine alia superioris confirmatione libera potestate fungantur. Et cum Secretarij ipsi semper hactenus fuerint etiam Cancellariæ nostræ Apostolicæ membrum, volumus, & ordinamus, vt Venerabilem fratrem nostrum Rodericum Episcopum Portueñ. S. Rom. Eccl. Cardinalem, & Vicecancellarium, in Cancellaria eadem in ipsorum caput recognoscere, & reputare debeant, quos ipse è conuerso, vt sui corporis membra reputans, congruenti honorificentia per reliquos eiusdem Cancellariæ Officiales prosequi faciat, & procuret, decentem ipsorum dignitati locum pro incum-

incumbentium dicto eorum officio negotiorum expeditione ipsis assignans in eadem Cancellaria, prout nos assignamus per præsentes. Sint quoque ipsi Secretarij veri Palatij Apostolici Prælati, sine tamen aliorum eiusdem Palatij Prælatorum præiudicio, & quo ad eorum personas dumtaxat nostri, & pro tempore existentis Romani Pontificis familiares, domestici, continui commensales, & pro talibus habeantur, & reputentur, & in constitutionibus, prærogatiuis, exemptionibus, & priuilegijs, ac scripturis quibuslibet de eisdem Prælatis, ac familiaribus mentionem pro tempore facientibus, quo ad eorum personas dumtaxat, includantur, & inclusi esse intelligantur, & sint, prout nos per præsentes includimus: & quibusuis pro tempore eisdem Prælatis de Palatio, & familiaribus concessis, seù concedendis prærogatiuis, fauoribus, priuilegijs, exemptionibus, & indultis, tamquam eorum pars, similiter quo ad eorum personas, potiantur, & gaudeant. Habeantque in Palatio nostro Apostolico vnam mansionem, & locum, in quo singulis diebus conuenire, & morari, ac de dicto eorum officio incumbentibus negotijs tractare, & consultare, ac aliàs iuxta antiquitus seruatum per præfatos Romanorum Pontificum Secretarios, qui pro tempore fuerunt, ritum, stylum, & modum disponere, vt verè, & actu Nobis, & Romano Pontifici pro tempore existenti, in dicto Palatio Apostolico deseruientes Prælati, & familiares commodè possint, & valeanr, voceturque locus huiusmodi, & sit actu Secretaria Apostolica, in qua, & nullo alio loco dicti nostri Palatij, saltem publicè, exerceantur, vel expediantur, quæcumque ad Secretariatus officium quouis modo pertinent. Plumbatoresque præsentes, & qui pro tempore erunt, sub excommunicationis pœna, teneantur omnes, & singulas Bullas taxatas per quemcumque ex omnibus Secretarijs præfatis, seù quoscumque alios per dictamCameram nostram secretam expeditas, cum primum fuerint per ipsos plumbatæ, portare ad Secretariam eamdem,& officiali per eosdem Secretarios ad id deputato, & nulli alteri præsentare, vt singulariter singulæ cum ipsarum taxis, & tenoribus describi, notari, subscribi, & more solito expediri per aliquem ex ipsis Secretarijs possint, & valeant. Habeant quoque Secretarij præfati pro personis ipsorum, & cuiuslibet ipsorum ex speciali priuilegio, quod per præsentes eis in perpetuum concedimus in expeditionibus quarumuis litterarum Apostolicarum Gratis vbique, & teneatur Rescribendarius ad taxandum litteras Apostolicas pro tempore deputatus, absque vllo nostro, seù cuiusuis alterius mandato, in quibusuis litteris personas ipsorum Secretariorum, seù cuiusuis eorum concernentibus, apponere Gratis pro persona Secretarij, ac persona vnius familiaris, pro quolibet ipsorum, Gratis pro Deo. Prætereà volumus, vt ijdem Secretarij, quotiescumque erunt à RomanaCuria absentes pro nostris, aut Sanctæ Romanæ Ecclesiæ negotijs,quouis modo peragendis, quoad emolumentorum omnium dicti officij integram perceptionem, habeantur tanquam præsentes: si verò priuatarum rerum ipsorum causa recedentes ab eadem Curia, petierint tantum ab eorum Collegio licentiam, & disposuerint, quod in ordinarijs oneribus officij, aliquis alius de Collegio seruiat pro ipsis, pariter habeantur ad eamdem perceptionem emolumentorum pro præsentibus, ad vnum integrum annum dumtaxat, & si fortè vltra vnum annum distulerint ad eandem Curiam redire, non percipiant emolumenta prædicta,nisi dempta quinta dumtaxat eius parte, quæ cedat in vtilitatem reliquorum de Collegio, actu præsentium in dicta Curia. Pari modo volentes, vt omnes triginta, & quilibet ipsorum, Secretarij præfati, tàm præsentes in dicta Curia, quàm absentes liberè possint de dictis eorum officijs disponere, nec possit, aut debeat eorumdem officiorum resignationis receptio, etiamsi resignantes ipsi infirmi, & verisimiliter infra viginti dierum spatium decessuri forent, & decederent, per Romanum Pontificem, quauis ratione denegari, vel differri, nec pro signatura supplicationis, concessionis eiusdem per resignationem vacantis, quicquam vltra summam centum florenorum auri de Camera ab eo, cui de illo sic vacante prouidebitur, exigi, qui si dictæ sedis Notarius, aut in Episcopali, vel maiori ecclesiastica dignitate constitutus non fuerit, per dicti Secretariatus officij concessionem, licet solam, nihi-

nihilominus in dictæ Sedis Notarium, aut cum omnibus, & singulis prærogatiuis, honoribus, & oneribus consuetis, eiusdem officij Notariatus Apostolicæ Sedis, eo ipso assumptus esse censeatur, & sit: Recipiaturque in Secretarium, & habitus, ac insignia dicti Notariatus officij eidem, si fuerit præsens in dicta Curia, per supradictum Vicecancellarium, adhibitis secum alijs Secretarijs præfatis, eodem contextu, priùs tamen debitæ fidelitatis ab ipso recepto iuramento, exhiberi debeant, & siuè præsens, siuè absens fuerit ab eadem Curia, litteræ conficiendæ super supplicatione concessionis Secretariatus, etiamsi iu ea de officio Notariatus prædicto, & eius habitu, ac insignijs nulla esset habita mentio, nihilominus expediantur tàm per Cancellariam Apostolicam, quàm per Cameram secretam, cum expressione concessionis dicti Notariatus officij, cum habitu, insignijs, honoribus, & oneribus eius consuetis, neque possit, aut debeat per nostrum, aut pro tempore existentem Romani Pontificis Datarium, seù quemcumque alium pro signatura huiusmodi supplicationis, licet vim concessionis duorum huiusmodi officiorum propter præmissa habentem, aliquid, vltrà id, quod superiùs expressum est, omninò exigi, sed sicut per concessionem officij Secretariatus veniet pariter concessio officij Notariatus præfati, sic per vnicam solutionem signaturæ suprascriptam sit integrè satisfactum, quasi de vnica concessione. Si tamen Secretarius sic de nouo institutus erit absens, habitus, & insignia prædicta venienti postmodùm ad Curiam, cum prima vice præsentabit se dicto Collegio, & recipietur in Secretarium, supradicta forma seruata, similiter exhibeantur. Et quia nobis, & pro tempore existenti Romano Pontifici expedit habere, præter prædictos Secretarios, vnum alium Secretarium domesticum in Palatio prædicto assiduè residentem, cui liceat nostra, & Romanæ Ecclesiæ negotia secreta, nostrum, & eiusdem Ecclesiæ, aut Orthodoxæ fidei statum concernentia, quandocumque fuerit à nobis iussus, legitimè expedire, cuique nè de infrascriptis, aut quibusuis alijs prædicti Secretariatus officij emolumentis se impedire, aut cum eisdem Secretarijs vllam controuersiam habere possit, aut debeat, conueniens est, vt ex dicti officij Secretariatus emolumentis, pro decenti eius status sustentatione, honesta aliqua portio assignetur: Eadem auctoritate ordinamus, quòd ad titulum Secretariorum eorumdem, & prædictarum rerum secretarum dumtaxat legitimam expeditionem, possit per Nos, & pro tempore existentem Romanum Pontificem vnus ex præfatis, vel alius Secretarius, vltrà præfatum numerum deputari, etiamsi, vt præfertur, qualificatus non existeret, qui tamen de officio, & loco præfato, ac portionibus emolumentorum, extra numerum per eum percipiendis minimè disponere possit, sed ab illis pro solo nutu nostro, & pro tempore existentis Romani Pontificis amouibilis existat, quoad reliqua verò quamdiù officium exercuerit pari, qua alij Secretarij, fauoris, & honoris prærogatiua potiatur. Vt autem Secretarij præfati tàm antiqui, quàm de nouo admissi, qui pro nunc triginta numero existentes summam sexagintaduorum millium, & quadringentorum florenorum auri de Camera pro redimendis mitra, & alijs iocalibus præfatis de eorum proprijs pecunijs liberaliter, vt præfertur, exsoluerunt, & eorum successores Secretariatus officium præfatum pro tempore obtinentes, eò diligentiùs, quæ eorum incumbunt officio, studeant exercere, quo exindè cognouerint eis conuenientia emolumenta prouenire: In primis & ante omnia supradicto Roderico Episcopo Vicecancellario harum serie mandamus, vt dudum editam per fel. record. Martinum Papam Quintum prædecessorem nostrum, & in quinterno Cancellariæ registratam regulam, seù declarationem super emolumentis minutarum per Secretarios, qui tunc erant, in Cancellaria prædicta expediendarum recipiendis, tenoris subsequentis, videlicet (Ad tollendum disceptationes, & dubia, quæ ex quadam concessione per Nos facta dilectis filijs Secretarijs nostris, super certis emolumentis per eosdem de nonnullis minutis percipiendis, in quinterno Cancellariæ, de mandato nostro descriptis, quandoque oriuntur, tenore præsentium declaramus, intentionis nostræ fuisse, & esse, & sic præcipimus obseruari, quòd dicti Secretarij liberè, & sine aliqua contradictione emolumenta consueta omnium minutarum, quæ in dicta concessione

ceffione defcripta funt, videlicet, Tabellionatus officij, Altarium portatilium, celebrandi in locis interdictis, & ante diem, Confeffionalis perpetui, & Indulgentiarum in mortis articulo, & in vita, etiamfi fuper huiufmodi gratijs facultate aliæ fint conceffæ, & gratiæ ipfæ formam quinterni excederent, & fi dictarum gratiarum fupplicationes regiftratæ, ac per Vicecancellarium, aut eius Locumtenentem pro tempore exiftentem aliquibus Abbreuiatoribus diftributæ, vel in rotulo aliarum fupplicationum infertæ effent quouis modo: Præterea minutas recipiendi Ecclefiaftica Sacramenta, & Indulgentiarum quarumcumque Ecclefijs, Monafterijs, Capellis, & alijs locis pijs quomodolibet conceffarum, vel concedendarum, prout reliquæ fuperius defcriptæ gratiæ, ad dictos Secretarios fimiliter declaramus, & decernimus pertinere, illafque de cætero per eos, & non per alios mandamus, & volumus expediri. Fiat, & declaramus O.) diligenter examinare, examinatamque per omnes, & fingulos, ad quos quomodolibet pertinet in eorumdem Secretariorum fauorem, & commodum inuiolabiliter faciat obferuari, faciens omnes, & fingulas minutas prædictas Tabellionatus Officij, Altarium portatilium, Celebrandi in locis interdictis, & ante diem, Confeffionalis perpetui, Indulgentiarum in mortis articulo, & in vita, Ecclefiafticorum Sacramentorum, & quarumcumque Indulgentiarum, quibufuis Ecclefijs, Monafterijs, Capellis, & alijs pijs locis quomodolibet conceffarum, & impofterum concedendarum, cum inde prouenientibus taxis, & emolumentis ad præfatos Secretarios integrè peruenire, & in eadem Cancellaria per ipfos Secretarios, & non per quemcumque alium, fub quouis forfan prætextu, examinari, & fignari, ac præfentari ipfi, & eiufdem Romanæ Ecclefiæ Vicecancellario pro tempore, fiue eius locumtenenti ad expediendum, & mittendum ad Bullariam Apoftolicam, quauis forfan confuetudine contraria, quam eifdem Secretarijs quominus totali, & integro effectu, ac pacifica poffeffione omnium contentorum in prædicta dicti noftri Prædecefforis conftitutione, gaudere, & vti poffint, & valeant, præiudicium aliquod afferre poffe, feu debere non intendimus, nequaquam obftante. Nec non etiam vltra præfata, Quintam taxam pro expeditione litterarum Apoftolicarum, quæ per eamdem Cameram fecretam pro tempore expediuntur, retroactis temporibus per fupradictos Secretarios, feu ipforum, vel alicuius eorum nomine in Bullaria earumdem litterarum, fiue etiam alibi exigi folita, & quam nonnumquam Prædeceffores noftri, & nos in totum, vel pro parte, in eiufdem Sedis opportunitatibus conuertere foliti fuerunt, & fuimus, taxam Secretarij nuncupatam, tàm de hactenus expeditis, quæ adhuc non funt partibus reftitutæ, quàm de impofterum expediendis, eo modo, quo hactenus, per quemcumque expediri, & exigi confueuerunt, feu debuerunt, pariter per eofdem Secretarios perpetuò exigendam affignamus. Volentes, & auctoritate præfata ftatuentes nemini omninò licere per fe, vel alium, feu alios procurare, vel ordinare, aut follicitare, quòd aliquæ ex huiufmodi litteris taxatis, & per Cameram eamdem expeditis, partibus tradantur, vel reftituantur, aut mittantur, priufquam fit eidem Collegio Secretariorum, de dicta quinta taxa debitè fatisfactum: Si quis autem aliter procurare, ordinare, follicitare, aut ipfas litteras, fub quouis prætextu aliter actu tradere, vel tradi facere, feu mandare præfumpferit, excommunicationis latæ fententiæ, à qua, nifi prius, & ante omnia fatisfacto eidem Collegio Secretariorum de vera, & integra fumma taxæ Bullæ fic procuratæ, follicitatæ, vel traditæ, vel de fatisfaciendo efficaci ordinatione præcedente, per quemcunque Confefforem, etiam fub prætextu cuiufuis indulti à nobis, vel fucceforibus noftris defuper emanati, feu conceffi, etiam in mortis articulo, abfolui non poffit, nec non priuationis omnium, & fingulorum officiorum per ipfum in Curia noftra præfata obtentorum pro tempore, ac etiam emolumentorum quorumcunque ei quouis modo, ratione, vel caufa debitorum tunc, & debendorum in futurum, ratione eorumdem officiorum, quæ obtinebit, & quæ quomodolibet exercebit pœnas latę fententiæ refpectiuè, quas eo ipfo, & toties, quoties contrafecerit, incurrat: Teneaturque Venerabilis frater nofter Petrus Epifcopus Cefenateñ. præfens,

ſens, & qui pro tempore fuerit Generalis Curiæ Cauſarum Cameræ noſtræ Apoſtolicæ Auditor ad earumdem pœnarum declarationem, & executionem, quandocumque ei de præmiſſis conſtiterit, procedere, & procedi facere cum effectu. Et præterea omnia, & ſingula emolumenta litterarum Apoſtolicarum in forma Breuis, tàm ſub cera, quàm ſub plumbo pro quibuſuis perſonis expeditarum iam, & pro tempore expediendarum ſuper quibuſuis etiam Gubernationum, ſeù Rectoriarum, aut Commiſſionum, aut Poteſtariarum, Capitaneatuum, Vicariatuum, Theſaurariarum, Camerariatuum, & Cancellariarum, Prouinciarum, Ciuitatum, Terrarum, & Caſtrorum, ac cuſtodiæ Arcium quarumcumque nobis, & Romanæ Eccleſiæ ſubditarum, & ſubditorum, nec non quarumcumque aliarum adminiſtrationum, ſeù Commiſſionum, etiam Gabellarum, ſiue Prouentuum, ad eamdem Romanam Eccleſiam, quomodolibet pertinentium, officijs, ſeù Commiſſionibus, vel locationibus, Quæ officia, ſeù eorum loca, & titulos in quodam quinterno plumbato, & noſtra manu ſubſcripto ſingulariter ſingula deſcribi, & conſiderata quantitate emolumentorum ad illos, qui officia ipſa pro tempore exercebunt veriſimiliter prouenturorum, vt illi quoque, qui gratuitò à nobis commodum percipiunt, in tanta Romanæ Eccleſiæ neceſſitate, portionem aliquam contribuant (etenim omnia meritò noſtra facimus, quia ex nobis omnis eis impartietur auctoritas) in perpetuum ad certam moderatam taxam taxari curauimus, Ad quem quinternum relationem in omnibus infra dicendis haberi volumus, cuius copiam in forma tranſumpti ad ſingulos Legatos, & Gubernatores, ſeù Rectores præfatos mitti, vt per ipſos diligenter omnibus officialibus præfatis, & alijs, quos taxæ, & alia in eodem quinterno deſignata concernunt, intimari, & publicari poſſint, ſicque eorum nemo poſſit allegare illorum ignorantiam, & infraſcriptum tempus vnius menſis, ſiue triginta dierum exinde legitimum initium habere mereatur, volumus, atque mandamus, ac ad eoſdem Secretarios perpetuò ſpectare, & pertinere decernimus. Statuentes, vt tàm conceſſionum, quàm refirmationum gratiarum ſuper huiuſmodi omnibus, & ſingulis officijs, ſeù alijs commiſſionibus per nos, & ſucceſſores noſtros, qui pro tempore erunt, faciendarum, ad quantumcumque etiam longiſſimi temporis ſpatium, litteræ ſemper expediantur, & expediri debeant, ſingulis ſex menſibus à primarum litterarum expeditione computandis, & pro ſingulis litteris huiuſmodi ſingulis vicibus ſolui debeat eiſdem Secretarijs vna taxa, prout eſſe reperietur in prædicto quinterno notata: Similiter etiam omnia, & ſingula emolumenta pro quarumuis aliarum ſimilium litterarum ſuper quauis alia materia in forma Breuis ſub cera, vel plumbo expediendarum, quæcumque, quotcumque, & qualiacumque ſint, nullo penitus, ſub quouis colore, aut prætextu, excepto, ſeù reſeruato, ſed prout per prædeceſſorum noſtrorum, & noſtrum, ac alios Secretarios prædictos, qui pro tempore fuerunt, hactenus exigi, & percipi conſueuerunt, eorumdem Secretariorum commodis, & emolumentis in perpetuum aſſignamus. Et præterea officium viſitandi omnes, & ſingulas Arces Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & faciendi monſtras, ſiue deſcriptiones omnium, & ſingularum gentium armigerarum eiuſdem, tàm equeſtrium, quàm pedeſtrium, officium Reuiſoris gentium armigerarum, & Arcium nuncupatum, cum ſolitis auctoritate, poteſtate, facultate, adminiſtratione, & exercitio, ac integra perceptione emolumentorum ipſi officio de iure, vel conſuetudine, quouis modo debitorum, & debendorum impoſterum eorumdem Secretariorum Collegio, per vnum ex ipſis Secretarijs, aut alium idoneum, cui nos, & ſucceſſores noſtri pro tempore illud duxerimus committendum, & cui per eoſdem Secretarios conueniens ſalarium, ſummam centum ducatorum annuatim non excedens, ſolui debeat, laudabiliter exercendum, ſimiliter in perpetuum concedimus, & aſſignamus. Decernentes ad finem, vt Secretarij ipſi eius vacuam poſſeſſionem nanciſci valeant, officium ipſum ex nunc vacare, & ad eoſdem Secretarios cum plena ipſius adminiſtratione, vt præfertur, pertinere, quauis conceſſione de ipſo per nos cuiuis perſonæ facta, etiam poſſeſſione ſubſecuta, non obſtante. Modum verò colligendi omnia emolumenta prædicta cum eſſe permittimus,

mus, quem Secretarij ipsi communi voto duxerint statuendum: Collecta autem emolumenta pro tempore inter ipsos Secretarios eo, quo sequitur modo, diuidi, & sortiri perpetuò debere decernimus. Videlicet, incipiendo ex nunc, & donec erunt Secretarij prædicti numero triginta, diuidantur in æquales partes trigintaduas, quarum vnam ipsorum singuli, duas verò reliquas Secretarius domesticus Romani Pontificis supra descriptus (vt nihil omnino vltra de supra denotatis emolumentis attingere præsumat) singulis mensibus percipiant: Vbi autem contigerit alicuius, vel aliquorum ex eis decedentis, vel decedentium locum, seù loca extingui, & donec totus numerus fuerit reductus ad vigintiquatuor, in tot portiones, quot erunt numero in ipsorum Collegio Secretarij, & duas plures pariformiter respectiuè sortiendas diuidantur, idemque perpetuò ipsorum in partes vigintisex æquales diuisorum cedat singulis Secretarijs ex Collegio pars vna, reliquis duabus semper domestico Romani Pontificis Secretario, vt à præfatis reliquis omnibus abstineat, assignatis. Et vt hæc nostra ordinatio emolnmentorum præfatis Secretarijs, ex causa, & titulo supra denotato, assignatorum, suum debitum, & eum, quem intendimus ex nunc sortiatur effectum, harum serie prohibemus post lapsum triginta dierum à facienda, vt prædictum est, publicatione præfati quinterni, quempiam etiam prætextu quarumuis aliarum litterarum nostrarum præcedentis datæ, ad aliquem ex officijs superiùs denotatis recipi, vel admitti, nisi nouis post eamdem supplicationem, per eorumdem Secretariorum ministerium desuper expeditis litteris, excommunicationis sententię subijcientes eos omnes, & singulos, qui lapso pręfato termino à publicatione præfata, aliquem omninò in Officialem ad quęuis ex supra denotatis officijs exercenda admittendo, seu admitti procurando, vel mandando, præsumpserint literis ipsis non parere: Eos verò, qui aliquod ex officijs eisdem iam actu exercent sine titulo primæ concessionis, seu refirmæ, si nondum exercuerunt dicta officia totis tribus mensibus, mandamus infra idem tempus triginta dierum venire, vel mittere ad impetrandas nouas de eisdem officijs litteras, per præfatos Secretarios expediendas: Et si fortè ipsa officia vltra tres menses exercuerint, & habeant de ipsis exercendis vltra semestre concessionis litteras, decernimus nihilominus non posse huiusmodi officia vltra finem nunc currentis, & iam dimidiati semestris, nisi litteris de nouo impetratis, & per eosdem Secretarios denuò expeditis, exercere: Et si tam, qui adhuc intra tempus trium mensium ab initio exercitij eorum officiorum sunt, infra dictos triginta dies proximè ab huiusmodi publicatione numerandos, quàm qui de continuandis post tempus nunc currentis semestris ipsis officijs, quæ iam exercuerunt vltra tres menses, habent expeditas litteras, non expeditis ante finem semestris nouis per eosdem Secretarios litteris, exercitia officiorum eorundem continuare præsumpserint, sint eò ipso ab officijs huiusmodi amoti, & quęcumque exinde, eorundem officiorum prætextu, gesserint, sint irrita, & inualida, ac nullius efficaciæ: & nihilominus tàm ipsi, quàm qui ipsos scienter tolerare, & pro officialibus habere exinde præsumpserint, eò ipso pari excommunicationis sententia innodati existant: Pari modo volentes, vt quicumque officia etiam per Prouinciarum, Ciuitatum, & Terrarum earumdem Legatos, seu Gubernatores pro tempore existentes, conferri, & committi tàm iure ordinario, quàm vigore quarumcumque facultatum solita, obtinent, siue expectant, aut obtinebunt, siue expectabunt in futurum, si officia ipsa sunt in præfato quinterno descripta, teneantur, & debeant sub similibus pœnis, infra eorumdem triginta dierum spatium, ex nunc, & successiuè in perpetuum, priusquam officia ipsa incipiant exercere, & postquàm inceperint, venire, vel mittere singulis sex mensibus ad nos pro confirmatione concessionum per eosdem Legatos, vel Gubernatores de huiusmodi officijs factarum, taxas easdem singulis vicibus soluturi: Et nihilominus tàm Legati, seu Gubernatores, & Rectores præfati, eosdem omnes, & singulos taxatos Officiales, ad simplicem ipsorum Secretariorum, seu eorum nuncij requisitionem, ad solutionem huiusmodi taxæ, singulis sex mensibus præfatis faciendam, cum effectu absque vlla tela iudiciaria compellere, quàm Thesau-

rarij, seu Camerarij, vel depositarij locorum, in quibus officia ipsa forsan fuerint, aut ex quorum manibus huiusmodi officiales salaria, seu stipendia recipient, etiam si fuerint à Communitatibus locorum deputati, quotiescumque fuerint pro parte eorundem Secretariorum simpliciter requisiti, sub similis excommunicationis pœna teneantur retinere ex huiusmodi officialium salarijs per ipsos soluendis, & Secretarijs eisdem, seu eorum nuncijs soluere tantum, quantum intelligent eisdem Secretarijs deberi pro taxa huiusmodi officiorum in præfato quinterno descripta. Cœterum quoniam ijdem Secretarij super quantitate prouentuum taxæ supradictorum officiorum in præfato quinterno descriptorum, & taxatorum, & generaliter super præfatis omnibus eorum officio per nos assignatis emolumentis, bona fide crediderunt simplici verbo nostro, & propterea dictam pecuniæ summam ad releuandum supradictas necessitates nostras contribuere non recusarunt; Nos dignum reputantes, vt ipsorum indemnitati consulamus, de simili Fratrum nostrorum consilio, & assensu, ac plenitudine potestatis earumdem præsentium tenore decernimus, & declaramus, in euentum, quòd pro aliquo ex officijs in præfato quinterno descriptis, siue ex eo quod officia ipsa non extarent, vel satisfacerent, aut non sufficerent ad solutionem taxæ in toto, vel in parte, siuè quia per nos, vel nostros successores præfatos concederentur alicui ex Venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, vel etiam nostris, aut eorum consanguineis, seu aliàs ità caris, vt taxæ præfatæ ab illis commodè sine strepitu non decenti exigi per eosdem Secretarios non possent, sic quod ex præfatis officijs omnibus iam vt prædictum est, taxatis in quinterno præfato, non exigeretur, singulis annis, ad minus summa octo millium ducatorum auri, aut alias ex facto nostro, vel Romani Pontificis pro tempore existentis ex reliquis omnibus emolumentis ipsis Secretarijs ex præsentium literarum tenore assignatis, in toto, vel in parte aliquid dicto ipsorum officio subtraheretur, vel minueretur, aut officium ipsum reuocaretur, seu mutato modo, & ordine, per nos in præsentibus litteris dato, & instituto alteraretur, ita quòd non haberet in perpetuum cum omnibus supradictis emolumentis in integrum per modum, & ordinem supra expressum exerceri, regi, & gubernari: Nos, & eumdem successorem, & Cameram Apostolicam bona fide teneri, & obbligatam esse, si erit facta simplex emolumentorum diminutio, ad soluendum, & satisfaciendum ipsis de omni summa, quam propterea ipsos ex huiusmodi causis, vel aliàs quouis modo amisisse, seu in posterum amisuros esse, medio ipsorum iuramento, cui in eo casu stari, & credi debeat, constabit: Si verò erit facta officij reuocatio, aut alteratio, vt præmittitur, ad restituendum eis supradictam integram summam sexaginta duorum millium, & quadringentorum ducatorum auri de Camera, per ipsos, vt præmissum est, solutorum, & numeratorum, in quibus nullo modo, & nulla ratione, vel causa computari possint, aut debeant in toto, vel aliqua parte, emolumenta ipsius officij, quæ fortè interim ipsos percepisse appareret, quæ ipsos, & eorum quemlibet iusto, & legitimo titulo sibi interim acquirere, & sua facere, eadem auctoritate, & potestatis plenitudine decernimus, & declaramus: Sic enim cum ipsis Secretarijs nos in tractatu omnium præmissorum conuenisse, & sic pacto expresso eis pro seipsis, & eorum successoribus, cum simili Fratrum nostrorum consilio, & assensu, fuisse solemniter pollicitos, in fide Pontificis recognoscimus, & attestamur. Volentes propterea, & earumdem præsentium tenore mandantes dilecto filio nostro Raphaeli, sancti Georgij, ad Velum aureum Diacono Cardinali, Camerario nostro, & eius successori pro tempore, necnon Præsidentibus, & Clericis dictæ Cameræ Apostolicæ, & omnibus alijs, ad quos quomodolibet spectabit pro tempore, vt huiusmodi per nos factam obligationem recognoscentes, & sequentes, faciant eisdem Secretarijs super præmissis, & eorum plena, & inuiolabili in perpetuum obseruatione, instrumentum obligationis bonorum eiusdem Romanæ Ecclesiæ, & Cameræ Apostolicæ quorumcumque, ad omnem ipsorum requisitionem, & in euentum præfatum, absque aliqua alterius declarationis, seu mandati expectatione, debitam, & integram faciant satisfactio-

factionem. Decernentes ex nunc quicquid per Camerarium, & alios præfatos sic actum, & gestum fuerit, perpetuò ratum, & firmum esse debere, præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac regulis Cancellariæ Apostolicæ super resignationibus officiorum infra viginti dies ante obitum factis, etiam si de eis, eorumque totis tenoribus plena, & expressa, ac de verbo ad verbum, non autem per generales, aut alias earum derogationem importantes clausulas, mentio habenda esset, cœterisque quæ præsentium tenori in totum, vel in partem obuiare, seu quominus suum totum sortiri possint effectum, contradicere, aut morari possint, contrarijs non obstantibus quibuscunque. Nomina verò omnium supradictorum vigintiquatuor Secretariorum sic, vt præmittitur, de nouo assumptorum, ista sunt. Venerabiles Fratres Ioannes Venerius Ragusiñ. Benedictus Superantius Nicosieñ. Laurentius Cibo Beneuentañ. Archiepiscopi. Christophorus Cortoneñ. Ioannes de Viterbio Crotonieñ. Thomas Iacobi Doleñ. Franciscus Soderinus Vulterañ. Iacobus Passarella Imolen. Hieronymus de Comite Massañ. Malicia de Gisualdo Rapollañ. Episcopi. Necnon dilecti filij Ioannes Alimentus de Nigris, Ludouicus de Agnellis, Leonellus de Trotis, Falco de Sinibaldis, Iacobus Caietanus, Iulianus de Cæsarinis, Sinolfus Otherius de Comitibus Montorij, Pauluspetrus de Farnesio, Henricus Brunus, Baptista de Gauionibus, Iacobus Pichcrier, Ioannes Gerona, Hieronymus Balbanus, Petrus Altisserrus, nostri, & Apostolicæ sedis Notarij. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum statuti, assumptionis, constitutionis, ordinationis, assignationis, inclusionis, concessionis, ordinationis, mandati, declarationis, præcepti, decreti, prohibitionis, recognitionis, attestationis, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, millesimo quadrigentesimo octuagesimo septimo, Pridie Calendas Ianuarij, Pontificatus nostri Anno Quarto.

N V M. II.

MOTVS PROPRIVS B. PII QVINTI.

Continens suppressionem quinti ex sex locis supprimendis, necnon confirmationem priuilegiorum amplissimam.

PIVS PAPA V.

MOTV proprio, &c. Cum nos nuper postquam olim fel. rec. Innocentius Papa Octauus prædecessor noster, videns Cameram suam Apostolicam ærariumque Pontificium ingenti vi æris alieni conflata, varijs creditoribus esse obstrictum, dum expensarum onera, quæ eamdem Cameram ad impetum armorum, ac bellum sustinendum, tunc per nonnullos impios Alma Vrbe armis obsessa, subire necesse fuit, ac vnde, ære alieno contracto, eamdem Cameram liberaret, non haberet consilio capto, & re maturè discussa, & plurium in ea re peritarum personarum, sententijs cognitis, ad officium dilectorum filiorum Secretariorum, qui Romanæ Curiæ magno decori, & ornamento existebant, quorum numerus aliàs per piæ memoriæ Calixtum Tertium, & Pium Secundum, etiam prædecessores nostros, ad sex Secretariorum reductus fuerat, direxerat oculos suæ mentis, existimans, quod si vltra dictos sex, decem, & octo Prælati, ac in dignitate Ecclesiastica constitutæ perso-

næ in eumdem Secretariorum numerum assumerentur, omnesque insimul prædictis necessitatibus, de eorum facultatibus, pro eiusdem Cameræ subuentione, in vnum conferrent, eisdem tamen personis pro subuentione huiusmodi, congruis emolumentis, ex quibus dignitates, iuxta eorum status exigentiam tueri possent, assignatis, præsenti remedio, tùm Cameræ prædictæ vrgenti necessitati occursum, tùm celeri litterarum Apostolicarum expeditioni, per augumentum personarum, quæ expeditioni earumdem operam nauarent, consultum foret; De Venerabilium Fratrum suorum, tunc Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, vnanimi consilio, & assensu, numerum Secretariorum huiusmodi sex, ad numerum triginta, ad vigintiquatuor postmodum reducendum, adauxit, sub conditione, quòd præfatus numerus Secretariorum ad vigintiquatuor reduceretur, cum primum sex loca in dictis prædecessoris litteris nominatim, & specificè designata, per decessum alicuius ex eis dicta loca obtinentibus, vacare contingeret, itaut nullus per eumdem Innocentium prædecessorem, & pro tempore existentem RomanumPontificem, surrogari in locum decedentis posset, quacumque ratione, vel causa, sed illius ex sex huiusmodi decedentis pro tempore locus, & portio emolumentorum, censerentur, & essent eo ipso penitus suppressi, & extincti, ita vt reliqui Secretarij, in locum eius, qui ex sex decederet, aliquem in Secretarium recipere, vel quarumcumque litterarum Apostolicarum prætextu, etiam, in quibus præfixo, & statuto numero huiusmodi specificè, nominatim, & expresse derogaretur, nec processuum desuper habitorum, censuras, & pœnas, quascumque in se continentium vigore, quoquo modo, donec ad prædictum numerum vigintiquatuor dumtaxat, deuentum esset, admittere minimè tenerentur, sicque inter prædictum Innocentium prædecessorem, & Secretarios, in constitutione officij huiusmodi expresse, in se, sub Pontificia fide, & successorum suorum Romanorum Pontificum receperat, Et deinde recol. mem. Alexander etiam Papa Sextus, similiter prædecessor noster, statuta, decreta, & indulta omnia, præsertim circa Secretariorum numerum per Innocentium Octauum prædictum, facta, concessa, illibata conseruari studens, locum, & portionem Gasparis Blondi, qui vnus ex sex Secretarijs erat, per eiusdem Gasparis decessum vacantem, vt præfertur, suppressam, & dicto Collegio Secretariorum applicatam, eidem Collegio dimiserat, nullam, & irritam per se de dicto loco factam dispositionem declarans, reliquorum locorum, extinctionem, & applicationem præfatas per dictum Innocentium prædecessorem factas approbans, & confirmans, & successiuè similis mem. Iulius Secundus, & Leo Decimus, similiter prædecessores nostri, omnia gesta per Innocentium predecessorem suum pariter approbantes, & confirmantes, quoniam ita Innocentius prædecessor præfatus promiserat, contra extinctionem dictorum sex locorum, seu officiorum ante vacationem, vel post decessum eorum, qui pro tempore illa obtinerent, minimè dispositurum, aut loca præfata reseruaturum, aut priuilegia dictorum Secretariorum suspensurum, aut eis derogaturum non esse, eadem fide successores teneri declarando, pollicitus fuerat, & promiserat, Ac postmodum eiusdem recordationis Leo Papa Decimus pariter prædecessor noster statuerat, & ordinauerat; quod si de dictis locis per ipsum, aut successores suos disponi contingeret, aut reductionem numeri ad vigintiquatuor prædictam infringi, Secretarios similiter ad litteras Apostolicis huiusmodi desuper confectis parendum, etiam quascumque censuras, & pœnas in se continentibus minime teneri, nec ad id à quoquam cogi, sed eisdem se opponere, & impedire, ac quo minus exequerentur, firmiter resistere posse, provt latius in diuersis prædecessorum eorumdem litteris, tàm sub plumbo, quàm in forma Breuis desuper confectis, quarum tenores cum de illis, & earum qualibet certam, veram, ac specificam notitiam habeamus, ac si de verbo ad verbum præsentibus insertæ forent, pro sufficienter expressis, & insertis haberi volumus, latius, & plenius continetur, Officium Secretariatus, quod quondam Marcellus Augustinus, dum viueret, obtinebat, per obitum eiusdem Marcelli extra Romanam Curiam de mense Aprilis, 1570. seu veriori, defuncti vacans, credentes illius

illius venditionem, ac dispositionem ad Nos legitimè spectare, & pertinere dilecto filio nostro Ferdinando tituli S. Mariæ in Dominica Diacono Cardinali de Medices nuncupato, tanquam vnum ex vigintiquatuor officijs Secretariatus, soluta nobis in Sedis Apostolicæ subuentionem, pro ingentibus, quas omnes norunt, quibus premimur, & vrgemur necessitatibus, summa quinque millium, & quingentorum scutorum auri in auro, contulimus, concessimus, & assignauimus, & deinde cum de officio Summatoris, eidem Ferdinando Cardinali deinceps prouisum fuisset, ac iurisdictionibus, & priuilegijs, eodem Summatoris officio aucto, officia quæcumque, quotcumque,& qualiacumque ad nostram, & Romani Pontificis dispositionem pertinentia, pretio concedi solita, vsque ad summam septuaginta millium scutorum auri in auro, inter quæ dictum officium, ac locus, & portio, quod idem Marcellus obtinebat, erat, vniuimus, anneximus, & incorporauimus, prout in nostris super vnione, annexione, & incorporatione huiusmodi confectis litteris pleniùs continetur, Ac postmodum (facti veritate comperta) nobis innotuerit, quatuor loca, & portiones ex sex, vt præfertur, suppressis per decessum illorum, qui illa obtinebant, tractu temporis vacauisse, & iuxta Innocentij, & prædecessorum præfatorum dispositionem, Collegio, & Secretarijs præfatis vnita, & incorporata fuisse, & officium præfatum vnum esse ex reliquis duobus, quæ præfatus Innocentius prædecessor suppresserat, & extinxerat, ac præfato Collegio, cum per decessum illud obtinentis vacaret, incorporari debere decreuerat, reliquum verò, quod dilectus filius Cæsar Glorierius, etiam Secretarius domesticus noster obtinet, esse: Nos qui in Terris eius locum tenemus, qui iustus est Dominus, ac propterea ius suum vnicuique illæsum seruari volentes, ac de pleno, & perspicuo iure, quod dicti Secretarij in huiusmodi loco, & portione suppressa, & per dicti Marcelli obitum, Collegio eo ipso applicata habent, ad plenum certiores facti, & informati, ac prædecessorum nostrorum vestigijs inhærentes, priuilegiaque, & indulta, præsertim numerum præfatum concernentia, eisdem Secretarijs concessa, illæsa conseruare studentes, motu simili, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, locum dicti Marcelli, qui vnus ex sex Secretarijs erat, & superiori anno obijt, suppressum, & extinctum esse declaramus, ac dispositionem de dicto loco eidem Ferdinando Cardinali ac vnionem, & annexionem, & incorporationem officio Summatoris præfato factam, nullam, irritam, & contra dictorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum intentionem, & indulta, inanem, viribusque penitus carere decernimus, illasque quo ad officium huiusmodi, penitus reuocamus. Insuper autem, quoniam Secretarij præfati cognoscentes nobis per quàm incommodum foret hoc tempore, quo grauissimis vrgemur necessitatibus, & vndique pecunias ad bellum contra Turcas ineundum, & classem triremium instruendam, quærere & aggregare sollicitè curamus, dicta quinque millia, & quingenta scuta, à præfato Ferdinando Cardinali recepta, restituere, volentesque rem gratam facere, nostrisque, & Apostolicæ Sedis præfatæ necessitatibus subuenire, dictam summam quinque millium, & quingentorum scutorum auri in auro eidem Ferdinando Cardinali, nostro nomine, & pro nobis restituturos se obtulerunt: Nos è contra promptam eorumdem Secretariorum, ac præfati Collegij in necessitatibus nostris subleuandis voluntatem agnoscentes, eamque gratam, vt par est, habentes, meritòque in Domino commendantes, ac eorumdem Secretariorum, & eorum Collegij indemnitati consulere volentes, eisdem Secretarijs, & eorum Collegio pretium officij alterius Secretariatus, ex numero vigintiquatuor, primo loco per decessum, aut quamlibet aliam amissionem, vel dimissionem illud obtinentis, præterquàm per eiusdem officij resignationem, seu cessionem vacaturi, aut quod vacare contigerit, in solutum pro dictis quinque millibus, & quingentis scutis assignamus, illisque, vt dictum officium de numero viginti quatuor vacaturum, absque alia nostra, & pro tempore existentis Romani Pontificis licentia, pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiamsi dictam summam quinque millium, & quingentorum scutorum pretium, ex dicta venditione percipiendum

endum, in parua, vel etiam magna summa excederet, vendere, vel alienare, illiusque pretium in vsus, & vtilitatem Secretariorum,& eorumdem Collegij conuertere, liberè, & licitè possint, & valeant, licentiam, & facultatem concedimus, & indulgemus, ac eis impartimur, decernentes eos desuper à quoquam super dicti officij venditione, & pretij ex venditione percipiendi, conuersione huiusmodi molestari, inquietari, seù perturbari non posse, nec debere, aut dictos Secretarios, vel eorum Collegium ad receptionem, seù admissionem alterius personæ in locum defuncti, aut amittentis, seù alterius, quàm illius, cui dictum Collegium, pro pretio in suam vtilitatem conuertendo, concesserit, nec quoad admissionem alterius personæ, quàm quæ à dictis Secretarijs, seù eorum Collegio in dicti decedentis, seù amittentis locum surrogata erit, nec ad litteris Apostolicis, quasuis clausulas irritantes, & alias etiam fortiores in se continentibus, contrarium forsan disponentibus, parendum teneri, aut obligatos existere,& ob non paritionem huiusmodi, sententias, & censuras Ecclesiasticas, & pœnas in eis contentas incurrere, sed eisdem litteris, absque dictarum pœnarum, & censurarum incursu, aperte se opponere, & eisdem resistere posse, quoniam expressè ità eis auctoritatem,& potestatem concedimus per præsentes: Ac volentes eum, cui Secretarij, & Secretariorum Collegium prædictum dictum officium vendiderit, vigore præsentium, ex tunc censeri in numerum Secretariorum relatum, ac eorumdem consortio aggregatum: Et si nihilominus is, cui officium ipsum per eosdem Secretarios, & eorum Collegium venditum fuerit, nouam concessionem à Nobis, aut Romanis Pontificibus pro tempore existentibus nostra, aut illorum manu signatam habere voluerit, illam sibi omninò dari, & signari debere: Quod si contigerit, dilectum filium Datarium nostrum, seù pro tempore existentem, supplicationis signaturam manu nostra, vel Romani Pontificis tunc existentis faciendam, & in similibus concedi solitam alijs Officialibus huiusmodi officia ementibus, differre, aut denegare, tunc Litteras Apostolicas prouisionis, & concessionis dicti Secretariatus præsentium vigore pro eo, cui Collegium præfatum, officium assignauerit, posse confici, quæ nulla alia à nobis, seù à Romano Pontifice pro tempore existentibus expectata iussione, in forma solita in totum expediri, ac si desuper supplicatio manu nostra, vel eiusdem Romani Pontificis, pro tempore existentis, signata esset, seù ipsi Secretarij, per eorum patentes litteras dictum officium concedere valeant, vt præfertur, cum sola subscriptione pro tempore existentium eiusdem Collegij Defensorum, sub data per ipsos Secretarios, & Collegium eligenda, statuimus per præsentes: Mandantes dilectis filijs pro tempore existentibus Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Vicecancellario, & eius in Cancellaria Apostolica Locumtenenti, nec non litterarum Apostolicarum maioris præsidentiæ Abbreuiatoribus, Rescribendario, Computatori, Scriptoribus litterarum Apostolicarum, minoris præsidentiæ Abbreuiatoribus, ac Sollicitatoribus, alijsque Cancellariæ præfatæ, ac etiam Cameræ Apostolicæ Officialibus, necnon Summatori, & quibusuis alijs, ad quos tàm in Cancellaria, quàm Camera huiusmodi litterarum expeditio, quomodolibet spectat, & pertinet, dicti officij concessionis, & assignationis litteras, vt moris est, pro eo, cui Secretarij, & Collegium præfatum vendiderint, vigore præsentium, absque supplicatione (stylo, & modo expediendi, iuxtà formam, & supplicationis tenorem seruari solito, postposito) vigore præsentium, vt præfertur, confici, & expediri faciant, realiter, & cum effectu: Promittentes, & expressè declarantes in fide Romani Pontificis, qua etiam successores nostri se obstrictos nouerint, nunquam concessioni,& assignationi per Secretarios, & Collegium præfatum faciendæ, nos oppposituros, aut illi contrauenturos: Fatemur enim, & ità attestamur, summam quinque millium scutorum auri recepisse mutuo, & gratiosè à dictis Secretarijs, & Collegio, quos modo præfato præmisso, eisdem Collegio restituere promittimus, quam nostram promissionem vim contractus, solemni stipulatione vallati, habere, etiam decernimus: Et si dictum Collegium super præmissis, aut eorum aliquo turbabitur quoquo modo, aut præmissa in toto, vel in parte

parte consequi non potuerit, tunc, & eo casu Cameram præfatam ad soluendum cum effectu dictam summam quinque millium quingentorum scutorum, vnà cum damnis, & interesse passis teneri, & ad id eamdem Cameram, & omnia illius bona efficaciter obligata, & hypothecata esse, etiam volumus, ac statuimus, Decernentes ità inter Nos, & dictum Collegium conuentum esse, præsentesque vim initi, & stipulati contractus inter Nos, & Sedem præfatam ex vna, ac dictum Collegium partibus ex altera, cui tàm per Nos, quàm Successores nostros Romanos Pontifices, & Cameram præfatam inuiolabiliter stari debeat, nec vllo vnquam tempore, etiam forsan ex eo, quòd interesse habentes, aut personæ pro Cameræ Apostolicæ præfatæ negotijs gerendis deputatæ, sine quorum interuentu Camera ipsa ad aliquid prestandum obligari non possit, vocatæ non fuerint, notari, impugnari, inualidari, vel in ius, aut controuersiam vocari, aut ad viam iuris reduci, nisi prius restitutis eisdem Secretarijs, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu præfatis pecunijs: Et ad causam, vel causas, quare præmissa à nobis emanauerint, verificandam, vel verificandas, nullatenus dictos Secretarios teneri, nec ob id viribus præsentes carere, minusque sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut alijs contrarijs dispositionibus comprehendi, sed semper ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum statum, etiam sub data per ipsos Secretarios, & Collegium eligenda restitutas, repositas, & plenariè reintegratas censeri: Præterea ijsdem Secretarijs, vt commodius pecunias dicto Ferdinando Cardinali pro Nobis, & nomine nostro restituendas, seù erogandas reperire valeant, summam præfatam quinque millium quingentorum scutorum auri in auro ad censum, seù alia (licita tamen) ratione, accipiendi, fructusque, ac prouentus totius massæ Collegij Secretariorum, pro redditibus annuis, seù interesse dictorum quinque millium quingentorum scutorum obligandi, ac censum super totius Collegij massa, seù grossa nuncupata constituendi, ad rationem pretij reperibilis, & inter partes, & ipsum Collegium conueniendi, licentiam, & facultatem concedimus. Ad hæc dictos Secretariòs, & Collegium amplioris fauoris gratia prosequi volentes, vtque ea, quæ per eumdem Innocentium Octauum, ac Alexandrum Sextum, Leonem Decimum, Clementem Septimum, ac alios forsan Romanos Pontifices prædecessores nostros eisdem Secretarijs, & Collegio concessa fuerunt, eò firmius subsistant, quò sæpiùs fuerint Apostolica auctoritate munita, idcircò singulas eorumdem prædecessorum litteras, omniaque, & singula priuilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, quatenus Tridentini Concilij decretis non aduersentur, etiamsi illa in vsu non sint, ac forsan per Nos, aut Romanos Pontifices prædecessores nostros reuocata fuerint, necnon salaria, & emolumenta, & alia quæcumque eisdem Secretarijs per dictos prædecessores concessa, & assignata, pari motu, eisdem auctoritate, potestate, & tenore perpetuò confirmamus, & approbamus, necnon illis omnibus, quæ hic pro expressis, & insertis habeantur, perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, ac defectus etiam, si qui fuerint, aut interuenerint in eisdem, siuè ex iure, siuè ex facto processerint, in eisdem pariter supplentes, & pro cautela potiori, eadem priuilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, salaria, & emolumenta, ijsdem modo, & forma, quibus per dictos prædecessores concessa fuerunt, ijsdem Secretarijs, & Collegio eorum, de nouo concedimus, & assignamus. Volentes, & statuentes illa nullo vnquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes reuocari, reduci, alterari, aut moderari, *seù Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse, constiterit*, sicque nostræ incommutabilis voluntatis fuisse, & esse, præsentesque, ac desuper forsan conficiendas litteras, & in eis contenta quæcumque, nullo vnquam tempore de subreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis nostræ defectu, vel

per

non pulsatis campanis, & submissa voce, excommunicatis & interdictis prorsus exclusis, in sua, & familiarium suorum domesticorum præsentia, dummodo ipsi, vel illi causam non dederint huiusmodi interdicto, nec id eis contingat specialiter interdici per se ipsos, si Presbyteri fuerint, aut proprios, vel alios Sacerdotes idoneos Missas, & alia Diuina Officia celebrare, seù celebrari facere liberè,& licitè valeant, auctoritate Apostolica, & tenore præmissis concedimus, & indulgemus: districtiùs inhibendo decimarum,& subsidiorum prędictorum, fructuum, ac iurium Cameræ Apostolicę debitorum collectoribus, & exactoribus pro tempore deputatis, ne decimas, aut subsidia huiusmodi, etiam prætextu quarumcumque facultatum eis pro tempore concessarum,petere, vel exigere, aut eos ad illarum solutionem, seù in illis contributionem compellere, vel alios eosdem, necnon personas, in quarum fauorem de bonis prędictis testari, vèl alias disponere continget desuper molestare quoquomodo præsumant: Ac decernentes, quòd Secretarij prædicti, & quilibet eorum omnibus, & singulis immunitatibus, exemptionibus, gratijs & indultis prædictis eis, vt præfertur, concessis vti, & frui possint, & valeant, ac prædicta omnia, & singula durent, & valeant, ac eisdem Secretarijs suffragentur, etiam postquam illi eorum Secretariatus officia dimiserint, & Secretarij Apostolici esse desierint, dummodo saltem per biennium officium Secretariatus officia dimiserint, & Secretarij Apostolici esse desierint, dummodo saltem per biennium officium Secretariatus huiusmodi retinuerint: necnon irritum, & inane, si secus super ijs à quoquam,quauis auctoritate,scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quocircà Venerabilibus fratribus nostris Balneoregien. & Pisauren. Episcopis, ac dilecto filio Curiæ causarum Cameræ Apostolicæ Generali Auditori per Apostolica scripta mandamus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seù alios eisdem Secretarijs, & eorum cuilibet in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes præsentes litteras, & in eis contenta quæcumque, vbi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte eorumdem Secretariorum, seù conductorum, vel legatariorum, testamentariorum, donatariorum, & hæredum suorum desuper fuerint requisiti,solemniter publicantes, eisque in præmissis omnibus efficacis defensionis præsidio assistentes faciant auctoritate nostra eos, & eorum quemlibet respectiuè approbatione, confirmatione, innouatione, dispensatione, concessione, indulto, exemptione, facultatibus, decretis, & alijs præmissis pacificè frui, & gaudere, ac fructus,redditus, & prouentus beneficiorum, in quibus ipsi Secretarij non resederint iuxta nostræ concessionis prædictæ de illis, vt præfertur, percipiendis tenorem integrè ministrari; non permittentes eosdem Secretarios per locorum Ordinarios, vel eorum Vicarios, seù Officiales, & dilectos filios Ecclesiarum, in quibus beneficia huiusmodi fuerint, Capitula, seù quoscumque alios,quauis auctoritate fungentes, ad residendum in eisdem Ecclesijs, siue locis compelli, aùt aliàs ipsos, seù conductores, Legatarios, testamentarios, donatarios, & hæredes prædictos, seù eorum quempiam per collectores, & personas prædictas; seù quoscumque alios,quauis auctoritate fungentes,quomodolibet indebitè molestari, perturbari, vel inquietari; contradictores, molestatores, perturbatores quoslibet, & rebelles, cuiuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, vel conditionis extiterint, eadem auctoritate nostra per censuras, & pœnas Ecclesiasticas, ac etiam pecuniarias,eorum arbitrio moderandas, & applicandas, aliaque iuris remedia, appellatione postposita,compescendo: Nos enim eis quoscumque molestatores, perturbatores, contradictores, & rebelles,constito eis summariè de non tuto accessu,per edicta publica locis affigenda publicis, quæ ipsos perindè arctent, ac si eis personaliter intimatæ forent, constito summariè de non tuto accessu citandi, ac illis, nec non quibus, & quoties opus fuerit, etiam sub edicto, ac censuris, & pœnis similibus inhibendi, necnon legitimis super ijs habendis seruatis processibus, eos, quos censuras, & pœnas per eos pro tempore latas incurrisse constiterit, eas incurrisse declarandi, & quoties opus fuerit aggrauandi, ac auxilium brachij Secularis, si opus fuit inuocandi, cæteraque desuper necessaria, & opportuna faciendi, & exequendi, plenam, & liberam tenore præsentium concedimus

Iura diuersa.

cedimus facultatem, non obstantibus præmissis. Et si prædicti Secretarij in eisdem Ecclesijs, siuè locis primam non fecerint residentiam personalem consuetam, & sanctæ mem. Bonifacij Papæ Octaui pariter Prædecessoris nostri, per quam concessiones de fructibus in absentia percipiendis sine præfinitione temporis fieri prohibentur, & qua cauetur, ne quis extra Ciuitatem, vel Diœcesim nisi in certis exceptis casibus, & in illis vltra vnam dietam à fine suæ diœcesis ad iudicium euocetur, seù ne Judices, & Conseruatores prædicti ab eadem Sede deputati, extra Ciuitatem, vel diœcesim in quibus deputati fuerint, contra quoscumque procedere, aut alij, vel alijs vices suas committere, aut aliquem extra vnam dietam à fine diœcesis earumdem trahere præsumant, & de duabus dietis in Concilio Generali editis, dummodo aliquis vltra tres dietas auctoritate præsentium ad iudicium non trahatur, alijsque Apostolicis, ac in Prouincialibus, & Synodalibus Concilijs editis generalibus, vel specialibus Constitutionibus, & ordinationibus, necnon litteris prædicti Alexandri prædecessoris, per quas inter alia statuit, & ordinauit, quòd tertia pars bonorum eorum, quibus huiusmodi facultates testandi pro tempore concessæ essent, & de quibus ipsi testati forent prædictæ Cameræ applicarentur, & applicata censerentur eo ipso, ac Ecclesiarum, in quibus secularia, necnon Monasteriorum, seù aliorum Regularium locorum in quibus regularia beneficia huiusmodi forsan fuerint, seù à quibus ipsa regularia beneficia dependere contigerit, & Ordinum, quorum illa extiterint, necnon dictarum Militiarum iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, & consuetudinibus, stabilimentis, vsibus, & naturis, etiamsi de illis seruandis, & non impetrandis litteris Apostolicis contra ea, & litteris ipsis etiam ab alio, vel alijs impetratis, aut quouis modo concessis non vtendo Secretarij ipsi per se ipsos, vel eorum procuratorem præstiterint hactenus, vel eos imposterum præstare contigerit iuramentum, priuilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis, Ecclesijs, Monasterijs, Capitulis, & Ordinibus, ac Militijs, necnon Collectoribus & Exactoribus prædictis, ac quibusuis alijs locis, Ciuitatibus, & Vniuersitatibus etiam Studiorum generalium, ac scriptoribus dicti Archiuij, & alijs Collegijs, necnon quibusvis Capitulis, Monasterijs, Hospitalibus, Archiepiscopis, Episcopis, ac quibusuis alijs personis, & locis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, necnon irritantibus, & alijs decretis etiam Motuproprio, et ex certa scientia nostra, ac quauis consideratione, et ex quibusvis causis concessis, approbatis, et innouatis: Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, et indiuidua mentio, seù quæuis alia expressio habenda, aut aliqua exquisita forma ad hoc seruanda foret tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitùs omisso, et forma in illis tradita obseruata, inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis, et insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat, harum serie specialiter, et expressè derogamus, illaque aduersus præmissa nullatenus suffragari posse decernimus. Necnon omnibus illis, quæ dicti prædecessores in prædictis eorum litteris voluerunt non obstare contrarijs quibuscunque Aut si et locorum Ordinarijs, ac Capitulis, eorumque Officialibus, Vicarijs, Canonicis, Collectoribus, exactoribus prædictis, vel quibusuis alijs communiter, vel diuisim ab eadem sit Sede indultum, vel in posterum indulgeri contingat, quòd personas Ecclesiarum, seù locorum suarum Ciuitatis, et diœcesis etiam in dignitate Ecclesiastica constitutas, per subtractionem prouentuum suorum beneficiorum Ecclesiasticorum, aut aliàs compellere valeant ad residendum personaliter in eisdem, ac quod personis Ecclesiarum, seù locorum eorumdem, etiam in dignitatibus constitutis, in illis non residentibus, aut qui in eis primam non fecerint residentiam personalem consuetam, fructus, redditus, et prouentus beneficiorum Ecclesiasticorum in absentia sua ministrare minimè teneantur, et ad id compelli, aut quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas, non facientes plenam, et expressam, ac de

ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionem, et quibuslibet alijs Priuilegijs, et Indulgentijs, ac litteris Apostolicis generalibus, vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat, quomodolibet differri, et de quibus, vel quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis: Volumus autem, quòd beneficia, in quibus ipsi Secretarij non resederint, debitis propterea non fraudentur obsequijs, et animarum cura in eis, si qua illis immineat nullatenus negligatur, sed per bonos, et sufficientes Vicarios, quibus de prouentibus necessaria congruè ministrentur, diligenter exerceatur, et deseruiatur inibi laudabiliter in diuinis, ipsorumque beneficiorum congruè supportentur onera consueta. Ac quòd dum in aliquibus Ecclesijs contigerit, dictos Secretarios diuinis interesse, illum morem, qui in eisdem Ecclesijs obseruabitur circa huiusmodi Horas, et Diuina officia dicenda, studeant obseruare, et ne quod absit, illi propter huiusmodi gratiam, vel concessionem eligendi Confessorem reddantur procliuiores ad illicita imposterum committenda, etiam volumus, quòd si à sinceritate fidei, et vnitate prædictæ Romanæ Ecclesiæ, ac obedientia, & deuotione nostris, & dictorum successorum nostrorum canonicè intrantium destiterint, concessio huiusmodi, ac quoad illam præsentes litteræ eis nullatenus suffragentur; Quòdque prædicti Secretarij indulto celebrari faciendi ante diem parcè vtantur, quia cum in Altaris Ministerio immoletur Dominus Noster Iesus Christus Dei filius, qui candor est lucis æternæ, congruit hoc non noctis tenebris fieri, sed in luce. Ac quòd dum ipsos Secretarios in aliquibus Ecclesijs contigerit interesse, illum ordinem, qui in eisdem Ecclesijs obseruabitur in huiusmodi Horis Canonicis recitandis, studeant obseruare. Necnon vt in eorumdem Ecclesiasticorum dispositione bonorum iuxta quantitatem residui erga Ecclesias, à quibus eadem perceperint, se liberales exhibeant, prout conscientia eis dictauerit, & animarum suarum saluti viderint expedire, cæterum quia difficile foret easdem præsentes litteras ad singula loca, vbi illis pro tempore opus fuerit deferre, similiter volumus, & dicta Apostolica auctoritate decernimus, quòd earumdem litterarum transumptis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo alicuius Curiæ Ecclesiasticæ, seù Canonici Metropolitañ, vel alterius Cathedralis Ecclesiæ, aut personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ, munitis, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ adhiberetur præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostræ absolutionis, approbationis, confirmationis, innouationis, declarationis, dispensationis, exemptionis, liberationis, factionis, impartitionis, concessionis indulti, inhibitionis, mandati, derogationis, voluntatis, & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire, si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicę MD.LIII. Quinto Idus Februarij Pont. nostri Anno quarto.

PIVS PAPA V. ad perpetuam rei memoriam. Romani Pontificis, in quo diuina dispositione potestatis plenitudo consistit, prouidentia circumspecta ad ea, quæ prospero statui dilectorum filiorum Secretariorum nostrorum, qui Curiæ Romanæ decori, & ornamento, commoditatique esse dignoscuntur profutura, conspicit operosis studijs intendit, & his, quæ per Roman. Pontif. Prædecessores suos illis gratiosè concessa comperiuntur, vt perpetuo firmiori subsistant robore, suum, & Sedis Apostolicæ munimen, & patrocinium libenter adijcit, eaque de nouo concedit, & aliàs super his disponit, prout conspicit in Domino salubriter expedire. Sanè cum sicut accepimus plurima Priuilegia, facultates & indulta per fel. rec. Innocentium Octauum, Alexandrum Sextum, Leonem Decimum, Clementem Septimum, ac forsan alios Romanos Pontifices Prædecessores nostros eisdem Secretarijs, & eorum Collegio per eorumdem Prædecessorum litteras concessa fuerint; Nos quoque eosdem Secretarios, eorumque Collegium specialis gratiæ fauore prose-

Iura diuersa. D 2 qui,

qui, & vt eorum priuilegia, facultates, & indulta huiusmodi firmiora persistant, & si quæ forsan in vsu non sint, aut reuocata fuerunt in integrum restituantur, prouidere volentes, eosdem Secretarios, & eorum quemlibet à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis à iure, vel ab homine, quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes, necnon litterarum prædictarum, & priuilegiorum in eis contentorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, Motu proprio, non ad ipsorum Secretariorum, aut alicuius pro eis nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera deliberatione, & certa scientia nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine singulas eorumdem prædecessorum litteras, omniaque & singula priuilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, quatenus Concilij Tridentini decretis non aduersentur, etiamsi illa in vsu non sint, ac forsan per nos, aut Romanos Pontifices prædecessores nostros reuocata fuerint, necnon salaria, & emolumenta, ac alia quæcumque eisdem Secretarijs per dictos Prædecessores concessa, & assignata, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, perpetuò confirmamus, & approbamus: necnon illis omnibus perpetuæ, et inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, defectus, si qui fuerint, aut interuenerint in eisdem, siue ex iure, siuè ex facto processerint, supplentes. Et pro potiori cautela, priuilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, salaria, & emolumenta huiusmodi ijsdem modo, & forma, quibus per prædictos prædecessores eisdem Secretarijs, & eorum Collegio concessa fuerunt, Motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, auctoritate, & tenore prædictis de nouo concedimus, & assignamus, volentes, & statuentes illa vllo vnquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes reuocari, reduci, alterari, aut moderari, seù Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretarijs, tunc viuentibus, integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit, sicque nostræ incommutabilis voluntatis fuisse, & esse attestantes, ac decernentes præsentes litteras, & in eis contenta quæcumque nullo vnquam tempore de subreptionis, vel obreptionis vitio, seù intentionis nostræ defectu, vel per fraudem extortas fuisse, notari, redargui, vel impugnari posse, & ita per quoscumque Iudices, & Commissarios, etiam San. Rom. Eccl. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter interpretandi, iudicandi, & diffiniendi facultate, interpretari, iudicari, & diffiniri debere, irritum quoque, & inane, si secus super his à quoquam, quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari: Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus, priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis, etiam Motu simili in contrarium quomodolibet concessis, quibus omnibus illorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat harum serie specialiter, & expressè in omnibus, & per omnia, quatenus præmissis aduersentur, vel repugnent Motu pari derogamus: Necnon omnibus, & singulis alijs, quæ dicti prædecessores nostri in eorum litteris voluerunt non obstare, cæterisque contrarijs quibuscumque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub Annulo Piscatoris die 6. Maij MD.LXXI. Pontificatus Nostri anno 6. SIXTVS Papa Quintus, Ad perpetuam rei memoriam. Romanus Pontifex Prouidentia circumspecta ea nonnunquam alterat, & immutat; quæ rerum, temporum, ac personarum qualitate pensata, vel euidens suadet vtilitas, vel cogit necessitas reformari, industrios quoque, & doctrina probatos viros honoribus, & fauoribus prosequitur opportunis, prout conspicit in Domino salubriter expedire. Sanè licèt aliàs fel. record. Innocentius Papa Octauus prædecessor noster Collegium dilectorum filiorum Secretariorum Apostolicorum instituerit, & certo tunc expresso probatorum virorum numero, & qui Romanæ Curiæ decori, atque

ornamento essent, atque expeditioni Breuium, & aliarum litterarum Apostolicarum, quæ per Secretarios Apostolicos expediri consueuerant accuratiùs, & diligentiùs attenderent constare voluerit, eidemque Collegio, & Secretarijs diuersos annuos redditus, & emolumenta inter singulos Secretarios, pro tempore existentes æquis portionibus diuidenda, & distribuenda assignauerit, & in quinterno eius manu subscripto annotari mandauerit: Ita tamen, quòd liceret ipsi Innocentio, & pro tempore existenti Romano Pontifici, vltra numerum, ab eo tunc præscriptum, vnum Secretarium domesticum nuncupatum habere, qui sua, & Romanæ Ecclesiæ negotia secreta, aut orthodoxæ fidei statum concernentia dumtaxat expedire posset, & deberet, quique duabus integris portionibus dictorum emolumentorum, vltra numerum Collegarum facientium, contentus ab omnibus, & singulis alijs emolumentis, & expeditionibus, officium Secretariorum quomodolibet concernentibus penitùs abstineret. Et rec. mem. Pius Papa Quintus, etiam prædecessor noster, post diuersos alios Romanos Pontifices, etiam prædecessores nostros tunc suos, litteras Innocentij prædecessoris prædicti approbauerit, confirmauerit, ac etiam innouauerit, aliaque etiam de nouo concesserit, voluerit, & ordinauerit, prout in ipsorum Pij, & Innocentij prædecessorum nostrorum litteris pleniùs continetur; nihilominus temporis successu, multiplicato Secretariorum domesticorum numero, pro Romani Pontificis arbitrio, ipsi Secretarij domestici præter dictas duas portiones diuersa alia emolumenta seorsum à Collegio percipere consueuerunt, necnon Collegij incuria, seu forsan per desuetudinem effectum fuit, vt nonnulla alia ex emolumentis prædictis, his præsertim, quæ in quinterno dicti Innocentij notata reperiuntur, à debitoribus non exigantur. Cum autem Nos circa officium Secretariatus domestici, quod dilectus filius Ioannes Baptista Canobius Clericus Bononien. pro nutu, & voluntate nostra nunc exercet, nouam rationem inire constituissemus, Collegium prædictum, in quo virtutibus, experientia, ac vsu rerum, & negotiorum ad Romanam Curiam confluentium, & ad dictum officium pertinentium, insignes viri connumerantur, se nobis obtulit ipsius officij, cuius ratione pleraque ad ipsum Collegium spectantia emolumenta exigi consueuerunt, ac eorum, quæ in eo geruntur, curam omnem, cogitationemque suscipere, idque munus, qua decet, fide, & integritate per idoneos, & peritos ab ipso Collegio electos, & per nos approbatos viros, obire, eiusque, & aliorum infrascriptorum ratione, Collegium ipsum in nostram, & Sedis Apostolicæ subuentionem, vt ingentibus necessitatibus Nobis imminentibus aliqua ex parte prospicere possemus, summam vigintiquinque millium scutorum auri in auro sponte se etiam obtulit soluturum, quam statim in manibus dilecti filij nostri Hyppoliti tituli Sancti Pancratij Præsbyteri Cardinalis Prodatarij nostri deponi, & consignari fecit: Nos igitur promptam Collegij prædicti, erga Nos, Sedemque prædictam reuerentiam, & obsequium ad subleuandum onera, quibus vrgemur plurimum commendantes, ipsumque Collegium, & Secretarios gratioso affectu prosequi volentes, singularum Innocentij, & Pij, aliorumque prædecessorum prædictorum litterarum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis habentes, Motu proprio, non ad dicti Collegij, aut alicuius pro eis nobis desuper oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera liberalitate, & scientia nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, officium Secretariatus domestici, quod dictus Ioannes Baptista, vt præfertur, exercebat penitùs, & omninò perpetuò supprimimus, & extinguimus, ita quod nullo vnquam tempore per nos, aut Romanum Pontificem pro tempore existentem, & Sedem Apostolicam in statum pristinum restitui, aut reintegrari valeat: curam autem, & exercitium dicti suppressi officij, ac custodiam registrorum Breuium, & litterarum Apostolicarum via, quæ secreta appellatur, expeditarum, & pro tempore expediendarum in mansionibus Palatij Apostolici in Vaticano, quas dictus Ioannes Baptista, suique famuli, & scriptores habitant asseruatorum, deinceps, & per vnum ex numero dicti Collegij Secretarium, aut aliam æquè idoneam personam à Nobis, & Romano Pontifice pro tempore

pore existente approbandum, seù approbandam ad ipsius Collegij nutum, & liberum arbitrium nominandum, & deputandum, ac remouendum, iuxtà ipsius Collegij præscriptum, haberi, teneri, & administrari, ipsasque mansiones in octo cubicula partim infrà, partim supra distributas, quibus per duas portas patet ingressus, & ab vno Dataria Apostolica, ab altero mansiones Substituti ipsius Datarij cohærent, cum cella vinaria, sub officio registri supplicationum, & alijs suis pertinentijs per Secretarium, aut personas à Collegio prædicto deputandas inhabitantes volumus, & mandamus, curamque, & exercitium huiusmodi, & registrorum custodiam, mansionumque prædictarum vsum, & habitationem Collegio, & personæ ab eo deputandæ huiusmodi, ex nunc perpetuò concedimus, & assignamus. Et insuper vnam integram ex duabus portionibus emolumentorum dicti Collegij extrà numerum, vt præfertur, faciendis, & Secretario domestico olim ab Innocentio prædecessore prædicto assignatis, ab ipso officio Secretariatus domestici, etiam perpetuò dismembramus, & separamus, illamque, necnon quatuor alias partes Cibariorum pro victu, & alimento quotidiano Secretarij, aut personæ, vt præfertur, ad curam, & exercitium huiusmodi deputandæ, ac trium famulorum, & vnius equi, eisdem modo, & forma, quibus prædicto Ioanni Baptistæ dari hactenus consueuerunt, Collegio prædicto pro Secretario, vel persona deputanda huiusmodi perpetuò concedimus, & assignamus, & per eos, ad quos spectat, & pro tempore spectabit, dari, præstari, & assignari volumus, & mandamus: necnon medietatem omnium, & singulorum aliorum emolumentorum, quæ hactenus prædictus Ioannes Baptista Canobius pro se, & alijs duobus Secretarijs domesticis percipere, exigere, & leuare consueuit; Itaut alia medietas emolumentorum huiusmodi, vnà cum altera ex dictis portionibus pro vno, vel duobus, aut pluribus Secretarijs domesticis salua remaneat, siuè illa ratione taxarum litterarum Apostolicarum via, quæ secreta appellatur, expedieñ, siue cedularum propositionum Ecclesiarum, aut Monasteriorum, vel sententiarum à Romano Pontifice pro tempore latarum, ac inuestiturarum ab eo quomodolibet factarum percipiantur, seù quouis alio nomine nuncupentur, Collegio prædicto pariter concedimus, & assignamus: Ita quòd liceat ipsi Collegio per se, vel alium, seù alios, eius nomine, prædictæ curæ, atque exercitij, & integræ portionis huiusmodi, necnon mansionum, registrorum, portionum, cibariorum, & aliorum emolumentorum prædictorum possessionem, propria auctoritate, vigore præsentium, apprehendere, seù forsan interim apprehensam perpetuò retinere, nec desuper à Secretario domestico vno, vel plures pro quo, seu quibus altera dumtaxat integra portio emolumentorum ex duabus illi ab Innocentio Prædecessore prædicto assignatis, ac reliqua medietas aliorum emolumentorum supradictorum saluæ remaneant, quomodolibet molestari possit: ità tamèn quòd Collegium Secretariorum, seù ad exercitium huiusmodi deputatus ipsis Secretarijs domesticis rationes, & computa ostendere, & reddere teneantur ipsis Secretarijs domesticis pro tempore existentibus, siuè vnus fuerit, siuè plures sub mille ducatorum auri, & alijs arbitrio nostro pœnis, eo ipso, pro qualibet vice, qua contrauenerint, incurrendis: Districtius inhibeñ. ne aliquas litteras in forma Breuis, aut etiam sub plumbo expedire audeant, seù præsumant, præter illas, quę Romani Pontificis pro tempore existentis, & Romanæ Ecclesiæ negocia secreta, aut Orthodoxæ fidei statum concernen., et emolumentis sibi, vt supra remanentibus, contenti, nihil aliud etiam occasione eorum huiusmodi officij à quoquam percipere possint, sed quidquid lucri ex supradictis taxis Bullarum per viam secretam expedieñ, et quibusuis alijs regalijs prædictis percipietur ad Custodem Breuium, seù emolumentorum ab eodem Collegio deputandum destinent, ac omninò transmittant; quæ quidem omnia, et singula, vt inuiolabiliter obseruentur, sub eisdem pœnis præcipimus, et mandamus. Præterea eidem Collegio liberam tribuimus facultatem, et auctoritatem nominandi, eligendi, et deputandi tres idoneas personas pro scribendis litteris in forma Breuis per dictum deputatum expediendis, et tàm illis,

illis, quàm litteris Apoſtolicis via, quæ appellatur ſecreta, expeditis regiſtrandis, dictaſque perſonas ad ipſius Collegij nutum remouendi, et alias remotarum, recedentium, vel decedentium loco ſubrogandi, et deputandi. Quibus ſic electis, et deputatis perſonis ſingulas portiones cibariorum ex Palatio Apoſtolico, prout illas hactenus habuerunt, et percipere conſueuerunt, iiſdem auctoritate, & tenore perpetuò concedimus, & aſſignamus, ac ab ijs, ad quos ſpectat, dari, concedi, & præſtari volumus, & mandamus pari auctoritate, & facultate prædicto Collegio attributis huiuſmodi loca perſonis ab eo electis perpetuò, vel ad tempus, ex nunc prima vice, & deinde, quotieſcumque loca ipſa pro tempore vacare contigerit, pro pretio inter ipſum Collegium, & perſonas huiuſmodi conuento, vendendi, ſeù pignorandi, vel aliàs ac locis ipſis diſponendi, ac pretium huiuſmodi in dicti Collegij vſus, & vtilitatem conuertendi. Inſuper omnes, & ſingulas taxas officiorum Romanæ Curiæ, & quarumuis aliarum Terrarum, Prouinciarum, Communitatum, & locorum totius Status Eccleſiaſtici in quinterno Innocentij Prædeceſſoris prædicti adnotatas, & deſignatas, & Collegio prædicto applicatas, & aſſignatas, etiamſi ad præſens non ſoluantur, pro quibus Collegium ipſum debitam recompenſam in genere, vel ſpecie non conſtiterit recepiſſe, ipſi Collegio eiſdem modo, & forma, quibus per dictum Innocentium aſſignatæ, & applicatæ fuerunt, de nouo applicamus, & aſſignamus, & per Officiales, & Miniſtros Vrbis, & Prouinciarum, & Communitatum, Terrarum, Locorum, & præſertim per Almæ Vrbis, & Ciuitatis noſtræ Bononień, poſt tamen præſentes, qui pro tempore extiterint, Gubernatores, & eorum Locatenentes, nocnon tàm pręſentes, quàm pro tempore exiſtentes Prouincię noſtrę Marchię Theſaurarium, etiam ratione proprię eius taxæ, etiam de pręterito, non obſtante decreto ad Motum proprium pię memorię Gregorij Papæ Decimitertij, etiam Prędeceſſoris noſtri, ſuper pretenſa concordia inter Collegium prędictum, & dilectum filium Franciſcum Sangallettum, ad cuius commodum pro pecunijs, ab ipſo etiam ſolutis, huiuſmodi conceſſio edit, ad Cameram Apoſtolicam ad ictto, & quoſvis alios integrè, & abſque vlla diminutione iuxta formam quinterni, & litterarum Innocentij, Prędeceſſoris huiuſmodi, ſingulis ſex menſibus in principio ſub pœnis in litteris dicti Innocentij contentis, incipień à prima Iulij poſt Dat. pręſentium, & ſucceſſiuè ſingulis ſex menſibus in principio, perſolui volumus, & mandamus, ſine tamen pręiudicio quorumcunque Iurium dicto Collegio pro pręteritis taxis competentium, pręſertim reſpectu litium huc vſque motarum. Inſuper quoque eidem Collegio liberam tribuimus facultatem, & auctoritatem ſingula queque officia quarumvis Prouinciarum, Terrarum, Communitatum, & locorum Romanę Eccleſię, poſt publicationem quinterni, ab Innocentio Prędeceſſore confecti, quomodolibet incorporatorum, & imposterum incorporandorum, iuxta facultatem ab eodem Innocentio Prędeceſſore Collegio prędicto attributam, & cum conſilio dilecti filij Benedicti Iuſtiniani moderni, & pro tempore exiſtentis Theſaurarij Generalis taxandi, taxaſque impoſitas huiuſmodi ab illis exigendi, & recipiendi modo, & forma ab ipſo Innocentio Prędeceſſore, quoad alios prǫſcriptis, quas quidem taxas de nouo imponendas ipſi Collegio perpetuò etiam applicamus, concedimus, & aſſignamus. Vt autem Collegium ipſum pręcipua aliqua honoris, & dignitatis prerogatiua à Nobis etiam decoretur, & qui pro tempore fuerint Secretarij Apoſtolici de numero participantium per amplius honorentur, ſingulos Secretarios de numero prędicto prǫſentes, & futuros, qui in vtroque iure, aut in decretis ad Doctoratus gradum in aliqua publica Vniuerſitate fuerint promoti, & vigeſimum quintum ſuę ętatis annum exceſſerint, ſi habitu Prǫlatorum iuxta Innocentij Prędeceſſoris prǫſcriptum incedere voluerint, ex nunc, prout ex tunc, & è contra poſtquam habitum Prǫlatorum ſuſceperint, eo ipſo abſque alia approbatione, & admiſſione Referendarios perpetuos vtriuſque Signaturę noſtrę, & Romani Pontificis, pro tempore exiſtentis, creamus, conſtituimus, & deputamus, ac creatos, conſtitutos, & deputatos fuiſſe, & eſſe declaramus, & nunciamus, eiſque & eorum cuili-

cuilibet, vt omnibus, & singulis priuilegijs, & emolumentis, immunitatibus, & præeminentijs, facultatibus, gratijs, & indultis, alijs vtriusque Signaturę Referendarijs quomodolibet concessis, & quibus ipsi vtuntur, potiuntur, & gaudent, ac vti, potiri, & gaudere poterunt, quomodolibet in futurum pariformiter vti, potiri, & gaudere liberè, & licitè valeant, concedimus, & indulgemus: Illi verò Secretariorum eorumdem, qui antiquior Doctor, & Referendarius fuerit, vt singulis nostris, & Romani Pontificis, pro tempore existentis Signaturis nomine Collegij Secretariorum eo ipso interuenire valeat, pariformiter indulgemus, quòd si ab Vrbe absens, vel aliàs impeditus fuerit, vel antiquior Secretarius alia ratione, vel causa dictę Signaturę interuenire habuerit, qui post illum erit antiquior Secretarius, & Referendarius indulto huiusmodi eo ipso potiatur: Cumque Secretarij ipsi, qui Clerici erunt nostri, et Romani Pontificis, pro tempore existentis, sint Prȩlati domestici, et familiares, ac continui Comensales, teneanturque iuxta prȩscriptum Innocentij Prȩdecessoris prȩdicti, nisi in maiori fuerint dignitate constituti, Notariatus habitum suscipere, et deferre, ne quod pro ornamento, et decore Romanę Curię prouidè institutum est, negligentia, et desuetudine abrogetur, prȩsentium auctoritate volumus, singulisque Secretarijs prȩdictis prȩsentibus, et futuris prȩcipimus, et mandamus, quatenus, qui Clericali Militię, ascribi voluerint viginti-quinque annis maiores, habitum, et insignia deferant Notariorum Apostolicorum, etiamsi voluerint violacei coloris: qui verò fuerint primę tonsurę dumtaxat Clerici, in alijs Ordinibus nondum constituti, seù Seculares, etiam coniugati, vestibus vtantur, si eis placuerit, etiam violaceis, prout Cubicularij Apostolici de honore nuncupati: Habeant etiam, qui Notarij fuerint Sedis Apostolicę locum in Capella, et alijs actibus publicis, in quibus cum Cappis, et Rocchettis interfuerint eorum dignitati congruentem, quem ipsis assignari curabimus, et nihilominus litteras Pij Prȩdecessoris prȩdicti, vt supra eidem Collegio super confirmatione, et approbatione litterarum Innocentij, et aliorum Pontificum Prȩdecessorum nostrorum, tunc suorum, rebusque alijs in eis contentis concessis auctoritate, tenore, scientia, et Apostolicę potestatis plenitudine similibus approbamus, et confirmamus, illisque perpetuę, et inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, omnesque, et singulos, tàm iuris, quàm facti defectus supplemus, prȩsentesque, & in eis contenta quæcumque de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seù intentionis nostræ, vel quopiam alio defectu notari, vel impugnari, aut per Nos, vel Romanum Pontificem pro tempore existentem suspendi, reuocari, limitari, moderari, seù ad iuris terminos reduci non posse, neque debere, sed validas, & efficaces, perpetuò existere, ac dicto Collegio, & Secretarijs pro temporę existentibus in omnibus, & per omnia etiam perpetuò suffragari, ac vim validi, initi, & stipulati contractus inter Nos, & Sedem, ac Cameram Apostolicam ex vna, & Collegium prædictum ex altera partibus habere debere, ipsumque Collegium ad verificationem, seù iustificationem præmissorum, vel partis eorum, aùt ad registrationem, vel adnotationem præsentium in Camera, iuxta Constitutionem piæ memorię Pij Papæ Quarti etiam prædecessoris nostri, faciendam minimè teneri, nec ob non registrationem huiusmodi præsentes nullitatis, aùt inualiditatis vitio subiacere, sed valere, & ipsi Collegio, ac Secretarijs suffragari debere, perinde, ac si in ipsa Camera registratæ fuissent, Constitutione prædicta non obstante, & sic in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Iudices, etiam Commissarios, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, diffiniendi, & interpretandi facultate, iudicari, diffiniri, & interpretari debere, & quidquid secùs super his à quoquam, quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter attentari contigerit, irritum, & inane decernimus. Mandantes Dilectis filijs nostro Philippo Sancti Angeli in foro Piscium Diacono Cardinali Vastauillano nuncupato, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ moderno, & pro tempore existenti Camerario, necnon Thesaurario, Præsidentibus, ac Clericis dictæ Cameræ, & alijs, ad quos spectat, & spectabit in futurum, vt faciant Collegio, & Secretarijs prædictis viginti-quinque millium scutorum auri in auro prædictorum liberam quietantiam, necnon eidem

eidem Collegio, & Secretarijs, tàm vti singulis, quàm vniuersis, pro omnium, & singulorum obseruatione, ratione eorum, quę pertinent ad concessionem, & assignationem prædicti suppressi officij Secretariatus domestici, & illius emolumentorum, instrumentum promissionis omnium, & singulorum dictæ Cameræ Apostolicæ bonorum mobilium, & immobilium, iurium, & actionum quorumcunque præsentium, & futurorum conficiant. Decernentes insuper Nos, & Romanum Pontificem pro tempore existentem, ac Cameram Apostolicam in euentum, in quem præmissorum concessio reuocaretur, aut aliquo modo suspenderetur, ad plenariam restitutionem dictorum vigintiquinque millium scutorum auri in auro eidem Collegio omninò teneri, & efficaciter obligatos fore, & esse. Non obstantibus præmissis, ac Pauli Secundi, & Pij etiam Secundi, & quibusvis alijs Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis de bonis Ecclesiasticis non alienandis, quatenùs adsint, & nostra de non tollendis iure quæsito in Cancellaria Apostolica publicata, necnon Statutis quauis firmitate roboratis, & consuetudinibus, exemptionibus, immunitatibus, priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apostolicis, Prouincijs, Communitatibus, Terris, & locis prædictis, illarumque incolis, & personis quomodolibet concessis, & quibus forsan potiuntur, & gaudent quomodolibet contrarijs quibuscunque omnibus, & singulis etiamsi de illis specialis, specifica, & expressa mentio habenda foret, illorum tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, præsentibus pro expressis haberi volumus, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, sub Anulo Piscatoris die 1. Aprilis 1586. Pontificatus nostri Anno Primo. Hauendo Noi considerato all'honore, & vtil grande, che apporta alla Sede Apostolica il Collegio de' Segretarij Apostolici del numero de participanti, ripieno di diuersi Prelati, & d'altre persone nobili, & virtuose, quali con li meriti, & honorate qualità loro adornano di molto splendore questa nostra Corte Romana: Et perciò volendo non solo preseruare gl'antichi Priuilegi, Indulti, facoltà, prerogatiue, preeminenze, essentioni, libertà, immunità, honori, gratie, & emolumenti, & tasse di diuersi officij dello Stato Ecclesiastico, che insino dalla prima erettione di detto Collegio fatto da Papa Innocentio Ottauo di felice memoria, nostro Predecessore, sono stati per titolo oneroso dal detto Innocentio concessi, & successiuamente da Alessandro Sesto, Giulio Secondo, Leone Decimo, Clemente Settimo, Paolo Secondo, Giulio Terzo, Pio Quinto, & Sisto Quinto, & forsi altri Romani Pontefici parimente nostri Predecessori, in diuersi tempi confirmati, ampliati, & innouati, si come in diuerse Bolle, & Breui, & Cedole de' Motuproprij di detti Predecessori sopra di ciò spedite più ampiamente si contiene; mà ancora restituire al detto Collegio quelli emolumenti, & tasse, l'essentioni delle quali da molti anni in quà è stata al detto Collegio impedita, ò retardata, ò respettiuamente non osseruata, ò messa in vso, si come in vigore di dette concessioni, & confirmationi, Bolle, Breui, cedole, & instromenti, sentenze, decreti, mandati, & altre scritture si doueua fare, & in particolare le tasse già solite pagarsi dal Gouernatore, ò dal Senatore di Roma per loro, & altri loro Officiali, & le tasse si doueuano fare de gli Offitij dello stato, & dominio, & legatione di Ferrara, doppo che sono stati incorporati all'immediato dominio della Sede Apostolica, il che è stato con molto danno, & pregiuditio del detto Collegio de' Segretarij Apostolici, quali perciò ne hanno preteso, & pretendono ricompensa dalla nostra Camera Apostolica, per conuentione apposta in dette concessioni, & confirmationi de' detti nostri Predecessori, si come più volte appresso alcuno de' nostri Predecessori, & vltimamente appresso di Noi per parte di detto Collegio de' Segretarij Apostolici n'è stato fatto richiamo. Di qui è che Noi volendo prouedere all'indennità di detto Collegio, & insieme troncare tutte le differenze, e pretensioni, che detto Collegio hà, ò può hauere contro la detta Camera per ricompensa del detto danno patito, & farli anco in ciò gratia, & fauore, & hauendo quì per espresi, come se di parola in parola fossero inserti li tenori di

Iura diuersa. E tutti

tutti, & singole lettere Apostoliche, Bolle, Breui, e Cedole di Motiproprij di detti Innocentio, Alessandro, Giulio Secondo, Leone, Clemente, Paolo, Giulio Terzo, Pio, & Sisto, ò altri nostri Predecessori di detti Instromenti, sentenze, decreti, mandati, & altre scritture à fauore di detto Collegio de' Secretarij spedite, & quelle confirmando, & innouando di nostro Moto proprio, certa scienza, e mera volontà, & deliberatione, & de pienezza di potestà Apostolica in virtù del presente nostro Chirografo, vogliamo, & ordiniamo che per l'auuenire detto Collegio de' Segretarij possa, è debba liberamente, & senza impedimento, nè diminutione alcuna riscuotere dalli Gouernatori, & Senatori di Roma, quali doppo li moderni Gouernatore, et Senatore, alli quali non vogliamo si stenda questo nostra dispositione, pro tempore saranno deputati, ò da Noi, ò da altri successori, le tasse solite, & consuete pagarsi già dalli detti Gouernatore, & Senatore per loro, & altri loro Officiali conforme al Quinterno delle tasse spedite dal detto Papa Innocentio Ottauo, & sicome altre volte il detto Collegio de' Segretarij è stato solito essigere dal Gouernatore, & Senatore di Roma, auanti che per speciale essentione concessa da molti anni in quà da alcuni Sommi Pontefici, pure nostri Predecessori, à diuersi Gouernatori, et Senatori, che pro tempore sono stati, fosse stata loro impedita tale essattione, prohibendo espressamente che nelli Breui, & deputationi di detti Gouernatori, & Senatore si ponga più essentione da dette tasse, ò derogatione alcuna alli Priuilegi, & ragioni di detto Collegio, & nondimeno anco ponendosi con qualsiuoglia parole, clausule, etiam derogatorie di derogatorie siano tenuti detti Gouernatori, & Senatore pagare dette tasse intieramente per loro, & altri loro Officiali, & la nostra Camera sia tenuta farli osseruare la presente, altrimente sia tenuta di proprio: Et di più concediamo all'istesso Collegio de' Segretarij Apostolici, che conforme alla concessione, ò dichiaratione fatta à fauore loro dal detto Sisto Quinto di poter tassare, con l'interuento però del Tesoriero Generale della Camera Apostolica, che fosse pro tempore, gl'Offitij delle Città, luoghi, e Terre, che pro tempore venissero ad incorporarsi alla Sede, & Camera Apostolica possa con interuento di Monsignor Thesoriero nostro Generale tassare gl' Offitij del Legato, Gouernatori, Podestà, Castellani, Barigelli, & altri Officiali della Legatione, Stato, & Dominio nostro di Ferrara, che fin qui non son stati tassati; eccettuatoue però quelli Officiali, che sogliono deputarsi dalla Città di Ferrara; & anco tassare tutti gli altri luoghi dello Stato Ecclesiastico, che non fossero tassati, & fatte che saranuo le dette tasse da pagarsi per speditione di Breui, che di sei in sei mesi si debbano rinouare dalli detti Officiali, conforme alla concessione fatta dal detto Innocentio Ottauo, possano per l'auuenire in perpetuo dal detto Collegio de' Secretarij Apostolici liberamente, & senza alcuna eccettione, e diminutione, essigersi da sei in sei mesi ogn' anno in perpetuo, ancorche non sia renouato, ò spedito altro Breue nell' istesso modo, & maniera, che sogliono essigersi l' altre simili tasse de gli Officiali dalle altre Città, Terre, e luoghi dello Stato vecchio temporale di Santa Chiesa, con farsene ritentione particolare dalli Tesorieri, & Depositarij, che saranno pro tempore, nelle Città, Stato, & Dominio di Ferrara, ò da altri, à chi spetta, ò spettarà in auuenire, nelli pagamenti delle prouisioni, & salarij, che si fanno, e faranno alli detti Legati, Gouernatore, Podestà, Castellani, Bargelli, & altri Officiali, si come da detto Monsignor Tesoriero, doppo la detta Constitutione di tasse sarà loro, particolarmente in essecutione di quelle, significato, & ordinato. Per tanto con il presente Chirografo ordiniamo respettiuamente al Reuerendissimo Cardinale Camerlengo, che tutta volta per parte di detto Collegio sarà ricercato, li presti ogni opportuno aiuto, e fauore, acciò essi liberamente, & pacificamente possano godere tutti li priuilegi, facoltà, indulti, prerogatiue, preeminenze, essentioni, libertà, immunità, honori, fauori, gratie, emolumenti, e tasse sopradette, tanto le assegnate già, & in specie delli futuri Gouernatori, e Senatori di Roma pro tempore, dopò li moderni, come di sopra, quanto quelle, che nello Stato di Ferrara in essecutione delli presenti si assegnaranno, & in ogni bisogno, procedi contro quelli

quelli, che in qualsiuoglia maniera direttamente, ò indirettamente hauessero ardire di molestare, ò impedire sopra di ciò detto Collegio, e suoi Essattori, Officiali, e Ministri, sopra le dette tasse, & emolumenti, e loro libera esattione, & altre cose sopradette, con censure, & pene Ecclesiastiche, & altri rimedij necessarij, & opportuni, posposta ogni appellatione, & inuocato, in quanto fosse bisogno, ancora l' aiuto del braccio secolare, & à detto Monsignor Tesoriero, che ad ogni richiesta di detto Collegio di Secretarij debba interuenire à tassare li detti Officij dello Stato, Dominio, & Legatione di Ferrara, con farne tutte le speditioni, ordini, e lettere, che sopra ciò saranno necessarie, & opportune. Dichiarando Noi, che tutte le sopradette cose, & tutte le altre concesseli in qualsiuoglia modo, tanto da detto Innocentio Ottauo, quanto da' detti Alessandro Sesto, Giulio Secondo, Leone Decimo, Clemente Settimo, Paolo Terzo, Giulio Terzo, Pio Quinto, & Sisto Quinto, & altri nostri Predecessori Romani Pontefici, & da Noi per il presente nostro Chirografo s' intendano, & siano concesse per titolo, & causa onerosa; & come tali debbano perpetuamente esserli osseruate, come se tutte fossero per contratto giurato, e fatto nella più ampla forma di essa nostra Camera, nè contra la presente si possa dare di surrettione, obrettione, nullità, ò difetto alcuno con la clausula, sublata, à tutti i Giudici, tanto ordinarij, quanto Commissarij, & Auditori di Rota, e Legati de latere di giudicare, ò interpretare altrimente con il decreto irritante. Vogliamo però che detto Collegio debbia nominatamente renuntiare à tutte le pretensioni di ricompensa che hà, ò può hauere contro la detta nostra Camera Apostolica per l' essentioni concesse alli Senatori, e Gouernatori di Roma dalle dette tasse, come di sopra. Concediamo inoltre al detto Collegio de' Segretarij, che tanto sopra il presente Chirografo, quanto sopra le speditioni, ordini, e lettere, che in essecutione dell' istesso presente nostro Chirografo da detto Cardinale Camerlengo, & Monsignor Tesoriero occorrerà farsi, possano fare spedire nostre lettere, ò per Bolla, ò per Breue, tanto per Secretaria de Breui, quanto per offitio di minor gratia, si come à loro tornerà più commodo, ò sarà più opportuno, con più piena, et specifica mentione, e narratiua, & anco intentione di tutti, e singoli Priuilegi, Indulti, facoltà, prerogatiue, preeminenze, essentione, libertà, Immunità, fauori, honori, gratie, emolumenti, e tasse di detti nostri Predecessori, & da Noi, e dalla Sede Apostolica al detto Collegio concessi, confermati, et innonati, e dall' istesse lettere, e Motuproprij, Instromenti, decreti, sentenze, mandati, et altre scritture sopra di quelle spedite. Non ostante qualsiuoglia Constitutioni, et ordinationi Apostoliche, e le Constitutioni di Pio Quarto nostro Predecessore, sopra la riforma della nostra Camera, & de registrandis, e tutte quelle altre cose, che detti nostri predecessori nelle loro Bolle, Breui, e Moti proprij sopradetti, hanno voluto, che non ostassero, & ogni altra cosa, che facesse in contrario, alle quali tutte, e singole (hauendo per per espresso, & inserto il tenore di ciascuna nella presente) per questa volta sola, & ad effetto, che la presente habbia fermo, & intiero vigore, effetto, & essecutione, specialmente deroghiamo. Dato nel nostro Palazzo Apostolico li 21. di Decemb. 1621.

GREGORIVS Papa Decimusquintus.

Cum autem sicut accepimus Secretarij prædicti, sub die 1. Aprilis 1622. collegialiter congregati in executionem mentis, & voluntatis nostræ, omnibusque eorum prætensionibus in præinserto chirographo expressis, ad fauorem dictæ Cameræ Apostolicæ renunciauerint, Nos ad renunciationem prædictam, ac grata deuotionis, & familiaritatis obsequia, quæ Nobis, & Apostolicæ Sedis hactenus inpenderunt; & adhuc solicitis studijs impendere non desistunt, paternæ dirigentes considerationis intuitum, eosdemque Secretarios amplioribus fauoribus, & gratijs prosequi volentes; & eorum singulares personas, à quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, alijsque Ecclesiasticis sententijs, censuris, & pœnis, à iure, vel ab homine, quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatæ existunt, ad effectum præsentium, dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutas fore censentes; necnon

quarumcumque aliarum, tàm ipsius Innocentij, ac Alexandri Sexti, Iulij Secundi, Leonis Decimi, Clementis Septimi, Pauli etiam Tertij, quàm quorumcumque aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum, tàm sub plumbo, quàm in forma Breuis, & seù per Cedulas, Motu proprij, aut aliàs quomodolibet expeditarum litterarum, ad fauorem dictorum Secretariorum Apostolicorum quomodolibet emanatarum, veriores, ac totos, & integros tenores, & datis præsentibus, ac si de verbo ad verbum, nihil penitùs omisso, & forma in illis tradita obseruata, inserti forent, pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis habentes, Motu proprio, non ad eorum Secretariorum, vel aliorum pro eis Nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam; sed ex certa scientia, ac deliberatione nostris, deque attributæ Nobis Apostolicæ potestatis plenitudine, chirographum prædictum, ac præinsertas, nec non quascumque alias tàm Innocentij Octaui, Alexandri Sexti, Iulij etiam Secundi, Leonis Decimi, Clementis Septimi, & Pauli etiam Tertij, quàm quorumcumque aliorum Romanorum Pontificum prædecessorum nostrorum litteras, tàm sub plumbo, quàm in forma Breuis, seù per Cedulas Motus proprij, aut aliàs quomodolibet, ad fauorem dictorum Secretariorum emanatas, & emanata huiusmodi, ac omnia, & singula in eis, & eorum singulis quomodolibet contenta, quæcumque priuilegia, indulta, facultates, prærogatiuas, præeminentias, exemptiones, libertates, immunitates, honores, gratias, emolumenta, & taxas, tenore præsentium approbamus, confirmamus, & innouamus, illisque omnibus, & singulis perpetuæ, & inuiolabilis approbationis, confirmationis, & innouationis, ac Apostolicæ firmitatis vim, & robur adijcimus, ac omnes, & singulos tàm iuris, quàm facti, & quosuis alios, etiam quantumuis substantiales defectus, si qui in præmissis, aut eorum aliquo quomodolibet interuenerint, supplemus, Decernentes omnia, & singula supradicta, tàm per prædictos nostros prædecessores, quàm per Nos concessa, approbata, confirmata, & innouata eidem Collegio Secretariorum competere ex titulo merè oneroso, ac in vim validi inter Nos, & Sedem, Cameramque Apostolicam ex vna, & Collegium prædictum ex altera partibus initi, & stipulati, ac iurati contractus; eaque omnia, & singula supradicta eiusmodi vim, & robur obtinere, ipsumque Collegium ad verificationem, seù iustificationem præmissorum, aut partis eorum, seù ad præsentationem, & registrationem præsentium, in Camera Apostolica prædicta, iuxtà Constitutiones rec. mem. Pij Papæ Quarti, etiam prædecessoris nostri, de gratijs qualecumque Cameræ prædictæ interesse concernente in eadem Camera, infra certum tunc expressum tempus præsentandis, & registrandis minimè teneri; nec easdem præsentes, ob non præsentationem, seù registrationem huiusmodi, seù ex eo, quòd quicumque in præmissis interesse habentes, seù ex quacumque etiam quantumuis legitima, iuridica, & priuilegiata causa habere prætendentes ad hoc vocati, & auditi non fuerint, nec præmissis consenserint, & in eis tractatus, diligentiæ, & quæuis aliæ solemnitates, & alia de iure, consuetudine, vel priuilegio, seù iuxtà decreta, ordinationes, reformationes, aut statuta dictæ Cameræ, ac aliàs quomodolibet requisita non interuenerint, vel ex quibusuis alijs causis de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seù intentionis nostræ, vel quouis alio, etiam quantumuis substantiali defectu notari, impugnari, infringi, retractari, reuocari, suspendi, limitari, ad viam, & terminos iuris reduci, in ius, vel controuersiam reuocari, aut alias in eis in aliquo derogari vllatenùs vnquam posse, neque sub quibusuis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, suspensionibus, derogationibus, limitationibus, ac decretis etiam irritandis, & declarationibus, vel alijs quibusuis contrarijs Constitutionibus, & dispositionibus generalibus, vel specialibus, etiam cum derogatoriarum derogatorijs, alijsque clausulis in genere, vel in specie, pro tempore, etiam Motu, scientia, & potestatis plenitudine paribus, aut aliàs quomodolibet factis, & faciendis comprehendi; sed semper, & perpetuò ab illis exceptas, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum, & validissimum statum restitutas, repositas, & plenariè reintegratas, ac etiam de nouo, sub quacumque poste-

posteriori data per dictos Secretarios, quandocumque eligenda concessas, validasque, & efficaces esse, & fore, vimque validi, & efficacis contractus inter Nos, & dictam Sedem ex vna, & Secretarios prædictos ex altera partibus, ritè, & legitimè initi, stipulati, & iurati, vt putantur habere, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, ac ab omnibus inuiolabiliter perpetuò obseruari, eisdemque Secretarijs in omnibus, & per omnia plenissimè suffragari, eosque de iure quæsito non tollendo, ac alijs Cancellariæ Apostolicæ regulis editis, & edendis, cæterisque beneficijs, quibus possessores diutini aliàs gaudere solent, & debent omninò gaudere, & sic in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Iudices ordinarios, & delegatos, & Commissarios, quauis auctoritate fungentes, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, ac S. Rom. Eccl. Cardinales, etiam prædictæ Sedis de latere Legatos, & Vicelegatos, & quoscumque alios, sublata eis, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, si secùs super his à quoquam quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Mandantes propterea in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub indignationis nostræ, ac alijs infrascriptis pœnis, dilectis filijs quibuscumque Congregationum Cardinalium Secretarijs, ac Cameræ Apostolicæ Notarijs, cæterisque, ad quos spectat, et in futurum spectabit, vt præmissa omnia, & singula, prout ad vnumquemque eorum pro tempore pertinebit, occasione expeditionum supradictarum inuiolabiliter exequantur. Et nihilominus Venerabilibus Fratribus nostris Ostien., & Portuen. Episcopis, ac dilecto filio nostro Ludouico tituli Sanctæ Mariæ Transpontinæ, Presbytero Cardinali Ludouisio nuncupato, moderno, & pro tempore existenti Sanctæ Romanæ Ecclesię Camerario, per præsentes iniungimus, quatenus ipsi, vel duo, aut vnus eorum per se, vel alium, seù alios præsentes litteras, & in eis contenta quæcumque vbi, & quando opus fuerit, & quoties pro parte dictorum Secretariorum fuerint requisiti, solemniter publicandi, eisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant auctoritate nostra eosdem Secretarios præmissorum omnium, et singulorum commodo, & effectu pacificè frui, & gaudere, præsentesque litteras, et in eis contenta quæcumque ab omnibus, & singulis, ad quos spectat, inuiolabiliter obseruari. Non permittendo eosdem Secretarios desuper per quoscumque, quauis auctoritate, quomodolibet indebitè molestari, Contradictores quoslibet, et rebelles per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque oportuna iuris, et facti remedia appellatione postposita, compescendo; inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Non obstantibus præmissis, ac prædicti Pij Quarti de registrandis, et alijs quibuscumque Constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, ac omnibus illis, quæ singuli prædecessores nostri prædicti, in eorum litteris, ac Nos in chirographo supradictis voluimus non obstare, cæterisque contrarijs quibuscumque. Quibus omnibus, et singulis, etiam si de illis, eorumque totis teñ. specialis, specifica, expressa, et indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seù quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, eorum omnium, et singulorum tenore præsentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & ad verbum insertis habentes, illis aliàs in suo roborè permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expresè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem, vt præsentium transumptis, & impressis, manu Notarij publici, seù etiam Defensorum, ac Capellani ipsius Collegij subscriptis, & alicuius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ, seù solito ipsius Collegij sigillo munitis, eadem prorsùs fides in iudicio, & extrà adhibeatur; quæ eisdem præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensę. Dat. Romæ apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris die 31. Martij 1623. Pontificatus nostri Anno tertio.

MOTVS

NVM. V.

MOTVS PROPRIVS INNOCENTII XI.

Suppreſſionis Collegij Secretariorum Apoſtolicorum.

INNOCENTIVS PAPA XI.

ROMANVS Pontifex ex debito Paſtoralis officij illi diuinitùs iniunꝺti, non ſolùm ad ea, quę Vniuerſi Chriſtiani Gregis animarum ſalutem reſpiciunt; verùm etiam, quę ad Sedis, & Camerę Apoſtolicę, cui diuerſa onera incumbunt, neceſſitatibus iugitèr imminentibus, indemnitatem paritèr, & ſubleuamen pertinere noſcuntur, vigilantię ſuę aciem dirigens ea, quę certis ſuadentibus cauſis per ſuos Prędeceſſores in erectione officiorum Romanę Curię fuerunt ordinata, & inſtituta, interdum ex alijs non minus rationabilibus cauſis immutare, & quandoque ad priſtinum ſtatum reducere, aut etiam in totum ſupprimere conſueuit, prout rebus diligentèr, & maturè diſcuſſis, & examinatis, ac rerum neceſſitas, & temporum viciſſitudo requirunt, ſicque conſpicit in Domino ſalubritèr expedire.

Dudum ſiquidem conſueuerant ab antiquo tempore Romani Pontifices Prędeceſſores noſtri, vt promptos haberent viros induſtrios, quorum opera in magnis, et arduis Apoſtolicę Sedis negotijs vti poſſent, ac etiam pro celeriori eorumdem negotiorum expeditione quamplures eligere, ac deputare Secretarios, quos felicis recordationis Calixtus Tertius, et Pius Secundus Prędeceſſores noſtri, ex certis cauſis ad numerum ſex reduxerunt; Poſtmodum verò felicis recordationis Innocentius Octauus ſimilitèr prędeceſſor noſter, vt decori, & venuſtati eiuſdem Sedis, et Curię, ac faciliori, celeriori, diligentiori, et magis accuratę expeditioni Breuium, aliarumque litterarum Apoſtolicarum opportunè conſuleretur, ac etiam vt aliquibus, tunc nimium vrgentibus Camerę Apoſtolicę indigentijs, occurreretur, decem, et octo alios elegit, ſeù aſſumpſit, ac deputauit, adeòvt inſimul cum prędatis ſex, iam extantibus, Collegium viginti quatuor Secretariorum conſtituerent, eidem Collegio, et Secretarijs diuerſos annuos redditus, et emolumenta inter ſingulos Secretarios pro tempore exiſtentes, ęquis portionibus diuidenda, et diſtribuenda, aſſignando, et applicando, eoſque etiam creando veros Palatij Apoſtolici Prelatos, ac familiares, et continuos Commenſales, aliaſque plures eis concedendo prerogatiuas, et preeminentias latiùs contentas in eius Conſtitutione, ſub datum Romę apud Sanctum Petrum anno Dominicę Incarnationis 1487. pridie Kal. Ianuarij Pontificatus anno quarto. Et quoniam intuitu dictorum emolumentorum eidem Collegio applicatorum ab illo, pro ſubuentione dictarum vrgentium neceſſitatum Camerę, et Sedis Apoſtolicę, fuerat perſoluta ſumma ſexaginta duorum millium, et quatuor centum florenorum, ſeù ducatorum auri de Camera; Idcircò idem Innocentius Prędeceſſor ſtatuit, et decreuit, quòd in euentum, in quem prędati officii reuocatio, aut alteratio ſequeretur, reſtitui deberet integra dicta ſumma ſexaginta duorum millium, et quatuor centum ducatorum de Camera, in quibus nullo modo imputari poſſent emolumenta interim percepta, ſibi reſeruata facultate alium deputandi in Secretarium domeſticum, vt paritèr latiùs in eadem Conſtitutione continetur, quia verò nonnulli cupiebant varijs modis ad antecedens officium Secretariatus aſcendere, pręter eiuſdem Pontificis deſiderium, ac voluntatem, quę fuit, vt ad illud non admitterentur, niſi perſonę qualificatę tàm ętate, quàm doctrina, quemadmodum ipſum officium requirit. Idcircò idem Innocentius per alias eius litteras in forma Breuis ſub datum Romę apud Sanctum Petrum 1. Februarij 1488. anno paritèr quarto ſtatuit, quod nullus ad idem officium aſſumatur, niſi prius ab eodem Collegio, pręuio examine, approbatus, et accepta-

acceptatus fuerit, cui quidem Collegio, alij Romani Pontifices sui Successores, et similitèr Prędecessores nostri pręfata priuilegia, et pręrogatiuas confirmarunt.

Exortisque deinde aliquibus controuersijs, pro illarum compositione, & terminatione felic. record. Pius Quintus itidem noster Prędecessor, per eius motum proprium, sub datum Romę apud Sanctum Petrum pridie nonas Maij anno sexto, quamplura eiusdem Collegij fauore statuit, et decreuit, et pręsertim, vt hęc officia nullo vnquam tempore per Romanos Pontifices pro tempore existentes reuocari, reduci, alterari, aut moderari, seù Collegium ipsum supprimi, vel extingui possent, nisi restitutis priùs realitèr, et cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, et absque vlla diminutione pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit. Demùm verò aliis exortis controuersiis inter idem Collegium, et pręfatum Secretarium domesticum felic. record. Sixtus Quintus pręuia narratiua, quod in dicto Collegio virtutibus, experientia, ac vsu rerum, et negotiorum ad Romanam Curiam confluentium, et ad dictum officium pertinentium insignes viri connumerabantur, pręfatum Secretarii domestici officium suppressit, extinxit, illudque Collegio vniuit, et incorporauit cum eius emolumentis, quorum intuitu ab eodem Collegio soluti fuerunt nostrę Camerę Apostolicæ scut. viginti quinque mille auri in auro, plura desupèr statuendo, atque plures etiam pręrogatiuas huiusmodi Secretariis concedendo, et præsertim, quod essent Pręlati vtriusque Signaturæ Referendarii, atque locum in Pontificia Cappella haberent, vt latiùs continetur in eiusdem Sixti litteris in forma Breuis, sub datum Romæ apud Sanctum Petrum, 1. Aprilis 1586., eius Pontificatus anno primo.

Collegium verò pręfatum pro congerendo summam scutorum vigintiquinque millium auri, seù illius valorem ad effectum illam soluendi Camerę predictę ex causa dictę applicationis, et assignationis emolumentorum dicti Secretarii domestici, vigore licentię, et facultatis per eundem Sixtum concessæ, et de qua in ipsius litteris in forma Breuis expeditis sub die 17. Februari dicti anni 1586. erexit vnum montem super proprietate, et grossa, seù massa eiusdem Collegij, cum obligatione, ac promissione illum infrà sexennium extinguendi, et ampliùs cum idem Collegium ab eodem Sixto etiam obtinuerit similem suppressionem alterius Secretarii domestici Breuium, quæ Principibus scribuntur, et concessionem, ac assignationem illius emolumentorum ad eiusdem Collegij fauorem, et commodum, persolutis Camerę nostrę scutis duodecim millibus auri, de licentia, et facultate eiusdem Sixti erexit, seù auxit montem in summa dictorum scutorum duodecim millium auri sexennio prædicto, infrà quod dictus Pontifex primum montem extingui voluerat ad aliud sexennium prorogato, ita vt mons primo erectus, & respectiuè auctus fuerit in ducentis septuaginta octo locis, ad rationem scutorum centum monetæ pro quolibet loco, & in alijs centum viginti Locis ad rationem scutorum centum auri in auro pro quolibet locorum, ac postmodum vigore alterius facultatis, & licentiæ concessæ per fel. record. Clementem Nonum pariter nostrum prædecessorem ad effectum extinguendi præfatum montem, erexit, ac constituit alterum nouum montem locorum quadringentorum quinquaginta octo, ad rationem pretij centum, & fructus annui scutorum quatuor monetæ Romanæ pro quolibet loco, adiecta tamen simili lege præfatum nouum montem infrà duodecim annos ab illius erectione computandos extinguendi, prout latiùs in litteris in forma Breuis dicti Clementis prædecessoris, sub dat. Romæ die 4. Ianuarij 1669. & respectiuè in Instrumento dictę erectionis die 16. Maij dicti anni per Petrum Gentilem Catalanum tunc dictę nostræ Cameræ Notarium rogato continetur.

Cùm autem inter quamplura ad vtrumque spirituale, ac temporale regimen pertinentia; quorum notitiam, exactamque informationem initio nostri Pontificatus, vt par erat, habere curauimus, illa per nos fuerit habita super huiusmodi Collegio Secretariorum, atque desupèr deputata Congregatione particulari nonnullorum Romanæ Curiæ Prælatorum, cum interuentu Venerabilis Fratris nostri Alderani Sanctæ Romanæ Ecclesię Cardinalis Cybo nuncupati, ab eadem nobis relatum fuerit

per

per Collegium præfatum nullatenùs adimpleri eos fines, & effectus, pro quibus, vt præmissum est, erectum, & institutum, ac confirmatum fuit; dum negotiorum ei, vt supra demandatorum administratio, cura, & expeditio incumbunt, & respectiuè exerceantur, ac adimplentur per duos eiusdem Romanæ Curiæ Prælatos extrà dictum Collegium, per Romanum Pontificem pro tempore existentem deputari solitos, quorum vnus Secretarius Breuium, alter Secretarius Breuium ad Principes nuncupat., adeò vt præfatum Collegium prorsùs inutile, & superfluum euaserit, ac remaneat, è conuerso autem inter illud, eiusque Secretarios ex vna, ac dictam Cameram ex altera partibus plures tam antiquo, quàm moderno tempore controuersiæ fuerint exortæ, itidemque huiusmodi officia valdè notabile eidem Cameræ præiudicium, & detrimentum afferre, & causare dignoscantur, proindèque omninò expediens, & opportunum sit dictum Collegium, eiusque officia supprimere, & extinguere, restituto possessoribus eorumdem officiorum illo pretio, quod restituendum esse iustitiæ ratio exigit, atque requirit, proptereàque eidem Congregationi, alijsque Prælatis per nos additis, ac deputatis iniunximus, ac demandauimus, vt discutere, & examinare, nobisque postmodùm referre deberent quidnam iuxtà prædictæ iustitiæ limites, & rationem, vt vnicuique, quod suum est, & debetur, tribuatur, restituendum sit, cumque insimul cum dicto Venerabili fratre nostro Alderano, pluries congregati, partibus interesse habentibus etiàm auditis, non fuerint vnanimes, & concordes in eorum suffragijs, & votis, itavt totalis conclusio, & resolutio valdè differri possit in magnum, ac euidens præiudicium, ac detrimentum dictæ nostræ Cameræ, ac iam cessantibus rationibus, & causis, vt supra existentiæ, & perseuerantiæ eiusdem Collegij, sicque nullo modo iustum, & rationabile sit, vt incerti, ac illiquidi pretij restitutio ipsius iam conclusæ, & determinatæ suppressionis, & extinctionis substantiam, ac effectum impediat, decreuimus exindè ad easdem suppressionem, et extinctionem deuenire, demandata pro nunc restitutione promptè, ac statim facienda illarum pecuniarum, quas constiterit nostræ Cameræ prefatæ, ex causa singulorum officiorum huiusmodi persolutas verè, et realitèr fuisse, ad eiusque manus, siuè eius officialium peruenisse, cognitionem verò, ac terminationem, an et quid, etiam vltrà prædictas pecunias legitimè, et ad eiusdem iustitiæ limites, et rationem restituendum, sinè persoluendum sit, nostro Thesaurario generali de voto nostræ Rotæ, vt ita ob peculiarem huiusmodi Tribunalis stylum, et onus edendi, et promulgandi decisiones, omnibus causæ, ac rationes iustitiæ, et resolutionum pateant, omni appellatione remota, et aliàs prout infrà, committere, et mandare, etc.

Nos igitur præmissa attendentes ex causis prædictis, et alijs animum nostrum mouentibus cum opportuno rimedio, vt supra prouidere volentes, ac litteras Apostolicas erectionis Collegij Secretariorum huiusmodi, aliarumque quarumuis Concessionum, Gratiarum, et prærogatiuarum illis à prædictis, et quibusvis alijs Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris desupèr quomodolibet emanatarum, etiamsi specialem, et indiuiduam mentionem requirerent totos, et integros tenores præsentibus pro expressis, et insertis haben.

Motu simili, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine Collegium præfatum, ac omnia, et singula dilectorum filiorum Secretariorum huiusmodi officia, per quoslibet quantumuis expressa, et speciali nota dignos possessa, etiam illa tria, quæ in perpetuum concessa, atque assignata fuerunt; Vnum videlicet per Sancti Saluatoris ad Sancta Sanctorum, et aliud per Sanctus Spiritus in Saxia Hospitalia, siuè illorum pro tempore existentes Officiales, et Administratores, atque reliquum officia huiusmodi per Capitulum, et Canonicos Sæcularis, et Collegiatæ Ecclesiæ Sancti Eustachij de Vrbe dilectos filios respectiua possessa, auctoritate Apostolica tenore præsentium perpetuò supprimimus, extinguimus, et abolemus, vnà cum illorum Collegij Iuribus, prærogatiuis, et priuilegiis, adeòvt simile Collegium Secretariorum huiusmodi omninò cesset, et amplius in rerum natura non existat: Omnia verò eorumdem officiorum Secretariorum, et Collegii huiusmodi per præsentes suppressorum emolumenta, iura, obuentiones, et

alios

alios quoscumque prouentus, quæ, et quos volumus, et intendimus semper salua, et illesa, et saluos, et illesos remanere ad commodum Sedis Apostolicæ, adeòvt ab iis, qui actenus illa, et illos soluerunt adhuc debeantur, et soluantur, nihilque penitùs censeatur, ac sit quoad illa, et illos innouatum, perindè ac si præsens Motus proprius minimè emanasset,& non aliàs&c. ab hodie pleno iure, nil penitùs excepto, Cameræ nostræ prædictæ appropriamus, applicamus, et incorporamus, ac pro appropriatis, applicatis, et incorporatis haberi volumus.

Et insuper per præsentes statuimus, et mandamus omnes illas pecunias promptè, ac statim restitui, seù persolui per dictam nostram Cameram, quas dicto Thesaurario nostro legitimè constiterit verè, realiter, et cum effectu per ipsorum officiorum nunc suppressorum titulares, seù possessores, siuè eorum auctores, aut illos, quibus facultas disponendi de prædictis officijs, seù eorum aliquo in toto, vel parte, Apostolica auctoritate prædicta, concessa fuerit, eidem Cameræ, siuè Datariæ Apostolicæ, illarumque Ministris, & officialibus tàm in causam, & sub nomine pretij, quàm pro expeditione fuisse solutas, adeòvt nè quidem in nihilo respectu earumdem pecuniarum Cameræ, seù Datariæ huiusmodi solutarum de proprio damnificati remaneant, & donèc receperint ad eorum creditum, & liberam dispositionem, penès nostrum Montem Pietatis de Vrbe describi debere decernimus. Volumus quoque, & mandamus, vt dictus modernus noster, & pro tempore existens Thesaurarius generalis,de voto nostræ Rotæ, vt suprà, omnibus illius Auditoribus suffragium præstantibus, ac ferentibus super præfatis articulis, scilicèt an, et quid, etiam vltrà dictas pecunias respectu omnium possessorum eorumdem officiorum, et interesse habentium restituendum, seù persoluendum fit, alijsque incidentibus, emergentibus, annexis, connexis, et dependentibus, totoque negotio, citato, & audito dictæ nostræ Cameræ Commissario Generali, audiat, cognoscat, et iustitiam faciat, et administret, omni appellatione, restitutione in integrum, recursu, et reclamatione penitùs remotis, atquè sublatis; Et quia etiam dubitari continget, an per huiusmodi suppressionem, ac obolitionem Collegij præfati onus prædictæ extinctionis dicti noui Montis per idem Collegium, vt suprà vltimo loco erecti, et solutionis illius fructuum vsque ad actualem, et effectiuam eiusdem Montis extinctionem, remaneat,& sit penès ipsos Secretarios eiusdem Collegij; Ideò pro potiori cautela tàm dictæ nostræ Cameræ, quàm ipsius Collegij, eiusque Secretariorum,per presentes suppressorum, declaramus, et decernimus per suppressionem, et abolitionem huiusmodi neutri partium, nostræque Cameræ, vllum præiudicium, neque minimum, inferri, nec illatum fore, iuraque vtriusque, etiam quoad repetitionem soluti integra, et in totum reseruata esse, provt reseruamus, illaque experiri posse, ac deberi coram dicto Thesaurario nostro generali, qui etiam in huiusmodi articulo, de voto dictæ nostræ Rotæ procedat, audiat, et cognoscat, ac iustitiam faciat, appellatione remota, et in omnibus, et per omnia vt suprà quoad alios articulos decreuimus, et mandauimus.

Interìm verò ne Montistæ dicti Montis solutione, et consecutione debita fructuum locorum Montium ad singulos spectañ., et pertinen. suis loco, et tempore priuati remaneant, volumus, et decernimus pro nunc, et per modum prouisionis, et sine præiudicio iurium, vt suprà, per dictum nostrum Thesaurarium illos persolui fieri de emolumentis, et prouentibus eiusdem Collegij dictæ nostræ Cameræ, vt suprà applicatis, et appropriatis. Cæterùm quia vt præmisimus, inter possessores dictorum officiorum adsunt præfata loca pia, nempè Capitulum Ecclesiæ Sancti Eustachij, et Hospitale Sancti Spiritus in Saxia; quæ eadem officia in perpetuum ex causa onerosa, et correspectiua, Apostolica auctoritate, obtinent, ideò præcipimus, et mandamus eidem nostro Thesaurario, quod præfato Sancti Eustachij Capitulo, eiusque Canonicis persolui faciat ad effectum reinuestiendi illud pretium, quod in casum suppressionis, vel extinctionis conuentum fuit restitui, et persolui debere; Idemque pretium, et in eadem summa persolui paritèr, ac restitui dicto Hospitali Sancti Spiritus, saluis vtriusque iuribus, coram eodem nostro Thesaurario de eodem voto Rotæ cognoscendis, et decidendis quoad illud plus

Iura diuersa. F seù

seù aliam maiorem summam, quod, seù quam persolui, seù restitui debere pro eorum parte prætendatur; Quo verò ad prædictum aliud Hospitale Sancti Saluatoris ad Sancta Sanctorum, quod ex gratia Sedis Apostolicę aliud simile officium, vt supra obtinet, per modum prouisionis, et donèc per eumdem Thesaurarium de eodem voto, vt suprà decidatur, et terminetur, An, & quid restituendum, seù persoluendum sit, ex nostra liberalitate, et munificentia, ac pauperum Infirmorum subuentione, ex eadem massa, seù grossa dictorum emolumentorum, et prouentuum singulis mensibus, summam per nos in speciali ordine, et mandato declarandam, præstari, ac persolui iubemus, et volumus. Pręsentes quoque, etiam ex eo, quod singuli nominati prędicti pręmissis non consenserint, nec ad ea vocari, et auditi fuerint nullo vnquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seù intentionis nostræ, vel alio quouis, etiam quantumvis magno, et inexcogitato, et substantiali defectu, etiam ex quo super pręmissis solemnitates, et alia quæuis seruanda, et adimplenda, seruata, et adimpleta minimè fuerint, aut ex alio quolibet capite à iure, vel facto, aut statuto, vel consuetudine aliqua resultante, seù etiam enormis, enormissimæ, et totalis lęsionis, aut quocumque alio colore, etiam in corpore Iuris clauso, seù occasione, vel causa quantumvis iusta, rationabili, et priuilegiata, etiam tali, quæ ad effectum validitatis prædictorum, specialitèr, ac indiuiduè exprimenda foret, aut, quod de voluntate nostra huiusmodi, vel alijs superiùs expressis, seù illatis nihil vllibi apparente, seù alitèr probari posset, notari, impugnari, inualidari, retractari, in Ius, vel controuersiam reuocari, aut ad terminos iuris reduci, vel aduersùs illas restitutionis in integrum, aperitionis oris, reductionis ad viam, et terminos iuris, aut aliud quodcumque iuris, facti, gratiæ, seù Iustitiæ remedium impetrari, seù etiam motu, et potestatis plenitudine similibus concedi, aut sic impetrato, aut concesso quempiam vti, seù seiuuari in iudicio, et extrà posse, neque præsentes sub quibusvis similium, vel dissimilium gratiarum reuocationibus, suspensionibus, limitationibus, aut alijs contrarijs dispositionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi, sed semper ab illis exceptas, perpetuòque validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, sicque, et non aliàs per quoscumque Iudices; etiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, sublata etc. iudicari, deffiniri debere, ac irritum, et inane si secùs super his à quoquam, quauis auctoritate, scienrèr, vel ignoranter contigerit attentari, Apostolica auctoritate, earumdem tenore præsentium decernimus, et declaramus; Non obstan. præfatorum fęlic. record. Calixti Tertij, Pij Secundi, Innocentij Octaui, Pij Quinti, Sixti itidèm Quinti, Gregorij Decimiquinti, ac Clementis Noni, et aliorum Romanorum Pontificum Prædecessorum nostrorum Constitutionibus, et Indultis, Priuilegijs supradicto Collegio, illiusque singularibus personis quomodolibet concessis, necnon piæ memoriæ Pij Papæ Quarti, etiam Prædecessoris nostri, gratias, Cameram prędictam concernentes in eadem Camera omninò registrari debere disponeñ, ac nostra, et Cancellariæ Apostolicæ regula de iure quesito non tollendo, alijsque Constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, etiam Consistorialibus desupèr in genere, vel in specie editis, etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, et quibuscumque etiam quantumvis efficacissimis clausulis, et decretis etiam irritantibus roboratis, ac aliàs in contrarium prædictorum quomodolibet concessis, confirmatis, ac superiùs innouatis. Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, et indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seù quæuis alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum nil penitùs omisso, et forma in illis tradita obseruata, inserti forent, præsentibus pro plenè, et sufficientèr expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat motu, et potestatis plenitudine similibus derogamus, ac derogatum esse volumus, et decernimus, cęterisque contrarijs quibuscumque.

Fiat Motu proprio B.

Et

Et quod singulorum officiorum prædictorum concesſionum, et titulorum tenores, etiam veriores, ac earum dat. habeantur pro expreſſis, ſeù in toto, vel parte exprimi poſsint in litteris, et de perpetuis, ſuppreſſione, abolitione, extinctione, reſtitutione, applicatione, incorporatione, concesſione, voluntate, ſingulis decretis derogatione, aliiſque præmiſſis, quæ hic pro ſufficientèr, et ad partem repetitis habeantur, vt ſuprà in litteris, et eum clauſula ad perpetuam rei memoriam, latiſſimè extendeñ, et quod præmiſſorum omnium, et ſingulorum etiam denominat., qualitat., nuncupat., innouat., aliorumque neceſſariorum maior, et verior ſpecificatio, et expreſſio fieri poſſit in litteris. Volumus autèm, quod ſola Motus proprii noſtri huiuſmodi Signatura ſufficiat, et vbique fidem faciat in iudicio, et extrà illud, quacumque clauſula contraria, et cæteris quibuſcumque, vt ſupra non obſtantibus, ſeù ſi videbitur per Breue noſtrum, ſeù officium de Curia expediri poſſint. Per præſentes verò non intendimus ſub præmiſſa pretii reſtitutione officiorum huiuſmodi poſſeſſoribus liberè facienda, comprehendi illum, ſeù illos, qui ratione grauis ætatis iuxtà noſtræ Datariæ ſtylum, et obſeruantiam ad officii reſignationem admittendi minimè eſſent, eui, vel quibus remaneant ſalua eorum iura, paritèr à præfato Theſaurario de voto Rotæ examinanda, et decidenda. Datum Romę apud Sanctum Petrum Kal. Aprilis Anno Secundo.

Fiat B.

NVM. VI.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

Stantibus hinc indè deductis.

Dub. *Quodnam pretium ſit reſtituendum in caſu &c.*

ARGVMENTVM.

Latè in præſenti, & ſequentibus diſcurſibus probatur rationibus, & exemplis, quòd in ſuppreſſione Collegij Secretariorum Apoſtolicorum non ſit reſtituendum niſi pretium à Camera receptum; cuius occaſione agitur de propria ſignificatione verbi *reſtituere*; Quando lex dicatur generalis, nec ne. Quomodo adeſſe dicatur cauſa publicæ vtilitatis, & neceſſitatis in conceſſionum reuocationibus, ad hoc vt licitè fieri poſſint per Principem, & quando iſte teneatur pretium refundere, & in qua ſumma. De priuilegijs fiſci cum agit de damno vitando.

Iura diuerſa.

SVMMARIVM.

1 *Suppreſſio Collegij Secretariorum cum obligatione reſtituendi pretium ſolutum Datariæ.*

2 *Super augumento pretij per Secretarios prætenſo commiſſa fuit cauſa Theſaurario cum Voto Rotæ.*

3 *Iuxta tenorem Conſtitutionis Innocentij*

 Octaui

Octaui restituenda non erant, nisi scuta 62400. *auri, si Collegium supprimeretur.*

4 *Dispositum in eo, in quo est minor ratio, videtur dispositum in eo, in quo est maior.*

5 *Vna pars scripturæ aliam declarat.*

6 *Verba præcedentia declarant sequentia, & è conuerso.*

7 *Immò præcedentia magis declarant sequentia.*

8 *Verba geminata fortiùs operantur.*

9 *Verbum* emisse *propriè comprehendit contractum emptionis.*

10 *Verbum* habuisse *continet omnes alias assignationes, applicationes, ac distractiones.*

11 *Validum est argumentum, quod desumitur à solito.*

12 *Maximè in eadem materia,*

13 *Siuè in contractibus, siuè in alia dispositione versemur.*

14 *Verba synonima in Constitutionibus Apostolicis sæpissimè apponuntur ad occurrendum cauillationibus.*

15 *Dictio* aut *de sui natura est aduersatiua, & disiunctiua.*

16 *Limitatur, quando est apposita inter similia, & synonima.*

17 *Discretiuæ orationis natura est separare, & diuersitatem inducere.*

18 *Quod quis verbo non expressit, mente cogitasse non videtur.*

19 *Verbum* restituere *verificatur in eo, quod acceptum est,*

20 *Importat idem ac reddere.*

21 *Reddere significat retrodare.*

22 *Reddere sumitur aliquando pro soluere, sed impropriè, & extensiuè.*

23 *Priuilegium ne dicatur frustratorium sufficit, quod sit in minimo operatiuum.*

24 *Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur.*

25 *Verba debent inseruire intentioni, non intentio verbis.*

26 *Dictio* cos, *concurrentibus coniecturis, stat demonstratiuè, non taxatiuè.*

27 *Ex scientia Officialis non habentis oraculum non infertur ad scientiam Papæ.*

28 *Datarius dicitur Organum Papæ, quod non dicitur de ministro inferiori.*

29 *Motus proprius B. Pij Quinti non est intelligendus rebus tantummodo in eodem statu permanentibus.*

30 *Fagnan. in cap. ex epistolâ de probat. declaratur.*

31 *Obseruantiæ interpretatiuæ multum est deferendum.*

32 *B. Pius Quintus pro officio Cardinalis de Medices iussit restitui pretium solutum Dataria.*

33 *Alexander Septimus cum suppressit Collegium Subdiaconorum, & Accolitorum, iussit restitui pretium solutum Cameræ.*

34 *Quando in suppressione locorum vacabilium Vrbis restitui mandauit pretium scutorum* 150. *pro quolibet, id fecit munificentiæ gratia.*

35 *Nunquam fuit dubitatum an Cameræ restituere deberet vltra pretium per semetipsam, successiuis temporibus, receptum.*

36 *Clemens Nonus in extinctione Curiæ Burgi, restitui demandauit pretium solutum per Officialem Dataria.*

37 *Clemens Octauus, qui in suppressione Præfecturæ Carcerum iussit restitui scuta* 2000., *vltra pretium solutum Cameræ, id fecit* donationis, *& largitionis causa.*

38 *Clemens Decimus in suppressione Secretariorum Montium obligauit Cameram ad restituendum pretium acceptum.*

39 *Rex Christianissimus pariter in suppressione Officiorum vacabilium Secretariorum iussit restitui pretium per Officiales Regiæ Cameræ persolutum.*

40 *Conuentiones, & pacta vim legis habent.*

41 *Priuilegium sufficit, quod aliquid operetur contra dispositionem Iuris.*

42 *Priuilegia concessa Secretarijs per B.Pium Quintum satis operatiua dici possunt in dirimendo quæstionem, an facta eorum suppressione, Cameræ restituere dumtaxat teneretur, quod ab initio habuit, vel etiam quod successiuè percepit ex nouis dictorum Officiorum venditionibus.*

43 *Pœna non datur sine culpa.*

44 *Fiscus obligatus ad præstandam euictionem non tenetur nisi ad simplum, quamuis promisisset duplum, vel triplum.*

45 *Pactum de retrouendendo, quod non habet expressionem certi pretij, licet ex æqui-*

æquitate illud desumendum sit de tempore retrouenditionis, tamen si adsit contraria consuetudo, restituendum est pretium receptum.

R.P. SANCTISSIMVS ob vrgentissimas causas expressas in suo Motu proprio, ac alias animum suum mouentes, etiam publicum bonum secum 1 ferentes, suppressit, & extinxit Collegium Secretariorum Apostolicorum, & ad normam particularium Constitutionum B. Pij Quinti, ac etiam sequendo vestigia Summorum Pontificum antecessorum, & signanter eiusdem B. Pij Quinti sanctæ memoriæ, Alexandri Septimi, Clementis Noni, ac Clementis Decimi, & respectiuè imitando exempla aliarum Curiarum, mandauit Dominis Secretarijs tunc Officia possidentibus persolui totum id, quod ipsi, vel illorum antecessores soluerunt Datariæ, siuè istius Officialibus, tàm ratione pretij, quàm occasione expeditionum prædictorum Officiorum.

Prætereà (quod hucusque practicatum non apparet in præcedentibus suppressionibus Officiorum) idem Sanctissimus, ob summam eius humanitatem, 2 voluit, quod Illustrissimus D. Thesaurarius de voto huius supremi Tribunalis, omnibus Dominis suffragium dantibus, de Iure procederet, appellatione remota, circa Articulum, An prædictis Dominis Secretarijs, vel aliquibus eorum, vltra dictum pretium supra exbursatum, aliquid veniat restituendum, seù persoluendum, ac etiam super alijs incidentibus, & dependentibus, vt in dicto Motu proprio superiùs impresso.

In cuius exequutionem, restitutis eisdem Dominis Secretarijs pecunijs per ipsos, vel antecessores Datariæ solutis, ascenden. ad scuta 228557., ad illorum instantiam disputatur præinsertum dubium, vt credimus, fauore R.Cameræ resoluendum, videlicet, deberi tantummodò pretium restitutum, non autem illud, quod currebat tempore suppressionis Collegij, siuè exbursatum occasione resignationum dictorum Officiorum.

Constitutio enim Innocentij Octaui edita de anno 1487. xij. in Bullario nouo, quæ pariter supra reperitur impressa, est litteralis fauore Cameræ; Considerans enim casum extinctionis Collegij 3 Secretariorum in §. 23. sic dicit — *Nos, & eumdem successorem, & Cameram Apostolicam teneri, & obligatos esse &c. si erit facta simplex emolumentorum reductio, ad soluendum &c. si verò facta erit Officij reuocatio, aut alteratio, ad restituendum eis supradictam integram summam 62400. ducatorum auri de Camera per ipsos solutorum.* Igitur nisi superuenisset Motus proprius B. Pij Quinti (de quo infra) in vim dictæ Innocentianæ Constitutionis Dominis Aduersarijs erat solummodò restituenda prædicta summa 62400. ducatorum aurj primitùs Datariæ persoluta, quibus tamen exbursata fuerunt 228557. scuta.

Motus etiam proprius B. Pij Quinti editus de anno 1571., & sic elapsis annis 84. à data Constitutionis Innocentij, qui similiter suprà habetur impressus, iustificat intentionem Cameræ, quòd nempè debeat tantummodò restitucre Dominis Secretarijs, quod Dataria recepit, tàm inspecto casu particulari ab eodem Pontifice considerato, quàm etiam casu suppressionis, & extinctionis Collegij. Respectu enim casus specialis B. Pontifex narrat, quòd vacante per obitum Marcelli Officio Secretariatus, credens illius venditionem, & dispositionem ad se spectare, illud pretio scutorum 5500. auri contulit Cardinali de Medices, sed posteà comperto errore, dictam concessionem annullauit, & quia Collegium restituir Cardinali dicta scuta 5500. auri, eidem in solutum dedit Officium ex vigintiquatuor ad Datariam spectañ. primo loco vacaturum per decessum, præterquàm per eiusdem Officij resignationem, pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiamsi dictam summam scutorum 5500. à Dataria pro Officij pretio exactam, in parua, vel etiam magna summa excederet, cum facultate tale pretium erogandi in vtilitatem eusdem Collegij.

Post-

Postmodùm verò subdit — *Et si dictum Collegium super præmissis, aut eorum aliquo turbabitur quoquo modo &c. tunc, & eo casu Cameram prædictam ad soluendum cum effectu dictam summam* 5500. *scutorum &c. teneri etiam volumus, & statuimus &c.* & rursus ibi — *notari, impugnari, inualidari, vel in ius, aut controuersiam vocari, aut ad viam Iuris reduci, nisi priùs restitutis eisdem Secretarijs, & Collegio per Cameram prædictam realiter, & cum effectu præfatis pecunijs.*

Ecce igitur, quod Papa in casu meræ contrauentionis voluit, Cameram teneri ad restitutionem summæ per Datariam exactæ, nempè dicta scuta 5500., nulla habita ratione ad maiorem summam, quæ solui poterat ab emptore; vnde faciliùs hoc affirmandum venit in 4 casu extinctionis Collegij vigore facultatis per Innocentium Octauum, vt supra reseruatæ, & per B. Pium vt infrà repetitæ, *Peregrin. conf.* 103. *num.* 17. *lib.* 1. vbi dispositum in eo, in quo est minor ratio, videtur dispositum in eo, in quo est maior, *Solorzan. de Iur. Indiar. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 14.

In ordine autem ad casum suppressionis Collegij, similiter patet, Cameram teneri ad solam restitutionem eius, quod habuit, ponderando, quod idem Pontifex loco supradictæ summæ scutorum 62400. auri in auro primitùs Datariæ solutorum, mandat restitui id, quod quilibet ex Secretarijs eidem persoluit ibi — *Volentes, & statuentes &c. Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eorum Officia emisse, aut habuisse constiterit.*

Quod autem Papa mediantibus illis verbis, *pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*, intellexerit de acquisitionibus Officiorum, titulo oneroso, immediatè, vel mediatè ab ipsamet Dataria, non autem de Officijs per particulares donatarios, & fouentes causam lucratiuam, vel alios ab eis causam habentes, eisdem Secretarijs resignatis, clarè resultat ex sequentibus ponderationibus, desumptis ex contextu dicti 5 Motus proprij, vna enim pars scripturæ aliam declarat, *l. qui filiabus ff. de leg. primo*, *Menoch. conf.* 1. *num.* 186. & in terminis litterarum Apostolicarum, *Rot. decis.* 346. *num.* 4., & 5. *par.* 11. *recent.*

Primò, quia idem B. Pius agendo de altero ex Officijs Secretariatus, de quo ipse, vt diximus, per errorem in præiudicium Collegij disposuerat, vsus est sequentibus verbis ibi — *Credentes illius venditionem, ac dispositionem ad nos legitimè spectare, & pertinere &c.* & rursùs ibi — *summa* 5500. *scutorum auri contulimus, concessimus, ac assignauimus.*

Hinc postmodùm tractando de suppressione Collegij, & restitutione pretij Officiorum per Datariam venditorum, ad tollendam omnem dubietatem, prudenter vsus fuit verbis synonimis ibi — *pro quibus eorum Officia emisse, aut habuisse constiterit*, vti comprehendentibus quascumque dispositiones fieri solitas per Datariam superiùs relatas, nempè per modum venditionis, collationis, 6 concessionis, & assignationis; Verba enim præcedentia declarant sequentia, & è conuerso, *l. vtrum ff. de petit. hæred. l. si seruum* §. *fin. ff. de leg. tertio*: Immò 7 præcedentia magis declarant sequentia, *Cephal. conf.* 156. *num.* 10., & *seq. Paris. conf.* 23. *num.* 118. *lib.* 1., & quod ver-8 ba geminata fortiùs operentur *l. Balista ff. ad Trebell.* latè *Barbat. conf.* 37. *num.* 1., & *seqq. lib.* 3.

Secundò, & fortiùs, quia Paulus Tertius occasione permutationis Castrorum, & Casalium inter Archihospitale Sancti Spiritus in Saxia, & Reu. Cameram, eidem Hospitali, *pro vberiori* (sunt verba Motus proprij expediti sexto idus Ianuarij 1538.) *recompensa permutationis huiusmodi, vnum ex Officijs Collegij Secretariorum* concessit, & applicauit, & Pius Quartus postquàm assignauerat Cardinali Farnesio aliud Officium Secretariatus, approbauit, & confirmauit illius permutationem cum Casali Turris Vergatæ Capituli Sancti Eustachij, decernendo illud imposterùm vacare non posse, vt eius Motu proprio sub kalend. Octobris 1561., qua perpetui-

petuitate stante, dictum Officium valutatum fuit in scutis 11000. ad hoc, vt tale pretium restitueretur in casu illius suppressionis, vt ex Instrumento desuper celebrato die 21. Februarij 1561. per acta Melchioris de Valerijs.

Igitur Beatus Pontifex, ad hoc, vt omnia officia per Datariam vendita, & vendenda, ac etiam duo supradicta concessa, & applicata, & in futurum forsàn distrahenda clarè comprehenderentur sub eius Constitutione respiciente extinctionem, & suppressionem Collegij, habuit necessitatem vtendi supradictis verbis, *emisse, aut habuisse constiterit*: Verbum enim, *emisse*, propriè comprehendit contractum emptionis, *l. 1. ff. de contrahen. empt. l. 1. ff. de rer. permut.*, aliud verò, *habuisse*, cæteras assignationes, & applicationes, ac distractiones, *l. Prætor ait ff. ne quid in loco.*

9

10

Tertio, quia B. Pius in Motu proprio, de quo agimus, in pluribus locis vsus fuit verbis synonimis, & signanter in sequentibus ibi -- *contulimus, concessimus, & assignauimus lit. B.* & ibi -- *vniuimus, anneximus, & incorporauimus*, & ibi -- *super vnione, annexione, & incorporatione lit. C.* & ibi -- *suppresserat, & extinxerat lit. D.* & ibi -- *ac vnionem, & annexionem, & incorporationem*, & ibi -- *per eiusdem Officij resignationem, seù cessionem lit. E.* & ibi -- *facultatem concedimus, & indulgemus, ac eis impartimur lit. F.* & ibi -- *prouisionis, & concessionis lit. G.* & ibi -- *spectat, & pertinet*, & ibi -- *concessionis, & assignationis, lit. H.* & ibi -- *concessione, & assignatione lit. I.* & ibi -- *reuocari, reduci, alterari, aut moderari*, & ibi -- *supprimi, vel extingui, d. lit. I.*

Vndè mirum non est, si post tot verba synonima Papa, sequendo eumdem stylum, dixerit etiam synonimè loquendo ibi -- *pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit lit. L.* Maximè dum vsque ad finem eodem modo processit ibi -- *extinguere, & annullare, ac cassare lit. M.* & ibi -- *cum cassatione, annullatione, extinctione, & irritatione lit. N.* 11 à solitis autem fieri validum est argum. *l. si quis donaturus ff. de vsufruct. l. Titius ff. quod cum eo*, signanter vt hic in 12 eadem materia, *Cephal. cons. 77. num. 59. lib. 1. Menoch. cons. 121. num. 21.* 13 siue in contractibus, siue in alia materia, *Eugen. cons. 90. num. 88. Card. Seraph. dec. 201. num. 8.*

Qui quidem stylus vtendi sæpissimè in Constitutionibus Apostolicis verbis 14 synonimis practicatus fuit, & respectiuè practicatur à cæteris etiam Summis Pontificibus, ad occurrendum malitijs, & subtilibus cauillationibus, *Felin. in cap. Venerabilis num. 1. notab. 3. de Offic. deleg. Gonzal. ad reg. 8. Glos. 6. num. 29. & seqq.* vbi quod inculcatio synonimorum fit ad dictum effectum, *Corrad. in prax. dispensat. lib. 7. cap. 6. num. 16. & seqq.*

Neque facit, quod supradicta verba, *emisse*, aut *hauisse constiterit*, reputari nequeant vti synonima, stante dictione 15 intermedia, *aut*, quæ de sui natura est aduersatiua, & disiunctiua, ex allegatis per *Barbos. de diction. dict. 96. num. 1. & 2.*

Quia cùm B. Pius vsus fuerit eadem dictione, *aut*, inter similia in pluribus 16 locis dicti Motus proprij, vt supra obseruauimus; inde fit, vt pari modo apposita censeatur hìc, maximè dum eadem dictio plerumque inter synonima inuenitur, vt subdit idem *Barbos. loco citato num. 6. & seqq.*

Quarto, animaduertendo, quod B. Pius in dicto Motu proprio discretiuè fuit locutus de venditione istorum Officiorum, dum dixit, vt supra notauimus, agendo de altero Officio per errorem vendito ibi -- *Credentes illius venditionem, ac dispositionem ad nos legitimè spectare, & pertinere*, & de resignatione, & cessione, quando eidem Collegio, loco eiusdem Officij, applicauit aliud simile, primo loco (sunt verba præcisa) *per decessum, aut quamlibet aliam amissionem, vel dimissionem illud obtinentis, præterquam per eiusdem Officij resignationem, seù cessionem vacaturi, lit. E.*

Ex qua discretiua loquutione non solùm infertur ad diuersitatem inter venditionem, & resignationem, *Surd. cons. 554. num. 7. 8. & 9.* vbi quod disponens loquendo de duobus separatim, & discretiuè, præsumitur, quod illa duo

duo habuerit vti quid omninò inter se separata, *Menoch. conf.* 215. *num.* 69. *& seqq. Add. ad Greg. decis.* 301. *num.* 18. sed etiam resultat, quod si Papa voluisset occasione extinctionis Collegij restitui pretium per Secretarios solutum resignantibus Officia, de hoc quoque fecisset mentionem; verbo enim

18 quod quis non expressit, mente non videtur cogitasse, *cap. cum ordinem de rescript. cap. tua de sponsal. Oldrad. consil.* 266. *num.* 10. *vers. quod verbo, Add. ad Greg. d. dec.* 301. *num.* 18.

Quinto, quia Papa vtendo verbo restitutionis ibi -- *nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu &c. pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*, satis clarè declarauit suam intentionem esse, tantummodò esse restituendum pretium Datariæ, vel Cameræ solutum; Verbum enim, *restituere*, iuxtà

19 propriam significationem, intelligitur de eo, quod acceptum est, *l.* 1. §. *ele-*
20 *ganter ff. deposit.* & idem importat, ac reddere, *l. inter C. de iur. dot.*, reddere
21 autem regulariter habet significationem retrodandi, *l. stichum* §. *si hæres ff. de stat. liber.* & alijs allegatis, *Grat. discept.* 824. *num.* 8. *&* 9.

Et quamuis idem verbum, *reddere*,
22 sumatur aliquando pro soluere, ex iuribus exaduerso allegari solitis, attamen hoc procedit impropriè, & per viam extensionis, cum aliud sit reddere, aliud soluere, vt habetur *in d. l.* 1. §. *eleganter* ibi -- *aliud enim est reddere, aliud quasi de suo dare*, *Bart. in l.* 1. *num.* 13. *ff. sol. matrim. Casanat. conf.* 10. *num.* 190.

Neque obstat, quod si vigore dicti Motus proprij B. Pij Quinti Camera deberet solummodò restituere Dominis Secretarijs pretium Officiorum, quod ab ipsis recepit Dataria, non autem solutum Resignantibus, ad nihilum deseruiret huiusmodi dispositio, dum absque illa adhuc esset locus huic restitutioni, nè succederet locupletatio Cameræ cum alterius iactura, & tamen B. Pontifex professus fuit velle ampliare priuilegia Collegij ibi -- *Ad hæc Dominos Secretarios, & ipsum Collegium amplioris fauoris gratia prosequi volentes*.

Siquidem, omissis pro nunc diuersis commodis ex ea resultantibus Collegio, satis est dicere, quod vigore Innocentianæ Constitutionis in casu suppressionis Collegij, solummodò erant Secretarijs restituenda antedicta scuta 62400. auri, Datariæ primitùs soluta, vt supra probauimus; Attento autem Motu proprio eiusdem B. Pij, restituta fuerunt scuta 228557. monetæ, & sic patet, quod B. Pius meliorem fecit conditionem Dominorum Secretariorum in ordine ad pretium Officiorum circa qua-

23 druplum, & tamen vt priuilegium dici non possit frustratorium, satis est, quod etiam in minima parte operetur suum effectum, *cap. porrò de priuileg. in* 6., *& cap. in his* 3. *eodem tit.*

Pariter non vrget, quod recensita verba Motus proprij B. Pij ibi -- *nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus &c. pecunijs, pro quibus eorum Officia emisse, aut habuisse constiterit*, sint personalia, adeòut retento intellectu pro parte Cameræ dato, veniret solummodò restituendum pretium dictis Secretarijs, qui illud soluerunt immediatè Datariæ, non autem cæteris habentibus officia ab illis, qui ea obtinuerant ab eadem Dataria, mediante solutione pretij.

Nam fauore Dominorum Secretariorum causam habentium immediatè, siuè mediatè ab illis, qui officia emerunt à

24 Dataria, assistit regula, subrogatum nempè sapere naturam primordialem eius, in cuius locum subrogatur, *l. si eum* §. *qui iniuriarum ff. si quis caut. Surd. de aliment. tit.* 9. *quæst.* 21. *num.* 12. *Barbos. axiom.* 213. *num.* 1., *&* 2.

25 præcipuè quando, vt hic, concurrit voluntas Legislatoris: Verba enim debent inseruire intentioni, non intentio verbis, *l. non aliter ff. de leg.* 3. *cap. sedulò requiris de appell. Menoch. conf.* 97. *num.* 44., & quod dictio, *eos*, ex solis conie-

26 cturis stet demonstratiuè, non autem taxatiuè, & limitatiuè, *Menoch. conf.* 346. *num.* 19., *& conf.* 647. *num.* 13. *Barbos. de diction. dict.* 177. *num.* 2.

Respectu enim Innocentij Octaui ipse in ampliatione Collegij recepit à Secretarijs dict. ducat. 62400. auri, & subindè

indè loquendo de extinctione eiusdem Collegij dixit - *Si verò* (sunt verba præcisa) *erit facta Officij reuocatio, seù alteratio ad restituendum eis supradictam integram summam 62400. ducatorum auri de Camera per eos solutorum*, & sic vsus fuit eisdem verbis personalibus, & relatiuis, & tamen fatendum venit intellexisse de Secretarijs subrogatis in locum antecessorum, existentibus tempore suppressionis, quæ poterat superuenire, vt euenit ferè post duo sæcula.

Quo verò ad B. Pium, hoc idem affirmandum venit, quia considerans casum remotissimum, quando nempè controuerteretur Collegio assignatio officij Secretariatus primò vacaturi, pro quo soluerat supradicta scuta 5500., vsus est sequentibus verbis, ibi — *nisi priùs restitutis eisdem Secretarijs, & Collegio per Cameram prædictam realiter, & cum effectu prædictis pecunijs*; & agendo de suppressione Collegij, repetijt in substantia dictiones relatiuas, & personales appositas in Constitutione Innocentij, & sic à primo ad vltimum dicendum venit, huiusmodi Summos Pontifices voluisse restitui Secretarijs, viuentibus tempore extinctionis Collegij, pecunias per ipsos, & eorum antecessores respectiuè solutas Datariæ, prout Sanctissimus mandauit in suo Motu proprio punctualiter exequuto, mediante restitutione scutorum 228557.

Sicuti non obstat, quod violata remaneret publica fides ad præiudicium possidentium officia per viam resignationis, si interpretando Bullam B. Pij ad sensum Cameræ, restitueretur in casu suppressionis sola quantitas per Datariam recepta, dùm ipsæ resignationes fuerunt per Papam admissæ, & Minister Componendarum habuit notitiam pretij conuenti, ex cuius scientia inferri prætenditur ad illam Papæ.

Quia huiusmodi facultas resignandi officia, etiam in infirmitate, fuit Secretarijs concessa per Innocentium Octauum in allegata Constitutione 12. §. tt., qui in casum suppressionis Collegij iussit, eis restitui integram summam 62400. ducatorum auri Cameræ solutam, vt supra dictum fuit, quæ restitutio eodem *Iura diuersa*. modo fieri debebat, siue suppressio superuenisset ante admissionem resignationum, siue post admissionem illarum; Vnde dùm in terminis Constitutionis Innocentij per admissionem resignationum non dicebatur læsa publica fides, nec præiudicabatur Cameræ, quoad restitutionem pretij in casum extinctionis Collegij, hoc idem affirmandum venit respectu Motus proprij B. Pij, cum in ordine ad admissionem resignationum nihil particulariter disposuerit, sed solùm generaliter confirmauerit priuilegia Collegio concessa per Innocentium, & alios Pontifices antecessores.

Præter quàmquod non subsistit in facto, quod Papa signando supplicationes resignationum, habeat scientiam quantitatis pretij, non solùm quia in supplicationibus de illo nulla fit mentio, sed etiam quia tunc temporis non innotescit Illustrissimo Datario, vt in attestatione Ministri Componendarum,

27 ex scientia autem istius Officialis non habentis Oraculum, non benè infertur ad notitiam Papæ, prout in terminis Procuratoris est *tex. in. l. item veniens 20. §. petitam autem hereditatem ff. de*

28 *petit. hæred.* solus enim Datarius dicitur Organum Papæ, non autem id conuenit Ministro inferiori, *Amaid. de stylo Datariæ lib. 1. cap. 1. num. 4.*

Minusque vrget, quod licèt Innocentius in casum suppressionis Collegij mandauerit restitui Secretarijs ducata 62400. Datariæ soluta, & Beatus Pius iusserit restitui totum id, quod consta-

29 bit eidem soluisse, nihilominus hoc intelligendum veniat, dummodò pretium officiorum non fuerit auctum de tempore suppressionis Collegij, & sic

30 rebus in eodem statu permanentibus, *Fagnan. in dicto cap. ex epistol. sub num. 13. vers. idque cum duobus sequentibus de probat.*

Quia cum in vtraque Constitutione exprimatur certa quantitas restituenda, nempè in altera Innocentij summa ducatorum 62400., & in altera B. Pij, summa Datariæ persoluta, penitùs cessat partis prætensio, ex quo aliàs sequeretur contradictio, vt de se patet, *Fagnan.* verò loquitur in terminis, in quibus

non erat determinata summa restituenda, & tamen concludit solummodò, quod debeat restitui totum id, quod Camera recepit, vt ex lectura.

Obseruantia quoque quatuor summorum Pontificum, videlicèt B. Pij Quinti sanctæ memoriæ, Alexandri Septimi, Clementis Noni, & Clementis Decimi comprobat huiusmodi intentionem Cameræ, quod nempè veniat solummodò restituendum pretium solutum Datariæ, tàm per Officiales existentes tempore suppressionis, quàm per eorum Antecessores, non autem pretium, quod currebat tali tempore extinctionis, vel illud, quod soluerant resignantibus eadem Officia, Cui qui-

31 dem obseruantiæ interpretatiuæ vti proximæ, & in casibus indiuidualibus, multum venit deferendum, *Hondod. conf. 92. num. 30. lib. 1. Gregor. decis. 184. num. 8. Buratt. decis. 944. num. 6.*

Beatus enim Pius, vt narrat in suo Motu proprio edito de anno 1571. pro

32 scutis 5500. auri vendiderat Officium vacatum mense Aprilis anni præcedentis 1570., vt diximus, Cardinali de Medices, sed quia collatio ad se non spectabat, restituta eadem summa habita, concessionem reuocauit litt. D, ex quo assequimur, quod idem Pontifex, nulla habita ratione ad pretium officij, tempore annullationis contractus, iussit restitui totum id, quod Dataria habuit.

Rursùs ex quo Collegium soluit Cardinali præfata scuta 5500. auri eidem applicauit aliud officium primò vacaturum, cum facultate illud vendendi, non solùm pro dictis scutis 5500., sed pro quacumque summa inuenienda, etiam valdè excessiua, & casu quo Collegium desuper quandocumque molestaretur, decreuit illi restitui debere eamdem summam scutorum 5500. auri, primitùs ad Datariam peruentum, litt. E F G.

Alexander Septimus recol. mem. anno 1655. suppressit Collegium Subdiaconorum, & Accolitorum Cappellæ Pon-

33 tificiæ, mandando restitui possessoribus pretium solutum Cameræ, & eius Ministris, etiam occasione expensarum pro consequendis dictis officijs, vt ex Motu proprio expedito 8. kalend. Nouembris 1655., qui quidem casus suppressionis est in fortioribus terminis, dùm illa facta non fuit ob tàm vrgentes causas, propter quas successit altera, de qua agimus, vt videre est ex lectura vtriusque Motus proprij, & sic magis confert ad effectum, de quo agimus.

Neque vrget, quod idem Papa eodem anno supprimendo Loca vacabilia Vrbis, præuia erectione Montis non vacabilis, decreuerit, quòd Montistis Iulij, Pij, Auenioneñ., & Sacri Fœderis adscribi volentibus in nouum Montem, fieret assignatio vnius loci cum dimidio pro quolibet loco vacabili, respectu verò Montistarum Datariæ vnius loci cum duabus quintis partibus alterius., & Montistis Camerariatus vnius cum tribus decimis, Montistis verò adscribi nolentibus in nouum Montem, restitueretur pretium ad dictam rationem, vt latiùs in Motu proprio anni 1655.

Etenim Papa hoc fecit munificentiæ

34 gratia, prout se declarauit, medianribus sequentibus verbis ibi — *In hoc etiam satagentes creditores Montium extinctorum pietatis, ac munificentiæ nostræ agnoscere experimentum, dùm pro locis extinctis, ex quibus Camera nostra initio illarum erectionis scuta 100. in singula loca recepit (& aliquorum iudicio, ac etiam exemplo sanctæ mem. Pij Quinti pro locis Montis Iulij 100. scuta dumtaxat Edicto iussit restitui) nonnisi ad eiusdem quantitis receptæ restitutionem fortassis teneremur, nihilominùs &c.* & proindè exemplum non applicatur, sed potiùs retorquetur, dùm de Iure firmat regulam in contrarium, & hodie respondendum venit iuxtà tramites Iuris ad formam Motus proprij Sanctissimi, superiùs registrati.

Præterea obseruandum venit, quod Camera licèt in erectione Montium vacabilium vendidisset quemlibet locum pro scutis 100., nihilominùs illis denuò vacantibus, vendiderat etiam vltrà summam restitutam in vim Bullæ suppressionis, & tamen exemplo B. Pij Quinti, & opinione aliquorum prætendebatur, quod eadem Camera non teneretur, nisi ad restitutionem scut. 100. pro loco primitùs receptorum, absque eo, quod

35 quod fuerit nec etiam motiuatum, quod ipsa deberet restituere vltrà pretium successiuis temporibus receptum, vt clarè dignoscitur ex recensitis verbis, & plenè apud *bo. me. Fagnan. in cap. ex epistolæ num. 11. & seqq. de restit. spoliat.*

Clemens Nonus sanctæ memoriæ anno 1667. occasione reformandi Curiam 36 Burgi, ob causas expressas in Bulla, suppressit Officium vacabile Notariatus ciuilis, & criminalis, applicatis emolumentis Reuerendæ Cameræ, quod à Dataria acquisiuerat Ioseph Bartolus pro scut. 1000. monetæ, qui illud resignauerat Siluestro filio, cui mandauit restitui idem pretium Datariæ solutum, vna cum expensis factis occasione expeditionis, & alijs scutis 100. pro omni eo, quod prætendere posset pro scripturis, & alijs, vt ex Chirographo 5. Decembris eiusdem anni, & Instrumento quietantiæ.

Et sub eadem die idem Clemens subscripsit alium Chyrographum concessionis emolumentorum dicti Officij Notariatus criminalis in fauorem Ioannis Andreæ Ianuensis pro menstruis scutis 30. & concessionis emolumentorum Notariatus ciuilis in fauorem Benedicti Riccij pro alijs scutis 30., pro quolibet mense, cuius vigore deuentum fuit ad venditionem.

Neque obstat, quod Clemens Octauus sanctæ memoriæ de anno 1592. in suppressione Præfecturæ carcerum annui 37 redditus scutorum 4000. mandauerit restitui Ioanni Baptistæ Lilio possessori, non solùm scut. 13000. Cameræ soluta, sed etiam alia scuta 200. ad hoc, vt libentiùs consensum præstaret.

Quia Papa hoc fecit pariter largitionis, & donationis causa, sicuti apparet ex Bulla erectionis Montis Charitatis tali occasione factæ, ibi - *ad effectum congregandæ summæ scutorum 15000., quæ dicto Ioanni Baptistæ restitui, & persolui decreueramus*, nempè tresdecim *millia per dictum eius Genitorem ratione pretij eiusdem Officij dictæ nostræ Cameræ soluti*, & *reliqua scuta* 2000. *quæ eidem largiti fuimus, vt libentiùs dicti Officij suppressioni consentiret*, & ibi — *& alia scuta* 2000. *quæ ei pro primo dicta diuersa* . *ctas nostras litteras donauimus realiter, & cum effectu persoluantur*.

Clemens Decimus etiam sanctæ me-38 moriæ anno 1671. Motu proprio supprimendo Officia vacabilia Secretariorum Montium, ob grauissimas causas, similiter iussit per Cameram restitui possessoribus pretium solutum Datariæ pro illorum acquisitione.

Neque vis fieri potest in eo, quod Ioannes Maria Antonettus obtinuerit restitutionem pretij sui Officij soluti Angelo Pompilio resignanti, quia hoc euenit vigore specialis chirographi eiusdem Clementis sub 7. Nouembris dicti anni 1671., quę gratia magis comprobat intentionem Cameræ, quod nempè, illa circumscripta, simpliciter attendendum esset pretium Datariæ solutum.

In cuius comprobationem Domini Camerales, pro consequenda eorum decima ex pretio Officiorum confiscatorum Marco Arrigo, ex quo non reperiebantur iustificationes in ordine ad pretium per ipsum solutum, mediante alio Chirographo eiusdem Clementis, 5. Decembris 1671. facta fuit valutatio, *à ragione d'vn giulio* (sunt verba Chyrographi) *per luogo, come la nostra Dataria è stata solita venderli*.

Michael verò Polesius tempore suppressionis possidebat Officium Secretariatus Montis Abbundantiæ reductæ vsque de anno 1638. sibi resignatum à Ioanne Baptista Bandino, vt in supplicatione, sed quia non iustificauit, quod Bandinus aliquod pretium Datariæ persoluisset, nihil consequutus fuit, vt ex attestatione Computistæ Reuerendæ Cameræ.

Similiter Pompilius de Cupis de anno 1658. obtinuerat à Dataria Officium Secretariatus Montis Subsidij Triennalis tertiæ erectionis, cum duabus Computistarijs Montium, pro solis scutis 1200., quas Computistarias tempore suppressionis vendiderat pro scutis 1800., & ideò nec iste pro Secretariæ pretio aliquid obtinuit, ex quo ad illum titulo lucratiuo peruenerit.

Præter autem obseruantiam quatuor summorum Pontificum Antecessorum, 39 habemus consimile exemplum Regis

Christianissimi, qui anno 1672. reducendo, & supprimendo Officia vacabilia Secretariatuum pariter ob vrgentissimas causas, mandauit restitui pretium Regiæ Cameræ solutum ibi — *Saranno l'entrate dell'officij rimborsate dalla Finanza, che si giustificaranno hauere attualmente pagato nelle nostre Casse secondo la liquidatione, che ne sarà fatta dalli Commissarij à quest'effetto deputati*, vt ex Edicto desuper expedito de mense Aprilis. 1672.

Quæ quidem suppressio habuit suum effectum, vt in attestatione 30. Februarij 1679. in qua leguntur hæc verba, ibi — *Sono state rimborsate dalla Finanza, cioè della somma, che loro hanno giustificato hauerle attualmente pagato nella Cassa di S. Maestà, senza hauer riguardo à quello, che li detti Officij li sono costati dalli Particolari, che li possedeuano per auanti, in conformità di detto Editto*.

Quibus omnibus addi potest, quod quatenus pluries repetita verba Motus proprij B. Pij ibi — *nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*, essent dubia, vtrum nempè à Camera sint solummodò restituendæ pecuniæ à Dataria receptæ, tàm à DD. Secretarijs Officia possidentibus tempore suppressionis Collegij, quàm ab eorum Antecessoribus, siue etiam teneatur soluere pecunias per ipsos exbursatas Resignantibus, adhuc de Iure credimus respondendum in fauorem Cameræ.

Primò. Quia inter Innocentium Octauum, & Secretarios stipulantes etiam pro successoribus conuentum fuerat, quod Camera in casum suppressionis Collegij restitueret summam ducatorum 62400. auri per ipsos eidem solutorum, vt ex verbis Constitutionis 12. ibi — *Si verò erit facta Officij reuocatio, aut alteratio, ad restituendum eis supradictam integram summam 62400. ducatorum auri de Camera per ipsos &c. solutorum, sic enim cum ipsis Secretarijs nos in tractatum omnium præmissorum conuenisse, & sic pacto expresso eis pro se ipsis, & eorum successoribus, cum simili fratrum nostrorum consilio, & assensu fuisse solemniter pollicitos in fide Pontificis recognoscimus, & attestamur*. Conuentiones autem, & pacta vim legis habent, & pro

40 lege reputantur, *l. 1. C. de pact. Caualer. consil. 624. num. 24. Gratian. discept. 719. num. 23.*

Dum igitur B. Pius occasione confirmandi, & ampliandi priuilegia Collegij voluit non deueniri ad suppressionem, *nisi restitutis integraliter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*, tale priuilegium debet interpretari, vt minùs lædat, quàm sit possibile dictam solemnem conuentionem, vt diximus, vim legis habentem, sufficit enim, quòd priuilegium

41 contra dispositionem Iuris aliquid operetur, *d. cap. Porrò de priuil. in 6. cap. 1. vbi DD. de rescript. Aretin. consf. 163. circa fin.*

Quod autem verba Motus proprij B. Pij interpretata iuxtà intellectum Cameræ, sint operatiua in fauorem Collegij, controuerti non potest, dum vt supra diximus, vltra alia commoda, quæ considerari possunt, Camera loco restituendi ducat. 62400. tenetur restituere, prout cum effectu restituit, scut. 228557. quæ Dataria habuerat à Secretarijs, iuxtà verò prætensionem partis esset condemnanda ad aliam summam valdè notabilem non habitam, neque receptam.

Secundò. Quia dum hic agitur de suppressione Officiorum de regalibus Principis facta ex lege fundationis, cadit disputatio, an Camera debeat so-

42 lùm restituere quod à principio habuit, an verò teneatur quoque restituere, quod successiuè ex nouis venditionibus dictorum Officiorum exegit, & in istis terminis latè examinat quæstionem *Fagnan. in alleg. cap. ex epistola num. 11. & seqq. de restit. spoliat.* ad quod etiam facere videtur *Felin. in cap. cum dilecta sub num. 21.* ibi — *Quædam verò sunt Collegia personarum, quæ possunt possidere bona in particulari, & dissoluto Collegio habebit quisque quod contulit, & si superfunt alia bona, erunt superioris de rescriptis.*

Tertiò. Quia si Camera debeset restitue-

stituere pretium solutum per Dominos Secretarios resignantibus Officia, condemnaretur ad soluendum quod non habuit, & sic ad damna, & interesse, 43 quod fieri non potest, nisi ratione pœnæ, quæ non datur sine culpa, in nostro autem casu nullatenùs considerari potest, stante quod, vt diximus, suppressio facta fuit ex vrgentissimis causis, commodum publicum secumferentibus, & per viam legis generalis, & in vim conuentionis appositæ in erectione eiusdem Collegij, vt in allegata Constitutione Innocentij Octaui, & Motu proprio B. Pij, superius registratis.

Quartò. Quia si hoc procedit iure priuatorum faciliùs admittendum venit fa-44 uore Fisci, speciale priuilegium habentis, in hac materia, vt in casu euictionis non teneatur, nisi ad simplum, etiam si promiserit duplum, vel triplum, de quo *in l. si Procurator 5. ff. de Iure fisc.* ibi — *Si procurator Cæsaris rem aliquam vendiderit; quamuis duplum, vel triplum pro euictione promiserit, tamen Fiscus simplum præstabit, & Bald. in l. 1. C. de haredit. vel action. vendit. sub num. 5. vers. sed scias*, sic ait — *Sed scias quod in contractibus fiscalibus Fiscus nunquam tenetur de euictione vltra simplum, etiam si sit expressè promissum duplum*, vt *ff. de Iur. fisc. l. si Procurator*, vbi est *text.*, *& num. 6.* ibi — *quærit Glos. quid si emptor hæreditatis est non soluendo numquid tenetur Fiscus? Respondit Glos. quod sic de æquitate, quod intellige quantum peruenit ad Fiscum, & non vltra, ne locupletetur cum aliena iactura. Peregrinus de Iur. fisc. libro 6. cap. 1. numero 37.*

Quintò. Quia, vt supra probauimus in huiusmodi suppressionibus Camera fuit solita restituere solummodò pretium, quod Dataria habuit, quæ consuetudo cum fuerit in quatuor Pontificatibus seruata, vtique attendenda venit, etiam in hac facti specie, prout in 45 durioribus *Cagnol. in l. 2. n. 93. C. de rescind. vend.* vbi quod licet in pacto de retrouendendo non habento expressionem certi pretij, ex æquitate soluendum veniat iustum pretium, inspecto tempore retrouenditionum, hoc tamen non procedit data consuetudine, quod restituatur pretium receptum, quem refert, & sequitur *Surd. cons. 52. num. 51. tom. 1.*

Ex quibus credimus respondendum, Cameram non teneri, nisi ad restitutionem pretij Officiorum, quod Dataria recepit, & proinde superfluum videtur descendere ad casus particulares, quid nempè dicendum sit in ordine ad Dominos Secretarios, Officia titulo donationis possidentes, & respectiuè quoad alios ab eisdem causam habentes, cum dicta resolutio sit communis omnibus, etiam in ordine ad prætendentes debuisse signari supplicationes, dum tractabatur de exequenda suppressione Collegij. Quare &c.

Sanctes de Pilastris Reu. Cam. Apost. Comm. ss. Gen.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

PRIMA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio non extenditur vltra acceptum.*
2 *In restitutione non cadit augumentum.*
3 *Verbum reddere quandoque importat idem, ac soluere.*
4 *Est tamen interpretatio extensiua, & impropria.*
5 *Verba semper censentur in proprio significato prolata.*
6 *Sensus improprius attendi potest in vltimis voluntatibus, non autem in contractibus, & obligationibus.*
7 *Impropriatio nimis præiudicialis admitti non debet.*
8 *Clausulæ realiter, & cum effectu, & integrè, & sine diminutione, quamcumque impropriationem, & fictionem excludunt.*
10 *Contractus claudicare non debet.*
11 *Dispositæ in casu particulari declarant intentionem disponentis in casu vniuersali.*

In

12 *In dispositionibus dubijs semper inspicitur stylus, & usus ipsius disponentis.*
13 *Bulla recipit interpretationem à declaratione ipsius disponentis.*
14 *Discretiua dispositio plurimùm confert ad dubiam disponentis voluntatem declarandam.*
15 *Priuilegium strictè est interpretandum, vt quo minus fieri potest Cameræ præiudicet.*
16 *Fiscus in casu euictionis, de iure non tenetur, nisi ad restitutionem recepti, etiam si promissa esset euictio sub pœna dupli.*
17 *Præcipuè si euictio sequitur ex natura contractus.*
18 *Lex noua correctoria antiqua strictissimè est intelligenda, vt quo minùs fieri potest priorem corrigat.*
19 *Dispositio non dicitur inutilis, quando est in aliquo operatiua.*
20 *Officia Romanæ Curiæ habent emolumentum euentuale.*
21 *Diminutio rei cedit periculo Domini.*
22 *Qui consequitur lucrum debet etiam subire periculum damni.*
23 *Princeps non tenetur ad restitutionem pretij quoties per viam legis generalis, & ex causa publicæ vtilitatis rem suam subditis aufert.*
24 *Vel restitutio licitè promittitur in statu pinguioris conditionis Ærarij.*
25 *Huiusmodi promissiones rarò, vel nunquam executioni demandantur.*
26 *Restitutio tria supponit, debitorem, creditorem, & rem restituendam.*
27 *Verba* emisse, et habuisse *in Bullis Apostolicis accipienda sunt pro synonimis.*
28 *Verbum* habuisse *in Constitutione Piana poterat verificari in duobus officijs possessis per Archihospitale Sancti Spiritus, & Capitulum S. Eustachij mediante permutatione.*
29 *Potest operari, quod officialis recuperet pretium Cameræ solutum per eius Auctorem, qui immediatè à Camera acquisiuit.*
30 *Verborum impropriatio est admittenda ad euitandum summum rigorem, & effugiendam correctionem.*
31 *An secundus emptor agat de euictione contra primum venditorem, remissiuè.*
32 *Ex vsu loquendi verborum dubietas declaratur.*
33 *Resignans tacitè renunciat officium in manibus Principis, & iste nouo Officiali illud confert.*
34 *Officia tamquam de regalibus non sunt in commercio.*
35 *Assensus Principis non est retorquendus in sui præiudicium.*
36 *Obseruantia est optima rerum dubiarum interpres.*
37 *Ex actu liberalitatis non potest induci obseruantia obligatoria.*
38 *Dictio* nempè *est declaratiua, idemque importat ac* scilicet.
39 *Supremi Principes in iustitiæ administratione gratiam exercere profitentur.*
40 *Priuato asserenti se soluere ex liberalitate, ad effectum excludendi obligationem, creditur.*
41 Fagnan. in cap. ex epistolæ de pobat. *in quibus terminis loquatur.*

R.P. CVM Sanctissimus Dominus Noster in Motu proprio Suppressionis, §. *Et insupèr*, expressè mandauerit, à Camera promptè, ac statim restitui omnes illas pecunias, quas legitimè constiterit verè, realitèr, & cum effectu per Officiorum Titulares, seù Possessores, siuè illorum Auctores, quibus facultas disponendi concessa fuerit, eidem Cameræ, siuè Datariæ, tàm in causam pretij, quàm expeditionum fuisse solutas, itàut respectu pecuniarum eidem Cameræ, seù Datariæ solutarum, in nihilo damnificati remaneant, iusseritque per hoc Sacrum Tribunal deindè cognosci - *An, & quid, etiam vltrà dictas pecunias restituendum sit*. Constantèr credimus, negatiuè resoluendum esse, scilicet, *Nil vltra deberi*.

Si etenim controuersia decidenda foret iuxtà legem fundamentalem datam ab Innocentio Octauo in erectione huius Collegij *Constit.* 12. §. 23. *vers. Si verò*, quęue superiùs reperitur impressa, restitui solùm debuissent pecuniæ, prima vice per Cameram receptæ, in summa ducatorum 62400. auri de Camera, adeòque nisi superuenisset alia Constitutio Beati Pij Quinti Camera non fuisset coacta restituere, prout fecit, scuta 228557.

Verùm

Verùm quia dicta Constitutio Piana præcedentem correxit in graue damnum, & præiudicium Cameræ, libentèr toleramus legem, quamuis duram, in ea præscriptam. Cùmque illa fuerit punctualitèr adimpleta, mediante scilicèt integra restitutione pecuniarum, quas iustificatum extitit fuisse per Officiales, vel eorum Auctores Cameræ, seù Datariæ solutas, vltrà expensas in expeditione, sequitur, quod nihil vltrà restituendum veniat.

Clarissimum est namque, quod vigore dictæ Constitutionis Pianę, tam inspectis verbis, quàm intimè considerata mente, Camera non teneatur ad aliud, quàm ad pretium ab ea, vel à Dataria receptum.

Adhibita siquidèm fuerunt verba restitutionem importantia, ibi -- *Nisi restitutis priùs realitèr, & cum effectu &c. pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*: quorum proprietas pati non potest interpretationem à DD. exaduerso scribentibus allatam, per quam Dataria obligetur ad restituendum vltrà ac-1 ceptum, cum restitutio vltrà illud non extendatur, vt est *Tex. expressus in l. 1. §. elegantèr ff. deposit.* & notat *glos. in l. qui vxori 19. verb. reddi ff. de aur. & argen. leg. & in l. mancipia verb. auocandum*, ibi -- *aliàs frustrà diceret restituat C. de seru. fugit.* & probant *Crauett. cons. 970. num. 2. vers. 3.* ibi -- *Quonam pacto enim restitui id poterit, quod datum, aut 2 ademptum nunquam sit*, inferens proindè in restitutione non cadere augumentum, *Bursatt. cons. 187. nu. 27, Bero. cons. 207. n. 63, lib. 3.* optimè *Menoch. cons. 1155. num. 51.* ibi -- *Cùm restituere non possem, quod non accepi*, & *num. 52.* ibi -- *Restitutio enim, quod est consequens acceptionis, præsupponit ipsam acceptionem tanquam necessarium antecedens, vt manifestum est, Rebuff. in l. restituere 75. in princip. ff. de verb. signif. Gratian. discept. 884. num. 7.* & dixit *Rot. coram Dunoz. iun. decis. 7. num. 12. & decis. 59. num. 1. par. 16. rec.* & optimè in exaduerso citat. *decis. 90. num. 26. coram Arguell.*

Licèt autem quandoque verbum, 3 *reddere*, idem ac soluere importet, vt per *Tex. in l. verbum reddendi 94. ff. de verb. signif.* aliaque iura probare contendunt DD. exaduerso scribentes, id tamen 4 contingit per interpretationem extensiuam, & impropriatiuam dicti verbi, subiecta materia illam exigente, non autem ex illius proprietate, quæ semper acceptionem præsupponit, vt ex eodem *Tex. in l. verbum reddendi*, respondit *Rot. coram Arguell. cit. decis. 90. n. 26.*

Huiusmodi verò impropriatiuam interpretationem in casu nostro admittendam non esse suaderi facilè potest; Tùm quia 5 ea semper vitari debet, cùm verba censeantur in proprio significatu prolata; 6 Tùm quia sumus in obligatione, quæ strictè, & rigorosè intelligenda est, quidquid sit in vltimis voluntatibus, in quibus procedunt Iura exaduerso allegari solita, vt optimè distinguit *Mans. consult. 13. num. 35. Rota decis. 172. nu. 89. ad fin. par. 6. rec. & coram Celso decis. 257. num. 7.* Tùm quia de Iure Camera obligari non poterat nisi ad accepti restitu-7 tionem, vt infra probabitur; Tùm demùm quia cùm impropriatio sit nimis Cameræ præiudicialis, admitti non debet, vt per *Tex. in l. nec damnosa C. de prec. Imper. offer.* probat *Mangil. de euict. quæst. 167. num. 7.*

Illamque penitùs excludere videntur 8 subsequentes clausulæ, *realitèr, & cum effectu, & integrè, & sine vlla diminutione*, quamcumque impropriationem, & fictionem excludentes, quæ licèt directæ sint ad commodum Officialium, optimè tamen declarant, Summum Pontificem sumere voluisse verba in propria, & rigorosa significatione, cum nulla æquitas patiatur contractum, & obligationem claudicare, itaùt fauore Officialium verborum proprietas sit attendenda, ab ea verò sit recedendum pro ipsorum 10 incommodo vitando, quam claudicationem omninò effugiendam esse ostendere conantur Domini ex aduerso scribentes.

Hanc etiam fuisse mentem Sanctissimi Pontificis manifestè colligitur ex ipsius facto. Cum enim Secretariatum vacantem per obitum Marcelli vendidisset Cardinali Mediceo pro pretio scutorum 5500. auri, & deindè comperto, quod Officium erat supprimendum, cum Collegium

legium non esset adhuc reductum ad numerum vigintiquatuor, iuxtà dispositionem Constitutionis Innocentianæ, concessionem reuocasset, eidem Cardinali restituit tantùm pretium ab eo Datariæ persolutum, quod cum à Collegio fuisset Sanctissimo Pontifici commodatum, is pro illius satisfactione dedit in solutum Officium primò vacaturum à Dataria conferendum, donando augumentum pretij, quamuis summam ab illa exactam in restitutione facta Cardinali Mediceo, in parua, vel etiam magna quantitate excederet, iubendo, quòd in casu molestiarum Collegio inferendarum, per quas super præmissis turbaretur, Camera teneretur eidem cum effectu persoluere dicta scuta 5500. à Dataria exacta.

Ex qua facti serie plura desumi valent, disponentis voluntatem declarantia circa casum vniuersalis suppressionis totius Collegij: Pro quorum intelligentia præmittendum est, suppressionem, quæ fit per legem generalem, esse minùs odiosam, quàm reuocationem concessionis particularis, cum in illa præponderet ratio publici boni, plurium incommodum compensantis, vt infrà probabitur, adeòque propter maioritatem 11 rationis, disposita in casu particulari, multò magis declarant intentionem disponentis in casu vniuersali.

Primum itaque, quod ex dicto facto resultat, pro declaranda intentione disponentis, est actualis restitutio facta Cardinali Mediceo tantummodò pretij per ipsum Datariæ soluti, ex quo actu, licèt vnico, deducitur consuetudo ipsius Pontificis restituendi pretium acceptum, quæ optimè declarat de illo pariter intellexisse, quando cogitando casum vniuersalis suppressionis, pretij restitutionem ordinauerat, ex regula, quod in 12 dispositionibus dubijs semper inspicitur stylus, & vsus ipsius disponentis, vt tradunt *Lap. alleg. 89. num. 6. Spad. cons. 21. num. 9. lib. 1.* optimè *Mastrill. decis. 257. num. 17.*, & in terminis alterius 13 Bullæ eiusdem Beati Pij, quod recipiat optimam interpretationem à declaratione ipsiusmet disponentis, dixit *Rota decis. 487. num. 1. vers. præsertim stante declaratione eiusdem Conditoris par. 1. diuers.*

Secundum exindè resultans pro declaratione propriæ voluntatis in Constitutione antecedenti, est, quòd sicut quando voluit Collegio donare augumentum pretij reperibile de tempore vacationis Officij in solutum dati, id litteraliter expressit, ità pariter exprimere non neglexisset, si cogitando casum suppressionis, voluisset restitui vltrà pretium Datariæ solutum: Discretiua 14 quippè dispositio plurimùm confert ad dubiam disponentis voluntatem explicandam, vt in terminis Constitutionis Apostolicæ firmat *Spad. cons. 41. num. 12. & cons. 51. num. 4. & cons. 138. num. 2. & cons. 140. num. 12. lib. 1.* & in terminis priuilegij à Rege concessi, *Mastrill. d. decis. 257. num. 16.*

Tertiò, & quidem validius argumentum ex dicta facti serie desumibile est, quòd etiam post donatum augumentum pretij, noluit Sanctiss. Pontifex in casu molestiarum Collegio inferendarum, per quas dispositio, vel in totum, vel in parte effectuari non posset, Cameram ad aliud teneri, quàm ad acceptæ pecuniæ restitutionem. Quòd si solùm accepti restitutionem iussit, quando augumentum pretij concesserat, quantò magis censendum est, ad illam tantùm Cameram obligare voluisse, in casu generalis suppressionis, in quo solùm restitutionem promisit.

Idemque comprobatur ex receptissima regula, quod priuilegium strictè de-15 bet interpretari, vt minùs quàm possibile sit Camera læsa remaneat, vt obseruant *Bero. cons. 96. num. 13. lib. 1. Spad. cons. 9. num. 11. lib. 1. Mangil. de euict. quæst. 167. num. 7.*

Præsertim cum hæc interpretatio sit Iuris dispositiui conformis, qua inspecta, non tenetur Fiscus in casu euictio-16 nis, nisi ad accepti restitutionem, etiam si adsit expressa conuentio euictionis cum obligatione dupli, vel tripli, iuxtà *Tex.* expressum, & litteralem in *l. si Procurator ff. de iure fisci, Bal. in l. 1. C. de hæred. vel act. vend. num. 11.* benè *Paris. cons. 101. num. 54. lib. 1. Caballin. de euict. §. 1. num. 88. de Pont. de potest.*

Proreg.

Proreg. tit. 4. de Regal. imposit. §. 4. *num.* 2. *& seqq. Mangil. de euict. quæst.* 181. *num.* 28. *&* 29. maximè quando euictio 17 sequitur ex natura contractus, vt in casu nostro, cùm Officia sint de sui natura resolubilia, quo casu nihil esse præstandum vltra pretium solutum, optimè respondet *Menoch. consf.* 418. *num.* 21. *Mangil. de euict. quæst.* 20. *num.* 36.

Considerandum est insuper, quòd hæc Constitutio Piana correctoria est antecedentis Innocentianæ in graue damnum, & præiudicium Cameræ, adeò 18 que strictissimè intelligi debet, vt quod minùs fieri potest corrigat priorem, & minus præiudicium Cameræ inferat, vti est vulgata, & receptissima conclusio.

Ad ostendendum autem, contrariam fuisse mentem Summi Pontificis, nihil releuat argumentum exaduerso adductum, quod admissa interpretatione restrictiua obligationis restituendi tantùm pretium Datariæ solutum, nedùm non ampliata fuissent Collegij priuilegia (prout B. Pium facere voluisse desumitur ex verbis dictę Constitutionis) immò potiùs ea restricta remansissent, negata facultate recuperandi in casu suppressionis pretium resignantibus persolutum, nec vllam gratiam Papa contulisset reddendo tutos Officiales circa recuperationem pretij Datariæ soluti, cùm circa illam prætendatur nullam difficultatem oriri potuisse, etiam circumscripta dicta speciali prouisione.

Quoniam quamplurimas, & quidem magni ponderis vtilitates Officialibus attulit Constitutio B. Pij, ita vt non sit opus, ad illius efficaciam saluandam, admittere interpretationem exaduerso prætensam, per quam Camera cum maximo ipsius præiudicio cogenda sit re- 19 stituere, quod non accepit, Ad effugiendum siquidèm absurdum ab inutilitate resultans, sufficit dispositionem in aliquo esse operatiuam, vt in similibus firmauit *Rota in Bononien. Cappellæ* 28. *Iulij* 1669. §. *Præterea coram Reuerendissimo Bourlemont.*

Præ cæteris verò commodis, quæ consequuti fuerunt Officiales ex dicta Constitutione, duo potissimè consideranda fuit, præcisè circa securitatem recuperandi pretium: Alterum resultans ex correctione Constitutionis Innocentianæ, qua inspecta, vt diximus, solùm restitui debebat in casu suppressionis Collegij pretium primæ erectionis; Adeòut verum non sit, quòd circumscripta Constitutione B. Pij, adhùc potuissent Officiales consequi pretium Datariæ solutum. Et cum in vim dictæ secundæ Constitutionis restitutum fuerit, vt est dictum, ferè quadrupulum pretij primæ erectionis, vtique negari non potest Officiales ex illa maximam vtilitatem fuisse consequutos.

Alterum commodum Officialibus resultas est securitas recuperandi pretium, absque diminutione, cuius periculum subire poterant, cum notorium sit Offi- 20 cia Romanæ Curiæ non habere pretium certum, sed euentuale, consistens in maiori, vel minori affluentia expeditionum, vt obseruat *Mandos. consf.* 90. *num.* 8. & seclusa peculiari dispositione, 21 vtique Officiales in casu suppressionis pati potuissent damnum diminutionis, per *Tex. in l.* 1. *C. de peric. & comm. rei vend.* Ac proinde maximè vtilis fuit Officialibus prouisio, quæ ipsos tutos redderet de integri pretij consequutione. Neque cum adeò enormi claudicatione trahi debet ad obligandam Ca- 22 meram ad restituendum pretium non acceptum, id enim operaretur Officiales posse augumenti lucrum tutò consequi, absque periculo sentiendi damnum decrementi, contra apertam dispositionem, *Text. in d. l.* 1. *C. de peric. & comm. rei vend. & in l. euicta re* 70. *ff. de euict.* ita se locupletando cum manifesta Camerę iactura.

Neque subsistit responsio exaduerso data, quod si Officia decreuissent in æstimatione, Camera non deuenisset ad eorum suppressionem, & ita commodum recuperandi pretium absque diminutione nunquam redactum fuisset ad actum.

Multæ siquidem occurrere poterant causæ suppressionem suadentes, prout plures in Motu proprio fuerunt expressæ, & signanter inutilitas Officialium pro seruitio Sedis Apostolicæ in hoc munere, quæ sicuti mouit Sanctissimum

Iura diuersa. H ad

ad illam executioni demandandam, quando emolumenta Collegij adeò notabiliter excreuerant, vt tali pacto Cameræ angustijs subueniret, reddendo ipsi quod suum est, ita mouere potuisset aliquem ex Antecessoribus ad illam decernendam, quamuis pretium Officiorum adeò auctum non esset, & licèt etiam reperiretur diminutum, sicut enim Sanctissimi Pontificis gloriæ verti debet, quod in tanta Ærarij calamitate munificentiæ laudem cum subditorum incommodo, atque dispendio comparare non studeat, ità nimis iniuriosum est Summorum Pontificum iustitiæ, Officiorum suppressiones lucri cupiditati tribuere, quoties vel alia potentior causa illas suadeat, vel publica necessitas adeò vrgeat.

Et sanè causam captandi lucrum, (quę forsàn adaptari posset, si inter priuatos ageretur), nimis esse alienam à cuiusque Summi Pontificis mente, quamuis superfluum sit argumentis ostendere, cum potiùs erubescendum esset adeò iniuriosè de illo sentire, adhuc tamen quantum à lucro abhorreat Sanctissimus Dominus Noster, ex eo facilè deprehendi potest, quod voluntariè denegando plures olim consuetas gratias, ob quarum frequentiam Officiorum emolumenta adeò notabiliter excreuerant, vt experientia docuit, notabilem illorum diminutionem attulit Secretariæ Breuium, cuius incommodum sentire debuissent Officiales, nisi suppressio, de qua adeò conqueruntur, contigisset, ità ut Officiorum pretium, vel iam redactum esset, vel breui redigendum foret ad id, quod decem, vel quindecim ab hinc annis currebat.

Quinimò cum pretij talium Officiorum diminutio contingere potuisset cum maiori Cameræ compendio, reintegrando scilicèt Datariam de expeditionibus, quibus spoliata fuerat, partim conniuentia Pontificum, partim industria Officialium, cum maximo eiusdem Datariæ damno, vt est notorium, quod vtique absque vlla iusta Officialium querela fieri poterat, pariter contingere valuisset casus suppressionis Officiorum, pretio valdè diminuto, itaut Officialibus illud cum integritate restituendo, maximum fieret beneficium.

Prout etiam magna ipsis vtilitas resultauit ex Constitutione Piana, effugiendo alia pericula amissionis, vel integri pretij, vel partis eiusdem, vt contingere potuisset, si iuxtà terminos iuris communis articulus iste fuisset decidendus, quemadmodum in alia particulari scriptura ex abundanti ostendetur. Certum est siquidem, Principem

23 ad pretij restitutionem non teneri, quoties per viam legis generalis rem suam subditis aufert ex causa publicæ vtilita-

24 tis. Sicuti pariter licitum fuisset ex eadem causa restitutionem solùm promittere in statu pinguioris Ærarij conditionis exequendam, vt tradunt *Capyc. Galeot. resp. fisc. 23. num. 77. & Capic. Latr. decis. 188. num. 71. cum seqq.*, quas

25 promissiones rarò, vel nunquam executioni demandari monet *R. P. D. de Luca de Regal. d. sc. 48. num. 18.*

Aliud quoque periculum subire poterant Officiales, cui per Constitutionem B. Pij, quatenus mandat integram pretij restitutionem (vt ipsi prætendunt, licèt à Camera non admittatur) consultum remansit, scilicèt imputationis magnæ redditum excrescentiæ in sortem, & pretium, quæ de iure euitari non potuisset, vt ostendetur in dicta particulari scriptura, præsertim cùm, vt mox dictum est, tale immoderatum augumentum prouenerit ex conniuentia Summorum Pontificum permittentium maiorem expeditionum affluentiam per Secretariam Breuium, cum maximo Datariæ præiudicio, vnde multò fortiùs emolumenta indebita longo tempore accepta imputari debuissent in extenuationem pretij soluti.

Nihil releuante responsione, quod huic periculo consultum fuisset per Innocentium Octauum in sua Constitutione, talem imputationem fructuum excessiuorum in sortem prohibente. Ea quippè prouisio tunc erat valdè æqua, propter securitatem, quod Camera solùm obligata foret ad restituendum pretium primæ erectionis, non autem ad illius augumentum reficiendum: At cum per B. Pium promissa fuisset restitutio in-

integri pretij ab Officialibus Datariæ persoluti, quod adeò notabiliter ad ferè quadruplum ascendit, nulla facta mentione de prohibitione imputationis fructuum excedentium in sortem, vtique, vel censendum non est adeò notabile damnum illatum fuisse per talem promissionem, vt B. Pontifex voluerit, Cameram imputare non posse in sortem fructuum excrescentiam, sicuti nos prætendere possemus; Vel si admittendus esset intellectus Bullæ B. Pij ab Officialibus datus, credibile non est, illam voluisse vlteriùs obligare Cameram ad restituendum pretium non acceptum.

Obstare pariter nequit, quod verba promissionis restituendi pretium sint directa Officialibus, & sint apta comprehendere quemcumque modum acquisitionis, scilicèt per emptionem, & resignationem, adeòque sufficiat illis probare quantum in acquisitione erogauerint, vt illud recuperare valeant.

Quidquid enim sit de veritate huius assumpti, cum nullatenus subsistat, verba ad ipsos esse directa, sed tantùm posita in ablatiuo absoluto ibi — *Nisi restitutis priùs pecunijs*, certum est restitutio-26nem tria supponere, debitorem scilicèt, creditorem, & rem, siue pecuniam restituendam,& quatenus verba sunt obligatoria, non nisi ad debitorem dirigi possunt, respectu cuius proprietas restitutionis verificari non poterit, nisi in eo, quod accepit, ex auctoritatibus supra allegatis.

Comprehensio verò cuiuscumque onerosæ acquisitionis sub verbis, *emis-27se, vel habuisse*, & ita etiam per resignationem, vel non subsistit, vel inducere non potest obligationem restituendi pecunias resignanti solutas. Vt enim examinando totum Bullæ contextum, optimè ostendit R. P. D. Commissarius, dicta verba, sumi debent pro synonimis, quorum frequens est vsus in Apostolicis Constitutionibus, & præsertim in hac, nec intelligi debent de acquisitione per resignationem, quam vbi voluit exprimere idem B. Pontifex litteraliter nominauit. Vel si verbum, 28 *habuisse*, sumi debeat in diuerso significatu, adhuc retenta vera interpræta-tione acquisitionis onerosæ à Dataria, verificari poterat in duobus Officijs possessis de eo tempore à Venerabili Archihospitali Sancti Spiritus, & à Capitulo Sancti Eustachij, mediante permutatione, respectu quorum emptio non verificabatur, & ita, vt dicta Loca Pia cauta essent circa pretij restitutionem, adhibenda erant verba, talem acquisitionis modum comprehendentia.

Quod si ad effugiendam inutilem quæstionem etiam admitteretur, quod 29 verbum, *habuisse*, aptum esset comprehendere acquisitionem per resignationem, adhuc exinde resultare non posset obligatio restituendi aliquid vltra pretium Cameræ solutum, cum illa non fuerit ad resignantem, sed ad Cameram directa, solùmque operari possit, quod Officialis pretium consequi valeat, quamuis à Camera Officium immediatè non acquisiuerit, euitando scilicet absurdum nihil consequendi, quia nihil Cameræ persoluit: At circa pretij restituendi quantitatem, semper recurri debet ad initium acquisitionis factæ ab eadem Camera per auctorem, vt verificetur tàm proprietas restitutionis, quàm acquisitio ab ipsa Camera illius debirrice, quæ duo saluari non possunt in contractu intermedio, eiusque pretio.

Indeque corruit aliud argumentum, quod B. Pius promittendo pretij restitutionem, aliter non potuerit intelligere, quàm de soluto ab Officialibus, tàm Cameræ, quàm Resignantibus, quia scilicèt talem promissionem direxit Officialibus viuentibus de tempore suppressionis, quorum plurimi Officia per resignationem acquisiuerunt, & per consequens nihil Datariæ soluerunt, & quibus proinde nihil ab ea esset restituendum, pro quo absurdo vitando, arguunt DD. ex aduerso scribentes, substineri non posse interpretationem restrictiuam ad solum pretium Datariæ solutum.

Probata siquidem conuenientia, atque iustitia solùm restituendi acceptum, & non vltrà, difficultas facillimè euitatur, etiam absque impropriatione ver-30borum (quæ tamen ad euitandum summum rigorem, & effugiendam correctio-

ctionem, admitti potest). Nam licèt Resignatarij non habeant causam immediatè à Dataria, tamen, tanquam successores ab illa habentium, optimè ipsis congruere potest restitutio pretij ab illorum Auctoribus Datariæ soluti, ac 31 ita euitatur quæstio valdè inter Doctores controuersa, circa regressum contra primum venditorem, quam examinat *R. P. D. de Luca de empt.*, *& vend. discurs.* 38, *num.* 4., *& seqq.*

Omnisque cessat difficultas, considerando, quòd tàm Innocentius Octauus, quàm B. Pius vsi fuerunt eadem dictione, *eis*, absque eo quod personalitatem in casu, quo fuit adhibita, valeat importare, Innocentius enim cogitauit casum suppressionis, qui probabiliter poterat esse remotus, & contingens, nullo superstite ex Secretarijs suo tempore viuentibus, qui pecunias erogarunt, ex quo fecit expressam mentionem de successoribus, qui Officia acquirere per resignationem potuissent, cuius amplissimam, & effrenatam libertatem concessit, ob quam illa ferè perpetua reddita fuerunt, & adhuc iussit eis restitui summam 62400. ducatorum auri de Camera per ipsos solutorum, vt in supra citata *Constit.* 12. §. 23. quæ profectò dictiones, *eis*, *& ipsos*, in propria personalissima significatione verificari non potuissent in Officialibus viuentibus tempore suppressionis. Beatus verò Pius consulendo in casu molestiarum, quas Collegium pati posset, circa venditionem Officij in solutum dati pro scutis 5500. Cardinali Medicео restitutis, & in tali casu illorum restitutionem ordinando, vsus fuit similibus dictionibus; ibi -- *nisi prius restitutis eisdem Secretarijs, & Collegio per Cameram prædictam realiter, & cum effectu prædictis pecunijs*, Qui pariter casus contingere poterat mortuis Secretarijs, qui pecunias com-32 modauerant: Ex quo vsu loquendi tàm ipsius Pontificis, quàm Antecessoris, omnis verborum dubietas optimè declaratur.

Multoque minus verificari potest, quod Resignatarius censeatur habere Officium à Dataria, non autem à Resignante, prorsùs ipsi ignoto, fingendo, 33 quod resignans tacitè renunciet Officium in manibus Principis, & iste nouo Officiali illud conferat, vt admittere videtur *R. P. D. de Luca tit. de Regal. ad mater. offic. disc.* 3. *num.* 6. *& disc.* 12. *sub num.* 8. §. *cæterum vers. in Officijs enim, & disc.* 38. *sub num.* 6. §. *ex ea viua*.

Quamuis enim huiusmodi impropria, & ficta acquisitio verificari possit, quando agitur de commodo, & securitate Officialis, præscindendo à præiudicio Cameræ, & Principis, ad effectum scilicèt, nè possit ab illo molestari super possessione Officij, quod tanquam de 34 Regalibus non est in commercio sine illius assensu. Attamen nullatenus retorqueri valet in illius præiudicium, inducendo ex illa pretij approbationem, 35 & obligationem idem testituendi, perindè ac si fuisset à Camera acceptum, vt regulare esse in assensu Principis, tradunt *Bursatt. consil.* 171. *num.* 26. *lib.* 2. *Carleual. de Iudic. tom.* 2. *disp.* 23. *à num.* 42. *ad* 49.

Cœterùm quatenus dispositio Constitutionis B. Pij videri posset aliqualiter dubia, quod omninò ex supradictis exclusum remanet, adhuc pro tollenda omni difficultate, & obscuritate, benè probatum fuit per R. P. D. Commissarium, ita semper obseruatum fuisse, tàm per ipsum B. Pium, quàm per successores Pontifices Alexandrum Septimum, Clementem Nonum, & Clementem Decimum fel. record. & signanter ponderanda est obseruantia ipsiusmet B. Pij in hisce Officijs, cum enim vendendo illud, quod non erat suum pro scutis 5500. teneri potuisset ad quanti Officialium intererat, illoque tempore pretium esset maius, dum ex contractu Pij Quarti cum Canonicis Sancti Eustachij liquet, vnum ex eisdem Officijs valutatum fuisse in scutis 11000., & ipsemet Pius Quintus considerauit plus vendi posse, nihilominus non obligauit Cameram, nisi ad sola scuta 5500. per eam accepta; Quæ profectò obseruantia, 36 præsertim ipsius Pontificis, optimè declarat mentem Constitutionis circa quantitatem pretij restituendi, cum sit optima in rebus dubijs interpres, vt in terminis Officiorum tradunt *Capic. Galeot.*

lcot. resp. 12. *num.* 110. *Lanar. cons.* 34. *num.* 2. *cum seqq. Rouit. decis.* 72. *num.* 26. *R. P. D. de Luca de Regal. disc.* 5. *num.* 20.

Neque contraria obseruantia desumi potest ex duobus exemplis exaduerso allatis, suppressionis scilicèt Præfecturæ Carcerum factæ per fel. record. Clementem Octauum cum augumento pretij in scutis 2000., & suppressionis Montium vacabilium per fel. pariter record. Alexandrum Septimum præuia restitutione maioris pretij, quam receperat. Cum enim vtraque excessiua restitutio processerit ex munificentia, & liberali-
37 tate, vt constat ex Constitutionibus super vtraque editis, non potest ex illis desumi obseruantia obligatoria, liberalitati repugnans, & de directo contraria, vt in similibus terminis dixit *Rota in Romana annuæ præstationis* 12. *Februarij* 1677. §., *& sanè coram Reuerendissimo Decano*.

Quod autem præfati Pontifices moti fuerint ex liberalitate ad restituendum maius pretium, nequit in controuersiam reuocari, cum super hoc habeamus ipsorum oraculum in Constitutionibus vtriusque suppressionis occasione editis, disertis verbis expressum.

Nam Clemens Octauus in Bulla erectionis Montis Charitatis, ità suam intentionem declarat, ibi - *Ad effectum congregandæ summæ scutorum* 15000., *quæ dicto Ioanni Baptistæ restitui, & persolui decreueramus, nempè* 13000. *per dictum eius genitorem ratione pretij eiusdem Officij dictæ nostræ Cameræ soluti, & reliqua scuta* 2000., *quæ eidem largiti fuimus, vt libentiùs consentiret &c.*, & infrà, ibi - *Et alia scuta* 2000., *quæ ei &c. donauimus &c.*, quæ profectò declaratio apertior esse non potest.

Considerando præcipuè discretiuum loquendi modum circa reale pretium, & illius augumentum Officiali donatum, & duplex verbum ab eodem Pontifice adhibitum, videlicet, *restitui, & persolui decreueramus*, quorum vtrumque fuit immediatè declaratum per sequentia deuotantia differentiam inter pretium,
38 & augumentum per dictionem, *nempè*, quæ est declaratiua, cum idem importet ac, *scilicet*, vt obseruat *Barbos. de dictiòn. dict.* 211. *num.* 1., *& dict.* 357. *pariter num.* 1. Adeòque restitutio verificatur in refusione pretij Cameræ soluti, & solutio in eius augumento donato. Ac proindè huiusmodi exemplum potiùs retorquetur, cum præseferat liberalitatem, cuiuscumque obligationis exclusiuam, & eum apertè declaret, quid propriè significet verbum, *restituere*, scilicèt solam refectionem pretij per Officialem Cameræ soluti, quæ declaratio optimè inseruit pro recta intelligentia Constitutionis Beati Pij.

Alexander pariter Septimus satis clarè protestatus fuit, se ad restitutionem pretij currentis adstrictum non esse, illamque solùm demandasse, *vt in hoc etiam* (sunt ipsius verba) *Creditores Montium extinctorum pietatis, ac munificentiæ nostræ agnoscere experimentum etc.* addendo, quod, tàm aliquorum iudicio, quàm exemplo B. Pij, nonnisi ad acceptæ pecuniæ restitutionem teneri poterat.

Nimis verò iniuriosa est tanti Pontificis gloriæ responsio ex aduerso data, quod licèt ipse professus fuerit munificentiam exercere, adhuc talis restitutio tanquam facta præuia matura discussione, censeri debeat potiùs ex obligatione iustitiæ demandata, adhibendo verba, munificentiam exprimentia, ad magis conciliandam subditorum beneuolen-
39 tiam, vt facere solent Supremi Principes, qui etiam in iustitiæ administratione, gratiam exercere profitentur.

Huiusmodi siquidem interpretatio nimis lędit notam Sanctissimi Pontificis ingenuitatem, illum arguendo, quod indebitam munificentiæ laudem captare voluerit, cum debitum redderet: Neque constat in discussione huius articuli, scilicet quantitatis pretij restituendi agnitam fuisse obligationem reficiendi etiam augumentum, quinimmò ex assertione eiusdem contrarium potiùs desumitur, quæ sola est attendenda, cum agatur de facto proprio, ex manifestatio-
40 ne propriæ intentionis: Si enim creditur priuato asserenti se soluere ex liberali-

ralitate, ad effectum excludendi obligationem, vt dixit *Rota* in citata *Romana annuæ præstationis* 12. *Februarij* 1677. §. *& sanè coram Reuerendissimo Decano*, quantò magis circa hoc statuendum erit declaratione Summi Pontificis.

Immò supposito agnitæ obligationis restituendi pretium auctum, Cameræ tamen non solutum, in casu dictæ suppressionis factæ per Alexandrum Septimum prorsùs detegitur erroneum, cum de illius exclusione nullus dubitauerit, & solùm quæstio fuerit circa pretium primæ erectionis (quod solummodò restituendum esse aliqui suadebant, vt testatur Summus Pontifex, dicendo vlteriùs, ità fuisse à Beato Pio in simili suppressione obseruatum) & circa pretium auctum, Cameræ tamen difformiter solutum, iuxta vacationum contingentiam, (quem secundum modum ex summa benignitate in hac Officiorum extinctione seruari mandauit Sanctissimus) & pro hac mitiori opinione consuluit *Fagnanus*, cuius auctoritas *in cap. ex epistolæ de probat.*, adeò magnificatur per DD. ex aduerso scribentes, quæ tamen mirificè retorquetur, vt ostendetur in ala scriptura, cum responsione singulis alijs auctoritatibus in contrarium adductis. Vnde manifestiùs constat, restitutionem maioris pretij quàm fuisset acceptum à Camera, tam in prima, quàm in sequentibus venditionibus ex mera liberalitate processisse.

Demùm conqueri non possunt moderni Officiales, quod Sanctissimus non sequatur horum Pontificum exemplum, cum enim ea sit publici Ærarij angustia, vt non patiatur Principem esse munificum, cum magno subditorum, & Cameræ detrimento, commendanda in hoc potissimè est religiosissima ipsius cura, publica incommoda subleuandi. Quinimmò cum ob maximam redditum excrescentiam, ob quam plures ex Officialibus ditati fuerunt, cum ingenti Cameræ læsione, prætendi potuisset illorum imputatio in sortem, vt in alia scriptura probabitur, vtique fatendum est, Sanctissimum demandando pretij accepti restitutionem, potiùs æquitatem, quàm iustitiæ rigorem seruari voluisse.

Quamuis autem ex prædictis clarissima detegatur dispositio Constitutionis Beati Pij, adeòut superflua videri possit alia inspectio: Adhuc, quatenus etiam remaneret aliquo modo dubia, faciliùs supradictam interpretationem recipere deberet, cum ex deductis in particulari scriptura, quæ datur, ex abundanti, constet, eam nedùm esse conformem dispositioni iuris, sed quod hac inspecta, valdè periclitati fuissent Domini Officiales, subeundo aleam, vel magnæ diminutionis, vel etiam fortè amissionis totius pretij, itàut maximè commendabilis sit Sanctissimi Domini Nostri æquitas, atque clementia, dùm absque alia disceptatione mandauit restitui cuilibet pretium integrum à se, vel ab Auctore solutum Datariæ, & vlteriùs expensas in expeditione factas.

Quare &c.

Prosper Archiepisc. Myreñ.
Io. Baptista Bottinus Fisci,
& Cam. Apost. Aduoc.

SVM-

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

SECVNDA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Contractus à principio iustus, qui temporis progressu læsiuus efficitur, potest rescindi, & ad iustitiam reduci.*
2 *Id fuit etiam ab Ethnicis cognitum.*
3 *Procedit peculiariter in regalibus.*
4 *Læsio Principis, præsertim in regalibus publico bono aduersatur, totique Reipublicæ damnum parit.*
5 *Similes contractus, & concessiones enormiter læsiuas tenetur Princeps de iustitia, & æquitate rescindere.*
6 *Iniustum lucri augumentum in Christiana Religione non sustinetur.*
7 *Hispaniarum Reges aliquando huiusmodi contractus non extirparunt, quia contrahentes mediante magnæ quantitatis oblatione ad æqualitatem contractum redegerunt.*
8 *Princeps non tenetur ad obseruantiam contractus læsiui, vsuramque redolentis.*
9 *Debet esse stabilis in contractibus iustis, atque in eodem statu manentibus.*
10 *Debitum Principis exposcit, quod præiudicio publici boni occurrat.*
11 *Antecessor nequit in præiudicium successoris regalia dissipare, etiam per viam contractus.*
12 *Officia sunt de regalibus.*
13 *Stante excessiua quantitate lucri possunt Officia supprimi, etiam nullo restituto pretio.*
14 *Princeps in hoc fidem datam non fallit.*
15 *Quis non debet locupletari cum iactura Principis, quæ redundat in totius Reipublicæ præiudicium.*
16 *Officia venduntur habito respectu ad emolumenta, quæ Officialis percipere potest sua vita durante.*
17 *Æquiparantur censibus vitalitijs, quorum pretium consistit in anticipata perceptione illorum fructuum, qui emptori ad vitam constituuntur.*
18 *Patrimonium Principis consistit in regalibus.*
19 *Vt Principi succurratur minor læsio requiritur, quàm ad succurrendum cuicumque alteri priuato.*
20 *Sufficit læsio in sexta parte.*
21 *Quando læsio est vltra sextam contractus, tanquam nullus sustineri non potest, nec opus est beneficio restitutionis.*
22 *Qualibet dispositio eatenus obligat, quatenus res in eodem statu permanet.*
23 *Obseruantia in omni materia habet vigorem legis, & præcipuè in materia Officiorum.*
24 *Notabilis fructuum excessus cum læsione Principis non spectat ad Officiales, sed ad Principem læsum.*
25 *Concessiones vt dicantur onerosæ, necesse est, vt pretium æquiualeat valori rei concessæ.*
26 *Quando pretium vel non excedit, vel non adæquat medietatem, semper præponderat causa lucratiua.*
27 *Facultas resignandi est maximo pretio æstimabilis.*
28 *Concessiones gratuitæ possunt ad libitum concedentis reuocari, etiam nullo restituto pretio, præsertim concurrente causa publici boni.*
29 *Possunt rescindi, etiam nulla concurrente reuocandi causa.*
30 *Causa publica iustificatur per assertionem Principis.*
31 *Restitutio pretij facienda est in reuocatione concessionis onerosæ.*
32 *Limitatur quando commoditas refusionis non adesset, quia tunc possent reuocari cõcessiones onerosæ, nullo restituto pretio.*
33 *Princeps ex quacumque iusta, & rationabili causa potest adimere bona priuatis, nullo soluto pretio, vel modico, si commodè solutio fieri non possit.*
34 *Quod præcipuè locum habet in vindicatione regalium, ad quam Princeps adstringitur ex causa publici boni.*
35 *Debet primò repetere ab ijs, à quibus inopiæ causa forsan deriuauit.*
36 *Princeps per viam legis generalis tollere potest ius quæsitum Tertij, nullo refuso pretio.*

Lex

37 *Lex dicitur generalis, quando tangit totum Collegium.*
38 *Lex viuersalis distinguitur à præcepto, quòd istud ferit particularem personam; illa verò non promulgatur in odium vnius, vel alterius, sed omnes comprehendit.*
39 *Sufficit tamen, quod comprehendat omnes alicuius generis, non autem omnes cuiusuis generis.*
40 *Dicitur vniuersalis, quando est lata pro communi bono.*
41 *Potestas ordinaria Principis est legibus obnoxia.*
42 *Clausula* de plenitudine potestatis *importat vsum potestatis absolutæ.*
43 *Princeps ex causa publicæ vtilitatis potest concessiones reuocare de potestate ordinaria.*
44 Fagnan. in cap. ex epistolæ de probat. *explicatur.*
45 Bald. conf. 424. lib. 2., *in quibus terminis sit intelligendus.*
46 Roland. conf. 71. num. 10., & seq. lib. 3. *loquitur in lege particulari, non generali.*
47 Gratian. discept. forens. 891. num. 13. 29., & 30. *declaratur.*
48 *Princeps non potest vni rem adimere per viam legis particularis, & alteri concedere, iusta deficiente causa.*
49 Put. decis. 381. lib. 3. Vbald. decis. 478. num. 9., & decis. 4. par. 7. recent., *in quibus casibus procedant.*
50 *Concessiones factæ per viam contractus, si graue damnum Principatui inferant, & detegantur læsiuæ Reipublicæ, non sustinentur.*
51 *In dubio est iudicandum contra fiscum.*
52 *Cessat prædicta regula in claris.*
53 *Ex* text. in l. non puto ff. de iure fisc. *potiùs desumitur regula, quod in dubio sit pronunciandum pro fisco.*
54 *Contraria opinio procedit in fisco pœnali.*
55 *Potior est causa fisci, quoties agit de damno vitando.*
56 *Non est deterioris conditionis, quàm priuatus.*
57 *Regula, quod in dubio sit pronunciandum contra fiscum cessat, quando ad fauorem fisci alia concurrit regula.*
58 *Publica vtilitas semper priuato commodo est præferenda.*

R. P. Paulus Iur. C. in *l. cum quidam 17. ff. de vsur.*, sic ait *Præsidem Prouinciæ adi, qui stipulationem, de cuius iniquitate questus es, ad modum iustæ exactionis* 1 *rediget*: Hinc Doctores communiter asserunt, licitum esse cuilibet contractum à principio iustum, tractu temporis iniustum, & læsiuum effectum, rescindere, & Præsidis auctoritate, ad iustitiam reducere, nè aliàs obseruantia illius per aliquod tempus iniquitati fomentum præbeat, vt nempè alter ex contrahentibus cum aliena locupletetur iactura, vt tradunt, *Rolan. conf. 1. num. 137., & seqq. lib. 2. Fontanell. de pact. nupt. par. 1. claus. 4. Glos. 18. num. 116., & 118. pag. 429., Larrea alleg. fisc. alleg. 23. sub num. 11., & sub num. 21.* dicens, 2 id etiam apud Æthnicos fuisse cognitum *Thes. decis. 120. num. 2., & decis. 226. per totum.*

Idque nullam patitur difficultatem, quoties contractus habet tractum successiuum, & futura respicit, vndè certa regula pro læsione excludenda assignari non possit, quemadmodum aduertunt citati Doctores, ac alij mox allegandi.

Si igitur ex dicta regula generali omnibus datum est, ad vitandam iacturam, contractum circa res priuatas, licèt à 3 principio iustum, rescindere, multò fortiùs id licitum est Principi pro vindicatione regalium, vt in his præcisè terminis loquuntur *Mandel. conf. 34. à num. 15. ad finem, Ganauer. conf. 2. à num. 16. cum seqq. Molin. de primog. Hispan. lib. 4. cap. 3. num. 17.* latissimè *Larrea alleg. fisc. alleg. 32. à num. 5. ad fin. Faiard. alleg. fisc. par. prima alleg. prima à num. 128. & in Additionibus ad alleg. 7. num. 68. post alleg. 32.* egregiè *del Bene de Parlament. cap. 2. de caus. effic. Parlam. dubit. 4. sect. prima num. 5. & seq. signanter sub num. 7. vers. Tertiò probatur, & num. 19. in fine, & sect. 2. num. 11. cum pluribus seqq. Capic. Latr. decis. 188. Gipsius dec. 43. num. 47.* Læsio enim Principis semper publico bono 4 aduersatur, eiusque iactura, præsertim in Regalibus, cum toti Reipublicæ damnum pariat, reparari debet, etiam extraordinarijs remedijs, vt benè distinguendo

guendo inter Regalia, & patrimonialia Principis, aduertunt *Faiard. citata alleg. prima num. 130. & Capic. Galeot. resp. fisc. resp. 14. sub num. 37.*

Quod est adeò verum, vt non solùm omni iure licitum sit Principi contractus enormiter læsiuos rescindere, & concessiones factas reuocare, quinimmò 5 etiam debeat hoc facere tanquam Iustitiæ, & æquitatis cultor, vt optimè in similibus respondet *Larrea cit. alleg. 23. num. 31. & sub num. 33. cum pluribus seqq. qui num. 36. ex Bodin. de Repub. & Ribadener. de Principe Christiano lib. 2. cap. 10.* refert, quòd in Gallia regnante Philippo Vallesio confiscata fuerunt anno 1357. omnia bona eorum, qui ex contractu cum Regibus antecessoribus inito lucrum exorbitans fecerunt, & priùs idem peractum fuisse à Sancto Ludouico anno 1254., ac postea à Rege Philippo Pulchro anno 1300., & pluries in Germania tàm sub Maximiliano anno 1500., quàm alijs temporibus, vt ibi per eum videre est.

Nec responsiones exaduerso dari solitæ, pro excludenda læsione, in casu præsenti vllatenus refragari possunt.

Nam illa deducta ab incertitudine, & variatione lucrorum, quæ cum indifferens sit ad incrementum, vel decre-6 mentum, si potiùs illud, quàm istud afferre contingat, iustitiam, & æquitatem contractu alterare non valeat, sustineri poterat Æthnicorum tempore, apud quos vsuræ permittebantur, non verò in Christiana Religione, & præsertim in Vrbe sub oculis Sanctorum Pontificum, qui proindè tot Constitutiones ediderunt vsurarum moderatorias, vt punctualiter respondet *Larrea dicta alleg. 23. num. 25. & 26. cum seq.* 7 aduertens aliquando non aliter Hispaniarum Reges contractus, ita læsiuos effectos, penitùs non extirpasse, nisi quia contrahentes, siue emptores magnam quantitatem Regibus obtulerunt, vltra pretium ab initio conuentum, itaut reditus, & sors essent ad iustitiam, & æqualitatem redacti.

Minusque adaptari potest alia, quod nempè vox Principis debeat esse stabilis, & constans, eiusque contractus *iura diuersa.* semper sint bonæ fidei, & legis habeant vigorem; Quoniam hæc omnia vera 8 sunt, sed non inde sequitur, Principem teneri ad obseruantiam contractuum læsionem, & vsuras redolentium, vt pariter respondet *Larrea dicta alleg. 23. num. 35.* & adducta in obiecto applicari 9 possunt contractibus æquis, & iustis, siuè rebus in eodem statu manentibus, vt aduertit *del Bene de Parlament. cit. cap. 2. dub. 7. num. 30. & 31.*

Tertia similiter desumpta ex tolerantia tot Summorum Pontificum, & ex bona fide contrahentium, nullius pariter est roboris, quia tolerantia, siue potiùs conniuentia aliorum obesse non debet, quoties ea detegitur præiudicialis publico bono, semperque permissum 10 est Principi, immò eius debitum exposcit, tali præiudicio occurrere; *Sperell. decis. 47. à num. 41. cum seqq. Rota coram Cocein. decis. 2196. num. 7. cum seq., & coram Eminentiss. Otthobono decis. 4. num. 37., & seq.*, & in terminis magis præcisis *Larrea dicta alleg. 23. num. 37.*

Præterea vetitum est Principi Regalia, & cum Reipublicæ pernicie Ius suum 11 in illis remittere, vel minuere, etiam per viam contractus, multòque minus hoc est permissum Antecessori in præiudicium successoris, vt monent Doctores cumulati per *Barbos., & Gonzal. in cap. intellecto de iur. iur. Bodin. de Repub. lib. 6. cap. 2. Solorz. de iur. Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 30. Mastrill. de Magistrat. cap. 18. num. 24., & seq. Choel ad Bull. bon. regim. cap. 28. num. 88., & 89. cum seqq.*, vbi de Constitutione Apostolica per successorem reuocata in præiudicium Priuilegiatorum, egregiè, *del Bene de Parlam. cap. 2. dub. 7. num. 36. cum pluribus seqq. ad fin.*

Cum igitur hic ageretur de Regalibus, inter quæ computantur Officia, 12 *Ripol. de Regal. cap. 14. de Regal. vendit. Offic. num. 7. cum seqq. per tot.* & nouissimè *Prat. discept. foren. cap. 18. num. 12. volu. 2.* Et emolumenta Officialium in maximum Principis præiudicium, habito respectu ad pretium, quod Camera receperat, valdè tractu temporis excreuissent, adeòut nedùm iusta, sed debita, & necessaria esset illorum reductio

ad æqualitatem cum pretio à Dataria recepto, ac de propria natura huiusmodi Officia supprimi possent ad arbitrium Summi Pontificis; Vtique considerata 13 excessiua quantitate lucri ab Officialibus percepti (loquendo præsertim de illis, qui verè tale lucrum fecerunt, ex quo Officia viliori pretio acquisierant, eaque per longum tempus possederant) sequitur, quòd circumscripta Bulla Piana, reuocari, & supprimi potuissent, etiam nihilo restituto, vnde multò faciliùs cum refusione solius pretij recepti à Dataria, vt in puncto probat *del Bene cit. tract. de Parlament. cap. 2. dub. 4. sect. prima à num. 5. per tot. & signanter sub num. 7. vers. tertio probatur, & sect. 2. num. 11. & seq. & num. 26. §. respondetur, vers. præsertim secundo, & num. 27. ad fin.* vbi contrarijs respondet, si- 14 gnanter, quod non per hoc dici valet, Principem fidem datam fallere, cum exemplum pateat etiam in pupillis, & Ecclesia, quibus aduersus læsionem per restitutionem succurritur.

Neque hoc durum videri debet, nam omnis æquitas expostulat, vt in contra- 15 ctibus seruetur æqualitas, quodque ex iactura alterius, alter non ditescat; præsertim quando iactura est Principis supremi, quæ redundat in totius Reipublicæ præiudicium, vt considerat *del Bene loco proximè citato.*

De læsione verò in præsenti, & quidem enormissima dubitari non contingit, vt enim egregiè motiuatur in erudito discursu, Italico sermone exarato, circa suppressionem huius Collegij *pag. 32.* 16 Officia huiusmodi vendita fuerunt habito respectu ad emolumenta, quæ quilibet Officialis percipere potuisset sua tantùm vita durante, vt regulare esse in officijs, etiamsi in concessione addita fuisset clausula, *in perpetuum*, in puncto firmat *Prat. discept. forens. par. 3. dicta discept. 18. num. 72.* Et ad instar census 17 vitalitij (cui æquipararì, ac etiam censuum nomine comprehendi huiusmodi regalia iura, in similibus aduertit, & latissimè probat *Larrea cit. alleg. 23. à num. 46. ad fin.*) cuius pretium consistit in anticipata perceptione illorum fructuum, qui emptori ad vitam constituuntur: Et nihilominùs maior pars officiorum, de quibus agitur per viam resignationum fuit ferè perpetuata, itaùt ex triginta officijs spatio ferè vnius sæculi, quod fluxit ab Innocentio Octauo ad Beati Pij Quinti Pontificatum, non adhuc vacassent sex, quæ supprimi debebant, vt colligitur ex dicta Constitutione B. Pij. Vnde elapsis profectò tot annis, quot computari solent in æstimanda hominum vita in similibus materijs, Principis Camera, quæ solùm pretium ad fructus ex illis perceptibiles vita durante commensuratum receperat, remansit cum euidenti detrimento suis regalibus, & prouentibus spoliata, itaùt læsio non sit circa plus, vel minus, habito respectu ad pretium acceptum, & valorem rei concessæ, sed propriè consistat in omnimoda spoliatione, & deperditione eorumdem officiorum per longum tempus, quod est æquè ac dicere, 18 quod Princeps in hac parte Patrimonium amiserat, cum hoc in illis consistere, tradat *Kloch. de contribut. cap. primo num. 53.* Et propterea magis relucet æquitas, & munificentia Sanctissimi Domini Nostri, qui restituendo totum, quod Dataria verè acceperat, non restituit quod erat alterius, sed proprium donauit.

Prout quoque læsio resultat ex eo, quod prædicta Officiorum emolumenta valdè fuerint excreta, non per industriam Officialium, vel per temporis beneficium, sed ex ipsiusmet Principis facto, tùm per abundantiam gratiarum, tùm per tolerantiam, quod tot materiæ, quæ debuissent expediri per Datariam, expediri possent per Secretariam Breuium, vt est notorium, & nihilominùs 19 certum est, minorem læsionem requiri ad succurrendum Principi, eiusque Cameræ, quàm cuicumque alteri priuato, vt tradunt *Faiard. alleg. fisc. alleg. prima num. 123. Capic. Galeot. resp. fisc. resp. 15. num. 47. Capic. Latr. consult. 5. num.* 20 *19.* sufficere namque in sexta parte probant *de Marin. quotid. resol. lib. 1. resol. 147. num. 1. Galeot. resp. fisc. resp. 14. per tot.* & plenissimè *de Pont. de potest. Proreg. tit. 4. §. 5. à princip. ad 21. num. 47.* aduertens *num. 41.*, quod si

læsio

læsio sit vltrà sextam, tunc opus non sit beneficio restitutionis, sed contractus tanquam nullus sustineri non possit, idemque probant *Muscatel. in prax. ciuil. lib. 2. par. 2. glos. venduntur num. 54. Vinc. de Franch. decis. 120. num. 7., & decis. 224. num. 2. Mastrill. decis. 84. num. 8., & R. P. D. de Luca disc. 65. num. 17. de Regal., & in Supplem. lib. 2. eodem tit. disc. 201. num. 2.*

Ex quibus clarum redditur, quod attenta dispositione iuris, Camera nihil forsan restituere tenebatur illis præsertim, qui supradictum immoderatum lucrum fecerant, & qui viliori pretio emerant.

Idemque firmandum est etiam attenta Constitutione Beati Pij, licèt enim ea præcipiat integram restitutionem accepti, & in hac parte sit Dominis Officialibus fauorabilis, adhùc ità sanè est intelligenda, quatenus emolumenta notabiliter non excreuissent in detrimen-22 tum Cameræ, cum quælibet dispositio, aliauè conuentio eatenùs obliget, quatenus res in eodem statu permaneat, vt ex *Mandos. cons. 90. num. 8. Grauett. cons. 95. num. 4. Fagnan. in cap. ex epist. num. 14., & 15. de probat.*, alijsque pluribus probant DD. ex aduerso scribentes.

Obseruantia pariter plurium Summorum Pontificum, ac etiam aliorum Principum, præcipuè Regis Galliarum, latè probata per R. P. D. Commissarium, restituendi scilicet in similibus casibus id, quod verè, & realiter in Ærarium publicum deuenerat, intelligenda est modo prædicto, quatenus scilicet emo-23 lumenta adeò notabiliter non excreuerint, nam licet obseruantia in omni materia, & signanter in hac Officiorum, habeat legis vigorem, ex traditis per *Galeot. resp. fisc. resp. 12. num. 110. Lanar. cons. 34. num. 2. cum seqq. R. P. D. de Luca de Regal. ad mater. Offic. disc. 5. num. 20., & disc. 21. num. 5. Rouit. decis. 72. num. 26.* Tamen non constat vnquam ità practicatum fuisse, quando Officiales magnum lucrum acquisiuerunt per tantam excrescentiam emolu-24 mentorum, medio tempore ex facto Principis concedentis resultantem, cum notabili illius læsione, quo casu talis fructuum excessus ad eos spectare non poterat, sed ad Principem læsum pertinebat, vt ait *del Bene cit. cap. 2. dub. 4. sect. prima sub num. 6. vers. secundo probatur.*

Resultat etiam ex prædictis, quod concessiones (exceptis illis, quæ factæ fuerunt moderno tempore cariori pretio) dici potiùs possint gratuitæ, cum nòn solùm acceptum à Dataria non 25 æquiualeat illarum valori, habito respectu ad fructus, vt esse necessarium ad constituendum titulum onerosum, tradunt *Vermigl. cons. 443. num. 1., & 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 28. num. 25.*, & firmauit Rota *decis. 457. num. 17. par. 1. diuers.*, sed neque excedat, 26 vel saltem adæquet medietatem, quo casu semper causam lucratiuam præponderare est apud omnes incontrouersum, vt monet *Bald. in prælud. feudor. num. 11., & in l. qui se Patris num. 34. C. de vendit. libert. Soccin. sen. cons. 4. num. 6., & 17., & cons. 82. num. 12. lib. 3. Rolan. cons. 23. num. 26. lib. 1. Giouagn. cons. 29. n. 34. lib. 2. Spad. cons. 54. num. 40. lib. 1. Larrea alleg. 67. num. 23. Peregr. de iur. fisc. lib. 1. tit. 3. num. 28., & 29. Cacheran. decis. 139. num. 10. Surd. decis. 190. num. 1. in fine, vers. in casu, Rota dicta decis. 457. num. 17. par. 1. diuers., & coram Merlin. decis. 86. num. 16., & decis. 571. num. 26., & seq. coram Bich., & in recent. decis. 463. num. 9. par. 14.* Attenta præsertim facultate 27 resignandi, quæ, vt experientia docuit, ferè omnes eas concessiones efficit perpetuas, & proindè est maximo pretio æstimabilis.

Posito autem, quod agatur de con-28 cessionibus gratuitis (saltem respectu illarum, quibus prædicta qualitas est adaptabilis) sequitur, quod ex faciliùs potuissent ad libitum concedentis reuocari, etiam nihilo restituto, præsertim concurrente iusta causa publici boni, vt aduertunt *Valenzuel. cons. 99. num. 32., & seq., & cons. 167. num. 89. Caren. resol. pract. resol. 59. num. 22. Suarez de legib. lib. 8. cap. 37. num. 9. Donat. in prax. regul. tom. 1. tract. 13. quæst. 2. per tot. Molin. de Primog. Hisp. lib. 4. cap. 3.*

sub num. 17., *&* 18. *del Bene de Parlam. cap.* 2. *dub.* 4. *citata sect.* 2. *à num.* 8. *cum plurib. seqq.*, & ità fuiſſe iudicatum in Conſilio Neapolitano, refert *Capic. decis.* 116. *in fine*, prout idem reſoluit Rota *dicta decis.* 457. *num.* 14., *&* 15. *par.* 1. *diuersor.*, quarum auctoritates plures loquuntur in terminis conceſſio-
29 num factarum per viam contractus, ac etiam nulla reuocandi concurrente cauſa, vt præ alijs probat *Capic. Galeot. resp. fisc. resp.* 23. *à num.* 11.

Cumque in præſenti caſu plures iuſtę cauſæ tàm publicæ vtilitatis, quàm aliæ animum Sanctiſſimi Pontificis mouentes,
30 fuerint in Motu proprio ſuppreſſionis expreſſæ, de quibus nefas eſſet dubitare, cum in hoc ſtari debeat aſſertioni Principis, vt omnes conueniunt, & ſignanter monent *Valenzuel. cit. cons.* 99. *num.* 1. *& seq. Mascard. de probat. concl.* 1233. *cum seq. Caren. resolut. pract. dict. resol.* 59. *num.* 32. *Festas. de collect. par.* 4. *quæst.* 12. *per tot. Larrea alleg. fisc.* 60. *per tot.*, *& signanter num.* 7. *Donat. in prax. cit. tract.* 13. *quæst.* 8. *sub num.* 3. *Capic. dict. decis.* 116. *num.* 7. Eximi
31 profectò Camera potuiſſet etiam à reſtitutione accepti, quæ ſolùm de rigore iuris cadebat in illis paucis conceſſionibus, quæ erant verè oneroſæ, vtpotè pro maiori pretio, & moderno tempore factæ, vt optimè diſtinguendo inter gratuitas, & oneroſas, aduertit *Donat. cit. tract.* 13. *quæst.* 2.

Quinimmò etiam conceſſiones verè
32 oneroſæ reuocari potuiſſent non refuſo accepto, dummodò commoditas refundendi non adeſſet, quoties ſuppreſſio contingit ex iuſtis cauſis, præſertim publicum Reipublicæ bonum concernentibus, vt punctualiter monet *del Bene de Parlam. cap.* 2. *dub.* 4. *sect.* 3. *sub num.* 26. §. *respectu vers. præsertim si Rex hic, & nunc.*

Et ſumma quidem ratione, nam licet
33 Principi ex quacumque iuſta, & rationabili cauſa, & præſertim publica, priuatis adimere bona, vel nullo ſoluto pretio, vel modico, ſi commodè ſolutio fieri poteſt, vt voluerunt *Bald. in l. item si verberatum ff. de rei vindic. Castren. cons.* 229. *sub num.* 2. *post med. lib.* 1. *Paris. cons.* 2. *num.* 48., *&* 49. *lib.* 4. *Roman. cons.* 310. *num.* 2. *vers. secunda conclusio*, *& num.* 3. *per tot.* ex gratia videñ., & ibi *Adden. Cancer. var. resol. par.* 3. *cap.* 3. *num.* 99. *Port. lib.* 5. *commun. opin. conclus.* 16. *Oddus de restit. in integr. par.* 2. *quæst.* 99. *art.* 8. *num.* 55., *& seqq. per tot.*, *& art.* 9. *per tot. signanter num.* 71., pariter ex gratia videñ., *Arnold. Clappemar. lib.* 4. *Arcanor. Reipubl. cap.* 16., *&* 22. *Pruckmar. de Regal.* §. *Absoluta potestas*, *Restaur. Castald. de Imperat. quæst.* 96. *inter tract. volum.* 16. *Vvaremund. de subsidio Regni cap.* 10. *pag.* 136. *Io. Harprecht. de rer. diuis. in rubr. num.* 101. *Petr. Gregor. in syntagm. Iur. lib.* 7. *cap.* 10. *num.* 49. *Belluga in Specul. Princip. rubr.* 46. *num.* 3., *&* 4. *Hotoman. quæst. Illustr. quæst.* 1. *Fernand. Vasq. lib.* 1. *contr. cap.* 5. *num.* 1. *de Ponte de potest. Proreg. tit.* 1. *num.* 26., *& tit.* 4. *num.* 36. *Maximilian. Faust. in cons. pro ærar. claus.* 10. *ord.* 824. *Cboell. ad Bull. ben. regim. cap.* 28. *num.* 86., *& seq. Kloch. de ærar. lib.* 2. *cap.* 120. *num.* 1., *& seq.*, *& num.* 7. 8., *&* 9. *del Bene de Parlamen. cap.* 2. *dub.* 4. *sect.* 31., *& dubit.* 7. *num.* 34. *Afflict. decis.* 361. *num.* 4. ſimiliter ex gratia videñ.

Fortiùs itaque hoc potuiſſet reddi licitum in præſenti, ex quo non agebatur de ademptione rerum priuatorum,
34 ſed de vindicatione regalium priuatis conceſſorum, ad quam præcisè Princeps cogitur ex cauſa publica, nam ea Principem adſtringit, vt publico bono ſuccurrat, & ſubſidium præbeat, ad tradita per *Papon. Arrest. lib.* 6. *tit.* 1. *arrest.* 4., & quidem ordine ſeruato, vt nempè
35 Princeps primò incipiat ab ijs, qui plus beneficij habuerunt, indè ſcilicet repetendo vnde inopiæ cauſa forſan deriuauit, vt per ſimilia verba monet *Kloch. de ærar. lib.* 2. *citato cap.* 120. *num.* 4. *&* 5.

Accedit, quod Sanctiſſimus Dominus Noſter ſupprimendo huiuſmodi Officia non proceſſit per viam particularis diſpoſitionis potiùs vnum, quàm alterum ex Officialibus tangentis, ſed per viam
36 legis vniuerſalis totius Collegij annihilatiuæ, quod dubium non eſt, poſſe Principem derogare Iuri tertio quæſito, etiam

etiam absque vlla refusione pretij, vt probant *Roland. cons. 69. num. 44. lib. 2. Roman. cit. cons. 310. sub num. 1. vers. primo quod, & num. 2.*, vbi quod hic casus nullam habeat difficultatem *Surd. cons. 313. num. 100. Castren. dict. cons. 229. sub num. 2. vers. vel nisi legem condendo lib. 1. Venturin. cons. 19. num. 9. vers. licet secus, Vvames. cons. 1. num. 3. lib. 1. Cancer. var. resol. par. 3. cap. 3. num. 92., & 98. Censal. ad Peregr. de fideicommiss. art. 52. §. verùm hanc assertionem, Choell. ad Bull. bon. regim. dict. cap. 28. num. 86. Peregr. de Iur. fisc. lib. 5. tit. 2. sub num. 52., & 53. Larrea alleg. fisc. alleg. 3. num. 11. Faiard. alleg. fisc. alleg. 1. num. 82. Diana oper. moral. par. 11. resol. 5. vers. & hæc sunt pugnantes, Molin. de Primog. Hisp. lib. 4. cap. 3. sub num. 17.*, vbi quod casus legis semper censeatur exceptus, *Rota dicta decis. 457. num. 14., & 15. par. 1. diuersor.*

Quod verò Sanctissimus processerit per viam legis vniuersalis, patet ex eo, 37 quia suppressio demandata non respicit potiùs vnam, quàm aliam personam, sed totum Collegium comprehendit, quod sufficere ad verificandum legem esse generalem, tradit *Fulgos. cons. 143.*

Neque contrarium dicunt Doctores ex aduerso citati, quoniam solùm contendere videntur, quod ad essentiam 38 legis requiratur vniuersalitas, nè in odium potiùs vnius, quàm alterius suspicari possit promulgata, vnde concludunt eam omnes comprehendere, ad differentiam præcepti, quod particularibus dirigitur, vt præter ex aduerso adductos, distinguunt *Bussemb. in Medull. Theolog. tract. 2. cap. 1. in princip. Pilaia decis. Pontif. par. 1. lib. 1. decis. 3. signanter num. 7.*, & omnes communiter, verùm non descendunt ad hoc, an 39 requisita vniuersalitas talis esse debeat, vt omnes cuiusuis generis omninò comprehendat, vel potiùs sufficiat, vt intra aliquod genus neminem excludat, & ideò præualere debet punctualis doctrina *Fulgos. proximè cit. cons. 141.*

Præterea non deest alia responsio, 40 nempè quod vniuersalitas ad quidditatem legis requisita verificetur in eo, quod ea lata sit pro communi bono, vt benè admonet *Argel. de acquir. possess. quæst. 1. art. 7. num. 195.*

Corruit quoque aliud fundamentum DD. ex aduerso Scribentium, consistens in assumpto, quod prædicta benè possent procedere, si sermo esset de potestate plenaria, & absoluta Pontificis 41 supprimentis, non verò quando agitur de potestate ordinaria, quæ legibus non est soluta.

Vltra quod enim Motus proprius suppressionis emanauit de plenitudine 42 potestatis, quæ clausula importat vsum potestatis absolutæ; Animaduertendum est, quod vbi Princeps mouetur ex iusta, 43 & legitima causa, publicum bonum concernente, sufficit eius ordinaria potestas, vt punctualiter firmat *Capic. decis. 166. num. 5. ibi - & quando facit cum causa, potest, & dicitur facere ex potestate ordinaria sine plenaria potestate, quia hoc etiam inferior à Principe posset facere, de quo loquitur Tex. in cap. in nostra de iniur. videlicèt de Ciuitate Brixiæ, & Text. in dict. §. si constat, loquitur in Ciuitate qualibet, & Bartol. in l. quæcumque de fid. instrum., & Iure hasta fisc. lib. 10., loquitur de Ciuitate Perusiæ, & de Ciuibus loquitur Bart. in proem. digestor. in l. quoties ff. de pollicit. in l. Antiochensium ff. de priuileg. cred.*, & notat *Alex. cons. 216. 8. col. 3. volum.*, *& Dec. in dict. cap. quæ in Ecclesiarum 12. col., & 13. sed vis stat in causa*, & idem comprobat *Donat. in prax. tom. 1. tract. 13. quæst. 1. per tot.*

Et aduerti potissimùm supplicatur, quod refusio vltrà pretium verè acceptum, est semper species pœnæ, vt per doctam plurium casuum distinctionem, videri potest in adnotationibus pro Camera datis ad partes; Indè namque fit euidens, omninò esse indebitam prætensionem, ex quo Camera per hanc suppressionem in nihilo deliquit.

Superest examinare doctrinas ex aduerso adductas, quamuis hic labor superfluus videatur, dum ex sola lectura detegitur, quod vel non applicantur, vel retorquentur.

Ac præ alijs sanè retorquetur mirificè 44 *Fagnan.*, qui præcipuè tanquam punctualis adducitur *in cap. ex epistola de probat.* solùm enim, vt in alia scriptura

fuit

fuit dictum, disputat, an Camera teneatur ad restitutionem illius pretij tantùm, quo loca Montium, seù Officia in prima erectione vendita fuerunt, vel posito, quod ea sæpiùs vacantia per obitum, aut alio modo denuò vendita fuerint à Camera maiori pretio, debeat istud refundi, vt videri potest *num. 9.* vnde patet, quod non applicatur casui præsenti, ex quo non prætenditur restitutio solius pretij, iuxta primæuam erectionem, prout vigore Bullæ Innocentij prætendi potuisset, nisi supervenisset Constitutio Piana, nec etiam prætenditur, Cameram iuuari posse dispositione Iuris, neque controuertitur restitutio integri pretij per Datariam recepti, quam solùm *Fagnanus* deberi contendit; Immò, vt diximus, manifestè retorquetur, dùm *num. 13. in fine* expresse admittit, nullatenùs esse restituendum id, quod à Camera non fuit receptum ibi: *Quia intelligitur, dummodò postea ad manus Cameræ non peruenerit maius pretium.* Et rursùs à *Fagnano* consideratæ non fuerunt circumstantiæ superiùs adductæ, nimirùm enormis læsio, qualitas concessionum, publica vtilitas, nec non quod suppressio facta fuerit per viam legis generalis, quibus concurrentibus, probatum est punctualibus auctoritatibus, Cameram de rigore Iuris ad nullam restitutionem mansisse obnoxiam.

Neque etiam applicatur auctoritas 45 *Bald. cons. 424. lib. 2.*, nam, vt apparet ex facti serie per ipsum registrata, duo quærebant; Primò, an debitor, qui iuxta conuentionem pecunias ad creditum sui creditoris posuerat in Monte Florentiæ tempore decrementi earumdem, esset obligatus ad restituendum quantitatem correspondentem diminutionis valoris; Secundò, an Commune Florentiæ in casu restitutionis iuxta reformationem tunc factam, teneretur ad reficiendum pretium currens de tempore depositi, & descriptionis ad creditum emptoris, vel potiùs ad rationem veri crediti, non attenta accidentali diminutione valoris pecuniæ tunc contingente: Et quoad primum respondet pro liberatione totali debitoris: Quoad secundum asserit, restitutionem à communi Florentiæ fieri debere habito respectu ad verum creditum, non ad accidentalem valoris pecuniæ diminutionem, & summo quidem Iure; nam reformatio disponebat, quod cuique extracto solueretur quarta pars eius, quod sibi debere constaret, attenta descriptione, adeòque cum extractus esset descriptus creditor pro florenis 500. licèt illi minus valerent, restitutio ad hanc rationem fieri debebat. In casu autem nostro, Camera solùm fuit obligata ad accepti restitutionem, inspecta B. Pij Constitutione, & de iure, illa circumscripta, concurrunt tot rationes obligationem vel minuentes, vel in totum remittentes, vt omnem applicationem excludant, solùmque auctoritas *Baldi* posset contra Cameram adduci, si in restitutione pretij verè accepti, vellet illam regulare secundùm inferiorem valorem monetæ tunc currentis, de quo non est quæstio.

Quinimmò auctoritas *Baldi* optimè probat à fortiori intentionem Cameræ, nam si communi Florentiæ licuit iuxtà reformationem quartam partem verè, & realiter accepti restituere, & in hoc nulla fuit controuersia, multò magis licitum fuit Cameræ solùm id, quod à Dataria receptum fuit, integrè reddere, iuxtà Constitutionem B. Pij, maximè dum tot concurrunt circumstantiæ, quæ de Iuris rigore contrarium etiam suadere potuissent.

Similiter non applicatur *Rolan. cons. 71. num. 10., & seqq. lib. 3.* quoniam loquitur quando Princeps bona priua-46 torum adimit per dispositionem particularem, non autem quando propria regalia vindicat, & quidem per viam legis generalis, alijsque supra recensitis circumstantijs concurrentibus.

Eademque responsione tolluntur etiam *Gratian. discept. for. cap. 891. num. 13. 29. & 30.* (qui vlteriùs loquitur 47 quando Princeps adimit vni, vt alteri concedat) *Petr. de potest. Princip. cap. 32. qu. 6. Cancer. var. resol. par. 3. num. 8., & Mastrill. de Magistr. lib. 1. cap. 27. num. 38.*

Prout extrà nostros quoque termi-

nos

nos loquuntur *Roman. consil.* 352. *num.* 32. *cum seq. Solorz. de Iur. Indiar. lib.* 3. *cap.* 27. *num.* 55., *& seq. Capic. Latr. consult.* 38. *Menoch. cons.* 307. *num.* 39. *ad* 45. *Ruin. cons.* 31. *lib.* 5. *Antunez de donat. Reg. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 2., *& cap.* 48 13. *Mager. de Aduozatia cap.* 6. *num.* 190. ac cæteri. Omnes enim transeunt cum supposito, quod Princeps vni tollat, vt alteri tribuat, idque per viam dispositionis particularis, ac etiam deficiente iusta causa, vt signanter aperit *Roman. d. cons.* 352. *num.* 25.

Denique numquam contrarium tenuit *Rota*, nam ex aduerso allegata *decis. Putei* 381. *lib.* 3. procedit quando Princeps 49 particulariter disposuit in præiudicium vnius pro alterius commodo, & vlterius ibi nihil ex professo firmatur, cum is non esset cum Principe, sed solùm incidenter sermo habetur super intelligentia *Imola in cap. quia diligentia de elect.* Casus autem *decisionis Vbaldi* 478. *num.* 9. carebat omni legitima causa, vt ibi aduertitur *num.* 11. & rursus non agebatur de Principe supremo, sed de Ciuitate inferiori. Et in simili casu deficientiæ causæ iustæ loquitur *decis.* 4. *par.* 7. *recent.* vbi est videre *num.* 13. ibi - *cum publica vtilitas cesset* &c. contrarium firmans *num.* 16. quatenus publica vtilitas controuerti non posset.

Et generaliter animaduerti supplicamus, quod licèt aliqua ex allegatis exaduerso auctoritatibus loqueretur concurrente iusta causa, vel alia ex prædictis circumstantijs, numquam tamen esset applicabilis in præsenti casu, in quo cumulatiuè concurrunt causæ iustæ, & quidem publicæ vtilitatis, læsio Principis, lex generalis, qualitas concessionum, & quod non agitur de adimendis 50 bonis priuatorum: Concessiones enim etiam per viam contractus Principatui graue damnum inferentes, vel à principio, vel etiam ex post detectas læsiuas, & damnosas Reipublicæ, numquam sustineri, præter allegatos supra per nos in §. *de Iure siquidem*, & in alijs pluribus sequentibus, tradunt adducti etiam à *D. Arrigo*, vno ex DD. exaduerso scribentibus, qui hanc veritatem profitetur in §. *Summos autem Pontifices*, & in §. *dicta autem decisio*; nempè *Gonzal. in cap. intellecto num.* 3. *de Iure iuran. Menoch. cons.* 1003. *per tot. Ciriac. controu.* 402. *num.* 40. *cum duob. seqq. Mastrill. de Magistr. lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 19. *Castill. de coniect. vlt. volunt. lib.* 5. *cap.* 89. *num.* 85. *cum seqq. Antunez de donat. Reg. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 5. *cum seqq. Sess. decis.* 79. *num.* 2. *vers. hoc intellige*.

Igitur superfluum est aggredi quæstiones particulares circa prætensionem augumenti, iuxtà pretium currens de tempore suppressionis, vel circa DD. Donatarios, ac habentes causam ab eis, dum nihil ab eis Dataria recepit, & totum id, quod habuit, fuit integraliter restitutum ad formam dictæ Constitutionis Pianæ.

Demùm obstare non potest regula, quod in dubijs quæstionibus contra fi-51 scum sit iudicandum, desumpta ex *l. non puto ff. de Iur. fisc.* quoniam eum tàm ex dispositione Iuris, quàm ex 52 Constitutione B. Pij, clarissima censeri debeant Datariæ, & Cameræ Iura, vtique prædicta regula, quatenus etiam subsisteret, applicari non posset, vt respondet *Ganauer. dec.* 1. *num.* 119.

Verùm neque ex prædicto Textu poterit vnquam legitimè deduci prætensa 53 regula Fisco contraria: Ibi enim I. C. Modestinus excusat à delicto iudicantem contra Fiscum in dubijs quæstionibus, ex qua sanè præmissa non poterit deriuari tamquam necessarium consequens, quod in dubio sit contra Fiscum iudicandum, cum potiùs contraria regula Fisco fauorabilis ex eodem Textu desumatur, vt diserrè probant magni nominis Doctores, & signanter *Carleual. de Iudic. lib.* 1. *tit.* 2. *disp.* 1. *num.* 35. *Alfar. de Offic. fisc. glos.* 16. *priuil.* 26. *num.* 14. *& seqq. Garz. de nobil. glos.* 25. *num.* 6. §. *hac ratio fallax cum seq. Peregr. de Iur. fisc. lib.* 4. *tit.* 8. *num.* 12. *vers. mihi verò, Fatard. alleg.* 9. *num.* 80. *& seqq. Boler. de Decoct. deb. fiscal. tit.* 5. *q.* 17. *per tot. Ganauer. d. dec.* 1. *num.* 121. Qui omnes, vel prædictum Textum pro Fisco interpretantur, vel illum Fisco non aduersari asserunt per hoc, quod meliorem reddat priuati conditionem.

Idque

Idque profectò multò fortiùs est admittendum, quoties Fiscus non agit ad 54 criminis persecutionem, vel pœnæ exactionem, quo casu contraria regula forsan procederet, vt explicant Doctores illam firmantes, & conciliando vtramque opinionem tradit *Alfar. de Offic. fisc. glos.* 17. *num.* 22. Ac etiam ex eo, quia Camera non agit pro assecutione lucri, 55 sed pro damno vitando, effugiendi scilicèt nimis rigidam obligationem restituendi, quod non accepit, quod ex supra traditis, & ex casibus specificatis in adnotationibus sapit pœnam; in tali enim casu potiorem esse Fisci causam probat *Alfar. d. glos.* 16. *priuil.* 26. *num.* 116. *Fatard. cit. alleg.* 9. *num.* 285. *Borler. de decoct. debit. fisc. d. tit.* 5. *q.* 17. *num.* 3. Cum enim, vt probant præfati 56 DD. Fiscus non sit deterioris conditionis, quàm priuatus, sicuti priuato succurritur pro damno vitando, ita etiam Fisco consuli non minus debet.

Addimus, quod præfata regula cessat, quoties alia Fisco faueat, cum eà sit 57 merè subsidiaria, vt optimè respondit *Turamin. in erudita exposit. præfatæ leg. non puto par.* 2. *cap.* 2. *num.* 10. Ac proindè cum vltrà dictas regulas restringendæ obligationis, & damnum vitandi, 58 aliasque Cameræ fauorabiles, concurrat potissima ratio publicæ vtilitatis, & necessitatis, semper priuato commodo præferendæ, nè scilicèt Populi nouis tributis grauentur, vt supra fuit probatum, & præ alijs optimè firmat *del Bene de Parlament. tract.* 6. *c.* 2. *dubit.* 4. *sect.* 1. *num.* 7. *vers. tertio probatur*, & *num.* 19. *vers. hæc autem*, & *sect.* 2. *num.* 11. *cum seqq.*, & *num.* 26. *vers. respondetur*, multò minus asserta regula meretur allegari.

Repetimus tamen, quod deducta in hac scriptura, sunt omninò ex abundanti, & ad ostendendam Sanctissimi Pontificis clementiam, ac æquitatem, dum reiectis prætensionibus, quas de iure Camera potuisset habere, voluit restitui totum, ac integrum pretium acceptum à Dataria, iuxtà legem datam à Constitutione Piana, ideòque nulla remanere potest difficultatis vmbra.

Quare &c.

Prosper Archiepisc. Myren.
Io. Baptista Bottinus Fisci, & Cam. Apost. Aduoc.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

TERTIA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Casus expressus disputatione non eget.*
2 *Qui satisfacit legi ad nihil aliud tenetur.*
3 *Verbum* restituere *non verificatur nisi in eo, quod acceptum est.*
4 *Verbum* constiterit *denotat veritatem effectiuam, atque excludit fictionem.*
5 *Lex noua correctoria antiquæ strictissimè est interpretanda, vt quominus fieri potest antiquam corrigat.*
6 *Lex particularis dubia interpretationem recipit à dispositione iuris communis.*
7 *Obseruantia in ambiguis est optima interpres, & praualet verborum proprietati.*
8 *Iustitia non obligat nisi ad simplum, idest ad tantumdem, quod vel habitum fuit, vel ad alicuius vtilitatem versum est.*
9 *Obligatio restituendi vltra acceptum datur ratione culpæ, vel pœnæ, &* num. 19.
10 *Vsuræ, & accessiones, quæ soluuntur verificatis requisitis interesse lucri cessantis, vel damni emergentis, debentur ratione moræ, quæ redolet culpam.*
11 *Pœna conuentionalis debita ad limites eius, quod interest, soluitur ratione moræ, vel alterius culpæ.*
12 *De iure ciuili non exigitur à fisco.*
13 *Pœna dupli, tripli, aut quadrupli, quæ imposita est contra fures, aliosque criminosos, & alia decupli in Statu Ecclesiastico contra Fiscales fraudolentos administratores, soluitur ex causa delicti.*

Euictio,

14 *Euictio, quæ præstatur emptori in eo, quod sua interest, etiamsi exeedat quod à venditore acceptum fuit, dicitur obligatio pœnalis ob venditam rem non suam, vel non liberam.*
15 *Obligatio euictionis, & obligatio restitutionis accepti pretij, in quo inter se differant.*
16 *Attentator, vel spoliator reficit expensas, fructus amissos, aliaque damna, ratione criminis spolij, vel attentatorum.*
17 *Venditor cum pacto redimendi tenetur in redemptione ad pretium currens etiam vltra id, quod reeepit, quia præsumitur redimere rem melioratam.*
18 *Damna, & interesse generaliter reficiuntur ob eontrauentionem, fideique violationem.*
19 *Obligatio vltrà simplum, quando intrat.*
20 *Camera si restitueret Secretarijs pretium currens de tempore suppressionis pateretur pœnam tripli.*
21 *Hucusque passa est vsuras ad rationem viginti, & vltra pro centenario.*
22 *Princeps disponens de bonis priuatorum sine iusta eausa publieæ necessitatis, vel vtilitatis, tenetur refundere pretium, & totaliter damnum eompensare*, & num. 34., & num. 45.
23 *Secus si id disponat per legem generalem, & ex eausa publicæ vtilitatis*, & num. 35., & num. 46.
24 *In eausis attendi debet non quid consultum, sed quid iudieatum, quidue exequutum fuerit.*
25 *Fiscus non est regulandus iure priuatorum.*
26 *Non tenetur nisi ad simplum, quamuis expresiè promisisset duplum, vel triplum.*
27 *Plures adducuntur casus tàm indiuidui in Officijs Secretariorum, quàm generales, in quibus Camera non fuit obligata nisi ad restituendum pretium acceptum*, & num. 28.
29 *Idem seruatum fuit in Regnis Galliarum, & Hispaniarum.*
30 *Obseruantia contraria causam duxit à munificentia, non ab obligatione.*
31 *Vt sit attendenda necesse est, quod iustificetur in easu præciso.*
32 *Regulatur à frequentia, & multiplicitate actuum, non autem ab actu singulari. Iura diuersa.*
33 *In magno lucro potest liberalitas exereeri.*
34 *Princeps, & eius actiones dupliciter considerata.*
35 *Factum Principis connumeratur inter casus fortuitos, & assimilatur fulguri, vel tempestati.*
36 *Excrescentia fructuum in huiusmodi Officijs vnde, & à quo tempore prouenerit.*
37 *Damnum priuatorum cedere debet publicæ vtilitati.*
38 *In supplicationibus resignationum non fit mentio pretij.*
39 *Datarius est organum Papæ, non autem Ministri inferiores.*
40 *Resignatarius dicitur habere immediatè Officium à Papa, ad effectum se reddendi tutum ab hypothecis contractis per resignantem, & vt periculum vaeationis ab eo reguletur, non autem vt Princeps teneatur in easu suppressionis ad restituendum pretium, quod non recepit.*
41 *In loeis Montium fit restitutio pretij intrinseci, non autem augumenti, quod resignatarius persoluit resignanti.*
42 *Lex iustitiæ obligat Principem ad restituendum aeceptum, ne aliàs locupletetur cum aliena iactura.*
43 *Cessio Vsusfructus, vel alterius rei eoneessæ ad vitam non operatur translationem substantiæ, vel alterius Iuris vitalitij, nisi accedat eonsensus proprietarij, quo casu vsusfructus efformatur de nouo in persona eessionarij.*
44 *Talis consensus non obligat eonsentientem ad euictionem, seù ad restituendum maius pretium, si illud in cessione fuit auctum.*
45 *Princeps auferens alicui loca Montium, vel iura particulariter, & sine eausa publicæ vtilitatis, tenetur reficere Possessori totum id, quod sua interest.*
46 *Sed si id faciat ex causa publica, non tenetur nisi ad restitutionem accepti.*
47 *Simile procedit in suppressione franchitiarum, & exemptionum à gabellis.*
48 *Verbum* habuisse *appositum in Motu proprio Beati Pij Quinti verificatur in duobus Officijs possessis per Hospitale Sancti Spiritus, & Capitulum Sancti Eustachij, mediante permutatione.*

R. P. TRES considerandæ sunt leges, ex quibus pendet generica controuersiæ decisio, quæ sit omnibus Intereſſatis, in dubio deſcriptis, reſpectiuè applicabilis. Prima particularis Innocentij Octaui; ſecunda etiam particularis Pij Quinti; & tertia communis.

Attenta prima lege particulari, & capitali Erectionis huiuſmodi Officiorum, Conſtitutione ſcilicèt Innocentij Octaui, planum eſt, ac litterale, quod in caſu ſuppreſſionis, ad aliud reſtituendum omnibus Officiorum poſſeſſoribus, ac vniuerſo Collegio Camera non teneatur niſi ad id, quod prima vice habuir, nempè ducatos 62400., ideòque 1 ſi non adeſſet alia lex particularis B. Pij Quinti, de qua proximè infrà, caſus tanquam clarus, & expreſſus, diſputatione indignus eſſet, rectèque intraret Euangelicum oraculum: *Nonnè denarium conueniſti mecum, tolle quod tuum eſt, & vade.*

Altera eſt enunciata lex particularis Pij Quinti in aliquo alteratiua præfatæ legis fundamentalis Innocentij Octaui ad fauorem Collegij, per quam diſponitur, vt in caſu ſuppreſſionis reſtitui debeant Officialibus pecuniæ, pro quibus eos Officia emiſſe, vel habuiſſe conſtiterit. Et attenta iſta lege, tenetur ſolùm Camera ad id, quod iam adimpletum fuit, nempè ad reſtituendum ſingulis illas pecunias, quæ ad eius ma- 2 nus obuenerunt, ideòque ſatisfactum eſt legi, neque aliud prætendi poteſt.

Clarum autem videtur, quod iſta lege attenta, non teneatur ad aliud Ca- 3 mera, quoniam verbum, *reſtituere*, directum eſt ad ipſam Cameram, quæ facere debet reſtitutionem non verificabilem, niſi in eo, quod verè acceptum eſt, iuxtà leges litterales per DD. ſcribentes pro Camera allegatas, potiſſimè 4 verò accedente illo verbo, *conſtiterit*, quod veritatem effectiuam denotat, ac fictionem excludit.

Potiſſimè, quia iſta ſecunda lex Piana, eſt correctoria antecedentis Innocentianæ in damnum, & præiudicium Cameræ, quæ attenta dicta prima lege, ad aliud non teneretur, niſi ad longè minorem ſummam ducatorum auri 62400. Ideòque intrat vulgatum, & irrefraga- 5 bile axioma, quod lex noua correctoria, exorbitans, & priuilegiatiua, ſtrictiſſimè intelligi debet, vt quominùs fieri poteſt, corrigat priorem legem, atque minùs præiudicet illi, cui prior lex aſſiſtit.

Et nihilominùs ſufficit, quod iſta lex 6 eſſet dubia, & digna interpretatione, ad hoc, vt ità interpretari debeat, tàm ex regula, vel diſpoſitione legis communis, à qua lex particularis interpretationem, ac normam recipere debet, 7 quàm etiam ratione obſeruantiæ, quæ ſemper in ambiguis dicitur maxima, & optima interpres, apta præualere etiam verborum ſignificationi, & proprietati.

Attenta ſiquidem lege communi, (quæ ſuperiùs tertio loco enunciata eſt) 8 iuxta eius regulas, immò illas iuris naturalis, & Diuini, certum eſt, quod Iuſtitia non obligat, niſi ad ſimplum, ideſt ad tantumdem, quod habitum fuit, vel quod aliàs in eius vtilitatem verſum eſt; ideòque ſi quis habuit centum, ad ſola centum reſtituenda tenetur, & non vltrà.

Et quamuis plures dentur caſus, in quibus reſtituendum eſt plus quàm ha- 9 bitum fuit, attamen id prouenit accidentaliter, & ex quibuſdam particularibus rationibus, tanquam per ſpeciem pœnæ alicuius delicti, vel culpæ; ideòque totus punctus eſt, an in facti ſpecie verſemur in aliquo ex his caſibus, adeòut intret aliqua particularis ratio, quæ obliget ad reſtituendum vltrà acceptum.

Plures autem ſunt iſti caſus. Primus 10 eſt in vſuris, vel acceſſionibus, & iſtæ ſunt hodie illicitæ, ac reprobatæ, præterquàm vbi verificentur requiſita intereſſe lucri ceſſantis, vel damni emergentis, quorum præcipuum eſt mora, quæ redolet culpam, & delictum, cuius ratione moroſus iuſtè hanc pœnam pati debet.

Alter eſt caſus pœnæ conuentionalis, 11 & iſta hodie ex Canonica lege non exigitur, nec debetur, niſi ad limites eius, quod intereſt, iuxta caſum præcedentem, & ſic pariter ex ratione moræ, vel 12 alterius culpæ, & tamen etiam de Iure ciuili non exigitur à Fiſco, vt infrà.

Tertius

Tertius est casus pœnæ impositæ per legem communem, vel particularem, 13 qualis est illa dupli, vel tripli, aut quadrupli, quam in Iure communi habemus in Institutionibus contra fures, aliosque criminosos, & illa decupli in Statu Ecclesiastico contra Fiscales fraudolentos administratores, ex plenè relatis *in Theatr. lib. 2. de Regal. disc. 119.*, & sic in pœnam criminis, non autem ex lege iustitiæ, quæ non dato crimine, non obligat nisi ad simplum.

Quartus est casus euictionis, quam 14 venditor emptori prestare tenetur in eo, quod emptoris interest de præsenti tempore, quo illa sequitur, quamuis excedat id, quod à venditore in causam pretij receptum est, sed pariter ista dicitur obligatio pœnalis proueniens ex culpa, quæ inesse dicitur in venditore vendente rem non suam, vel non liberam; Vnde propterea habemus in Iure, quod 15 alia est obligatio euictionis, & alia est obligatio restitutionis accepti pretij, quoniam ista intrat, vbi non adest culpa, ex qua oritur maior obligatio euictionis.

Quintus est casus illius refectionis 16 expensarum, & fructuum amissorum, aliorumque damnorum, & interesse, ad quam attentator, vel spoliator tenetur, dùm ità restituere tenetur id, quod non accepit, neque in eius vtilitatem versum est, sed pariter ista est pœna criminis spolij, vel attentatorum.

Sextus est casus illius maioris pretij 17 currentis, ad quod venditor cum pacto redimendi, contra dispositionem Iuris, ex quadam non scripta æquitate tenetur vltrà id, quod recepit, atque id fundatur in illa præsumpta fraude in venditore, quod redimat rem melioratam, non redimeret autem deterioratam; Ista verò præsumptio cadit in homine priuato gerente negotium priuatum, sed temeritas manifesta esset illam dare in Summo Pontifice adeò iusto, & pio, procedente per viam legis vniuersalis, pro vtilitate publica, prorsùs alieno ab omni priuato interesse.

Septimus demùm est casus magis ge-18 neralis illius refectionis damnorum, & interesse, ad quam quilibet violator fidei, vel contrauentor tenetur, & pari-

Iura diuersa.

ter iste est effectus criminis, cuius ratione criminosus istam patitur pœnam.

19 Et in summa si qui alij dantur in Iure casus, in quibus vltrà simplum, obligatur quis ad restituendum id, quod non habuit, neque in eius vtilitatem versum est, semper ista obligatio consideratur ratione culpæ, & delicti, sine quo nunquam datur hæc pœna.

Quoties itaque obliganda esset Ca-20 mera, quæ solùm accepit scuta 200. mi. parum plus, ad restituendum omnibus pretium currens de tempore suppressionis, quod importaret scuta 609. mil. circiter, ità pateretur illam pœnam tripli, de qua fit mentio *dict. disc. 119. de Regal. num.* 18., hoc est, restituendo simplum ratione debiti, & duplum ratione pœnæ; Immò vltrà istam pœnam adeò grauem, aliam quoque grauiorem iam passa est, quod pro capitali scutorum 200.mil., in spatio annorum centum circiter, passa est iacturam fructuum in ratione annuorum scutorum, quandoque 30. mil., & quandoque 40. mil., adeòut passa sit vsuram ad rationem 21 viginti, & vltrà pro centenario, & ad quas pœnas omnis lex, & ratio prohibet, vt Camera innocens, cui nullum delictum imputari potest, teneri debeat, atque huic solidissimo fundamento nunquam hùcusque in tot elaboratis scripturis data est adæquata responsio.

Eatenùs verò aliqui Doctores obli-22 gant Principem, eiusque Cameram ad restituendum pretium, quod non accepit, quatenùs considerari valeat actus illicitus, disponendo de bonis priuatorum, sine iusta causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis, istosque terminos verè percutiunt omnes auctoritates ex parte Officialium deduci solitæ, loquentes de Principe auferente possessori aliquod feudum, vel Officium particulare, vt pro se retineat, vel vt alteri concedat, aut quod aliàs violaret fidem, & non obseruaret contractum, vt ex lectura patet, & hic est casus contentus in Constitutione B. Pij Quinti, quod Papa indebitè vendiderat Officium, quod non 23 erat suum, sed Collegij; sed quando Princeps ex causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis, & per viam legis generalis

 suppri-

ſupprimit totum genus illorum Officiorum, tunc non datur, nec dari poteſt auctoritas, vel ratio naturalis, vel poſitiua, quæ comprobet, vel ſuadeat hanc pœnam.

Et nihilominùs quidquid dicant aliqui conſulentes, vtpotè ad pecuniam, & clientis opportunitatem ſcribentes 24 (cum attendi debeat non quid conſultum, ſed quid iudicatum, & exequutum ſit) etiam in caſibus particularibus non dabitur praxis, quod ex lege, vel obligatione iuſtitiæ Camera reſtituerit vltrà acceptum, cum frequentiùs neque iſtud reſtitui ſoleat, dùm in dicto caſu particulari Conſtitutionis Pianæ ſolùm acceptum reſtitum fuit, vt infra.

Non enim regulandus eſt Fiſcus iure 25 priuatorum, quoniam ſpeciale priuile-26 gium Fiſci eſt, vt nonniſi ad pretium, quod recepit, non autem ad formalem euictionem, vel ad duplum, ſeù triplum teneatur, quamuis expreſsè promiſſum ſit, iuxtà leges expreſſas, & litterales, & claras auctoritates adductas per DD. ſcribentes pro Camera, atque ita omninò planus remanet præfatus intellectus Conſtitutionis Pianæ.

Obſeruantia quoque, tàm particularis, quàm vniuerſalis idem comprobat; 27 Agendo ſiquidem de obſeruantia particulari, immò indiuidua eiuſdem Pij Quinti in hiſmet officijs, actum particularem, ex ordinaria poteſtate fortè illicitum, fecit Pontifex, vendendo Officium, quod non erat ſuum, pro ſcutis 5500. Vnde propterea teneri debuiſſet ad quanti Officialium intereſſet, illoque tempore pretium erat maius, dum ex contractu Pij Quarti prædeceſſoris cum Canonicis Sancti Euſtachij liquet, quod valutatum fuit in ſcutis 11000. Idemque B. Pius Quintus eo tempore conſiderauit, quod Officium tunc plus vendi poſſet, & tamen ad aliud Cameram non obligauit, niſi ad ſola ſcuta 5500. accepta.

Talis quoque eſt obſeruantia generalis huius Principatus in tot conſimilibus 28 Officiorum ſuppreſſionibus ſequutis ſub Clemente Octauo, Alexandro Septimo, Clemente Nono, & Clemente Decimo, vt in facto; Atque ſi quid vltrà pretium acceptum, aliquibus, non autem omnibus reſtitutum fuit, ex titulo munificentiæ, & liberalitatis, expreſsè declarato, id ſequutum fuit, quod ad euidentiam comprobat, cum lex Iuſtitiæ non obligaret, niſi ad acceptum.

Proùt etiam talem eſſe obſeruantiam Regni Galliarum, in quo frequentiſſi-29 mus eſt vſus officiorum, oſtenditur in facto, eamdemque eſſe obſeruantiam Hiſpaniarum, habetur Nuncius magna fide dignus, atque in dies expectantur iuſtificationes.

Vnius caſus contrariæ obſeruantiæ Alexandri Septimi in ſuppreſſione locorum Montium vacabilium, nullatenus attendi meretur ex pluribus. Primò 30 quia idem Pontifex expreſsè profitetur, id agere potiùs ex eius munificentia, & liberalitate, inſinuando diuerſam eſſe obligationem, ideòque iſta obſeruantia potiùs retorquetur, vel ſaltem remanet æquiuoca.

Secundò quia, iuxtà ſatis notum, hodièque irrefragabile principium, natu-31 ra conſuetudinis eſt, vt attendatur in caſu præciſo, & indiuiduo, prohibita omni extenſione, vel ſimilitudine, quamuis rationis identitas accedat, ideòque cum noſtra quæſtio ſit ſuper Officijs, attendendum eſt id, quod in iſtis obſeruatum fuit, non autem quid in diuerſa ſpecie locorum Montium.

Tertiò quia conſuetudo regulanda eſt à frequentia, & à multiplicitate 32 actuum, iuncta cum longi temporis decurſu, non autem ab actu ſingulari, ideòque ſi tàm in Officijs, quàm in locis Montium, continuato ſpatio annorum centum, & vltrà, Camera conſueuit reſtituere ſolùm in tot multiplicatis caſibus id, quod recepit, nullatenus curandum eſt de actu vnico.

Et quartò ob magnam rationis diſparitatem, quoniam ſuppreſſio locorum Montium vacabilium, nullum cauſauit Cameræ leuamen, ac debiti extinctionem perpetuam, & ſucceſſiuam, dum idem remanſit debitum, ſed ſolùm facta fuit eius tranſmutatio de vitalitio in perpetuum, & ſucceſſiuum, vt ita duplicaretur ſors principalis, magnaque pararetur præſentanea copia pecuniarum, vnde

vnde potuit tanquam de quodam ma-33gno lucro liberalitas exerceri, quod vtique ad rem nostram nullatenus est adaptabile.

Et in summa, & breuibus quæstionem decidit, omniaque contraria minuit, vel conciliat distinctio latiùs explicata, & exemplificata in quodam discursu italico idiomate à mensibus iam 34 publicato, quod alij sunt actus particulares, quos citrà causam publicæ necessitatis, vel vtilitatis facit Princeps, consideratus tanquam priuatus contrahens circa obseruantiam, vel inobseruantiam pactorum, & datæ fidei; & alij sunt actus vniuersales, quos pro publico Principatus regimine gerit per viam legis generalis; Priori namque casu adaptantur termini culpæ, & delicti secumferentis dictam pœnam reficiendi id, quod non est receptum, neque in vtilitatem versum est, ad instar cuiuslibet priuati contrahentis; In altero autem casu, factum Principis connumera-35 tur inter casus fortuitos, & assimilatur fulguri, vel tempestati, alijsque similibus accidentibus ad refectionem non obligantibus.

Considerandum demùm venit, quod ab anno 1586. in quo ob annexionem factam huic Collegio Officij Secretarij domestici, huiusmodi Officiorum pretium notabile incrementum recepit vsque ad annum 1666., & sic spatio annorum 80. pretij circumferentia fuit inter scutos decem, & quindecim mille, vt 36 patet ex calculo dato in Summario; notabilis verò excrescentia vsque ad summam scutorum 23. mil. est recens à decennio citrà, ob magnam clementiam, & facilitatem duorum vltimorum Pontificum, quibus à Clementia nomen desumere placuit, concedendo ingentem gratiarum copiam, maiorum, ac insolitorum emolumentorum productiuam; Vnde propterea cum Sanctissimo ex iustissimis motiuis visum sit, ac videatur, parcè, & circumspectè procedere in huiusmodi gratijs, præsertim inter Regulares, & in derogationibus fideicommissorum, alijsque similibus, exinde prodijt, quod emolumenta magnam, satisque notabilem diminutionem passa sunt, adeòut nisi suppressio facta esset, pretium ad antiquum, prioremque statum fortè iam redijsset, vel cum aliquo temporis progressu rediret, vt cuique ad sensum patet; ideòque nulla suppetere potest ratio, quæ suadeat huiusmodi accidentalis, fortèque Reipublicæ præiudicialis excrescentiæ refectionem.

37 Atque si quod exindè resultat aliquorum paucorum priuatorum damnum, & præiudicium, istud cedere debet publicæ vtilitati, potissimè verò, & absque principio dubitandi illorum, qui certant de lucro, aliqua namque commiseratione digni videntur illi, qui certant de vero damno vitando, sed sicuti etiam isti subiacent damno fulminis, vel incendij, & inundationis, ita & huic casui subiacere debent, atque semper cedere debet publicæ vtilitati priuatum interesse.

Motiuum magnificari solitum quoad possessores mediatos, qui pro maiori pretio emerunt Officia ab illis, qui pro minori, vel nullo pretio à Papa, eiusque Dataria habuerunt, quod scilicèt ipse Papa per organum eius Datariæ istud vltimum pretium approbauerit, nullum penitùs habet facti fundamentum, quoniam in supplicationibus nul-38 la fit mentio pretij, vt fit quando immediatè emitur à Dataria; ideòque neque Papa, neque Datarius, qui dicitur 39 eius Organum, aliquam notitiam habent, vndè propterea istud motiuum omninò negligi meretur, nulloque discursu videtur dignum, quoniam Datarius est Organum Papæ, non autem quidam Minister inferior.

Prout etiam nullius momenti videtur alterum motiuum, quod in huiusmodi officijs, alijsque iuribus Regalibus, quæ 40 sine Principis assensu, & auctoritate non possunt de vno in alium transferri, quando Princeps præstat eius assensum, fingitur, ac si ipse directè, & immediatè conferret Officium, vel aliud ius Resignatario, quoniam id procedit ad duos effectus, ad quos id consideratur per Doctores; primò nempè, vt ita Resignatarius reddatur tutus ab hypothecis, alijsque vinculis contractis per Resignantem; & secundò, vt periculum va-

vacationis reguletur ex ista vltima persona; non autem ex prima, ex qua regulari deberet, si non adesset assensus, non autem exindè inferri potest, quod ob superuentum casum, teneatur ille, qui præstat hunc assensum, ad damnum, & ad iacturam rei propriæ, & ad restituendum id, quod non recepit.

Comprobatur id ad euidentiam ex 41 quotidiana praxi locorum Montium, in quibus ad eosdem effectus, & ex eadem ratione, adamussim, ac pariformiter procedit id assumptum, & tamen Princeps, vel Camera restituit solum pretium intrinsecum, quod accepit, non autem illud plus, quod Resignata-42 rius persoluit Resignanti. Accepti siquidem restitutio ex lege iustitiæ, vel æquitatis fieri debet solùm ex illa ratione, vt Princeps non remaneat locupletatus de alieno, neque retineat illam pecuniam sine causa, nunquam verò, vt remanere debeat damnificatus de proprio, restituendo id, quod non habuit.

Quinimmò præfatum assumptum non procedit solùm in Officijs, & Locis Montium, alijsque Iuribus Regalibus, in quibus necessarius est assensus Principis, sed etiam locum habet in rebus priuatis, & indifferentibus, in quibus necessarius est assensus personæ priuatæ, vt præsertim contingit in translatione vsusfructus, aut alterius rei concessæ ad 43 vitam de vna persona in alteram, quoniam nisi accedat consensus proprietarij, substantia vsusfructus, vel alterius Iuris vitalitij residet penès cedentem, ex cuius persona regulatur vacatio; Cessionarius autem reputatur tamquam Procurator in rem propriam in sola commoditate, eodem modo, quo docet quotidiana praxis in pensionibus, sed si accedit dictus assensus, tunc substantia residet in Cessionario, ex cuius persona regulatur vacatio, quia fingitur noua efformatio vsusfructus, vel noua concessio ad istam vitam, iuxtà celebrem decisionem *Merlini*, cum alijs valdè notis; Ideòque si prima concessio vsusfructus, vel pensionis, aut alterius 44 Iuris vitalitij fuerit gratuita, vel pro minori pretio; cessio autem, quæ per primum possessorem fiat alteri, sequatur pro maiori pretio, atque huic cessioni proprietarius, seù venditor consensum præstet, nulla lex, vel auctoritas, aut ratio dabitur, quæ obliget consentientem ad euictionem, vel ad restitutionem illius maioris pretij non accepti, sed potiùs regula Iuris est in contrarium, quod consensus præstitus pro validitate actus, vel pro suo Iure, & interesse, ad nihil obligat de proprio, & hic est casus.

Item superiùs data distinctio inter actus particulares regulariter illicitos, & actus generales initos per viam legis vniuersalis ex causa publica, & comprobatur ex praxi quotidiana, & notoria, non solùm huius Principatus, sed omnium aliorum totius Orbis Catholici in Locis Montium fundatis super redditibus Gabellarum, & Vectigalium, & quæ in Vrbe dicuntur Loca Montium, alibi verò dicuntur Comperæ, vel Iura cum Rege, siue Arrendamenta &c., quoniam si Princeps, firmis remanentibus Gabellis, alijsque redditibus, auferat alicui in particulari aliqua Loca 45 Montium, vel Iura, vt concedat alteri, vel sibi approprict, tunc quoties illum non excuset causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis, ratio iustitiæ exigit, vt reficiat possessori totum id, quod interest, quoniam gerere dicitur actum illicitum, & criminosum, ideòque luere debet 46 pœnam talis refectionis; sed si ex causa publica, & pro bono regimine Principatus, extinguat Gabellas, vel supprimat illa Iura, super quibus Loca Montium erecta sunt, tunc ad aliud teneri non potest, nisi ad restitutionem accepti, ex dicta ratione, vt non locupletetur cum aliena iactura, & non retineat illam pecuniam sine causa.

Vt etiam exemplificari potest in con-47 cessionibus gratuitis, vel onerosis franchitiarum, & exemptionum à Gabellis, alijsque oneribus, quoniam si firmis remanentibus Gabellis, & oneribus illi priuato Concessionario denegatur franchitia, tunc malè agitur, atque debet refici totum id, quod interest. Si verò extinguantur, & tollantur Gabellæ, tunc dicta refectio vtique non intrat,

istique

istique videntur proprij termini præsentis controuersiæ.

Ad verbum, *habuisse*, discretiuè positum in Constitutione B. Pij Quinti, ad verbum, *emisse*, DD. scribentes pro Camera dant plures solidas responsiones, quarum singulæ sufficerent, multò magis iunctæ, quibus additur altera clarior, quæ resultat ex nudo facto, quoniam tunc duo ex istis Officijs titulo oneroso, & correspectiuo ità possidebantur per Hospitale Sancti Spiritus, & per Capitulum Sancti Eustachij, quoniam non congruebat eis verbum, *emisse*, congruebat verò alterum verbum, *habuisse*, vtpotè ex contractu permutationis, vel dationis in solutum, compatibiliter tamen cum alijs verbis eiusdem Constitutionis, vt scilicet verificabilis esset restitutio pecuniarum, seù pretij accepti per veritatem, non autem per fictionem, vt denotat verbum, *restituere*, & aliud verbum, *constiterit*, vt supra; Ideòque dùm prędicto verbo datur operatio compatibilis cum alijs verbis, totoque contextu, omninò spernendæ veniunt aliæ sophisticæ, & ideales significationes. Cum alijs benè deductis per Dominos Camerales.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

QVARTA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium sufficit, quod in minimo sit operatiuum.*

2 *Ex priuilegio Beati Pij Quinti Secretarij consequi debent integras summas Datariæ persolutas, quod non consequebantur ex Constitutione Innocentij Octaui.*

3 *Restitutio summæ vna cum damnis, & interesse demandata per B. Pium quid importat.*

4 *Qui iure suo vtitur nemini iniuriam facit.*

5 *Verba posita in Constitutionibus Pontificijs propriè sunt intelligenda.*

6 *Interpretatio inuerisimilis est reicijenda.*

7 *Beatus Pius sciebat augumentum pretij Secretariatuum de tempore edicti Motus proprij.*

8 *Papa donans huiusmodi Officia, censetur donare emolumenta quousque sequatur suppressio.*

9 *Si restitutio facienda esset etiam de augumento pretij soluti resignantibus, daretur contradictio in Motu proprio B. Pij iubentis restitui dumtaxat pretium habitum per Datariam, si reuocaretur datio in solutum primi Officij vacaturi facta Collegio.*

10 *Sine culpa, & dolo quis non debet condemnari ad restituendum quod non accepit.*

11 *Habens facultatem redimendi pro eodemmet pretio, si consentiat alienari rem redimendam pro maiori, adhuc sibi non præiudicat, quin possit rem redimere pro priori pretio.*

12 *Obseruantiam constituunt actus multiplices, non singulares.*

13 *In Hispania, sicuti in Gallia fuerunt suppressa huiusmodi Officia, facta restitutione pretij Regio Ærario persoluti.*

14 *Lex noua dubia recipit interpretationem à iure communi, &* num. 18.

15 *De iure fiscus non tenetur nisi ad simplum, quamuis promiserit duplum.*

16 *Decis. Seraphin. 737. num. 6., quo casu procedat.*

17 *Restitutio vltra simplum est species pœnæ, quæ non datur sine delicto.*

R. P. IN positione data pro parte Reu. Cameræ fuit plenè iustificatum ipsam teneri solummodò restituere pretium Officiorum per Datariam exactum à Dominis Secretarijs, existentibus tempore suppressionis, vel ab eorum Auctoribus, non autem ad solutionem pecuniarum per eosdem resignantibus solutarum, qui illa habuerunt à Dataria ex titulo lucratiuo, vel pro minori pretio, & hanc probationem deduximus ex particularibus Constitutionibus sanctæ memoriæ Inno-

Innocentij Octaui, & Beati Pij Quinti, necnon etiam ex obseruantia, & dispositione Iuris communis.

Vnde primò non obstat repetitum obiectum, quod dato intellectu Cameræ Motus proprius B. Pij Quinti ad nihilum deseruiret, stante quod Domini Secretarij existentes pro tempore suppressionis Collegij, consequi debebant vigore Innocentianæ Constitutionis totum id, quod soluerant Datariæ, & tamen Beatus Pontifex professus fuit velle ampliare priuilegia Collegij.

Etenim Innocentius condemnauit Cameram; *Si erit facta* (sunt verba præcisa) *Officij reuocatio, aut alteratio, vt præmittitur ad restituen. eis vniuersaliter Secretarijs supradictam integram summam 62400. ducatorum auri de Camera per ipsos solutam, vt supra in eius Motu proprio littera B*. Vnde non subsistit, quod mandauerit restitui totum id, quod soluerint Datariæ, & proindè negari non potest, quin Beatus Pius priuilegium concesserit, ità decernendo, 1 satis enim est, quod illud in minimo operetur ad hoc, vt dici non possit superfluum.

Quod clarè comprobatur ex discursu partis aduersæ; dicit enim, quod licet Innocentius insserit restitui scut. 62400. per Secretarios antecessores Datariæ soluta, hoc tamen debet intelligi, quatenùs tempore suppressionis Collegij pro eisdemmet Officijs maior summa non fuisset soluta Datariæ præfatæ; Data enim maiori solutione, ne Camera locupletaretur cum alterius iactura, totum perceptum debebat restituere:

2 Ecce igitur quòd B. Pius declarando casum omissum in Constitutione Innocentij priuilegium concessit Collegio, dùm illius vigore sequuta suppressione, absque aliqua controuersia, Domini Secretarij consequuti fuerunt integras summas Datariæ solutas, quod non euenisset circumscripta præfata declaratione B. Pij Quinti, & sic verum erit dicere, quod priuilegium non fuerit frustratorium, sed operatiuum.

Secundò, non subsistit, quod B. Pius in casum molestiarum super datione in solutum Officijs pro scutis 5500., man-3 dando restitui Collegio eamdem summam vna cum damnis, & interesse voluerit in substantia, quod illi solueretur integra summa, pro qua dictum Officium venditum esset, vigore facultatis concessæ ab eodem Pontifice, etiamsi valdè excederet dicta scuta 5500. per Datariam habita.

Siquidem pro remotione æquiuoci obseruari venit, quod B. Pius in Motu proprio, de quo agi fatetur, dictam summam 5500. scutorum auri recepisse mutuo, & gratiosè à Secretarijs, & insuper eisdem licentiam concessit ad censum recipiendi consimilem summam, & respectiuè illis in solutum dedit Officium primò vacaturum subdens, *Et si dictum Collegium* (sunt verba præcisa) *super præmissis, aut eorum aliquo turbabitur quoquo modo, aut præmissa in toto, vel in parte consequi non potuerit, tunc, & eo casu Cameram præfatam ad soluendum cum effectu dictam summam 5500. scutorum auri vna cum damnis, & interesse passis teneri, & ad id eamdem Cameram, & omnia illius bona efficaciter obligata, & hypothecata esse etiam volumus, & statuimus.*

Hinc patet, quod Papa mandauerit solummodò restitui pretium Officij per Datariam receptum vna cum damnis, & interesse passis per Collegium, ad censum recipiendo pecuniam solutam, verba enim illa pro damnis, & interesse respiciunt fructus census per Collegium solutos, absque eo, quod respicere possint maiorem quantitatem pretij excedentis dicta scuta 5500., pro qua summa Officium venditum fuisset ab ipso Collegio, & sic ex facto corruit obiectũ.

Prętereà supplicatur ponderare quod si B. Pius casu quo aliquis ex successoribus suis impugnasset, dationem in solutum Officij per ipsum factam pro dictis scutis 5500., noluit quod Camera teneretur ad pretium Officij venditum per Collegium, vigore facultatis sibi in Motu proprio concessæ, sed tantùm ad id, quod Dataria habuit, quantò fortiùs hoc affirmandum venit in casu suppressionis Collegij vigore facultatis in ipsa 4 erectione conuentæ, ex regula, quod qui Iure suo vtitur nemini facit iniuriam.

Tertiò

Tertiò non obstat, quod verba Motus proprij B. Pij Quinti, *nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretarijs pecunijs, pro quibus eorum Officia emisse, aut habuisse constiterit*, vti indefinita veniant intelligenda, tàm in ordine ad pecunias immediatè Datariæ solutas, quàm etiam quoad summas persolutas resignantibus Officia, qui illa habuerunt à Dataria ex causa lucratiua, siuè pro viliori pretio, quia huic obiecto fuit plenè satisfactum in positione, non solùm ponderando verbum illud *restituere*, quod vti positum in Constitutione Pontificia, propriè sumi debet, sed etiam quia (vt etiam supra deduximus) idem B. Pius hoc declarauit in casu fortiori.

5

Præter quamquod huiusmodi intellectus partis aduersæ repugnat rationi naturali, quia cum B. Pius sciret pretium dictorum Officiorum esse auctum, & de die in diem augeri posse, non est credibile, quod per viam simplicis priuilegij voluerit, quod Camera, quæ ex Officijs valdè tenuem summam retraxerat, teneretur, in casum suppressionis Collegij, restituere integrum pretium occasione resignationum persolutum, quando poterat dari, vt euenit, quod suppressio succederet post sæculum, & quando pretium dictorum Officiorum esset auctum in summa valdè excessiua; Vndè propter totalem inuerisimilitudinem reijcienda venit partis interpretatio.

6

Quod autem B. Pontifici innotesceret augumentum pretij Officiorum, de quibus agimus, non potest in controuersiam deduci; Dum pretium vigintiquatuor Officiorum solutum Innocentio Octauo erat scut. 62400. auri, qui in casum suppressionis Collegij eamdem summam mandauit restitui, facta autem valutatione ad rationem scutor. 5500. pro quolibet ex dictis vigintiquatuor locis, prout Beatus Pius alterum ex illis vendidit Cardinali de Medices, assequimur pretium omnium Officiorum ascendere ad scut. 132. mil., & sic augumentum tunc temporis erat circa medietatem, & insuper, dum B. Pius concessit Collegio facultatem vendendi primum Officium vacaturum pro summa quantumuis excedente dicta scuta 5500., dignoscitur eumdem Papam existimasse pretium Officiorum esse in augumento.

7

Vlterius si Papa donasset alterum ex dictis Officijs, quod est idem, ac dicere, quod donatarius perciperet illius emolumenta ad vitam, quatenùs medio tempore non sequeretur suppressio Collegij, absurdum esset dicere, quod B. Pius in casum suppressionis Collegij intellexerit condemnare Cameram ad restitutionem pretij soluti per vltimum resignatarium, ad quamcumque summam ascendentis, quando Papa donans habuit solummodò animum donandi emolumenta, retenta natura redimibilitatis.

8

Rursùs in casu dictæ suppressionis promissæ, & conuentæ Camera deberet restituere pecunias solutas resignantibus, quando idem Papa voluit, quod deberet solummodò restituere pretium, quod Dataria habuit, si daretur casus, quod aliquis ex successoribus suis impugnaret dationem in solutum, factam per B. Pium Officij primo loco vacaturi, & sic vltra absurdum in eodem Motu proprio, adesset expressa contradictio.

9

Tandem Camera culpa, & dolo cogeretur soluere id, quod non habuit contra omnes Iuris regulas, Vnde sicuti licuit parti dicere, quod quamuis ex Constitutione Innocentij Octaui in casum suppressionis Collegij essent restituenda scuta 62400. Datariæ soluta, nihilominùs si successiuis temporibus Dataria exegisset maiores summas, Camera tenebatur etiam illas restituere, ne locupletaretur cum aliena iactura, eo magis licere debet pro parte Cameræ dicere, quod sine culpa, & dolo non debet condemnari ad restituendum id, quod non habuit, cum hoc sapiat pœnam, vel mulctam.

10

Quartò, non obstat, quod Papa admittendo resignationes Officiorum, per Signaturam supplicationum, notitiam habuerit quantitatis pretij, inferendo exindè quod sibi præiudicauerit in tantum, quod Camera teneatur ad integram illius solutionem, quia huic obiecto etiam plenè satisfecimus in positione data.

Iura diuersa.

L Verum

Verùm ex abundanti dicimus, quod si particularis persona venderet Tenu-11 tam, videlicet pro scutis 1000. cum pacto redimendi pro eodemmet pretio, & cum alio pacto, quod non posset emptor Tenutam alteri vendere, nisi de consensu primi venditoris. Ponamus modo, quod idem venditor consensum præstiterit venditioni pro scutis 2000., & deinde alteri pro scutis 3. mil., & alijs successiuè; Hinc quæro à DD. ex aduerso scribentibus, vtrum primus venditor volens redimere tenutam, teneatur soluere tantummodò scuta 1000. habita, vel etiam summas per ipsum non receptas, & existimo, quod respondebunt non teneri nisi ad scuta 1000. habita. Si hoc igitur procedit in particulari persona, quantò magis admitti debet in Principe redimente regalia per Antecessores distracta, maximè ex particulari conuentione in ipsa erectione apposita, & ob vrgentissimas causas bonum publicum secumferentes, vt aduertitur in hac facti specie ex Motu proprio, qui superius datur impressus.

Quintò, in ordine ad obseruantiam, 12 non obstat, quod Clemens Decimus supprimendo Officia Notariorum Reu. Cameræ mandauerit eisdem restitui summas solutas Resignatarijs, quia cum tàm ipse, quàm alij tres Pontifices antecessores, vt probauimus in positione, mandauerit solummodò restitui pretium per ipsos solutum Datariæ; Hinc sequitur, quod Sanctissimus summa ratione sequutus fuerit vestigia quatuor Summorum Pontificum antecessorum, inter quos adest etiam B. Pius Quintus, super cuius Motu proprio hodiè cadit controuersia.

Cęterum in positione deduximus etiam 13 exemplum Regis Christianissimi suppressionis consimilium Secretariorum, quibus fuit restitutum pretium Ærario Regio solutum, & modo ad Curiam peruenit alia suppressio in Hispania facta de anno 1669. per Catholicam Reginam, in cuius ædicto habetur, quod possessores Officiorum debeant porrigere memorialia — *Accioche rimettendoli, & informando, che Salario, ò vtili, e profitti particolari possano hauer' hauuti nell'esercitio degl'Officij per il tempo, che gl'hanno esercitato, si riconosca, veda, & esamini il tutto in vna Giunta di trè Ministri da deputarsi*, & sic patet, quod ad determinandum pretium restituen. ponderanda erant emolumenta percepta, quæ forsan, vti nimis excessiua reperta, præbuerunt causam non restituendi pretium, & sic rectè adaptantur DD. adducti in secunda Iuris responsione mei Aduocati fiscalis.

Et demùm omninò considerari supplicatur, quod negari non potest, quin saltem Constitutio B. Pij Quinti sit dubia, an restitutio pecuniarum intelligenda sit de pecunijs solutis Cameræ, vel de illis, quæ fuerunt soluta Resignatarijs, atque in casu dubio pro interpre-14 tatione nouæ legis recurrendum est ad dispositionem Iuris communis, qua at-15 tenta speciale fisci priuilegium est, vt etiam vbi adsit expressa conuentio euictionis, & solutionis eius, quod habitum non est, vt adhuc ad aliud non teneatur nisi ad simplum, quod recepit, iuxtà Text. litteralem iam allegatum in *l. si Procurator ff. de Iur. fisci*, & clarè firmant *Bald. Paris.* & alij adducti, atque super hoc nulla existimo, nec in facto, nec in Iure datur adæquata, & 16 cathegorica responsio. *Decis. autem Seraph. 737. num. 6.* vbi, quod fiscus adhuc tenetur ad damnum, & interesse, procedit non in casu, quando vt hic processit vti Princeps, & ex causa publica *Larre. alleg. fisc. 18. à num. 16. vsque ad 22.*

Prout neque respondetur ad aliud irrefragabile motiuum, quod soluere, & 17 restituere id, quod habitum non fuit est species pœnæ, quæ dari non potest sine delicto, dum ijdem existimo scribentes respondendo ad *d. Text. in d. l. si Procurator* admittunt, quod restitutio vltra simplum stipulata esset ratione pœnæ, ergo dicendum non est, quod B. Pius voluerit alicui pœnæ Cameram 18 supponere, sed eius lex intelligenda est ad limites Iuris communis, à quo semper noua lex particularis interpretationem recipere debet, vt quò magis fieri potest eius correctio euitetur, & ne aliàs detur duplex correctio, & duplex

exor-

exorbitantia, corrigendo Sacram Constitutionem, & corrigendo etiam Ius commune.

Quoad folium super obseruantia, dabitur responsio ad partes.

Quare &c.

Sanctes de Pilastris Reu. Cam. Apost. Commiss. Gen.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

QVINTA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Officia licet acquirantur à resignantibus, tamen concedi dicuntur à Papa.*
2 *Declaratur ad effectum ne resignatarius teneatur ad debita resignantis, & ad hoc vt periculum vacationis reguletur ex persona vltimi.*
3 *Decisio* 197. *par.* 15., *in quibus terminis loquatur.*
4 *Alexander Septimus in suppressione Accolitorum obligauit Cameram ad solummodò restituendum pretium acceptum.*
5 *Verbum* restitutis *non est verificabile nisi in eo, quod acceptum est.*
6 *Fiscus non tenetur præstare euictionem, nisi in simplo, quamuis se obligasset ad duplum, vel triplum.*
7 *Tenetur tamen ad damna, & interesse.*
8 *Intelligitur quando Princeps processit vti priuatus, non quando vti Princeps ex causa publica.*
9 *Camera tenetur ad damna, & interesse erga eum, qui ex facto ipsius recuperare nequit quod sibi debetur.*
10 *Ex discretiua prouisione arguitur diuersitas dispositionis.*
11 *In casu dubio recurritur ad obseruantiam.*
12 *De praxi Regni Hispaniarũ in restitutione pretij, quando supprimuntur Officia.*

R.P. QVia inter alias scripturas communicata non fuit illa D. Lancettæ, breuissimè aliqua dicimus etiam ipsi satisfaciendo.

Insistit præcipuè in eo, quod iuxta Bullam Pianam restituen. sit pretium, & ijs, qui non acquisiuerunt immediatè à Dataria, ne alias sequatur inconueniens, quod non omnibus, sed solùm aliquibus restitueretur.

Iura diuersa.

Nec nos controuertimus, sed viget responsio, tàm in informationibus, quàm superius adducta, quod restitutio facienda omnibus, intelligatur de pretio Datariæ soluto, vel ab Officialibus tempore suppressionis existentibus, vel ab eorum Auctoribus.

Nec obstat, quod hæc Officia licet 1 acquirantur per resignationem à Tertijs, tamen concedantur à Papa.

Procedit etenim hæc Conclusio vel ad hoc vt resignatarius super Officijs, 2 vel locis Montium, quæ acquirit, non teneatur ad debita resignantis, vel ad hoc vt periculum vacationis reguletur ex persona vltimi, & in his terminis loquuntur DD. in contrarium allegati, & signanter R. P. D. de Luca, quemadmodum magistraliter declaratur in adnotationibus pro Camera, §. prout etiam nullius momenti videtur, cum duobus seqq., cui declarationi omninò standum est pro remouendo dubio, quod forsan oriri posset, ex deductis in particula primi discursus data in exaduerso Sum. *num.* 1. Atque ita pariter intelligendæ sunt decisiones in Romana locorum Montium 28. Iunij 1671., & in Romana Appartamenti 2. Decembris 1675. coram R. P. Taia.

Decisio vero 197. par. 15. rec. nulla-3 tenus aduersatur, quia est in casu prorsus diuerso, Officij nempè Notariatus Agriculturæ, quod Sixtus Quintus iusserat, vt pro medietate solùm vacaret, & pro alia esset hæreditarium, vt hæredes præfererentur pro pretio tunc reperibili, Vnde merito fuit dictum *num.* 5. Quod intelligebatur de pretio tunc, idest de tempore prælationis à dictis hæredibus petitæ, reperibili.

Iniustè redarguitur Aduocatus fisca-

lis, culus scripturarum particulæ datæ fuerunt in ex aduerso Sum. *num.* 5., & 10. ab eodem Aduocato ponderatæ.

In prima enim, posita secundo loco, particula data fuit mutilata in ijs solùm verbis -- Idemque post B. Pium ab alijs Pontificibus fuit obseruatum in suppressione Officiorum, nam quando fel. record. Alexander Septimus supprimere voluit Accolitos Cappellæ, solùm ordinauit restitutionem pretij ab eis realiter soluti, vt in Motu proprio, &c. Vnde malè fuit ex aduerso facta illatio, quod idem Aduocatus admiserit restitutum fuisse pretium ab vnoquoque Officiali solutum in acquisitione Officij, debuisset enim aduerti, quod intentum Aduocati fuit ostendere obseruantiam à diuersis Pontificibus continuatam, restituendi solum pretium per Cameram receptum, quemadmodum clarissimè important verba eiusdem primæ scripturæ, quæ sunt sequentia - Omnemque difficultatem tollit obseruantia restituendi in suppressionibus solum pretium per Cameram receptum à varijs Pontificibus continuata, quæ iustitiam restitutionis in hac parte manifestam reddit.

Nec sanè Motus proprius Alexandri, decernens suppressionem dictorum Ac-4 colitorum Cappellæ pati poterat aliam interpretationem, dum eius verba sunt clarissima, quæ restringunt obligationem restituendi ad solum pretium Cameræ, ac eius Ministris realiter solutum.

Altera verò informatio eiusdem Aduocati ex aduerso data Sum. *num.*5. nihil prorsus continet, quod obligationem restituendi vltra acceptum arguere possit, dum solum in ea refertur, quod in præcedenti Congregatione resolutum fuisset pro restitutione solius pretij soluti, siue Datariæ immediatè, siue resignantibus, & notandum est, quod ipse Aduocatus addidit hoc fuisse factum, loquendo *in hac secunda parte ob maximam æquitatem*: Et quia nec etiam DD. Officiales de hoc erant contenti, idcircò meritò per Sanctissimum Motu proprio facta fuit suppressio, & ordinata restitutio, solius pretij Datariæ verè soluti, quousque per hoc factum Tribunal cognoscatur, an de rigore Iuris aliquid vltra restituendum veniat.

Nunc replicando responsionibus ab omnibus DD. ex aduerso scribentibus datis, dicimus Cameræ nullatenus obstare principale motiuum, in quo (vt etiam inter informandum audiuimus) potissimè insistitur, quod scilicèt verbum *restitutis*, quo vtitur Bulla Piana, hoc importet, iuxtà sui proprietatem, quòd singulis Officialibus, sequuta suppressione, restitui debeat totum id, quod ab vnoquoque solutum fuit, siue à Camera, siue ab alio, dummodo ipsi non remaneant in damno, cui Pontifex occurrere voluit, iubendo, restitutionem fieri integrè, & sine vlla diminutione.

Sufficit enim Cameræ, quod ipsa non teneatur restituere, nisi quod accepit, quodque Papa hoc non ordinauerit, prout certè verba Motus proprij id non important, immò contrarium attenta 5 indole verbi *restitutis*, non verificabilis, nisi in eo, quod acceptum fuit ex allegatis in prima Iuris §. Adhibita siquidem cum seq., nec vllus Doctor in contrarium fuit allegatus, qui hoc firmet.

Si autem, vel de Iure, vel ex vi Motus proprij, DD. Aduersarij, qui non acquisiuerunt immediatè à Dataria, repetere possunt totum id, quod soluerunt Resignantibus in acquisitione Officiorum, vtantur Iure suo, nobis enim sufficit, quod Camera non teneatur, nec ad restituendum id, quod non accepit, nec de euictione, prout aliàs teneretur, si iuxtà sensum DD. ex aduerso scribentium procurare deberet Officialium indemnitatem; Et tamen de Iure, nec etiam ex proprio contractu tenetur 6 fiscus in casu euictionis, nisi ad restitutionem accepti, & si adsit expressa conuentio cum obligatione dupli, vel tripli vt per *Text. in l. si Procurator ff. de Iur. fisc.*, & per plures DD. probatum fuit in prima Iuris §. Præsertim.

Neque ista conclusio ex aduerso impugnatur; Immò admittitur à D. meo Fatinello solùm respondente illud esse, 7 quod non teneatur ad damna, & interesse, ad quæ prætenditur etiam Cameram Apostolicam teneri iuxtà *cons. Soccin.*

tin. 156. *lib.* 2. *& decis.* 285. *post Pacific. de Saluian.*

Verum, quod fiscus non teneatur, nec etiam ad damna, quando Princeps 8 non processit vti priuatus, sed vti Princeps ex causa publica, vt probant *Capic. Galeot. resp. fiscal.* 18. *sub num.* 42. *vers. Et si damna*, *Larr. alleg. fiscal.* 17. *num.* 24. *&* 27. *& allegat.* 18. *num.* 16. 17., *& seqq.*, *& num.* 22. *in fin. Altograd. Iun. decis. vnic. post. controu. forens. sub num.* 52. *vers. secus autem*, *quando R. P. D. de Luca* doctè de more distinguens plures casus *disc.* 159. *de Regal. num.* 8. *cum plur. seqq.*, & signanter *num.* 12. dicens, quod his circumstantijs concurrentibus, omninò verius videtur, id quod substinet Larrea.

Nec refert, quod B. Pius in eodem Motu proprio expresse voluerit, Cameram teneri, quatenus Collegium turbaretur, ad restituenda scuta 5500. vna cum damnis, & interesse.

Ibi namque Pontifex loquutus fuit de casu particulari, in quo procedebat vti priuatus, dum enim receperat à Secretarijs, & Collegio dicta scuta 5500., quæ restituere debuit Cardinali de Medices, & promisit pro Collegij satisfactione, eamdem summam restituere mediante pretio alterius Officij primò vacaturi; meritò promittere debuit, quod si Collegium in præmissis, turbaretur, Camera obligata foret ad restituenda cum effectu eadem scuta 5500., vna cum damnis, & interesse passis, quia nimi- 9 rum tali casu, facto ipsius Cameræ, non potuisset Collegium recuperare id, quod sibi debebatur, iuxtà deducta per *Rot.* in supracitata *dec.* 285. *post Pacific.* Ideòque non potest ex tali promissione damnorum, facta in dicto casu particulari, sumi argumentum, quod Pontifex ad ea voluerit Cameram teneri in alio casu longè diuerso, nempè suppressionis, & extinctionis totius Collegij,

Immo ex discretiua prouisione, ac dispositione in dicto particulari facta, 10 benè sumitur efficax argumentum, quòd in casu suppressionis, & extinctionis totius Collegij noluerit Camera teneri posse ad aliud, quàm ad restitutionem pretij per eam recepti.

Obseruantia per eos adducta plurimū vrget pro declaratione dicti Motus proprij quatenus etiam dispositio esset dubia.

Nec suffragatur responsio, quod non detur casus erectionis factæ cum hac præcisa lege, quia dicimus vel eam esse claram, & litteralem, vt in casu suppressionis restitui solùm debeat à Camera totum id, quod ab ea receptum fuit, vel in casu dubietatis benè proce- 11 dere interpretationem elicitam ex obseruantia tot Summorum Pontificum, in similibus suppressionibus, vrgente in omnibus eadem ratione, quod Camera de rigore teneri non possit, nisi ad restitutionem accepti.

Addimus nunc obseruantiam etiam aliorum Principatuum, vt vltra exemplum Regni Galliæ adductum in informatione R. P. D. Commissatij, & datur 12 modò simile in Regnis Hispaniarum, de quo post scripta peruenerunt iustificationes præseferentes, quod dum suppressa fuerunt Officia donata per viam legis generalis nulla prorsus facta fuit mentio de restitutione pretij, quod etiam videri potest originaliter in secunda parte legum Regni *lib.* 7. *tit.* 3. *lib.* 17. *per tot.*, vbi verò fuit actum de Officijs venditis, fuit quidem meus Regia, vt restituatur pretium, sed cum magna limitatione, nimirum habita ratione fructuum, & emolumentorum, quæ percepta fuerunt ab Officialibus, vt videre est in vltima suppressione sequuta 29. Maij 1669.; Indeque profectò patet non esse vllo modo exorbitans nostrum motiuum, quod prætendi forsan potuisset extenuatio pretij, respectu illorum Officialium, qui acquisiuerunt vili pretio, & magnos, ac exorbitantes fructus receperunt, & tamen Sanctissimus Dominus noster hoc nullo modo practicari voluit, sed summa iustitia motus, & quidem æquitatis dulcedine temperata, restitui voluit singulis, absque vlla diminutione, totum id, quod à Dataria receptum fuit, Vnde non habent de quo iustè conqueri possint.

Cætera non videntur indigere alia responsione.

Prosper Archiepiscopus Myren.

Io. Bapt. Bottinus Fisci, & C. Ap. Adu.

RISPO-

RISPOSTA,

Che si dà per parte della R. Camera al Discorso stampato sopra l'osseruanza de' Signori già Segretarij Apostolici, con seguitare l'ordine de' Pontificati, per maggior chiarezza.

PAolo Secondo, come si dice in detto Discorso §.2., suppresse il Collegio dell' Abbreuiatori, e restituì à ciascuno Officiale il prezzo, che haueua pagato, in proua di che si porta nel Sommario de medesimi al *num.* 3. la Bolla 16. di Sisto Quarto, che l'asserisce.

Si risponde, che nella Bolla accennata si dice, che era stato intieramente restituito il prezzo à gli Officiali, mà non passa più oltre, onde si deue intendere rispetto al prezzo, che era stato pagato alla Dataria, e non nell' augumento pagato alli resignanti, & in tutti i Casi questo è vn' esempio, quale non proua l'osseruanza, nel caso del quale si tratta.

Il B. Pio Quinto sotto li 7. Marzo 1569. reducendo li frutti del Monte Giulio vacabile à scudi 10., e mezzo per cento, quali si pagauano dalla Camera à ragione di 12., fece publicare Editto stampato, nel quale stanno le seguenti parole - *Quodque si qui eorumdem Montistarum nollent sic reductis huiusmodi fructibus in ipso Monte remanere, scuta* 100. *pro quolibet loco dicti Montis eis restituerentur*. Del qual' Editto si fà anco mentione nel Moto proprio della santa memoria di Alessandro Settimo, che stà nel Sommario stampato de' Signori Segretarij *super obseruantia* al *num.* 1.

Questo esempio è l'indiuiduale, poiche il Papa hà fatto restituire solamente il prezzo de luoghi de Monti, ch'era peruenuto alla Camera senz' hauer riguardo al prezzo pagato alli resignanti.

Il medesimo B. Pio nel Moto proprio fatto in fauore del Collegio de Signori Segretarij nel 1571. narra, che haueua venduto nel mese d'Aprile 1570. vn Segretariato per scudi 5500. d'oro al Cardinale de Medici, mà perche cognobbe, che la vendita non spettaua à lui, però volle che si restituissero li medesimi scudi 5500., come si legge nel detto Moto proprio, che sopra si dà impresso.

A questo esempio si risponde nel Discorso de Signori Segretarij, che si trattaua d' Officio venduto dalla Dataria, e però non hà che fare in ordine alla restitutione del prezzo dell' Officij resignati, mà si replica, che suffraga per dibattere la pretensione di quelli, che credeuano douersi la restitutione del prezzo corrente nel tempo della suppressione del Collegio.

Inoltre esso B. Pio nel detto Moto proprio, volendo reintegrare il Collegio delli scudi 5500. d'oro, che haueua pagato al detto Cardinale de Medici, gli assegnò il primo Segretariato, che vacarebbe, con facoltà di venderlo, non solo per li sudetti scudi 5500. d'oro, mà per qualsiuoglia somma maggiore, che ne ritrouasse, & in caso che mai il detto Collegio, ò possessore dell'Officio fossero molestati sopra la detta datione *in solutum*, ordina, che la Camera sia tenuto di restituirli li detti scudi 5500. con l'interessi patiti dal Collegio, quale haueua hauuto facoltà di pigliare à censo la detta somma pagata à detto Cardinale de Medici, come si legge in detto Moto proprio al *num.* 1.

Quest' esempio è indiuiduale, poiche se il Collegio hauesse venduto (verbi gratia) il Segretariato per scudi 20. mil., & in lunghezza di tempo fosse stato molestato sopra detta datione in solutum, in conformità del Moto proprio, non poteua pretendere altro che la restitutione delli scudi 5500. d'oro da lui pagati al Cardinale de Medici, che haueua pagato simile somma alla Dataria, & inoltre doueua conseguire li danni, & interessi patiti per occasione del censo imposto, per pagare li detti scudi 5500.

Hora dico, se in caso di contrauentione con impugnare l'assignatione d'vn Segretariato

riato fatta dal Papa, la Camera non deue restituire se non il prezzo, che attualmente hà riceuuto, quanto maggiormente ciò si deue dire nel caso presente, nel quale Nostro Signore hà fatto vn' atto permesso, cioè hà estinto il Collegio in conformità della Constitutione d' Innocentio Ottauo, e del B. Pio, al quale motiuo sin' hora non sento risposta, che appaghi la mia poca capacità, mentre in niun modo si puol dire, che sotto nome de danni, & interessi patiti, venghi il prezzo maggiore pagato al resignante, come si mostra nella risposta della Camera, alla quale mi rimetto.

Clemente Ottauo nell' anno 1592. estinguendo l'Officio di Custode generale delle Carceri, fece restituire al possessore, oltre li scudi 13. mil., prezzo pagato alla Dataria, altri scudi 2000. *(quæ illi largimur)* sono parole della Bolla data in Sommario de Signori Segretarij, *vt consensum huiusmodi præstaret*.

Mentre dunque il Papa dichiara d'hauer donato li scudi 2000., oltre il prezzo, per hauer più facilmente il consenso, quest' esempio non si puol portare da Signori Segretarij per mostrare, che nelle suppressioni degli Officij non basti il restituire il prezzo, che la Camera haueua riceuuto, non ponendosi in dubio, che il Papa possi fare simili, e maggiori donationi.

Vrbano Ottauo nell' anno 1627. con suo chirografo volendo in parte disgrauare le Communità, ordinò, che estinguessero alcuni Monti vacabili, con pagare alli Montisti scudi 125. per vno, per ciascheduno loco, conforme il prezzo, che correua, come si legge al Sommario de Signori Segretarij al *num. 2. circa finem*.

Quest' esempio non si applica, mentre l'estintione de Monti non si faceua dalla Camera, che haueua riceuuto il prezzo, mà si faceua fare dalle Communità per loro benefitio, e così senza aggrauio de Montisti non si doueua restituire il prezzo pagato alla Camera, e perciò il Papa prudentemente fece restituire il prezzo corrente.

Alessandro del 1655. estinguendo i Monti vacabili, & erigendo il Monte non vacabile, per gratia, fece restituire alli Montisti, oltre li 100. scudi, che prima vice erano stati pagati alla Dataria per ciascheduno luogo, come dalla particola del Motu proprio dato nel Sommario de Signori Segretarij *num. 1.*, e per conseguenza l'esempio non si applica.

In oltre si supplica d'auuertire, che la Camera haueua la prima volta venduti li luoghi vacabili estinti à raggione di scudi 100. per ciascheduno, mà nelli tempi successiui essendo ritornati à vacare gli haueua venduti conforme alli prezzi correnti, e con tutto ciò nacque controuersia, se si doueua solamente restituire il primo prezzo, conforme all'esempio del B. Pio, & il Papa per gratia, e per munificenza volle, che si restituissero le somme tassate da lui, senza che apparisca, che fosse all'hora tale il prezzo corrente. Siche fù restituito in sostanza quello haueua riceuuto la Camera, come per appunto hoggi si pretende pratticare, rispetto alla suppressione delli Segretariati.

Il medemo Alessandro Settimo nel detto anno 1655. suppresse il Collegio de Suddiaconi, & Accoliti, & ordinò li si restituisse il prezzo, che ciascheduno haueua pagato alla Camera, e Dataria respettiuamente, come dal Motu proprio spedito 8. kal. Nouembris 1655. Qual caso è nelli nostri precisi termini, e così deue suffragare alla Camera.

Nè puol sosistere la risposta data da Signori Segretarij, cioè che tal dispositione sia dubbia, mentre appare totalmente chiara dalle seguenti parole -- *Decernentes pretium dictorum reddituum temporalium, & expensas quascumque à pranominatis personis, & eorum singulis Cameræ, & eius Ministris in singulis Officiorum prædictorum titulis, & concessionibus realiter solutum, & solutas, &c. Integrè pecunia numerata, restitui*, e come più pienamente nel detto Motu proprio.

Mentre dunque habbiamo il Motu proprio chiaro, restano superflue le ponderationi, che si fanno sopra alcuni pretesi equiuoci, la proua de quali si và desumendo da ciò, che si dà nel loro Sommario al *num. 5. & 6.*

Clemente Nono nell' anno 1667. nel riformare la Curia di Borgo supprimè gli Officij del Notaro criminale, e ciuile, e fè restituere al possessore scudi 1000. con le spese, che haueua pagato alla Dataria, e Mini-

Ministri, & in oltre scudi 100. per tutto quello poteua pretendere per le scritture, & altro, che lasciaua come nel Motu proprio spedito li 5. Settembre 1667.

Si dice nel discorso de Signori Segretarij, che l'Offitio era stato venduto à drittura dalla Dataria, e se bene il Padre l'haueua trasferito nel figliolo, non era corso prezzo, e per conseguenza quell'esempio non si applica, mà si risponde, che proua in mostrare, che la Camera non è solita restituire in caso di suppressione, se non quello, che hà riceuuto, senza hauer riguardo al valore dell'Offitio, poiche nel caso sudetto nell'istesso giorno della soppressione furono affittati l'emolumenti delli detti due Offitij suppressi in scudi 60. il mese, come si proua dall'instromento rogato li 17. Ottobre 1667. per gli atti di Matteo de Angelis.

Clemente Decimo nell'anno 1671. suppresse il Colleggio delli Segretarij de Monti, & ordinò, che si restituisse alli medesimi il prezzo, che hauea riceuuto la Dataria, come dal Chirografo spedito pridie kal. Septembris 1671.

Che poi tal dispositione sia dubbia, come si pretende da Signori Segretarij parecessi dalla lettura, & in oltre dall'hauere Giouanni Maria Antonetti ottenuto Chirografo particolare, spedito li 7. Nouembre 1671., perche se li restituisse il prezzo, che haueua pagato al resignante.

S'aggiunge, che Michele Polessi, & il de Cupis non sono sodisfatti del prezzo delle loro Segretarie, come dalle attestationi del Computista della Camera, perche come si è sentito da Signori Camerali di quel tempo, non giustificarono, che per dette Segretarie loro, ò li loro Autori hauessero pagato alcuna somma alla Dataria, ò Camera respettiuamente sopra di che si lascia la verità al suo luogo.

Pare dunque considerabile, che per le Segretarie di Marco Arrighi, confiscate nel tempo della suppressione, li Signori Camerali del tempo predetto per detrahere le loro portioni haueuano bisogno di valutare dette Segretarie, e perche non ritrouarono l'acquisti fatti da Marco Arrighi, mediante vn chirografo del medesimo Papa, delli 5. Decembre 1671. furono valutate le dette Segretarie ad vn giulio per luogo, come la Dataria era solita venderle.

E per esser atto fatto *tempore non suspecto*, deue molto suffragare.

Come poi si sia pratticato nella restitutione del prezzo alli detti Segretarij, mi rimetto alla verità, credo bensì, che quanto si deduce nel Sommario de Signori Segretarij dal *num.* 7. fino al *num.* 19., non pare, che pregiudichi punto, e però resta fermo l'esempio à fauor della Camera.

Il medesimo Clemente Decimo nel supprimere gli Offitij di Camera ordinò, che si restituisse alli possessori ciò, che haueuano essi pagato indistintamente, etiam alli resignanti, come al Sommario de Signori Segretarij *al num.* 20. Mà per parte della Camera si risponde, che da questo esempio non si distrugge l'osseruanza pratticata dal medesimo Pontefice, e da tanti suoi antecessori, come sopra giustificata; e comprouata anco nelle scritture date per parte della Camera.

ROMA-

NVM. VII.

INFORMATIONES

Datæ in prima disputatione Rotali
pro parte Officialium.

ROMANA PRETII SECRETARIATVVM APOSTOLICORVM

Stantibus hinc inde deductis.

Dub. *Quodnam pretium sit soluendum, & an illud debeatur infrascriptis emptoribus, videlicet Eminentiss. Card. Acciaiolo, Iacobo Montiono, Principi Augustino Chisio, Marchioni Sygismundo Raggio, Equiti Philippo Acciaiolo, Duci Ioanni Baptistæ Rospigliosio; RR.PP. Francisco Nicolino, Iosepho de Aste, Marcello Duratio, Dominico Mariæ Cursio, Francisco Mariæ Victorio; Io. Baptistæ Costaguto, Duci Francisco Mariæ Saluiato, Abbati Leccio; Principi Gaspari Alterio, Marchioni Bartholomæo Ruspolo, & Equiti Lucæ Antonio Cicciaporcio in casu, &c.*

ARGVMENTVM.

De erectione, augumento, priuilegijs, & suppressione Collegij Secretariatuum Apostolicorum. Pretium in eorum extinctione restituendum, à quo tempore regulandum. Causa quando publica, & lex quando dicatur vniuersalis; Eis, qui emerunt dicta Officia à donatarijs, an pretium reficiendum veniat. Priuilegium quid operari debeat, & gratia Papæ quando perfecta. Restitutio pretij Officij suppressi an sit facienda senibus, qui de stylo Datariæ non admitterentur, ad illud resignandum ex causa grauis ætatis.

SVMMARIVM.

1 *Erectio Secretariorum facta per Innocentium Octauum.*

2 *Motus proprius Beati Pij Quinti, in quo demandatur restitui Secretarijs pecunias, pro quibus Officia emisse, aut habuisse constiterit.*

3 *Sixtus Quintus suppressit Officia Secretarij domestici, & Secretarij Breuium, & Collegio Secretariorum eorum emolumenta applicauit.*

Iura diuersa. M *Valor*

4 *Valor dictorum Officiorum postremo loco auctus est vsque ad scuta 22. mill. pro quolibet.*
5 *Suppressio dicti Collegij facta per Sanctissimum Dominum Nostrum Innocentium Vndecimum, & decretum, quod restituantur solùm pecuniæ per Cameram receptæ, & circa earum augumentum exquiratur Votum Rotæ.*
6 *Verbum* restitutis *importat reddere acceptum.*
7 *Verbum* habuisse *importat omnem modum acquirendi.*
8 *In dispositione generali quilibet casus comprehenditur.*
9 *Verba Constitutionum non debent esse frustratoria, & superflua.*
10 *Pronomen* eos *est personalissimum.*
11 *Cũ lex est plana nil aliud venit inquirendũ.*
12 *Resignatarius dicitur habere Officium à Dataria, non à resignante.*
13 *Scientia Officialis dicitur scientia ipsius Principis.*
14 *Verbum* restituere *significat etiam dare, & soluere.*
15 *Verbum* reddere *importat non solùm retrodare, sed per se dare.*
16 *Maximè attenta subiecta materia.*
17 *Vbi lex est clara non recurritur ad exẽpla.*
18 *In Officijs, & contractibus vitalitijs licita est maior fructuum perceptio ob periculum vitæ, quod subest Officialis, & contrahens.*
19 *Potior est conditio illius, cuius damnum est irreparabile, quàm illius, cuius damnum reparari potest.*
20 *Papa potest ad libitum disponere de Officijs vacabilibus, eaque prout sibi videtur, donare.*
21 *Potestas ordinaria Principis regulatur à iure.*
22 *Amplitudo Principatus non per ea, quæ accipit, sed per ea, quæ donat refulget.*
23 *Si donatio cadit super Officio venali, propriè dicitur donatum pretium.*
24 *Donatio ex quibus clausulis dicatur perpetua, & irreuocabilis.*
25 *Causa publica quomodo sit probanda quando agitur de tollendo iure tertij.*
26 *Lex, quæ concernit aliquod Collegium non dicitur vniuersalis.*
27 *Quando non comprehendit omnes subditos dicitur præceptum particulare.*
28 *Quæ circa aliquos statuit quidquam particulare, quoad illos non dicitur generalis.*
29 *In donatione huiusmodi Officiorum censetur Cameram priùs recepisse pretium à Donatarijs, & postea Papam istis, mediante donatione, illud restituisse.*
30 *Stylus, qui seruatur in resignationibus dictorum Officiorum.*
31 *Resignatarius cognoscit in eius auctorem Principem, non resignantem.*
32 *Dicitur contraxisse cum ipso Principe.*
33 *Innumeræ familiæ cum redditibus Officiorum vacabilium sustentantur.*
34 *Quibus bona fide prædicta Officia emerunt, & ipso Principe auctorizante, æquum videtur pretium restituere.*
35 *Princeps auferens aliquam rem à subdito ex causa publicæ vtilitatis, tenetur ei persoluere iustum pretium.*
36 *Pretium iustum est illud, quod iuxta cõmunem æstimationẽ de præsenti constituitur.*
37 *Res empta post perfectum contractum trahit secum augumentum, & diminutionem commodo, & periculo emptoris.*
38 *Princeps ratione publici boni potest per viam legis generalis contractus à se factos reuocare, & moderari.*
39 *Capic. Latr. decis. 188. explicatur.*
40 *Non dicitur dispositio vniuersalis, quæ restringitur ad certas personas.*
41 *Officia quoad interesse bursale æquiparantur bonis allodialibus.*
42 *Et quoad refectionem pretij nulla inter ea intercedit distinctio.*
43 *In locis Montium cur semper restituatur pretium fixum scutorum 100.*
44 *Obseruantia vt releuet debet esse indiuidualis in casu præciso.*
45 *Alexander Septimus cum suppressit Montes vacabiles, restituit pretium currens de tempore suppressionis.*
46 *In dubio est pronunciandum contra fiscum.*
47 *Priuilegium alicui concessum non est trahendum in diminutionem iurium eidem aliundè competentium.*
48 *Absurdum est liberalitatem retorquere in detrimentum.*
49 *Argumentum desumptum à discretiuo modo loquendi cessat, quando casus omissus suppletur à lege.*
50 *Princeps dùm concedit priuilegium, vult meliorem esse conditionem priuilegiati, quàm Cameræ.*

Gratia

51 *Gratia Papæ à sola signatura perficitur.*
52 *Gratia non expirat, si Papa moriatur post signatam supplicationem: vnde introducta fuit regula Cancellariæ* rationi congruit.
53 Habere *verificatur tàm de eo, qui habet dominium, & titulum, quàm de eo, qui habet vsum, & commoditatem.*
54 *Gratia habetur pro impetrata in odium eius, qui impedimentum impetrationi præstitit.*
55 *Determinatio mentalis, adhuc executioni non demandata, nihil ponit in esse.*
56 *Pacta sunt seruanda, sine quibus contrahens non erat contracturus.*
57 *Perceptio fructuum facit præsumere antecedentem solutionem.*
58 *Post perfectam venditionem non est locus pænitentiæ.*
59 *Non est in culpa, qui diligentiam non profuturam omisit.*
60 *Factum in contrarium subsecutum tollit verba præcedentia.*
61 *Absurdum est sub publica fide Principis emptores fallere, &* num.62., *&* 63.
64 *De stylo Datariæ senes grauis ætatis non admittuntur ad resignandum.*
65 *Qui stylus procedit in resignatione Officiorum, non in suppressione.*
66 *In suppressionibus semper fuit solitum restituere pretium, etiam senibus.*
67 *Bulla erectionis Innocentij Octaui indulsit, resignationes fieri posse à Secretarijs infirmis. & verisimiliter infra viginti dies decessuris.*

R.P. AD reparandas vrgentissimas necessitates, quibus Sedes Apostolica præmebatur, san.mem. 1 Innocentius Octauus de anno 1487. Collegium Secretariorum (quorum numerus per Calistum Tertium, & Pium Secundum ad sex Secretarios reductus fuerat) ad numerum triginta augumentauit cum conditione, quod prædictus numerus ad vigintiquatuor reduceretur; cum primùm dicta sex loca per obitum alicuius ex eis, dicta loca obtinentibus, vacare contingerent; Et quia dicti vigintiquatuor Secretarij de nouo assumpti, ex proprijs facultatibus, pro Cameræ subuentione, contribuerant ducatos 62400. auri; Ideò Pontifex eis, & eorum successoribus Secretariatus Officium prædictum pro tempore obtinentibus certa emolumenta annua assignauit, quibus eorum personas, & dignitatem congruè substentarent; Volens propterea vt omnes Secretarij prædicti tàm præsentes in Curia, quàm absentes liberè possent de dictis eorum Officijs disponere, nec resignationis illorum receptio quoquo modo per Papam denegari, vel differri posset, aut deberet, etiamsi resignantes ipsi infirmi, & verisimiliter intra viginti dies decessuri forent, & decederent; quatenùs verò ex facto Romani Pontificis pro tempore dictorum Officiorum reuocatio sequeretur, iussit restitui prædictis Secretarijs supradictam summam ducatorum auri 62400. per ipsos vt supra solutorum, in quibus nullo modo emolumenta percepta computari possent, vt latiùs in Bulla erectionis superiùs impressa:

Tractu temporis dicta Officia, vti venalia, resignari cœperunt etiam personis merè laicis, & vxoratis, vt patet ex Bulla Sanct. mem. Iulij Tertij, in qua plurima Priuilegia concessit. Cumque de anno 1571. vnum ex dictis primis sex locis, per obitum Marcelli Augustini 2 vacatum, Beatus Pius Quintus credens illius venditionem ad se spectare, concessisset Cardinali de Medices pretio scutorum 5500. aureorum solutorum in Sedis Apostolicæ subuentionem, comperto postmodum, quod dictum Officium remanebat ex prædicta Innocentij Constitutione suppressum, illud extinctum declarauit; & quia Collegium ad subleuandas vrgentes tunc Cameræ necessitates, restituit Cardinali dictam summam scutorum 5500. per eum solutam, ideò B. Pontifex assignauit Secretarijs vnum ex dictis Officijs, ex numero 24. primo loco per decessum vacaturum, pro pretio tunc temporis reperibili, etiamsi dictam summam scutorum 5500. in parua, vel magna summa excederet, ac demùm ampliando Priuilegia præfatis Secretarijs, à prædecessoribus Pontificibus elargita, statuit Collegium ipsum

Iura diuersa.

ipsum supprimi non posse nisi restitutis priùs realiter,& cum effectu singulis Secretarijs,tunc viuentibus,integrè,& absque vlla diminutione pecunijs,pro quibus eos Officia emisse,aut habuisse constiterit,vt in Motu proprio supra registrato.

Anno verò 1586. sanctæ mem. Sixtus 3 Quintus Officia, tùm Secretarij domestici, tùm etiam Secretarij Breuium, quæ ad Principes scribuntur penitus suppressit, eorumque emolumenta Collegio Secretariorum applicauit, à quo vice versa summa scutorum 37. mil. auri in duabus vicibus, in Sedis Apostolicæ subuentionem, fuit persoluta.

Cæterum per ferè sæculi spatium Collegium huiusmodi posteà semper floruit cum maxima Datariæ vtilitate, dùm affluentia pecuniæ valor istorum 4 Officiorum in dies creuit,vsque ad scuta 22. mil., quo pretio eadem Dataria dicta Officia vacantia vendidit, vt patet ex venditionibus Officiorum vacatorum per obitum Marchionis Martij Vrsini,& R. P. D. Saluiati; vnde exemplo Datariæ,promiscuè ab eorumdem Officiorum possessoribus, eodem pretio vendita, & resignata fuerunt, vt in notula data.

Cum autem de mense Nouembris proximè præteriti Sanctissimus Dominus 5 Noster Innocentius Vndecimus decreuisset deuenire ad suppressionem dicti Collegij, ac desuper Congregationem Prælatorum deputasset,vt examinare, ac referre deberet, quodnam pretium esset restituendum; eadem Congregatio censuit restitui debere pretium ab vno quoque Officiali exbursatum siuè Datariæ, siuè alijs resignantibus, quæ resolutio fuit deinde confirmata ab eadem Congregatione, postquam in ea additi fuerant nonnulli alij Prælati, vt patet ex ipsis informationibus Domini Aduocati fiscalis, & præsertim ex secunda Iuris in principio; sed postmodum circa aliqua tantùm Officia,quæ particulare requirebant inspectionem, quædam dubia erant discutienda,super quibus dumtaxat Iudices præfati adhuc non videbantur concordes,cum interim duratio Collegij existimaretur præiudicialis, hinc post habita resolutione iam capta, quoad Officiales in vniuersali,circa pretij restitutionem ab vnoquoque soluti, pro quibus nulla remanebat difficultas, de mense Aprilis 1678. deuentum est ad actualem suppressionem, in cuius Motu proprio iubetur omnes illas pecunias per Cameram restitui,& solui,quas Illustrissimo D.Thesaurario constiterit verè, & cum effectu per ipsorum Officiorum nunc suppressorum titulares, seù eorum auctores Cameræ, aut Datariæ Apostolicæ, tàm nomine pretij, quàm pro expeditione, fuisse solutas; An autem, & quid etiam vltrà dictas pecunias,respectu omnium possessorum eorumdem Officiorum, restituendum, seù persoluendum sit, ordinatum fuit, vt dictus Dominus Thesaurarius de voto huius Sacri Tribunalis omnibus Reuerendissimis DD.vestris votantibus, appellatione, ac in integrum restitutione remotis, iustitia mediante cognoscat.

Vigore huius Motus proprij Cameræ soluit Officialibus illam solùm summam, quam ipsi, vel eorum auctores immediatè Datariæ exbursarunt; Indeque factum est, quod licet plurimi in his vltimis annis acquisierint Officia à Papa, mediante resignatione ab alijs Officialibus facta,pretio longè maiori,& currenti; nihilominùs retronumeratis prioribus resignationibus,vsque ad venditionem immediatè factam à Dataria, illa tantùm summa,vt dixi,soluta fuit, adeòut aliquibus vix medietas, vel duæ partes solutæ fuerint ex eadem ratione, quia pretia Officiorum RR. PP.DD. Costaguti,Duratij, Nicolini, de Aste, & D. Montioni retroactis emproribus vacatorũ, fuerunt à san.mem. Vrbano Octauo,& Innocentio Decimo respectiuè donata eorum Nepotibus (licet posteà isti recepto pretio currenti illa prædictis DD. Prælatis,vel eorum auctoribus auctoritate Apostolica resignauerint.) attamen Camera nihil dictis Prælatis persoluere voluit, sub prætextu, quod Dataria, quando Officia ab initio vacarunt, nihil receperit.

Igitur cum ex prædictis omnes Officiales damnum intolerabile proprij patrimonij patiantur ascendens ad scuta centum quadraginta milla circiter, & signanter illi, qui vsque adhuc infelicioris conditionis sunt, carentes totaliter pretio per eos fauore personæ incertæ

resi-

resignatutæ in ordinibus solitis destinato, & deinde vigore fidei Ministri componendarum soluto (vt infrà dicetur) Donatarijs Pontificum prædecessorum, cuius pretij priuatio quantum damni, & incommodi eis afferat, nemo est, qui ignoret, dum ferè omnibus fructus illius inseruiebant pro eorum necessaria, atque honorabili status substentatione, vel in Curia degentibus, vel extrà in Sedis Apostolicæ seruitio operam nauantibus; Ideò vt quam primum possibile sit, tàm releuans Officiorum prætium recuperare valeant, ad formam dicti Motus proprij datum fuit præinsertum dubium ad fauorem supradictorum Dominorum olim Officialium in omnibus vt infrà resoluendum.

Siquidem certissimum primò videtur non posse prædictis DD. emptoribus denegari restitutionem prætij, quod vnusquisque erogauit in emptione proprij Officij; clara etenim sunt verba Bullæ B. Pij Quinti iubentis Collegium supprimi non posse, nisi integrè Secretarijs viuentibus de tempore suppressionis restitutis pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit. Cum ergo abundè constet de quantitate pretij per singulos prædictos DD. emptores erogati, illius integra, & indiminuta restitutio ad formam dictæ Bullæ controuerti non valet.

Nec subsistit interpretatio DD. Cameralium, quod dicta verba intelligi debeant de pretio soluto ipsi Datariæ, non autem de maiori inter resignantem, & resignatarium postea conuento, attento præsertim dicto verbo: *restitutis*: quod importat reddere id, quod acceptum est, ne aliàs Camera cogatur exsoluere pretium, quod non accepit.

6 Etenim sufficit respondere, Bullam Pianam ordinare indistinctè restitutionem totius prætij, quo singulos Secretarios tempore suppressionis viuentes, Officia emisse, aut habuisse constiterit, sicque complecti omnem casum possibilem emptionis, siue Officium vacauerit per obitum, & pretium solutum fit Datariæ, siue mediante resignatione Papa Officium conferat, & resignanti pretium soluatur, præsertim attento illo verbo, seù *habuisse*, quod latius patet, & vltra strictum significatum verbi emisse importat omnem alium modum acquirendi Officium, etiam per resignationem ab alijs Officialibus. Idque demonstratur ex ipso contextu Bullæ, vbi Beatus Pontifex dat in solutum Collegio pro scutis 5500. auri Officium primo vacaturum cum facultate aliud vendendi pretio currenti tempore vacationis, quamuis in parua, vel magna summa excederet. Deinde volens prouidere in casu suppressionis, mandat restitui singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & sine diminutione pecunias, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit. Ecce igitur, quod includit etiam illos Secretarios, qui Officium non emerunt à Dataria, & vult illis restitui prætium etiam maius, quod soluere potuissent resignanti.

7 Et sanè impossibile est, quod Beatus Pius intellexerit de restitutione solius prætij soluti Datariæ, nedum quia ipse optimè sciebat, dicta officia, vti venalia, passim à Possessoribus pro pretio currenti resignari, & pretium, quod tractu temporis crescere poterat ipsis resignantibus persolui, non autem Datariæ, sed etiam quia in anno 1571. quo emanauit dicta Bulla, & in sex annis antecedentibus eius Pontificatus plures resignationes dictorum Officiorum factæ fuerunt, & tunc duæ ex tribus partibus Secretariorum viuentibus, officia mediante resignatione acquisita possidebant, vt in libro priuilegiorum dicti Collegij fol. 150. & seq. vt in *Sum. num.* 7. Ac proinde dum Papa generaliter mandauit singulis Secretarijs, restitui pretium per eos in emptione Officij erogatum, indubitanter in tali dispositione comprehenditur tàm pretium receptum ab ipsa Dataria, quàm ab alijs resignantibus.

8 Motiuum autem fortius incalescit, aduertendo, quod, retento sensu Dominorum Cameralium, B. Pius nullum concessisset priuilegium Secretarijs, nam quoad pretium solutum Datariæ illud in casu suppressionis semper erat restituendum absque dispositione dictæ Bullæ, ipsum enim lumen naturale dictat, quod si Camera vult auferre Officium

cium ab ipsa venditum pro mille (verbi gratia) debeat saltem eadem mille emptori restituere, ne pretium, & rem retineat. Igitur cum B. Pius professus fuerit augere priuilegia Collegij, & indè in casu suppressionis mandauerit singulis Secretarijs restitui integrum pretium ab eis solutum, pernecesse hæc verba debent verificari in illis, qui mediante resignatione Officia acquirere, & pretium resignantibus soluere debe-
9 bant, aliàs Bulla frustratoria prorsus remansisset, contra omnes Iuris regulas, præsertim, quia ob priuilegium resignandi Officia ad libitum possessoris ab Innocentio Octauo concessum, semper ferè tres ex quatuor partibus Secretariorum possederunt Officia mediante resignatione, propterea eò magis incongruum est, quod Beatus Pontifex in verbis priuilegij adeò generalibus, & prægnantibus, voluerit includere minimam tantùm partem Secretariorum, qui pretium soluissent Datariæ, quibus vlterius, vt dictum est, pro recuperando tali pretio Bulla non erat necessaria.

Hoc idem conuincunt ad litteram ipsa verba Bullæ accuratè perpensa, nam Beatus Pius simpliciter mandauit restitui Secretarijs tunc viuentibus pretium idem, quod ipsi in acquisitione Officiorum impenderunt ibi: Nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs, tunc viuentibus, integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit: Quippe pronomen illud: *eos*;
10 veluti personalissimum, & tantùm relatiuum ad ipsosmet Secretarios de tempore suppressionis viuentes, proximè nominatos *Coccin. decis.* 1125. *num.* 4., *&* *decis.* 1680. *num.* 6. operatur, vt dictis Secretarijs, ad recuperationem pretij, sufficiat docere de quantitate per eorum singulos erogata in acquirendo Officio, nimisque aberrare à litterali germano, & vero sensu dictæ Bullæ DD. Camerales, qui vlterius prętendunt inquirere, an ab eorum antecessoribus, & pro qua summa emptio Officiorum ab initio processerit, & an Dataria Secretarijs viuentibus Officia per obitum vacata, recepto per eam pretio, concesserit, vel potiùs mediante resignatione pretium, ipsa Dataria approbante, solutum fuerit resignantibus; Beatus enim Pius istas con-
11 ditiones numquam in sua Bulla expressit, sed simplicem, & planam dedit legem, quòd restituatur pretium à singulis Secretarijs de tempore suppressionis viuentibus solutum: Ideò non est aliud inquirendum, aliàs si iuxtà sensum DD. Cameralium Bulla intelligeretur de solo pretio soluto Datariæ, cum Bulla strictè agat de pretio per eosmet Secretarios de tempore suppressionis viuentes erogato, non autem per eorum auctores, de quibus in ea nullo modo loquitur, aut mentio fit, duobus dumtaxat, vel tribus, qui immediatè emerunt à Dataria, fuisset facienda restitutio, & tamen diuersimodè obseruatum fuit, dum plurimis ex Secretarijs viuentibus, qui à Dataria directè Officia non emerunt, aliquod pretium fuit restitutum: Ea nimirum ratione, quod si iuxtà strictum sensum dictorum Dominorum Ministrorum Cameralium fuisset practicata restitutio, improprietas interpretationis, & prætensionis insubsistentia nimis apparuissent.

Quam insuper veritatem ingenuè insinuauit R. P. D. de Luca in suis eruditissimis discursibus datis in dicta Congregatione Prelatorum super hoc negotio à Sanctissimo deputata; In primo nempè incipiente: Quamuis absque dubio §. *dubitandi autem ratio*, & in secundo materno sermone exarato in §. *Rimane però il caso*, & in tertio incipiente pro methodica §. *Quamuis autem*, vt in *Sum. num.* 8. afferens optimam ratio-
12 nem, quia cum huiusmodi resignationes factæ fuerint auctoritate Papæ, qui directè, & immediatè Officium per nouam prouisionem confert resignatario, iste dicitur habere Officium ab ipsa Dataria. Cumque pretium solutum resignanti fuerit commune, & currens, etiam quoad ipsam Cameram, & Datariam, quæ pro eodem pretio in casu vacationum vendere consueuit, isti resignatarij elusi remanerent à publica fide, & praxi ipsius Datariæ, & quia aliàs remanerent in damno, si pretium sic ab eis exbursatum, non restitueretur.

Nil

Nil releuante, quod in supplicationibus, quæ per Papam signantur, non fiat mentio de quantitate pretij, pro quo Officium fuit resignatum; quia vltra quod sufficit, quod agatur de Officijs venalibus, quæ Papa optimè scit esse in commercio, & resignari præuia exbursatione soliti pretij, iuxtà supradictam amplissimam facultatem de dictis Officijs disponendi, ab Innocentio Octauo concessam: obiectum corruit ex facto, aduertendo, quod pretium non soluitur resignanti, nisi priùs Officialis Componendæ in calce ordinis faciat fidem de resignatione secuta in fauorem ementis; Sicque Dataria, & Papa, mediante proprio Officiali ad hunc effectum præposito, optimè sciunt quantitatem pretij, quo singula Officia venduntur: Scientia 13 enim Officialis in hac materia dicitur scientia ipsius Principis, *Cost. de fact. scient., & ignor. inspect. 72. num. 9. cum tribus seqq.*

Ex quibus cessat obiectum, quod Camera restitueret id, quod non accepit contra propriam significationem dicti verbi, *restitutis*, dùm enim ista Officia fuerunt ab initio erecta ad libitum possessorum resignabilia, & illorum pretium non erat fixum, sed variabile, iuxtà temporum conditiones, quemadmodum Dataria plùriès in vacationibus dictorum Officiorum lucrata est magnas pecuniarum summas, dicta Officia vendendo pretio longè maiori, & currenti, ità iustum videtur, quod in hoc casu suppressionis soluat Officialibus pretium, ipsa Dataria approbante, exbursatum resignantibus, neque exindè læ-14 ditur vera significatio verbi, *restituere*; nam æquè benè recipit significatum dandi, vel soluendi, vt sunt *Text. expressi in l. verbum reddendi 94. ff. de verb. signific. l. cum quidam 21. in fine de legat. 2.* ibi - Etenim verbum *reddendi*, quam-15 quam significationem habeat retrodandi, recipit tamen, & per se dandi significationem, *& l. hæres meus 100. ff. de legat. 3. Rota decis. 77. ex num. 12., & decis. 90. num. 23. coram Arguell.* stante 16 præsertim subiecta materia, quæ ex supra deductis non patitur restrictionem ad pretium immediatè solutum Datariç, sed iuxtà germanum, & verum sensum Bullæ, restitutio in ea ordinata intelligitur respectu Officialis soluentis, qui exbursauit pretium, non autem respectu Datariæ: Ideòque omnibus Secretarijs, tempore suppressionis viuentibus, pretium per eos exbursatum restitui iubetur.

Quinimmò cum acquirens Officium, vt infrà dicam, ignoret personam resignantem, & dirigat ordinem Banco, soluibilem personæ incertæ, scilicet; *A chi hauerà rassegnato liberamente vn Segretariato Apostolico, che con fede del Ministro delle Componende, e riceuuta del resignante saranno ben pagati &c.*

Hinc dùm solutio non potest effectuari, nisi dictus Minister subtus ordinem faciat fidem, quod talis persona Officium liberè resignauit, sequitur talem solutionem pretij verè imputari, & referri ad Datariam, seù eius Ministrum, qui designat, specificat, & approbat personam, cui solutio est facienda, non autem ad Officialem dantem ordinem, qui talem specificationem non facit, & ignorat prorsùs, cui nam pecuniæ soluendæ sint, quæ absque specifica expressione liberæ resignationis sequutæ, solutæ non fuissent, ideòque in casu suppressionis, semper Dataria restituere debet pretium, modo, quo supra solutum resignantibus, cum etiam in sensu stricto, & rigoroso verbum, *restituere*, hoc casu suam recipiat significationem.

Non subsistit asserta obseruantia contraria, quod scilicet in similibus suppressionibus Officiorum restitutum fuerit solùm pretium Cameræ solutum: cum immò appareat, fuisse restitutum pretium ab vno quoque Officiali solutum in sui Officij acquisitionem, vt notorium est, & idem R. P. D. de Luca fatetur in secundo Discursò §. omnisque difficultas, & dictus Aduocatus fiscalis in sua prima informatione §. idemque post B. Pium, vbi huiusmodi afferuntur exempla, ad demonstrandum non deberi pretium currens, sed tantùm pretium solutum, quod nunquam fuit controuersum, licèt postea ex improuiso contraria, ac tàm diuersa prodierit resolutio. Cæterum sufficit respondere cum

dicto

dicto R. P. D. de Luca, prout in supradicto discursu, casum nostrum carere omni difficultate, dùm habemus illum decisum in verbis, per Bullam mandantem per verba multum ampla, & prægnantia restitui integrè, & sine vlla diminutione pretium à singulis Secretarijs in acquisitione Officij solutum, quod equidem non docetur fuisse dispositum in exemplis per Cameram suppositis (quæ tamen non admittimus, vt suis loco, & tempore demonstrabitur) & 17 propterea frustratorium est adducere exempla, quando viget lex clara, quæ in indiuiduo determinat in casu suppressionis præcisam restitutionem pretij, quod singuli Officiales in emptione proprij Officij exbursarunt.

Demum quod aliqui ex Secretarijs, qui longo tempore Officia retinuerunt, fructus excessiuos perceperint, cum quibus capitale fuerit satisfactum, nullum prorsus habet fundamentum; Tùm quia hæc exagerata excessiuitas fructuum non iustificatur; Tùm etiam, quia ob emolumentorum incertitudi- 18 nem, & periculum vitæ Officialis, qui poterat post modicum tempus mori, & perdere totum pretium, licita est maior fructuum perceptio, vt passim practicatur in Societatibus Officij, & similibus contractibus vitalitijs, nec ex quo D. O. M. alicui concesserit longum vitæ spatium, & inde in exactione fructuum continuauerit, debent in eius præiudicium fructus imputari in capitale, Tùm tandem quia cessat omnis difficultas ex ipsa Bulla Innocentij Octaui in fine, vbi cauetur, quòd in restitutione capitalis Secretarijs facienda in casu suppressionis, nullo modo, & nulla ratione, vel causa computari possint, aut debeant in toto, vel in aliqua parte emolumenta ipsius Officij, quæ fortè interim percepisse appareret, quæ ipsos, & eorum quemlibet iusto, & legitimo titulo sibi interim acquirere, & sua facere Papa decreuit, & declarauit, sic enim cum ipsis Secretarijs conuenisse, & pacto expresso eis pro se ipsis, & eorum successoribus cum Cardinalium assensu, & consensu fuisse solemniter pollicitum in fide Romani Pontificis, recognouit, & attestatus fuit. Igitur nec ex motiuo æquitatis, neque alia iusta ratione potest Camera sub prætextu perceptionis istorum fructuum retardare nostris principalibus integram pretij restitutionem.

Immò omnis æquitas vrget pro DD. Secretarijs contra Cameram; Quæ mediante tali suppressione fecit immodicum lucrum cum notabili damno Officialium; tùm in forte ob pretij augumentum non restitutum, tùm etiam in fructibus in magna quantitate diminu- 19 tis, vt dicitur ab eodem R. P. D. de Luca in tertio discursu relato in dicto *Sum. num.* 8. ibi: *Attamen in isto concursu potior videtur conditio Officialium, quorum damnum est maius, & irreparabile, dum è conuerso damnum Cameræ reparatur à magna vtilitate, quæ ex dicta suppressione resultat*; Vnde eò minus videtur permittendum, quòd Camera pluribus Secretarijs inferat aliud damnum irreparabile totalis priuationis pretij, titulo oneroso in emptione Officiorum soluti.

Eadem pretij restitutio ex iuribus supra ponderatis competit præfatis RR. PP. DD. Costaguto, Durario, Nicolino, de Aste, ac D. Iacobo Montiono, quibus per immediatam, vel mediatam resignationem, Donatariorum Papæ, fuerunt ab ipso Papa concessa Officia, præuia exbursatione pretij effectiui tunc currentis. Nec quidquam obstat, quod Dataria nihil receperit, sed Papa Officia, eorumque pretium donauerit. Cum enim non possit dubitari, quin Romani 20 Pontifices pro tempore valuerint de his Officijs vacantibus ad libitum disponere, & gratis quandoque illa elargiri eorum coniunctis, familiaribus, & beneuolis, qui illa vel pro se retinent, vel accepto pretio alijs vendunt, & resignant, vt edocendo praxim Romanæ Curiæ super venditione, ac acquisitione huiusmodi Officiorum testatur R. P. D. de Luca *de Regalib. disc.* 2. *num.* 11. vbi refert casum, in quo Cardinalis, & Princeps fratres de Ludouisijs, tunc nepotes sanct. mem. Gregorij Decimiquinti vendiderunt R. P. D. Carafæ 62. Officia vacabilia minora, à Pontifice Patruo donata ad eorum liberam dispositionem,

tionem, & commodum pro scutis 83755., vt legitur in principio discursus, & dicto *num.* 11. *vers. Et quandoque solet*, & in nostris terminis *Castracan. de Soc. Offic. cap.* 2. *num.* 14. *& seqq.* vbi quod potest Papa Officia ista vacabilia donare, quia exinde non læditur dignitas Pontificatus, & aliter misera esset fortuna Principum si nil alienare, vel donare possent: *& sub num.* 19. refert præcisa exempla Officiorum Secretariatus Apostolici, quæ fuerunt donata, ac *num.* 20. *cum seqq.* plenè respondet omnibus contrarijs.

Sequitur, quòd nec ipsismet Donatarijs possit adimi pretium officij, quando, vt in præsenti Sanctissimus Dominus noster declarauit, quòd in facienda suppressione adhibere nolebat supremam suam, & absolutam potestatem, 21 sed tantùm simplicem, & ordinariam, quæ intra limites iuris regulatur *Peregr. de Iur. fisc. lib.* 1. *tit.* 3. *sub num.* 27. *vers. Pro concordia Fagnan. in cap. consultationibus num.* 76. *& seqq. de Cler. ægrot. Cutell. de donat. disc.* 2. *par.* 6. *ex num.* 105. *vsque ad* 202.; Dantes rationem, 22 quia Princeps debet immotus permanere in suis liberalitatibus, sicut Polus in Cælo, & lapis angularis, quodque amplitudo Principatus non per ea, quæ accipit, sed per ea, quæ donat, apparet *Barbos. in cap.* 1. *num.* 10. *recens. &c. in donationibus de probationibus*, *Surd.* 23 *decis.* 234. *num.* 10., & sine difficultate, quia sumus in simplici officio venali, nullam habente prærogatiuam. Vnde dicitur propriè donatum ipsum pretium, vt latiùs in *dict. disc.*

Additis præsertim amplissimis clau- 24 sulis, scilicet, motu proprio officium pretium &c., illiusque pretium donatione pura, perpetua, irreuocabili, inter viuos &c. donamus, remittimus &c. & condonamus, cum clausula sublata, & decreto irritanti: quæ omnia demonstrant enixam Pontificum voluntatem super huiusmodi donationum perpetuitate, & irreuocabilitate omninò obseruanda.

Nec obstat quod Princeps per viam legis generalis, & ex causa publicæ necessitatis, & vtilitatis possit concessio- 25 nes gratuitas reuocare, quia ad hoc vt *Iura diuersa*. dispositio, ex qua tollitur ius tertij, maximè emanata ex sola protestate ordinaria, pretendi possit ex causa publica, opus est quod constet, tali indigentiæ aliter prouideri non posse, quàm aliquorum dumtaxat subditorum iuribus derogando, eorumque bona Principi applicando, *Fagnan. in dicto cap. Consultationibus num.* 79. *de Cleric. ægrot.*, *& in terminis nostris in cap.* 1. *num.* 34., *&* 35. *de probat.* quod certè non militabat in casu nostro, vt facilè consideranti innotescit, dum non deerant plurimæ viæ, quibus Cameræ indigentijs subueniri poterat, onere per vniuersos subditos distributo.

Alterum pariter suppositum, quod processum fuerit per viam legis vniuersalis, vltra infra deducenda, manifestè corruit; Ad hunc enim effectum requiritur pro forma substantiali, quod talis 26 lex non capiat aliquas tantum personas in particulari, licet in vniuersum acceptas, vt quando accipitur aliquod Collegium, quia tunc non dicitur facta per viam legis vniuersalis, vt in specie dispositionis ordinatæ contra omnes personas de certo quarterio Ciuitatis, *Scac. de appellat. quæst.* 17. *limit.* 20. *num.* 7. *Rota decis.* 50. *num.* 19. *par.* 2. *diuers.* sed referri 27 debet ad omnes subditos, aliàs lex, amissa propria natura, degeneraret in præceptum particulare ad *Text. in cap. erit autem lex* 4. *distinct.* 1., *l.* 1. *ff. de legib. Rota dicta decis.* 50. *num.* 17. *par.* 2. *diuersor.*

Quod sine difficultate procedit in nostra facti specie, quia suppressio officiorum non emanauit absque restitutione pretij, quoad omnes, & singulos officiales, sed particulariter tantùm quo ad aliquos, qui possidebant officia, ab initio prouenientia à Dataria, titulo donationis, quamuis illa, rigoroso pretio currenti, sicut cæteri Officiales, emissent. 28 Vnde in ordine ad istos non videtur dubitandum, quin dispositio sit particularis, non autem generalis ad tradita per *Suarez de legib. lib.* 1. *cap.* 7. *per tot.*

Nil autem releuat, quod Camera non debet restituere pecunias, quas non recepit; Nàm præter supra deducta, quod verbum: *restitutis* in Bulla Piana appositum, recipiat etiam significatio-

nem dandi, seu condonando pretium, 29 censetur quod prius illud habuerit, & deindè eisdem donatarijs restituerit, quodque in huiusmodi facto duplex actus interuenerit, solutionis scilicet, & restitutionis ad *Text. in l. perueniſſe 171. ff. de verb. ſignif. Rebuff. in l. liberationis col. 1. verſ. videlicet eodem tit. fol. mihi* 247.

Immò durissimum est, quod actus à mera Pontificis voluntate dependens, tam ingentis præiudicij esse debeat illis emptoribus, qui, nullo eorum facto intercedente, more solito, ac bona fide officia à prædictis donatarijs procedentia reali, & effectiuo exbursato pretio, ac cum Principis consensu emerunt. Potuerant enim Pontifices donare, & non donare, si officia huiusmodi non donassent, sed vendidissent, nullum dictis emptoribus præiudicium fuisset illatum. Vndè cum deinde placuerit Sanctissimo, ea supprimere, causa dignosci non potest, quare officia ab istis possessa redire debeant ad Principem donantem, pretium autem remanere penes donatarios, & ipsi tertij possessores, qui officia bona fide, ac sub fide Principis, titulo emptionis acquisiuerunt, pretio, & officio carere, atque ita sub fide publica decipi, damnumque irreparabile ex facto tantùm Principis donantis procedens, nulla eorum culpa, Immò contra omnem præteritam obseruantiam, innocentissimè subire.

Deniquè semper vrget ineuitabilis, & litteralis responsio, quod nempè Bulla Piana non dicit, quod in casu suppressionis restituatur pretium solutum Datariæ, sed indefinitè, & generaliter mandat restitui singulis Secretarijs tunc viuentibus pecunias, pro quibus eos officia emisse constiterit; igitur ad effectum recuperandi pretium satis est, quod prædicti Domini Officiales, nunc viuentes de tempore suppressionis, doceant se officia à Possessoribus legitimè emisse, & pretium persoluisse, vt patet ad sensum.

Idque indubitanter procedit, ponderando, quod contractatio, & venditio 30 istorum officiorum fit publicè, & palam, mediantibus Proxenetis; Vndè emere volentes, vt dixi, nesciunt personam venditoris, nec quis sit resignans, sed bona fide, iuxta communem praxim faciunt ordines directos Monti Pietatis, vel alteri publico banco, vt soluatur tanta pecunia ei, qui liberè officium resignauerit, soluenda cum fide administratoris Componendæ, vel alterius ministri, per Principem ad id deputati super tali libera resignatione; deinde venditor resignat officium in manu dicti Officialis repræsentantis ipsum Papam, per quam resignationem ius suum totaliter remanet extinctum, ac successiuè Summus Pontifex nouum ius ex integro efformat, & officium concedit tali ementi, seu 31 resignatario, qui propterea fidem publicam ipsius Principis sequitur, quem in eius directum, & immediatum auctorem agnoscit, non autem personam resignantem, quæ solum est causa, propter quam sequitur resignatio vt benè docet R.P.D. de Luca *de regal. disc. 2. num.* 10., *& 17., & disc. 39. sub num. 6. verſ. ex ea viua ratione cum ſeqq.*, & in supplemento ad dictum *lib. 2. de regal. disc. 163. num. 12. quem ſequuta fuit Rota in Romana Locorum Montium 22. Iunij 1671. §. quia ex facto coram Reuerendiſſimo Taya*.

Cum ergo prædicti Domini Officiales, iuxta praxim supra dictam vigentem in Curia Romana, palàm, & bona fide fecerint ordines personæ incertæ, scilicet: *A chi hauerà liberamente raſſegnato in perſona di me infraſcritto vn Segretariato Apoſtolico*, & Papa resignationem officiorum admiserit possessoribus, qui illa, donatione mediante, acquisiuerant, optimè conscius, quod isti pretium à resignatario receperant, vt latius in *Summ. dicto num. 9.* vtique Domini Principales mei, qui non sunt successores, aut causam habentes à dictis donatarijs, neque fidem, aut ius priuatæ personę resignantis, sed solam fidem publicam Principis sequuti sunt, non possunt, nec debent remanere elusi, & priuari pretio officiorum, sub prætextu, quod eorum auctores pretium Datariæ non 32 soluerint, sed habent in debitorem ipsum Principem, cum quo dicuntur contraxisse, vt optimè ponderat R.P.D. de Luca *dicto disc. 39. sub num. 6., & in ſupple-*

supplemento disc.163. sub num. 12. vers. igitur ille, iuncto vers. An autem Princeps, & Rota citata Romana Locorum Montium §. maximè considerato cum sequent. coram Reuerendissimo D. meo Taya, & in particula quæ datur in calce.

Fortius verò hæc militant respectu RR. PP. DD. Costaguti, de Aste, ac D. Montioni, qui immediatè habuerunt officia ab alijs resignantibus, qui prius soluerant pretium Officialibus donatarijs; Esset enim à sæculo inauditum, quod qui vult emere officia vacabilia debeat prius inquirere, quis sit venditor, an & quod pretium soluerit, & cui, & sic gradatim ascendere vsque ad primum, qui immediatè habuit à Dataria, vt appareat, an iste Datariæ pretium soluerit. Certè hoc admisso destrueretur publicum commercium, & redderetur impossibilis prompta, & quotidiana venditio officiorum in maximum Curiæ, & Principis detrimentum; Immo funditùs destructa remaneret publica bona fides, & innumeræ familiæ (quæ cum redditibus istorum officiorum sustentantur, vt considerat R.P.D. de Luca *dicto disc.2. de regal. sub num.7. vers. secundi generis, & vers. tertij demum*) eos sine propria culpa amissos deplorarent, si inquisitio huiusmodi concessionis factæ ab initio per Datariam locum haberet; Vndè insequenda potius videtur iustitia, æquitatis dulcedine temperata, vt isti, qui bona fide, & authorizante ipso Principe, officia emerunt, eorum pretium consequantur, ad tradita per Rotam in sæpè citata Romana Locorum Montium coram Reuerendissimo Taya §. final. vt in dicta particula.

33

34

Non solum autem prædictis DD. Emptoribus restituendum est pretium ab ipsorum singulis exbursatum, sed etiam augumentum pretij currentis, tempore suppressionis officiorum, ea optima, & fundamentali ratione, quod vbi Princeps aufert rem aliquam à subdito, etiam ex causa publicæ vtilitatis, vel necessitatis, tenetur ei persoluere iustum, & æquiualens pretium, ne plus vnus, quàm cæteri subditi contra iustitiam distributiuam prægrauetur, vt *Iura diuersa.* relatis Canonistis, cæterisque antiquioribus latè probant *Rolan. cons.69. num. 15., & seqq. per tot. lib.2., & cons.71. signanter num.9., & 10. lib.3. Natta cons.554. per tot. Mastrill. de magistr. lib.3. cap.4. num.352. vsque ad 363. Rot. coram Vbaldo decis.478. num.9. & seqq., & in puncto pretij officij suppressi Franc. Marc. decis. 383. per tot.*

35

Pretium autem iustum dicitur illud, quod, iuxta communem æstimationem, officia de tempore suppressionis valebant, non autem illud, quo de præterito empta fuerunt per *Text. in l.3. §. Diui ff. de iur. Fisc.* ibi iusta pretia non ex præterita emptione, sed ex præsenti æstimatione constitui, quem in his terminis officij vacabilis expendit, *Rot. decis. 197. num.1., & seqq. par.15. recentior.* solidam assignans rationem, quia res empta post perfectum contractum trahit secum augumentum, & diminutionem commodo, & periculo emptoris, & in Romana Officij Cursoratus 15. Februarij 1665. §. Ex quibus coram R.P.D. Vbago, ac in puncto suppressionis istorum officiorum, quod restituendum sit pretium currens *bo. me. Fagnan. in cap. Ex Epistolæ num.11. & seqq de probat.*

36

37

Non obstat, quod Princeps, ratione publicæ vtilitatis, per viam legis generalis, possit contractus à se factos reuocare, & moderari iuxta *decis. Capic. latr. 188.*, quia Capic. non agit de pretio soluendo in casu, quo Princeps ex publica causa res ab aliquibus priuatis auferret, sed de minuendis, & reducendis ad æqualitatem per viam legis vniuersalis, annuis redditibus per Regiam Cameram venditis, quorum dos, siue fundus consistens in publicis gabellis, cogente necessitate popularium seditionum, vix ad dimidiam redactus fuerat, quiue annui redditus licet de tempore erectionis stabiliti in septem pro centenario, tamen vrgentibus dictis tumultibus, venditi reperiebantur ad rationem, plusquam triginta pro centenario, vndè his omnibus ponderatis firmat potuisse Regiam Cameram dictos annuos redditus reducere, vt vnusquisque eis frueretur prò quantitate pretij soluti, pon-

38

39

ponderans præcipuam rationem, quod dicti annui redditus essent in summa certa iam à principio stabiliti per Regiam legem; sicque respectu illorum, qui emerant viliori pretio, contractus apparebat excessiuus, & reductione dignus vt *num.87., & seqq., & num.108*, contrarium admittit, vbi fructus essent incerti, & à lege non determinati, prout erant fructus Secretariatuum.

Nequit igitur hæc doctrina applicari casui nostro, quia hìc non versamur in lege vniuersali super diminutione annuorum redditu um, prout præteritis temporibus fuit reductio generalis fructuum locorum Montium, qui verè dici posset casus Capic. latr., sed agitur de particulari dispositione, per quam ob publicam vtilitatem ablata fuerunt Officia vigintiquatuor personis tantùm, illa iusto titulo possidentibus, quo casu intrat contraria conclusio, vt istis solui

40 debeat integrum pretium rei ademptæ, cum non possit dici dispositio per viam legis vniuersalis illa, quæ restringitur ad certas personas, vt respondet *Roland. dict. cons. 69. num. 44. lib. 2. R. P. D. de Luca de Regal. disc. 144. sub num. 33. vers. attamen vtraque ratio fiscalium*, & firmat *Capic. latr. dict. decis. 188. sub num. 121.* ibi - *Iniunctum esset, quia non posset dici id fieri pro bono publico per legem omnibus communem, sed solùm respectu creditorum super antiquis arrendamentis, quod fieri non potest &c.*

Minus facit, quod non agatur de bonis patrimonialibus, & proprijs à Principe ablatis, sed de Officijs, quorum dominium directum est penes ipsum Principem, quia nos non petimus pretium dominij directi, quod non est in commercio, sed pretium concernens

41 merum, & simplex interesse bursale dictorum Officiorum non habentium annexam iurisdictionem; In his enim Officia æquiparantur bonis merè allodialibus, & liberis *Gratian. disc. 670. num. 12., & seq.*, pluribusque relatis, *Rota decis. 395. num. 8. 9., & 10. par. 12. recent.* Indeque totale pretium sem-

42 per reficiendum est, ne subditus damnum publici leuaminis indebitè patiatur, vt indiuidualiter hanc distinctionem inter ademptionem rei allodialis, & rei de directo dominio Principis plenè reijciunt *Rolan. dict. cons. 69. num. 15., & seqq. lib. 2. Natta dict. cons. 554. sub num. 10. vers. neque obstat, cum pluribus sequentibus.*

Similiter non vrget prætensa obseruantia restituendi scuta centum pro singulo loco Montium non vacabilium, licèt ex post eorum pretium creuerit, ac quod aliàs felicis mem. Alexander Septimus in suppressione Acolitorum Cappellæ Pontificiæ, & fælic. memoriæ Clemens Decimus supprimendo Secretarios Montium, & Officia Notariorum Cameræ, restituerit solùm pretium, vel Cameræ, vel resignanti solutum.

Siquidem extinctio locorum Montium non vacabilium non facit ad rem;

43 Tùm quia in illorum erectione semper statuitur restitutio pretij ad rationem fixam scutorum centum pro quolibet loco; Tùm quia Camera post primum partium nunquam successiuè vendit ista loca Montium non vacabilium, quia, cum non vacent, nunquam ad eam redeunt, sicque Camera in his non approbat mutationem valoris, vt facit in Officijs, & Montibus vacabilibus; Ideò stante diuersitate rationis corruit argumentum de vno ad aliud.

Extinctio verò dictorum Officiorum Cappellæ Pontificiæ non suffragatur, quia non constat quod tempore suppressionis illorum pretium esset auctum vltra illud, quo fuerant empta Officia à singulis Officialibus (prout auctum reperitur pretium nostrorum Officiorum) nec pariter vrget alia suppressio Notariorum Cameræ, & Secretariorum Montium, quia dicta Officia non quemadmodùm nostra æquales redditus, & sic æquale pretium habebant, sed ex maiori, vel minori lucro, quod singula reddebant ob maiorem, vel minorem expeditionum quantitatem in illis fieri solitarum, eorum valor, & pretium desumebatur; Ideòque cum non adesset pretium vniforme, prout erat in nostris Officijs Secretariatuum eosdem fructus, idemque pretium habentibus, deseruire nequeunt pro exemplo in casu nostro,

44 nec ab illis deduci potest obseruantia,

quæ

quæ vt releuet probari debet indiuidualis in casu præciso, de quo agitur *Greg. decis.* 451. *num.* 7., *& decis.* 350. *num.* 18. *par.* 16. *recent.*

Cæterum obseruantia apertissimè militat pro nostris Principalibus; nam 45 quando fæl. mem. Alexander Septimus suppressit Montes vacabiles, licèt in erectione per Cameram venditi fuissent scutis centum, pro quolibet, & occurrentibus deinde eorum vacationibus diuersis pretijs per Cameram, & etiam per priuatos venditi, ac respectiuè resignati fuissent, ac licet dubius apparuisset articulus, an solui deberet pretium à Montistis solutum, vel præsens æstimatio. Nihilominùs dictus Pontifex amplexus est opinionem Montistis fauorabilem, eisque solui mandauit pretium currens de tempore suppressionis, nempè scuta 150. pro singulo loco, vt legitur in ipsa Bulla ibi: *In hoc etiam satagentes creditores Montium extinctorum pietatis, & munificentiæ nostræ agnoscere experimentum, dum pro locis extinctis, ex quibus Camera nostra initio illorum erectionis scuta* 100. *in singulo loco recepit, & aliquorum iudicio, non nisi ad eiusdem quantitatis recepta restitutionem fortasse teneremur; nihilominùs illa plus ferè dimidio æstimata libentissimè refundimus &c.*

Nec releuat responsio, quod dictus Pontifex id fecerit ex motiuo munificentiæ, non autem obligationis; nam quamuis adhibita fuerint dicta verba honorifica, tamen veritas est, quod fuit restitutum pretium currens, & credi debet id euenisse, ex quo Papa inuenit 46 articulum dubium sciens, quod in dubijs contra fiscum est resoluendum ex *l. non puto ff. de iure fisci.*

Tandem obligationi restituendi pretium currens de tempore suppressionis non obstat memorata Bulla Beati Pij Quinti, mandans restitui singulis Secretarijs integrè, & sine diminutione pecunias, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit; Siquidem pro remotione obiecti præmittendum est, quod B. Pontifex in dicta Bulla expressè declarauit se fauore Collegij velle disponere, eiusque priuilegia augere ibi: *Ad hæc dictos Secretarios; & Collegium amplioris fauoris gratia prosequi volentes &c.* Dum ergo immediatè post disponit, quòd in casu suppressionis debeat vnicuique restitui pretium, quo Officium emisse, vel habuisse constiterit, palàm est, quòd voluit quidem Secretarios assecurare à periculo diminutionis pretij; itaùt semper esset restituendum pretium ab eis solutum, non autem, quod voluerit eisdem Secretarijs notabile præiudicium irrogare, auferendo augumentum pretij illis tamquam Dominis Officiorum de Iure debitum. Certum quippe est, quòd vbi Princeps priuilegium ali-47 cui, aut specialem gratiam elargitur, talis concessio non est trahenda ad diminutionem Iurium aliunde eidem Personæ competentium, sed firmis omnibus alijs iuribus debet nouum priuilegium superaddere per *Text. in l. hac saluberrima C. de præpos. Agen. lib.* 12. ibi - *Cum perabsurdum, perque temerarium sit hanc* 48 *nostræ liberalitatem pietatis quemquam astuta interpretatione, non ad augumentum anteriorum priuilegiorum, sed ad diminutionem peruertere, &c.* Ibique notat *Bartol. Alex. cons.* 32. *num.* 2., *& seqq. lib.* 5. *Ias. cons.* 59. *num.* 9. 10., *&* 11. *lib.* 3. *Rot. decis.* 715. *num.* 7. *parte* 4. *tom.* 3. *recent.*

Minusque suffragatur, quòd dicta Bulla Piana expresserit augumentum pretij currentis in Secretariatu proximè vacaturo, quòd tunc Collegio applicauit, quasi vbi non expressit dictum augumentum, censeatur illud denegasse, 49 quia huiusmodi illatio desumpta ex discretiuo modo loquendi, cessat quando casus omissus suppletur à dispositione iuris, vt in presenti Rota *decis.* 17. *num.* 19. *par.* 16. *recent.*

Vnde sufficit nobis, quod pretium currens non fuerit expressè ademptum, ad hoc vt pro illius consecutione possimus vti Beneficio iuris communis tribuentis Dominis Officiorum dicti pretij augumentum ex supracitatis.

Nulliusque momenti est ponderatio, qnòd dicta Bulla maximum contulerit Secretarijs beneficium in eo, quod fuerint assecurati à periculo diminutionis pretij, quia immo hoc periculum parùm erat timendum, nam isto casu Camera

non

non potuisset cogi ad supprimenda Officia, nec certè illa vnquam suppressisset, nisi magna ad sui fauorem resultasset vtilitas, sicque cessat ratio euitandæ claudicationis exaduerso adducta, vt nimirum sicuti Camera sensisset incommodum restitutionis pretij soluti, diminuto Officij valore, ita sentire debeat commodum augumenti; vltra quod talis ratio est quidem considerabilis in contractibus, non autem in priuilegijs, & gratijs, in quibus versamur, nam 50 Princeps dum concedit priuilegium vtique vult meliorem esse conditionem personæ priuilegiatæ, quàm ipsius Cameræ, vt de se patet.

Deueniendo modo ad tria Officia, nempè D. Equitis Acciaioli, R. P. D. Cursij, & D. Abbatis Lecci, & D. Marchionis Ruspoli, in quibus cadit particularis inspectio.

Quoad primum D. equitis Acciaioli non videtur posse controuerti restitutio integri pretij per eum soluti Eminentissimo Domino Cardinali Chisio, sub prætextu, quod non fuerit in eius persona expedita resignatio, Etenim sciendum est in facto, quod vsque à die prima Septembris 1670. D. Eminentissimus Cardinalis vendidit prædicto D. Equiti vnum Officium Secretariatus, recepto pretio scutorum 22000., mandauitque Depositario Collegij, vt stante dicta venditione, emolumenta, & fructus dicti Officij consignaret eidem D. Acciaioli, prout ex eodem tempore, iste semper exegit. Vlterius de anno 1675. super huiusmodi Officij resignatione fuit porrecta supplicatio Sanct. mem. Clementi Decimo, & per eum signata, quæ tamen remansit in manibus D. Druot Ministri à Papa deputati super expeditione huiusmodi supplicationum, sed ob multiplicitatem negotiorum dicti Ministri non fuit processum ad resignationem, aliosque actus concernentes executionem gratiæ; quæ omnia præfatus D. Eques pluriès exposuit, & iustificauit apud dictam Congregationem à Sanctissimo deputatam super hac suppressione, & incessanter institit, vt saltem noua sibi signaretur supplicatio, iuxtà clarum pactum à sanctæ mem. Innocentio Octauo in erectione istorum Officiorum solemniter firmatum; at sub prætextu, quod immineret suppressio, nihil obtinere potuit, & solùm Camera ei soluere voluit scuta 15000., quæ habuerat Dataria, quando Officium prædictum, vti vacans, contulit bonæ mem. Cardinali Bonuisio tunc Prælato.

Posita igitur hac facti serie, dicimus D. Equiti deberi integra scuta 22000. per eum exbursata in acquisitione Officij, ex claris verbis Bullæ B. Pij supra, sæpiùs ponderatis; Nec obstat, quod in eius personam non fuerit expedita supplicatio, quia ad hunc effectum satis est, quod iamdiù fuerit à fælicis mem. 51 Clemente Decimo signata, cum gratia, sola Papæ signatura perficiatur *Cassador. decis. 2. sub num. 10. de pension. Rota coram Zarat. decis. 34. num. 27. cum seqq.* 52 & si moriatur Papa post signatam supplicationem, antequam litteræ conficiantur, gratia non expirat, latè *Gonzal. ad reg. 8. Gloss. 12. num. 44. & seqq.* Aduertens *num.* 48. Ideò emanasse regulam Cancellariæ de expediendis litteris in forma *rationi congrui* super supplicationibus signatis per Pontifices antecessores.

Fortiùs verò motiuum stringit, attentis verbis dictæ Bullæ Pianæ iubentis restitui integrum pretium, quo singulos 53 Secretarios Officia emisse, aut habuisse constiterit, quæ verba comprehendunt, nedum eos, qui acquisiuerunt titulum, & dominium Officij, sed etiam illos, qui consecuti sunt commoditatem, vsum, aut insistentiam facti, aut actionem ad Officium *l. stipulatio ista habere licere 38. §. hæc. quoque* ibi - habere dupliciter accipitur, nam, & eum habere dicimus, qui rei Dominus est, & eum, qui Dominus quidem non est, sed tenet *ff. de verbor. oblig., & in l. id apud 143. ff. de verbor. signific.*, ibi - Id apud se quis habere videtur, de quo habet actionem, habet enim, quod peti potest, *& in l. 1. §. quod autem ff. de vi, & vi armat. Rot. decis. 358. num. 1. apud Cenc. de Cens.* Cum ergo incontrouersum sit emptorem Officij sine litterarum expeditione habere vsum, & commoditatem, ac nudum factum detentionis, prout certè

tè habuit D. Acciaiolus; sequitur ipsum habuisse Officium in subiecta materia, & ad effectum, de quo agitur.

Et in omnem casum, cum in Bulla erectionis Collegij fel. mem. Innocentius Octauus voluerit, vt Secretarij liberè de eorum Officijs disponere valeant, nec possit, aut debeat eorumdem Officiorum resignationis receptio quauis ratione per Romanum Pontificem denegari, vel differri, etiamsi resignantes ipsi infirmi, & verisimiliter infra viginti dies decessuri forent, & decederent &c. Hinc dùm Dominus Eques pluriès, atque pluriès, vt dixi, tempore habili, & antequàm emanasset suppressio, instetit pro admissione nouæ resignationis in sui fauorem, & ex aduerso per Datariam fuit impedita, & denegata, sequitur propterea, quod respectu D. 54 Equitis talis gratia haberi debeat pro obtenta, & impetrata in odium impedientis *l. si vehenda* §. *idem iuris ad l. Rhod. de iact. l. non exigimus* §. 1. *ff. si quis caution. Rot. rec. decis.* 19. *num.* 9. & 10. *par.* 7.

Nec dicatur, quod Collegium tunc erat de proximo supprimendum, Ideòque non esset admittenda resignatio pro maiori pretio in præiudicium Dataria, quia cum tempore instantiæ factæ per 55 D. Equitem determinatio supprimendi staret in mente retenta, & adhuc executioni demandata non esset, actique nihil ponebat in esse, nec in aliquo Officiorum naturam alterabat: *Rota decis.* 360. *num.* 9. *par.* 16. *rec.* Quod quidem manibus palpatur, nam Officiales durante rumore suppressionis, continuarunt in solito exercitio, & exactione fructuum. Ideòque dum ex natura dictorum Officiorum deriuabat obligatio admittendi resignationem ad omnem requisitionem Officialis: vtique denegari non poterat petitæ resignationis expeditio, aliàs non adimplerentur illa verba vniuersalia Bullæ: *Nec possit, aut debeat* prædictorum Officiorum resignationis receptio per Romanum Pontificem quauis ratione denegari, vel differri; Iam enim aliqua ratione, seù colore expeditio resignationis foret denegata, & sic Pontificiæ promissionis fides violata remansisset, quod non est permittendum.

Confirmantur prædicta, quia si ante actualem suppressionem secuta fuisset Officij vacatio per obitum Officialis, certè Dataria lucrata fuisset Officij pretium, absque eo, quod cogi potuisset ad illius restitutionem. Hinc autem pernecesse sequitur, quod omni temporis momento, quo Camera retinuit spem lucrandi officium per obitum Officialis, fuerit etiam obligata ipsi Officiali obser-56 uare, & adimplere omnia pacta promissa, inter quæ erat illud recipiendi, & nulla ratione denegandi, & differendi Officij resignationem; huiusmodi enim pactorum intuitu Officialis submisit se huic periculo, aliàs non contracturus *Card. Othob. decis.* 134. *num.* 16. *cum alijs vulgaribus*.

Eòque magis hæc sibi locum vindicant in præsenti, aduertendo, quòd nulla adesse poterat suspicio fraudis, aut simulatæ venditionis in præiudicium Cameræ. Constat enim de vera venditione Officij inter partes stabilita, & effectuata vsque de mense Septembris 1670. cum solutione pretij scutorum 57 22000., ac fructuum perceptione continuata per plures annos sequentes, proùt circumstantiam antecedentis solutionis considerat *Anchar. cons.* 285. *num.* 4. *vers. Item iam erat dicta pecunia*. Immo patet, quòd etiam aliàs signata fuerat supplicatio à sanct. mem. Clemente Decimo, adeòut à primo ad vltimum clarè constet absque vlla ratione fuisse denegatam D. Acciaiolo expeditionem nouæ resignationis, & ideò illam haberi pro obtenta, & impetrata ad effectum, vt sibi restitui debeat integrum pretium exbursatum ad formam Bullæ Pianæ.

Quoad secundum Officium R. P. D. Cursij, & D. Abbatis Leccij, præmitto in facto, quod conclusa per Proxenetam venditione Secretariatus Apostolici, quem obtinebat Eminentissimus Cardinalis Chisius, R. P. D. Cursius, & D. Abbas Leccius die 4. Septembris 1677. traxerunt ordinem scutorum 23000. D. Hieronymo Palazzesco, soluendorum illi, qui liberè, & absque vlla

vlla exceptione, aut vinculo cum fructibus à die prima dicti mensis resignasset vnum Officium Secretariatus in personam D. Abbatis Sanctacrucij, cum reseruatione decreti ad fauorem vtriusque scribentis pro medietate, cum autem secuta acceptatione dicti ordinis, postea de mense Nouembris incepisset rumor suppressionis dictorum Officiorum, propter quem retardabatur admissio talis resignationis, dicti DD. emptores institerunt apud D. Cardinalem, vt ipsis ordinem datum restitueret, sed D. Cardinalis id recusauit, asserendo, se curaturum expeditionem resignationis, vnde porrecto memoriali Sanctissimo, illoque remisso ad Congregationem super dicta suppressione deputatam, primo loco dictum fuit, quod resignatio fuisset admissa cum clausula: *Citra approbationem pretij*, sed quia D. Palazzescus hoc casu non soluisset pretium, ex quo in ordine præcipiebatur solui scuta 23000. illi, qui liberè, & absque vllo vinculo Officium resignasset; Ideò discusso maturè negotio in dicta Congregatione, tandem die 16. Decembris 1677. fuit signata supplicatio liberè, & absque vllo vinculo, in cuius executionem, vigore fidei in calce supradicti ordinis à Ministris Componendæ factæ, D. Cardinalis resignans exegit pretium scutorum 23000.

Ex hoc facto apertissimè conuincitur, quòd R. P. D. Cursio, & D. Abbati Leccio debet restitui integrum pretium scutorum 23000. per eos in emptione Officij exbursatum, iuxtà dispositionem Bullæ Beati Pij Quinti, nedum ex rationibus supra in communi pro alijs DD. Secretarijs adductis, sed, & specialiter, quia resignatio huiusmodi Secretariatus fuit particulariter discussa in supradicta Congregatione, ân esset admittenda, vel nè, prout postea fuit à Sanctissimo Domino Nostro admissa, & approbata; Vnde non videtur nec iustum, nec rationabile, quod dictis Dominis emptoribus, sub prætextu secutæ suppressionis, deinde statim adimatur tertia pars pretij, restituendo sola scuta 14000.

Nil releuante oppositione fieri solita, quòd scilicèt emptores fuerint in mala fide, vel negligenter omiserint facere diligentias, ad effectum non soluendi pretium, dum iam insurrexerat rumor suppressionis Collegij.

Quia antequam aliquis tractatus, vel rumor suppressionis in Vrbe auditus fuerit, nempè die quarta Septembris 1677., fuit perfecta emptio Officij, mediante ordine directo Domino Palazzesco de soluendo scuta 23000., & tradito Eminentissimo Cardinali Chisio venditori, qui die 27. Octobris sequentis consignauit in manibus Domini Druot Componendarum administratoris dictum ordinem R. P. D. Cursij, omniaque alia necessaria ad resignationem expediendam, de quo tempore nullus aderat rumor suppressionis, vt credimus non controuerti; post dictum verò tempus vsque ad diem signatæ supplicationis, quæ fuit 16. Decembris sequentis, quamuis emerserit fama futuræ suppressionis, gratis tamen imputatur emptoribus eos aliquid omisisse, ad quod obligati essent, non solùm quia fecerunt diligentias extraiudiciales, tàm requirendo Dominum Cardinalem pro restitutione ordinis, quàm procurando, vt mihi supponitur, *nihil transeat* in Dataria, sed etiam ex quo tritum est, 58 post perfectam emptionem non esse amplius pœnitentiæ locum, non solùm ex consueta praxi in materia Officiorum, vt testantur practici mercatores Curiæ, sed etiam de Iure *Rota decis. 585. num. 3. par. 1. recen.* Sicque nihil potest eis op-59 poni, si contradictionem iniustam non procurarunt, vel diligentiam non profuturam non adhibuerunt *Mantic. decis. 30. num. 3. Rota coram Pema decis. 37. num. 10., & decis. 457. num. 6.*

Minus releuat, quod postquam in Congregatione fuerat resolutum: signandam esse supplicationem Emiuentissimi Chisij, Dominus Subdatarius dixerit R. P. D. Cursio, quòd erat apponenda clausula. *Citra approbationem pretij scutorum 23000.*, quia hinc magis corroboratur bonum ius huius partis, si enim fuisset signata supplicatio cum dicta clausula, emptores non poterant aliquid de pretio ammittere, quòd cer-

tè à

tè à Domino Palazzesco non fuisset solutum, dum ordo solutionis, & acceptatio processerant correspectiuè ad liberam admissionem resignationis, non autem qualificatam, aut præiudicialem: Quapropter dicta verba Domini Subdatarij non afficiebant Dominum Cursium, nec illi onus aliquod afferebant scienti Ius suum esse saluum, & carenti facultate contradicendi, præsertim quia supplicatio in effectu non fuit signata cum dicta clausula, sed liberè, ex quo 60 fit vt factum in contrarium subsecutum tollat verba præcedentia *Mantic. decis. 146. num.* 4.

Concluditur ergo, quòd dum post discussionem factam in Congregatione, an ista resignatio esset liberè, vel ne admittenda pro dicto pretio scutorum 23000. optimè noto, tàm ipsi Congregationi, quàm Ministris Datariæ, quæ est organum Sanctissimi, dum inquam Sanctissimo Domino Nostro placuit, talem resignationem liberè admittere, absque vlla præseruatiua, quoad quantitatem pretij, quod imminente iam suppressione, erat restituendum; Immo non obstante quod Domini Principales mei, vt supra dixi, procurassent, quod reciperetur in Dataria *nihil transeat*, vtique non video, quomodo Camera impugnare velit restitutionem dicti integri pretij, & sustinere, quod vigore talis supplicationis à Sanctissimo signatę, emptores hodie soluant pretium scutorum 23000. Eminentissimo Chisio, & cras recuperent sola scuta 14000. Hoc 61 enim modo, sub fide publica Principis fallerentur emptores, quod esset absurdissimum, ad tradita per *Cyriac. contr.* 291. *num.* 29., & 30. vbi quod ex facto 62 Principis nemini laqueus inijci debet, & eius auctoritate non conuenit quemquam decipi, vel circumueniri, quod etiam ponderauit R. P. D. de Luca in dicto secundo eius discursu §. *final.*, vbi concludit pro non admissione dictæ resi-63 gnationis, quia inquit, *Imminente* suppressione id esset fallere publicam fidem, tamquam per speciem approbationis pecuniæ, cuius imminens reprobatio, &c., & Princeps se constitueret in obligatione reficiendi illud plus, ad quod *Iura diuersa*.

non tenetur, &c. nihil obstante, quòd ista resignatio conclusa fuerit per mensem, & vltra prius, &c.

Postremo respectu Secretariatus Domini Marchionis Ruspoli aduertendum est, quod in fine Motus proprij suppressionis declaratur, sub restitutione pretij officiorum Possessoribus facienda, non comprehendi illum, seù illos, qui ratione grauis ætatis, iuxtà Datariæ stylum, & obseruantiam ad Officij resignationem non admitterentur, cui, vel quibus remaneant salua iura, pariter à Domino Thesaurario, de voto Rotæ, examinanda, & decidenda.

Quamuis igitur Dominus Marchio Principalis noster sit in graui ætate constitutus, nihilominus eidem debetur pretium proprij Officij, iuxtà valorem currentem, ex supra deductis. Bulla enim Piana mandat singulis Secretarijs viuentibus de tempore suppressionis restitui integrum pretium. Ergo siue obtinens Officium sit senex, siue iuuenis semper ei est restituendum pretium proprij Officij à Papa suppressi.

Neque releuat, quod de stylo Datariæ senes grauis ætatis non admittantur 64 ad resignationem vacabilium. Primò, quia hìc non versamur in resignatione, sed in suppressione Officij, quo casu precisè B. Pius iussit singulis Secretarijs viuentibus de tempore suppressionis restitui integrum pretium eorum Officij; Vnde cum B. Pontifex non excluserit senes grauis ætatis à recuperatione pretij, sed generaliter omnibus Officialibus, tunc viuentibus, illam indulserit; nullatenus potest hodiè in actu suppressionis tale grauamen senibus irrogari.

Secundò, quia dictus stylus Datariæ est restrictus ad resignationem, quæ à senibus de breui morituris fieri possent in fraudem, & præiudicium Datariæ, ad cuius beneficium vacaret Officium; 65 Ideò non potest, nec debet huiusmodi stylus extendi ad alios actus specie diuersos, & præsertim ad suppressionem Officij vacabilis, quæ cum fiat voluntariè ab ipso Papa, cessat scrupulus præsumptæ fraudis, vel præiudicij Datariæ; aliàs sequeretur intolerabile absurdum, quod scilicèt huiusmodi senes sine eo-

O rum

rum culpa, vel facto remanerent priuati Officio pretij, & emolumentis.

Et hinc videmus, quòd in tot ante-66 cedentibus suppressionibus Officiorum vacabilium per Romanos Pontifices ordinatis, numquam Camera habuit hanc pretensionem denegandi restitutionem pretij senibus, quantumuis decrepitis, sed indistinctè omnibus Officialibus viuentibus restitutum fuit pretium proprij Officij, vt euenit in suppressione Officiorum Cappellæ, & Montium vacabilium in Pontificatu fel. mem. Alexandri Septimi, in quibus plurimi senes, absque vllo dubio erant comprehensi. Demùm dissipatur quæuis vmbra difficultatis ex ipsa Bulla erectionis Innocen-67 tij Octaui, in qua, vt sepè dixi, Sanctitas Sua expressè voluit, vt Secretarij liberè de eorum Officijs disponere valeant, nec quauis ratione per Romanum Pontificem possit, aut debeat resignatio denegari, vel differri, etiam si resignantes ipsi infirmi, & verisimiliter infrà viginti dies decessuri forent, & decederent.

Si ergo non posset impediri resignatio huius Officij facienda ab Officiali moribundo, qui postea statim decederet, ex quo in resignatione huiusmodi Officiorum non habet locum regula de 20., cui ex supradictis Papa derogauit, quantò minus posset impediri resignatio facienda à sene bonæ valetudinis, quantumuis grauissimæ ætatis, ex quibus euidentissimè assequimur, quod quemadmodum in istis Officijs non poterat procedere stylus Datariæ circa resignationes à senibus faciendas, attenta dicta clara lege, & pacto Summi Pontificis in contrarium vigente; Ita à fortiori, dum Sanctissimus Dominus Noster dicta Officia suppressit, nullo pacto potest Camera, sub pretextu dicti styli Datariæ, euitare restitutionem dicti integri pretij Secretariatus Domino Marchioni Ruspulo, quamuis in graui ætate constituto, omninò faciendam.

Merito, &c.

Gaspar Turchus.

Particula decisionis superiùs allegatæ.

R. P. D. T A Y A.

Romana Locorum Montium.

Lunæ 28. *Iunij* 1671.

Aut valido, aut inualido Iudicio &c.

QVIA ex facto ipso hi emptores emerunt à licitatore, adeòque, vt loca Montium consistunt in iuribus percipiendi annuum redditum perpetuum ex publicis redditibus apud *Cenc. de cens. quæst.* 29. *num.* 13. *Choell. in Bull. bon. regim. cap.*34. *art.* 12. *ab initio &c.* Tum iure speciali, præcipuè fel. mem. Vrbani Octaui Constit. 154., ibi - *Quæcumque alia onerosa, seù vincula realia, vel in rem scripta, aut rei persecutoria super Montibus &c.* quæ tanquam iura cum Principe, non sunt in libero commercio, absque eiusdem Principis assensu, præstari solito per Officialem ad id deputatum, quo accedente transeunt in emptorem, & resignatarium libera ab omni hypotheca, & alio vinculo, cui penes venditorem affecta essent, quia fingitur vendentem, vel resignantem illa refutare in manibus ipsius Principis, itaut sequatur extinctio. Deindeque per actum occultum nouæ efformationis illa de nouo constitui, & conferri emptori, seù resignatario recipienti immediatè ab ipso Principe, perspicuissimè apud *D. de Luca de Regal. disc.* 26. *num.* 2. *disc.* 27. *num.* 2. *disc.* 28. *num.* 2., *&* 3., *& disc.* 29. *num.* 2., *& disc.* 38. *num.* 6., *& disc.* 40. *num.* 3., *& disc.* 43. *num.* 12., *&* 13. *cum allegatis, præcipuè dicto disc.* 26. *dict. num.* 2. *vers. & de locis Montium lib.* 2. *maximè Rota decis.* 77. *num.* 20. *par.* 6., *seù coram*

ram Merlin decis. 533. *num.* 19. *&c.*

Maximè considerato quod fortè licitatot quidem, & resignator debuit, aut certè potuit esse sollicitus de legitima subhastatione &c. At verò illius resignatarij, non ità, vt praxis docet, quod volentes emere huiusmodi loca non sunt solliciti de persona venditoris, & quisnam sit resignaturus an pauper, vel diues, sed simpliciter fiunt ordines directi Monti Pietatis, vel alteri publico Banco, vt soluatur tanta pecunia ei, qui liberè tot loca Montium resignabit cum fide Secretarij super libera resignatione, absque aliqua notitia personæ, quæ resignat. Vnde dicta libertas est præcisè necessaria, & aliàs fide publica elusi remanerent illam sequentes, ita D. de Luca *dict. disc.* 38. *dict. num.* 6. *vers. altera in eadem, & disc.* 39. *ad fin. vers. quod autem compræmissa &c.*

Maximè absurdum, absurdissimum, quod si triginta annis loca Montium ab vno ære suo, & bona fide emente ab ignoratis debitoribus, seù potiùs ab ipso Monte per ignoratos resignantes, & alium, & alios certiès transferentur, dominia in incerto essent, & euictioni tot obligationibus subijcerentur, cum concurrat æquitas, ne aliàs Mundus litibus inuoluatur *Posth. de subhast. in addict. ad inspect.* 54. *num.* 15., *& Cutell. decis.* 22. *num.* 26. *maximè ex Afflict. decis.* 190. *ad finem.*

Accessit duplex ratio Priuilegijs supra scriptis, etiam vrgendo per se, videlicet altera publicæ vtilitatis tot huiusmodi emptorum putantium emere, & ementium à legitimis venditoribus, & publicis Montibus, vt supra, nam præter publicam vtilitatem, strictam rationem insuper habemus, vt loquitur *Papinian. in l. sunt personæ* 34. *ff. de relig., & sump. funer.*, & ad ea *Ciriac. obseru.* 22. *lib.* 3. altera priuatæ æquitatis horum maximè emptorum, vt suprà, quod si æquitas est iustitia, dulcore misericordiæ temperata, vt notauit *Abb. in cap.* 2. *de sent., & re iudic.*, & Rota solet de æquitate inclinare *Teste Gomez. ad regul. de valor. quæst. penult. num. vlt.* Itaùt hoc ipsum semper, & primò petat à Deo Optimo Maximo, qui summam diligit æquitatem, vt in agendis teneat cum moderamine pietatis iustitiam &c., iuxta formam supplicationis in Compendio vtriusque Signaturæ *num.* 29. hoc magis valuit in præsenti decisione, quo non æquitas, sed misericordia temperare iustitiam visa est, sed superexaltare iudicium ad sententiam Sancti Iacobi epistola *Can. cap.* 2.

Et ità vtraque &c.

ROMANA PRETII SECRETARIATVVM APOSTOLICORVM.

PRIMA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *In casu à lege deciso omnis disputatio est inanis.*
2 *Dictio* tunc *deuotat extremitatem temporis.*
3 *Dictio* singulis *distribuit actum cuilibet in solidum.*
4 *Dictio* eos *est personalissima.*
5 *Refertur solùm ad proximè nominata.*
6 *Contra clara Constitutionis verba nulla admittitur interpretatio, maximè in ipsius destructionem.*
Iura diuersa.
7 *Lex censetur specialiter prouidisse casui frequentiori, ac magis vsitato.*
8 *Princeps ex iusta causa nequit onerosam concessionem reuocare, nisi facta integrali acceptorum restitutione.*
9 *Constitutiones semper aliquid operari debent contra ius.*
10 *Maximè quando emanarunt per modum priuilegij.*
11 *Priuilegia semper ità sunt interpretanda, vt aliquid concedant, & operentur.*
12 *Quamuis essent grauia, & odiosa.*
13 *Et tenderent in præiudicium tertij.*

14 *Frustrà ex priuilegio conceditur, quod ex dispositione iuris habetur.*
15 *Priuilegia sunt latè interpratanda contra concedentem.*
16 *Resignatarius non recognoscit acquisitionem Officij à resignante, sed à Principe.*
17 *Habetur ac si Officium emisset à Dataria, non à resignante.*
18 *Non debet sub publica fide, & praxi Datariæ decipi.*
19 *Scientia Papæ inducitur ex scientia Officialis.*
20 *Verbum* restituere *significat retrodare, quod fuit habitum.*
21 *Potest verificari in eo, quod fuit impensum, licet Datariæ non solutum, pro Officij consecutione.*
22 *Importat idem, quod soluere.*
23 *Resignatarius censetur soluere Principi, à quo Officium immediatè recipit, dum consignat Datariæ ordinem nulli certæ personæ directum.*
24 *Obseruantia ad hoc vt releuet, est probanda in casu præciso.*
25 *Priuilegij tenor seruandus est.*
26 *In donatione huiusmodi Officiorum fingitur Papam priùs habuisse pretium à donatarijs, illudque exindè ipsis restituisse.*
27 *Soluere dicitur, qui liberationem quoquo modo consequitur.*
28 *Acceptilatio solutionem importat.*
29 *Pontifices possunt gratis, & liberè de huiusmodi Officijs disponere.*
30 *Tales concessiones sunt validæ.*
31 *Infælix esset Principum conditio, si nihil donare possent.*
32 *Liberalitas, & munificentia est virtus Principum particularis.*
33 *Iustæ causæ semper in Principe præsumuntur.*
34 *Princeps non potest suas reuocare donationes, sine competenti pretio, & compensatione.*
35. *Resignatarij, qui secuti sunt fidem Principis, non autem resignantis, non sunt pretio persoluto fraudandi.*
36 *Aliàs destrueretur publicum commercium.*
37 *Princeps ex publica vtilitate, seù necessitate auferens rem propriam alicui, tenetur refundere pretium, & reficere omnia damna per eum passa.*
38 *Quod etiam procedit in suppressione Officiorum.*
39 *Pretium iustum dicitur illud, quod non ex præterita emptione, sed ex præsenti æstimatione constituitur.*
40 *Augumentum, & detrimentum pretij cedit beneficio, vel damno illius, qui est Dominus.*
41 *Ad quem spectat damnum, spectare etiam debet augumentum.*
42 *Princeps, qui poterat consequi temporis beneficium, iustum non est, quod eiusdem recuset incommodum.*
43 *Euictione sequuta restituendum est pretium currens, non illud, pro quo fuit facta venditio.*
44 *In retrouenditione attenditur pretium de tempore, quo res retrouenditur, non autem de tempore, quo initum fuit pactum retrouendendi.*
45 *Officia, respectu eorum, quæ concernunt interesse bursale, æquiparantur bonis allodialibus.*
46 *Princeps non potest sine compensatione auferre dominium, & ius priuati, siuè illud sit vtile, siue directum.*
47 *Procedit etiam in Officijs.*
48 *Princeps per viam legis, potest ex causa publicæ vtilitatis auferre ius priuatorum absque solutione pretij, seù compensatione.*
49 *Dummodò tamen publica vtilitas, & necessitas sit talis, vt ei aliter occurri non possit.*
50 *Non sufficit pro motiuo publicæ vtilitatis præiudicium aliquorum, vel vtilitas patrimonij, & fisci.*
51 *Decis. Capic. Latr.* 188. *explicatur.*
52 *Sublato fundo possunt diminui redditus fiscales.*
53 *Contractus successiuus qui tractu temporis sit factus iniquus, potest per Principem ad æquitatem reduci.*
54 *Obseruantia non iuuat, quoties concurrit altera obseruantia in casu contrario.*
55 *In concursu duplicis contrariæ obseruantiæ semper præualere debet ea, quæ est conformis iuris dispositioni.*
56 *Constitutio aliquid demandans intelligitur, rebus sic stantibus.*
57 *Priuilegia concessa pro fauore, & ampliatione, retorquenda non sunt in odium, & diminutionem.*

Pactum

58 *Pactum redimendi, seù extinguendi Officia Secretariatuum non legitur expressè conuentum in Constitutionibus Innocentij Octaui, & Pij Quinti; sed tantùm in eis supponitur redimendi facultas.*
59 *Non est verisimile Beatum Pium derogare voluisse dispositioni iuris communis.*
60 *Pretium, & fructus Officiorum sunt in commercio, ideòque quoad commoditatem, & emolumenta alienari possunt, etiam sine licentia Papæ.*
61 *Titulus potest residere penès vnum, & dominium penès alterum.*
62 *Consensus Papæ in Officiorum resignatione requiritur ad hoc, vt Papa sciat per cuius obitum Officium sit vacaturum.*
63 *Verbum* habuisse *comprehendit eos, qui simplicem insistentiam, vsum, & detentionem de facto acquisiuerunt.*
64 *Gratia perficitur ex sola signatura Papæ.*
65 *Etiam si super ea facta non fuerit litterarum expeditio.*
66 *Et si postea Papa moriatur gratia non expirat.*
67 *Dictio* quauis *omnes casus, etiam improprios, complectitur.*
68 *Litterarum expeditio super gratia signata, tempore non suspecto, nullo modo potest impediri.*
69 *Pacta apposita ab habente potestatem legis condendæ vim legis habent.*
70 *Post contractus perfectionem non est amplius locus pœnitentiæ.*
71 *Diligentia omissa non obstat, si adhibita profutura non erat.*
72 *Sub Principis publica fide quemquam decipere, & eludere non conuenit.*
73 *Solutio facta de moneta proximè reprobanda, sciente debitore, eum non liberat.*
74 *In suppressione huiusmodi Secretariatuum senes non sunt excludendi à pretij consecutione.*

R. P. SOluendum est integrum pretium, quod quilibet Secretarius in emptione Officij erogauit; siquidem clara, & litteralis est dispositio Bullæ Beati Pij Quinti, in qua statuitur: *Collegium Secretariorum nullo tempore extingui posse, nisi restitutis priùs singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos* 1 *Officia emisse, aut habuisse constiterit*, Ideòque cessat omnis interpretationis quæstio, & inanis est omnis disputatio, dum habemus casum legis expressum *Ripa in respons. super ff. vet. tit. de Iur. Gent., & ciuil. respons. 4. num. 7. vers. vltimo quod moror Surd. consil. 100. num. 13. Rota in Anconitana Bonorum 24. Maij 1660. §. Ex quo coram Reuerendissimo Beuilacqua.*

Nec dicta Constitutio Beati Pontificis, & restitutio pecuniarum in ea demandata restringi potest ad pecunias solutas ipsi Datariæ, itaùt non comprehendat maius illud pretium, postea inter resignantem, & resignatarium conuentum, & solutum, quia hæc interpretatio, & hic intellectus repugnat menti, & voluntati Beati Pontificis, nec non litteræ, & contextui litterali, & proprietati verborum ipsius Bullæ.

Etenim Beatus ille Pontifex respexit solùm ad pretium solutum per Secretarios existentes tempore suppressionis, vt illud integrum, & sine diminutione restitueretur eisdem, nulla habita ratione, cui fuisset solutum, quia voluit restitui Secretarijs tunc viuentibus, quæ dictio *tunc* denotat extremitatem tem-2 poris *l. 4. §. fin. ff. de condit., & demonstrat. Soccin. Iun. in l. Gallus in princ. num. 4. ff. de liber., & posthum. Rota decis. 614. num. 52. par. 4. tom. 3. rec.* Voluitque 3 restitui singulis Secretarijs, idest, omnibus Secretarijs, cum dictio illa *singulis* sit vniuersalis, & distribuat actum cuilibet in solidum *Surd. decis. 268. num. 5.* Et quidem voluit, & mandauit restitui integrè, & sine diminutione pecunias per ipsos Secretarios, existentes tempore suppressionis, erogatas in emptione, seù acquisitione Officij, proùt 4 patet ex dictione illa *eos*, ibi: *pro quibus eos Officia emisse*, quæ est personalissima *Barbos. dict. 103. num. 2. Rota decis. 269.* 5 *num. 11. par. 5. rec., & coram Rembold. decis. 596. num. 3.*, & refertur solùm ad proximè nominata *Rota decis. 689. num. 1 coram Cardinali Seraph., & decis. 1125. num. 4. coram Coccin.* Si autem restitueretur

retur solùm pretium solutum Datariæ non restituerentur singulis Secretarijs integrè, & sine diminutione pecuniæ per ipsos erogatæ, sed solùm aliquibus Secretarijs diminutæ restituerentur pe-
6 cuniæ per ipsos solutæ, contra voluntatem Pontificis, & clara verba eiusdem Constitutionis, contra quæ nulla admittitur interpretatio, quæ aliàs esset potiùs destructio legis, seù priuilegij, & si permitteretur, numquam in priuilegijs esset aliquid firmum, vt tradunt *Azor.in tit. moral.Inst. par.1.lib.5.cap.23. quæst.2. Sanchez. de matrim. lib. 8. disput. 1. num. 5. Castropal. oper. moral. tract. 3. disput.4. par. 9. num. 1., et 3. Tamburin. de Iur. Abbat. tom. 1. disput. 16. quæst. 5. num. 3.*

Maximè, quia cum prædicta Officia essent ex sui natura venalia, ac passim recepto pretio solerent resignari; idque optimè innotesceret Beato Pio, in cuius etiam temporibus pluries fuerunt resignata, quinimmò ferè omnia hoc titulo possessa; vtique, dùm in Bulla loquutus fuit de pretio à solis Possessoribus tempore suppressionis viuentibus erogato, nulla facta mentione de eorum Auctoribus, censeri debet voluisse comprehendere etiam illud pretium, quod resignan-
7 tibus erat persoluendum; Immò dicendum est specialiter huic casui prouidere voluisse, tanquam frequentiori, ac magis vsitato ad *Text. in l. nam ad ea 5. ff. de legib.* Et quia aliàs pecuniæ per ipsos erogatæ integrè, & sine diminutione non restituerentur, prout voluit ipse Beatus Pontifex.

Quod etiam clariùs patet, considerando, quod in concessione facta Collegio in eadem Bulla de Officio primo vacaturo, tributa fuit licentia illud vendendi pretio currenti, tempore vacationis, quamuis in magna summa excederet valorem scutorum 5500. auri, pro quibus fuit facta concessio, signum euidens, quod demandando postea Beatus Pontifex restitutionem integram, & absque diminutione singulis Secretarijs viuentibus in casum faciendæ suppressionis, voluit includere, & comprehendere etiam eos, qui èmerunt directè à Dataria, eisque restitui pretium, etiamsi maius resignantibus persolutum: præsertim quia aliàs sequeretur, quod vix duobus, vel tribus fuisset pretium restitutum, quia omnes alij habuerunt officia à resignantibus, & pretium non deberetur, nisi ijs, qui, vt fuit dictum, sunt viuentes de prædicto tempore suppressionis, quod fuisse admodum inconueniens, agnouerunt ipsimet Domini Camerales, qui propterea etiam illis, qui à Dataria non emerunt quoddam pretium reddidere.

Vlteriùs venit potissimè ponderandum, quod Beatus Pontifex professus fuit in sua Constitutione augeri priuilegia, Collegio Secretariorum competentia, & tamen iuxtà quantitatem à Dataria receptam; competebat de Iure Do-
8 minis Secretarijs, etiam absque vlla alia declaratione, & priuilegio, cum nequeat Princeps, nec etiam ex iusta causa, onerosam concessionem reuocare, nisi facta priùs integrali acceptorum restitutione, *Capic. Latro consult. 38. num. 9., & seqq. Marta vot. 217. num. Tamburin. de Iur. Abbat. tom. 1. disp. 16. quæst. 12. num. 21., & 22. Actolin. resol. 1. num. 80., & seqq.* Debet igitur Bulla necessariò intelligi, etiam de pretio resignantibus persoluendo, ne aliàs dicatur inutilis,
9 contra propriam naturam Constitutionum, quæ semper debet aliquid contra Ius commune operari. *Alex. cons. 30. num. 2. lib. 7. Crauett. cons. 301. num. 13. Rota decis.339.num.3.par 13.recent.*
10 Præsertim vbi emanarunt per modum priuilegij, quod propriè dicatur contra Ius, *Actolin. resolut. 31.*

Vndè semper in his materijs ea venit
11 capienda interpretatio, per quam priuilegia aliquid operentur, nec reddantur frustratoria, aut sint inutilia, sed vt aliquid concedant, *cap. in his de priuileg. vbi Felin. & in cap. 1., & cap. causa de rescript. Lezan. tom. 1. par. 2. cap. 1. sub num. 54. Tamburin. de Iur. Abbat. tom. 1. disp. 16. quæst. 5. num. 9.* Quamuis
12 priuilegium esset graue, & odiosum, *Nauarr. in Summ. cap. 12. num. 79., & in apologet. de reddit. quæst. 3. memb. 6. num. 3. Suarez. de leg. cap. 23. num. 2.*
13 Immò si etiam, quando agitur de præiudicio Tertij fieri debet lata interpretatio,

ad

ad hoc, vt priuilegium aliquid conferat *cap. Pastoralis de priuileg. Fagnan. in cap. olim num. 24. de verb. signific.* Frustrà 14 autem ex priuilegio conceditur, quod ex dispositione Iuris habetur *Gonzal. ad reg. 8. gloss. 24. num 149. Coccin. decis. 1889. num. 8.*

Multòque magis, in nostro casu, amplectendus est sensus fauorabilis Domi- 15 nis Secretarijs, quia tractatur solùm de aliquali præiudicio Datariæ, seù Principis, contra quem priuilegia per eum concessa sunt latè interpretanda *cap. olim 16. de verb. signific. l. fin. ff. de Constit. Princip. Fontanell. decis. 476. num. 13. volum. 2. Cabed. decis. Lusitan. 117. num. 5. Rot. decis. 169. num. 27., & decis. 533. num. 22., & 23. par. 14. recent.*

Cessat demum omnis difficultas re- 16 flectendo, quod licet Officia huiusmodi habeantur mediante resignatione prioris Officialis, tamen re vera resignatarius non dicitur recognoscere illorum dominium, & acquisitionem à resignante, sed ab ipso Principe, qui admisit resignationem *Salgad. in labirint. credit. par. 1. cap. 35. num. 20. & infrà R.P.D. de Luca disc. 38. num. 6. vers. Ex ea, & disc. 12. sub num. 8. vers. In Officijs enim de Regal.*, & latiùs distinguendo inter simplicem cessionem factam absque consensu Papæ, ac resignationem secutam auctoritate eiusdem, probauit idem R.P.D. de Luca in suis doctissimis discursibus datis in nostro *Summ. num. 8.*

Et propterea cum resignatarij suum ius ab ipso Principe consentiente metiri 17 dicantur, debent proindè haberi, ac si directè ab ipsa Dataria, non autem ab Officialibus præfatis emissent, vt prosequitur in dictis discursibus R.P.D. de Luca, addens, quod licet Camera verè pretium non habuerit, tenetur ta- 18 men ad illius restitutionem, ne aliàs à publica fide, & praxi ipsius Datariæ remaneant elusi Officiales, quorum causa in concursu debet esse potior propter damnum maius, ac irreparabile per suppressionem illis à Camera illatum, quæ potiùs è contrà dicitur in lucro, stante ingenti vtilitate ex dicta suppressione resultante.

Quamuis autem in supplicationibus non soleat fieri mentio de quantitate pretij, pro quo fuit facta resignatio, non tamen ex hoc valet argui ignorantia in Papa. Tum quia ipse optimè sciebat prædicta Officia ex auctoritate Innocentij VIII. esse de sui natura venalia; tum etiam, quia sufficit in hac materia 19 scientia Officialis Componendæ, sine cuius fide de resignatione præcedenti non soluebantur pretia Officiorum. Habetur enim hoc casu, ac si ipse Papa sciuisset *Innoc. in c. cum dilecta de rescript. Costa de facti scient., & ignorant. inspect. 72. num. 9., & seqq. Cyriac. controu. 532. num. 29., & seqq., & contr. 533. num. 15. Rota decis. 387. num. 6. par. 3., & decis. 70. num. 23. par. 8. rec.*

Nec obstat quod hoc modo Camera restitueret, quod non recepit, quando Papa ordinando restitutionem videtur voluisse, quod redderetur solùm id, 20 quod accepit propter verbum illud *restituere* importans retrodationem eius, quod fuit habitum: Etenim in Constitutione Piana non habetur respectus ad pretium receptum à Dataria, sed benè ordinatur restitutio, iuxtà quantitatem solutam per Officiales, quia non dicitur deberi restitui pecunias receptas, sed mandatur fieri restitutio de ijs, quæ fuerunt solutæ, vt patet ex illis verbis *nisi restitutis &c. pecunijs pro quibus eos Officia &c. emisse*. Proindèque dum restitutio fieri debet habito respectu solutorum per Officiales, licèt Camera reddat plus, quàm ipsa recepetit, non tamen dicitur impropriari significatio 21 verbi *restitutis*, dummodò reddatur tantùm id, quod fuit impensum, prout Beatus Pontifex ordinauit, quia respectu Secretariorum, qui soluerant verè, & propriè verificatur restitutio.

Idque fortiùs confirmatur, quia dum Papa se retulit ad tempus incertum faciendæ suppressionis, in quo propter verisimilem alterationem, ac variationem valoris Officiorum, videtur impossibile, quod intellexerit de pretio per Datariam recepto, quia ob supradictam facultatem resignandi Officia Secretarijs competentem, & frequentem vsum resignationum, erat impossibile moraliter, quod tempore suppressionis

sionis omnes emissent à Dataria, & hoc optimè sciebat ipse Beatus Pontifex, & nihilominus voluit omnibus Secretarijs restitui pecunias integrè, & sine diminutione, & consequenter etiam illis, qui non emissent à Dataria, vltrà quod, quamuis vellemus referre ad Datariam prædictum verbum *restitutis*, non per hoc læderetur significatio illius, ex quo plus redderetur, quam fuerit receptum, nam esset tali casu accipien-22 dum pro solutione, quia etiam in suo proprio significatu, verbum *restituere* importat idem, quod soluere, vel dare iusta *Text. in l. verbum reddendi* 94. *ff. de verb. signif. & in l. cum quidam* 21. *in fine ff. de legat.* 2. *& in l. Hæres meus* 20. *ff. de legat.* 3. *Soccin. Sen. consf.* 90. *num.* 21. *lib.* 4. *Barbos. dict.* 350. *num.* 2. *Gratian. decis. March.* 147. *num.* 6. *Rota decis.* 77. *num.* 12. *& seqq. & decis.* 90. *num.* 23. *coram Arguell.*

Eoquè faciliùs, quia Officia auctoritate Pontificis resignantur: nàm cum 23 tali casu non soleat fieri ordo directus alicui certæ personæ, solutio, quæ non potest effectuari, nisi mediante fide Ministri Datariæ super resignatione, debet referri ad ipsam Datariam, illique imputari tanquam approbanti personam, cui facienda est solutio; fingitur enim quod resignans officium refutauerit in manibus Principis, itaùt sequatur extinctio, deindeque per actum occultum de nouo constituatur, ac à Principe tradatur resignatario, seù emptori, qui propterea ipsi Principi censetur solutionem facere, à quo officium recepit immediatè, vt cœteris relatis latè firmauit Rota in Romana Locorum Montium 21. Iunij 1671. §. *Quia ex facto coram R. P. D. meo Taya.*

Minùs obstat prætensa obseruantia contraria in nonnullis suppressionibus officiorum exaduerso adducendis, quia, vltrà quod non subsistit in facto, vt constat ex ipsismet informationibus contrarijs R. P. D. de Luca, & D. Aduocati Fiscalis, corruit in iure, cum non doceatur in illis officijs suppressis fuisse ordinatum, proùt in nostris Secretariatibus, quod in casum extinctionis redderetur integrum, & absque diminutione id, quod ab vnoquoque Officiali 24 fuerat in illorum acquisitione erogatum: vt enim obseruantia releuet probari debet indiuidualis in casu præciso, de quo agitur *Gregor. decis.* 451. *num.* 7. *& in recent. decis.* 176. *num.* 45. *par.* 5.

Nullius autem momenti videtur obiectum contra aliquos ex Secretarijs, quos per longum temporis cursum D.O.M. gaudere eorum officijs indulsit, vltrà enim alias responsiones in facto datas, sufficit respondere, quod cum ex Bulla prædicta Innocentij Octaui prohibeatur quælibet imputatio emolumentorum perceptorum in casum secutæ suppressionis, non potest sub tali prætextu impediri integra pretij restitu-25 tio, sed est seruandus tenor priuilegij *Cap. porro de priuileg. Valenzuol. consf.* 43. *num.* 14. *Lotter. de re benef. lib.* 1. *quæst.* 24. *num.* 9.

Ista verò pretij solutio, vtique fieri debet etiam illis, qui mediatè, vel immediatè Officia, mediante solutione valoris de eo tempore currentis, habuerunt per resignationem à donatarijs Pontificum, proùt pariter deberi fuit resolutum, & decisum in dicta Congregatione particulari Prælatorum, nam etiam in ijs verificatur, atque adaptatur Constitutio Piana, quæ cum mandet restitutionem summæ in officiorum acquisitione erogatæ, non respicit, vt supra dictum est, personam, à qua fuerunt acquisita, sed solum loquitur de Officialibus qui pro officijs habendis pretium persoluerunt, & istis mandat restitui pecunias in acquisitione erogatas, & ità eorum tantùm indemnitati consulit. Ideòque parum interest, quod à talibus resignatarijs donatariorum, nihil Dataria receperit, quia semper applicatur eadem responsio superiùs data, quod nempè Bulla Piana loquitur non tantùm indefinitè, sed generalitèr, vt singulis Secretarijs pecuniæ restituantur, quatenùs soluerunt in acquisitione officij, siuè Datariæ siuè resignantibus, quodque ad hoc, vt pretium sit restituendum, nullatenùs postulat, quod fuerit à Dataria receptum; & tamen cum Papa non solum donet

26 donec ipsum officium, sed etiam expressè illius pretium, censetur illud priùs habuisse à Donatarijs, & statim eis restituisse, adeò vt fingatur quod duplex actus interuenerit, solutionis videlicet, ac restitutionis ad *Text. in l. venisse 171. ff. de verb. signific. Rebuff. in l. liberationis col. 1. vers. videlicet eod. tit. de verb. signif. per Text. quos ille allegat. in l. si fundum sub contidione §. Titio ff. de legat. 1. & in l. mulier ff. de condit. caus. dat., & in l. singularia §. si cert. pet., & in l. 3. §. fin. ff. de donat. inter virum, & vxorem.* Hinc *Iacob Rigos. in eadem l. liberationis ff. de verb. signif.* dicit non tantùm eum soluisse, qui pecuniam numerauit, sed etiam, qui liberatus est, &
27 generaliter solutionis verbum significat liberationem quoquomodo factam ex *Text. in l. solutionis ff. de verb. signif.*
28 Hinc condemnatus soluere, soluisse videtur, qui acceptilatione liberatus est, etiamsi nihil dederit *l. si stipulatum ff. de donat.*

Summos autem Pontifices posse do-
29 nare huiusmodi officia, & ipsorum pretium, non videtur posse in dubium reuocari, & ideò passim soliti fuerunt Summi Pontifices huiusmodi Officia vacantia eorum coniunctis, beneuolis, seù de Sede Apostolica benemeritis gratis etiam concedere, vt refert R. P. D. de Luca *Disc. 2. per tot., & præcipuè num. 11.*
30 *de Regal.* Talesque concessiones, seù donationes dicuntur omninò validę, vt latè probat in indiuidualibus terminis Secretariorum Apostolicorum *Castracan. de Societ. offic. cap. 2. num. 19., &*
31 *generalitèr à num. 14., & seqq.* dicens, quod aliàs foret admodùm infelix conditio Principum, quando nihil pro suo libitu donare, seù alienare possent, vnde, semper sustinetur donatio Principis, quando non agitur de bonis donatis cum graui damno ipsius Principatus, & Coronæ, nec de donatione successiua, & habente tractum successiuum, quæ tractu temporis facta sit iniqua, & damnosa Reipublicæ, sed de donatione certæ rei, & certi Officij, facta propter labores pro Sede Apostolica susceptos, & supportatos, & alijs iustis de causis, aliàs misera esset Principum conditio, *Iura diuersa.*

& longè inferior, quàm priuatorum, si
32 non haberent facultatem donandi, aut disponendi de aliquo, & liberalitatem exercendi, & munificentiam, quæ est virtus Principum particularis *Cyriac. contr. 402. num. 40. cum duobus sequentibus. Mastrill. de Magistr. lib. 6. cap. 18. numer. 19. Antun. de Donat. Reg. lib. 1. cap. 4. n. 5. eum seqq. Menoch. cons. 1003. per tot. Castill. de coniect. vltim. volunt. lib. 5. cap. 89. numer. 85. eum seqq., & cap. 17. num. 15., & seqq. Gonzalez. in cap. intellecto num. 1. vers. dixi eum graui Barbos. num. 2. in vers. Quorum plures ff. de iur. iur. Less. dec. 79. num. 2. vers. Hoc intellige, & seqq.*

Et iustæ causæ semper in Principe
33 præsumuntur *Abb. in cap. quæ in Ecclesiarum num. 14. vbi etiam Butr. num. 28. vers. Aut est dubium, & Felin. num. 67. de Constitut. Cagnol. in l. rescriptum sub num. 7. vers. quia semper, & num. 8. propè fin. C. de precib. imper. offeren. Capye. Latro consult. 45. num. 63.*

Et in effectu nolle restituere pretium his, qui emerant à Donatarijs Summorum Pontificum, à quibus non solum Officium ipsum, sed etiam in specie illorum pretium fuit donatum, est improbare, & reuocare illas donationes, quas
34 tamèn, nec ipse Princeps, qui donauit, nec successor potest reuocare, sine competenti pretio, & compensatione *Roman. cons. 352. num. 22. eum seqq. Mattieng. lib. 5. recompilat. tit. 7. lib. 11. gloss. 9. num. 7. eum seqq., & tit. 10. lib. 6. gloss. 1. num. 1. cum seqq. Solorzan. de iur. Ind. tom. 2. lib. 2. cap. 27. num. 47. eum seqq. Peregrin. de iur. fisc. lib. 1. tit. fin. num. 5. Castill. de coniectur. vltim. volunt. lib. 5. cap. 89. num. 91. eum seqq. Burg. cons. 25. num. 46., & seqq; Sess. decis. 79. sub num. 29. vers. Et si dicatur cum seqq.*

Fortiùs verò, hæc omnia militant in hoc casu, quia ipsi in acquisitione persoluerunt integrum pretium tunc temporis valutatum, quod cum factum fuerit bona fide, ac mediante ordine, vt supra dixi, fauore personæ incertæ concepto, & soluibili cum fide Officialis Papæ supèr libera resignatione, absque aliqua
35 notitia personæ resignantis, nimis inconueniens esset, quod modò frauda-

P rentur

rentur eorum pretio, Principe mediante persoluto, cuius publicam fidem secuti sunt, non autem priuati Officialis, resignare debentis, cum quo, vtiquè nihil egerunt, cum ipso solo Principe tractantes, & contrahentes *R. P. D. de Luca disc. 2. num. 10., & 17., & disc. 38. num. 6. vers. Ex ea viua ratione, & vers. Altera de Regal., & in supplemen. cod. tit. disc. 163. num. 12.*, & firmauit *Rota in dicta Locorum Montium 28. Ianuarij 1671. §. Maximè considerato coram R. P. D. meo Taya.*

Ac maius profectò resultaret absurdum, atque inconueniens respectu illorum, qui Officia non habuerunt immediatè per Donatarij resignationem, sed eorum, qui ab ipso Donatario emerunt, quia hoc modo tolleretur illa facilis li-36 bertas, præcisè in his contractibus necessaria, & destrueretur publicum commercium huiusmodi Officiorum, in euidens, & maximum totius Cameræ detrimentum, dùm Officia centiès in alium atque alium translata nondum essent tuti Domini illorum, proùt considerat eadem *Rota in dicta Romana Locorum Montium §. Maximè absurdum.*

Cæterum prædicta restitutio pretij venit facienda addito insuper augumento, ad quod Officia ascendebant de tempore suppressionis, & sic soluendum est pretium currens tempore suppressionis; Officiales siquidem, & Secretarij, qui illa emerunt, cum licentia Papæ, erant verè Domini ipsorum Officiorum, dùm per suppressionem, seù extinctionem eisdem aufertur res propria, & priuantur dominio illius, debetur restitutio iusti pretij, & æquiualentis, seù corre-37 spondentis rebus ablatis. Quando enim Princeps, etiam ex publica vtilitate, & necessitate, aut alia quacumque iustissima causa aufert rem propriam alicui, tenetur pretium illius eidem soluere, & refundere, necnon reficere omnia damna hac occasione passa *Archidiac. in cap. per principalem 9. par. 3. Gozadin. cons. 5. num. 12. Dec. cons. 357. sub num. 6. vers. postremò, Eugen. cons. 50. num. 29. lib. 1. Soccin. Sen. cons. 266. num. 55. vers. Respondeo inprimis lib. 2. Natta cons. 121. num. 16. cum seqq. Roland. cons. 69. num. 16., & seqq. per tot. lib. 2. & cons. 81. num. 2., & seqq., & num. 9., & infrà lib. 3. Peregrin. cons. 16. num. 1. lib. 1. Greuen. ad Gaill. obseruat. 2. lib. 2. conclus. 56. considerat. 2. per tot. Valasc. consult. 22. num. 6. Tapia in rubr. de constit. Princip. cap. 1. num. 75. Matteng. lib. 5. recompilat tit. 10. lib. 6. Petr. de potest. Princ. post cap. 32. in 7. quæst. num. 49., & seqq. fol. mihi 143. Mastrill. de magistrat. lib. 3. cap. 4. num. 352., & seqq. Cancer. par. 3. cap. 3. num. 83. Solorzan. de iur. Ind. tom. 2. lib. 2. cap. 27. num. 55. & seqq. Oliua de foro Eccles. par. 2. quæstion. 35. num. 16. Gratian. discept. 891. num. 12. vers. Additur, & sub num. 29. cum duobus seqq. optimè Mant. consult. 49. sub num. 9. vers. Et quanto al primo cum duobus seqq. Gregor. Accac. de priuil. iur. ciuil. lib. 3. cap. 6. num. 16. Antun. de donat. reg. par. 2. lib. 1. cap. 2. sub num. 20. in fine vers. Hoc autem casu cum seq.* vbi teneri Principem auferentem rem alicui ex publica causa soluere pretium, & æstimationem rei, & condignam præstare satisfactionem, *& cap. 13. num. 11. vers. confirmatur Pheb. decis. 94. num. 3. 7., & 9.*

Et in terminis suppressionis Officij 38 *Franc. Marc. decis. 383. num. 2., & seqq. per tot. par. 1. quem refert, & sequitur Fragos. de Regim. Reipub. Christian. par. 1. lib. 3. disput. 5. num. 42. propè principium, & vers. idem intelligo, & vers. idem addo.*

Debetur itaque pretium currens tem-39 pore suppressionis, quia pretium iustum æquiualens, & correspondens damno, quod patitur quilibet de Collegio ob suppressionem eiusdem, illud dicitur, & reputatur, quod non ex præterita emptione, sed ex præsenti æstimatione constituitur *ad text. in l. 3. §. Diui ff. de iur. fisci gloss. in l. fin. verbo potest valere C. de pact. Roland. cons. 71. num. 14., & seqq. lib. 3. Berous. cons. 177. num. 15., & seqq. lib. 2. Peregrin. de Iure fisci lib. 6. tit. 4. num. 8. vers. Intellige iustum pretium Gratian. discept. 545. num. 9., & discept. 766. num. 40. & seqq.*

Ea ratione, quia tàm augumentum, 40 quàm detrimentum pretij, quod regulariter euenit ex longo temporis interuallo,

uallo, vel maiori, aut minori pecuniarum affluentia, semper cedit damno, vel beneficio illius, qui principale pretium, seù peculium impendit, & est Dominus *l. si conuenerit, & l. etiam in fine C. de iur. dot. Rota coram Carill. decis.* 148. *sub num.* 4. *vers. Vnde fit, & in puncto Officiorum vacabilium decis.* 179. *num.* 1., *& seqq. par.* 15. *recent.*, *& in Romana Officij Cursoratus* 15. *Februarij* 1675. §. *Ex quibus sequitur coram R. P. D. Vbago*, & in nostris præcisis terminis optimè probat *Fagnan. in cap. ex epistolæ num.* 10. *vers. Deueniendo ad primum cum seqq. de probat.*

Et sicuti pretium dictorum Officiorum 41 erat incertum, & poterat etiam decrescere, quo casu damnum spectasset ad DD. Secretarios, qui contenti esse debuissent de pretio currenti, licet minori pretio anteà soluto, ità ad eosdem quoque debet augumentum spectare *l. secundum naturam ff. de reg. iur. l. Id quod in fine ff. de priuil.*, *& com. rei vendit. Rota coram Carill. dicta decis.* 148. *num.* 6., 42 *& seqq.* Aliàs esset in potestate Principis beneficium temporis consequi, & eiusdem incommodum, aut detrimentum recusare, quod est contra iustitiam, vt in specie aduertit *Bim. conf.* 224. *in fine vers. quod & adde.*

Atque hæc comprobantur exemplo 43 euictionis, nam euictione sequuta restituendum est pretium currens de tempore euictionis, non illud, quando fuit facta venditio *l. euitare la* 2. *ff. de euict. l. si Titius ff. de action. empt. Bart. in l. Titius la* 1. *in* 2. *notab. ff. de constit. pecun. Surd. cons.* 52. *num.* 50., *& seqq. Rota decis.* 13. *num.* 1. *par.* 4. *diuers.*, *& in rec. dec.* 227. *num.* 3., *& seqq. par.* 4. *tom.* 2. *& coram Bich. decis.* 291. *num.* 13., *& decis.* 314. *num.* 2.

Proùt etiam in retrouenditione, quan-44 do aliter non esset conuentum, attenditur pretium attento tempore retrouenditionis, non autem tempore pacti, seù promissionis de retrouendendo *Bald. in l.* 1. *num.* 30. *C. com. de leg. Surd. d. cons.* 52. *num.* 47. *vers. postremò si dicatur cum seqq. Menoch. cons.* 606. *sub num.* 28. *vers. Et accedit, Hermosill. ad Lopez. tit.* 5. *l.* 42. *gloss.* 1. *sub num.* 5. *vers. quid si Iura diuersa.*

venditio, & in terminis per hæc similia, & alia argumenta sic arguit, & docet *Menoch. d. cons.* 606. *per tot.* & in terminis indiuidualibus *Fagnan. in d. cap. ex epistolæ num.* 12, *& seqq.*, *& signanter num.* 16. *de probat.*

Nec quidquàm facit, quod huiusmodi Officia reputentur, & connumerentur inter ipsius Principis regalia, proindeque non cadant in commercio priuato, sed sint, & reseruata remaneant ipsi soli Principi, quia hoc tantùm procedit quoad titulum, & eius substantiam, nec non dispositionem de vna in aliam personam, non autem quoad pretium Officiorum, eorumque commoditates, & fructus, & ea omnia, quæ concernunt, 45 & respiciunt simplex interesse bursale. Respectu enim horum omnium dicta Officia habentur, & reputantur tamquam patrimonialia, & regulantur adinstar bonorum merè allodialium, & absolutè liberorum, vt benè distinguit *Gratian. discept.* 670. *num.* 12. *cum seqq.*, & benè pariter *Rota decis.* 395. *num.* 8. *cum duobus seqq. vbi multos refert par.* 18. 46 *rec.* & Princeps non potest auferre sine compensatione dominium, & Ius priuati, siuè illud directum sit, siue vtile *Antun. de Donat. Reg. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 2. 47 *num.* 19. *vers. quod de plenitudine*, & quod non possit auferre Officium *idem Antun. d. par.* 2. *d. lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 12. *Solorzan. de iur. Ind. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 27. *num.* 55. *Mastrill. de Magistr. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 352., *& seqq. Cabed. decis.* 20. *num.* 5. *par.* 2. *Martin. Mager. de Aduocat. Armat. cap.* 6. *num.* 190. *cum seqq. Rouit. cons.* 69. *num.* 51. 53. *lib.* 1. *Noguerol. allegat. fiscal.* 119. *num.* 18. 20.

Non obstat quod Princeps per viam 48 legis ex causa publicæ vtilitatis possit Ius, & Dominium Priuatorum auferre absque solutione pretij, aùt alterius compensationis ex *Capyc. Latr. decis.* 188. solita exaduerso adduci, quia non potest considerari vniuersalitas in suppressione Secretariatuum, sicuti, nec 49 publica vtilitas, nam publica vtilitas, & necessitas ad effectum, vt propter eam possit per viam legis dominium, & Ius alterius auferri, absque solutione pretij, debet esse talis vt nisi ei ità, aut hoc

P 2 tantum

tantum præciso modo occurratur, alitèr fieri non possit, vndè timeretur periculum in publico Principatus, seù Regni statu, vt declarat *Antun. de donat. Reg. tom. 1. par. 11. cap. 11. num. 68. cum seqq. Greuen. ad Gail. conclus. 56. num. 6. & 8. lib. 2. Larrea allegat. fiscal. 3. nu. 26.*

50 ità vt non sufficiat præiudicium aliquorum, nec vtilitas Patrimonij fisci *Mastrill. de Magist. lib. 3. cap. 4. num. 346. Antun. de donat. Reg. d. lib. 1. d. cap. 11. sub num. 32. vers. Intellige cum seqq. Solorzan. de Iur. Indiar. tom. 2. lib. 2. cap. 27. num. 70. cum seqq.*

Dicta autem decisio 188. *Capyc. La-*
51 *tr.* non applicatur casui nostro, quia loquitur in contractu habente tractum successiuum, & ab initio læsiuo, seù tractu temporis facto iniquo, qui potest reduci ad æquitatem, & quia Regia Camera coacta fuerat tumultibus popularibus Gabellas, destinatas pro soluendis fiscalibus, tollere, & consequenter deficiebant in illo casu redditus destinati
52 pro fructibus, quibus propterea sublatis, rectè potuit diminui redditus fiscalium, vt sæpè contingit in fructibus Locorum Montium, etiam hìc in Vrbe, vt
53 per *R. P. D. de Luca Disc. 103. de Regal.* & contractus successiuus semper potest per Principem reduci ad æquitatem, & iustitiam, si tractu temporis sit factus iniquus *cap. sugestum, cap. dilecti de Decim. Solorzan. de iur. Indiar. tom. 2. lib. 1. d. cap. 27. num. 72.*

Et paritèr non applicantur exempla de locis montium, ac de quibusdam Officijs Cappellæ Pontificiæ, alijsque similibus; quo enim ad loca montium militat ratio omninò diuersa, quia nempè in earum erectione constituitur quantitas fixa pro restitutione; & vlteriùs de illis Camera nunquàm successiuè disponit post primam venditionem, quia non sunt vacabilia, proùt sunt huiusmodi Officia, quæ cum non habeant pretium fixum, semper à Dataria fuerunt vendita pretio currenti, quod proinde dicitur ab ea approbatum, neque hodie potest impugnari; & quoad alia Officia suppressa, sufficit dicere, quod, vel non constat, de tempore suppressionis illorum, pretium esse auctum, vltrà illud, quo fuerant à singulis Officialibus empta, vel non habebant æquales redditus, ex quibus, prout in nostris Officijs, æquale pretium constitueretur: vndè non mirum, si in eis fuit facta restitutio de solutis tantùm Cameræ, quod è conuerso in suppressione Montium vacabilium facta à sanctæ memoriæ Alexandro Septimo, quia licèt in ijs Camera receperit sola scuta 100. in venditione, quia tamèn eorum pretium fuerat de tempore suppressionis auctum, & redditus erant omninò æquales, prout in Officijs Secretariatuum, fuit restitutum pretium, quod de eodem tempore currebat, ad rationem nempè scutorum 150. pro quolibet,
54 ex quo fit contrariam obseruantiam, in prædictis Officijs Cappellæ Pontificiæ, non esse attendendam in concursu alterius nostræ contrariæ, ac claræ obseruantiæ *Rota decis. 433. num. 35. par. 9. tom. 2. recent.* Præcipuè dum exempla exaduerso allegata contrariantur supradictæ dispositioni Iuris, secundùm
55 quam restitutio debetur iuxta pretium currens, hoc namquè casu semper ea præualere debet obseruantia, quæ cum Iure est conformis *Honded. cons. 53. num. 29. lib. 1. Spad. cons. 24. num. 11. lib. 1. Rota decis. 336. num. 6. par. 5. recent.*

Constitutio demùm supradicta Beati Pij minimè contrariatur huiusmodi restitutioni faciendæ iuxtà valorem currentem, quatenùs enim disponit esse restituendum pretium, per singulos Secre-
56 tarios erogatum, intelligenda venit, dummodò maius pretium non fuerit auctum, & tempore redemptionis maiori pretio vendi, & emi non potuerit, vt respondet *Fagnan. in d. cap. ex epistolæ sub num. 13. vers. idque non obstante pacto cum duobus sequentibus de probat.* Itaut verba constitutionis intelligantur præsuppositiuè, & fauore Secretariorum, vt non possit minus pretium restitui, quàm fuerit solutum, & pro quo Officiales Secretariatus habuerint, sed non tollantur, quin debeat persolui maius, si tempore redemptionis sit maius, ne redemptio fiat cum damno ipsorum Se-
57 cretariorum, & Constitutio ipsorum fauore, & pro ampliatione priuilegiorum con-

condita, retorqueatur in odium, & operetur diminutionem contrà *Text. in l. hac saluberrima C. de Præposit. Agent. lib. 12. vbi Bartol. num. 2., & Ioan. de Platea in 2. notab. Iason. cons. 59. num. 9. & seqq. lib. 3. Alex. cons. 32. num. 2., & seqq. lib. 5. Honded. cons. 71. num. 54. lib. 2. Rota in recent. par. 4. tom. 3. decis. 715. num. 7.*

Eòque magis, quia tàm dicta Constitutio Beati Pij, quàm illa fel. recordationis Innocentij Octaui non continent conuentionem super redemptione, & extinctione facienda, quasi ità fuerit conuentum cum Secretarijs, sed solùm se habent præsuppositiuè, vt tradit *Fagnan. in d. cap. ex epistolæ num. 10. de probat.* Ideòque extinctio, & restitutio pretij facienda est iuxtà dispositionem Iuris communis, ità exigente, vt dicitur, publica vtilitate, & necessitate, cui non est verisimile illum B. Pontificem derogare voluisse, & ità præiudicate Secretarijs, vt augumentum pretij restitui, & solui non deberet, quod aliàs sublata Bulla habere debuissent, ex latè superiùs adductis.

58

59

Ex quibus omnibus patet esse superfluam particularem disputationem super Officijs D. Equitis Acciaioli, R. P. D. Cursij, & D. Abbatis Lecci, & D. Marchionis Ruspuli, cum sit restituendum pretium iustum omnibus, secundum valorem Officiorum tempore extinctionis. Cæterum quando disputatio esser suscipienda, venit profectò definienda fauore dictorum DD. Officialium.

Et quidèm, quoad D. Equitem Acciaiolum nihil videtur obstare, quod periculum vitæ in ipsum non fuerit translatum per licentiam Papæ, quia memorata Constitutio Beati Pij non dicit esse restituendum pretium illi, qui titulum Officij, eiusque Dominium acquisiuerit cum auctoritate Papæ, vel Datariæ, sed illi, qui Officium emerit, aut aliter habuerit; Officia autem possunt emi, & vendi, etiam absque titulo, & translatione periculi vitæ, quia respectu pretij, & fructuum sunt in commercio, etiam absque licentia Papæ *Gratian. discept. 660. num. 16., & seq. Salgad. in Labyrint. Credit. par. 1. cap. 35. num. 5. R. P. D. de Luca disc. 2. num. 8., & disc. 4. nu. 8. & disc. 11. num. 3., & seqq. de Regal. Rota decis. 114. num. 9. cum seq. post Merlin. de pignor., & decis. 116. num. 13. & seqq., & decis. 126. num. 12. cum seqq. par. 13. recent.* Non est enim inconueniens, quod titulus sit penes vnum, & dominium penes alterum, vt cæteris relatis notat *Salgad. dicta par. 1. cap. 35. num. 11.*

60

61

Dum autèm Beatus Pius concessetit priuilegium vt deberet restitui singulis Secretarijs integrum pretium solutum, respexit illorum bursalem commoditatem, non autem ad periculum vitæ, & in cuius essent dominio, respectu tituli, ipsa Officia, cum hoc parùm intersit Papæ, cuius consensus requiritur solùm vt possit sciri per cuius obitum Officium sit vacaturum, vt aduertit *Rota dec. 116. vers. cessat difficultas cum seq. par. 4. tom. 2. recent.*

62

Idque præsertim, attento verbo illo generali *Habuisse* per quod veniunt in priuilegio comprehensi; nedum illi, qui totale dominium Officij, sed etiam qui simplicem insistentiam, vsum, ac de facto detentionem illius acquisiuerint, *l. Stipulatio ista 38. §. Habere ff. de verb. obligat. l. Id apud 143. ff. de verb. signif. l. 1. ff. de vi, & vi armat. Decian. cons 108. num. 32. lib. 3. Bartol. de clausul instrum. caus. 26. Gloss. 4. num. 2., & 3. Rota decis. 44. num. 1. coram Vbaldo.*

63

Verùm tollitur omnis amaritudo, quia Supplicatio D. Equitis fuit vsque de anno 1675. per san: mem: Clementem Decimum signata, & consequentèr habuit suam perfectionem, quæ in gratijs recipitur ex sola Signatura Papæ *Cassad. decis. 2. sub num. 10. de pension. Rota coram Merlin. decis. 281. num. 11., & 12., & coram Zarate decis. 34. nu. 27. cum sequentibus, & in recent. decis. 562. num. 2. par. 3., & decis. 121. num. 6. par. 12.* Etiamsi deindè super ea non fuerit vlteriùs facta expeditio litterarum *Rota decis. 585. num. 2. par. 1., & decis. 267. num. 4. par. 4. recent., & decis. 465. num. 10., & seq. coram Peutinger.* Adeò vt licèt interim moriatur Papa, qui gratiam concessit, non tamèn ea dicitur expirare *Gabriel. cons. 1. num. 1. de* præ-

64

65

66

præben. Cyriac. contr. 58. *num.* 5., *& seq. Gonzal. ad regul.* 8. *gloss.* 12. *num.* 44., *& seqq. Rota dicta decis.* 121. *num.* 6., *& sequentibus par.* 12. *recent.*

Et quando etiam remaneret aliquis scrupulus, ille prorsùs remoueretur ex pluribus, atque reiteratis instantijs per eumdem D. Equitem factis pro admissione nouæ resignationis, quæ vtique non potuit denegari sub prætextu, quod Collegium tunc esset de proximo supprimendum, quia Bulla Innocentij Octaui prohibet expressè quauis ratione per Romanum Pontificem denegari, vel differri receptionem Resignationum huiusmodi Officiorum, in hac autem prohibitione certum est etiam hunc casum futuræ suppressionis comprehendi, dum 67 Papa vsus fuit dictione vniuersali *quauis*, de cuius natura est omnia includere, & nihil excludere, sed immò casus etiam improprios amplecti, vt cœteris relatis tradit *Sanctorell. var. resolut. quæst.* 48. *num.*39., *& vltrà eum Barbosa dict.*317. *num.* 1., *&* 6.

Fortiùs verò, quia cum supplicatio 68 esset signata tempore non suspecto à Pontifice immediatè antecessore; proindè expeditio litterarum nullo modo impediri, & denegari poterat, etiam post sex menses, & quandocumque *Mandos. ad reg.* 10. *Cancell. quæst.* 4. *num.* 8., *& seqq. Cochier. num.* 8, *Ameyden. de stylo Datariæ cap.* 12. *num.* 17.

Vltrà quod sicuti Camera, etiam post illum incertum rumorem de futura suppressione fuisset lucrata pretium Officij hoc medio tempore vacantis, ità pariter debebant Officiales potiri eisdem priuilegijs, & pactis correspectiuis ab periculum amissionis Officij, quorum intuitu contraxerant; eòque magis, dum præ- 69 dicta pacta fuerant apposita ab habente potestatem legis condendæ: proindeque vim legis haberent *Bartol. in l. Cæsar* 15. *num.* 3. *in prima lectura ff. de public., & vectigal. Capyc. Latro decis.*191. *num.*39.

Quo verò ad R. P. D. Cursium, & Dominum Abbatem Leccium nihil pariter obstat asserta mala fides, & negligentia in procurando non solutionem pretij, quia, vt benè respondetur in facto, mala fides tollitur, ex quo, antequam aliquis tractatus, vel rumor suppressionis in Vrbe auditus fuerit, iam fuerat perfecta emptio Officij, & ordo traditus Eminentissimo Chisio venditori: Proùt etiam remouetur negligentia ex diligentijs adhibitis pro recupetando dicto ordine, quæ tamen etiam, vbi deficerent, nihil officeret, quia illæ non erant profuturæ, nam post contra- 70 ctum perfectum non licet ampliùs vni partium pœnitere, vt est satis notum, & disponit *Textus in l. hæc venditio in principio ff. de contrahend. empt. cum alijs abundè relatis per Rotam decis.* 408. *num.* 58., *& seq. par.* 16. *recent.* Quando au- 71 tem diligentia non est profutura, etiamsi fuerit ommissa numquam obstat *Rota decis.*37. *num.* 10., *& decis.* 457. *num.*6. *coram Pan.*, *& in recent. decis.* 567. *num.* 6. *par.* 1.

At remouetur quælibet difficultas, quia resignatio prædicti Officij fuit priùs longo tempore discussa in Congregatione particulari, an esset liberè admittenda, vel ne pto scutis 23000., & deindè liberè admissa, & absque vlla præseruatiua pretij, quod paulò post ob proximam suppressionem iterùm debebat à Dataria restitui; Ideòque patet, quod dictum pretium fuit à Dataria approba- 72 tum, ac per consequens nequit ab ipsa impugnari, ne aliàs emptores, qui sub publica fide Principis, ac mediante signatura Sanctissimi contraxerunt, decepti, ac elusi remaneant contra *Text. in l.* 1. *C. de his, qui ven. ætat. impetr. Panzirol. consil.* 20. *sub num.* 14. *Crauetta consil.* 732. *num.* 6. *Cyriac. contr.* 291. *num.*29., *&* 30., *& considerat. R. P. D. de Luca in dicto discursu dato in nostro Summario §. finali.*

Et quidem nimis inconueniens videtur, quod idem Officium externo die per Cameram in scutis 23000. appretiatum, hodie in tertia parte valoris de- 73 crescat ob factum ipsius Cameræ, quæ hoc modo fefellisset emptores, sicuti dicitur de eo, qui vult soluere pecuniam, cuius immineat reprobatio, sciente debitore *Grattan. discept.* 260. *num.* 19. *Royas decis.* 405. *num.* 2.

Quo demùm ad Dominum Marchionem Ruspulum nihil obstat grauis illius

ætas

ætas, propter quam denegatur à Ca-74mera restitutio pretij; quoniam ista difficultas, etiamsi in cæteris Officijs vacabilibus posset considerari, vtique in hisce Secretariatibus fuit sublata per Innocentium Octauum in sua Bulla erectionis. Etenim dum ibi voluit Summus Pontifex, vt resignationes Secretariatuum deberent à Dataria admitti, ac recipi, etiamsi Officiales ipsi infirmi, ac verisimiliter infrà viginti dierum spatium decessuri forent, ac decederent, nequit profectò sub huiusmodi prætextu retardari Domino Marchioni restitutio pretij in hoc casu suppressionis, in quo potiùs militat maior ratio, propter quam est omninò facienda eadem restitutio, quia nempè, cum suppressio fiat voluntariè à Papa, cessat ille timor præsumptæ fraudis, ac præiudicij Datariæ, ob quæ fuit introductus stylus non admittendi resignationes in Officialibus senibus, & de breui morituris, atque aliàs sequeretur, quod absque aliqua eorum culpa, miseri senes lugerent ammissas suas facultates, dum priuati remanerent Officio, pretio, & emolumentis, quod esset nimis absurdum, nec vnquam aliàs practicatum, nec minus vnquam à Camera prætensum, vt patet ex alijs suppressionibus antecedenter factis, & præcipuè ex suppressione Officiorum Cappellæ, ac Montium vacabilium in Pontificatu fel. mem. Alexandri Septimi, in quibus, etiam senibus cuiuscumque ætatis, fuerunt restituta pretia Officiorum, prout in nostro casu fieri speramus.

Quare &c.

Io. Baptista Arrigus Aduoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATVVM APOSTOLICORVM.

SECVNDA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio clara est veluti lex seruanda.*
2 *Verbum* restituere *importat obligationem restituendi acceptum, declara, vt num.* 12.
3 *Verbum* habere *comprehendit omnes modos acquisitionis, & num.* 52.
4 *Dictio* singulis *actum tribuit cuilibet insolidum.*
5 *Actus regulari debet iuxta tempus, quo sortitur effectum.*
6 *Dictio* tunc *denotat extremitatem temporis, in quo actus consumatur.*
7 *Dictio* eos *est personalissima.*
8 *Priuilegium contra concedentem latissimam recipit interpretationem.*
9 *Eius verba non debent restringi ad tempus concessionis, sed latissimè se protendunt.*
10 *Resignatarius obtinet officium à Dataria, non à resignante, ad instar resignationis beneficij, seù translationis pensionis.*
11 *Papa scire censetur, quod scit eius minister.*
12 *Verbum* restiuere *aliquando importat emendationem, vel satisfactionem damni.*
13 *Obseruantia est optima interpres omnium dispositionum.*
14 *Etiamsi verborum intellectus esset violentus, improprius, & de iure non tenendus.*
15 *Interpretatio admittitur in dispositione dubia, non autem in clara.*
16 *Papa potest donare, & gratis disponere de Officijs.*
17 *Principum miserrima esset conditio si donare nequirent, & eorum donationes à successoribus reuocarentur.*
18 *Gregorius Decimusquintus sexagintaduo Officia donauit eius consanguineis.*
19 *Officia vacabilia ex decreto Papæ fieri possunt patrimonialia, & hæreditaria.*
20 *Princeps de potestate ordinaria non potest donationem à se, vel antecessore factam reuocare, seù limitare.*
21 *Maximè si sit perpetua, & irreuocabilis.*

Et

22 *Et si dictam donationem reuocat, tenetur integrum valorem refundere.*
23 *Papa donando officium, fingitur recepisse à donatario pretium, illudque posteà eidem restituisse.*
24 *Resignatarij talium Officiorum dicuntur contraxisse cum Principe, eumque solùm in auctorem cognoscunt.*
25 *Officium non potest tolli à possessore, licet prædecessor iniustè Officium habuerit.*
26 *Publica fides, & commercium non patitur, quod emens officia teneatur gradatim vsque ad originem primæ acquisitionis inquirere, an pretium fuerit Datariæ solutum, vel à Principe primo Officiali donatum.*
27 *Supremi Principes ad legem honestatis, & vrbanitatis adstringuntur.*
28 *Quod Princeps possit per viam legis generalis, & ex causa publicæ necessitatis, & vtilitatis concessiones gratuitas, etiam pretio non restituto reuocare, est opinio controuersa, & sententia negatiua est verior.*
29 *Cum Princeps remisit partes ad Iudicem, signum est legem condere noluisse.*
30 *Concessiones gratuitæ tunc per legem generalem reuocari possunt, quoties aliter publicæ vtilitati consuli nequit.*
31 *Lex non dicitur vniuersalis, quando tantummodò respicit certas, & determinatas personas.*
32 *Decis. Capic. Latr.* 188. *quomodo intelligenda.*
33 *Princeps, supprimens officium ex causa publicæ vtilitatis, vel necessitatis, tenetur iustum pretium persoluere.*
34 *Iustum pretium dicitur currens de tempore suppressionis, non illud, quo de præterito empta fuerunt Officia, &* num. 36., & 37.
35 *Lucrum*, & *detrimentum cedere debet periculo Domini.*
38 *Pretium Officij concernens interesse bursale est in commercio, ad distinctionem pretij concernentis dominium directum.*
39 *Obseruantia ad hoc vt releuet, debet probari in casu indiuiduali.*
40 *In dubio est pronunciandum contra fiscum.*
41 *Resolutio Principis emanata super negotio, de quo plenè cognouit, habet vim legis.*
42 *Verba Constitutionis Beati Pij Quinti demandantis restitutionem pretij, quo officia empta fuisse constiterit, stant demonstratiuè, non taxatiuè.*
43 *Sunt intelligenda rebus sic stantibus.*
44 *Constitutio edita ad amplianda, & augenda priuilegia non debet restringi.*
45 *Debet intelligi vt operetur aliquid vltra ius commune.*
46 *Frustra conceditur ex priuilegio, quod habetur ex iuris dispositione.*
47 *Discretiuus modus loquendi nihil operatur, quoties aliquid fuit ad maiorem declarationem expressum.*
48 *Vna pars dispositionis aliam declarat.*
49 *Dispositio in casu omisso suppletur à iure.*
50 *Officia quoad pretium, & fructus sunt in commercio, & possunt alienari, etiam absque assensu Papæ.*
51 *Expeditio litterarum nil aliud operatur, nisi quod Papa sciat, per cuius obitum sit Officium vacaturum.*
52 *Verbum* habere *verificatur in eo, qui possessionem rei nactus fuit absque dominio.*
53 *Ex signatura Papæ dicitur gratia perfecta, etiam absque litterarum expeditione.*
54 *Resignationis admissio habetur pro impetrata in odium Datariæ eam impedientis, vel differentis.*
55 *Propositum in mente retentum nihil operatur, donec transeat in dispositionem.*
56 *Pacta dispositionis sunt seruanda, quoties sine illis quis non contraxisset.*
57 *Contrahentes non sunt ad imparia iudicandi.*
58 *Fraudis suspicio cessat, quando actus gestus fuit candidè, & sincerè tempore habili.*
59 *Seruandum est, quod fuit concessum, licèt non fuisset concedendum.*
60 *Soluens in moneta, quam sciebat esse reprobandam, non liberatur.*
61 *Post perfectam emptionem non est locus pœnitentiæ.*
62 *Omittens diligentias non profuturas in nihilo præiudicatur.*
63 *Senes, & infirmi æquiparantur.*
64 *Quilibet senex præsumitur viuere quinque annis, vel ad minus per annum.*

Est

R. P. EST ſoluendum pretium, quod vnuſquiſque ex Secretarijs in emptionem Officij erogauit, ita litteraliter diſponente Conſtitutione B. Pij Quinti, in qua ampliando priuilegia huic Collegio ab alijs Summis Pontificibus elargita, inter cætera diſpoſuit, *non poſſe illud ſupprimi, vel extingui, niſi* (ſunt verba præciſa) *reſtitutis pecunijs realiter, & cum effectu ſingulis Secretarijs, tunc viuentibus, integrè, & abſque vlla diminutione pretij, pro quibus eos Officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*:
1 quæ diſpoſitio cum ſit de per ſe clara, venit tanquam lex omninò ſeruanda, *Surd. conſil.* 100. *num.* 13. *Azor. inſtitut. Moral. lib.* 5. *capit.* 23. *quæſt.* 2. *Rota deciſ.* 458. *num.* 11. *part.* 4. *tom.* 2., & *deciſ.* 438. *num.* 6. *part.* 9. *recent.*

Nec applicari poteſt interpretatio exaduersò data, quod ſcilicèt illud ver-
2 bum *reſtitutis* importet obligationem reſtituendi ſolummodò pretium, quod Camera recepit, & ſic non ſit curandum de maiori quantitate ſoluta reſignatarijs; Huic enim interpretationi contrariatur amplitudo eiuſdem diſpoſitionis, ſiue illius integrum contextum, ſiue per partes, ſiue rationes examinemus.

Et ſanè dum B. Pontifex, mandauit *reſtitui pecunias, quibus Officia emiſſe, vel habuiſſe conſtiterit*; vtique patet eum conſideraſſe, non ſolum caſum emptionis immediatè à Camera faciendæ, ſed alium quemcumque modum, etiam per
3 reſignationem acquirendi, cum talis ſit vis illius verbi *habuiſſe*, quod magis latè patet, quam emere, & comprehendit alios modos acquiſitionis *l. ſtipulatio iſta §. hæc quoque verbo habere*, & ibi *Gloſſ. ff. de ver. obligat. l. id apud ſeſſ. de verb. ſignificat. Gloſſ. in l. habere verbo emerit eodem titulo*.

Idque ad oculum demonſtratur ex eo, quod ante præfatam diſpoſitionem dedit Collegio facultatem vendendi Officium primo loco vacaturum, pretio currenti tempore vacationis, ſicque dum poſtmodum voluit ſingulis reddi pretium, quo conſtiterit Officium emiſſe: vel dicendum eſt, quod etiam reſtituendum eſt pretium ei, qui Officium emit à Collegio, & ſic patet diſpoſitionem Bullæ non reſtringi ad eos, qui immediatè acquiſiuerunt à Dataria: vel ſi iſti pretium non eſſet reſtituendum, ſequeretur intolerabile inconueniens, quod non omnibus Secretarijs, ſed ſolùm aliquibus pecuniæ reſtituerentur contra expreſſam voluntatem Summi Pontificis, qui demandando reſtitutionem *ſingulis* voluit omnes pariformiter
4 comprehendere, cum dictio *ſingulis* actum attribuat cuilibet in ſolidum, & indiſtinctè omnes eodem modo, determinat *Bald. conſil.* 461. *num.* 6. *lib.* 1. *Barboſa dict.* 372. *num.* 1. *Marta de clauſulis par.* 1. *clauſula* 360. *num.* 2. *Surd. deciſ.* 268. *num.* 5.

Stringit fortiùs argumentum, ſi aduertatur, quod de tempore, quo emanauit dicta Bulla plures ex Secretarijs viuentibus poſſidebant Officia acquiſita mediante reſignatione; Notumque erat Beato Pontifici, quod cum huiuſmodi Officia eſſent venalia, poterant tractu temporis ferè omnia reſignari. Hinc enim ſequitur, quod dum reſtitutio eſt facienda de tempore ſuppreſſionis, id intelligi debet fauore Officialium, qui tali tempore Officia haberent, nec eſt facienda inter eos vlla diſtinctio; cum
5 ſemper actus regulari debeat iuxtà tempus, quo ſortitur effectum *Bald. in l. Tutoribus ff. de teſtamentaria tutela*, & benè ad rem noſtram reſpondit *Rota coram Coccino deciſ.* 1591. *num.* 49., & *deciſ.* 614. *num.* 52., & *ſeqq. par.* 4. *tom.* 3. *recent.*

Et ſine argumentis probat litteralis diſpoſitio concepta illis verbis *Secreta-*
6 *rijs tunc viuentibus*, quia dictio *tunc* denotat extremitatem temporis, in quo actus conſumatur *Surd. deciſ.* 207. *num.* 16. *Rota coram Vbaldo deciſ.* 637. *num.* 3., & in terminis regulandi valorem Officij venalis pro intelligentia alterius Conſtitutionis Apoſtolicæ *Rota deciſ.* 197. *num.* 5., & *ſequenti part.* 15. *recent.*

Prædictis verbis ſubſequuntur alia, non minùs clara, videlicèt *pecunias*,
7 *quibus eos emiſſe, &c.* ly enim *eos* oſtendit perſonas, de quibus Pontifex intellexit, cum ſit perſonaliſſima, & referatur ad perſonas ſuperiùs nominatas, & expreſ-

Iura diuerſa. Q ſas;

sas; & sic ad viuentes de tempore suppressionis, *Barbos. dict. 103. num. 2. Rota coram Seraph. decis. 689. num. 1. Vbald. decis. 256. num. 4. Coccin. decis. 1125. num. 4.*

Nec potest aliter res habere, nam si in casu suppressionis pretium restituendum restringi deberet ad illud receptum à Dataria, Summus Pontifex nihil per priuilegium concessisset, quia iam de iure Dataria tenebatur restituere pretium, quod recepit, & in hac parte nulla particulari constitutione indigebat Collegium; quare dum Beatus Pius voluit augere priuilegia, & mandauit restitui pretium, vtique dici debet, quod id voluerit etiam respectu illorum, qui à Dataria non emerunt; priuilegium 8 enim contra concedentem latissimam recipit interpretationem *l. Beneficium ff. de constitut. Principum Abbas in capit. cum ex iniuncta de Hæreticis, Rota coram Coccino decis. 1856. num. 8. in recent. decis. 212. num. 6. part. 7. decis. 199. num. 22. part. 17., & in Romana Testamenti 13. Iunij 1670. §. cum igitur in fine coram R. P. D. Bourlemont*, vbi ampliùs quod ex hac ratione detur extensio ab expressis ad connexa non expressa.

Immò quod verba priuilegij non de- 9 beant restringi ad tempus concessionis, sed latissimè se protendant *Rota decis. 254. num. 24. part. 7. recent.*

Accedit etiam altera viua ratio, quod scilicèt huiusmodi officia, licèt acquirantur per resignationem à tertijs personis; tamen in rei veritate directè, & immediatè concedantur à Papa, cum enim per nouam prouisionem Officium con- 10 cedatur à Dataria, resignatarius ab ista dicitur habere causam, non à resignante, ad instàr resignationis beneficij, seù translationis pensionis *R. P. D. de Luca de Regalibus discurs. 27., & 28. vtrobique num. 2. Salgad. in labyrint credit. part. 1. capit. 35. num. 20., & seqq. Rota in Romana Appartamenti 2. Decembris 1675. §. Officium coram R. P. D. Taya, cum alijs infrà allegandis.*

Quod procedit licèt in supplicationibus, quæ per Papam signanrur non fiat mentio de quantitate pretij, pro quo Officium fuit resignatum; etenim pretium non soluitur, nisi Officialis Componendæ in calce ordinis faciat fidem de resignatione secuta in fauorem ementis, & sic notitia pretij est indubitata, quamuis autem habeatur ab Officiali, 11 tamen idem est ad nostrum effectum, quia Dataria, & Summus Pontifex mediante Officiali sciuisse dicitur *Surdus cons. 429. num. 54., & decis. 4. num. 6., & ibi Hodiern. num. 19. Capic. Galeot. controuers. 122. num. 28. lib. 1. Cyriac. controuers. 532. num. 29. Rota decis. 387. num. 6. par. 3. recent.*

Neque ex prædictis læditur significatio verbi *restituere* in Bulla adiecti, quasi Camera restitueret, quod non recepit. Etenim non semper hoc verbum supponit receptionem, sed variè, iuxtà varias circumstantias casuum, accipitur. Hinc 12 ad rem nostram intelligi debet pro emendatione, vel satisfactione damni, poùt illud explicat *Federic. de Senis cons. 18. relatus per Cardinalem Thuscum littera R conclus. 301. num. 2.*, sicut etiam est intelligendum pro *dare*, & *soluere ad Text. in l. hæres meus ff. de legat. tertio, Soccin. sen. cons. 90. num. 21. lib. 4.*, ibi *promisit reficere, & restituere, verbum autem restituere importat idem, quod dare Barbos. dict. 350. num. 2. Gratian. decis. March. 147. num. 6. Rota coram Arguelles decis. 77. num. 14.*, vbi pluribus comprobat, & materiam exornat, *vt decis. 90. num. 23.*

Perperàm autem allegatur ex aduerso obseruantia in contrarium; quod scilicèt in casu suppressionum fuerit restitutum pretium Cameræ solutum, & non vltrà. Non solùm enim id non probatur, sed è conuersò constat de contrario, iuxtà exempla relata à R.P.D. de Luca, & à D. Aduocato fiscali, in quibus fuit restitutum pretium ab vnoquoque Of- 13 ficiali solutum in acquisitione officij ista autem obseruantia ponit falcem ad radices, cum ea sit optima interpres omnium dispositionum. *Rota coram Buratt. decis. 85. num. 4., & decis. 379. num. 3., & 9.* Atque ei adeò defertur, vt intellectus inde resultans omninò te- 14 nendus sit, quamuis esset violentus, & necesse foret impropriare verba, & appare-

pareret malus, ac de iure non tenendus *Socin. Senior. consil.* 145. *num.* 2. *lib.* 1. *Ruin. consil.* 104. *num.* 3. *lib.* 5. *Rota decis.* 608. *num.* 6. *part.* 2. *decis.* 254. *num.* 8., & 9. *part.* 16. *decis.* 211., & *decis.* 212. *vtrobique num.* 7. *part.* 17. *recent.*

Obiectum verò, quod aliqui ex Secretarijs fructus excessiuos perceperint, cum quibus capitale fuerit satisfactum, nobis non obstat, quia præter alias fortissimas responsiones in facto adductas, omnem tollit difficultatem Constitutio fel. mem. Innocentij Octaui, qua cauetur, *quod in restitutione capitalis Secretarijs facienda nullo modo, & causa* (sunt verba præcisa) *computari possint, aut debeant in toto, vel aliqua parte emolumenta ipsius Officij, quæ fortè interim eos percepisse appareret, &c.* & hæc verba cum
15 sint clara nullam recipiunt interpretationem, quæ solùm admittitur in dispositione dubia *Bald. consil.* 174. *in fine lib.* 2. *Azor. Institut. Moral. lib.* 5. *capit.* 23. *quæst.* 2. *Rota decis.* 78. *num.* 10. *part.* 11. *recent.*

Quibus ità firmatis, quo ad Officia in genere; descendendo ad particularia, credimus pro restitutione integri pretij respondendum fauore RR. PP. Costaguti, Duratij, Nicolini, & de Aste, ac Domini Iacobi Montioni, quibus per immediatam, vel mediatam resignationem Donatariorum Papæ fuerunt concessa Officia, præuia exbursatione pretij effectiui, tunc currentis.

Posita enim Summi Pontificis pote-
16 state (de qua nefas est dubitare) donandi, & gratis concedendi Officia, tàm proprijs Agnatis, & Familiaribus, quàm alijs quibuscumque sibi benè visis *Bald. consil.* 451. *in princ. lib.* 1. *Cardinal. Thusc. verbo Papa conclus.* 58. *per totam*, *Castracan. de societ. Offic. capit.* 2. *num.* 14., & *seq. Vrsell. conclusione* 167. *num.* 52. *Mastrill. de Magistrat. lib.* 1. *capit.* 18. *num.* 18., & 19. vbi, quod aliàs seruilis, & quodammodò miserrima esset
17 conditio Principum, si neque inter viuos donare possent, & eorum donationes à Successoribus reuocarentur *Peregrin. de Iur. fisci lib.* 1. *titulo* 3. *num.* 50. *Cyriac. controu.* 402. *num.* 40. *Castill. de coniect. vltimarum voluntatum lib.* 5. *capit.* 89. *num.* 85., & *seqq.* Quod, &
18 plurièes practicatum videmus à Summis Pontificibus, vt de donatione facta à fel. mem. Gregorio Decimoquinto de 62. Officijs testatur *R. P. D. de Luca de Regal. disc.* 2. *num.* 11., & loquendo de istismet Officijs *Castracan. dicto capit.* 2. *num.* 19. *Gratian. capit.* 891. *num.* 14., & 28. vbi quod difficultas cadit in voluntate, non in potestate, congruitque aliud simile exemplum, quando Summi
19 Pontifices Officia vacabilia efficiunt libera patrimonialia, & ad quoscumque extraneos transitoria, hoc enim casu dicuntur illorum pretium, quod ad Cameram reuerteretur, donare hæredibus, & tamen nemo est, qui talem potestatem controuertat, & videmus id plurièes practicatum, vt apud *Gratian. capit.* 580. *num.* 1. *cum seqq.*, & *capit.* 730. *num.* 52. *Rota apud Fenzon. ad statut. Vrbis decis.* 14. *per totam*, *in recent. decis.* 197. *num.* 12., & *decis.* 303. *num.* 8. *part.* 15.

Indè sequitur, quod procedendo
20 cum terminis simplicis potestatis intra limites iuris regulandæ (ad differentiam supremæ, & absolutæ potestatis, quam nolle adhibere Sanctissimus Dominus noster eius summa pietate declarauit) debeat hæc donatio remanere, nec possit præiudicium vllum Officialibus inferri *Gonzal. ad regul.* 8. *Cancell. Glos.* 9. §. 2. *num.* 32. *Cutell. de donat. discursu* 2. *practic.* 6. *num.* 196. *Surd. decis.* 234. *num.* 10. *Molina de primogen. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 18. *Mastrill. de Magistrat. lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 36., & 37. *Peregrin. de iure fisci lib.* 1. *titulo* 3. *num.* 19., & 45. *Cyriac. controuers.* 57. *num.* 4. *Castill. controuers. lib.* 5. *capit.* 89. *num.* 92.

Potissimùm, quia in donationibus adiectæ fuerunt plures clausulæ, quæ ostendunt enixam voluntatem Pontificis, quod huiusmodi donationes essent perpetuæ, irreuocabiles, & omninò
21 executioni demandandæ ibi: *Motu proprio, &c. Officium prædictum, illiusque pretium donatione pura, & irreuocabili inter viuos, donamus, remittimus, & condonamus, cum clausula sublata, & decreto irritanti*: vt in valdè debilioribus terminis aduertit *Peregrin. de iure fisci lib.* 1. *titulo* 3. *num.* 42.

Q 2 Et

Et donationes reuocando, tenetur 22 integrum Officij valorem refundere, & sine diminutione restituere, *Ruin. consil. 31. num. 22., & 23. lib. 5. Natt. consil. 554. num. 14., & 35. Mastrill. de Magistrat. lib. 1. capit. 27. num. 38., & lib. 3. capit. 5. num. 352. Valasc. consult. 22. num. 4. Capyc. Latro consult. 38. num. 44., & 50. Antun. de donat. Regijs lib. 1. par. 1. cap. 3. Petra de potestate Principis quæst. 7. principali num. 91., & seq. Lessius de iustit., & iure lib. 2. cap. 5. dubit. 8. num. 40. vers. ratio est, Francisc. Marc. decis. 385. per totam par. 1.*, & probant alij plures, infra allegandi.

Nec dicatur, quod Camera non debeat restituere pecunias, quas non recepit. Primò quia iam huic obiecto occurrit responsio supra deducta ex generalitate Bullæ Beati Pij Quinti mandantis restitui pretium, pro quo Secretarios Officia emisse, vel habuisse constiterit, quæ verba comprehendunt præsentem casum ex allegatis. Secundò, quia hic casus magis stringit; etenim 23 Papa donando officium, vel condonando pretium dicitur illud recepisse, cum donatio implicet duplicem actum, quia scilicet fingitur pretium solutum, & deinde restitutum donatario ad *Text. in l. si quis delegauerit ff. de notat. l. venisse, & l. solutionis ff. de verborum signific. latè Galerat. de renunciat. lib. 2. cap. 4. num. 5., & seqq.* Tertiò, quia ità declarauit obseruantia Summorum Pontificum, qui soliti fuerunt donare, vt in facto, quam obseruantiam omninò esse attendendam suprà ostendi.

Et quartò, quià notoria est praxis, juxtà quam Officiales emunt officia, ij enim bona fide faciunt ordines personis incertis, illi scilicet, qui resignauerit officium; resignatio autem fieri non potest sine scientia, & licentia Principis; quare dum Secretarij sequendo fidem publicam, ignorarunt personas contrahentium, non est illis imputandum, quod acquisiuerint à donatarijs, 24 quoniam dicuntur contraxisse cum ipso Principe; cumque solum in Auctorem coguoscunt ad *text. §. optimum Authen. de exhiben. reis R.P.D. de Luca de regal. disc. 26, 27, 28., & 29, in omnibus num. 22. cum seqq. Ioannes Franciscus de Ponte decis. 28. num. 19., & seqq. Rota in Romana locorum Montium 28. Iunij 1671. §. quia ex facto coram R.P.D. Taya.*

Immò in durioribus terminis, quod 25 officium non possit tolli à possessore, licèt illius prædecessor iniustè officium habuerit *Capic. Galeott. controu. 52. num. 31. lib. 1.*

Quæ si vera sunt respectu illorum, qui immediatè emerunt à donatarijs, absque vlla difficultate procedunt, respectu RR. PP. Costaguti, de Aste, ac D. Montioni, qui immediatè habuerunt officia ab alijs; qui pretium soluerunt donatarijs, istorum enim fauore, præter rationes superiùs recensitas, militat 26 alia fortissima ratio, vt scilicèt non videatur permittere publica bona fides, vt emens officia teneatur non solum inquirere, à quo emat, sed etiam gradatim ascendere, inquirendo, à quibus illi emerint, & originem negotij inuestigare, vt sciatur, an pretium fuerit Datariæ solutum, vel à Principe donatum; hoc enim publicum commercium destrueret, eique penitùs contrariatur, attenta praxi faciendi ordinem personis incertis eum approbatione Summi Pontificis, vt benè explicat *R. P. D. de Luca de regalibus discurs. 2. num. 7. vers. tertij generis, Rota in dicta Romana locorum Montium 1671. coram R. P. D. Taya*, cum alijs supra allegatis.

Reicienda est propterea huiusmodi exceptio, quæ bonam fidem tolleret, cum ad istum effectum sufficeret solus respectus honestatis, & vrbanitatis, ad 27 quam seruandam, etiam Supremi Principes, quodammodò adstringi videntur *cap. peruenit in fine 11. quæst. 1. cap. ecce 9. distinct. l. digna vox C. de legibus, Ioannes Andreas in capit. significasti 18. num. 3. de foro competenti, Paris. de resignat. benefic. lib. 3. quæst. 1. num. 17., & 18. Rota decis. 1. num. 4. de Bigamis in nouis.*

Neque prædictis obstat regula, quod 28 Princeps possit per viam legis generalis, & ex causa publicæ necessitatis, & vtilitatis concessiones gratuitas, etiam pretio non restituto, reuocare; quoniam

niam vltra, quod hæc conclusio non venit, ità absolutè supponenda, cum in contrarium stet auctoritas plurium magni nominis Doctorum, & signanter *Iason. in l. Barbarius num.44., & seq. ff. de offic. Prætor. Afflict. decis. 321. num.17. Capic. Galeott.* qui refert concordantes, istamque opinionem dicit in iure veriorem *dicta controuersia 52. num.21. lib. 2. Mastrill. de Magistrat. lib.3. capit.4. num.356.* Adhuc difficultas tollitur ex pluribus, & primò.

Quia hic non agitur de lege vniuersali; Sanctissimus enim D. Noster eius summa pietate mandauit, quod articulus iste decideretur in hoc supremo 29 Tribunali; hinc enim patet noluisse eum legem condere, nam aliàs non remisisset Partes ad Iudicem, ita in indiuiduo respondendo simili obiecto probat ex *Capic. decis.166. num.8. in fine Capic. Galeott. dicta controuers. 52. numer. 20.*

Secundò, quià tunc per viam legis 30 generalis possunt reuocari concessiones gratuitæ, quoties aliter publicæ vtilitati prouideri non potest, adeoùt adsit moralis necessitas, quæ hic deficit *Iason. in l. Gallus §. & quid si in tantum in 2. lectura num.28, ff. de liberis, & Posthum. Bellon. Iun. consil. 66. num.5. Gabriel. de iure quæsit. non tollen. conclus. 2. num.5., & 24. Cyriac. controuers. 310. num. 25. Castill. controuers. iuris lib.6. titulo de tertijs cap.41, num.193. vers. sed pro maiori, R.P.D. de Luca de regalibus discurs.148. num.37. Capic. Galeott. dicta controuers. 52. num. 23. lib.1.* vbi materiam pluribus exornat, *Antun. de donat. regijs lib.1. par.2. cap.11, num.78. versic. igitur, Capic. decis. 166. num. 6. Rota coram Dunozett. Iuniore decis.482. num. 16., & in Pisauren. Indulti 10. Decembris 1674. coram Reuerendissimo D. Decano.*

Tertiò; quia lex vniuersalis respicit 31 omnes subditos; quod hic non verificatur, quia cum fuerit demandata restitutio pretij alijs Officialibus, demptis istis particularibus, quorum officia ab initio proueniebant à Dataria titulo donationis, dispositio dicitur particularis, & obiectum non applicatur *Bartol. in l. Totiès de pollicitat. Ruin. consil. 46. num.4. lib.1. Paris. consil.1. num.4., & seqq. lib.1. Fagnan. in cap. consultationibus num.79. de cleric. ægrot. Suarez de legibus lib.1. cap.7. per totum, Rota decis.50. num.19. par.2. diuersor.*

Ideò non obstat, immò mirificè 32 fauet huic nostræ intentioni, *Capic. Latr.*, solitus exaduerso allegari *decis.188.* quoniam in illius casu agebatur de lege generali omnes tangente; hic autem agitur de particulari, quo casu, & ipse admittit pretium esse restituendum, vt in *num. 113.*, & vlteriùs ibi agebatur de distributione fructuum, & reducendo ad æqualitatem contractum, qui tractu temporis iustitiæ, & æquitatis limites nimium excesserat, non vero de suppressione officij, & sic totalis ademptionis fructuum, & rei proùt in casu nostro; ideòque tanquam extraneaà præsenti hypotesi, non potest ad decisionem causæ adduci.

Et hæc quo ad pretium exbursatum: quo verò ad augumentum illius, respectu temporis suppressionis officiorum; dicimus paritèr esse sine diminutione 33 soluendum, quotiès enim Princeps ex causa etiam publicæ vtilitatis, vel necessitatis officium supprimit, tenetur persoluere iustum, & æquiualens pretium *Surd. consil.203. num. 38. Roland. consil.69. num.15 lib.2. cum pluribus seqq. Gratian. cap.891. num. 29. vers. ita est etiam, Afflictus dicta Constitut. Regni in præludijs quæst.17. num.5. vers. & tunc lib.1. Mastrill. de Magistrat. lib.1. cap.27. num.38. Peregrin. de iure Fisci lib.1. tit.3. num.67. versic. & tunc aut Princeps.*

Pretium autem illud dicitur iustum, 34 quo secundum communem æstimationem officia valebant de tempore suppressionis, non attento tempore, quo de preterito empta fuerunt, ea ratione, quia Princeps debet restituere pretium, vna cum damnis, & interesse, vt prosequitur *Mastrill. vbi supra num.42.*, vbi quod hoc procedit, tàm in foro conscientiæ, quàm in foro contentioso, & latissimè pluribus exemplis comprobat *Roland. consil.71. num. 8. in fine versic. quia dubitatur de quo pretio, vbi quod debet esse congruum, seù competens, iuxtà rei*

rei valorem, *& æstimationem Natta conſil.*554. *num.*15. vbi *quod beneficia Principum debent eſſe ab omni diminutione remota*, *Noguerol. allegat.*5. *num.*36. *Gratian. cap.* 891. *num.* 29. *Rota coram Vbaldo deciſ.*478. *num.*9., *& ſeqq.*, & latè diſcuſſo articulo *Fagnanus in cap. ex epiſtolæ de probat. num.*11. *cum ſequent.*

Idque etiam ſuadet fortiſſima, & in-35 dubitata ratio, quod ſcilicet damnum, & commodum cedere debet periculo domini *l.*1. *C. de peric. rei venditæ*, *l. etiam in fine C. de iure dotium*; quare ſicut ſi valor decreuiſſet, damnum ſpectaret ad Secretarios, nec Camera vellet vltrà reſtituere, ità dum auctus fuit, ad Secretarios ſpectare debet commodum, ad ſeruandam æqualitatem inter partes, & de facto Camera pluriès vendidit 36 pretio currenti de tempore contractus; ideoque attendi non debet quanti res ſit empta, ſed quanti de tempore præſenti æſtimatur *Cyriac. controuerſ.* 169. *num.*18. *Rota deciſ.*197. *num.*3. *par.*15. *recent.* vbi in terminis æſtimandi valorem officij.

Sicut etiam videmus, quod pretium inſpicitur de tempore euictionis, non 37 attento tempore venditionis; & in caſu retrouenditionis attenditur tempus, quo fit retrouenditio, licèt valdè auctum fuerit, vt omiſſis generalibus, quæ ad comprobationem vtriuſque propoſitionis de facili poſſent adduci, in his præciſis, & indiuidualibus terminis notat *Fagnan. in cap. ex epiſtolæ num.*16. *de probat.*

Nec refert, quod hìc non agatur de bonis patrimonialibus à Pontifice ablatis, ſed de Officijs, quorum dominium directum eſt penès ipſum Pontificem; 38 quià nos non petimus pretium dominij directi, quod ſcimus non eſſe in commercio, ſed pretium concernens merum, & ſimplex intereſſe burſale, vt in puncto reſpondendo huic obiecto notant *Roland. conſil.* 69. *num.* 25. *lib.* 2. *Natta conſil.* 554. *num.* 11. *R. P. D. de Luca de regalibus diſcurſ.* 148. *num.* 33. *§. vtraque ratio verſ. & quo ad alteram.*

Minùs iuuat exemplum ductum à Locis Montium non vacabilium; quoniàm pretium ſemper reſtituitur ad rationem ſcut. 100., licèt deinde creuerit: quoniam reſponſio eſt in promptu, quod ſcilicèt in eorum erectione, non fuit dictum quod eſſet reſtituendum pretium, quo conſtiterit fuiſſe empta loca Montium, ſed fuit ſtatuta reſtitutio pretij ad rationem fixam ſcut. 100., pro quolibet loco; ſicùt etiam non ſtringit aliud exemplum de Officijs Cappellæ Pontificiæ, & Notariorum Cameræ, ac Secretariorum Montium; tùm quià non conſtat, quod de tempore ſuppreſſionis illorum pretium fuiſſet auctum; tùm quià dicta Officia non habebant æquales redditus, nec 39 pretium vniforme, vt hìc: obſeruantia autèm debet eſſe in caſu præciſo, & debet probari cum omnibus ſuis qualitatibus, aliàs non releuat *Buratt. deciſ.* 129. *num.* 6. *Celſ. deciſ.* 219. *num.* 5. *Gregor. deciſ.*451. *num.* 7., *& in recent. dec.*537. *num.* 15. *par.* 4. *tom.* 3., *& deciſ.* 292. *num.* 22. *par.* 12. *recent.*

E' conuersò verò, retorquendo argumentum, adducimus obſeruantiam in ſimilibus terminis nobis fauorabilem; in ſuppreſſione enim locorum Montium vacabilium facta à fel. mem. Alexandro Septimo fuit reſtitutum pretium in ſcutis 150., quamuis Camera non recepiſſet niſi ſcut. 100. Abſque, eo quod obſtet replicatio, quod id factum fuerit ex motiuo munificentiæ, non obligationis, quia ex ipſa Bulla patet Summum Pontificem agnouiſſe articulum dubium, & 40 in dubijs ſemper contra Fiſcum eſt pronunciandum *l. non puto ff. de iure fiſci*: 41 Potiſſimùm quia præceſſerat maturum examen negotij in Congregatione particulari ad id deputata, quarè licèt in ſuppreſſione exprimatur munificentia, & liberalitas ipſius Summi Pontificis, non ideò excluditur quin legem faciat, *vt in §. optimum auth. de exhiben. reis* ibi *tanquàm imperialem munificentiam*, *& in l. in rebus* ibi: *hac noſtra lege humanitatis C. de iure dotium*, ità vt non poſſit ad deciſionem præſentis quæſtionis adduci, per ea quæ habentur *in l. ſi imperialis C. de legibus*, *& conſtitutionibus Principum*, & notat ibi *Barboſ. num.* 1. *& infrà.*

Tandèm non refert, quod dum in Bulla Beati Pij Quinti demandatur reſtitu-

42 stitutio pretij, quo Officia empta fuisse constiterit, prætendi nequeat augumentum eiusdem pretij, posteà superuentum; quoniàm obligatio restituendi illud pretium, importat quidem nè possit minus restitui, sed non tollit quin pretium, si fuerit auctum, dari non debeat cum suo augumento; quià verba stant demonstratiuè, non taxatiuè *Gabriel. consil. 64. num. 5. lib. 2.* & ipsa Bulla non 43 respicit casum, quo pretium augeretur; ideò intelligenda venit, rebus sic stantibus *Crauetta* loquens de similibus Officijs venalibus *consil. 95. num. 4., & de istis met tradit Fagnan. in cap. ex epistolæ num. 10., & 14. de probat.*

Et tollit omnem difficultatem ani-44 maduersio, quod hæc Bulla facta fuit ad augenda, & amplianda priuilegia Collegij; quarè non debet restringi, *Rota decis. 334. num. 2. par. 9. recent.* sed omnia veniunt sinè diminutione restituenda, in puncto *Natta consil. 554.* 45 *num. 34. vers. lex antiqua*, & est regula generalis, quod constitutio semper intelligi debet, vt operetur aliquid vltrà ius commune *Crauet. consil. 201. num. 13. Rota decis. 339. num. 3. par. 3. recent.* quamobrem cum restitutio pretij soluti esset de iure debita, nec circà illam poterat cadere vlla dubitatio, necessariò dici debet, quod noluerit Beatus Pontifex se restringere ad istum casum, cum 46 frustrà concedatur ex priuilegio, quod ex dispositione iuris habetur *l. 1. C. de Thesaur. lib. 10. Gonzales ad regul. 8. Cancellariæ gloss. 24. num. 149. Rota coram Coccin. decis. 1889. num. 8.*

Nèc vrget, quod Bulla Piana expressèrit augumentum pretij currentis in Secretariatu proximè vacaturo, quoniàm non indè sequitur, quod respectu 47 aliorum noluerit solui augumentum; discretiuus enim modus loquendi nihil operatur, quotiès aliquid potuit ad maiorem declarationem exprimi illius casus, qui præuidebatur, *latè Rota decis. 345. num. 11. cum seqq. par. 16. recent.* immò ex hac expressione benè argui po-48 test, quod simile seruari voluerit in alijs casibus, cum vna pars dispositionis declaret aliam *l. qui filiabus 17. in principio l. si seruus 50. in fine ff. de legatis 1. Bononien. Fideicommissi de Medico 23. Ianuarij 1673. §. exclusio coram R. P. D. Taya*; quamuis nobis vnico verbo sufficiat respondere, quod dum in Bulla non de-49 negatur expressè restitutio augumenti, dispositio suppletur ex dispositione Iuris *Rota decis. 220. num. 19. par. 11. recent.*

Transcundo modò ad alios particulares Secretarios; dicimus esse integrè restituendum pretium D. Equiti Acciaiolo, non obstante vnica exceptione, quod non fuerit eius fauore expedita resignatio. Certum est enim, quod huiusmo-50 di Officia, respectu fructuum, & pretij, sunt in libero commercio, & possunt licitè alienari; etiam sine assensu Papæ *Gratian. cap. 670. num. 12. cum seqq. R. P. D. de Luca de Regal. disc. 2. num. 8. Rota decis. 116. num. 13. par. 4. tom. 2. recent., & post Merlin. de pignoribus de-51 cis. 114. num. 9.* ideoque parùm refert, quod litteræ non fuerint expeditæ, cum hoc solùm fiat, vt Papa scire possit per cuius obitum Officium sit vacaturum, vt benè *Rota dicta decis. 116. num. 14. vers. cessat difficultas par. 4. tom. 2. recent.*

Quem casum benè prouidere voluit Beatus Pius Quintus, dum in Bulla demandauit, quod restituerentur pecuniæ, quibus constiterit Secretarios Officia 52 emisse, aut habuisse, quę dispositio benè arguit pretium restituendum esse etiàm illis, qui solam possessionem haberent, licèt dominium non fuissent consecuti iuxtà *Text. expressum in l. stipulatio ista §. habere ff. de verb. obligat, Decian. consil. 108. num. 32. lib. 3. Honded. consil. 69. num. 35. lib. 1. Rota coram Buratto decis. 191. num. 12., & dec. 336. num. 4. Vbald. decis. 44. num. 1.*

Sed hæc dicta sint ex abundanti, quoniàm ex facto habemus supplicationem fuisse signatam vsque de anno 1675. à fel. mem. Clemente Decimo, & ex hoc 53 gratia remansit perfecta, etiàm absque expeditione litterarum *Rosa de executore Litterarum Apostolicarum par. 1. cap. 2. num. 20., & seqq.* vbi *quod ideò post obitum Pontificis concedentis expeditio fit super regula rationi congruit*, *Lotter. de re benefic. lib. 3. quæst. 2. num. 8. Amayden.*

de

de stylo Datariæ lib. 1. cap. 21. Rota decis. 281. num. 6. coram Merlino, & decis. 34. num. 27. coram Zarate.

Verùm non solum D. Eques obtinuit gratiam signari, sed vlteriùs pluriès institit pro expeditione, antequàm emanasset suppressio, nec quidquàm potuit obtinere, quarè cum in Bulla erectionis Collegij à fel. mem. Innocentio Octauo 54 dispositum fuerit, quod resignationum admissio non posset impediri, vel differri, eo ipso, quod impedimentum processit à Dataria, in eius damnum haberi debet pro concessa, & impetrata *Rota decis. 19. num. 10. par. 7., & decis. 318. num. 7. par. 15. recent. Bich. decis. 370. num. 16.*

Nèc facit quod tunc temporis esset proxima suppressio; quoniàm nobis sufficit, quod ea esset solummodo in mente retenta, & adhuc ad actum non perdu-55 cta, vt ex indè nihil valeat deduci, ad regulam, quod propositum in mente retentum, donec transeat in dispositionem, nihil operatur, *Rota apud Pacific. de Saluiano decis. 150. num. 12. Caual. decis. 635. num. 1. Burat. decis. 199. num. 4., & 5. cum alijs in decis. 360. numer. 9. par. 16. recent.* Potissimùm quia, vt mox dicebam, in Bulla erectionis dicitur, quod resignatio, quauis ratione denegari, aut differri non possit, quæ verba sunt 56 generalia, & comprehendunt omnem casum, & sub tali dispositione Officiales contraxerunt, adeòut, si resignatio impediretur, ipsi remanerent decepti, quoniam aliàs non contraxissent ad *Text. in l. conuentionalibus ff. de verb. obligat. Rota coram Seraph. decis. 225. num. 2. Eminentiss. Otthobon. decis. 131. Royas dec. 64. num. 12. in fine.*

Vlteriùs est obseruandum, quod si Officium vacasset per obitum Secretarij ante suppressionem, certè Dataria illius pretium fuisset superlucrata; quare ità à pari debuisset admitti resignatio omni temporis momento, quo Camera reti-57 nuit spem lucrandi officium, nè contrahentes ad imparia iudicentur contra regulam *Text. in l. si id quod ff. de rescindenda vendit. Crauetta consil. 145. nu. 13. Mantica de tacitis lib. 2. tit. 4. num. 75.*

Quæ certiùs procedunt, ex quo constat omnia fuisse candidè, & sincerè gesta, quia constat de solutione sc. 22000. de Signatura Gratiæ per fel. mem. Clementem Decimum, de petitione expeditionis, vt in simili de resignatione facta à sano, qui statim infirmus fuit iacere coactus tradit *A Ponte consil. 114. num. 4. lib. 2.*

Similitèr integrum pretium restituendum est R. P. D. Cursio, & D. Abbati Leccio, quoniàm licet ei à principio non fuisset admissa resignatio, dum postea illam admisit Sanctissimus Dominus Noster, postquàm negotium fuit formi-59 tèr discussum, & examinatum in Congregatione, cessat quælibet difficultas, *Surd. consil. 298. num. 22.* vbi in fortioribus quod seruanda est securitas concessa, quamuis non fuisset concedenda, quodque debet à damno conseruari, qui sic contraxit *Cyriacus ex gratia viden, controuers. 291. num. 3., & 29.,* & comprobauit Doctissimus Noster R. P. D. de Luca in eius discursu super hoc ipso negotio edito. Publica enim fides non patitur quod contrahens cum licentia positiua, quando Officiales sciebant pro-60 ximam suppressionem, amittat pretium, vt in simili de soluente in moneta, quam sciebat esse reprobandam *Grat. cap. 260. num. 19. Menoch. de arbitrarijs casu 232. num. 25., & 26. cum alijs apud Royas decis. 405. num. 2.*

Accedit quod tempore, quo irrepsit rumor suppressionis ordo iam fuerat subscriptus, & consignatus Eminentissimo Chisio, à quo illum repetere non valuerunt, & proindè tantò minùs debet illis præiudicium irrogari, cum nequeant de negligentia, aut mala fide imputari, ex quo non poterant ampliùs 61 contradicere, & post emptionem perfectam non erat ampliùs locus pœnitentiæ *l. hæc venditio ff. de contrahenda emptione, Rota decis. 385. num. 3. par. 1., & decis. 408. num. 58. par. 16. recent.* Quarè li-62 cet ipsi fecissent omnes diligentias possibiles, tamèn, quia ex prædictis profuturæ non erant, ex quo fuerunt omissæ, nihil eis remansit præiudicatum *Rota decis. 567. num. 6. par. 1. decis. 362. num. 13. par. 10. recent. coram Mantica decis. 30. num. 3.*

Ve-

Verùm nec ipsi omiserunt facere omnes diligentias, quia procurarunt obtinere à Dataria nihil transeat, & non obtinuerunt; immò licèt fuisset dictum, quod in licentia erat apponenda clausula *citra approbationem pretij*, quæ impediuisset ne Mercator, cui demandata fuit solutio in casu liberæ resignationis, pretium non exbursasset; tamen hoc postea factum non fuit, quapropter certior apparet bona fides Emptorum, quibus proindè venit restituendum integrum pretium, ex allegatis.

Remanet Officium D. Marchionis Ruspoli, cuius respectu militant omnia in principio deducta, eique non obstat exceptio ingrauescentis ætatis, ob quam Dataria admittere non solet resignationes. Quoniam Bulla B. Pij Quinti mandat restitui pecunias singulis Secretarijs viuentibus de tempore suppressionis, quæ dispositio eum sit generalis, nec excipiat senes, verificatur etiam fauore D. Marchionis, & ita in similibus casibus practicatum fuit, dum occasione suppressionum aliorum Officiorum, pecuniæ fuerunt indistinctè, & indifferentèr restitutæ, tùm iuuenibus, tùm senibus, vt in facto.

Cæterùm, pro eliminanda penitùs omni difficultate, supplico aduerti ad duo. Primo, quod D. Marchio Ruspulus in hoc negotio se habet merè passiuè, quia nec resignauit, nec petijt admitti resignationem, quo casu applicantur ea, quæ dicuntur de stylo Datariæ circa non admissionem, Sed Dataria supprimit Officia, & sic priuat D. Marchionem fructibus sui Officij, quare in actu voluntario debet soluere pretium, ne absque sui culpa amittat D. Marchio rem, & pretium. Secundò quod in Bulla erectionis fel. mem. Innocentij Octaui datur facultas Secretarijs: vt liberè de eorum Officijs disponere valeant, nec quauis ratione possit, aùt debeat resignatio impediri, vel differri, etiamsi Resignantes essent infirmi, & verisimiliter intrà viginti dies decessuri forent, & decederent; quare tanto minùs potest denegari restitutio occasione suppressionis, si in fortioribus, etiam admitti debuisset resignatio facienda ab infirmo, cum D. Marchio, qui est in bona valetudine, possit, licet senex, longiùs viuere, & de facto vixit, & tamèn ad omne peius senes, & infirmi æquiparantur, vt in *cap. quoniam §. nisi fortè vt lite non contestata Paris. de resignatione materiam latè tractans lib. 5. quæst. 3. num. 47. cum seqq.* [63]

Immò si esset admittenda resignatio illius, qui decederet infrà viginti dies, vt litteralitèr disponitur in dicta Bulla, eo certiùs admittenda esset resignatio senis, qui de iure, vel quinque annis, vel saltem per annum, quamuis esset omninò viribus confractus, viuere præsumitur, vt pluribus allegatis probat *Paris. de resignat. lib. 10. quæst. 5. num. 7.* [64]

Quare &c.

Cyriacus Lancetta Aduocatus.

ROMANA PRETII SECRETARIATVVM APOSTOLICORVM.

TERTIA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Casus à lege decisus quæstiones non patitur.*
2 *Pretium formale constituitur in resignatione cuiuslibet Officij, illudque propterea est restituendum.*
3 *Constitutio generaliter loquens, generaliter est intelligenda.*
Iura diuersa.
4 *Dictio* singulis *comprehendit omnes in solidum.*
5 *Dictio* per eos *est personalissima.*
6 *Verba accipienda sunt legaliter, non grammaticaliter.*
7 *Verbum* restituere *de iure plerumque accipitur pro dare, & soluere.*
8 *Verificatur in eo, qui soluit id, quod antecedenter non habuit.*

9 *Verbum* pro cautela potiori *important securitatem, damnique euitationem.*
10 *Vbi eadem militat ratio, eadem militat dispositio.*
11 *Ad effugiendas lites, aliaque mala tollenda sustinetur actus, qui aliàs de rigore sustineri non posset.*
12 *Papa liberè disponit de Officijs vacantibus, ea etiam donando familiaribus, & consanguineis, qui deinde accepto pretio ea resignant.*
13 *Non dicitur peccare, qui futuræ legis inscius, pristinam sequutus est obseruationem.*
14 *Iustum pretium non ex præterita venditione, sed ex præsenti æstimatione desumitur.*
15 *Etiam in materia Officiorum.*
16 *Augumentum, & diminutio spectat ad Dominum.*
17 *Constitutiones Innocentij Octaui, & B. Pij Quinti, mandantes in casu suppressionis restitui Secretarijs pecunias per eos solutas, stant demonstratiuè, non taxatiuè.*
18 *Quæ emanarunt in fauorem, non sunt in odium retorquenda.*
19 *Facere ex facto opponitur facere ex pacto.*
20 *Constitutiones prædictæ intelligendæ sunt, rebus sic stantibus, non autem si valor fuisset mutatus.*
21 *Princeps debet consulere publicæ vtilitati alio modo, quàm lædendo ius quæsitum alterius.*
22 *Reuocans ex causa publicæ necessitatis, seù vtilitatis concessionem onerosam, tenetur soluere possessoribus iustum pretium.*
23 Decis. Capic. Latr. 188., *in quibus terminis loquatur.*
24 *Quando pretium est taxatum à lege non attenditur eius augumentum, secus quando est arbitrarium.*
25 *Diuersitas rationis inducit diuersitatem iuris.*
26 *Data instantia in contrarium locum non habet argumentatio à pari.*
27 *Præcipuum Principis est, omisso Iuris rigore, æquitatem habere præ oculis.*
28 *Dominium, & possessio Officij potest transire in resignatarium, etiam absque litterarum expeditione, &* num. 20.
29 *Licentia præambula, quam habent Officiales vendendi Officia, efficit, quod venditio sit perfecta, etiam antequam Princeps assensum præstet, qui proindè dicitur necessarius, nec potest denegari.*
30 *Papa scire debet per cuius mortem officium vacet.*
31 Habere *verificatur etiam in illis, qui non rei dominium, sed nudam detentationem, factique insistentiam habent.*
32 *Immò etiam in illis, quibus tantummodò actio ad rem competit.*
33 *Gratia sola signatura Papæ perficitur.*
34 *Post signatam supplicationem, si moriatur Papa, ante litterarum expeditionem, gratia non expirat.*
65 *Imminens priuatio interim non impedit effectus dominij.*
36 *Proximè expellendus non habetur pro expulso.*
37 *Agendorum mensura non ab eo, quod erit, sed ab eo, quod est, sumenda venit.*
38 *Contractus claudicare non debet.*
39 *Claudicatio contractus est potissimùm à Principe vitanda.*
40 *Princeps tenetur seruare illud naturale præceptum, quod tibi non vis alteri ne feceris.*
41 *Solutio antecedens facit cessare suspicionem fraudis.*
42 *Expeditio de iure debita, & tamen denegata, in odium denegantis, habetur pro effectuata.*
43 *Nemo sub fide Principis est decipiendus.*
44 *Contractus sine consensu consistere non potest, tanquam corpus sine anima.*
45 *Senes, & infirmi parificantur.*
46 *Statutum loquens de infirmo verificatur in sene.*
47 *Princeps, ex interuallo, non potest concessioni adijcere conditionem.*

R.P. Restituendum est pretium, nedùm ab vnoquoque Officiali persolutum in acquisitione Officij, sed currens tempore suppressionis Collegij. Quod enim attinet ad pretium solutum, Constitutio Beati Pij Quinti expressè disponit: *Officia reuocari, seù Collegium supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis*

singulis Secretarijs, tunc viuentibus, integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit; Vnde cum habeamus casum à lege decisum, non est rationibus disputandum *l. prospexit ff. Qui, & à quibus manumiss. l. Ancillæ, vbi Gloss. verbo Quæstio, & Bald. num. 2. C. de furt.*

2 Nec in restituendo pretio potest fieri discrimen inter eos, qui Officia emerunt immediatè à Dataria, & eos, qui mediatè, per resignationem sibi ab alijs Officialibus factam, sed omnibus restituendum est quod soluerunt, vt formaliter inquit *Bald.* loquens de reformatione edita per Commune Florentiæ de restituendo creditoribus Montis pecunias, quas verè constiterit sibi deberi *cons. 424. num. 1. lib. 2.* ibi: *Sed ponamus quod Actori meo constiterunt trecenta, mihi verò posito in locum Actoris mei constiterunt quingenta vel è conuerso, quid inspicimus? Respondeo: Contractus meus pretium formale constituit.*

3 Et re vera, cum Piana Constitutio generaliter loquatur, generaliter est intelligenda *l. 1. §. nondum ff. de arbitr. l. de pretio ff. de public. in rem action.*; cumque Officia essent à sui primęua erectione resignabilia, vt in litteris Innocentij Octaui, dum B. Pius statuit *in casu suppressionis restitui singulis Secretarijs, tunc viuentibus, integrè, & absque vlla diminutione pecunias, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*; vtique intellexit inter Secretarios viuentes tempore suppressionis plurimos futuros, qui Officia habuissent ex resignatione, sicuti effectiuè plures aderant, etiam tempore editæ dictę Constitutionis, consequenter mandando restitui integrè *singulis Secretarijs* pecunias per eos solutas, pariformiter complexus est eos, qui pro habendo Officio pecunias soluissent resignan-

4 tibus, cum ea sit indoles dictionis *singulis*, vt distributiuè, & separatim verse-tur per omnes, ipsosque comprehendat in solidum *l: non distinguemus §. Cum in plures ff. de recept. arbitr. l. vel singulis ff. de vulgar., & pupillar. Galliaul. in l. 2. §. ex his num. 25. ff. de verborum obligat. Soccin. Iun. cons. 50. num. 1. vers. aliquando, & 2 lib. 1. Manent. decis. 43. n. 22. Iura diuersa.*

Dùm itaque Beatus Pius Quintus mandat restitui Secretarijs *tunc*, idest tempore suppressionis viuentibus, pecunias *per eos solutas*, detegitur quàm irrationabilis, & contraria menti Beatissimi Pontificis sit prætensio Cameralium restituendi Secretarijs resignatarijs pecunias, non quas ipsi soluerunt resignantibus, sed quas diebus antiquis resignantes, seu resignantium Auctores soluerunt

5 Cameræ; Dictio enim illa *per eos* est personalissima, & refertur ad Secretarios præsentes tempore suppressionis proximè nominato *Seraphin. decis. 689. num. 1. cum concordantibus apud Barbos. dict. 103.* Ideò absque manifesta violentia litteræ, detorqueri non potest ad eos, qui non essent tunc Secretarij, sed longè ante desijssent esse.

Idque probatur euidentia; nam B. Pius in dicta Constitutione dat in solutum Collegio pro scutis 5500. auri Officium primò vacaturum, cum facultate illud reuendendi pretio reperibili, etiam si in parua, vel magna summa excederet pecuniam à Collegio solutam Datariæ, deindè considerans posse aliquando in futurum de facto contingere suppressionem Collegij mandat *restitui singulis Secretarijs, tempore suppressionis viuentibus, integrè, & absque vlla diminutione pecunias, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*; Ecce igitur quod B. Pius in hac integra, & indiminuta restitutione pecuniæ, comprehendit etiam illum Secretarium, qui emisset à Collegio præfatum officium pretio maiori, quàm Collegium emerat à Dataria, & consequenter comprehendit illos Secretarios, qui officium non emissent à Dataria, sed à priuatis, & vult eisdem restitui pretium, quod ipsi soluerunt resignanti, non quod resignans soluerat Datariæ.

Non obstat verbum *restituere*, quo vtitur Constitutio Piana.

6 Quia non est accipiendum grammaticaliter, sed legaliter, vt nos monet *Text. in l. fin. ff. de verborum signific.*

7 de Iure autem licèt hoc verbum *restituere* importare aliquando soleat, retrodare, accipitur tamen plerumque pro dare, & soluere, *l. verbum reddendi 94. ff. de verborum signific.* ibi: *quamquam signi-*

significatum habeat retrodandi, recipit tamen, & per se dandi significationem l. cum quidam 21. ff. de legat. 2. ibi; *Etenim verbum reddendi, quamquam significationem habeat retrodandi, recipit tamen, & per se dandi significationem l. hæres meus 98. ff. de legat. 3.* ibi; *Nam qui reddere iubet simul, & dare iubet, & notarunt Rebuff. in l. restituere 75. vers. 9. ff. de* 8 *verborum signific.* monens restituere quem etiam id dici, licet ab eo, qui petit non habuerit, *Cagnol. in l. curabit num. 70. C. de act. empt., &* pro omnibus sufficiat in hoc articulo elegantissima *Decisio Arguelles 77. à num. 12. ad 15.*, quæ nedùm Iuribus, sed auctoritate humanioris litteraturæ Professorum, propositionem hanc exornat, & fulcit.

Patet ex præmissis, nec constituendum esse discrimen inter Secretarios, qui Officia emerunt à donatarijs Papæ, siuè immediatè, siuè mediatè; Tùm ob generalitatem verborum Constitutionis complectentis omnes Secretarios viuentes tempore suppressionis, & non habentis oculos ad eorum Auctores; Tùm quia dum mandat restitui dictis Secretarijs tunc viuentibus pecunias, pro quibus ipsi officia emerunt, vel habuerunt, nullam habet rationem de pretio soluto, vel non soluto Cameræ, sed de pretio indefinitè soluto pro emendo, vel habendo officio, & non cui soluto, sed à quo; Tùm denique quia pecunias restitui iubet pro indemnitate Secretariorum, quibus aufetuntur officia, ne careant re, & pretio, vt denotant verba 9 illa *pro cautela potiori, &c.*, quæ important securitatem, & euitationem damni *l. si debitori meo ff. de iudic. Bertazzol. clauf. 4. gloss. 25. num. 1.*, quæ ratio cum æquè militet pro ijs, qui emerunt à do- 10 natarijs, ac ab alijs, vel à Dataria, operatur identitatem in singulis eorum *l. illud ff. ad l. Aquil.* cum concordantibus apud *Barbos. axiom. 197. num. 3., & 4.*

Accedit ratio bonæ fidei, & publici commercij; nam cum officiorum resignationes fiant auctoritate Papæ, absque vlla inquisitione tituli, quem in officio habebat resignans, & non soluatur resignanti pretium, nisi, postquam per attestationem Ministri à Papa deputati, constet de libera resignatione, nulla ratio patitur, quod sub ista communi consuetudine, ac publica credulitate, resignatarij remaneant decepti, & absque vlla eorum culpa sentiant iacturam proprij patrimonij, Hoc enim esset facere stragem innumerabilem resignationum, tàm in istis, quàm in alijs officijs, & depauperare familias, & suscitare infi- 11 nitas lites, ad quæ mala tollenda legum latores voluerunt substineri actum, qui aliàs de rigore non substineretur *l. iusto errore* vbi notat *Castren. num. 3. ff. de Vsucapion. Rota coram Achill. decis. 4. de Constitut. coram Buratt. decis. 735. num. 10., & in Rauennaten. Bonorum 7. Iunij 1666. coram Eminentissimo Carpineo.*

Et cum Summi Pontifices retroactis temporibus consueuerint Officia dona- 12 re, tàm familiaribus, quàm gentilibus suis, qui deinde recepto pretio ea resignant auctoritate Papæ, vt notum est, & testantur *Castracan. de Societ. Offic. cap. 2. num. 14., & pluribus sequen. Illustriss. D. de Luca de Regalib. discurs. 2. num. 11.* Donec prodeat Constitutio, qua Summi Pontifices id sibi licere non permittant, nou est cur ista consuetudo donandi, & subsecutæ Donatariorum resignationes damnentur, mulctando innocentes resignatarios ammissione integri ferè patrimonij, Nihil enim pec- 13 cauit antiquitas, quæ præsentis legis inscia, pristinam sequuta est obseruationem, nos monet Iustinianus in *l. iubemus in fine C. de Testament.*

Verùm vltra pretium ab vnoquoque Secretario solutum, restituendum est etiam augumentum, quod medio tempore accreuit, & publicè currebat tempore suppressionis, duplici ratione.

Altera quia iustum pretium non ex præterita venditione, sed ex præsenti 14 æstimatione desumitur, cum pretia rerum, quæ à lege non sunt taxata, varientur ex tempore *l. 3. §. sed ex alijs ff. de iur. fisc. l. ad rescindendam C. de rescindend. vendit. Gloss. fin. in l. 2. C. de Patrib., qui fil. suos distrax. Guttierez practic. quæst. lib. 2. quæst. 178. num. 6. Peregrin. de Iur. fisc. lib. 6. tit. 4. num. 8.* 15 qua ratione in propria materia æstimandi

di valorem Officiorum vtuntur *Castrens. in l. omnimodo §. Imputari num.* 4. *C. de inoff. Testament. Afflict. in §. preterea ducatus num.* 34. *de probib. feud. alienat. per Frederic. Roland. cons.* 11. *num.* 11. *lib.* 2. *Valasc. in prax. partit. cap.* 13. *num.* 71. *Giurb. ad consuetud. Messan. cap.* 1. *Gloss.* 2. *num.* 115. *Fagnan. in cap. ex epistola num.* 11., *& seqq. de probat. Rot. decis.* 197. *num.* 3. 5. 6., *&* 18. *part.* 15. *recent.*

Altera quia augumentum pretij sicuti, & diminutio spectat ad Dominum *l.* 1. 16 *C. de Peric. rei vendit. l. si hæres ff. ad l. falcid. Thesaur. decis.* 140. *in fine*, dicens se eredere hanc propositionem, & quod resultaret maxima iniquitas statuendo contra iura de periculo, & commodo rei venditæ loquentia *Rot. d. decis.* 197. *num.* 4. *part.* 15. *recent.*

Non obstant Constitutiones *Innocentij Octaui, & B. Pij Quinti* mandantes in casu suppressionis restitui Secretarijs pecunias per eos solutas.

Quia id intelligitur demonstratiuè, 17 non taxatiuè, scilicèt ad ostendendum non posse illis restitui minus *Gabr. cons.* 64. *num.* 5., *& duobus sequen. lib.* 2. Et cum dictæ Constitutiones emanauerint in fauorem, & ad maiorem cautelam 18 Secretariorum, non possunt in eorum odium retorqueri, ad celebrem *Text. in l. hac saluberrima C. de Præposit. Agent. in Reb. libr.* 12. quo argumento nominatim vtitur *Fagnan. in dict. cap. ex epistola num.* 10. *de Probation.*

Emanarunt sanè dictæ Constitutiones Innocentiana, & Piana ad priuilegiandum, & fauoribus prosequendum Secretarios, vt ex earum contextu patet, & verus sensus verborum in eis appositorum, super restitutione pecuniarum, est, quòd ad alliciendos homines, vt pecunias suas traderent Cameræ pro emendis istis Officijs difficillimis illis temporibus, quibus nesciebantur futuri euentus Cameræ, & incerta mens successorum Pontificum, Innocentius, & Pius, pro maiori Secretariorum cautela, obligarunt Cameram ad restituendum Secretarijs pecunias solutas, si Officia reuocarentur, aut supprimerentur *ex facto Romani Pontificis* vti euenire poterat, non quod in illis verbis reseruauerint Cameræ, ex pacto, facultatem reuocandi, vel supprimendi Officia, & multò minùs non reddendi iustum pretium, quale est currens tempore suppressionis per prædicta; Nam facere *ex* 19 *facto* opponitur facere *ex pacto Dec. in l. fin. num.* 12. *C. de pact.* ibi: *Nota quod pactum distinguitur à facto, & fieri hic accipitur pro eo, quod fieret omninò de facto, & contra Ius, sed pacto interueniente aliud videbatur, quia pactum debet regulariter seruari*, & benè in proposito ratiocinatur *Fagnan. in dict. cap. ex epistola num.* 10, 14., *&* 15. *de Probation.*

Rursùs dictæ Constitutiones intelligendæ sunt, rebus sic stantibus, nempè 20 quatenus Officiorum valor medio tempore inter emptionem, & suppressionem non fuisset mutatus *Crauett. cons.* 95. *num.* 4. *Fagnan. in dict. cap. ex epistola num.* 14., *&* 15. *Mandos.* loquens de Officijs militum Sancti Petri *cons.* 90. *num.* 8. aduertens Officia Romanæ Curiæ in dies crescere, & decrescere, tàm quoad redditus, quàm quoad pretium, & plura in comprobationem videri possunt apud *Casanatt. cons.* 44. *num.* 36., *& seqq.*

Non obstat etiam prætextus publicæ 21 vtilitatis, quia Princeps posset huic consulere alio modo, quàm lædendo ius alteri, ex contractu secum gesto, quæsitum *Rota decis.* 4. *num.* 14., *&* 15. *par.* 8. *recent. Fagnan. in dicto cap. ex epistola num.* 35. *de probation.*

Prætereà esto possit Princeps, prop- 22 ter publicam necessitatem, vel vtilitatem reuocare officia ex causa onerosa concessa, tenetur tamen soluere possessoribus iustum eorum pretium, *Pinell. in rubric. C. de bon matern. cap.* 2. *num.* 4. *Mastrill. de Magistrat. lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 38. *Suarez allegat.* 10. *num.* 1. *vers. hoc igitur casu, Crauett. loquens de* officio Secretariatus à Rege Galliarum dato in solutum *cons.* 95. *num.* 7., *&* 8. *Noguerol. allegat.* 5. *num.* 36. *Roland. cons.* 71. *num.* 10., *& tribus sequent. lib.* 3. *Cancer. var. resolut. par.* 3. *cap.* 3. *num.* 84. *Petr. de Princ. Potest. cap.* 32. *quæst.* 6. *num.* 49. *pag. mihi* 193. *Gratian discept.* 891. *num.* 13. 19., *&* 30. *Cabed. decis.* 20. *num.*

num.5. Franc. Marc. decis.383. num.2., & per tot. par.1. Vbald. decis.478. num.9. à quibus concorditèr affertur ratio, quod factum ex causa publicæ vtilitatis paucis præiudicare non debet, quo minùs damnum eis reficiatur, aliàs ista publica vtilitas claudicaret, quia alios ditaret, alios ad inopiam reduceret.

Hinc non vrget *Capic. Latr. decis.188.* 23 exaduerso allegari solitus, firmans posse Principem ex causa reformare contractus secum initos; nàm loquitur de contractu iniusto, & læsiuo, & proptereà reducendo ad iustitiam, vt se explicat *num.107.*; contractus autem initus inter Cameram, & Collegium Secretariorum, nullam habuit in se iniustitiam, ergò &c.

Rursus inapplicabilis est *dicta decisio* 24 *Capic.* ad casum nostrum; agitur enim in ea de redditibus Fiscalibus Regni Neapolitani, qui habent pretium taxatum à Regia pragmatica, vt vendantur in rationem septem pro centenario, sed necessitate vrgente, ob populares seditiones, vendebantur in rationem 15., & etiam 20., sicque resultabat iniustitia contractus, quia vbi pretium est taxatum à lege non habet latitudinem, sed debet seruari præcisè, alioquin contractus pro maiori pretio initus est iniustus, quia contra legem, secùs vbi pretium non est à lege taxatum, sed arbitrarium, vt distinguit idem *Capic. num.* 108., & 115. Pretium autem istorum Secretariatuum, sicuti, & cæterorum officiorum Romanæ Curiæ, est, & semper fuit arbitrarium, tàm inter priuatos, quàm inter hos, & Principem, qui semper illa vendidit pretio maiori, prout tempore venditionis currit; *Ergo decisio Capic.* retorquetur contra Cameram.

Fundamentum non habet prætensa obseruantia Cameræ in suppressionibus officiorum, non restituendi pretium currens, nam in suppressione Collegij Notariorum Tribunalis Cameræ non poterat considerari pretium currens dictorum officiorum, eo quia cum dicta officia non essent vniformia in fructu, ità etiam non erant in pretio, nam ex auuiamentis maioribus, vel minoribus, & ex prothocollis, & scripturis paucioribus, vel pluribus, maioris, vel minoris ponderis, in vnoquoque Officio existentibus, vnumquodque eorum habebat particulare pretium, sicque non erat verum dicere, quod vnum, & idem pretium esset vniforme, & currens: Ideòque necesse fuit confugere ad restitutionem, iuxtà solutionem à singulis Notarijs factam in acquisitione officiorum. Idemque dicendum est de Officijs Secretariorum Montium, quibus cum inter ipsa, & prædicta differrent in redditibus iuxtà maiorem, vel minorem montium quantitatem, quæ sub dictis officijs continebantur, vniforme pretium statui non potuit. Officia autem Secretariatuum erant eiusdem redditus, & prærogatiuæ, sicque idem pretium sortiebantur in publico commercio.

Minùs deduci potest obseruantia ex suppressione quorumdam officiorum Cappellæ Pontificiæ; quia hucusque Camera non probauit, ea quanti fuissent empta à possessoribus, vt dignosci possit, an idem, vel maius pretium restitueri. Præterea illa officia sicuti erant exigui redditus, & requirebant seruitium personale in Cappella, præstandum à personis infimæ conditionis, vt est in Curia notum, ità non currebant in platea, & in publico commercio, sicuti officia Secretariatuum, & consequenter non erat dare in illis pretium currens distinctum à pretio soluto, sicuti in istis.

Deduci tandem non potest ex extinctione locorum montium non vacabilium.

Quia Camera illa erigit pretio scutorum 100. pro quolibet, & expressè reseruat sibi facultatem ea extinguendi eodem pretio; Et post primam erectionem, & venditionem, Camera ea successiuè non vendit maiori pretio, quia, cum non vacent, non reuertuntur ad Cameram, sicque Camera in eis non approbat mutationem, & augumentum valoris de soluto sibi prima vice ad currens tempore extinctionis, vt contingit in officijs, & locis montium vacabilibus. Ideò stante diuersitate rationis, 25 non licet arguere de illis ad hæc, nam diuersitas rationis diuersitatem iuris inducit

ducit, *l. fin. ff. de rit. nupt. Surd. conſ. 67. num. 19.* & data inſtantia in contrarium locum non habet argumentum à pari *gloſſ. in l. Creditor. verbo vendito ff. de nou. oper. nunciat. Et in can. ſicut cauſ. 1. quæſt. 1. Curt. Sen. conſ. 10. num. 3. Greg. Lop. in l. 19. tit. 8. par. 5. num. 5.*

Verùm è contrà obſeruantia eſt indubitata pro reſtitutione pretij currentis. Habemus enim quod ſanctæ mem. Clemens Octauus in ſuppreſſione officij Cuſtodis generalis Carcerum Status Eccleſiaſtici, licet ad eam motus fuerit ex cauſa publicæ honeſtatis, & vtilitatis, tamen officiali, vltrà pretium ab eo ſolutum Cameræ, erogari per Cameram iuſſit ſcuta duo millia ratione lucrorum, quæ officialis feciſſet, officio non ſuppreſſo.

Et ſanctæ mem. Alexander Septimus, in ſuppreſſione locorum montium vacabilium, reſtituit ſcuta 150. pro vnoquoque loco, licet Camera in erectione recepiſſet tantùm ſcuta centum, motus ad id, quia tempore ſuppreſſionis, tale currebat pretium.

Idemque Alexander Septimus, dum ad publicum Vrbis ornatum dirui mandauit domunculas ligneas, quas in publica Platea Canonici Sanctæ Mariæ ad Martyres, vulgò della Rotonda, ex gratioſa conceſſione Sixti Quinti, ad merum lucrum conſtruxerant, vt minùs quam fieri poſſet detrimentum ex huiuſmodi demolitione Canonici tunc viuentes paterentur, conceſſit illis fructus vnius Canonicatus in dicta Eccleſia vacantis inter ipſos, donec viuerent, diſtribuendos, vt ex breui ſub datum 27. Aprilis 1663. Et ſi hoc fecit Summus ille Pontifex, dum reuocauit conceſſionem merè gratioſam, in caſu, quo aderat præciſa neceſſitas deſtruendi domunculas, dato quod in dicta Platea publicus ornatus fieri deberet; Videant RR. PP. quid agere conueniat in reuocatione officiorum acquiſitorum per viam contractus oneroſi, quando nulla videbatur ſpecialis vrgentia ſupprimendi tantùm officia Secretariatuum, vt Principis ærario ſubueniretur, nam pluribus modis idem fieri poterat, quibus omnes de populo, vt æquum eſt, ad id concurrerent, non autem ſoli noſtri Officiales, tanta eorum patrimonij iactura.

Nec dicant Domini Camerales præfatos Pontifices fuiſſe motos ex æquitate, quia vltra quod de iure aliter fieri non poterat, nobis reſpondere ſufficit obſeruantiam, & conſuetudinem Summorum Pontificum eſſe vtendi æquitate, & non rigore in reſtituendo pretium officiorum, ſeù regalium per eos ſup-27 preſſorum, idque ſumma ratione fecerunt, quia præcipuum Principis eſt æquitatem præ oculis habere, rigore iuris omiſſo, *Menoch. conſ. 202., & conſ. 606. vtrobique num. 18.*

Officium emptum per Equitem Accíaiolum ab Eminentiſſimo Cardinali Chiſio anno 1670. non debet diuerſo iure cenſeri ab alijs, licet fuerit tantùm ſignata, & non expedita ſupplicatio.

Quia cum inter ipſum, & dictum Eminentiſſimum interceſſerit ſolutio pretij, & reſpectiuè conſenſus, ac patientia, quæ in corporalibus habet vim traditionis, & ſubſecuta fuerit effectiua perceptio emolumentorum officij quolibet menſe, negari non poteſt, quin idem Dominus Acciaiolus effectus fuerit Dominus, aut ſaltem poſſeſſor officij, abſque alia litterarum expeditione *Contard. videndus in l. vnica limit. 2. §. 8. num. 46., & tribus ſequentibus C. ſi de moment. poſſeſſ. pag. mihi 257. Salgad. in labyrinth. Credit. pariter videndus par. 1. cap. 35. num. 68., & duobus ſequentibus*, vbi ad rem noſtram ponderat licentiam generalem, & præambulam alienandi officia, datam à Papa in illorum erectione, ex qua perficitur ſubſtantia venditionis, illa verò licentia particularis, eſt quid extrinſecum, & accidentale, & dicitur licentia neceſſaria, quia à Principe denegari non poteſt, & ideò interim venditio valida eſt, & perfecta *Rota deciſ. 764. num. 2., & 3. par. 2. recent., & deciſ. 284. num. 12. par. 5., & deciſ. 114. num. 3., & ſeqq. poſt Merlin. de pignor., & deciſ. 303. num. 7. par. 15.* In quibus 30 firmatur Dominium, & poſſeſſionem officij acquiri, abſque expeditione litterarum, quæ de ſtilo nunquam negatur: (& tamen in præſenti negata fuit:) & ſolum requiritur, vt Papa ſciat per cuius

cuius mortem officium vacet, neque contrarium in substantia firmant aliæ decisiones relatæ per *Illustrissimum D. de Luca disc. 16. de regal.*, vt ex eorum lectura videre est.

Et cum Constitutio Beati Pij Quinti mandet restitui pecunias illis, *qui officia emerunt*, *aut habuerunt* compræhendit æquè eos, qui litteras expediuerunt, ac eos qui non expediuerunt; quatenùs enim isti dè toto rigore dici non possent acquisiuisse officij dominium, eo quod non habebant titulum à Principe, & sic

31 non comprehendi sub verbo *emisse*, certè compræhenduntur sub verbo: *habuisse*, sub quo veniunt etiam illi, qui nudam detentationem, & facti insistentiam habent, cùm dicatur *in l. stipulatio ista 33. §. hæc quoque ff. de verb. oblig. habere dupliciter accipitur, nam habere, & eum dicimus, qui rei Dominus est, & eum, qui Dominus quidem non est, sed tenet, & in l. Id apud 143. ff. de verb. signif. Id apud se quis habere videtur, de quo habet actionem, habetur enim, quod peti potest in l. 1. § quod autem ff. de vi, & vi armat.: quod autem ait Prætor quæque ibi habuit, sic accipimus, vt omnes res contineantur, non solum, quæ propriæ ipsius Principis fuerunt, verum etiam, quæ apud eum depositæ, quarumque vsum, vel vsumfructum habuit, & consonat. l. rem 52. ff. de acquir. rer. domin. Rota decis. 358. num. 1., & seqq. post Cenc. de cens.*

Igitur, cum D. Acciaiolus possideret, aut saltem detineret Officium, & pro hac possessione, seù detentione erogasset scuta 22000., nemo negabit eum comprehendi sub Constitutione Beati Pij Quinti, mandante restitui integrè, & absque diminutione pecunias illis, quos Officia nedùm *emisse*, sed & *habuisse* constiterit.

Sub quo verbo *habuisse* comprehen-

32 deretur, etiam absque actuali Officij possessione, sed ex sola actione ad illud *vt in d. l. Id. apud ff. de verb. signif.*, & *l. Rem ff. de acquir. rer. domin.* quam sanè actionem ad Officium Secretariatus habebat tempore suppressionis, & anteà dictus Dominus Acciaiolus, tam contrà D. Card. Chisium, vt consensum præstaret expeditioni; proùt in apoca se quandocumque prestaturum promiserat, quàm contra Principem, vt resignationem omni tempore admitteret, quia ad id Innocentius Octauus sub fide Romani Pontificis se, & Successores suos, pacto cum Secretarijs inito, obstrinxerat in Bulla erectionis.

Verùm quando præmissa deficerent, adhuc in tuto versamur. Nam super huiusmodi Officij resignatione porrecta fuerat anno 1675. supplicatio san. mem. Clementi Decimo, & per eum signata in personam, & ad fauorem Eminentissimi D. mei Cardinalis Acciaioli. Placuit enim D. Equiti illud ponere in capite non suo, sed dicti Eminentissimi, quæ supplicatio sic signata, licèt remanserit in manibus Domini Druot ministri, & officialis à Papa deputati super expeditione huiusmodi supplicationum, absque eo quod fuerit processum ad registrationem, aliosque actus concernentes, non substantiam, sed probationem, & executionem gratiæ, indè tamen non sequitur, quin dictus Eminentissimus resignatarius non sit quoad Papam cen-

33 sendus Secretarius sicuti alij, quia gratia sola signatura Papæ perficitur *Lotter. de re benef. lib. 1. quæst. 37. num. 54. Cassad. decis. 4. num. 2., & de caus. poss. ., & propriet. Zarat. dec. 34. num. 27.*

34 & si moriatur Papa post signatam supplicationem, antequam litteræ conficiantur, gratia non expirat *Io: Andreas in Prohem. 6. Decret. num. 9., & 10. Gonzal. ad reg. 8. gloss. 12. num. 44., & duobus sequen., aduertens num. 48.* ideò emanasse regulam Cancellariæ de expediendis litteris in forma rationi congruit super gratijs concessis per Pontifices antecessores, prout per duos menses ante suppressionem fuit à D. Equite sæpè institum pro vlteriori expeditione, tum voce apud Illustrissimum D. Prodatarium, tùm supplici libello apud Sanctissimum, & per Sanctitatem Suam remisso ad Congregationem tunc deputatam, in cuius locum successit Sacra Rota, cum Sanctissimus ei commiserit in Bulla suppressionis cognitionem prætensionum omnium, & singulorum interesse habentium.

Et sanè expeditio dictæ Supplicationis

nis non potuit abſque iniuſtitia, meo iudicio, impugnari, vel retardari, ſub prætextu, quod Collegium eſſet de proxi-
35 mo ſupprimendum, quia adhuc erat in ſuo eſſe, & ſubſtantia, & imminens priuatio non impediebat interim effectus Dominij *l. non ideò ff. de rei vendit.*, &
36 homo de proximo expellendus non habetur pro expulſo, *Anchar. conſ.* 285. *num.* 3. *verſ. ſed certè*, & cum ſuppreſſio Collegij requireret factum, non ſufficie-
37 bat ſola animi cogitatio de ſupprimendo, cum agendorum menſura ſumenda ſit, non ab eo, quod erit, ſed ab eo, quod eſt, vt inquit *Bald. in l. ſi nondum num.* 4., *& 11. C. de furt. vt ex eo repetit Felin. in cap. cum adeò ſub num.* 4. *de reſcript.*, *& conferunt congeſta à Poſth. de ſubbaſt. inſpect.* 17. *num.* 61., *& duobus ſequentibus*.

Et ſicuti Innocentius Octauus promiſit Secretarijs ſe, & ſucceſſores Pontifices admiſſutos reſignationes, etiamſi Reſignantes eſſent infirmi, & veriſimiliter deceſſuri, & de facto decederent, addeus, quod per Romanum Pontificem *Reſignationis receptio quauis ratione denegari, vel differri non poſſit*, ita nec deneganda erat, quamuis Collegium haberetur pro infirmo, & morti proximo.

Aliàs magnum, & intolerabile ſequi poterat abſurdum, quia ſi in illo ſtatu rerum, dum agebatur de ſuppreſſione Collegij, aliquis Secretarius deceſſiſſet, vacaſſet Officium ad beneficium Cameræ, neque hæc Officij æſtimationem reſtituiſſet hæredibus decedentis, ſed ſibi retinuiſſet, tanquam ſuperlucratam per mortem Officialis, quamuis Collegium eſſet de proximo ſupprimendum, ita denegare non poterat admiſſionem reſignationis, ne Secretarij ſtarent interim ſub periculo amittendi Officium per obitum, & non poſſent de Officio diſpo-
38 nere; fuiſſet enim hæc claudicatio contractus, *l. fin. C. de furt.*, *& lit. expenſ.*
39 & eſt à Principe potiſſimum vitanda, vt monent *Bald. in cap. vnic. §. Inueſtitura ſub num.* 3. *de nou. form. fidelit. Menoch.*
40 *conſ.* 606. *num.* 13. Tenetutque Princeps ſeruare illud commune, & naturale præceptum, quod tibi non vis, alteri ne feceris *Afflict. ad Conſt. Reg. fol. mihi* 207. *col.* 1. *num.* 29., *& in cap.* 1. §. *Similiter num.* 11. *ad fin. de capitan. qui cur. vend.*

Faciliùs hæc omnia procedebant in admittenda vlteriori expeditione reſignationis, dum nec leuis adeſſe poterat ſuſpicio fraudis, quia omnia geſta erant tempore habili, etiam ab annis 7. ſolutum fuerat Reſignanti pretium in ſum-
41 ma ſcutorum 22000. & ab annis tribus ſignata Supplicatio, prout hanc circumſtantiam antecedentis ſolutionis conſiſiderat, *Anchar. dicto conſ.* 285. *num.* 4. *verſ. Item iam erat dicta pecunia ſoluta*, & multum ad hoc propoſitum vrgent firmata per *Felin. in cap. in præſentia num.* 36. *verſ. Sed non ſine ſcrupulo de probat. Pariſ. conſ.* 13. *num.* 73. *lib.* 1. *Io: Franc. de Pont. conſ.* 114. *num.* 4. *lib.* 2.

Quare, cum expeditio eſſet ex præ-
42 miſſis de Iure debita, & tamen denegata, habenda eſt, in odium Cameræ denegantis, pro facta *Celſ. deciſ.* 130. *num.* 16., *& deciſ.* 177. *num.* 2., *&* 3.

Quoad Officium reſignatum ab Eminentiſſimo Chiſio Illuſtriſſimo D. Curſio, pretio ſcut. 23000., vltrà obligationem ex ſæpè dicta Conſtitutione Piana, qua tenetur Camera reſtituere ſingulis Secretarijs pecunias per eos ſolutas, ſiuè ipſi Cameræ, ſiue Reſignantibus, accedit eiuſdem Illuſtriſſimi D. Curſij bona fides, dum Cauſa diſcuſſa in Congregatione, an reſignatio eſſet admittenda propter imminentem ſuppreſſionem Collegij, & prætendentibus Cameralibus non admitti, niſi cum clauſula: *Citra approbationem pretij*, fuit reſolutum eſſe admittendam ſimpliciter, prout admiſſa fuit, nec alias Reſignatarius pretium ſoluiſſet, quia ordinem fecerat de ſoluendo illi, qui Officium liberè, & abſque vlla conditione reſignaſſet, vndè duplex ad illius fauorem inſurgit ratio, altera ne decipiatur ſub fide Congregationis, & Principis *Pariſ. conſil.* 68. *num.* 177. *lib.* 4. *Surd. conſ.* 298. *num.* 22. *Merlin. Pignatell. conſ.* 53. *num.* 10., *&* 11. *par.* 1. Altera, ne cum ipſe conſenſerit contractui libero, habeat contra-
44 ctum vinculatum, contra ſuum conſen-

sum, quem aliàs non dedisset, & sine consensu contractus consistere non potest, tanquam corpus sine anima *Seraph. decis.* 838. *num.* 4.

Ideò restitutio pretij pro hoc Officio regulanda est iuxtà sensum Illustriss. de Luca, qui vt est rectus Veritatis, & Iustitiæ Cultor, in suo Discursu de supprimendo Secretariorum Collegio incipien. *Quamuis absque dubio* §. *finali*, loquens de ista resignatione dignam protulit sententiam, dicens, quod Dataria non debebat admittere, aliàs falleret publicam fidem, & esset in dolo, decipiendo Emptorem, quodque de Iustitia se constitueret in obligatione reficiendi illud plus.

Marchioni Ruspulo, licet seni, restituendum est ei pretium, quod alijs Secretarijs, quia cum Innocentius Octauus in Bulla erectionis Collegij se, & Pontifices successores obstrinxerit pacto admittendi resignationes, etiam ab Infirmis, & verisimiliter decessuris, idem statuendum in senibus, qui non alia ratio-
45 ne arceri possent à resignando, quàm verisimilis, & de breui obuenturæ mor-
46 tis; Parificantur enim Senes, & Infirmi *cap. Quoniam vt lit. non contest.*, & Statutum loquens de Infirmo, verificatur in Sene vt notat *Abbas in cap. magnæ num.* 9. *de vot.*, & si hoc in Resignationibus, multò magis in Suppressione, cum ista proueniat à facto Principis, qui cum in contractibus vtatur iure priuati, non videtur posse facto suo voluntario alteri præiudicium afferre.

Accedit obseruantia, nam in suppressione locorum Montium vacabilium, pretium restitutum fuit pariformiter Iuuenibus, ac Senibus, & Dominicus Iacobatius, licèt esset Senex suprà septuagesimum ætatis annum, fuit admissus ad resignandum suum Secretariatuum sub san: mem: Alexandro Septimo.

Vndè stylus, qui in contrarium per Camerales asseritur, non subsistit in casu suppressionis; Immò quoad Officia Secretariorum, nec in casu resignationis,
47 & meritò cum ipsi habeant in erectione Collegij pactum cum Summo Pontifice initum, cui non potuit, ex post, modus, aut conditio adijci, vt de Collegio Militum Sancti Petri dicebat *Mandos. cons.* 90. *num.* 5. *vers. Nec Camera*, *& generaliter Mantica de tacit. lib.* 13. *tit.* 40. *num.* 9., *&* 10.

Quare &c.

F. Fatinellius Aduocatus.

ROMANA PRETII SECRETARIATVVM APOSTOLICORVM.

QVARTA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Summa scut.* 62400. *auri, quæ iubetur restitui per Constitutionem Innocentij Octaui in casu suppressionis, non fuit apposita taxatiuè, sed demonstratiuè*, & num. 16.

2 *Pretium auctum, ipsique Datariæ per Secretarios persolutum, restituendum erat, etiam in terminis Constitutionis Innocentij, quatenus supprimerentur*, & num. 3.

4 *Beatus Pius V. voluit ampliare obligationem restitutionis, etiam respectu pretij resignantibus exbursati.*

5 *Obligauit Cameram ad restituendum maius pretium, ratione Officij Cardinalis Medicei, dum, in casu inobseruantia, iussit restitui pretium vnà cum damnis, & interesse.*

6 *Damna, & interesse eò magis debentur, si fuerunt præcisè in obligatione deducta.*

7 *Verba* emisse, *&* habuisse *non fuerunt in casu, de quo agitur, accepta pro synonimis.*

8 *Verbum* habuisse *non verificatur dumtaxat in duobus officijs possessis per Hospitale S. Spiritus, & Capitulum S. Eustachij, sed etiam in alijs acquisitionibus.* Com-

9 *Comprehendit omnem acquirendi modum.*
10 *Verbum* restituere *significat propriè idem ac dare, & soluere.*
11 *Verba* Secretarijs tunc viuentibus *referuntur ad Secretarios viuentes de tempore suppressionis.*
12 *Resignatarius, qui dicitur habere officium à Papa, manifestè deciperetur, nisi integrum pretium ab isto recuperaret.*
13 *Scientia, & factum ministri dicitur scientia, & factum Principis.*
14 *Solitum, quod debet attendi, desumitur ex vltimis actibus.*
15 *Non est recurrendum pro obseruantia ad Nationes finitimas, quando plura in contrarium vigent exempla in proprio Principatu.*
17 *Princeps auferens à subditis officia, etiam ex causa publicæ vtilitatis, tenetur refundere pretium.*
18 *Lex non dicitur generalis, quando percutit aliquos tantùm.*
19 *Fiscus in casu euictionis non tenetur nisi ad simplum.*
20 *Est tamen obligatus ad damna, & interesse, quæ dicuntur interesse intrinsecum illius simpli.*
21 *Pretium currens de tempore suppressionis est restituendum, habito respectu ad obseruantiam.*

R.P. Restitutio pretij per singulos Secretarios exbursati in acquisitione Officij, siuè Datariæ, siuè alijs Resignantibus, videtur extra controuersiam, quia sunt nimis clara verba Bullæ Beati Pij Quinti: *Volentes, & Statuentes &c. Collegium ipsum supprimi non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus* (idest tempore suppressionis) *integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*: Quod benè agnoscentes DD. Camerales, toto studio cum extraneis, & longè nimis mendicatis argumentis conantur mentem, & verba Beati Pontificis restringere ad pretium solutum Datariæ, sed omnia ex nostris informationibus, iam datis, & infra deducẽ penitus corruunt.

Et in primis exaduerso supponitur, *Iura diuersa*, quod vigore Bullæ Innocentij Octaui, in casu suppressionis, sola scut. 62400. auri fuissent Secretarijs restituenda, sed attenta dicta Bulla Piana, Camera persolu erit longè maiorem summam, scuta nempè 228557., quod valdè in toto contextu informationum magnificatur, quasi hoc maius pretium prouenerit à dispositione prædictæ Bullæ Pianæ, & indè Camera non debeat sentire onus vlterioris pretij soluti resignantibus.

Verùm fallacia suppositi statim con-
1 uincitur, aduertendo, quod etiam in puris terminis Bullæ Innocentij Octaui fuisset in casu suppressionis restituendum pretium, quod quisque Secretarius Datariæ persoluisset, ratio est, quia in parte vbi demandatur restitutio scut. 62400. Papa non procedit per pactum negatiuum, aut restrictiuum, vt sola dicta summa restitui debeat, sed è contra declarat se velle fauorabiliter Secretariorum indemnitati prouidere, vt scilicet integram summam per eos exbursatam, consequantur, & damnum maioris summæ ibi: *Cæterum quoniam ijdem Secretarij &c. bona fide crediderunt simplici verbo nostro, Nos. dignum reputantes, vt ipsorum indemnitati consulamus &c.* Sequiturque obligando Cameram ad restituendum integram summam scut. 62400. à Secretarijs solutam, Expressio autem dictę quantitatis, non stat taxatiuè, sed demonstratiuè ad id, quod Secretarij tunc Pontifici tradiderant, & intelligitur, rebus sic stantibus, dummodo pretium non fuerit augumentatum. Cœterum si vt postea
2 euenit, pretium fuit auctum, & Secretarij maiorem quantitatem pro acquireñ Officijs soluerunt, *ipsi Datariæ*, indubitatum est, quod & hæc maior quantitatas illis veniat restituenda, aliàs contra omnem iustitiam, petitam, ex ipso lumine naturali, Camera locupletaretur cum aliena iactura, & dispositio Pontificia, emanata ad fauorem Secretariorum, in eorum odium retorqueretur, vt latissimè in puncto probat *Fagnan. in cap. ex epistolæ num. 11., & seqq. de probat.* vbi quod est restituendum, etiam pretium currens de tempore suppressionis.

Igitur restitutio scutorum 228557., quæ ex aduerso soluta dicuntur Datariæ à Secretarijs, vel eorum Auctoribus, non egebat Bulla Beati Pij Quinti, sed de Iure omnibus noto, erat facienda, vt de se patet.

Vnde dum post Bullam Innocentij, Beatus Pius, profitendo ampliores gratiãs facere nostris Secretarijs ibi- *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris fauoris gratia prosequi volentes*, iussit *Collegium supprimi non posse, nisi priùs singulis Secretarijs, tunc viuentibus restitutis integrè, & sine diminutione pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*. Palàm est quod voluit tollere omnem ansam dubitandi, & promptam restitutionem pretij, ab vnoquoque exbursati, siue Datariæ, siue alijs resignantibus, demandare.

Nec perspicuam hanc voluntatem Beati Pontificis, restituendi generaliter pretium à singulis Secretarijs solutum, offuscant plures ponderationes exaduersò adhibitæ super contextu eius Bullæ, nam prima, in qua fit peculiare fundamentum, quod scilicèt in casu, quo Collegium molestaretur super Officio ei concesso pro scutis 5500. auri, Papa voluerit Cameram teneri ad restitutionem dictæ summæ scutorum 5500., nulla habita ratione ad maiorem summam, quæ solui poterat ab emptore, in facto non subsistit, immò mirabiliter contra Cameram retorquetur.

Etenim postquam Beatus Pius narrauit se per errorem disposuisse de Officio vacato per obitum Marcelli Augustini fauore Cardinalis de Medices, à quo receperat scuta 5500., commendata prompta Secretariorum voluntate, qui exhibuerunt dictas pecunias præfato Cardinali persoluere, dedit eisdem Secretarijs in solutum, pro eadem summa scutorum 5500., primum ex dictis Officijs per decessum vacaturum, cum facultate illud vendendi pro pretio tunc reperibili, etiamsi dictam summam 5500. scutorum in parua, seù magna summa excederet, at quia euenire poterat, quod procedente tempore super præfatis molestaretur, volens propterea Beatus Pius illius omnimodè indemnitati prospicere, ità disposuit - *Et si dictum Collegium super præmissis, aut eorum aliquo turbabitur, quoquo modo, aut præmissa in toto, vel in parte consequi non potuerit, tunc, & eo casu Cameram prædictam ad soluendam cum effectu dictam summam 5500. scutorum, vna cum damnis, & interesse passis, teneri, & ad id eamdem Cameram, & omnia illius bona efficaciter obligata esse volumus, &c.* vt in Motu proprio sub littera G. Ecce ergo quod Papa non se restrinxit ad solam restitutionem scutorum 5500. pretij soluti à Secretarijs, vt supponunr Domini Camerales, sed apertissimè voluit, quod Camera teneretur refundere, etiam maius pretium, quo Collegium potuisset dictum Officium vendere, contentum in dicta promissione damnorum, & interesse *l. si traditio* 4. *C. de act. empt.* præsertim quia fuerunt præcisè in obligationem deducta ad tradita per *Rotam coram bon. mem. Celso decis. 290. num. 2. & 3., & decis. 319. num. 2., & seqq.*

Hinc, vt dixi, fortiter hoc motiuum retorquetur contra Cameram, si enim Papa adeò accuratè, & religiosè ordinauit restitutionem, etiam maioris pretij in dicto casu, eo fortiùs id affirmandum venit in casu suppressionis Collegij. *Cui successiuè* prouidendo in eadem Bulla declarauit se velle maioribus gratijs Secretarios prosequi, indèque iussit Collegium supprimi non posse, *nisi Secretarijs tunc viuentibus* restitutis integrè pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit.

Secunda ponderatio, quod dictum verbum seù *habuisse* sit synonimum, & significet idem, quod verbum *emisse*, indèque non possit referri ad officia, habita per resignationem, non videtur subsistere, quatenus enim ad hoc expenduntur verba prolata circa dictum primum Officium vacaturum ibi - *Credentes illius venditionem, ac dispositionem ad Nos spectare* - & ibi - *contulimus, concessimus &c.* hæc prædicantur de solo dicto Officio concesso Cardinali de Medices, & ideò nil mirum, si vti synonima accipiuntur; At verbum *habuisse*, discretiuè adiectum post verbum *emisse*, in casu suppressionis, vti generale, & aptum de sui natura

natura comprehendere omnem modum, quo Secretarij, de tempore suppressionis viuentes, officia acquirere potuerunt, non potest, nec debet restringi ad simplicem casum collationis, & emptionis factæ à Dataria, aliàs violaretur vera illius significatio, & sensus litteræ, ac cum istis extraneis interpretationibus totaliter remaneret destructa mens, & voluntas Pontificis concedentis, quod esset absurdum; præsertim quia subiecta materia necessariò id suadet, cum ista Officia de sui natura essent ad nutum ipsorum Officialium resignabilia, & semper maior illorum pars, etiam tempore Beati Pij, possiderent Officia mediante resignatione, indèque dùm Papa omnibus restitui iussit pretium, quo eos *Officia emisse, aut habuisse constiterit*, remanet indubitatum, quod est restituendum pretium solutum resignantibus, vt latiùs probaui in informatione.

Minùs releuat, quod Papa vsus fuerit dicto verbo, *habuisse*, vt comprehenderet Officia per Paulum Tertium, & Pium Quartum in perpetuum concessa Archihospitali Sancti Spiritus, & Ecclesię Sancti Eustachij, mediante permutatione aliorum bonorum. Primò, quia si, vt prætendit Camera, dicta Officia ex causa dictæ perpetuitatis fuerunt iam valutata in summa certa, & determinata, nullatenus erat in casu suppressionis necessaria dispositio Bullæ Pianæ, semper enim fuisset restituendum pretium præfixum, indèque Papa nullum respectum ad hæc Officia habere potuit. Secundò, quia Beatus Pontifex clarè loquutus fuit de Officialibus tempore suppressionis viuentibus, ibi - *nisi restitutis singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*. Sicque liquidum patet voluisse assecurare, vt vnusquisque haberet pretium, vel maius, vel minùs, quo Officia *emisset, vel habuisset*, non autem respexisse ad dicta loca Pia, quorum officiorum pretium nec augeri, nec minui poterat. Tertiò tandem, quia nescimus videre cur dictum verbum *habuisse* non debeat etiam comprehendere casum officij habiti à resignantibus, dùm ex eius generalitate, omnem modum acquirendi, complectitur, & quod plus est, iste priscus modus resignationis erat frequentior in acquisitione huiusmodi Officiorum adhibitus, & à Bullis Summorum Pontificum approbatus.

Tertia ponderatio facta circa verbum *restitutis*, quod non possit verificari respectu Cameræ, quæ non recepit pretium solutum resignantibus, tollitur ex informatione §. *ex quibus cessat obiectum*, vbi ex Textibus, & doctrinis punctualibus ostendi, verbum *reddendi* passim in iure recipere significationem dandi, & soluendi, neque id impropriè, & per extensionem, quando vt in casu nostro dispositio Beati Pij dirigitur in fauorem Officialium, quibus iubet restitui pecunias per eos solutas, non autem pecunias per Datàriam receptas, immò ex contextu eiusdem Bullæ patet, quod B. Pius indistinctè adhibuit verbum *restituere*, & verbum *soluere*, habito solùm respectu ad fauorem recipere debentis, vt loquendo de Secretarijs, qui nihil receperant à Cardinali de Medices, ibi - quoniam Secretarij prædicti, &c. dicta 5500. scuta à prædicto Cardinali recepta restituturos se obtulerunt, & ibi - propterea ijdem, vt commodiùs pecunias dicto Cardinali, &c. restituendas recipere valeant, &c. & loquendo de Camera, quæ receperat dictam summam, non vtitur verbo, restituere, sed verbo soluere ibi - *Et si dictum Collegium, &c.* turbabitur, eo casu Cameram prædictam ad soluendum dicta scuta 5500. *&c. teneri &c.* vt in Motu proprio sub littera *D., & G.* Sicque euidentissimè conuincitur, quòd verbum *restitutis*, in casu suppressionis ab eodem Beato Pontifice repetitum fauore Officialium, qui recipere debebant pretium, proprijssimè explet significatum solutionis integri pretij per Cameram faciendæ, quod indubitanter confirmatur, quia dum Papa se retulit ad tempus incertum suppressionis, in quo verisimiliter valor Officiorum erat variandus, impossibile fit, quod intellexerit de pretio per Datariam recepto, dum ob frequentem vsum resignationum non erat moraliter possibile, quod tempore suppressionis omnes

nes reperirentur emisse à Dataria, & nihilominùs voluit omnibus Secretarijs tunc viuentibus integrè restitui pecunias ab vnoquoque illorum solutas in acquisitione Officij.

Absurdum insuper ponderatum in nostris informationibus, quòd aliàs hæc Bulla Piana fuisset penitus frustratoria, si non comprehenderet pretium solutum resignantibus, stat inconcussum, nec euertitur ex eo, quod vigore Bullæ Innocentij Octaui scuta 62400., in erectione Officiorum erogata, fuissent restituenda, quia iam ostendi supra in §. *verum fallacia cum seqq.* hoc suppositum nullum habere fundamentum.

Prout firmum remanet alterum absurdum, quod iuxtà sensum Dominorum Cameralium, pretium fuisset restituendum tribus tantùm, aut quatuor Secretarijs, qui tempore suppresśionis reperti sunt immediatè emisse Officia à Dataria, nam illa verba Bullæ, *nisi resti-*
11 *tutis singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*, *vti personalissima, & præcisè designantia personas Secretariorum tunc viuentium*, non possunt ad eorum Auctores trahi, nil obstante, quod etiam dicatur, in Constitutione Innocentij Octaui legi dictum verbum *eos*, ibi - ad restituendum eis prædictam summam 62400. ducatorum per eos solutorum, nam vltra quod ibi non leguntur dicta verba *tunc viuentes*, magis præcisam personalitatem denotantia, aduertitur, quod B. Pius loquutus fuit non de summa certa, sed de pretio incerto, quod quisque Secretarius viuens de tempore suppresśionis erogasse constiterit, & ideò eius dispositio est solùm referibilis ad eos tunc viuentes, & ad totum pretium per illos exbursatum.

Læsio, & violatio publicæ fidei est euidentisśima, dùm enim, ex notoria praxi Officiorum Romanæ Curiæ, ipse Papa Officium in suis manibus liberè dimissum, confert nouo Officiali, sciens istum soluere pretium tali dimittenti, & resignanti, & quod plus est, hic nouus Officialis, trahendo ordinem pro solu-
12 tione pretij, ignorat prorsùs, quæ sit persona resignans, vtique Officium ipsum recognoscit, & habere dicitur ab ipso Papa concedente, & ab eo in casum suppressionis pretium debet recuperare, aliàs manifestè deciperetur, & esset in damno, vt in informatione §. *quam insuper veritatem cum seqq.*, & tertiùs id procedere debet in nostris Officijs, quorum respectu habemus dictam promissionem B. Pij, quod in casum extinctionis restitui debeant integræ pecuniæ à singulis Secretarijs tunc viuentibus in acquisitione Officiorum exbursatæ.

Non obstat quod in supplicationibus non fiat mentio de pretio, illudque nec Papa, nec Datarius sciunt, quia satis est, quod Papa sciat in his resignationibus interuenire pretium, illudque persolui resignanti, vt dicatur talem actum auctorizare, & approbare, vltra quod cum ad istum effectum Papa apponat proprium Ministrum Componendarum, qui recipit pro ipso Principe Compo-
13 nendam expeditionis, hoc exuberat, & scientia, ac factum istius dicitur scientia ipsius Principis præponentis *l. 1. ff. de institut. act. Mandell. cons.* 104. *num.* 5., *& 6.*, *& de Officiali Cameræ Dec. cons.* 404. *num.* 5., *& seq.* maximè quia supplicationes per necesse signantur, postquàm dictus minister recepit ordines pretij solubiles resignantibus, sine quibus ordinibus præcedentibus non potest scire quinam, esset resignans, & resignatarius in supplicationibus exprimendi.

Obseruantia restituendi solum pretium solutum Datariæ, quæ ex aduerso dicitur militare pro Camera ex facto quatuor Summorum Pontificum videlicet B. Pij Quinti, ac sanctæ mem. Alexandri Septimi, Clementis Noni, & Clementis Decimi, qui diuersa Officia vacabilia extinxerunt, absolutè negatur. Verè enim obseruantia stat pro nostris principalibus, vt latiùs in Memoriali, quod datur ad partes, vbi ad oculum demonstratur Summos Pontifices prædecessores nunquam reliquisse Officiales, quibus Officia extinxerunt, *in aliquo damno*, sed restituisse integraliter pretium ab vnoquoque solutum, vel Datariæ, vel resignantibus, immò pluriès persoluisse maius pretium, currente tempore suppressionis,

Duo

Duo tamen placeat aduertere in hoc puncto obseruantiæ; Alterum quod omnia exempla suppressionum exaduerso allata, quando iuxtà sensum Cameræ per impossibile substinerent, non officerent casui nostro, quod in erectione talium Officiorum adsit, proùt in nostris Officijs, peculiaris promissio Papæ, quod in casu suppressionis restitui debeat integrum pretium à singulis Officialibus tunc viuentibus, in acquisitione Officiorum, erogatum.

Alterum quod quamuis aliquæ ex suppressionibus prædictis continerent aliquod dubium, propter quod fuerit hæsitatum, an esset restituendum solùm pretium receptum à Dataria, nihilominus fuit omnis controuersia sublata ex vltima suppressione Officiorum Notariorum Cameræ, facta de anno 1672. à sanct. mem. Clemente Decimo, per Dominos Camerales ommissa, in cuius chirographo claris litteris declarauit, vt Camera restitueret integrum pretium, tàm solutum Datariæ, quàm resignantibus, ex quo assequimur, quod in omnem casum, standum esset huic solito, vl-14 timo loco per Papam ordinato, & declaratorio præcedentium suppressionum, vt in puncto Officiorum *Noguerol. all.* 5. *num.* 16. Cæterum hæc dicuntur ex abundanti, quia nostris principalibus semper assistit prædicta peculiaris, & clarissima dispositio Bullæ Pianæ, quæ tollit omnem difficultatem.

Exemplum Regis Christianissimi, qui in suppressione Officiorum similium, solum restituit id, quod Cameræ Regiæ fuerat persolutum, poterat omitti, tùm quia nescitur, cuius naturæ sint alia Officia, & an in erectionibus illorum habeant promissiones, approbationes, & priuilegia Principis concedentis, proùt habent nostra, tùm etiam quia non sunt mendicanda exempla ab exteris nationibus, quando habemus legem claram iubentem restitui integrum pretium à 15 singulis Officialibus persolutum, & in Vrbe suppetunt plura exempla, præsertim vltimo loco obseruata, quibus patet Sanctã Sedem Apostolicam, omnium Regum, & Nationum Christianarum Matrem, & Magistram, semper subditis suis in his suppressionibus Officiorum, saltem pretium ab eis exbursatum restituisse, immò æquitatem, & vrbanitatem, vt par est amplectendo, quandoque etiam maius pretium currens super addidisse.

Consideratio, quod inter Innocentium Octauum, & Secretarios in casum suppressionis fuerit initum pactum restituendi scuta 62400., quodque subindè Bulla Piana in sæpè relata dispositione restituendi integrum pretium à suis Officialibus solutum, debeat interpretari, vt quam minus lædat dictum pactum, 16 iterùm dico, quòd non subsistit, nam dictum pactum non stat taxatiuè fauore Cameræ, vt sola scuta 62400. restituere debeat, sed demonstratiuè, & fauore Secretariorum appositum, vt non posset minus restitui, & ideò seclusa Bulla Piana semper fuisset indubitata restitutio maioris pretij, successiuis temporibus Datariæ soluti, vt supra probaui; Ergo, vt Bulla Piana, non sit frustratoria, pernecesse debet operari restitutionem pretij, etiam resignantibus persoluti.

Quamuis agatur de suppressione officiorum, quæ sunt de Regalibus Principis, nihilominùs, quando, vt hìc, Prin-17 ceps aufert talia officia à subditis, etiam ex causa publicæ vtilitatis, tenetur illis refundere pretium æquiualens, vt in informatione §. *Non solùm autem*, & latiùs comprobant DD. in iure scribentes in informationibus iuris iam datis, vbi etiam optimè firmatur non posse in præsenti casu publicari terminos legis 18 generalis, ex quo agitur de ablatione officij, quoad aliquos tantùm, maximè dum Sanctissimus, pro sua summa humanitate, declarauit supprimere officia ex auctoritate ordinaria, intra Iuris limites inclusa, non autem ex potestate absoluta, & proindè huic Sac. Tribunali remisit deciden. quodnam pretium sit persoluendum.

Proindè non petimus à Camera solutionem pretij, nec vti pænam, nec vti euictionem dupli, vel tripli valoris officiorum, sed ad formam Bullæ Pianæ, dicimus quod dum Camera supprimit officia ad nostros principales spectantia debeat refundere pretium, quod ipsi in

in illorum acquisitione exbursarunt.

Aliàs sequeretur intolerabile absurdum, quod nempè Camera tolleret nostris principalibus officia, faciendo notabilissimum lucrum ex illorum annuis redditibus cum totali iactura Patrimonij eorumdem DD. Officialium, quod non est permittenḋ.

Cæterum, quando esset examinanda conclusio, per Dominos Camerales adducta, quod fiscus ex speciali priuilegio, in casu euictionis non tenetur nisi ad 19 simplum, etiam si promiserit duplum, vel triplum ex *l. si Prorsùs* 5. *ff. de Iur. fisc.* nil profectò aduersaretur nostræ intentioni, quia nihilominus semper fi-20 scus est obligatus ad prestandum damna, & interesse, quæ dicuntur interesse intrinsecum illius simpli, quanti scilicèt res euicta valeret de tempore euictionis, vt respondendo *d. l. si Prorsùs*, alijsque exaduersò allegatis firmat *Guzman ex gratia videnḋ. de euiction. quest.* 8. *ex num.* 34. *cum pluribus seqq.*, *& Rot. coram Seraph. decis.* 787. *num.* 5. *& 6.* vbi refert, quod Rota aliàs ita interpretata fuit prædictum Textum in Volaterana Terrarum 18. Aprilis, & 28. Maij 1586. coram Blanchetto, sequitur Ermosil. ad Lopez *leg.* 33. *tit.* 5. *par.* 5. *Glos.* 1. *num.* 3. *in fine fol. mihi* 618. *tom.* 2.

Insuper debetur nostris principalibus 21 etiam maius pretium, currens de tempore suppressionis, tàm attenta dispositione Iuris, latè comprobata in prioribus scriptis, quibus Camera non respondet, quàm solito per antecessores Pontifices obseruato, & præsertim à sanctæ mem. Clemente Octauo in extinctione Officij Custodiæ Carcerum, Vrbano Octauo in extinctione Montium Cancellariæ, & Alexandro Septimo in suppresione Montium vacabilium, de quibus distinctè fit mentio in prædicto Memoriali super obseruantia, adeòut hoc quoque pretij augumentum indubitanter deberi dignoscatur.

Postremò supplicamus pro resolutione fauorabili, etiam quoad D. Equitem Acciaiolum, R. P. D. Cursium, & D. Marchionem Rusρulum, quos Camera licet in dubio, quod disputatur comprehensos, consultò tamen sub silentio transmisit, quia non habet quid congruè respondeat; Pro istis enim dictis Officialibus, nedùm concurrunt Iura in communi pro alijs deducta, sed specialia fundamenta, ex quibus dictum pretium illis venit omninò restituendum.

Quare &c.

Gaspar Turchus.

ROMANA PRETII SECRETARIATVVM APOSTOLICORVM.

QVINTA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Non est contra legem iudicandum.*
2 *Resignatarius non dicitur emere officium à resignante, sed illud habere à Papa.* & num. 5.
3 *Verbum* habere *includit in se quemcumque modum possidendi*, & num. 28.
4 *Verbum* restitutis *importat aliquando obligationem dandi, & soluendi id, quod non fuit receptum, attentis casuum circumstantijs.*
5 *Resignatarius recognoscit in auctorem Pontificem.*
6 *Scientia, & approbatio Papæ inducitur ex scientia, & approbatione officialium.*
7 *Dictio* singulis *omnes comprehendit.*
8 *Dominus directus liberi consentiens, contractui gesto super re feudali, postea non valet sub prætextu suorum iurium efficere, quod contrahens effectu contractus frustretur.*
9 *Papa donando officia, fictione iuris censetur prius exegisse à donatarijs pretium, illudque postea eisdem donatarijs, mediante donatione, restituisse.*

Prin-

10 *Princeps de poteſtate ordinaria non poteſt, ex motiuo publicæ cauſæ, officium donatum adimere donatario, niſi ei ſoluto pretio, vel data æquali recompenſa.*

11 *Emens à donatario Principis, ſi res ab eodem Principe euincatur, habet contra ipſius Cameram actionem ad pretium.*

12 *Princeps auferens rem alicui, publica vrgente neceſſitate, vel vtilitate, tenetur ſoluere iuſtum, & integrum pretium.*

13 *Iuſtum pretium conſtituitur ex præſenti æſtimatione, non ex antiquo contractu.*

14 *Etiamſi agatur de pretio rei per Principem ademptæ, ex cauſa publica.*

15 *Et quamuis directum eiuſdem rei dominium reſideat penes Principem, ſolumque dominium vtile adimatur.*

16 *Princeps auferens ſubdito res ſuas per legem vniuerſalem,non tenetur ad pretij reſtitutionem.*

17 *Contraria tamen opinio à pluribus magni nominis DD. amplexa reperitur.*

18 *Lex vniuerſalis eſt ea, quæ de ſui natura omnes comprehendit.*

19 *Lex, quæ ferit certas, & determinatas perſonas, non dicitur vniuerſalis, nec liberat Principem à iuſta pretij reſtitutione.*

20 *Priuilegium, & fauor debet priuilegiato aliquid adÿcere, non autem quidquam de ipſius iuribus detrahere.*

21 *Gratia Principis non eſt ſiniſtrè interpretanda.*

22 *Argumentum deſumptum ex diſcretiuo modo loquendi, ceſſat quoties omiſſum ſuppletur à iure.*

23 *In dubio eſt contra Fiſcum pronunciandum.*

24 *Principis reſolutio, poſt maturam diſcuſſionem, eſt ſeruanda pro lege.*

25 *Summa Principis laus eſt ſubmittere legibus Principatum.*

26 *Verba legislatoris indicantia pietatem, & munificentiam, legis vigorem non tollunt.*

27 *Obſeruantia, quæ non ſit in caſu præciſo, non eſt allegabilis.*

28 *Gratia per Papam ſignata eſt quoad ſubſtantiam perfecta, etiamſi non fuerit ſura diuerſa.* *deuentum ad vlteriores formalitates.*

30 *Præambula obligatio Principis de præſtando conſenſu officijs, quod per ſimplicem illius petitionem habeatur pro præſtito, quoties expeditio impedita non fuerit ex culpa, vel incapacitate petentis.*

31 *Diſpoſitio in mente retenta, nec adhuc ad actum perducta, nihil ponit in eſſe.*

32 *Pacta ſunt ſeruanda, quorum contemplatione aliquis contraxit, aliàs non contracturus.*

33 *Petitio reſignationis, quæ præſefert indemnitatem petentis, non continet fraudem, ſed prudens conſilium, &* num. 34.

34 *Mala fides, ex ſuperuenta notitia, non inducitur in eo, qui proſequitur inſtantiam inceptam cum bona fide, & tempore non ſuſpecto.*

35 *Factum eſt potius attendendum, quam verba.*

36 *Declaratio contraria non eſt apta tollere ea, quæ ſunt à lege deciſa, & determinata.*

37 *Sine facto noſtro, vel ſiuè ſuprema Principis auctoritate, ius noſtrum à nobis auferri non poteſt.*

38 *Lex ſpecialis facit ceſſare generalem.*

39 *Vbi nulla cadit ætatis diſtinctio, ſenex, & iuuenis æquiparantur.*

R. P. DVplex eſt inſpectio huius Cauſæ. Prima circa pretij quantitatem pro ſuppreſſis Secretariatibus ſoluendam.

Secunda circà perſonas, quibus dicta pretij quantitas ſit ſoluenda.

Quoad pretij quantitatem, non videtur dubitandum de illa, quæ verè ab vnoquoque ex inſtantibus fuit ſoluta, & effectiuè exburſata, ſiuè ipſi Datariæ, ſiuè cuicumque alteri reſignanti, quoniam reſpectu iſtius ſpecialem, & claram habemus legem conditam à Beato Pio, à quo expreſsè ſancitum fuit *Collegium Secretariorum Apoſtolicorum ſupprimi non poſſe, niſi reſtitutis prius Secretarijs tunc viuentibus de tempore ſuppreſſionis, integrè, & abſque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos officia emiſſe, aut*

 habuiſ-

habuisse constiterit. Constat enim principales nostros officia emisse, vel habuisse diuersis pretijs realiter, & cum effectu exbursatis, & in facto recensitis. Vnde citrà dubium hoc pretium singulis integrè, & absque vlla diminutione 1 venit restituendum, aliàs iudicaretur contra expressam voluntatem, & legem Pontificis, qui etiam substulit omnibus facultatem aliter iudicandi.

Nec ex quo Beatus Pontifex vsus fuerit verbo *restituere*, rationabiliter prætendi valet, quod intellexerit de illis solùm pecunijs, quæ ipsi Cameræ, seù Datariæ solutæ reperirentur, non autem de solutis alijs officia resignantibus; est enim adeò clara Pontificis voluntas compræhensiua omnium pecuniarum, quibuscumque pro officiorum consequutione solutarum, vt verè non patiatur, nec admittat huiusmodi disputationem.

Siquidem omnia illa verba: *pecuniis, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, apposita noscuntur ad hunc præcisum effectum includendi eos, qui non emissent immediatè à Camera, atque excludendi dictam interpretationem, restrictiuam ad pecunias ipsi Cameræ solutas, si enim cum hac restrictiua disponere voluisset Pontifex, vtique vnico verbo se expediuisset, dicendo *pecunijs per Cameram receptis*, nec tot alia verba ineptè superaddidisset.

Et signanter ponderanda sunt illa verba: *emisse, aut habuisse*, quæ, non nisi speciali studio tollendi hanc disputandi occasionem, adiecta dici possunt, de omnibus enim, & solis illis, qui immediatè à Camera officia emebant, verificabatur primum verbum: *emisse*, Tunc enim verè aderant omnia emptionis, & venditionis substantialia, scilicet Camera vendens, Officialis emens, & pretium cum ipsa re vendita, de alijs verò, qui non emebant officia immediatè à Camera, sed ea obtinebant ob resignationem alterius officialis, propria emptio, & venditio non poterat verificari. Non enim aderat qui proprij emptoris, & vnditoris personam gereret. Nam resi- 2 gnans non transferebat officium in nouum officialem, sed resignationem faciebat in manibus Pontificis, qui nouo officiali officium concedebat, itaùt nouus officialis reciperet officium à Pontifice, qui certè non vendebat, adinstar beneficiorum resignatorum vt explicat *Reuerendissimus de Luca de regal. disc. 2. num. 9., & 10., & disc. 12. sub num. 8. §. cæterum, & §. seq.*, & probant alij infrà citandi, Vndè ne dubitaretur de istorum compræhensione, consultò addita fuerunt dicta verba, *aut habuisse*; isti enim licet propriè non emerent officia, cum non adesset proprius emptor, & venditor, tamen propriè officia habebant 3 pro pecunijs resignanti solutis, cum verbum habere, ex sui proprietate, quemcumque possidendi modum includat *l. stipulatio ista 38. §. habere ff. de verbor. obligat l. habere ff. de verb. signific. Decian. resp. 108. num. 32. lib. 3. Honded. cons. 69. num. 32., & seqq. lib. 1. Gratian. discept. 838. num. 9. 10., & seqq.*

Nec propria indoles, & naturalis significatio illius verbi *restitutis* destruit 4 nostram intentionem, adeò solidè fundatam; Illa enim in iure est indifferens ad plura, & æquè benè importat obligationem dandi, & soluendi etiam id, quod non fuit receptum, iuxta casuum circumstantias per *Text. in l. verbum reddendi 94. ff. de verbor. signific. l. hæres meus 98. ff. de legat. glos. in l. 1. vers. hoc interdictum ff. quorum legatorum, & glos. parua ibidem verbo restituere, vbi etiam Bartol. num. 5. Iason in rubr. ff. solut. matrim. num. 20. vers. quia verbum Cagnol. in l. curabit num. 70. C. de act. empt. Ruin. consil. 197. num. 2. in fine lib. 1. Soccin. Sen. cons. 90. num. 21., & 22. lib. 4. Gratian. discept. 130. num. 11., & seqq., & decis. March. 147. num. 6. Altograd. cons. 30. num. 5. lib. 2. Alciat. cons. 18. num. 15. lib. 9. Capic. latr. consult. 2. num. 46. lib. 1.* quod verò circumstantiæ casus nostri suadeant idem importare hic verbum *restitutis*, ac verbum *solutis*, constat ex prædictis dum Pontifex non se restrinxit ad id, quod Camera accepit, sed mandat restitui omne id, quod officiales pro habendis officijs erogauerint, quod non impleretur, si solueretur solum id, quod à Camera fuit receptum, & non id plus, quod officiales soluerunt resignantibus.

Non

Non omittendo, quod dum officiales recuperant id, quod verè erogarunt, ista recuperatio, ipsorum respectu, potiùs meretur restitutionis titulum, quàm solutionis.

Hinc Pontifex non obligat ad iustificandum, quid solutum fuerit Cameræ, sed solum quid verè officiorum possessores, pro habendis officijs, soluerint, ibi: *pecunijs, quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*. Vndè dum docent de vera pecuniatum erogatione, pro officiorum consecutione, nil aliud probare debent, vt easdem à Camera, post suppressionem, recuperent.

Confirmantur prædicta ad euidentiam, pluribus argumentis benè deductis per D. Causæ patronum, & signanter primo quod tota ista officiorum materia regulatur per Ministros Pontificis specialiter deputatos, siuè emantur immeditè à Dataria, siuè habeantur per aliorum resignationem, itaùt acquirentes officia per resignationem consueuerint dirigere ordinem, cum summa certa, soluenda innominatim ei, qui resignasset, ad fauorem scribentis, vnum Secretariatum, & facta per Ministrum Pontificis in calce ordinis fide resignationis, soluebantur resignanti pecuniæ, & ad fauorem resignatarij expediebantur Bullæ concessionis officij tanquam vacantis.

Hinc enim duo resultant; Alterum, quod nouus officialis, licet officium consequeretur mediante consignatione, tamen verè non haberet officium à resignante, sed ab ipso Pontifice, eumque in auctorem recognosceret, aliter non permittente essentiali officiorum natura ad *Text. in auth. de exhibendis reis eollat.* 5. §. *optimum quoque circa medium* ibi: *hoc habebant tamquam imperialem munificentiam* Bald. *in cap. si facta sub num.* 2. *vers.*, *& noto, quod ego tit. si de feud. fuerit controu. Valenz. cons.* 155. *num.* 21., *&* 22. *lib.* 2. *R.P.D. de Luca de regal. dict. disc.* 12. *sub num.* 8. *à Ponte decis.* 28. *num.* 19., *&* 21. *Georg. in repetit. feudal. cap.* 14. *num.* 76., *&* 83. *cum seqq. Amat. cons.* 49. *num.* 11., *& seqq. Salgad. in labyr. credit. par.* 1. *cap.* 35. *à num.* 18. *ad* 27. *alios referens Amicangel. de regal. offic. par.* 8. *sub num.* 3., *&* 4. *ac sub num.* 13. *Iura diuersa. vers. sed his non obstantibus, & num.* 14. *cum seqq.*

Alterum verò, quod Pontifices, mediante dicto speciali ministro fidem resignationis in calce ordinis, ratione sui officij faciente, sciuerint, & consequenter approbauerint quantitatem pecuniarum solutam resignanti, proùt ex Theorica *Bartoli in l. si publicanus § In omnibus num.* 1. *in fine ff. de publican. Crauett. cons.* 894. *num.* 33. *Cyriac. controuers.* 532. *num.* 29., *&* 31. *Hodiern. ad Surd. decis.* 4. *num.* 19. *Peregr. de iur. fisc. lib.* 6. *tit.* 8. *num.* 26. *Gratian. discept.* 560. *num.* 21., *&* 32. *Giouagn. cons.* 10. *num.* 11. *lib.* 1. *Menoch. cons.* 1007. *num.* 92., *&* 93. *Rot. coram Mellin. decis.* 4. *num.* 7., *& in recent. decis.* 356. *num.* 8. *par.* 1. *decis.* 70. *num.* 23. *par.* 8., *& decis.* 260. *num.* 24. *par.* 7.

His autem stantibus, nimis violata remaneret publica fides, si interpretando Bullam Beati Pij ad sensum Cameræ, restitueretur in casu suppressionis sola quantitas per Cameram olim recepta, & sic longè minus eo pretio, quod possessores, sciente, approbante, & concedente Pontifice, ac sequentes eiusdem Pontificis fidem, eumque solum in auctorem recognoscentes, pro habendis officijs erogarunt, quod non erogassent, si ipse Pontifex non approbasset, nec concessisset.

Secundò, quod iam de tempore Beati Pij officia frequenter resignabantur à possessoribus officiorum, maiori pretio eo, quo à Camera emerant, & idem Pius in sua Bulla, applicando Secretariatum primo vacaturum ipsi Collegio, declarat quod possit illud vendere pretio reperibili, quantumuis longè maiori. Vndè cum Pontifex voluerit consulere indemnitati omnium, qui de tempore suppressionis officia, mediante pretio, habere reperirentur, vt ostendunt illa verba: *singulis Secretarijs tunc viuentibus* vtique fatendum est, quod compræhenderit æqualirer eos, qui non soluerunt pretium Cameræ, sed alijs resignantibus, aliàs non consuluisset omnibus, sed minori illorum parti, quales sunt illi, qui immediatè à Camera emerunt.

Tertiò, quia explicando verbum *resti-*

restituere, iuxta sensum DD. Cameralium, sequeretur maximum absurdum; scilicet, quod illi, qui officia habuerunt mediante resignatione, nihil penitùs consequi deberent de pretio ab eis soluto resignantibus, quia ipsi verè nihil soluerunt Datariæ, & sic Sanctissimus Pontifex sub prætextu fauendi Secretarijs, illos decepisset, & damnum amissionis totius pretij intulisset, quod nec quidem prætendunt DD. Camerales, qui iam soluerunt partem pretij pluribus, qui nihil Cameræ soluerunt, illud scilicet, quod vltima vice à mediatis auctoribus Camera recepit, Vnde necesse est fateri verbum illud *restitutis* non restringi ad illas solas pecunias per nostros officiales solutas Cameræ, sed compræhendere omnes pecunias, quomodocumque pro officijs obtinendis ab ipsis erogatas.

Hæc omnia militant æqualiter, etiam pro illis, qui emerunt mediatè, sine immediatè à Donatarijs Pontificum, quamuis nihil de pretio intrauerit in bursam Cameræ, ad effectum enim applicandi dispositionem Bullæ Beati Pij, non debent officiotum possessores ostendere quid Camera receperit, sed quid ipsi pro habendis Officijs verè erogauerint, vt fuit superiùs probatum. Vnde dum constat ipsos erogasse totum id, quod soluerunt Donatarijs, vel ijs, qui à Donatarijs habuerunt, certè fundatam habent pariter intentionem id totum sine vlla diminutione consequendi à Camera, atque illis ad litteram adaptantur verba Bullæ, quod scilicet hujusmodi pretio emerint, vel habuerint officia, & applicantur præcisè ea omnia, quæ de pecunijs solutis Resignantibus supra id, quod ipsi Resignantes soluerant Cameræ superiùs dicta fuere, cum eadem omninò sit ratio.

Confirmatur quia, vt dictum fuit superius, mediante persona Officialis, totam hanc materiam Officiorum regulantis, & fidem resignationis ad pretij exactionem necessariam, subtus ordinem facientis, scientiam habuit Pontifex, quod Donatarij vendebant Officia huiusmodi pretio, atquè inuestiendo Emptorem de Officio, hanc venditionem, & pretij solutionem de necesse approbauit, nulla apposita limitatione, aut reseruatione. Vnde bona fides, & iustitia distributiua non patitur, quod idem Officium supprimat, & adimat non soluto præfato pretio, quod, ipso Pontifice approbante, solutum fuit, & sine huiusmo-

8 di approbatione solutum non fuisset, prout dicitur de Domino directo, consensum præstante contractui gesto super re feudali, cui hæc Officia æquiparantur, qui si consentiat sine vlla limitatione, nequit posteà sub prætextu suorum Iurium, ex lege feudali ipsi competentium, efficere, quod dictus contrahens effectu contractus frustretur, aut præiudicium aliquod patiatur. *Bursat. cons. 171. num. 2., & 37. in fine lib. 2. latè Fachin. contr. Iur. lib. 9. cap. 16. in princ. & per tot. Rosental. de feud. tom. 1. cap. 9. membr. 1. concl. 18. num. 1. 2., & seqq. vbi concord. Cyriac. contr. 446. num. 1., & 2., & num. 5., & 6. Scrader. de feud. par. 8. cap. 4. numer. 31., & seq., & num. 34. vers. 2. hæc conclusio fol. mihi 212. tom. 1.*

9 Ponderando etiam, quod Pontifices donando Officia donarunt expræssè etiam illorum pretia; Vndè legitima Iuris fictione censetur solutum pretium, Donatarijs restitutum ex *l. singularia ff. si cert. pet.*, cum alijs in facto allegatis.

10 Certiùs hæc procedunt, quia adeò valida, & efficax reputatur in Iure donatio Principis, quoad Officia, eiusque pretium, vt nec quidem ab ipso immediato Donatario possit, ex ordinaria potestate à Iure regulata, etiam ex causa publica, Officium donatum adimere, nisi soluendo illius pretium, vel dando recompensam æqualem, cum post donationem non differat Donatarius à quolibet priuato Domino rei suæ *Bald. de feud. tit. de Allodijs §. ad hoc sub num. 17. vers. quæro an in hoc casu fol. mihi 92. Gabr. concl. Iur. lib. 3. de Iur. quæsit. non tollen. concl. 2. num. 25. vbi plures Scrader. de feud. tom. 1. fol. mihi 562. sub num 27. vers. hoc tamen casu Marta de Iurisd. par. 4. cent. 2. cas. 195. num. 28. & 29. Menoch. cons. 103. num. 25. 29., & seqq. Roland. cons. 69. num. 25., & seqq. lib. 2., & signantèr sub num. 28. vers.*

vers. facit etiam vbi sequitur Ruin. cons. 31. num. 22., & 23. lib. 5. firmante ..., quod Rex Franciæ, qui ex iusta Causa ademit Castrum vni donatum, tamen teneatur soluere Donatario Castri pretium, idem *Roland. cons. 70. num. 11., & seqq. lib. 3. Petra de potest. Princip. 7. q. princip. num. 91., & 92. Natt. cons. 127. num. 16., & cons. 554. num. 14. & 15. ac in Iudicio de officijs à Principe concessis, & donatio Capyc. latr. consult. 38. num. 9., & seqq., & præsertim num. 44. & 50. vbi ità decisum testatur tom. 1. plenè Caldas. cons. 8. num. 68., & seqq. Antunez. de donat. Regijs lib. 1. par. 1. cap. 3. num. 62., & meliùs eodem lib. 1. par. 2., cap. 13. num. 12. Solorzan. de iur. Indiar. lib. 2. cap. 27. num. 55., & 58., & mult. seqq. Fragos. de Regim. Reipub. par. 1. lib. 3. disp. 5. sub num. 42. paulo post princ. Franc. Marc. decis. 38. per totam par. 1. Cabed. decis. Lusitan. 20. per tot. par. 2.*

Fortiùs igitur soluendum est pretium nostris Possessoribus, qui verè illud soluerunt mediatè, aut immediatè præfatis Donatarijs, ob auctoritatem, & approbationem Pontificis, qui recepta resignatione Donatariorum inuestiuit modernos Officiorum Possessores. Isti enim officia receperunt à Pontifice, atque ipsum recognoscunt in Auctorem potiùs, quàm incognitum Resignantem, quem ideò consultò non nominant in ordine pretij soluendi, vt scilicet manifestent se totaliter sequi fidem Principis, vt fuit probatum superius in §. *hinc* 11 *enim duo resultant*, & in terminis eius, qui emit à Donatario Principis, quod scilicet re per ipsum Principem adempta, actionem habeat ad pretium contra Cameram ipsius Principis, decisum fuit coram *Puteo decis. 381. lib. 3.*, & ideò etiam, inspecta Iuris communis dispositione, soluendum est pretium, quod à præfatis Donatarijs, seù ab eis causam habentibus, solutum fuit, clariùs autem stante Iure speciali Bullæ Pianæ, vt supra.

Ex his abundè patet nullam cadere rationabilem dubitationem circa pretij quantitatem, ab vnoquoque ex Officialibus, de tempore suppressionis viuentibus, verè pro habendis officijs, solutum. Vnde disputatio restringitur ad augumentum pretij currentis de tempore suppressionis, supra id, quod vnusquisque Officiorum possessor verè exbursaverat, an scilicet etiam istud augumentum sit soluendum.

Ad congruam verò huius articuli resolutionem duo videntur examinanda; Primùm an inspecta Iuris communis dispositione soluendum sit præfatum augumentum.

Secundùm, quatenus Iuris communis vigore esset soluendum, an hoc de Iure priuati fuerint Secretarij per Bullas speciales huius Collegij.

Quoad primum certa creditur Iuris 12 conclusio, quod Princeps, etiam ex causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis, priuans aliquos rebus, & bonis proprijs, tenetur ex iustitia soluere ijsdem iustum, & integrum earumdem rerum pretium, & quidem ex solidissima, atque inexpugnabili ratione, quod scilicet talium rerum possessores, non habent maiorem cæteris obligationem contribuendi publicæ necessitati, aut vtilitati. Vndè si vltra priuationem rerum suarum, quam inuiti patiuntur, ferre etiam deberent iusti illarum pretij diminutionem, vtique contra iustitiæ distributiuæ leges nimium plus cæteris grauarentur. *Roland. cons. 69. per tot. lib. 2., & cons. 71. per totum signanter num. 9., & 10. lib. 3. Natta cons. 122. num. 16., & 17., & cons. 554. num. 1., & per tot. Peregr. cons. 16. num. 1. lib. 1. Soccin. Sen. cons. 266. num. 55. vers. respondeo lib. 2. Solorzan. de Iur. Indiar. tom. 1. lib. 2. cap. 21. num. 62. Paschal. de patr. potest. par. 1. cap. 1. num. 69. Mastrill. de Magistr. lib. 3. cap. 4. tom. 1. num. 361., & seqq. Castill. contr. Iur. lib. 3. cap. 6. num. 6., & 12. Spad. cons. 189. num. 8. lib. 3. Marta de Iurisdict. par. 4. cent. 2. cas. 195. num. 32. Graueius pract. conclus. tom. 2. concl. 56. consid. 2. per tot., & signanter num. 5. Cutell. de donat. disc. 2. partic. 6. num. 46. plenè Petr. Anton. de Petr. de potest. Princip. quæst. 7. princip. fol. mihi 193. num. 49., & seqq. Surd. cons. 303. num. 38. Mascard. de general. stat. interpret. concl. 8. num. 60., & 62. Aryas de mesa var. resolut.*

resolut. lib. 2. cap. 49. nu. 7., & 18. in fine Cabed. decis. Lusitan. 18. num. 14., & seqq., & decis. 20. num. 5. par. 2. Reuert. decis. Reg. Cam. 436. per. tot. decis. 445. num. 1., & decis. 243. num. 2. vers. vbi dicit Rota coram Vbald. decis. 478. num. 9., & seqq., ac ferè per tot. tom. 2.

Cum igitur Dominus Noster per suppressionem priuauerit nostros principales Secretariatibus; quos possidebant, quamuis id egerit ex iusta publicæ vtilitatis causa; Nihilominus Camera soluere debet eisdem principalibus iustum, & integrum Secretariaruum pretium.

Pretium autem iustum Secretariatuum est, certè non solùm id, quo olim illi empti, vel habiti fuerunt, sed quidem illud, 13 quod ex communi æstimatione reputatur de præsenti, etiamsi temporis beneficio fuerit auctum, cum ista sit virtus naturalis emptionis, vt trahat ad emptorem omne augumentum subsequutum, iuxtà *Text. in l. 3. §. Diui ff. de Iur. fisc.* ibi: *Iusta pretia non ex præterita emptione, sed ex præsenti æstimatione constitui Pereg. de Iur. fisc. lib. 6. tit. 4. num. 8.*, & in terminis Romanç Curiæ. *Rot. decis. 197. num. 1. ad 6. par. 15. recent. cum alijs notissimis.*

Atque de pretio soluendo à Principe 14 adimente ex publica causa bona priuatorum, quod scilicet pretium iustum sit illud, quod communiter de tempore ademptionis reputatur, non autem pretium antiquum, probant *Greuaius pract. conclus. dicta concl. 56. consid. 2. num. 5. lib. 2. Caldas. dicto cons. 8. num. 70. propè fine fol. 74. Marin. de confiscat. quæst. 18. num. 1. 21., & seqq. Spad. cons. 189. num. 8. lib. 3. Reuerendissimus de Luca de Regal. disc. 148. num. 18. Reuert. d. decis. 436. per totum, ibique de Marin. num. 1.*

Et quoad huiusmodi Secretariatus docuit praxis Datariæ, quæ in dics illos vendidit pretio maiori currenti de tempore vacantiæ, non autem antiquo, satis indè demonstrans pretium iustum non esse nisi currens de præsenti, ac proindè ne vltimi possessores fraudati remaneant in parte aliqua iusti pretij, consequi omninò debent, etiam augumentum currens de tempore suppressionis.

Non obstat, quod agatur de Officijs, in quibus possessores non habent plenum dominium, cum directum semper maneat apud Principem.

Quoniam ista diminutio dominij, quam priuati habent in Officijs, efficit quidem, vt viliùs reputetur eorum pretium, quàm si apud eos esset plenum dominium, non tamen operari valeat, vt Princeps, adimendo hæc officia, eximere se possit à soluendo integrum, & iustum pretium currens dominij vtilis eorum-15 dem officiorum, pro quo solùm supplicatur, eadem namque prorsùs ratio seruandi æqualitatem, & iustitiam distributiuam inter subditos, militat in habentibus simplex dominium vtile, quoad pretium istius vtilis dominij, ac in habentibus dominium plenum, quoad pretium dominij pleni, & ideò in Principe adimente feuda, officijs simillima, & quorum dominium residet pariter apud Principem, nostram conclusionem firmant *Bald. super feud. tit. de allod. §. ad hoc sub num. 17. vers. quæro an in hoc casu Menoch. cons. 307. num. 50., & cons. 377. num. 8. Scrader. de feud. 2. par. 9. partis principalis sect. 11. sub num. 27. vers. hoc tamen casu tom. 1. fol. mihi 562. optimè Mart. de Iurisd. par. 4. cent. 2. cas. 195. num. 28., & seqq. Roland. dict. cons. 69. num. 15., & seqq. lib. 2. Natt. dict. cons. 554. sub num. 10. vers. neque obstat, & pluribus seqq., ac Solorz. de Iur. Indiar. lib. 2. cap. 27. à num. 55. ad 58. fol. mihi 450.*, vbi etiam agit de suppressione similium officiorum, vt patet ex *nu. 36., & seqq., & nu. 46., & seqq.*

Similiter applicari non potest limitatio 17 Principis priuantis subditum rebus suis per legem vniuersalem, quo casu non teneri Principem ad pretij solutionem, firmant aliqui relati per *Capyc. Latr. decis. 188. num. 58., & seqq.*

Quoniam vltra quod ista conclusio est valdè controuersa, & reicitur à pluribus magni nominis Doctoribus, & signanter *à Iason. in l. Barbarius num. 44. ff. de Offic. Prætor. Greueio pract. concl. lib. 2. concl. 56. consid. 2. num. 8. Mastrill. de magist. lib. 3. cap. 4. num. 356. tom. 1. lib. 1. cap. 27. num. 38.*, vbi in specie de officijs, ex causa publica per viam legis, ademptis *Affict. in Constit. Regn.*

ea, quæ ad decus lib. 1. tit. quod nullus Prælatus &c. rubr. 47. num. 13. in verſ. licet Iaſ. fol. 151., & deciſ. 321. num. 17. Gabr. concl. Iur. tit. de Iur. quæſit. non tollen. concluſ. 2. ſub num. 26. verſ. contrarium veluit latè Antunez de donat. Reg. par. 2. lib. 1. cap. 2. num. 19., & 21., adeòut ſi neceſſe eſſet hanc diſputationem aſſumere in abſtracto, facilè oſtendi poſſet veriorem eſſe contrariam opinionem, atque vti æquiorem in iudicando amplectendam.

Verſamur certè in terminis longè diuerſis, & diſtantibus à caſu legis vniuerſalis.

Lex enim vniuerſalis ea ſolùm dici 18 valet, quæ ſui natura, & aptitudine omnes comprehendit, vt de ſe patet, & notat *Larrea alleg. fiſcal. 3. num. 11.* ibi: *Sed & lege vniuerſali, quæ omnes comprehendat, Surd. conſ. 313. num. 99. benè Iaſon. in rub. ff. de legib. num. 5., & ſeqq. Roland. conſ. 99. num. 11. lib. 2., Rota deciſ. 50. à num. 15. ad 20. par. 2. diuerſ., & in puncto Cancer. var. reſolut. par. 3. cap. 3. à num. 93. ad 98.,* & de hac lege vniuerſali loquentes contrarij Doctores firmant, quod præſuppoſita iuſta, & honeſta cauſa, impellente Principem ad condendam vniuerſalem legem, ſi ea per accidens aliquibus magnum damnum inferat, & rebus proprijs priuet, non teneatur Princeps illud reficere, quaſi prouenerit ex caſu merè fortuito.

Talis autem nullo iure dici poteſt ſup-19 preſsio noſtri Collegij, reſtricta ad vigintiquatuor perſonas, Secretariatus poſsidentes, nec alios includere valens, atque non per accidens, ſed ex obiecto, & directè ordinata ad illorum priuationem, & quod ſimilis actus non ſit lex vniuerſalis liberans Principem à iuſta pretij ſolutione, notat ſpecialiter *Iaſon. in dict. l. Barbarius num. 44. de officio Prætor. Surd. conſ. 313. num. 100. Alex. conſ. 191. num. 17. lib. 2. Roland. dict. conſ. 69. num. 44. lib. 2. Capic. Latr. dict. deciſ. 188. ſub num. 121. propè fin. verſ. quia non poſſet dici.*

Quoad ſecundum, firmato ex præmiſſis Iure conſequendi augumentum pretij currentis de tempore ſuppreſsionis, attenta pura iuris communis diſpoſitione, nullatenus ſubſiſtere videtur, quod illud ademptum fuerit Secretarijs per Bullas ſpeciales Collegij, ſcilicet ſanctæ mem. Innocentij Octaui, & Beati Pij Quinti.

Quamuis enim in vtraque Bulla non exprimatur alia promiſſio, quàm ſoluendi in caſum ſuppreſſionis integram ſummam à Secretarijs verè ſolutam, ſine vlla diminutione, non tamen inde valet inferri pactum negatiuum, quod ſolùm non debeat augumentum pretij currentis, aliàs ex ſimplici Iuris communis diſpoſitione debitum, vt ſupra, quatenus de tempore ſuppreſſionis reperiretur auctum vltra pretium ſolutum.

Siquidem dicti Pontifices in præfatis Bullis, & ſignanter in illis partibus, quæ pro Camera allegari ſolent, expreſsè declarant, quod intendunt ſolùm ſpeciali gratia, & priuilegio fauere Secretarijs, eorumque ſecuritati conſulere, non autem Cameræ, prout clariſſimè legitur in Bulla Innocentij §. *Cæterum noſtro Summar. num. 1. alias in Bullar. tom. 1. Conſtit. 12. §. 25. ibi: Cæterum quoniam ijdem Secretarij, &c. bona fide crediderunt ſimplici verbo noſtro. Nos dignum reputantes, vt ipſorum indemnitati conſulamus,* ac ſequitur obligando Cameram ad reſtituendum in caſu reuocationis integram ſummam à Secretarijs ſolutam, vt pariter in Bulla Pij §. *ad hæc ibi: Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris fauoris gratia proſequi volentes,* ac poſtea immediatè diſponit, quod in caſu ſuppreſsionis: *reſtitui debeat Secretarijs integrum pretium, quo eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit,* vt in noſtro Summ. num. 3. poſt med.

Firmata autem certa, & incontrouertibili voluntate dictorum Pontificum conferendi ſimplicem fauorem, & gra-20 tiam Secretarijs, omnis diſpoſitio ſubſequens dictam fauendi, & priuilegiandi expreſſionem, taliter explicanda venit, vt quidem addat aliquid Iuris ijſdem Secretarijs, non tamen quidquam detrahat de alijs iuribus, ad ipſorum fauorem à iure deriuantibus, Textus eſt litteralis in dict. *l. hac ſaluberrima C. de præpoſitis agentium in rebus lib. 12., &*

concor-

concordat Text. in l. quod fauore 6. C. de legib., *& Constit. Bartol. in dicta l. hac Saluberrima num.* 2. *Ioan. de Platea vers.* 2. *nota Perez. in d. tit. de praeposit. Agen. sub num.* 6. *vers. vbi amplius*, *& num.* 7. *Bald. in auth. habita num.* 6. *C. ne filius pro Patre Alex. cons.* 32. *num.* 2., *& seqq. lib.* 5. *Ias. cons.* 59. *num.* 9., *& seqq. lib.* 3. *Dec. cons.* 457. *num.* 12., *& seq. Cephal. cons.* 369. *num.* 108., *& seqq. lib.* 3. *Paris. cons.* 61. *num.* 49. *lib.* 2. *Honded. consil.* 71. *num.* 5., *& seq. lib.* 2. *Menoch. cons.* 85. *num.* 113., *& seq. Surd. de alim. tit.* 1. *quaest.* 8. *num.* 9., *& seqq. Cyriac. contr.* 297. *num.* 33., *& plenè controu.* 291. *num.* 31. *ad* 49. *Rota decis.* 715. *num.* 7. *par.* 4. *tom.* 3. *recent.*

Porrò si promissio restituendi pretium verè solutum, quam ex motiuo priuilegiandi Secretarios, eisque fauendi fecit Innocentius, & Pius, contineret pactum negatiuum exaduerso praetensum, quod eisdem solui non deberet augumentum fortè contingens, mulrum detraheret Iuri Secretariorum, qui vigore Iuris communis consequi possent etiam augumentum vt supra; Ideòque ne contra solemniter sancita in dicta *l.*

21 *hac Saluberrima*, sinistrè interpretemur gratiam, & priuilegium Principis, fatendum est, quod promissio restituendi pretium verè solutum, facta fuit solùm ad assecurandum Secretarios à periculo diminutionis pretij, quae alioquin eorum damno sequi potuisset, addendo ipsis ex priuilegio assecurationem ab huiusmodi periculo in casu suppressionis, non autem ad illos priuandos augumento de Iure communi eis debito.

Immò si admitteretur contraria interpretatio longè maius intulissent Pontifices damnum Secretarijs, quàm Beneficium, & sic grauiter illos, sub gratiae, & fauoris nomine, decepissent, quod nefas esset opinari. Etenim assecuratio à simplici periculo diminutionis pretij futura erat penè inutilis. Nam si Officiorum pretia decreuissent, non potuisset cogi Camera ad illa supprimenda, nec certè suppressisset, cessante vtilitate totali, ac vnica suppressionis causa, & sic Camera non fuisset experta praeiudicium promissae assecurationis in casu suppressionis, priuatio autem Iuris consequendi pretij augumentum temporis, & commercij beneficio contingens, certum, & magnum causatura esset damnum Secretarijs, nam haec ipsa priuatio inuitasset Cameram ad supprimendum, vt ipsum subsecutum augumentum lucrifaceret, restituendo scilicèt solum pretium solutum, & acquirendo fructus longè maiores, temporis beneficio adauctos, & quàm ingens esset damnum huiusmodi priuationis, manifestat nostrum Summarium, & dilucida facti narratio.

Similiter nec ex quo Pius mandauerit restitui pretium solutum argui debet, quod noluerit solui augumentum pretij currentis, quod non expressit, quia hoc

22 argumentum cessat in Iure, vbi id, quod non exprimitur suppletur ex Iuris dispositione, vt in hoc casu *Rot. decis.* 220. *num.* 19. *par.* 11., *& decis.* 17. *num.* 19. *par.* 16. *recent.* Nos enim non egemus, quòd Pius hoc augumentum nobis concesserit, satis enim conceditur à Iure communi ex praedictis. Vnde sufficit quod illud non ademerit.

Firmiora tandem apparent omnia praedicta, inspecta obseruantia secura de tempore fel. mem. Alexandri Septimi in suppressione Montium vacabilium, quorum pretium, cum de tempore suppressionis reperiretur auctum, ferè ad dimidium supra id, quod Camera receperat, & praefatus Pontifex, praeuia speciali Congregatione, habita super articulo solutionis huiusmodi augumenti, discrepantes, & varias audiuerit sententias, itaùt articulus reputatus fuerit in Iure dubius, & disputabilis; Ideò gloriosè

23 imitando Iurisconsultum in *l. non puto* 10. *ff. de Iure fisci* respondentem, quod in dubijs quaestionibus contra fiscum sit iudicandum; mandauit solui Montistis singulis pretium currens, cuius augumentum ad maximam summam ascen-

24 debat: haec enim Principis resolutio post maturam articuli discussionem vtique legem facit pro similibus negotijs ex *Text. aperto in l. finali*, *& l. humanum* 8. *C. de legib.*, *& Constit. capit. in causis* 19. *de sent.*, *& re iudic. Barbos. in dicta l. fin. num.* 1., *& seqq.*, *& in dicto capit.*

capit. in causis num. 1. 2., & 3. ac plenè Antunez de donat. Reg. par. 2. lib. 1. cap. 10. num. 40.

Nec huiusmodi resolutio tribui potest meræ dicti Pontificis liberalitati, ob illa verba *pietatis, & munificentia nostra experimentum*. Quoniam cum præcesserit formale articuli examen, & cognita fuerit illius in Iure dubietas, vtique manifestum redditur Pontificem vsum fuisse prefatis verbis, ob loquentis decorem, & maiestatem, cuius summa laus 25 reputatur submittere legibus Principatum, iuxtà dictum Theodosij *in l. digna vox C. de legib.*, non tamen inde tollitur vera controuersæ quæstionis decisio, vim legis habens, & plura extant exempla, quod Legislatores in decidendo dubias 26 quæstiones, & amplectendo partem priuatis magis fauorabilem, vsi fuerint verbis, ipsorum pietatem, & Imperialem munificentiam indicantibus, absque eo, quod tamen dubitare liceat, quin ipsorum placita legis habeant vigorem, vt patet in *l. vnica in princip. C. non licere habitatoribus Metrocomiæ &c. lib. 11. l. hac Saluberrima in med. C. de Præposit. Agent. in rebus libr. 12. l. finus 36. in fine ante §. cum autem C. de inoffic. Testam. l. in vniuersis 11. C. qui dari Tutor, vel Curator l. si vnus 27. circa finem C. de donat. inter Vir., & Vxor. l. in rebus 30. circa finem C. de Iur. dot., & in auth. de exhiben. Reis collat. 5. sub §. optimum quoque* ibi: *Hoc habeant, non tamquam paternam hæreditatem, sed tamquam Imperialem munificentiam*.

Alij verò casus, exaduerso allegari soliti ad ostendendam contrariam obseruantiam, inapplicabiles demonstrantur per Dominum causæ Patronum, cum deficiat omnimoda circumstantiarum 27 similitudo, sine qua inallegabilis remanet quælibet obseruantia, ex notissimis Iuribus, ac benè explicat *Rota coram Ludouis. decis. 162. à num. 1. ad 4.*, & signanter non probatur, quod in illis casibus pretium currens esset maius eo, quod ab Officialibus fuerat solutum, Immò potiùs auditur quod reperiebatur diminutum, in qua circumstantia stat vis disputationis. Vnde amplectenda omninò erit dicta obseruantia Alexandri, quæ nullam penitùs habet cum nostro casu discrepantiam, nisi quod ibi de longè maiori agebatur Cameræ interesse.

Atque ex his omnibus, simul iunctis, resoluendum videtur, soluendum esse pretium currens de tempore suppressionis.

Descendendo modò ad secundam nostri dubij inspectionem circa personas, quibus dictum pretium currens sit soluendum, dubitatur solùm de tribus, ob peculiares vniuscuiusque circumstantias, scilicet.

Primò de D. Equite Acciaiolo.

Secundò de R. P. D. Cursio.

Tertiò de D. Marchione Ruspolo.

Quoad D. Equitem Acciaiolum, controuersia oritur ex eo, quod licèt præfatus Eques emerit Secretariatum ab Eminentissimo Cardinali Chisio de anno 1670., nihilominùs non reperiatur expedita solita Bulla concessionis officij in eius persona. Vndè prætenditur ex aduerso soluendum esse solùm pretium scutorum 14000., solutorum à dicto Cardinali Chisio, quamuis ipse Eques Acciaiolus, pro habendo officio, soluerit Cardinali scuta 22000. Verùm fauore D. Equitis resoluendum creditur ex pluribus.

Primò, quia cum ex prædictis soluendum sit singulis Secretarijs pretium currens, ideò siuè attendatur persona Cardinalis Chisij, siue Equitis Acciaioli, solui debet non minùs, sed plus scutis 22000., cum pretium currens de tempore suppressionis ascenderet ad scuta 23000.

Secundò, quia Bulla Piana vtens illis verbis *emisse, aut habuisse constiterit*, nequit restringi ad illos solùm, qui officia habent in titulum, sed comprehendit etiam illos, qui in effectu habent omne officij commodum, & vtilitatem, 28 prout certè habebat Eques Acciaiolus, cum talis sit vis, & significatio illius verbi *habuisse*, ex allegatis in principio.

Tertiò, quia de facto signata reperitur supplicatio per Pontificem fauore dicti Equitis. Vnde gratia, quoad sub-29 stantiam remanet perfecta, etiam si non fuerit processum ad alias formalitates

Iura diuersa.

requisitas solùm ad probationem, adeò ut nec per obitum Papæ signantis gratia expiret *Boer. decis. 348. num. 7. Coccin. decis. 869. num. 9., & decis. 888. num. 22., & decis. 1743. in princ., & seqq. vbi concord.*

Quartò quia etsi non haberemus gratiam per signaturam Papæ perfectam, nihilominus cum ante suppressionem fuerit pro expeditione resignationis supplicatum; Supplicatio haberi debet quoad Cameram, & Dominum Equitem pro expedita, itaùt sub hoc prætextu nullum pati debeat Eques pretij detrimentum.

Quoniam sanct. mem. Innocentius Octauus in Bulla erectionis Collegij, sub Pontificia fide, promisit admissionem resignationis huiusmodi Officiorum, quocumque tempore, sine vlla penitùs retardatione, ex quacumque causa, *& in* §. 11. ibi: *Pari modo volentes vt omnes Secretarij liberè possint de dictis eorum Officijs disponere, nec possit, aut debeat eorumdem officiorum resignationis receptio, etiamsi resignantes ipsi infirmi, & verisimiliter infrà 20. dierum spatium decessuri forent, & decederent, per Romanum Pon-*
30 *tificem, quauis ratione denegari, aut differri*. Vbi autem Princeps speciali obligatione se adstringit ad præstandum consensum, tunc per simplicem petitionem interesse habentis, habetur pro præstito, etiamsi sequuta non fuerit expeditio, dummodo impedimentum non dederit culpa aliqua, vel incapacitas ipsius petentis, quod hic abest *Bursatt. cons. 156. num. 6. 11., & seqq. Gratian. discept. 33. num. 40., & seqq. & discep. 739. num. 55., & seqq. Surd. decis. 182. num. 12., & decis. 344. num. 56. A Ponte decis. 6. num. 11., & seqq. Rota decis. 278. num. 26., & 360. num. 6. par. 9., & decis. 129. num. 15., & 16., ac pleniùs decis. 408. num. 39., & seqq. par. 16. recent.*

Nec quidquam obstat, quod de tempore huius vltimæ petitionis nota iam esset voluntas supprimendi Collegium.

Quia cum adhuc non esset ad actum
31 perducta, sed in mente retenta, nihil poterat in esse, nec in aliquo Officiorum naturam alterauerat. Vndè dicta simplex voluntas impedire non poterat, quin Secretarij omnibus suis Iuribus, ex officiorum natura deriuantibus, vterentur ad *Text. in l. legem Anastasij 7. C. de natural. liber., & signanter post medium*, ibi: *Non ante lata sanctio, quàm ex hoc die resecanda pia vrget ratio Perez. in C. tit. de legib. num. 20. Rota coram Caualer. decis. 635. num. 1., & apud Pacific. de Saluian. decis. 150. num. 11. coram Buratt. decis. 199. num. 4., & 5., ac in recent. decis. 360. num. 9. par. 16.*, aliàs non impleretur, sed excluderetur Pontificia promissio nulla ratione, & causa denegandi, aut differendi admissionem resignationis; iam enim aliqua ratione, & causa denegata fuisset,

Fortiùs, ponderando, quod si vsque ad vltimum momentum actualis suppressionis secutus fuisset obitus alicuius Officialis, prout certè sequi poterat, vtique Camera lucrata fuisset Officij sortem, absque eo, quod præcedens supprimendi determinatio patrocinari potuisset defuncti Officialis hæredi, hinc autem per necesse sequitur, quod sicut Camera vsque ad vltimum momentum, quo officia extiterunt non suppressa, retinebat spem lucrandi sortem, ità pariter toto hoc tempore seruare, & adimplere deberet pacta promissa, inter quæ præcipuum est illud admittendi, nec vlla
32 ratione denegandi, aut differendi resignationis admissionem, quorum pactorum contemplatione Officiales se submiserunt dicto periculo, aliàs non contracturi ex benè deductis per *Rot. in Romana societatis Officij 2. Iunij 1608. coram Lancellot. impress. penès Marches. de Commiss. par. 2. fol. mihi 838. Seraph. decis. 225. per tot. Royas decis. 64. num. 6., & seqq., & latè Card. Ottbob. decis. 131. à num. 1. ad 7., & num. 16.* Neque hic intrare potest vlla simulationis, vel fraudis præsumptio, ob quam denegari posset resignationis admissio; cum enim constet de venditione inter partes stabilita, ac cum pretij solutione, ac fructuum perceptione effectuata ante plures annos, itaut etiam à sanctæ mem. Clemente Decimo signata fuerit supplicatio, vti-
33 que petitio admissionis resignationis, in eo rerum statu, dici non poterat fraus, & sup-

supplantatio Cameræ, sed quidem prudens consilium, quo mediante D. Eques suę indemnitati perspicebat, ex benè traditis per *Tiraquell. de retract. in præfat. à num. 78. ad fin. Decian. cons. 23. num. 19., & 20. lib. 2. plenè Buratt. decis. 6. num. 11., & seqq.*

Cum igitur vsque ad actum suppressionis viguerit in suo robore Pontificia promissio admittendi, & nulla ratione denegandi resignationis admissionem, haberi debet pro admissa per simpliciem petitionem, ante dictam suppressionem, itaut D. Eques considerari debeat in sua propria persona, perindè ac si resignatio fuisset expedita, ex superiùs allegatis.

Quoad R. P. D. Cursium, cum ipse de tempore suppressionis esset actualiter Secretarius, reportata Pontificis concessione, & officij possessione, sub nomine D. Abbatis Sanctacrucij; fundatam similiter habet suam intentionem pro consecutione totius pretij soluti, & currentis, prout habent omnes alij Secretarij, tàm ex Iure communi, quàm ex forma meritabili Bullæ Pianæ, quæ expressis verbis disponit fauore omnium Secretariorum, de tempore suppressionis viuentium, sine vlla penitùs limitatione. Vndè redeunt hic ad eius fauorem omnia, quæ super prima dubij parte dicta fuere.

Stante verò adeò solido eius intentionis fundamento, denegari ei non potest totius pretij solutio, nisi concludenter probetur à Camera exceptio aliqua legitima, apta ad ipsius intentionem destruendam.

Duplex audita fuit exceptio. Altera quod resignatio non fuerat obtenta bona fide.

Altera verò, quod Dominus Subdatarius dixerit oretenùs præfato R. P. D. Cursio, quod Congregatio licèt decreuisset expeditionem resignationis ad eius fauorem, tamen non intendebat approbare pretium inter Patres conuentum.

Quoad primum, ex deductis superiùs pro Domino Equite Acciaiolo, constat hic non adaptari considerationem bonæ, vel malæ fidei, scilicèt præcognitæ suppressionis, dum alioquin officij venditio non fuit simulata, sed vera, & quidem stabilita, & irretractabiliter firmata, antequam de suppressione cogitaretur, prout factum fuisse cum D. R. P. 34 Cursio non dubitatur. Poterant enim Officiales ante actualem suppressionem, liberè vti omnibus eius iuribus, sincerè perficiendo, & exequendo fidem præcedentium contractuum, etiamsi id agerent ad consulendum propriæ indemnitati, ex supra allegatis; & sic ista exceptio si subsisteret in facto, nullam haberet Iuris releuantiam.

Iura diuersa.

Cæterum nec in facto subsistit, nam respectu Domini Cursij emptoris, certè nulla considerari poterit mala fides, cum contractum firmauerit, & ordinem consignauerit die 4. Septembris anni 1677. de quo tempore nullus aderat suppressionis rumor, & post ordinis consignationem non erat ampliùs in eius potestate contractum dissoluere, tàm ex legis vigore, quàm ex stylo.

Minùs autem respectu Cardinalis resignantis, cuius minister purè exequendo contractum iam firmatum die 27. Octobris sequentis, consignauit in manibus Domini Claudij Druot Componendarum Administratoris ordinem R.P.D. Cursij; atque omnia alia necessaria, vt in forma solita resignationem expediri curaret; hac enim die pariter nulla penitùs euulgata fuerat suppressionis fama, proùt creditur exaduerso fatendum, & satis constat ex eo, quod dictus Componendarum Minister liberè in forma solita commissionem expeditionis recepit, nullo facto verbo de futuræ suppressionis cognitione, proùt è contra de ea loquutus fuit, quando post paucos dies idem Minister Cardinalis resignantis rediјt ad eumdem pro expeditione recipienda, tunc enim respondit, quod meditans Sanctissimus Dominus Noster Collegium supprimere, mandauerat suspendi resignationum expeditiones, sine speciali ordine Sanctitatis Suæ, quod occasionem præbuit Cardinali resignanti recurrendi ad eumdem Sanctissimum, qui dignatus fuit supplicationem remittere particulari Congregationi, tunc deputatæ pro Iustitia, in qua exactissimè discussa materia, resolutum fuit ex Iusti-

tia hanc resignationem esse relaxandam, & expediendam in forma solita, prout factum fuit, nulla posita limitatione.

Hinc enim manifestum redditur, quod cum omnimoda bona fide, & ante vllam futuræ suppressionis notitiam Cardinalis prima vice pro resignationis expeditione apud solitum Ministrum institit, quo principio admisso inutilis remanet ad malæ fidei inductionem superuenta suppressionis notitia, & deputatio Congregationis super hac materia, quæ plures menses postea occupauit. Nam Cardinalis prosecutus fuit solùm primam instantiam, ante vllam suppressionis notitiam inceptam, nec quidquam egit de nouo.

Atque hanc omnimodam Cardinalis resignantis bonam fidem, ingenuè testati fuerunt in ipsa Congregatione integerrimi Datariæ Ministri, eamque canonizauit resolutio eiusdem Congregationis postea secuta, & effectui demandata.

Quoad secundam exceptionem, licèt admittatur in facto, tamen inutilis creditur ad effectum quidquam minuendi de pretio, per R. P. D. Cursium soluto, ex pluribus per Dominum causæ Patronum ponderatis; maximè dum post huiusmodi assertionem Domini Subdatarij de facto expedita fuit resignatio, sine hac declaratione non approbandi pretium, & facta fuit in calce ordinis solita fides resignationis, nullo superaddito verbo. Vnde potiùs iste vltimus actus in scriptis redactus, & omninò certus considerandus venit, quàm præcedens verbalis assertio, cui subsecutum est factum contrarium ad *Text. in cap. Dilecti filij 52. de appell.*, *& l. si tamen 48. §. ei, qui seruum ff. de ædilic. edict. Greg. decis. 247. num. 18. Coccin. decis. 1369. num. 71.*, *& decis. 386. num. 9. par. 16. recent.*

Ponderando etiam, quod R. P. D. Cursio in nihilo prodesse valebat præfata declaratio Subdatarij, quoniam ipse ex parte sua iam perfecerat irretractabiliter contractum per ordinis consignationem, iuxta notorium stylum.

Præterea cum intentio R. P. D. Cursij fundetur, nedum in iure communi, sed in Bulla speciali sanctæ men. B. Pij Quinti, mandante expresse solui in casu suppressionis *singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunias, pro quibus Secretarius officia emisse, aut habuisse constiterit*, suffragari non potest ad tollendum Ius ex hac Bulla resultans dicta declaratio, quod *Dataria non intelligebat approbare pretium*. Bulla enim promisit solutionem totius pretij verè pro habendis officijs exbursati, non autem requirit, quod idem pretium fuerit solutum præuia approbatione Datariæ, vt constat ex relatis verbis; Vnde dùm aliundè, etiam citra Datariæ approbationem, probat Ius suum, & veram quantitatem pretij soluti R. P. D. Cursius, scilicet ex Bulla Pij, nequit eo priuari ob dictam declarationem non approbandi, quæ non est apta tollere ea, quæ sunt à lege decisa, & determinata, vt notat *Salicet. in l. alimenta 11. num. 4. ff. de neg. gest. Roman. cons. 247. num. 6. Thomat. decis. 61. num. 23.*

Et verè dicta declaratio Domini Subdatarij facta potiùs censeri debet ad reseruandum illesa Iura Datariæ circa prætensionem, quam posteà manifestauit soluendi omnibus Secretarijs solum pretium ab ipsis immediatè solutum Cameræ, non autem id plùs, quod soluerunt resignantibus, interpretando in hunc sensum Bullam B. Pij, ne scilicet posteà R. P. D. Cursius, audiendo hanc nouam prætensionem, se existimaret deceptum, stante pretij approbatione, quæ tamen prætensio satis confutata fuit superiùs ex solo tenore Bullę Pianæ, etiam seclusa approbatione pretij, fieri solita per Datariam, quæ approbatio ponderata solùm fuit ex abundanti.

Nunquam verò intelligi potest dicta declaratio facta ad diminuendum Ius, quod alioquin ex solius Bullæ dispositione haberet D. Cursius, ad hunc enim effectum certè non sufficiebat simplex declaratio non approbandi pretium, sed necesse erat, vel pactum expressum, quo mediante D. Cursius remitteret Ius suum, & conueniret de recipiendo, in casu suppressionis, minus pretio soluto resignanti, vel suprema auctoritas

Papæ,

Papæ, qui ab eo Ius dictæ Bullæ Pianæ adimeret, sine quorum altero Ius nostrum à nobis auferri non potest, & in dubio præsumitur neminem priuatum velle ius suum remittere, nec Principem velle eidem præiudicare, iuxtà vulgat regulas.

Tandem quoad D. Marchionem Iuspulum fundata pariter remanent ipsius Iura, ex deductis pro cæteris Secretarijs, non obstante, quod sit summo senio confectus, in qua ætate Dataria non admittit resignationes.

Quia, vt benè respondet Dominus causæ patronus, speciale est in hoc Collegio, vt nec ratione senectutis denegari possit admissio resignationis, cum in hoc clarissima sit erectionis lex, mandans, quod nulla ratione recusari possit, & recipiatur etiam à proximè morituro, qui verè paulò post decedat, vndè hæc lex specialis facit cessare legem generalem *ad Text. in l. Sanctio legum 41. ff. de pœn. vbi Bartol. Fagnan. in cap. cum dilectus num. 64. & seqq. de consuetud.*

Et tamen non sumus hodiè in resignatione admittenda, sed in suppressione, 39 quæ siue cadat in senem, siue in iuuenem, requirit omninò pretij solutionem, tàm ex iure communi, quàm ex Bulla B. Pij nullam gratis distinctionem admittente.

Quare &c.

Dominicus Thaurusius Aduoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATVVM APOSTOLICORVM.

SEXTA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Verba priuilegij latissimam recipiunt interpretationem contra concedentem.*
2 *Etiam mediante extensione, & impropriatione.*
3 *Verba* realiter, & cum effectu, integrè, & sine vlla diminutione, *apposita in Constitutione Beati Pij, stant demonstratiuè, non taxatiuè.*
4 *Indebitum non consideratur respectu soluentis an debeat, sed respectu recipientis an sibi debeatur.*
5 *Non dicitur indebitum, si præcedenter aderat obligatio restituendi quod non fuerat receptum.*
6 *Potiùs est succurrendum habenti causam onerosam, ne sit in damno, quàm fauendum alicui in causa lucratiua.*
7 *Fiscus non tenetur ad duplum in præstanda euictione.*
8 *Tenetur tamen ad damna, & interesse.*
9 *Princeps neque per viam legis generalis potest auferre rem propriam subdito, nisi restaurato damno.*
10 *Verba synonima dicuntur, quæ idem significant.*
11 *Verbum* emere *significat dominium pretio acquirere.*
12 *Verbum* habere *comprehendit omnem acquirendi modum.*
13 *Non licèt redarguere litteras Apostolicas de mala latinitate.*

R. P. Constitutio Beati Pij Quinti non est contractus, sed priuilegium, etiam iuxtà sensum Cameræ, editum fauore Secretariorum; quod patet ex illius tenore, & ex ponderatis à me in informatione §. emanarunt.

Igitur Domini Camerales malè arguunt, dùm dicunt verba in contractibus intelligenda esse strictè, ad differentiam vltimarum voluntatum, & proindè inferunt verbum *restituere*, quo B. Pius vtitur, accipien. esse strictè, & pedagogicè pro *reddere acceptum*, quia nos 1 non versamur in contractu, sed in priuilegio, in quo verba latissimam recipiunt interpretationem contra Principem priuilegiantem *l. Beneficium ff. de Constitut. Princip. cap. quia circa de priuil. Alexand. cons. 110. num. 10. lib. 6. Decian. cons.*

25. num.

25. *num. 96. lib. 1.* etiam extendendo, & impropriando verba *gloss. in l. hac saluberrima verbo conuertere C. de proposit. agent. in reb. lib. 12. Oldrad. cons. 300. à num. 1. ad quintum.*

Verba realiter, & cum effectu, integrè & sine vlla diminutione sunt prolata ad 3 fauorem, & cautelam Secretariorum, vt liquet ex ipsa Constitutione, ideò stant demonstratiuè, non taxatiuè, nempè securos reddunt Secretarios, vt ipsis restituatur solutum, etiamsi officia minoris valerent tempore extinctionis, non autem excludunt quin si pluris valerent, id etiam non restituatur, vt *ex Fagnan. in cap. ex Epistola de probat.*, & alijs ostendimus in Informationibus.

Et cum dicta verba referantur ad personas Secretariorum ibi-*Secretarijs tunc viuentibus, &c. per eos solutis, &c.* Intelligenda sunt respectu eorumdem Secretariorum, qui debent recipere omnes pecunias per eos solutas, & proindè cessat argumentum Dominorum Cameralium, quod Camera non debeat restituere, quod non recepit, cum hoc videretur quædam species indebiti, quia retorquendo argumentum dico, quod in- 4 debitum non consideratur respectu soluentis an deberet, sed respectu recipientis, an sibi deberetur *l. repetitio ff. de condit. indebit. l. de hæred. C. de petit. hæred. l. de qua re §. cum absentem, &* ibi-*glos. verb. repetere ff. de iudic.*

Maximè verò cum B. Pius sciret tempore dictæ Constitutionis plures adesse Secretarios, qui officia habuerant ex resignatione priuatorum, & longè plures futuros præuidere potuit, tempore suppressionis, cum videret officia quotidiè resignari.

Et esse in priuatorum commercio, ad instàr rei in Foro venalis; Et rursùs cum ipse in dicta Constitutione assignasset Collegio vnum officium, pretio scutorum aureorum 5500. cum facultate illud resignandi personis sibi benè visis, & pretium recipiendi, etiamsi in magna quantitate excederet dictam summam, pro qua illud ipse assignauerat Collegio, inde benè idem B. Pontifex intellexit pretia Officiorum in dies crescere, & officia resignari, & nihilominus voluit omnibus indistinctè Secretarijs, viuentibus tempore suppressionis, restitui per Cameram pecunias ab eis solutas.

Quibus perpensis nimis clarè patet, quod complexus est tàm eos, qui à Camera, quàm qui à priuatis emerant, seu habuerant; Et consequenter voluit, quod Camera solueret tàm pro se, quàm pro priuatis, qui officia vendiderunt Secretarijs viuentibus tempore suppressionis, vndè eo certius nequit Camera 5 se eximere ab indistincta, & vniformi restitutione omnibus facienda, sub prætextu indebiti, quoad eos Secretarios, à quibus ipsa non recepit, ex notabili theorica *Bart. in l. si penè §. primo ff. de condit. indebit. quam reassumit Nois de contract. tractat. de indebit. tit. de caus. quæ faciunt cessare condit. indebit. num.* 10. & 11.

Ex dicta assignatione officij facta per Beatum Pium Quintum Collegio, pretio scutorum aureorum 5500., plura alia deducuntur contra Cameram.

Primum, quod ideo Beatus Pius Quintus restitui mandauit Cardinali Medicæo dictos aureos 5500., quia pretium non creuerat modico tempore vnius anni, qui intercesserat à die venditionis illi factæ per Cameram.

Secundum quod si ad præiudicium Cameræ donauit Collegio augumentum pretij dicti officij illi assignati, multò magis voluit indemnes esse Secretarios, tempore suppressionis viuentes, per restitutionem ipsis à Camera faciendam integrè, & absque vlla diminutione pecuniarium per eos solutarum; nàm non 6 est verisimile, quod voluerit fauere Collegio in causa lucratiua, & damnum afferre singulis Secretarijs habentibus causam onerosam, contra monitum in *l. assiduis §. hæc autem C. qui pot. in pignor. hab.*

Tertium quod semper verum est, quod Cardinali Medicæo fuit restitutum pretium per ipsum antea solutum, vndè actus prædictus nullo modo retorqueri potest contra nos.

Extranei sunt à casu nostro termini 7 euictionis respectu dupli, ad quam non tenetur Fiscus ex *leg. si propter ff. de iur. Fisc.* cum alijs exaduerso cumulatis.

Quia

Quia nos non petimus pęnam à Fisco, sed indemnitatem nostram, & ad hanc Beatus Pius in sæpe dicta sua Constitutione obstrinxit Cameram, dùm iussit, quod in casu molestiarum teneretur Collegio ad restitutionem dict. 5500. aureorum vna cum damnis, & interesse, quod vtique includit etiam pretium currens, vltrà solutum ab initio. nàm in hoc consistit damnum Secretariorum, & tanti sua interest officia fuisse suppressa, quanti valet tempore suppressionis, & est etiam de iure, quod Fiscus teneatur 8 ad damna, & interesse *cap. vnic. in fin. & ibi: glos. de nou. form. fidel. l. si min. vbi pariter glos. verb. inferenti vers. nec liberatur C. de iur. fisc. lib. 10. Pont. de potest. Proreg. tit. 4. §. 4. num. 24. Marin. resol. quotid. lib. 1. cap. 149., & extenso dicto text. exaduers. allegat. in l. si propter ff. de iur. fisc. dixit Rot. coram Seraphin. decis. 787. num. 6., & 7.*, benè distinguens aliud esse, quod Fiscus non teneatur ad pænam dupli, vel tripli, aliud, quod non teneatur ad damna, & interesse, & indiuidualiter ad hæc teneri Cameram Apostolicam firmant *Soccin. cons. 156. num. 5. lib. 2., & Rota apud Pacif. de salu. interd. decis. 285 num. 4. & duob. seqq.* vbi agitur de suppressione gabellæ facta à Papa ex natura rei, & tamen dicitur teneri ad damna, & interesse.

Quod ex Constitutione Innocentiana non deberetur Officialibus in casu extinctionis pretium solutum ab vnoquoque, vltra scut. 62400. auri soluta à Collegio in erectione, constanter negamus, & satis probauimus in informationibus, in quibus ostendimus illa verba stare demonstratiuè, & intelligi cum supposito, quod non fuisset mutatus status, & valor officiorum, illatio ideo corruit, quæ fit à DD. Cameralibus ex assumpto non subsistente, nempè, quod cum Innocentiana non esset restituendum vltra solutum Cameræ, hoc est vltra aureos 62400. Piana satis priuilegij, & beneficij attulerit Secretarijs, iubendo restitui alias pecunias solutas, sed semper intelligendo de solutis Cameræ, nàm vt dixi suppositum non subsistit.

Quæ longa verborum pompa dicuntur de suppressione huius Collegij per 9 viam legis generalis refelluntur à *Capic. Galeott. controu. 52. à num. 35. ad finem*, quem pro omnibus allegare sufficit.

Effugere non possunt DD. Camerales vim verborum *emisse*, aut *habuisse*, quæ sunt comprehensiua omnium Secretariorum tunc viuentium, tàm eorum qui emerunt officia, quàm, qui aliò modo habuerunt, & tàm à Camera, quàm à 10 priuatis, dicendo illa esse synonima, quia verba synonima dicuntur ea, quæ idem significant, vt verbum ensis spata, vt mo-11 net *Alberic. in dictionario verb. synonima* sed verbum *emere* significat dominium pretio acquirere *Inst. de empt. & vendit.* 12 *in princ.*, verbum autem *habere* comprehendit omnem modum acquirendi, vt ostendi in informatione *§. Et cum constitutio*, igitur non sunt synonima, & dicere 13 quod Papa habuerit illa pro synonimis, cum non sint, esset redarguere litteras Apostolicas de mala latinitate, quod non licet *cap. Apostolicæ caus. 35. quest. 9. vbi gloss. verb. decoquitur Imol. cons. 133. num. 5.*

Quæ percutiunt obseruantiam Cameræ restituendi pretium, currens tempore suppressionis officiorum, adducuntur à nobis in particulari scriptura, gratia maioris breuitatis, & claritatis ideo hic omittuntur &c.

Quare &c.

F. Fatinellus Aduoc.

ROMANA

ROMANA PRETII SECRETARIATVVM APOSTOLICORVM.

SEPTIMA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Verbum* restituere *verificatur etiam in eo, quod quis non accepit.*
2 *Pater dicitur restituere dotem habitam à filio.*
3 *Restituere significat idem quod persoluere.*
4 *Maximè quando est adiectum quantitati.*
5 *In Bulla Beati Pij accipitur pro eodem soluere, & restituere.*
6 *Appellatione damnorum, & interesse venit augumentum pretij.*
7 *In quacumque euictione restituendum est pretium, vna cum damnis, & interesse.*
8 *Et quidem pretium currens de tempore euictionis, si illud maius sit pretio soluto.*
9 *Diuersitas intentionis arguitur ex diuerso modo disponendi.*
10 *Bulla Innocentij Octaui mandans restitui scut. 62. mil., intelligitur dummodo Camera maiorem summam non recepisset.*
11 *Princeps auferens rem concessam mediante pretio, tenetur omnia accepta integrè restituere.*
12 *Dictio* tunc *denotat extremitatem temporis.*
13 *Dictio* eos *est personalissima.*
14 *Refertur ad proximè nominatos.*
15 *Verba* emisse, *&* habuisse *significant omnem acquirendi modum.*
16 *Verba synonima sunt illa, quæ idem significant.*
17 *Verba sunt intelligenda secundum illorum latitudinem, & significationem.*
18 *Superfluitas semper est vitanda.*
19 *Verba satis operantur, si tollunt dubietatem, & maiorem expressionem inducunt.*
20 *Verbum genericè positum debet genericum habere significatum.*
21 *Qui secutus est publicam fidem non debet in aliquo praiudicari.*
22 *Obseruantia esse debet indiuidualis, ad hoc vt suffragetur.*
23 *Princeps tenetur seruare leges, & est subiectus contractibus.*
24 *Nec de plenitudine potestatis contrauenire potest contractui.*
25 *Non potest auferre bona priuatorum, pretio non restituto, etiam si agat per viam legis generalis, & ex causa publica.*
26 *Non dicitur lex generalis, quæ solum tangit vnum Collegium.*

R. P. Quoad quantitatem pretij, restituendam in casu suppressionis, litteralis est Constitutio Beati Pij, vt in casu suppressionis restituerentur realiter, & cum effectu singulis Secretarijs, tùm scilicet tempore suppressionis viuentibus, integrè, & absque vlla diminutione, pecuniæ per eos Secretarios tunc viuentes erogatæ in emptione, aut acquisitione officiorum, quæ Constitutio non potest intelligi, & declarari, vt disponat esse restituendum solum illud pretium, quod aliquando Datariæ fuisset persolutum, nam eadem Constitutio, & verba illius respiciunt ipsos Secretarios, itaùt habere debeant singuli pecunias ab ipsis erogatas integrè, & sine diminutione, & officia sunt venalia, & maior pars Officialium semper habet officia acquisita per resignationem ab alijs Officialibus, & ita intellecta Constitutione, iuxtà sensum Datariæ, seù Cameræ, aut DD. pro illa scribentium, necesse est facere vim verbis, & non restituerentur omnibus Officialibus integrè pecuniæ per ipsos solutæ in acquisitione officij, proùt voluit Beatus Pontifex per verba vniuersalia, & respectiuè personalissima, vt ostendimus in nostris informationibus.

Nec obstat vnicum verbum *restitutis*, 1 in quo exaduerso totum ferè consistit funda-

fundamentum, quasi illud solùm importet retrodonationem eius, quod quis accepit, quia etiam dictum verbum, sicut & alia respicit ipsos Secretarios, vt officium supprimi non possit, nisi eisdem restituta pecunia per eosdem soluta, & secundum omnimodam proprietatem verbi *restitui*, dicitur alicui id, quod fuit ab ipso solutum, siue restituatur ab eo, 2 qui illud accepit, siuè ab alio, vnde pater rectè dicitur restituere dotem habitam à filio, iuxta *Text. in l. si eum dote S. transgrediamur ff. solut. matrim.*, & ibi *Barbos. num. 16. Capic. Latr. decis. 36. num. 2.*, & docet communis vsus loquendi, & vlterius illud verbum *restituere*, varias habet significationes, & secundum subiectam materiam, prout 3 dicunt debere intelligi DD. Camerales, propriè significat idem, quod verbum *persoluere*, & dare, *Rota coram Arguell. decis. 77. num. 12.*, *& seqq.*, *& decis. 90. num. 23.*, neque ista est impropria significatio, sed propria, quando verbum 4 restituere est adiectum quantitati, proùt in casu præsenti, *Rota coram Arguell. dicta decis. 77. sub num. 13. vers.*, & apud bonæ litteraturæ Auctores, *& dict. dec s. 90. num. 23.*, *& 27.*, & probat etiam illud Euangelij - *reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari*, *& quæ sunt Dei*, *Deo*, & ostendit etiam ipsa Bulla B. Pij, vbi in casu molestiarum disponit restituendum esse pretium illius Officij resignati, & vtitur verbo soluere, & aliquando verbo restituere, & accipitur pro eodem soluere, & restituere,

Comprobatur ex eo, quia concesso vno Secretariatu Collegio, cum facultate alienandi pro quocumque pretio, etiamsi magnam summam excederet, deinde subdit, & mandauit, quod in casu suppressionis, singulis Secretarijs, tunc existentibus, restitueretur integrum pretium per ipsos solutum, & sic etiam illi Secretario, qui dictum officium à Collegio emisset pro quocumque pretio.

Nil refragante, quòd in casu molestationis, & impugnationis, concessionis, & assignationis ipsius Officij faciendæ per Cameram, idem Summus Pontifex mandauerit restitui scuta 5500., per ipsum Collegium pro Camera Cardinali Medices soluta, nam hoc potiùs exemplum retorquetur mirificè contra Cameram, nam Papa loquitur in casu impugnationis, & annullationis, quæ per Cameram, existente adhuc Officio penès Collegium, facta fuisset, & vlterius mandat restitui dicta scuta 5500., necnon damna, & interesse ibi - *Ad soluendum cum effectu dicta scuta 5500. vna cum damnis*, *& interesse passis*, quorum no-6 mine etiam augumentum pretij fuisset comprehensum; *Adden. ad Gregor. decis. 88. num. 10. Amat. Panormitan. resolut. 97. num. 10.*, *& seqq.*, quod est regu-7 lare in quacumque euictione, vt sit restituendum pretium vna cum damnis, & interesse, *Lurr. decis. 74. num. 14. Rota decis. 313. in fine par. 10. recent.*, & qui-8 dem illud pretium currens de tempore euictionis, si illud sit maius pretio soluto *Rota decis. 227. num. 3.*, *& seqq. par. 4. tom. 2. recent.*, *& coram Bich. dec s. 291. num. 13.*, *& decis. 314. num. 2.*

Et sanè si Summus Pontifex voluisset 9 priuilegiaré Datariam, seù Cameram, vt solum in casum suppressionis teneretur restituere pretium illud, quod ab ipsis Officialibus existentibus tempore suppressionis, vel ab eorum Auctoribus fuisset Datariæ, seù Cameræ solutum, id vtique expressisset, sicut expressit, secundum sensum Partis aduersæ, in casu molestiarum prædicto, nec locutus fuisset ità generaliter fauore Secretariorum existentium tempore suppressionis, vt eisdem pretium per ipsos solutum integrè restitueretur, *Spad. cons. 41. num. 12.*, *& cons. 138. num. 2. lib. 1. Mastrill. decis. 257. num. 16.*

Confirmatur vlterius, quia B. Pontifex per suam Constitutionem voluit priuilegia Collegij Secretariorum ampliare, vt ipse dicit, si autem Camera, seù Dataria teneretur solùm restituere pretium ipsi solutum, nullum fuisset concessum priuilegium, nec antiqua ampliata fuissent, vt probauimus in nostris Informationibus.

Nec subsistit responsio DD. ex aduerso scribentium, quod stante Constitutione sanctæ mem. Innocentij Octaui, Camera teneretur solùm restituere scut.

62. mil. auri in totum,& ità Constitutio B.Pij ampliauerit priuilegium, mandando, quod in casu suppressionis, Secretarijs restitueretur totum pretium per ipsos solutum Cameræ, etiamsi excessisset dicta scuta 62. mil. auri, quia etiam quando non superuenisset Bulla B. Pij, si Camera vendidisset Officia, & recepisset pretium, quod excederet dicta scuta auri, tenebatur Camera restituere totum pretium receptum, quamuis ex-
10 cedens, quia dicta Bulla Innocentij mandans restitui dicta scuta 62.mil., intelligitur dummodò Camera maius pretium, & maiorem quantitatem non recepisset, intelligendo illam præsuppositiuè, prout fieri debet, *Fagnan. in cap. ex epistola num.* 10. *de probat.* Princeps enim auferens rem concessam, mediante pretio, tenetur omnia accepta integrè restituere, *Capic. Latr. consult.* 38. *num.* 9., *& seqq.*, & fuisset iniustissimum auferre officium, & non restituere totum pretium, quod Camera, seù Dataria receperat,

Nec dictum priuilegium Beati Pij est adeò magnum, & damnosum Cameræ, vt ex aduerso prætenditur, quia Papa se retulit ad tempus incertum faciendæ suppressionis,quo tempore potuisset dari casus, vt pretium solutum per singulos Secretarios esset fortasse minus, quàm esset illud solutum tempore Innocentij Octaui, quo casu non fuisset damnosum Cameræ, licet nec etiam, tempore præsenti damnosum sit Cameræ, quia etsi restituatur pretium ab vnoquoque Secretario solutum,suppresso Collegio, recipit omnes illius redditus, quod tendit in magnam vtilitatem Cameræ,ad quam subleuandam fuit facta suppressio; Vndè cessat prætensa læsio,immò retorquetur, dùm pro scutis 228.m.circiter,quæ vsque adhuc fuerant soluta, recipit Camera annuos redditus scut. 40. m., nec erat læsa, soluendo dictam summam redditutuum, dum receperat à Collegio pluribus vicibus vltra duo decies centena millia aurea, vt si temporis angustia permitteret, demonstraretur, nec suffragatur responsione, hodie dictos redditus esse diminutos, nam vtinam hoc prius euenisset,damnum enim intollerabile, ex suppressione resultatum, nostri principales fortasse passi non fuissent.

Personalitas verborum Constitutionis B.Pij,in nostris informationibus considerata, non destruitur ex verbis ex aduerso ponderatis Constitutionis Innocentij, & eiusdem Pij, quia in casu suppressionis eadem Constitutio B. Pij loquitur de Secretarijs tunc viuentibus,
12 per illam dictionem restrictiuam *tunc* ad tempus suppressionis, & consequenter ad eosdem restringitur solutio pretij, vt intelligatur Constitutio de pretio ab eisdem Secretarijs tunc viuentibus solu-
13 to,per dictionem illam *eos*,quæ est personalissima, & refertur ad proximè nominatos Secretarios, vt probauimus in no-
14 stris informationibus: Constitutio autem Innocentij, & eadem B. Pij antecedenter ad eamdem dictionem personalem *eisdem*, *seù eis* exaduerso ponderatis, loquuntur de Collegio, & Secretarijs in genere, ideòque ad idem Collegium, & eosdem Secretarios in genere referri illa dictio *eisdem*, *seù eis*, vt patet ex ipsarum lectura,in locis exaduerso ponderatis.

Subsistit etiam quod B. Pontifex Pius non fuit contentus mandare restitutionem pretij his Secretarijs, qui emissent, sed etiam illis, qui aliter habuissent, ibi
15 *Pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*, quæ vltima verba sunt generalia, & significant omnem modum acquirendi, nec sunt synonima, vt exad-
16 uerso prætenditur, synonima enim verba tunc dicuntur, quando idem significant, & nihil aliud possunt significare, sed quando possunt aliud importare,
17 semper intelligenda sunt, secundùm illorum latitudinem, & significationem, vt aliquid operentur ad *Text. in l. prima §. generaliter ff. de legat. præstan. Bald. in l. omnia priuilegia C. de Episcop., & Cleric. Cyriac. contr.* 426. *num.* 29. Et su-
18 perfluitas semper est euitanda *Surd. cons.* 80. *num.* 5., *& seqq. Bellon. Iun. cons.* 74. *num.* 23. *Crauett. cons.* 175. *num.* 3. In casibus verò exaduerso ponderatis verba non poterant aliud importare, &
19 fuerunt apposita, causa tollendæ dubitationis, & maioris expressionis, ideòque in illis casibus licèt pro synonimis habita

habita fuerint, euitatur tamen superfluitas ex dicta alia operatione *Honded. cons.60. num. 171. Roman. consil. 10. num. 10., & seqq., & cons. 37. num. 34.* Immò nec negatur à DD. scribentibus pro Camera maior latitudo significationis verbi *habuisse*, dum admittunt per illud comprehendi duos casus, Hospitalis scilicèt Sancti Spiritus, & Capituli Sancti Eustachij, nescitur tamen quare debeat comprehendere istos duos casus tantùm, minimè verò alios quoscumque, 20 dum verbum generalissimè positum generale etiam debet habere significatum.

Insuper hoc verbum *emisse* debet restringi emptionibus factis à Dataria, sufficit enim Secretarijs quoquo modo, & à quocumque emisse officia, non enim verbum emisse est restrictum ad Datariam, quia hoc numquam dicitur in Bulla Beati Pij, nec ad illam potest attribui, dum clara est eius dispositio fauore Officialium, & ad illos tantùm directa, ne ex suppressione succedenda fortasse in damno remansissent, vt intuentibus, sine passionis fuco, apertissimè patet.

Fundamentum verò publicæ fidei est 21 ineuitabile, quia post dictas Constitutiones, & signanter illam B. Pij, officia empta fuerunt, vt fieri solet in Curia ab incerto venditore, sub fide publica Ministri Datariæ, absque vlla inquisitione tituli, & Iuris resignantis, & resignationes approbatæ, & admissæ fuerunt per Datariam cum scientia pretij, cum Minister non subscribat fidem resignationis, nisi sub ordine de soluendo pretium, & si aperiretur hæc via non reficiendi pretium nisi illud, quod fuisset solutum Cameræ, destrueretur commercium, quia etiam in alijs Officijs, ita practicatur, & si Secretarij secuti sunt publicam fidem, & solitum commercium, non debent in aliquo puniri.

Ad obseruantiam respondetur in particulari scriptura, in qua ostenditur non subsistere in facto, & semper Summos Pontifices restituisse pretium solutum resignantibus, etiam si illud esset maius pretio soluto Cameræ, seù Datariæ; Ego vnica responsione contentus abibo, quod nempè in nullis casibus exaduerso *Iura diuersa.*

allatis aderat similis Constitutio, vt est nostra Constitutio B. Pij, vt integrum pretium restituatur à singulis Officiali-22 bus persolutum, vt autem obseruantia suffragetur, ad interpretationem casus controuersi, probari debet indiuidualis *Rota coram Cels. decis. 232. num. 4., & coram Gregor. decis. 172. num. 2., & in recent. decis. 172. num. 32. par. 17.*

Nullo autem modo subsistit, quod attenta etiam dicta Bulla B. Pij potuisset Collegium supprimi, nullo pretio restituto per viam legis vniuersalis, pactis enim, & conuentionibus etiam Princeps stare tenetur, & officia vendita mediante pretio nullo modo potest reuocare, & adimere, nisi toto accepto per ipsum pretio restituto, nec vllus Doctor loquitur in his terminis, quando scilicèt Princeps promisit officia non supprimere, nec auferre, nisi toto pretio restituto, nec aliquis Doctor loqui potest, quia licèt Princeps non sit subiectus legibus ciuilibus, ex quo ad eas obseruandas 23 nulla vis eum potest adstringere, tenetur tamen eas obseruare, & sicut cæteri est subiectus contractibus *Bald. in l. qui se Patris num. 34. C. Vnde liberi cons. 285. sub num. 4.* post medium *cum seqq. Gratian. discept. 892. num. 9., & seqq.*, quod adeò 24 est verum, vt nec etiam de plenitudine potestatis possit Princeps contractui contrauenire *Dec. cons. 285. sub num. 6., & cons. 291. sub num. 7. vers. Sed etiam, Deus ipse Barbos. in cap. ex Epistolæ sub num. 4. vers. Adeoùt de prob. Gratian. dicta discept. 891. sub num. 29.*

Sed nec etiam de Iure communi, quando non adesset Bulla B. Pij, potuisset fieri suppressio, pretio non restituto, 25 tùm quia Princeps nec etiam per viam legis vniuersalis, ex causa publica, potest auferre bona priuatorum, non restituto pretio, & in specie non potest auferre officia, quæ facta alienatione, & concessione, sunt in dominio acquirentis, seù emptoris, nec vllum allegari potest exemplum apud Sedem Apostolicam, tum quia non possunt applicari termini legis vniuersalis, dum agitur de suppressione vnius Collegij tantùm, vt in nostris informationibus, & iniquum esset si publicæ vtilitati pauci tantùm

priuati succurrere debuissent, non autem omnes subditi, vt fieri debere à nemine impugnatur.

Plura demùm dicuntur in diuersis informationibus, sed cum potius sint cathedratica dubitatione, ac ingenij ostentatione probata, eis breuitatis temporis angustia respondere non sinit.

Quare &c.

Io. Baptista Arrigus Aduoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATVVM APOSTOLICORVM.

OCTAVA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio Innocentij Octaui, quoad pretij restitutionem faciendam Secretarijs, quomodò intelligenda.*
2 *Dispositio Principis, ad alicuius fauorem emanata, retorqueri non debet in odium, & diminutionem.*
3 *Cessante supposito cessant illationes.*
4 *In verborum interpretatione attendi principaliter debet mens disponentis.*
5 *Verbum* restituere *propriè importat refectionem totius damni, & interesse, quod quis passus fuit.*
6 *Verba* emisse, & habuisse *non sunt synonima.*
7 *Pretium currens de tempore suppressionis, quamuis auctum inter contrahentes, non dicitur duplum, sed simplum.*
8 *Non petitur ratione pœna, &* num. 17.
9 *Refectio damnorum, & interesse importat integri pretij solutionem.*
10 *Ex scientia Officialium Datariæ arguitur scientia Papæ.*
11 *Obseruantia, vt sit attendenda, debet esse præcisa, atque probari cum omnibus suis requisitis.*
12 *Princeps articulum decidens, causa maturè cognita, dicitur legem condere.*
13 *In Officijs Romanæ Curiæ non cadit læsio respectu perceptionis fructuum, quæ pendet ab incerto euentu.*
14 *Nemo potest conqueri de læsione, quæ ex propria oritur voluntate.*
15 *Fulgos. decis. 143. num. 3. quomodò intelligatur.*
16 *Venditio Officiorum specialiter erectorum ad effectum vendendi, non dicitur dissipatio Regalium.*
18 *De differentia inter loca Montium non vacabilia, & officia, quoad obligationem Principis restituendi pretium, &* num. 19.

R. P. Respondendo Informationi Facti, & primę Iuris, creditur nullatenus subsistere id, quod tamquam certum, & indubitatum præsupponitur ab vtroque doctissimo scribente, scilicèt quod vigore Bullæ Innocentij Octaui erectionis Collegij, si non superuenisset Bulla Beati Pij, solui debuisset in casu suppressionis Secretarijs simplex summa scutorum 62. mil. auri, & nil vltra, excluso omni Iure consequendi tàm augumentum pretij currentis, quàm maiorem summam verè solutam, siue resignantibus, siue ipsi Cameræ. (1)

Quoniam in nostris informationibus ostendere curauimus, quod Innocentius numquam cogitauit hanc legem, negatiuam, adeò Secretarijs præiudicialem, imponere, per quam ipsi priuati remansissent beneficio summæ æstimabilis, à solo iure communi deriuante, consequendi scilicèt in casu suppressionis non solùm omnem pecuniam verè pro officijs solutam, sed etiam pretij currentis augumentum, quodue dumtaxat Innocentius voluit tribuere priuilegium assecurationis, quod ex quacumque causa minui non posset, in casu suppressionis, summa scutorum 62. mil. auri de tempore erectionis soluta, firmis de cætero, & in suo robore manentibus Iuribus Secretariorum consequendi maiorem

rem summam, iuxtà legis dispositionem, sine vlla innouatione.

Hæc veritas manifestatur ex lectura dictæ Bullæ §. 23., in qua Papa protestatur simpliciter velle ibi consulere Secretariorum indemnitati, adeoùt in Bullario in margine adnotatum solùm legatur *assecuratio emolumentorum.* Quomodo autem dici posset consultum Secretarijs, si per hanc dispositionem adimeretur eis Ius consequendi non solùm iustum pretium currens, sed etiam omnem maiorem summam ab ipsis verè solutam, siue resignantibus, siue Cameræ, proùt in assumpto dictorum Dominorum scribentium continetur.

Et quod nullatenus admitti possit 2 similis interpretatio voluntatis Principis, ad alicuius fauorem loquentis, sancitum habemus in *allegata l. hac saluberrima C. de præposit. Agent. lib. 12.*, ibi - *cum perabsurdum sit hanc nostræ liberalitatem pietatis non ad augumentum anteriorum priuilegiorum*, sed diminutionem conuertere.

Sublato huiusmodi assumpto plurièś 3 repetito, & inculcato, corruunt in naturalem consequentiam cuncta argumenta, quæ indè ex aduerso trahuntur ex regula *Textus in l. cum principalis ff. de reg. Iur.*

Verbum *restitutis*, quo vtitur B. Pius commodissimam, & non violentam recipit explicationem de omni eo, quod Secretarij verè exbursarunt pro habendis officijs, siuè Cameræ, siuè resignanti, itaut non remaneant in damno, attentis nostris circumstantijs in informatio- 4 ne explicatis, demonstrantibus talem fuisse mentem loquentis, quæ circa interpretationem dicti verbi *restitutis* attendi debet ex allegatis in informatione; & iterum plenè *Salgad. de regul. protest. par. 4. cap. num. 188. & seqq.* 5 vbi quod propria vis verbi restituere est importare refectionem totius damni, & interesse eius, cuius fieri debet restitutio, etiam in materia stricta, & odiosa; Et quandiù recipiens id recipit, quod exbursauit, verificatur eius receptione proprijssima restitutio.

Cæterum nec Bulla B. Pij est correctoria Bullæ Innocentij Octaui, quia ista, vt dixi, non disponit, quod Camera nil teneatur soluere vltra scuta 64.m., vt ex aduerso prætenditur, sed quidem, quoad summam maiorem reliquit Iura Secretariorum in proprio esse, sine innouatione, Bulla verò B. Pij addit simplicem assecurationem, quod summa verè soluta, siuè Cameræ, siuè resignanti, alioquin ex Iuris dispositione in casu suppressionis soluen., nullo casu minui posset, cum alioquin potuisset aliquo casu pretium Secretariatuum decrescere.

Augumentum desumptum ex promissione facta personaliter restituendi singulis Secretarijs, tunc viuentibus, est quidem ineuitabile, nam si restitui debuisset solùm eis, qui emissent à Dataria, vtique restitutio non fieret singulis Secretarijs de tempore suppressionionis viuentibus, quorum maior pars non emit à Dataria, sed habuit media resignatione Officialis.

Bulla Innocentij, quoad primæuam summam, de qua solùm cogitauit, & pro indemnitate Collegij loquutus fuit, vtique mandat fieri restitutionem omnibus Secretarijs, nemine excepto, ità etiam Bulla B. Pij, quæ mandat fieri restitutionem de omni summa à singulis Secretarijs, tunc scilicet tempore suppressionis viuentibus, pro habendis Officijs erogata, necesse est, vt neminem excludat, proùt maiorem partem excluderet, si intelligeretur solùm de illis, qui à Dataria emerunt.

Et illa verba *emisse*, aut hauisse adeò manifestam reddunt hanc Pij voluntatem, vt verè omnem tollant dubitationem.

Hinc ex aduerso asseritur, quod Pontifex hæc verba synonima adhibuit in eadem Bulla.

Admittimus frequentem stylum ponendi in Bullis verba synonima, quodque ipse B. Pius plura synonima verba adhibuerit, sed nullibi probatur prædicta verba emisse, aut habuisse, esse in Iure synonima, quo non probato corruit 6 argumentum. Aliud est enim vti verbis synonimis, aliud facere synonima verba, quæ non sunt, *Angelus de Perusio cons. 36. sub num. 4. vers. per prædicta*, & quod hoc verbum *habuisse* non sit synoni-

nonimum cum verbo emisse, fatentur ipsi Domini ex aduerso scribentes, dùm aiunt; quod aliud verbum habuisse, fuit appositum ad comprehensionem Archihospitalis Sancti Spiritus, & Capituli Sancti Eustachij, quibus non adaptabatur verbum emisse, si igitur hæc verba non stant synonimè nulla adest ratio, quod suffragentur potiùs vni Secretario, quàm alteri.

Casus pretij soluendi à Principe, qui res priuatis, etiam ex publica causa adimit, est longè diuersus à casu euictionis præstandæ de re per fiscum vendita, vndè à diuersis nequit fieri illatio, & is, 7 qui petit solum iustum Secretariatus pretium, siuè de facto pro illius consequutione erogatum, siuè de tempore ademptionis currens, non petit duplum, sed merè simplum, ne sit in damno rei, quam amittit.

Prout nulla hic applicatur considera- 8 tio pœnæ; Doctores enim firmantes solui debere iustum pretium currens, non dicunt in pænam, sed eo quia ob publicam vtilitatem non debet plus grauari vnus, quàm alter, prout inæquale esset grauamen, si illi, à quo ob publicum bonum adempta fuerunt officia, non recuperarent integrum pretium.

Restitutio facta Cardinali Medices fuit verè euictionis casus, ex quo per errorem fuerat ei facta officij venditio, & meritò sequuta fuit restitutio solius prætij soluti Cameræ, quia non aderat aliud pretium solutum alteri, nec spatio paucorum mensium pretium poterat dici auctum.

Quoad Collegium, cui applicatus fuit Secretariatus, primò vocaturus, cum facultate vendendi, non solùm Papa in casu perturbationis huius facultatis non prohibet solui pretij augumentum, quod nobis sufficeret, sed vlterius expressè mandat, quod vltra pretium scutorum 5500. soluantur Collegio omnia 9 damna, & interesse, quod certè consistit in eiusdem integri pretij solutione *Alexand. cons.67. num.2. vers. tamen benè lib. 2. Ruin. cons. 140. num. 9. vers., & quamuis lib.1. Gratian. discept. 677. num.1. Posth. resol. 117. num.1. & 2. Rota apud Zacch. de obligat. cameral. decis. 44. num. 15.*, & sic argumentum validissimè retorquetur.

Pluries firmata reperitur conclusio per Rotam, quod nedum à scientia 10 Datarij, sed etiam aliorum Officialium Cancellariæ, & Datariæ præsumatur scientia Papæ, ex allegatis in informatione, vndè cum eadem conclusione videtur nunc procedendum, nil obstante æquiuoca fide ministri Componendarum, vt in facto.

Quoad casus pro obseruantia contraria recensitos, satisfaciat Dominus causæ Patronus, cum de cætero sit certum in iure; quod ad effectum, vt obseruantia 11 inducat nouam legem destructiuam antiqui iuris dispositionis, nedum debeat esse in casu præciso, sed plurima concurrere debeant requisita, hic omninò deficientia.

Nec vllus ex casibus in contrarium cumulatis comparari valet cum obseruantia sanctæ mem. Alexandri nobis fa- 12 uorabili, sub quo Pontifice, examinato articulo, quo ad pretium currens, & cognita opinionum varietate, Sanctissimus, & gloriosissimus ille Pontifex mandauit solui pretium currens, quod fuit verum legem condere, & casum decidere pro similibus casibus, ex deductis in informatione, quibus non adaptantur exaduerso responsiones.

Atque hæc decisio Alexandri vtique præualere debet obseruantiæ Regni Galliarum, quæ tamen, vltra notam iuris irreleuantiam, nequit comparari nostris circumstantijs, & signanter dispositioni Bullæ Pianæ hic vigentis.

Quoad secundam iuris informationem, quatenus respicit sanctissimam, & gloriosissimam nostri vigilantissimi, & æquissimi Principis in supprimendo voluntatem, atque intentionem, est summè commendabilis.

Quatenus verò ibidem probari contenditur enormissima læsio Cameræ, ob quam iustitia ministrante possent auferri officia, sine iusti pretij refectione, admitti nullatenus potest.

Natura enim emptionis huiusmodi 13 Officiorum Romanæ Curiæ est omninò immunis à lesionis censura, cum illorum fructus pendeat totaliter ab incerto euen-

euentu *l. si ea lege 17. C. de recens. Rota decis. 408. num. 7., & seqq. par. 16., & passim.*

Fortius si, vt exaduerso asseritur, pendet fructuum augumentum à voluntate Pontificis, volentis ex suo arbitrio plura expediri per Secretariam Breuium, quæ expediebantur olim per Datariam, nemo 14 enim potest conqueri de læsione, quæ ex propria voluntate, eiusdem arbitrio variabili, oriatur, vt patet ad sensum, & est *Textus in l. cum donationis 34. C. de transact. Soccin. Iun. cons. 67. à num. 23. ad 26. lib. 2.*

Præterea ex fructuum incremento Camera ipsa beneficium consequuta fuit, vendendo officia, quæ pluries vacare contingit, vsque ad scuta 23. mil., adeoùt si calculetur pecunia, quæ ab initio erectionis, vsque in præsens peruenit ad Cameram ex his officijs, & comparetur cum simili quantitate, quæ in eamdem Cameram intrauit ex venditione locorum montium non vacabilium, comperietur, longè minorem vsuram passam fuisse Cameram pro his officijs, quàm pro montibus non vacabilibus.

Preterea qualitas legis vniuersalis satis reiecta creditur in informatione, nec 15 quicquam meretur attendi dictum *Fulgosij cons. 143. num. 3.*, qui non examinat hunc articulum, sed tantùm alia occasione ait, quod voluntas Principis est lex, etiam si vnum, vel alterum tangat.

Doctores, per nos allegati, loquuntur de Principe adimente res feudales, aut officia priuatis, ex causa publicæ vtilitatis, & sic optimè congruunt præsenti disputationi.

Considerari nequit in hoc themate 16 dissipatio regalium Principatus, quia agitur de officijs modernè, specialiter erectis ad effectum vendendi, sicut sunt tot alia Romanæ Curiæ Officia, quorum venditio, quotidiè fieri solita, nimis incongruè diceretur regalium dissipatio.

Ex his responsum creditur etiam eruditissimis adnotationibus in particulari folio descriptis, nostri enim principales petunt solum id, quod verè pro habendis officijs erogarunt, ad formam, & vigore Bullæ Pianæ, & vlterius augumentum pretij currentis ad formam iuris communis, cui non reperitur derogatum.

17 Vndè nullatenus cogitant de exigenda aliqua pæna, de qua nunquam cogitare dicitur, qui cupit solum suæ rei iustum pretium, & nil vltra.

Quod obtinentes officia per resignationem haberent causam à Principe concedente, fuit satis probatum, nec videtur posse controuerti, quia non erat fictio, sed mera realitas, nam Papa verè prouidebat de officio resignatarium.

Exemplum locorum montium non 18 vacabilium, & similium non applicatur, quia in eis Papa repræsentat meram personam debitoris, qui citra vllam dubitationem soluendo id, quod sub vsura accepit, liberatur ab omni obligatione, ad instar impositoris census.

At in officijs Princeps non remanet 19 simplex debitor, sed quidem venditor, qui non potest regulariter recuperare rem venditam, & quamuis id liceat Principi, maximè publica vrgente causa, nihilominus tunc ex potestate ordinaria à iure regulata, atque ex honestate, tenetur soluere iustum illius pretium currens, perindè ac si auferret rem alterius priuati, vt firmant allegati in informatione.

Quare &c.

Dominicus Taurusius Aduoc.

ROMANA

ROMANA PRETII SECRETARIATVVM APOSTOLICORVM.

NONA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Verbum* restituere *significat soluere, si id suadet subiecta materia*, & num.2.
3 *Non verificatur in casu, in quo nil fuit nec receptum, nec solutum.*
4 *Verbum* reddere, *si respiciat aliquod corpus particulare, non verificatur in solutione.*
5 *Verbum* restituere *significat emendationem damni.*
6 *Quis non dicitur habere sine diminutione aliquid, nisi totum habeat.*
7 *Loco damnorum, & interesse venit pretium auctum.*
8 *Augumentum, & diminutio spectat ad Dominum.*
9 *Vna pars dispositionis alteram declarat.*
10 *Intellige si vtriusque dispositionis verba sint dubia, secus si clara.*
11 *Dictio* singulis *omnes aequaliter determinat*, & num.16.
12 *Fiscus licet non teneatur ad duplum quamuis expresse conuentum, tenetur tamen ad restitutionem pretij currentis de tempore suppressionis.*
13 *Priuilegium non debet esse superfluum, sed contra concedentem recipit latissimam interpretationem.*
14 *Ad quem spectasset damnum spectare debet augumentum.*
15 *Verbum* habuisse *quemcumque modum possidendi comprahendit.*
17 *Verba* tunc viuentibus *praeseferunt extremitatem temporis, in actu suppressionis.*
18 *Officiales, in resignatione huiusmodi officiorum, Principem recognoscunt in auctorem.*
19 *Assensus Principis in dictis resignationibus auctorizat actum, non approbat pretium.*
Declara vt num.20.
21 *Scientia non solum Datarij, sed etiam aliorum Officialium, dicitur scientia Principis.*
22 *Obseruantia, ad hoc vt releuet, probari debet in casu praeciso, & cum omnibus suis circumstantijs.*
23 *In suppressione officij Princeps tenetur restituere iustum, & aequiualens pretium.*
24 *Maximè si concessiones fuerint onerosae.*
25 *Princeps licet ex iusta causa contractum reuocet, tenetur tamen ad restitutionem pretij.*
26 *Eximitur à pretij restitutione, quando ita publica necessitas vrget, vt aliàs ipsi occurri nequeat, quam per reuocationem contractus.*
27 *Non dicitur lex generalis, quando Princeps remisit partes ad Iudicem.*
28 *Nec minus, quando lex non respicit omnes.*
29 *Lex expressa seruanda est, omni interpretatione seclusa.*

R. P. Admittunt DD. mei pro Reuerenda Camera scribentes, quod verbum *restituere* iuxta subiectam materiam varias recipit interpretationes, & non solum supponit receptionem, sed etiam verificatur in solutione, iuxta puntuales auctoritates in informatione allegatas.

Inspecto autem tenore Bullae Pianae vtique ad euidentiam conuincitur, quod ibi dictum verbum solutionem importat; Non enim legitur relatum ad ipsam Cameram, quasi dictum fuisset restitutis pecunijs per Cameram receptis, prout de facili potuisset dici, sed praecisè refertur ad Secretarios, qui soluerunt, dum dicitur: *restitutis pecunijs, pro quibus eos officia emisse, vel habuisse constiterit*: Atque ideo, eo ipso quod non sunt restituendae pecuniae per Cameram receptae, sed pecuniae per Secretarios solutae, non impropriatur significatio istius verbi quod aequè benè verificatur in solutione, iuxta plenè adducta in *decis.77.*, & *decis.*

decis.90. coram Arguell. ad differentiam alterius casus, quando scilicet, nec pe-
3 euniæ fuerunt receptæ, nec solutæ, in quibus terminis, quia deficit vtrumque extremum, benè procedere possunt non-nullæ ex auctoritatibus exaduerso congestis, & signanter *Gratian. cap.424.*, *& Rot. decis.59. num.16. recentior.* vel
4 quando verbum *reddere* respicit aliquod corpus particulare, quia in illo casu non potest verificari verbum soluere, vt exemplificatur in *decis.90. num.27. coram Arguell.*

Dum igitur hic agitur de restituendis pecunijs, & quidem de pecunijs solutis, nullo habito respectu ad recipientem, clara nimis, & litteralis apparet dispositio, vt Officiales consequi debeant pretium solutum, & sic eis satisfiat pro damno, quod mediante suppressione of-
5 ficij passi sunt; verbum enim *restituere* pro emendatione damni solet intelligi, ex deductis per *Federic. de Senis cons.18.* cum alijs in mea informatione *§. neque ex prædictis allegatur.*

Istamque veritatem non excludunt, immò mirificè comprobant verba, & clausulæ in eadem Constitutione adiectæ, dùm enim dictum fuit, quod pretium sit restituendum: *realiter, cum effectu, & integrè, sine vlla diminutione*, clarius resultat, quod sit restituendum pretium solutum, nulla habita ratione pretij recepti, nam si Camera restitueret pretium dumtaxat perceptum, non restitueretur sine diminutione, nec realiter, & cum effectu pretium, quo constiterit Secretarios emisse, aut habuisse officia,
6 quod dictæ litterali dispositioni repugnat; non enim dicitur quis habere sine diminutione, nisi totum habeat *Gosadin. cons.42. num.8. Menoch. cons.264. num. 26. plenè Barbos. dict. 167. per tot.*, *& dict.168.*

Fortiùs stringunt prædicta, & omnis penitus in causa tollitur difficultas, attento exemplo adeo exaduerso magnificato circa Secretariatum vacantem, quem B. Pius Quintus contulit Cardinali de Medices pretio scutor. 5500. auri, cui deindè comperto, quod officium non poterat vendi, restituit eidem pretium, cumque istud sibi fuisset com-

Iura diuersa.

modatum à Collegio dedit ei facultatem vendendi officium primo loco vacaturum, pro pretio reperibili, iubendo quod in casum molestiarum, Collegio inferendarum, Camera teneretur eidem cum effectu restituere, non solum dicta scuta 5500., à Dataria exacta, vt exaduerso notatur, sed vlterius progrediendo, etiam damna, & interesse ibi: *Et si dictum Collegium turbabitur quoquomodo &c. tunc, & eo casu Cameram prædictam ad soluendum cum effectu dicta scuta 5500. vna cum damnis, & interesse teneri, & ad id obligatam, & hypothecatam esse.*

Non potest itaque aliundè, quàm ex hac circumstantia haberi clarior huius causæ resolutio, nam retorquendo argumentum, si iuxta doctrinas, & conclusiones exaduerso firmatas, significatio verbi *restituere*, debet sumi ab obseruantia in simili casu ab eadem Constitutione desumpta, victoria est certa pro hac parte, dum Beatus Pontifex voluit Cameram teneri ad restitutionem scut. 5500. vnà cum damnis, & interesse, & sic ad illud
7 plus, quod valere posset officium; loco enim damnorum, & interesse venit pretium auctum *l. nominis ff. de euict. vbi quod venit etiam interesse accidentale, Bald. cons. 182. lib.1. Mangil. de euict. quæst. 179. num.22., & 23.* ibi: Appellatione damni, & interesse venit etiam lucrum maioris valoris.

Et quamuis sola scuta 5500. fuerint restituta Cardinali de Medices, tamen id ex duplici ratione euenit, & primo quia à tempore venditionis vsque ad tempus restitutionis, solum vnius anni tempus effluxit, quo tempore probabile est, quod pretium auctum non fuerit, tanto magis, quia dubitabatur de validitate, & subsistentia venditionis. Secundo, & clariùs, quia dum agnitum fuit, quod Sanctus Pontifex illud conferre non poterat, quia data nullitate actus, dominium officij non potuit dici translatum
8 in Cardinalem, adeoùt neque diminutio, neque augumentum ad illum spectasset, cum hoc solum domino debeatur *l.1. C. de peric. rei vendita l. si heres ff. ad l. falcidiam Thesaur. decis.140. in fine*, & demum quia Cardinali fuit restitutum pre-

 tium

tium solutum, dum enim habuit pretium, quod soluerat, non potest dici actus contrarius nostræ Bullæ dispositionis.

E conuerso Sanctus Pontifex dedit Collegio facultatem vendendi officium primo loco vacaturum, pretio currenti tempore vacationis, etiamsi excederet summam scutorum 5505., & sic dum postmodum voluit quod Officia non possent supprimi, nisi restitueretur singulis pretium solutum, necessariò fateri oportet, quod non intellexit de pretio per Cameram recepto, nam certè illud plus, quod venditum fuisset dictum officium, Camera non receperat, & tamen restituere debebat. Absque eo, quod dicatur hunc casum simpliciter fuisse discretiuè consideratum, quoniam vltra 9 quod responderi posset, quod immò vna pars disponens, alteram declarat *l. qui filiabus 17. in principio, & l. si secus 50. in fine ff. de legat. 1. cum alijs in decis. 398. num. 1. par. 15. rec.*, & discretiuus 10 modus loquendi procedit, quando verba vtriusque disponentis sunt clara, secus si dubia, quia tunc vtraque eodem modo declaratur *Rot. decis. 410. num. 7. & 8. par. 14. rec., & melius in Bononien. fideicom. de Ginis 7. Maij 1672. §. final. coram Reuerendiss. D. Decano.* Tollitur difficultas, ex quo Summus Pontifex præcipiendo, quod restitueretur pre11 tium singulis Secretarijs eos pariformiter determinauit *Barbos. dict. 372. num. 1. Surd. dict. consf. 268. num. 5.*

Neque hic applicatur conclusio, quod in casu euictionis fiscus non teneatur ad 12 duplum, vel triplum, quamuis adesset expressa conuentio, quoniam nos tale quid non pretendimus, sed solum ipsum pretium, quod fuit solutum, quodque currit de tempore suppressionis.

Omnia itaque perstringendo, patet, quod Constitutio Piana in quauis sui parte examinetur, importat necessitatem restituendi pretium solutum, ponderando vltra prædicta, quod benè subsistit argumentum per nos adductum, quòd nisi Constitutio respiceret hunc casum, nihil Summus Pontifex per priuilegium concessisset; quia iam de iure tenebatur Dataria restituere pretium, quod recepit, supplicando aduerti nullatenus subsistere obiectum, quòd inspecta Constitutione Innocentiana, Camera non tenebatur restituere nisi scuta 62400. auri, & non vltra, quoniam hic intellectus non potest adaptari præfatæ Constitutioni, in qua dicta summa fuit solùm demonstratiuè, non autem taxatiuè enunciata, adeoùt intelligi debet restitutionem esse faciendam de dicta summa, qua stante fuerat recepta, sed si maior quantitas fuisset Cameræ soluta, vtique, & illud plus etiam in vim præfatæ Constitutionis restitui debuisset, ne aliàs, contra omnes regulas, dicamus voluisse Sanctum Pontificem, quòd Camera locupletaretur cum aliena iactura, & plus reciperet, quàm restitueret, cum igitur postea B. Pius ampliando priuilegia Collegij mandauit restitui pretium solutum, necessariò debet intelligi de pretio etiam à Camera non recepto, ne aliàs 13 priuilegium remaneat superfluum, & inane, cum tamen è conuerso aduersus concedentem latissimam recipere debeat interpretationem *l. Beneficium ff. de Const. princ. Rota coram Coccin. decis. 1856. num. 8. in recent. decis. 199. num. 32. par. 17. rec.*, nec debeat restringi ad tempus concessionis *Rot. decis. 254. num. 24. par. 7. recent.*

Non subsistit, quod, mediante hac Constitutione Officiales habuerint securitatem non recipiendi pretium diminutum, & non imputandi fructus excessiuè perceptos cum ipso pretio, quoniam respectu huius ordinariæ circumstantiæ, habemus claram legem in Constitutione Innocentij Octaui, quod in restitutione facienda computari non possint emolumenta, cui dispositioni B. Pius non derogauit. Respectu verò primæ dicimus, quod si pretium decreuisset, 14 damnum spectasset ad Dominos Secretarios, qui contenti esse debuissent de pretio currenti, quare ex hac ipsa ratione argumentum retorquetur, & pari modo dici debet, quod augumentum ad ipsos spectare debeat *l. secundum nostram ff. de regul. Iur. l. id, quod ff. de peric. & commod. rei vendit. Rot. coram Carill. decis. 148. num. 6., & seq.*

Cæte-

Cæterum subsistit, quod dùm in Constitutione Piana mandatur restitutio pecuniarum, quibus Secretarios Officia emisse, aut habuisse constiterit, per hæc verba clarissimè comprehendantur etiam ij, qui mediatè per resignationem 15 acquisierunt; Verbum enim *habuisse* magis latè patet, quàm illud *emisse*, & quemcumque modum possidendi comprehendit *l. stipulatio ista §. habere ff. de verborum obligat. Gratian. discept. 838. num. 9., & 10. Rota decis. 44. num. 1. coram Vbaldo.*

Nec dicatur, quod sint synonima, quoniam hæc intelligentia manifestè repugnat naturæ verborum, & licet Summi Pontifices in eorum Constitutionibus pluriès vtantur verbis synonimis, tamen non ideò dici possent synonima ea, quæ habent diuersum significatum, vt hic; quod agnoscentes DD. ex aduerso scribentes, dicunt illud verbum *habuisse* esse contradistinctum à verbo *emisse* respectu dictorum Officiorum, quæ possidebant Archihospitale Sancti Spiritus, & Capitulum S. Eustachij.

At nos, acceptando confessionem, qua ly *habuisse* magis latè patet, quàm *emisse*, & diuersos modos acquirendi importet, facili negotio difficultatem tollimus, vtpotè, quia nulla ex aduerso assignatur, nec assignari potest ratio, cur potiùs verificetur hoc verbum *habuisse*, in istis duobus, & non in cæteris Officialibus. Certius, & sine vllo scrupulo, dum Summus Pontifex vsus fuit 16 verbo *singulis*, dùm mandauit restitui singulis pecunias, quibus officia emisse, aut habuisse constiterit, quod verbum *singulis* penitus excludit interpretationem ex aduerso datam, & non solùm comprehendit Hospitale, & Capitulum, sed etiam omnes alios, eosque omnes pariformiter determinat, *Baldus conf. 461. num. 6. lib. 1. Barbos. dict. 372. num. 1. Marth. de clauf. par. 1. clauf. 360. num. 2. Surd. decis. 268. num. 5. cum alijs supra allegatis.*

Replicatio autem, quod intelligi debeat de pretio soluto primo loco Reu. Cameræ, supponit id, quod est in quæstione, nam si est restituen. pretium solutum etiam ijs, qui à Camera non *Iura diuersa.* emerunt, & restitutio est facienda sine diminutione, vtique respiciendum est, non quid Camera recepit, sed quid Officiales soluerunt.

Potissimum, quia concurrunt plura verba denotantia, quod Summus Pontifex respexit ad eos, qui tempore suppressionis extarent, & mediantibus resignationibus acquisiuerunt, dùm non solùm vsus fuit dictione *eis*, sed quod 17 magis est, addidit *tunc viuentibus*, ex quibus patet fuisse consideratam extremitatem huius temporis, & pretium esse restituendum, iuxtà valorem tunc currentem, vt in his terminis obseruat *Rota ex gratia videl. decis. 197. num. 5. & seq. par. 15. recent.*

Nec releuat, quod in præcedenti Constitutione Innocentij pariter adsit dictio *eis*; Tum quia non adsunt alia verba *tunc viuentibus*; Tum quia ibi illa dictio respicit Collegium, hic verò respicit singulos, qui viuunt de tempore suppressionis, & vlterius iam dixi, quod etiam in terminis illius Constitutionis fuisset restituendum maius pretium, si maius fuisset solutum.

Subsistit vlterius, quod Officiales licèt emerint à particularibus, tamen 18 Supremum Principem, in Auctorem cognoscunt, iuxta ea, quæ latè deducta fuerunt in nostris Informationibus, vbi adduximus punctuales auctoritates, non 19 attenta responsione, quod assensus Principis requiratur solùm pro validitate actus, sed non indè induci possit approbatio pretij, quæ resultet in ipsius præiudicium, quoniam *Bursatt.*, *& Car-* 20 *leual.* ad id allegati, loquuntur in terminis consensus præstiti venditioni feudi, vel rei fideicommisso subiectæ, in quo dicunt nunquam censeri Dominum voluisse Ius suum remittere; sed hic non est casus noster, quia agimus de venditione officij, qud in totum à Principe recognoscitur, cumque Princeps sciens quantitatem pretij non reclamauerit, dùm postea vult officium extinguere, debet integrum pretium restituere, ne lædatur publica fides, vt benè docet R. P. D. de Luca in eius doctissimis discursibus in proposito præsentis suppressionis anno præterito, scribendo pro

veritate emanatis, quibus aliud addere est superfluum, supplicando obseruari, quod scientia Principis est indubitata, quamuis habeatur à solo Ministro, qui antequam supplicationem formet, videt, qui nam sint contrahentes, & est gene-
21 rale, quod non sola scientia Datarij, sed etiam aliorum Officialium, dicitur scientia Principis *Rota decis. 70. num. 23. par. 8.*, cum alijs in informationibus allegatis.

Ad ea, quæ dicuntur circa obseruantiam, consultò omittimus respondere, quia datur scriptura ad partes, in qua omnibus plenè satisfit. Hoc vnum generaliter addo, quod in exemplis, quotquot ex aduerso afferantur, semper adest diuersa ratio, quia nullibi adest Constitutio præcedens Papalis, quæ mandet restitui pretium solutum, nec iustificatur, quod pretium fuisset auctum, & ideò istæ notabilissimæ circumstantiæ omnia diuersificant, & obseruantia penitus excluditur, cum ea de-
22 beat esse in casu præciso, & debeat probari cum omnibus suis qualitatibus, aliàs non releuat *Buratt. decis. 129. num. 6. Cels. decis. num. 5. Gregor. decis. 451. num. 7., & in recent. decis. 294. num. 22. par. 12.*

Quibus ita firmatis pro responsione ad primam scripturam iuris, descendendo ad ea, quæ in separata scriptura, quæ dicuntur in facultate supremi Principis reducendi contractus ad æqualitatem, vbi tractu temporis superueniat læsio, quodque ideò possit ille contractus rescindere, & reuocare, facilis est responsio, si aduertatur, quod nos numquam negauimus hanc facultatem, etiam respectu potestatis ordinariæ in Summo Pontifice, sed diximus, quòd hic non agitur de reducendo contractum ad æqualitatem, mediante reductione fructuum, sed de totali suppressione officij, in quo
23 casu tenetur Princeps iustum, & æquiualens pretium restituere *Antun. de donat. reg. par. 2. lib. 1. cap. 2. num. 20. in fine Mastrill. de magistr. lib. 3. cap. 4. num. 312. Peregr. de Iur. fisc. lib. 1. tit. 3. num. 67. Rota coram Vbald. decis. 478. num. 9.*, & in nostris terminis latè discusso ad partes articulo, probat *Fagnan. in cap. ex epistolæ num. 11. de probat.*

Idque procedit non solùm si conces-
24 siones sint onerosæ, vt quidquid dicant aliqui in contrarium allegati probant testantes de communi, & veriori opinione, *Ruin. consf. 31. num. 22. lib. 5., Roland. cons. 70. num. 11. Capyc. Latr. consult. 38. num. 9. Franch. March. decis. 38. per totum par. 1. Cabed. decis. Lusitan. 20. per tot. par. 2. Petra de potest. Princip. quæst. 7. num. 91., & 92. Solerzan. de Iur. Indiar. lib. 2. cap. 27. num. 11., & 58.*

Supplicando hîc signanter obseruari, quod ferè omnes DD. ex aduerso relati probant, quod Princeps possit ex iusta
25 causa contractus reuocare, quod nos admittimus, sed non descendunt ad quæstiones, an pretium sit restituendum, in quo articulo habemus doctrinas punctuales supra allegatas, & aliàs in informationibus congestas, firmantes Principem teneri ad restitutionem.

Qua conclusione stante, non est opus assumere quæstionem ex aduerso excitatam, an propter ingentem fructuum quantitatem concessiones dicantur gratuitæ, quia vbi etiam vera esset propositio, adhuc pretium veniret restituendum, quamuis in rei veritate obiectum non subsistat, quia agitur de officijs vacabilibus caro pretio emptis, quæ certè non pariunt fructus periculo, & pretio æquiualentes, vt omnibus notum est.

Et quamuis alij Doctores velint, quod ex causa publicæ vtilitatis possit Princeps, etiam non restituto pretio, contractus reuocare, tamen vltra quod plures Doctores magni nominis contrarium tenent, vt ego ostendi in mea informatione §. neque prædictis, adhuc tolli-
26 tur difficultas, ex quo non sufficit reuocationem fieri ex causa necessitatis, nisi ostendatur, quod aliter publicæ vtilitati consulere non possit, vt probant ipsimet Doctores ex aduerso allegati, & signanter *Odd. de restit. in integr. par. 2. quæst. 69. art. 8. num. 59., & pluribus comprobant Capyc. Galeot. contr. 52. num. 23. lib. 1. Gabriel. de Iur. quæs. non tollen. claus. 2. num. 5., & 24. R. P. D. de Luca de regal. disc. 148. num. 37.*

Rursus hîc non agitur de lege vniuersali;

27 sali; Tum quia Summus Pontifex remisit partes ad Iudicem, vt in puncto obseruant *Capit. decis. 166. num. 8. in fin. Capyc. Galeot. dict. controu. 52. num. 20.*; Tùm quia non respicit omnes sub-28 ditos, sed solùm illos de Collegio, *Surd. cons. 313. num. 99. Canc. ex aduersò allegat. par. 3. cap. 3. num. 93., & 94. Rota decis. 50. num. 19. par. 2. diuers.*

Cæterum fateri oportet, quod omnes istæ quæstiones sunt penitùs extraneæ à præsenti casu, vt examinantur in abstracto, nam versamur in casu, quo Bulla Beati Pij Quinti mandat non supprimi Officia, nisi restituto pretio soluto. Ideò ad quid assumere tot disputationes, si res in præsenti hypothesi ex facto decisa remaneat, & hæc litteralis dispositio tollit necessitatem assumendi articulum, & quando sit restituendum plus, quàm 29 habitum fuit; Quoties enim habemus legem expressam, ea venit seruanda, seclusa omni interpretatione, *Surd. cons. 10. num. 13. Azor. instit. moral. lib. 5. cap. 13. quæst. 2. Rot. decis. 438. num. 6. par. 9. recent.*

Quare &c.

Cyriacus Lancetta Aduoc.

ROMANA PRETII SECRETARIATVVM APOSTOLICORVM.

Discursus super obseruantia.

R. P. Temporis angustiæ, in quibus nos posuit seta, ac nimium rigorosa informationum Patris aduersæ traditio, non permittunt eo modo respondere, quo fieri debere, notissimum est. Vnde notulas potiùs, memoriæ tantùm causa exaratas, quàm formales responsiones edere cogimur, Ignoscant igitur Reuerendiss. Patres breuissimi temporis necessitati, ac insuper maiori necessitati succurrant celeri iustitia controuersa dubia decidentes, quorum resolutioni, cum non parum prodesse debere existimatum fuerit, si non offuscata sequutæ obseruantiæ veritas DD. VV. Reuerendissimis innotescat, præteritarum suppressionum seriem sequenti discursu, licèt vernaculo idionate congesto, solita Sacri vestri Tribunalis humanitate confisi, sincerè exponere non dubitamus.

Per prouare, che nell'estintioni, ò soppressioni d'Officij vacabili sempre sia stato restituito quel prezzo, che ciascun possessore d'essi haueua pagato, ò alla Camera, e Dataria, ò à rassegnanti indifferentemente, contro quello, che si pretende per parte de Signori Ministri Camerali, cioè che si sia restituito solamente il prezzo, che per ciaschedun'officio haueua riceuuto la Dataria, ò la Camera, si portano i susseguenti esempi, tralasciando quello, che vsò Alessandro Settimo di glor. mem. nell'estintione de Monti vacabili, *per i quali restituì il prezzo corrente di scudi 150. per luogo*, benche secondo il conseglio, che da alcuni gli fù dato, dicono potesse restituir solamente scudi 100., come è notorio, & apertamente appatisce dalla Bolla spedita sub v. idus Martij 1655.; E quello, che fece osseruare Vrbano Ottauo nell'estintione de Monti delle Cancellarie, & Archiuio vacabili, *hauendo fatto restituire à Montisti à raggione di scudi 125. per luogo, conforme il prezzo, che di quel tempo correua, quantunque l'erettione fosse stata fatta à raggione di scudi 100. per luogo solamente* come per suo Chirografo diretto à Monsignor Tesoriere di quel tempo, & erettione di detti Monti, onde restringendosi precisamente à soli officij.

Paolo Secondo, quando suppresse il Collegio dell'Abbreuiatori, restituì à ciascun'Officiale il prezzo, che haueua pagato contro quello, che s'asserisce in vn discorso stampato, fatto sopra la soppressione

pressione seguita del Collegio de Secretarij Apostolici, doue si dice non esser stato restituito à possessori d'essi prezzo alcuno, anzi si equiuoca di più dicendosi, che fossero estinti da quel Pontefice gl'offitij de Segretarij medesimi hora soppressi, il che è affatto diuerso, come apparisce chiaramente per la Bolla decimasesta di Sisto Quarto suo successore sub 3. Idus Ianuarij 1478. doue si hà espressamente, che Paolo Secondo soppresse detto Colleggio d'Abbreuiatori, e *restituì prima integralmente à ciascun'Offitiale il prezzo da esso antecedentemente pagato*, e se alcuno di detti Officiali si dolse, supponendo, che non gli si potesse togliere quell'Officio, che era suo, e da lui stato pagato, con tutto che glie ne fosse stato restituito intieramente il prezzo, non hauerà conosciuto se vi concorresse vna giusta causa, & vna precisissima necessità, che è rara à succedere, & è l'vnico fondamento, per il quale si saluano simili soppressioni, anzi alle volte non può ciò fare il Prencipe, benche vi concorra la publica necessità, e particolarmente quando si tratti di togliere, ò diminuire quelle ragioni, che competono à priuati con il medesimo Prencipe, nel qual caso assolutamente si nega, che di giustitia si possa fare, oltre che in ogni caso alle publiche necessità deuono contribuire, e concorrere tutti i sudditi, non alcuni pochi solamente, come dice l'eruditissimo moderno nel Teatro di verità, nel libro *de Regal.disc.* 148. *num.*37, *Quartus casus est, vbi Princeps auctoritatem suam interponit in iuribus, quæ priuatis cum seipso, seù Republica ex contractu, & causa correspectiua competunt, vt sunt loca Montium, &c. fiscalia, &c. quæ Princeps vel soluere deneget, vel diminuat, siue extinguere velit pro minori pretio, quam eorum intrinsecum importet, & tunc in ordine ad omnimodam denegationem id facere non potest, quamuis vrgeret publica necessitas, tùm quia raro, vel nunquam verificatur illa necessitas præcisa, cui aliàs consuli non possit, iustificans huiusmodi subditorum, ac priuatorum oppressiones &c. tùm etiam quia vt supra dictum est publicis necessitatibus omnes subditi pariformiter, & pro modo virium occurrere, & contribuere debent, non autem aliqui particulares tantùm, atque aliàs videtur iniustitia manifesta.*

Clemente Ottauo quando soppresse l'officio della Prefettura generale della Custodia, e Guardiani delle Carceri, fece restituire ad vn certo Giouanni Battista Lilio, possessore di detto officio, scudi 13. mil. moneta per il prezzo pagato per detto officio, & in oltre gli furono fatti pagare altri scudi 2. mila, ad effetto, che più volontieri prestasse il consenso à detta soppressione, come costa per Bolla del medesimo Pontefice data *sub 3. Idus Aprilis* 1592. nell'anno 1. del suo Pontificato. Da che si raccoglie con quanta circospettione, e con qual' osseruanza di buona fede procedesse quel Pontefice nella sudetta soppressione, la quale quantunque fosse tanto salutifera, e necessaria per mero beneficio publico di euitare i danni, che patiuano i miseri carcerati dalla poca applicatione, ò malitia forse di detto Ministro, e de suoi subordinati, volle nondimeno, che prima accedesse il consenso dell'Officiale, al quale non solo restituì il prezzo sborsato, mà di più altri scudi 2.mil. come si è detto di sopra. Ne osta che fosse restituito al detto Giouanni Battista il prezzo riceuuto dalla Camera, come si asserisce nel fatto dato horà per parte d'essa al §. *Quia Papa hoc fecit*, e che il di più gli fosse donato. Primo, perche il detto officio non era stato mai venduto; onde non si puol più dire, che la Camera habbia restituito il prezzo riceuuto, di quello si possa dire, che l'Officiale habbia hauuto il prezzo pagato. Secondo perche veramente hebbe non solo il prezzo pagato, mà di più scudi 2. mil. come s'è detto, perche più facilmente prestasse il consenso alla soppressione del suo officio, come non si nega da' Ministri della Reu. Camera, ne è marauiglia, che ciò facesse à titolo di donatione, mentre non poteua ciò fare à titolo di prezzo, quale ne era, ne poteua essere in alcun modo maggiore di quello, ch'egli haueua pagato, non hauendo il detto officio in questo caso prezzo corrente, essendo vnico, e non mai

mai venduto, anzi si raccoglie, che non hauendo il Papa obligatione alcuna di dargli maggior prezzo del pagato da lui, nondimeno conoscendo qual sia il danno di queste soppressioni, volle al possibile diminuirglielo.

Alessandro Settimo quando dell' anno 1661. soppresse gl'officij de Suddiaconi & Accoliti della Cappella Pontificia, oltre la giustissima causa del maggior decoro di quella, surrogando in luogo di persone ordinarie, che quelli officij possedeuano, Prelati de primi della Corte, fece pagare dalla Reuer. Camera à possessori di essi il prezzo da ciascuno di loro pagato, come s'asserisce da Monsignor Illustrissimo de Luca in vn suo discorso *al §. omnisque difficultas*, e dal Sig. Auuocato fiscale nella sua prima informatione fatta in occasione della soppressione del Collegio de Segretarij Apostolici al §. *Idemque post Beatum Pium*. Nè osta ciò, che si dice nel fatto dato hora per parte della Camera, fondato sù le parole equiuoche del Moto proprio d'Alessandro Settimo, atteso, che in fatto si osseruò il contrario, & hanno attestato tanto Monsignor de Luca, quanto il Signor Auuocato fiscale nelle loro scritture, già altre volte date nella Congregatione deputata, per conoscere qual prezzo si douesse restituire in questa soppressione, quando ingenuamente attestorono, che nella suppressione di questi officij s'era prattticata la restitutione à misura del prezzo da gli Officiali pagato, come da dette loro scritture, come anco chiaramente si proua dal prezzo, che fù restituito à Francesco, e Gio: Battista fratelli de Pocauena, in scudi 2100. per vn'officio d'Accolitato, che era in testa del sudetto Francesco, vno de' sudetti Officiali del tempo della soppressione, quale per il medesimo prezzo l'haueua comprato dagli heredi del q. Giuseppe Gislenio rassegnato da Scipione Gislenio a fauore del sudetto Francesco, come consta per fede di credito, ò partita del Monte della Pietà; e per fede di Gioachino Valdrino dell'anno 1655. amministratore delle Componende, con ordine di Monsignor Tesoriere di quel tempo, diretto à i Signori Nerli, all'hora Depositarij Generali della Camera, nel Banco de' quali Nerli essendo tutti gli altri mandati fatti a gli altri possessori dell' Officij, è facile il vedere esser seguito il medesimo con gli altri simili possessori, che haueuano hauuto l'officio da rassegnanti, benche tal diligenza sia poco necessaria, non potendosi controuertere tal verità, mentre se ne hanno ancora l'attestationi fatte da' sudetti Monsignor de Luca, & Auocato fiscale nelli loro publici discorsi, & informationi.

L'istesso osseruò Clemente Decimo di san. memoria nella suppressione fatta nell' anno 1671. delle Segretarie de Monti (benche per essere medesimamente equiuoca la dispositione del Moto proprio spedito pridie kal. Septemb. 1671. vadano persuadendosi il contrario i Ministri Camerali, e credano, che in questa suppressione non fosse restituito, che il prezzo riceuuto, e respettiuamente pagato alla Dataria) mentre quantunque potesse esser stimata equiuoca la dispositione di detto Moto proprio circa la restitutione del prezzo di detti Officij, resta però la difficoltà affatto spianata dal fatto, e da ciò, che effettiuamente seguì nella vera, e reale restitutione di detti prezzi.

Deue dunque sapersi esser stati noue i Segretarij de Monti, come apparisce dal sudetto Moto proprio, cioè,

1. Marco Arrighi Segretario del Monte Sussidio 4. erettione, Sale 3. erettione, Sale à oro 2., e 3. erettione.
2. Michel Polezzi Segretario del Monte Sussidio 3. erettione, e del Monte Abbondanza ridotta.
3. Pompilio de Cupis Segretario del Monte Communità 3. erettione.
4. Giouanni Cruciani Segretario del Monte Religione 2. erettione.
5. Diego Orsaia Segretario del Monte Communità 2. erettione, e Sale 2. erettione; e Ristorato 3. erettione.
6. Mutio Galli Segretario del Monte San Bonauentura.
7. Adriano Ricci Segretario del Monte Nouenale 1., e 2. erettione, e del Monte Alumiere 2. erettione.
8. Olimpio Ricci Segretario del Monte Fede, e del Monte Ristorato 2. erettione.

Gio:

9. Gio: Maria Antonetti Segretario del Monte Ristorato prima erettione.

Da questi noue Officiali si deue principalmente leuare Marco Arrighi, al quale dalla Reu. Camera furono confiscate le Segretarie,con il supposto d'alcuni mancamenti fatti da lui, talmente che nel tempo della Soppressione, già detti suoi Officij erano incamerati, e si possedeuano, e faceuano dalla Reu. Camera esercitare à conto proprio, onde à questo non fù restituito prezzo alcuno, ne di lui tenuto conto, essendo che non fosse più Officiale, ne padrone di detti Officij, anzi si ritrouasse carcerato, ne si liberò senza vna grossa compositione, come è publico, e notorio. Ne osta la valutatione di detti Officij fatta da' Ministri Camerali a loro commodo, come nel fatto dato per parte della Camera, si dice al §. *in cuius comprobationem*, poiche poteuano valutare i detti Officij quanto valeuano, non perciò si potrà dire esser stata fatta alcuna restitutione di prezzo al detto Marco Arrighi,quale non n'era più possessore, siche come si è detto di sopra, non se ne può inferire osseruanza nessuna.

Da gl'altri otto si deuono anco leuare Michele Polezzi, al quale non è stato fin' hora restituito prezzo alcuno, perche non hauendo in pronto le giustificationi della concessione, e de pagamenti fatti, non potè sodisfare i Signori Ministri Camerali con le proue necessarie, & essendo decrepito, non volse attendere à quest' affare, tanto più che si trattaua di vn prezzo di scudi 300. solamente, onde fin'hora non hà riceuuto il prezzo, quantunque siano dopo ritrouati i recapiti necessarij, e siano in mano de' Ministri della Santissima Trinità de Conualescenti sua herede, come per informatione di questo fatto hauuta dal detto Gio: Battista Cruciani informatissimo degl'interessi di detto Michele Polezzi, mediante sua lettera, onde si concorda con i Ministri della Reuerenda Camera, che Michele Polezzi non riceuesse prezzo, mà si discorda nella causa, mentre non succedè per altro, che per non hauer hauuto pronte le giustificationi del prezzo,da lui nell'acquisto di esso pagato.

E si deue anco leuare Pompilio de Cupis, il quale hauendo hauuta la sua Segretaria del Monte Communità terza erettione insieme con le due Computistarie del Monte Fede, e del Monte San Bonauentura per prezzo di scudi 1200., come per la partita di Dataria, & essendogli stati offerti scudi 400. per prezzo di detta Segretaria, essendo il terzo di scudi 1200., furono da lui ricusati, pretendendo di conseguire somma maggiore, onde restò indecisa, & irresoluta questa restitutione,ne è fin'hora seguita, come per fede del Sig. Francesco Maria de Cupis fratello del possessore di detto Officio.

Non è dunque, che non gli fosse restituito il prezzo à causa, che hauesse riceuuto nella vendita delle due Computistarie 1800. scudi, onde gli restasse la Segretaria con solo titulo lucratiuo, come si dice nella scrittura di fatto dato per parte della Camera al §. *Similiter Pompilius*, mà perche volendo calcolare la detta Segretaria per il terzo di scudi 1200., volendoli vgualmente diuidere à proportione de i trè Officij comprati, e parendo irragioneuole al possessore di esso, non volse accettarlo, e perciò fin' hora non si troua hauerne riceuuto il prezzo, alla qual tardanza gran parte puol' hauer hauuto la morte del Principale interessato, e la poca somma, della quale si trattaua, l'vno, e l'altro impedimento sufficiente à desertare i giudicij, che s'hanno à fare con Auuersarij potenti.

De gl' altri sei, che rimangono quattro, cioè Giouanni Cruciani, Diego Orsaia per le Segretarie delli Monti, Communità seconda, e Ristorato terza erettione, Mutio Galli, & Adriano Ricci, haueuano comprato il loro officio immediatamente dalla Dataria, onde restituendosegli il prezzo pagato, era il medesimo del riceuuto dalla Dataria, e dandogli il prezzo riceuuto dalla Dataria, era l'istesso, che il prezzo pagato, come apparisce da gl'ordini a loro fatti da Monsignore Tesoriere di quel tempo, diretti al sacro Monte della Pietà di Roma, e perciò ne da questi si può hauer notitia certa del vero fatto segui-

to

to in questa suppressione, e del vero prezzo restituito.

Delli rimanenti, Olimpio Ricci è vno, che hebbe il suo officio non immediatamente dalla Dataria, mà per rassegna fattagliene da Onorato Etneo per prezzo di scudi 13700., qual' Onorato l'hebbe immediatamente dalla Dataria per la somma sudetta di scudi 13700. moneta, mà perche tanto pagò Onorato Etneo, alla Dataria, quanto Olimpio Ricci ad Onorato Etneo, milita la medesima ragione detta di sopra, che hauendo riceuuto Olimpio, moderno possessore, del tempo della suppressione il prezzo da lui pagato, hà anche riceuuto il prezzo, che prima haueua riceuuto la Dataria, mentre fù il medesimo senza diminutione, ò augumento alcuno, come per proua del pagamento fatto da Onorato Etneo alla Dataria, si porta l'ordine, che Monsignore Tesoriere fece a detto Olimpio Ricci, doue vi si espone questa qualità, e per proua, che il medesimo prezzo pagasse Olimpio Ricci ad Onorato, si porta l'obligo fatto da detto Olimpio ad Onorato per detta somma, ogni volta, che gli fossero da lui rassegnate le dette Segretarie del Monte Fede, e Ristorato seconda erettione, e riceuuta del detto Etneo; onde non puol portare chiarezza alcuna del prezzo, che veramente fù pagato in detta suppresione.

L'altro, che è Gio: Maria Antonetti Segretario del Monte Ristorato prima erettione, che hebbe il suo officio per rassegna fattagli da Angelo Pompilij per scudi 5250., e Diego Orsaia per la Segretaria del Monte Sale seconda erettione, quale hebbe per rassegna da Filippo Boncompagno per prezzo di scudi 3200, seruiranno per far costare, che veramente anche in questa soppressione s'osseruò di restituire il prezzo, che ciascuno haueua pagato, quantunque potesse parere in certo modo dubio il senso del Moto proprio di Clemente Decimo, e dalli pagamenti antecedenti, per le ragioni dette, non si sia potuto conoscere la verità del seguito, mà più tosto habbino data occasione d'equiuocare, & in certo modo di far restar offuscata la verità del fatto, e della verà intentione hauuta di restituire à ciascuno il prezzo veramente sborsato, come s'era pratticato antecedentemente, e susseguentemente anche si prätticò.

Gio: Maria Antonetti dunque pagò ad Angelo Pompili la Segretaria del Monte Ristorato prima erettione scudi 5250. come costa per Instromento rogato per gl'atti dell'Abinante Notaro Capitolino li 27. Aprile 1659., e detto Angelo pagò alla Dataria per prezzo della medesima dell'anno 1656. scudi 3300., come per la partita ne' libri di detta Dataria. Di più pagò il medesimo Gio: Maria Antonetti, quando hebbe questa Segretaria altri scudi 500. alla Dataria per l'aggiunte de' Monti, che si fecero in tempo di detto Angelo suo antecessore, come costa parimente per la partita ne i libri di Dataria, & inoltre pagò detto Antonetti altri scudi 198. à Diego Orsaia per aggiunta d'altri luoghi 1800. fatta à detto Monte Ristorato prima erettione, in luogo d'altretanti Monti Difesa estinti, e passati in detto Monte Ristorato, de quali essendone stato al suo tempo Segretario Diego Orsaia, esso haueua pagato alla Dataria li sudetti scudi 198. Come per il mandato fatto da Monsignor Tesoriere al detto Antonetti. Inoltre pagò altri scudi 300. per altre aggiunte fatte nel tempo, che era Segretario il detto Antonetti, come si dice nel detto mandato di Monsignor Tesoriere verso il fine, siche in tutto da questa Segretaria haueua riceuuto la Dataria scudi 4298., cioè.

Da Angelo Pompilij per la prima compra fatta nell'anno 1656.	scudi	3300.
Dall'Antonetti per l'aggiunte fatte nel tempo di Angelo sudetto da lui pagati, quando gli fù rassegnato l'Officio	scudi	500.
A Diego Orsaia per luoghi 1800. Monte Difesa passati in Monte Ristorato prima erettione	scudi	198.
E più per altre aggiunte fatte in tempo d'esso Antonetti	scudi	300.
In tutto	scudi	4298.

Ad ogni modo al detto Antonetti sono stati pagati per restitutione del prezzo della Segretaria scudi 4860. 25., con espressa dichiaratione di pagarli per tanti, che haueua fin'all'hora giustificato hauer effettiuamente sborsato nell' acquisto d'essa, quale s'asserisce pagata da lui per scudi 5448., come nel mandato fattogli da Monsignor Tesoriere.

Se dunque hauesse inteso il Papa non restituire, se non quel prezzo, che haueua riceuuto la Dataria, non si doueua all' Antonetti, che scudi 4298., e pure glie ne furono restituiti scudi 4860. 25., cioè scudi 562. 25. più di quello la Dataria haueua riceuuto, dunque non s'attese il prezzo della Dataria, mà il prezzo veramente, e realmente pagato, il che non essendo potuto prouarsi dall' antecedenti pagamenti, atteso che per li medesimi prezzi, che furono venduti gli Officij dalla Dataria, per li medesimi ancora furono comprati da' possessori di detti Officij, del tempo della soppressione, ò immediatamente, ò mediatamente, come di sopra si è mostrato con ogni chiarezza, si deduce nel pagamento fatto à detto Antonetti, e più manifestamente si raccoglie l'intentione di pagare il prezzo realmente sborsato, mentre benche si veda nella vendita di detta Segretaria, che è seguita trà l'Antonetti, & Angelo Pompilij, che il prezzo fosse di scudi 5448., ad ogni modo, perche detto Antonetti non giustificò hauer pagato più di scudi 4860. 25., non gli fù per all'hora restituito più, come espressamente si dichiara in detto mandato di Monsignor Tesoriere, doue si dice: *Si compiaceranno pagare scudi* 4860. 25. *à Gio: Maria Antonetti, al quale si fanno pagare per tanti, che fin' adhora hà giustificato hauer pagati in conto delli scudi* 5448. *prezzo della Segretaria del Monte Ristorato prima erettione, cioè scudi* 5250. *comprata da Angelo Pompilij suo antecessore, e scudi* 198. *pagati à Diego Orsaia &c.* Non facendosi mentione alcuna del prezzo della Dataria, onde non si può in modo alcuno negare l'intentione del Papa di voler, che ciascuno hauesse il vero, e giusto prezzo, che haueua pagato nell' acquisto del suo Officio, e se più hauesse l'Antonetti giustificato hauer speso, più gli sarebbe stato restituito, e nel nostro caso è sufficiente, che habbia hauuto intieramente quanto hà giustificato hauer pagato senza nessuna riflessione al prezzo della Dataria.

Ne osta, che il Papa espressamente ordinasse a Monsignor Tesoriere di pagare a detto Antonetti la somma da lui nell' acquisto dell' Officio sborsata, come se hauesse voluto fargli gratia speciale, mentre si ritorce l'assunto verso la medesima Camera; se stante l'equiuoca dispositione del Chirografo, il Papa medesimo dichiarò, che se gli restituisse il prezzo da lui pagato, acciò non restasse in danno, all'vso dell'altre soppressioni antecedentemente fatte, per le quali nessun' Officiale riceuè danno alcuno, nel che principalmente consiste l'essenza della presente questione. Ne ciò può dirsi facesse per gratia speciale, imperciòche il medesimo fù osseruato ancora con l'Orsaia all'hora Segretario del Monte Sale seconda erettione, hora Segretario di tutti li Monti, e fù susseguentemente pratticato dall'istesso Clemente nell'altra soppressione fatta de' Notari di Camera, come in appresso si dirà.

Monsignore Orsaia dunque secondo esempio in questa soppressione, per il quale si proua veramente esser stato restituito il prezzo pagato, comprò da Filippo Boncompagno la Segretaria del Monte Sale seconda erettione, per prezzo di scudi 3200. come costa dal mandato fatto da Monsignor Tesoriere di quel tempo à detto Orsaia, per la restitutione del prezzo à lui douuto, per la soppressione di questo officio, nella quale furono à lui restituiti scudi 1186. 84. per luoghi 10784. che restauano in piedi nel tempo della soppressione, à ragione di baiocchi 11. per luogo, alla qual ragione esso l'haueua pagata à detto Filippo Boncompagno in somma di luoghi 29079., come in detto mandato con espressa dichiaratione, che del compimento del prezzo n'era stato sodisfatto dalli Montisti di detto Monte, quando ne seguirono l'estrattioni, atteso che ogni volta, che si estrahono i Monti, i

Mon-

Montisti per ogni Monte estratto deuono pagare al Segretario vna tal somma, respettiua al prezzo pagato, & alla quantità de'Monti, che sono sotto detta Segretaria, in restitutione del prezzo d'essa, per la rata di quella quantità de Monti, che si estrahono, come chiaramente si raccoglie dal detto mandato. Il che maggiormente si comproua, mentre era solita la Dataria vendere le Segretarie de Monti à ragione d'vn giulio per luogo, come s'asserisce nel Chirografo di Clemente decimo diretto à Monsignor Tesoriere in occasione delle decime, che doueuano conseguire i Cammerali per l'Officij incammerati di Marco Arrighi, portato nel Sommario della Camera num. 16., & ad ogni modo essendo, che dall'Orsaia fosse stato pagato à ragione di baiocchi 11. per luogo al Boncompagni, alla medesima ragione gli fù restituito il prezzo, come s'è detto, e prouato di sopra. Essendo, che dunque Monsignor Orsaia, nella soppressione del suo Officio, habbia riceuuto il compimento dell'intiero prezzo pagato da lui à Filippo Boncompagno, con ordine espresso di Monsignor Tesoriere, diretto solamente all'integrale sodisfattione del prezzo da lui pagato, senza nessuna consideratione del prezzo pagato da detto Boncompagni, ò suoi Autori alla Dataria, come in detto suo mandato si vede, chiaramente apparisce l'intentione hauuta, & il fatto seguito in questa soppressione, cioè di restituire indistintamente à ciascun'Officiale il prezzo da esso pagato.

Mà quello, che toglie ogn'ombra di difficoltà, è la soppressione seguita de' Notari di Camera, fatta da Clemente Decimo di fel. mem. nel susseguente anno 1672., nella quale per non incorrere nell'equiuoci passati, & euitare le difficoltà, che insorsero nella soppressione antecedente delli Segretarij de Monti, espressamente ordinò; che si restituisse il prezzo pagato da ciascuno, non dentro i limiti del prezzo riceuuto dalla Dataria, mà secondo quello hauessero fatto i contrahenti nelle rassegne seguite fra loro, come per suo chiaro Moto proprio. Il che ottimamente dichiara qual fosse l'intentione ancora nell'antecedente soppressione, della quale non si parla nell'informationi date per parte della Camera.

Ne osta, che il B. Pio ritrouando non spettare à lui vn'officio vacato per morte di vn tal Marcello, che haueua venduto al Cardinale de Medici (stante che fossero stati restituiti à questo Cardinale dal Collegio scudi 5500., che esso per ottenerlo haueua pagato alla Dataria) assegnasse al Collegio per li medesimi scudi 5500. il primo Officio, che fosse vacato, onde s'argomenta, che il B. Pio, che promulgò la Bolla à fauore del Collegio, anch'egli osseruò di restituire il prezzo solamente riceuuto dalla Dataria, come si suppone da Ministri della Camera nel loro fatto al §. *Beatus enim Pius*, poiche si risponde, che detto prezzo era il medesimo pagato dal Cardinal de Medici, e perche il sudetto Cardinale l'haueua hauuto immediatamente dalla Dataria, non si può dire, che vi fosse distintione di altro prezzo, che si fosse potuto pagare al rassegnante, onde l'argomento non conclude cosa alcuna, anzi si vede essere vn'atto corrispondente alla dispositione della medesima Bolla fatta à fauore de'Segretarij, e loro Collegio.

Ne parimente osta, che in caso, che il Collegio venisse in qualsiuoglia modo turbato dal possesso di detto Offitio, ordinasse la restitutione solamente delli scudi 5500. riceuuti, onde se ne faccia la conseguenza istessa di sopra espressa, come in detto fatto al §. *Rursus ex quo Collegium*, poiche oltre al prezzo sudetto delli scudi 5500., ordinò la restitutione di tutti i danni, & interessi, che il Collegio, quando fosse turbato, patisse, ò hauesse potuto patire, come nel Sommario della Camera al num.4. doppo la lettera G.

Ne osta l'altra estintione del Notariato Ciuile, e Criminale di Borgo fatta dalla santa mem. di Clemente Nono, poiche se fù restituito à Siluestro Bartoli per prezzo di esso solamente scudi mille, quanto fù pagato alla Camera da Gioseppe Bartoli suo Padre, ciò succedè, perche al figliolo fù rassegnato

Iura diuersa. Z 2 l'Offi-

l'Offitio senza prezzo, come suol succedere continuamente nelle rassegne frà padri, e figlioli, onde non puol seruire per essempio, che in simili casi si restituisca solamente quel prezzo, che è stato riceuuto dalla Dataria, mentre con effetto riceuè il prezzo medemo, che haueua pagato Giuseppe suo Padre, che è quello si intende prouare per parte del Collegio, cioè che non sia stata mai fatta soppressione fin'hora, che l'Officiale sia restato in danno, anzi si ritorce contro la medesima Camera, mentre il detto Siluestro ricenè oltre li scudi 1000. pagati da Gioseppe suo padre, altri scudi 100., come da' Ministri della Camera non si nega, per la qual cosa si conosce chiaramente, che non solo gli fù restituito il prezzo pagato, mà tutto ciò, che poteua pretendere, e per giustitia gl' era douuto.

In somma, *è sempre vero dire, che non è stata fatta in alcun tempo soppressione d'offitij, ò monti vacabili, e che i possessori d'essi habbino riceuuto vn minimo danno, bensì spesse volte si sono ritrouati in vtile, come seguì nell'estintioni de'monti vacabili fatta da Vrbano Ottauo, & Alessandro Settimo, e nell'estintioni dell'offitij fatte da Clemente Ottauo, e Clemente Nono, essendo di giustitia, che à chi è soppresso l'offitio si debba restituire il vero prezzo pagato, anzi il giusto prezzo corrente.*

Prouata dunque la consuetudine nello Stato Ecclesiastico di restituire nelle soppressioni degli offitij il prezzo, che ogni possessore di essi hà pagato ò all' istesso Prencipe, ò ad altri resignanti, non hà luogo il ricorso alla consuetudine d'altri Principati, mentre, anco secondo il senso de'Signori Ministri Camerali, esposto nel discorso stampato, fatto sopra la soppressione di questi Offitij, questa non si deue osseruare, se non in mancanza di consuetudine nel proprio Dominio, il che non procede nel caso nostro, che habbiamo vna inconcussa osseruanza contraria, & in oltre per corroborare la sudetta osseruanza, vna legge speciale nella Bolla del Beato Pio Quinto, come s'è mostrato in altre informationi, *quale non è nel Regno di Francia, ne hà hauuto à suo fauore alcuno de Collegij, ò altri offitij suppressi sin hora, con tutto che senza legge particolare habbiano ottenuto ciò, che anco con la sudetta legge si controuerte hoggi à i già Segretarij Apostolici,* onde non può in modo alcuno rileuare quello, che si prattichi in altri Regni, ò altri Principati, ne quali quando vi sia quest'vso, non si fà torto ad alcuno, pratticandosi quell'osseruanza, che è nota à tutti, *per la quale è in arbitrio de'Contrahenti non soggettarsi à simili euenti, il che non succede nel caso nostro, che essendosi communemente veduto pratticare il contrario, come s'è mostrato, restano gl'Officiali delusi dalla bona fede, con la quale s'è sempre trattato, e sono stati comprati questi, ed altri simili Officij.*

E tutto ciò sia detto per di più, in risposta della pretesa osseruanza in contrario. Del resto (essendo, che sia stata prátticata la restitutione del prezzo pagato dall'officiali solamente, perche ò l'offitio era vnico, e perciò non vi era altro prezzo corrente, che quello, che l'Offitiale haueua pagato, ò hauendo le rendite diuerse, & alterabili dalla diuersità, e multiplicità de negotij di ciascun offitio, di doue nascendone il maggiore, ò minor lucro, ne veniua in conseguenza il maggior, ò minor prezzo, onde non vi si potendo stabilire prezzo commune, fù preso espediente di restituire il prezzo pagato da ciascuno) *non può quest' osseruanza pregiudicare al giusto prezzo, che correua nel tempo della soppressione, douuto à nostri già Offitiali, come nelle informationi si è dimostrato.*

ROMANA

ROMANA PRETII SECRETARIATVVM APOSTOLICORVM.

DECIMA IVRIS.

SVMMARIVM.

1 *Bulla Beati Pij Quinti, nisi intelligeretur de restitutione integri pretij per quoscumque Secretarios soluti, euaderet frustratoria.*
2 *Iussit restitui pretium, vna cum damnis, & interesse, si reuocaretur datio in solutum facta Collegio de primo officio vacaturo.*
3 *Damna, & interesse restringi non possunt ad fructus census per Secretarios imponendi, pro eadem summa si velent, sed ad maius pretium resignantibus exbursatum.*
4 *Verba* vna cum damnis, & interesse *comprehendunt omnia damna, & interesse vndequaque prouenientia.*
5 *Princeps non potest subdito auferre rem propriam, nisi refuso pretio.*
6 *Obseruantia aliarum Prouinciarum non attenditur, quoties viget indiuidua, & precisa obseruantia in proprio Principatu.*
7 *Vltimus status est inspiciendus.*
8 *Fiscus vltra simplum tenetur ad damna, & interesse.*
9 *Limitatur si Fiscus procedat vti Princeps.*
10 *Larr. alleg. 18. à num. 16. qui firmat hanc limitationem, in quibus terminis procedat.*
11 *In suppressione huiusmodi officiorum Sanctissimus vsus fuit potestate ordinaria, non absoluta.*

R.P. ITerum constanter dicimus, quod etiam seclusa Bulla Piana, semper Camera fuisset obligata in casu suppressionis persoluere Secretarijs integrum pretium, etiam excedens scut. 62400. recepta per Innocentium Octauum, dum supponimus, ipsam Cameram recepisse dictum maius pretium, & hæc præsuppositio, vti patens lumine naturali frustra exaduerso repetitur, quod opus habuerit declaratione Bullę B. Pij Quinti.

Bulla igitur Piana (in qua Summus 1 Pontifex profitetur velle augere priuilegia Secretarijs, ordinando Collegium supprimi non posse, nisi prius restitutis integrè, & sine diminutione pecunijs singulis Secretarijs, de tempore suppressionis viuentibus, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit) ne sit frustratoria, pernecesse debet intelligi de restitutione integri pretij, quod quisque Secretarius de tempore suppressionis viuens, docebit se exbursasse pro emptione, aut acquisitione officij, aut Datariæ, aut resignantibus, maximè quia ita cogit subiecta materia, dùm maior pars Secretariorum semper possedit officia per viam resignationum, aliàs Beatus Pius nullum dedisset priuilegium, vt de se patet.

Sed cur quærimus argumenta, quando vltra supra relata verba satis aperta, ex visceribus Bullæ ista veritas clarissimè 2 elucescit, etenim, vt diximus, Beatus Pius dedit in solutum Secretarijs primum ex dictis officijs vacaturum per decessum pro scutis 5500., cum facultate illud vendendi pro pretio tunc reperibili, etiamsi dictam summam in magna quantitate excederet, & si super hoc Collegium molestaretur, iussit Cameram ad restitutionem non solùm dictæ summæ, sed etiam damnorum, & interesse passorum teneri, & sic etiam ad illud maius pretium. Immò dum in tempore suppressionis poterat adesse iste emptor officij, qui illud à Collegio pro dicta maiori summa emisset, iam non potest negari, quod illi Papa ex supradicta dispositione voluerit restitui dictum maius pretium, Datariæ minimè solutum.

Nec euitatur fortissimum hoc motiuum ex ponderatione exaduerso facta, quod nimirum Papa dederit licentiam Secretarijs accipiendi ad censum dictam summam scut. 5500., & sic promissio 3 restituendi damna referenda sit ad fru-

ctus

ctus census, per Secretarios soluendos, non autem ad augumentum pretij, quia hæc interpretatio desumitur ex ipso contextu Bullæ, qui exaduerso confunditur, aduertendo, quod Beatus Pius prius dedit in solutum Collegio dictum officium, cum facultate etiam pro maiori summa illud vendendi, adiectis clausulis, quod nullo modo desuper molestaretur, aliàs Camera teneretur ad restitutionem scut. 5500. cum damnis, & interesse passis, vt in Motu proprio littera B.

Posteà verò per orationem separatam ibi: *Præterea iisdem, vt commodius pecunias dicto Cardinali restituendas &c. reperire valeant, summam prædictam &c. ad censum accipiendi licentiam concedimus &c.* Igitur patet, quod præcedens dispositio promissionis damnorum, & interesse non potest referri ad fructus census, de quo Papa adhuc non fuerat loquutus, sed ad maius pretium, quod Collegium fuisset recepturum, & respectiuè emptor officij Collegio exbursasset.

4 Vltra quod dicta verba *vnà cum damnis, & interesse passis*, cum sint generalia, compræhendunt omnia damna, & interesse, quæ Collegium potuisset subire, siuè respectu fructuum census, vt est notoriũ.

Argumenta exaduerso denuo inculcata, quod Camera non debeat subire hanc pretij restitutionem, quasi sit pena, quæ absque culpa, & dolo non infligitur, nullius sunt releuantiæ, dùm nos petimus nostrum pretium vigore claræ Bullæ Beati Pij, qui iussit officia supprimi non posse, nisi restituto dicto integro pretio, quod quisque Secretarius viuens in acquisitione officij expendisse

5 constiterit, quod videtur omni iustitiæ, & æquitati congruere, cum Princeps non possit subdito tollere rem, aut officium proprium, nisi ei refundat pretium talis officij, vt semper Pontifices predecessores practicarunt, adeoùt in tot sæculis nullum possit per Cameram dari exemplum contrarium.

Attenta præsertim publica bona fide, secundum quam ista officia empta fuerunt ab incertis resignantibus, ipso Papa approbante, & expeditionem, seù Bullam in fauorem Officialium signante, & optimè sciente, quod pretium soluebatur resignantibus, vndè nullatenus decet, quod postea isti Officiales remaneant decepti, & spoliati officijs, & pretio sub nouo, & numquam audito, aut imaginario prætextu, quod ab initio, & ante sæcula Dataria, vel non receperit tantum pretium, vel officia fuerint à predecessoribus Pontificibus donata, cui absurdo nihil solidi ex aduerso respondetur.

Exempla Regis Christianissimi, & aliud Reginæ Catholicæ, de nouo in responsionibus adducta, non faciunt ad

6 rem, quando habemus præcisam, & indiuiduam obseruantiam Sedis Apostolicæ in his suppressionibus, restituendi ad minus pretium ab Officialibus solutum vel Datariæ, vel resignantibus, &

7 mirificè confert vltimus status suppressionis factæ à sanctæ mem. Clemente Decimo de Notariatibus Cameræ, in qua iussit restitui integrum pretium ab vno quoque solutum, ad tollenda æquiuoca, forsan exorta ex verbis præcedentium suppressionum.

Exageratæ conclusioni, quod Fiscus non teneatur, nisi ad simplum, fuit data congrua, adæquata, & cathegorica responsio cum doctrinis punctualibus, quod

8 scilicet Fiscus tenetur ad damna, & interesse ipsius simpli, quæ consistit in pretio rei currentis tempore euictionis,

9 quatenus verò exaduerso respondetur, id non procedere, quando Fiscus proce-

10 dit vti Princeps, ex *Larrea allegat. 18. à num. 16.* replicamus Larream non tangere hanc quæstionem, sed aliam restauri faciendi Appaltatori vectigalium, quando fuit interdictum commercium ex causa Belli, vel alterius publicæ necessitatis, quod toto Cælo distat à casu nostro.

Vltra quod hoc refugium DD. Cameralium (quando vident non posse adæquatè respondere) quod scilicet processum fuerit per legem generalem vti Principis, & similia, non subsistit, cum San-

11 ctissimus Dominus Noster, pro sua infinita humanitate, & æquitate, noluerit in hac suppressione adhibere suam summam, & absolutam potestatem, sed ordinariam, & intra limites iuris, & Iustitiæ inclusam, & ideò causam decidendam remisit huic Sacro Tribunali, proùt de

de iure; quod non fecisset, si supremam auctoritatem adhibere voluisset, sed per modum conditæ legis ordinasset, absque alio recursu, illius obseruantiam. Quare &c.

Gaspar Turchus.

NVM. VIII.

PRIMA DECISIO ROTÆ

REVERENDISS. D. ALBERGATO DECANO.

Veneris 16. Iunij 1679.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Verba vbi sunt clara, non est recurrendum ad subauditos intellectus; Verbum *restituere* aliquando significat dare, & soluere. Quæ dicatur integralis satisfactio.

SVMMARIVM.

1 *In claris non est conuolandum ad interpretationem.*
2 *Verbum* restituere *de sui natura significat reddere, & retrodare.*
3 *Aliquando accipitur pro dare, & soluere*
4 *Dictio* tunc *significat extremitatem temporis.*
5 *Dictio* eos *est personalis.*
6 *Non dicitur integrè habere, qui totum non habet.*
7 *Ex diuersis non fit illatio.*

Collegium, quod anno 1487. fan. mem. Innocentius Octauus ex sex Secretarijs Apostolicis primitùs institutis à suis prædecessoribus Calixto Tertio, & Pio Secundo, auxerat ad 30., conditione adiecta, quod illis sex decedentibus eorum officia alteri concedi ampliùs non possent, sed accrescerent alijs, itaùt imposterum 24. dumtaxat Secretarij existerent, nouissimè vrgentissimis de causis, publicum bonum respiciens, extinxit, & suppressit Sanctissimus Dominus Noster, mandans persolui singulis Secretarijs, officia possidentibus, totum id, quod ab eis, vel eorum Auctoribus solutum fuit Cameræ, & vlteriùs Motu proprio, incomparabili suæ humanitatis, & iustitiæ exemplo, cognitionem, An, & quid vltra quantitatem solui demandatam restituendum, seù persoluendum esset, commisit Illustrissimo Thesaurario de voto Rotæ, omnibus Auditoribus suffragium præstantibus, appellatione remota. Quamobrem proposui hodie dubium super quantitate pretij restituendi, & responsum fuit, esse restituendum pretium illud, quod quilibet ex Secretarijs erogauit in emptionem sui officij.

Fundamentum enim huius resolutionis fuit Constitutio B. Pij Quinti edita anno 1571., qui comperto, quod officium vacans per obitum Marcelli Augustini, à se concessum Cardinali Mediceo, recepta summa scutorum 5500. auri, erat vnum ex illis sex, quæ ad formam Innocentianæ Constitutionis vendi ampliùs nequibant, dicta sua particulari Constitutione, loco dicti Officij, cuius pretium dicto Cardinali restituere se obtulerat Collegium Secretariorum, eidem Collegio, & Secretarijs assignauit pretium Officij alterius Secretariatus, ex numero vigintiquatuor, primo loco vacaturi, concedens facultatem Secretarijs Officium

cium prædictum vendendi pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiamsi dictam summam scutorum 5500. pretium ex venditione percipiendum, in parua, vel magna summa excederet, illudque in vsus, & vtilitatem Secretariorum, & Collegij conuertendi, ac vlterius priuilegia Collegij confirmauit, & pro potiori cauthela eadem denuò concessit, subdens hæc verba - *Volentes, & statuentes illa vllo vnquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes reuocari, reduci, alterari, aut moderari, seù Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretarijs, tunc viuentibus, integrè, & absque vlla diminutione, pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*. Ex quorum verborum tenore DD. censuerunt resultare expressam voluntatem dicti B. Pontificis, quod in casu suppressionis, & extinctionis huiusmodi Collegij, & Officiorum debeat restitui singulis Secretarijs pretium ab ipsis solutum pro officio obtinendo, propterea ad eorum favorem militare specialem, & expressam Constitutionem Papalem, propter quam recurri non potest ad interpretationem, & subauditum intellectum, iuxta *Text. in l. ille, aut ille §. cum in verbis ff. de legat. 3. l. non aliter ff. eodem Rot. decis. 689. num. 2., & 3. coram Card. Seraph.*

Nec verbum illud *restitutis* visum est posse referri ad restitutionem illius quantitatis, quam Camera recepit in concessione, seù venditione officij facta per ipsam, non autem ad illud plùs, quod solutum fuit resignantibus ab illis qui, mediante resignatione à Summo Pontifice admissa, acquisiuerunt officia, quia licèt verbum *restituere* de sui natura significet reddere, & retrodare, iuxta *Text. in l. prima §. eleganter ff. Depos. Glos. in l. qui vxori verb. reddi ff. de aur., & argent. legat., & in l. mancipia. verb. auocandum C. de seru. fugit. Menoch. cons. 1155. num. 51. Rot. decis. 7. num. 12. coram Dunoz. Iun.*, tamen significat, & accipitur aliquando etiam pro dare, & soluere iuxta *Text. in l. verb. reddendi ff. de verb. signif., l. cum quidam ff. de legat. 2. l. hæres meus ff. de legat. 3.*, & eleganter relatis iuribus, & DD. ac etiam humanioris litteraturæ professoribus, exornat, *decis. 77. à num. 11. ad 15. coram Arguell.*

Quod autem huiusmodi verbum acceptum fuerit in Constitutione Piana in significationem soluendi, seù dandi, desumebatur, tùm ex illis verbis, quibus B. Pius vtitur, loquens de scutis 5500. auri restituendis Cardinali Mediceo ibi - *Quoniam Secretarij prædicti &c. dictam summam &c. eidem Cardinali nostro nomine restituere se obtulerunt* - & tamen Secretarij cum nihil à Cardinali recepissent, eidem nihil propriè restituere tenebantur; tùm etiam ex quo B. Pius sciens officia esse venalia, & resignabilia, & sic pretium posse mutari, vt colligitur ex verbis eiusdem Constitutionis in ea parte, in qua assignans Secretarijs officium vacaturum loco illius concessi Cardinali Mediceo, dedit Collegio, & Secretarijs facultatem illud vendendi pretio reperibili, etiam excedente dictam summam scutorum 5500. auri, & postea considerans casum suppressionis ipsorum officiorum, generaliter statuit, Collegium supprimi, aut extingui non posse, nisi prius restitutis singulis Secretarijs, tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, vnde colligitur, ipsum non respexisse ad Cameram, à qua restitutio facienda erat de tempore suppressionis, & extinctionis, sed ad Secretarios, qui pecunias soluerant pro emendo officio, quibus tunc facienda erat restitutio, vt indicant verba *Secretarijs tunc viuentibus*. dictio enim *tunc* significat extremitatem temporis, & ad illud dispositionem restringit *Barbos. dict. 419. num. 1. & 7. Rot. decis. 87. num. 10. coram Rojas*, & ostendunt etiam alia verba - *pro quibus eos officia emisse, aut habuisse*, nam illa dictio *eos* est personalis, & refertur ad personas supra expressas Secretariorum tunc viuentium *Par. s. de resignat. lib. 11. quæst. 5. num. 6. Menoch. cons. 200. num. 3. Barbos. dict. 103. num. 3.*, & si in casum suppressionis, & extinctionis Collegij non restitueretur singulis Secretarijs tunc viuentibus pecunia ab ipsis soluta pro obtinendo officio,

sed

sed dumtaxat illud, quod venditum erat, esset contra tenorem dictæ Bullæ Pianæ, quia eisdem non restitueretur integra, & absque vlla diminutione pecunia, cum integrè, & sine diminutione habere non dicatur ille, qui totum non 6 habet *Menoch. cons.* 687. *num.* 43. *Rot. decis.* 300. *vers. hæreditatem par.* 1. *recent. cum alijs per Barbos. dict.* 167. *num.* 1., *& seqq.*, *vbi num.* 7. dicit integra pecunia, idest omnis pecunia per *Text. in l. si rem alienam la prima* §. *omnis ff. de pignorat. act.*, & facit *Bald. cons.* 424. *n.* 1. *lib.* 2.

Nec visum est DD., posse applicari exempla aliarum suppressionum, & extinctionum officiorum, tùm à Summis Pontificibus, tùm ab alijs exteris Principibus factarum, in quibus dumtaxat pretium ingressum in publicum Ærarium fuit Officialibus restitutum, quia inde non potest desumi obseruantia declaratiua pro casu, de quo agitur, nam nullibi cautum erat, quod in illorum extinctione restitueretur pecunia ab Officialibus soluta pro emendo officio, proùt in istis officijs Secretariatuum specialiter dispositum est, per dictam Pianam Constitutionem, mandantem Collegium supprimi, aut extingui non posse, nisi priùs restitutis realiter, & cum effectu singulis Secretarijs, tunc viuentibus, integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit, quapropter de vno ad alterum nequit infer-7 ri vulgata *l. Papinianus ff. de minor.*, & vbi militat diuersa ratio, diuersa quoque debet militare iuris dispositio ad *Text. in l. illud ff. ad l. Aquil.*

Et ita vtraque &c.

NVM. IX.

Discursus contra decisionem, ad effectum audiendi sensum Tribunalium, & Iurisconsultorum, de quibus infrà, cum subscriptionibus multorum Iurisconsultorum Neapolitanorum.

ARGVMENTVM.

De significatione verborum *restituere*, *reddere*, & *soluere*, Officia venalia, & iura vitalitia quomodò sint in commercio; Lex noua quando dicatur correctoria antiquæ; Donatio, in quo casu præsumenda, & quando sit personalis. De varijs speciebus fisci, & quando sit, necne odiosus. Subscriptiones, & approbationes præsentis discursus trium Aduocatorum Neapolis.

Iura diuersa.

SVMMARIVM.

1 *Facti series.*
2 *In claris non intrant quæstiones.*
3 *Verbum* restituere *non est verificabile, nisi in eo, quod alteri ablatum est, vel ab eo receptum.*
4 *Quandoque accipitur pro dare, vel soluere.*
5 *De differentia inter verbum* restituere, *& verbum* reddere, *ac* soluere, *vbi de vera, & propria significatione dictorum verborum.*
6 *Verbum* reddere *magis latè patet, quàm verbum* restituere, *& de eorum differentia.*
7 *Clarum dicitur illud, quod sensu corporeo percipitur, absque aliqua impropriatione verborum, vel ratiocinio.*

 Verba

8 *Verba non sunt impropriÿanda, nisi concurrentibus coniecturis, & præsumptionibus contrariæ voluntatis.*
9 *Actus ascribitur mandanti, non mandatario.*
10 *Officia venalia, aliaque iura Principis non sunt in commercio, quoad substantiam, sed quoad commoditatem. & quomodò dicantur de resignante in resignatarium transire, &* num. 41.
11 *Resignatarius non dicitur obtinere beneficium à resignante, sed directè, & immediatè à Papa.*
12 *Vsufructuarius non potest cedere vsumfructum quoad substantiam, sed tantùm quoad commoditatem, nisi accedat consensus proprietarij, quo casu ipse dicitur creare nouum vsumfructum.*
13 *Quod etiam procedit in pensionibus, alijsque iuribus vitalitijs.*
14 *Verba* emisse, & habuisse, *de quibus in Motu proprio, intelliguntur de pecunijs solutis Cameræ, non resignantibus.*
15 *Ius redimendi censum vitalitium exerceri potest pro eodem pretio, quamuis intermedio tempore, etiam cum consensu redimere volentis, fuisset venditus tertio pro maiori pretio.*
16 *Illud plus, quod resignans percipit à resignatario in huiusmodi iurium cessione, non dicitur pretium, sed præmium resignationis.*
17 *Concordia restringitur ad ea, quæ sub controuersia cadebant.*
18 *Verba effrænata non faciunt præsumere partes iniuisse contractum à concordia diuersum, & separatum.*
19 *Confirmatio nihil addit de nouo, sed restringitur ad limites confirmati, cui verba, quantumuis ampla, famulantur.*
20 *Rubrica attenditur ad probationem, vel interpretationem dispositionis.*
21 *Assistentia iuris transfert in aduersarium onus probationis.*
22 *Lex noua non præsumitur corrigere antiquam, quando est de per se in aliquo operatiua.*
23 *Nouatio non præsumitur, sed necesse est, quod exprimatur.*
24 *Donatio non præsumitur, atque omnis capi debet intellectus pro eius exclusione.*
25 *Maximè quando est valdè exorbitans, & nulla concurrit causa donandi.*
26 *Ex appositione, vel omissione eorum, quæ sunt de stylo, arguitur voluntas Papæ, quidue agere intellexerit.*
27 *Papa, qui noluit præiudicare Cameræ in summa minori, non est præsumendus eidem præiudicare voluisse in valdè maiori, &* num. 39.
28 *Obligatio restituendi damna passa, refertur ad damna passa de proprio.*
29 *Fiscus non tenetur ad stipulationem, ex qua sibi emergit læsio enormissima.*
30 *Donationes gratuitæ Officiorum futurorum sunt reuocatæ per regulam Cancellariæ* 64., *& per Constitutionem Pauli Quinti, & Vrbani Octaui.*
31 *Sunt inualidæ, nisi registrentur in Camera, & derogetur regulæ de iure quæsito non tollendo.*
32 *Donatio gratuita censenda est personalis, & restricta ad personas cognitas, & benemeritas, non autem ad ignotas, & futuras.*
33 *Maximè si fiat ex motiuo gratitudinis.*
34 *Et contemplati sint donatarij viuentes.*
35 *In dubio pronunciandum est contra fiscum.*
36 *De varijs speciebus fisci.*
37 *Contra fiscum in dubio pronunciandum est, quando souet causam lucratiuam ratione pœnæ, seù successionis ad exclusionem illorum de sanguine.*
36 *Non autem quando souet causam onerosam, & correspectiuam, & agit de damno vitando, & recta Ærarij administratione.*
37 *De varijs priuilegijs, quæ in isto postremo casu competunt fisco.*
38 *Respublica, quando agit de damno vitando, est magis priuilegiata in suis bonis, quàm sit mulier in sua dote.*
39 *Obligatio expressa Cameræ restituendi idem pretium pro vno Officio facit præsumere, id obseruandum esse in cæterorum suppressione.*
40 *Principes cum recedunt à contractu, de iure non tenentur restituere, nisi pretium receptum.*
41 *Officia venalia non sunt in commercio.*
42 *Princeps cum ea supprimit, restituit illud pretium, quod habuit.*
43 *Beatus Pius Quintus cum demandauit restitutionem pecuniarum, solùm remouere studuit eiusdem restitutionis dilationem.*

COLLE-

COLLEGIO Secretariorum Apostolicorum, quod tunc ex sex Officialibus constabat, Innocentius Octauus alios 24. adiunxit, quamplura
1 concedendo priuilegia, aliquas faciendo notabiles assignationes emolumentorum, quorum intuitu scut. 62. auri ab eodem Collegio recepit sub varijs legibus, illis præsertim ad rem facientibus, quod licèt tunc numerus esset triginta Officialium, nihilominus reduci deberet ad vigintiquatuor, adeòut deficientibus antiquis, sex illorum officia, seù loca prouideri non possent, sed extincta remanere deberent, quodque ad eiusdem Collegij suppressionem deueniri non posset, nisi priùs integrè restitutis per Cameram præfatis scutis 62. mil. Idque per successores Pontifices Alexandrum Sextum, Iulium Secundum, & Leonem Decimum approbatum, & confirmatum fuit cum concessione aliorum priuilegiorum ad rem non facientium. Cumque sub B. Pio Quinto contigisse vacatio vnius ex præfatis sex antiquis locis, vel officijs supprimendis, Pontifex autem, huius rei ignarus, illud vendidisset Cardinali Mediceo pro pretio scut. 5500. auri, atque Collegium recursum habuisset ad eumdem Pontificem, hic agnoscendo veritatem, cum eius Motu proprio prouisionem dicti officij cassauit, & annullauit, sed quoniam opportebat restituere Cardinali emptori acceptum pretium scutorum 5500. auri, carebat verò prompta pecunia, ob graues impensas celeberrimæ classis Maritimæ contra Turcas, & Secretarij se obtulerunt pro eo, & eius nomine, tamquam per speciem mutui, dictam pecuniam restituere, dummodo pro reimbursatione sibi daretur insolutum officium primo vacaturum, quod pro reperibili pretio, etiam maiori, vendere posset, idcircò in eodem Motu proprio, facta ista concessione, inter alias disponitur, quod Secretarij dictam summam accipere possent ad Censum, quodque in euentum non implementi, Camera teneretur ad soluendum dictam summam scutorum 5500. auri vna cum damnis, & interesse passis, declarando ita inter ipsum Pontificem, & Sedem Apostolicam, ex vna, & Collegium ex altera partibus conuentum esse, quodque dictus Motus proprius vim initi, & stipulati contractus habere deberet.

Hactenus circa dictum officium, vel respectiuè pretium, super quo erat controuersia, & super quo principaliter conuentio inita fuit, postmodum per nouum periodum nouæ orationis, nouæque, ac diuersæ dispositionis incoatiuam ex *vers. Ad hæc* subiungit Pontifex, quod volens amplioris fauoris gratia Collegium prosequi, vt ea, quæ per Prædecessores concessa fuerunt firmiter subsistant, idcirò omnia per dictos Prædecessores concessa, quatenus Concilij Tridentini decretis non aduersentur, confirmat, & approbat, & pro potiori cautela de nouo concedit. *Volens (sunt verba præcisa) dicta priuilegia vllo vnquam tempore alterari, aut moderari, seù Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eorum officia emisse, aut habuisse constiterit* - cumque in Cedula huius Motus proprij concedatur Secretarijs facultas expediendi desuper vnam, vel plures litteras in forma Breuis, idcircò ex tunc illi curarunt expedire duo Breuia, vnum super dicta parte, concernente restitutionem scutorum 5500. ad effectum illos sumendi ad censum, & alterum separatum super secunda parte, continente confirmationem priuilegiorum, atque huic secundo, impresso ex tunc in quodam libro, data fuit inscriptio, quod esset Confirmatio priuilegiorum.

Cum autem Sanctissimus Dominus Noster Innocentius Vndecimus ex iustissimis causis publicam vtilitatem, ac necessitatem concernentibus, Collegium præfatum extinguere, ac supprimere decreuisset, plures autem exortæ forent dubitationes super restitutione pretij, facienda officiorum possessoribus, idcircò in Motu proprio dictæ suppressionis mandauit, quod promptè per Cameram eis restitui deberent illæ pecu-

niæ, quas constaret ad eamdem obuenisse, prout iam sequutum fuit, pro eo verò pluri, quod per eosdem Officiales solutum fuit resignantibus pretium, prout de iure decidendum commisit iudicio Rotæ, à qua coram Decano, dato dubio, An, & quale pretium restituendum sit, sub die 16. Iunij præteriti prodijt resolutio restituendum esse totum id, quod quilibet ex Secretarijs erogauit in emptionem sui officij, ex vnico fundamento præfatæ Constitutionis in verbis supra registratis, quasi quod ità expresse, ac in verbis ità statuatur, 2 adeòut intret vulgaris regula, *Text. in l. ille, aut ille ff. de leg. 3.*, quod in claris, & expressis non intrant quæstiones, & argumenta, vt ex decisione desuper edita, quæ datur annexa, ideòque videndum est, an dicta resolutio subsistat, necne.

Pro methodica veritatis indagine, duæ videntur efformandæ inspectiones, vna procedendo cum præfati Piani Motus proprij littera, seù verbis, vt facit decisio, & altera procedendo, cum eiusdem Motus proprij iuridica interpretatione.

Quoad primam partem, verba in eorum tàm naturali, & grammaticali, quàm legali significatione assistunt Cameræ, vt non teneatur ad restituendum, nisi id, quod recepit, quoniam verbum 3 *restituere* non est verificabile, nisi in eo, quod alteri ablatum est, vel ab eo acceptum, non autem in eo, quod nec ablatum, nec habitum fuit, vt expresse probant quamplura iura litteralia, *L. restituere 35., & 75. de verb. signific. l. 1. §. elegantèr ff. deposit. cum concord. per Rebuff. in dict. l. 75., & Menoch. cons. 1155. num. 51., & seq.* Et docent ipse discursus vniuersalis, & communis loquendi vsus.

Admittit decisio hanc regulam, sed 4 respondet, quod quandoque accipitur pro dare, vel soluere, iuxtà ibi allegatas auctoritates; *L. verbum reddendi ff. de verb. signific. cum. concord. per Rot. apud Arguell. decis. 77. à num. 12. ad 15.*

Verùm in hoc solemniter æquiuocatur, quoniam verum est assumptum, de quo in mox allegata Rota decisione coram Argull., & in iuribus, ac auctoritatibus ibi recensitis, sed æquiuocum est in applicatione, pro qua benè facienda, & diluendis æquiuocis, reflectendum est ad differentiam, quæ dignoscitur inter verbum *restituere*, & verbum 5 *reddere*, ac etiam ad significationem verbi *soluere*. In vera siquidem, ac stricta, tàm legali, quàm grammaticali significatione, verbum *restituere* verificatur solùm in rebus, quæ consistunt in specie; Verbum autem *soluere* verificatur in rebus, quæ consistunt in genere, in quo recipiunt functionem, semper tamen cum præsupposito debiti, & obligationis restituendi, vel soluendi domino, vel creditori id, quod receptum est, & habetur in manibus de alieno, vnde licitè retineri non potest, vt putà exemplificando si quis licitè, & sinè delicto ex causa commodati, vel depositi, seù locationis, & similí, aut illicitè ex spolio, & violentia detinet domum, prædium, equum, vestem, vel aliam rem alterius, intrat verbum *restituere*, non autem verbum *soluere*, quoniam istud non verificatur, nisi in rebus consistentibus in genere, in quo recipiunt functionem, puta in pecunia, tritico, vino, oleo, & similibus, semper tamen, quod actus fiat per debitorem, vel obligatum restituendi, vel respectiuè soluendi, vbi verò siuè agatur de specie, siue de genere, aliquid datur sine obligatione, de proprio, ex liberalitate, non dicitur *restitui*, vel *solui*, sed dicitur concedi, elargiri, donari &c. vnde propterea de facili conceditur eloquutionis impropriatio, quod in restituente speciem ex obligatione adhibeatur verbum *solui*, & in soluente pecuniam, vel aliud genus adhibeatur verbum *restitui*, seù *reddi*, & hic est casus, de quo *in dicta decisione Rota coram Arguell.*, quod in substantia aderat debitum, sola verò quæstio erat, an reddenda esset species, vel soluenda esset quantitas, non autem vt siue verbum restituere, siue verbum reddere, aut verbum soluere esset adaptabile illi, qui nihil recepit, nullamque habet restituendi, vel reddendi, siue soluendi obligationem, quoniam licet, quando donator, vel mutuator, aut deponens

ponens commodat, vel deponit, siue mutuat, de facto dicatur restituere, vel soluere, attamen ista est vulgaris, & impropria loquutio, non autem legalis, vel grammaticalis.

Verbum verò *reddere* latiùs patet, 6 quoniam non solum est aptum significare idem, quod significat verbum *restituere*, seu verbum *soluere*, quorum vtrumque semper præsupponit debitum, sed etiam est aptum denotare idem ac verbum *dare*, vel *donare*; vt frequenter istud verbum practicatur in sacra pagina in Deo, qui nullam habet obligationem erga homines, sed totum concedit ex gratia, ibi: *redde mihi lætitiam salutaris tui*, & ibi: *reddidit mercedem Sanctorum suorum* cum mille similibus passibus, vel locis, qui cumulari de facili possunt, & sic magna differentia est inter verbum *restituere*, & verbum *reddere*, atque improprìatio verbi restituere in verbum soluere semper præsupponit debitum restituendi, vel soluendi alienum, quod habetur in manibus, secus autem in verbo *reddere*; *dicta l. verbum reddendi de verb. signif. Rebuff. ibid., & in dicta l. restituere 75. eod. tit. Gratian. decis. 47. num. 5., & 6. Andreol. controu. 40. num. 12.*

Et nihilominus si procedendum est per impropriationem, ergo non benè dicitur, quod res sit adeò expressa, & clara, vt intret regula *textus in legge* 7 *ille, aut ille*, quoniam clarum, & expressum dicitur solum id, quod patet oculis corporeis, atque solo sensu corporeo percipitur, absque aliqua impropriatione, vel ratiocinio, aliaque operatione intellectus, non autem ista accedente; *Tiraquell. ad l. connub. gloss. 1. num. 174. Rot. apud Bich. decis. 612. num. 16. vbi concordantes.*

Præterea, vt patet ex eadem decisione coram Arguell., & concordantibus 8 ibidem allegatis, ad dictam verborum impropriationem, tamquam per limitationem regulæ, non deuenitur, nisi quando ità suadeant facti circumstantiæ, ac diuersæ voluntatis argumenta, præsumptiones, & coniecturæ, ità famulando substantiæ veritatis potius, quàm verborum cortici, & grammaticali, seù litterali significationi, quia debitum adsit in substantia, quod nullatenus dici potest in casu, de quo agitur, quoniam ex dicto Motu proprio nullum colligi videtur argumentum, vel probatio, quod Pontifex impropriè loqui voluerit, ac demandare restitutionem non accepti, tamquam per gratuitam elargitionem, sed potius clarè conuincitur contrarium, quoniam per sex vices adhibetur istud verbum *restituere*, tamen in alijs quinque præcedentibus semper adhibetur iuxta propriam, & naturalem significationem restituendi id, quod habitum fuerat, & tanquam alienum retineri non poterat, vt ad euidentiam probat contextus totius cedulæ Motus proprij.

Et licet in decisione ponderetur, quod bis Pontifex adhibeat istud verbum impropriè, occasione dicendi, quod Secretarij volebant restituere Cardinali Mediceo scut. 5500., quos ipsi non habuerant, sed habuerat ipse Papa; Attamen id mirificè retorquetur, atque apertè probat fallaciam, quodque Papa adhibere voluerit istud verbum in eius vera, propria, & naturali significatione, quoniam rectè sciens, quod illud non congrueret Secretarijs, qui nihil habuerant à Cardinali Mediceo, sed competeret ipsi Papæ, qui summam prædictam à præfato Cardinali habuerat, prudenter, ac misteriosè vtraque vice, post verbum restituere, adiecit illa verba *pro nobis, &* 9 *nomine nostro*, & sic in effectu ipse Papa restituebat acceptum per manus mutuatoris, tanquam eius Mandatarij, & negotiorum gestoris, eo modo, quo in dies Principes, & Magnates, ac viri nobiles, & negotiatores, solutiones faciunt eorum creditoribus per manus famulorum, vel proactorum, siuè institorum, aliorumque mandatariorum, adeoùt aliqua mirandi occasio fortè subesse videatur, quod ista consideratio in Decisione fiat, dum ad euidentiam comprobat contrarium.

Demum quoad istam primam inspectionem verbalem, pro clariori comprotione præmissorum, reflectendum est, quod alia verba subsequentia, *Scilicet pecunijs, pro quibus eorum officia emisse, vel habuisse constiterit* referri legaliter non

non possunt, nec debent, nisi ad pecunias solutas Cameræ, à qua, & non ab alijs officia emi, & haberi dicuntur, nulletenus verò dicta verba congruunt priuatis resignantibus, atque ad hoc attentè reflectendum videtur, quoniam si loqui volumus more Doctorum, & per veros terminos, ac propositiones legales; ista res remanet omninò plana ad fauorem Cameræ.

Pro istius assumpti comprobatione 10 reflectendum est ad certum, & vbique receptum principium, quod ista officia venalia, aliaque similia iura Principis, vel Reipublicæ, non sunt in priuato commercio, quoad substantiam, & quoad translationem de vno in alterum, cum solum in commercio sit eorum commoditas, firma remanente substantia in persona Officialis cedentis, quæ pro vacatione attenditur, quoties non accedat Principis beneplacitum, in cuius casu resignatio, quæ fit per officij possessorem, aliud non operatur, nisi extinctionem proprij iuris, ità tollendo se de medio, ac faciendo se mortuum, vt propterea sequi dicatur vacatio, atque officium, tanquam vacans, ex integro per Principem conceditur resignatario, & sic resignans est solum medium, vel occasio, nunquam verò ipse dici potest venditor, vel concessor, neque quod ab eo resignatarius emisse, vel habuisse dicatur. Eatenus autem pretium conuentum soluitur resignanti, non autem Principi, quia cum hic semel pretium habuerit, iustum, & rationabile non est, vt illud duplicatum recipiat, stante facultate concessa resignandi, dùm ità esset locupletari cum aliena iactura; in 11 reliquis autem adamussim in hoc procedunt ea, quæ habemus in resignationibus bonorum Ecclesiasticorum, quoniam resignatarius non dicitur habere beneficium à resignante, quamuis cum consensu Papæ aliquam pecuniarum summam ei soluat pro extinctione pensionis reseruatæ, vel reseruandæ, sed dicitur directè, ac immediatè obtinere à Papa; *Salgad., & alij relati in theatr. lib. 2. de regal. disc. 4., & 16., & in alijs pluribus cum sit principium indubitatum.*

Idquè non est speciale in officijs, & alijs iuribus cum Principe, eo quia sint de regalibus, vt aliqui malè opinantur, rerum principia non perscrutantes, sed generaliter in terminis iuris communis procedit in omnibus iuribus vitalitijs, quando agitur de translatione iuris de 12 vna persona in alteram, vt præsertim habemus in iure dispositum in vsufructu, à quo ex identitate rationis arguere licet ad census vitalitios, & ad emptiones bonorum ad vitam, quoniam vsufructuarius, absque consensu proprietarij, non potest vendere, vel cedere vsumfructum alteri, quoad substantiam, sed solum potest vendere, vel cedere commoditatem, quæ redolet simplex mandatum ad exigendum, durante vita cedentis, ex cuius persona regulatur vsusfructus extinctio, vel cessatio; quando verò accedit proprietarij consensus, iste operari dicitur extinctionem prioris vsusfructus in persona cedentis, & nouam ex integro creationem alterius vsusfructus in persona cessionarij, ex qua vacatio regulatur, adeoùt proprietarius, consentiendo mutationi personæ, ità emere dicatur aleam, quæ potest æquè se habere ad lucrum, & ad damnum, quia potest translatarius decedere ante 13 transferentem; *Rota latè, & magistraliter apud Merlin. decis. 843. cum concordant. in theatr. lib. 6. de dote disc. 148. ex num. 1. vbi ex professo.* idemque passim habemus in translationibus pensionum Ecclesiasticarum, & in censibus, alijsque contractibus vitalitijs, & sic ad rem 14 nostram illa verba *emisse, & habuisse*, si dicere volumus, quod Papa benè, & legaliter tanquam peritus, non autem tanquam idiota loquutus fuerit, nullo modo referri possunt ad resignantes, sed ad Papam, & ad Cameram, vndè de consequenti, pecuniæ pro quibus officia emi, vel haberi dicuntur, sunt illæ, quæ soluuntur Papæ, & Cameræ tanquam venditori, & concessori, non autem illæ pluris, quæ soluuntur resignanti tanquam donatiuum, & recognitio resignationis.

Ponamus itaque, quòd imponatur census vitalitius, cum facultate redimen15 di, per Titium ad fauorem Sempronij, vel

vel quod cum eodem iure redimendi Titius vendat Sempronio prædium ad vitam, vel prædij vsumfructum, pro pretio scutorum mille, vbi verò Caius acquireret illum censum, vel illum vsumfructum, atque pro obtinenda eius cessione, vltrà mille soluat Sempronio emptori alia centum, vel centum, siuè plus, Titius autem venditor, vel impositor census morem vtrique gerendo, eius consensum præbeat, vtique in casu, quo velit exercere redimendi facultatem, ad aliud teneri non debebit, nisi ad mille, quæ recepit, istæque, quoad ipsum, sunt pecuniæ, pro quibus illud ius emptum, vel habitum fuit, reliquum 16 verò est præmium, vel donatiuum, quod resignatarius fecit resignanti, ad hoc, vt illum poneret in locum suum, atque resignatarius percipere debet primum pretium solutum venditori per resignantem, tanquam eius cessionarius, & subrogatus in eius locum, istique videntur veri, ac proprij termini quæstionis, de qua agitur. Et per consequens, si attendere volumus verba eo modo, qno in propria, & vera tàm legali, quàm naturali significatione attendi debent, ista assistunt Cameræ, cui potiùs congruere videtur dicta regula *Textus in leg. ille, aut ille*, quam verè mirandum est adductam fuisse in contrarium, ita malè redarguendo Cameræ defensores, & consiliarios, vel de aperta ineptia, & fatuitate non intelligendi verba clara, & expressa, vel de manifesta calumnia, assumendo, & sustinendo litem in re adeò clara, expressa, & litterali, quod intret dicta regula *Textus in leg. ille, aut ille*.

Ista sufficere, & abundare videntur pro impugnatione decisionis, absque necessitate assumendi aliam inspectionem super iuridica intelligentia, vel interpretatione, siue operatione dicti Motus proprij Piani, verùm ad superabundantiam assumendo istam inspectionem, ex illa clarum quoque esset bonum ius Cameræ, quamuis iuxtà sensum decisionis verba sibi obstarent.

Ad id autem dignoscendum, reflectendum est ad totum contextum præfati Motus proprij, qui integrè, & per extensum, non autem per particulas considerari debet. Attento siquidèm eius contextu, iuxtà facti seriem, cum misterio distinctè superiùs enarratam, illa conuentio inter Papam, & Secretarios in substantia principaliter continet concordiam inter eos initam super illo officio vacato, & vendito per Papam, qui vendere non potuerat, idque dedit occasionem illi controuersiæ, quæ cum ea conuentione sopita fuit, ideòque intrat dilemma. Aut dicimus, quod totus Motus proprius, etiam in §. Ad hæc, in quo continentur verba superiùs registrata, in quibus se fundat decisio, continet vnicam dispositionem indiuiduam, aut dicimus, quod continet duas partes, ac dispositiones diuersas, ac separatas; vnam scilicèt super dicta concordia ab initio vsque ad §. Ad hæc, & alteram confirmationis priuilegiorum, à dicto §. Ad hæc, vsque ad finem.

Si dicimus iuxtà primam partem dilemmatis, quod sit vnica, indiuidua, & correspectiua dispositio, tunc dicta verba nullatenùs facere possunt illam operationem, quæ in decisione præsupponitur, 17 quoniam de natura concordiæ est, vt restringatur ad ea, quæ erant in controuersia; Vndè propterea quæcumque verba, quantumuis ampla, & effrenata, quæ in ea adijciuntur, stant famulatiuè, & vltrò non operantur, nisi quando constet de partium voluntate, in dubio non præsumenda, faciendi alium actum, vel contractum à concordia diuersum, & separatum; *latè Rota apud Merlin. decis. 17. apud Gregor. decis. 158. decis. 1211. ex num. 18. par. 11. recent. cum concord. in theatr. lib. 1. de feud. disc. 47. num. 8., & 11., & alibi pluriès, quia est principium certum*. Ideòque cum quæstio, quæ conuentioni causam dedit, esset solum super vno officio, eiusque pretio scutorum 5500. vtique vltrò egredi non potest, neque alium operari effectum, adeò extranum, adeoque Cameræ lesiuum, & præiudiciale in summa scut. 150. mil. circitèr, atque aliàs esset dare, quod pro mutuo scutorum 5500., quod Secretarij fecerunt Pontifici, reportassent, adeò magnum, & ingens lucrum, vndè resultaret, vel maxima, & nunquam audita vsura

vsura etiam inter Iudæos, vel maxima, & plusquam enormissima læsio.

Aut dicimus, vt veriùs dicendum videtur, quod dictus Motus proprius contineat duas partes omninò diuersas, ac distinctas, primam scilicèt ab initio vsque ad §. Ad hæc super concordia, & contractu correspcctiuo, circa reintegrationem scutorum 5500. Et alteram à dicto §. Ad hæc, vsque ad finem, in qua continetur mera gratia super coufirmatione priuilegiorum; & tunc quatenùs pertinet ad hanc secundam partem, verba in facti serie registrata, in qua totum est decisionis fundamentum, eatenùs attendi debent, suamque faciunt operationem, quatenùs idem disponatur in confirmatis Priuilegijs Innocentij Octaui, Alexandri Sexti, Iulij Secundi, & Leo-19 nis Decimi, ex certo, & recepto iuris principio, quod de natura confirmationis est nihil de nouo inducere, sed restringi ad limites confirmati, adeoùt verba, quantumuis ampla, stent famulatiuè pro maiori firmitate actus, sed vltrò non progrediantur, quotiès non constet de voluntate faciendi omninò nouam, ac diuersam concessionem; *cap. 1. & 2. de confirm. vtil., vel inutil. Rota decis. 293. num. 13. par. 11. recent. cum concord. in theat. lib. 1. de feud. disc. 60. num. 11.*

Quod autem dicta secunda pars sit diuersa, & contineat solùm confirmationem, patet non solùm ex omninò noua periodo, nouæ Orationis inchoatiua, sed etiam quia in prima parte Pontifex profitetur procedere per viam contractus, & conuentionis, in hac verò secunda parte profitetur procedere per viam gratiæ. Ac etiam comprobat obseruantia ipsorum Secretariorum, qui super hac secunda parte expedierunt litteras in forma Breuis ad partes, eique inscripserunt Rubricam Confirmationis priuile-20 giorum; Rubrica enim attenditur ad probationem, vel interpretationem. *Gloss. in l. vnic. cap. ne liceat 3. prouocare cum concord. apud Royas, decis. 359. num. 74. Firmana successionis 14. Martij 1664. Beuil., & sepiùs.*

Quòdque non adsit voluntas faciendi nouationem, & concedendi de nouo id, quod non continetur in priuilegijs confirmatis, sufficeret negare, donec talis voluntas probetur, cum Cameræ assistat 21 præfata iuris regula, quæ de eius natura transfert onus probationis in alteram partem; Et tamen constat de negatiua ex pluribus, quæ simul iuncta ponunt rem in claris. Primò, quoniam ità corrigeretur lex fundamentalis Innocentij Octaui præcipientis, quod in casu suppressionis Collegij, Camera deberet restituere solùm acceptos scutos auri 22 62000. Iuris autem regula certa, & vulgaris est, quòd legum correctio non est præsumenda, nisi probetur, quotiès noua lex in aliquo remaneat operatiua, adeòut omninò fatua, & inutilis dici non valeat. *Legum correctio non est præsumenda, omnisque intellectus capiendus pro exclusione. Roman. cons. 57. num. 1., & seq. Men. cons. 1060. num. 87., & 88. Altogr. cons. 83. num. 83. lib. 1.* Secundò, ob aliam vulgarem regulam, quòd 23 nouatio non præsumitur, neque danda est, nisi expresè dicatur. *Nouatio non præsumitur, l. fin. cap. denotat. latè Capic. Lat. consult. 120. num. 39., & seq. Rot. decis. 252. num. 12. par. 11. disc. 264. num. 3. par. 16. recent.*

Tertiò, quia id importaret ingentem donationem, sine causa, cum maxima Cameræ læsione; Regula verò iuris pari-24 ter certa, & vulgaris est, quòd donatio non præsumitur, nisi probetur, omnisque intellectus capiendus est pro eius exclusione. *Tiraquell. in l. nunquam, verb. donatore largitur num. 206., & seqq. Rota verò apud Caualer. decis. 603. decis. 41. num. 2., & seqq. par. 9. Recent.* Idque si procedit in omni priuato, qui habet liberam potestatem donandi, & proijciendi eius bona, multò magis dicendum est in adeò Sancto Pontifice, quòd in illis angustijs, in quibus Camera reperiebatur, vt idem Motus proprius comprobat, hanc adeò exorbitantem, & præiudicialem donationem, sine aliqua causa, facere voluerit.

Quartò, quoniam adeò Pontifex cir-25 cumspectus esse voluit non innouandi, atque non faciendi rem exorbitantem, quòd in confirmatione adiecit præseruatiuam, dummodò priuilegia, quæ confir-

confirmantur, non sint contraria decretis Concilij Tridentini, medio tempore superuenti; Ideòque multò minùs dicendum est, quòd hanc adeò exorbitantem, & læsiuam innouationem facere voluerit, sine aliqua iusta causa, nulloque impellente rationabili motiuo.

Quintò, quonjam in donationibus, 26 & gratijs Cameræ præiudicialibus, stylus est derogandi aliquibus Constitutionibus, illi præsertim Pauli Secundi super prohibita alienatione bonorum Ecclesiæ, ac etiam derogandi regulæ de iure tertij quæsito non tollendo, & Constitutioni Pij Quarti de registrandis, vel quod solet ista adimpleri cum registratione in Camera, quæ omnia neglecta fuerunt contra rerum verisimilitudinem, signum clarum, quod Papa nunquam ad id cogitauit, ex stylo namque arguitur voluntas Papæ, & an facere voluerit actum vno modo, vel altero. *Mantic. decis.* 214. *Gregor.*, *& Add. decis.* 150. *Burat.*, *& Add. decis.* 510. *decis.* 25. *par.* 10. *recent. cum Concord. in Theatr. lib.* 12. *de Benef. disc.* 23. *num.* 6., *& sæpiùs*.

Et sextò omnium clariùs, quoniam 27 expresè considerauit Pontifex, quòd Officium primò vacaturum Collegio assignatum, posset vendi multò pluri vltrà summam scutorum 5500., & tamen in casu inobseruantiæ, vel ineffectuationis noluit obligare Cameram ad totum id, pro quo Officium venditum esset, seù vendi potuisset, sed solùm ad restituendum id, quod per ipsum Papam acceptum fuerat in dicta summa scutorum 5500. Ideòque multò minùs dicendum est, quod obligare voluerit Cameram ad id, quod in decisione firmatur. Istudque est argumentum clarum, & insolubile, quod propterea in decisione sub silentio inuoluitur, quia responderi non potest.

Et quamuis præsupponatur per aliquos motiuari, quòd in dicto casu inobseruantiæ non solùm demandetur restitutio scutorum 5500., sed etiam damnorum, & interesse, quasi quòd veniat etiam augumentum pretij; Attamen istud motiuum verè nulla consideratione dignum est dupliciter, quoniam non dicitur de damnis, & interesse simpliciter, 28 & in genere, sed de damnis, & interesse passis, illud enim verbum *passis*, non est referibile, nisi ad damnum passum de proprio, quod attento contextu Motus proprij, verè, & propriè congruit fructibus solutis pro censu imponendo per Collegium pro dicta summa, vt promptè restitui posset. Cardinali, aliàs enim fatua fuisset loquutio cum expressione summæ certæ, vt ad sensum. Et secundò, quia in omnem casum, quicumque intellectus his verbis tribuatur, restringitur ad illud vnicum officium, & quatenus non effectuaretur assignatio, ideòque vltrò non extenditur, cum in stipulationibus strictissima fiat interpretatio, & non detur extensio, iuxtà nimis vulgata principia; Vel esset læsio plus 29 quam enormissima, & omninò intolerabilis, quæ redoleret magnam pœnam, ad quam, licèt stipulatam, fiscus non tenetur, *l. si Procurator supra ff. de iure fisci*, *Paris. cons.* 101. *num.* 54. *lib.* 1. *Mangil. de euict. par.* 181. *num.* 28., *&* 29.

In omnem casum ista dispositio im- 30 portaret absque dubio merè gratuitam largitatem, ac donationem, ideòque vnum de duobus pernecesè dicendum est, vel scilicet, quòd ista futurorum officiorum, eorumque pretij donatio cadat sub regula Cancellariæ 64., reuocatoria huiusmodi concessionum, & sub Constitutione reuocatoria Pauli Quinti, vel sub altera magis lata, & effrænata Constitutione reuocatoria Vrbani Octa- 31 ui; Siuè quòd inualida dicenda sit ex defectu registrationis in Camera, iuxtà Constitutionem Pij Quarti, cui in Motu proprio non est derogatum, ac etiam ex regula Cancellariæ, *de Iure Tertij quæsito non tollendo*, cui pariter non est derogatū.

Vel quòd dicenda veniat donatio merè personalis facta Secretarijs illius temporis, à quibus Pontifex gratum officium recipiebat; Idque comprobant tres demoustrationes; Prima, quia nisi 32 demus irrationabilem, ac stultam prodigalitatem, donationes non fiunt nisi erga personas gratas, & benemeritas, quales erant illi Secretarij, non autem 33 hodierni post sæculum. Secundò, quia Pontifex expresè profitetur se induci ad concessionem huius gratiæ ex moti-

Iura diuersa. Bb uo

uo gratitudinis, ibi - *Nos è contra promptam Secretariorum voluntatem agnoscentes, eamque gratam, vt par est habentes, meritóque in Domino commendantes, &c.* Et tertiò ob illa verba, *singulis Secretarijs tunc viuentibus*, esset namque ista impropria eloquutio, si de omnibus etiam futuris Papa intelligere voluisset, quoniam sufficiebat dicere *Secretarijs* simpliciter, cum pernecessè præsupponantur viuentes, quia mortui non possunt esse Secretarij, sed dicitur, tunc viuentibus, hoc est illis secum contrahentibus, qui de tempore suppressionis superuiuerent, & extarent, considerando istas tres ponderationes simul iunctas, & vnitim.

Motiuatum quoque præsupponitur per aliquos ex Dominis, vel per alios, quod sufficeret casum esse dubium, vt 34 in dubio respondendum veniat contra Fiscum, ex vulgari dicto Plinij ad Traianum, quòd *sub bono Principe causa Fisci mala est*; Verùm respondetur, quòd, ex præmissis, non sumus in dubio, sed in claris pro Camera; Et nihilominùs vbi dici posset, quòd essemus in dubio, adhuc id de directo aduersatur fundamento decisionis, quod res adeò clara sit, vt intret regula *Textus in l. ille, aut ille*, quod est de directo contrarium casui dubio, in quo magis pro vno, quàm pro altero, ratione maioris assistentiæ, & æquitatis, responderi debeat.

Et vlteriùs in hoc manifestum adest æquiuocum, non quidem in ipsa propositione, sed in eius mala applicatio- 35 ne, pro qua dignoscenda, reflectendum est, quod tres habemus in iure Fisci species, quarum prima est odibilis, & pœnalis in casu proscriptionum, seù confiscationum, & pænarum, ac mulctarum ex causa criminis. Altera est non pœnalis, sed adhuc odiosa, licet non tanti, quia Fiscus fouet causam lucratiuam in exclusionem illorum de sanguine, quæ verificatur in bonis vacantibus morientium ab intestato, nullis relictis coniunctis intrà decimum gradum, & tertia est fisci contrahentis, & fouentis causam onerosam, & correspectiuam, adeoùt ad instar cuiuslibet priuati contendat de damno vitando, & de recta administratione publici ærarij.

In primis duabus speciebus adaptari 36 potest assumptum, atque in his terminis propriè loquuntur eiusdem assumpti Auctores. *L. non puto ff. de iure fisci cum concord. apud Gauaner. decis. 1. num. 121., & per tot, Peregr. de iur. fisci lib. 4. tit. 8. num. 12, Alfal, de officio fisci gl. 16. priuil. 26. num. 14., & seqq. Fauard. alleg. fiscal. 9. num. 280., & seqq.* nullatenus 37 verò in tertia specie, in qua error prorsus clarus, & manifestus est id asserere, quoniam potiùs fiscus est magis fauorabilis, & priuilegiatus, quàm sint per- 37 sonæ priuatæ, dum potitur mûltis priuilegijs, & fauoribus collectis per Peregrinum, Alpharum, Larream, & alios de fiscali materia tractantes, & præsertim quod gaudet priuilegio hypothecæ tacitæ, & altero priuilegio potioritatis aduersus anteriores, etiam hypothecarios, in bonis postea acquisitis, atque habet æqualem concursum cum dote, alijsque creditoribus priuilegiatis, cum alijs plerisque priuilegijs, quibus non gaudet fiscus, quando fouet causam lucratiuam, iuxta primam, & secundam speciem, vndè de facto pro communi vsu loquendi Curiæ Romanæ, & aliarum Curiarum, contradistingui solent fiscus, & Camera, ideòque habemus contradistinctos Procuratorem fiscalem, & Commissarium Cameræ, atque Aduocatus adhibet eamdem contradistinctionem, quoniam se subscribit, & intitulat fisci, & Cameræ Aduocatum, quasi quod primum vocabulum fisci complectatur fiscum pœnalem, & odiosum, alterum verò vocabulum Cameræ complectatur publicum Ærarium, cui meritò priuilegia, & fauores competunt, quoniam res publica, vtpotè complexiua 38 pupillorum, infantium, amentium, virginum, viduarum, aliarumque miserabilium personarum, iure pupillorum, aliorumque miserabilium censenda est, atque effectus Reipublicæ dicuntur dos ipsius, quæ fingitur sponsa Principis pro sustinendis publicis oneribus politiei matrimonij, ideòque magis priuilegiata esse debet, quàm sit priuata mulier in eius dote, quando tractat de damno vitando, secus autem, quando de lucro captando, vt in priuatis mulieribus statutū est in iure.

Et hæc quoad Pianam dispositionem. Quid verò, ea seclusa dicendum sit, est extra punctum, dum nunc strictè agitur de, subsistentia fundamenti decisionis, ideòque alteri inspectioni id reseruandum venit. *I. B. D. L.*

Subscriptiones DD. Francisci de Andrea, & Federici Caualerij Iurisconsultorum Neapolitanorum.

Attentè perpensis verbis Constitutionis Beati Pij, & rationibus adductis per Rotam in sua decisione, nulla re cognoscere valui, fuisse consideratum casum, de quo ad præsens agitur; scilicet fore vt Officia ab ijs Secretarijs, quibuscum tunc contrahebatur, essent alijs vendenda, itaut suppressio facienda esset cum nouis emptoribus. Idem enim fuit consideratum solùm respectu primi Officij vacaturi, quod concedebatur Collegio pro pretio scutorum 5500. quamuis ex illius venditione maius pretium Collegium esset accepturum. Et tamen cum etiam in casum, quo successores Pontifices noluissent stare contractui, non ad aliud Cameram obligare voluerit Pontifex, quàm ad restitutionem eorumdem scutorum 5500. vnà cum interesse; Non verò ad pretium, quod ex illius Officij venditione Collegium potuisset adquirere, Non video probabilem rationem, cur dicere debeamus Pium, respectu aliorum Officiorum, quorum intuitu nullus inibatur contractus, voluisset obligare Cameram, in casum suppressionis, ad reddendum pretium longè maius, quàm quod fuisset acceptum. Quin potiùs Pontificis mentem in ea clausula de restituendo pretio in casum restitutionis, non aliam fuisse crederem, quàm explicandi id, quod de Iure inerat, scilicet vt nisi integrè pretium acceptum fuisset redditum, non possent Officia extingui, ac per consequens recedi à venditione. Quę est omnis obligatio, qua Principes, cum contrahunt cum subditis, censeri possunt adstricti; Et quauis vtinam in alijs Regnis Principes se obligatos profiterentur, iuxta *l. digna vox C. de legibus*. Vnde scriptis per Illustriss. Dominum, absque vlla hæsitatione subscribendum censui. Neap. die .. Ian. 1680.

Franciscus de Andrea.

Validissimum prędictis pręstant argumentum, quæ in principio allegationis insinuata sunt, scilicèt Sanctiss. Dominum Nostrum Innocentium Vndecimum iustissimis de causis, publicam vtilitatem, & necessitatem concernentibus, Collegium extinguere, & supprimere decreuisse. Nec possessoribus Officiorum grauis iniuria, aut læsio restitutione prioris pretij à Camera recepti infertur, sciebant enim, & scire debebant huiusmodi Officia in eorum libero commercio ex contractatione non esse. Item & subiecta suppressioni, & Principis facultati, & dispositioni reuocandi concessionem, quo fit, vt ea suppressione res reduceretur ad pristinam causam, quæ aliud non importat, nisi restitutionem illius tantùm pretij à Principe, in sua concessione, siuè contractu recepti. Item non aliud nouum, vel in Iure exorbitans B. Pium in suo Motu proprio in illis verbis circa finem *vers. Volentes, & decernentes*, disponere voluisse ad beneficium Collegiatorum, censendum est, nisi id præcipuum, quod cum restitutio pretij esset facienda à Principe non præcisè, & illicò, sed cum aliquo temperamento, nimirum vt quàm primùm commodè de suo Ærario satisfacere potuisset, eam facultatem amplissimam sibi, & successoribus abdicauit, vt præcisè, & ante omnia realiter, & cum effectu ante suppressionem, vel in ipsius suppressionis actu, pretium illud, ad quod de Iure tenebatur, à Camera restitui debuisset, videantur ad rem, quę latè recenset *R. Galeot. in eleganti libello de Princip. potest. circa reuocationem priuil., & concessionum à nu. 73., & iterum n. 253. cum pluribus seqq.*; eò magis, quod suppressio, vt diximus, est facta causatiuè, & tam rationabiliter; Immò expressa, ac specifica quodammodò facultas suppressionis in Pontificijs Indultis Innocentij Octaui Alexandri, Sexti, & B. Pij reseruata videtur. Cętera satis doctè, Iure quidem, & eleganti stylo comprobata existimo.

Federicus Caualerius.

Subscripsere prædictis alij quindecim, primi nominis, illius Sacri Consilij Aduocati, sola subscriptione contenti.

NVM. X.

Votum, seù Responsum Rotæ Florentinæ.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

De eadem materia.

SVMMARIVM.

1 *Impugnatur prima decisio Rotalis 16. Iunij 1679. coram Albergato.*
2 *De intellectu Constitutionis Innocentij Octaui, & B. Pij Quinti.*
3 *Camera non tenetur restituere quod non accepit, sed tantùm acceptum.*
4 *Datur exemplum in redemptione census.*
5 *Non debetur noua gabella in casu redemptionis census.*
6 *In casu suppressionis locorum Montium, vel aliorum redditum publicorum, quale pretium sit restituendum.*
7 *De eodem intellectu, de quo supra num. 2.*
8 *Verbum* restituere *importat solummodò obligationem restituendi acceptum cum seq.*
9 *De eodem verbo, & quando accipiatur pro verbo* soluere.
10 *De differentia inter verbum* restituere, *& aliud* reddere.
11 *Actus tribuitur mandanti, non exequenti, & solùm attenditur persona, cuius nomine geritur.*
12 *De eodem verbo* restituere *quid importet.*
13 *Strictior fit interpretatio in priuilegijs, quàm in contractibus.*
14 *De peculiari intellectu Constitutionis Pianæ, in verbo* eosque.
15 *Facultas resignandi non importat facultatem vendendi.*
16 *Verba sunt referenda ad eum, cui magis congruunt.*
17 *Verbum restituere potiùs refertur ad personam, quæ debet restituere, quàm ei, cui facienda sit restitutio.*
18 *Dictio* eos, *quando non importat personalitatem.*
19 *Officia haberi dicuntur à Principe, non à resignante, & 22.*
20 *Verba* emisse, *&* habuisse, *quomodò sint intelligenda.*
21 *Verba generalia restringuntur à subsequentibus.*
22 *Assensus, qui præstatur per Principem resignantibus, non operatur, quod pretium videatur solutum ipsi Principi, & quid importet assensus.*
23 *De eodem, quo supra num. 6.*
24 *Pecunia soluta resignanti à resignatario non dicitur propriè pretium, sed quædam remuneratio.*
25 *In supplicationibus resignationum nulla fit mentio pretij, secus in ijs, quæ conceduntur per obitum.*
26 *De differentia inter casum, in quo Princeps contrahat cum Officialibus vti singulis, vel potiùs vti repræsentantibus corpus.*
27 *Collegium nunquam moritur, licèt moriantur, aut mutentur personæ.*
28 *Quod debetur Collegio non debetur singulis.*
29 *Quid debeatur in casu suppressionis Collegij, quando istud decreuisset.*
30 *Confirmatio non ampliat confirmatum, dat tamen robur, maioremque firmitatem.*
31 *De priuilegio fisci non soluendi, nisi cum potest.*
32 *Sufficit, quod verba declarent, ne dicantur elusoria.*
33 *Non præsumitur, quod Princeps voluerit derogare iuribus Cameræ.*
34 *Obseruantia plurimum præualet in hac materia pretij restituendi in casu suppressionis.*
35 *Pro fisco est in dubio pronunciandum, quando agitur de damno vitando.*
36 *In casu suppressionis ex causa publica necessitatis, quid sit restituendum.*
37 *Quod Princeps neque teneatur ad restitutionem pretij.*

Ponderatis, & maturè discussis rationibus decisionis Sacræ Rotæ Romanæ in Romana pretji Officiorum Venalium 16. Iunij 1679. coram

1 R. P. D. Albergato, declaratoriæ obligationis Reu. Cameræ Apostolicæ restituendi cuilibet ex dictis olim Secretarijs Apostolicis pecunias erogatas pro obtinendo Officio, seù Secretariatu, etiam vltra summas ab eadem Camera, vel Dataria receptas. Quamquam apud Nos maxima sit auctoritas dicti Tribunalis, attamen hac de re, pro veritate Consulti, cum nemo nostrum acquiescere potuerit in obsequium eiusdem voti: pro iniuncti muneris executione respondemus: nullum ius, nullamque actionem competere dictis olim Dominis Secretarijs, contra Reuerendam Cameram Apostolicam, pro restitutione eius, quod immediatè, vel saltem mediatè, non fuit ipsi Cameræ, vel Datariæ solutum.

Hoc nobis suadente lectura vtriusque Constitutionis Summorum Pontificum Innocentij Octaui, & B. Pij Quinti, in quarum neutra cautum est, Reueren-

2 dam Cameram Apostolicam in casu suppressionis teneri ad restiturionem pretij non recepti.

Corruit proinde dictorum olim Secretariorum prætensio, nullaque ratio patitur, quod Camera teneatur resti-

3 ruere quod non accepit ad *Text. in Authent. sed quæ C. de Pactis V amess. cons.* 4. *num.* 10. *cent.* 4., *Rot. decis.* 59. *num.* 1. *par.* 16. *recent.*; Maximè, quia de natura resolutionis huiusmodi contractuum est restituere solum id, quod fuit acceptum, vt patet in redemptione census venditi à priuata persona, quæ non

4 nisi tenetur ad pretium acceptum à primo emptore, tametsi census maiori pretio mox fuerit ab ipso translatus in alterum, à quo redimi debet, latè *Salgad. Labyrint. credit. par.* 1. *cap.* 27. *num.* 8., *Cenc. de Censib. quæst.* 108. *num.* 20., *& seqq.* Sin minus resolutio esset nouus contractus, quod secus est *ad Text. in l. proùt quisque ff. de solut.*, *Lessius de iustitia, & iure lib.* 2. *cap.* 2. *dubit.* 14. *num.* 115.; Ideòque in locis, vbi viget Sta-

5 tutum Gabellarum, noua non debetur Gabella *Gratian. discept.* 180. *num.* 10., *&* 11. *Capan. de iure Adhoæ quæst.* 63. *num.* 9., *Azzeued. recopilat. lib.* 9. *leg.* 1. *tit.* 17. *num.* 99., *Guttier. de Gabell. quæst.* 10. *num.* 23.

Et magis in terminis suppressionis scilicèt locorum Montium, siuè redemptionis censuum constitutorum in pu-

6 blicis redditibus, quorum iure regulantur officia, aliæque regalium iurium concessiones ex *Leothard. de Vsur. quæst.* 22. *num.* 22. *Larrea allegat.* 23. *num.* 46. *in fin.*, *& alleg.* 99. *num.* 23., *R. P. D. de Luca de Dot. disc.* 148. *num.* 8.; Quod Camera Principis teneatur solum ad pretium acceptum, licèt tractu temporis creuerit valor locorum Montium, seù censuum constitutorum in publicis redditibus confirmant *de Lug. de iustitia, & iure disp.* 25. *sect.* 11. *§. Vnio num.* 2. *circa medium*, *Giballin. de Vsur. lib.* 4. *de var. Præstat. annuis cap.* 7. *sect.* 7. *num. fin.*, *Azor. Institut. moral. par.* 3. *lib.* 10. *cap.* 23.

Et cessat omne dubium in contingenti, attentis dictis Constitutionibus *Innocentij Octaui*, *& B. Pij Quinti*, siqui-

7 dem in prima expresse fuit dictum, Cameram Apostolicam in casu suppressionis teneri ad restituenda scuta aurea 62400. à Collegio Secretariorum recepta, quibus in terminis cum claram habeamus conuentionem, nil vltra debetur, etiamsi resolutio sequatur intra tempus, quo Princeps promisit non reuocare, ex plenè deductis per *Marcell. Maur. alleg.* 38. *num.* 9., *Rocc. de Offic. eorumque regim. rub.* 14. *§.* 7. *num.* 23., *& pluries decisum refert Reuerter. decis.* 4. *num.* 5. *num.* 3.

Et in altera B. Pontifex declarauit, Collegium supprimi non posse, *nisi priùs restitutis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & cum effectu pecunijs, pro quibus eos officia verè, & realiter emisse, aut habuisse constiterit*. Quod quidem verbum

8 *restituere* non nisi obligationem importat restituendi illud idem, quod fuit acceptum *ad Text. in l. restituere* 35., *&* 75. *ff. de verb. signif. Alciat. in l. nemo rem suam ff. de verb. oblig.*, *Vinn. lib.* 4. *instit.*

instit. de interdictis §. *sequens diuisio in fin.*; *Rebuff. ad dict. l.* 75., *Menoch. consil.* 1155.*num.*1.; *Surd. de Alim. tit.* 6.*quæst.* 23. *num.* 4., *& DD. communiter*; Alludente in id ipsa verbi Ethimologia, cum *restituere* dicatur quasi *retro statuere*; & rem acceptam reddere *Rebuff. in dict. l. restituere* 75, *Nebrissen. in Lexico verbo restituere*.

Nil releuante, quod cum verbum *restituere* accipi soleat etiam pro *soluere* ad *Text. in l. cum quod ff. de legat.* 2. *l.* 9 *Hæres meus ff. de legat.* 3., *Arguell. decis.* 77. *per tot.* hoc in sensu fuerit expressum in Piana Constitutione, attentis duobus fundamentis in decisione perpensis, quorum tamen neutrum nobis visum est regulæ efficaciam excludere, vel in minimo alterare substantiam contractus.

Non enim primum elicitum ex mandato B. Pontificis, quod Secretarij tenerentur restituere Cardinali Mediceo scuta 5500. quæ ab eodem Cardinali numquam acceperant.

Quoniam vltra quod in casu, de quo queritur, applicari non posse videntur verba, nec termini decisionis Arguell., tùm quia aliquod est discrimen inter 10 verbum *restituere*, & verbum *reddere*, de quo loquitur decisio; hoc enim facilius impropriatur, & accipitur pro *soluere*, quàm verbum *restituere*, vt benè declarant *Federic. de Senis cons.* 18. *num.* 6., *Rodulph. de Vsur. quæst.* 6. *num.* 33., Tùm quia cum nullum præexistat debitum, quæstio non est an potiùs debeatur species, vel quantitas, vt in casu *decis. Arguell.* (vltra alias facti circumstantias ibidem perpensas) quibus in terminis admittitur impropriatio verbi *restituere*, præsertim si agatur de substinenda aliqua dispositione, vel actu per ea, quæ in specie perpendunt *Pangal. in l. si quis maior ff. de Transact. num.* 49., *Aretin. lib.* 4. *instit. de Interdict.* §. *summa diuisio num.* 10., *ibidemque Oinotomus num.* 72. Sed agitur de inducenda obligatione, & grauanda Reuerenda Camera Apostolica ad restituendum quod non accepit, propterea si verba impropriantur, ne sequatur absurdum, vt quis teneatur soluere vltra quod debet *Mantic. de Tacit. lib.* 4. *tit.* 4. *num.* 81. & *tit.* 7. *num.* 17. multò magis retinere debent propriam significationem, quando, vt hic, quis teneretur restituere, quod non accepit *Mantic. de Tacit. lib.* 2. *tit.* 13. *num.* 1.

Ex facto penitus elidit fundamentum, Collegio siquidem Secretariorum non nomine proprio fuit iniunctum onus restituendi scuta 5500. Cardinali Mediceo, sed vice, & nomine Summi Pontificis, qui cum re vera teneretur eidem Cardinali ad restituenda dicta scuta 5500., Vel dici non potest expressisse verbum restituere in impropria significatione, sed propria, quia actus tribuitur 11 mandanti, non exequenti, solùmque attenditur persona, cuius nomine geritur ad *Text. in l. item eorum* §. *si Decuriones ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine*, & *l. fideiussor ff. de legat.* 3., *Valensuel. cons.* 155.*n.*22., & 27. Et in indiuiduo, quod 12 verbum *restituere* sumatur in propria significatione, quod actus expletur nomine eius, in quem propriè verificaretur verbum *restituere*, affirmat *Gloss. in* §. *summa diuisio Instit. de Interdictis*, ibi *Potes dicere, quod propriè dicitur hoc verbum restituere, habito respectu ad personam defuncti, qui res ipsas possedit; Et hæres censetur eadem persona cum persona defuncti*.

Vel quatenus verbum *restituere* ibidem fuerit prolatum in impropria significatione, attamen cum B. Pontifex addiderit illa verba *pro Nobis*, & *nomine nostro*, potiùs elicitur. Argumentum, quod in omnibus alijs partibus Constitutionis, quibus nil addidit, quando expressit verbum *restituere*, hoc protulerit in propria significatione, vulgata *l. vnica* §. *sin autem deficientis C. de caduc. tollend.*

Porrò quoquo modo dicta verba fuissent prolata in prima parte Constitutionis, in qua proceditur per viam contractus, non inde inferri posset ad alteram, magisque remotam, in qua proceditur 13 per viam gratiæ, cum materia sit differens, & strictior fiat interpretatio in priuilegijs, quàm in contractibus *Crot. in l. omnes populi sub num.* 231. *ff. de iustit.*

flit., *& Iur.*, *Gallia de verb. signific. lib.* 8, *cap.* 25. *num.* 18.

Non subsistere visum est alterum, quod cum B. Pontifex sciret Officia esse 14 venalia, & resignabilia, eorumque pretium posse augeri (quippe dedit facultatem Collegio Secretariorum vendendi Secretariatum primò vacaturum pretio reperibili in maiori quantitate) mox considerando casum suppressionis eiusdem Collegij, per illa verba directa ad Secretarios, *Quod Collegium supprimi non possit, nisi prius restitutis Secretarijs tunc viuentibus pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, & habuisse constiterit*, declarauerit, quod Reuerenda Camera teneretur soluere Secretarijs viuentibus totum id, quod ab ipsis fuisset erogatum pro obtinendo officio, sin minus dicta verba verificari non possent.

Siquidem ex scientia Beati Pontificis officia in posterum vacatura posse recipere augumentum pretij, quando verè respectu Officialium hæc fuissent in commercio, atque venalia (quod secus est, cum facultas resignandi non impor-15 tet facultatem vendendi *Cabed. decis.* 24. *num.* 8. *lib.* 2. *Marin. ad Reuerter. decis.* 225. *in fin.*, *Mastrill. de Magistr. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 56.) potiùs contraria eliceretur præsumptio, quod B. Pontifex noluerit in generali suppressione præiudicare iuribus Reuerendæ Cameræ Apostolicæ, ipsam grauando ad restituendum quod non accepit, *Rot. decis.* 666. *num.* 8. *par.* 2., *& decis.* 496. *num.* 6., *& decis.* 417. *num.* 3. *par.* 12. *recent.*

Quod verò attinet ad verba prolata à Pontifice, considerando casum generalis suppressionis, hæc vtique non suadent dictum onus fuisse iniunctum Reuerendæ Cameræ Apostolicæ.

Tùm quia non videntur directa ad Secretarios, vt supponit *decisio*, quippe fuerunt impersonaliter prolata ibi: *Collegium supprimi non possit, nisi prius restitutis Secretarijs &c.*, propterea eum reducenda sint ad certitudinem, & persona-16 litatem, iuxta subiectam materiam, referendaque sint ad eum, cui magis congruunt ex natura rei gestę *Bald. consi.* 330. *num.* 2. *vers. item verba lib.* 3., *Rota decis.* 414. *num.* 13. *par.* 12. *recentior.* tanquam obligatoria, non nisi ad Reuerendam Cameram, cui fuit iniuncta obligatio restitutionis, referri posse videntur *Mellin. decis.* 256. *num.* 2., Potissimum attenta proprietate verbi *restituere*, quod potius 17 refertur ad personam restituere debentem, quàm cui est facienda restitutio, vt ex *Text. in §. summa diuisio*, *institut. de interdict. benè declarant ibidem Balduin. num.* 11., *Misinger. num.* 12., *& Arprect. num.* 23.

Et cessat omne dubium, attentis verbis antecedentibus, *Collegium supprimi, vel extingui non possit*, quæ cum referantur ad Cameram, seù Pontificem pro tempore, quo Collegium supprimere poterat, ita & per consequens subsequentia *nisi prius restitutis*, tanquam onus, quod antea erat implendum à Pontifice supprimere volente. Atque expressio Secretariorum tunc viuentium 18 eum pronomine *eos*, tanquam facta ad denotandas personas, quibus facienda erat restitutio, prædictis etiam omnibus circumscriptis, nullatenus personalitatem important, ex iuribus, & fundamentis adductis per *Thesaur. quæst. vltima num.* 7. *lib.* 2., *Merlin. decis.* 353. *num.* 21. multoque minus in cotingenti altera accedente ratione designationis personarum, quibus facienda erat restitutio, ad denotandam scilicet differentiam restitutionis scutorum 62400., conuentæ in Bulla Summi Pontificis, qua attenta, restitutio facienda erat Collegio, tanquam vnam personam repræsentanti, non singulis Secretarijs.

Tùm quia, & quatenus re vera dicta verba fuissent directa ad Secretarios, attamen ex verbis subsequentibus *pro quibus emisse, aut habuisse constiterit*, elicitur quod Camera non fuisset obligata, nisi ad restituendum quod fuit ipsi, vel Datariæ solutum. Siquidem officia, quæ ex iam dictis non sunt in commer-19 cio, siuè obtineantur per vacationem in casu mortis, siuè per resignationem, non dicuntur emi, vel haberi à resignante, sed à solo Principe *Gloss. in leg. legatus in verbo abdicare*, *ibidemque Bartol. ff. de offic. præsidis*, *Medic. cons.* 179. *num.* 19. *in fin.*, *Larrea allegat.* 119. *de officior. venditione num.* 4., *Mastrill. de magistr. lib.* 1. *cap.*

cap.24. num.11., Apont. decis.28. num.17. Roccus de officijs, eorumque regim. rub.18. num. 47.

Atque ex prædictis corruit etiam 20 æquiuoca ponderatio verbi *habuisse*, quod tanquam discretiuè positum ad verbum *emisse*, designet acquisitiones officij, etiam à resignantibus factas.

Vel quia verba *emisse*, & *habuisse* fuerunt posita pro synonimis, vt benè ponderauit in facto R. P. D. Cameræ Commissarius.

Vel quia cum de eo tempore duo officia possiderentur titulo oneroso, & correspectiuo à duobus locis Pijs, quibus, cum propriè non conueniret verbum *emisse*, fuit expressum verbum *habuisse* compatibiliter cum alijs verbis Constitutionis.

Porrò cum respiciant acquisitionem faciendam à Camera, non à resignantibus, à quibus resignatarij, vt dictum est, Officia non dicuntur habere, semper verum erit non esse restituendum, nisi quod Camera accepit, à qua resignatarij officia habere dicuntur. Et cum Sanctissimus Dominus Noster Innocentius Vndecimus mandauerit Reuerendæ Cameræ Apostolicæ restitutionem dictis olim DD. Secretarijs, totiusque pecuniæ ab ipsis, seù à resignantibus (in quorum locum fuerunt subrogati) Reu. Cameræ, & Datariæ solutæ, plenè satisfactum est etiam alijs verbis Pianæ Constitutionis *integrè, & sine diminutione*, 21 vtpotè quæ quamuis generalia, declarationem, & determinationem recipiunt à verbis *emisse ad Text. in l. si vno in princip. ff. locati, Alex. cons. 40. num. 3. lib. 4., Ramon. cons. 48. num. 11. Cyriac. controuer. 62. num. 18., Ludouic. decis. 90. num. 14., & decis. 511. num. 23.*

Nec subsistit replicatio, quod cum officia, etiam per resignationem habeantur à Principe, ipsi quoque pretium videa-22 tur solutum, & breui manu traditum resignantibus, præsertim attento assensu præstito resignationi, qui vim habet nouæ concessionis vno actu occultato *Rouit. cons. 104. lib. 2. num. 11., Lanar. cons. 8. num. 14.*

Licet etiam resignatio officij non valeat absque assensu Principis, à quo Resignatarij habere dicuntur, attamen assensus importat quidem validitatem actus, quodque in vacatione officij sit attendenda vita personæ, in quam facta est resignatio, in alijs tamen assensus nullum Principi affert præiudicium, vt habemus in resignationibus locorum Montium, quæ cum sint de regalibus Principis, nec sint in commercio, absque eius assensu, præstari tamen solito resignationem petentibus, per quam efformatur nouum ius ad fauorem resignatarij, qui immediatè dicitur habere à Principe, non à resignante *R. P. D. de Luca de Regal. disc. 29. num. 6., Rot. in Rom. locorum Montium, Lunæ 28. Iunij 1671. coram R. P. D. Taia*; Nihilo-23 minus Princeps in suppressione locorum Montium non tenetur resignatarijs, nisi ad restituendum id, quod accepit, tametsi resignatarius plus dederit resignanti ex *Azor., Figliucc., Gibal. de Vsur., de Lug., alijsque adductis §. Et in terminis*. Nec inter alterutrum casum assignari valet differentia, quòd officia vacent ad fauorem Principis, secus autem loca Montium, quoniam quoad actum resignationis, de quo quæritur, ne dum sumus in identitate rationis, sed etiam casus, & in terminis locorum Montium vacabilium, seù temporalium loquuntur *Figliucc. de Lug., Giballin., Azor. locis citatis*. Et in indiuiduo, 24 quod pecunia soluta resignanti à resignatario non sit pretium officij, sed remuneratio quædam, seù adimplementum innominati contractus optimè *Ferdinand. de Brancia inter consilia diuers. Marin. alleg. 66. num. 9., & 18. vers. quid ergo erit ista pecunia*.

Et confirmatur, quia in supplicatio-25 nibus resignationum nulla fit mentio pretij, secus autem in illis, quibus petitur officium vacatum per mortem Officialis, seù Secretarij.

Postremò non obstat quod inane, & elusorium redderetur priuilegium *Beati Pij Quinti*, quod dici non debet *Oldrad. de litteris Principum cap. 11. num. 32.* si Dominis olim Secretarijs non esset restituendum, quod fuit solutum resignantibus, quippe attenta sola *Constitutione Innocentij Octaui* in casu suppressionis

sionis erat restituendum totum id, quod fuit Cameræ solutum ex *Fagnan. in cap. Epistolæ de Probat. num. 9., & seqq.*

Vel quia verum non est, seclusa *Piana Constitutione*, pretium fuisse integraliter restituendum Secretarijs, cum contrariam habeamus conuentionem, initam cum *Summo Pontifice Innocentio Octauo*, cui quidem conuentioni non obstare videntur deducta per *Fagnan. loco citato*, quoniam quidquid sit de veritate dictæ Conclusionis, in casibus, quibus Princeps contrahit cum Officialibus tamquam singulis, celebrando quasi tot de nouo contractus, quot sunt personæ, quibus venduntur officia, cum oppositum in fortioribus terminis tueatur *de Lug. disp. 25. sect. 11. §. Vnico num. 200.* vtique non procedere videtur; quando, vt hic *Summus Pontifex* contraxit cum Officialibus, tanquam repræsentantibus vnum Corpus, seù vnam Personam, cui in actu suppressionis promisit restituere tantumdem, hoc enim casu cum aliud sit Corpus Collegij, quod numquam moritur, licèt moriantur, atque mutentur personæ Collegij *l. proponebatur ff. de Iudicijs, Ramon. cons. 37. num. 164.*; Aliud singuli de Collegio *Surd. cons. 28. num. 2., & cons. 447. num. 30. R. P. D. de Luca de emphyt. disc. 12. num. 4., & disc. 77. num. 7. Rot. coram Merlin. decis. 632. n. 7.* Et quod debetur Collegio, non debeatur singulis *l. sicut §. si quid ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine, Solorsan. de Iur. Indiar. lib. 2. cap. 31. num. 34.* Non tenebatur Reuerenda Cameră Apostolica, nisi ad id, quod acceperat à Collegio, cum quo contractus fuit gestus, & de reuocatione, seù suppressione conuentum, restituta summa scutorum 62400. accepta. Velut è contra probabiliter fuisset obligata ad restitutionem eiusdem summæ scutorum 62400. dicto Collegio, licèt de tempore suppressionis numerus Officialium in maiori parte decreuisset, vt loquentes in proximis terminis de quodam Monte Neapolitano affirmant *Giball. de Vsur. cap. 7. art. 3. consect. 4., de Lug. disp. 25. sect. 11. num. 201. in fin.*

Vel quia etiam supposita veritate *Iura diuersa*.

conclusionis Fagnani, quodque versaremur in terminis, quibus loquitur, contractus scilicet celebrati cum singularibus personis, non indè clusoria redderentur verba *Pianæ Constitutionis*, multa enim operarentur, licet sufficeret quid minimum *glos. in l. 1. C. de raptu Virginum, Casanatt. cons. 4. num. 276.* Primo scilicet maiorem subsistentiam Priuilegiorum dicti Collegij, licet enim confirmatio non ampliet confirmatum, dat tamen robur, maioremque auctoritatem confirmato, *glos. in cap. quia diuersitatem verbo forma communi de constitutione prabend. Decian. cons. 18. nu. 288. lib. 1., Solorzan. de Iur. Indiar. lib. 2. cap. 26. num. 25. tom. 2. Rot. decis. 58. num. 1. par. 6. recent.*, quod etiam expressè declarauit *Beatus Pontifex*, ibi *vtque ea, quæ per eumdem Innocentium Octauum &c. eo firmius subsistant, quod sæpius fuerint Apostolica Auctoritate munita*. Secundo operaretur derogationem Priuilegio Fisci non soluendi, nisi cum potest, ex congest. per *Capyc. Galeott. responsf. fiscal. 23. num. 78.* quia fuit expressè declaratum, Collegium supprimi non posse, nisi restitutis prius pecunijs Secretarijs. Tertio demum (omissis alijs) pro declaratione huius Articuli, de quò poterat disputari, num scilicet in casu suppressionis restituenda essent sola scuta 62400. à Collegio Secretariorum accepta, vel potius quod à singulis Secretarijs fuit solutum Reuerendæ Cameræ Apostolicæ in Officij acquisitione. Quæ quidem declaratio de per se sufficeret, ne verba Constitutionis dicerentur elusoria *l. quæ dubitationis ff. de reg. iur. Mantic. de tacit. lib. 6. tit. 6. num. 3. Rot. decis. 490. num. 8. par. 4. diuers. Otthobon. decis. 244. num. 24.*, maximè quia attenta dicta declaratione, restitutio quæ anteà debebatur ex interpretatione legis fuisset debita ex contractu, quæ longè differunt inter se.

Atque in hanc sententiam eò procliuius descendimus, attenta *mente B. Pij Quinti*, qui numquam præsumendum est voluisse derogare Iuribus Cameræ, eam grauando ad restituendum id, quod non tenebatur, *Griuel. decis. 82. num. 21. Rot. dicta decis. 666. num. 8. par.*

par. 2. recent., & *decis.* 414. *num.* 3. *par.* 12. *recent.* Præsertim nulla facta derogatione *regulæ Cancellariæ de Iure quæsito non tollendo*, & pluribus Constitutionibus Summorum Pontificum, derogatorijs huiusmodi donationum.

Et augetur præsumptio in casu nostro, *quò Beatus Pontifex*, noluit Reuerendam Cameram teneri restituere Secretarijs vltra summam acceptam scut. 5500. solutam Cardinali Mediceo, in euentum, quo successores Pontifices ratam non habuissent dationem in solutum Officij primo vacaturi, factam dicto Collegio, atque ideo si noluit in dicto casu particulari Reuerendam Cameram subire damnum restitutionis, vltra dicta scuta 5500., multo minus dicendum est hoc voluisse in casu generalis suppressionis totius Collegij.

Prædictis accedant, quando versaremur in dubio (quod non credimus) tùm obseruantia ne dùm Galliæ, Hispaniæ, & huius Ciuitatis Florentiæ, restituendi in suppressione Officiorum, seù locorum Montium solum id, quod fuit Principi, seù fisco solutum, quæ sufficeret, cum ex obseruantia, quæ viget in alijs locis vicinis ad similia iudicetur, *Cap. super de censibus*, *Ludouic. concl.* 29. *num.* 69., *Vessemberg. cons.* 95. *num.* 23. *Misinger. cons.* 1. *num.* 14. *Boer. decis.* 265.; Verùm etiam Romæ, cum circumscriptis paucis casibus, ex speciali munificentia Summorum Pontificum in suppressione declarata, semper fuerit restitutum solum id, quod fuit Cameræ, vel Datariæ solutum, vt probarunt RR.PP. DD. scribentes pro dicta Camera Apost.

34

Tùm fauor fisci, pro quo semper in dubio est pronunciandum, quando, vt hic, agitur de damno vitando, *Matth. silan. singular.* 15., *Raudens. de Analog. cas.* 33. *num.* 212. *Valensuel. cons.* 100., *num.* 101., *Fontanel. decis.* 254. *num.* 17. multòque magis in contingenti, quo cum Sanctissimus Dominus Noster suppresserit Collegium Secretariorum Apostolicorum, per legem vniuersalem, ob publicam vtilitatem, si Reu. Cameræ teneretur vltra acceptum, nil prodesset suppressio, quippè vtilitas compensaretur cum damno, vt in fortioribus terminis contra donatarios, scilicet ex causa remunerationis, firmant in specie *Regens Constantius lib.* 12. *num.* 118., *Rochus de Officijs*, *eorumque regim. rubr.* 10. *de milit. stipend. num.* 125., immò nequè hoc casu Principem teneri ad restitutionem pretij, quod accepit in venditione officij testantur, *Alex. cons.* 101. *num.* 7. *lib.* 1., *Valensuel. cons.* 99. *num.* 35., & 37. *lib.* 1., *del Bene de Parlament. dubit.* 4. *sect.* 3. *num.* 26. §. *respectu*, *Bellucc. in specul. Principis rub.* 46. *num.* 3., *Afflict. decis.* 361., *Aliique latè adducti à RR. PP. DD. pro Reuerenda Camera Apostolica scribentibus.*

37

Et ita concordi voto, ingenuè, & pro veritate sentimus infrascripti Rotæ Florentinæ Auditores. Salua &c.

Florentiæ 16. Februarij 1680.

Camillus Finetti Prætor, & Relator.
Ioannes Argentius Rotæ Aud.
Ioseph Vrceolus Rotæ Aud.
Cosmus Farsettus Rotæ Aud.
Flaminius Palma Rotæ Aud.
Petrus de Angelis Rotæ Aud.

ROMANA

NVM. XI.

Votum, seù Responsum Rotæ Senensis.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Confirmatio non alterat substantiam confirmati; Vt inducatur noua concessio, opus est verbis indiuidualibus; Verba generalia non continent insolita, & incogitata. In stipulatione deducta verificantur in verisimilibus, non autem in iniquis, & iniustissimis. Concessio quando, & quomodò restringenda.

SVMMARIVM.

1 *Ex proemio apparet causa finalis, quæ demonstrat intentionem concedentis.*
2 *Confirmatio restringitur ad priuilegia concessa, noua autem non inducit.*
3 *Nunquam trahitur extra concessa.*
4 *Non alterat substantiam confirmati, sed illam tantummodo roborat.*
5 *Quoties verba possunt referri ad priuilegia concessa, non trahuntur ad noua tribuenda.*
6 *Verba* denuò, ac perpetuò statuimus *important nouam concessionem.*
7 *Dummodo tamen aliæ demonstrationes, & inditia concurrant.*
8 *Verba confirmationis tribuunt robur Indultis confirmatis.*
9 *Opus est indiuidualibus, & specialibus verbis, vt censeatur inductum nouum priuilegium in præiudicium Cameræ.*
10 *Verba non important præiudicium concedentis, quoties ad aliud referri possunt. Iura diuersa.*
11 *Verba semper accipi debent, retento eodem themate dispositionis.*
12 *Generalitas verborum priuilegij non extenditur ad ea, quæ sine maxima difficultate concedi non solent.*
13 *Maximè si sint insolita, & retorqueantur in concedentis præiudicium.*
14 *Non continent quæ sunt contra, vel præter voluntatem concedentis.*
15 *Verba sunt improprianda, si important sensum contrarium menti disponentis.*
16 *Clausula* quorum tenores *operatur, quod non possit opponi subreptio.*
17 *Idem operatur clausula* sublata.
18 *Priuilegia in concessione habent insitam clausulam* rebus sic stantibus, & in eodem statu permanentibus, quo erant in tempore concessionis.
19 *Priuilegium in eo, in quo euadit iniustum, non est obseruandum.*
20 *Seruitus, quæ incepit esse damnosa, quæ in concessione non erat talis, redditur inefficax.*
21 *Lex, quæ capit esse iniusta, efficaciam amittit.*
22 *Priuilegium aliàs validum, si fit iniustum potest à Principe auferri in totum, vel moderari.*
23 *Si continet modum, quo lædatur publica vtilitas, annullatur.*
24 *Priuilegium non valet, quando Camera est ingenti ære alieno grauata.*
25 *Clausula* rebus sic stantibus *non operatur, quando contrahentes cogitare potuerunt de alteratione ipsius rei.*
26 *Verba* tunc viuentibus *idem important, ac verba* tunc existentibus.
27 *Mentio facta in contractu de excogitatis, & incogitatis verificatur in mutatione honesta, & verisimili, non autem in iniqua, iniustissima, & inuerisimili.*
28 *Priuilegia non sunt latè interpretanda, quando maximum præiudicium ex eis resultat Cameræ, & publicæ vtilitati.*

29 *Priuilegium cessat cessante causa.*
30 *Causa concessionis declarat mentem concedentis.*
31 *Aperit intelligentiam comprahensionis priuilegij concessi.*
32 *Iustificat concessionem ipsam.*
33 *Concessio restringenda est, quando tendit in perniciem Cameræ.*
34 *Nullum verbum est tàm generale, quod non recipiat interpretationem à debitis circumstantijs.*
35 *Verba recipiunt conditiones à iure inductas.*
36 *Nouatio nunquam præsumitur, sed posterior promissio conformanda, & regulanda est cum originali obligatione.*

QVM meliora sint motiua facti, quàm iuris, hinc duobus in facto suppositis; Primò videlicèt, quod aucto per Innocentium Octauum fœlicis. record. Pontificem Maximum Collegio Secretariorum Apostolicorum, quod primitus institutum fuerat ex sex tantùm Secretarijs, vsque ad triginta in totum, nec non pluribus priuilegijs decorato, & emolumentis cumulato, de quibus in Bulla anni 1581., seù &c. ibidem inter alia in §. *Cæterum quoniam* hoc vnum sancitum, ac ordinatum legitur, quod in casu suppressionis, aut extinctionis dictorum Officiorum, teneatur, & obligata sit Camera Apostolica restituere dictis Secretarijs scuta sexaginta duo millia, quæ in tot aureis numeratis ab ipso Collegio, seù Secretarijs re vera recepit.

Secundò, quòd tempore, seù anno 1571. de mense Maij, quo Beatus Pius Quintus volens ijsdem fauoribus, indultis, & gratijs, à prædecessoribus Pontificibus iam concessis, dictum Collegium prosequi, Motum proprium, de cuius interpretatione est controuersia, promulgauit. Pretium, quo per Cameram vendebantur, siue recuperabantur à Secretarijs tunc possessoribus prædicta officia, ad excessiuam, seù exorbitantem summam non peruenerat, ad quam hodiè rassignantes dicta officia ascendere fecerunt, idest ad scuta viginti millia, & vltra; sed non excedebat valorem scutorum quinque millium, quingentorum. Proùt ex ipsa Piana Constitutione constat venditum fuisse per eumdem Beatum Pontificem vnum ex dictis Officijs Cardinali Ferdinando Medicæo, pro quo etiam pretio, siue simili, tribuitur facultas Collegio, vel Secretarijs vendendi primum officium vacaturum, ad sui reimbursationem, proùt fusius in dicto Motu proprio part. 1. habetur.

Duobus istis ergo, vti dictum est, in facto suppositis, atque firmatis, infirmum vtique, ac debile redditur vnicum illud motiuum, super quo innititur Rota, fundatum in generalitate, ac proprietate verborum contentorum in secunda parte Constitutionis Pianæ, *vers. Volentes, &c.* Cæteris ommissis vti leuioribus, ac plenissimè resolutis, & confutatis. non minus egregiè, quàm doctè de more à R. P. D. de Luca, in elaboratissima sua consultatione in præsenti causa, Typis ædita, super quibus verba facere denuò, superuacaneum duximus.

Quoniam Beati Pij intentio in secunda parte dicti Motus proprij fuit solùm confirmandi, seù innouandi priuilegia, indulta, & fauores à præcedentibus Pontificibus Secretariorum Collegio iam concessa, non autem de nouo vlla inducendi, aut concedendi; Quemadmodùm ex proemialibus verbis dicti Motus proprij, in secunda parte clarè constat ibi - *Vt ea, quæ per eumdem Innocentium Octauum, Leonem, Clementem, & alios Romanos Pontifices ijsdem Secretarijs, & Collegio concessa fuere, eò firmiùs subsistant, quo sæpiùs fuerint Apostolica auctoritate munita, ideò singulas &c.* Ex quibus apparet causa finalis, seù ratio, quæ aperit mentem, & demonstrat intentionem concedentis se restringentis ad indulta iam concessa, secus ad noua tribuenda, aut inducenda; Sicuti in terminis similium verborum, vel clausularum firmauit, *Rota in recent. par. 1. decis. 666. num. 8. in fin., & decis. 569. num. 4., & seqq. par. 2.*; Quoniam cum Piani Motus verba non contineant concessionem expressam, sed solam confirmatio-

2 mationem, indè sequitur, vt ad alia priuilegia referri non possint, quæ iam ad antea concessa, ob ea corroboranda, & validitate munienda, casu quo fortè posset ambigi, an validè concessa fuerint huiusmodi priuilegia, neque id enim est naturale, ac proprium motus, & effectus ipsius confirmationis, iuxta ea, quæ affirmantur *in d. decis. 569. n. 2. & seqq.*; Vbi tanquam quid longè diuersum consideratur noua priuilogia indu-3 cere, & iam concessa confirmare, quia confirmatio nunquam trahitur extra concessa, *Rota coram Bich. dec. 229. nu. 17., & decis. 629. num. 35.*; Nec con-4 firmati substantiam alterat, sed eius defectus tantummodò supplet, idem 5 *Bich. decis. 91. num. 9.*; Et id omni carer hæsitatione, quoties verba Motus possunt congruè referri priuilegijs antea concessis, *Rot. par. 6. recent. decis. 157. num. 10.*; Quemadmodum in præsenti casu contingit, in quo verba *Volentes, & statuentes &c.* referuntur ad confirmationem, seù corroborationem priuilegij iam inductam, & ordinatam fauore Secretariorum, in casu reuocationis dictorum Officiorum à Pontifice Innocentio Octauo in dicta Bulla continente ampliationem dicti Collegij, insita inter alias eiusdem Pontificis in Bullario *tom. 2. num. 12. §. 23.*, cuius tenor est huiusmodi, scilicet, quod non possir extingui, aut supprimi dictum Collegium, nisi restirutis integris scutis sexaginra duo millibus numeratis, & receptis à Camera Apostolica, sicuti clarè disponitur in allegato Motu Piano in principio cap. 2. ibi - *Vtique ea per Innocentium Octauum &c.* Ponderanrur etiam ad excludendam quamliber nouam concessionem verba *Volentes &c.* quibus non solet vti Pontifex in nouis concedendis largitionibus, sed diuersis 6 huiusmodi, scilicet tenoris, *denuò, ac perpetuò statuimus, Rot. decis. 84. num. 6. par. 1. recent.*, quæ in dicto Motu proprio non legunrur, nec adsunt, quinetiamsi adessent, ex se solis, non possent 7 nouum priuilegium inducere, quoties aliæ demonstrationes, & inditia clarè animum Pontificis exhibentia non concurrerent, prout obseruat *Rota coram Bichio decis. 517. num. 10.*, & in terminis, in quibus agitur de confirmarione, 8 veluti in dicto Motu Piano, verba intelligunrur tribuere validitatem ijs indultis, sed nullirer à Pontificibus antecessoribus concessis, vt explicat *Rot. par. 2. recent. decis. 513. num. 6.*; Quam-9 obrem ob euitandam relationem ad iam concessa indulta, necessum erat Pontifici specialibus, & indiuidualibus verbis dictum nouum priuilegium concedere, præsertim cum agatur de Cameræ Apostolicæ præiudicio, *Rota decis. 569. num. 6. vers. Multò magis, & num. 7. par. 2. recent., & decis. 666. par. 1. num. 9.*, in quibus duabus decisionibus, & idem 10 resoluitur, vbi agitur de excludendo præiudicio concedentis, quoties ad aliud dicta verba referri possunt, *Cyriac. controuers. 284. num. 88., Barz. decis. 170. num. 21.*

Nec difficultatem inferunt verba Piani Motus, quæ licet iuxtà eorum generalitatem, & proprietatem nouam legem, seù priuilegium inducere, & creare videanrur, secundum intellectum, sensum, & interpretationem eisdem traditam à *Rota in dicta sua decis.*

Nam præterquamquod verba semper 11 accipi debent retento eodem temate confirmationis, vt per Rotam *coram Dunozet. Iun. decis. 748. num. 57.*; Aduertendum est generalitatem verborum priuilegij nunquam operari, vt ipsum priuilegium extendatur ad ea, quæ 12 de raro, & sine maxima difficultate solent concedi, *Rota decis. 84. par. 1. rec. num. 7.*, quæ loquitur in terminis largitionum, & donationum exuberantium; 13 Præsertim si sint insolita, & in maximum ipsius Principis concedentis præiudicium retorqueantur, iuxtà doctrinam *Osasc. decis. 39. num. 14.*, ac pro-14 pterea dicta priuilegia nunquam continere valent ea, quæ sunt contra, & præter voluntatem elargientis, *Andreol. controu. 212. num. 44.*; Quod absurdum eueniret in præsenri casu, quo Camera Apostolica adstringeretur ad exsoluendum, & exbursandum quaduplum eius, quod reuera accepit, vr notat *Bich. decis. 521. num. 12.*; Quin immò, & iure qui-15 dem subiecta materia suadet, vt vis inferatur

feratur verbis, ac improprientur, ne sensum contrarium menti proferentis inducant, *Merend. contr. Iur. lib.* 22. *cap.* 27. *num.* 7.

Nec in contrarium vrgent clausulæ 16 appositæ in dicto Piano Motu, *quorum tenores &c.* quoniam istæ intelliguntur appositæ ex stylo, nec quidquam aliud operantur, nisi quod opponi non valeat subreptio, *Rot. par.* 2. *recent. decis.* 569. *num.* 8., quo in sensu pariter accipienda 17 est clausula *sublata*, *&c.* cum per ipsam non auferatur facultas Iudici cognoscendi super comprehensione, necne, *Rot. dict. decis.* 569. *num.* 9.

Prætereà dato, sed numquam tamen concesso, quod Beatus Pius Quintus Pontifex voluerit in dicto suo Motu proprio vigore illorum verborum *statuentes*, *&c.*, quæ adeò clara, & generalia prædicantur, nouam largitionem, aut priuilegium inducere, itaùt adstringeretur Camera Apostolica restituere, & exbursare omne impensum factum à Secretarijs, occasione consecutionis dictorum officiorum, tàm respectu Cameræ, quàm respectu resignantium.

Nihilominus dicta verba, etsi generalia, important restitutionem eius pecuniæ, quæ eo tempore, quo facta fuit concessio, fuisset impensa à Secretarijs, tunc possessoribus dictorum officiorum ob eadem assequenda à Camera, aut à rassignantibus solùm, non autem præfata verba extendi possunt, nec debent ad pecuniam expensam ex post ab eorum successoribus in rassignationibus postea secutis, propter vulgatissimam iuris regulam, quod priuilegia in concessione insitam habent clausulam *rebus sic stantibus, & in eodem statu permanentibus, quo erant tempore concessionis per Text. in l. eum qui ff. de solut. Et cap. suggestum de decimis, Ias. in l. quod seruus ff. de condit. caus. dat.*; Quamobrem cum ibidem contigerit temporis progressu pretium, & valorem dictorum officiorum, adauctum vrgente necessitate, aut alio voluntario casu, peruentum ad exuberantiam maximam quadrupli eius, quod erant in pretio, & valore dicta officia tempore concessionis, inde resultat iniquitas aduersus concessionem, 19 aut priuilegium; Ac per consequens iniustitia, quæ operatur, vt in eo, quod excedit iustum valorem, ipsum priuilegium nullatenus attendi valere, ac obseruari debeat, *Text. est in l. ex facto*; & ibi *Alex. ff. de vulgar., & pupill. egregiè Francisc. de Ponte de potest. Proreg. tit.* 5. *de taxis*, *& extraordinar. num.* 31., *& seqq. Solorzan. de Iur. Indiar. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 22. *num.* 52., *&* 54., *& seqq.* Mirabiliter pluribus textibus Canonicis, & Canonistarum auctoritatibus huiusmodi sententiam sequens, & confir-20 mans; Et in terminis concessæ seruitutis, si effluxo tempore ceperit esse damnosa, quæ tempore concessionis non erat talis, redditur inefficax, dixit *Taxon. ad pragm. Regni de antifat. vers. Tertiò, obseruat.* 4. *num.* 261.; Et in 21 propinquioribus terminis legis, scilicèt, quæ si cæperit esse iniusta, seu per aliquod accidens ad iniquitatem vergat legis vim, ac efficaciam amittat, firmauit Valdaur. *obseru. Illustr. cap.* 2. *num.* 62., *& seqq. par.* 1.; *Pellicion. Illustr. quæst. quæst.* 21. *cap.* 10. *vers. in foro autem extendi*, quin immò in tali casu, etiamsi 22 priuilegium esset validum, poterit Princeps illud in totum auferre, moderari, aut temperare, *Rouit. in pragm. reg.* 1. *de priuil. vniuers. num.* 9., *&* 11.; *Idem Solorz. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 40., *&* 73.

Nec diuersimodè potest intelligi con-23 cessum priuilegium huiusmodi in sensu Iuris (quando verè fuisset concessum,) sicuti in puncto firmat l. C. *in l.* 2. *in fin. C. de priuileg. Scolar. lib.* 12.; vbi Imperator mandat, *ne sub prætextu concessi priuilegij flagitionem crescat auctoritas, vel publica vacillet vtilitas &c.* quasi fuisset dictum, ne sub prætextu priuilegij, auctoritas crescat pretium augendi dictorum officiorum, quod sonat in flagitium, dum vacillare facit vtilitatem publicam, & Cameram defraudat Apostolicam; Quo super Text. omnes scribentes concordant, priuilegium numquam posse continere modum, quo lædatur publica vtilitas, seu concedatur facultas Priuilegiatis, quid faciendi contra publicum bonum, prout contingeret præuio augumento excessiuo pretij dicto-

dictorum Officiorum maximo cum detrimento Cameræ Apostolicæ, & Pontificatus ipsius Pontificis concedentis; Quæ vtique doctrina multum facit ad rem, & inseruit pro causæ huius decisione, ad cuius corroborationem etiam 24 addi potest *Text. in cap. 1. de feud. cogn.* vbi Præpositus ait priuilegium non valere, nec attendi, quando Camera Apostolica est in necessitate constituta, & ingenti ære alieno oppressa, siue grauata, doctè in istis terminis loquitur dictus Franciscus de Pont. *de potest. Proreg. tit. 5. de Taxis num. final.*; *necnon Solorz. loco supra citato* omninò videndus cum *Cyriac. controu. 310. num. 61. 68., & 84. cum seqq.*

Nec valet dicere, quod concessio præsentis priuilegij facta sit Secretarijs possidentibus Officia tempore suppressionis, ac propterea mens, & intentio Beati Pontificis concedentis fuerit indultum concedere ad tempus longè remotum, quo de facili poterat dari augumentum prætij dictorum Officiorum, ideoque etiam cesset, nec attendatur 25 clausula *rebus sic stantibus*, quæ non operatur, quando contrahentes potuerint cogitare de futuro augumento, & alteratione ipsius rei, nam hæc clausula semper cessat, vbicumque agatur de re, quæ secundum sui subiectam materiam augumentum, seù diminutionem recipiat, iuxta DD., quos allegat *Barbos. var. tract.* super clausula *rebus sic stantibus*; Quoniam semper illud obest obstaculum consistens in iniquitate,& exuberantia pretij, causatum ex temporis progressu, fomento, & auiditate Secretariorum, qui Priuilegium cessare fecerunt eodem abutentes, & sub prætextu Pontificiæ largitionis, redigentes ad excessiuum pretium dicta Officia maximo cum detrimento, ac euidenti pernicie tàm Cameræ Apostolicæ, quàm sanctæ intentionis, & mentis Beati Pij concedentis, ex quo fit vt priuilegij, ac largitionis Pontificiæ facti fuerint incapaces, nec ijsdem prodesse, aut eorum fauore militare debeant, cum non contineant excessum pretij, emanatum occasione ressignationum postea factarum.

Præterea aduertamus oportet in eodem Motu proprio præcipi restitutionem integræ pecuniæ *singulis Secretarijs tunc viuentibus*, non eo solo intuitu, vt huiusmodi priuilegium dirigatur in personas Secretariorum viuentium *tempore suppressionis*, aut reuocationis, sed ad donatandum, quod restitutio pecuniæ facienda est singillatim tantùm illis, qui tunc *viuebant*, non vniuersaliter toti Collegio, illis etiam scilicet, qui tempore suppressionis poterant esse extin-26 cti, & eorum Officia vacantia, & iterum in Cameram redacta, & ideò verba singulis *Secretarijs tunc viuentibus* idem sonant, *ac singulis Secretarijs tunc existentibus in Officio*, & posita fuere ad excludendam restitutionem illorum, qui iàm fato functi fuere, & etiam ne præsumerentur sub priuilegio compræhensi illi Secretarij, qui viuebant tempore promulgationis præfati Motus Piani.

Prædictis etiam adstipulatur, quod licet subiecta materia similium Officiorum vacabilium possit, in genere suo, augumentum, & diminutionem recipere, nihilominus superius considerata clausula *rebus sic stantibus*, remanet in suo robore, quia nunquam excogitari potuit sano iudicio, & recto contrahentium, quod valor, & pretium Officiorum alteraretur, & perueniret ad quantitatem adeò insolitam, & inexcogita-27 bilem penitus, etiam si expressè habita fuisset mentio de excogitatis, & incogitatis,attamen dicta verba nunquam extendi possunt nisi ad mutationem, seù alterationem honestam, & moderatam, ac verisimilem, secus ad iniquam iniustissimam, ac omninò inuerisimilem, vt in nostro casu pluribus doctrinis innixus clarè ostendit *Valdaur. obser. Illustr. tom. 2. obser. 94. num. 21., & seqq. Pelliccion. illustr. quæst. quæst. 21. cap. 10. vers. diligenter hic.*

Et si fortè replicaretur priuilegia la-28 tissimè semper accipienda, & interpetrari debere in fauorem eius, cui concessa fuere contra Principem concedentem, de facili responderi potest restrictionem in nostro casu deduci, & fieri non intuitu concedentis in sui scilicet damnum, siue comodum, sed vrgente neces-

necessitate ob maximum praeiudicium Cameræ, & publici commodi, seù publicæ vtilitatis, quo casu silet decantata superius regula, prout ingeniosè considerat *Solorz. de Iur. Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 27. num. 70.*

Et tandem notissimi Iuris est, quod 29 cessat priuilegium cessante ratione, & causa concessionis eiusdem, *Bich. decis. 394. num. 13.* Verùm ex totius Motus proprij contextu colligitur causa, & ra-30 tio confirmationis, seù nouæ concessionis (si adesset) quod fuerit beneficium mutui scutorum quinque millium quingentorum facti à Collegio Secretariorum ipsi Pontifici, quæ causam, seù beneficium de se modici ponderis existit, & tamen ea est, quæ patefacit, & declarat mentem, ac intentionem concedentis *Rot. decis. 466. num. 1. & decis. 221. num. 2., & decis. 482.* 31 *num. 1. par. 1. recent.*, nec non adaperit intelligentiam comprehensionis priuilegij concessi, *Rot. decis. 181. par. 1.* 32 *recent., & seqq.*, & quę tandem iustificat concessionem ipsam, *Rot. decis. 702. num. 7. dicta par. 1.* ideoque non videtur rationabile Summum Pontificem voluisse remunerare Collegium prædictum retributione, seù recompensatione adeò excessiua, in perniciem euiden-33 tissimam Camerę Apostolicę, ingenti mole æris alieni oppressæ, quo casu semper concessio coarctanda, ac restringenda est, vt in similibus loquitur *Zarat. decis. 67. num. 6., & 10.*, præcipuè cum satis munificentiæ, ac remunerationis vsus fuerit erga dictum Collegium, eidem concedendo facultatem vendendi primum Officium vacaturum, & in proprium vsum conuertendi omnem pecuniam, quæ ex tali venditione perceptunum erat, necnon permittendo vsumfructum reddituum dictorum Officiorum, qui de Iure debebantur Camerę, & longè excedunt sortem mutuatam à Collegio Pontifici, & à quo excessu reddituum factum est maximum, & intollerabile augumentum pretij Officiorum per Rassegnationes, seù reuenditiones postea secutas, & tandem committendo, & mandando restitutionem per Cameram faciendam Collegio pecuniæ sibi numeratæ, dum poterat per Pontificem supprimi Collegium, absque alia restitutione, quod sufficienter propter vtilitates supra concessas, & receptas remanebat compensatum, & satisfactum.

Ex quibus prædictis rationibus, & motiuis satis abundè, & euidenter constat, ac in aperto ponitur, qualis verè fuerit mens, & intentio Beati Pontificis Pij Quinti concedentis, vti videlicet Administratoris Bonorum Cameræ Apostolicæ, nunquam ordinandi, nec iubendi restitutionem integræ pecuniæ à Secretarijs modo viuentibus impensæ, tùm quia ex verbis Motus proprij id non infertur, tùm quia verba quantumcumque generalia, vniuersalia, & gemina-34 ta legis, seù dispositionis, semper restringuntur ex ratione, cum nullum sit tàm vniuersale verbum, quod non recipiat restrictionem ex consideratione de-35 bitarum circumstantiarum, *Andreol. dicta controu. 112. num. 42.*, nécnon semper recipit conditiones à Iure inductas, *S. Fælic. decis. 212. num. 10.*, quæ promissiones quantumuis absolutę, semper ad primitiuam causam, & originalem obligationem referuntur, & secundum eam accipiuntur, tamquam non nouatiuæ, sed accumulatiuæ, quia nunquam censetur facta nouatio per posteriorem promissionem originalis obligationis, à qua dependet, proptereaque illius naturam sapit, & secundum illam venit regulanda, idem *S. Fælic. in dicta decis. 212. num. 7., & 10.* prætereа dato per impossibile, quod ex verbis dicti Motus id deduceretur, attamen inspecto statu rerum tempore concessionis, & diuersitate, ac varietate rerum, ad quam redactæ fuere tempore præsenti, cum non potuerit inferri, non debet, nec potest ipse Motus proprius attendi.

Et ità in puro sensu veritatis, & Iustitiæ affirmandum, & ab hac sententia vti veriore in iudicando nunquam esse recedendum dicimus, saluo tamen &c.

Franciscus Maria Sergrifi Prætor Rotæ Senen.

Ascanius Venturinus Auditor Rotæ Senensis &c.

Dominicus Gualendus Aud. Rotæ Senen.

VO-

NVM. XII.

Votum, seù Responsum Rotæ Maceratensis.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM

De eadem materia.

SVMMARIVM.

1 *Quid esset restituendum Secretarijs Apostolicis ex Constitutione Innoc. VIII.*
2 *De eodem.*
3 *De Motu proprio B. Pij V. & seq.*
4 *Restitutio non potest verificari, nisi in eo, quod fuit acceptum.*
5 *Verbum* restituere *an possit accipi pro* soluere.
6 *De eodem Motu, de quo suprà nu. 3.*
7 *Verba tàm in contractibus, quàm in constitutionibus strictè, & propriè sunt accipienda.*
8 *Constitutio posterior supplet, & declarat antecedentem.*
9 *Explicatur decis. 77. Arguell.*
10 *Verbum* reddere *quid importet.*
11 *Vna pars Constitutionis alteram declarat.*
12 *Verba sunt interpretanda ad fauorem promissoris.*
13 *Lex non dicitur à posteriori correcta, nisi constet de voluntate corrigendi.*
14 *Nouatio non inducitur, quamuis in posteriori contractu nouæ conditiones, & qualitates apponantur.*
15 *Quando pro Fisco, & Camera sit responden.*

INtentio Cameræ Apostolicæ fundatur in aperta dispositione *constitut. 12. §. 23. propè fin.* sanctæ mem. Innocentij Octaui determinantis, quod si officium 1 Secretariorum Apostolicorum reuocaretur, vel alteraretur, deberet eisdem Secretarijs restitui integra quantitas sexaginta duorum millium, & quadringentorum ducatorum auri de Camera per ipsos solutorum, & numeratorum.

Cum igitur Sanctissimus D. N. ratione publicæ vtilitatis, & necessitatis, officium prædictum suppresserit, Camera habet regulam pro se, quod non te-2 neatur restituere, nisi quantitatem expressam in Constitutione Innocentiana, à qua non potest, nec debet recedi, nisi de contrario doceatur *Barbos. axiom. 198. vbi etiam num. 3.* quod regulæ contradicens debet expressè suam contradictionem probare.

Totum igitur causæ momentum eò recluditur, an obstet Motus proprius B. Pij Quinti. Sed tantum abest, quod 3 noceat, vt potiùs contrà DD. olim Secretarios retorqueatur, cùm enim dicat restitutis pecunijs, certum est, quod Camera non tenetur reddere nisi pecunias, ratione eorumdem officiorum re-4 ceptas, restitutio enim non potest verificari, nisi in eo, quod fuit acceptum *Becc. cons. 53. num. 8. dicens*, quod de proprietate sermonis non potest dici restitui, quod datum non est *lib. 1. Surd. cons. 45. num. 20. & 21. Actolin. resol. 32. num. 70. cum alijs in decisione contraria allegatis.*

Non suffragante responsione, quod Beatus Pius acceperit verbum restituere 5 pro soluere, dùm Secretarij obtulerunt restituere scuta 5500. auri, quæ ipse Papa, non autem Secretarij, à Cardinali Mediceo receperat, quià Secretarij non promiserunt restituere pro se ipsis, sed pro Papa, ibi nostro nomine, & prò nobis restituturos se obtulerint, & sic nihil differt, an ipse recipiens restituere voluerit, an alius pro eo, cùm semper sit verum dicere, quod restituebatur acceptum, & actus attribuebatur illi, qui receperat, vt denotant illa verba pro nobis, & nostro nomine *Barbos. dict. 287. num. 18.*

Proùt nec obstat, quod idem Pius Quintus mandauerit restitui Secretarijs 1

6 tunc viuentibus integrè, & absque diminutione pecunias, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit, quoniam intelligitur de pecunijs Cameræ solutis pro emendis, vel habendis officijs, vt benè probatur in discursu Illustrissimi Domini de Luca, aliàs enim Camera restitueret, quod non habuit, immò cùm maximo suo damno solueret de publico id, quod redundauit in vtilitatem commercij priuatorum, & verbum illud restituere impropriè acciperetur, cùm tamen, siuè Motus proprius Pianus accipiatur vti Constitutio, siuè vti con-
7 tractus, semper verba propriè, & strictè accipi debeant, vt in Constitutionibus dixerunt *Castagn. de benef. deduct. ne eg. quest. 7. num. 71. Gratian. discept. 885. num 11.*, *Rota Bonon. diuers. decis. 97. num. 7.*, & in terminis præcisis verbi restituere *Becc. dicto cons. 53. num. 8.*, & in contractibus idem firmatur per *text. in l. quicquid adstringenda 99. vbi scribb. ff. de verb. oblig.*, *Cyriac. controu. 158. num. 31. Rot. rec. par. 14. decis. 109.*

Et hic est germanus intellectus motus proprij Piani, in quo fit relatio ad Constitutionem Innocentianam, quæ pariter vult pecunias integrè Secretarijs restitui debere, & loquens de pretio recepto à Camera, operatur quod idem Motus proprius intelligatur pariter de pecunijs, quas Camera habuit in venditione Officiorum, non enim est nouum, quod
8 constitutio posterior suppleatur, & declaretur per antecedentem *Thomat. decis. 234. num. 26.* Si verò expressè non dixit de restituendis dictis ducatis sexaginta duobus millibus, & quadrigentis, sed de pecunijs, quibus officia emerentur, vel haberentur, id fecit, quià Camera potuisset forsan pluris vendere, nec erat conueniens, quod illud pluris retineretur, non autem, quod Camera restitueret, quod non recipiebat, cùm hoc non in prudentissimo Principe, sed vix in fatuo esset præsumendum.

9 Casus Decisionis 77. Arguelles nihil habet commune cùm nostro, vt benè animaduertit Illustrissimus D. de Luca, qui benè assignat discrimen inter verba restituere, & reddere, & quandò etiàm
10 versaremur in verbo reddere, idem esset dicendum, quià verbum reddere, ex sui propria significatione, importat retrodare, ex interpretatione verò importat dare, vt dicit *glos. in l. verbum reddendi 94. ff. de verbor. signific.*

Si igitur in vero, & proprio significatu importatur retrodatio, nescitur videre, cur absque aliqua causa absurdi, correctionis, superfluitatis vitandæ, aut alia simili, debeat recurri ad interpretationem, cùm tamen ab ipsa verborum proprietate nunquam sit recedendum, nisi quando, constat mentem contrahentium fuisse in contrarium, quod tamen in dubio non præsumitur, sed debet ab allegante probari, *Rot. diuers. part. 2. decis. 223. num. 1. cum duobus seqq.*, *Sperell. dec. 177. num. 35.*

Quinimmò cùm Beatus Pius Quintus in antecedenti parte, qua Secretarij ob-
11 tulerant restituere scuta 5500. soluta à Cardinali Mediceo, acceperit prò retrodare, vt fuit superiùs probatum, in eodem etiam sensu retrodandi fuit acceptum in altera parte restituendi Secretarijs, *Altograd. cons. 12. num. 31. lib. 2.*, *Rot. coram Merlin. decis. 747. num. 15.*

Contrarium asserere esset peccare contrà plura iuris axiomata, quod nempè verba sunt semper accipienda in suo proprio, & vero significatu, quotiescumque in illo possunt verificari, *Rot. coram Buratt. decis. 279. num. 11.*, quod sunt
12 interpretanda ad fauorem promissoris, *Rot. coram Arguell. decis. 90. num. 14.* quodque etiam in re dubia debemus deseruire verborum proprietati, *Gratian. decis. 43. num. 13.* præcipuè quandò agitur de obligando, *Rot. coram Arguell. dec. 25. num. 35.*

Peccaretur etiam in Constitutionem Innocentianam, quæ si accipiatur vti
13 lex, non potest censeri correcta à posteriori, nisi expressè constet de voluntate corrigendi, *Thomat. decis. 234. num. 25.*, quod adeò verum est, vt nunquam correctio similis constitutionis possit induci ex coniecturis, & subauditis intellectibus, *Rot. Bonon. diuers. decis. 94. num. 51.*

Si accipitur vti contractus, & pariter hodiè est conclusio indubitata, quod

non

non inducitur nouatio, quamuis in contractu posteriori nouæ conditiones, & 14 qualitates apponantur, *l.fin.C.de nouat. Altograd. Iun. controu. 91. nu. 31. in fin.* eoquè magis dùm Beatus Pius profitetur velle obseruare, & implere eamdem Constitutionem Innocentianam; nunquam enim potest cadere nouatio contractus, cuius obseruantia, & implementum exhibetur *Antonin. de Amat. resol. 57. num. 18. Monac. decis. Bonon. 54. num. 22. cum seqq.*; *Capyc. Latr. dec. 38. num. 42. & decis. 200. num. 26.* præsertim quia ad hunc effectum nouatio semper excluditur, nisi contractus sint inter se incompatibiles, vt vnus faciat corruere alium *Antonin. de Amat. resol. 89. num. 11. Staiban. Iun. resol. 7. num. 3. Altograd. Iun. controuer. 91. num. 29. & 32.*

Hinc benè patet, quam malè contra Cameram fuerit adductus *text. in l.ille, aut ille ff. de leg. 3.* quoniàm vltra quod decisio contraria, contra propriam significationem verbi restituere, recurrit ad interpretationem, quę non datur in claris, res pòtiùs est clara fauore Cameræ, quæ nititur regulę non auulsæ ab exceptionibus contrarijs, vt fuit superiùs probatum.

Quandò etiam res esset dubia, adhùc esset determinandum ad Cameræ fauo-15 rem, licèt enim res fisci non sit bona, nisi sub malo Principe, & in dubijs videatur sentiendum contrà fiscum, tamen conclusio tunc solum procedit, quando agitur de confiscationibus, pœnis, & bonis vacantibus, non autem quando agitur de contractibus, in quibus ad fauorem fisci in dubio est pronunciandum, vltrà adductos ab Illustrissimo Domino De Luca *Farin. fragm. part. 1. verb. fiscus num. 189.* apud quem innumeri concordantes.

Et ita &c. saluo &c.

Antonius Giampè Rotæ Maceraten. Auditor, & Prætor &c.

Ludouicus Gaugellus Rotæ Maceraten. Auditor.

Seraphinus Massinus Rotæ Maceraten. Auditor.

Franciscus Picarellus Rotæ Maceratensis Auditor.

Sebastianus Antonius Daniellius Rotæ Maceratensis Auditor &c.

NVM. XIII.

Responsum quatuor Iurisconsultorum Lucensium.

Primum Responsum D Hieronymo Palma I. C. Lucensis.

ARGVMENTVM.

Verbum restituere, in suo proprio, vero, & naturali significatu, importat retrodationem eius, quod per restituere debentem fuit priùs acceptum; Verba in dubio debent accipi in sua propria, & vera significatione. Priuilegiũ, & constitutio debet regulari à causa in prœmio expressa, & iuxtà verisimilem mentem concedentis interpretari, Princeps quando aliqua Iura, seù aliquam restitutionem mandat, & quomodò.

Iura diuersa.

SVMMARIVM.

1 *Restitutionis verbum, secundum propriam, & naturalem significationem, predicatur tantùm de eo, quod priùs per restituere*

tuere debentem fuit acceptum; licet quandoque etiam accipiatur pro dare, & soluere, vt num. 2.

3 Decis. 77. coram Arguelles, explicatur.

4 Verbum reddere in sui propria significatione importat retrodare quod acceptum est.

5 Dictio aliquandò importat exceptionem ad regulam.

6 Verba, secundum eorum propriam significationem, sunt accipienda, & num. 7.

8 Verba quando in sui propria significatione recipi possunt; nunquam ad alium sensum sunt trahenda.

9 Dictio præfatis, est repetitiua eorum, quæ suprà dicta fuerunt.

10 Mens verisimilis concedentis attenditur ad interpretationem cuiuscumque dispositionis, & num. 13.

11 Verba vniuersalia restringi debent iuxtà naturam actus, super quo emanarunt, & iuxtà verisimilem mentem loquentis.

12 Verbum nullum est adeò generale, quod inspectis debitis circumstantijs rerum, & personarum non debeat ciuiliter intelligi.

14 Verbum vno modo, in vna parte dispositionis acceptum, ità pariter in alia debet intelligi.

15 Argumentum à discretiuo modo loquendi, in iure efficax est.

16 Substantia causæ, non expressio verborum dat actiuitatem contractui.

17 Verba ampla, & generalia restringi debent ad limites suæ causæ.

18 Superfluitas potiùs est toleranda, quàm quod verba generalia contrà verisimilem mentem disponentis in graue eius præiudicium retorqueantur.

19 Confirmatio addit robur confirmato, ea autem, quæ in ipso continentur nullo modo extendit.

20 Verba ambigua debent intelligi, iuxtà naturam dispositionis, in qua prolata fuerunt, & iuxtà causam in proemio adductam, & num. 21. & 22.

23 Verba ambigua intelligi debent, iuxtà Iuris Communis dispositionem.

24 Constitutio, seù priuilegium debet intelligi, vt lædat ius Commune minùs, quàm sit possibile.

25 Princeps quandò ex causa publica reuocat concessiones, an teneatur aliquid refundere.

26 Sufficit, vt refundat pretium per ipsum acceptum.

27 Verba ambigua iuxtà solitum, & consuetum, & obseruatum in alijs casibus sunt interpretanda.

28 Interpretatio ea sumenda est, vt promittens minus quàm possibile sit remaneat grauatus.

29 Donatio in dubio non præsumitur, & omnis interpretatio sumenda est ad eam excludendam, & num. 30.

31 Verba generalia cuiuscumq; dispositionis, ità intelligenda sunt, vt ex eis non resultet inconueniens, neque notabilis læsio.

32 Et præcipuè, vt ius ipsius concedentis notabiliter non lædatur.

33 Verbum, quod potest habere plures significatus, nunquam debet intelligi in eo sensu, quod sit contrà verisimilem mentem disponentis, & num. 34.

35 Verba ambigua concessionis semper ad fauorem concedentis veniunt interpretanda.

36 Item, eo modo, vt præcedentes constitutiones non censeantur, vel minus quam possibile sit, innouatæ.

37 Superfluitas euitatur, quandò verba quid minimum operantur.

38 Datio insolutum differt. in aliquibus ab emptione, & venditione.

39 Iura Vitalitia, licet de vno in alium per resignationem transeant, tamen semper dicuntur eadem, quæ à Principe primo loco concessa fuerunt.

40 Princeps assensum præstando resignationi Iurium Vitalitiorum, nunquam censetur sibi velle præiudicare.

41 Causa priuilegij attendi debet ad dignoscendam eius naturam.

42 Priuilegium ob benemerita concessum, in dubio censeri debet personale, & nu. 43.

44 Priuilegium quandoque variatur, & alteratur per mutationem personæ, maximè quandò qualitas, vel meritum personæ est causa priuilegij, & nu. 45. & 46.

47 Interpretatio in priuilegijs sumitur à mente concedentis.

48 Verba cuiuscumque priuilegij sunt secundum æquitatem intelligenda.

49 *Verbum in quacumque dispositione superfluò appositum censeri non debet.*
50 *Superfluitas nunquam est toleranda, nisi vbi aliàs sequeretur absurdum.*
51 *Pro interpretatione Priuilegij, quæ veniant attendenda.*

Videtur recedendum omninò à decisis, seù reuocandum votum traditum, & resoluendum ad fauorem Reuerendę Camerę Apostolicæ, & hoc tàm inspectis verbis Motus proprij Beati Pij Quinti, quàm verisimili mente ipsius Pontificis.

Dixi inspectis verbis Motus proprij, quoniam in eo dicitur per Pontificem ipsum, vel alios eius Successores pro tempore existentes, non posse dictum Collegium reuocari, reduci, alterari, aut moderari, seù Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, *nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & sine aliqua diminutione pecunijs, pro quibus eos dicta officia emisse, seù habuisse constiterit*; De iure autem non videtur ambigendum, quin verbum restitutionis, secundum propriam, & naturalem significationem, non prædicetur tantùm de eo, quod per restituere debentem fuit priùs acceptum, vt sunt *Textus in l. restituere* 35. & 75. *ff. de verb. signific.* & præcęteris benè *Alciat. in dicta l. restituere* 75. *num.* 3. ibi *propriè autem restituere dicimus, quod accepimus Ludouic. Carbon. de omn. rer. restit. quæst.* 3. §. *restitutio*, vbi paulo post definiendo, seù describendo ipsam restitutionem, hæc habet, *Tu breuius sic describas, restitutio est actus iustitiæ, quo cuique redditur quod ab eo ablatum, vel acceptum est fol.* 20. *benè Becc. cons.* 53. *num.* 8. ibi *& de proprietate sermonis non potest dici restitui, quod datum non est Surd. cons.* 94. *num.* 23. 24. vbi *ex Salycet. in l. si constante num.* 6. *C. de donat. ante nupt.* dicit verbum restituere non adaptari quando quid non est datum *Menoch. cons.* 1155. *num.* 51. *vbi ex gloss. in l. mancipia in verbo auocandum C. de seru. fugitiu.* benè ad propositum nostrum dicit, quod restitui non potest, quod non fuit acceptum, *Cagnol. in l.* 2. *num.* 17. 18. *C. de pact. inter empt. & vend. ibi propriè que restituimus quod accepimus Rebuff. in l. restituere* 75. *num.* 9. *ibi licet regulariter id restitui dicatur, quod quis accepit ff. de verb. signif. D. Altograd. Sen. cons.* 84. *nu.* 106. *vol.* 1. *& cons.* 20. *num.* 16. *vol.* 2.

Qua conclusione firmata, quam admittit ipsa decisio, non videtur obstare responsio per Sacram Rotam adducta, quod scilicèt verbum restituendi, & reddendi aliquando etiam significet dare, & soluere ex traditis per *Arguell. decis.* 77. *num.* 12. & *num.* 15. & quidem ex pluribus, &c.

Primò quia *decis.* 77. *coram Arguell.* (vltrà quod non loquitur in verbo restituendi, sed reddendi, quod latius patet, vt apparet ex *Textu in l. verbum reddendi* 94. *ff. de verb. signif.* in quibus terminis pariter loquuntur omnia iura in eadem decisione allegata) considerat quidem verbum illud reddere, idem sæpè importare, quod soluere, sed semper supposita præcedenti acceptione rei, ex qua subsequenter resultet legitima obligatio, siuè reddendi, siuè soluendi, quoniam in præfata decisione controuersia cadebat super restitutione dotis vel in pecunia, vel in fundo, vigore illorum verborum, de quibus in dicta *decis.* 77. *ante num.* 10., *in fine del quale il detto Signor Gio. Battista debba rendere al detto Signor Capitano Marcello il detto lutro dotale feudi* 1500. & firmatur restitutionem fieri debere in pecunia, ex fundamentis ibidem adductis, contra quę cum obijci posset de natura, & significatione verbi reddere, Rota respondet tale verbum sæpè exponi pro soluere, & pro dare, sed non ad alium effectum, quàm demonstrandi non implicare, sed se compati cum solutione pecuniæ, nec ad speciem tantùm referri, & sic nihil ex hoc inferri potest ad casum nostrum, in quo strictè videndum est, an tale verbum de sui natura significet rem, seù pecuniam per priùs acceptam, quod pariter verificabatur in facti specie, de qua apud *Arguell.* quia siuè retrodare, siuè soluere, & dare, verbum reddendi importaret circa quod ibi erat quæstio, semper tamen dictum verbum intelligebatur, & referebatur ad dotem priùs acceptam.

Secun-

Secundò, & efficaciſſimè, meo iudicio, reſpondetur, quod etiam verbum reddere, licet ex interpretatione aliquando ſumatur, pro dare; Tamen in ſui vera, & propria ſignificatione importat retrodare, quod acceptum eſt, vt probat 4 punctualis *Gloſſ. in l. verbum reddendi 94. ff. de verb. ſignif. litt. N. Verbum reddendi retrodandi, & hæc eſt propria ſignificatio*, & rurſus eadem *Gloſſ. in verbo ſignificatione litt. O, ibi ex interpretatione, bene Alciat. in d. leg. 94. num. 3. verſ. quod tamen Arnold. Coruin. in explicat. dicta l. 94. in verbo reddendi litt. A.* vbi ait reddere propriè ſignificare retrodare, licet aliquando pro dare accipiatur, & quoad proprietatem verbi admittit *Caluin. in ſuo Lexic. in verbo reddere in primo §. optimè videndus Giurb. ad conſtit. Meſſ. cap. 15. Gloſſ. 15. incipit reddantur par. 1. num. 1.* nec diſſentit *Rota coram Arguell. deciſ. 90. num. 26.* licet hanc appellet ſignificationem rigoroſam, dùm tam *Textus in l. 3. ſi quis ſeruum ff. de ſtatut. liber.* quàm *Caluin. Rebuff., & alciat.* ab ea citati, dicunt hanc eſſe propriam ſignificationem.

Vindicata igitur à contrarijs hac concluſione, quæ in controuerſiam reuocari non poteſt, & expreſsè firmatur, & admittitur in deciſione, quæ reuidetur in *verſ. quia licèt verbum*, deficit præcipuum fundamentum eiuſdem deciſionis, quod Conſtitutionis Pianæ verba ſint clara, & ideo non ſit opus recurrere ad interpretationem, & ſubauditos intellectus, iuxtà vulgata.

Nam ſi in ſua vera, & propria ſignificatione, admiſſa in deciſione, verba motus Piani aſſiſtunt Cameræ; quomodò ne dici poteſt rem eſſe claram, ad fauorem Secretariorum, maximè dum eadem deciſio ad effectum deducendi talem claritatem, ſtatim ſubiungit, quod dictum verbum *reſtituendi*, licet de ſui natura ſignificet reddere, & retrodare, tamen aliquando accipitur pro dare, & ſoluere, iſta autem dictio *aliquandò*, qua vtitur deciſio, & etiam multi ex DD. ab ea relatis, certum eſt quòd ſignificat, 5 & importat exceptionem ad regulam, vt ex *Rebuff. in l. interdùm ff. de verb. ſignif. dixit Barboſ. dictiot. num. 1.*

Tantum igitur abeſt, vt huiuſmodi argumentum à Sacra Rota adductum vim faciat ad fauorem DD. olim Secretariorum, vt potius in contrarium retorqueatur, deciſio enim ſic arguit, debet reſtitui omne, & integrum pretium exburſatum, eorum auctoribus per DD. Secretarios, quia verba motus Beati Pij Quinti ſunt clara, dum in ea mandatur reſtitui iiſdem pecunias per eos ſolutas integrè, & abſque vlla diminutione, quia licet verbum reſtituere propriè ſignificet retrodare, tamen aliquando accipitur pro dare, & ſoluere; Cuius argumenti fallacia euidens eſt, dum conſtituitur fundamentum claræ diſpoſitionis, nedum ſuper verbis ambiguis, quod ſane fieri non poſſet, ſed ſuper impropria, & extenſiua ſignificatione verbi, vndè illud idem argumentum, retorquendo dicitur rem eſſe claram ad fauorem Reuerendæ Cameræ Apoſtolicæ, dum verbum reſtitutionis in Conſtitutione Piana appoſitum, propriè ſignificat retrodationem ſiuè rei, ſiuè pecuniæ per anteà acceptæ. De iure autem certum eſt quod verba ſecundum eorum propriam 6 ſignificationem ſunt accipienda *Gratian. deciſ. Marcb. 45. num. 12. Larr. deciſ. Granat. 52. n. 17. Ioſeph. Velà diſſert. 49. nu. 55. verſ. vel ex eo, Ramon. conſ. 100. num. 116. benè Rot. coram Rembold. deciſ. 475. nu. 7. deciſ. 239. num. 2. par. 15.*, & quòd non comprehendatur illud, quod non niſi ſub lata verbi ſignificatione venit *eadem Rot. deciſ. 109. num. 5.* 7 *& 6. par. 14.*, & in terminis verborum Conſtitutionis *poſt. Farinac. conſ. 76. num. 8. lib. 1.* dixit *Sperell. deciſ.* 103. num. 10. *benè Solorzan. de Iure Indiar. tom. 2. lib. 3. cap. 12. numer. 46. Cyriac. controu. 378. num. 34., & 35. Rot. coram Coccin. deciſ. 226. num. 10.*

Cum igitur pro Reuerenda Camera Apoſtolica militet vera, & propria ſignificatio verborum Conſtitutionis Pianæ, & huic regulariter ſtari debeat, docendum eſt, & demonſtrandum venit ex aduerſo, quæ nam ratio vrgeat, vt à vera, & propria verbi ſignificatione recedamus, quia quando verba in ſui vera ſignificatione recipi poſſunt, nunquam ad alium ſenſum ſunt trahenda

Rot.

Rot. coram Coccin. decis. 235. *num.* 62. 8 *Ramon cons.* 100. *num.* 118. Quod licet secundam ex propositis inspectionibus contineat, hoc est verisimilem mentem concedentis, non tamen inutile erit hic breuiter tangere motiua, ex quibus decisio censuit admittendam esse huiusmodi interpretationem.

Sacra igitur Rota primo loco adducit, pro comprobanda tali interpretatione, quod dictum verbum *restituere* in hoc sensu fuit acceptum per Beatum Pium Quintum in dicto Motu proprio, quando loquutus fuit de scutis 5500. auri soluendis per dictum Collegium Secretariorum Cardinali Mediceo, quo loci vtitur verbo restituere, licet Secretarij, eorumque Collegium nihil à Pontifice recepissent.

Sed hoc argumentum (quod tamen manifestam implicantiam continet cum claritate Constitutionis Pianæ in principio decisionis supposita) apertam patitur æquiuocationem, dum in dicto Motu proprio, quando agitur de restitutione facienda Cardinali Medices, dicitur expresè promisisse restitutionem nomine ipsius Pontificis, ibi *dictam summam quinque mille, & quingentorum scutorum auri in auro, eidem Ferdinando Cardinali nostro, & pro nobis restituturos se obtulerunt*; Vndè licet Collegium Secretariorum à præfato Cardinali nihil recepisset, verè tamen, & propriè applicabatur nomen restitutionis, quia pro Camera, & nomine Cameræ, & Pontificis, qui pecuniam acceperat, restituebant, vnde potiùs hæc ratio retorquetur, vt inferius demonstrabo.

Successiuè decisio figit pedem in hoc, quod Pontifex cogitauerit dictum Officium Secretariatus vendi posse, & alienari maiori pretio dictorum scutorum 5500., dum id expressit, ex quo arguitur, etiam in suppressione de pretio maiori, quo dicta Officia potuerint esse vendita, cogitasse.

Sed huiusmodi illatio nullo modo procedit; Primò quia in particula præfata Pontifex dat facultatem Collegio præfato vendendi dictum primum Officium Secretarij vacans, pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiam si dictam summam scutorum 5500. in parua, vel etiam magna quantitate excederet, & sic per verba omninò incerta, sed in casu, quo huiusmodi vnio, & annexio impugnaretur per Cameram, seù ad viam iuris reduceretur, non demandatur restitutio, nisi præfatorum scutorum 5500. per eos solutorum, in illis verbis, *nisi priùs restitutis eisdem Secretarijs, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu pecunijs præfatis*, quæ dictio *præfatis* tanquam repetitiua eorum, quæ supra dicta fuerant 9 *Barbos. d. cl.* 126. *num.* 1. manifestè, & ad oculum demonstrat, Pontificem loquutum fuisse de scutis 5500. auri, de quibus paulò proximè suprà dictum fuerat, vnde potiùs retorquetur obiectum in contrarium, si enim in casu, quo huiusmodi Officio, annexo dicto Collegio, & pro quo dictum Collegium pretium anticipatè soluerat, ipsum priuatum esset, vel talis gratia vnionis ad viam iuris reduceretur, Pontifex eisdem restitui voluit solum summam scutorum 5500. solutam, licet talis anticipata solutio fuerit vnica causa, ob quam fuit factus dictus Motus proprius, quomodo ne dicere possumus mentem Pontificis fuisse, vt in casu suppressionis omnium Officiorum restitueretur non summa verè soluta Cameræ, sed ab ipsis Secretarijs eorum auctoribus? Plurimum autem verisimilis mens concedentis attenditur ad interpretationem cuiuscumque dispositionis, vt ad effectum restrin-10 gendæ obligationis, ponderauit *Rot. decis.* 297. *num.* 7. *par.* 15.

Secundo, licet ad abundantem, dicitur, quod ex præcedenter narratis resultat, quod in casu suppressionis, seù reductionis istius Officij vniti toti Collegio Secretariorum, particulariter B. Pontifex disposuit circà restitutionem faciendam toti ipsi Collegio, vnde non rectè infertur ad restitutionem demandatam in casu suppressionis totius Collegij, cum ex diuersis non benè fiat illatio, iuxtà vulgata; Supponit enim decisio, quod Beatus Pius post cogitationem habitam, quod dictum Officium primo loco vacaturum potuerit vendi maiori pretio, deuenerit immediatè ad dispositio-

tionem, & ordinationem restitutionis pretij in casu suppressionis totius Collegij ipsorum Secretariorum, quod non subsistit, cum ex post, & priusquam loquatur de restitutione in casu suppressionis totius Collegij, disponat particulariter dictus Motus proprius Beati Pij Quinti, tàm in casu, quo dictum Collegium assequi non posset dictum Officium primo loco vacans, vel in eius pacifica possessione turbaretur, quàm etiam in casu, quo pro parte Cameræ dicta vnio inualida prætenderetur, seù ad viam iuris reduci, in quo vltimo casu, cum sola scuta 5500. auri Cameræ, & Pontifici soluta restitui mandauerit, ideò nedum cessat illatio, de qua in decisione, sed retorquetur motiuum, vt supra adnotaui.

Quod verò in decisione subiungitur Beatum Pium Quintum in præfata Constitutione non respexisse ad Cameram, sed ad Secretarios tunc viuentes, quibus debebat fieri restitutio, quod desumitur ex dictione *tunc* extremitatem temporis denotante, & ex dictione illa personali *eos habuisse &c.* quod pariter ad Secretarios tunc temporis viuentes directum videtur.

Non subsistit, quoniam licet admitteretur, quod non conceditur verba fuisse directa ad Secretarios, & quidem ad illos tempore suppressionis existentes, tamen principaliter Cameram ipsam respiciunt, seù Pontifices successores, dùm per orationem separatam, incipientem *volentes*, declarat Pontifex nolle vllo vnquam tempore, dictum Collegium per ipsum, aut alios successores supprimi, aut alterari, seù extingui posse, nisi restitutis priùs singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, vel habuisse constiterit, vndè restitutio, apposita tanquam per modum conditionis in casu extinctionis, seù suppressionis, non potest intelligi directa, nisi Pontificibus successoribus, à quibus fieri vellet dicta suppressio, Secretarij enim tunc viuentes non restituere, sed recipere debebant, Camera autem, seù ærarium Pontificis restituere tenebatur.

Nec considerabiles sunt illæ clausulæ integrè, & absque vlla diminutione, quia si qnod non haberent DD. olim Secretarij integram pecuniam, si totum pretium per eos expensum non reciperent, quia semper latet solita æquiuocatio, non enim dicit constitutio, quòd Secretarij debeant habere pretium per eos proprijs auctoribus exbursatum integrè, & absque vlla diminutione, sed dicitur, quòd Camera debeat restituere integrè, & absque vlla diminutione pecunias, pro quibus &c. quæ quidem Camera non recusat restitutionem integram, & sine diminutione illius pecuniæ, pro qua ab ipsa Camera Secretarij officia emerunt, seù habuerunt, vnde verba huiusmodi, licèt ampla, & vniuersalia, relata tamen ad Cameram, proùt iuxtà tenorem dicti Motus proprij referri debent, plenè, & punctualiter verificantur, vltra quod talia verba vniuersalia restringi debent iuxtà naturam actus, super quo emanant, ac iuxtà verisimilem cogitatum disponentis, vt in satis similibus *Thomat. decis. March.* 249. *num.* 34. 35. 36. 11 *vol.* 2. vbi aderant in legato liberationis ad fauorem vxoris illa verba, *tutto quello hò speso*, & nihilominus iuxtà verisimilem mentem disponentis, restringuntur dicta verba ad expensas factas de proprio, non verò ad expensas factas de pecunia vxoris, benè etiam *Rota decis.* 297. *per tot. par.* 15., *sed præcipuè num.* 4., & passim in iure procedit, quod verbum nullum est adeò generale, quod inspectis debitis circumstantijs rerum, personarum, & formæ dispositionis, non debeat ciuiliter intelligi, atque limita- 12 tionem recipere *Cyriac. contr.* 292. *num.* 16. *Altograd. Iun. contr.* 83. *num.* 27. *vol. pr.*

Quæ tamen omnia ex abundanti deducta sunt, quia dictæ clausulæ integrè, & absque vlla diminutione optimè, & punctualiter verificantur in pecunia per Cameram recepta, in qua solum vt supra firmatum fuit cadit, & applicari potest demandata restitutio.

Ex quibus cum proprietas verborum assistat intentioni Cameræ, neque aliqua vrgens ratio afferatur, ob quam recedendum sit ab ea, opus non esset de

secun-

secunda inspectione, quæ verisimilem mentem concedentis respicit, agere, vt tamen vndequaque insubsistentia decisionis eniteat, placet hunc articulum examinare.

Verisimilis igitur mens Papæ concedentis, à qua regulariter quælibet dis-13 positio interpretationem recipere solet *Solorzan. de Iur. Indiar. tom. 2. lib. pr. cap. 22. num. 46. Rot. decis. 432. num. 13. part. 9. tom. 2.* euidenter assistit intentioni Reuerendæ Cameræ Apostolicæ, & quidem ex pluribus, &

Primò, quia cum pluries, ac per multas vices in dicto Motu proprio, vltra particulam, super qua ad præsens cadit disputatio, vsus fuerit Summus Pontifex hoc restitutionis vocabulo, semper illud in sua propria, & vera significatione retrodandi, quod acceperat, acceptum fuisse constat, vnde hoc eodem modo, non autem diuersimodè in hac particula accipi debet, cum conclusio, licèt vulgata, verissima tamen sit, quod verbum vno modo in vna parte dispositionis ac-14 ceptum, ità pariter in alia sumi debeat *Baytell. decis. 31. num. 61. D. Altograd. Sen. cons. 12. num. 31. vol. 2.*

Secundò quia, quando Pontifex voluit in casu, quo Collegium præfatum officium primo loco vacaturum consequi non posset, ipsius indemnitati consulere, demandando nedum restitutionem scutorum 5500. auri solutorum, sed etiam refectionem omnium damnorum, expensarum, & interesse, vsus non fuit verbo restitutionis, vtpotè quod ad dicta scuta 5500. auri soluta referri tantum poterat, sed vsus fuit verbo soluere, quod de sui natura nedum scuta 5500. soluta, sed etiam damna, & interesse per eos passa comprehendebat ibi *tunc & eo casu Cameram præfatam ad soluendum cum effectu dictam summam 5500. scutorum, vna cum damnis, & interesse passis teneri*.

Ex quo discretiuo modo loquendi satis efficax argumentum colligitur, quod scilicèt vbi Pontifex Cameram teneri voluit ad solutionem alicuius summæ, præter acceptam, vsus fuit verbo *soluere*, & illud *restitutionis* omisit, ità vbi de restitutione facienda dixit, de retrodatione pecuniæ acceptæ intelligendum 15 veniat, vt in similibus *D. Altograd. Sen. cons. 83. num. 58., & 59. vol. 2.*, & dixerat antea *in cons. 48. num. 14., & cons. 66. num. 9. lib. 1.*

Tertiò plurimum apud me vrget totus contextus, & causa ipsius Motus Piani, cum non expressio verborum, sed substantia causæ det actiuitatem dispositioni, seù contractui *Paris. cons. 32. num. 34. lib. 2. Afflict. dec. 378. num. 5. 16 Rot. decis. 33. num. 4. part. 2. diu. Add, ad decis. pr. num. 4. part. 8. Buratt. dec. 774. num. 12.*

Certum autem est promulgationi talis Constitutionis causam dedisse scuta 5500. auri, quæ Pontifex restituere debebat Cardinali Mediceo, ab eo recepta pro emptione vnius ex officijs Secretariatus, quod iam per antea suppressum extiterat ad fauorem ipsius Collegij, ad cuius proinde præiudicium resultabat hæc noua venditio, & successiuè Summus Pontifex declarauit dictum officium vt supra venditum, fuisse suppressum, & nulliter collatum dicto Cardinali Mediceo, cui restituuntur per Cameram, & pro ea per dictum Collegium scuta 5500. per eum antea soluta, & exinde, pro satisfactione præfatæ summæ per dictum Collegium solutæ, assignatur Collegio officium primo loco vacaturum, seù eiusdem pretium, & pro eius indemnitate, duplex legitur dispositio ad ipsius fauorem; Prima in casu, quo officium primo loco vacaturum consequi non posset, vel in eo turbaretur, & tunc obligatur Camera ad solutionem scutorum 5500., per Collegium exbursatorum vna cum damnis, & interesse passis, & summa quidem cum iustitia, quia cum Collegium præfatum dictam summam scutorum 5500. recipere deberet ad censum, seù ad cambium, & effectum eam pro Camera, & eius nomine restituendi Cardinali Mediceo, omninò iustum erat, vt in casu, quo pretium ex venditione primi officij vacaturi percipere non posset, ei restituerentur, nedum dicta scuta 5500., sed etiam reficerentur damna, & interesse passa; Secunda dispositio respicit casum, quando per successores B. Pij, vel Cameram eorum nomine dice-

Iura diuersa.

retur de nullitate dictæ gratiæ, seù eam ad viam iuris reducere pretenderent, & id fieri non posse mandauit, nisi restitutis dictis Secretarijs, & Collegio præfatis pecunijs, quæ verba vt supra dixi, & demonstraui, referri non valent, nisi ad dicta scuta 5500.

Hæc est substantia primæ partis dicti Motus proprij, in qua nihil est, quod verisimiliter suadeat mentem Summi Pontificis fuisse, vt in suppressione huius Collegij solueretur potiùs pretium exbursatum per DD. Secretarios eorum auctoribus, quàm illud per Cameram verè receptum, quin immò efficacissimè vrget in contrarium, quod supra tetigi, quod scilicèt si respectu huius officij primo loco vacaturi, quod datum fuit in recompensam mutui gratuiti facti per Collegium Cameræ, in casu, quo gratia talis concessionis pretenderetur inualida, vel ad viam iuris reduceretur, mandantur restitui solùm scuta 5500. per Cameram recepta, licèt ipse Pontifex dicto Collegio facultatem dederit præfatum officium primo loco vacaturum, maiori pretio dictis scutis 5500. vendendi, eo fortius in casu suppressionis, vel extinctionis totius Collegij, non intellexerit Summus Pontifex maius onus Cameræ imponere, quàm imposuerit respectu dicti Officij primo loco vacaturi, cuius concessio ipsi Motui proprio causam dedit.

In secunda verò parte dicti Motus proprij, vbi continetur particula, quæ huic controuersiæ causam dat, nihil aliud legitur, quàm confirmatio priuilegiorum, per antecessores Pontifices dicto Collegio concessorum, vt in §. ad hæc, ibi *adhæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris fauoris gratia prosequi volentes, vt ea, quæ per eumdem Innocentium &c., ac alios forsan Pontifices prædecessores nostros eisdem Secretarijs, & Collegio concessa fuerunt, eo firmius subsistant, quo sæpius fuerint Apostolica auctoritate roborata*, ex qua parte Motus proprij resultat

Quartum motiuum deductum ex eo, quod cum habeamus in hac secunda parte causam expressam dispositionis, quia scilicet priuilegia dicti Collegij ab alijs Pontificibus ei concessa eò firmiora essent, quò multiplices confirmationes accederent, omnia subsequentia verba in eadem parte contenta, quantumuis ampla, & generalia, restringi debent, & 17 reduci ad limites præfatæ causæ, *Mantic. de tacit., & ambig. lib. 3. tit. 2. num. 19. Solorzan. de Iur. Indiar. tom. 2. lib. 1. cap. 22. num. 45. Cyriac. controu. 292. num. 13. Altograd. Iun. controu. 83. num. 26. tom. 2.*

Nec obijciantur verba illa, *amplioris fauoris gratia prosequi volentes*, & quod aliàs, admisso sensu nostro, dicta verba in secunda parte apposita essent superflua.

Quia dicta verba intentioni nostræ in nihilo officiunt, sed oportunè omninò apposita fuerunt, quoniam cum in prima parte dicti Motus proprij iam plenissimè fuisset consultum indemnitati Collegij, pro reintegratione scutorum 5500. per eum Sanctæ Sedi mutuatorum, cum omnibus clausulis, & cautelis necessarijs, certè nihil aliud oportunum erat pro validitate conuentionis inter partes initæ, vnde cum Summus Pontifex, vltra prædicta, ex sua mera liberalitate voluerit priuilegia eisdem Secretarijs per suos antecessores concessa, confirmare, certè eos amplioris fauoris gratia prosequutus fuit, cum dicta confirmatio nihil cum prima parte Motus proprij commune haberet.

Quò verò ad obiectum superfluitatis; Vltra quod potius toleranda esset superfluitas, quàm quod verba generalia, contra verisimilem mentem disponentis 18 in graue eius præiudicium retorquean tur, *Mantica de tacit., & ambig. lib. 4. tit. 2. num. 10. D. Altograd. Iun. in sua controu. 83. num. 49. volum. 2.* illud ex subsequentibus verbis eiusdem Constitutionis de medio tollitur; Pontifex enim ipse reddit causam, quare simpliciter confirmando priuilegia ab alijs Pontificibus concessa, eos amplioris fauoris gratia prosequatur, quia scilicet, sunt verba Motus proprij, priuilegia eò firmiùs subsistant, quò sæpiùs fuerint Apostolica auctoritate munita.

Quintum pariter argumentum eadem dispositio Motus proprij, in dicto §. ad hæc, nobis suppeditat in præmissorum compro-

comprobationem, quia nempè, cum ibi expresè dicatur, quod vltra iam supra in prima parte deducta, volebat, & intendebat confirmare priuilegia per antecessores suos eidem Collegio concessa, de natura confirmationis est addere quidem maius robur, & validitatem rebus confirmatis, ea autem, quæ in ipsis continentur, nullo modo extendere, 19 vt per *Bonden. collect. leg.34. num. 97.*, *Rot. decis. 530. num. 6., & decis. 395. num. 3. par. 15.*, vbi quod confirmatio, & declaratio nihil noui addunt, sed solùm quod factum fuerat, ostendunt.

Si autem verba illa *restitutis priùs &c.* iuxtà sensum decisionis accipi deberent, quis est, qui non videat, Motum proprium B. Pij in dicta secunda parte terminos simplicis confirmationis excedere, dùm contra tenorem Breuis Innocentij Octaui, de quo specialiter in ipsa confirmatione fit mentio, mandantis in casu extinctionis, seù reuocationis præfatorum officiorum, restitui dictis Secretarijs scuta 62000. per eos effectiuè Cameræ soluta, disponeretur in casu extinctionis solui eisdem Secretarijs maiorem summam vltrà illam per Cameram verè receptam.

Dato igitur, licèt non concesso, verba præfatæ particulæ aliquo modo dubia esse, illud certum est, quod si sumatur interpretatio illa, quæ fauet Cameræ, & quæ est iuxtà propriam verborum significationem; ea est omninò conformis qualitati, & naturæ confirmationis supra expressæ, si autem alius sensus à parte prætensus recipitur, non potest in dubium reuocari illum esse prorsùs incompatibilem cum confirmatione, dum extendit talem restitutionem, vltra summam in Breuibus confirmatis contentam, & sic expresè innouat, & reuocat antecessorum Constitutiones, & sic illam Innocentij Octaui, de qua tamen, ad effectum confirmandi, exppresè fit mentio in ipso Motu Piano: In hac autem ambiguitate, quatenus adesset, quod non admittitur, verba iuxta naturam ipsius dispositionis, in qua fue-20 runt prolata, intelligenda forent, *Cyriac. controuers. 292. num. 13. Salgad. de reg. protect. par. 4. cap. 9. num. 126.* benè *Iura diuersa*. *Castill. quotid. controu. de coniect. de interpret. vltim. volunt. lib. 4. cap. 41. num. 47.*, & sic eo modo, quo se compati possent cum confirmationis natura, & sic iustam causam in proemio adductam 22 benè *Altograd. Iun. dicta controu. 83. num. 24. tom. 2. Valenzuel. consil. 119. num. 70. volum. 2.*, vbi ait id procedere, etiamsi verba dispositionis essent generalia.

Sexto loco hæc interpretatio, ac intelligentia sumenda esset ex eo, quia hoc modo verba intelliguntur iuxtà Iuris Communis dispositionem, quod in 23 ambiguis faciendum esse dixit, *Rota decis. 90. num. 14. par. 16.*, & quod Constitutio, seù Priuilegium ità interpretandum sit, vt lædat ius commune 24 minus, quàm sit possibile, dixit *Castill. decis. 193. num. 36. tom. 2.*

Quod verò Iure communi attento restitui non debeat in casu suppressionis similium Iurium vitalitiorum a Principe concessorum, nisi pecunia verè per Cameram accepta, admittere videtur ipsa decisio, dùm respondendo obseruantiæ, quæ in alijs casibus id faciendi demonstrabatur, dicit in præsenti adesse pactum clarum, & expressum, & ideò dictos casus non applicari, sed ne tacitè ex præfata decisione deducere videar, quod expresè comprobari potest, dico, quod quidquid sit, an Princeps, quando ex causa publicum bonum respiciente reuocat similes concessiones, teneatur aliquid refundere, in quo articulo, nega-25 tiuam tenet *Afflict. de feud. lib. 3. de Capit., qui Cur. vend. an intellig. §. similiter potest num. 11. fol. 273. tom. . Capic. Galeot. respons. fiscal. 23. num. 75.*, cum alijs, qui cumulari possent, illud communiter receptum videtur, vt sufficiat per Principem refundi pretium ab ipso 26 acceptum, vt per *Capic. Galeot. dicto respons. fiscal. 23. num. 73.*, & admittit expresè *Fagnan. in cap. ex epistolæ num. 10. 11. 12. de probat.*, & per quatuor vices in Regia Camera Summaria Neapolis fuisse decisum testatur *Reuerter. in sua decis. 425.*, & illam refert *Rocc. in suo tract. de offic.*, *eorumque regim. tit. de tract. pro extractione. §. 7. num. 22. 23.*, contra quam tamen *Rocc.* aliquid dicit,

demonstrando talem restitutionem fuisse fundatam super pacto apposito in eadem concessione, licèt in diuerso casu, quia supra *num.* 18. 20., *&* 21. firmauerat, posse absque aliqua solutione tales concessiones reuocari, ex causa publicum bonum respiciente, benè *Vermigliol. cons.* 439. *per tot.*, *& praecipuè num.* 3., ibi *restituto pretio aliàs percepto*, *facit Bellug. in Specul. Princip. tit. de priuat. offic. per Principem faciend. Rubric.* 26. *num.* 6..

Septimo vrget pro hac parte solitum, & consuetum in extinctione aliorum officiorum vitalitiorum, in quibus Camera non nisi pretium per ipsam habitum restituit.

Et licèt in decisione respondeatur, non posse ex præfatis casibus sumi obseruantiam declaratiuam, ex eo quia hìc habeamus speciale pactum in casu extinctionis, & suppressionis.

Attamen adhuc argumentum viget, quia cum verba pacti ad minùs sint ambigua, ea iuxtà obseruatum in alijs casibus, solitum, & consuetum sunt inter-
27 pretanda; vt ex *Soccin. Iun.*, *& Sim. de pret.* dixit. *Castill. decis.* 59. *num.* 8. *vers. item ex consuetis lib.* 2., & melius *decis.* 51. *num.* 23. *eodem lib.* 1.

Octauo plurimum facit, quod si capienda esset interpretatio ad fauorem DD. olim Secretariorum, & Pontifex ipse, eiusque Camera, & Ærarium ingens damnum reciperet, dùm cogeretur exbursare notabilem summam pecuniarum, quam ipsa non recepit, ille autem sensus, & ea intelligentia recipienda videtur, per quam promittens minùs, quàm possibile sit remaneat grauatus, vt pluribus iuribus in id cumulatis pro-
28 bat *D. Altogràd. Iun. dicta controu.* 83. *num.* 44. 45. facit *Rot. decis.* 297. *num.* 7. *par.* 15.

Nono considerandum est, quod cum in limine fundationis huiusmodi Collegij expresſè cautum fuerit, quod, in casu extinctionis eiusdem, deberent solui tantummodò pecuniæ per Cameram receptæ, si dicere volumus Constitutionem Pianam contrarium disponere, certè illud supra plus, quod Camera exbursaret, vltrà verè acceptum, esset alienatio, & per consequens donatio, maximè si reciperetur interpretatio, quæ ex aduerso datur, quod in dicta particula comprehendantur quicumque Secretarij, vltra illos tunc temporis officia obtinentes, erga quos alios futuros Secretarios nulla nec quidem gratitudinis causa concurrebat, quæ donatio vltrà quod in dubio non præsumitur, & omnis est sumenda interpretatio, vt ex ea
29 excludatur *Andreol. controu.* 4. *num.* 15., vbi concordantes allegat; Adhuc si Pontifex eam facere intellexisset, vtique derogasset Constitutionibus de his materijs loquentibus, & quibus derogari solet, quando de Iuribus Cameræ fit alienatio, quod cum non fecerit, & tales clausulæ in nostro Motu proprio non legantur, indè ex earum omissione resultat Pontificem non intellexisse de Iuribus Cameræ alienare, vel ei præiudi-
30 cium inferre, vt in similibus, *Rota decis.* 25. *num.* 20. *par.* 10.

Decimo loco mens verisimilis Pontificis concedentis, iuxtà sensum Cameralium, depromi videtur ex eo, quod inuerisimile omninò sit Pontificem, tàm singularibus animi dotibus ornatum; proùt fuit B. Pius Quintus, id in mente habuisse, vt in casu suppressionis, Camera teneri posset ad exbursandum duplum, & triplum eius, quod verè receperat, verba autem licet generalia cuiuscumque dispositionis, ità intelligenda sunt, vt ex eis non sequatur inconueniens, neque notabilis læsio, vt per
31 *Castill. tom.* 4. *cap.* 41. *num.* 62. 63. 64. *Altograd. Iun. controu.* 83. *num.* 31. *tum.* 2., & præcipuè vt ius ipsius concedentis notabile detrimentum non recipiat,
32 vt post *Rimin. Iun. cons.* 268. *num.* 28. *vol.* 4. *dicit Castill. dict. cap.* 41. *num.* 65. Et magis ad rem, quod quando vnum verbum potest habere plures significatus nunquam debeat intelligi in eo sensu, nec referri ad id, quod sit contra verisimilem voluntatem disponentis, post
33 *Gratian. cons.* 17. *num.* 50. *volum.* 1., & alios latè firmat *Passerin. problem. leg.* 5. *num.* 42.

Vndecimo loco ad hunc pariter effectum non est spernenda proprietas, & vera, propriaque significatio illius verbi

bi *restituere*, de qua supra iam fuit sermo habitus, & iuxta quam loquentis mentem semper esse intelligendam, nisi in contrarium manifestè appareat, probat 34 *Textus expressus in l. non aliter ff. de leg.* 3., cum alijs apud *Bonden. collect. leg.* 34. *num.* 87.

Duodecimo, quia etiamsi admitteretur verba, de quibus agitur, esse aliquo modo dubia, & ambigua, adhuc recipienda essent in eo sensu, qui eum certo, vel minus dubio, aut verisimiliore cæterorum verborum eiusdem dispositionis sensu cohæreat, vt post plures firmat *Passerin. in problem. leg.* 1. *num.* 62. At si interpretatio iuxta proprietatem verborum recipitur, certum est, quod cohæret, & se conformat cum natura ipsius dispositionis, in hac parte antiquorum priuilegiorum confirmatoriæ; si verò sensus ex aduerso adductus admittitur, nedùm hæc pars repugnat naturæ confirmationis, sed expressè corrigit, & innouat præcedentes Constitutiones, quas B. Pius velle confirmare se declarat, vt supra fuit dictum.

Vltimo tandem, quia verba ambigua concessionis semper ad fauorem conce-35 dentis veniunt interpretanda *Caren. resol.* 197. *num.* 8. *Altograd. Iun. controu.* 83. *num.* 44. *tom.* 2., & in puncto ad fauorem Cameræ, & fisci *D. Spad. cons.* 9. *num.* 11. 13. *volum.* 1., proùt etiam in dubio ea esset sumenda interpretatio, per quam Constitutioni antecedenti Innocentij Octaui non censeatur, vel minus, quàm possibile sit, derogatum, 36 *D. Spad. cons.* 21. *num.* 11. *lib.* 1.

Ex quibus constare videtur nedùm verba, sed etiam verisimilem mentem Pontificis concedentis assistere intentioni Cameræ.

Quibus non obstat, si iterum opponeretur de superfluitate præfati Motus proprij in ea parte, in qua demandatur restitutio pecuniarum Secretarijs in casu suppressionis Collegij.

Quia vltra duas responsiones supra traditas huic obiecto, quarum prima fuit, quod potiùs tolerari deberet superfluitas verborum, quàm quod ex illis magnum damnum proferenti, contra eius intentionem, resultet; Secunda autem, quod cum Papa dicat se confirmare, quia quæ sæpiùs auctoritate Apostolica roborata sunt, firmius subsistant, superfluitas per consequens considerari non potest.

Addo nunc tertiam, quod nempè asserta superfluitas omninò cessat, tùm quia Pontifex dicit confirmare priuilegia omnia eisdem per suos antecessores concessa, etiam si vsu recepta non essent, tùm quia recepto etiam sensu per nos allato, verba dici non possunt superflua, dùm in Breui Innocentij Octaui demandatur restitutio in casu suppressionis solùm scutorum 62000., quæ expressio cum dubitari posset, an staret taxatiuè, itaut significaret solùm dicta scuta 62000. fuisse per Cameram recepta, oportuna sanè fuit subsequens declaratio in Motu Piano contenta, in quo dicitur Cameram in casu suppressionis teneri ad restitutionem totius, ac integræ pecuniæ per ipsam receptæ, & quidem absque aliqua diminutione, ex quibus cessat prorsus obiecta superfluitas, 37 vt per *D. Altograd.*, & congestos ab eo *dict. controu.* 83. *num.* 48.

Neque minus ad effugiendam vim præfatorum argumentorum adduci merentur illa verba dictæ particulæ *emisse, vel habuisse constiterit*, quasi quod illud verbum *habuisse* referatur ad alios, prærerquam ad Cameram, quia cum duo ex præfatis officijs de tempore Motus proprij non fuissent vendita per Cameram, sed data insolutum, oportunè fuit adhibitus talis modus loquendi, quia quamuis datio insolutum fraternizet cum emptione, & venditione, tamen in multis etiam differt, & secundum aliquorum sententiam appellatione emptionis non 38 venit, vt per *Decian. cons.* 18. *num.* 3. cum pluribus alijs adductis per *Merlin. decis. Rotæ nostræ Luc.* 23. *num.* 36.

Si autem vis ex aduerso fieret super verbo illo *emisse*, quasi quod illud referatur ad emptionem factam à possessoribus, hoc esset supponere id, de quo disputatur, & quod ex supradictis videtur omninò concludendum, vt dicta verba ad Cameram penitus referri debeant, & tamen ad abundantem subiungitur, quod licet huiusmodi Iura vitalitia

litia de vno in alium per resignationem transeant, dicuntur tamen semper eadem, quæ à Papa, seù Camera primo loco concessa fuerunt, vt latè probat 39 *Salgad. in labyr. cred. par. 4. cap. 8. num. 14., & seq.*

Neque ex eo, quod Pontifex assensum, & beneplacitum det huiusmodi resignationibus potest indè deduci, quod sibi præiudicauerit; Quia indubitatum est Datariam de pretio huiusmodi translationum, occasione consensus præstandi, nullam habere notitiam, vltra quod de Iure indubitatum est per talem assensum in nihilo intelligi posse præiudicatum iuribus ipsius Principis assen-40 tientis, *Carleual. de Iudic. tom. 2. lib. 1. tit. 3. disput. 23. num. 42. Venturin. cons. 37. num. 127. Boscol. in sua controu. post lib. 1. D. de Luc. de feud. art. 3. num. 95.*

Hæc sunt, quæ meo iudicio videntur ponere rem prorsus in claris ad fauorem Reu. Cameræ Apostolicæ, & nihilominus licet omninò ad abundantem subiungo, quod etiamsi verba Motus proprij accipienda essent iuxtà sensum in decisione expressum; Adhuc talis restitutio pretij exbursati per Secretarios non verificaretur, nisi in illis, sex Secretarijs existentibus de tempore Motus proprij, & qui superuixissent de tempore suppressionis, non autem militare possent ad fauore aliorum, qui ex ipsis non sunt, & hoc quidem ex pluribus, &

Primò, quia causa huius priuilegij (à qua debet eius vis desumi, & natura 41 dignosci ad *Text. in l. in omnibus 69. ff. de reg. iur.* cum alijs per *Rot. in Cæsenat. seù Sarsin. Laudemiorum 19. Iunij 1656. coram R. P. D. Albergato §. & primò quidem Banden. collust. leg. 35. num. 3.*) non alia certè fuit, vt in principio ipsius Motus proprij exprimitur, quàm gratitudo erga Secretarios tunc temporis viuentes, qui summam scutorum 5500. SummoPontifici gratis mutuati fuerunt, eam fortè accipiendo ad censum, & sub cambijs, iuxtà facultatem ipsis in dicto Motu proprio tributam, & sic se ipsos grauando ad satisfaciendum de redditibus officij cuiuslibet eorum ad proprios vsus destinatis fructus, & cambia, donec per vacationem, & venditionem primi Officij Secretariatus tale debitum extingueretur.

Cùm igitur hæc causa gratitudinis, quæ præfato motui originem dedit non verificetur, nec verificati valeat, nisi in personis illorum Secretariorum, qui tunc temporis indigentijs Cameræ Apostolicæ subuenerunt, tale priuilegium per consequens, tamquam ob benemerita concessum, censeri debet personale, vt multarum legum inductione, ac DD. 42 auctoritate probat *Arias de Mes. var. resol. lib. 2. cap. 27. num. 3. 4.* vbi dicit id procedere, etiam si concessio esset de sui natura realis, quia si fuit facta contemplatione certæ personæ, & ob benemerita, censeri debet personalis, confirmat eo non citato *Venturin. cons. 24.* 43 *num. 134.*, & nemine ex eis adducto *Capic. Galeott. controu. forens. cap. 51. num. 9. lib. 2.*

Nec nouum in iure est, quod mutata persona, ac per personæ mutationem, & variationem, varietur, & alteretur 44 priuilegium, vt post *Boer. Auendan.*, & alios scripsit *Salgad. de reg. protect. part. 3. cap. 10. num. 293.* maximè quando, vel qualitas, vel meritum personæ est causa immediata priuilegij, vt ex *Bald.* 45 dixit *Menoch. cons. 704. num. 18.*, & 46 dixerat antea *cons. 443.* dixit *num. 36.*, & de priuilegio personali, quod extinguatur mutata persona dixit *Rot. decis. 76. num. 14. par. 15.*

Secundo loco id efficaciter comprobatur ex Mente B. Pij concedentis, cum de iure indubitatum sit in priuilegijs primariam interpretationem sumi à mente 47 concedentis, vt ex *Text. in cap. de his de verb. signif. Suarez. Castro Pal. Acat. de priuil. probat Caren. resol. 59. num. 60.* Intentio autem B. Pij nullo modo concurrere, neque adduci posse videtur pro extensione huius priuilegij ad Secretarios futuros, & post decursum sæculi huiusmodi officia habituros, circa quod vlterius non insisto, cum in fortioribus supra demonstrauerim excludi omninò verisimilem mentem Pontificis, circa quantitatem pecuniæ restituendam, vltrà verè per Cameram receptam, etiam respectu Secretariorum tunc existentium, vt ex rationibus, & fundamentis ibidem

ibidem adductis, ad quæ nunc sufficiat remissio, solum addo, quod si respectu Officialium tunc viuentium aliqua considerari poterat causa eos gratificandi, ex motiuis supra deductis, certè respectu successorum in officio, nullum suberat motiuum eis ita latè fauendi cum tàm graui præiudicio Cameræ Apostolicæ, vt scilicèt ea teneretur restituere, quod non receperat, & sic si etiam eos hæc pars Motus proprij comprehenderet, quis non videt, quod læsionem Cameræ contineret, neque aliquam illorum respectu rationabilem causam haberet, vnde si verba cuiuscumque priuilegij sunt secundùm æquitatem intelligenda, 48 etiam si aliter sonarent, vt per *Rot. decis.* 400. *num.* 34. *par.* 9., *& decis.* 165. *num.* 16. *par.* 16. ea certè in casu nostro sumenda est interpretatio, per quam dicta restitutio vltra pretium perceptum per Cameram dirigatur solùm ad Secretarios de tempore Motus proprij actualiter existentes, ac de tempore suppressionis Collegij superuiuentes, quorum respectu aliqua saltem gratitudinis causa concurrebat, non verò extendi ad alios futuros Secretarios omninò incertos, & incognitos, & in quibus nullum neque gratitudinis, neque meritorum motiuum verificari poterat.

Confert ad idem, quod cum respectu Cameræ hæc restitutio, vltrà habitum per eam, sit mera donatio, vel pro eius exclusione resoluendum est, vel saltem vt restringatur minus, quàm sit possibile, iuxtà vulgatas Iuris regulas, vndè quando pro totali exclusione donationis concludendum non esset, proùt ego in rei veritate resoluendum censerem; Adhuc saltem huiusmodi pretensa donatio restringenda videtur ad Secretarios de tempore Motus proprij existentes, non autem ad eorum successores extendi.

Tertio loco plurimum vrgere videntur ipsa verba Motus proprij in hac parte, & signanter speciali animaduersione digna mihi videntur illa verba, *singulis Secretarijs, tunc viuentibus*, cum enim in quacumque dispositione verbum quodlibet superfluò appositum censeri non debeat, sed aliquid operari *Surd.* 49 *cons.* 94. *num.* 19. *Gratian. disceptat. for. cap.* 383. *num.* 8. *Altograd. Sen. cons.* 160. *num.* 39. *vol.* 2., & omnis interpretatio possibilis sit sumenda potiùs, quàm admittenda superfluitas, nisi in eo casu, in quo aliquod absurdum emergeret, vt 50 supra tetigi, quibus addo *A. Tolin. resol.* 74. *num.* 27. *Ciriac. contr.* 622. *num.* 17. *par.* 4. *Bonden. collect. leg.* 34. *num.* 84. 85. Clarum videtur, dicta verba aliud operari non posse, quàm denotare restitutionem dictis modo, & forma faciendam esse Secretarijs existentibus in officio de tempore Motus proprij, & de tempore suppressionis viuentibus, aliàs enim si talis restitutio omnes, & quoscumque Secretarios comprehenderet, superflua omninò fuisset adiectio illorum verborum *singulis Secretarijs tunc viuentibus*, quia certum erat, mortuos dici non posse ampliùs Secretarios, neque ipsis aliquam restitutionem debitam fuisse, nec minus eorum hæredibus, cum agatur de iuribus vitalitijs, quæ cum persona extinguuntur, vnde ne dicta expressio remaneat otiosa, concludendum est ex præfatis verbis deduci restitutionem totius, & integræ pecuniæ, ac pretij, pro quo eos emisse, vel habuisse officia constiterit, directam non fuisse, nisi ad illos ex Secretarijs Collegium constituentibus de tempore Motus proprij, qui viuerent, quando sequeretur suppressio, quod etiam confirmatur ex verbo illo *singulis*, quod quodammodò videtur appositum contradistinctè à dictione illa *omnibus*, quo vsus fuisset Summus Pontifex, si indistinctè quibuscumque Secretarijs, actualiter de tempore suppressionis existentibus, talis restitutio eo modo, & forma, proùt in decisione supponitur, facienda esset.

Ex quibus siue attendatur mens Pontificis concedentis, siue causa, & motiuum dispositionis, siue inspiciantur personæ, in quas concessio directa est, quæ tria esse animaduertenda monet 51 *Rot. decis.* 339. *num.* 10. *par.* 17. omnia suadent particulam Motus proprij in clausula, de qua agitur, referri non posse, nisi ad Secretarios superuiuentes de tempore suppressionis, ex illis tamen actualiter de tempore Motus proprij officia obtinentibus.

Hæc

Hæc tamen omnia ex abundanti dicta sint, non quia optimè de iure non procedant, sed quia omninò superflua existimo, cum iuxta supra in principio deducta verba Motus proprij, verificari non possint, nisi in pretio effectiuè per Cameram recepto.

Ex quibus in sensu veritatis censeo recedendum à decisis, saluo tamen semper omni &c.

Hieronymus Palma.

II. Responsum D. Ioannis Torre I. C. Lucensis.

SVMMARIVM.

1 *Duæ negatiuæ faciunt vnam affirmatiuam.*
2 *Res regulariter redimi debet pro eo pretio, pro quo fuit vendita.*
3 *Verba vbi sunt clara, non est opus recurrere ad interpretationem, & subauditos intellectus.*
4 *Verbum restituere significat retrodare id, quod per prius fuit acceptum.*
5 *Verborum sensus dicitur ambiguus, quando duplicem habet significationem, & multiplicíter intelligi potest.*
6 *Qui per alium facit, per se ipsum facere videtur.*
7 *Actus non ab ordinante, sed ab exequente, dicitur factus.*
8 *Priuilegia ita interpretantur, vt reducantur ad iuris communis intelligentiam.*
9 *Officia vitalitia solent redimi pro eodem pretio, pro quo à Principe fuerunt vendita.*
10 *Res inter alios acta alijs non nocet.*
11 *Alteri per alterum conditio deterior fieri non potest.*
12 *Consensus ad vnum effectum adhibitus, in alijs præiudicium non infert.*
13 *Donatio non præsumitur, sed potiùs error.*
14 *Pontifex, non est præsumendum, quod voluerit rescribere contra Cameram.*
15 *Lex generalis, & fundamentalis qualificat omnes alias ex post super eadem materia editas.*
16 *Confirmatio nihil de nouo tribuit, nec precedenter dispositа extendit.*
17 *Clausula ijsdem modo, & forma, importat simplicem confirmationem.*
18 *Verba dubia Bullæ, & Constitutionis ab obseruantia recipiunt declarationem.*
19 *Etiam si contrarius intellectus esset de iure verior.*
20 *Dictio huiusmodi æquiparatione importat.*
21 *Æquiparatorum idem debet esse iudicium.*
22 *Dispositio restricta ad certas personas illas non egreditur.*
23 *Priuilegia dicuntur priuatæ leges.*
24 *Ideò priuilegiatis solùm non alijs prosunt.*
25 *Priuilegium extinguitur mutata persona.*
26 *Priuilegium semper est personale, quando persona est causa proxima concessionis.*
27 *Priuilegium, proùt qualibet alia dispositio, declaratur à sua causa.*
28 *Dispositio qualibet recipit declarationem à subiecta materia.*
29 *Officium vitalitium, quando resignatur, in resignante censetur nouum.*
30 *Accessorium sequi debet naturam sui principalis.*
31 *Dictio tunc extremitatem temporis denotat.*
32 *Deficiente materia deficit materiatum, & num. 33.*
34 *Dictio tunc restringit dispositionem ad casum expressum.*
35 *Nullum verbum nec minima syllaba debet stare otiosa.*

Sup-

SVppressit Sanctissimus, iustis de causis animum suum mouentibus, officia Secretariatus Apostolici per olim Pontifices Calistum Tertium, & Pium Secundum erecta in num. 6. & per Innocentium Octauum postea ampliata ad 24., mandauitque, vt Dominis Secretarijs tunc officia possidentibus, persolueretur totum id, quod ipsi, vel eorum antecessores, soluerunt Datariæ, vel eius Officialibus, tam ratione pretij, quam occasione expeditionum.

Præterea, delegauit Illustris. Thesaurario articulum, de voto Rotæ omnibus DD. Suffragium dantibus, decidendum; an vltra dictum pretium, supra exbursarum, aliquid dictis ol. Secretarijs veniret restituendum, siuè persoluendum.

In cuius executionem, proposito in Rota articulo prædicto; placuit huic Sacro Auditorio rescribere fauore dd. Dom. Secretariorum *esse restituendum pretium illud, quod quilibet ex Secretarijs erogauit in emptionem sui officij, vt ex decis.* 16. Iunij præsentis anni coram Reuerendissimo Decano.

Non acquiescens huic resolutioni Camera Apostolica, nouam impetrauit audientiam; & hoc interim, fuit mihi (licet inter iuris consultos minimo) iniunctum, vt pro veritate aperiam sensum meum in huiusmodi quæstione.

Vt igitur tanto muneri mihi imparti to satisfacerem, omni, qua potui sedulitate, & diligentia decisionem Rotæ præfatam, Bullasque Pontificias in ipsis enunciatas perlegi, ex quibus, licet prima fronte animus meus inclinaret fauore dd. DD. Secretariorum pro decisionis confirmatione; Attamen radicitus verbis Literarum Apostolicarum enucleatis, adhæsi contrariæ sententiæ; Quod DD. Secretarij præfati nil vltra pretium eis respectiuè, vt supra exbursatum, prætendere possint à Camera Apostolica, & sic quod à decisis sit recedendum.

Et moueor quia, dum in erectione, ac ampliatione Collegij dd. Secretariorum, Summi Pontifices reseruauerint sibi ipsis facultatem supprimendi, & extinguendi dicta Officia, & Collegium Secretariorum, eaque sibi restituendi soluto precio; vt colligitur ex Bulla Innocentij Octaui, in qua in casu reuocationis, aut alterationis eiusdem Collegij, promittitur restitutio summæ solutæ per eosdem Secretarios; ibi *si vero erit facta officij reuocatio, aut alteratio ad restituendum eis supradictam integram summam* 62400. *ducatorum*; & clarius in Motu proprio Beati Pij Quinti in illis verbis *Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter &c. pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*; ex hac enim dictione *nisi* proposita negatione, resultat contrarium eius, quod supra negatum fuit; perindè ac si expressè fuisset reseruatum ius supprimendi, & extinguendi idem Collegium 1 *Menoch. cons.* 356. *n.* 9. *Bellon. Iun. cons.* 1. *num.* 105. 106. *Rot. coram Amat. Dunozet. dec.* 748. *num.* 45. *cum similibus in dec.* 760. *nu.* 10. *&* 288. *num.* 8. *par.* 14. *rec.*

Talis redemptio, & reductio Officiorum fieri debebat pro eodem met precio, pro quo Camera illa respectiuè vendiderat Secretarijs, videlicet pro pretio de tempore contractus venditionis à Camera, vel eius Officialibus recepto; Nedùm quia, ita de iure præsumitur, quando à partibus non est facta mentio quantitatis pretij; pro quo res vendita sit redimenda, vt cum multis insinuat 2 *Bellon. Iun. cons.* 767. *num.* 31. *Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib.* 4. *& tit.* 31. *num.* 21. vbi quod hoc videtur verisimiliter à contrahentibus cogitatum, & actum, ideò pro expresso habendum est, & allegato *Casanatt. cons.* 7. *num.* 3. & alijs ita tenet *Fontanell. dec.* 74. *num.* 45. *lib. primo*, & in terminis nostris ponderat *Fagnan. in cap. ex epistola n.* 11. *& seqq. de restit. spoliat.* Sed etiam quia præfatus Pontifex Innocentius Octauus id expressit in Bulla ampliationis dicti Collegij, de qua supra, voluit enim quod in casu reuocationis dicti Collegij restituerentur dd. Officialibus scuta auri de Camera 62400., per eos soluta in erectione Collegij præfati ibi *Si verò erit facta officij reuocatio, aut alteratio, vt præmittitur ad restituendum eis supradictam inte-*

Iura diuersa.

integram summam 62400. ducatorum auri de Camera per ipsos solutorum.

Ex quo cum desumatur initam fuisse potius conuentionem de reddendo rem venditam pro eodem pretio, quàm pactum de retrouendendo, talem conuentionem fuisse validam, & omninò seruandam non dubitatur; nam fuit approbata de iure diuino, vt in Leuiti. cap. 25. in illis verbis; *Cuncta Regio possessionis vestra sub redemptionis conditione vendetur*; De iure Canonum, vt desumitur *ex tex. in cap. ad nostram 5. de empt. & vendit. de iure ciuili in l. 2. C. de pact. inter emptor. & vendit.* vbi plenissimè scribentes, & plenè *Tiraquell. de retract. conuent. in præfat. nu. 3. 4. Cald. de empt. & vend. cap. 4. num. 14. Mantic. de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 31. num. 7. Castill. lib. 2. quotid. contr. cap. 25. n. 30. & seq. Gonzal. Tellesi ad decretal. in comment. d. cap. ad nostram de empt. & vend. num. 3. Hermosill. ad Lopez. l. 42. tit. 5. part. 5. gloss. 1. num. 5.* vbi benè notat ad propositum, quod quidquid sit in pacto de retrouendendo; in hac conuentione nullum oritur dubium, quin debeat restitui pretium, de tempore contractus, non de tempore redemptionis; Proindè non poterat dubitari, quod summa per Cameram recepta esset restituenda, non alia, tàm de iure, quàm vigore Bullæ dictæ erectionis.

Iustè igitur Sanctissimus suo infallibili sanciuit diplomate, vt in moderna suppressione restituerentur singulis Secretarijs summæ per eos, vel eorum respectiuè antecessores Cameræ Apostolicæ, vel eorum Officialibus solutæ; & inanis est prætensio, quod maius pretium restituatur.

Opponitur in decisione, quæ reuidetur, contrarium resultare ex verbis expressis dicti Motus proprij B. Pij Quinti, dùm loquendo de priuilegijs aliàs concessis dd. Dominis Secretarijs ait *volentes, & statuentes illa nullo vmquam tempore per nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, reuocari, reduci, alterari, aut moderari, seù Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realitèr, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecuniæ, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit* ex ijs enim censuerunt DD. resultare expressam voluntatem d. B. Pontificis, quod in casu suppressionis, & extinctionis dicti Collegij deberet restitui singulis Secretarijs pretium ab ipsis solutum pro Officio obtinendo; propterea ad eorum fauorem militare specialem, & expressam Constitutionem Papalem, ex quo superfluum sit recurrere ad interpretationes, & subauditum intellectum *iuxta* 3 *tex. in l. ille aut ille §. cum in verbis ff. de leg. 3. l. non aliter ff. eod. cum similibus.*

Verùm huiusmodi obiecto, quod est decisionis Achilles, pluribus medijs satisfieri posse credidi, &.

Primo ostendendo, quod litteralis intellectus dictorum verborum potius fauet Reuerendæ Cameræ, quàm ei noceat.

Secundo quod mentio, & intentio B. Pontificis suadeat DD. Secretarijs non fuisse promissum, nisi precium Cameræ exbursatum.

Tertio quod pro interpretatione fauore Cameræ asistat obseruantia, tàm dicti B. Pontificis, quàm aliorum Principum.

Quarto, (quod apud me videtur incontrouertibile) quod quatenùs suprà narrata verba essent referrenda ad pretium, à quolibet ex Secretarijs exbursatum pro obtinendo officio Secretariatus, ea dispositio esset restringenda ad Secretarios, dumtaxat viuentes tempore concessionis dictorum priuilegiorum, non verò ad Officiales in Secretariatibus successores.

Redeundo ad primum, dicta verba *restitutis prius realitèr, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus: integrè, & absque vlla diminutione pecuniæ, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit* aliter interpretari non possunt, iuxtà sensum litteralem, nisi quod Camera debeat exbursare Secretarijs, in casu suppressionis, eandem Summam, quam ipsa in actu venditionis percepit, est enim indubitatum quod verbum *re-* 4 *stituere* significat retrodare, quod priùs fuit acceptum *ad text. in l. restituere 35. & 75.*

& 75. ff. de verb. signific. l. 1. §. eleganter ff. depositi Alciat. dicta l. restituere 75. num. 3. Cagnol. l. 2. num. 17. 18. C. de pact. inter empt. & vendit. Surd. consf. 94. num. 23. 24. Altogr. Sen. consf. 84. num. 6. lib. 1. benè Tomat. decis. 50. num. 501. vbi quod propria singnificatio verbi restituere est dare quod accepimus; & concordat Rot. coram Dunozet. Iun. decis. 7. num. 12. coram Gregor. decis. 271. num. 3. coram Caualer. decis. 591. num. 5., & in recent. decis. 314. num. 2. 3. par. 14. dec. 59. num. 1. par. 16.

Non resistit quod huiusmodi verbum restituere aliquando etiam accipiatur pro dare, & soluere, vt insinuat decisio quæ reuidetur in §. *tamen significat ad tex. in l. verbum reddendi ff. de verb. signific.*, & alijs apud *Arguell. decis. 77. num. 12. ad 15.* quia verissima est consideratio Illustriss. Dom. mei de Luca in doctissimo discursu vltimo, fauore Cameræ edito §. *verum in hoc solemniter*, & duobus sequentibus, huiusmodi interpretationem potius conuenire verbo reddere, quàm restituere, in quibus terminis loquuntur *tex. allegati*, & *decis. coram Arguell.*, & comprobatur etiam ex *Thesaur. linguæ latinæ tom. 2. litt. R.* verbo *reddere*, vbi quod reddere aliquando capitur pro dare.

Et quatenus ad vtrumque sensum verbum restituere potuisset adaptari, quod negatur, nihilominus assumptum decisionis, quod nulla in dictis verbis ambiguitas cognoscatur, omninò detegeretur insubsistens, ambiguus enim, & æquiuocus, non clarus, & apertus dicitur verborum sensus, quando est dupli-

5 cis significationis, ac multipliciter accipi potest vt tenet *Gallin. de verb. signif. lib. 3. cap. 13. per tot.*, & concordat *Mantic. de tacit. lib. 1. tit. 15. num. 4., & seq.*

Nec pro interpretanda voluntate B. Pontificis, fauore DD. Secretariorum, circa verbum, *restituere*, stringunt decisionis argumenta, & signanter quod idem Pontifex eodem verbo vsus sit loquens de scutis 5500. auri restituendis à Secretarijs Cardinali Mediceo, à quo nihil receperant; quia dum immediatè sequuntur verba *pro nobis*, & *nomine Iura diuersa*. *nostro*, detegitur quod Secretarij restituere debebant nomine Cameræ dictam summam, tamquam eius Mandatarij, siuè Procuratores, & per consequens potius ad Cameram debitricem summæ prius receptæ, quàm ad Secretarios soluentes adaptatur dictum verbum *restituere*, ob regulam vulgatam, qui per

6 alium facit per se facere videtur *Barbos. axiom. 92.*, & peruulgatum est, quod actus non ab exequente, sed ab ordi-

7 nante dicitur factus *l. si hæres testamento ff. de act. empt. Crauett. cons. 144. num. 3. Surd. cons. 391. num. 38. Capon. controu. forens. 9. num. 7.* ex quo patet, quod hic paritèr hoc verbum restituere accipitur, iuxta eius propriam, & genuinam indolem pro retrodare.

Nec pariter resistit alterum in eo fundatum, quod Pontifex sciebat Officia esse venalia, & resignabilia, & sic pretium posse mutari, & nihilominùs disposuit, quod Collegium non extingueretur, nisi priùs restitutis singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs &c.

Quia tantum abest huiusmodi argumentum officere intentioni Cameræ, quod potiùs eidem adsistit, siquidem non obstante tali scientia, noluit Cameram teneri, nisi ad ipsum pretium scutorum 5500., quod receperat, ibi *nisi prius restitutis eisdem Secretarijs*, & *Collegio per Cameram realiter*, & *cum effectu pecunijs præfatis*; & pari modo tenendum est in casu nostro in quo viget eadem ratio, fortificatur assumptum ex consimili dispositione, de qua in Bulla Innocentij Octaui la 12. in ordine, in qua similiter in casu suppressionis demandatur restitutio integræ summæ, & declaratur esse eadem à Camera recepta, *vt in §. 23. ibi si verò erit facta Officij reuocatio, aut alteratio &c. ad restituendum eis supradictam integram summam 62400. auri de Camera per ipsos solutorum &c.*

Ex quibus, & alijs opportunissimè relatis in discursibus Illustriss. DD. de Luca, & Aduocati Fiscalis, qui ad comprobationem Iurium Cameræ contra decisionem omnem lapidem mouerunt, arbitror plenissimè fuisse satisfactum huic primo assumpto, quod verba Mo-

tus proprij, iuxtà eorum veram, & propriam significationem, adaptari valeant ad pretium per Cameram receptum non verò ad pretium ab Officialibus solutum resignantibus, vt supponitur in decisione.

Quod verò verisimilis mens B. Pontificis suadeat, quod in casu suppressionis non deberet restitui à Camera, nisi pretium eidem exbursatum, mihi videtur euidentissimè desumi posse.

Primo quia, priuilegia interpretantur eo modo, vt reducantur ad iuris 8 communis intelligentiam *Casanatt. cons. 59. num. 19. 20. Gonzal. Tellez. ad decret. in cap. causam de rescript. num. 6. in fine decis. 165. num. 13. par. 16. recent.* sed est conforme dispositioni iuris communis, vt similia Officia redimantur pro eodem pretio, pro quo à Camera vendi- 9 ta fuerunt, ex latè cumulatis *per Fagnan. d. cap. ex epistola num. 11., & seq. de restit. spoliator. Galeott. respons. fiscal. 23. num. 73. Vermigliol. cons. 434. per tot., & præcipuè num. 3. Bellig. in specul. Princip. tit. de priuat. off. per Principem faciendis rub. 26. num. 6. merito &c.*

Secundo quia, pretium Officiorum Secretariatus, in translatione de vno in alium omninò dependet à pactis, & conuentionibus contrahentium, non verò à Pontifice, nam idem pretium taxatur absque interuentu Cameræ, vel eius Ministrorum; vnde non potest præsumi quod Pontifex voluerit, vt eidem Cameræ inferretur præiudicium facto alterius, contra regulam quod res inter 10 alios acta alijs non nocet, *Gratian. discept. 744. Barbos. axiom. 199. vtrobique num. 11.* nec alteri per alteram iniqua 11 conditio infertur *l. non debet ff. de regul. iur. cap. non debet 22. eodem. tit. in 6.*, & in terminis, in quibus versamur, quod Officiales paciscendo cum renunciatario non possunt aliquod præiudicium Cameræ inferre, tenent *Castracan. vbi supra cap. 41. num. 10. Illustriss. D. meus de Luca de regal. discurs. 18. numer. 8. versic. & in officijs.*, & quamquam Pontifex adhibeat consensum in resignationibus, non sibi præiudicat quoad pretium, de quo non fit mentio in supplicatione *Carleual. de iudic. lib. 1. tit. 3. disput. 23. num. 42.* vbi quod consensus adhibitus ad vnum effectum in alijs non 12 præiudicat, & concordat *Illustriss. D. meus de Luca vbi supra tit. de feud. disc. 50. num. 10. Venturin. cons. 37. num. 126.*

Tertio quia, quatenùs diceretur Beatum Pium voluisse in dicto Motu proprio disponere vt Secretarijs restitueretur in dictum casum vltra pretium Cameræ solutum, totum id, quod soluisset resignantibus, illud plus diceretur donatum dictis Officialibus, hoc autem 13 præsumendum non est ad tradita *dec. 58. num. 6. coram Royas decis. 692. num. 2. coram Merlin. vbi num. 4.* quod error potiùs, quam donatio præsumatur, *Bert. cons. 90. n. 58. Menoc. de arbitr. cas. 88. num. 3. lib. 2.*

Eo magis quià agitur de notabili Cameræ præiudicio, contra quam non est verisimile quod Pontifex voluerit re- 14 scribere in dicto Motu proprio *Io: Baptista Spad. cons. 9. num. 11. lib. 1., & cons. 206, num. 9. lib. 2.*

Quarto quia, in erectione facta per Innocentium Octauum de dicto Collegio Secretariorum, fuit expressè sancitum, quod data Officiorum suppressione. id solum restitueretur Secretarijs, quod iure, & in effectu fuit eidem Cameræ Pontificiæ solutum, videlicèt scuta 62400., hoc idem censetur repetitum in Motu proprio dicti Beati Pij Quinti, siquidem cum agatur de lege fundamentali ipsius Collegij, quæ qualificat, & cum certa determinatione loquitur, qualificat, determinat, & ad sui intellectum trahit omnes alias simpliciter, & 15 generaliter super eadem materia loquentes *Mantic. de tacit. tom. 1. lib. 4. num. 11.* cum ibi allegatis.

Eo fortiùs quia in dicto Motu proprio confirmat, & approbat Beatus Pius antiqua Secretariorum priuilegia, non verò auget, vel ampliat, vt demonstrant verba *confirmamus, & approbamus, & pro cautela potiori eadem priuilegia &c. de nouo concedimus &c.* quæ confirmationi conueniunt, non autem extensioni, ex 16 qua nil de nouo censetur tributum, vel commutatum *Laurentius Matthe. de regim. Regni Valentiæ cap. 7. §. 4. num. 53.* & facit *tex. in l. cum dilecta vers. volentes*

de

de confirmatione vtili, vnl inutili dec.682. num.30. par.4. num.3. recent. quod clariùs conuincitur ex subsequentibus *ijsdem modo, & forma quibus per DD. Prædecessores* omninò excludentibus intentionem augendi, vel extendendi pri-17 uilegia, sed repetendi quod priùs fuerat concessum *Cyriac. contr.69. num.38. Rot. coram Dunozet. Iun. decis.725. n.1. decis.354. num.28. par.11. rec.*

Tertium fundamentum, quod consistit in obseruantia, tàm B. Pontificis, quàm successorum, & etiam aliorum Principum, restituendi in similibus suppressionibus solum pretium receptum; fuit latè deductum, & exornatum in informatione Illustriss. D. Commissarij Cameræ, data in præterita positione §. *obseruantia quoque, cum pluribus seqq.* itàut aliquid, vltra ibi relata, addere superflum existimauerim.

Et licet in decisione respondeatur in casu nostro non posse sumi obseruantiam declaratiuam, nedum quia vt prætenditur obstant clara, & præcisa verba Bullæ, sed etiam quia in alijs cessat dispositio, quod in suppressione Officiorum, debeat restitui integralitèr, & absque diminutione pecunia, pro qua empta fuerunt, propterea de vno ad alterum non valeat inferri, attamen talis responsio, quo ad primam partem remouetur, negando suppositum, nam re vera, vt vidimus, verba Bullæ potiùs sunt clara pro Camera, quàm contra ipsam, & tamen sufficeret quod essent dubia, adhoc, 18 vt ab obseruantia reciperent interpretationem *Gratian. discept. forens. cap.842. num.37. decis.8. num.4. part.18. recent.* & præcipuè in bullis, & priuilegijs Pon-19 tificijs, in quibus obseruantia totum facit *decis.175. num.10. coram Eminentiss. Ottobon.*, etiamsi contrarius intellectus esset de iure verior *decis.216. num.6. part.13. recent.* Quo ad secundam partem, nulla potest casuum diuersitas considerari inter huiusmodi Secretariatus, & alia Officia Romanæ Curiæ, nam B. Pontifex habuit hæc in omnibus cum alijs Officijs pro equiparatis, & eiusdem naturæ, proùt declarauit in dicta Constitutione §. *quod si contigerit, & in similibus concedi solitam tam alijs Officialibus huiusmodi Officia ementibus* illud enim *huiusmodi* similitudinem cum alijs Officijs im-20 portat, ad *text. in l. huiusmodi ff. de legat.1. plenè Rebuff. de verb. signif. leg.1. §. huiusmodi personis,* & equiparatio operatur, vt vnum idem sit omnium æqui-21 paratorum Iudicium *Valenzuel. consil. 172. num.28. lib.2. Anto. Monac. decis. Bonon. 98. num.19. Barbos. axiom. iur. 24.*

Dato tandem, sine tamèn præiudicio veritatis, quod B. Pontifex voluerit in supracitatis verbis, de quibus in dicto Motu proprio, quod restitueretur singulis Secretarijs totum, & integrum pretiùm, quomodolibet ab eis solutum resignantibus, attamen mihi videtur indubitatum id, quod supra quarto loco probandum assumpsi, hanc dispositionem fuisse restrictam ad illos Secretarios, qui adhuc viuerent, tempore, quo fieret suppressio, non vero Officialibus eorum successoribus.

Hoc autem ex pluribus fit manifestum.

Primo quia verba sunt directa Secretarijs, vti singulis consideratis, non vcrò eorum Collegio ibi *singulis Secretarijs,* propterea non est locus extensioni, fauore successorum, nam dispositio restricta 22 ad certas personas illas non egreditur *l. quæ conditio ff. de condit. & demonstr. Spad. cons.206. num.2. 3. lib.2. dec.740. num.10. coram Buratt. decis.27. num.21. coram Zarate,* priuilegia enim dicuntur 23 priuatę leges, ait *tex. in cap. priuilegium 3. distinct.* proindè priuilegiato solum, non 24 alijs prosunt *decis.103. num.7.8. coram Peutinger.* & mutata persona extinguitur 25 priuilegium illi concessum *cap. priuilegium de regul. iur. in 6. Altograd. cons.84. num.164. lib.1. Venturin. cons.39. num.7. & cons.40. nu.4.*

Secundo, tanto magis priuilegium illud dicendum est personale, quia fuit concessum per B. Pontificem personis Officia Secretariorum de illo tempore occupantibus, intuitu ducatorum 5500. per ipsos Secretarios gratis Cameræ mutuatorum, ad effectum restituendi Cardinali Mediceo Creditori Cameræ in tanta summma, ex causis, de quibus in dicto Motu proprio, verum est enim

quod

quod semper priuilegium est personale, quando persona, vt hic, fuit causa proxi-
26 ma, & immediata concessionis *l. quid tale ff. solut. Mart. Venturin. cons. 24. num. 134.* & est in iure notissimum priuilegia, & quamlibet aliam dispositio-
27 nem declarari à sua causa, *l. cum pater §. dulcissimus ff. de legat. 2.* plenè *Duran. decis. 155. num. 9. 10. dec. 315. num. 6. & dec. 336. nu. 1. coram Rembold.*

Tertio hoc priuilegium dicendum est personale, quia subiecta materia, ex qua
28 interpretari solent huiusmodi dispositiones *Roland. cons. 96. num. 8. lib. 1. decis. 398. num. 4. part. 1. rec. decis. 189. num. 15. coram Royas Fontanell. dec. 283. num. 2. 2. tom. 1.* expostulabat, vt tale esset, cum enim ageretur de Officijs, quæ ad vitam tantùm conceduntur, & penitus mortuis possessoribus, vel translàtis de vno in alium per resignationem extinguuntur *Castracan. de Societat. offic. cap. 2. num. 1. & cap. 14. n. 3. & cap. 41. num. 17.* quod procedit siuè agatur de vacantibus per mortem, siuè per resignationem factam Apostolica authoritate, vtroque enim casu Officium præcedens dicitur penitus extinctum, & resolutum, aliudque translatum in successorem omninò nouum, & dependens à pri-
29 mo *Regens Reuerter. decis. 185. num. 3. Salgad. Labyr. creditor. part. 1. cap. 35. num. 21.* vltra eorum vitam, pro quibus fuit concessum non poterat extendi pri-
30 uilegium, quod, tanquam accessorium, naturam Officij sui principalis sequi tenebatur *l. etiam C. de iure dot. cum alijs apud Barbos. axiom. 4. num. 1.* nec diuersam à natura rei, de qua agitur, supponi debet fuisse mentem Pontificis concedentis *dec. 695. n. 6. par. 1. diuers.*

Nec dicatur, motiuum, quod verba dicti Motus proprij sint intelligenda restrictiuè fauore Secretariorum, qui de anno 1571. possidebant dicta Officia, facilitet corruere, quia in contrarium stat clara mens B. Pontificis, quod scilicèt voluerit conferre priuilegium prædictum nominatim, & expresse Secretarijs viuentibus de tempore suppressionis, ibi *Secretarijs tunc viuentibus*, nam dictio *tunc* significat extremitatem temporis & ad
31 illud dispositionem restringit *ad Barbos. dict. 409. & alios per Rot. relatos in decis. quæ reuindetur §. quod autem vers. dictio enim tunc.*

Quia his non obstantibus, adhuc teneo eadem verba *tunc viuentibus* non esse, vt prætenditur, directa omnibus in dicto Officio successoribus, sed illis Secretarijs, quibus de dicto anno 1571. fuit idem priuilegium impartitum.

Dum enim ageretur, vt prædixi, de Officijs, quę morte possessorum omninò extinguebantur, cogitauit Beatus Pius posse contingere suppressionem tempore, quo non omnes Officiales, quibus priuilegium fuit directum, essent mortui, sed aliqui eorum tantùm, quorum viuentium Officia, cum adhuc existerent, ipsis Secretarijs viuentibus direxit verba *singulis Secretarijs tunc viuentibus*, non verò Secretarijs iam defunctis, quorum Officia cum essent extincta, & resoluta, de illis non erat opus differere,
32 cum sublata materia tollatur etiam materiatum *l. quæsitum §. illud fortasse ff. de legat. 3. Altogr. cons. 17. num. 19. lib. 1.* & deficiente substantia omnes eius passiones, & accessiones corruere necesse
33 est *decis. 338. num. 10. part. 15.* Iure igitur merito ad viuentium fauorem dumtaxat voluit Pontifex vt fieret restitutio pretij in casum suppresionis, modo per eum ordinato, non ad fauorem omnium, quia non poterant priuilegiari Officia iam extincta morte possessorum respectiuè, vt patet ad sensum, & tenet *Altogr. d. cons. 17. nu. 20.*

Et quod B. Pontifex voluerit habere relationem in illis verbis *Secretarijs tunc viuentibus* ad successores in dd. Officijs, perspicuum est etiam ex eo, quod vsus fuit particula *tunc*, quæ habet vim restringendi dispositionem ad dictum ca-
34 sum expressum *Robles. de represent. lib. 2. cap. 15. num. 3.* nec non dictione *viuentium*, quæ denotat personalitatem, non dignitatem, & Officium, vt *in decis. 355. nu. 7. coram Celso* ex quo videntur compræhensi in dicta dispositione illi Secretarij dumtaxat, quibus fuit idem priuilegium concessum, dùm tamen essent viuentes, tempore suppressionis, & non aliter, aliàs enim si contrarium voluisset, vsus fuisset verbis indefinitis, & aptis com-

comprehendere omnes, & singulos Secretarios, & omisisset tamquam superfluam, non verò addidisset restrictiuam, *tunc viuentibus*, denotantem, quod aliqui poterant esse viuentes, & alij non, & quod ad fauorem viuentium tantùm disponere volebat, dum igitur hæc verba apposuit, & non omisit, id fecisse censendum est, vt aliquid significarent; & ita tenendum est, ne remaneant superflua, & inutilia; non enim in similibus dispositionibus debent stare ociosa plura verba, sed nec etiam minima sillaba *ad tex. in l. 1. in pr. ff. de met. caus. Scacc. de commer. & camb.* §. 7. *gloss.* 2. *num.* 22. *decis.* 77. *num.* 22. *part.* 10. *rec. dec.* 64. *n.* 5. *coram ninot.*

35 Ex quibus mihi videtur posse concludi, quod sicuti Innocentius Octauus in actu erectionis dicti Collegij, loquendo de Officiorum reuocatione aut alteratione, considerauit statum præsentem eiusdem Collegij, Officiorumque valorem, in ea summa, pro qua verè de illo tempore fuerunt acquisita; ita B. Pontifex Pius, confirmando eorum priuilegia idem Collegium, vt tunc erectum, considerauit, voluitque, quod in casu suppressionis Officiorum, quæ contigisset ipsis, vel aliquo ex eis viuentibus, (& sic non extinctis, vel resolutis per mortem possessorum) restituerentur Officialibus summæ, pro quibus de illo tempore singuli Secretarij eorum officia respectiuè acquisiuerant, ex quibus superfluum est disputare an ampliauerit mediantibus verbis *integrè*, *& absque vlla diminutione pecunijs*, *pro quibus eos Officia emisse*, *aut habuisse constiterit* eius dispositionem nedùm ad precium Cameræ solutum, sed ad aliud quodcumque inter resignantem, & resignatarium conuentum, siquidem sufficit pro reuocatione decisionis ostendisse; quod in omnem casum attenta restrictiua ad illud tempus, quo emanauit Motus proprius, priuilegium, qualecumque sit, non percutit præsentem suppressionem, & euitatur dubium inter partes agitatum, an B. Pontifex voluerit futuris, & successiuis temporibus legem tàm asperam, & duram contrà Cameram Apostolicam indicere; vt cogeretur cum tàm graui iactura redimere officia imposterum vendenda, pro precio ad libitum Officialium taxato, & non pro eo, quod Camera receperat, quod re vera suscitari non potuit, absque notabili præiudicio prudentiæ, sanctitatis, religionis, aliarumque virtutum, quibus præditus fuit B. Pontifex Pius Quintus, proùt ita in sensu veritatis, saluo tamen meliori Iudicio, teneo &c.

Ego Io: Torre Patritius Lucensis.

III. Responsum D. Aloysij Mansij I. C. Patritij Lucensis.

ARGVMENTVM.

Hìc pariter expenditur significatio, & differentia verborum *restituere*, & *reddere*. Quantum operetur obseruantia interpretatiua in dispositionibus dubijs; Verba quomodo sint interpretanda; Desumendus est eorum intellectus à prohemio, & causa inibi apposita. De aliquibus dictionibus causatiuis; Donatio non est præsumenda; quando dicatur ob causam; quando remuneratoria; & quomodo probanda sint merita.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Voluntatis quæstio non admittitur, ubi in verbis nulla est ambiguitas.*
2 *Generalitas sermonis ambiguam dispositionem reddit. num.* 8.
3 *Ambigua quando dicatur, vel dubia dispositio.*
4 *Verbum* restituere *significat retrodare ei, qui dedit.*
5 *Verbum* restituere *aliquando pro* dare *accipitur.*
6 *Verbum* reddere *latiorem habet significationem, quàm verbum* restituere. *Declara. num.* 7.
9 *Actus non ab exequente, sed ab ordinante factus dicitur.*
10 *Modus, & consuetudo loquendi disponentis in vna parte dispositionis, in alijs partibus eamdem dispositionem declarat.*
11 *Obseruantia disponentis, circa dispositionis suæ interpretationem, seruanda est.*
12 *In duobus intellectibus eiusdem dispositionis, ille præualere debet, qui habet pro se obseruantiam, etiamsi alter sit de Iure verior.*
13 *Obseruantia in casibus indiuidualibus cæteris præfertur.*
14 *Verbum* huiusmodi *similitudinem importat.*
15 *Quod in vno ex æquiparatis seruatum est, in alijs quoquè seruandum.*
16 *Non ex vno tantùm verbo, sed ex toto simùl dispositionis contextu mens disponentis argui debet.*
17 *Pro interpretatione verborum dispositionis, requirendus est finis, & occasio, qua fuere prolata.*
18 *Verba restringi debent ad eam causam, pro qua prolata sunt.*
19 *Verba pro eo significatu sunt interpretanda, qui sit consentaneus materia dispositionis.*
20 *Ex prohemio disponentis deprahenditur intentio.*
21 *Dispositio à causa in prohæmio expressa regulatur.*
22 *A causa in principio Priuilegij adiecta, Priuilegium restringitur, seù extenditur.*
23 *Dictio* vt *causam finalem denotat disponentis.*
24 *Dictio* Idcircò *dicitur causatiua.*
25 *Clausula* de nouo concedimus &c. *an importet nouam concessionem, vel antiquæ confirmationem.*
26 *Confirmatio Priuilegiorum à nouo Principe multum prodest.*
27 *Donatio non præsumitur, nisi probetur.*
28 *Omnis est sumenda interpretatio, quæ donationem excludat.*
29 *Maximè si agatur de donatione in quantitate notabili.*
30 *Donatio ob causam propriè non dicitur donatio, sed datio ob causam.*
31 *Donatio non dicitur ob causam, quando donator pro illa causa non tenebatur.*
32 *Donatio, vt dicatur remuneratoria, qualia debeant esse merita* 33. 34. 35. 36. 37.
38 *Ecclesia eatenus renunciare potest beneficia, quatenus illorum respectu adhuc remaneat in lucro, & vtilitate euidenti.*
39 *Creditum morale ex collato beneficio resultans cohæret personæ, nec transit ad successores.*

CVM Sanctissimus Dominus Noster Pontifex Innocentius Decimus Apostolicæ Cameræ commodis, & necessitatibus totus intentus, præ cæteris maximi ponderis, & momenti ab eo Statutis, supprimere quoque decreuerit Secretariorum Apostolicorum Collegium ab Innocentio Octauo Anno 1487. erectum, siuè adauctum. Quamuis in dicta Innocentij Octaui Erectionis Bulla, clarè admodùm decretum fuisset, Quod in casu reuocationis, aùt suppressionis eorumdem Secretariorum Collegij, Camera teneretur ijsdem, vel eorum Successoribus restituere summam ab eis in dicta Erectione, & venditione huiusmodi Officiorum percepta, quæ fuit scutorum bismille sexcentorum pro quolibet ex viginti quator Secretarijs, In quo numero fuit dictum Collegium constitutum; Qui tamen posteà Beatus Pius Quintus in Pontificatu successor in suo Motu proprio, Anno 1571. edito, denuò confirmare volens eademmet Indulta, & Priuile-

uilegia tàm ab Innocentio Octauo, quàm ab alijs suis Prędecessoribus commemorato Secretariorum Collegio concessa, & præsertim restitutionis faciendæ pretij in casu suppressionis, promissionem ab Innocentio factam renouando, non dixit, faciendam esse restitutionem pretij ex vnoquoque Secretariatus Officio ab Apostolica Camera recepti, proùt in motu, seù Bulla Innocentij clarè fuerat expressum, sed omissa nominatione Cameræ, dictum sit &c. *Collegium ipsum supprimi &c. vel extingui non posse, nisi restitutis priùs &c. integrè pecunijs, prò quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit.* Hinc apertus est aditus dicta Secretariatus Officia modò possidentibus petendi à Camera Apostolica restitutionem, non tantùm pretij, quod ex singulis eorum Cameram recepisse constat (quod iam vnà cum ipso suppressionis actu restitutum fuit,) sed ampliùs etiam id totum, quod per eosdem Secretarios Officium resignantibus solutum fuit. Sanctissimus autem benignissimo suo Rescripto, quid sit Iuris in hoc Articulo, decidendum commisit Sacræ Rotæ Iudicio, quæ sub die 16. mensis Iunij Anni proximè elapsi definiuit restituendum fore à Camera totum id, quod vnusquisque ex Secretarijs in emptionem, seù resignationem erogauit Officij; Qua Rotæ Decisione mihi transmissa, & immerito honore requisitus, vt quid in hac exorta controuersia pro Veritate sentirem, sincerè referrem, postquàm sæpiùs, tàm dicti Innocentij Octaui, quàm Beati Pij Motum, attentè perlegi, in ea Intellectum meum sensi vi rationis coactum deuenisse sententiam, quod Camera Apostolica nil vltrà ex iustitiæ debito restituere teneatur, quàm Pretium facta venditione ab eadem Camera receptum.

Fateor tamen primo aspectu me non modicum deterruisse adeò constantèr in exordio decisionis iactam, firmatamque 1 propositionem, quod nempè ex dicta Constitutione B. Pij, & ex eius verborum tenore adeò expressa resultet eiusdem Pontificis voluntas, quod in casu suppressionis, & extinctionis huius Collegij, restitui debeat singulis Secretarijs

Iura diuersa.

petium ab ipsis pro Officio obtinendo, vel Cameræ, vel quoque resignantibus solutum, vt propterea dicendum sit, prò eis stare specialem, & expressam Constitutionem Papalem, vndè recurri non valeat ad Interpretationes, & subauditum Intellectum iuxtà *l. ille aut ille §. cum in verbis ff. de leg. 3.*, vti sunt ferè præcisa Decisionis verba; His enim lectis valdè timui, ne oculi mei mihi fuissent fideles in percurrendis, & integrè percipiendis dictæ Constitutionis, & Motus proprij verbis; Quis enim hac propositione ità certè, & absolutè prolata, non expectasset, vt successiuè diceretur, quod præter supra relata Constitutionis verba, alia quoque in ea continerentur, ex quibus appareret nominatim promissam fore restitutionem omnium pecuniarum, pro quibus tàm à Camera titulo venditionis, quàm ab alijs cessionis, aut resignationis titulo dicta Officia consequutos fuisse constiterit; Ità enim, & non alitèr congrua foret adaptatio allegati Textus, vbi Paul. Iurisconsultus ait, tunc quæstionem voluntatis non admitti, vbi in verbis nulla est ambiguitas, prout enim adiunctis illis mox commemoratis verbis, nulla esset in Constitutione ambiguitas, & certa B. Pontificis emergeret voluntas, quod in casu suppressionis dicti Collegij facienda esset restitutio, tàm pretij Cameræ, mediante emptione Officij ab ea facta soluti, quàm etiam alijs mediante cessione, siuè resignatione eiusdem Officij erogati; proùt è contra si expressè dictum foret, *restitutis &c. pecunijs, pro quibus à Camera eos Officia emisse &c.* nulli dubium foret, quod solùm à Camera receptum restitui deberet, quia sic in vtroque casu addita verba claram, apertam, manifestamque præseferrent voluntatem Pontificis; cum verò dictum solummodò legatur in ea *pecunijs, pro quibus eos Officia emisse &c.* fateri necesse est, solo dictorum verborum cortice, & ijs à toto contextu Constitutionis abstractis, & à natura rei, de qua hic agitur, separatis ad summum ambiguum remanere dictorum verborum sensum, an de pecunijs à Secretarijs Cameræ, vel an Tertijs

 quo-

quoque personis erogatis intelligenda, sint; vndè voluntatis B. Pontificis quæstionem necessario admittendam esse patet, & ex cæteris eiusdem Constitutionis partibus certiorem eius mentis 2 exquirendam fore rationem; Illa enim promissio restitutionis pecuniarum, pro quibus Officia emisse, aut habuisse constiterit, cum sit generalis, & æquiuoca loquutio, quæ suapte natura compræhendere possit tàm pecunias solutas per emptionem à Camera, quàm per cessionem, & resignationem ab ipsis Secretarijs factam, hæc ipsa generalitas, & æquiuoci sermonis qualitas proculdubiò reddit ambiguam, & perplexam dispoonentis, & loquentis voluntatem, iuxtà *Gloss. in l. quoties in stipulationibus* 80. in verbo *ambigua* ibi *Generalitatem ff. de verbor. obligat.*, *& Bald. in l. veteribus* 3 *ff. de pactis* ait, dici aliquid ambiguum, vel obscurum ratione generalitatis, quia etiam generalitas obscurum parit, & ratione non coarctatæ loquutionis, *Soccin. Sen. in l. In ambiguo ff. de reb. dubijs in principio*, declarat quatuor modis aliquid ambiguum esse posse, & primò ponit, quod prouenit ex verbo generali, & quarto loco in proposito ambiguum nuncupari dicit ex aliquo verbo, quod pluribus casibus propriè potest intelligi, licèt is, qui loquitur de vno tantùm senserit, & latiùs prosequitur *Camill. Gallin. de verbor. signific. lib. 3. cap. 13. & cap. 17.*, *Mantic. de Tacit.*, *& ambig. lib. primo tit. 15. num. 4. 5. 10.*, *Simon. de Præt. de Interpret. vlt. vol. lib. primo Interpret. prima, dubit. 2.*, *solut. 5. num. 7.*; Si igitur Constitutionis conditor in ipsa promissione restitutionis pecuniarum non expresserit, an Cameræ, vel alijs solutæ fuerint, & sic non magis de Officijs habitis per Cessionem ab alijs, vel per emptionem à Camera, intelligi possit, non modò inopportunè videtur adducta conclusio ex *d. Textu præsertim. Ille aut Ille* 25. *ff. de leg. 3. deducta*; Sed potius eius Auctoritas mirabiliter, & summo Iure contra Decisionem retorqueri posse videtur, quia si Paulus ibi dixit, *cum in verbis nulla ambiguitas est, non debet admitti voluntatis quæstio*; cum hic in generali, & obscura Constitutionis loquutione ambiguitas insit, à contrario sensu arguendo, pernecesse debuit ex alijs potiùs, quàm ex ipsis relatis in Decisione eiusdem Constitutionis verbis, sua natura ambiguis, & dubijs, B. Pontificis intentio probari.

Cum igitur in dicta Piana Constitutione solùm inducta, & supra relata verba legantur, *restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & sine vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos Officia emisse, aut habuisse constiterit*; Non modò deficit decisionis suppositum, quod verba sint clara fauore Secretariorum, sed immò 4 ex eis resultare videtur oppositum, cum verbi illius *restitutis*, quo Sanctus Pontifex vsus est, proprietas, naturalisque significatio satis suadeat Cameram obligari solùm ad pretium priùs acceptum restituendum *ex Text. in l. restituere* 75. *ff. de verborum signific.*, *l. 1. §. eleganter ff. deposit.*, *& in l. mancipia in verbo auocandam*, ibi, *Alias frustrà diceret restituat. C. de seruis fugit*; *Alciat. dicta l. 75. num. 3.* ibi, *propriè autem restituere dicimus, quod accepimus. Cagnol. l. 2. num. 17. 18. C. de Pact. inter emptor.*, *& vendit.*. *Ludouic. Carbon. de omn. rer. Restit. quæst. 3. §. restitutio*, *Surd. cons. 94. num. 23. 24.*, *& cons. 248. num. 4.*, *Altograd. cons. 84. num. 106. lib. 1. Rota coram Dunozett. Iun. decis. 7. num. 12.*, *& coram Gregor. decis. 271. num. 3.*, *& coram Caualer. decis. 591. num. 5.*, *& decis. 314. num. 23. par. 14.*, *& decis. 59. num. 1. par. 16. recent.*

Neque refragatur responsio decisionis in §. *Nec verbum illud restitutio &c.* vbi habetur, visum non fuisse Dominis, verbum illud referri tantùm posse ad restitutionem illius quantitatis, quam Camera in venditione officij per ipsam facta recipit, non autem ad illud plus, quod fuit solutum resignantibus, quia 5 vt ibi dicitur, licèt verbum illud *restituere* de sui natura significet reddere, & retrodare, tamen aliquando etiam pro dare, *& soluere* accipi soleat, *iuxtà Text. in l. verbo reddendi ff. de verbor. signific.*, *l. cum quidam ff. de leg. 2.*, *& in decis. Arguell. 77. num. 12.*, *& alijs in ea allegatis*, Nam verè tàm allegati Textus, quàm

quàm adducta decisio coram Arguelles non agunt, neque loquuntur de verbo
6 *restituere*, sed de verbo *reddere*, cuius significatio latior est, vt ex allegata in decisione lege *verbo reddendi*, percipitur, & licèt etiam istud verbum *reddere* ali-
7 quando sumatur pro verbo *dare*. Nihilominus tamen in sua vera, & propria significatione importat *retrodare*, quod antea acceptum est, vti probat *Gloss. individualis in dict. l. verbum reddendi littera N* ibi verbum *reddendi, & retrodandi*, & hæc est propria eius significatio, & in verbo *significationem littera O*, ibidem *Alciat. num. 3. vers. Quod tamen Arnold. Coruin.* pariter in explicatione dictæ legis in verbo *reddendi* littera A, vbi ait, *reddere* propriè significare *retrodare*; Et Rota in *dicta decis. 77. coram Arguell.*, ipsamet etiam considerat verbum *reddere* idem significare, ac verbum *soluere*, verùm supposita semper præcedenti receptione rei, ex qua resultet legitima obligatio, siue reddendi, siue soluendi, sed non est in hoc longiùs elaborandum, cum ipsamet decisio sub §. *Nec verbum illud*, ibi *licèt verbum restituere de sui natura significet reddere, & retrodare*, fateatur, & credat eam verbi *restituere* propriam esse naturam, quam mox asserui, & probaui. Ex quo concidere manifestum est principale eiusdem decisionis fundamentum, si enim ex concessione eiusdem decisionis verba Pianæ Constitutionis adsistant intentioni Reuerendæ Cameræ, dici nunquam poterit esse aduersus eam adeò clara, & patentia, vt omnis interpretatio excludenda sit; Immò si verba in sua naturali significatione sumpta, ex concessione decisionis Ius Cameræ comprobant, necesse potiùs fuerit dicere, ex coniecturis contra eam agendum esse, vt propria verbi significatio, & virtus excludatur, ex quo patet, ipsam
8 decisionem postea concessisse, verba non esse clara, vt paulò ante firmauerat, sed æquiuoca, duplicisque significationis, quæ propterea dispositionem non reddunt claram, sed ambiguam potiùs, vt ita inquit *Bald. in l. veteribus ff. de Pact.* ibi, *Primo ratione æquiuocationis*, quia oratio, *vel vocabulum potest accipi Iura diuersa*.

pluribus modis, & sic manifestum non est, vtrum velit dicere disponens eorum, quæ significantur ab eo verbo, quod multipliciter accipi solet, vt explicat aliorum auctoritate *Gallin. de verbor. signific. lib. 3. cap. 13. num. 6. 7.*, & clariùs *Soccin. Sen. in dict. l. in ambigua ff. de rebus dubijs in princip.* ibi, *Tertiò, quando incertitudo oritur ex aliquo verbo, quod pluribus modis etiam potest intelligi, licèt is, qui loquitur, de vno tantùm senserit* cum pluribus alijs apud *Mantic. de Tacit., & Ambig. lib. 1. dict. tit. 15., & num. 4. vsque ad num. 10.*; Si igitur verbum illud *restitutis*, iuxtà interpretationem decisionis, in duplici sensu potest intelligi, cum in verbis dictæ Constitutionis reperiatur aliqua ambiguitas, sequitur extraneam fuisse themati quæstionis præsentis applicationem dictæ *l. Ille, aut ille*, quæ expresse loquitur *cum in verbis nulla ambiguitas est*; Si verò clara, & vnica est natura illius verbi *restitutis*, quod significet tantùm restitutionem, & retrodationem factam ab eo, qui accepit, vt allegata iura testantur; pernecesse quoque sequitur dicendum, promissam tantùm fuisse restitutionem pecuniarum, quas Camera accepit, & in ea solùm verificari potest retrodatio, non autem in resignatarijs, qui Secretarijs resignantibus non restituunt, nec retrodant, quod aliàs ab eis, vel eorum Auctoribus acceperunt, sed de suo primodant, quod ab alijs non acceperant.

Quod idipsum quoque veriùs esse DD. Rotæ Auditores cognouerunt; Et ideò refugium habuerunt ad coniecturatam mentem Pontificis, quem in eadem decisione in §. *sequenti quod autem* dicitur illo eodem verbo non in sua propria, & naturali significatione vti voluisse, sed in eodem potiùs significatu, quo verbum *soluere, seù dare* accipi consueuit, quod probare satagunt ex pluribus in ipsamet Constitutione obseruatis, Et primò, vt inquit, quia Beatissimus Pontifex loquens de scutis 5500. restituendis Cardinali Mediceo vtitur verbo *restituere*, vt ibi. *Quoniam Secretarij prædicti dictam summam eidem Cardinali, nostro nomine, restituere se obtulerunt*; Et

tamen; vt additur, Secretarij nihil à Cardinali receperant; quod ei restituere tenerentur; Verùm satis euidenter inanitatem animaduersionis facti narrata series ostendit, dum restitutio pecuniarum fieri non debebat proprio nomine à Secretarijs; qui nihil à Cardinali receperant; sed ab eis vti Ministris, & nomine Summi Pontificis, & Cameræ, cui ad effectum prædictum dictam summam mutuò dederant, & ordinem successiuè ab ipso Pontifice receperant mutuatam summam *pro Nobis*, & *Nomine nostro &c.* (vti sunt eius præcisa verba) dicto Cardinali soluendi, vnde non ipsos Secretarios restitutionem, sed Cameram potiùs debitricem fecisse veriùs

9 dicendum est, cum actus non ab exequente, sed ab ordinante factus dicatur *l. si Hæres Testamento ff. de Act. Empt.*; *Crauett. cons.* 144. *num.* 3.; *Surd. cons.* 301.*num.* 38. *Cyriac. contr.* 107. *num.* 39.: Vnde hanc Constitutionis præfatæ peryodum; vti decisionis intentionis euidenter aduersam, miratur Reuerendiss. Dominus de Luca in dicta sua impressa Consultatione in §. *Et licèt in decisione*; vti firmatæ in decisione propositionis destructiuam fuisse pro ea coadiuuanda in medium prolatam, & quod iure quidem summo retorqueri potest; cum ex eo insinuetur potiùs; quoties actum fuerit de restituenda pecunia à Camera recepta, semper cum propriæ significationis verbo B. Pontificem loquutum fuisse; Quod etiam habens in mente firmum B. Pontifex, Et ideò fortè metuens, ne diuersimodè intelligi possent, narratæ cum verbo *restituendi* solutionis à Secretarijs Cardinali faciendæ, ex industria addidit semper ea verba *pro Nobis*, seù *Nomine nostro*, vt ità etiam magis indicaret, ideò eo verbo *restituendi* vsum fuisse, quia quod ipse, & Camera acceperat, & restituere tenebatur, mediante Ministerio Secretariorum restituebat, Consuetudo enim loquendi,

10 & vsus Conditoris Constitutionis, præsertim in alijs partibus eiusdem Constitutionis, plurimùm attendi solet pro eorumdem interpretatione verborum, iuxtà doctrinam Bartoli *in l. Centurio num.* 27. *ff. de vulgar.*; benè *Parif. cons.* 73. *num.* 48., & *cons.* 46. *num.* 55. *lib.* 1., & latè exornat *Mantic. de tacit. lib.* 6. *tit.* 9. ferè per totum, & *de Coniectur. vlt. vol. lib.* 6. *tit.* 12. *num.* 15.

Prout etiam nil vrgere posse credidi, quod additur in eadem decisione, scilicet non ignorasse B. Pontificem dictorum Officiorum pretium, temporis cursu, variari posse; & proindè dùm posteà statuit in casu suppressionis Collegij singulis Secretarijs tunc viuentibus, restitui debere integrè, & absque diminutione, pecunias, hinc non inferatur ad Cameram, à qua restitutio facienda erat, verùm ad Secretarios, qui pecuniam soluerant pro emendo officio; Immò potiùs retorqueri posse videtur, quia licèt ex dicta Constitutione desumatur, Pontificem non ignorasse pretium Officiorum in dies variari posse; Nihilominùs in casu, quo vnio, & annexio facta impugnaretur, voluit Cameram non teneri, nisi ad restitutionem scutorum 5500., quæ receperat, vt in ea legitur, ibi - *nisi priùs restitutis eisdem Secretarijs*, & *Collegio per Cameram realiter*, & *cum effectu pecunijs præfatis*, ex quo fortissimum elicitur argumentum, quod etiam in casu suppressionis totius Collegij, voluerit idem Pontifex Cameram ad aliud non teneri, quàm ad restitutionem accepti, Quæ argumentatio fortiùs etiam stringit, si animaduertatur, quod idem B. Pius credens tunc vnum ex dictis Secretarijs per obitum Marcelli vacasse, & ideò eiusdem venditionem ad Cameram spectasse, de mense Aprilis anni 1570. illud vendiderat Cardinali de Medicis pro pretio scutorum 5500., cum verò posteà elapsis duobus circiter annis, sexto nempè, & postremò sui Pontificatus anno certior factus fuerit, huiusmodi Secretariatus vacantis venditionem, & concessionem, non ad Cameram, sed ad ipsum Collegium Secretariorum, vigore Bullæ Innocentij Octaui, spectasse, dùm venditionem reuocauit, Dominoque Cardinali pretium dicti Secretariatus restituere volens nulla ab eo facta fuit indagatio, aut æstimatio valoris, quo tunc temporis communiter huiusmodi Secretariatus Officia per cessionem, siuè resignationem transferren-

tur,

tur, nullaque huius communis pretij tunc currentis nec ab ipso, nec à Cardinali, cui restitutio facienda erat, habita ratione ad pretium solùmodò à Camera in venditione receptum, integrè restitui mandauit, & Cardinalis huic restitutioni acquieuit, quamuis scirent intra biennium à die venditionis elapsum variari, & augeri potuisse, & forsan tunc, tempore factæ Cardinali restitutionis præfatæ iam auctum fuerat eius pretium, quia semper, & quando etiam ex iustitiæ debito facienda foret restitutio pretij, non aliud, nec in maiori quantitate existimatum fuit à Camera faciendum esse ea, quam ipsa verè receperit.

Et proindè etiam nullam vim habent ad effectum, de quo agitur, relatiuæ ex dictiones *eos*, & *tunc* in eadem decisione ponderatæ, quia benè se compatitur relatio ad Secretarios viuentes tempore suppressionis, cum eo, quod dicimus, faciendam nempè eis, & tunc restitutionem solummodò pecuniarum, quas in emptione Officiorum à Camera eos, aut eorum Auctores impendisse constiterit.

Et sic etiam euanescit argumentum, cum quo in fine decisionis arguitur; Quod si in casum suppressionis non restitueretur singulis Secretarijs pecunia soluta pro obtinendo à resignantibus Officio, sed dumtaxat illud, quod peruenit ad Cameram, hoc esset contra tenorem dictæ Bullæ, quia eis non restitueretur *integra, & absque vlla diminutione pecunia*, prout in dicta Bulla decernitur; Hoc enim est supponere, quod negatur; An sit enim integra, & sine diminutione facta restitutio, pendet à primo principio; Nam si fieri debet restitutio solùm eius, quod Camera exegit, vti firmiter, & in rei veritate credimus, iam facta est restitutio integra, & absque vlla diminutione, & Bullæ intentioni abundanter etiam satisfactum; Et ad hoc etiam aduertatur, quod etiam in Constitutione Innocentij Octaui in casu suppressionis, seù reuocationis Officij integram summam restitui mandatur, sed hanc integram summam declarat, esse receptam à Camera, vnde nil concludit argumentum ex dicto verbo *integrè* deductum.

Cæterum quatenùs ex prædictis verba Pianæ Constitutionis, iuxta Cameræ intentum, clara reddita non fuerint, & aliqua adhuc ambiguitas in eis remaneret, quod non opinor, omnem dubitationis vmbram dilueret in facti narratione probatum, quod nempè, tàm per ipsum B. Pium, quàm per Sanctissimos suos successores Alexandrum Septimum, Clementem Nonum, & Clementem Decimum, ità semper seruatum fuit, in quo præcipuè ponderanda est obseruantia ipsiusmet B. Pij, & in ijsdem, de quibus nunc agitur, Secretariatus Officijs, cum enim pro scutis 5500. vendidisset illud, quod vacauerat, Officium, & quod Cameræ vtilitati vacasse opinatus erat, vt supra narratum est, & sic teneri poterat ad quanti Officialium, seù Collegij intererat, cum illo tempore iam eorum pretium creuisset, & ipsemet Beatus Pontifex animaduertit plus vendi posse dicta summa scutorum 5500., obligare nihilominùs Cameram noluit ad restitutionem maioris summæ, quàm scutorum 5500. receptorum; Quæ profectò obseruantia præcipuè ipsiusmet Pontificis, de cuius mente in eadem re inuestiganda nunc agitur, certam, tutamque interpretationem ipsi Constitutioni, & voluntati eius conditoris tribuere debet, prout in iure verissimum testantur, *Menoch. cons.* 107. *num.* 92. *Gratian. cap.* 544. *num.* 31., *Cyriac. controu.* 141. *num.* 38. 39., adeò vt si duplex se offerat dispositionis intellectus, ille præualere debeat, qui pro se obseruantiam habeat, etiamsi alter esset de Iure verior, *Rota decis.* 520. *num.* 10. *par.* 13. *recent.*

11

12

13 Et præsertim quando obseruantia, vt in casu præsenti, in casibus indiuidualibus ostenditur, *Honded. cons.* 92. *num.* 30. *lib.* 1. *Rota coram Greg. decis.* 184. *num.* 8., *& coram Buratt. decis.* 944. *num.* 6., *& similibus terminis Officiorum trad. Lanar. cons.* 34. *num.* 2. *cum. seq.*, *Rouit. decis.* 72. *num.* 26., *Capyc. Galeott. respons.* 12. *num.* 110., *Reuerendiss. D. de Luca tit. de Regal. disc.* 5. *num.* 20.

Huius autem rationis efficaciam infringere decisio præsumpsit in §. *final. Nec visum est DD.*, ei objiciendo, applicari

plicari non posse exempla aliarum suppressionum officiorum, quoniam indè, vt dicitur, desumi non possit obseruantia declaratiua pro casu præsenti, cum in alijs, prout in hoc Secretariatus officio, cautum non reperiatur, quod in illorum extinctione restitui deberet pecunia, ab Officialibus pro emendo officio soluta, quare, vti concludit ipsa decisio, de vno ad alterum nequeat inferri *vulg. l. Papin. &c.* verùm, quamuis in facto ignarus sim, an in alijs similium Officiorum erectionibus huiusmodi conditio restitutionis recepti pretij, in casu suppressionis, adiecta fuerit, prout adiectam fuisse admodum verisimile redditur; Nihilominùs aduertendum est, quod B. Pontifex habuit hæc Secretariatus Officia in omnibus cum alijs officijs pro æquiparatis, & eiusdem naturæ, prout in dicta Constitutione declarauit in §. *Quod si contigerit &c.* ibi - *Et in similibus concedi solitam alijs Officialibus huiusmodi* 14 *Officia ementibus*; illud enim verbum *huiusmodi* similitudinem cum alijs officijs importat, vti *trad. Tusch. littera D conclus. 287. num. 4., & ex eo Barbos.* 15 *dict. prædicta*; Vnde quod in vno ex æquiparatis seruatum est; in alijs quoque similibus seruandum pariter esse probat idem *Barbos. Axiom. Iur. 24.*

Hæc autem longè, latèque sufficiunt pro tollendis ijs, quæ in decisione fuere deducta pro sola inspectione verborum, seù litteræ, in quorum inuestigatione tota decisio se occupauit, posthabita prorsùs mentis disponentis, ex tota Constitutionis contemplata serie, inuestigandæ cura; quamuis iuxtà legalis scientiæ 16 nostræ regulas non ex vnico tantùm verbo, & eius rigorosa significatione contrahentium, vel disponentium voluntas tamquam certa, & concludens firmanda sit, prout nec minùs in vna tantummodò dispositionis clausula tota mentis disponentis intelligentia reponenda sit, sed insimul potiùs clausulas omnes, & integrum legis, aut dispositionis contextum inspicere, reuoluereque oportet, vbi de interpretanda voluntate disponentis agitur, ex contextu namque omnium scripturæ verborum meliùs, & aptiùs, qualis fuerit intentio, percipitur, quàm ex vnico tantùm, frequenter præter intentionem, & incidenter prolato, varijsque intellectibus exposito verbo, vt benè pluribus allegatis, plenèque docet *Castill. Quotid. Contr. lib. 4. cap. 6. num. 41. 42.*, & clariùs *num. 47.*, In interpretatione enim 17 verborum, quibus cum aliqua dispositio concepta fuit, requirendus semper est in primis ex toto ipsius dispositionis tenore finis, & occasio, quà fuerunt ipsa verba prolata *l. debitor §. fin. ff. ad Treb. bell.*, *l. profectitia §. fin. ff. de Iur. Dot.*; *l. Nesennius §. fundi ff. de re Indic.* cum *alijs apud Osasch. decis. 124. num. 17.*; *Sim. de Pret. de Interpret. vlt. vol. lib. 3. Interpret. 4., dubit. 1. sol. 3. num. 6.*, *Surd. decis. 43. num. 17.*, *Casanatt. cons. 16. num. 38.*; Et est vulgata regula, 18 quòd verba semper restringi, trahique debent ad eam causam, ob quam prolata sunt ex doctrina *Bald. in l. 3. §. Ex hoc Edicto ff. Naut. Caup., & Stabul.*, *Cephal. cons. 347. num. 7. 8.*, *Surd. dict. decis 43. num. 17.*, *Casanatt. dict. cons. 16. num. 38.*; Et in eum significatum 19 explicanda, qui sit consentaneus materiæ, & naturæ rei, super qua ad disponendum se disponens principaliter præparauit, vt ait *Natt. cons. 94. num. 3.*, *Surd. cons. 3. num. 24.*, *Bursatt. cons. 105. num. 32. lib. 2. Cephal. cons. 329. num. 5.*, *Casanatt. cons. 45. num. 104.*

Et propterea, antequam ad interpretandam, aut ad arguendam ex vno, vel altero Pianæ Constitutionis verbo ipsius Beati Pontificis mentem deueniatur, necesse quoque priùs erat, singulas ipsiusmet Constitutionis partes expendere, ex quibus singulis eiusdem Constitutionis partibus, & capitulis separatim perlectis, ex eis infrascriptas narrationes, & respectiuè dispositiones resultare comperio.

Etenim sub initio primùm vsque ad §. *Et deinde recolendæ Memoriæ Alexander* sit in ea præcipua, & per extensum commemoratio Constitutionis Innocentij Octaui Anno 1487. editæ, in qua numerum Secretariorum vsque ad vigintiquatuor adauxit, receptis ab eis in Cameræ Apostolicæ subuentionem scutis 62400., plurimaque ob id eis emolumen-

lumenta, & priuilegia concessit; A quo postea §. vsque ad alium sequentem *Officium Secretariatus, quod quondam*. Confirmationem eiusdem Collegij, & Priuilegiorum ab Alexandro Sexto, Iulio Secundo, Leone Decimo Pontificibus Innocentij Octaui successoribus factam exponit; In illo verò §. *Officium &c.* narrat, quòd vacato vno ex dictis Secretarijs Beatus Pontifex opinatus fuerat ad Sanctam Sedem eius dispositionem, & venditionem spectare, & propterea illud idem Officium Cardinali Mediceo pro pretio scutorum 5500. vendiderat, sed comperto postea, quod verè potiùs dictum officium, iuxtà præfati Innocentij Constitutionem supprimendum fuerat, dictam dispositionem, & venditionem à se factam nullam declarauit, & successiuè pro restituendis eidem Cardinali pecunijs, pro quibus dictum officium à Camera emerat, eamdem summam scutorum 5500. mutuò sibi datam fuisse profitetur ab eodem Secretariorum Collegio, cui pro restitutione primum eorumdem Secretariorum officium per decessum, ant quamlibet aliam ammissionem, vel dimissionem, præterquam per eiusdem officij resignationem, seù cessionem vacaturum, in solutum assignauit, concedendo subsequenter eidem Collegio facultatem vacaturum officium prædictum vendendi, proùt ipsi Cameræ liceret, & pretium ex dicta venditione percipiendum ad commodum, & vtilitatem eiusdem Collegij retineri integrum, quod, etiamsi in magna summa mutuum scutorum 5500. excederet, eorum lucro nihilominùs cedere debere voluit, & mandauit, quam concessionem omni maiori cautela, clausulis, & obligationibus per tres paginas subsequenter expressis, ad beneficium eiusdem Collegij muniuit, cui Collegio pariter etiam postea auctoritatem concessit amplissimam fructus, & emolumenta, & prouentus totius corporis, seù massæ Collegij obligandi, & hypothecandi pro redditibus annuis exoluendis, siue censibus super dicta massa ad effectum prædictum constituendis, vt hæc omnia latiùs in Constitutione præfata à dicto §. *Officium Secretariatus* vsque ad §. *Ad hæc dictos Secretarios* expressa leguntur.

In quo tamen §. verum est etiam declarasse Beatum Pontificem suæ mentis esse, *dictos Secretarios, & eorum Collegium amplioris fauore gratiæ prosequi velle*, intra quos tamen limites suæ gratiæ, & fauoris amplitudinem contineri voluerit, non est interpretatione opus, cum ipsemet statim id explicuerit in immediatè sequentibus verbis, *Vtque ea, quæ per eumdem Innocentium Octauum, ac Alexandrum Sextum &c., ac alios forsan Romanos Pontifices &c., eisdem Secretarijs concessa fuerunt, firmiùs persistant, quo sæpiùs fuerint Apostolica auctoritate munita, &c.* Gratiam igitur, & fauorem suum erga Collegium prædictum impartiri in eo tantùm voluit, vt antiqua eorum Indulta, & priuilegia ab antecessoribus Pontificibus concessa denuò confirmaret, & magis, magisque noua Sedis Apostolicæ accedente auctoritate corroboraret, quòd arbitratus est, hoc esse nouæ liberalitatis augumentum, sicuti per huiusmodi confirmationem, vt expressit, maius subsistentiæ, validitatisque robur acquirebant, quæ sæpiùs fuerant auctoritate Apostolica munita; Ex quo clarè percipitur totum id, quod postea progrediendo dixit, non ad aliud referri debere, quàm ad firmiùs, solidiùsque fulcienda priuilegia hactenùs à Summorum Pontificum antecessorum

20 largitate huic Collegio tributa; Et ideò hanc, vti omnium, quæ infrà dicturus erat, causam præcipuam, & finalem in proemio, & præfatione sequentis dispositionis præmisit, vt ex ea pariter, iuxtà communes iuris regulas, certa animi sui probatio, & clara sequentis dispositionis deduceretur expositio, vt per *Gabr. cons.* 113. *num.* 49. *lib.* 1., *Paris. cons.* 33. *num.* 17. *lib.* 3., *Hond. cons.* 64. *num.* 4. *lib.* 1., *Thesaur. Quest. For. lib.* 1. *quæst.*

21 *prima in princ.*, Causa enim in proemio dispositionis adiecta tantæ est efficaciæ, & adeò potens, quod, vt aiunt, velùt ab anima, ita dispositio sequens ab ipsa proemiali ratione reguletur, declaretur, & restringatur, *Crauett. cons.* 192. *num.* 21., *Cephal. cons.* 548. *num.* 2., *Barz. decis.* 97. *num.* 37., *Gratian. cap.* 558. *num.*

num. 25.; Et ideò initium priuilegij 22 considerandum esse dicunt, cum iuxtà illud omnia sequentia soleant adiungi, & propterea ad ea quoque restringi, vt ex *l. fin. ff. de Hæred. Instit.*, & notant *Bart. in l. ambitiosa C. de Decret. ab Ordin. faciend.*, *Abb. cap. aduersus de Immunit. Eccles. num.* 2., *Suarez. de legibus lib.* 8. *cap.* 28. *num.* 19.

Et hanc finalem causam, qua Motus fuit B. Pontifex ad infra disponendum, nempè vt antiquorum Priuilegiorum subsistentiam recenti Pontificis confirmatione ab omni defectus periculo liberaret, ipsa quoque verborum natura, quibus se expressit, ostendunt; Et præcipuè vbi dixit *Vtque ea, quæ &c. eò fir-* 23 *miùs subsistant*, quæ dictio *Vt* causam finalem sua natura probat disponentis, *Barbos. dict.* 439.; Immò ampliùs non omninò confidens B. Pontifex, quod prædicta sufficienter restarentur, non aliud ipsum agere infra voluisse, quàm iam antiquitùs elargita Collegio priuilegia tantùm confirmare, & suæ auctoritatis velut fortiori quodam corroborare munimine; Ideò antequam sequentem dispositionem inchoaret, addidit.

24 *Idcircò singulas eorum, &c.*, quæ dictio *idcircò* etiam ipsa tanquam causatiua sua naturali vi clarè denotat, ob confirmanda tantùm, non autem ob amplianda in aliquo Priuilegia præfata in sequentem dispositionem descendisse, vt per ab eodem Barbosa allegatos dictione 142.; Cum igitur tot, tantisque expressionibus, & cautelis B. Pontifex suam mentem declarauerit, esse, confirmandi tantùm, & vltrà auctoritatem præcedentium Summorum Pontificum, sua quoque adiuncta firmiùs conualidandi priuilegia iam concessa, vt sic imposterùm firmiùs inuiolata conseruarentur, & subsisterent; Extraneum nimis non videri non potest, quod nihilominùs ex leuissima, & æquiuoca vnius, vel alterius verbi interpretatione, diuersus omninò ab eius mente extorqueri præsumatur Summi Pontificis sensus, & animus innouandi, vt indè nouæ, & insolitæ etiam, & in grauissimum Cameræ detrimentum liberalitates, immò Apostolici Ærarij profusiones deducantur.

Et eò magis etiam quia, si ad examen vel rigorosum reuocentur omnia, quæ sequuntur, dispositionis verba, non aduersa, sed consentanea potiùs præmissæ protestationi, & suprà expressæ causæ reperientur omninò. Sic enim sequens dispositio loquitur. *Idcircò singulas eorumdem Prædecessorum litteras, omniaque, & singula priuilegia, facultates &c. nec non salaria, emolumenta &c., & alia quæcumque iisdem Secretarijs per dictos prædecessores concessa, pari motu, eisdem auctoritate &c. confirmamus, & approbamus &c. Necnon illis omnibus, quæ hic pro expressis &c. perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, ac defectus etiam si qui fuerint &c. pariter supplentes &c.* Vsque adhuc nil aliud actum fuisse, quàm iam concessa approbare, & confirmare, solo naturali intellectus lumine, cuique, vel iuris imperito clarè nimis constare poterit; Prout etiam intra hos pariter confirmationis limites, quæ sequuntur, contineri manifestum est, dùm inquit. *Et pro cautela potiori eadem priuilegia, facultates &c. iisdem modo, & forma, quibus per dictos prædecessores concessa fuerunt iisdem Secretarijs de nouo* 25 *concedimus, & assignamus*. Nec ea verba *de nouo concedimus*, à natura confirmationis aberrant, quia potiùs exprimunt illud idem, quod ex confirmationis actu naturaliter resultat, vt enim inquit *Rota decis.* 703. *par.* 1. *diuersor. num.* 6., confirmationes quædam potiùs sunt innouationes priuilegiorum, quæ nullum Ius de nouo tribuunt, & vt ait *Marta de clausul. par.* 2. *clausul.* 18., huiusmodi clausula *de nouo concedimus* rem in antiquo suo statu præseruat, & relinquit, & solùm dubium facit, an priuilegia antiqua, sed aliàs reuocata, vel per vsum amissa intelligerentur de nouo concessa, iuxtà distinctionem *Suarez de legibus lib.* 8. *cap.* 20. *num.* 2., (quod à re nostra est alienum) quod etiam clariùs ex ipsiusmet Constitutionis verbis percipitur, quia licèt dictum fuerit *de nouo concedimus, & assignamus*, non tamen aliquid noui concessum postèa fuit, sed eadem prorsus antiqua priuilegia conceduntur, vt ibi legitur *eadem priuilegia, facultates &c. iisdem modo,*

modo, & forma, quibus per dictos prædecessores concessa fuerunt, &, vti præmittitur, ista eadem antiqua priuilegia de nouo concessa fuerunt tantummodò, vt inquit, pro cautela potiori, quatenus sola confirmatio non haberet illud efficaciæ, vt eadem antiqua priuilegia, tanquam ab ipso Pontifice confirmante concessa, noua, & recentioti auctoritate magis firma redderet; Non enim inutilis omninò euadit confirmatio successoris priuilegiorum ab antecessore Principe concessorum, nam, vt aiunt Doctores, videtur addere huiusmodi confirmatio certitudinem quandam voluntatis ipsius concedentis, & securiorem quoque priuilegiatum reddit, quod non sint à successore reuocanda, sed potiùs conseruanda, & defendenda tanquam sua propria, & ab ipsomet concessa, nam, vt inquit *Bald. cons.* 232. *lib.* 1., Priuilegia Pontificum mortuorum non solent esse tantæ obseruantiæ, quantæ Pontificis viuentis, & magis obligatur concedens priuilegium ad illius obseruantiam, quàm successor, vt ait *Boss. de regul. num.* 31., & admonet ideò *Tusch.* & ab eo relati *tom.6. littera P concl.* 761., vt priuilegia Principum defunctorum debeant procurari, vt confirmentur à successoribus *Suarez de legibus lib.* 8. *cap.* 18. *num.* 10.

Et hinc est, vt dicebam, quod hæc sequentia eiusdem Motus proprij verba *Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter &c. singulis Secretarijs &c. pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit* non sint in abstracto, & absolutè examinanda, tamquam si noua peryodus, & cum noua voluntate præterita innouandi, & aliud omninò diuersum à præcedentibus disponendi, expressa sint, & separata ab antecedenti oratione prolata fuissent; sed potiùs consideranda, & exponenda sunt tamquam pars, & connexionem habentia cum principali supra incepta, & cum his postremis verbis dispositione completa; Ex quo sequitur, quod dum post factam amplissimam omnium antiquorum priuilegiorum huic Secretariorum Collegio à præcedentibus Pontificibus con-

cessorum confirmationem, & postquam etiam pro maiori eorum robore, & cautela illa eadem de nouo concessit; Quod additur in §. sequenti *volentes, & statuentes &c.* nil noui principaliter Beatum Pontificem disposuisse; sed vestigijs potiùs Innocentij Octaui prædecessoris inhærens, sicut ipse Innocentius post concessas Secretarijs immunitates, emolumenta, & priuilegia in prima parte suæ Constitutionis contenta, pro corroboratione maiori prædictæ concessionis in casum diminutionis, alterationis, aut reuocationis priuilegiorum, obligationem Cameræ ad restitutionem adiecit; Ità pariter B. Pius pro maiori robore confirmationis, seù nouæ concessionis priuilegiorum prædictæ, prout adiecit clausulam *Volentes, & statuentes illa &c.* (referendo ità se semper ad antiqua priuilegia, & eamdem formam, & modum, quo fuerant antiquitus concessa) *nullo vnquam tempore reuocari, & reduci posse*, & cætera, quæ sequuntur, sunt eadem omnia adamussim repetita, quę in eadem prima erectione Secretariorum numero vigintiquatuor fuerant ab Innocentio Octauo post concessionem priuilegiorum adiecta, vt ipsos Secretarios, qui tunc pro emptione talium officiorum pecunias Cameræ persoluerant, cautos redderet à periculo reductionis, aut alterationis emolumentorum, sibi intuitu erogati pretij concessorum, aut in casu suppressionis totius erogatæ pecuniæ ammissionis, vt ex comparatione Textus vtriusque Bullæ clariùs habetur.

Postquam enim Innocentius Octauus in Constitutione præfata dictum Secretariorum numerum adauxit, & ab eis summam scutorum 62400., vt Sanctæ Sedis necessitatibus prouideret, exegit, (vt in §. secundo dictæ Constitutionis expressit) & emolumenta, redditus, & annuos prouentus eisdem Secretarijs assignauit; In §. 23. eorumdem Secretariorum indemnitati consulere, & ab omni periculo immunes eos reddere volens, decreuit, quod in euentum, in quem ex emolumentis assignatis aliquid *subtraheretur, vel minueretur, aut Officium ipsum reuocaretur, seù mutato modo,*

& ordine dato alteraretur, Cameram Apostolicam teneri, si erat facta emolumentorum diminutio, ad soluendum &c., si verò erit facta Officij reuocatio, ad restituendum eis integram summam 62400.; Ità pariter Beatus Pius pro maiori ipsorum Secretariorum satisfactione, & cautela eosdem casus, & euentus, in quibus Camera Apostolica iàm primæua concessione remanserat obligata, hìc iterùm, licèt diffusiori sermone, & multiplicatis synonimis verbis, tanquam ad verbum transcriptis expressit, cum in hac Beati Pij, prout in ea Innocentij Octaui, legatur iterata promissio restitutionis pretij in casu *reductionis, alterationis, moderationis emolumentorum, vel reuocationis, aut suppressionis ipsorum Officiorum per Cameram recepti*; Quod pretium per Cameram receptum, quia tunc temporis, in prima nempè facta Officiorum venditione, certum erat, neque cogitatum tunc fuit, posse futuro tempore ob emolumentorum augumentum maiori pretio eadem Officia vendi, ideò quoque pretium in dictis casibus restituendum incerta, & determinata summa in dicta Innocentij Constitutione fuit expressum, Sed quoniam è contra experientia certum reddiderat B. Pontificem Pium, quod post dictam primam Officiorum venditionem, eadem Secretariatus Officia pro longè maiori summa scutorum 2600., qua fuerant in prima erectione à singulis Secretarijs empta, succedente vacatione, à Camera vendita reperiebantur; Hinc est, quod Cardinali Mediceo scuta 5500., quæ pro emptione vnius ex prædictis Officijs Cameræ soluerat, restitui mandauit, & quia etiam in dies pretium præfatum, vltra dicta scuta 5500. augeri, & fortè etiam diminui, & variari posse nouerat, è contra in eadem Bulla in casu reuocationis, aut suppressionis Collegij præfati, non antiquum pretium scutorum 2600., nec minùs illud scut. 5500., vsque ad quam summam eorum pretium in venditione facta à Camera, tunc creuisse patebat, restitui mandauerit, sed illud solum (maius, aut minus fuerit) pro quo empta fuisse Officia constiterit.

Fateri tandem cogimur, ex iustitiæ debito, nil ampliùs recepto pretio à Camera restituendum esse, sic enim Sanctissimus Pontifex Innocentius declarauit in casu suppressionis Collegij pecunias Cameræ à Secretarijs tantùm erogatas restituendas esse, & clariùs etiam id velle explicuit ibi B. Pontifex Pius in restitutione facienda Cardinali Mediceo, dùm sic inquit, *Nos, qui in Terris eius locum tenemus, qui iustus est Dominus, ac propter eà Ius vnicuique illæsum seruari volentes*; Vnde Iustitiæ partes omnes compleuisse credidit, dum Cardinali id solum, quod acceperat Camera, restituendum esse statuit, nulla habita ratione, an tunc, & post venditionem eidem annis præteritis factam, eorumdem Officiorum pretium auctum foret, & prout iustitiæ satisfacere velle protestatus est, ità pariter non modo pretium scutorum 5500. receptum, sed ampliùs etiam, quod tunc temporis huiusmodi Officia per cessionem, aut resignationem æstimarentur, exolui proculdubio mandasset, si id iusti legem requirere cogitasset. Si igitur in casu suppressionis, aut reuocationis huiusmodi Officiorum ex iustitiæ debito, nil ampliùs à Camera exigi poterat, quàm ab eadem recepta pecunia, & sic præcipuè Beatus idem Pius decreuit, & facto comprobauit

Quis non videt, quod si eius Constitutionem violenta interpretatione trahere contendimus ad obligationem solutionis maioris summæ, quàm Camera receperit, manifestè nitimur, vt contra omnes Iuris regulas inducatur ex eadem Constitutione donatio, nulla rationabili causa; Immò in detrimentum grauissimum Ærarij Apostolici facta, de cuius Ærarij conseruatione, & augumento, omni spreto carnis, & sanguinis stimulo, fuit semper Beatus ille Pontifex mirum in modum sollicitus; Indemnitati enim Secretariorum, cum futuri Secretariatus dimissione, satis prouiderat, vti nouit ipse, & insinuat in ijs Constitutionis suæ verbis, *ac eorumdem Secretariorum, & eorum Collegij indemnitati consulere volentes &c. pretium Officij &c.* cum expressa etiam Cameræ obliga-

tio-

tione in omni casu, quo in venditione, aut exactione pretij dicti Officij vacantis, aliquo modo impedirentur, vt infra legitur, & quod magis est huiusmodi excogitatu donatio non modo vtilitatem, & commodum concerneret eorum Secretariorum, qui tunc pecuniam mutuati sunt, & assertum meritum eos consequutos esse dicitur, sed aliorum etiam omnium, qui vsque ad hæc tempora in dictis successere Secretariatus Officijs, & qui ex dicto mutuo, nec voluntatis, nec alicuius incommodi meritum habere potuerunt.

Vulgata est autem regula, quod do-27natio non præsumitur, nisi proberur, *l. cum de indebito ff. de probat. l. campan. ff. de oper. libertor.*, & propterea omnis 28 alia sumenda est interpretatio, quæ donationem excludat, *Dec. consf.* 177. *n.*1. 29 *Bece. cons.* 52. *num.* 70., & fortiùs cum agitur de quantitate notabili, vt hic, *Ruin. consf.* 23. *num.* 38. *lib.* 5., *Decian. consf.* 15. *numer.* 5. *lib.* 3., *Cyriac. contr.* 334. *num.* 2.; Quod si verissimum est ex ea præcipuè ratione, quia nemo censetur, quod proprium est alteri dare, aut iactare velle, quanto magis hæc vrgere debet ratio, quando donatio induceretur non pecuniæ propriæ donantis, sed cuius administrationem tantùm habet, & de re agitur Ecclesiæ, & Apostolici Ærarij, vnde fortior exclusiua donationis militare præsumptio debet.

Nec fortè dicatur hæc omnia concludere pro pura, & mera donatione, quæ non ab alia causa, quàm à mera liberalitate concedentis exoritur, cessare autem, cum donatio, seù concessio 30 alteri iustæ causæ adhæret, quia tunc non propriè donatio, sed datio potiùs ob causam existimanda sit, iuxtà *Text. in l.* 1. *ff. de donat. & clariùs Vlpian. in l. hoc iure* 19. §. *bis verbis ff. eod. cum alijs apud Gratian. cap.* 924. *ex num.* 4. Nam 31 licèt facilè responderi posset, quod illa semper dicitur pura, & deriuans ex mera liberalitate donatio, quæ fit ex illa causa, ad quàm donator nulla lege cogi poterat, vt est doctrina *Deeij in Auth. ex testamento nu.* 8. *C. de collat.*, & alijs relatis sequitur, *Crauett. consf.* 85. *sub num.* 6., & cum alijs pluribus, *Andreol. Iura diuersa. contr.* 1155. *num.* 13., *&* 14., & propterea cum Summi Pontifices ex Iustitiæ præscripto ad restitutionem tantummodo recepti pretij compelli potuissent, quod vltra illud prætenditur promissum, meræ donationis habere naturam, negari nequit.

Neque subsistit, si fortè subiungere-32 tur, hanc fuisse donationem remuneratoriam, quæ vt in statu constituatur validitatis, non sit necesse, quod impensa Officia, aut adepta merita cum donante sint huiusmodi, vt habeant Iuris efficacem obligationem, vnde ad ea soluenda donans iustitiæ vi compelli potuerit; verùm sufficiat, quod sit debitum morale, ad quod gratitudinis saltem lege, & naturali ratione obligetur ex *Couaruu. cap. cum in Officijs num.* 10. *de testam.*, *& latè Tiraquell. in l. si vnquam in* verbo *donatione largitus &c. num.* 10. *C. de reuoc. donat.*, *Garzia in tract. de donat. remunerat. num.* 1., *& pluribus seqq.*, *& alijs apud Sanchez. de* 33 *matrim. lib.* 6. *disput.* 6. *num.* 2. contrarium tamèn, quando verè seruitia præstita, & reportata ex eis merita non pariunt Ius aliquod agendi, defendit *Pinell. par.* 3. *l.* 1. *C. de bon. matern. nu.* 60., *& seq.*; Cuius opinio licet communiori 34 sententia reiecta videatur, eam tamèn saltem veriorem, & sequendam esse, cum agitur de concessione, aut donatione de rebus Ecclesiæ facta, *Rota Romana sensit coram doctissimo Merlino in decis.* 242. *num.* 8. 9. *par.* 7. *recent.* Verùm aut vna, aut altera verior sententia sit, conueniunt tamen omnes, quod merita æquipollere saltem debeant æsti-35 mationi rei donatæ, itaut in excessu meritorum mera, & simplex, & successiuè nulla dici debeat donatio ex *cap. relatum il secondo extr. de testam.* ibi, *iuxtà seruitij meritum &c.* cum alijs apud *Tyraquell. in dicto verbo donatione largitus num.* 79. 80., *Sanchez. dicta disput.* 6. *num.* 7. *vers. sed quia &c. Garzia de donat. remunerator. num.* 24. *Fontanell. de pact. nupt. claus.* 4. *gloss.* 7. *par.* 2. 36 *num.* 27.; Immò insignia esse debere benemerita, non enim quæcumque satis sunt, vt donatio remuneratoria dicatur, ait *Sanchez. dicta disp.* 6. *num.* 5., vbi

vbi exemplum ponit in donatione remunerationis Ecclesiæ, & clariùs in Ecclesia loquens *Rota Romana d. dec. 242. par. 7. recent. num. 7.* inquit, *non sufficere, quod Beneficia sint colorata, & in occasionem sumpta, sed debent esse vrgentia, & insignia*.

Et quatenùs, iuxtà communem Do-37 ctorum traditionem, qualitas meritorum Iudicis arbitrio remittenda sit, vt ait *Menoch. cons. 2. casu 132. num. 7. 8.*, 38 qui facti, & personarum conditione librata, quæ nam sit congrua, vel excessiua beneficiorum, seù meritorum, aut seruitiorum acceptorum remuneratio iudicare debet, vti tradetiam *Tyraquell. dicto verbo donatione largitus num. 84. 86.*, *Garz. dicto tract. num. 53.*, *Sanchez. dicta disput. 6. num. 10.*; Nemo vel mediocris Iudicij vir non iudicabit, quod pro mutuo facto à Secretarijs Sanctæ Sedi, longè excedentem compensationem receperint, dùm præter dimissionem vacaturi Secretariatus pro debita restitutione mutuatæ pecuniæ, & confirmationem omnium suorum antiquorum Priuilegiorum ex gratia elargitam, cum summa quoque liberalitate relatum, donatumque eis fuerit totum id, quod vltra dicta scuta 5500. ex venditione vacaturi Secretariatus reportari contingeret, quod non fuisse modicum euentus comprobauit, absque eo, quod alia donatio inducatur in casu suppressionis totius, & ingentis illius pretij, quod ex cessione, & resignatione quilibet Secretarius exoluisset, quæ prima donatio totius pretij vacaturi Secretariatus, sicuti aliquod specimen haberet remunerationis æquipollentis seruitio præstito tunc Sanctæ Sedi mutuatæ pecuniæ, & sic ex ea dimissione fortè dici potuisset aliquam Sanctæ Sedi, tunc in pecuniarum angustia existenti, vtilitatem, seù commodum resultasse, ne nouo ære alieno Cameram grauare cogeretur; Nulla tamen poterant esse, ta-38 lisque generis, & grauitatis merita, quæ compensari debuissent cum adeò prodiga, & profusa donatione, quæ certè in maximum, euidensque eiusdem Cameræ Apostolicæ detrimentum redundaret; Vnde benè ait in proposito *Rota dicta decis. 242. part. 7. recent. num. 6. 7.*, *Quod merita gratis impensa, & beneficia in Ecclesiam collata, eatenùs sunt causa sufficiens pro concessione Bonorum Ecclesiæ, quatenus illorum respectu adhuc Ecclesia, non obstante tali concessione, seù alienatione, remaneat cum lucro, & vtilitate euidenti*; Vnde si subsisteret excogitata donatio, non modò ex ea nullum Ecclesia lucrum, aut commodum, sed læsionem potiùs quàm maxima n sensisset, & propterea nullo pacto talis donationis subsistentia, quatenus etiam clarè constaret, comprobari posset.

Et eò magis, quia, si aliqua merita extitissent, fuissent personalia eorum Secretariorum, qui eo tempore superstites pecuniam sub annuo censu ab alijs acceperunt, vt eam Sedi Apostolicæ mutuarent, & qui pro eo tempore, quo dilata est vacatio vltimi ex sex Secretarijs, & sic mutuatæ pecuniæ recuperatio, passi sunt incommodum annui census, quorum damnum etiam recompensare voluit Sanctus Pontifex cum dimissione totius pretij, quod vltra scuta 5500. ex venditione eiusdem vacaturi Secretariatus consequi contingeret, etiamsi in magna quantitate excederet; Qui verò superuenere in successione dictorum officiorum, postquam extinctum fuerat onus annui census, & sic integra emolumenta ab omni contributione immunia consequuti sunt, vti sunt præsentes successores, nullum pro Sede Apostolica incommodum sensere, aut damnum, & successiuè nec meritum acquisiuerunt, vnde à Sede Apostolica remunerationem aliquam, nedùm adeò grauem, & excessiuam, vti prætendunt, consequantur, & est iuri consonum, quod creditum morale ex collato beneficio præstitum personæ cohæreat, nec ad successores transeat actiuè ex parte eius, qui seruitia meritoria præstitit *iuxtà Reg. l. vnicæ §. Ne autem C. de Caduc. toll. l. quia tale ff. solut. Matrim.*, & ibi *Petr. Barbos. in dict. l. quia tale num. 8. vers. Aut intelligis ff. sol. Matrim.*

Quamobrem, vt inscitiam meam fatear, numquam captiuare valui intellectum meum, vt ab adeò patenti, & sæpiùs tàm verborum natura, quàm facto ipso,

ipso, & speciali quoque expressione declarata Beati Pontificis mente anteacta solùm priuilegia sub iisdem modis, & forma, & conditionibus, quibus fuerunt concessa, confirmandi, vel saltem eadem iterum pro cautiori Secretariorum securitate concedendi discederet, vt ex vnico pluribus subiectis adaptabili verbo suaderetur, inductam fuisse innouationem, & adeò exorbitans, & in ipsius concedentis, & Ærarij sui ingentem læsionem prodigalissimum priuilegium, dum præsertim idem verbum non modò non est alienum, sed potiùs mirum in modum conuenit, & proprium est explicationi rei, de qua agebatur, nempè quod in reuocatione Officij teneretur Camera ad restitutionem recepti, prout statutum fuit in prima erectione Officij, & priuilegiorum largitione, quæ ipsa cum omnibus suis cautelis, & iam contractis à Camera obligationibus confirmare, & de nouo concedere, & non vltra Sanctissimo, Beatoque Pontifici placuit.

Ex quibus &c. Saluo tamen semper &c.

Ego Aloysius Mansi I.V.D. Aduoc. Patritiusque Lucensis.

IV. Responsum Io. Baptistæ Saminiati I.C. Lucensis.

ARGVMENTVM.

Verba dispositionis quomodo veniant intelligenda, & quando licitum sit ab eorum sensu recedere. De significatione verborum *restituere, reddere, modo,* & *forma,* & de dictionibus *Vt,* & *nisi*. Quid operetur confirmatio. Donatio non est præsumenda; quando, & ex quibus conuincatur personalis; strictè interpretanda. Princeps ad quid teneatur si præiudicat alieno iuri; dispositio quando dici possit personalis.

SVMMARIVM.

1 *Lex fundamentalis, vbi qualificatè, & cum aliqua determinatione loquitur, qualificat, & determinat, necnon ad sui intellectum trahit omnes alias leges simpliciter, & generaliter, super eadem materia loquentes. Confirmans debet intelligi ad limites legis confirmatæ num. 7. Posterior debet in dubio intelligi iuxta limites legis praecedentis num.* 58.

2 *Verbum* restituere *denotat retrodationem rei, aut pecuniæ praecedenter receptæ, & num. 28. differt à verbo* reddere *num. 29., & num. 30.*

3 *Verba iuxta subiectam materiam sunt intelligenda. Sunt testimonium nostræ mentis num. 9.* Modo, *&* forma *quid important, num. 12. Subsequentia clara demonstrant quid fuerit intellectum cum praecedentibus dubijs num. 15. Sensus verborum est capiendus, qui eum ratione, & verisimilitudine congruentior sit num. 18. A naturali eorum significatione recedi non potest, nisi manifestum sit aliter sensisse disponentem num. 26. 31. Clara, & litteralia quando dici possint, num. 27. Intelligenda sunt iuxta consuetudinem loquentis, num. 32. Singula singulis congruè referendo debent intelligi num.* 41.

4 *Resignatarius repraesentat resignantem, & in eius iura subrogatus intelligitur.*

5 *Insolutum habuisse, & emisse differunt, & num. 6.*

Confir-

8 *Confirmationis ea est natura, quòd non transcendat limites rei confirmatæ, & habeat omnes illas qualitates, quæ inhærebant actui confirmato, licet in confirmatione non fuerint expressæ, nec præcisè declaratæ; Ex quibus confirmatio tantùm facta dicatur num. 9., & seq. Non ampliat confirmatum, sed strictiùs ligat, num.* 11.

10 *Actus talis præsumitur, qualem partes denominauerunt.*

13 *Dictio* Vt *demonstratiua primariæ intentionis disponentis.* Nisi *post præcedentem negatiuam includit affirmatiuam in casu contrario num.* 33.

14 *Causa finalis omninò influit in causatum. Ab ea colligitur an dispositio sit* personalis, *vel realis, num.* 42. *Verba generalia restringuntur ad ipsam causam num.* 45.

16 *Camera, nisi expressè, & præcisè fuerit ad aliquid grauata, non comprehenditur in aliqua generali dispositione. Pro ea in dubio est pronunciandum num.* 56.

17 *Disponens, si quod voluit, expressit, in non expressis, noluisse intelligitur.*

19 *Donatio remuneratoria non datur sine praexistentia meritorum æquipollentium. Donatio non præsumitur, quando alia congrua interpretatio, dari potest num.* 20. *Ex causa finali arguitur, an donatio sit personalis, vel realis num.* 43. 44. *Dicitur donatio qualibet promissio à liberalitate procedens num.* 48. *supponi non potest insensato viro num.* 49. *Est strictissimi Iuris, num.* 50. 51.

21 *Papæ assertioni standum est, quòd motus fuerit ex causis concernentibus necessitatem, & publicam vtilitatem ad aliquid statuendum.*

22 *Princeps non tenetur ad recompensationem, quando per viam legis generalis, ordinatæ ad publicam vtilitatem, præiudicauit iuri alterius. Principum beneficia in dubio non sunt intelligenda, quòd plures specialitates contineant, num.* 57.

23 *Fiscus tenetur tantùm ad simplum, non ad aliud.*

24 *Obseruantia vera interpres omnium dispositionum.*

25 *Dispositio clara, & litteralis non indiget interpretatione. Quando talis dicenda sit, num.* 27.

34 *Gratia personalis cum personis extinguitur. Personalis, ex quibus arguatur, num.* 35. 36., *& seq.* 42., *& seq. Et quid in gratijs Motu proprio factis num.* 46. *Quando deuiat à iuris tramite, præsumitur personalis num.* 52. *latè intelligenda, num.* 53. *Declara num.* 54. 55.

38 *Participium resoluitur in suum verbum, & relatiuum.*

39 *Discretiua locutio manifestat contrariam voluntatem in parte discretiua.*

DVM suppresso Collegio Secretariorum Apostolicorum singulis Officiorum possessoribus fuerunt integrè, & absque diminutione restitutæ pecuniæ, quæ per eos, vel eorum auctores fuerunt Cameræ persolutæ, pro emptione, aut consecutione dictorum Officiorum, censeo pro veritate ad nil vltrà ipsam Cameram teneri, ideòque recedendum esse à decisis per *Rot. sub die* 16. *Iunij* proximè elapsi.

Moueor ex illis fundamentis, quæ fuerunt proposita per clarissimos, & doctissimos viros, qui in Vrbe Romana pro Camera scripserunt, à quibus ad instar diligentissimorum messorum, nullæ post terga relictæ sunt spicæ, quæ per alios recolligi valeant; Quemadmodum enim fuit consideratum, ex triplici fonte deriuari potest resolutio propositi articuli. Primò ex legibus particularibus; Secundò ex Iuris communis dispositione, & tertiò ex obseruantia, consuetudine, vel stylo seruari solito in similibus suppressionibus.

Quoad primum; Duæ sunt Constitutiones Summorum Pontificum ad causam facientes; Altera Innocentij Octaui anni 1487. (12. in ordine) quam assistere intentioni Cameræ nemo potest in dubium reuocare, ex quo facta per eum erectione in ampliorem formam huiusmodi Collegij, eique assignatis diuersis emolumentis, necnon concessis pluribus priuilegijs, & signanter facta declaratione in §. 11., quod omnes possent de eorum officijs liberè disponere, nec resigna-

gnationis receptio posset per Summos Pontifices aliqua ratione denegari, vel differri; Considerans deindè casum reuocationis, aut alterationis eorumdem Officiorum, declarauit, quid esset persoluendum à Camera, vt in §.23., nempè summa ducatorum 62400., quæ præcisè fuerant ipsi Cameræ soluta, pro venditione Officiorum; Subdens, *sic enim eum ipsis Secretarijs nos in tractatu omnium præmissorum conuenisse, & sic pacto expresso eis pro se ipsis, & eorum successoribus, eum simili Fratrum nostrornm consilio, & assensu fuisse solemniter pollicitos in fide Pontificis recognoscimus, & attestamur*. Ex quorum verborum tenore colligitur, quòd & si per dictos Secretarios ex vna, & Summum Pontificem Collegij prædicti reformatorem, vel erectorem ex alrera, fuerit considerata venalitas Officiorum, & quòd tractu temporis potuissent augeri pretia, & inter resignantem, & resignatarium induci species mercimonij, nihilominùs posthabita huiusmodi consideratione, fuerit expresfè, & præcisè conuentum, quòd data Officiorum suppressioue restituendum foret per Cameram id, quod verè, & in effectu fuerat eidem solutum, nempè dicta ducata 62400., in quo interuenit consilium, & assensus Eminentissimorum Cardinalium, & è contrà talis conuentio fuit formata tàm pro Officialibus tunc existentibus, quàm pro successoribus in dicto Collegio Secrerariorum, ibi, *pro se ipsis, & eorum successoribus*; idque viderur in hoc proposito matura ponderatione dignum, quia agitur de lege fundamentali constituta, & ordinata in erectione dicti Collegij, (& ad cuius terminos propterea videtur trahendus sensus cuiusque posterioris Constirutionis agentis de hac principali substantia, nempè de restituendis pecunijs singulis Officialibus in casum, & euentum suppressionis, & extinctionis dicti Collegij.) Quemadmodum enim hæc prima Constitutio, quæ nuncupari potest quædam scaturigo, à qua emanarunt priuilegia, indulta, & facultates totius Collegij, & Secretariorum, apertissimè demonstrat, quid prætendi potuisset sub illo verbo, *ad restituendum eis*, quo vtitur eadem Bulla, dùm etiam in vim pacti firmati inter Cameram, & Officiales stipulantes pro se ipsis, eorumque successoribus in eodèm Collegio, restitutio facienda in casum suppressionis, vel reuocationis Officiorum fuit præcisè restricta, & limitata intra eius propriam spheram, nempè relatiuè ad illas pecunias tantummòdò, quæ Cameræ fuerant solutæ, in eiusque commodum, & beneficium cesserant, non facta, neque admissa alia, vel minima extensione, aut ampliatione ad id, quod Ærarium Apostolicum non recepisset, atque adeò dicta primordialis Constitutio edita in ipso limine fundationis Collegij meminit de dicta restitutione, subordinata ad pecunias per ipsam Cameram receptas, & non vltra; Ità in hoc sensu, & retento eodem themate debet omninò accipi, & intelligi quæcumque subsequens, & posterior dispositio, vel ordinatio, & consequenter *Motus proprius* B. Pij (de quo mox sum acturus, non tamen admittens tanquam in se clarum huinsmodi ponderatione indigere;) In illo enim, dum fit mentio de tali restitutione, intelligi deberet cum eodem tenore, retentisque ijsdem terminis, cum quibus loquitur hæc *Innocentiana* Constitutio, scilicet in ordine ad receptam pecuniam per Cameram, & non aliter; Assistit enim ea receptissima conclusio, quòd vbi lex 1 fundamentalis, qualificatè, & cum aliqua determinatione loquitur, qualificet, determinet, & ad sui intellectum trahat omnes alias simpliciter, & generaliter super eadem materia loquentes. *Alberic. de Rosat. in l. si quis in princip. tit. num.2. in 2. oppos. ff. de leg.3. Soccin. Iun. in l. cum filiosfamilias*, in verbo *Venio ad apparatum glossæ num. 46. ff. de leg. 1. Mantic. de tacit. tom. 1. lib. 4. tit. 23. num. 11. Salgad. de reg. protect. par. 1. cap. 1. prælud. 5. num. 228., & ante eum Surd. cons. 177. num. 33., Redenasc. cons. 63. num. 3., & seqq. Parlador. rer. quotid. lib. 2. cap. 5. sub num. 2. vers. præter has*.

Secunda Constitutio habetur per eumdem *Motum* proprium B. Pij Quinti anni 1571., qui cognito quòd officium

clum vacans per obitum Marcelli Augustini à se concessum Cardinali Mediceo, pro summa scutorum 5500. esset vnum ex illis sex, quæ vendi non poterant, cum dicta sua particulari Constitutione, loco dicti Officij, cuius pretium dicto Cardinali restituere se obtulerat Secretariorum Collegium, eidem Collegio assignauit pretium Officij alterius Secretariatus ex 24. ad Datariam spectantibus primo loco vacaturi, & vlterius priuilegia dicti Collegij confirmauit, & pro maiori cautela, eadem de nouo concessit, subdens in §. *Ad hæc*. *Volentes, & statuentes illa nullo vnquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, reuocari, reduci, alterari, aut moderari, nec Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus; integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*. Hanc quoque Constitutionem in hac parte Cameræ non solùm non officere, sed potiùs eius intentionem plenè comprobare plura efficacissimè demonstrant.

Primò, quòd licet B. Pius amplioris fauoris gratia fuerit prosequutus idem Collegium, in eo, quòd dum vigore Bullæ *Innocentij Octaui* Camera de tempore suppressionis, non erat obligata, nisi ad ei persoluendum dicta scuta 62400., ipse viceuersa mandauerit restitutionem pecuniarum, pro quibus possessores Secretariatuum, vel eorum auctores officia emissent, vel habuissent, atque adeò in hoc derogatum dici possit præcedenti Constitutioni *Innocentij*, hæc tamen derogatio facta fuerit respectu dictæ quantitatis tantùm, firmo in reliquis remanente tenore dictæ Constitutionis, & propptereà, sicuti in dicta Bulla *Innocentij*, dato casu suppressionis, fieri debebat solutio illarum pecuniarum, quas idem Pontifex receperat; Ita in dicto *Motu* proprio B. Pij fuerit promissa exbursatio illius summæ, quæ cessisset in commodum, & beneficium eiusdem Cameræ, vt verè, & propriè comprobant illa verba *nisi restitutis &c.*
2 denotantia retrodationem rei, aut pecuniæ præcedenter receptæ, atque adeò de per se declaratiua intentionis legislatoris, quòd ipsa Camera non teneretur, nisi ad id, quod accepisset, & non vltra, *ad Text. in l. 1. §. eleganter ff. depos. Surd. cons.* 238. *num.* 4. *Gratian. cap.* 824. *num.* 7., *& seq. Neguf. quæst.* 443. *num.* 3. 4. *Bero. cons.* 207. *num.* 63. *vol.* 3., *plenè Thomat. decis.* 50. *num.* 501., vbi, quòd iuxtà propriam significationem verbum *restituere* non verificatur nisi in accepto, & confirmat *Altograd. Sen. cons.* 84. *num.* 106. *lib.* 1. *Rot. decis.* 314. *num.* 2. 3. *part.* 14., *& decis.* 59. *num.* 1. *part.* 16., & coram *Caualer. decis.* 591. *num.* 5., & coram *Gregor. decis.* 271. *num.* 3.

Non refragantibus illis verbis *integrè, & absque vlla diminutione*; Quia ea quidem suadeant, quòd solutio fieri debuerit in totum non pro parte, hæc tamen totalitas remanere debeat restricta, & limitata intra cancellos suos, nempè respectu illarum pecuniarum, quæ per
3 Cameram fuerint acceptæ, intelligendo verba iuxtà subiectam materiam restitutionis, de qua loquitur dictus Motus proprius, proùt semper fieri debet *l. stipulatio ista ff. de verb. oblig. l. cum Pater §. donatum ff. de leg.* 2., *Surd. decis.* 2. *num.* 13., *& decis.* 43. *num.* 16. *Seraphin. decis.* 121. *num.* 11. *Add. ad Rot. decis.* 217. *num.* 198. *part.* 9. *recent.*

Nec etiam illis, *Pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*; Quia congruam pariter recipiant expositionem subiectæ materiæ consentaneam, videlicèt, quòd fieri debuerit restitutio pecuniarum, pro quibus possessores officiorum, vel ipsorum Auctores eosdem Secretariatus emissent à Camera, cum vterque casus rectè conueniat illi dictioni *eos*, hoc est siuè per Officiales viuentes facta fuerit immediata acquisitio à Camera, siuè mediante persona Auctorum, in vim resignationis per eos fa-
4 ctæ, iuxtà regulam, quòd resignatarius repræsentet omninò resignantem, & in eius iura subrogatus intelligatur. *Bich. decis.* 182. *num.* 6. 7. *Paris. de resignat. lib.* 1. *quæst.* 16. *num.* 1., *& seq.* Verbum verò *habuisse* congruè fuit appositum pro maiori declaratiua comprehensione illius casus, in quo de tempore suppressionis

ſionis compertum fuiſſet, quòd Collegium, vel aliquis ex Officialibus habuiſſet aliquem Secretariatum, non per viam emptionis ſtrictè, & rigorosè acceptæ, ſed mediante datione inſolutum facta per Cameram; Ad id enim dici potuiſſet non benè congruere illud *emiſſe*, ſed *habuiſſe*, hoc eſt inſolutum. *Leg. eleganter in princip.*, ibi *quemadmodum ſi pro ſoluto ei res data fuerit ff. de pignorat. act. l. ſi prædium*, ibi *Tibi pro ſoluto datum eſt C. de euict.*; licet enim is, qui rem accepit inſolutum, ſit ſimilis emptori, *l. final. ff. quibus ex cauſ. in poſſ. eat.*, non tamen eſt emptor verè, & propriè, cum ſimile non ſit idem *l.* 4. ibi, *nam huiuſmodi contractus vicem venditionis obtinet C. de euict.*

Quam diſtinctionem inter *emiſſe*, & *habuiſſe*. eò magis potuit B. Pius conſiderare, ex quo ipſemet tunc temporis contulerat, & aſſignauerat Collegio primum beneficium vacaturum ex vigintiquatuor Secretariatibus ad Datariam ſpectantibus in ſolutionem ſcut. 5500., quæ vti reſtituenda per Cameram Cardinali Mediceo in ſe accollauerat idem Collegium, eaque pro Papa, eius nomine, reſtituere ſe obligauerat; Ideòque vti voluit, etiam dicto verbo *habuiſſe*, ne ſi ſuppreſſio fuiſſet facta per ſucceſſores, poſt vacationem dicti primi Officij, vlla cadere potuiſſet difficultas pro reimburſatione eiuſdem Collegij, ex quo illi aſſignatum fuiſſet Officium inſolutum non venditum, idemque obſeruandum foret, ſi alia datio, vel aſſignatio inſolutum tractu temporis facta fuiſſet per Cameram, tàm dicto Collegio, quàm alteri vniuerſitati, vel cuicumque particulari perſonæ.

Secundò, comprobatur aſſumptum ex eo, quòd B. Pius in dicto §. *ad hæc*, nil aliud intellexiſſe dici poſſit, quàm confirmare, vel renouare priuilegia, gratias, & indulta, quæ per *Innocentium Octauum*, alioſque prædeceſſores fuerant conceſſa dicto Collegio Secretariorum; Quo fit, vt eò fortiùs verba ſuperiùs ponderata, & cum quibus expreſſit ſuam voluntatem circa reſtitutionem dictarum pecuniarum, in caſum, & euentum ſuppreſſionis Collegij, intelligenda, & exponenda ſint in ſenſu prædicto, nempè vti loquentia de pecunijs per Cameram acceptis, illiſque propriè cadentibus ſub reſtitutionis vocabulo, ſicut enim per legem fundamentalem ab *Innocentio Octauo* ſancitam in caſu extinctionis Collegij, non erant reſtituenda per Cameram, niſi illa ducata 62400., quæ ipſa Camera acceperat; Ità dùm B. Pij intentio non alia fuit, quàm confirmandi, vel renouandi priuilegia, & indulta, tàm per dictum *Innocentium*, quàm per alios prædeceſſores conceſſa, talis confirmatio, vel renouatio debet intelligi ad limites præcedentium Conſtitutionum, atqueadeò quòd reſtitutio pecuniarum per B. Pium præſcripta, etiam quod contineret in ſe maiorem verborum prægnantiam, quàm habeat, comprehendat accepta per ipſam Cameram tantummodò, nec vltrà egrediatur; *l. ſciendum*, & ibi *gloſſ. & DD. ff. qui ſatiſd. cog. l.* 3. *C. de ſilentiarijs lib.* 12., *& l. hac conſultiſſima in princip. C. qui teſtam. fac. poſ. Bald. in l. ſed etſi poſteriores ff. de legib.*, *& in l.* 1. *num.* 33. *ff. de conſtit. Princip. Vaſq. de ſucceſſ. creat.* §. 3. *num.* 1. *Gutier. pract. quæſt. ciuil. lib.* 4. *queſt.* 1. *num.* 4. *latè Rot. coram Burat. deciſ.* 167. *num.* 3. 4., benè eadem *Rota deciſ.* 555. *num.* 2., *& ſeqq. par.* 2. *recent.*, *& deciſ.* 269. *num.* 44. *tom.* 2. *par.* 4. Hæc enim eſt natura confirmationis, quod non tranſcendat terminos rei confirmatæ, ſed habeat omnes illas qualitates, quæ inhærebant actui confirmato, licèt in confirmatione non fuerint expreſsæ, neque præcisè declaratæ, *Alex. conſ.* 122. *num.* 20. *lib.* 4. *Gratian. cap.* 909. *num.* 17. *Rot. deciſ.* 257. *num.* 21. *par.* 9., *& deciſ.* 85. *num.* 2. 3., *& ſeq. par.* 17. cum alijs pluribus apud Reuerendiſs., & doctiſſimum D. meum *de Luc. de præeminent. diſc.* 40. *n.* 5. *tom.* 3.

Quòd verò facta fuerit prædicta confirmatio tantùm, ſeù renouatio, demonſtrant apertè illa verba *confirmamus, & approbamus &c.*, *& pro cautela potiori eadem priuilegia &c. de nouo concedimus &c.* noſtræ autem mentis teſtimonium, & ſigna declaratiua ſunt verba, *l. labeo*, §. *idem Tubero ff. de ſupellect. leg. l. ſcire ff. de tut.*, *& curat.*

Margin numbers: 5, 6, 7, 9. Marginal note: *Iura diuerſa.*

Confirmant idem, quæ per Officiales fuerunt facta, cum pro contentis in dicto §. *ad hæc* curauerint ad partes Breue expediri cum rubrica exprimente confirmationem priuilegiorum, actus verò 10 præsumitur talis, qualem partes denominauerunt. *Gratian. cap. 96. num. 30.* & ante eum *Alex. conf. 3. sub num. 1. verf. & dicit lib. 1., Sal. de pact. conf. 24. num. 11. Mantic. de tacit. lib. 2. tit. 2. num. 1., & seq.*

Coadiuuant illa verba, *& firmiùs subsistant, quo sæpiùs fuerint Apostolica auctoritate munita*, cum hoc sit proprium 11 confirmationis, quòd non ampliet confirmatum, sed tantùm strictius liget, *cap. cum dilecta, verf. nolentes tamen*, ibi *sed antiquum (si quod habet) per innouationem priuilegij conseruetur, Extr. de confirm. vtili, vel inutili Rot. decis. 682. num. 30. tom. 3. par. 4.*

Idemque euincit declaratio illa facta per B. Pium in dicto §. *Ad hæc*, cum qua expressit se erga dictum Collegium confirmare, vel renouare priuilegia *ijsdem modo, & forma, quibus per dictos prædecessores concessa fuerunt ijsdem Secretarijs*, quæ verba excludunt quamcumque intentionem augendi priuilegia, eaque extendendi; Quinimò demonstrant voluntatem eadem concedendi, cum omnimoda moderatione qualitatis determinatæ, & limitatæ, prout erat status præcedens, non secus, ac si dictum 12 fuisset, ita demum, & non aliter. *Gratian. c. 832. num. 4.*, & quòd dicta clausula *ijsdem modo, & forma* designet identitatem in omnibus. *Rot. apud Dunoz. Iun. decis. 715., num. 1., & in rec. &c. decis. 555. num. 6. par. 2. Altograd. Sen. conf. 58. num. 44., & seqq. vol. 1. Cyriac. contr. 69. num. 34. Rot. decis. 354. num. 28. par. 11.*

Nec obstant illa verba initiatiua; *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris fauoris gratia prosequi volentes &c.* quasi denotent B. Pium intellexisse ampliare, & extendere priuilegia ad fauorem Collegij prædicti, non verò se continere intra limites solius confirmationis, aut renouationis.

Quia statim expressit Summus Pontifex, in quo consistere deberet amplioris fauoris gratia, adiectis immediatè illis verbis. *Vtque ea, quæ per eumdem Innocentium Octauum, ac Alexandrum Sextum, Leonem Decimum, Clementem Septimum, ac alios fortasse Romanos Pontifices prædecessores nostros, eisdem Secretarijs, & Collegio concessa fuerunt, eò firmiùs subsistant, quò sæpiùs fuerint Apostolica auctoritate munita, idcircò &c.* reflec-13 ctendo maximè ad illam dictionem *Vt* propriè demonstratiuam primatiæ intentionis, & illius causæ finalis, quæ mentem Pontificiam moderabatur ad *l. si Creditor ff. de distract. pignor.*, & *l. emptori ff. de Euict.* cum concordantibus apud *Barbos. dict. 439. num. 1.*, quibus propterea benè perpensis numquam admitti potest supposita intentio eadem priuilegia extendendi; Tùm quia causa finalis erat ordinata ad actum simplicis 14 confirmationis, vel renouationis, ideòque eiusdem naturæ supponi debet dispositio facta, cum hæc causa omninò influat in causatum. *Decian. conf. 7. num. 20. 21. lib. 1. Mantic. de tacit. lib. 3. tit. 12. num. 27. Thomat. decis. 50. num. 406.* latè *Redenasch. conf. 36. num. 10., & seq. Altograd. Sen. conf. 51. num. 48., & seq. lib. 2.*; Tùm etiam quia prædicta 15 verba subsequentia clarè apertè demonstrant quid Summus Pontifex intellexerit sub illis præcedentibus verbis *amplioris fauoris gratia prosequi volentes. Rot. decis. 125., num. 38. par. 2. diuers. Surd. decis. 288. num. 35. Gratian. cap. 58. num. 26., & seqq.* cum alijs apud *Altograd. Sen. conf. 12. num. 24. lib. 2.*

Tertiò, stringit pro Camera, quòd in dicto §. *Ad hæc* nullibi legitur expressè declaratum, quòd in casu suppressionis soluendum foret Officialibus pretium, cum quo emissent à resignantibus, 16 qua præcisa, & litterali expressione non facta, nunquam supponi potest, eam fuisse mentem B. Pij, quòd Camera in tàm graue proprium præiudicium teneretur ad soluendum, quod non acceperat, & quod cesserat in aliorum commodum, & vtilitatem, vt in terminis satis proximis aliàs respondit *Rota decis. 555. sub num. 8. verf. ex mente etiam Pontificis, iuncto num. 9. part. 2. recent.*

Quar-

Quartò, quia quando B. Pius voluit Cameram teneri ad aliquid soluendum, vltra id, quod in sorte per eam deberetur, non prætermisit litteris claris, & apertis exprimere, vt in casu molestiarum, vel turbationum, quæ fuissent dicto Collegio Secretariorum illatæ, occasione Officij in solutum eidem assignati, vt ibi, *tunc, & eo casu Cameram præfatam ad soluendum cum effectu dictam summam scutorum* 5560. *vna cum damnis, & interesse passis teneri*; Atqui 17 si intellexisset, quòd in casum suppressionis teneretur Camera ad soluendum, vltra acceptum, vtique præcisè dixisset, nec sub silentio prætermisisset, quod cum non fecerit, nec voluisse, nec ità sensisse omninò tenendum est, *l. vnic. §. fin autem ad deficientis C. de caduc. toll. Aretin. cons.* 29. *num.* 5. 6., *& seq. Aym. cons.* 111. *num.* 4. *Altograd. cons.* 68. *num.* 61. *lib.* 1.

Quintò, quia cum semper adhærendum sit sensui, & significationi verbo-18 rum, qui cum ratione, & verisimilitudine congruentior sit, *l. cum Pater ff. de pact. dot. l. non ad ea vers. quòd si purè ff. de condit., & demonstrat. Rot. decis.* 711. *num.* 2. *par.* 3. *decis.* 387. *num.* 9., *& decis.* 429. *sub num.* 24. *par.* 5., *& decis.* 387. *num.* 45. *par.* 9., *& decis.* 169. *num.* 13. *par.* 15. *recent.* Ratio, & verisimilitudo suadere videtur rectissimum, & iustissimum Pontificem, nunquam intellexisse grauare Apostolicum Ærarium ad soluendum quod non acceperat, & ad se exonerandum à debito, quod non contraxerat.

Fortiùs quia, non obstante quòd Summus Pontifex *Innocentius Octauus* in erectione Collegij dictorum Secretariorum recepisset notabile subsidium, nempe ducata 62400., cum quibus redemit ipsam Mitram Pontificalem, quam cum alijs iocalibus Ecclesiæ pretiosis oppignorauerat, occasione oppressionum, quas passus fuerat, & pro quibus simul cum Ærario fuerant exhausti Ecclesiæ pronentus, vt ipsemet exposuit in dicta sua Constitutione 12. §. 2., ideòque eum causa satis rationabili potuisset suam voluntatem gratam ostendere erga dictum Collegium, nihilominùs considerato casu suppressionis promisit restitutionem pecuniarum receptarum tantummodò, nempè dictorum scutorum 62400.; Nimiùm igitur improbabile, & inuerisimile prorsus est, quòd pro solis scutis 5560. debitis per Cameram Cardinali Mediceo, & accollatis per Collegium prædictum (cui vlterius data fuit debita recompensatio, mediante assignatione Officij primo loco vacaturi) voluerit B. Pius eam nimium generosam liberalitatem exercere, grauando Cameram in casum suppressionis, ad soluendum tàm accepta, quàm non accepta, & illud, quod tertiæ personæ fuisset pro arbitrio persolutum.

Sextò, quia si aliter diceretur, admittendum esset, quòd de toto eo vltra acceptum, pro quo teneretur Camera erga Officiales intellexisset Papa, in casum dictæ suppressionis, munificentiam exercere ad eorumdem fauorem, in damnum, & præiudicium ipsius Cameræ, & quidem non cum donatione re-19 muneratoria, sed pura, & simplici, ex quo nunquam proponi possint merita æquipollentia, & coæqualia, sine quibus donatio remuneratoria non datur, *Mantic. de tacit. lib.* 13. *tit.* 15. *num.* 18. *Seraphin. decis.* 416. *num.* 13. *eadem Rot. decis.* 358. *num.* 11. 12. *par.* 6. *Giurb. ad consuet. Messan. cap.* 1. *gloss.* 10. *num.* 34. *Altograd. Iun. controu.* 29. *num.* 57. *par.* 1., & latiùs *controu.* 96. *num.* 245. *par.* 2.

20 Nemo autem non admittit donationem præsumi non posse, quando alia congrua interpretatio fieri potest, vt in facto præsenti, ad *l. cum de indebito ff. de probat. Menoch. lib.* 3. *præsumpt.* 12. *num.* 10. *Hond. cons.* 50. *num.* 24. *lib.* 2. *Altograd. cons.* 5. *num.* 25. *lib.* 1., *Dominus meus de Luca de donat. disc.* 16. *sub. num.* 2. *Rota decis.* 21. *num.* 3. *par.* 4. *recent.*, *& decis.* 45. *num.* 3. *par.* 9., *& decis.* 17. *num.* 5. *par.* 17.

Prædicta eò magis vrgere videntur pro Camera, ex quo si necesse foret (proùt non est, attenta perspicuitate Constitutionum prædictarum) recurrere ad ius commune, vel consuetudinem, quæ sunt cætera duo principia, de quibus memini ab initio, vtrumque coadiuuaret bonum ius Cameræ.

Siquidem cum Sanctissimus Noster decreuerit suppressionem dicti Collegij, ex causis vrgentissimis, ac necessitatem, & publicam vtilitatem concernen-
21 tibus, circa quas ipsius soli assertioni standum esse, licet in tertij præindicium, plenè exornat *Add. ad Rot. decis.* 254. *num.* 290., *& seqq. par.* 9. *Larrea alleg. fisc.* 3. *sub num.* 8., Idque fecerit, non tollendo specialiter particulari personæ ius suum, alterique dando, sed per le-
22 gem generalem, directam ex bono publico ad extinctionem ordinis vniuersalis Secretariorum, videtur in hoc assistere receptior *DD.* sententia, quòd per huiusmodi dispositionem non teneatur Princeps ad aliquam recompensationem, vt vltra plena manu cumulatos per insignem Iuris consultum, & Dominum meum Bottini Fisci, & Cameræ Apostolicæ Aduocatum in *secunda Iuris* §. *accedit*, dixerunt *Alex. cons.* 190. *num.* 14. *lib.* 2., *Dec. cons.* 520. *col. penul.* propè finem, *vers. & prædictæ conclusioni Decian. cons.* 41. *num.* 58. *lib.* 2., *Menoch. cons.* 103. *num.* 28., *& cons.* 702. *num.* 88., *Surd. cons.* 313. *num.* 100. *& cons.* 210. *num.* 65., *Add. ad Rot. decis.* 217. *num.* 119. 120. *par.* 9. *Altograd. Iun. in sua decis. vnic. num.* 60. post eius *Controu. tom.* 1. Quo fit, vt si de iure Camera non teneretur ad aliquam pretij refusionem, multò minus possit eadari interpretatio ad Pianam Constitutionem, quòd Camera sit obligata vltra pecuniam acceptam pro pretio officiorum, soluere etiam id, quod non accepit; Accedente insuper illa satis efficaci ponderatione facta per Dominos Camerales, quòd istud non acceptum numquam considerari possit, vti pars pretij respectu Cameræ, dum istud plus non fuerit ei solutum, & propterea id aduersus eam prætendi non valeat, nisi sub colore damnorum, & interesse, in
23 quo tamen fiscus eo gaudeat priuilegio, quod teneatur tantummodo ad simplum, & ad id, quod accepit, & non vltra, iuxtà *Text.* litteralem, in *l. si Procurator*, & ibi communiter *Scribentes ff. de Iur. fisc.*

Quo verò ad consuetudinem eam ferè vbique inualuisse colligitur ex Summario, restituendi scilicèt in similibus extinctionibus, & suppressionibus factis per Principem tantùm id, quod acceperit, & ita fuisse seruatum per Beatum Pium, quando declarauit irritam concessionem officij factam Cardinali Medicco, constat ex dicto *Motu* proprio, idemque comprobant, quæ per Summos Pontifices fuerunt executioni demandata occasione locorum Montium, & aliorum, de quibus in dicto Summario, & consequenter in hoc sensu, & iuxtà hunc tenorem intelligenda esset dicta Piana Constitutio (quando de perse non esset clara pro Camera,
24 proùt talis videtur esse) cum obseruantia sit vera interpres omnium dispositionum, itaut verba ad eius formam debeant interpretari, etiamsi de iure haberent veriorem intellectum, *Rota decis.* 608. *num.* 5. 6. *par.* 2. *recent.*, *& decis.* 14. *num.* 4. *par.* 7., *& decis.* 303. *num.* 14. *par.* 15., *& coram Dunozet. Iun. decis.* 966. *num.* 17., *& coram Burat. decis.* 863. *num.* 12. cum alijs apud *Add. ad Greg. decis.* 184. *sub num.* 8.

Prædictis verò ità se habentibus, non obstat vnicum fundamentum, cui innititur Rotalis decisio emanata super præsenti articulo, videlicet, quòd attentis illis verbis, *nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu &c.* concurrat ad fauorem Officialium specialis expressa Papa-
25 lis Constitutio, propter quam recurri non possit ad interpretationem, & subauditum intellectum, ad *Text. in l. ille, aut ille*, §. *cum in verbis ff. de leg.* 3.

Etenim responderi posse crederem, quod pro meo tenui iudicio subsisteret suppositum, si litteraliter in dicta Constitutione diceretur, quod restituendum esset etiam pretium resignantibus solutum; Tunc enim effectu vigeret contra Cameram specialis, & expressa Papalis dispositio, nec materia diceretur capax interpretationis, sed solummodò tunc intraret inspectio, an talis dispositio, vti continens in se donationem pro illo pluri; quod in beneficium Cameræ non cessisset, caderet sub regula Cancellariç 64., reuocatoria similium concessionum, & sub Constitutione Pauli Quinti, vel altera Vrbani Octaui; Non idem è con-

è contra videtur admittendum, dùm nullo facto verbo de resignantibus, aut resignatarijs, simpliciter mandatur restitutio pecuniarum, pro quibus Officia empta, vel habita fuerint, in hoc quippè casu, sequendo propriam, & naturalem verborum significationem (à qua recedi non debet, nisi manifestum sit aliter sensisse disponentem, iuxtà *Marcelli Iuris Consulti* monitum in *l. non aliter 67. ff. de leg. 3. Paris. cons. 22. num. 6. lib. 4. Surd. cons. 140. num. 63., & seq. Rot. decis. 299. num. 6. par. 12.*) ipsa Constitutio non Officialibus, sed Cameræ liberaliter assistit, ex quo iniungit restitutionem, quæ de sua natura, & etiam ex admissis in ipsa decisione, verificatur in accepto.

26

Confirmatur ex eo, quòd *Text. in dict. l. ille, aut ille* tunc applicatur, *cum in verbis nulla est ambiguitas*, vt præcisè loquitur *Paulus Iurisconsultus*, in dicta lege, quod reassumens *Bald. in Auth. hoc inter in princip. C. de testam.*, addit, quod voluntas ità debeat esse declarata, vt intellectus non laboret in intelligendo, & quòd ex ipsis verbis pateat ità specificatè, vt nulla sit dubitatio, & *Bald.* sequuntur communiter *DD.*, & signanter *Mantic. de coniect. lib. 3. tit. 4. num. 7. Gratian. cap. 902. num. 25.* An verò illa verba, *nisi restitutis* sint adeò præcisa pro Officialibus, vt intret *Text.* prædictus, & allata Theorica *Bald.* sentirem pro negatiua, ducto argumento ab ipso tenore Rotalis decisionis, in qua, pro firmando dictorum verborum sensu, recurritur ad interpretationem DD., exponendo verbum *restituere*, pro *dare*, & *soluere*; ergo casus non est litteralis, dum necesse est aliundè mendicare significationem.

27

Addo vim argumento, ex quo motiuum fundatum super dicta interpretatione DD. facillimè eliditur; licèt enim dicatur, quòd verbum *restituere* aliquando etiam accipiatur pro *dare*, & *soluere*, *l. verbum reddendi ff. de verb. signific. l. cum quidam ff. de leg. 2. l. hæres meus ff. de leg. 3. Rot. coram Arguell. decis. 77. num. 12., & seqq.*

28

Attamen reflectendum, quòd Iura prædicta loquantur, non in terminis verbi *restituere*, sed verbi *reddere*, quod est latioris significationis, vt testatur *gloss. in l. sed mihi 3.* in verbo, *non videbitur*, ibi, *& quia verbum reddi latam habet significationem, ff. commod.*, & quod latè pateat, testatur *Spiegel.* in verbo *reddere*.

29

Vlterius quandocumque sine veritatis præiudicio verbum *restituere* eiusdem esset efficaciæ, & *soluere*, certum est, quòd tunc verbum *restituere*, vel *reddere* accipiuntur pro *dare*, & *soluere*, quando ex natura, & qualitate dispositionis, huiusmodi verba accipi non possunt in sua naturali significatione supponentem acceptam, in hoc quippe casu, ne dispositio corruat, & vitiata remaneat, datur intellectus verbo prædicto, quod intelligatur pro *dare*, vel *soluere*, & in his terminis procedunt omnia iura adducta, & quotquot alia proponi possent; sed quando, prout in facto nostro, tale verbum *restituo*, est operatiuum, retinendo propriam, & naturalem significationem, & non solùm necessitas non cogit ad amplectendum extraneum sensum, quinimmò (vt hîc) plura, & quidem efficacissima fundamenta suadent illud intelligi non posse, nisi in suo proprio, & naturali significatu, tunc planum est omninò, iura in contrarium allegata non officere, aliàs destruerentur receptissima illa principia, de quibus supra, habentia verborum proprietatem attendendam, illorumque naturalem significationem, & ab ea non esse recedendum, nisi in contrarium manifesta appareat disponentis voluntas. *Giurb. ad consuet. Messan. c. 5. glos. 6. num. 4. Barbos. axiom. 222. num. 4. Cyriac. contr. 96. num. 48. Bec. cons. 35. num. 9., Altograd. cons. 61. num. 33. lib. 2.* cum similibus.

31

Nec diuersimodè fuit acceptum hoc verbum à B. Pio loquente de Secretarijs, qui fecerant oblationem soluendi pro eo scuta 5500. Cardinali Mediceo, per illa verba, *nostro nomine restituturos se obtulerunt*; Inde inferendo, quòd ibi dictum verbum *restituturos*, denotet solutionem, ex quo præcedenter Secretarij eamdem summam non acceperant.

Quia etiam ibi dictum verbum fuit expres-

expressum in sua naturali significatione, attentis illis adiunctis *nostro nomine*, *&* *pro Nobis*, & infrà, dum concessit facultatem Collegio constituendi censum ibi *pro Nobis*, *& nomine nostro restituendas*, *seù erogandas*. Fuerunt enim Secretarij in hac parte considerati vti Procuratores, & Ministri solutionem facturi, non pro se ipsis, sed pro Pontifice, per quem pecuniæ præcedenter fuerant acceptæ, ideòque propriè vsus fuit B. Pius dictis verbis restitutionem exprimentibus, attento quòd eius nomine dictæ pecuniæ erant restituendæ, licèt per manus, & ex ministerio ipsorum Secretariorum.

Quinimmò considerata dicta locutione motiuum retorquetur, cum pateat Summum Pontificem consueuisse inhærere verborum proprietati, ijsque vti, naturali eorum significatione attenta, & 32 propterea stante huiusmodi consuetudine tantò magis illa verba *nisi restitutis*, *&c.* in hoc eodem sensu sunt accipienda, ad *Text. in l. Si seruus plurium §. fin. ff. de leg. 1. Mant. de Coniect. lib. 3. tit. 9. num. 1. Rot. post Bonden. decis. 11. num.* 8.

Nec obstat ponderatio opportunè facta, quòd Papa loquens de restitutione pecuniarum, non respexerit ad Cameram, sed ad Secretarios, qui pecuniam soluerant pro emendo officio, quibus de tempore suppressionis erat facienda restitutio, ibi - *Secretarijs tunc viuentibus*, & propterea verba *restitutis* exponi debeant pro *solutis*; maximè attenta illa dictione personali, *eos*, nec non illis *integrè*, *& absque diminutione &c.* denotantibus totum pretium fore soluendum, cum quo Officiales tunc viuentes emissent à resignantibus ipsa officia;

Id enim remoueri videtur, expensa tota peryodo ad hoc propositum faciente; *Volentes per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes Collegium ipsum supprimi non posse, nisi restitutis prius &c.* reflectendo ad illam dictionem, 33 *nisi*, appositam verbo *restitutis* post præcedentem negatiuam *non posse*, cuius dictionis hoc modo adiectæ proprium est denotare, aut includere affirmatiuam in casu contrario, vt in puncto *Motus* proprij Pauli Tertij *Rot. decis.* 197. *sub num.* 2. *par.* 1. *recent. &c. Caual. decis.* 77. *num.* 1. cum concordantibus apud Buratt. *decis.* 84. *num.* 3. ibique *per Add.* littera B, itaùt sensus affirmatiuus dictorum verborum ille sit; quòd restitutis priùs per se ipsum, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes (quod est idem, ac per Cameram Apostolicam) pecunijs, pro quibus ipsos Secretarios officia emisse, constitisset, posset idem Collegium supprimi. Stante verò huiusmodi inconuertibili expositione infertur, quòd Papa duo extrema considerauerit, nempè se ipsum, & successores, vel Cameram, vti restituere debentem, & Secretarios tunc viuentes, vti restitutarios; Ideòque non videtur ambigendum, quin habitus fuerit respectus ad ipsam Cameram, pro cuius indemnitate Papa circumspectè loquens, non vsus fuit verbo *dare*, & *soluere*, sed *restituere*, intendens scilicèt, quòd integrè, & absque diminutione Secretarijs tunc viuentibus, retrodaretur, & restitueretur illa summa, pro qua ipsi de perse, siue vti repræsentantes eos, à quibus facta fuerat resignatio officia emissent, vel habuissent à Camera, iuxtà ea, quæ pro maiori obiecti resolutione superius dicta sunt.

Firmiter igitur crederem, *Motum* prædictum intelligendum esse in sensu superius insinuato, nec expositionem in decisione datam admittendam esse.

Sed quando (sine veritatis præiudicio, & per modum suppositi semper impugnati) recedendo à vera, & naturali significatione verborum, neglectisque tot, & tantis argumentis idem comprobantibus quispiam asserere vellet, quod restitutio pecuniarum, de qua in dicto *Motu*, extendi posset etiam ad summam, vel pretium per Cameram non acceptum, vt in decisione emanata; Sanè in his terminis nemo posset inficiari, quin cum clausula, de qua agitur, B. Pontifex, & religiosissimus substantiæ, reique Ecclesiasticæ Conseruator, & Defensor, non aliud intellexisset, quàm peculiari gratia, & fauore prosequi præcisas personas illorum Secretariorum, qui tunc viuebant, & quorum opera, & ministerio, ipsisque mediantibus,

tibus, exempta remansit Camera à restitutione pecuniarum erga Cardinalem Medicem; Itaùt quando verba clausulæ prædictæ, *nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu &c.* possent referri ad solutionem etiam pecuniæ non receptæ (quod re vera numquam potest admitti) ea continerent gratiam, & beneficium à Papa restrictum, & limitatum ad solas personas ipsorum Officialium 34 de tempore *Motus* prædicti existentium, & qui superstites extitissent de tempore suppressionis, & extinctionis Collegij, & propterea tamquam merè personalis concessio, cum eorumdem personis resoluta remansisset, nec posset extendi ad eos, qui modò prætendunt huiusmodi solutionem *c. fanè extr. de priuileg. l. quod constitutum ff. de milit. testam. Rot. coram Zarat. decis.* 27. *num.* 21., *& coram Vbald. decis.* 483. *num.* 4. *par.* 2., *& coram Peutinger. decis.* 103. *num.* 7. 8., *& in recent. decis.* 52. *num.* 5. *par.* 15. *Grilenzon. cons.* 147. *num.* 7. 8. *Carol. Maran. resp.* 79. *num.* 49. *par.* 3.

Personalitatem prædictam suaderent verba, & mens Papæ, quorum alterum sufficere solet, vt concessio, vel 35 promissio personalis dici possit. *l. iuris gentium §. pactorum ff. de pact.* ibi *vtrum autem in rem, aut in personam pactum factum sit, non minùs ex verbis, quàm ex mente contrahentium æstimandum est. Hyppolit. Mars in sua decis. vnic. post consult. ciuil. par.* 1. *num.* 28. *Sim. de Præt. cons.* 161. *sub num.* 57. *Cent.* 2. *Altograd. Iun. contr.* 29. *num.* 10. *par.* 1.

Verba; quia illa essent directa ad 36 personas dictorum Secretariorum, ibi, *nisi restitutis &c. singulis Secretarijs, tunc viuentibus*, quod pro personalitate considerari solet, *l. si communis seruus ff. de stipulat. seru. Alex. cons.* 140. *num.* 6. *lib.* 6. *Roland. cons.* 97. *num.* 18. *lib.* 4. *Pappon. cons.* 7. *num.* 21. *Altograd. Iun. dict. contr.* 29. *num.* 11., maximè attenta illa adiectione *singulis* denotante, quòd per Papam persona cuiuslibet ex 37 eis separatim fuerit in consideratione habita, ex traditis per *Barbos. dict.* 372. *num.* 2. Inspectis etiam illis subsequentibus verbis, *tunc viuentibus*, hoc est, qui de tempore suppressionis viuerent;

38 Ità enim dictum participium resoluitur in suum verbum, & relatiuum, iuxtà tradita per *DD. in l. Centurio ff. de vulg. & pupillar. Alex. cons.* 119. *num.* 3. *lib.* 1. *& cons.* 124. *num.* 6. *lib.* 2. *Paris. cons.* 21. *num.* 33. *lib.* 2. *Surd. cons.* 374. *num.* 1. *Actolin. resol.* 116. *num.* 2., perindè ac si dixisset, quòd restitutio pecuniarum fieri deberet vnicuique eorum, qui de tempore suppressionis superuiueret, & sic considerata dictorum Officialium superuiuentia, erga quos, non verò respectu successorum, intellexisset propriæ munificentiæ fauorem impertiri.

Accedente insuper, quòd B. Pius in §. *ad hæc*, vbi de materia realitatem continente, fuit loquutus, meminit ferè semper de Secretarijs, & Collegio copulatiuè, vt in confirmatione priuilegiorum, facultatum, & indultorum per prædecessores concessorum, ibi, *Secretarijs, & Collegio*, & deindè pro potiori cautela eadem renouando, *ijsdem modo, & forma, quibus aliàs concessa fuerant*, iterum addidit *Secretarijs, & Collegio*.

E contra verò de restitutione pecuniarum verba faciens, penitus omissa eiusdem Collegij nominatione, concepit verba restricta ad singulos Secretarios tunc viuentes, signum euidens, quòd in hac postrema parte suæ locutionis non intellexisset realem dispositionem statuere, sed ad personas eorumdem Officialium tunc extantium, illam præcisè restringere, & limitare, iuxtà 39 naturam discretiui modi loquendi, qui contrariam voluntatem in parte discreta manifestat. *Menoch. de præsumpt. lib.* 4. *præsumpt.* 76. *num.* 43. 44. *Soccin. Sen. cons.* 116. *num.* 2. *lib.* 3. *Gabr. cons.* 97. *num.* 28. *lib.* 1. *Rota coram Cels. decis.* 145. *num.* 27., *& coram Bich. decis.* 516. *num.* 5., *& coram Coccin. decis.* 2121. *num.* 143., *& in recent. decis.* 72. *num.* 12. *par.* 10., *& decis.* 229. *num.* 36. *par.* 17., & quod ex tali discretiua arguatur 40 huiusmodi personalitas. *Altograd. Iun. dict. contr.* 29. *sub num.* 14. *vers. quibus additur, & num. seq.*

Et licèt initiatiua verba *dict. §. ad hæc*, immediatiuè copulent Secretarios, & Collegium, ibi, *ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris fauoris gratia prosequi*

sequi volentes; Ea tamen deberent intelligi discretiuè, vt demonstrat subsequens contextus eiusdem *Motus*, quod scilicet prosequi voluerit fauoris gratia Collegium in ijs, quæ in verbis subsequentibus continentur ad eius fauorem expressa, vt in confirmatione, & renouatione priuilegiorum, & indultorum; Secretarios verò, tunc extantes, & demonstratos cum illa dictione *dictos*, in ea parte, in qua fit mentio de restituendis pecunijs, pro quibus fuissent per eos empta, vel habita Officia, si & quatenus de tempore suppressionis superuixissent, 41 ità enim intelligenda sunt verba, scilicet *singula singulis congruè referendo*, & vbi congrua militat ratio, vt hic *gloss. in l. si negotium C. de negot. gest. Surd. cons.* 336. *num.* 20. *Gratian. cap.* 730. *num.* 1. *Coccin. decis.* 1731. *num.* 1. *decis.* 2074. *num.* 7. *decis.* 2013. *num.* 5. *decis.* 2140. *num.* 8. *latè Rot. decis.* 48. *num.* 7. *par.* 17. *recent.*

Quò verò ad mentem, & intentionem Papæ, res esset pariter omninò perspicua, ex tribus; Primò attenta causa 42 finali, quæ præcipuè considerari solet, pro iudicanda qualitate concessionis, vel promissionis, an illa sit realis, vel personalis, iuxtà *Alberic. in l., qui in potestate* 15. *§. si extraneo num.* 3. *ff. de leg. præst. Mantic. de tacit. lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 5. *Bellon. Iun. cons.* 27. *num.* 45. *Casanatt. cons.* 45. *num.* 133. *Papp. cons.* 7. *num.* 20., *Altograd. Iun. dict. contr.* 29. *num.* 17. 19., vbi quòd donatio ex 43 causa finali personalis efficiatur, licèt alias esset potiùs realis, & *num.* 26., vbi 44 quòd qualibet promissio, seù obligatio à sua causa reguletur, & causa promittendi magis, quàm ipsa promissio inspici debeat, benè *Durand. decis.* 48. *sub num.* 12., vbi in terminis Pontificiæ dispositionis, quòd ea à sua causa finali reguletur, limitetur, aut extendatur, & *num.* 15., vbi quòd in similibus priuilegijs, & gratijs, non tàm verba sint attendenda, quàm mens consideranda, latè *Rot. decis.* 354. *num.* 94. *par.* 11. *recent. Redenasc. cons.* 36. *num.* 35., *& seq.*

Causa verò, à qua moueri potuisset Papa ad elargiendum pecunias vltra acceptas per Cameram, haberetur expressa in ipso *Motu §. nos è contra*, quia nempè gratam habuisset promptam voluntatem Secretariorum in subleuandis necessitatibus Ærarij Apostolici, mediante accollatione, quam fecerunt scutorum 5500. restituendorum Cardinali Mediceo, & pro quibus iam dederat debitam recompensationem, assignando eis insolutum primum Officium vacaturum, iuxta superiùs dicta; Et hic no-45 tandum, quòd quando exprimitur, certa causa, verba generalia vltra dictam causam nihil operantur, sed debent restringi ad eam, quando, salua ratione recti sermonis, restrictio fieri potest in puncto *Duran. dict. decis.* 48. *num.* 14., quod hoc procedat etiam in gratijs *Motu proprio* factis per Papam, benè testatur *Rota coram Dunoz. Iun. decis.* 966. *sub num.* 7.

Hiusmodi autem causa potuisset applicari ad personas Secretariorum de tempore dicti *Motus* extantium, non verò ad eos, qui vltra sæculum successerunt in Officio, qui non solùm non subleuarunt Cameram in necessitatibus, sed mediante ipso Officio fuerunt consequuti in præiudicium Cameræ ingentia lucra, & emolumenta; Cum ergo hęc ratio conueniat in persona dictorum Officialium tunc viuentium, non verò in illis, qui deinde successerunt, vtique 47 dicendum est, Papam dictam gratiam ad tunc viuentes restringere intellexisse, non autem voluisse comprehendere successores, *l. penult. ff. de milit. testam. Fontanell. decis.* 586. *sub num.* 6. *Capic. Latr. decis.* 102. *num.* 8. *Rot. coram Durand. dict. decis.* 48. *sub num.* 14. *vers. hic autem*, *Bich. decis.* 394. *num.* 13. *Rota decis.* 339. *num.* 13. *par.* 10. *Monald. cons.* 77. *num.* 22. *Altograd. Iun. dict. controu.* 29. *sub num.* 17., *& seqq.*

Secundò, inspecta natura, & qualitate subiectæ materiæ, intelligendo enim dictum *Motum* de restitutione vltra accepta per Cameram contineret respectu pecuniæ non acceptæ meram donationem, cum qualibet promissio à liberalitate procedens donatio dicatur, *l. donari videtur ff. de donat.*, *& in tit. de reg. iur.*, *& l. penult.*, *& l. sancimus C. de donat.*

donat. Altograd. pater conf. 7. *num.* 1. *lib.* 1., *& Altograd. filius dict. contr.* 29. *sub num.* 48. *iuncto num.* 49.; Et hæc donatio; si extenderetur ad successores, fuisset excessiua, exorbitans, & nimium 49 dissipatiua Ærarij Apostolici, quæ si nunquam supponi, nec præsumi potest in quolibet sensato viro, *l. cum de indebito ff. de probat. l. si cum aurum ff. de solut. l. Campanus ff. de oper. libert.*, longè minus id potest admitti de Patrimonio Ecclesiæ in Vicario Christi, & in Pontifice re, & nomine religiosissimè 50 Pio; Cum ergo ageretur de donatione, quæ est strictissimi iuris, *l. eum, qui ff. de donat. Galuan. conf.* 1. *num.* 90. *Ger. Spin. conf.* 16. *num.* 47., dùm ea congruè posset limitari ad personas Secretariorum tunc extantium, & ex aliqua ratione benemeritorum, nunquam extendi 51 valeret ad successores penitus incognitos, & ex personali realis effici, maximè dum nulla ratio meritorum in ipsis successoribus considerari valeret. Benè *Rota decis.* 23. *num.* 16. *par.* 15. *recent.*

Tertiò quia, grauando Cameram ad soluendum non accepta, est contra omnia iuris principia, & contra Bullam fundamentalem *Innocentij*, vt superius 52 dictum fuit, at vbi gratia, vel concessio deuiat à iuris tramite, semper etiam in dubio personalis præsumitur. *Angel. Innoc.*, *& Alex. in l. quia tale ff. solut. Matrim. Marcell. de Maur. Alleg.* 55. *sub num.* 19., *Pappon. conf.* 7. *num.* 22., *& seqq.*

Non refragante, quòd gratia, vel 53 priuilegium sit latè intelligendum contra concedentem *l. beneficium ff. de Constit. Princip. l. imperialis, C. de nupt. c. olim. de verb. signif. c. quia circa de priuileg.*

Quia hoc procedit, quando ipsum 54 priuilegium est rationabile, non odiosum, & contrarium iuri communi, *c. sanè, & c. porrò de priuileg. c. priuilegia*, 3. *distinct.*; Ideòque in hoc casu strictissimam recipit interpretationem latè *Bec. conf.* 32. *num.* 10. *Galeot. resp. fisc.* 12. *num.* 193. *Suarez. de legib. lib.* 8. *cap.* 17. *num.* 5. *Barbos. clauf.* 79. *num.* 55 39. Nec quando resistit mens ipsius disponentis. idem *Barbos. dict. clauf.* 79. *num.* 39. In facto præsenti apertissimè resisterent cuicumque extensioni verba, & intentio Summi Pontificis, iuxtà superius dicta.

Hæc in personalitate dispositionis fundata attingere volui, sed perfunctoriè, non quia non sint in se validissima, & subsistentia, sed quia non necessaria ad rem nostram, ex quo versamur in claris, quòd verba *Motus* prædicti debeant intelligi de restitutione intra propriam sphæram, hoc est pecuniæ, quæ verè, & in effectu perueniisset ad Cameram & non aliter.

Itaque recedendum crederem à decisis, attenta perspicuitate articuli; Idemque faciendum esset, si res esset 56 dubia (proùt non est) cum in dubio sententia sit ferenda pro Camera. *Redoan. de Spol. Eccles. priuil.* 110.

In dubio, Principum beneficia num57 quam sunt intelligenda, vt plures specialitates includant. *Bec. conf.* 28. *num.* 20. latè *Gutier. pract. qq. lib.* 4. *quæst.* 11. *num.* 56. *Salgad. de reg. protect. par.* 3. *cap.* 9. *num.* 105.

In dubio, dictus *Motus* posterior B. 58 Pij debet intelligi de illa restitutione pecuniarum, de qua præcisè loquitur præcedens Constitutio *Innocentij*, & sic de restituendis pecunijs per Cameram acceptis, & non aliter, ex adductis in similibus terminis per *Rot. decis.* 175. *num.* 5. 6., *& seqq. par.* 9. *recent. &c.*

Ex quibus &c. Saluo semper &c.

Io. Baptista Saminiati I.C. Patritius, & Adu. Lucensis.

NVM. XIV.

Responsum, seù Vota quamplurium Iurisconsultorum Taurinensium.

Discursus D. Gazellij in Pedemontano Senatu Consiliarij.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Verba generalia intellectum desumunt à subiecta materia;eorum proprius sensus attenditur in materia differenti. De duplici Principis patrimonio, & de diuersa eius administratione. Beneficia Principis quomodo interpretanda, & in quo differant à Priuilegijs. Publica vtilitas, quem intellectum Priuilegijs tribuat, & quando ea penitus dissoluat. Plura adducuntur exempla ad ostendendum, quòd in restitutione pretij attendatur tempus contractus. De fraudibus, quæ in pretij augumento possunt intercedere:Gratia Principis,quando strictè intelligenda veniat.

SVMMARIVM.

1 *In claris non intrant interpretationes.*
2 *Verba generalia restringuntur secundum subiectam materiam.*
3 *Etiam in concessione Principis.*
4 *In concessione Principis fit stricta interpretatio, quando eam exquirit subiecta materia.*
5 *In concursu sensus proprij, & improprij, praualet proprius, quando sumus in materia differenti.*
6 *Concessio, & alienatio Regalium, atque demanialium est materia differens.*
7 *Princeps habet duplex patrimonium proprium, & Reipublicæ.*
8 *Officia sunt specialissima regalia.*
9 *Principem sine rationabili causa non decet alienare ea, quæ sunt Reipublicæ, & Coronæ.*
10 *Alienationes gratuitæ huiusmodi rerum possunt liberè reuocari.*
11 *Concessio, per quam Camera obligatur ad restituendum plus, quàm accepit, est mera donatio.*
12 *Beneficium Principis non est latè interpretandum, quando sumus in materia differenti.*
13 *Beneficia Papæ non sunt ità latè interpretanda in Curia Ecclesiastica, sicuti in sæcularibus.*
14 *In quo differat beneficium à priuilegio.*
15 *Priuilegium strictissimè est interpretandum, quando lædit ius successorum.*
16 *Etiamsi non esset priuilegium, sed beneficium.*
17 *Publica vtilitas in quocumque actu dicitur excepta.*
18 *Priuilegium, & gratia Principis est strictè interpretanda, ità suadente motiuo publicæ vtilitatis.*
19 *Quo casu priuilegium est in totum reuocabile.*
20 *Maximè si sit gratiosum.*
21 *Papa extinguens officium ex pura facultate, reputatur tanquam priuatus.*
22 *Princeps dicitur maritus, & caput Reipublicæ.*

Et

23 *Ei non licet aliquid in Reipublicæ detrimentum elargiri.*
24 *Vbi motiuum publicæ vtilitatis superuenit, potiùs seruare debet gratiam prædecessoris.*
25 *Princeps reuocans ex causa publicæ vtilitatis concessionem partim onerosam, partimque gratuitam, non restituit pretium pro ea parte, quæ vergit ad gratiam.*
26 *Ratio publici boni dissoluit concessiones onerosas ex natura rei, si cœperunt esse damnosæ, absque obligatione restitutionis pretij.*
27. *Vel ad summum cum obligatione refundendi acceptum.*
28. *Publica vtilitas primò declarat, & restringit priuilegium, deindè si opus est illud in totum reuocat.*
29 *Verbum* restituere *refertur propriè ad pretium receptum.*
30 *Quælibet demonstratio regulariter refertur ad tempus actus gesti.*
31 *In renouationibus attenditur tempus contractûs pro regulanda mercede inuestiturarum.*
32 *In obligationibus verba referuntur ad ea, quæ apparent, non ad futura, quæ apparere poterunt.*
33 *In actibus lucratiuis semper mitiùs agitur contra concedentem.*
34 *In exercitio pacti redimendi attenditur pretium de tempore retrouenditionis, non autem contractus.*
35 *Limitatur, si respectu rei redimendæ aliqua causa lucratiua concurrat, quia tunc attenditur pretium contractus.*
36 *Potestas Principis est debilior in re aperienda, quàm in aperta.*
37 *Verba famulari debent verisimili menti concedentis.*
38 *Maximè in proposito absurdi vitandi.*
39 *Redditus taxare solent pretia rerum.*
40 *Pretium affectionis non est reficiendum.*
41 *A sensu claro non potest per interpretationem disccdi.*
42 *Verba eatenùs sunt improprianda, vt iuris dispositioni conformentur.*
43 *Vbi eadem est ratio idem ius statui debet.*
44 *Simulatio maioris pretij facta inter contrahentes ad impediendum exercitium prælationis in feudo Domino directo, non impedit, quin ea detecta possit ipse redire ad retractum pro iusto pretio,* & num 50.
45 *Ad obtinendas resignationes, seù impediendas vacationes Officiorum multæ simulationes, fraudesque persæpè intercedere solent.*
46 *Instrumenta faciunt rem notoriam, probatam, & manifestam.*
47 *Fraus nunquam præsumitur, præcipuè in personis honestis.*
48 *Mens concedentis aliena præsumitur ab effuso verborum sensu, quotiès ex eo fraudandi occasio deriuet.*
49 *Fraus non solùm ex maximo, sed etiam ex modico pretio colligitur.*
51 *Fraudes, & simulationes, quæ committuntur in pretio difficulter reperiuntur.*
52 *Qualitas adiuncta verbo operatur secundum tempus verbi.*
53 *Verbum* habere *denotat causam mediatam.*
54 *Verbum futuri coniunctiui* constiterit *indicat præteritum, & futurum.*
55 *Nemo debet locupletari cum aliena iactura.*
56 *Emptores Officiorum repræsentant personam suorum auctorum, & etiam sine iurium cessione, ad effectum excipiendi, in eorum locum subintrant, & subrogantur.*
57 *Quis non potest petere id, cuius contrarium non erat postulaturus.*
58 *Sub generalitate verborum non censetur concessum id, quod concedens in specie concessurus non fuisset.*
59 *In necessitatibus nemo liberalis existit.*
60 *Dispositio in eum sensum trahenda, quod à sapientibus reprehendi non mereatur.*
61 *Potiùs toleratur verborum superfluitas, quàm mentis inuerisimilitudo.*
62 *Ex inobseruantia eorum, quæ sunt de stylo, arguitur defectus voluntatis in Principe concedente.*
63 *Indefinita non trahitur ad futurum, quoties agitur de præiudicio disponentis.*
64 *Maximè si indefinita vergeret tantùm ad præiudicium, & non æqualiter ad commodum.*
65 *Gratia Principis concessa in fauorem non debet retorqueri in odium.*
66 *Dummodò tamen intentio disponentis sit clara, secus si dubia, & defectuosa.*

67 *Defectus intentionis admittitur etiam in Motu proprio.*
68 *Gratia Principis potest etiam interpretari per inferiorem.*
69 *Verba, quando sunt dubia, semper accipienda veniunt in sensu minus dannoso concedenti, maximè si concedens agat de damno vitando.*
70 *In alternatiuis electio est debitoris.*
71 *Verba dubia sunt interpretanda contra stipulantem, si vrgeat ratio absurdi vitandi.*
72 *Itidem si stipulans se fundat in verbis.*

VIDI Illustrifs., & Reuerendifs. Domine, quæ in Romana pretij Officiorum ad intellectum cuiusdam Motus proprij fælicifs. recordationis B. Pij Quinti respondit Sacra Rota coram Reuerendissimo Patre Domino Albergato Decano, & vidi insuper quæ pro iuribus Apostolicæ Cameræ defensandis aduersus Rotæ responsum Illustrifs., & Reuerendifs. Dominus meus, Dominus Ioannes Baptista de Luca Sanctifs. Domini Nostri Papæ Generalis Auditor, pro more suo, doctissimè exarauit: Mihi verò, vt ingenuè fatear reflectenti ad vtrinque allegata, visa quidem est plausibilis Rotæ decisio, sed neruosa admodùm, fortiorque prædicti Domini mei replicatio, adeoùt, si res hæc ad ipsum veritatis, iustitiæque theatrum proferatur, non aliud expectari queat, quàm quod summa hinc Rotæ auctoritas vrgeat, illinc verò maxima, tùm legalis, tùm prudentialis ratio conuincat.

Sanè mirum videri poterit, quod post plenissima eiusdem præstatissimi Domini Consultoris scripta, nonnulla adhuc subijcere auserim pro illius sententia comprobanda, quasi velim addere, vbi plenitudo nullum recipit incrementum; sed, cum altissimè obsequentis, non suggerentis animi officium præstem id tàm benignè accipiendum spero, quàm ego humiliter, & sub censura propono.

Aduerto itaque præcipuum Rotæ motiuum desumi ex ea clausula prædicti Motus proprij, quæ vetat officiorum suppressionem, nisi restitutis Officialibus tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus officia ipsa emisse, aut habuisse constiterit, præsupponendo ea verba tàm clara esse, vt, ne minimam quidem difficultatem admittant, ex regula *Textus in l. ille, aut ille §. cum in verbis de leg. 3.* (1)

Verùm parcant mihi pro nunc Reuerendifs. Domini de Rota, quorum alioqui scripta summè venerari soleo, & pro oraculis reputare, habemus etenim, quòd verba omnia, quantumuis generalia, & ampla, apta secundùm proprietatem vocabuli aliquid importare, vel includere, restringuntur sæpissimè, & coarctantur secundùm subiectam materiam ad vnum tantùm, non plures significatus *l. si vno ff. locati, l. insulam de presc. verb. Capyc. Latr. decif. 171. num. 2. Rot. Ian. decif. 36. num. 7.* Idque etiam in concessione Principis, vt relatis exemplis fundant *Ruin. conf. 208. lib. 1. num. 7., & 18. ad med. Fulu. Pacian. conf. 49. num. 2., & 95.*, vbi de exclusione fæminarum à concessione quorumdam castrorum iurisdictionis, & officij non obstante clausula *pro se*, posterisque suis, & ab eo, eorumque hæredibus descendentibus, quæ verè secundùm propriam naturam verborum fæminas etiam includit, & ibi loquuntur ambo de concessione Principis, & Papæ, sed melius in proprijs terminis concessionis officiorum *Pont. conf. 137. in princip. lib. 2., & decif. 28. num. 5., & 22.* vbi quod in eisdem fit strictior interpretatio, quàm in feudis, & attenditur rigor, & interesse voluntatis *Taff. allegat. 12. in tractatu suo ad pragmat. de antefat., & add.* ibi - per integras columnas, vbi de concessione officij per Regem, cum clausula pro hæredibus in perpetuum, quod non admittat extraneos, nec fideicommissum, aut substitutionem super officio, & rogo videndum. Nec mirum, quia si (2) (3) exigat subiecta materia, vt innuimus, etiam in ipso Principis beneficio fit stricta interpretatio, vt in puncto *Pacian.* ibi - *num. 95.*, & vbi verba de sui natura duplicem habere possunt significatum (4) vnum scilicèt naturalem, & proprium minus amplum, alium verò translatum, (5)

ac interpretatiuum, seù vt alij vocant ciuilem magis extensum (vt in terminis nostræ quæstionis de verbo restituere plenisimè docuit prædictus Reuerendiss. Dominus de Luca) semper præualet potior, & naturalis significatio, maximè in materia differenti, in odium eius, qui se fundat in verbis, ex regula *l. quidquid adstringendæ de verb. oblig.*, *Surd. cons.* 313. *num.* 11. 12. 13. *Cyriac. contr.* 521. *num.* 52., *&* 522. *num.* 54. Porrò, vbicumque agimus de genere prohibitorum, tunc semper materia differens, non indifferens reputatur: Huiusmodi 6 autem est alienatio, & concessio Regalium, & demanialium *Text. in cap. intellecto de iur. iur. Bart. in l. prohibere §. planè num.* 5. *ff. quod vi, aut clam Isern. in cap.* 1. *de his, qui feud. dar. poss. num.* 10., *Copin. de deman. Franch. tit. de prohib. deman. alien.*, *Fernat d. de Otter. par.* 2. *quæst.* 15. *num.* 12., maximè si concedantur ex causa lucratiua, & merè gratiosa, quæ non contineat merum præiudicium concedentis, sed successorum, quo casu, licèt ex magis communi non indistinctè negetur Principem aliquid posse alienare, & transferre, dummodò non valdè lædat ius Principatus, fatentur tamen omnes non dari huic admodùm liberas habenas, est enim 7 Principi duplex patrimonium vnum proprium, & priuatum, in quo fructus, & alia excadentialia sui temporis annumerantur, aliud verò fisci, seù Reipublicæ, & Coronæ, cui spectant omnia, quæ de regalibus sunt, & inter ipsa Offi- 8 cia, quæ specialissimè regalia noncupat *Tasson. dict. alleg.* 12. *num.* 73. magis infixa ossibus Principis, quàm feuda, subdens alia omnia videnda, & pulcherrima in proposito, iusque eadem vendendi, & alia insuper, quæ eiusdem Reipublicæ subsidijs addicta sunt, vt benè præ cæteris distinguit noster Amedeus à Ponte *tit. qui feud. dar. poss. num.* 32., 9 *&* 33., vbi quod hæc vltima bonorum species, tamquam in sola Principis administratione reposita, non est in libero eiusdem commercio, nec sine congrua, & rationabili causa decet illum alienare, vt per *Otter.* vbi supra, &. *cit. A Pont. num.* 63., vbi ampliat ad alienationem sub retractu, & patet non solùm antecedenter ex relata iuris prohibentis dis- 10 positione, sed etiam consequenter ex libera huiusmodi, tùm maximè gratiosarum alienationum reuocabilitate, de qua per *Sixtin. de regalib. lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 7.

Cæterum concessionem, de qua agi- 11 mus in ea parte, quæ respicit prætensam obligationem maius restituendi pretium, quàm acceperit Camera, puram, & meram donationem esse ambigendum non est, ex doctrina Baldi communiter recepta in *l. qui se Patris num.* 34. *C. vnde lib.*, & ibi *add. lit. M.* concludentis tunc dici concessionem gratiosam, vel in toto, vel in parte, quando non habet congruam, & debitam recompensationem in pecunia, vel alia causa obligatoria: sequuntur plenè hoc probantes *Caren. resol.* 59. *art.* 1. *à num.* 7. *per plures, plenè Tappia decis. suprem. Concil. Ital.* 23. *num.* 108. *Rota ipsa decis.* 58. *num.* 8., *&* 88. *num.* 4. *par.* 1. *recent.* Vnde non mirum si nullo modo 12 hic conueniat latissima interpretatio verborum, de qua censuit Rota, cum versemur, vt supra diximus, in materia differenti, & stricti iuris, donatione scilicèt officiorum, quæ sequeretur per indirectum, aut saltem eorum pluris valentis, nec benè congruat regula, quæ fortè aliquam æquiuocationem præstitit de beneficio Principis latissimè interpretando ex *l. fin. de constit. Princ. vbi* 13 *DD. Iason in l. de quibus col.* 6. *ff. de leg.* Nam & si in Ecclesiastica Curia, vel ipsa Principis, seù Papæ beneficia, secundùm Baldum relatum per *Pacian. dict. cons.* 49. *num.* 95., non adeò latè, vt in sæcularibus Curijs interpretanda sint, hoc nostro casu de priuilegio potiùs, quàm de beneficio sermo est, cum illud 14 propriè sit beneficium, quod secundùm, vel præter ius, & in nullius, nisi concedentis præiudicium conceditur, Illud verò priuilegium, quod iuris ordinariam dispositionem, vel tertij commodum lædit *Iason. in dict. l. fin. de const. Princ. Spad. cons.* 9. *in princ. Parlador. quotid. differ. differ.* 13., *& ibid.* §. 1. *num.* 1. Huiusmodi autem est donatio, de qua differimus lædens ius successo-

ceſſorum, vt ipſa comprobat experientia, vnde alia ſuccedit regula prædictæ
15 contraria, vt ſcilicet priuilegium ſtrictiſſimè interpretandum veniat *cap. ex litterarum de auctorit.*, *& vſu palij cap. porrò vbi gloſ. extrà de priuileg. l. tus ſingulare ff. de legib.* latè *Veſembec. conſ.* 1. *num.* 56., *&* 65. *Gayl. Pract. obſ. par.* 2. *obſer.* 2. *num.* 14. *Klocb. de contrib. cap.* 16. *num.* 66. *Cancer. var. reſ. par.* 3. *cap.* 3. *num.* 163. *Pacian. dict. conſ.* 49. *num.*
16 vbi ampliat etiamſi ageremus de beneficio, quia idem confunditur cum priuilegio, ſi ſubiecta materia ſit ſtricti iuris, benè *Camerar. in cap. imperialem fol. mihi* 44. *littera N*, *Pente conſ.* 140. *num.* 6. *lib.* 2., vbi quod ſiue priuilegium, ſiue gratia non extenduntur vltra veriſimilem mentis præſumptionem, & ad incognita *Paeian. conſ.* 6. *num.* 148., vbi de Motu proprio Papæ, idem Camerar., vbi quod beneficium latè interpretatur ſuper expreſſo, ſecus verò ſuper præſumpto, & implicito, vt eſſet prætenſa donatio in caſu noſtro, ſed & magis indubitanter hoc firmaudum videtur, ſi attendamus huiuſmodi conceſ-
17 ſionem aduerſari cæpiſſe publicæ vtilitati, quæ in quocumque actu ſemper excepta intelligitur *l. iubemus nullam Cod. de Sacr. Eccleſ. Tappia dict. deciſ.* 23. *num.* 80. *Ciriac. controu.* 310. *num.* 76., quæque fuit cauſa decretę ſuppreſſionis Officiorum, enim verò, ſi quoquo modo tolerari poſſet tàm litteralis prædictorum verborum ſenſus, cui Rota firmiſſimè inhæſit, eo fortè caſu admitti potuiſſet, quo Papa ex mera voluntate, & pro libito ſuo decreuiſſet Officia ſupprimere media refuſione pretij, quaſi per viam puræ facultatis redimendi, aut extinguendi, quam noſcimus implicitè quidem, ſed liberè reſeruatam in illis
18 verbis *Niſi reſtitutis prius &c.* non verò vbi ex vrgentiſſimis publicæ vtilitatis cauſis, quas in hac facti ſpecie Rota ipſa fatetur non defuiſſe, eorumdem Officiorum ſuppreſſio prodire deduit, hoc etenim caſu nulla eſt gratia Principis, nullum eſt priuilegium, qualecumque ſit, quod ſtrictè interpretandum non veniat *Felin. in cap. cauſam, quæ de reſcript.*, *præcipuè ſub num.* 17., vbi de Motu proprio Papæ, *Tuſch. littera P concl.* 960. *num.* 12. *Roman. conſ.* 498. *num.* 8. vbi commendat *text.*, *& gloſſam in cap. cum inſtantia* ſuper verbo *Quod non credimus de conſ. cenſ. latiſſimè Ciriac. dict. controuerſ.* 310. *num.* 76., cum immò in
19 totum reuocabile ſit, *Pacian. conſ.* 6. *à*
20 *num.* 120. *per plur.* maximè ſi gratioſum Tappia *dict. deciſ.* 23. *num.* 88., & ratio propoſitæ diſtinctionis patet ad ſenſum,
21 nam vbi Papa procederet ex pura facultate extinguendi, tanquam priuatus reputaretur, & ſtrictius teneretur lege conceſſionis, vel pacti ad *text. in l. digna vox de legib. Ponte conſ.* 53. *num.* 7. *Spada* in propria materia venditionis Officij *conſ.* 88. *num.* 4. *lib.* 1., ſed vbi vrgente publica vtilitate, vel neceſſitate operatur, tunc quia non voluntariò, ſed neceſſariò agit, ideò non vt priuatus,
22 ſed vt Princeps, Reipublicæ maritus, & caput reputandus eſt, vt eum vocant, *Peregrin. de iur fiſci lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 8. *Dominus de Luca de Regal. diſc.* 144. *nu.* 2., *&* 35. *num.* 8., ac proindè, quem-
23 admodum non liceret eidem aliquid in Reipublicæ detrimentum largiri, *Lar-*
24 *rea alleg. fiſci* 9. *num.* 26., ità prædeceſſoris gratiam, & liberalitatem parciùs ſeruare debet, vbi nouum publicæ vtilitatis motiuum interuenit, hoc enim caſu ad eum ſtatum res perueniſſe dicitur, à quo non incæpiſſet *Bald. in §. ſi quis de manſo num.* 12. *de controuerſ. inueſtit. Ciriac. dict. controu.* 310. *à num.* 73., & ex præſumpta, ac implicita mente concedentis ità regulanda venit conceſſio de tempore reſolutionis, vt ſentiret concedens ipſe, ſi viueret, ſcilicet ne conceſſionarius in damno verſetur, non autem in lucro, odio concedentis;
25 Et proindè quod Princeps reuocans ex cauſa publicæ vtilitatis conceſſionem partim oneroſam, partim gratuitam non reſtituat pretium, vel compenſationem faciat pro ea parte, quæ vergit ad gratiam, voluerunt *Belug. in ſpec. Princip. rubr.* 26. *§. Princeps*, vbi de reuocatione Officij media pecunia conceſſi, quòd Princeps illud recuperet medio pretio recepto *Amed. à Pont. in cit. tit. quæſt. feud. dar. poſſ. num.* 65., & nouiſſimè, ac expreſsè *Rocc. de Offic. tit. de milit.*

milit. stipen. rubr. 10. *num.* 126. Faciunt ea, quæ habentur passim in materia reuocationis gratiæ, aut ptiuilegiorum, & pluries apud ipsum Dominum de Lucam *sub tit. de regal.*, *& præcipuè disc.* 148. 26 vbi semper expenditur motiuum publicæ vtilitatis, quæ implicitè, & conditionaliter videtur considerata in omnibus concessionibus, nempè si res in eodem statu maneat, nec incipiat esse damnosa, quo casu tanta est ratio, quæ pro bono publico facit, vt ex prædicta implicita conditione non modo gratiosæ concessiones strictè intelligantur, & declarentur, sed immò onerosæ, quasi ex natura rei penitus dissoluantur, nec manente quidem obligatione ad restitutionem pretij, vt in fortioribus terminis tenuit *Ciriac. controu.* 75. *num.* 22. *& præcit.* 310 *à num.* 65., & saltem 27 media refusione accepti res omni careat difficultate *Capyc. Latr. decis.* 17. *num.* 57.

Et hinc fit, quod si fortè obijciatur nos hìc non quærere, an gratia sit reuocabilis, quæ videtur alia quæstio, pendens à declaratione Pontificis, sed quid verè contineat, & quomodo interpretanda veniat, statim occurrit responsio, nam ex prædictis satis, supetque appa-28 ret de duplici effectu publicæ vtilitatis, vel necessitatis, ptimò scilicet appositè ad casum nostrum, vt ex implicita conditione talitet gratiam, & priuilegium moderetur, ne fortè nimium effusus verborum sensus lædat publicum bonum; Secundò verò, vt si opus sit, concessionem integrè soluat, ità benè explicat *Minado. consf.* 236. 8. *num.* 53., vbi priuilegium vergens in publicum damnum primò declaratur, restringitur, & limitatur, deindè si opus sit, reuocatur in totum *Pacian. dict. consf.* 6. *à num.* 125. *per plur. Surd. consf.* 236. *in fin. Kloch. de contrib. cap.* 16. *sect.* 1. *num.* 93., *& seqq.* optimè omnium Carena *cit. resf.* 59. *num.* 27., vndè concludere possumus in casu nostro, citra vllam gratiæ reuocationem, ipsam taliter intelligendam esse, vt posthabito litterali, & effrenato verborum sensu intra æquos, & rationabiles significationis limites recludatur, vt scilicet iuxtà plenissimè scripta per prædictum Dominum de Lucam ex naturâ, 29 & proprietate verbi *restituere* refundendum sit pretium habitum, & receptum per Cameram, non verò quod inter venditores, & resignatarios vltimo loco interuenit, pro quo vltra allegata per eundem Dominum de Lucam faciunt plures iuris conclusiones; Er primò regula *l.* 30 *Rutilia Pola ff. de contr. emp.* vbi Baldus in antiqua lectura volens per dictum textum, quod quælibet demonstratio regulariter referatur ad tempus actus gesti, non solùm vbi agitur de solemnitate, sed vbi agitur de interpretatione, idem Baldus in non dissimilibus termi-31 nis *consf.* 475. *in fin. lib.* 1. vbi quærens quodnam tempus attendatur pro mercede in singulis renouationibus inuestiturarum, an tempus contractus, vel cuiusque renouationis, sentit attenden-32 dum esse tempus contractus. Secundò quod in obligationibus verba referuntur ad ea, quæ apparent, non ad futura, quæ poterunt apparere *l. in fundi ff. de contr. emp.* vbi *gloss. Alex. consil.* 100. *num.* 4. *&* 5. *lib.* 3. vbi quod mens ad incogitata non extenditur, & in proposito Motus proprij notabiliter *Pacian.* 33 *cit. consf.* 6. *num.* 148. Tertiò quod in lucratiuis semper mitiùs agitur contrà concedentem, vt appositissimo exemplo firmari posse videtur, ducto argumento de similibus ad similia *l. illud ff. ad* 34 *leg. Acquil.*, nam quamuis in terminis pacti de redimendo, cui omninò similis est concessio, de qua agimus, regulariter restituendum sit pretium de tempore retrouenditionis, non autem contractus, vt præcisa contraria consuetudine voluerunt *Cagnol. in l.* 2. *Cod. de pact. inter empt. & vendit. num.* 93. *Surd. consil.* 52. *num.* 48. *Ludouic. decis. Perus.* 79. *num.* 17. 35 Hoc tamen egregiè limitandum videtur, si respectu rei redimendæ, causa aliqua lucratiua concurrat, vt tunc scilicet satis sit primum exsolui pretium, ne multiplex lucrum eueniat, vt innuit idem *Cagnol. vbi supra num.* 94. respondendo ad textum in *l. huiusmodi §. seruum de leg.* 1., iuxtà quod, me patrocinante pro Regio patrimonio, dum essem adhuc Aduocatus Patrimonialis, in quadam causa DD. de Berzettis, fuit decisum per

Regiam Cameram computorum, quod in concessione olim facta per Principem, medio certo pretio, cum donatione plurisualentiæ, ac reseruatione pacti de redimendo non teneretur Princeps exercens gratiam redemptiuam ad recompensandam talem plurisualentiam, quia videbatur, satis esse concessionarium potitum fuisse, durante tempore, quo Princeps non redemerat. Vndè quemadmodum ex interuentu dictæ causæ lucratiuæ recedimus à rigorosa iuris dispositione, quæ vltimum rei pretium mandat exsolui, ita possumus dicere in casu nostro, quod quia in restitutione maioris pretij, quàm receperit Camera, intrar omninò causa lucratiua, ideò verba taliter accipienda sint, ne exteudantur ad prætensam donationem plurisualentiæ officiorum, & sic multiplicetur inconsiderata liberalitas Papæ, in
36 odium ipsius, & successorum, & vt DD. dicunt in re nondùm aperta, sed aperienda, circà quam debilior est potestas *Tusch. lit. P. conclus. 691. numer. 23.*

Sed & multò fortiùs procedent supradicta pro stricta interpretatione Motus proprij, in specie nostri casus, si reflectatur ad plura inconuenientia, quæ admissa contraria, & latiori interpretatione sequi possent in damnum Apostolicæ Cameræ, contra verisimilem conce-
37 dentis mentem, cui verba inseruire debent; & non è contra *Cyriac. contr. 478.*
38 *num. 24.* maximè in proposito absurdi vitandi, plenè *Eutrard. loco ab absurdo vitando per tot.*

Primò, etenim posset facillimè dari casus, quo moderni Secretarij ex particulari affectione ad officium, vt in dies euenire solet, maius inter ipsos pretium impendissent, quàm re vera, facta comparatione ad redditus, qui iu-
39 ris præsumptione solent taxare pretia rerum *l. si quos C. de resc. vend.* & ibi *Bart. gloss. in dict. l. si quos in verb. eximetur Text. in authent. de alien., & emphit. §. quod autem collat. 9., & de commun., Decian. cons. 2. num. 274. lib. 1.* præstari debuisset, quo casu vnum de duobus necessario sequeretur, Nam, vel Papa ex vi, & efficacia verborum prædicti Motus proprij teneretur illis soluere prædictum etiam affectionis pretium, & hoc profectò magnum esset inconueniens, non parùm enim grauaretur Camera, cùm sit in
40 confesso apud omnes huiusmodi affectionis pretium nullatenus reficiendum *l. pretia rerum ff. ad l. falcid. Gratian. controuers. forens. cap. 461. num. 13., & 926. num. 14.* Aut verò Papa eximeretur à tali pretio refundendo, & tunc
41 certè derogaretur litteræ, & sensui vulgari prædictorum verborum, à quo Rota sensit non posse discedi *ex præcit. regula l. ille, aut ille de leg. 3.* & sic euerteretur eiusdem Rotæ solidius fundamentum, nec prodesset meo iudicio respondere,
42 catenus prædicta verba hanc interpretationem admittere, nè quid incongruum contra iuris dispositionem inducerent, vt in proposito est *text. in cap. volentes §. ad ipsum de priuileg. in 6. Capyc. dec. 122. nu. 3.* Retorqueretur enim mirabiliter argumentum, quippè admissa semel interpretatione aliqua rationabili ad dicta verba, nulla est ratio, cur & alia consimilis iuri, æquitati, mentique concedentis consona recipienda non veniat, cùm non sit maior ratio vnius,
43 quàm de alia, & vbi eadem ratio, idem ius etiam statuendum *l. illud ff. ad leg. Aquil.*

Secundo aliud item maius inconueniens ex eadem Rotæ sententia oriri posset, nam meo iudicio ampla nimis, & patens relicta fuisset via fraudibus, ex prætenso dictorum verborum sensu in perniciem Cameræ, vt simulato nempè inter contrahentes maiori officiorum pretio, grauior fieret restitutio, proindèque difficilior eorumdem suppressio
44 redderetur, prout in simili de simulatione maioris pretij ad impediendum exercitium prælationis in feudo, vel emphiteusi fauore domini directi monet *Tiraquell. de retrac. lignag. §. 4. glos. 2. num. 1. & 2.* Et mehercle si cuncta rimari possemus, quæ (loquendo tamen in genere Officiorum vacabilium in Curijs Principum) quæ, inquam, in hac ma-
45 teria sæpissimè suggerit proprium interesse, ad impediendas illorum vacationes, constituendasque resignationes in tempo-

tempore habili, seu per viam antidatæ seu alijs modis eludentibus dispositionem Bullæ Pij Quarti de infirmis,& mala valetudine affectis, aliarumque Constitutionum, vt in proposito considerat *Spada conf. 167. per tot.*, vtique nosceremus quoties, & quot simulationes, fraudesque intercesserint, quæ propterea in nostra quoque facti specie non minus facilè contingere potuissent, sumpta occasione tàm apti, & peculiaris motiui deriuantis ex prætensa obligatione Pontificis de reddendo Officialibus tunc viuentibus integro pretio, quod tempore suppressionis inter ipsos constiterit persolutum, quodque etsi fraudulentum, & simulatum, contentum tamen in publicis instrumentis,
46 quæ faciunt rem notoriam, probatam, & manifestam *l. cum precibus*, vbi *Doctores C. de probat. Castrensf. conf. 257. volum. 2. circa med. Dec. conf. 36. num. 2. Crauett. conf. 317. num. 1.*, & in frequenter periculosa materia impositionis censuum, *Rot. post Cenc. decis. 123.*, *quæ est*, *Ludouisij 157. num. 6.*, abundè liquidatum diceretur ad effectum arctandi Cameram ad eiusdem refusionem. Atque hic rogo aduertatur, quod, & si non crediderim, immò nec suspicatus quidem fuerim hoc venisse in mentem alicuius ex Dominis Secretarijs, cum probè sciam
47 fraudem, & simulationem haud quaquam præsumendam esse, tùm præcipuè in personis honorabilibus, quales sunt, & fuerant Domini Secretarij *l. meritò ff. pro Soc. Menoch. de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 27. num. 1.*, *& lib. 6. præsumpt. 20. num. 2.*, Attamen pro meo argumento sufficit possibilitas ex adæquato motiuo interesse, morum corruptore pessimo, magnam huic rei ansam præbente, talemque, vt vel hinc
48 fas sit credere consultissimi Pontificis mentem alienam prorsùs fuisse à tàm effuso, & periculoso verborum sensu, ex quo fraudandi occasio deriuaret *Capic. Galeott. centrouers. iuris illustr. controu. 64. num. 33. lib. 2.*

Quod si fortè replicaretur ideò fraudem, & simulationem non fore verisimilem, quia facilè detegi potuisset, fal-
49 tem ex maximo excessu pretij, prout è conuerso ex valdè modico etiam colligitur, *Farinac. in suo tract. de falsit.*, *& simulat. quæst. 163. per tot.*

Respondeo, & fateor in summo quidem excessu pretij, facilè dolum, ac fraudem retegi posse, sed non in magno, ex quo tamen non desineret valdè grauari Camera, vt in proposito simulati
50 maioris pretij, *Tiraquell. de retrac. Lignan. cit. §. 4. gloss. 2. num. 2.*; Et quamuis ex alijs etiam coniecturis, & præsumptionibus reperibiles sint dolus, & simu-
51 latio, fas tamen sit dicere hæc tàm secretò committi consueuisse, vt penè irreperibilia iudicentur, vt per eumdem *Farinac. quæst. 162. de falsit.*, *& simul.*

Tertiò denique aliud saltem nec euitabile absurdum proflueret, magna scilicet inæqualitas inter concedentem, & concessionarios, qui, si ponamus casum euenientis suppressionis de tempore, quo forsan Officia decreuissent, certè non minùs prætenderent, seù prætendissent primum pretium ab eorum auctoribus Cameræ adnumeratum, ex eadem, immò & veriori vi, ac efficacia verborum, quibus nunc vltimum petunt; Nec tamen potuisset, vel posset eo casu replicare Camera verba prædicta referri omninò ad vltimum pretium ex ordina-
52 ria regula, quod qualitas adiuncta verborum operatur secundùm tempus verbi *l. in delictis §. si damnum extraneus de noxal.*, *Paris. conf. 62. num. 37. lib. 4.*, *latè Tusch. litt. Q concl. 9.* Quia immò semper esset verum dicere, quod primum tempus, & pretium complecterentur, cum ly *emisse*, iuncta alternatiua *aut ha-*
53 *buisse constiterit* denotet potiùs causam mediatam, vt frequentissimè indicat verbum habere *l. Aristo Quæ res pign. dar. poss. l. bis enim vbi gloss. de furt. gloss. in §. 1. in authent. vt de cætero commut. rer. Eccles. collat. 5. ad med. Rebuf.* qui plenè de multiplici huius verbi significatione *in l. liberationis verbum 77. fol. mihi 250.*, *& in l. Is apud quem 143. fol. mihi 522. de verb. sign.* considerato præsertim eo futuro coniunctiuo *constiterit*, quod
54 etiam non simplex futurum, sed quodammodò præteritum iudicat *Bart. in l. solemus ff. de cond.*, *& dem. Tusch. lit. F conclus. 566. num. 6.*, foretque tali ca-

Iura diuersa. Ll su

su sufficiens replicatio aduersus Came-
55 ram non debere ipsam locupletari cum alterius iactura *cap. locupletari de reg. iur. in 6. l. & si me putem, vbi Gloss. Bart., & alij de condit. indeb.*, cum & Officialium præsentium interesse illud dici verissimè posset, quod ex persona suorum
56 Auctorum per viam exceptionis prætenderent, per quam semper fit subrogatio vnius in locum alterius, etiam sine iurium cessione dictus Dominus de Luca *de Cred., & deb. disc. 2. num. 3. post Francb. decis. 260. Buratt., & add. decis. 420. Ottob. decis. 129. num. 15., & decis. 142. num. 9., & 10. Fab. in Cod. lib. 8. tit. 9. def. 7.* Vndè si in casu conuerso aucti eorumdem officiorum pretij, possent etiam tale augumentum consequi versarentur in lucro, sine vlla periclitatione damni, eaque propter ad imparia iudicarentur, contra apertissimas iuris, & æquitatis regulas, eamque præ-
57 cipuè de non petendo id, cuius contrarium quis non esset postulaturus *l. si & rem, & pretium 25. ff. de petit. hered. l. pen. Cod. de solut. Surd. decis. 155. num. 13. Cyriac. contr. 151. num. 15.*, & ex hoc ipso dici posset inesse læsionem, & damnum, odio Cameræ vsque à principio, sublata scilicèt vtriusque partis iusta proportione ad damnum, & lucrum, in qua tota æquitatis ratio consistit, optima voluntatis interpres, ex qua firmiter credere possumus, quòd Beatiss. Pontifex noluerit sibi, & Cameræ legem duriorem imponere, & id concedere
58 sub generalitate verborum, quod non fuisset in specie concessurus, maximè dum necessitatibus premeretur, in qui-
59 bus nemo liberalis existit. *Spad. cons. 21. num. 54. lib. 1.* ne dispositio mereretur à sapientibus reprehendi *l. Saluius Aristo vbi DD. de leg. præst. idem Spada*
60 *cons. 138. num. 11. lib. 1.* quo casu restringitur significatio verborum, immò
61 illorum potiùs superfluitas toleratur, quàm mentis inuerisimilitudo *l. scire oportet §. aliud de excus. tut. Alb. cons. 119. num. 43. Spad. cit. cons. 21. num. 39., & 70., & cons. 22. num. 10., & cons. 70. num. 29., & cons. 138. num. 11.* maximè vbi non fuit seruatus stylus Can-
62 cellariæ circa solitas derogationes, ex cuius defectu arguitur deficientia voluntatis in Principe concedente *Capyc. decis. 32. num. 17., Spad. dict. cons. 21. num. 29.*, & per consequens etiam negare possumus prædicta verba dicti Motus proprij, quamuis indefinita, futurum tempus minimè includere, quia vbicumque agitur de præiudicio disponentis indefinita non trahitur ad futurum, per doctrinam *Bart. in l. si ita legatum num. 5. ff. de aur., & arg. leg.*, quæ tametsi declaretur per *Hertulan. in sua disput. 1. col. 24. vers., & fallit*, id tamen explicat, & dicit procedere, vbi inde-
64 finita potest æqualiter se habere ad commodum, & damnum, secus si in alteram tantùm vergeret partem, prout contingeret in casu nostro.

Quod si replicaretur, id non posse procedere in gratia Principis, ne con-
65 cessa in fauorem retorqueantur in damnum *l. quamuis vbi Bald. de pignor. act. Mant. de tac. lib. 2. tit. 3. num. 29.*

Respondeo hoc vtique admittendum
66 vbi sumus adeò certi de intentione disponentis, vt de ea nullo modo dubitari possit, secus verò vbi allegatur defectus intentionis, qui admittitur etiam in Mo-
67 tu proprio Papæ, vt post *Gabriel. de clausf. notat Spada cons. 117. num. 4. lib. 1.* subsistente causa verisimili, & probabili intelligendi vno potiùs modo, quàm alio, quo casu, & si regulariter gratia
68 non interpretetur nisi per concedentem, fit tamen etiam interpretabilis per inferiorem, vt benè notat *Pacian. cons. 6. num. 152., & 153.*

Sed dato millies, & non concesso, verba iuxtà proprium illorum significatum trahi posse ad inclusionem futuri pretij, negandum saltem non erit, quin iuxtà etiam eorumdem naturalem, & proprium comprehendant quoque primum receptum per Cameram, ex supranotatis, & ijsmet, quæ in casu contrario allegarent Domini Secretarij, quo posito quis inficiabitur, quod vbi verba du-
69 plicem significationem admittunt, & sumus in probabili dubio de concedentis intentione, semper accipienda sint in sensu minus damnoso eidem concedenti, si materia sit stricti iuris, si concessionarius certet de lucro, concedens verò de dam-

damno euitando, ad tradita per Manticam *de tac. lib. 2. tit. 4. num.* 81., & 83. *Grat. cap.* 755. *num.* 12., & 13., vel si 70 concurrat alternatiua aliqua, quæ debitori electionem tribuit regula in alternatiuis *de reg. iur. in 6. l. per hunc §. fin. de iur. dot. Euerard. in top. argum. loco à nat. altern. num.* 1., vt subest in nostro casu in illa particula *vel habuisse constiterit*, quam diximus demonstrare causam mediatam per iura supracitata, item si vrgeat ratio absurdi vitandi *Euerard. loc.* 71 *supracit.* Et demùm vbi concessionarius se fundat in verbis *dict. l. quidquid ad-* 72 *stringendæ ff. de verb. obl.* plenissimè *Mant. de tac. lib.* 2. *tit.* 4. *ex num.* 99. *Galeott. contr.* 64. *num.* 20. *lib.* 2.

Profectò cum hic confluant tot iuris regulæ, supra perpensæ pro strictiori, & saniori dictorum verborum intellectu, cumque ità suggerant tot motiua subiectæ materiæ, præsumptæ voluntatis, vtilitatis publicæ, ratio insuper absurdi vitandi, æqualitatis seruandæ: Non video quomodo non sit cum præfato Reuerendiss. Domino de Luca respondendum fauore Cameræ, proùt ego pro tenuissima facultate mea respondere non dubito, sub censura tamen Sacræ Rotæ, & cuiuslibet melius sentientis.

D. N. Gazellius in Pedemontano Senatu Consiliarius, & Senator.

Illustriss., e Reuerendiss. Sig. mio Padrone Osseruandissimo.

Sono così tardi questi Signori nel concludere le materie, che hanno per le mani, che non hò potuto fino ad hora hauere da verun' altro il Parere sottoscritto, sopra la materia à V. S. Illustriss. ben nota, fuoriche dal Sig. Presidente Leona. Glielo trasmetto perciò annesso, assicurandola, che questo è il Voto del più accreditato in virtù, che sia nel Senato. Quando haurò hauuto i Voti ancora sottoscritti dagli altri, non mancarò d'inuiarglieli prontamente; mentre rassegnandole la mia particolare osseruanza, bacio à V. S. Illustriss. riuerentemente le mani. Torino 31. *Genaro* 1680.

Di V. S. Illustriss., e Reuerendiss.

Deuotiss. humiliss. Seruitore vero
Gios. Arciu. di Nazianzo.

Monsig. de Luca.

Discursus D. Leonis Præsidis Senatus Pedemontani.

ARGVMENTVM.

Princeps, cum extinguit Officia, tenetur restituere pretium receptum, ad instar venditoris cum pacto redimendi. Mens B. Pij Quinti in Motu proprio edito pro Secretarijs, luculenter expenditur.

SVMMARIVM.

1 *Princeps extinguendo Officia, tenetur restituere pretium sine diminutione.*
Iura diuersa.
3 *Inæqualitas in singulis dispositionibus vitanda.*
4 *Officialis non debet reportare lucrum ex incremento Officij, dum in casu conuerso non erat reportaturus damnum.*
5 *Nemo ex facto alieno debet præiudicari.*
6 *Facultas reseruata supprimendi Officium minuit eius pretium, vel in tertia, vel in sexta parte, iuxta temporalitatem, vel perpetuitatem ipsius reseruationis.*
7 *Ius extinguendi Officium est idem, ac ius redimendi.*
8 *Pactum retrouendendi censetur appositum pro eodem pretio.*
9 *Quamuis valor rei creuisset, vel è contra.*
2 *Emptor, & venditor non sunt ad imparia iudicandi.*

 Mens

10 *Mens Papa est potiùs attendenda, quàm verba.*

11 *Clausula posita in parte exequutiua non valent euertere dispositiuam.*

12 *Relatio est explicanda iuxta tenorem relati.*

13 *Nouatio non inducitur, nisi verbis expressis.*

14 *Donatio exorbitans, & inopinata excludenda venit, etiam per impropriationē, & subauditum verborum intellectum.*

15 *B. Pius non est præsumendus voluisse grauare plusquàm par erat publicum Ærarium.*

16 *Quod disposuit in Officio vacaturo dato in solutum Collegio Secretariorum, censendus est disposuisse in cæteris alijs.*

17 *Ambigua conuentio ità debet interpretari, vt minus quo fieri potest, promittenti noceat.*

18 *Dispositiones dubiæ declarantur ex antecedentibus, & subsequentibus.*

19 *Donationes non solent emanare, nisi ob affectionem, vel aliud iuridicum motiuum.*

Disertissimi ingenij fœlicitas, ac sapientissimi Domini Consultoris exactissima facultas, in colligendis iuribus, quæ ad euersionem Rotalis decisionis emanatæ sub 16. Iunij proximè elapsi odio Reuerendissimæ Cameræ Apostolicæ faciunt, adeò nil intactum reliquit in suo responso, vt præreptο vlteriori scribendi loco, sola subscriptione fuissem contentus, ni à necessitate obtemperandi, cui debeo viderer me subtrahere, si ieiunus, vel exili reflexione subscriptioni adstipularer.

Pace igitur sit dictum prudentissimi Auditorij, nimis absonus à iuris dispositione Motui B. Pij applicatur intellectus, quo fuit resolutum singulis Secretarijs, vltra pecuniam, quæ Cameræ obuenit, esse restituendam quod vlteriùs in officiorum resignationem erogarunt ad nudum resignantium commodum, ac euidenter abhorret à forma conuentionis Innocentij Octaui, qua ius supprimendi Secretariorum Collegium Sedi Apostolicæ reseruauit, præuia restitutione scutorum 62000. aureorum dictæ Cameræ solutorum.

Obseruandum enim venit, quod quemadmodum S. P. vel alijs supremis 1 Principibus, quibus ex forma conuentionis, vel ex sequela iurisdictionis competit auctoritas extinguendi officia non liceret in extinctione pretium denegare, aut cum diminutione restituere, ne cum aliena iactura locupletarentur *ad text. in l. fin. §. emptor. Cod. com. de leg. Am. à Pont. §. qui feudum dar. pos. num. 65.* licet in simplici successore. Principatus, ni pro mensura pecuniæ versæ in publicam vtilitatem, non transeat sine scrupulo; Sic è conuerso, nulla æquitas suggeret, vt officiali liceat exigere plus pretij à Principe in suppressione officij, quàm in emptionem Principi erogatum. Principem recensendo deterioris con- 2 ditionis, quàm officialem, & correlatiuos, emptorem scilicet, & venditorem ad imparia iudicando, contra *vulg. l. fin. C. de indic. vid. sol. l. fin. ff. de acceptil. l. iul. §. si Procurat. ff. de action. empt.*

3 Hinc alter emergeret inæqualitatis effectus, quæ summopere in singulis est euitanda dispositionibus *ad text. in l. si id quod §. vlt. ff. de rescind. vend. Auth. æqualitas Cod. de pac. conuen.*, etenim si 4 temporum iniuria officiorum valor decreuisset, & S.P. destinasset refuso dumtaxat pretio currenti, & diminuto, indubitanter Secretarij, & meritò insurgerent, sibique restitui postularent, pretium integrè persolutum Cameræ; Ergo cum nemo sit admittendus ad allegandum id, cuius contrarium non fuisset petiturus, sequitur in casu conuerso, quod si creuerit valor officij sint obaudiendi Secretarij, si in suppressione pluris valentiam petant, qui minoris valentiam ex opposito non fuissent accepturi, sic arguit *Ioan. Ant. Bel. conf. 36. num. 35.*

Maximumque sequeretur absurdum, 5 si Camera foret obstricta pretium rependere, quod à Secretarijs resignatarijs ambientibus ad officia indiscretè fuisset profusum, quod alieni ambitus lueret pœnas, & grauaretur ex alterius facto excessiua refundere pretia, & fortè etiam cum conniuentia pacta contra *vulg. l. non debet de reg. iur. cap. non debet eodem in sexto, l. debitorum Cod. de pac.* immò illusoria pœnitus potuisset euadere sup-

primendi reseruata facultas, summoperè excrescente ambitu, & officiorum pretio, vt non expediret Cameræ ea vti, ne Ærarium publicum potiùs fuisset in damno, quàm in commodo, eoque posito intellectu certè, quod facultas non reseruanti prodesset, prout fas est, sed quidem tetendisset ad locupletandos
6 Secretarios in iacturam Cameræ, cui minùs iusto pretio est solutum, dum facultatis reseruatæ ratio, modò in tertia, modo in sexta æstimata, pretij deficientiam inregrat pro temporalitate, vel perpetuitate reseruationis, *Font. decis.83.84. Fab. in suo Cod. de rescinden. vendit. deff.17.*

7 Enim verò ius extinguendi officia, quid aliud sonat, quàm ius redimendi, quoties redemptio, vt in his terminis, non est noua emptio, sed contractus resolutio *Cenc. de censibus, par. 3. cap. 1. quæst.3. artic.1. num.5.* quare si in pacto
8 retrouendendi versemur eius naturæ est, vt censeatur appositum pro eodem pretio *ad text. l.2. Cod. de pac. int. empt. &*
9 *vendit.* quamuis valor rei creuisset, vel decreuisset, vt testatur *Font. decis. 78. à 3. vsque ad 7. referens Bel. dicto consil. 76.* qui per totum potissimis rationibus hanc opinionem tuetur, & defendit à contrarijs, de quibus per *Cagn. in dicta l.2. & num.32.33. idem Bel.* sine dubio existimat pretium, & singula esse referenda ad tempus contractus, ita etiam erit statuendum in casu, de quo agimus per modum simplicis extinctionis, & resolutionis, ad instar redhibitoriæ, *per l. redhibere, & l. non debet ff. de edilitio edic.*

10 Quod autem talis fuerit mens Pontificis, quæ potiùs venit attendenda, quàm verborum significatio, *l. non aliter, de leg.3.* facilè quisque colligere potest maturè perpenso dicti motus *§. ad hac autem*, quo nititur decisio; ex illo enim, prout animaduertit Doctissimus Consultor, constat apertè Papam nil aliud sensisse, quàm ad fauorem dicti Collegij prædecessorum litteras, & priuilegia, hactenùs concessa, confirmare ijsdem modis, & formis, quibus fuere concessa, vt verba sonant, additque in exequtionem, & obseruantiam eorumdem priuilegiorum illa non posse vllo tempore alterari, aut moderari, seù Collegium supprimi, nisi restitutis singulis Secretarijs, tunc viuentibus integrè pecunijs, pro quibus eo officia emisse, aut habuisse constiterit, quibus sic stantibus, si in præcedenti clausula declarat Pontifex, velle imposterum Apostolicas litteras prædecessorum vigere sub eisdem formis, & sine vlla alteratione, ex subsequenti clausula, non erit præsumendum, quod statim se corrigendo voluerit contraria disponere, prædictas litteras alterando, nouamque formam imponendo, maximè cum clau-
11 sularum, in exequtione positarum, non sit habenda ratio in euersionem principalis dispositionis *Ozasc. decis.164. nu.2. & per totum, l. si quando, Cod. de inof. test. l. præcipimus, Cod. de ap. Barb. tract.*
12 *de axiom. ax.60.* maximè dum Pontifex conformat suam voluntatem, confirmando per viam relationis ad præcedentes litteras, vt ideò eius sit explicanda voluntas, iuxtà tenorem relati *Doct. ad Auth. si quis in aliquo, Cod. de eden. Peregrin. de fideicom. artic.51. num.59.* & ad
13 hunc sensum faciunt ea, quæ excludunt nouationis præsumptionem, quæ induci non potest, nisi expressim de nouando, seu recedendo à primis dispositionibus fuerit actum, vel incompatibilitatis à posteriori dispositione ad præcedentes insit motiuum *DD. ad l. fin. Cod. de nouat. Grat. discept. for.290. num.23. Altog. consil.4. nu.33. lib.1. Salg. Labir. cred. par.3. cap.11. num.97.*

Ad maiorem præmissorum comprobationem, satis etiam vrget argumentum deductum per acutissimum Consultorem
14 ab excludenda tàm ingenti, & inopinata donatione scutorum 150. mil. citrà necessitatem, quæ deberet inferri ad intellectum Rotæ, & tamen in iure est cautum, omnem esse adhibendam interpretationem, impropriando, & subaudiendo verba, vt excludatur donatio, & potiùs error præsumatur, quamuis actus penitus redderetur inutilis, & superfluus *Mantic. de tac. & ambig. conuen. lib.13. tit.9. num. 3. Menoch. de arbitr. cas.88. & de præsump. lib.3. præsump.71. Surd. consil.290. num.54. Tiraq. in l. si vnquam*

*quam in verbo donat. num.*208.*Cod.de reuocand. don.* neque enim censendum est 15 Sanctissimum Pontificem voluisse, quæ ad publici ærarij rectam, ac vtilem administrationem non conueniebant, & quæ forsitan in præiudicium successorum, ob modicum beneficium facere non potuisset.

16 At præ cæteris stringit ratio, quam exactissimus Consultor ponderat, & deriuat ab officio vacaturo dato in solutum, à quo processit concessio, nempè si S.P. in casum annihilationis, & inobseruantiæ eiusdem officij vacaturi voluit restituenda tantummodò scuta 5500. quæ receperat, vt constat apertè in dicto Motu Sanctissimi, decernentes, ità in illis verbis, (nec vllo vnquam tempore Notari, impugnari, inualidari, vel in ius, aut controuersiam vocari, aut ad viam iuris reduci, nisi priùs restitutis eisdem Secretarijs, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu præfatis pecunijs) cur non item erit sentiendum ipsum decreuisse in casum redemptionis aliorum officiorum, quorum intuitu, nullum commodum tunc receperat, fuisset enim magis congruum priuilegiare emptores, & futuros successores dicti officij, quàm cæterorum, & quidem vix poterit huic rationi dari apta responsio.

Quod si quis nondum huic veritati assentiri valeat, & adhuc vellet dispositionis intellectum extendere etiam ad pretium, quò suprà solutum Cameræ, officia sibi acquisiuernnt, saltem non negabit verificandam dispositionem esse in pretio, quo Secretarij, qui tempore concessionis viuebant, emerant officia, & in eisdem, vt personaliter fruerentur ea donatione, in recognitionem recepti 17 officij per Summum Pontificem, sanè placet ambiguam conuentionem ità interpretari, vt minùs promittenti noceat *l. veteribus, ff. de pactis, l. quidquid astringenda, ff. de verb. obligat.* cogitans namque S.P. suppressionem potuisse contingere viuentibus eisdem Secretarijs, à quibus beneficium acceperat, ideò declarauit restituenda pretia tunc viuentibus ex illis de tempore suppressionis, vt excluderentur hæredes, & successores non viuentium, quemadmodum eisdem Secretarijs iam cesserat maiorem quantitatem pretij reperibilis, ex venditione officij vacaturi supra scuta 5500. soluta in restitutionem Cardinali Medi-18 ceo; dispositiones enim dubiæ declarantur ex antecedentibus, & subsequentibus; & quatenùs benigniùs intelligendo Pontificiam concessionem illam admitteremus realem, vt etiam in ea comprehenderentur Secretarij futuri, & viuentes tempore suppressionis, pretium tamen restituendum esset, non reperibile tempore suppressionis, sed quod iam soluerant in ressignationem suorum officiorum Secretarij existentes tempore factæ concessionis, nec vlla ratio suadet 19 Sapientissimum Pontificem voluisse donationes conferre Secretarijs futuris post sæculum, quæ non solent emanare, nisi ob affectionem, vel aliud iuridicum motiuum, *l. nec adiecit, ff. pro socio, & affectio non potest cadere in ignotis, l. non est ferendus, ff. de transact. Menoch. cons.* 33. *num.* 5. prout ipse Pontifex profitetur expressè inductum fuisse ad concessionem gratiæ ex motiuo gratitudinis erga Secretarios, qui tunc Apostolicæ Sedis necessitatibus subuenerant.

Quare in hac, tanquam tutiori sententia, animus meus quiescit, in qua æquitas, & æqualitas reperiuntur, resecatis nouationibus, & correctionibus, profusiones irrationabiles euitantur, congruæque largitates tuentur, & cui omne ius naturale, & ciuile maximè conuenit, vt pretium in redemptione à Camera restituatur, quod in emptione eidem Cameræ fuit numeratum, aut ad plus veniat restituendum pretium, quo Secretarij existentes tempore concessionis emerant sua officia singulis eorum successoribus, effrenata ad tantum grauamen Ecclesiæ contraria interpretatione, quam cohibere potest, & debet sanè summa pientissimi Pastoris regnantis æquitas, & iustitia, saluo saniori iudicio, ac ea reuerentia, qua Sacræ Rotæ auctoritatem obsequentissimè veneror.

Guillielmus Leo in Supremo, & Regio Pedemontis Senatu sedens Præses.

Sub-

Subſcriptiones aliorum ſex Iuriſconſultorum.

Vidi elucubratiſſimas iuris conſultationes Reuerendiſſimorum DD. Albergati, & de Luca, quæ licet æqualibus iuris fundamentis innitantur, illi tamen dicti D. Albergati Decani libentiùs adhæreo. Taurini 2. Februarij 1680.

Ioſeph Bonauentura Dentis Senator.

Viſa Piana, cum deciſione Rotæ ſub 16. Iunij proximè fluxi, necnon allegationibus contrarijs ſubtiliſſimi Domini de Luca ſuper facto ſuppreſſionis Secretariorum, per Sanctiſſimum nouiter imperatæ, ſum pro deciſione, quod nimirum Diuus Pius ſenſerit, iuxtà deciſa, miſſa quæſtione an potuerit.

Torrini &c.

Veriſſimam puto Illuſtriſſimi, ac Reuerendiſſimi Domini Conſulentis ſententiam, qua docet Cameram Apoſtolicam teneri reddere Secretarijs ſuppreſſis ſummam pecuniarum ab eadem tantùm exactam, non autem pretij integralis, quo empta fuerunt eorum Officia; Nec verò fundamentis, quæ per doctiſſimum Conſulentem, Iuriſperitorum huius ſæculi anteſignanum, adducta ſunt, quidpiam addi poteſt, quo firmior concluſio reddatur, quæ adductis ab eo argumentis, & rationibus firmiſſimè eſt ſtabilita; quam ego libenter amplector, nedùm ob tanti viri auctoritatem, ſed etiam quia Innocentius Octauus decreuit in caſum ſuppreſſionis, vt à Camera Apoſtolica fieret reſtitutio ſcutorum ſexaginta duorum millium; Huic decreto cum non fuerit derogatum à B. Pio Quinto, adhuc de cetero vigere certi iuris eſt, & iuxtà illius diſpoſitionem intelligenda, ac interpretanda eſt Piana Conſtitutio, vna enim lex declarat aliam; & ſi quid ambiguitatis adeſſet, recurrendum erit ad regulam iuris, qua habetur in obſcuris, quod minimum eſt, ſequimur; quod procedere magis debet in caſu, de quo agitur, ob præſumptum defectum voluntatis in Summo Pontifice onerandi Cameram Apoſtolicam ad reſtituendum Officialibus conſcijs periculi ſuppreſſionis, maiorem quantitatem nummariam, quàm Camera recepit.

Io. Baptiſta Canis Vic. Gener. Taurin.

Vidi Pianam Conſtitutionem, deciſionem Rotæ ſub 16. Iunij proximè fluxi, & Diſcurſum Reuerendiſs. Domini de Luca, & cum mihi magis placeat opinio dicti Domini de Luca, illi libentiùs adhęreo.

Manaſſerus.

Viſo Motu proprio B. Pij Quinti, ſubtiliſſimo Domini de Luca Diſcurſu, necnon Sacræ Rotæ deciſione, eiuſdem Rotæ ſenteutiæ inhæreo, quod ſcilicet Pius Quintus ſenſerit, totum id eſſe refundendum Secretarijs ſuppreſſis, quod in emptionem Officiorum erogarunt; Et ità cenſeo ſub cenſura, &c.

Balegnus.

Viſa Piana cum deciſione Rotæ ſub 16. Iunij, & diſcurſu Reuerendiſſimi Domini de Luca ſuper ſuppreſſione Officiorum Secretariorum, adhæreo opinioni Domini de Luca.

Ricchelmus.

Reſponſa

NVM. XV.

Responsa Boscoli, & Concioli.

Responsum D. Boscoli Aduocati Parmensis,

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Agitur de eadem intelligentia Motus proprij B. Pij Quinti, de sensu, & significatione verbi *restituere*; De potestate Principis recuperandi regalia, resque à proprio patrimonio distractas; Et latè an, & quando Priuilegium antecessoris ligat successores, atque successor possit illud reuocare, vel limitare, concurrente motiuo publici boni, & vtilitatis.

SVMMARIVM.

1 *Occasio scribendi.*
2 *Notabile factum Chrysantij, & Mausonij in Synodo Nicena.*
3 *B. Pius Quintus fuit studiosissimus intuendis, & custodiendis iuribus Cameræ.*
4 *Prohibuit infeudationes rerum Ecclesiæ, aliasque alienationes refrænauit.*
5 *Motus fuit ad confirmanda priuilegia Secretariorum, ne ærarium Pontificium redderetur exhaustum.*
6 *Non est verisimile, quod voluerit grauare successores ad restituendum, quod Camera non exegit*, & num. 14.
7 *Verbum* restituere *in nullo significatu aliud importat, quàm retrodare, quod quis accepit.*
8 *Propria eius significatio est restituere solutum.*
9 *Bullæ Pontificiæ sunt intelligendæ in sensu proprio.*
10 *Quando adest sensus proprius non est conuolandum ad improprium.*
11 *Papa noluisse præsumitur præiudicium successorum, sed in concessionibus censetur se conformasse dispositioni iuris.*
12 *Princeps redimere potest res à suo patrimonio alienatas, pro illomet pretio, quo distractæ fuerunt.*
13 *Potest restituto pretio luere officium alicui venditum, alterique pro libito tradere.*
14 *Beatus Pius non præsumitur excessiuè prægrauasse Cameram, vt inde lucrifacerent Secretarij sibi nec benemeriti, nec cogniti.*
15 *Priuilegium ita debet interpretari, vt non trahatur ad concedendum aliquid contra rectam rationem.*
16 *Eius verba, licet ampla, sunt restringenda ad verisimilem mentem concedentis.*
17 *Papa non potest ligare successores.*
18 *Successor potest mutilare priuilegia ab antecessoribus elargita.*
19 *Princeps potest reuocare priuilegium subdito concessum.*
20 *Maximè si sit electiuus, qui iura Principatus non metitur ab antecessore.*
21 *Priuilegium merè lucratiuum potest sine causa à Principe reuocari.*
22 *Priuilegium onerosum potest reuocari ex causa publicæ vtilitatis.*
23 *Causa suppressionis Secretariorum respexit ad publicam vtilitatem.*
24 *Causa fisci dicitur publica.*
25 *Alphonsi Atestini dictum, quod Principis contemptibile sit nomen, nisi pecunijs affluere credatur.*

Motus

26 *Motus proprius B. Pij in prima parte continet contractum, sed in secunda est merè gratuitus.*

27 *Priuilegia in remunerationem beneficij concessa, tunc dicuntur onerosa, cum vel adæquant, vel parùm superant beneficium, sed si longè præponderant, tunc non desinunt esse lucratiua, & gratuita*, & num. 28.

29 *Vt beneficium dicatur æquiualens debet ab eo exoriri actio, vel antidoralis obligatio ad tantumdem remunerationis.*

30 *Aliàs donatio, in ea parte, in qua excedit merita, dicitur pura.*

31 *Princeps rata habere debet priuilegia gratuita ab antecessoribus concessa.*

32 *Et dicitur ea reuocando bonis moribus inimicus, sibique iniuriosus.*

33 *Limitatur tamen vbi reuocatio suadetur à publico bono.*

34 *Salus Reipublicæ est inter cæteras leges suprema.*

35 *Priuilegium ab initio æquissimum, si tractu temporis fiat læsiuum, & causa concessionis cesset, expirat ipso iure.*

36 *Si autem causa concessionis durat, potest à concedente vel in parte, vel in totum reuocari.*

37 *Annui redditus, qui temporis progressu euaserunt læsiui, possunt à Principe reduci.*

38 *Concessiones, & priuilegia, quæ tendunt in graue præiudicium Principatus; ettamsi fuerint onerosa, & transiuerint in contractum, possunt rescindi, tàm à Principe contrahente, quàm à successore.*

39 *Sunt ipso iure nulla, non obstante iuramento.*

40 *Non validantur præscriptione.*

41 *Officia sunt de regalibus.*

42 *Non possunt separari à dominio Principis.*

43 *Concessio facta de regalibus non nocet successori, quin valeant ab eo reuocari.*

44 *Possunt redimi, non obstante præscriptione immemorabili.*

45 *Princeps, qui non potest alienare regalia in præiudicium successorum, neque potest concedere priuilegium, per quod difficilior successori reddatur ipsorum redemptio.*

Iura diuersa.

46 *Contra tale priuilegium competit fisco restitutio in integrum.*

47 *Creditores posteriores ex causa onerosa præferuntur creditoribus anterioribus ex causa lucratiua.*

48 *Princeps non tenetur recompensare ius priuati, quando illud tollit ex causa publici boni, & per legem generalem.*

49 *Neque quandò reuocat priuilegium gratuitum ex legitima causa, & ratione communis vtilitatis.*

50 *Ad successorem spectat declarare voluntatem antecessoris.*

1 Respondere iussa imbecillitas mea de germano sensu B. Pij in suo Motu proprio, continente confirmationem Priuilegiorum amplissimam, fauore Collegij Secretariorum, nuper ex peruigili prouidentia Sanctissimi Pontificis Innocentij Vndecimi, legitima ex causa, suppressi, in ea parte, in qua sancitum legitur, *Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs, tunc viuentibus, integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, an scilicet intellexerit Sanctissimus Conditor de pecunijs in emptionem Officiorum Cameræ Apostolicæ erogatis, an verò de ijs etiam, quas Secretarij, suppressionis tempore adsciti, Officia, ressignationis iure, adepti, iuxtà Innocentij Papæ Octaui indultum, ressignantibus persoluissent, hæret primo responsi in limine, venerans doctissimum discursum superindè editum à validissimo, ac omniscio Cameræ defensore, præsentis sæculi in Orbe litterario prodigio. Quamobrem libentiùs abstinerem, os ponere in Cælum, & potiùs imitato 2 consilio, & exemplo Patrum Nicenæ Synodi, qui, Nicephoro teste *lib. 8. cap. 23.*, cum celebres Episcopos Chrysantium, & Musonium, ante absolutum Concilium, acerbissimo fato mors rapuisset, ad eorum monumenta accedentes, tanquam viuentibus, & audientibus dixerunt: *Bonum certamen, Sancti Patres*

nobiscum certastis, cursum peregistis, fidem seruastis; si igitur ratum esse debet, quod à nobis actum est, quoniam nunc nullo interposito obstaculo Trinitatis splendore illustrati clariùs perspicitis, opus est vos nobiscum libello subscribere : Conciliaribus actis apud tumulum posteà depositis: Postridiè verò redeuntes, Sanctorum Antistitum responsa, & subscriptiones habuerunt recentes adhuc, & in hæc verba conceptas: *Chrysantus, & Musonius, qui cum Patribus omnibus in sancta prima Oecumenica Synodo Nicena consensimus, quamuis corpore translati, manu tamen propria nos quoque libello subscripsimus*. Tanto, inquam, exemplo imitato, mallem in genua prouolutus Beatissimi Pontificis ad tumulum, sacratos cineres interrogare, quid illis verbis Collegio concedere decreuerit; An dùm per eam Constitutionem accuratè incubuit, ne Cardinalis Mediceus emptor quinti ex sex locis, vigore dictæ Innocentianæ supprimendi, pretio Cameræ persoluto fraudatus remaneret, & vt Secretarij, qui cum pecuniam mutuam dare offerebant, cauti essent pro satisfactione conuenta, mediante concessione primi ex officijs vacaturi liberè ab eis vendendi, etiam mente reuoluerit, Cameram Apostolicam, nullo, vel iustitiæ, vel æquitatis iure suadente, sed inconsideratæ prodigalitatis impulsu, obligare in euentum suppressionis Collegij ad id, quod supponitur de iure non debuisse. Quid autem adorati cineres Sanctissimi Conditoris interrogati responderent, iam videtur sepulchrali è saxo prodire in oraculum, quod scilicet consulantur, pro vero intellectu huiusmodi concessionis, facti illius series, Motus ipsius verba, aliæque Constitutiones ab eo promulgatæ, ad dignoscendum, an hinc colligi valeat, quod dùm priuato damno obuiare sategerit, pro summa scutorum quinque millium quinquecentum ad Cameræ leuamentum solutorum, post eamdem summam à Camera restitutam, ipsam etiam voluerit damnificatam in alijs scutis centum quinquaginta millibus, sicuti supponitur, quod in facto resultaret.

Et quidem si aliæ consulantur Sancti

3 Pontificis Constitutiones, fateri oportet, quod vix alius fuerit illo exactior, & magis studiosus in tuendis Iuribus Cameræ, aliarumque Ecclesiarum:

4 Eius enim in hoc vigilantiæ debet Ecclesia veritam Castrorum, & locorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ alienationem, & infeudationem: Is fuit, qui nimiam in alienandis, vel obligandis bonis Ecclesiasticis facilitatem coercuit, reuocata facultate Camerario, alijsque Officialibus Cameræ Apostolicæ concedendi commissiones super ijsdem alienationibus, vt Ecclesiarum indemnitati consuleret.

Si verò factum inspiciamus; id, quod

5 tali priuilegiorum confirmationi occasionem præbuit, patet fuisse, ne Ærarium Pontificium magis exhaustum redderetur, restitutione facienda Cardinali, vnde verè repugnat, quod Sanctus Pontifex voluerit idem Ærarium aggrauare, & exhaurire in summa supra viginti vices maiori ea, quam Camera debebat, præsertim, postquàm, mediante destinatione pretij Officij vacaturi, satisfactum erat Collegio pecuniam suppeditanti. Propterea dùm Motus proprius in omni sui parte iustitiam redolet, primo erga Collegium, cuius fauore assensit reuocationi concessionis factæ Cardinali, secundo erga ipsum Cardinalem, cui parat soluti restitutionem; Tertiò erga Cameram, quam præseruat à numeranda pecunia Cardinali; Quartò iterum erga Secretarios soluentes, quibus assignat pretium primi Officij, nullatenus

6 conuenit interpretatio, quòd contra Pontifices successores iustitiam non seruauerit, eos obligando ad restituendum, quod nunquam Camera habuisset, longè vltra id, quod illos debuisse supponitur, suo hoc Motu secluso, quando maximè in eius proemio protestatus fuerat nolle alicui ius lædere ijs verbis: *Nos, qui in terris eius locum tenemus, qui iustus est Dominus, ac propterea ius suum vnicuique illæsum seruari volentes*.

Si autem dicta verba pensemus, non videntur pati traditum à Rota intellectum, quoniam, vt à Sapientissimo Pro-

7 pugnante iurium Cameræ obseruatum fuit, nec grammaticalis, nec vulgaris,

nec

nec legalis sensus verbi *restituere* importat præstandum fore vltra id, quod quis accepit, *Alciatus in l. restituere* 75. *de verb. signific. Altograd. Sen. cons.* 84. *num.* 106. *lib.* 1. *Menoch. cons.* 229. *num.* 8., quare promissio dotis restituendæ arguit dotem traditam, *Surd. cons.* 94. *num.* 23., *&* 24., & solùm de receptis facienda est restitutio, siuè demandata in vltima voluntate, *Gratian. discept.* 823. *num.* 1., *& num.* 10., siuè facienda sit per contractum, vel ex contractu resoluto, vt per *Textum in l. si à te C. de pactis inter empt.*, *& vendit.*, *Seraphin. decis.* 547. *num.* 8., vnde etiam Poeta Terent. in Andr. inquit *Restitue, in quem me accepisti locum*, quod semper ponderauit Rota, vt in *decis.* 314. *num.* 2. confirmando decisionem 227. eadem parte, vbi quod nemo restituit id, quod non accepit, & coram *Dunozet. iuniore decis.* 7. *num.* 12. ad probandum, quod apocha continens mutuum, esset simulata, quodque pecunia non fuisset soluta, tulit in argumentum, quod in illa promissio esset soluendi, benè aduertendo, quod si soluta fuisset, is, qui se mutuatarium fecerat, non promisisset *soluere*, sed *restituere*.

Et licèt aliquando verbum *restituere* 8 applicetur ei, quod nunquam fuit receptum, hoc tamen est impropriè, eum secundum verum sensum significet solutionem factam ab eo, cui facienda est restitutio, *Gratian. discept.* 130. *num.* 12.

9 In proprio autem significatu, & non in improprio verba sumenda fore hac in hypothesi, postulat natura rescripti gratiosi, ac priuilegij, quæ, tanquam stricti iuris, sunt strictè, & propriè recipienda, *Dec.*, *& alij in c. causam, quæ de rescript. Otton. Tabor. in thesauro locorum communium lib.* 16. *cap.* 41. *num.* 4., & in puncto intellectus verborum Bullæ Pontificiæ, quod sumenda sint in proprio, & stricto sensu, *Menoch. cons.* 859. *num.* 1.

Cum autem habeamus mentem, & 10 verba Beati Pontificis, non videntur, citrà violentiam factam & verbis, & menti, illa trahi posse ad impropriam significationem, & hæc detorqueri in præiudicium Cameræ, & successorum, quod patet nec voluisse, nec potuisse.

Iura diuersa.

Non inquam voluisse, quia non est 11 præsumendum Papam velle facere aliquid in præiudicium successorum, *arg. tex. in cap.* 1., & ibi DD., qui successores teneantur. *Spada cons.* 143. *num.* 8. *lib.* 1., sed in concessionibus, & gratijs præsumitur se confirmare cum dispositione iuris communis, idem Spada *cons.* 155. *num.* 5. *lib.* 20., eiusque intentio esse censetur conformis legi, & rationi, *Glos. in cap. paratus* 23. *quæst.* 1., & talis qualis de iure esse debet, *Decius cons.* 33. *num.* 5., *& cons.* 407. *num.* 23. *Spada cons.* 164. *num.* 27., *&* 168. *num.* 17. *lib.* 1., *& cons.* 98. *num.* 14. *lib.* 3. *Rot. diuers. par.* 1. *decis.* 695. *num.* 5., & in terminis priuilegij emanati super erectione Officij, idem Spada *cons.* 142. *num.* 5., ideòque illius rescripta ita sunt interpretanda, vt quanto magis fieri possit, conueniant iuri, & æquitati, *ad tex. in l. & facto in principio ff. de vulgar. Dec. dict. cap.* 33. *num.* 5., *& cons.* 64. *sub num.* 6. *vers. vltimo suadetur.*

Cum ergo Princeps in vim præeminentiæ, ac prærogatiuæ legalis possit 12 redimere eodem pretio res omnes, quæ ex eius patrimonio exierunt, *vt arg. cap. Imperialem circa principium sub vers. nos autem.* De prohibita feudi alienatione per Federicum, *Bald. in cap.* 1. §. *porrò num.* 5. *qualiter feud. alien. poss.*, & alij apud Faiardum *alleg. fiscal. par.* 1., *alleg.* 1. *num.* 11., *cum seqq.*, *& per totam Bellug. in speculo Principum rub.* 26. *num.* 3. *in fine*, *& num.* 4.

Et in puncto officij venditi per Prin-13 cipem, quod restituto pretio possit illud luere, & alteri pro libito concedere, sustinent Ioannes Hieronymus de Philippo *desertat. fiscal.* 11. *num.* 17., *Mastrill. de Magistrat. edict. lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 38.

Cum, inquam, iure suo possit hoc 14 Princeps, eodem pretio restituto, & non de pluri, peto quo fundamento, qua ratione, quo spiritu velimus, quòd dum Sanctissimus Pontifex totus esset in reparando damno, tunc imminenti patrimonio Apostolico, pro restitutione facienda Cardinali Mediceo scutorum quinque millium quinquecentum, vo-

lucrit eo actu, eamdem Cameram vulnerare obligatione restituendi, in casu suppressionis Collegij, vltrà id, quod fuisset de iure debitum, summam in tanto excessu supra debitum, concedendo tale lucrum futuris Secretarijs, sibi nullatenus benemeritis, & prorsus ignotis, cum tanta iactura Cameræ, quod sanè numquam facere velle præsumitur, *Spada consf. 207. num. 9. in 3.*, & ratiocinabatur etiam *consf. 142. sub num. 5. vers. immò absolutè lib. 3.*

Tantò magis dum verba, vt dictum est, hoc non important; Quando, etiamsi id significarent, adhuc foret à proprio 15 eorum sensu recedendum, cum priuilegium quantumuis amplissimum debeat prudenter ità interprætari, ne trahatur in concessionem alicuius rei contra rectam rationem *Suarez. de leg. lib. 8. cap. 27. sub num. 4. vers. numquam enim*, cumque non rarò contingat, non esse Prin16 cipis voluntatem, totum id concedendi, quod verba præseferunt, vndè quando de hoc probabilior habetur præsumptio, iuxtà mentem concedentis, restringendum est priuilegium, quod ab illa principaliter pendet, ità *Suarez. de legibus lib. 8. cap. 28. num. 9.*; vbi primam inter alias voluntatis coniecturam recenset, si nimirum necessaria sit restrictio ad vitandum aliquod absurdum, aut nimiam Principis facilitatem in effrenata concessione.

Si verò adhuc essemus in casu tàm claro, vt non obstantibus omnibus iuris principijs restrictionem suadentibus, non pateret aditus propriæ, & strictæ interprætationi, ac sano intellectui, adeoùt desperata esset quæstio voluntatis, succederet illa potestatis, & foret statuendum per tale priuilegium non potuisse afferre detrimentum Pontifici17 bus successoribus, cum Papa viuens ligare nequeat, vel obligare successorem, ex quo par in parem non habet imperium *l. nam, & Magistratus ff. de arbitr. l. ille à quo §. tempestiuum ff. ad trebell. Glos. vltima in cap. vlt. de rescript. in 6., & in can. non liceat. verb. Papa 12. quæst. 2.* de quo plenè Arnisæus de iure Maiestatis *cap. 7. sub num. 3.*, & innuit etiam Paulus Papa Quartus in eius Constitutione decima septima inter suas §. 8. his verbis, *Nos considerantes præfatum Eugenium prædecessorem per eius litteras successoribus suis Romanis Pontificibus, cum par in parem non habeat imperium, & per consequens Collegio Cardinalium, & Officialium Romanæ Curiæ causam ab ipsis Romanis Pontificibus habentibus præiudicare non potuisse, & propterea ius nostrum, & Collegij, ac Officialium prædictorum illæsum remansisse*, minusque eumdem successorem valeat supplantare, *Altogr. Iun. controu. 99. num. 37. Spada consf. 143. num. 8. lib. 1.*, alijque allegati in responso D. Seueroli in Bononien. pensionis edito in fine tractatus D. Ioannis Torre *de pact. futur. success. loco cap. 14. lib. 3. num. 21., & 28.*

Porrò nec nouum, nec indecorum est 18 Pontifici priuilegia à præcessoribus concessa mutilare, id enim se facturum minatus fuit etiam Alexander Tertius *in cap. dilecti 4. de priuileg.* claris illis verbis, *pro certo sciatis, quod Nos concessa vobis priuilegia decurtabimus.*

Propterea si cuilibet Principi licet 19 priuilegium subdito concessum reuocare, *arg. Text. in cap. suggestum*, & ibi Doctores de decimis *gloss., & DD. in cap. decet de reg. iur. in 6. Bald. in l. qui se patris sub num. 33. C. vndè liberi, Suarez de legib. lib. 8. cap. 37. num. 4., & num. 10.*, multò magis hoc poterunt 20 Principes illi, qui non iure emanato ab antecessore, sed iure electionis euehuntur ad Thronum, qui proindè non tenentur antecessoris factum adimplere, vt fore in confesso apud omnes testantur loquentes de Pontifice Torre *de pactis fut. success. lib. 1. cap. 21. num. 45.*, & pleniùs *Arnisæus de iure Maiestatis cap. 7. num. 11. per tot.*

Quæ procedunt non solùm in priuilegio merè gratuito, quod concessum præter, vel contra ius, potest liberè, & sine causa reuocari etiam ab ipso concedente, quamuis sit alteri ius quæsitum, *Cardinal. Mantica de tacit. lib. 13. tit. 40. num. 8. Salgad. de supplicat. ad Sanctissimum par. 1. cap. 5. num. 58. Arnisæus dict. cap. 7. sub num. 7. verb. quod attinet fol. mihi 101.*

Sed etiam si concessum fuerit ex causa

22 sa onerosa, & transierit in contractum, adhuc enim ex causa publicæ vtilitatis valet reuocari, ex allatis per eumdem *Salgad. eodem tract. de retentione Bullar. dict. cap.5. num.59. Faiard. allegationum fiscalium par. 1. allegat. 1. num. 13., & 79. Arnisæus supra vers. item quæ vergunt*, ea ratione, quia (vt hic ait) licet fama, & auctoritas concessoris esse debeat chara successori, sibi tamen charior debet esse salus Reipublicæ: Quod etiam animaduertit *Spada cons. 202. num. 10. lib. 3.*, vbi quod, quando agitur de publica vtilitate, possunt Principes priuilegijs subditorum derogare.

Quod autem huiusmodi Collegij sup-
23 pressio facta fuerit à Sanctissimo Domino Nostro vrgentissimis de causis bonum publicum respicientibus, testis est Rota in decisione super hoc articulo
24 edita, & coustat etiam ex eo, quod causa Fisci dicitur publica, *Gloss. super rubr. C. de iure fisci lib. 10. Valenzuel. cons. 100. num. 102. Ganauer. decis. 20. nu. 6. de Philip. discept. fiscal. 40. nu.42.*, quando præsertim ageretur de subueniendo Principis Ærario, quod publicè interest ità pecunijs affluere, vt subire possit impendia, & quidem maxima, necessaria communi subditorum tutelæ, ac defensioni, *Faiard. alleg.1. num. 28.*,
25 vnde in proposito benè aiebat Alphonsus Princeps Atestinus, apud Iouium, quod Principis inane est nomen, & contemptui, atque iniuriæ expositum, nisi Ærario Regio multam pecuniæ vim ante pericula congestam contineri, seruarique reputetur.

Tantò fortiùs in casu nostro, cum Motus proprius habeat duas partes om-
26 ninò diuersas, quarum prima continet quidem contractum, secunda verò puram gratiam, & priuilegium, & vti tale habuerunt ipsimet Secretarij, dùm curarunt expediri super hac secunda litteras in forma Breuis, inscripto titulo, *Confirmatio priuilegiorum*.

Et quatenùs etiam prætenderetur tale priuilegium concessum intuitu pecuniæ tunc Cameræ per Collegium mutuò datæ, adhuc dici non deberet transiuisse in contractum, quia ante emanatum priuilegium satisfactum erat debitum, & conuenta mutui restitutio, mediante assignatione primi officij vacaturi, vnde vix remanebat vmbra, & vestigium be-
27 neficij; Tunc autem priuilegia, in remunerationem beneficij concessa, transire censentur in contractum, quando sunt commensuratiua, vel propè ad beneficium acceptum, aliàs si longè præponderarent, non desinerent esse gratia, & priuilegium gratiosum, *Castil. quotidian. controu. lib. 6. de tertijs cap. 18. sub num. 147. §. procedit autem vers. vel cum conceduntur, Suarez de legib. lib. 8. cap. 37. num. 6. in fine*, sicut dicimus in donatione, quæ vt censeatur remuneratoria exigit beneficia non inferiora rebus donatis, *Valenzuel. cons. 48. num. 60. Michalor. de fratribus par. 1. 11.*
29 *num. 20.*, & talia, vt exigant de condigno parem remunerationem, itaut vel actio competeret, vel saltem ex illis oriatur talis obligatio antidoralis, vt sit potiùs actus iustitiæ commutatiuæ, & solutio debiti, quàm liberalitas, Illustriss., & sapientissimus Dominus meus de Luca *de donat. disc. 16. sub num. 11. vers. atque sunt*, aliàs enim in parte, in
30 qua donatio exuberat merita, dicitur pura, & simplex, *Rota coram Seraphin. decis. 416. num. 20., & in recent. par. 6. decis. 358. num. 10. cum seq. Gιurb. ad consuet. Mess. cap. 1. gloss. 10. sub nu. 11.*

Et licet conueniat Principem successorem rata habere etiam priuilegia gra-
31 tuita ab antecessoribus facta, ex regula *decet de reg. iur. in 6.*, vnde Diuus Gregorius *in lib. Reg. 6. cap. 16.*, meritò inquit, quod rescindere benè ordinata
32 est docere cæteros exemplo sui, ipsius quandoque instituta post se reuocare, & dissoluere, quod nimis asperum est, & bonis moribus inimicum, *Petra de potest. Principis quæst. 32. num. 187. fol. 55. in editione Francorforti, Castil. de Tertijs dict. cap. 18. sub num. 163.* itaut Rex, qui benè ordinata per suum prædecessorem infringat, dicatur sibi iniuriam facere, *Lucas de Penna in l. fin. num. 72. C. de locat. præd. ciuil. lib. 11., & in can. si ea 25. quæst. 2.* Apostolicus Conditor profiteatur, *si ea distruerem, quæ antecessores mei statuerunt non constructor, sed euersor esse iustè comprobarer*.

Atta-

Attamen, vbi suadet bonum commu-
33 ne opportuna est huiusmodi reuocatio, *Suarez de legib. lib. 8. cap. 37. num. 9.*, vnde aiebat Tacitus lib. 3. Historiarum, quod apud sapientes cassa habebantur, quæ nec dari, nec accipi salua Republi-
34 ca poterant, Gonzalez. Tellez. *in dict. cap. suggestum*, de decimis, & meritò hanc Plato voluit præcipuam legem esse *salus Reipublicæ suprema lex esto*.

Etiamsi priuilegium ab initio æquis-
35 simum fuisset, nam si in progressu fieri incipiat iniquum, & læsiuum boni publici, & causa concessionis cesset, expirat ipso iure, *Klochius de contribut. cap. 16. num. 94.*, si verò causa non cesset,
36 & adhuc priuilegium redundet in diminutionem publicæ vtilitatis, potest concedens illud, vel limitare, vel in totum reuocare, Klochius ibidem *num. 95.* plenè *Barzius decis. 118. à num. 3.*, vbi quod si ex post facto concedens priuilegium, præter eius intentionem, lædatur, tametsi illud transierit in contractum, reuocari potest, & *num. 7.*, & per totam decisionem, ab eo enim quod diù æquum visum fuit, propter tale motiuum publicæ vtilitatis receditur, gloss. apud eumdem Barzium ibidem *num. 8.* & conferunt Textus *in l. ex facto 43. ff. de vulgar.*, ibi *iniquum fieri incipit priuilegium Principis in l. Trebatius ff. de aqua quotid.*, *& in cap. 4. de censibus*, *Tellez. in dict. cap. suggestum*, *Carena resolut. 229. num. 4.*, *& per totum*, vbi ostendit
37 licere Principi annuos redditus ob bonum publicum reducere, tollendo non solùm obligationem ciuilem, sed etiam naturalem, & obligare subditos in conscientia ad seruandam talem reductionem iustissimè factam talium redditruum, qui ab initio iusti erant, sed posteà cum temporis facti sunt iniqui cum læsione Reipublicæ.

Et quidem multò fortiùs in conces-
38 sionibus, gratijs, & priuilegijs, quæ tenderent in graue damnum, & præiudicium Principatus, tunc enim non solum priuilegia gratiosa, sed etiam conuentiones, & contractus Principum rescindi possunt, tùm ab ipso contrahente, tùm ab eius successore, *Petra de potest. Principis quæst. 32. num. 196. fol. 554. & num. seqq. Peregrin. de iure fisci lib. 1. tit. 3. num. 74. Castil. dicto cap. 18. n. 166. & num. 170.*, vbi plurimos allegat, *Mastrill. de Magistrat. edictis lib. 1. cap. 18. Suarez dicto cap. 37. sub num. 3. vers. at verò, Salgad. de retentione Bullarum part. 1. cap. 5. num. 59. Thomas del Bene apud Faiard. allegat. 1. num. 88.* vbi quod licet Princeps sit adstrictus ad obseruantiam contractuum, potest tamen ex causa publica contractus non seruare, & conuentiones læsiuas ad limites iustitiæ reducere.

Quinimmò etiamsi Principum con-
39 tractus, seù concessiones, vel priuilegia iurata sint, si tamen enormem contineant læsionem, sunt ipso iure nulla, *Castill. plures referens dicto cap. 18. sub num. 171. vers. alij verò Klochius de contribut. cap. 16. num. 94.*

Adeout neque præsidio præscriptio-
40 nis immemorabilis validari possint, *Castil. ibidem num. 178.*

Cæterum in casu nostro opus non fuit procedere per viam reuocationis priuilegij, sed Camera vsa fuit iure proprio, & sua facultate redimendi, vt dictum est, pretio soluto rem à se venditam, quod tanto æquiùs obtinere debuit in redemptione officiorum; quia agebatur
41 de recuperatione rei propriæ, tùm quia officia sunt ex regalibus Principum, ex innumeris *apud de Philippo dissertatione 1. num. 5. disert. 11. num. 52. disert. 14. num. 20. & disert. 33. num. 6.*
42 Suntque altioris ordinis, & ità Principum ossibus adnexa, vt ab eorum dominio nequeant separari, *idem de Philippo*
43 *dict. disert. 1. num. 24.* tum etiam, quia concessio facta super reseruatis, & super regalibus non nocet successori, quin valeant ab eo reuocari, *Ruin. cons. 92. num. 11. lib. 1. Natta cons. 636. num. 200. & cons. 638. num. 46. alijque apud Castil. cit. cap. 18. sub num. 163. circa medium, & sub num. 166. cum num. seq.*

Quare possunt illa redimi quacum-
44 que immemorabili præscriptione non obstante, *Faiard. d. alleg. 1. num. 85.*

Si autem Princeps nequit alienare
45 regalia in præiudicium successorum, neque debet posse acquirenti concedere priuilegium, per quod difficilior reddatur

datur successori redemptio, sicuti dubio procul contingeret, si Pianæ Constitutioni sensus esset, quod præter pretium Cameræ solutum, cuius restitutione supponitur de iure licita redemptio, deberet etiam alia summa notabilis persolui, quam Camera numquam habuisset.

Et tunc saltem, quando remedia ordinaria cessarent, non deesset extraordinarium restitutionis in integrum aduersus tale priuilegium, quæ vtique Cameræ competeret, *Odd. de restit. in integrum quæst. 3. art. 13. num. 14. Amaya in l. vnica C. de sent. aduers. fiscum lib. 10. num. 38. Peregrin. de iure fisci lib. 6. tit. num. 10. Boer. decis. 163. Guid. Pap. dec. 302. Ganauer. cons. 2. num. 30. & seqq. Bellon. iun. cons. 66. nu. 8. Capyc. Galleot. respons. Fiscal. 20. num. 19. Illustrissimus D. meus Præses Nicellus in docta sua allegatione fiscali nuper hic edita in Placentina prætensæ euictionis fol. 30. vers. demum, Faiard. allegat. fiscal. 1. num.* 88. *& 49. num.* 201. vbi de restitutione aduersus litteras Regias, & factum Principis, & de restitutione aduersus factum Papæ Aldobrandinus *cons. 1. num.* 176.

46

Præstereà obiter innuo, quod dato, citrà noxam veri, priuilegium importare obligationem Cameræ restituendi id, quod non habuit, dato quod sileret causa publica, quod foret irreuocabile, quod spes non esset obtinendæ restitutionis in integrum, quodque modò secuta iam suppressione, hic & nunc, secretarij creditores essent ipsius Cameræ prætensi pretij per eos resignantibus numerati, meminisse opporteret, quod ex iustitia illis præferri deberent alij omnes creditores Cameræ ex causa onerosa, cum creditores etiam posteriores ex causa onerosa præferantur creditoribus ex causa lucratiua, *Rouit. decis. 48. num. 24. Ganauer. decis. 42. à num. 11. Carleual. de iud. disp. 30. num. 9.*, quando maximè creditores ex causa lucratiua habent tantum personalem, vt communiter omnes longa serie recensiti *per Altimar. ad eandem decis. 48. Rouiti vers. quam conclusionem.*

47

Verum absit à rectissima mente Beatissimi, & prudentissimi Patris, & Pontificis nota præiudicialis adeo intellectus, cui, vt vidimus, & ab initio dictum est, repugnant mens, & verba suæ Constitutionis, quæ in germano sensu recepta, si velimus etiam, quod præter priuilegiorum confirmationem aliquid aliud importet per allegata verba, adeout superflua non sit Collegio, credi potest, per illa assecurare voluisse Secretarios extantes suppressionis tempore, quod semper fuisset eis restitutum pretium erogatum Cameræ, quod, secluso tali priuilegio, esse non poterat citrà controuersiam, num in omni casu fuisset restituendum, licèt enim quando Princeps ob publicum bonum auferre cogitur ius priuati, teneatur illum recompensare, id tamen militat, quando tali priuato ius suum specialiter tollit, non verò militat si id eueniat per legem generalem (sicut euenire poterat suppressio huius Collegij, & aliorum) siquidem tunc recompensatio non requiritur, *Altograd. in decis. vnica primi libri suarum controuersiarum num. 65. Faiard. allegat. fiscal. 1. num.* 82. Sicuti neque requiritur quando Princeps reuocet priuilegium gratuitum ex legitima causa, & ob commune bonum, *Suarez de legibus lib. 8. d. cap. 37. num. 9.*

48

49

Quarè sperandum videtur Fisco Apostolico; quod non attentis motiuis Rotæ, quibus longè præponderat elaboratum, doctum, & accuratum votum Illustrissimi D. Auditoris, & digni Cameræ Aduocati, sperandum inquam, quod Sanctissimus Dominus Noster, ad quem solum spectat tamquam ad legem animatam, declarare voluntatem Prædecessoris, *Spada cons. 285. nu. 4. lib. 3. Altograd. iun. contr. 92. sub num. 35. Menoch. cons. 859. num. 4.*, declarabit, istam fuisse mentem, ac intentionem Beati Pij in præfata sua Constitutione.

50

Discursus D. Concioli Aduocati Eugubini.

ARGVMENTVM.

Hic pariter agitur de vera significatione verbi *restituere*, & quomodo illud vsurpatum fuerit apud antiquos Scriptores. Verba sunt accipienda in suo proprio sensu, præcipuè in Bullis. Quando aliqua concessio est dubia, quomodo sit interpretanda, præcipuè si adest in causa Fiscus.

SVMMARIVM.

1 *Actor debet concludenter probare suam intentionem.*
2 *In dubio pronunciandum est ad fauorem Rei.*
3 *Verbum* restituere *ex dispositione iuris verificatur in eo, quod habitum fuit.*
4 *Eodem modo vsurpatur apud antiquos Scriptores.*
5 *Verbum* restituere *prædicatur de verbo* reddere.
6 *Verbum* reddere *significat propriè restituere rem acceptam.*
7 *Verbum* restituere *impropriè significat dare, vel soluere; propriè autem importat restituere acceptum.*
8 *Verba sunt propriè intelligenda.*
9 *Verba quando habent propriam significationem, non est deueniendum ad aliam interpretationem.*
10 *Verba apposita in Bullis tantum valent, quantum sonant.*
11 *In claris intrat dispositio textus in l. ille, aut ille §. cum in verbis ff. de legat. 3.*
12 *Clarum dicitur id, quod nullam recipit interpretationem.*
13 *Quodque nullo ratiocinio, vel interpretatione adhibita, cum solo sensu corporeo percipitur.*
14 *Verba in dubio sunt interpretanda contra se fundantem in eis.*
15 *Obligatio dicitur odiosa, & stricti iuris, proinde est reijcienda.*
16 *Interpretatio semper facienda est, quæ excludat obligationem.*
17 *Solus Princeps potest cum effectu officia vendere, & alienare.*
18 *Interpretatio facienda est, quæ congruat subiectæ materiæ.*
19 *Quis censeri debet obligatus minus, quam fieri potest.*
20 *Vna pars dispositionis aliam declarat.*
21 *Relatio non est facienda contra mentem disponentis.*
22 *Voluntas Papæ declaratur ex coniecturis.*
23 *Papa non præsumitur voluisse præiudicare tertio.*
24 *Multoque minus censendus est voluisse præiudicare Cameræ.*
25 *Interpretatio, quæ inducit donationem, & iactum omnino vitanda est.*
26 *Sicuti, quæ est nimis præiudicialis.*
27 *Vna pars dispositionis aliam declarat.*
28 *Obseruantia est optima interpres quarumcumque dispositionum.*
29 *A verisimili mente concedentis validum desumitur argumentum.*
30 *Coniecturæ sunt vnitim considerandæ.*
31 *In dubio pronunciandum est contra fiscum.*
32 *Est tamen opinio multum controuersa.*
33 *Camera distinguitur à Fisco.*
34 *A diuersis non fit illatio.*
35 *Est pronunciandum ad fauorem Cameræ, quando est rea, & debitrix.*

VEnit recedendum à decisis in causa Romana pretij Oficiorum, in qua fuit dictum Reu. Cameram Apostolicam teneri ad restituendum DD. Secretarijs suppressis per Sanctissimum D.N., non solum soluta per eos d. Reu. Cameræ pro pretio dd. Secretariorum; sed etiam per eos soluta vltra dictum pretium pro illorum consequutione, ex illa conclusione, quad Actor vt (1) valeat in Iudicio obtinere debet probare intentionem suam plenè, & concludenter,

dentet, vt docet *Rota apud Buratt. decis.794. nu.2. & decis.446. in fine part.5. rec. lib.2. & decis. 304. num. 3. part. 14.*
2 *recent.* Itaut si probatio sit dubia pronunciandum sit ad fauorem rei, *Rota d. decis. 446. in fine d. part.5. lib. 2. & decis.149. num.4. part.16. rec.*

Fundamentum verò, & probatio, in qua se fundant DD. Secretarij super Bulla B. Pij Quinti, non solum non est certa, immò est valdè dubia, quidquid dicatur in decisione, vt ex verbis ponderatis ipsius Bullæ claré est videre; Verba autem Bullæ sunt hæc Volentes dicta priuilegia nullo vnquam tempore alterari, vel moderari, vel Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eorum officia emisse, aut habuisse constiterit; Satis tamen manifestum est dictum verbum *restitutis* tàm ex dispositione Iuris communis, quàm ex Grammaticorum auctoritatibus verificari non posse, nisi in eo, quod alteri ablatum est, non autem in eo, quod ablatum, & habitum non fuit.

Ex dispositione Iuris, inquam, *per*
3 *Text. in l. restituere 35. & in l. restituere 75.* & ibi clarè notat *Alciat. in verbo propriè autem*, vbi dicit, quod propriè restituere dicimus, quod accepimus, *& in l. apud Labeonem*, & ibi idem *Alciat. num. 11. ff. de verbor. signif.*, *& in l. qui restituere ff. de rei vindic.*, & tradunt vltra *Alciat. vbi supra Nebris. in vocabulo Iuris in verbo restituere Menoch. cons. 1155. num.51. & seq. Bertaz. in l. si quis maior. num. 606. C. de transact. & Rota decis. 5. num. 22. coram R. P. D. Dunoz. Iuniore.*

Et eodem modo vsurpatur dictum
4 verbum *restituere*, apud antiquos Scriptores, vt videre est *apud Cæsar. lib. 3. de Bello Ciuili*, ibi, qui maximas habuerunt pecunias mutuati perindè, ac suis satisfacere, & fraudata restituere vellet Cicero *pro Roscio Ameri. 67.* ibi restituam, & reddam, *idem Cæsar. 2. de Bello gallic.* ipsius Oppida, vicusque, quas circumdederat, restitui iussit &c.

Et eò magis hìc est timendum, an *Iura diuersa*,

5 dictum verbum *restituere* prædicetur de verbo *reddere Teren. in eun.* ibi: vt suis restituam, & reddam, *idem Terent. in Andr.4., & ex nostris Alc. in d.l. restituere 75. ff. de verbo signif. Caluin. in Lexic. in*
6 *verbo restituere*, verbum autem reddere vsurpatur propriè pro restituendo rem acceptam *Teren. in Adelph. 2416. Thesaur. lingua latina tom.3. in verbo reddo.*

Quibus non nocet, quod dictum ver-
7 bum *restituere* aliquando intelligi potest de verbo dare, vel soluere, quia quidquid sit de hoc, certum tamen est, quod id fit impropriando dictum verbum *restituere*, quod prædicatur propriè de restituendo, id quod fuit acceptum per promittentem restituere, vt in puncto tradunt *Alciat. in d. l. restituere 75. ff. de verb. signif. Nebris. in vocab. in dicto verbo restituere, & Rolan. de luc. dot. quæst. 11. num.27.* vbi dicit, quod dicta expositio est impropria *ex Bald. quem allegat.*

Verba autem sunt propriè intelligenda *l. non aliter ff. de legat. 3. cum alijs*
8 *apud Barbos. axiom. 122. num. 1. Rota decis.365. n.7. part.16. recent.*, & quando verba habent propriam significatio-
9 nem, vt in casu, de quo agitur, non esse deueniendum ad aliam interpretationem, vel intelligentiam, scripsit *Ciriac. contr. 522. num. 54.* vbi dat concordan-
10 tes, maximè in Bullis, quorum verba tantum valent, quantum sonant, vt dicit *Odd. cons.53. num.25. in fine.*

Itaut manifestum sit, quod Iura ad fauorem DD. Secretariorum non solum non possunt dici clara, vt asseritur
11 in decisione, itaut intret ad fauorem ipsorum dispositio *Text. in l. Ille, aut ille §. cum in verbis ff. de legat. 3.* cum alijs allegatis in decisione, cum illa ver-
12 ba dicantur clara, & manifesta, quæ nullam recipiunt interpretationem, vt post *Deci. Ruin. & Cæs. r.* per eum adductos probat *Mascard. de probat. concl. 1016. num.15. vol.2.*, & clarum dicitur,
13 quod solo sensu corporeo percipitur, absque aliqua impropriatione, ratiocinio, & alia operatione intellectus, aliàs secus, vt benè declarat *Rota apud Bich. decis. 612. num. 16. part. 2. vbi dat concordantes.*

Sed immò intentio DD. Aduersario-

 tum

rum dicatur valde dubia, itaut super illa nullum ad fauorem ipsorum de Iure constitui possit fundamentum, non so-
14 lum quia in dubio verba semper interpretanda sint contra se fundantem in eis *ad Text. in l. veteribus ff. de pact.* & tradit *Ciriac. controu.* 521. *num.* 64. vbi con-
15 cordantes, & cum obligatio dicatur odiosa, stricti Iuris, & reijcienda *ad Text. in l. eius, qui in Prouincia in vers. neque enim*, & ibi *Glos. ff. si act. petat*; *& in l. Atrianus ff. de action. & obligat. & post Signorol. Calder, Calca. Cranet. & Rimin. Junior.* per eum relatos, benè comprobat *Paitell. expedit* 19. *num.* 1. *& seq. & Rota apud Cencium de Cens. decis.* 212. *num.* 9.

Itaut interpretatio semper facienda
16 sit, quæ excludit obligationem, & quod quis sit obligatus minus quàm sit possibile, vt probant idem *Paitell. d. exped.* 19. *num.* 2. *& post eum Ciriac. contr.* 378. *à num.* 16. *vsque ad* 21. *& controu.* 461. *num.* 20. qui alios dat concordantes, quamplures.

Neque vllum potest fieri exaduerso iuridicum fundamentum super illis verbis Bullæ, videlicet, *pecunijs, pro quibus eorum officia emisse, vel habuisse constiterit*, quia illa non debent, nec possunt referri, nisi ad pecunias solutas Reu. Cameræ, à qua, & non ab alijs dicta officia Secretariæ, emi possent, cum solus Pontifex
17 cum effectu dicta Officia vendere, & alienare valeat, vt doctissimè quidem, vt semper solet, comprobat *Illustrissimus Dominus meus de Luca in suo eruditissimo discursu in hac causa edito in vers. demum ad istam, cum vers. seq.*
18 Cum interpretatio semper sit facienda, quæ magis congruit subiectæ materiæ, vt docent *Rimin. iun. cons.* 563. *num.* 39. *& Ciriac. controu.* 555. *num.* 13. & quod
19 quis censeatur obligatus minus quàm fieri potest, vt post *Angel. Paris. Natta, & Rimin. Iun.* per eum relatos, scribit *Ciriac. controu.* 556. *num.* 38. *&* 39. itaut cessare dicatur omnis amaritudo, quæ in contrarium excogitari valeat.

Et eò magis dicta verba sunt referenda ad pecunias solutas Reu. Cameræ tantùm, pro consequutione dd. Officiorum, cum Summus Pontifex in dicto Motu proprio per plures, & plures vices, vsus fuerit dicto verbo *restituere*, vt ex eo est videre, quod quidem verbum *restituere*, vt fuit supra probatum, prædicetur de pecunia, quæ ad Papam
20 peruenit, ex vna enim parte dispositionis declaratur alia, vt notat *Mascard. de gener. stat. interpret. concl.* 2. *num.* 112. *& Rota apud Merlin. decis.* 563. *num.* 8.
21 *dixi ego met ad stat. regular. lib.* 2. *rub.* 45. *in princ.*, & relatio non est facienda, quæ sit contra mentem disponentis, vt dixit *Rot. decis.* 68. *num.* 13. *part.* 12. *rec.*

Quæ quidem licet sint satis clara, & manifesta ad fauorem Reuerendæ Cameræ Apostolicæ, certiora tamen apparent, si attendimus coniecturas quamplures manifestè suadentes mentem Sanctissimi fuisse restituendi DD. Secretarijs pecunias tantùm ad Cameram peruentas ratione dictæ emptionis, non autem pecunias solutas alijs, pro quibus Camera non tenebatur, vti ad eam
22 non peruentas, cum Papę voluntas qualis fuerit ex coniecturis benè declaretur, vt tradunt *Menoch. de arbitr. casu* 211. *num.* 24. *& Rota decis.* 419. *num.* 4. *part.* 14. *recent.*

Quarum prima desumitur ex illa generali præsumptione, quod Papa sicuti præsumitur nolle præiudicare tertio, vt dicit *decis.* 8. *num.* 2. *part.* 8. *recent.*, *&*
24 *apud Card. Celsum decis.* 410. *num.* 15. ita multo minus præsumitur voluisse præiudicare suæ Cameræ Apostolicæ, vt tradit *Rota decis.* 55. *num.* 32. *part.* 11. *rec. & decis.* 496. *num.* 6. *part.* 5. *rec. lib.* 2. *& decis.* 536. *num.* 15. *part.* 14. *rec.*

Secunda est coniectura satis grauis, quod si intentio Papæ fuisset, quod DD. Secretarijs restituerentur, non solùm pecuniæ per eos solutæ Reuerendæ Cameræ Apostolicæ, sed etiam aliæ per eos persolutæ ijs, à quibus dicta Officia fuerunt eis renunciata, & quæ ad Reuerendam Cameram non peruene-
25 rint, induceretur donatio, & iactus, quos omnia Iura abhorrent, itaut interpretatio, quæ inducit donationem, & iactum omninò sit fugienda, maximè quando alia sumi potest, vt in casu nostro, vt dixit *Rota decis.* 517. *num.* 3. *par.* 1. *recent. lib.* 2. & apud *Merlin. decis.*

cis. 493. *num.* 3. latè eadem Rota in Pisaurem Iocalium 22. Iunij 1648. coram 26 R.P.D. meo Arguelles, vbi aliæ recensentur, & cum interpretatio illa sit semper fugienda, quæ est nimis præiudicialis, vt esset in casu, de quo agitur, vt dicit *Rota apud Gregorium Decimumquintum decis.* 311. *num.* 8. vbi concordantes.

Tertia desumitur coniectura ex verbis ipsius Motus proprij, in quo, vt etiam dixi supra, pluries, & pluries Papa vsus fuit dicto verbo *restituire* in ordine ad accepta per Reuerendam Cameram, ergo eodem modo intelligendus est dictus Motus proprius, quando agatur de restitutione facienda DD. Secretarijs, nempè de pecunijs per ipsam Cameram receptis, non autem de persolutis resignantibus dicta Officia, cum ex vna 27 parte dicti Motus proprij declaretur altera, vt notat *Mascard. de gener. stat. interpret. concl.* 2. *num.* 112., & dixi etiam *ego ad Stat. Eugub. lib.* 2. *rub.* 45. *num.* 1.

Quarta verò desumitur coniectura, satis considerabilis, quod dum Summus Pontifex agit de Secretariatu per eum concesso bonæ mem. Cardinali de Mediceis in casu non obseruantiæ, vel inefsectuationis noluit obligare Reuerendam Cameram, ad totum id, quod dictum Officium vendi potuisset, sed solùm ad ei restituendum scuta 5500. auri per eum accepta; ideò multò minùs dicendum sit, quod Summus Pontifex voluerit obligare ad restituendum DD. Secretarijs pecunias, quas Reuerenda Ca-28 mera non acceperat; Obseruantia enim est optima interpres quarumcumque dispositionum, vt dicit *Rota apud Zacch. de Societ. decis.* 61. *num.* 5. *& decis.* 78. *num.* 5. *& in Bonon. fideicommissi de Maluetijs* 7. *Maij* 1640. *coram R.P.D. Peutingerio*.

Quintam addo coniecturam, quod si Summus Pontifex occasione dicti Motus proprij fuisset interrogatus, an illius mens fuerit, quod Reuerenda Camera deberet DD. Secretarijs, non solùm pecunias ad illam peruentas, sed etiam pecunias, quæ ad illam non peruenerint, in damnum dictæ Reuerendæ Ca-

Iura diuersa.

meræ, sine dubio verisimiliter negatiuè respondisset, & ideò illud debet 29 haberi pro dispositio, vt notat *Barb. in loc. comm. loco* 121. *num.* 1. *& Rota apud Merlin. de pignor. decis.* 100. *numer.* 2.

Quæ quidem coniecturæ non veniunt 30 considerandæ, vti singulæ, & separatæ, sed insimul, & vnitæ, itaut vna aliam foueat, & tueatur, & sic vt intret regula, quod vna coniectura non operatur, plures simul iunctæ benè operantur, de qua habetur *in l. exempl. in l. Instrumenta, in l. rationes Cod. de Rubr.* & tradunt *Surd. cons.* 245. *num.* 31. *lib.* 2. *Rota decis.* 21. *num.* 26. *& decis.* 194. *num.* 105. *& decis.* 409. *num.* 20. *par.* 5. *recent.* & alibi passim.

Quæ verò circumferuntur, vt audio, extra Rotam, quod in dubio sit pronun-31 ciandum contra Fiscum *ad l. non puto, ff. de Iur. Fisc.* sunt somnia vigilantium, quia omisso, quod dicta conclusio est, 32 maximè controuersa inter Doctores, vt videre est *ex Peregr. de Iur. Fisc. lib.* 6. *tit.* 6. *num.* 22. *& sequen.*

Quia inquam dicta conclusio continet manifestam fallaciam, cum Came-33 ra, & Fiscus, sint inter se omninò diuersi, & distincti, & ideò diuersis reguntur Officialibus, vt optimè comprobat Illustrissimus Dominus meus de Luca *in Theatr. verit. & iust. tom.* 15. *in tit. de Relat. Rom. Cur. discurs.* 46. *num.* 84. *& sequen.* vbi subiungit, quod causæ ad Cameram spectantes sunt fauorabiles, spectantes vero ad Fiscum sunt odio-34 sæ, vt ibi per eum, ex diuersis autem non licèr sumere argumentum, vt latè comprobat *Barb. in loc. comm. argumen. loc.* 37. *num.* 1. vbi quamplures dat concordantes.

Immò dictum argumentum retorquetur, quia cum in hoc Iudicio Camera 35 Apostolica interueniat vti rea, & vti debitrix, in dubio ad illius fauorem venit pronunciandum *ad text. in l. fauorabiliores*, & ibi notat *Deci. Cagnol. & alij ff. de reg. iur.* & cum causæ Cameræ sint fauorabiles, vt dixi supra, meritò, &c.

Cætera autem in contrarium allata, doctissimè tolluntur per Illustrissimum

Nn 2 Domi-

Dominum meum de Luca (Aduocatum olim in Vrbe celeberrimum, & primarium, quem talem appellat *Rota decis. 358. num. 2. par. 16. recent.*) in suo discursu in hac causa edito, cui nihil addi posse est dicendum, & ideò cum dicto erudentissimo discursu omninò pertransco, & illum in omnibus suis partibus amplector, & approbo.

Quare,&c. saluo,&c.

Ego Antonius Conciolus I.C.

NVM. XVI.

Informationes pro Camera in secunda propositione Rotali super reuisione primæ decisionis.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Agitur de erectione Collegij Secretariorum; de suis priuilegijs, & Pontificijs eorum confirmationibus, & latè de Motu proprio B. Pij Quinti, quidue in eo contineatur, tàm circa reintegrationem Collegij respectu Officij ab eodem Pontifice per errorem venditi, quàm circa indulta,& priuilegia eidem Collegio in casu suppressionis elargita.

SVMMARIVM.

1 *Innocentius Octauus erexit, & auxit Collegium Secretariorum Apostolicorum.*

2 *Concessit Secretarijs facultatem resignandi Officia, etiam in infirmitate.*

3 *Voluit, quod in casu suppressionis restituerentur scuta 62400. auri per Secretarios soluta, absque eo, quod in illis computari possent emolumenta interim percepta.*

4 *Alexander Sextus, Iulius Secundus, Leo Decimus, Clemens Septimus, Paulus Tertius, & Iulius Tertius simpliciter confirmarunt priuilegia Secretariorum.*

5 *B. Pius Quintus concessit alterum ex Officijs, tunc vacans, Cardinali Mediceo pro scutis 5500. auri.*

6 *Sed postea concessionem reuocauit, ex quo illud legitimè non valebat conferre.*

7 *Secretarij tunc temporis obtulerunt restituere Cardinali Mediceo pretium solutum.*

8 *B. Pius dedit in solutum Secretarijs Officium primò vacaturum, in satisfactionem pretij per eos restituendi Cardinali de Medices.*

9 *Promisit in dicta assignatione, & datione in solutum nunquam Secretarios turbare, & molestare.*

10 *Obligauit Cameram ad restituenda scuta 5500. auri, vna cum damnis, & interesse, casu quo impugnaretur prædicta assignatio.*

11 *Concessit facultatem Collegio imponendi censum super redditibus suæ Massæ pro restituenda summa prædicta scutorum 5500. auri.*

12 *Confirmauit exindè omnia priuilegia Collegij elargita per Pontifices antecessores, & num. 13.*

14 *Iussit, quod Collegium extingui non posset, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos Officia emisse*

emisse, aut habuisse constiterit.

15 *Super huiusmodi Motu proprio Secretarij duo expediuerunt Breuia; alterum super facultate sumendi pecunias ad censum; alterumque super confirmatione priuilegiorum, cui postremò titulum imposuerunt;* Confirmatio Priuilegiorum.

16 *Nonnullæ resignationes dictorum Officiorum desumptæ ex libro Statutorum Collegij,* & num. 17. 18. 19. & 20.

21 *Suppressio Collegij facta per Sanctissimum cum obligatione restituendi pretium solutum Datariæ.*

22 *Circa augumentum pretij solutum resignantibus fuit commissa causa Thesaurario de Voto Rotæ.*

23 *Rota in prima propositione respondit esse restituendum pretium per quemlibet ex Secretarijs erogatum in emptionem sui Officij.*

23 *Impugnatur resolutio ex quatuor articulis distinctim examinatis.*

25 *Ex verbis scilicet Motus proprij.*

26 *Ex mente Beati Pij.*

27 *Ex læsione Cameræ.*

28 *Et ex personali priuilegij qualitate.*

INNOCENTIUS Octauus Anno 1487. pro redimenda mitra, Regnum nuncupata, & alijs iocalibus pignoratis propter maximas expensas factas pro defendenda, & conseruanda Vrbe, erexit, & auxit Collegium Secretariorum Apostolico- 1 rum ad numerum triginta successiuè reducendum ad viginti quatuor, receptis florenis aureis 62400. à decem, & octo illorum, vt in Constitutione 12. §. *primo, & secundo Bullar. nouo tomo primo.*

Cui Collegio, & Secretarijs vltra emolumenta assignata concessit plura 2 priuilegia, de quibus à §. 3. vsque ad 23., inter quæ adest illud officia resignandi etiam in infirmitate, ibi: *Pari modo volentes, vt omnes 30., & quilibet ipsorum Secretarij, &c. liberè possint de dictis eorum officijs disponere, nec possit, aut debeat eorumdem officiorum resignationis receptio, etiam si resignantes ipsi in infirmitate, & verisimiliter infrà 20. dierum spatium decessuri forent, & decederent, per Romanum Pontificem quauis ratione denegari, vel differri* §. 11.

Postmodum considerans casum diminutionis emolumentorum assignatorum, 3 & respectiuè suppressionis officiorum, disposuit per hæc verba: *Si erit facta simplex emolumentorum diminutio ad soluendum, & satisfaciendum ipsis de omni summa, quam propterea ipsos ex huiusmodi causis, vel alias quouis modo amisisse, seù imposterum amissuros esse; medio ipsorum iuramento constabit; Si verò erit facta officij reuocatio, aut alteratio, vt præmittitur, ad restituendum eis supradictam integram summam 62400. ducatorum auri de Camera per ipsos, vt præmissum est, solutorum, & numeratorum, in quibus nullo modo, &c. computari possint emolumenta ipsius officij, quæ fortè interim ipsos percepisse appareret,* & latiùs *in dicto* §. 23.

Alexander Sextus Anno 1500. simpliciter confirmauit priuilegia eiusdem 4 Collegij Secretariorum, mediante Bulla impressa in libro Statutorum dicti Collegij pagina 30. Prout etiam fecit Iulius Secundus anno 1508., vt in Constitutione ibidem impressa pagina 377., Leo verò Decimus de anno 1517. vltra similem confirmationem noua etiam priuilegia eidem concessit, sicuti legitur in Bulla in eodem libro Statutorum impressa pagina 49., Clemens Septimus mediante Motu proprio præfata priuilegia confirmauit, de quo ibidem folio 57. Sicuti etiam fecit Paulus Tertius anno 1534., vt in Bulla ibidem impressa pagina 65., & Iulius Tertius anno 1553. talia priuilegia confirmauit, etiamsi in vsu non essent, illaque summoperè ampliauit, vt latè constat ex eius Bulla ibidem impressa pagina 87.

Et tandem Beatus Pius de anno 1571. in Motu proprio tunc edito, qui supra est impressus, narrata erectione, & ampliatione dicti Collegij facta per Innocentium Octauum, & confirmatione priuilegiorum supradictorum Sum- 5 morum Pontificum subdit, quod vacante anno præcedenti altero ex sex officijs per Innocentium suppressis, cum clausula nunc prout ex tunc *credentes* (sunt verba præcisa) *illius venditionem,*

ac

ac dispositionem ad nos legitimè spectare, & pertinere dilecto filio, &c. Cardinali de Medices, &c. soluta nobis in Sedis Apostolicæ subuentionem, &c. pro summa quinque millium, & quingentorum scutorum auri in auro, contulimus, concessimus, &
6 *assignauimus*; Sed agnita postmodum veritate illud suppressum, & extinctum declarauit, & respectiuè illius concessionem, & venditionem irritauit, & annullauit, vt in dicto Motu proprio *lit. A.*

Insuper autem narrauit, quòd Secre-
7 tarij præfati cognoscentes eis perquam incommodum fore eo tempore, quo grauissimis vrgebatur necessitatibus, & vndique pecunias ad bellum contra Turcas ineundum, & Classem Triremium instruendam quærere, & aggregare sollicitè curabat, dicta quinque millia, & quingenta scuta à præfato Ferdinando Cardinali recepta restituere; *Volentesque* (sunt verba præcisa) *rem gratam facere, nostrisque, & Apostolicæ Sedis præfatæ necessitatibus subuenire, dictam summam 5500. scutorum auri in auro eidem Ferdinando Cardinali nostro nomine, & pro nobis restituturos se obtulerunt litt. B.*

Et è contra Beatus Pontifex agnoscens promptam eorumdem Secretario-
8 rum, ac præfati Collegij in eius necessitatibus subleuandis voluntatem, eamque gratam, vt par est, habens, meritoque in Domino commendans, ac eorumdem Secretariorum, & eorum Collegij indemnitati consulere volens, eisdem Secretarijs, & eorum Collegio pretium officij alterius Secretariatus ex 24. primo loco per decessum, aut quamlibet aliam amissionem &c. illud obtinentis, præterquam per eiusdem officij resignationem vacaturi, in solutum pro dictis scutis 5500. assignauit, data facultate, vt pro pretio tunc temporis reperibili, & congruo, etiamsi dictam summam 5500. scutorum pretium ex dicta venditione percipiendum in parua, vel etiam magna summa excederet, vendere, vel alienare &c. liberè, & licitè possent, & valerent *litt. C.*

Subsequenter idem Pontifex decreuit eosdem Secretarios super dicti Officij
9 venditione, & pretio molestari, & perturbari non posse *littera D.*, & pro maiori illorum cautela subdidit. *Promittentes, & expressè declarantes in fide Romani Pontificis, &c. numquam concessioni, & assignationi per Secretarios, & Collegium præfatum faciendæ nos oppposituros, aut illi contrauenturos, fatemur enim, & ita testamur summam 5500. scutorum auri recepisse mutuo, & gratiosè à dictis Secretarijs, quas modo præfato restituere promittimus litt. E.*

Et si dictum Collegium super præ-
10 missis, aut eorum aliquo turbaretur &c. tunc, & eo casu voluit Cameram præfatam ad soluendum cùm effectu dictam summam 5500. scutorum vna cum damnis, & interesse passis teneri &c., & ad id eamdem Cameram, & omnia illius bona efficaciter obligata, & hypothecata esse, decreuitque ità inter eum, & dictum Collegium conuentum esse, ac easdem litteras habere vim initi, & stipulati contractus inter eum, & Sedem præfatam ex vna, ac dictum Collegium partibus ex altera *litt. F.*, & vlterius voluit, quod nullo tempore, & sub quouis prætextu impugnari, inualidari, vel in ius, aut in controuersiam vocari, aut ad viam iuris reduci possent, *nisi priùs restitutis eisdem Secretarijs, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu præfatis pecunijs litt. G.*

Præthereà iisdem Secretarijs, vt commodius pecunias dicto Ferdioando Car-
11 dinali pro ipso Pontifice, & eius nomine restituendas, seù erogandas reperire valerent, summam præfatam 5500. scutorum auri in auro ad censum, seù aliam, licitam tamen rationem, accipiendi, fructusque, ac prouentus totius massæ Collegij Secretariorum pro redditibus annuis, seù interesse dictorum 5500. scutorum obligandi, ac censum super totius Collegij massa, seù grossa nuncupata constituendi, ad rationem pretij reperibilis licentiam, & facultatem concessit *litt. H.*

Hucusque in Motu proprio actum fuit de reintegratione Collegij respectu officij à B. Pio per errorem venditi.

Successiuè verò per orationem distinctam, & separatam, cum periodo om-
12 ninò noua, & nouæ orationis inceptiua in-

in §. *Ad hæc*, tractatur de confirmatione dictæ Constitutionis Innocentij Octaui super erectione, & ampliatione Collegij, & aliorum priuilegiorum eidem Collegio per Pontifices successores concessorum, prout demonstrant sequentia verba, ibi: *Ad hæc Secretarios, & Collegium amplioris fauoris gratia prosequi volentes, vtque ea, quæ per eumdem Innocentium Octauum, ac Alexandrum Sextum, Leonem Decimum, Clementem Septimum, ac alios forsan Romanos Pontifices eisdem Secretarijs, & Collegio concessa fuerunt eò firmius subsistant, quò sæpius fuerint Apostolica auctoritate munita, idcircò singulas eorumdem prædecessorum litteras, omniaque, & singula priuilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, immunitates, exemptiones, antelationes, honores, quatenus Tridentini Concilij decretis non aduersentur, etiamsi illa in vsu non sint, ac forsan per nos, aut Romanos Pontifices prædecessores nostros reuocata fuerint, necnon salaria, emolumenta, & alia quæcumque eisdem Secretarijs per dictos prædecessores concessa, & assignata pari Motu, eisdem auctoritate, potestate, & tenore perpetuo confirmamus litt. I.*

Et ad demonstrandum, quod hæc erat mera confirmatio, & innouatio priui- 13 legiorum, addidit sequentia verba in similibus apponi solita. *Nec non illis omnibus, quæ hìc pro expressis, & insertis habeantur, perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis robur adijcimus, ac defectus, etiamsi qui fuerint, aut interuenerint in eisdem, siue ex Iure, siuè ex facto processerint, in eisdem pariter supplentes, & pro cauthela potiori eadem Priuilegia, facultates, indulta, gratias, libertates, Immunitates, exemptiones, antelationes, honores, salaria, & emolumenta ijsdem modo, & forma, quibus per dictos prædecessores concessa fuerunt ijsdem Secretarijs, & Collegio eorum de nouo concedimus, & assignamus litt. K.*

Occasione autem istius Confirmationis, contentæ in secunda parte Motus proprij, superaddita leguntur sequentia verba, quæ causam dederunt liti; *Volentes, & statuentes illa nullo vnquam tempore per nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes reuocari, reduci, alterari, aut moderari, seù Collegium* 14 *ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit litt. L.*

Tandem in parte executiua præfati Motus proprij legitur facultas expediendi litteras Apostolicas etiam per Breue simul, vel separatè; Cuius vigo- 15 re Secretarij duo expedierunt Breuia separata, vnum super prima parte ad sumendas pecunias in dicta summa scutorum 5500. ad censum; & alterum super dicta secunda parte concernente confirmationem priuilegiorum, atque huic secundo Breui dederunt titulum, seù rubricam Confirmatio priuilegiorum, quæ pariter superiùs registrantur.

Quid autem seruatum fuerit ab erectione, siuè creatione Collegij, vt diximus secuta anno 1487. vsque ad annum 1528., ignoratur ob deperditionem librorum, vt notatur in serie Secretario- 16 rum Apostolicorum impressa in libro Statut. Collegij pagina 147., vbi tamen leguntur nonnullæ resignationes desumptæ ex supplicationibus, absque data temporis, sicuti etiam concessio Officij Secretariatus facta ab Alexandro Sexto fauore Hospitalis Sanctissimi Saluatoris.

Ab anno verò 1528. ad 1553., quo tempore Iulius Tertius confirmauit Priuilegia Collegij, illaque, vt supradictum fuit, summoperè ampliauit, resignata fuerunt officia num. 58. Quo tempore Hospitali Sancti Spiritus, nempè anno 1539., vnitum fuit alterum.

Et ab anno 1553. vsque ad annum 1571., quo superuenit Motus proprius 18 Beati Pij resignata fuerunt officia num. 36, & Bartholomæus Camerarius anno 1558. à Dataria officium obtinuit cum clausula, quod per eius mortem subintraret Ioannes Baptista eius filius, & anno 1561. aliud officium applicatum fuit Capitulo Sancti Eustachij.

Rursus de anno 1564. per obitum fuit prouisus Anibal Minalis cum de- 19 creto, quod post eius mortem succederet Ascanius, & deficiente Ascanio, Donatus Matthæus Minalis, Bartholomæo deinde Concino anno 1565. à Dataria

fuit

fuit datum in pignus perpetuum aliud officium pro se, & hæredibus, & successoribus etiam singularibus, donec ei restitueretur summa scutorum 7700., & facta expignoratione anno 1533. officium fuit liberè concessum Iulio Francischino.

Successiuè ab anno 1571. tempore 20 Motus proprij B. Pij vsque ad annum 1587., quo progreditur series Secretariorum in dicto libro Statutorum Collegij, leguntur quindecim resignationes.

Cum autem Sanctissimus, ob causas etiam bonum publicum secumferentes, suppresserit antedictum Collegium Secretariorum Apostolicorum in Motu proprio desuper edito, æquitatem magis 21 sectando, quàm rigorem, mandauit promptè restitui pretium solutum Datariæ per Dominos Secretarios tunc officia possidentes, vna cum expensis factis occasione illorum acquisitionis, vel per eorum Auctores, proùt cum effectu soluta fuerunt scuta 228557., & respecti- 22 uè ob eius incomparabilem humanitatem commisit Illustrissimo Domino Thesaurario de Voto Rotæ omnibus Dominis suffragium dantibus decisionem Articuli; An, & quid vltra quantitatem iam solutam restituendum, seù persoluendum esset.

Hinc in disputatione præinserti dubij habita 16. Iunij 1679 coram Reuerendissimo 23 Albergato Rotæ Decano, responsum fuit esse restituendum pretium illud, quod quilibet ex Secretarijs erogauit in emptionem sui officij, siuè à Dataria, siue à resignantibus, propter recensita verba Motus proprij Beati Pij *litt. L.* quæ Dominis visa fuerunt adeò clara, vt fauore Dominorum Secretariorum intret dispositio *Tex. in leg. ille, aut ille §. cum in verbis ff. de leg. 3.*, & latius in eadem decisione exaduerso danda.

In noua autem repropositione credimus omninò recedendum esse à decisis, 24 quia Reuerenda Camera non tenetur vllo modo restituere vltra pretium receptum à Dataria, proùt cum effectu illud iam restituit. Quod quidem assumptum plenè iustificatur pluribus modis in quatuor distinctis articulis, super quibus dantur scripturæ, cum quilibet eorum per se sufficiat ad victoriam.

In primo igitur firmabimus, intentioni Reuerendæ Cameræ adsistere lega- 25 lem, grammaticalem, & naturalem sensum verborum dicti Motus proprij Beati Pij, comprobatum etiam ex solito eiusdem Pontificis, desumpto ab alijs partibus eiusdem Motus proprij, cum responsione ad adducta in decisione, quæ reuidetur: Adeòut cum exaduerso non ostendatur clara voluntas Papæ in oppositum, scilicèt pro restitutione totius pretij, etiam non recepti, non sit vlteriùs hæsitandum circa restitutionem solius accepti.

In secundo, quamuis non esset onus Reu. Cameræ, ostendimus, non minùs, 26 quàm verba, esse claram, & apertam mentem Beati Pij pro restitutione solius accepti, tàm ex toto contextu Motus proprij, quàm ex ipsius Pontificis solito, dum in præcedenti reductione, & respectiuè extinctione Montis Iulij vacabilis ab eodem facta anno 1569. restitui mandauerat id solùm, quod à primæua erectione fuerat receptum ibi: *Quodque si qui eorumdem Montistarum nollent sic reductis huiusmodi fructibus in ipso Monte remanere, scuta centum pro quolibet loco dicti Montis eis restituerentur.*

In tertio deducemus, quod si adhuc, ad sensum decisionis, Camera teneretur restituere, quod non habuit, quod nullo modo admittendum videtur, id totum, quod esset vltra acceptum, censeretur contra iuris regulas à Beato Pio donatum sine causa, in graue Cameræ 27 præiudicium: Istaque donatio nulla prorsus fuisset ex pluribus: Et in omnem casum reuocata remansisset per regulam Cancellariæ, & per notas Constitutiones Apostolicas: Ac rursus ineuitabili reuocationi subiaceret ex maxima, & enormissima læsione, quæ superuenisset.

In quarto tandem, omninò ex abundanti, quatenus, etiam præsumi posset 28 donatio vltra pretium acceptum, hæc in omnem casum censenda esset restricta ad illos tantùm Secretarios, qui viuentes tempore Motus proprij supervextare potuis-

potuissent de tempore suppressionis, ex quo nimirùm erga illos tantùm propter mutuum scut. 5500. auri Beato Pontifici gratiosè factum, potuisset considerari aliqua colorata donandi causa, non autem erga successores penitùs ignotos, ergà quos nulla prorsùs concurrere poterat causa gratificationis: Idque probatur, tàm ex verisimili mente, & ex contradistincto modo loquendi ipsius B. Pontificis, quàm ex verbis Motus proprij, & ex alijs argumentis.

Sanctes de Pilastris Rev. C. Apost. Commissarius Generalis.

Restrictus Iuris super primo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Perpenduntur in sua propria significatione verba, totusque contextus Motus proprij Beati Pij Quinti, & probatur, quod ex verborum proprietate Camera non tenetur restituere Secretarijs, nisi pretium acceptum.

SVMMARIVM.

1 *Verbum* restituere *propriè non verificatur, nisi in eo, quod acceptum fuit, & num.16.*
2 *Argumentum desumptum ex vsu loquendi est fortissimum.*
3 *Præsertim in eadem Constitutione.*
4 *Actus non tribuitur Procuratori, sed principali.*
5 *Constitutio confirmatoria declaratur à præcedenti confirmata.*
6 *Verbum* reddere *magis latè patet, quàm verbum* restituere.
7 *Impropriè significat dare, & soluere.*
8 *In rigorosa significatione importat retrodare acceptum.*
9 *Decis. Arguell.77 declaratur.*
10 *Solutio facta dicitur per mutuatarium non per mutuantem, licèt fiat ex istius pecunijs.*
Iura diuersa.
11 *Restitutio non conuenit nisi ei, qui recepit.*
12 *Vna pars constitutionis aliam declarat.*
13 *Verba* absque diminutione *important restitutionem totius.*
14 *Satis verificantur, si restituatur totum acceptum à Papa, & num.15.*
17 *Ex notitia, quod pretium Officiorum augeri posset in resignationibus non benè arguitur ad obligationem restituendi vltra acceptum.*
18 *Cum in verbis nulla est ambiguitas, non debet admitti voluntatis quæstio.*

R. P. INcipiendo à *primo Articulo*, quod ex proprietate verborum Camera non teneatur restituere vltra acceptum, negari non potest naturam 1 verbi *restituere*, quod habetur in secunda parte Motus proprij *litt. L.* respiciente casum suppressionis, restringere obligationem ad solam restitutionem eius, quod acceptum à Dataria fuerat, cum vltra id, quod habitum est nunquam propriè restitutio verificetur, sed potiùs solutio, vel assignatio, quemadmodum suadet non solùm naturalis, & grammaticalis, sed legalis intellectus, vt est Textus expressus *in l. prima §. Eleganter, ff. deposit.* & optimè explicat *glos. in l. qui vxori verb. reddi, ff. de aur. & argent. legat. & in l. mancipia verb. auocandum C. de seru. fugitiu.* & probant *Alciat. in l. restituere 75. num.2. vers. hoc verbum significat, ff. de verb. signif. Cephal. consil.78. num.4. lib.1. Decian. conf.12. nu-*

mer.8. lib.2. Bardellon. cons.181. num.52. vers. quod verbum Altograd. cons.84. numer.106. lib. 1. Thomat. decis. 70. numer.501. lib.1. Rota coram Gregor. decis. 271. num.5., & decis.314. nu.2., & 327. num.5. par.14. recent. & decis.59. num.1. par.16. & admittit decisio, quæ reuidetur *§. Nec Verbum.*

Comprobatur hic intellectus ex loquendi vsu ipsius Beati Pij in eodem Motu proprio, dum pluries legitur hoc verbum *restituere*, & semper apparet adhibitum in suo proprio, & rigoroso significatu, antequam deuentum fuerit ad assertam promissionem, de qua est

2 quæstio. Fortissimum enim est argumentum desumptum ab vsu loquendi, *Rot. decis.475. num.8. post Cenc. de Cens.*

3 Præsertim in eadem Constitutione *Ciarlin. controuer. lib.2. cap.31. num.9. Bonden. collect. legal.17. num.42.* & admittit contraria decisio *§. Quod autem huiusmodi verbum*, vbi simili argumento vtitur.

Ex narratiua etenim *vers. Insuper autem litt. B.* manifestissimè constat, verbum *restituere* sumptum fuisse in suo proprio significatu, verificabili solùm in restitutione accepti, eum dictum fuerit *recepta restituere*, quando agebatur de facto Summi Pontificis, qui à Cardinali Mediceo receperat pecunias. Quia verò Secretarij nihil ab eo receperant, & proindè ipsis non conueniebat propriè restitutionis terminus, fuit studiosè, & cum mysterio additum, quod ij se obtulerant restitutionem facere pro ipso Papa, ac eius nomine, vt demonstrant præfata verba *nostro nomine, & pro nobis restituturos se obtulerunt*; quæ indicant ipsum met Pontificem mediante persona Secretariorum restituisse, ipsosque ges-

4 sisse munus meri Procuratoris, cui non tribuitur actus, sed principali, *Bertrand. cons.182. num.2. lib.2. Magon. decis. Florent.43. num.14. Rot. coram Seraph. decis.1378. num.primo, & coram Buratto decis.206. num.13.* & clariùs in proximis terminis fuit dictum in *dec.361. num.79. par.11. recent.*

Deindè in parte dispositiua fatetur Pontifex se mutuò, & gratiosè recepisse à Collegio dicta scuta quinque millia quingenta, illaque restituere promittit, vt *litt.F.* ibique pariter restitutio clarè refertur ad acceptum: Cumque in casum inobseruantiæ, vel contrauentionis ex parte Cameræ voluerit vlteriùs Pontifex illam obligare ad refectionem damnorum, & interesse, vsus non fuit ampliùs verbo *restituere*, sed *soluere*, cum iam vltra acceptum in eo casu esset erogandum, vt *eadem litt. F.* qui sanè contradistinctus loquendi modus clariùs ostendit, quàm studiosè proprius verborum significatus seruatus fuerit.

Quarta vice adhibitum fuit verbum *restituere* paulò post in promissione irreuocabilitatis *litt.G*, vbi Pontifex obligauit successores ad inuiolabilem contractus obseruantiam, disponendo illum impugnari non posse, *nisi priùs restitutis ijsdem Secretarijs, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu præfatis pecunijs*, quæ verba sunt eadem præcisè ac illa, cum quibus est concepta promissio, de cuius intelligentia disceptatur, & tamen in hac periodo promissionem restringi ad pecunias acceptas controuerti non potest.

Ac quinta viee idem verbum appositum legitur *litt.H.* in facultate concessa Collegio sumendi pecunias ad Censum, seù ad aliud interesse licitum, & ibi pariter verbum *restituere* fuit appositum ad denotandam veram, & propriam restitutionem, quam ex pecunijs, vigore dictæ licentiæ accipiendis ad interesse, facere debebat Collegium pro Papa, & eius nomine, vt fuit supra ponderatum *§. Ex narratiua etenim.*

Confirmatur vlteriùs Beatum Pium in dicta parte Motus proprij, in qua restitutionem promisit in casu suppressionis accepisse verbum *restitutis* in suo proprio significatu, ex eo quia protestatus fuit se nihil aliud agere velle, quàm confirmare Constitutionem Innocentij Octaui, & subsequentes confirmatorias priuilegiorum Collegij, vt legitur ibidem *litt.I. & K.* adeòque cum in Innocentiana, dum promittitur restitutio pariter in casu suppressionis, verbum *restituere* fuerit propriè adhibitum pro retrodatione accepti, vt apparet ex verbis

bis relatis in facti specie *Postmodum*, dicendum quoque est cum eadem proprietate illud acceptum fuisse à Beato Pio confirmante, ex regula, quod vna
5 Constitutio, præsertim quando simpliciter confirmat, & innouat, declaratur ab alia præcedenti, *Bich. decis.* 198. *numer.*10.

Nec contrarium probant auctoritates in decisione allegatæ §. *nec verbum illud*, scilicet *Text. in l. verbum reddendi, ff. de verb. signific. & in l. cum quidam, ff. de leg. secundo, & in l. hæres meus, ff. de legat. tertio, & decis.*77. *à num.*12. *ad* 15.
6 *coram Arguell.* Vltrà quod enim præfata iura simpliciter loquuntur de verbo *reddere*, cuius significatio magis latè patet, vt respondet *Alciat. in d. l. restituere* 75. *num.*1. ibique etiam *Rebuff. vers.* 6. *generalius*: Id etiam contingit per in-
7 terpretationem impropriatiuam, vt obseruat *Glos. super dicto Text. in l. verbum reddendi verb. significationem*, & admittit Rota in secunda decisione edita in eadem causa, super qua emanauit alle-
8 gata *decis.*77. *coram Arguell.* quę est la 90. penes eumdem *nu.*26: vbi habetur, quod *verbum reddere, si rigorosam significationem sequaris, est retrodare, & quod acceperis restituere*.

Præterea casus dictæ Decisionis Ar-
9 guelles erat valdè diuersus, dum ibi non erat quæstio de obligatione reddendi vltrà acceptum, siue de obligatione præcisa reddendi scuta 1500. pro lucro dotali debita ex hæreditate vxoris Marcello Marito, etiam ex dispositione Testamentaria, vt ex verbis relatis in *dicta decis.*77. *in princ.*, sed solùm an reddi debuisset in fundo, vel in pecunia, & inter alia argumenta, quod solutio fieri posset in pecunia, consideratum fuit in prima decisione verbum *reddere*, quod accipitur pro *soluere*. & nihilominus *in decisione* 90. *num.*16. supra ponderata, fuit dictum, quod etiam istud verbum *reddere*, si rigorosam significationem sequamur, idem importat, ac retrodare, & quod acceptum est restituere; Vndè non solùm non obstat huiusmodi decisio, sed mirificè retorquetur, & Reuerendæ Cameræ assistit.

Neque obstat argumentum Decisio-

Iura diuersa.

nis, quod B. Pius in narratiua Motus proprij referens oblationem Secretariorum restituendi Cardinali Medicero scuta 5500., quæ ipsi non habuerant, acceperit, hoc verbum in lato, ac improprio significatu; Quoniam hoc argumentum non solùm non vrget, sed manifestissimè retorquetur, vt inter alia pro fundanda intentione Reuerendæ Cameræ superiùs fuit ponderatum in §. *Ex narratiua etenim vers. quia verò Secretarij*: & addimus, quod cum Beatus Pontifex in dispositiua fassus fuerit se à Secretarijs recepisse mutuo summam scutorum 5500., quam ipsi pro eo, eius nomine restituere promiserant Cardinali Medicceo, idem est, ac si restitutio facta fuisset Cardina-
10 li per eumdem Papam, vt in præcisis terminis, quod solutio facta dicatur per mutuatarium non per mutuantem, licèt fiat ex ipsius pecunijs dixit *Rot. cit. decis.*361. *num.*79. *part.*11. *recent.*

Minus vrget alterum Decisionis argumentum pro impropriatione verbi *restitutis*, quod scilicèt verba directa fuerint ad officiales, quibus cum fit facienda restitutio, ad illam metiendam attendendum sit, quod ab ipsis fuit erogatum, non quod à Camera receptum.

Contrarium siquidem potiùs apparet ex ipsis verbis, quæ primariò continent prohibitionem reuocandi, vel alterandi priuilegia confirmata, aut Collegium supprimendi, eaque procul dubio directa fuit ad ipsum Pontificem, ac etiam ad successores. Postmodum autem per modum conditionis addita leguntur sequentia verba, *nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu*: cum qua, sicuti restringitur, & corrigitur præcedens prohibitio, ità secundùm rectæ orationis regulas ad eumdem Pontificem, & ad successores eadem conditio directa dici debet, & sub illa concessa facultas Col-
11 legium supprimendi, & regulare est, quod restitutio non conuenit nisi illi, qui recepit, vt dixit *Rota coram Arguell. supracitat. decis.*90. *num.*26.

Idemque comprobatur euidentissimè, ex quo superiùs Pontifex considerato casu, quo Collegium turbaretur in eo, quod per contractum illi promiserat, expressè conuenit, quod promis-

ſiones impugnari non poſſunt, *niſi prius reſtitutis eiſdem Secretarijs, & Collegio per Cameram præfatam realiter, & cum effectu pecunijs acceptis*, vt litt.G. vndè ſicuti in dicta parte fuit expreſsè conuentum de reſtitutione facienda à Camera, ità eodem modo intelligenda ſunt ipſamet verba, *niſi reſtitutis priùs*, adiecta in parte ſubſequenti, id ſuadente re-
12 gula, quod vna pars Conſtitutionis aliam declarat, vt tradunt *Cephal. conſ. 178. num. 16. Gabr. conſ. 13. num. 9. lib. 2. Surd. conſ. 431. num. 47. & ſeq.*

Nihil proindè refert, quod reſtitutio facienda ſit ſingulis Secretarijs viuentibus de tempore ſuppreſſionis integrè, & abſque vlla diminutione, quæ verba
13 importare totalem reſtitutionem pretij erogati prætendit Deciſio: Maximè cum adhibita fuerint verba, *pecunijs, pro quibus eos officia emiſſe, aut habuiſſe conſtiterit*.

Semper enim verificatur reſtitutio-
14 nem fieri debere ſolius pretij accepti à Papa, cui facultas ſupprimendi, cum hac tamen conditione, reſeruata fuit, adeòque fieri debebit interpretatio ſuppletiua, idest *pecunijs, pro quibus eos, vel eorum Auctores à Papa emiſſe, vel habuiſſe officia conſtiterit*, quæ interpretatio eſt omninò conformis proprietati verborum, dum etiam in acquiſitione à Papa, & à Dataria optimè verificantur præfati termini emptionis, & habitionis, ex quo non ſemper officia vendebantur recepto pretio, ſed dabantur in ſolutum, & quandoque data fuerunt in pignus, perſæpè etiam obtinebantur per nominationem, & per reſignationes ad fauorem fratrum, ac Nepotum, & ipſemet B. Pius alterum ex iiſdem officijs contulerat, conceſſerat, & aſſignauerat Cardinali Mediceo, vt per hæc verba narratur in motu proprio *litt.A.* & aliud pariter aſſignauerat Secretarijs, *litt.C.*

Et eatenùs Secretarijs viuentibus de tempore ſuppreſſionis, etiamſi non habuerint officium immediatè à Dataria, ſed per reſignationem, facienda eſt reſtitutio, quatenùs repræſentat eorum Auctores, qui acquiſiuerant à Dataria, ſicuti diſpoſitum fuerat ab Innocentio Octauo, qui paritèr in caſu ſuppreſſionis iuſſit reſtitui Secretarijs ſummam ſcutorum 62400. ab ipſis ſolutam, & tamen poterat cogitare tàm de antiquis, qui pecunias perſoluerant, quàm de ſucceſſoribus illos repræſentantibus, de quibus antea mentionem fecerat §. 15. ibi, *& eorum ſucceſſores Secretariatus officium prædictum pro tempore obtinentes*, & quos veriſimilitèr credere potuit reperiri poſſe de tempore ſuppreſſionis, ob ampliſſimam reſignandi facultatem Collegio à ſe conceſſam. Quam etiam reſtitutionem ſucceſſoribus faciendam ſuadet æquitatis ratio, ne Camera locupletetur cum aliena iactura, retinendo pretium ab illorum Auctoribus Datariæ ſolutum.

Verba verò *integrè, & abſque dimi-*
15 *nutione* ſuum plenum effectum optimè operantur in reſtitutione integri pretij Datariæ ſoluti, vel ab immediato emptore, vel ab Auctore mediato: Quod etiam diſpoſitum fuerat ab Innocentio Octauo, dum in caſum ſuppreſſionis promiſit reſtitutionem integræ ſummæ à Secretarijs receptæ, & nihilominùs eam reſtrinxit ad ducatos 62400., quæ per ipſos fuerant ſoluta, vt fuit dictum in ſpecie facti §. *Poſtmodum*, & ex hac Conſtitutione reciperet declarationem Motus proprius B. Pij, quatenùs eſſet dubius, vt fuit ſuperiùs firmatum in §. *Confirmatur vlteriùs*.

Et quatenùs Deciſio, quæ reuidetur, conſiderat, quod B. Pius benè ſciebat officia eſſe venalia, & reſignabilia, & ſic pretium mutationi, & augumento expoſitum.

Reſpondetur non ex hoc extendi vllo modo poſſe promiſſionem, & obligationem reſtituendi vltra pretium à Dataria receptum, etiamſi reſignantibus aliquid
16 plus fuerit ſolutum: Vltrà, quod enim eſſet contrà proprietatem reſtitutionis, quæ ſupponit acceptum, ex ſupra latè deductis: Difficultas facillimè euitatur inſpecta Conſtitutione Innocentij Octaui, in qua fuit data ampliſſima facultas officia reſignãdi, etiam in mortis articulo, vt fuit deductum in ſpecie facti, in principio. Et nihilominùs quamuis Pontifex eodem modo cogitare potuerit de augumento pretij, noluit in caſu ſuppreſſionis reſti-
tui

tui aliud vltrà summam 62400. ducatorum, quæ fuerant soluta.

Quinimmò tempore intermedio inter Innocentium Octauum, & B.Pium longa successit resignationum series, vt in facti specie *medio autem tempore*, cum mutatione, & alteratione pretij valdè notabili, etiam per illius duplicationem, & tamen resignatarij sciebant, quod in casu suppressionis Pontifex non promiserat restituere, nisi summam in ampliatione Collegij acceptam, & adhuc subibant periculum amissionis maioris pretij, quod erogabant, vndè manifestè colligitur, quod ex possibilitate resignationum, & illarum scientia, ac cogitatione non arguitur B. Pium obligare voluisse Cameram ad restituendum vltrà acceptum.

17

Ostenso ex prædictis adeò clarè, & solidè, quod verborum proprietas, iuxtà sensum, nedùm naturalem, & grammaticalem, sed legalem, & solitum ipsius B. Pontificis assistit Reu. Cam., sequitur non solùm non applicari contra eum Textum *in l. ille*, *aut ille* §. *cum in verbis ff. de leg. 3.* allegatum in decisione contraria, sed manifestè fauere, ac retorqueri, adeout superflua esset indagatio mentis, & voluntatis, dicente ibi Paulo I. C. *cùm in verbis nulla est ambiguitas*, *non debet admitti voluntatis quæstio*.

18

Et in omnem casum esset onus DD. Aduersariorum ostendere adeò claram voluntatem Papæ in contrarium, de qua nullo modo posset hæsitari, dum Cameræ assistit regula certa, etiam in Decisione implicitè præsupposita, & in præterita positione comprobata, quod de iure restituendum non est à Principe, nisi acceptum.

Sanctes de Pilastris R. C. A. Commiss. Generalis.
Prosper Archiepiscopus Mireñ. Fisci, & Cam. Apost. Aduocatus.
Io Baptista Bottinius Coadiutor,

Nicolaus Seuerolus Sac. Consist. Aduocatus.
Lamphrancus Zacchias)
Carolus de Comitibus.) *Aduocati.*
Petrus Pacionus)

Restrictus super secundo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Ex pluribus argumentis desumptis ex mente, & intentione Beati Pij Quinti comprobatur, quod ipse nunquam cogitauit obligare Cameram, nisi ad restituendum pretium acceptum.

SVMMARIVM.

1 *Voluntas disponentis ex integro dispositionis contextu colligenda venit.*
2 *Priuilegium confirmans continere non dicitur vltra id, quod continetur in priuilegio confirmato.*
3 *Non est præsumendum B. Pium, qui minus beneficium à Secretarijs fuit assequutus, voluisse obligare Cameram ad exorbitantem restitutionem, vltra illam demandatã ab Innocentio Octauo, qui longè maius beneficium ab eisdem reportauit*, & num. 4.
5 *Motus proprius B. Pij fuit simpliciter confirmatiuus priuilegiorum Collegij, ex declaratione ipsorum Secretariorum.*
6 *Dispositum in vna parte declarat disponentis intentionem in alia.*
7 *Ille, qui dixit, quod voluit, præsumitur noluisse quod tacuit.*
8 *Damna, & interesse præstanda ex Motu proprio B. Pij, in quibus casibus essent reficienda.*

Officia

9 *Officia data censentur reuocabiliter, & sub periculo redemptionis.*
10 *Princeps in suppressione facta per viam legis generalis non obligatur ad accepti pretij restitutionem.*
11 *Discretiuus loquendi modus ostendit diuersam disponentis intentionem.*
12 *Verba semper præsumuntur prolata in suo proprio significatu.*
13 *B. Pius, qui præiudicia Cameræ sollicitè coercuit, non est præsumendus voluisse illam obligare ad restituendum quod non tenebatur restituere.*
14 *Declaratio dubiæ dispositionis optimè desumitur ex facto, & obseruantia ipsius disponentis.*
15 *Constitutio dubia explicanda est secundum iuris dispositionem.*
16 *Præcipuè si contineat pacta.*
17 *Etiam cum verborum impropriatione.*
18 *Proemium ostendit voluntatem disponentis, & verba dubia declarat.*
19 *Pars accessoria restringitur, & regulatur iuxta terminos dispositionis principalis.*
20 *In dubio est sumenda interpretatio æquitati conformis.*
21 *Inæqualitas in quocumque contractu vitanda.*
22 *In concursu semper debet præualere æquitas, quæ agit de publico damno vitando.*
23 *Bonum commune est inter causas pias præcipua.*
24 *Constitutio correctoria quantum fieri potest, est restringenda.*
25 *Constitutio antecessoris declarat intentionem successoris, & è contra* num. 35.
26 *Maximè si illa successoris sit relatiua ad Constitutionem antecessoris.*
27 *Confirmans non debet esse difforme à confirmato.*
28 *In dispositione obligatoria debet sumi significatus promissori magis fauorabilis.*
29 *Ex stylo in concessionibus, vel seruato, vel prætermisso benè arguitur concedentis voluntas*, & num. 44.
30 *Pro mera donatione excludenda quælibet interpretatio, etiam verborum impropriatiua, sumi debet.*
31 *Potiùs est præsumendus error.*
32 *Beatus Pius Quintus nullam donandi causam habuit.*
33 *Non est probabile, quod pro pecunijs mutuò, & gratiosè à Secretarijs receptis voluerit deuenire ad promissionem, quæ poterat vsuras redolere.*
34 *Sixtus Quintus cum reuocauit alienationes officiorum vacabilium factas à prædecessoribus, declarauit non esse verisimile, ipsas factas fuisse in remunerationem exiguæ pecuniarum summæ per Officiales Sedi Apostolicæ mutuatæ.*
35 *Constitutio successoris declarat mentem, & intentionem prædecessoris.*
36 *Interpretatio dubiæ voluntatis Papæ solùm spectat ad successores.*
37 *B. Pius non est præsumendus indebitam obligationem induxisse in maximum Cameræ præiudicium.*
38 *Ex præiudicialitate excluditur voluntas, & consensus.*
39 *Motus proprius B. Pij satis dicitur operatiuus in confirmatione, & innouatione priuilegiorum, quatenus vel essent reuocata, vel inobseruata.*
40 *Natura confirmationis, & innouationis est robur addere confirmato, vel reintegrare priuilegium, quod esset reuocatum.*
41 *Verba* ijsdem modo, & forma *restrictionem important.*
42 *Quoties in dispositione confirmante, & innouante aliquid amplius continetur, quàm in confirmata, & innouata, id præsumitur gestum per errorem.*
43 *Interpretatio inductiua correctionis est effugienda.*
44 *Ex omissione eorum, quæ sunt de stylo clarè dignoscitur, quid actum fuerit.*
45 *Fructus longè excedentes, & exuberantes imputantur in sortem.*
46 *Notabile factum Sanctorum Chrisanthij, & Musonij in subscribendis actis Concilij Niceni.*

R. P. LICET ex deductis in primo Articulo proprietas sermonis Cameræ assistat, nec contrariam fuisse B. Pij mentem exaduerso probetur, vt opus esset, adhuc ex abundanti ostendimus, non minùs, quàm verba, esse claram, & perspicuam mentem, voluntatem, ac intentionem B. Pij, quod in casum suppressionis non sit restituendum,

dum, nisi pretium acceptum, idque ex pluribus, iisque efficacissimis argumentis.

Primùm resultat ex toto Motus proprij contextu attentè ponderando, proùt esse optimum modum ad indagandam disponentis voluntatem, integram dispositionem diligenter perpendere, dicunt DD., & præ alijs benè *Castill. quotid. lib. 4. cap. 6. num.* 11. 41., *&* 47.

Vt enim in facti specie fuit latè demonstratum, in prima dicti Motus proprij parte vsque ad §. *Ad hæc litt. I.* continetur tota substantia conuentionis, & contractus inter B. Pium, & Secretarios; In secunda verò *à dicto* §. *vsque ad finem* nil aliud habetur nisi gratiosa confirmatio, & innouatio priuilegiorum, iisdem tamen modo, & forma sicuti fuerunt per antecessores concessa: Propterea dum Beatus Pontifex adeò clarè professus fuit in hac secunda parte Motus proprij nil aliud facere velle, nisi confirmare, ac innouare priuilegia Collegij, non sunt vllo modo trahenda dicta verba, *nisi restitutis, &c.* ad restitutionem in casum suppressionis, vltra pretium acceptum, cum in priuilegijs confirmatis, & innouatis, nec per vmbram huiusmodi restitutio fuerit promissa, vt infrà latè probabitur.

Fortius stringit hoc argumentum, ex quo, vt diximus, Innocentius Octauus, in cuius sola Constitutione mentio habetur de restitutione pretij in casum suppressionis, iussit restitui Secretarijs integram summam per eos solutam, sed cum limitatione ad ducatos 62400. auri de Camera, hoc solum addito, quod in eis nullo modo, & causa computari possent emolumenta ipsius officij ab eisdem percepta; quomodò igitur erit præsumendum, quod B. Pius, qui non minus, ac dictus prædecessor fuit sollicitus in conseruandis iuribus suæ Cameræ, tempore, quo tot angustijs, & necessitatibus premebatur, obligare voluerit eamdem Cameram ad restituendum pretium, quod non accepisset, cum tàm magna extensione dictorum priuilegiorum?

Considerando insuper, quod Innocentius longè maius acceperat beneficium à Secretarijs, scilicèt summam scutorum 62400., quam erogauit in redemptionem Mitræ Pontificalis, & aliorum Iocalium pretiosorum, & ideò poterat satis rationabiliter iisdem se gratum, & liberalem ostendere, & nihilominus in casu suppressionis solùm promisit soluere dictam summam scutorum 62400. Nimium igitur improbabile, & à vero alienum censeri debet, quod B. Pius pro solo mutuo scutorum 5500. tàm exactè, & rigorosè recompensato, immò etiam vltrà iustitiæ debitum, ob donatum augumentum pretij Officij in solutum dati, voluerit adeò profusam liberalitatem exercere, grauando Cameram in casum suppressionis ad soluendas pecunias non acceptas, sed resignantibus solutas.

Quod etiam optimè comprobatur ponderando, quod idem B. Pius apposuit verba, super quibus se fundant Domini Secretarij, in secunda parte eius Motus proprij, in qua professus fuit, se velle simpliciter Innocentianam Constitutionem, & priuilegia ab antecessoribus Collegio concessa, eisdem modo, & forma confirmare, & innouare, Atque iidemmet Secretarij agnouerunt, hanc esse meram confirmationem, seù innouationem, dum post expeditionem eiusdem Motus proprij vigore facultatis expediendi litteras Apostolicas etiam separatim, expediuerunt duo Breuia, alterum super suppressione Officij Marcelli Augustini, (vt supra diximus) per errorem venditi à B. Pio, & illam concernentibus, & aliud super confirmatione priuilegiorum.

Secundò mens B. Pij elicitur ex præcedenti prouisione, atque declaratione per ipsum facta: Quamuis enim verisimiliter potuerit considerare augumentum pretij officij in solutum dati, dum ab erectione vsque tunc similiter auctum fuerat, etiam per illius duplicationem, nihilominus in casu, quo facto Cameræ, & Summorum Pontificum turbaretur super dicta assignatione, itaùt consequi non posset augumentum ex venditione illius retrahendum, vt puta quia Dataria illud ad sui commodum vendere voluisset, noluit Cameram in-

tali

tali casu ad aliud esse obligatam, quàm ad restituendam summam scutorum 5500. auri, per Collegium ipsi mutuatam; Igitur si Beatus Pontifex noluit restitui vltra acceptum, quando Officiales conqueri non poterant de violata fide ob inobseruantiam promissorum per contractum correspectiuum, & ob ablatum pretium Officij, in solutum assignati, quantò magis ab eiusdem mente alienum censeri debebit, quod ad restituendum vltra acceptum voluerit Cameram obligare in casum suppressionis 6 omninò licitæ, tàm ex natura officiorum, quàm ex lege fundationis, & regulare est, quod dispositum in vna parte declarat disponentis intentionem in alia, vt supra fuit firmatum;

Licèt autem in dicto casu fuerit vlterius promissa refectio damnorum, & interesse, non potest tamen exinde argui Cameram teneri ad reddendum aliquid vltra acceptum in casum suppressionis totius Collegij, per hoc, quod augumentum pretij, licèt ad illam non peruenerit, sit quoddam interesse respectu Officialium.

Quoniam (vltra responsionem, quod si Pontifex voluisset talem obligationem inducere in casum suppressionis, id expressè promisisset, sicuti fecit in alio ca-7 su, ex vulgari assumpto, quod vbi voluit dixit, ergo noluit vbi non dixit) manifesta inter vtrumque viget ratio diuersitatis: In primo siquidem facta fuit talis 8 promissio in recompensationem mutui à Collegio facti, sumendo pecunias ad censum, itaùt nedum conueniens, sed necessaria esset damnorum, & interesse restauratio, eaque vtpotè ad mutuum correspectiua censeri debebat ex titulo oneroso; Ac vlterius casus inobseruantiæ promissorum per contractum impediendo venditionem officij insolutum dati, inuoluit violationem fidei, & est priuatio rei propriæ ipsius Collegij per dispositionem particularem, quo pariter casu damnorum, & interesse promissio erat Iustitiæ, & æquitatis dictamini conformis, in quibus terminis procedunt auctoritates exaduerso allegari solitæ. At in casum suppressionis Collegij nullus respectu Officialium concurrit titulus onerosus, nullaque damni contemplatione Cameræ passi restauratio, quinimmò ex supradictis promissio restitutionis facta fuit in parte merum priuilegium continente, & est maximè fauorabilis, nec vlla ex parte Cameræ contrauentio, vel fidei violatio, vel ablatio rei propriæ considerari potest, sed actus suppressionis est omninò licitus, tàm inspecta officiorum natura, quæ sunt in absoluto dominio Principis, & illi manualia, itaùt nemo de illorum suppressione conqueri possit, cum data 9 censeantur reuocabiliter, & sub periculo redemptionis, vt obseruant *Cancer. var. resol. cap. 13. num. 184. par. 3. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. glos. 5. num. 25. Ripol. var. resol. cap. 11. num. 273. Faiard. alleg. Fiscal. par. prima alleg. prima num. 11. Larrea decis. 76. num. 19. par. 2.*, quàm attentis Constitutionibus Innocentij Octaui, & ipsius Beati Pij, in quibus supprimendi facultas reseruatur; ac demùm ex quo suppressio 10 facta fuerit per viam legis generalis, quæ censetur magis fauorabilis, & secundùm communiorem sententiam, nec etiam obligat ad accepti pretij restitutionem, vt præter allegatos in secunda informatione iuris præteritæ positionis §. *Accedit quod Sanctissimus*, tradunt *Dec. in cap. quæ in Ecclesiarum num. 93. de Constit. & cons. 520. num. 10. vers. & prædictæ conclusioni Gozzad. cons. 5. num. 21. Ann. alleg. 69. num. 51. Cæsar de Afflict. controu. 22. num. 43. de Pont. de potest. Proreg. tit. 1. de promiss. fieri solit. num. 26. Capic. Latr. consult. 41. num. 4.*, multoque minus obligare potest ad refectionem damnorum, & interesse per redditionem non accepti.

Tertiò, quia dum Beatus Pius voluit Cameram obligare ad restituendum vltra acceptum, id litteraliter expressit, adhibendo etiam verba solutio nem, non restitutionem importantia, vt fecit quando disposuit, quod in casum inobseruantiæ promissionis vendendi primum officium vacaturum, in solutum assignatum, pro pretio reperibili, Camera esset obligata ad refectionem damnorum, & interesse: Ex quo discretiuo disponendi modo manifestè colligitur in casum

sup-

suppressionis noluisse reddi vltra acceptum, tum quia verba repugnant, tum quia id expressum non fuit, vt in alio 11 casu, id enim operatur discretiuus loquendi modus, vt diuersam Disponentis intentionem ostendant, vt monet *Spad. cons.41.num.12. & cons.52.num.4. & cons. 138. num. 2. lib. 1. Mastrill. decis. 257. num. 16. Rota coram Bichio decis.154. num.3.*

Quartò, ex quo verbum *restituere* pluries in dicto motu proprio adhibitum fuit in suo proprio, & rigoroso significatu, ad denotandum scilicet restitionem accepti, & non vltra, ideoque ita pariter sumptum dici debet in hac parte, vbi de suppressione agitur, vt superius fuit firmatum §. *comprobatur hic intellectus*, & assistit certissima Iuris 12 regula, quod verba semper intelligi, & præsumi debeant prolata in suo proprio significatu.

Quintò, huiusmodi intentio B. Pij 13 manifestè declaratur ex maxima illius sollicitudine, & constantissimo Zelo coercendi præiudicia Cameræ Apostolicæ, & Ærarij Pontificij vtilitatem promouendi, quem Sanctissimis, atque saluberrimis Constitutionibus immortalitati commendauit, reuocando quascumque exemptiones à solutione subsidij Triennalis, prohibendo alienationes, & infeudationes, applicando Cameræ fructus Beneficiorum vacantium à die obitus vsque ad prouisionem, & possessionem, reducendo fructus Montium Nouenalis, & Iulij, & obligando ad onera Cameralia, & ad quindennia monasteria, quorum fructus reperiuntur taxati in libris Cameræ. Neque enim credibile est Pontificem adeò accuratum in custodiendis Cameræ iuribus, illiusque præiudicijs reparandis, voluisse illam obligare in easum suppressionis Collegij ad restituendum id, quod non acceperat, dum antea in vim Innocentianæ, tenebatur solùm ad dictam summam scutorum 62400.

Sextò idem manifestius comprobatur ex obseruantia ipsius B. Pij, qui in suppressione Montis Iulij vacabilis restitui iussit solum pretium à Camera receptum, vt in suo Motu proprio de anno 1569. Vndè idem pariter in suppressione huius Collegij seruari voluisse censendum est, dum voluit Cameram teneri ad restitutionem: Non enim est præsumendum, quod maius grauamen successoribus imponere voluerit, quàm ipse subierit, & nulla melior declaratio 14 dubiæ voluntatis desumi potest, quàm ex ipsius Legislatoris facto, & obseruantia, vt sunt *Textus in l. hæredes palam §. si quid post ff. de Testam. & in l. seruus plurium ff. de legat. 1. Rot. dec. 12. num. 23. part. 5. recent.* & in terminis Constitutionis Pontificiæ *decis.* 1680. *num.155. coram Coccino.*

Septimò, præfatus intellectus eò fortiùs est recipiendus cum sit conformis dispositioni Iuris, secundum quam est indubitatum Cameram in suppressione Officiorum non teneri ad restituendum vltra acceptum, vt latè fuit ostensum in secunda Iuris præteritæ positionis, & admittere videtur ipsa Decisio, dum pro inducenda obligatione reddendi pecunias solutas resignantibus, se fundat in peculiari dispositione Motus pro- 15 prij, quæ tamen, quatenus esset dubia, deberet explicari secundùm iuris dispositionem, vt regulare est in omnibus Constitutionibus, vt tradunt *Dec. cons. 23. num.5. Cephal. cons.342. num.10. Menoch. cons.1. num.291. Aldobrand. cons.1. 16 num.289. lib.1. Spad. cons.168. num.17. lib.1. Surd. decis.2. num.24. & seq.* Præcipuè in pactis, quæ sunt intelligenda 17 prout de Iure *Surd. cons.34. num.34. & seq.* vbi etiamsi verba sint improprianda *Rota decis.392. num.3. part.1. rec.* & in puncto promissæ restitutionis *Roland. de Lucro dot. quæst.37. num.9. & seq. Afflict. decis. 399. num. 14. Borgnin. decis. 37. num.44. part.1.*

Præsertim attenta declaratione in 18 proemio emissa, quod seruarè volebat Ius, ibi: *Nos ius suum vnicuique seruare volentes*, quæ disponentis intentionem ostendunt, & declaranr dubia verba dispositionis, vt dixit *Rota dec.2305. num.57. & 58. coram Coccino*, & multò magis cum verba, de quibus agitur sint 19 in parte accessoria, quæ restringitur, & regulatur iuxta terminos dispositionis principalis, non tamen illam alterat

Iura diuersa; Pp *Rota*

Rota decis. 346. num. 4. & seq. part. 11. recent.

Octauò, hæc interpretatio est magis consona æquitati, cui, si se conformare voluisse Beatum Pium (recedendo ab Innocentiana Constitutione, in qua solum promissa fuerat restitutio pretij ab vniuerso Collegio accepti) exaduerso prætenditur, dicendum necessario est ei omnino adhæsisse, promittendo restitutionem eius tantùm, quod Camera verè recepit, cum nimis iniquum foret illam absque vlla culpa, & contrauentione vltra id obligare; In dubio autem 20 semper sumi debet interpretatio æquitati conformis *Crauett. cons. 70. num. 13. Bursatt. cons. 176. num. 23. Decian. cons. 1. num. 30. lib. 1.* maximè in Constitutione Summi Pontificis.

Tantumque abest, vt æquitas DD. olim Secretarijs adsistat, vt ea manifestè exposcat Cameræ succurrendum esse agenti de damno vitando, nè scilicet grauetur vltra acceptum restituere; Præsertim cum si officia decreuissent in pretio, adhuc restitutio regulanda esset ab accepto per Datariam, nec Camera prætendere posset restituere minus pretium, vndè nimis iniqua, & exorbitans censeri debet inæqualitas, quod aucto illorum valore reddere teneatur id, quod non accepit, sed per particularium con-21 uentionem fuit resignantibus solutum. Inæqualitas autem in quocumque contractu vitanda est *l. si id quod §. vltimo ff. de rescinden. vendit. Auth. æqualitas C. de pact. conuent.*

Et in concursu semper præualere de-22 bet æquitas Cameræ assistens, quæ agit de vitando publico damno, & ne cogatur Princeps liberalitatem exercendo erga priuatas personas, grauare subditos nouis tributis, vt in puncto respondet *Del Ben. de Parlament. cap. 2. dub. 4. sect. 1. num. 19. vers. hac autem, & sect. 2. num. 14. & num. 26. vers. Præsertim 2. & dub. 5. sect. 1. num. 15. 21. & 22.* vbi 23 quod bonum commune est causa piarum causarum maximè pia, cum præcipuè tendat in leuamen pauperum, & miserabilium.

Nonò, cum ex supradictis negari non possit, quod Motus proprius B. Pij in parte, ex qua deducitur promissio restitutionis pretij recepti à singulis sit cor-24 rectorius Constitutionis Innocentij, correctio hæc si non potest omnino vitari, saltem quantum fieri potest, restringi debet *Gratian. discept. cap. 283. num. 18. Spad. cons. 207. num. 9. & seqq. lib. 3. Rot. decis. 843. num. 8. part. 4. diuers. & decis. 42. num. 5. part. 12. recent.* Præsertim quando disponens non habuit intentionem corrigendi, & alterandi, vndè sicut in dicta Constitutione solùm promittitur restitutio accepti à Camera, ita id dispositum censeri debet in Motu proprio confirmante, & innouante, cum hac tantùm differentia, quod ibi est facienda restitutio solius summæ acceptæ 25 in ampliatione Collegij, hic autem de pecunia recepta à singulis, quod etiam suadet alia regula, quod Constitutio Antecessoris declarat intentionem 26 successoris, vt monet *Thomat. dec. 234. num. 26.* maximè dum Constitutio posterior est ad illam relatiua, optimè *Spad. cons. 71. num. 9. lib. 1.*

Nec tantùm resultaret correctio Con-27 stitutionis Innocentij, sed etiam difformitas cum mente tot aliorum Pontificum prædecessorum, qui illa confirmarunt, & licèt ampliauerint priuilegia Collegij, tamen circa restitutionem pretij in casum suppressionis illam non alterarunt; ideòque multò minùs admittenda videtur huiusmodi interpretatio mentis Beati Pij in parte confirmatoria, adeò contraria naturæ confirmationis.

Decimo; agitur de dispositione in-28 ductiua obligationis, in qua strictissima fieri debet interpretatio, sumendo significatum promissori magis fauorabilem, vt per *Text. in l. quidquid adstringenda ff. de verb. obligat.*, tradunt *Dec. cons. 452. num. 21. Surd. decis. 119. num. 24. Rota decis. 159. num. 9. par. 4. diuers. & decis. 72. num. 29. par. 11. recent., & coram Bichio decis. 5. num. 27.*

Vndecimo, Cum per Constitutionem Innocentij fuisset ius quæsitum Cameræ restituendi solùm quod acceperat, vtique si B. Pius voluisset illam obligare ad reddendum etiam non acceptum, derogasset regulæ Cancellariæ de Iure quæsito non tollendo, & Constitutioni

Pij

Pij Quarti de regiſtrandis gratijs præiudicialibus, vt ſupra fuit ponderatum, & ex omiſſione derogationum adeo eſſentialium arguitur noluiſſe inducere nouam obligationem Cameræ præiudicia-
29 lem: Ex ſtylo enim in conceſſione ſeruato benè arguitur concedentis voluntas, *cap. ſuper litteris num.* 8. *de reſcr. Spad. conſ.* 21. *num.*9. *lib.* 1. *Reuerendiſs. de Luca de Beneſ. diſc.* 23. *num.* 6. *Rota penes Caſſad. deciſ.* 12. *num.* 14. *de Præb. Add. ad Greg. deciſ.* 150. *num.* 15., *&* *ad Buratt. deciſ.* 510. *num.* 11.

Duodecimo, Et quidem fortiùs elicitur argumentum ex eo, quod promiſſio
30 reddendi, quod Camera non acceperat, eſſet mera, & gratuita donatio ſine vlla cauſa, pro cuius excluſione quæcumque interpretatio, etiam impropriatiua verborum, ſumi debet, *Gratian. diſcept. cap.* 327. *num.* 5., vbi quod potiùs præſumitur error, *Rota coram Coccin. deciſ.* 1517. *num* 13. Maximè de tempore,
31 quo Pontificium Ærarium grauiſſimis anguſtijs premebatur, vt fatetur idem B. Pius in ſua Conſtitutione.

Nullam autem adfuiſſe donandi cauſam apertè apparet ex recenſita Motus
32 proprij ſerie, nam ſi dicta donatio facta dicatur in compenſationem pecuniarum à Secretarijs erogatarum pro reſtituendo pretio Officij venditi Cardinali Mediceo, cum iam fuiſſet ipſis abundè cautum per aſſignationem pretij alterius Officij primò vacaturi, quamuis in magnâ quantitate excederet, quæ nedùm æqualem, ſed vberiorem ſatisfactionem importat, iuncta etiam promiſſione ſoluendi damna, & intereſſe in caſu turbationis, non erat opus ad donationem, adeò Cameræ perniciosſam, deuenire.

Decimotertio. Cum Beatus Pontifex fateatur ſe dictas pecunias mutuò,
33 & gratioſè à Secretarijs recepiſſe, non eſt veriſimile quod pro mutui recompenſatione voluerit ad hanc promiſſionem prorſus extraneam deuenire, cum forſan timeri potuiſſet illam vſuras redolere, à qua pernicioſiſſima peſte Rempublicam expurgare ſaluberrimis Conſtitutionibus curauerat.

Decimoquarto. Quodque prædictum mutuum non fuerit cauſa ſufficiens, ob quam moueri potuerit B. Pius ad alienationem, & donationem adeò præiu-
34 dicialem, manifeſtè colligitur ex Conſtitutione fel. record. Sixti Quinti inter impreſſas in Append. *Bullar. Cherubin. tom.* 3. *Conſtit.* 1. ſuper reuocatione alienationum Officiorum vacabilium, vbi in §. 3. declarat intentionem ſuam, & prædeceſſorum nunquam fuiſſe ſimiles alienationes facere, etiam ob mutuum pecuniarum pro ſeruitijs, & indigentijs Sedis Apoſtolicæ, eaſque, ex defectu intentionis, nullas proindè, ac irritas declarat, ibi - *tanquam in fraudem decretorum, & canonicarum ſanctionum per ſubreptionem, vel obreptionem, ſeu, vt dicitur per praeoccupationem, extortas veriùs, quàm obtentas, ac pariter nullas, & irritas eſſe, & cenſeri; Cum nequaquam credendum ſit quempiam ex ijſdem prædeceſſoribus noſtris voluiſſe confirmare quod non licet, nec veriſimile ſit (prout aliàs, à quibuſdam in ſimilium gratiarum confirmationibus expreſſum, ac narratum fuiſſe accepimus) pro reſtituenda, vel ſoluenda dictis Officialibus alienantibus exigua pecuniarum ſumma, pro ſeruitijs Sedi Apoſtolicæ præſtitis, aut ſumptibus, eiuſdem cauſa ſuſceptis, erogata, ipſius Cameræ, Sediſque Apoſtolicæ Ærarium, adeò vnquam exhauſtum fuiſſe, aut ijs anguſtijs laboraſſe, vt neceſſe fuerit ad huiuſmodi alienationes, earumque confirmationes tàm perni-*
35 *cioſas deuenire*. Conſtitutio autem ſucceſſoris optimè declarat mentem, & intentionem prædeceſſoris vt dixit *Rota deciſ.* 175. *num.* 9. *par.* 9. *recent.* Interpretatio enim dubiæ voluntatis Papæ ſo-
36 lùm ſpectat ad ſucceſſores, *Spad. conſ.* 285. *num.* 4. *lib.* 3., *Menoch. conſ.* 859. *num.* 4. *Altograd. iun. controu.* 92. *num.* 35.

Decimoquinto. Prorſùs reijcienda venit dicta interpretatio inductiua indebitæ obligationis, & donationis ob ma-
37 ximum præiudicium, quod ex illa Cameræ, & ſucceſſoribus reſultaſſet, cum nunquam ſit præſumendum Beatum Pontificem rem adeò præiudicialem facere voluiſſe *cap.* 1. *qui ſucceſſ. teneant.*, *Spad. conſ.* 143. *num.* 8. *lib.* 1., & ex
38 præiudicialitate excludatur voluntas, atque conſenſus, eiuſque defectus præ-

Iura diuerſa.

ſumatur idem *Spad. conſ.* 142. *num.* 5. *eodem lib.* 1.

Ex huiuſmodi autem interpretatione mentis Beati Pij, quod ſcilicèt voluerit ſolùm promittere reſtitutionem eius, quod verè fuerat à Dataria receptum, non reſultat inutilitas priuilegij, & conceſſionis, vt pro parte Dominorum olim Secretariorum; in præterita cauſæ propoſitione, fuit adeò inculcatum.

Nam non modicus effectus amplioris gratiæ, quam Beatus Pius profeſſus fuit impartiri Secretarijs, eſt eorumdem priuilegiorum confirmatio, & innoua-39 tio, quatenus non eſſent in vſu, ac etiamſi eſſent reuocata, vt patet ex verbis relatis in facti ſpecie §. *ſucceſſiuè verò*.

Alter etiam longè vtilior effectus eſt, quia, vt ſupra dictum fuit, iuxtà Conſtitutionem Innocentij Octaui reſtituenda non erat in caſu ſuppreſſionis Collegij niſi ſumma ducatorum 62400. Cumque Beatus Pius profeſſus fuerit eam confirmare, ac innouare ijſdem modo, 40 & forma, de natura verò confirmationis, ac etiam innouationis ſit robur tantùm addere confirmato, ſeu reſtituere, ac reintegrare priuilegia, quæ reuocata fuiſſent, nihil autem de nouo ſtatuere, vel præter, vel contra formam illorum, vt obſeruat *Rot. coram Coccino deciſ.* 1951. *num.* 30., *& 31.*, *& coram Bichio deciſ.* 521. *num.* 13., *& deciſ.* 629. *num.* 35., *& deciſ.* 58. *num.* 29., *&* 30. *par.* 6. *recent.*, *& deciſ.* 377. *num.* 18., *&* 25. *par.* 17. multòque magis quando id expreſsè declaratum fuit, prout hic, ex 41 illis verbis *ijſdem modo, & forma* reſtrictionem omnimodam importantibus.

Maximum proinde poterat oriri dubium, promiſſionem reſtituendi totum id, quod Dataria à ſingulis, vltra dictam ſummam ducatorum 62400., acceperat in caſum ſuppreſſionis Collegij, per errorem, & 42 contra mentem Beati Pontificis irrepſiſſe, prout ſemper iudicatur, quoties in diſpoſitione confirmante, vel innouante aliquid ampliùs, quàm in confirmata, & innouata continetur, vt tradunt *Natt. conſ.* 322. *num.* 4., *&* 5., *Roland. conſ.* 1. *num.* 65. *lib.* 4. *Giouagn. conſ.* 44. *num.* 23. *verſ. Præſertim lib.* 2. *Cyriac. contron.* 128. *num.* 28., *&* 85. *verſ. præſumitur id per errorem*, *latè Vrceol. conſult.* 47. *num.* 2., *Rot. deciſ.* 354. *num.* 8. *par.* 17. *recent.*

Aliàs enim induceretur ſubita, & immediata correctio, quod ſcilicèt Pontifex voluerit confirmare, ac innouare ijſdem modo, & forma Conſtitutionem Innocentij, illamque in re adeò releuanti alterauerit, & extenderit, quæ inter-43 pretatio inductiua correctionis eſt omninò euitanda, vt monet *Rota coram Coccino deciſ.* 2338. *num.* 5., *&* 6., *& coram Dunozetto Iun. deciſ.* 578. *num.* 3.

Et vlterius dici potuiſſet, quod Beatus Pius ſolùm voluerit priuilegia à prædeceſſoribus conceſſa confirmare, & innouare, non autem illa extendere, ac alterare cum adeò magno Cameræ præiudicio, vt manifeſtè dignoſcitur ex adhibitis clauſulis in puris confirmationibus, apponi ſolitis, ſcilicèt ex præſeruatione decretorum Sacri Concilij, & ex omiſſa derogatione regulæ Cancellariæ de iure quæſito non tollendo, & Conſtitutionis Pij Quarti de regiſtrandis, quæ ſemper apponi ſolet in priuilegijs, & gratijs Cameræ etiam in mini-44 mo præiudicialibus, ex hoc enim ſtylo clarè dignoſcitur, quid actum fuerit, vt tradunt *Spad. conſ.* 21. *num.* 9. *lib.* 1., *Maſtrill. deciſ.* 257. *num.* 17. *Reuerendiſs. de Luca de Regal. diſc.* 49. *num.* 11., *& diſc.* 56. *num.* 4.

Ex quibus (licèt de ſtricto rigore ſuſtineri potuiſſet Conſtitutionem Innocentij circa reſtitutionem pretij non fuiſſe immutatam, & alteratam per Motum proprium Beati Pij, & nihilominus dum Sanctiſſimus Dominus Noſter in ſuo Motu proprio ſuppreſſionis, potiùs ex clementiæ, ac largitatis impulſu, quàm ex rigoroſa iuſtitiæ obligatione interpretationem magis benignam ſectari voluit, iubendo fieri effectiuam reſtitutionem eius, quod Dataria à ſingulis receperat) Camera non prætendat niſi ſe eximere à prætenſa obligatione reſtituendi vltra acceptum, vtique vberrima vtilitas ex hoc prouenit Dominis olim Officialibus, abſque eo, quod ſuperaddi queat aliud grauamen, extenſio ſcilicèt promiſſionis ad obligationem

reſti-

restituendi non acceptum.

Ac tandem alia ex concessione Beati Pij resultat ijsdem amplissima vtilitas, quia sublata fuit Cameræ facultas imputandi in sortem fructus excedentes, saltem pro officijs emptis viliori pretio, cum longa fructuum exuberantium perceptione, quam imputationem nedùm licitam, sed omninò iustam, & necessariam censeri debere probauimus in secunda Iuris præteritæ positionis §. *Cum igitur cum seqq.*, & licèt Innocentius Octauus illam prohibuerit, non est quo ad hoc allegabilis, dum circa pretij restitutionem prætenditur correcta.

Cæterum licèt ex prædictis non videatur dubitandum de Beati Pontificis mente, adhuc pro illius vlteriori declaratione, vtinam liceret ad ipsius adoratos cineres Motum proprium deferre, eiusque Oraculum exposcere, vt à Patribus Nicenæ Synodus peractum fuisse testatur *Nicephorus lib. 8. cap. 23.* cum delatis ad tumulum Sanctorum Chrysanthj, & Musonij Episcoporum, qui ante absolutum Concilium decesserant, illius actis eorumdem miraculosam subscriptionem obtinere meruerunt; Responderet enim Beatus Pontifex, numquam suam intentionem fuisse largitatem adeò prodigam in Cameræ præiudicium exercere, sed solùm reparare damnum, quod Collegio Secretariorum ex venditione Officij supprimendi prouenerat, & debitam recompensationem pretij mutuati præstare; Quod profectò responsum si ex adoratis cineribus percipere digni non sumus, satis apertè prodit ex ipsa facti serie, ex Motus proprij verbis, & ex gestis ab eodemmet Beato Pio, vt supra fuit demonstratum.

Sanctes de Pilastris Reu. C. Apost. Commiss. Generalis.
Prosper Archiepiscopus Myren. Fisci, & Cam. Ap. Aduocatus.
Io. Baptista Bottinius Coadiutor.

Nicolaus Seuerolus Sac. Concist. Aduoc.
Lamphrancus Zacchias.]
Carolus de Comitibus] *Aduoc.*
Petrus Pacionus]

Restrictus Iuris super tertio Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Plures deducuntur rationes ad demonstrandum, quod si B. Pius obligasset Cameram ad restituendum vltrà acceptum, huiusmodi obligatio fuisset, vel nulla, ex defectu registrationis, & derogationis regulæ *de Iur. quæsit. non tollen.*, vel reuocata ex Constitutionibus Sixti Quinti, & Vrbani Octaui, aliorumque Pontificum, vel saltem reuocanda ex capite enormissimę læsionis.

SVMMARIVM.

1 *Donationes gratuitæ ex defectu registrationis sunt nullæ, quamuis non essent Cameræ præiudiciales, & Motu proprio emanassent.*
2 *Quando sunt Cameræ præiudiciales opus habent derogatione* regul. de Iur. quęsit. non tollen.
3 *Sunt annullatæ ex Constitutione Sixti Quinti.*

Reuo-

4 *Reuocantur per regulam Cancellariæ 64., & per Constitutionem Vrbani la 30., & Constitutionem Innocentij Decimi la 13.*

5 *Promissio restituendi, quod non fuit acceptum cadit sub dictis Constitutionibus reuocatorijs.*

6 *Quindennia in materia emphyteutica fuerunt introducta ad instar quindenniorum, quæ soluuntur Cameræ, propter beneficia perpetuò vnita alicui manui mortuæ.*

7 *Officia vacabilia resignari non possunt absque consensu Principis, qui senibus, & infirmis denegatur.*

8 *Læsio in materia contractuum vitalitiorum regulatur à facilitate, vel difficultate vacationis, & lucri.*

9 *Camera si teneretur restituere pretium currens, non solùm amisisset lucrum vacationum, sed etiam grauaretur intolerabili damno emergenti.*

10 *Minor læsio requiritur ad succurrendum Cameræ, quàm priuato, eique sufficit in sexta parte.*

11 *Quando læsio est vltra bessem est locus reuocationi, absque eo, quod opus sit remedio restitutionis.*

12 *Ad effectum dignoscendi læsionem attenditur tempus contractus.*

13 *Limitatur in contractu, qui habet tractum successiuum, in quo etiam læsio superoperatur reuocationem.*

14 *Contractus, qui tractu temporis nimis damnosus esse Principi incipiat, potest ab eo rescindi, etiamsi fuisset contrahens.*

15 *Quamuis adesset iuramentum, & tantum temporis effluxisset, vt posset prætendi præscriptio.*

16 *In gratijs, & priuilegijs læsio superueniens inducit reuocationem.*

R.P. Educta in duobus præcedentibus Articulis sufficerent abundè ad victoriam, & nihilominus ad hoc, vt Reu. Cameræ iura clarius elucescant, addimus, quod tum ex iam dictis promissio restituendi vltrà pretium acceptum, iuxtà sensum à deci-
1 sione admissum, esset mera, & gratuita donatio, sine vlla causa, vt latè fuit firmatum, nulla, & irrita esset ex defectu registrationis, quam sub pœna nullitatis requirit Constitutio Pij Quarti in gratijs, etiam in minimo Cameræ præiudicialibus, etiamsi gratia facta fuerit Motu proprio, vt explicat *Cherubin. ibidem in Compend.*, nec non ex regula Can-
2 cellariæ de Iure quæsito non tollendo, cum neutri sit derogatum, vt fieri solet in gratijs Cameræ præiudicialibus concedendis. Prout etiam similes alienationes Cameræ præiudiciales nullæ, &
3 irritæ declarantur per alias Constitutiones Apostolicas, & signanter per illam Sixti Quinti allegatam circa finem secundi Articuli §. 14., ibi - *ac pariter nullas, & irritas esse, & censeri*, & ea expressè loquitur etiam de concessionibus factis in recompensationem pecuniarum erogatarum pro seruitio Sedis Apostolicæ, & laborum pro ea susceptorum.

Etsi ab initio robur aliquod validita-
4 tis habuisset, reuocata fuisset per regulam Cancellariæ 64., & per notas Constitutiones reuocatorias, præcipuè Vrbani Octaui la 28., & in Bullario nouo la 30. confirmatam ab Innocentio Decimo Constitutione 13. §. 32. Negari siquidem non potest huiusmodi promissio-
5 nem restituendi quod Camera non accepit esse merum priuilegium, vt suadent ipsa verba Motus proprij, ibi, *Amplioris fauoris gratia prosequi volentes*, quod proindè sub dictis reuocatorijs ineuitabiliter cadit.

Ex alio etiam capite euitari non posset reuocatio, scilicet ex maxima, atque enormissima læsione Cameræ propter exuberantem emolumentorum excrescentiam, quæ pretium Officiorum adeò notabiliter auxit, quod augumentum præcipuè causatum fuit ex effrenata facultate resignandi officia, etiam in mortis articulo, Collegio tributa ab Innocentio Octauo; vndè maximum detrimentum Cameræ resultauit, quia rarissimæ contingebant Officiorum vacationes, illaque reddita fuerant ferè perpetua, vt experientia docuit, nam licèt à Pontificatu Innocentij Octaui ad tempus, quo conditus fuit à B. Pio Motus proprius fluxissent 84. anni, tamen ex

30.

30. officijs, tantùm quinque vacauerant, & ex amplissima serie resignationum, desumpta ex libro Statutorum Collegij *pag.* 147., quæ narratur in facti specie §. *medio autem tempore* colligitur rarissimas contigisse vacationes per obitum, & hæc maxima facilitas resignandi priuauit Cameram commodo venditionum, ad quod percipiendum inuenta fuerunt officia vacabilia, quæ vacare calculan-
6 tur quolibet quindennio, vt constat ex Bulla septima Pauli Secundi, & ex Bulla 17. Pauli Quarti super solutione Quindenniorum Reu. Cameræ, quorum calculatio, vtpotè æqua, recepta est in regulanda solutione laudemiorum, vbi Emphiteotica bona deuenirent ad manus mortuas, vt tradit *Niger. de laudem. quæst.* 12. *art.* 3. *num.* 144., *& sequen. Rota decis.* 490. *num.* 10., *& seq. part.* 9. *recent.*

Exindèque resultat ineuitabilis læsio, cum propter dictam facultatem impeditæ fuerint vacationes officiorum contra illorum naturam, cum regulare sit offi-
7 cia vacabilia non posse resignari absque consensu Principis, qui senibus, & infirmis denegatur, vt monent *Rocc. de offic. rubr.* 18. *de alien.*, *& hypot. num.* 55., *Capic. Galeott. resp. fiscal.* 12. *num.* 19. testantes de consuetudine Regni Neapolitani, & de stylo inconcusso Romanæ Curiæ *Castracan. de Societ. Off. cap.* 40. *num.* 43., *&* 44. *Reuerendiss. de Luca de Regal. disc.* 2. *num.* 9., *& disc.* 6. *num.* 2., *&* 4., *Rota coram Seraphin. decis.* 1294. *num.* 5., *& decis.* 615. *num.* 11. *part.* 5. *recentior.* Læsio enim in hac
8 materia contractuum vitalitiorum regulatur à facilitate, vel difficultate vacationis, & lucri, vt obseruant *Fabian. de Mont. de empt.*, *& vendition. quæst. vlt. num.* 11. *Scaccia de Iudic. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 476. *versic. primus casus*.

Cum itaque ob adeo singularem, & proficuam facultatem resignandi, per quam officia reddita fuerunt ferè perpetua, & exempta à communi lege, atque periculo aliorum vacabilium, eorumdem pretium fuerit maximè auctum, itaut ab initio solum tradita fuerint scu-
9 ta 62400. & deindè iuxtà valorem de tempore suppressionis calcularentur in scutis 600. mil. nimis profectò iniquum foret, si post quam Camera defraudata fuit in commodo illa vendendi, ob impeditas per istam facultatem resignandi vacationes, teneretur vlterius erogare pretium solutum resignantibus in tanto augumento, id enim esset vltra amissionem debiti lucri, quod ex venditionibus reportasset, illam grauare damno emergenti, & quidem grauissimo, contra omnes iuris, & æquitatis regulas.

Concurrente verò læsione, nedum
10 in sexta parte, quæ Cameræ sufficeret, cum minor læsio requiratur ad illi succurrendum, quàm priuato, vt tradunt *Capyc. Galeott. respons. Fiscal.* 14. *per tot. & respons.* 25. *num.* 47. *Capyc. latr. consult.* 5. *nu.* 19. *de Marin. quotid. ref. lib.* 1. *resol.* 147. *num.* 1. *Faiard. allegat. Fiscal. allegat.* 1. *num.* 123. latissimè *de Pont. de Potest. Proreg. tit.* 4. §. 5. *à princ. ad num.* 47. sed plusquàm enormissima, &
11 vltra bessem, reuocatio est ineuitabilis, nec opus est remedio extraordinario restitutionis, vt in fortioribus terminis contractus firmant *de Pont. ibidem n.* 41. *Muscatell. in praxi ciuil. lib.* 2. *part.* 2. *glos. venduntur num.* 54. *Vincent. de Franch. decis.* 120. *num.* 7. *& decis.* 224. *num.* 2. *Mastrill. decis.* 84. *num.* 8. *Reuerendiss. de Luca disc.* 65. *num.* 17. *de Regal. & in Supplement. lib.* 2. *eodem tit. disc.* 201. *num.* 2. Nàm hoc casu rescissio, & nullitas contractus prouenit ex defectu, & cessatione voluntatis, cum is intelligatur initus sub conditione, quod res in eodem statu permaneat, nec contingat adeo notabilis variatio, vt firmant supra citati DD.

Neque poterit euitari reuocatio ex eo, quia læsio non verificetur de tempore motus proprij, adeoque intret vul-
12 gata regula, quod ad effectum dignoscendi læsionem, attendendum sit tempus contractus, vel concessionis; duplex siquidem se se offert solidissima responsio.

Prima, quod etiam in contractibus
13 læsio superueniens operatur illorum reuocationem, vel quando habent tractum successiuum, vt probant *Rolan. cons.* 1. *num.* 173. *lib.* 2. *Natt. cons.* 548. *num.* 21., *&* 36. *Mandell. de Alb. cons.*

34.

34. *num.* 15. *Thesaur. decis.* 226. *num.* 1., & *per tot. Gypt. decis. Bonon. decis.* 43. *num. Larrea decis. Granaten. decis.* 71. *per tot.*, & *allegat. Fiscal.* 23. *num.* 33., & *allegat.* 32. *à num.* 5. *ad fin.*, *vbi num.* 11. testatur de communiori 14 Doctorum sententia: vel quando tendunt in magnam perniciem Principatus, cui nimium damnosi esse incipiunt, tunc enim nedum à Successore, sed ab ipso Principe contrahente rescindi possunt, vt docent *Petra de potest. Princip. quaest.* 32. *num.* 196. & *seqq. Mastrill. de Magistr. lib.* 1. *cap.* 18. *Castill. de Tertijs cap.* 18. *num.* 166. & 170. *Salgad. de retent. Bullar. part.* 1. *cap.* 5. *num.* 59. latissimè *Larrea alleg. fiscal.* 23. *per tot.* & signanter *num.* 35. & *seqq.* vbi agitur de reuocatione Censuum vitalitiorum super Iuribus regalibus ob nimis auctum illorum fructuum, *Del Bene de Parlament. cap.* 2. *dub.* 7. *num.* 30. & 31. *Faiard.* 15 *allegat. Fiscal.* 1. *num.* 88. etiamsi contractus sint iuramento vallati, vel temporis lapsus talis concurrat, ex quo praetendatur eos esse praescriptionis praesidio munitos *Castill. dicto cap.* 18. *nu.* 171. *vers. alij vero*, & *num.* 178. *Klocbius de contribut. cap.* 16. *num.* 94. Promissio autem restituendi pecunias in casu suppressionis respicit tempus futurum, & tractum successiuum, adeoque non solum de praeterito; sed etiam in futurum laesio considerari debet.

Secunda responsio est, quod in gra-16 tijs, & priuilegijs, indubitatum est, ex laesione etiam superuenienti, reuocationem induci, quasi tunc cesset voluntas concedentis *iuxt. text. in cap. suggestum de decim.* & probant *Kloch. de contrib. d. cap.* 16. *num.* 94. & 95. *Barz. dec.* 118. *num.* 3. *cum plurib. seqq. Caren. resol.* 229. *num.* 4. & *per tot.*, vbi de reductione annuorum redditum, & dixit *Rota coram Peuting. decis.* 49. *num.* 6. & *seqq.* & in *Bonon. Censuum* 11. *Martij* 1637. & 16. *Decembris* 1639. *coram Panzirolo*.

Sanctes de Pilastris R.C.A. Commiss. Generalis.
Prosper Archiepiscopus Myren. Fisci, & Cam. Apost. Aduocatus.
Io: Baptista Bottinius Coadiutor.

Nicolaus Seuerolus Sac. Consist. Aduoc.
Lamphrancus Zacchias.) *Aduoc.*
Carolus de Comitibus.)
Petrus Pacionus)

Restrictus Iuris super quarto Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Motus proprius Beati Pij Quinti, quatenus etiam contineret obligationem Camerae restituendi pretium non receptum, adhuc tamen non posset verificari, nisi respectu Secretariorum existentium de tempore Motus proprij, non autem successorum.

SVMMARIVM.

1 *Causa priuilegij est principaliter attendenda.*
2 *Priuilegium concessum in remunerationem beneficij dicitur personale, & restrictum ad eos, qui beneficium contulerunt.*
3 *Quamuis concessio esset de sui natura realis.*
4 *Etiamsi priuilegium concessum esset non personis, sed dignitati.*

Priui-

5 *Priuilegium personale cum persona extinguitur.*
6 *Præcipuè quando meritum personæ est causa immediata priuilegij.*
7 *Non transit ad successores.*
8 *In declaranda concessione priuilegij considerari debet mens verisimilis contrahentis.*
9 *Gratitudo, & remuneratio non cadit in ignotos.*
10 *Interpretatio ea sumi debet, quæ superfluitatem excludat, & num. 11.*
11 *Discretiuus modus loquendi diuersam arguit in disponente voluntatem.*

R. P. Quamuis ex latè deductis in primo, & secundo Articulo, & exabundanti cumulatis in tertio, nedum penitùs sublata remaneant decisionis contrariæ fundamenta, sed solidissimè confirmata Cameræ Apostolicæ Iura: Nihilominùs, vt abundantiùs appareat sustineri non posse obligationem restituendi pretium à singulis Secretarijs erogatum in acquisitione Officij, siuè Datariæ, siuè resignantibus, iuxtà sensum decisionis, breuiter ostendere opportunum duximus, quod quatenus huiusmodi interpretatio adaptari posset verbis Motus proprij B. Pij, (quod tamen constantissimè negamus, ex rationibus hactenus deductis) adhuc talis promissio, quæ in donationem resoluetetur, ex superiùs deductis, verificari non posset, nisi respectu Secretariorum existentium de tempore Motus proprij, qui de tempore suppressionis superuixissent, nullatenus autem extendi ad successores.

Primò igitur huiusmodi restrictiua 1 interpretatio manifestè desumitur ex causa ipsius priuilegij, quam semper esse attendendam monet *Text. in l. in omnibus ff. de regul. Iur.*, & pluribus relatis, *Rota decis. 35. num. 3. post Bonden. collect. legal.* Et siquidem non alia fuit, vt ex facti specie, & hactenus dictis apparet, & clarè insinuant verba Motus proprij in secunda parte, ibi, *Nos è contra promptam Secretariorum voluntatem agnoscentes, eamque gratam, vt par est habentes, &c.*, quàm gratitudo erga Secretarios viuentes, qui rem gratam Beato Pontifici fecerant, illi mutuando summam scutorum 5500., eamque sumendo ad censum, vel ad cambium sub interusurijs: Adeòque cum causa gratitudinis 2 sistat tantùm in personis, qui beneficium contulerunt, operatur pariter, vt priuilegium in illius recompensationem concessum, dicatur personale, vt pluribus relatis, probant *Aryas de Mesa variarum resol. lib. 2. cap. 27. num. 3., & 4.* 3 asserens id procedere, etiamsi concessio esset de sui natura realis. *Venturin. cons. 34. num. 104. Capic. Galeott. controuers. forens. controu. 51. num. 9. lib. 2.* Quod 4 procedit etiamsi non sit facta mentio personarum, sed dignitatis, *Abbas in cap. mandata 6. num. 1. vers. ego dico de præscript. Ancharan. cons. 227. ante fin. vers. 2. non obstat Menoch. cons. 340. num. 14. Rota coram Mantic. decis. 19. num. 4. vers. 2. fuit responsum.*

Ea verò est natura priuilegij persona- 5 lis, vt mutata, vel extincta persona, varietur, & extinguatur, vt plurimis relatis tradit *Salgad. de Reg. potest. par. 3. cap. 10. num. 293.* Præcipuè, quando 6 qualitas, vel meritum personæ est causa immediata priuilegij *Menoch. cons. 444. num. 36., & cons. 704. num. 18. Rota decis. 76. num. 14. par. 15. recent.* nec 7 transit ad successores *cap. Priuilegium de reg. Iur. in 6.*

Secundò ex verisimili mente ipsius B. 8 Pij, quæ profectò potissimè considerari debet pro illius concessione declaranda, vt quamplurimis allegatis firmat *Caren. resol. 59. num. 60.* Pro qua dignoscenda (præter omnia argumenta in secundo Articulo adducta, quæ multò fortius suadent præsens assumptum, cum, vt ibi probatum fuit, prorsus excludant interpretationem à decisione datam verbis Motus proprij) potissimè considerari meretur, quod respectu successo- 9 rum nulla concurrebat causa illis faciendi largitatem adeò præiudicialem Cameræ, cum ipsi nullum haberent meritum, quod remunerationem exposceret, immò essent Pontifici prorsus ignoti, itaut erga ipsos censeri nullo modo debeat liberalitatem exercere voluisse, præsertim titulo remunerationis, & gratitudinis.

Iura diuersa. Qq Tertiò

Tertiò ex eiusdemmet Motus proprij verbis huiusmodi restrictio manifestè resultat: Siquidem restitutio pecuniarum erogatarum in acquisitione Officij promissa fuit *singulis Secretarijs tunc viuentibus*, quæ sanè verba alium congruum intellectum habere non possunt, quàm quod ea fieri deberet Secretarijs viuentibus de tempore suppressionis. Ij namque, non verò successores de B. Pio aliquo modo dici poterant benemeriti propter dictum mutuum, nec ideò possunt adaptari omnibus Secretarijs etiam successoribus, absque nota vitiosæ superfluitatis, & improprietatis loquendi: Tùm quia non nisi viuentibus competere poterat restitutio: Tùm quia mortui non poterant dici amplius Secretarij, cum officium sit vitalitium, & cum persona extinguatur: Semper autem interpretatio sumi debet pro superfluitate vitanda *Altograd. cons.* 100. *num.* 39. *lib.* 2. *Gratian. discept. cap.* 383. *num.* 8. *Surd. decis.* 64. *num.* 19., & multò magis si vltra superfluitatem concurrat impropria loquutio.

Ac etiam consultò censeri debet adhibitum verbum *singulis* denotans Pontificem non intellexisse de omnibus, aliàs superflua fuisset illius adiectio, quod cum non sit admittendum, ex supradictis, censeri debet restitutionem fuisse diuersimodè promissam, scilicet Secretarijs viuentibus de vtroque tempore, Motus proprij, & suppressionis, de omnibus pecunijs per ipsos erogatis in acquisitione Officij; Successoribus verò solum de receptis à Dataria.

Accedit quod B. Pius in §. *Ad hæc* in ijs partibus, quæ concernere poterant totum Collegium, & sic etiam successores, scilicet in confirmatione Priuilegiorum, pluries verba direxit in ipsum Collegium, quemadmodum apparet ex ipso initio §. *Ad hæc*, ibi; *Ad hæc Secretarios, & Collegium amplioris &c.* & infra; *Eisdem Secretarijs, & Collegio concessa fuerunt &c.* & in dispositiua, ibi, *eisdem Secretarijs per dictos Prædecessores concessa &c.* quæ dictio, *eisdem*, est respectiua Collegij, & inferiùs ibi, *eisdem Secretarijs, & Collegio de nouo concedimus, & assignamus*: At vbi egit de restitutione pecuniarum in casum suppressionis, diuerso modo loquutus fuit, non enim repetijt verbum collectiuum aptum omnes, etiam successores comprehendere, sed adhibuit verba restricta ad singulos, ibi: *singulis Secretarijs tunc viuentibus*, qui discretiuus loquendi modus manifestè demonstrat contrariam B. Pontificis voluntatem, quod nimirum in hac parte non intellexerit, nisi de Secretarijs, qui viuebant tempore Motus proprij, & superextitissent tempore suppressionis, ex traditis à *Gabr. cons.* 97. *num.* 28. *lib.* 1. *& dixit Rot. coram Coccin. decis.* 2121. *num.* 143. *& coram Bich. decis.* 516. *num.* 5.

Et ex his à decisis recedendum credimus, & speramus.

Sanctes de Pilastris. R. C. A. Commiss. Generalis.
Prosper Archiepiscopus Myren. Fisci, & Cam. Apost. Aduocatus.
Io: Baptista Bottinius Coadiutor.

Nicolaus Seuerolus Sac. Consist. Aduoc.
Lamphrancus Zacchias)
Carolus de Comitibus) *Aduoc.*
Petrus Pacionus)

Calculus

Calculus super læsione.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

R. P. Camera Apostolica passa fuit maximam, & enormissimam læsionem in Collegio Secretariorum Apostolicorum, & quia hodie solummodo agitur de restitutione pretij quatuordecim eorumdem Officiorum, proinde in ordine ad illa in Calculo, cum præsenti Memoriali ad partes dato, vndequaque iustificato, de huiusmodi læsione docetur respectu plurium etiam vltra bessem, cum tamen fauore Cameræ sufficiat læsio in sexta parte *Capyc. latr. consult.* 5. *num.* 19. cum alijs allegatis in restrictu iuris super tertio Articulo §. *Concurrente vero*: ex qua quidem læsione infertur, quod Cameræ assistat æquitas, cum agat de damno euitando, non autem DD. Secretarijs agentibus de lucro captando, vt in secundo restrictu iuris §. *Octauo*.

Respectu primi officij, vt dicitur in Calculo, per Datariam venditi de Anno 1565. pro scutis aureis 6200., successiuè pluries resignati, constat, quod fructus vsque ad suppressionem Collegij omnibus annis insimul iunctis fuerunt exacti ad rationem tresdecim, & obulorum 80. pro quolibet centenario, & Camera ratione augumenti scutorum auri à iulijs vndecim ad iulios quindecim, vltra restitutionem pretij accepti, soluit alia scuta 2480. Vnde si ad formam contrariæ decisionis deberet etiam exbursare aliam summam correspectiuè ad vltimam resignationem, esset in damno in alijs scutis 5500., & sic læsio etiam vltrà bessem palpatur manibus.

Quoad secundum Officium per Datariam venditum anno 1582. pro scutis 7600. auri, & deinde semper resignatum, fructus exacti fuerunt ad rationem scutorum 11., & b. 77. pro centenario, & insuper Camera ratione augumenti scuti auri, vltra pretium receptum, persoluit alia scuta 4040., & si cogeretur supplere vsque ad summam vltimæ resignationis, remaneret in damno in alijs scutis 3300., & ideò de consimili maxima læsione dubitari non potest.

Circa tertium Officium per Datariam venditum de anno 1623. pro scutis 14500., & deinde pluribus vicibus resignatum, exacti fuerunt fructus ad rationem scutorum 9. & b. 74. pro centenario, adeoùt Camera si deberet etiam soluere residuum in ordine ad vltimam resignationem, esset in damno pro alijs scutis 8300.

Præthereà sciendum venit, quod Sixtus Quintus annis 1586., & 1589. admisit Collegium ad Montem non vacabilem pro scutis 50000. monetæ circiter, cum onere soluendi fructus, & extinguendi loca Montium infrà duodecim annos inceptos dicto anno 1586., vt ex Breui die 17. Februarij 1586., & quia Collegium non deuenit ad extinctionem Montis tria damna euenerunt Cameræ in Calculo ponderata.

Primum, quia data extinctione redditus Massæ Collegij fuissent in maiori quantitate, & ideò Camera vendidisset istud Officium maiori pretio, nempè pro alijs scutis 900., vt in dicto Calculo quorum fructus ascendunt ad scuta 2187.

Secundum damnum consistit in capitale dictorum scutorum 900. respectu omnium officiorum, quæ vacauerunt Datariæ ab anno 1598.

Tertium verò consistit in fructibus, quos Camera exegisset ex isto capitali, spatio tot annorum.

Hinc fatendum venit enormissimam læsionem concurrere, etiam quoad istud officium.

In ordine ad quartum officium per Datariam venditum anno 1627. pro scutis 14. mil. monetæ, successiuè pluries resignatum, fructus exacti fuerunt ad rationem scutorum 10., & b. 77. pro centenario. Vlteriùs Camera passa fuit damnum ob non extinctionem Montis in alijs scutis 2065. Damnum verò occasione capitalis, & fructuum ab eodem fonte procedens in Calculo dato simpli-

simpliciter reseruatur, sed non ponitur in certa summa.

Quatenùs verò ad formam decisionis Camera teneretur etiam soluere residuum, habita ratione ad vltimam resignationem, esset in damno pro alijs scutis 9000., & consequenter læsio maxima redditur indubitata.

Quintum officium fuit venditum per Datariam eodem anno 1627. pro scutis 14. mil., fructus verò exacti fuerunt ad rationem scutorum 10. & b. 67. pro centenario.

Damnum passum ob non extinctionem Montis est in scutis 2045. non computato capitali, & illius fructibus respectu omnium vacationum, vt diximus, secutarum ab anno 1598..

Quare si Camera deberet quoque restituere residuum pretij vltimæ resignationis, esset in damno pro alijs scutis 8000.; & proinde læsio enormissima redditur certa.

Sextum verò officium à Dataria venditum fuit anno 1643. in scutis 14. mil., fructus verò exacti fuerunt ad rationem scutorum 11., & b. 43. pro centenario.

Damnum verò proueniens ob non extinctionem Montis est in scutis 1377., & quatenùs Camera deberet restituere pretium vltimæ venditionis esset quoque in damno pro alijs scutis 8000.; quapropter in hoc etiam officio concurrit enormissima læsio.

Quod attinet ad septimum officium anno 1662. à Dataria venditum pro scutis 18000. monetæ, fructus exacti sunt ad rationem nouem; & b. 82. pro centenario.

Damnum proueniens à non extinctione Montis calculatur in scutis 601. 60., & si Camera cogeretur supplere, pretium vltimæ resignationis esset in damno pro alijs scutis 1200., non calculato damno capitalis, & fructuum, de quo supra; & sic læsio respectu istius officij probatur.

Octauum officium venditum fuit per Datariam anno 1650. pro scutis 15. mil. cuius respectu quoties Camera vltra pretium acceptum deberet soluere residuum, habita ratione ad vltimam resignationem, esset in damno in scutis 6500.

Et insuper in alijs scutis 720., pro rata fructuum ob non factam extinctionem Montis, vltra capitale respectu omnium vacationum ab anno 1596., & consequenter, in hoc etiam Camera subiret maximam læsionem, iuxta terminos contrariæ decisionis.

In ordine ad nouum officium per Datariam venditum anno 1679. pro scutis 22000. si Camera teneretur supplere respectu vltimæ resignationis, esset in damno in scutis 500., damnum verò proueniens à non facta extinctione esset quoque calculandum, quoties prorogatio termini ad extinguendum Montem ad alios duodecim annos per Collegium, vt diximus, obtenta de anno 1669. à sanctæ memorriæ Clemente Nono, vt ex eius Breui sub dat. 4. Ian. 1669. iudicaretur subreptitia, & obreptitia, prout ipsi existimamus, dum Pontifici narratum non fuit damnum Cameræ proueniens; quinimmò ipse supposuit gratiam non esse alicui præiudicialem.

Hucusque egimus de officijs per Datariam ab initio venditis, & pro quibus solutæ fuerunt summæ conuentæ, successiuè pluriès resignatis, cum augumento pretij, & respectiuè demonstrauimus quòd Camera esset in maxima, & enormissima læsione si deberet restituere tale augumentum, maximè insimul calculatis alijs damnis passis in specie respectu Collegij, habita ratione ad omnes vacationes Datariæ spectantes ab anno 1599.

Deueniendo autem ad cætera quinque officia, nempè decimum, vndecimum, decimumsecundum, decimumtertium, & decimumquartum ab initio non vendita, sed donata, cursu verò temporis à donatarijs vendita. Primum pro scutis 14. mil., secundum pro scutis 16. mil., tertium pro scutis 16., & quingentis, quartum pro scutis 18. mil., & quintum pro scutis 20. mil. dicimus, quod si Camera cogeretur restituere dictas summas, læsio non solùm esset vltra bessem, sed in tota quantitate, cum nihil receperit, quorum respectu proindè non applicarentur verba Bullæ B. Pij, nisi restitutis, nec potuit hunc casum excogitare, cum suo

tem-

tempore huiusmodi donationes non essent; considerando, quod tàm respicientes dicta quinque officia, quam etiam tria alia, de quibus hodie non agitur, sunt valdè recentes.

Neque vrget, quod Domini Secretarij dicta officia possideant titulo emptionis, & sic titulo oneroso, quia in ordine ad Principem dicuntur illa habere titulo lucratiuo, nempè donationis, cum nemo possit plus iuris in alios transferre, quàm ipse habeat, & rursus ementes officia, etiam per viam resignationis subrogantur per Papam in locum resignantis, vt ex forma supplicationum. Vnde debebunt dirigere suas actiones, contra quos de Iure, vt in replicatione D. Aduocati Seueroli.

Quare &c.

Sanctes de Pilastris R. Cam. Apost. Commiss. Generalis.

Replicatio Facti.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio addit robur confirmato, non autem illud extendit.*

2 *Camera in vim Constitutionis Innocentij Octaui non tenebatur restituere Secretarijs, nisi scuta 62400. anni, in casu extinctionis Collegij.*

3 *Expressio summæ quando dicatur apposita demonstratiuè, vel taxatiuè.*

4 *De natura stipulationis est, quod quis ad aliud non teneatur.*

5 *Camera in extinctione locorum Montium restituit scuta centum, non autem augumentum, & de ratione.*

6 *Assertioni Papæ fides præstanda venit.*

7 *Motus proprius B. Pij fuit tantummodò confirmatorius, ex confessione ipsorum Secretariorum.*

8 *Interpretatio Papæ successoris summoperè attenditur in priuilegijs concessis ab antecessore.*

9 *Dictio* Ad hæc *importat restrictionem ad præcedentia.*

10 *Ea interpretatio sumenda est, quæ excludat contradictionem, & correctionem.*

11 *Verba famulatoria non inducunt nouam dispositionem.*

12 *Verba debent inseruire intentioni, & ab ea regulari.*

13 *In confirmatione si apponantur verba, quæ primam concessionem extendant, non attenduntur, sed præsumuntur erronea.*

14 *Motus proprius B. Pij ampliat Constitutionem Innocentij in eo, quod mandat restitui totum id, quod fuit solutum Datariæ, vna cum expensis.*

15 *Verbum* restituere *significat reddere, & retrodare.*

16 *Verba* emisse, *&* habuisse, *in quibus verificentur.*

17 *Verbum* restituere *non potest verificari in refectione damnorum, & interesse.*

18 *Verba* restituendas, *seù* erogandas, *de quibus in Motu proprio, quomodo sint intelligenda.*

19 *Onus restitutionis, iniunctum per B. Pium in suo Motu proprio, est directum ad Cameram, aliàs Secretarij contra eam in vim dicti Motus proprij agere non possent, &* num. 20.

20 *Dictio* eos *stat demonstratiuè, quando coniecturæ concurrunt, & iuxta facti circumstantias aliquando referuntur, aliquando non ad immediata.*

21 *In Constitutione Piana, ad quos referatur, &* num. 22.

23 *Interuentus consanguinei ad auctorizandum actum minoris, vel mulieris sibi in aliquo non præiudicat.*

24 *Resignatarius recognoscit officium à Papa, quoad titulum.*

25 *Pius Quintus non est præsumendus voluisse obligare Cameram ad restituendum pretium non acceptum, ad quod eam non obligauit Innocentius Octauus, & de ratione.*

Quod

16 *Quod statuit in officio vacaturo assignato Collegio circa restitutionem pretij recepti, censetur faciliùs statuisse in cæteris officijs.*

17 *In reductione fructuum Montis Iulij mandauit restitui pretium Cameræ solutum, neglecto resignationum augumento.*

28 *In rescissione contractus quis de iure non tenetur restituere, nisi quod recepit.*

29 Fagnan. in cap. ex epistolæ de probat. *explicatur.*

30 *Concessio merè gratuita restringi debet, ad hoc vt quantò minus fieri potest, corrigat ius commune, seu Constitutiones particulares.*

31 *Registratio præsumitur; quoties insimul concurrunt cursus longissimi temporis cum obseruantia.*

32 *Obseruantia tamen probanda est in puncto, de quo agitur.*

33 *Ex diligentijs factis in libris, vbi aliquid erat registrandum, probatur negatiua registrationis.*

34 *Derogatoriæ appositæ in vna parte Constitutionis, non suffragantur pro altera parte omninò separata, & num.35.*

36 *Confirmatio non suffragatur, quoties confirmans nesciebat nullitatem actus confirmati.*

37 *Clausulæ supplentes non operantur circa defectus ignotos.*

38 *Causa onerosa qualis esse debeat ad hoc, vt concessiones præseruentur à Constitutionibus reuocatorijs.*

39 *De enormissima læsione Cameræ, quæ intercessit in huiusmodi Officijs, &* num. 40.

41 *Verba Motus proprij B. Pij Quinti sunt personalia, & restringuntur ad Secretarios de eo tempore viuentes, &* num. 42., & 43.

44 *B. Pius tàm respexit ad tempus remotum suppressionis, quàm ad tempus proximum.*

45 *Ad dignoscendum an gratia sit personalis debet inspici voluntas concedentis.*

R. P. IN decisione 16. Iunij, quæ reuidetur, firmatum fuit ex verbis Motus proprij Beati Pij Quinti Reu. Cameram teneri restituere Dominis Secretarijs pretium ab ipsis solutum pro officio obtinendo à Dataria, & resignantibus respectiuè, sed venit recedendum, quia Beatus Pius, (vt infra probabitur,) simpliciter confirmauit Constitutionem Innocentij Octaui super erectione Collegij, mandantem restitui summam ducatorum 62400. auri tunc sibi persolutam, de natura enim confirmationis est 1 addere robur confirmato, non autem illud extendere, *Rota decis. 175. num. 8. par. 5. decis. 377. num. 18., & 25. par. 17. recent.*

Verba autem Innocentianæ sunt hæc, *si verò erit facta Officij reuocatio, aut alteratio vt præmittitur, ad restituendum eis* videlicèt Secretarijs, *supradictam integram summam 62400. ducatorum auri de Camera per ipsos solutam, &c. sic enim cum ipsis Secretarijs nos in tractatu omnium præmissorum conuenisse, & sic pacto expresso eis pro se ipsis, & eorum successoribus fuisse solemniter pollicitos in fide Pontificis recognoscimus, & attestamur.* Igitur nisi superuenisset Piana Constitutio, ex vi dictorum verborum Innocentianæ Camera restituere debuisset dictam summam in erectione Collegij acceptam, vt etiam latè probauimus *in restrictu Iuris super secundo Articulo §. fortiùs, & seq. iuncto §. non cum duobus seqq.*

Neque subsistit, quod expressio dictæ quantitatis ducatorum 62400. non 3 sit taxatiuè apposita, & per modum negatiuum maioris summæ, sed demonstratiuè ad id, quod Secretarij persoluerunt ex *Gabr. conf. 64. num. 5. lib. 2.* inferendo exinde, quod Bulla non loquatur in casu, in quo versamur, augumenti scilicèt Officiorum, *vt in responsione facti §. expresso igitur.*

Etenim cum in contractu inter Sedem Apostolicam, & Secretarios, stipulantes etiam pro eorum successoribus, conuentum fuerit, quod in casu suppressionis Officiorum debeat restitui integra summa 62400. ducatorum auri de Camera per ipsos soluta, vt ex recensitis verbis apparet, negari non potest, quin expressio dictæ summæ restituendæ stet taxatiuè, ad excludendam maiorem summam in ordine ad Came- 4 ram, quæ ad talem restitutionem tenetur,

tur, cum sit de natura stipulationis, vt quis ad aliud non teneatur *l. prima §. si stipulant ff. de verbor. oblig. Gabriel verò alleg. cons.* 64. loquitur in terminis diuersis, & ideò non applicatur, vt ex lectura.

Hinc corruit non solum obiectum, sed etiam illatio exinde desumpta, dum enim vigore dicti pacti, respicientis etiam Secretarios successores, Camera tenetur, data suppressione Collegij, restituere integram summam ducatorum 62400. casu, quo pretium Officiorum decreuisset, ita pari ratione cogi non potest ad maiorem summam, aucto eorum pretio, & hac ratione in extinctione locorum 5 Montium non vacabilium Camera, ad formam suæ obligationis, restituit scuta centum pro quolibet loco in prima erectione habita, etiamsi successiuis temporibus ipsa loca medio tempore acquisita ratione spolij, vel inter bona vacantia vendiderit pro pretio currenti, quod cum sit notorium, non indiget iustificatione.

Nec transit absque admiratione repetita assertio, quod assecuratio à simplici diminutione pretij futura esset penè inutilis, cum in casu decrementi Camera non potuisset cogi ad suppressionem, nec certè suppressisset, cessante propria vtilitate, *& rursus ideò enim* Camera nuper supprimere voluit hæc officia reddentia in fructu annua scuta 40. mil. circiter, quia maximam retrahebat vtilitatem, imbursando adeò ingentem annuum redditum, aliàs certè non suppressisset, quando altera suppressio, de qua agitur (prout cæteræ) apparet facta ex vrgentissimis causis, publicum bonum respicientibus, vt habetur in principio contrariæ decisionis, & legitur in Motu proprio Sanctissimi superius impresso, cuius assertioni omni- 6 moda fides præstanda venit, *Clem. prima de probation. Rota decis.* 1784. *num.* 59. *coram Coccino.*

Quod autem Beatus Pius in secunda parte Motus proprij, vbi extant verba, super quibus se fundat decisio, quæ reuidetur, confirmauerit Innocentianam 7 Constitutionem, vt diximus, disponentem de restitutione pretij in casum extinctionis Collegij, & concedentem diuersa priuilegia, probatum fuit in facti specie §. *Successiuè verò cum seqq.* tàm ex verbis, & clausulis ibidem extensis in similibus confirmationibus apponi solitis, quàm etiam ex eo, quod expedito Motu proprio, qui supra registratur vigore facultatis expediendi Breuia ad partes, Collegium duo expediri curauit, vnum in executionem contractus contenti in prima parte, & alterum super secunda parte continente confirmationem priuilegiorum Collegij, quæ pariter supra inseruntur, vnde infertur, quod pars aduersa falsa fuerit secundam partem Motus proprij continere simplicem confirmationem Constitutionis Innocentij Octaui, & priuilegiorum Collegij, dum desuper separatim reportauit Breue, quod etiam imprimere fecit in libro Statutorum fol. 113. sub rubrica Breue alterum eiusdem Pij, sumptum ex eodem supra impresso Motu proprio super confirmatione priuilegiorum, & illorum concernentibus.

Præthereà cessat omnis difficultas ponderando, quod in Breui Gregorij Decimiquinti exaduerso exhibito, quodque superius reperitur impressum, narrauit, quod Beatus Pius fecit antedictam confirmationem Collegij per suas litteras, volens autem illas registrare in eodem Breui ibidem non inseruit Motum proprium, nec minus Breue expeditum super illius prima parte respiciente reintegrationem Collegij de Officio à Beato Pontifice per errorem vendito, sed solummodo de verbo ad verbum describsit Breue super secunda parte Motus proprij incipien. Romani Pontificis, in quo diuina dispositione, &c. quia istud continebat confirmationem ab ipso narratam. Et quia pars aduersa nimis strictè, & mutilatè dedit *in secundo Summario impresso sub num.* 3. præfatum Breue Gregorij, ideò per extensum ponitur *in Summario huius replicationis num.* 8 *primo.* In materia autem priuilegiorum interpretatio Papæ successoris, & ipsius partis est summoperè attendenda *Alciat. in l. nominis, vel rei verbo rei num.* 4. *post medium ff. de verbor. signific. Barbat. cons.* 26. *num.* 11. *post medium lib.* 2.

Ne-

Neque dicatur, quod idem B. Pontifex non se restriuxerit ad simplicem, & nudam confirmationem, inspectis illis verbis *Ad hæc d ctos Secretarios, & Collegium amplioris fauoris gratia prosequi volentes*, sed vlterius progrediendo disposuerit etiam respectu restitutionis pretij data suppressione Collegij, mediantibus verbis, super quibus se fundat contraria decisio §. *fundamentum enim*.

Siquidem B. Pius per verba proemialia *ad hæc*, non respexit ad priuilegia Collegio, & Secretarijs concessa per antecessores, sed ad primam partem sui Motus proprij, in quo vltra plenariam reintegrationem Collegij respectu officij venditi, multos fauores, & gratias illi fecerat, & signanter concedendo Secretarijs facultatem erogandi in proprium commodum totum id, quod vltra scuta 5500. vendidissent officium eis assignatum. Ac etiam potestatem obligandi massam Collegij pro fructibus census imponendi, quod etiam resultat

9 ex dictione *ad hæc*, importante restrictionem ad præcedentia, *Barbos. dict.* 8. *num.* 1., aliàs sibi contradixisset, dùm subindè confirmando concessa per Innocentium Octauum, & alios Summos Pontifices, addidit non solùm clausulam, *quatenus Tridentini Concilij decretis non aduersentur*, sed & alteram, *ijsdem modo, & forma, quibus per dictos prædecessores concessa fuerunt*, interpretatio

10 autem sumenda est, quæ excludat contradictionem, & correctionem, *Rota coram Durano decis.* 82. *num.* 21., *& coram Coccin. decis.* 2338. *num.* 5., *&* 6. *cum alijs allegatis in Restrict. Iuris super secundo articulo* §. *Alterum cum seq.*

Quam quidem voluntatem Beati Pontificis non alterandi priuilegia Collegij, probant etiam alia verba, ibi, *Volentes illa per nos, aut Romanum Pontificem reuocari, reduci, alterari, aut moderari, &c.*

11 Vnde fatendum venit, quod cætera verba, quæ immediatè sequuntur, ponderata in contraria decisione, ibi, *Seù Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis*, famulari debeant præcedenti confirmationi, *Giouagn. cons.* 36. *num.* 16. *lib.* 1. *Coccin. decis.* 294. *num.* 7. *Merlin. decis.* 890. *num.* 10. & [illegible]

Maximè quia, dùm ex supradictis habemus claram mentem Pontificis, quod volebat priuilegia per Innocentium, & cæteros suos antecessores concessa firmare, ijsdem modo, & forma, quibus per

12 ipsos concessa fuerunt Collegio, & Secretarijs, verba inseruire debent intentioni, & ab ea regulari *l. Insulani ff. de præscrip. Roland. cons.*96. *num.* 39. *lib.* 1. *Seraph. decis.* 794. *num.* 6., & in termi-

13 nis confirmationis, quod verba vltra concessionem primam importantia non attendantur, cum censeantur apposita per errorem, *Surd. cons.* 105. *num.* 26. *Cyriac. controu.* 128. *num.* 82., *&* 85. *Rota decis.* 354. *num.* 8. *par.* 17. cum alijs allegatis in restrictu Iuris super secundo articulo §. *Alter etiam*.

Sed dato, non tamen concesso, quod Beatus Pontifex occasione confirmandi priuilegia Collegij voluerit etiam nouam gratiam facere Secretarijs, in ordine ad restitutionem pretij officiorum in easum illius suppressionis, mediantibus verbis relatis in contraria decisione, ibi, *Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, dicimus germanum

14 sensum dictorum verborum esse, quod Reu. Camera loco restituendi summam 62400. ducatorum auri, ad formam Innocentianæ Constitutionis, DD. Aduersarijs restituat totum id, quod ipsi, vel eorum Auctores soluerunt Datariæ, vna cum expensis ad formam Motus proprij Sanctissimi superiùs registrati, absque eo, quod exindè inferri possit, vt debeat quoque soluere pecunias per DD. Secretarios exbursatas resignantibus, vt præsupponit contraria decisio §. *fundamentum enim cum seqq.*

Verbum enim restituere, de quo, ibi

15 *Nisi restitutis pecunijs*, de sui natura, & ex propria significatione importat reddere, & retrodare, sicut admittit decisio, quæ reuidetur §. *nec verbum illud*, ibi, *licet verbum restituere de sui natura significet reddere, & retrodare, iuxta text. in l.* 1. §. *eleganter ff. depos.* cum alijs ibi allegatis, & plenè hoc idem probatur

in

in restrictu super primo articulo §. *primo cum seqq.*, vbi quod Beatus Pius eodem verbo vsus fuit pluriès ante dicta verba; 16 Cætera verò, ibi, *pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, pariter verificeantur in Secretarijs, qui per se ipsos, vel per eorum Auctores officia emerunt à Dataria, & respectiuè in Archihospitale Sancti Spiritus in Saxia, & Capitulo Sancti Eustachij, dùm eorum officia acquisiuerant, mediante permutatione, vt in prima positione Cameræ iustificatum fuit.

Primò non subsistit, quod Beatus Pontifex aliquando etiam vsus fuerit 17 verbo soluere pro restituere, ibi, *& si dictum Collegium super præmissis turbaretur ad soluendum cum effectu dictam summam* 5500. *ducatorum vna eum damnis, & interesse passis*, nam respectu damnorum, & interesse non verificabatur verbum restituere, & ideò summa ratione Papa eo vsus non fuit, prout fecit, quãdo propriè agebatur de restitutione, vt indicto nostro restrictu, locis allegatis.

Qua ratione corruit etiam obiectum fundatum in alijs verbis, ibi, *Præterea 18 ijsdem Secretarijs, vt commodius pecunias dicto Ferdinando Cardinali pro nobis, & nomine nostro restituendas, seù erogandas reperire valeant*. Etenim B. Pontifex propriè fuit locutus, congrua congruis adaptando, dùm dixit *pro nobis, & nomine nostro restituendas, seù erogandas* in ordine ad Secretarios, qui cum nihil receperint, ad aliquam restitutionem non tenebantur, vt dicit decisio, quæ reuidetur §. *Quod autem*.

Secundò non obstat, quod supradicta 19 verba, ibi, *nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs*, non sint directa ad Cameram, sed ad Secretarios, quorum respectu verificatur verbum restituere, etiam respectu pecuniarum solutarum resignantibus. Quia obiectum tollitur ex dilemmate.

Vel enim Papa mandando, quod Camera non deueniat ad suppressionem 20 Collegij, *nisi restitutis priùs singulis Secretarijs pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, direxit onus restituendi ad Cameram, prout *Iura diuersa*, germanus sensus importare videtur, & tunc firmum remanet motiuum, fundatum super proprietate verbi *restituere*; vel tale onus restitutionis Papa Cameræ non iniunxit, vt ex aduerso dicitur, & hoc casu DD. Secretarij, vigore Motus proprij Beati Pij contra eam agere non possunt, sed debebunt recurrere ad Innocentianam Constitutionem, siuè ad dispositionem Iuris communis, vel actionem intentare contra alios, quos de Iure; Interim autem recedendum venit à decisis, attento quod decisio tantummodò se fundat in verbis Pianæ Constitutionis relatis in §. *fundamentum autem cum seqq.*, & quia dilemma videtur indissolubile, supplicamus pro benigna ponderatione.

Tertiò non subsistit, quod Camera ex vi dictorum verborum Motus proprij Beati Pij, ibi, *nisi restitutis singulis Secretarijs pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit* non teneretur restituere pretium officiorum, nisi Secretarijs, qui immediatè pretium soluerunt 20 Datariæ, prætextu, quod dictio *eos* sit relatiua ad Secretarios antecedenter nominatos, non autem ad illorum Auctores. Quia similes dictiones relatiuæ, habita ratione ad qualitatem actus, cui apponuntur, & ad facti circumstantias, intelligi debent, & ideò aliquando stant taxatiuè, aliquando declaratiuè, & sæpè referuntur ad immediata, & aliquando non, *Menoch. cons.* 349. *num.* 19. *Barbos. diction.* 177. *num.* 2., & confert *Rota decis.* 296. *num.* 3. *par.* 4. *recent.*

In præsenti B. Pius confirmauit Constitutionem Innocentij, vbi dicitur ad restituendum *eis*, videlicet Secretarijs, 21 vel Auctoribus, & in supplicationibus venditionum, & resignationum Papa subrogat in locum mortui, vel dimittentis, & vlterius concurrit necessitas referendi dictionem supradictam *eos*, tàm ad Secretarios immediatos, quàm mediatos; non solùm si Camera teneretur restituere tantummodò pretium Datariæ solutum, sed etiam (si iuxtà sensum partis) deberet soluere pecunias solutas resignantibus, ne aliàs sequatur absurdum, quod nihil veniat restituendum possidentibus per resignationes merè

gratuitas, cum sola translatione tituli, regulariter fieri solitas de patre in filium, & de patruo in nepotem.

Insuper plures emunt officia sub periculo vitæ alterius non habentis, nisi nudum nomen, reseruata sibi facultate 22 disponendi, & percipiendi fructus, qui quidem reseruatarij decedentes in proprios hæredes transferunt huiusmodi facultatem, & in casum suppressionis restitutio pretij non fit titulari, sed reseruatarijs, & ipsis prædefunctis, illorum hæredibus, sicuti videre est in Bullis suppressionum, ac etiam altera Sanctissimi aliàs per extensum data §. *& insuper*; vnde iuxta prætensionem partis interpretata dictione *eos* pro personali, nec minus dictis hæredibus esset facienda restitutio, quod similiter esset notabile absurdum, & ideò ne dicamus, quod possidentibus officia per similes resignationes nihil veniat restituendum, recurrendum venit ad pretium solutum per auctores; & sic ad illos referendo dictionem *eos*, vt ex allegatis.

Quartò vis fieri non potest in eo, quod Summi Pontifices admiserint resignationes officiorum, de quibus agimus. Quia huiusmodi admissiones operantur, quod titulus officiorum, qui non est in commercio, sine auctoritate Papæ, transferatur de persona in personam, sed non exindè inferri potest ad aliquod præiudicium Cameræ in ordine ad approbationem pretij, prout à simili interuentus 23 consanguinei ad auctorizandum actum minoris, vel mulieris sibi in aliquo non præiudicat, *Gratian. discept. 831. num. 3. ad 10. Buratt. decis. 252. num. 2.*, maximè quia in supplicationibus desuper fieri solitis non exprimitur quantitas pretij, cuius contrarium practicatur in supplicationibus venditionum Datariæ, & sic impossibile est, quod pretium approbetur à Papa, dùm ab eo ignoratur.

Reuerendiss. Dominus de Luca, ex aduerso allegatus, in discursu facto cum ratione motiuandi ad eruendam veritatem, firmat solùm, quod rasignatarius 24 recognoscit officium à Papa, optima quidem ratione, quia quoad titulum, non est in commercio, in duobus verò successiuè publicatis, viuis rationibus de more, concludit huiusmodi resignationes in nihilo præiudicare Cameræ, vnde istis, non primo in omnem casum deferendum videtur.

Non solùm autem ex proprietate verborum Motus proprij Beati Pij, & toto contextu Camera non tenetur restituere DD. Secretarijs, nisi quod solutum fuit Datariæ, ex prædictis, & alijs latiùs deductis in restrictu iuris super primo articulo, sed etiam inspecta mente, & intentione eiusdem Pontificis, desumpta ex pluribus cumulatis in restrictu iuris super secundo articulo, modò non repetendis, nisi ad tollendas responsiones partis.

Primò igitur repetimus. Innocentius 25 Octauus in redemptionem Mitræ Pontificalis, & Iocalium recepit à Secretarijs summam 62400. ducatorum auri, & eamdem summam receptam restitui man dauit, data suppressione Collegij, qua igitur ratione dici potest, quod B. Pius, qui solùm mutuò recepit scuta 5500. auri, pro quibus dedit pingue assignamentum, voluerit quod Camera restitueret Secretarijs quod non recepit?

Responsio autem data, quod Innocentius non disposuerit restitui debere, suppresso Collegio, taxatiuè præfatos ducatos 62400. in erectione per Secretarios exbursatos, superiùs reiecta fuit §. *neque subsistit cum seq.*

Secundò Beatus Pius, casu, quo Col-26 legium molestaretur per Cameram super officio vacaturo, assignato pro dictis scutis 5500. sibi mutuatis, voluit Cameram teneri illi restituere eamdem summam receptam cum damnis, & interesse passis, ergo faciliùs dicendum venit voluisse restitui pretium receptum in casum suppressionis Collegij permissæ, & conuentæ in illius erectione.

Nec vrget responsio, quod in primo casu deberentur damna, & interesse, non solùm quia hoc de iure inest ob contrauentionem, & fidem ruptam, sed etiam quia dicta summa mutuata à Secretarijs, recepta fuerat ad interesse; & sic congrua erat dicta refectio, neutrum autem concurrit respectu suppressionis Collegij.

Tertiò

Tertio } non datur exaduerso
Quarto } particularis responsio.
Quinto }

Sexto pariter repetimus obseruan-
37 tiam B. Pij, qui reductioni fructuum Montis Iulij vacabilis non acquiescentibus mandauit restitui scuta centum, quæ soluta fuerant Cameræ in prima erectione, non obstante quod pretium postea fuerit auctum.

In responsione negatur talis obseruantia, ex quo in Bulla Beati Pij, edita die 7. Martij 1569., de tali augumento pretij non sit facta litteralis mentio, ipsi autem replicamus, quod tale augumentum clarius resultat ex Bulla Alexandri Septimi super suppressione eiusdem Montis Iulij, & aliorum vacabilium, vt ex eius Motu proprio de anno 1655.

Septimo, quod intentioni Cameræ
38 assistit dispositio iuris communis, quoties enim contractus rescinditur, seu renouatur, nil aliud restitui debet, quàm quod fuit receptum, *l. si diuersa, C. de transact. l. Prædiorum* 10. *Cod. de præd. minor. Menoch. cons.* 644. *num.* 2.

Neque contrarium firmat *Fagnan.*
39 *exaduerso allegatus in cap. epistolæ de prob.* Quinimmò facit pro hac parte, nam sub *num.* 9. positis Bullis Officiorum, & locorum Montium permittentibus illorum suppressionem, ac etiam supposito, quod eadem officia, & loca Montium successiuè vacantia Camera maiori pretio, quàm in primæua concessione vendiderit, quærit an possit Camera illa redimere pro pretio, quo in prima erectione vendita fuerunt, vel potiùs pro pretio vltimarum venditionum, & *num.* 11. ait, *videtur dicendum* (sunt verba propria) *redemptionem fieri debere pro pretio, quo fuerunt vltimo loco vendita per Cameram, non autem pro pretio, de quo in erectione, &c.*, & deindè subdit *aliàs emptor esset in damno, quia non consequeretur pretium à se solutum Cameræ Apostolicæ, & Camera locupletaretur cum alterius iactura.*

Octauo loco fuit deductum, quod æquitas stat pro Camera, quæ agit de damno euitando, sed quia exaduerso prætenditur assistere DD. Secretarijs, de ea agemus in Memoriali ad partem dadura diuersa, to, cum calculo super læsione.

Nono, quod Motus proprius B. Pij in secunda parte, vbi extant verba con-
30 trouersa, continet, vt probauimus, meram gratiam, & proinde restringi debet ad hoc, vt quanto minus fieri potest, corrigat ius commune, & Innocentianam Constitutionem in præiudicium Cameræ.

Pro responsione exaduerso negatur, quod Cameræ assistat ius commune, & suffragetur Constitutio Innocentij, sed iam fuit satisfactum superiùs §. *verba autem cum seqq.*, & §. *septimo cum seq.*

Decimo } non datur exaduer-
Vndecimo } so responsio parti-
Duodecimo } cularis.
Decimotertio }
Decimoquarto }

Decimoquinto ostendimus agi de maximo præiudicio Cameræ, sed quia illud exaduerso negatur, ideo in memoriali ad partes cum calculo dato iustificabitur enormissima læsio.

Modò deueniendo ad tertium articulum in restrictu iuris desuper facto, diximus, quod si Beatus Pontifex iniunxisset Cameræ onus soluendi DD. Secretarijs etiam pretium exbursatum resignantibus, talis gratia, vti præiudicialis Cameræ, fuisset nulla ob defectum registrationis, & derogationis regulæ de iure quæsito non tollendo, & vlterius remansisset comprehensa sub Bullis, & Regulis Cancellariæ reuocatorijs, & tandem, vti enormissimè læsiua, non esset attendenda, ex plenè ibi allegatis §. 1.
31 *cum seqq. vsque ad fin.* Dicitur exaduerso, quod registratio præsumitur ad instar Beneplaciti Apostolici, quando insimul concurrunt, vt hic, cursus longissimi temporis cum obseruantia, desumendo obseruantiam ab exequutione Motus proprij B. Pij in aliquibus partibus, vt in responsione facti, sed talis responsio nullius est momenti.

Tùm quia obseruantia probanda ve-
32 nit in puncto, de quo agitur, nempè in parte gratiæ requirentis beneplacitum, sicuti pluribus allegatis in specie, firmauit *Rota decis.* 39. *num.* 29., & *seqq. par.* 8., & *decis.* 350. *num.* 18. *par.* 16. *rec.* in præsenti autem gratia, quæ erat re-

gistranda respicit casum suppressionis Collegij, vt supra ostensum fuit, & sic impossibile est desuper iustificare obseruantiam.

Tùm etiam quia Motus proprius B. Pij, ac Breuia illius vigore ad partes expedita, vsque de anno 1587. fuerunt cum statutis Collegij impressa, nempè Motus proprius fol. 106.; & in margine sic dicitur *registratus in regestro ordinationum lib. 5. fol. 16. Primum Breue fol.* 111.; & in margine leguntur hæc verba, *Breue signatum est in sacculo iurium in Archiuio*. Aliud verò fol. 113.; vbi adest similis marginatura, ex quibus infertur, quod si in Camera fuissent registrata; de tali registratura etiam ibidem ageretur, hoc addito, quod in Archiuio Collegij hodie nec libri registrationum, nec sacculа, vt supra enuntiata reperiuntur.

Tùm demùm, quia factis diligentijs 33 in libro Cameræ non reperitur registratio, nec Motus proprij, nec minus Breuium, vt ex attestatione data, & sic probata remanet negatiua non registrationis, per quam tollitur simplex præsumptio in contrarium adducta, *Gregor. decis.* 287. *num.* 4.

Derogatio verò regulæ de iure quæsito non tollendo, desumi prætenditur 34 ex derogatorijs Motus proprij Beati Pij, ibi, *non obstantibus fel. record. Pauli Tertij de rebus Ecclesiæ non alienan., ac nostra de non obligandis, & pignorandis fructibus Romanæ Curiæ &c.; & alijs respectiuè regulis editis, vel edendis; & respectiuè Breui expedito super confirmatione priuilegiorum; ibi, non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, etiam Motu simili in contrarium quomodolibet factis.* illas intungendo insimul ad effectum ostendendi, quòd Papa voluerit facere concessionem, & gratiam Cameræ præiudicialem, in tantum, vt non requireretur expressa derogatio præfatæ regulæ, ex allegatis in responsione facti §. *derogatio autem*.

Huiusmodi autem prætensio tollitur ex facto, animaduertendo, quòd hodie 35 agitur de secunda parte Motus proprij, continente confirmationem priuilegiorum, vna cum verbis, quæ causam dederunt liti, super qua Collegium expediuit Breue ad partes, in quo cum non leguntur derogatoriæ, ex quibus non apparet Papam voluisse facere gratiam Cameræ præiudicialem, vt in responsione partis *dicto* §. *derogatio*, & videri potest in ipso Breui, non applicatur supradicta conclusio, quidquid sit si ageretur de prima parte Motus proprij respicientis reintegrationem Collegij, vbi extant derogatoriæ speciales, de quibus supra.

Confirmationes verò Sixti Quinti, & Gregorij Decimiquinti datæ in Summario partis *num.* 2. *&* 3. suffragari non 36 possunt, dum eisdem Pontificibus non fuit narrata nullitas gratiæ Beati Pij resultans ex defectu registraturæ, & derogationis regulæ de iure quæsito non tollendo, *Rota decis.* 175. *num.* 7. *par.* 5. *& decis.* 56. *num.* 15. *&* 16. *par.* 8. *recent.* sicuti etiam clausulæ supplentes 37 non operantur in ordine ad defectus non notos, *Barbos. de claus. claus.* 177. *num.* 10. non obstante, quod tàm per Sixtum, quàm etiam per Gregorium fuerit derogatum Bullæ Pij Quarti de registrandis, quia hoc legitur secutum in ordine ad registraturam propriarum Constitutionum, Summario partis *locis allegatis*.

Altero motiuo, quod data validitate gratiæ Beati Pij, adhuc illa vti euidenter præiudicialis Cameræ caderet sub Bullis, & regulis reuocatorijs, responsum 38 fuit illud non intrare, stante quod Gregorius Decimusquintus in citato Breui, confirmando, & innouando omnia priuilegia, gratias, emolumenta, & iura Collegio concessa, tàm à Beato Pio, quàm ab alijs prædecessoribus, declarauit supradicta omnia intelligi debere concessa ex titulo, & causa verè onerosa, vt in responsione facti §. *at ulterius cum sequenti*, quæ responsio tollitur considerando, quod Summi Pontifices in supradictis Bullis reuocatorijs præseruarunt solùm ea, quæ concessa sunt ex causa verè onerosa, scilicèt congruæ solutionis pecuniarum Cameræ factæ, postea quam causa verè onerosa in plena Camera probata fuerit, citato Commissario Cameræ, vt videre est *in Constitutione*

tione 38. Vrbani Octaui §. 29., & Innocentij Decimi 13. §. 32. Bullar. nouo tom. 4., & 5. respectiuè.

Maxima, atque enormissima læsio Cameræ in restrictu iuris super tertio articulo §. *genericè*, desumpta fuit ab exuberanti emolumento, & excrescentia, propter quam officia sæpissimè resignabantur vigore facultatis Secretarijs concessæ, etiam in infirmitate, adeoùt rarissimè vacarent, & redacta fuerint ferè adinstar non vacabilium, in maximum damnum, & detrimentum eiusdem Cameræ, vt latiùs in §. *ex alio etiam capite, iunctis sequentibus.*

39

Et quia in responsione facti exaduerso data §. *postremò*, negatum fuit assumptum respectu vtriusque partis, & respectiuè in Summario eiusdem responsionis *num. 6.* datus fuit calculus ad probandum quid Camera receperit ab ipsa erectione Collegij à Secretarijs, propterea ad verificandum dictum calculum, & assumptum Cameræ, recursum habuimus ad libros Archiuij Collegij, sed frustrà, & absque effectu, propter illorum deficientiam, cum solummodò repertæ fuerint diuisiones fructuum, & sic patet, quod calculus partis non est iustificatus; & iustificari non potest, & ideò non attendendus.

40

Cæterum restringendo enormissimam læsionem ad 14. officia, de quorum pretij restitutione hodiè agimus, credimus illam plenè probari ex nouo calculo, vndequaque iustificato, ex dictis diuisionibus, & alijs in Archiuio repertis, ad partes vna cum memoriali super læsione dato.

Tandem in restrictu iuris super quarto articulo, deduximus, quod quatenus verba Motus proprij Beati Pij interpretari possent, quod Camera vltra receptum deberet etiam restituere pretium per Secretarios solutum resignantibus, quod absolutè negamus, versaremur in vera donatione solùm verificabili respectu Secretariorum, existentium de tempore Motus proprij, & suppressionis Collegij respectiuè, non autem in eorum successoribus, attentis verbis merè personalibus, & causa, à qua Motus fuit Beatus Pontifex, mutui nempè scutorum 55000. auri, ex allegatis in §. *primo igitur cum sequentibus.*

41

Neque vrget responsio exaduerso data, quod nempè Papa antecedenter mentionem fecerit Collegij, comprahendentis etiam futuros Secretarios, & signanter ibi, *Volentes, & statuentes illa nullo vnquam tempore per nos, aut per Romanos Pontifices pro tempore existentes reuocari, &c. seù Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs &c. singulis Secretarijs tunc viuentibus &c. pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit.*

42

Quia obiectum potiùs retorquetur ex modo discretiuo loquendi, Papa enim dum voluit comprahendere Secretarios tàm viuentes, quàm eorum successores, mentionem fecit Collegij, dùm verò gratitudinis causa voluit Secretarijs, à quibus receperat mutuum, facere gratiam, de qua agimus *dixit Collegium supprimi non posse nisi restitutis singulis Secretarijs tunc viuentibus pecunijs &c.*, & insuper considerandum venit, quòd verba illa *tunc viuentibus* fuissent superflua, quoties restitutio debuisset fieri Secretarijs simpliciter, prout obseruatum fuit in dicto restrictu §. *hoc etiam.*

43

Minus subsistit, quod Beatus Pontifex respexerit ad tempus remotissimum suppressionis, quæ post sæcula euenire poterat, adeoùt impossibile sit cogitasse, quòd aliqui ex Secretarijs tunc viuentibus adessent tempore suppressionis; nam contrarium desumitur ex recensitis verbis Motus proprij, ibi, *volentes illa nullo vnquam tempore per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes, &c. Collegium ipsum supprimi.* Considerando enim casum suppressionis tàm ab ipso faciendæ, quàm per successores respexit vtrumque tempus, proximum nempè, & remotum, & sic gratia poterat habere suum effectum, viuentibus adhuc aliquibus Secretarijs, ergà quos munificentiam exercere voluit.

44

Vltimo loco dicitur, quòd verba Motus proprij Beati Pontificis, ibi, *Nos promptam Secretariorum voluntatem gratam habentes*, dici non possunt personalia, cum exbursatio pecuniarum esset facienda mediante censu per Collegium impo-

imponendo. Quia ad dignoscendum, an 45 gratia sit personalis, nec ne, inspici debet mens, & voluntas concedentis, quæ à verbis declaratur, vltra quod aduertendum est, quod fructus eiusdem census solui debebant ex redditibus massæ, & sic à Secretarijs tunc viuentibus, donec idem census redimeretur ex pretio Officij Collegio assignati, & ab ipso vendendi.

Quare &c.

Sanctes de Pilastris R. C. Apost. Commiss. Generalis.

Replicatio Iuris super primo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

SVMMVRIVM.

1 *Argumentum desumptum ex proprietate verborum transfundit in Aduersarium onus probandi contrariam disponentis voluntatem.*
2 *Nemo de iure tenetur restituere vltrà acceptum.*
3 *Verbum* reddere *magis latè patet, quàm verbum* restituere.
4 *Restituere est propriè retrodare.*
5 *Propriè significat retribuere acceptum, &* num. 9. & 24.
6 *Impropriè verificatur in solutione non accepti; & in quibus casibus id practicari possit, &* num. 23.
7 *Aliquando importat solutionem, vt sustineatur actus, qui aliàs sustineri non posset.*
8 *Verba libelli sunt benignè interpretanda.*
10 *In materia fauorabili* restituere *verificatur in eo, quod non fuit habitum.*
11 *Item in odium contrahentis, sed impropriè.*
12 *Sicuti in odium venditoris occultantis vitium latens, qui in actione redhibitoria tenetur restituere gabellam, licet ad eum non peruenerit.*
13 *Idem significat in odium emptoris, fructus percipientis non soluto pretio; in terminis l. curabit Cod. de action. empt.*
14 *Reintegratio damni per filium passi in legitima propter euictionem, in iure vocatur restitutio.*
15 *Impropriè tamen, & extensiuè.*
16 *In odium temerè litigantis refectio damnorum dicitur restitutio.*
17 *Restitutio verificari potest de re, quæ fingitur accepta, quamuis verè habita non fuerit.*
18 *Vt in dote promissa, & confessata.*
19 *Et in dote exacta à filio, quæ fingitur peruenisse ad patrem.*
20 *Procedit etiam in retractu prælatiuo, & quomodo.*
21 Restituere *significat idem, ac soluere.*
22 *Qui restituit, soluit, sed non è contra,* & num. 41.
24 *Propriè tamen restitutio verificatur tantùm in accepto.*
25 *Maximè si restitutio fieri debeat à fisco.*
26 *Vbi deficit obligatio deficit actio.*
27 *Verba* emisse, & habuisse *denotant quemcumque modum acquisitionis.*
28 *Dictio* singulis, & eos *personalitatem significant.*
29 *Totum dicitur restituere, qui restituit integrum pretium à se receptum.*
30 *Suppletio admittitur, quando menti disponentis est consentanea.*
31 *Personalitas excludit repræsentationem.*
32 *Limita, quando ex hoc aliquod resultaret absurdum.*
33 *Resignatarius dicitur habere officium à Principe, non à resignante.*
34 *Declara quoad titulum officij, qui non est in commercio, non quoad approbationem pretij, de quo Princeps non curat.*
35 *In materia Datariæ standum est eius Officialibus, & expeditoribus.*
36 *Bald. cons. 424. lib. 2. declaratur.*
37 *Restitutio non verificatur, nisi in accepto.*
38 *B. Pius in suo Motu proprio pluriès adhibuit verbum restituere in stricta significatione.*
39 *Datio in solutum verificari potest in eo, quod quis non accepit.*

In

40 *In discretiua dispositione, id, quod fuit dispositum in vna parte, non potest trahi ad alteram.*

41 *Quare in Motu proprio B. Pius promiscuè vsus fuerit verbis* soluere, restituere, *&* erogare, *&* num. 42.

43 *Actio ex empto non competit contra illum, cui non fuit solutum pretium, quod est præcipum emptionis requisitum.*

R. P. Agnoscunt DD. exaduerso scribentes, quanti roboris sit argumentum desumptum 1 ex proprietate, atque naturali significatione verborum Cameræ adsistens, vt latissimè ostensum fuit in primo restrictu, ex eo quia transfundit in ipsos necessitatem probandi contrariam fuisse mentem Beati Pij, & penitus destruit suppositum decisionis, quod dispositio Motus proprij sit adeò clara, & litteralis, vt interpretatione non indigeat, *per Text. in l. ille aut ille, §. cum in verbis, ff. de legat. 3.* Ideòque totis viribus in responsione ostendere conantur significatum verbi *restituere*, in parte promissoria adhibiti, esse indifferentem, & verificabilem, etiam in solutione eius, quod acceptum non fuit, si debitum supponatur, sed in vanum laborauerunt.

Præmisso siquidem, suppositionem debiti respectu summæ resignantibus solutæ esse metam principij petitionem, cum neque attenta dispositione Iuris, 2 neque Constitutione Innocentij Octaui, Camera in casu suppressionis præstare teneretur vltra acceptum, & imbursatum, vt latè probatum fuit in Informationibus præteritæ positionis, *& in secundo restrictu, §. fortiùs stringit*, & latiùs dicetur *in replicatione super eodem secundo articulo*; Itaut tali supposito corruente prorsus inapplicabiles detegantur auctoritates exaduerso cumulatæ ad probandam talem extensionem significationis verbi restituere, fundatę in pręexistentia debiti.

Descendendo ad peculiarem illarum discussionem, aduertendum est, quod ferè omnes *DD. cumulati in §. & sanè* lo- 3 quuntur de significatu verbi *reddere*, quem magis amplum esse, probatum fuit *in nostro primo restrictu, §. nec contrarium*, & licet *Eugenius cons. 75. numer. 22.* firmare videatur pleniorem significationem habere verbum restituere, quàm reddere, idem tamen *num. 26.* expressè profitetur, quod restituere pro- 4 priè est retrodare, & melius *num. 29. vers. stante igitur*. Et hanc etiam differentiam inter verbum *reddere*, *& restituere* secundum propriam significationem admittit *Tusch. littera R. exaduerso cit. conclus. 302. num. 7.*

Aliqui verò, qui loquuntur de verbo *restituere*, vltra quod ferè omnes admit- 5 tunt eius propriam significationem esse solum retribuendi acceptum, & solum 6 impropriè, & extensiuè in solutione etiam non accepti verificari, omnes, vt fuit prænotatum, supponunt clarum debitum respectu restituentis, vel procedunt cum supposito, quod materia sit fauorabilis, aut quia odiosa sit, atque pœnalis ob contrauentionem, vel moram debitoris, ac tandem vbi lex fingit, aliquid acceptum fuisse, etiam si verè non fuerit acceptum.

In primo itaque casu loquuntur omnes auctoritates, quæ firmant talem in- 7 terpretationem admitti pro sustinendo actu, quia scilicet in libello petita fuit restitutio, quæ verè, & propriè non conueniebat, vt præ alijs latè *Rolan. cons. 75. à num. 7. ad 13. lib. 2.* reddens rationem *num. 11. & 12.* quod libellus debet substineri grosso modo loquendi, 8 & omni meliori modo quo potest, & illius verba sunt benignè interpretanda; & non ad subuersionem, cum substineri debeat omni modo, etiam improprio, vndè supponit hunc esse significatum improprium, & in ijsdem terminis loquitur *Eugen. dicto cons. 75.* concludens *numer. 23. non erit ergo ab re, vt hic quoque restitui pro dari, siue tradi accipiatur, vt actus substineatur* & numeris seqq. ad- 9 mittit germanam significationem verbi restituere esse accepti restitutionem, & 10 pariter in materia fauorabili loquitur *Capic. Latr. cons. 2.*, scilicet de restitutione à Principe facta, tàm quoad personam, quàm quoad bona, *vt num. 42. & 46.* nec ibi agebatur de præiudicio Fisci, sed de facultate recuperandi fæudum

dum alienatum, cum pacto de retrouendendo, quod vtique vigore pacti recuperari poterat à restituto in gratiam Principis.

In secundo verò casu procedunt *Text. in l. si quis maior. C. de transact.* vbi, in
11 odium contrauenientis transactioni, iubet Imperator restitui pœnam, licet accepta non fuerit, id tamen fit impropriatiuè in odium contrauenientis, vt explicat *Gratian. cap.770. num.11.* & verificari etiam posset restitutio, cum stante stipulatione pœnæ fuerit aequisitum
12 Ius ad illius consecutionem. Provt etiam in odium venditoris occultantis vitium latens, contrà quem agitur actione redibitoria, procedit *Text. in l. debet ff. de Ædilit. edict.* mandans emptori restitui id, quod gabellæ nomine solutum fuit, licet ad venditorem non peruenerit, id enim fit ad resarciendum damnum emptoris, culpa venditoris passum. Eamdemque interpretationem recipit alter *Text. in l. Curabit C. de act. empt. &*
13 *vendit.* quæ pariter emanauit in odium emptoris fructus percipientis non soluto pretio, iubendo illud cum vsuris restitui, quod tamen impropriè fieri aduertit *Rolan. cit. cons.75. num.10. lib. 2.* & adhuc in tali casu proprietas saluari potest, cum vsuræ subrogentur loco fructuum perceptorum, & pro illis resti-
14 tuendis. Similiter reintegratio damni per filium passi in legitima, propter euictionem, restitutio vocatur *in l. scimus 36. §. Sancimus C. de inoffic. Testam.*
15 non quidem propriè, sed extensiuè in odium defuncti, vel hæredis, qui debebat rem liberam tradere, & non euictio-
16 ni obnoxiam, & in odium quoque temerè litigantis præcipitur *in l. Sancimus C. de Iudic.* restitutio damnorum, quamuis enim ab illo recepta non fuerint, quia tamen eius culpa causata fuerunt, merito Imperator eum ad restitutionem damnat. Et in his pariter terminis procedunt *DD. allegati in §. eademque ratione* loquentes de restitutione damnorum, ac etiam *Soccin. Sen. cons. 90. num. 21. lib. 4.* loquens in expressa conuentione restitutionis, & refectionis damnorum, & interesse.

In tertio casu, quando scilicet res fin-
17 gitur accepta, quamuis verè habita non fuerit loquitur *Eugen. dicto cons.75. numer.23. vers.3. responderi potest*, vbi pro saluanda proprietate, & competentia petitæ restitutionis recurrit ad fictionem Iuris: Ac etiam DD. omnes loquentes
18 de dote promissa, & confessata, videlicet *Ruin. cons.197. lib. 1. Altograd. consil.30. num.5. lib.2. alijque adducti in §. Hinc in durioribus*, ea ratione, quia cum dos habeatur pro exacta, benè super illa cadere potest restitutio; Eaque
19 similiter optimè verificatur respectu Patris, qui consensit dotem exigi à filio, tunc enim lex fingit eam ad ipsum peruenisse.

Et in hoc pariter casu loquuntur DD.
20 tractantes de retractu prælatiuo, & firmantes pretium restitui primo emptori, licet retrahens ab illo nihil acceperit; Ac etiam iuxta Constitutionem Gregorij Decimitertij *super Iure congrui §.9.* benè procedere potest restitutio, quia vicinus retrahens subintrat in locum venditoris, qui pretium receperat.

Cæteri vero DD., extra aliquem ex his tribus casibus loquentes, nihil firmant
21 contra Cameram, licet enim aliqui supponant verbum *restituere* significare idem ac soluere, & præ alijs *Gratian. cap.130. num.11. & seqq., & decis. Marchia 147. num. 6.* non tamen firmant huiusmodi
22 verba esse inter se conuertibilia, in quo consistit æquiuocatio, nam de cætero non controuertitur, quod qui restituit soluit, vt probat præfatus Auctor locis citatis; Quinimmò eius auctoritas retorquetur, nam *in cit. cap.130. num.12. & 13.*
23 obijcien. quod verbum restituere aliquando applicetur ei, quod nunquam fuit receptum, respondit illud esse impropriè, *& in dicta decis. num.2.* absoluitur ab obligatione restituendi is, qui nihil receperat, & solum in vtroque loco firmatur, quod restitutio requirit veram solutionem, itaut non sufficiat æquipollens.

Sublatis igitur omnibus in contrarium adductis, circa naturalem significationem verbi restituere, firma remanet conclusio, in nostro primo restrictu adducta, quod
24 restitutio propriè, tantùm verificatur in accepto, vt præter iura ibi adducta

optimè

optimè respondit *Rota in Romana Hereditatis 9. Februarij. 1680. §. Idem enim rectè militaret coram R. P. D. Vrsino.*

25 Idque indubitatum esse quoties restitutio fieri debet à fisco, qui regulariter restituere non tenetur, nisi quod accepit, ipsique incorporatum non fuit, sed ad aliorum manus peruenit, disertè probat *Bald. cons. 145. num. 3. circa med. lib. 2. ex gratia videtis.*

Ad hanc insolubilem difficultatem euitandam conantur DD. exaduerso scribentes ostendere, quod verba *nisi restitutis &c.* sint ad ipsos Officiales directa, non autem ad Cameram debitricem, sed huiusmodi pariter suppositum penitus corruit, quia cum Cameræ sit concessa facultas supprimendi sub conditione restiturionis, vtique obligatio censeri debet ad eam relata; Prout etiam ad illam fuit expresse directa in alio casu, quo fuit promissa restitutio, vt ostensum fuit *in restrictu huius primi articuli*

26 *§. contrarium siquidem cum seq.* Quod si obligatio non respiceret Cameram, nulla DD. Aduersarijs contra illam actio competeret vigore dicti Motus proprij B. Pij.

Neque huiusmodi germanam, & naturalem interpretationem impedire potest absurdum, exaduerso semper inculcatum, & modo repetitum, quod si fieri deberet restitutio solius pretij accepti à Camera, ea nec conueniret omnibus, cum quamplurimi nihil illi persoluerint, vt sunt omnes resignatarij, nec fieret integrè, & absque diminutione, vt promisit, atque præcepit B. Pius, adhibens

27 consultò verba *emisse*, vel *habuisse*, ad exprimendum quemcumque modum acquisitionis, aliaque personalitatem

28 denotantia, scilicet *singulis*, & *eos*, vt ostenderet omnibus restitutionem fuisse promissam.

Huic enim adeò exagerato absurdo fuit præuentiuè in restrictu responsum à *§. nihil proindè vsque ad fin.*, & modo breuiter repetimus, quod in executionem promissionis B. Pij, restitutio fuit facta etiam resignatarijs, qui successerunt in locum ipsorum Auctorum, à quibus Camera pretium recepit, & qui-

29 bus integrè, & absque diminutione fit restitutio, dùm nihil de pretiò recepto Camera apud se retinet, vnde plenè dicitur restituere, quamuis non reddat pecunias solutas resignantibus, cum eæ ad ipsam non peruenerint, vt in puncto restitutionis à fisco faciendæ, magistraliter probat *Bald. in dict. cons. 145. num. 2. vers. nam de eo lib. 2.*

Suppletio verò, per quam Camera

30 intendit solùm esse obligatam restituere pretium, quod ab Auctoribus resignatariorum recepit, ne dùm non est superflua, & correctoria, sed summoperè necessaria, & menti B. Pij consentanea; Cum enim obligatio restitueudi sit ad Cameram directa, eaque solùm verificetur in accepto, vtique sine tali suppletione promissio verificari non posset de omnibus; Quinimmò etiam iuxta interpretationem partis aduersæ, talis necessitas verificatur, cum dari possint casus, & de facto dentur, quod aliqui per resignationem acquisiuerint titulo lucratiuo à parentibus, vel consanguineis, quibus, nisi admittatur repræsentatio Auctorum, nihil esset restituendum.

Minusque huic suppletiuo intellectui

31 repugnat personalitas desumpta ex verbo *eos*, quæ videtur excludere repræsentationem Auctorum, vt enim responsum fuit in restrictu, *§. semper enim cum seq.* in Constitutione pariter Innocentij Octaui promittitur, in casu suppressionis, restitutio summæ scutorum 62400. ab ipsis solutæ, quamuis Pontifex cogitare potuerit in tali casu plures contingere potuisse resignationes, itaut non viuerent amplius ijdem Secretarij, qui dictam summam soluerunt, Et si adhuc

32 pars diuersa sustinere vellet personalitatem, vigeret idem absurdum, quod resignatarij, qui gratuitò acquisiuerunt, nihil consequi possent, ad quod euitandum semper recurrendum est ad repræsentationem Auctorum.

Verba pariter *emisse*, vel *habuisse* adhibita non fuerunt ad effectum approbandi pretium resignantibus solutum, sed ad effectum comprehendendi alios modos acquisitionis, quibus officia haberi potuissent à Camera, vt in restrictu *§. semper enim*, cum non semper vende-

Iura diuersa.

 rentur,

rentur, sed quandoque darentur in solutum, vel in pignus.

Non etiam releuat, quod resignatarij censeantur habere officium à Principe, per hoc, quod resignans officium dimittendo in eius manibus dicatur de medio sublatus per extinctionem Iuris, & officium de nouo conferatur per ipsum Principem, vt auctoritate *Illustrifs. D. de Luca in primo disc. edito super suppressione Collegij* pro Congregatione particulari, probant DD. exaduerso scribentes in §. *fine difficultate*; Id enim verum, & incontrouertibile est, quoad titulum officij, quod cum sit de Regalibus haberi non potest nisi à Principe; At ex illo inferri nequit ad pretium, quod cum sit in commercio, de eo Princeps non curat; Vnde approbatio resignationis non operatur, quod etiam pretium sit approbatum, neque hoc firmauit *dictus Illustrifs. de Luca*, & quatenus aliquid per modum motiuandi, & excitandi difficultates super hoc dixisset, vtique præualere debet ipsius auctoritas in vltimo discursu magistraliter edito, & impresso, funditùs examinata materia.

33

34

Omnisque difficultas cessat attento discretiuo modo signandi supplicationes, quoties enim officia tanquam vacantia, immediatè emuntur à Dataria, Pontifex profitetur concedere officium, & creare Officialem, facta speciali, & indiuidua mentione de pretio; Quoties autem illa acquiruntur per resignationem nihil dicitur de pretio, & resignatarius supplicat solùm se subrogari, prout de facto vnicè subrogatur in locum resignantis; Vnde manifestè constat, nedum repræsentationem Auctoris non esse fictitiam, sed illam esse positiuè ab ipso Pontifice approbatam, ad quod supplicamus potissimè aduerti, istaque distinctio probatur ab Officialibus, & expeditoribus Datariæ, quibus in hac materia standum est *Rota coram Celso decis. 172. à num. 15. decis. 191. num. 11., & decis. 395. num. 10.*

35

Obligatio pariter restituendi integrum pretium solutum resignantibus non desumitur sufficienter ex doctrina *Bald. cons. 424. lib. 2.* ea quippè nullatenùs probat hoc assumptum, vt ostensum fuit in secunda Iuris præteritæ positionis §. *neque etiam applicatur cum seqq.* Et cum in casu nostro promissa fuerit per Cameram restitutio, quæ non verificatur nisi in accepto, & incorporato, vt probat idem *Bald. cit. cons. 145. num. 2. lib. 2.*, non est de alia conuentione quærendum.

36

37

Retortio argumenti desumpti ex vsu loquendi Beati Pi i, qui semper in hoc Motu proprio adhibuit verbum restituere in sua propria, & stricta significatione, commensuratiuè ad acceptum, de quo fit mentio, potuisset omitti; Vltra quod enim non semper habita fuit dicta expressa relatio, ea mirificè confirmat proprietatem significationis, & animum illi inhærendi, à qua proindè B. Pontificem recessisse non est dicendum in parte promissoria, & obligatoria, quamuis continente gratiam, & priuilegium, quia si (vbi obligatio oriebatur ex contractu correspectiuo inter ipsummet Pontificem, & Secretarios inito, vt contingit respectu scutorum 5500. receptorum pro restituendo pretio officij venditi Cardinali Mediceo) promisit solùm restitutionem accepti, multò magis ità intellexisse censendum est in casu suppressionis Collegij, quatenus promissio intelligi posset vltra summam conuentam in Constitutione Innocentij Octaui §. 23., quod de rigore non admittitur, respectu enim talis excessus, nulla dabatur obligatio, sed promissio fuisset merè gratuita.

38

Nullius pariter roboris sunt argumenta desumpta ex datione in solutum officij primo vacaturi pro pretio aucto, vltra summam scutorum 5500., & ex promissione solutionis damnorum, & interesse in casu turbationis circa illius venditionem. Quoad primum enim, quia assignatio officij, eiusque pretij excedere poterat summam per Papam receptam, ideò adhibitum non fuit verbum *restituere*, sed assignatio facta fuit per viam dationis in solutum, quæ benè verificari potest in excessu, non autem restitutio, & ità argumentum retorquetur.

39

Prout, & fortiùs retorquetur secundum,

dum, nam in promissione damnorum, & interesse Papa non adhibuit verbum *restituere*, sed solùm verbum *soluere*, vt apparet ex verbis relatis per DD. ex aduerso scribentes §. *secundo Motu proprio*, & cum solùm in dicto casu talis promissio facta fuerit, & quidem cum causa valdè rationabili, quæ non militat in casu suppressionis, vtique ex eodem argumento discretiuæ dispositionis, non 40 potest ad hunc secundum trahi, vt probatum fuit in secundo restrictu §. *Quoniam vltra responsionem*.

Nihil releuat, quod contradistinctè promitti debuisset restitutio pretij, & solutio damnorum, & interesse, & non sub vnico verbo soluere, vtraque promissio comprehendi, vnde ex promiscuo vtriusque verbi vsu parem significationem inferunt DD. exaduerso scribentes. Quoniam æquiuocatio est patens, cum enim ex Iuribus per ipsos al- 41 legatis restitutio exposcat solutionem, vtique verbum soluere restitutioni adaptatur, sed quia hæc non inuicem conuertuntur, nam solutio etiam in non accepto verificatur, meritò, quando Pontifex voluit aliquid vltra acceptum promittere, vsus fuit verbo *soluere*, non autem *restituere*: Nec curandum est de apostilla adiecta in margine Motus proprij, cum eius littera sit clara.

Eadem facilitate tollitur alia illatio, desumpta ex promiscuo vsu verbi *resti-* 42 *tuere*, & *erogare*, quod postremum importat idem, ac soluere, nam vltra responsionem modo traditam, obseruandum est, quod Secretarij duplicem personam repræsentabant in restitutione facienda Cardinali Mediceo, alteram procuratoriam, alteram propriam, & tanquam primam gerentes, optimè dicebantur *restituere*, tanquam secundam, potiùs ipsis adaptabatur *erogare*.

Tandem nullatenùs subsistit, quod omnibus Secretarijs competat actio ex empto, quæ, tanquam bonæ fidei, latam tribuere potest significationem verbo *restituere*: Resignatarij quippè cum emerint officium à Dataria, nec illi pretium soluerint, consequenter talem actionem contra illam exercere non possunt, nam sine pretio contractus emptionis, & venditionis non datur.

Quare, &c.

Prosper Archiepiscopus Myreñ. Fisci, & Cam. Apost. Aduoc.
Io. Baptista Bottinius Coadiutor.
N. Seuerolus S. C. Aduoc.

L. Zacchias.
C. de Comitibus. } *Aduocati.*
P. Pacionus.

Replicatio Iuris super secundo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

SVMMARIVM.

1 *Promissio certæ summæ restituenda in casu suppressionis, non excludit summam maiorem, si maior soluta fuerit per Officiales supprimendos.*

2 *Promissio restitutionis certæ summæ intelligitur taxatiuè, si apponatur in contractu, qui omnem extensionem excludit.*

3 *Si maior summa sit stipulata, & minor promissa, vel è contra, semper obligatio restringitur ad minorem.*
Iura diuersa.

4 *Diuersus modus loquendi denotat diuersitatem intentionis.*

5 Fagnan. in cap. epistolæ de probat. *declaratur*, & num. 11.

6 *Fiscus non tenetur restituere, nisi pretium receptum.*

7 *Venditor in retrouenditione non tenetur, nisi ad restitutionem pretij recepti.*

8 *Pretium maius, conuentum inter resignantem, & resignatarium, non valet immutare naturam Officiorum.*

9 *Debitor cessus tenetur restituere pretium acceptum, quamuis cessio facta fuisset*

vel pro maiori, vel pro minori pretio.

10 *Augumentum proueniens ex conuentionibus factis inter resignantes, & resignatarios, propriè non dicitur pretium, &* num. 18.

11 *Obseruantia interpretatiua, quæ est vicitior actui, qui interpretatur, attendenda venit.*

13 *Maximè si desumatur ex actibus ipsius disponentis.*

14 *Mens disponentis desumitur ex eo, quod ipse facere consueuit.*

15 *Verba* Ad hæc *important restrictionem ad præcedenter expressa.*

16 *Verba* ijsdem modo, & forma *excludunt omnem extensionem.*

17 *Promissio B. Pij, si intelligeretur de restituendo id, quod Camera non accepit, esset mera donatio cadens sub reuocatorijs.*

R. P. CVM ad eliciendam voluntatem B. Pij, potissimè in secundo restrictu dixerimus, quod Innocentius Octauus (qui solus ante B. Pium loquutus fuerat de suppressione Collegij) mandauerit, & promiserit in talem casum restitui summam ducatorum 62400., idcirco DD. exaduerso scribentes toto, sed inani conatu student hoc impugnare, sub prætextu, quod Innocentius nil aliud in §. 23. fecerit, quàm assecurare, ne Secretarij damnum aliquod pati possent, ponderando, quod in margine dicti §. leguntur hæc verba *Assecuratio dictorum emo-*
1 *lumentorum*; Adeoque ex affirmatiua promissione certæ summæ, in dictum casum suppressionis, non excludatur summa maior, sed promissio intelligatur, quatenus postea maior soluta non fuerit, vt supponitur, ità firmare in terminis pretij Officiorum Romanæ Curiæ, *Mandos. conf. 95. num. 4., & Fagnan. in cap. ex epistolæ num. 14., & 15. de probation.* Additurque quod ità etiam in dubio Innocentiana sit intelligenda, veluti continens gratiam, quæ proindè non potuit derogare iuri, iuxtà cuius dispositionem prætenditur restituendum esse totum id, quod ab Officialibus fuit erogatum, siuè Datariæ, siuè resignantibus.

At hæ responsiones nullius prorsus sunt ponderis.

Negatur enim, quod Innocentius processerit per viam gratiæ, dùm fuit potiùs conuentio, & pactum cum Secretarijs pro se ipsis, & eorum successoribus solemniter initum, vt ostendunt verba dicti §. 23. in fin., ibi, *Sic enim cum ipsis Secretarijs nos in tractatu omnium præmissorum conuenisse, & sic pacto expresso eis pro se ipsis, & eorum successoribus fuisse solemniter pollicitos, in fide Pontificis, recognoscimus, & attestamur.*

2 Conuentio autem, & contractus excludit omnem extensionem, & operatur, vt promissio restitutionis certæ summæ intelligatur taxatiuè facta, vulgata *l. quidquid adstringendæ, ff. de verb. obligat. Dec. conf. 423. num. 8., Mans. consult. 13. sub num. 35. vers. imputare enim, Rota decis. 759. num. 9. par. 4. diuers., & decis. 172. num. 89., & sequent. par. 6. recent.* Adeoùr, etiamsi maior
3 summa sit stipulata, & minor promissa, vel è contra, semper obligatio restringatur ad minorem, nec vltra prætendi possit iuxtà *Text. expressum in l. 1. §. si stipulante, ff. de verb. obligat.* Maximè dum Innocentius cogitauit etiam de tempore futuro, & remoto, & promissionem direxit, nedum erga Secretarios præsentes, sed etiam erga successores, quos verisimiliter credere potuit emere posse officia à resignantibus maiori pretio.

Nihilque facit, quod in margine in principio dicti §. 23. fuerit adnotatum *Assecuratio emolumentorum*, quia hoc refertur ad primam partem, in qua Pontifex prospicere voluit indemnitati Officialium circa emolumenta, dum bona fide crediderunt simplici verbo suo, atque ita, vt haberent ad minus singulis annis summam 8000. ducatorum auri, nec prædicta verba marginalia respiciunt secundam partem omninò diuersam, in qua consideratur casus reuocationis, & suppressionis Officiorum, &
4 promittitur restitutio pretij, proùt diuersitatem denotar, nedùm substantia, sed modus loquendi, vt indicant verba illa, *Si verò erit facta Officij reuocatio, &c.*

Nec contrarium dicunt DD. exaduerso

uerso allegati cum supposito, quod punctualiter loquantur in terminis pretij Officiorum Romanæ Curiæ.

Mandos. etenim consil. 95. numero 4. loquitur de materia omninò diuersa.

Fagnan. verò in cap. ex Epistola de
5 *probat.* tractat de Officijs, & Montibus vacabilibus, in quorum erectione aderat solum pactum de redimendo, non expresso certo pretio, vt dicit *num. 9.*, & clariùs *num. 16.*, ac ideò non potest applicari Bullæ Innocentianæ, in qua fuit expressè conuenta promissio restitutionis certi pretij in casum extinctionis. Præterea *Fagnan.* nil aliud probare voluit, nisi quod, vbi non adest certa lex in erectione officiorum statuta, redemptio fieri nequeat pro solo primo pretio in erectione recepto, quando postea in vltimis venditionibus factis à Camera maius pretium ad eius manus peruenit, & hoc potiùs ex motiuo æquitatis, ne Camera locupletetur cum alterius iactura, vt dicit *num. 10. vers. deueniendo*, ibi, *Videtur dicendum redemptionem fieri debere pro pretio, quo huiusmodi officia, & loca Montium fuerunt vltimo loco vendita per Cameram, non autem pro pretio, de quo in prima erectione, quia cum huiusmodi officia, & loca Montium per obitum illa obtinentium, aut alio modo reuersa fuerint ad Cameram, & deindè reuendita maiori pretio, si primum tantùm pretium restitueretur, emptor esset in damno, quia non consequeretur pretium à se solutum Cameræ Apostolicæ, & Camera locupletaretur cum alterius iactura.* Vndè doctrina hæc mirificè retorquetur contra DD. Aduersarios, & clarissimè fundat intentionem Reu. Cameræ.

Quod verò iuxtà dispositionem iuris, (secundùm quod prætenditur esse intelligendam Innocentianam) restitui debeat totum pretium ab Officialibus, siue Datariæ, siue resignantibus solutum, nullo modo subsistit, nec in contrarium quidquam de nouo deducitur, sed DD. exaduerso scribentes se remittunt ad deducta in præterita positione, in qua fuit latissimè pro Camera ostensum, & probatum totum oppositum, vt in pri-
6 ma iuris §. *præsertim*, & signanter in terminis Fisci per *textum litteralem in l. si Procurator, ff. de iur. Fisc.*, & nunc addimus, *Bald. cons. 145. num. 3. lib. 2*, in replicatione super primo articulo citato §. *huic enim*.

Et confert conclusio communiter recepta, quod in retrouenditione non te-
7 netur venditor nisi ad restitutionem pretij recepti, vt præ alijs tenent *Gozzadin. in repetit. l. 2. num. 178., & 181. C. de pact. inter emptor., & vendit. inter repetentes super prima par. Cod. fol. 525. Zoanet. de empt., & vendit. in cap. de pact. de retrouenden. num. 16. 111. 113., & 117. vsque ad 123.* vbi ad contraria respondet *Tiraquell. de retract. conuent. §. 4. gloss. 3. in fin. Maurit. de empt., & vendit. tit. 7. num. 7. num. 94. cum seqq. Berlich. conclus. legal. par. 2. conclus. 2. num. 4.*

Quodque maius pretium conuentum
8 inter resignantem, & resignatarium non attendatur, nec officiorum naturam immutare valeat, dicunt *de Pont. cons. 39. num. 10. lib. 2. de Philipp. disceptat. fiscal. 11. vers. resoluto ex his sub num. 44.*

Et in proximis terminis extinctionis
9 locorum Montium, exemplo debitoris cessi, optimè aduertit *Illustrissimus de Luca tit. de regal. disc. 33. à num. 3. ad 8.*
10 Quinimmò magis præcisè, quod augumentum proueniens ex conuentionibus factis inter resignantes, & resignatarios non possit dici propriè pretium, nec restitui debeat, probat *Ferdinand. Brane. inter allegation. diuers. apud de Marin. allegat. 66. à num. 7. ad 17.*

Ad exempla verò fæl. record. Clementis Octaui in suppressione Officij Præfecturæ carcerum, & Alexandri Septimi in suppressione Montium vacabilium, latè fuit responsum in prima iuris præteritæ positionis §. *nam Clemens Octauus, & §. Alexander pariter cum seqq.* quam reassumi supplicamus, dum ibi clarè ostendimus Clementem, vltra pretium donare voluisse scuta 2000., ibi, *Et alia scuta 2000. quæ ei, &c. donauimus, &c.* Alexandrum etiam fuisse motum ex pietate, ac munificentia, & quod in discussione articuli de ipsius ordine præcedenter facta, quæstio fuit solum vtrum esset restituendum pretium

primæ

primæ erectionis, vt aliqui suadebant, & veluti fuerat à Beato Pio in simili suppressione obseruatum, vel maius pretium, Cameræ tamen solutum, iuxtà vacationum contingentiam, pro quamitiori opinione responderat *Fagnan.*, 11 vt in voto registrato in *citat. cap. ex Epistola de probat.*, & sic huiusmodi exempla non solùm non obstant, sed potiùs mirificè retorquentur, & probant obligationem in similibus suppressionibus esse restituen. tantummodo pretium acceptum à Camera.

Et quatenus standum sit exemplis, pro interpretanda mente B. Pij, non possumus habere magis proprium, quàm eius obseruantiam, in reductione Montis Iulij præcedenter facta, vt ponderauimus in restrictu super hoc articulo §. *6*. In materia enim obseruantiæ 12 interpretatiuæ semper attenditur illa, quæ est proximior actui, qui interpretatur, & ita quod attendenda sit antiqua, vtpotè vicinior dispositioni, in terminis eiusdem Constitutionis Pianæ aduertit *Illustrissimus de Luca de Regal. disc. 72. vers. replicabam tamen*; Idque 13 eò magis procedit, quoties obseruantia desumitur ex actibus eiusdemmet disponentis, vt per *Castill. de interpret. vlt.* 14 *volunt. lib. 5. cap.* 101. *num.* 4., *& 5. ad fin.* Et quod mens disponentis optimè desumatur ex eo, quod ipse facere consueuit, dicit *Rot. penes Cassador. decis.* 12. *num.* 14. *de Preben. coram Coccin. decis.* 328. *num.* 2., *& decis.* 50. *num.* 26. *par.* 5. *recent.*, *& decis.* 300. *num.* 29. *par.* 12.

Non subsistente responsione, quod solùm fuerint reducti fructus, quia si benè perpendatur Motus proprius dictæ reductionis, apparebit in illo contineri declarationem, quod si qui eorumdem Montistarum nollent acquiescere, ipsis restituerentur scuta 100. pro quolibet loco, & sic pretium primæ erectionis, istudque exemplum pro restitutione solius primi pretij in erectione conuenti, deductum fuit ab Alexandro Septimo in suppressione Montium vacabilium, ex quo eius applicatio magis confirmatur.

Controuertunt etiam DD. exaduerso scribentes, quod Beatus Pius voluerit solùm confirmare, & innouare concessiones Collegio factas ab antecessoribus, & signanter ab Innocentio, supponendo id repugnare verbis Motus proprij, ibi, *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris fauoris gratia prosequi volentes*; sed ex lectura manifestissimè dignoscitur ea nullo modo referri posse ad fauores Secretarijs factos ab antecessoribus, sed ad factos à se ipso in præcedenti parte Motus proprij, si 15 cut denotant verba ipsa *Ad hæc*; *&c.* quæ restrictionem ad præcedenter expressa, euidenter important *Alciat. conf.* 5. *num.* 2. *lib.* 9. *Barbos. dict.* 8. *num.* 1. Et quod verè B. Pius noluerit vllo modo alterare concessa per antecessores, sed solùm confirmare, & innouare, quatenus non essent in vsu, nimis clarè apparet ex ipso contextu Motus proprij in eadem secunda parte §. *Ad hæc &c.*, vbi Pontifex expressè protestatur confirmationem, & innouationem fecisse 16 ijsdem modo, & forma, quibus per prædecessores concessiones factæ fuerunt, quæ verba excludunt omnem penitus extensionem, *Cacheran. conf.* 19. *num.* 51., *&* 52. *Cyriac. controu.* 69. *num.* 38. *Altograd. conf.* 58. *num.* 43. *in fin. lib.* 1., optimè *Rota decis.* 555. *num.* 6. *par.* 2. *recent.*, *& coram Dunoz. Iun. decis.* 715. *num.* 1., vbi præcisè ponderatis his verbis *ijsdem modo*, *& forma* dicitur, quod omnimodam identitatem designant.

Quatenus autem redarguimur, quod nos ipsi fateamur Beatum Pium mandasse restitui totum id, quod vltra summam ducatorum 62400. promissam ab Innocentio, fuisset per Cameram receptum: Respondetur, quod non benè DD. exaduerso scribentes perceperunt nostrum intentum, nunquam enim hoc admisimus, sed clarè diximus in restrictu super secundo articulo §. *ex quibus*, quod de stricto rigore substineri potuisset Innocentianam non fuisse immutatam, & alteratam; & nihilominùs Cameram non prætendere, nisi eximere se à prætensa obligatione restituendi vltra acceptum, ex quo Sanctissimus sectando magis æquitatem, quàm rigorosam iusti-

iustitiam in suo Motu proprio iussit restitui totum id, quod Dataria recepit à singulis. Nec contrarium diximus in restrictu super *tertio* §. *si ab initio*, sed 17 solùm quod, quatenùs promissio B. Pij posset, quod semper negamus, intelligi de restituendo id, quod Camera non accepit, esset mera donatio cadens sub reuocatorijs.

Optimè subsistit in facto, nec euitari potest, fundamentum, quod profectò est solidissimum, deductum in nostro secundo restrictu §. *quoniam* ex discretiuo modo loquendi, dùm Pontifex voluit in casu diuerso, vbi fuit considerata contrauentio ex parte Cameræ, restitui, nedùm pretium, sed etiam damna, & interesse; Nec effugium releuans præbet, quod dùm B. Pius declarauit restituendum esse omne pretium, necessarium 18 non fuerit superaddere augumentum, quia illud nullatenus venit sub nomine pretij, vt supra fuit probatum §. *Et in proximis terminis*.

Nec minus subsistit argumentum, in nostro secundo restrictu deductum, ex eo, quod aliàs resultaret maxima læsio Cameræ, quæ nullatenus excluditur ex responsionibus ex aduerso datis, vt ostenditur in Memoriali super læsione ad partes, cum calculo, & dicetur etiam in replicatione super tertio articulo.

Quare &c.

Prosper Archiepiscopus Myreñ. Fisci, & Cam. Ap. Aduocatus.
Io. Baptista Bottinius Coadiutor.
Nicolaus Seuerolus Sac. Concist. Aduoc.

Lamphrancus Zacchias
Carolus de Comitibus } *Aduoc.*
Petrus Pacionus

Replicatio Iuris super tertiò Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

SVMMARIVM.

1 *Obseruantia non sufficit probata in vno de contentis in gratia, sed est probanda in puncto indiuiduali, de quo agitur.*
2 *Quamuis effluxerit tempus centum annorum, & vltra.*
3 *Negatiua probatur ex diligentijs factis in libris, vbi aliquid erat registrandum.*
4 *Bulla* 98. *Pij Quarti registrationem requirit in omnibus gratijs, etiam in minimo Cameræ præiudicialibus.*
5 *Confirmationes in forma communi non conualidant actum nullum, qualis dicitur gratia non registrata.*
6 *Præstant solùm maius robur actui valido.*
7 *Etiamsi essent in forma specifica, non supplent defectum nullitatis.*
8 *Sufficit quod Papa certioratus non fuerit de nullitate, ad hoc, vt confirmatio non suffragetur.*
9 *Derogatio* Constitutionis Pianæ de registrañ. *satis non est, quod sit in confirmatione, sed requiritur, quod sit in actu confirmato.*
10 *Licet Actus confirmatus validari non possit à confirmatione, tamen ista habet vim nouæ concessionis, quando emanauit ex certa scientia nullitatis actus confirmati.*
11 *Regula* de Iure quæsit. non tolleñ. *non solùm loquitur de iuribus priuatorum, sed etiam de iuribus Cameræ.*
12 *Derogatio dicta regulæ debet esse specifica, & indiuidualis.*
13 *Stante clausula* sublata *an possit opponi de regula prædicta.*
14 Illustriss. D. de Luca disc. 5. num. 21. de regal., *in quibus terminis loquatur.*
15 *Donationes gratuitæ reuocantur ex* regul. 64. *Cancellariæ, & alijs Constitutionibus Apostolicis.*

Nullitas

R. P. Nullitas ex defectu registrationis non euitatur ex lapsu temporis, quia præsumptio indè resultans non intrat, dùm non 1 adest obseruantia in specie huius partis concessionis, quod in casum suppressionis officiorum restitui debeat pretium prætensum *Rota coram Greg. decis.* 459. *num.* 7., *& decis.* 39. *num.* 22., *& seqq. par.* 8. *recent.* Nunquam enim euenit 2 iste casus; & hoc sufficit, etiam quod fluxerit tempus plusquam centum annorum, *Rota decis.* 350. *num.* 16., *& seqq. par.* 16. *recent.*

Vlterius hæc est simplex præsumptio, quæ cedere debet veritati, & veritas est id, quod diximus, nam perquisitis libris, in quibus similes gratiæ sunt registrandæ, ista non fuit reperta, vt probatur 3 in replicatione facti. Ex diligentijs enim huiusmodi concludentissimè probata remanet negatiua, *Rota coram Greg. decis.* 139. *num.* 15., *&* 287. *num.* 4., *& coram Vbaldo decis.* 300. *num.* 31., *& decis.* 216. *num.* 9. *par.* 6. *recent.*

Non potest autem controuerti, quod Motus proprius Beati Pij Quinti si esset intelligendus iuxta sensum partis aduersæ, non contineret maximum Cameræ præiudicium, ac ideò intraret necessitas registrationis, vt fuit deductum in tertio articulo, & latè comprobatur ex particulari scriptura, vna cum fideli calculo, data per Illustrissimum D. Com- 4 missarium super læsione: Et tamen Bulla 98. Pij Quarti registrationem requirit in omnibus gratijs, etiam in minimo Cameræ præiudicialibus.

Defectus hìc nullo modo prætendi potest sublatus ex confirmationibus Sixti Quinti, & aliorum, cum suppletione omnium defectuum, & cum speciali derogatione Constitutionis Pianæ de registrañ.

Quod enim attinet ad suppletionem defectuum, ea minimè operatur conualidationem actus nulli, qualis est gra- 5 tia præiudicialis non registrata, ac si non emanasset, vt decernitur in dicta Bulla Piana, non solùm si confirmationes sint in forma communi, proùt istæ *Molin. de primog. lib.* 7. *cap.* 7. *num.* 2., vbi 6 quod solùm præstant maius robur actui valido, *Rota decis.* 639. *num.* 12. *apud Post. de manut.*, *& decis.* 84. *num.* 10. 7 *par.* 7. *recent.* Verum nec si essent in forma specifica, vt in *decis.* 31. *num.* 6. *par.* 2. *diuers.* Et in terminis, quod sufficiat 8 nullitatem ex defectu registrationis non fuisse Papæ narratam, *Spad. cons.* 176. *num.* 2. *lib.* 2. *Rota decis.* 56. *num.* 15. *par.* 8. *recent.*

Quo verò ad derogationem *Constitu-* 9 *tionis Pianæ de registrañ.* in dictis confirmationibus adiectam, facilis est replicatio, quia concernit solùm validitatem earumdem confirmationum, non autem actus confirmati, quando, prout hic erat, nullus, & litteraliter, tàm Bulla Sixti Quinti, quàm Chirographus, & Breue Sixti Quinti datum exaduerso, eximunt solùm à registratione, cum derogatione Bullæ Pianæ, confirmationes ab eis tactas, vt in Bulla Sixti, ibi, *aut ad registrationem, vel adnotationem præsentium in Camera, iuxtà Constitutionem Pij Quarti, &c. Constitutione prædicta non obstante, &c.*, & in dicto Breui Gregorij, ibi, *seù ad præsentationem, ad registrationem præsentium in Camera, iuxta Constitutionem Pij Papæ Quarti de gratijs, qualecumque Cameræ prædictæ interesse concerneñ., in eadem Camera registrandis, immune teneri, &c.* Vnde etiam comprobatur defectus intentionis, quia, dùm hi Pontifices, & præsertim Gregorius agnouerunt necessitatem registrañ. gratias, qualecumque interesse Cameræ concernentes, non ità de facili approbassent Motum proprium B. Pij, in hac parte, si sciuissent continere posse adeò graue præiudicium Reu. Cameræ.

Doctrinæ autem in contrarium allegatæ *Illustriss. de Luca disc.* 3. *num.* 9. 10 *de regal.*, *& decis.* 175. *num.* 9. *par.* 6. *recent.*, *&* 145. *par.* 5., *&* 7. dicunt solùm, quod vbi actus confirmatus est nullus, validari non potest à confirmationibus, sed ex vim habent nouæ concessionis, quando emanarunt ex certa scientia nullitatis actuum confirmatorum, quæ profectò deficit in casu præsenti.

Alia nullitas ex non adiecta derogatione regulæ *de Iure quæsit. non tolleñ.* pariter

pariter optimè subsistit, non obstantibus responsionibus exaduerso daris.

Prima enim, quod regula loquatur 11 solùm de Iuribus priuatorum, nullum habet fundamentum, quia loquitur indistinctè, quod per quamcumque concessionem, aut gratiam *nulli Ius sibi quaesitum quomodolibet tollatur*: nimis autem durum esset, quod si Papa voluit praeseruare indistinctè Ius omnium, praeseruare noluerit Ius suae Camerae Apostolicae, dùm Summi Pontifices, & signanter ipsemet B. Pius, summo studio semper curarunt eius indemnitati prouidere.

Secunda, quod actus de se ostendat concedentis voluntatem remittendi Ius suum, non applicatur, quia Motus proprius B. Pij hoc nullatenus ostendit.

Tertia, quod nullum in eo contineatur praeiudicium, cessat ex facto, si Motus proprius debeat intelligi iuxta praetensionem partis aduersae.

Quarta, quod de dicta regula non possit opponi, stante clausula sublata, & decreto irritanti adiectis in Motu proprio B. Pij, cessat ex communi, & receptissima opinione, quod derogatio re- 12 gulae debet esse specifica, & indiuidualis, *Sarnen. in proem. eiusdem regulae quaest. 6. in fin., & super dict. quaest. 15. num. 6. pariter in fin., & quaest. 19. Rota penes Verall. decis. 30. par. 3., & coram Burat. decis. 576. num. 6.*, & ibi addens litt. A.

Decisiones autem exaduerso allegatae 177. *num. 3. par. 2. recent., & apud* 13 *Giouagnon. cons. 28. sub num. 43. vers. & vlterius lib. 2.* loquuntur expresse in gratijs de sui natura praeiudicialibus, & quatenus exabundanti addunt etiam hanc responsionem, quod non possit dari de regula, stante clausula sublata, se fundant in *decis. Millin. 15. num. 3.*, in qua hoc expresse non dicitur, sed solùm habetur placuisse responsionem *Paris. cons. 1. num. 37. cum seq. lib. 4.*

Nullitas etiam ex Constitutione Sixti Quinti non euitatur, quia nòn potest esse magis punctualis, nec magis adaptabilis casui nostro, vt ex verbis relaris in restrictu super secundo articulo vers. 4.

Discursus verò *Illustris. D. de Luca 5. numer. 21. de Regal.* nullo modo 14 firmat, vt exaduerso supponitur, quod Constitutio Sixtina loquatur de hisce officijs, quia solùm dicit, quod non procedunt in ijs, quae alterata, & corrupta eorum natura, concessa sunt in purum allodium.

Prout nec posset euitari reuocatio, *ex regul. 64.* Cancellariae, & ex notis Constitutionibus: Nam regula optimè procedit in hoc casu, vt ex lectura, & Constitutiones pariter, signanter illa Innocentij Decimi *13. à §. 13. ad 31.* loquitur de omnibus praeiudicialibus.

Tandem quoad laesionem optimè satisfacit Illustriss. D. Commissarius in particulari scriptura cum calculo fideliter facto, illam ad oculum demonstrante.

Quare, &c.

Prosper Archiepiscopus Myren. Fisci, & Cam. Apost. Aduocatus.
Io: Baptista Bottinius Coadiutor.
Nicolaus Seuerolus Sac. Consist. Aduoc.

Lamphrancus Zacchias.
Carolus de Comitibus. } *Aduoc.*
Petrus Pacionus

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

SVMMARIVM.

1 *Ex discretiuo modo loquendi arguitur disponentis voluntas.*
2 *Aliud est vniuersitas, aliud singuli de vniuersitate.*
3 *Priuilegium, quod debet suum effectum sortiri, extincto Collegio, non dicitur concessum ipsi Collegio, sed particularibus personis.*
4 *Collegium nunquam moritur.*
5 *Quodlibet minimum verbum in lege positum debet aliquid operari.*
6 *In Constitutione Papali neque vna syllaba vacare debet.*
7 *Priuilegium concessum ex causa remunerationis restrictum censetur ad illos, qui contulerunt beneficium.*
8 *Etiam si facta fuisset mentio dignitatis, non autem personæ.*
9 *Priuilegium concessum pro resarciendo damno, dicitur concessum ijs, qui tale damnum patiebantur.*
10 *In priuilegijs interpretandis non est attendendum maius lucrum priuilegiati, sed quid voluerit Princeps concedere.*
11 *Pacta seruare in contractibus maxima est iustitia.*
12 *Priuilegium in dubio est iudicandum personale.*
13 *Priuilegium personale non extenditur ad successores.*

R. P. ADEO releuans est motiuum in quarto articulo adductum, quod concessio Motus proprij B. Pij fuerit personalis, & restricta ad illos, qui eo tempore officia possidebant, & consequenter cum eorum personis extincta remanserit, vt ipsi DD. exaduerso scribentes negare non audeant, & ad illud euitandum confugiant ad facti negatiuam, sed frustrà, cum facti veritas clarè resultet ex verbis ipsius Motus proprij promittentis restitutionem pretij officiorum singulis Secretarijs, consideratis vti singulis, non autem vti vniuersis; nam quando Beatus Pontifex voluit illos considerare vti vniuersos, & constituentes Collegium, addidit verbum Collegium, ex quo discretiuo modo loquendi manifestè desumitur, quod non ipsum Collegium, sed personæ Secretariorum fuerint consideratæ, ipsisque priuilegium concessum, vt diximus *in restrictu super quarto articulo §. final.*, & comprobant *Alex. cons. 170. num. 7. lib. 7.*, *Ruin. cons. 41. sub num. 9. vers. tertio illud lib. 2.*, *Rota decis. 388. num. 12. par. 1. recent.*, *& coram Merlin. decis. 825. num. 19. ad fin.* Aliud autem est vniuersitas, aliud singuli de vniuersitate, *Surd. cons. 28. num. 104.*, *& decis. 226. num. 10. Rota penès Mantic. decis. 259. num. 6. ad fin.*, *& coram Buratt. decis. 285. num. 4.*

Istaque veritas magis elucescit, animaduertendo, quod restitutio esset facienda in casu suppressionis Collegij, vnde non poterant Secretarij considerari vti constituentes vnum corpus, sicque pernecessè dicendum venit priuilegium, quod debebat effectum suum parere, extincto Collegio, concessum fuisse particularibus personis, non autem ipsi Collegio, *Bald. in cap. Imperialis num. 10. de pactis consl. Brun. in tract. de mutat.*, *& transformat. memb. 2. concl. 10. num. 68. Petr. de Perus. in tract. de mutat. Stat. Eccles. in princ. num. 3.*, *& 4.*, & personæ sunt, quæ viuunt, & moriuntur, non autem Collegium, *Rota decis. 157. num. 14. par. 17. recent.*

Nec contrariantur, immò mirificè comprobant nostrum intellectum verba illa *tunc viuentibus*, nam ex ijs apertè desumitur Beatum Pontificem voluisse restitui pretium solutum illis Officialibus, qui reperiebantur tempore motus proprij, si vixissent tempore suppressionis, aliàs superfluè, & ineptè fuisset appositum verbum illud *viuentibus*, cum satis fuisset dicere *restitutis singulis Secretarijs pecunijs per ipsos solutis*, quod non est dicendum, nam quantumlibet minimum

verbum

verbum in lege positum debet aliquid operari, & suum debitum effectum producere, *cap. si Papa in fine de priuil. in 6. Put. decis. 191. num. 7. lib. 1. in correct. Rot. decis. 121. nu. 45. diuers. & dec. 112. num. 11 part. 7. rec.* & præcipuè in Con- 6 stitutione Papali, vbi neque vna syllaba vacare debet, *glos. in cap. solitæ vers. tanquam de maiorit., & obedien. Staphil. de litter. grat. tit. de vi, & potest. clausular. 157. probem. num. 128.*

Verum, nedum verba, sed potissimè causa concessionis Priuilegij conuincit illud esse personale, quia, vt deduximus *in nostro restrictu §. primò igitur*, cum fuerit concessum ex causa mutui scut. 5500. 7 facti per Secretarios, qui tunc temporis existebant, ipsis, & non alijs Priuilegium concessum fuisse dicendum venit, vt vltra ibi allegatos confert *Text. in l. 1. in fin. ff. de constit. Princ.* & dicunt *Natt. cons. 164. num. 20. & seq. Syluan. cons. 4. sub num. 16. Buccafer. cons. 97. num. 5. Crauett. cons. 929. in fin. Capic. 8 Galeott. controuer. lib. 2. contr. 51. num. 9.* & hoc locum habet, etiam si fuerit facta mentio dignitatis, *Crauett. consil. 239. num. 4. Roman cons. 503. num. 7.*

Non obstante, quod Secretarij tunc existentes non obtulerint pecunias de proprio, sed capiendas ad censum nomine Collegij, nam cum census esset extinguendus, damnum solutionis fructuum ipsius census patiebantur ipsi Secretarij tunc existentes, qui emolumenta officiorum ad ipsos spectantia erogare debebant in solutionem fructuum census, nec illud sentire poterant alij, qui postea in officio successissent, & sic priui- 9 legium dicitur concessum ijs, qui tunc temporis tale damnum patiebantur, & non alijs *Barbos. in l. quia tale num. 14. ff. solut. matrim. Alciat. cons. 7. sub num. 16. vers. confirmatur etiam lib. 4. tom. 1. Crauett. cons. 929. in fin. Ias. cons. 89. in vers. secundo facit lib. 3.*

Nec ad extendendum priuilegium vltrà personas Secretariorum, tunc existentium, facit ratio exaduerso adducta, scilicet quod ipsi sic in venditione officiorum potuissent maius pretium reperire; quia in interpretandis priuilegijs non est 10 attendendum maius lucrum, vel commodum Priuilegiati, sed quid voluerit Princeps concedere, *Surd. cons. 281. num. 7. & seq. lib. 2. Valenzuel. cons. 114. num. 12. & per tot. Capic. Latr. dec. 154. num. 52. part. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glos. 55. num. 23.*

Minus subsistit, quod dispositio Motus proprij contineat in effectu id, quod de iure inest, ac iustitia exigit, quia potiùs continet meram gratiam, nam cum ex pacto contento in Bulla sanctæ mem. Innocentij Octaui, in extinctione Collegij, essent restituenda sola ducata de Ca- 11 mera 62400., nihil magis iustitiæ conueniebat, quàm pacti obseruantia, *l. 1. ff. de pact. Bald. cons. 234. num. 1. vol. 1. Cyriac. contr. 239. num. 13. & seqq. & contr. 453. num. 25. & seqq.*

Cum itaque ex prædictis appareat 12 priuilegium esse personale, & in dubio tale iudicandum sit, *Cephal. cons. 615. n. 91. lib. 1. Turret. cons. 58. num. 3. vol. 2. Ansald. cons. 14. nu. 38. Vrsill. ad Afflict. decis. 128. num. 1. & 2. Mar. Antonin. variar. lib. 1. resol. 109. num. 6. Decian. cons. 6. num. 51. & 52. lib. 2. Rot. penès Mantic. decis. 150. num. 6.* concludendum est illud non posse suffragari, nisi illis Secretarijs, qui aderant tempore 13 priuilegij, nec ad alios eorum successores posse extendi, *c. priuilegium de regul. iur. in 6. Natt. cons. 218. num. 7., & seq., & cons. 311. num. 5. Spada cons. 206. num. 3. vol. 3. Surd. cons. 103. num. 14., & cons. 127. num. 67. Salgad. in labirint. cred. part. 2. cap. 10. num. 102.*

Quare &c.

Prosper Archiepiscopus Myren. Fisci, & Cam. Apost. Aduocatus.
Io: Baptista Bottinius Coadiutor.
Nicolaus Seuerulus Sac. Consist. Aduoc.

Lamphrancus Zacchias
Carolus de Comitibus } Aduoc.
Petrus Pacionus

Iura diuersa, Tt 2 Infor-

NVM. XVII.

Informationes pro Officialibus in eadem secunda propositione.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

SVMMARIVM.

1 *Expressio summæ restituendæ in casu suppressionis Secretariorum, apposita in Bulla Innocentij Octaui, non stat taxatiuè, sed demonstratiuè, & num. 2. & 19.*

3 *Intelligitur rebus sic stantibus, & nisi Secretarij in acquisitione officiorum maiorem summam erogassent.*

4 *De iure communi in suppressione officiorum est refundendum pretium current de tempore suppressionis.*

5 *Princeps auferens officia, seu alias res à subditis tenetur restituere integrum pretium.*

6 *Absurdum est, quod Officialis amittere debeat illud augumentum, quod Principe approbante exbursauit in acquisitione officij.*

7 *Officiales dicuntur habere in Auctorem Principem concedentem.*

8 *Non debent sub fide publica, & absque vlla eorum culpa proprij patrimonij iacturam pati*, & num. 23.

9 *Nonnulla exempla, ex quibus apparet, quod Pontifices in suppressione officiorum restituerunt pretium solutum, & aliquando pretium currens Officialibus.*

10 *In claris non recurritur ad interpretationes, & subauditos intellectus.*

11 *Verbum* restituere *quando habeat vim dandi, & soluendi.*

12 *Significat dare, & soluere, quando id suadet subiecta materia.*

13 *Beatus Pius vsus promiscuè fuit verbo* restituere, *& verbo* soluere.

14 *Damna, & interesse dicuntur restitui, & non solui.*

15 *In Bulla Gregorij Decimitertij super iure congrui retrahens obligatur ad restituendum pretium primo emptori, quamuis illud ipse non receperit.*

16 *Verbum* restituere *quando est directum ei, cui facienda est restitutio, accipitur pro dare, & soluere.*

17 *In Bulla Piana verba restitutionis sunt directa ad Secretarios.*

18 *Beatus Pius indefinitè mandauit restitui singulis Secretarijs id, quod in emptione officiorum eos impendisse constiterit.*

20 *Maiora priuilegia Secretarijs indulsit, quàm eis concessisset Innocentius Octauus*, & num. 24.

21 *Loca Montis Iulij vacabilis non suppressit, sed eorum fructus reduxit.*

22 *Maius esset damnum Secretariorum, si non consequerentur integrum pretium per eos exbursatum, quàm damnum Cameræ, si solueret augumentum pretij, quod non recepit, & de ratione*, & num. 25.

26 *Negatiua est probanda ab eo, qui in illa suam fundat intentionem.*

27 *Ex obseruantia 30. annorum præsumitur Apost. cum beneplacitum.*

28 *Pro sufficienti derogatione regulæ de iure quæsit. non tolleñ. satis est, quod constet de intentione Papæ.*

29 *Derogatio non requiritur vbi ius non est plenè quæsitum.*

30 *Sufficit, quod derogatio interueniat in confirmatione, quæ omnes defectus priuilegij confirmati supplet.*

31 *Gregorius Decimusquintus declarauit omnia priuilegia concessa Secretarijs, tàm à B. Pio, quàm ab alijs Pontificibus, elargita fuisse ex titulo oneroso.*

32 *Ideò non cadunt sub Constitutionibus reuocatorijs.*

33 *De vtilitate consequuta per Cameram ex concessione priuilegiorum facta per Beatum Pium Secretarijs.*

34 *De pluribus dictorum officiorum vacationibus fauore Cameræ*, & num. 35.

36 *In suppressione officiorum restituendum est*

est pretium indistinctè omnibus Officialibus, etiam senibus, & infirmis, aliàs inhabilibus ad resignandum.

37 *Collegium semper dicitur idem, etiamsi aliqui, vel omnes de eodem Collegio immutentur.*

38 *Verba* singulis Secretarijs tunc viuentibus *intelliguntur de Secretarijs viuentibus de tempore suppressionis.*

39 *Causa impulsiua priuilegij in Bulla Piana qualis fuerit.*

40 *Priuilegium concessum Collegio dicitur reale, & perpetuum.*

R. P. VT tollantur æquiuoca, & facilior reddatur causæ resolutio; supplicamus aduerti non subsistere suppositum, passim in informationibus Cameræ adductum, quod scilicet vigore Bullæ Innocentij Octaui, in casu suppressionis, non essent Secretarijs restituenda, nisi scuta 62400. auri, in erectione Collegij exbursata, quodque ex dicta Bulla fuisset acquisitum Ius Cameræ non nisi dictam summam persoluendi, siquidem 1 tale figuratum pactum negatiuum, aut restrictiuum ad prædictam summam nullibi legitur in dicta Bulla; Immò è contra in parte continente dictam restitutionem Papa declarat se velle fauorabiliter Secretariorum indemnitati prouidere, vt scilicet integram summam per eos solutam consequantur, ne damnum diminutionis patiantur, ibi, *Cæterum quoniam ijdem Secretarij, &c. bona fide crediderunt simplici verbo nostro, & propterea dictæ pecuniæ summam ad releuandum suprascriptas necessitates nostras contribuere non recusarunt; Nos dignum reputantes, vt ipsorum indemnitati consulamus, de simili Fratrum nostrorum consilio &c. declaramus &c. Si erit facta emolumentorum diminutio, Nos, & Cameram nostram &c. ad soluendum &c. ipsis de omni summa teneri &c. si verò erit facta officij reuocatio &c. ad restituendum eis supradictam summam 62400. ducatorum auri per ipsos solutorum &c. decernimus &c.*

Expressio igitur dictæ quantitatis non stat taxatiuè, & per modum negatiuum maioris summæ, sed fauorabiliter, & demonstratiuè ad id, quod Secretarij persoluerunt, vt non minus eis restituatur *Gabr. cons. 64. num. 5. lib. 2.* Vnde intelligitur rebus sic stantibus, at si pre- 3 tium Officiorum auctum fuerit, & Secretarij maiorem summam in acquisitione Officiorum impenderint, Bulla non disponit de hoc casu, sed relinquitur 4 dispositioni Iuris communis, secundum quam debet refundi pretium currens de tempore suppressionis, vt in terminis latè probat *Fagnan. in cap. ex epistolæ num. 11., & seqq. de probat.*

Idque summa cum ratione, quia ipsa Dataria, & Camera augumentum pretij approbarunt, vendendo officia per obitum, aut promotionem vacata, dicto maiori pretio, vnde nil mirum si in casu suppressionis debeant idem pretium restituere Officialibus, vt ponderat Fagnanus vbi supra, alijque innumeri relati in præterita positione, firmantes, 5 quod Princeps tollens subditis talia officia, tenetur restituere integrum illorum pretium. Et si admitteretur interpretatio, quod dicta Bulla contineret prætensum pactum negatiuum, iam Pontifex Innocentius maximum damnum Secretarijs intulisset, illosque sub gratiæ, & fauoris nomine decepisset, quod nefas est opinari. Etenim assecuratio à simplici periculo diminutionis pretij futura erat penè inutilis, cum in casu decrementi Camera non potuisset cogi ad suppressionem, nec certè suppressisset, cessante propria vtilitate, etsi Camera nunquam habuisset præiudi- 6 cium promissæ assecurationis. E contra verò priuatio augumenti temporis, & commercij beneficio contingentis, certum, & magnum causasset Secretarijs detrimentum, nam hæc ipsa priuatio inuitasset Cameram ad supprimendum, vt tale augumentum lucraretur in præiudicium Officialium, qui de proprio pretium sic augumentatum, Principe, & Dataria approbante, in acquisitione officij exbursassent, quod sanè quàm sit absurdum, & bonæ fidei contrarium omnibus patet.

Addito

Addito, quod aliàs publicum commercium, & bona fides totaliter violata remanerent; Cum omnes Officiales iuxtà notorium stylum obtinuerint officia ab ipsomet Papa, qui permisit maius pretium solui resignantibus, prorsus ignotis, ementibus officia, proinde isti 7 dicuntur habere in Auctorem ipsum Principem concedentem, qui si postea huiusmodi officia voluntariè supprimit, omnis ratio dictat, quod debeat Officialibus pretium persoluere, ne isti absque 8 vlla culpa, & sub credulitate, & fide publica damnum adeò notabile proprij patrimonij patiantur, vt probauimus in alia positione reassumenda.

Atque hinc in tot officiorum suppres- 9 sionibus anteactis temporibus per Romanos Pontifices factis, vel demandata fuit restitutio pretij ab Officialibus persoluti, vt tempore Pauli Secundi respectu Collegij Abbreuiatorum, tempore Alexandri Septimi respectu Collegij Subdiaconorum, & Accolitorum, & tempore Clementis Decimi respectu Collegij Notariorum Cameræ, & Secretariorum Montium, vel restitutum apparet maius pretium currens de tempore suppressionis, vt tempore Clementis Octaui quoad officium Custodis Generalis carcerum, cuius possessor, vltra pretium solutum, habuit scuta 2000., vt faciliùs suppressioni consentiret, tempore Clementis Noni, quoad officium Notariatus ciuilis, & criminalis Burgi, in cuius suppressione Officialis recepit scuta 100. vltra pretium solutum, tempore Vrbani Octaui, qui facta extractione Montium Archiuij, & Cancellariarum mandauit restitui scuta 125. pro quolibet loco, & demum tempore Alexandri Septimi, respectu omnium Montium Cameralium vacabilium, in quorum suppressione fuit restitutum pretium currens scilicèt scutorum 156. pro singulis locis, vt latè probatum fuit in præterita positione in discursu ad partes super obseruantia, nec vllum à Dominis Cameralibus affertur contrarium exemplum, vnde eorum prætensio, in præsenti casu excitata, priuandi plures Officiales in totum, & in parte respectiuè pretio officiorum per eos exbursato, vti à tot sæculis inaudita, nunquam practicata, ac iuri, & æquitati repugnans, est omninò ab hoc Sacro Tribunali reijcienda.

Si ergo in puris terminis Bullæ Innocentianæ, & Iuris communis, ac inconcussæ praxis non posset nostris principalibus controuerti restitutio pretij currentis, vel saltem pretij per eos erogati in acquisitione officij, quantò minus attenta Bulla Beati Pij Quinti, qui æquitatem, non minus quàm iustitiam respiciens, statuit Collegium, & Officia prædicta per Romanos Pontifices pro tempore existentes reuocari, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit, sanè huius Bullæ dispositio est adeò clara, & litteralis, quod scilicet Camera in casu suppressionis restituere debeat omnibus Secretarijs integrum pretium, siuè Datariæ, siuè resignantibus quoquo modo ab eis exbursatum in acquisitione officij, vt iure meritò nostra decisio affir- 10 met, non posse recurri ad interpretationes, & subauditos intellectus, iuxta text. *in l. ille, aut ille §. cum in verbis ff. de legat. 3.*

Nec turbant mendicatæ interpretationes datæ per DD. Camerales verbo *restitutis* in restrictu primi articuli, prætendendo, quod accipi debeat in significatu, vt solum restitui debeat, quod accepit Dataria, non autem quod solutum fuit resignantibus, siquidem huic prætensioni de diametro opponitur verus, & germanus sensus dictæ Constitutionis, quæ non iussit restitui pretium à Dataria receptum (hic enim fuisset fauor, & gratia negatoria, dum lumine naturali patet ad talem restitutionem Cameram fuisse obligatam) sed vt tolleret omne dubium, & omnes Secretarij essent securi recuperandi in casu suppressionis totum pretium officiorum, cuicumque exbursatum, mandauit eis restitui integrè, & absque vlla diminutione pecunias, quas ipsi in emptione, & acquisitione officiorum erogassent, & sic dispositio cadit litteraliter super pecunijs

cunijs per Secretarios indistinctè exbursatis in acquirendis officijs, siuè à Camera, siuè à resignantibus, ac propterea illis proprijssimè dicitur restitui totum id, quod ipsi iam soluerant, cum in 11 hoc casu verbum *restituere* habeat vim verbi *dare*, & *soluere*, vt ex Textibus, & doctrinis punctualibus in decisione, quæ reuidetur §. *Nec verbum illud*.

Præsertim stante subiecta materia of-12 ficiorum ad nutum resignabilium, quorum pretium poterat in dies augeri, prout vsque ad annum 1571. emanatæ Bullæ, iam creuerat, & ipsemet Beatus Pius id agnoscens in concessione alterius ex dictis officijs primo vacaturi facta fauore Collegij pro scutis 5500. auri, expressit augumentum pretij cedere debere commodo ipsius Collegij, si ergo postea mandauit in casu suppressionis restitui singulis Secretarijs, tunc viuentibus, integras pecunias ab eis erogatas, quis non videt, quod includebantur integræ pecuniæ tàm Datariæ, quàm resignantibus persolutæ, dum vtroque modo officia poterant à Secretarijs acquiri? Aliàs destrueretur contextus Bullæ, nam nec integræ pecuniæ, nec singulis Secretarijs, de tempore suppressionis viuentibus, fieret restitutio, cum indubitatum esset plurimos ex eis mediante resignatione officia fuisse habituros, sicuti benè ponderatur in nostra decisione §. *Quod autem*.

Minus subsistit, quod B. Pius in dicta Bulla pluries acceperit verbum *restituere* in stricto significatu retrodandi acceptum, vt in casu restitutionis scutorum 5500. Cardinali Mediceo facienda, vndèque eodem modo accipienda sit in parte, de qua agitur, vbi iussit restitui Secretarijs pecunias in acquisitione officij solutas, quia immò apparet Beatum 13 Pontificem promiscuè vsum fuisse verbis restituere, & soluere, nam loquendo de Camera, quæ receperat dictam summam, non vtitur verbo restituere, sed soluere, ibi: *Et si dictum Collegium, &c. turbabitur, &c. eo casu Cameram prædictam ad soluendum cum effectu dictam summam scutorum 5500. vna cum damnis, &c. teneri, &c.* vt in Motu proprio, & inferius loquens de Secretarijs, qui pecunias habuerant, vtitur verbo restituere, vel erogare, ibi, *præterea ijsdem Secretarijs, vt commodiùs pecunias dicto Cardinali pro nobis, & nostro nomine restituendas, seu erogandas reperire valeant, &c.* Vnde apparet quod Beatus Pontifex non cum mysterio, vt exaduerso dicitur, apposuit dicta verba, nomine nostro restituendas, quasi voluerit differentiam facere inter verbum soluere, & restituere, sed quod promiscuè adhibuit modo vnam, modo alteram speciem dictionis, proprium mentis conceptum explicantis.

Nec dicatur, quod expressit verbum soluere respectu Cameræ, licet recepisset scuta 5500. quia ibi vltra acceptum, illam obligauit ad damna, & interesse, nam adhuc vrgeret improprietas sermonis, dum respectu summæ principalis debeat esse restitutio, & non directa solu-14 tio, & huiusmodi damna, vti accessoria, verè dicuntur restitui, & non solui, iuxta *Text. in l. curabit* 5., ibi, *Curabit Præses compellere emptorem, qui nactus possessionem fructus percepit, partem pretij, quam penes se habet, vna cum vsur's restituere, &c. C. de act. Empt.*

Præterea passim in alijs Bullis, quando tractatur de pecunia danda ei, qui illam iam exbursauit, vsurpatur verbum restituere, quamuis persona restituens talem pecuniam non habuerit, & præ-15 sertim clarè hoc habetur in Bulla Iuris congrui Gregorij Decimitertij la 22. inter eius impressas §. 9. vbi loquens de vicino non intimato, & petente prælationem contra illum, qui emit fundum, & pretium persoluit, inquit Pontifex, quod vicino intra dictum annum petente, seque ad ædificandum obligante, & pretium emptori (si is illud accipere voluerit) restituente, &c. venditio ei facta censeatur, &c. concluditur ergo, 16 quod verbum restituere verè, & propriè accipitur pro dare, & soluere, quando est directum, vt hic fauore personæ, quæ iam pretium, seu pecunias exbursauit, nec est curandum, an promittens talem restitutionem habuerit, vel nè pecunias restituendas, vt de se patet.

Frustra verò exaduerso insistitur verba

ba

ba prædicta esse directa ipsi Papæ, & successoribus, qui Collegium supprimere poterant, non autem officialibus, quia respectu suppressionis certum est, quod verba verificantur in Pontifice, ibi, *Volentes, &c. vllo vnquam tempore per nos, aut Romanos Pontifices Collegium ipsum supprimi non posse, &c.* Sed 17 alia verba sequentia, *Nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque diminutione pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, sunt litteraliter directa fauore Secretariorum, vt nempè illis prius à Pontifice supprimente restituantur pecuniæ ab eis erogatæ in emptione officiorum.

Absurdum, quod pecuniæ non restituerentur integrè, nec singulis Secretarijs, est ineuitabile, & adeo torquet DD. Camerales, vt pro illo euitando in restrictu primi articuli §. *Nihil proinde cum seq.* quasi composuerint ad proprium sensum nouam Bullam B. Pij, sub specioso vocabulo interpretationis suppletiuæ, vt nempè dicat; *Nisi restitutis pecunijs, pro quibus eos, vel eorum Auctores à Papa emisse, vel habuisse officia constiterit*, & tamen certum est, quod B. Pius tales restrictiuas, & declarationes nun-18 quam apposuit, sed indefinitè mandauit restitui singulis Secretarijs totum id, quod in emptione officiorum eos impendisse constiterit, caueant ergo RR. Patres, ne hoc modo Bullæ, & priuilegia destruantur. Iam enim nihil vnquam firmum de illis remaneret, si hoc permitteretur.

Insubsistens pariter est alia responsio 19 ad declinandum absurdum augumenti pretij, quod scilicet adesset idem periculum antè Bullam B. Pij, ex quo Innocentius Octauus in casu suppressionis noluerit restitui nisi scuta 62400. auri soluta; Iam enim supra in principio probaui, hoc assumptum nullum habere fundamentum, & quatenus aliquod dubium ex dicta Bulla Innocentij oriri potuisset, fuisset totaliter sublatum ex nostra Bulla B. Pij, qui voluit Secretarios assecurare, vt eis semper restitueretur pretium in emptione officiorum erogatum.

Quoad secundum Articulum exaduersò exaratum, quod mens, & intentio B. Pij fuerit solùm ordinare restitutionem pretij accepti per Datariam, pauca attingam in facto, cum ferè omnia sublata sint ex supradictis, & corruant ex ipsa lectura nostræ Bullæ.

Primò ergo supplicamus caueri à toties in hoc articulo replicato supposito, quod in Bulla Innocentij Octaui non sit ordinata restitutio pretij, nisi scutorum 62400. auri solutorum Cameræ, arguendo ex illo, quod B. Pius præsumatur se cum dicta Bulla conformare voluisse, dum illam confirmauit, ac etiam cum dispositione Iuris, secundum quam dicitur, quod Camera non tenetur restituere, nisi quod accepit, nam hæc omnia sunt argumenta de subiecto non supponente, vt supra, & latius in præterita positione fuit comprobatum, & in omnem 20 casum dum B. Pius profitendo maiora indulgere Secretarijs priuilegia, præcisè ordinauit, illis restitui integras pecunias, quas expendisse in emptionibus officiorum docuerint, planum est, quod aliquid plus addere voluit fauore Secretariorum, nempè totalem pecuniarum impensarum restitutionem.

Secundò negatur in facto prætensa obseruantia B. Pij, quia scilicet in sup-21 pressione Montis Iulij vacabilis restitui iusserit solum pretium à Camera receptum, nam in *Summario partis num.* 5. solum legitur, quod B. Pius reduxit fructus dicti Montis à scutis 12. ad decem cum dimidio pro centenario, & si quis noluisset reductioni acquiescere, ordinauit illi restitui scuta 100. pro quolibet loco, hinc autem non resultat obseruantia exaduersò supposita, tum quia per Cameram non iustificatur, quod tunc temporis talia loca essent maioris valoris, quàm scutorum 100. pro loco, nec quod pluris fuissent empta per Montistas; Tum etiam quia non fuit illa suppressio Montis, sed sola reductio fructuum, & receptio scut. 100. pro loco erat mere voluntaria, quoad Montistas, itaut contenti de reductione loca dimittere non cogebantur.

Tertiò exagerata æquitas erga Cameram, ex eo quod si officia decreuissent in pretio

pretio, adhuc restitutio regulanda fuisset ab accepto, corruit ex supra deductis in §. Idque summa cum ratione, & melius ex ipso facto subsecuto; Ideo enim Camera nuper supprimere voluit hæc officia reddentia in fructu annua scuta 40. mil. circiter, quia maximam retrahebat vtilitatem, imbursando adeo ingentem annuum redditum, aliàs certè illa non suppressisset; Vnde etiamsi fieret restitutio integra capitalis expensi per Secretarios, ascendentis ad summam scut. 368. mil. vti per hoc Sacrum Tribunal fuit resolutum, detractis fructibus istius capitalis ad rationem scutorum 4. pro centenario, adhuc remanerent ad lucrum Cameræ annua scuta 25. mil., de qua euidentissima vtilitate testatur R. P. D. de Luca in suo tertio discursu, edito in hac materia in fine, vbi concludens, quod 22 Secretarijs erat restituen. pretium etiam solutum resignantibus, ne essent in damno, inquit, *Quod licet Camera certet de damno vitando, & ne cogatur restituere quod non accepit, attamen in isto concursu potior videtur conditio Officialium, quorum damnum est maius, & irreparabile, dum è conuerso damnum Cameræ reparatur à magna vtilitate, quæ ex ista suppressione resultat*.

Et tamen non obstante tam maxima vtilitate redditūum, quam Camera retraxit ex suppressione, cum damno tàm euidenti Officialium, qui ex fructibus dictorum Officiorum proprium statum honorabiliter sustentabant, adhuc DD. Camerales non contenti prætendunt augere præiudicium ijsdem Officialibus, ferè de medietate pretij per eos erogati in emptione Officiorum, dum sola scuta 228557. vsque in præsens restituerunt, & sic eos proprijs patrimonijs totaliter priuare, præsertim respectu illorum Officialium, quibus nihil solutum fuit; Vnde omnis æquitas, & iustitia 22 clamat, vt succurratur nostris Principalibus, ne sub bona fide publici commercij, propriæ substantiæ iacturam adeò infeliciter patiantur.

Quartò conatur pars aduersa persuadere plurimas prouenisse Secretarijs vtilitates ex dicta Bulla B. Pij, supposita etiam sola restitutione pretij soluti Datariæ, sed quia omnia contenta in §. ex huiusmodi autem vsque ad finem secundi articuli, verbis qnidem speciosa, re tamen inania sunt, ideo transmittuntur, supplicando aduerti, quod re vera Bulla fuisset frustratoria, si non assecurasset Secretarios de pretio soluto resignantibus, nam pretium solutum Datariæ, etiam seclusa hac Bulla, erat incontrouertibile, vt superius diximus, nec tam improprium videri debet, quod 24 B. Pontifex, dum professus fuit confirmare, ac innouare priuilegia expressa in Bulla Innocentij Octaui, illa voluerit ampliare, aliaque de nouo addere, ac si eodem tempore, duo inter se contraria agere voluisset, quod tanquam absurdum reputatur, siquidem ex facto tollitur prætensio improprietatis, dum re vera in sua Bulla, nedum antiqua priuilegia confirmauit, sed etiam verbis expressis noua fauore Collegij addidit, & concessit, superuacaneum igitur est quærere quid facere voluerit, si expresè patet, quod facere voluit.

Nec obstat id verisimiliter concedere 25 voluisse cum decantato Cameræ præiudicio, nam experientia docuit nullum præiudicium, immo ingentem vtilitatem in casu suppressionis Cameram reportasse, prout diximus supra, ac etiam infra probabimus.

Respectu tertij articuli, in quo DD. Camerales prætendunt dictam promissionem Beati Pij restituendi pretium etiam resignantibus solutum, esse irritam, ex defectu registrationis à Pio Quarto in gratijs, etiam in minimo Cameræ præiudicialibus, ordinatæ, ac ex regula de Iure quæsito, cui non fuit derogatum, & quod in omnem casum, vti mera donatio maximè læsiua Cameræ, fuisset à Constitutionibus reuocatorijs sublata, facillimè respondetur, nempè assertum defectum registrationis exad26 uerso non probari, & tamen vti fundamentum intentionis Cameræ deberet iustificari talis negatiua, ad tradita per *Rot. decis. 268. num. 1. coram Gregor. & decis. 305. num. 1. part. 8. recent.* Immo cum contenta in dicta Bulla Beati Pij fuerint executioni demandata, scilicet restitutio scut. 5500. auri facta Cardi-

nali Mediceo, census ad talem effectum impositi, & deinde extincti, nec non actualis consecutio officij postea vacati. Inde insurgit validissima præsumptio, quod omnia ritè, & rectè seruata, iuncto spatio centum, & vltra an-
27 norum, cum tamen satis essent 30. anni, vt in fortioribus terminis præsumpti beneplaciti Apostolici *Greg. dec. 343. num. 1. cum alijs vulgatis*.

Derogatio autem prætenso Iuri quæsito, quatenus necessaria foret, satis apparet ex clausulis derogatorijs, tam in Motu proprio, ibi; *Præsertes autem litteras, & in eis contenta quæcumque, nullo tempore de subreptionis, aut obreptionis vitio, aut intentionis nostræ defectu notari, aut impugnari posse &c. non obstañ. fel. rec. Pauli Secundi de reb. Eccl. non alien., ac nostra de non obligañ., & pignorañ. fructibus Rom. Curiæ in Cancellaria Apostolica, & alijs respectiuè regulis editis, vel edendis &c. quam in Breui desuper expedito*, ibi, *non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, etiam Motu proprio simili, in contrarium quomodolibet facieñ. &c.* Ex quibus ap-
28 paret Papam voluisse facere concessionem, non obstante, quod Iuribus Cameræ esset detraheñ. *Rocc. consf. 1. n. 19. tom. 1. Alex. consf. 92. num. 32. lib. 6. Spad. consf. 47. num. 5. lib. 2. Rot. decis. 407. n. 10. in fin. part. 3. rec.* vbi quod in hac derogatione Iuris quæsiti non est data certa formula verborum, sed sufficit, quod Papa vtatur verbis quomodocumque derogatorijs.

Vltra quod negatur hoc prætensum Ius quæsitum Cameræ, cum iam supra ostensum fuerit, non solum nullum ei fuisse Ius quæsitum non restituendi plus quàm scut. 62400. auri, in quo DD. Camerales videntur] insistere, sed etiam Cameram in suppressione Officiorum teneri, ex dispositione Iuris, restituere Officialibus integrum pretium etiam resignantibus persolutum, ne isti sub bona fide publici commercij damnum patiantur. Indeque non erat
29 opus aliqua derogatione, nisi Ius sit plenè quæsitum, & clarum *Rot. dec. 208. num. 7. part. 3. rec.*

Verum omnes isti prætensi defectus
30 cessant pœnitus ex Bulla Sixti Quinti edita prima Aprilis 1586. in qua confirmauit omnia disposita in prædicta Bulla Beati Pij Quinti fauore Secretariorum, illisque perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis robur adiecit, omnesque, & singulos tàm Iuris, quàm facti defectus suppleuit, additis amplissimis derogationibus Bullæ Pij Quarti de registrañ., regulæ de iure quæsito non tollendo, & clausula sublata, & decreto irritanti, proùt in dicta Bulla *Bullar. veter. tom. 2. const. 29. §. 17., & 18.*

Ac vlterius dissipatur omnis vmbra
31 difficultatis ex Chirographo Sanctæ mem. Gregorij Decimiquinti, roborato litteris in forma Breuis emanati de anno 1623. super transactione inita inter Cameram, & nostros Secretarios, in qua Secretarij remiserunt, & renunciarunt Cameræ omnia iura, & prætensiones, quas habebant ob varia emolumenta ipsis non soluta. In illis enim Papa amplissimè confirmauit omnia priuilegia, gratias, emolumenta, & iura Collegio concessa, tàm à Beato Pio Quinto, quàm ab alijs prædecessoribus Pontificibus, declarans supradicta omnia fuisse, ac intelligi debere concessa ex titulo, & causa verè onerosa, & vti talia perpetuò ab eisdem Secretarijs obseruari debere, ac si mediante contractu iurato in forma Cameræ essent stipulata. Cum ergo vltra deducta in præterita positione, & ad comprobationem nostræ decisionis de nouo iustificatum fuerit, quòd promissio facta in dicta Bulla B. Pij toties fuit confirmata, & quidem ex titulo oneroso, eliminatæ prorsùs remanent prætensiones Cameræ, & eò faciliùs pro restitutione integri pretij resignantibus soluti venit pronunciandum.

Hinc corruit obiectum, quod promissio restituendi Secretarijs totum pretium ab eis erogatum, sit mera donatio cadens sub Constitutionibus reuocatorijs, immò intulerit Cameræ enormissimam læsionem, nam præter quod ta-
32 lis promissio fuit actus iustitiæ, ne scilicèt Secretarij bona fide contrahentes essent in damno, motiuum est prorsus aereum, tùm quia ex Pontificum Constitu-

ſtitutionibus, ſupra recenſitis, omnia in Bulla B. Pij, aliorumque Pontificum litteris contenta fauore Secretariorum, canonizantur conceſſa ex titulo, & cauſa oneroſa, indeque prætenſio donationis, & tituli gratuiti funditùs remanet eliſa, tùm quia B. Pius nedum conceſſit dictam maiorem aſſecurationem, vt rem vtilem faceret Collegio, eique ſolutionem pro ipſo factam Cardinali Mediceo rependeret; Verum etiam vt prædicta officia, quorum pretia iam valdè erant diminuta, iterum in creditum redigeret, vnde poſtea Reu. Cameræ vtilitas maioris pretij reſultaret, proût effectus demonſtrauit. De anno enim 1565. ſexennio ante Conſtitutionem B. Pij à Dataria fuit venditum vnum ex iſtis officijs, vacatum per promotionem Cardinalis Vgonis Boncompagni, Cipriano Pallauicino pro ſcutis 6200. auri, vt habetur in notula nuperà Dataria in ſuppreſſione edita pro officio, quod poſſidebatur à Domino Marchione Sigiſmundo Raggio, cuius principium vſque ad illud tempus fuit retrotractum, ac de eodem anno aliud officium vacatum per obitum Bartholomæi Camerarij fuit per Datariam in pignus perpetuum datum Bartholomæo Conciono pro ſcutis 7700., vt ex nouo Summario Reu. Cameræ *num.* 4. *litt. D*, de anno verò 1571., quo prodijt Bulla B. Pij, duo officia vendita fuerunt pro ſcutis tantùm 5500. auri, vnum ſcilicèt Cardinali Mediceo, de quo ſupra dictum eſt, nec controuertitur, alterum Alexandro Ruſpolo Auctori Domini Marchionis Bartholomæi Ruſpuli, proût apparet ex eiſdem notulis à Dataria exhibitis, ex his abſque controuerſia patet pretij decreſcentia, ex ſequentibus patebit augumentum, ſiquidem ex ijſdem notulis à Dataria publicatis habetur, quòd Dominicus Attorius officium vacatum per mortem Petri Ruiz emit à Dataria anno 1582. pro ſcutis 7600. auri, quod officium peruenit poſtea ad Dominum Ducem Saluiatum, cui ob dictam cauſam fuerunt tantùm reſtituta prædicta ſcuta 7600. auri: Ecce igitur, quòd ante aſſecurationem vendebantur officia ſcutis 6200. auri, tempore verò aſſecurationis valebant tantùm ſcuta 5500. Deinde poſt aſſecurationem creuerant vſque ad ſcuta 7300. auri, quod pretium ſemper deinde magis excreuit, ex nouis confirmationibus editis fauore Collegij à Summis Pontificibus B. Pij.

33 ſucceſſoribus; Propterea negari non poteſt, quin maximum lucrum ſuperuenerit Cameræ, dum vendidit officia longè pluris, quàm vendidiſſet ſine aſſecuratione, & priuilegio, de quibus agitur. Tollitur igitur ex facto, quòd gratia prædicta haberi debeat, tamquam donatio, immò apparet B. Pontificem hanc legem promulgaſſe, non minus pro maiori ſecuritate Officialium, quàm ad commodum, & vtilitatem Reu. Cameræ, vt ſcilicèt ad primæuum creditum officia redirent; Cumque huius priuilegij intuitu Secretarij deinde ementes officia maius pretium erogauerint, negari non poteſt, quin reſpectu noſtrorum principalium dicta Bulla B. Pij, promittens integri pretij reſtitutionem, fuerit pars, ſeù cauſa maioris pretij impenſi in officiorum acquiſitione, & ſic eò magis vera cauſa oneroſa, & ſi talis Bulla non adfuiſſet, multi officia non emiſſent, atque ideò in Conſtitutionibus reuocatorijs comprehendi non poſſunt, vt habetur in Conſtitutione Innocentij Decimi exaduerſo *alleg.* §. 13., præſertim etiam quia prætenſæ reuocationes cadunt ſpecialiter ſuper exemptione à ſolutione vectigalium, aliarumque impoſitionum, ſeù onerum, quæ ſolui ſolent, vel Reu. Cameræ, vel Communitatibus, aliàs eſſet peruertere Mundum, nec Pontifices certi eſſent de gratificando ſubditos, nec ſubditi recipiendi gratias à Principe, quod quantùm abhorreat à publico ciuili commercio, ſatis ex ſe patet.

Poſtremò aſſerta læſio Cameræ, deducta ex augumento pretij iſtorum officiorum, quod cauſatum dicitur ab effrenata facultate reſignandi, etiam in mortis articulo in Bulla Innocentiana conceſſa, & exinde rariſſimè contigerint officiorum vacationes per obitum, vt dicitur in informatione iuris ſuper tertio articulo §.*ex alio etiam capite* prorſus negatur, nedum ex ſupradictis, ſed

quia in facto litteraliter conuincitur 34 contra rium ex ipso Summario Cameræ *num.* 4., quamuis enim exaduerso supponatur, quod à tempore erectionis ad tempus Bullæ Beati Pij, & sic spatio 84. annorum quinque tantùm officia vacauerint, veritas tamen est, quod vacarunt per obitum, & respectiuè per promotionem officia quadraginta, & deinde vsque ad annum 1587. vacarunt alia decem officia, & sic spatio primi sæculi Camera lucrata fuit officia 50., vt perspicuè legitur in dicto Summario Cameræ *num.* 4.

Itidem ab anno 1587. vsque ad sup-35 pressionem alia 33. vacarunt officia, prout in nostro nouo Summario *num.* 5., quæ Camera secundum pretium currens, augumentatum tàm ob superuenientiam priuilegij contenti in Bulla B. Pij, quàm fortasse ex pecuniarum affluentia, vendidit, & pretium imbursauit, adeoùt tàm ex valore omnium supradictorum officiorum vacatorum, & respectiuè venditorum à Reu. Camera, quàm ex emolumentis Componendarum retraxerit in totum, vigente Collegio, scuta decies centena centum viginti vnum millia sexcenta quinquaginta septem; Quomodo ergo hodiè Camera potest contra dictam Bullam obijcere læsionem, etiamsi restitueret scuta 368. m. ad rationem pretij ab vnoquoque Officiali soluti, prout emanauit resolutio huius Sacri Tribunalis, si tàm magnam pecuniarum summam recepit, vndè vtilitas, & lucrum Reu. Cameræ remanet in scutis septies centenis quinquaginta quatuor millibus octingentis quinquaginta septem, vltra scuta annua 25. mil., prout ostensum fuit supra in §. 3. *exagerata æquitas*, supplicando insuper reflectere, quòd (quidquid exaduerso dicatur circa facultatem admissarum resignationum DD. Secretarijs senibus, & infirmis) de hoc nihil subsistit. Primò, quia re vera vacarunt duo officia singulis ternis annis, non modica quidem vacatio in solo numero vigintiquatuor Officiorum. Secundò, quia Dataria eumdem rigorem tenere voluit cum istis officijs, quem tenet circa alia vacabilia, & notorium est, quod vni ex DD. Secretarijs nunquam voluit resignationem admittere, immò apertis litteris hoc declarauit in Bulla suppressionis circa finem, ibi, *per præsentes verò non intendimus sub præmissa pretij restitutione officiorum huiusmodi comprehendi illum, seù illos, qui ratione grauis ætatis, iuxta nostræ Datariæ stylum, & obseruantiam ad officij resignationem admittendi non essent &c.* licet assumptum in casu hodierno non militet, quia 36 non sumus in resignatione, sed in suppressione, qua stante omnibus indistinctè pretium venit restituendũ, vt probauimus in alia positione, ideò augumentum pretij ex facilitate resignandi, nec ex augumento reddituum (vt nunc, & aliàs pro parte Cameræ suppositum fuit) sed ex qualitate temporum, & ex maiori securitate recuperandi integrum pretium solutum vigore Constitutionis B. Pij, aliorumque Pontificum eius successorum, euenisse fatendum est.

Tandem quoad quartum articulum, in quo Camera asserit promisionem prædictam B. Pij non posse verificari, nisi in Secretarijs existentibus de tempore emanatæ Bullæ, parum est immorandum, cum illius insubsistentia sit apertissima, siquidem B. Pius non solùm verba direxit in Secretarios tunc existentes, sed nominauit quoque Collegium, ibi, *Indulta, gratias, & modo, & forma, quibus per prædecessores concessa fuerunt ijsdem Secretarijs, & Collegio eorum de nouo concedimus &c.*, & ibi, *volentes &c. illa vllo vnquam tempore reuocari &c. aut Collegium ipsum supprimi, aut extingui non posse, nisi restitutis &c. integrè &c. singulis Secretarijs tunc viuentibus &c. pecunijs &c. pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit &c.* Si ergo concessio facta est Collegio, dubio procul comprehendit omnes, qui vsque ad suppressionem futuri erant de dicto Colle-37 gio; Nihil enim refert, an aliqui, vel omnes mutentur, semper namque idem Collegium reputatur *l. sicut §. fin. ff. quod cuiusque vniuers. nom. l. proponebatur 76. vers. nam & legionem eamdem ff. de Iudic.*

Perperam autem dicitur illa verba, *singulis Secretarijs tunc viuentibus*, non 38 habere alium congruum intellectum,

quam quod restitutio fiat Secretarijs existentibus de tempore emanare Bullæ, qui viuerent de tempore suppressionis. Dùm B. Pius respexit ad tempus remotissimum suppressionis, quæ post sæcula euenire poterat, prout euenit post 106. annos, de quo tempore nemo ex dictis Secretarijs potest viuere, maximè quia dicta officia erant ad nutum resignabilia, & Secretarij tunc in Collegio existentes poterant paulò post officia resignare, sanè hoc modo Bulla redderetur elusoria, & mens B. Pontificis totaliter destrueretur, dùm ipse apertissimè voluit omnibus, qui futuri essent de Collegio, vsque ad tempus suppressionis, prouidere.

Nec dicatur, quod causa dictæ concessionis fuerit gratitudo erga Secretarios tunc existentes, qui mutuarunt scuta 5500. auri, vt exprimitur in Bulla, ibi, *Nos promptam Secretariorum voluntatem gratam habentes &c.*, & inde concessio 39 fuerit personalis, nam respondetur, quod dicta verba ostendunt quidem causam impulsiuam, ac inductiuam, vt ait *Rot. decis.* 400. *num.* 28., & 29. *par.* 9. 40 *recent.* sed exbursatio pecuniarum, quæ erat causa finalis, cum tangeret interesse Ipsius Collegij, super cuius redditibus, pro dictis pecunijs comparandis, census erat imponendus, & ad cuius Collegij onus remanebat, propterea iure merito concessio ex dicta causa finali emanata, realis, & fauore omnium de Collegio censeri debet *ex tradit. per Rot. dicta decis.* 400. *num.* 14. 15., & *seqq. par.* 9. *recent. tom.* 2.

Cæterum omnibus, quæ per Cameram in quatuor articulis obijciuntur, latè satisfaciunt DD. mei in Iure scribentes.

At quia nostris principalibus non solùm debetur integrum pretium resignantibus solutum, & in nostra decisione firmatum, sed etiam maius, quod currebat tempore suppressionis, venit refundendum, sicut probauimus in præterita positione. Ideò supplicantur RR. Patres pro dati quoque pretij currentis restitutione fauorabiliter respondere.

Quare &c.

Gaspar Turchus.

Restrictus Iuris super primo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Latè defenditur in præsenti discursu, quod ex proprietate verborum, & toto contextu Motus proprij B. Pij, Camera tenetur ad restitutionem pretij per singulos Officiales soluti. Qua occasione plenè agitur de vero, & proprio significatu verbi *restituere*, plurimique adducuntur casus, in quibus leges, & Doctores vsurparunt verbum *restituere* pro dare, & soluere.

SVMMARIVM.

1 *Verbum* restituere *verificatur etiam in eo, quod acceptum non fuit.*
2 *Significat propriè dare.*
3 *Glossa, quæ contrariatur textus dispositioni attendi non debet.*
4 *Verbum* restituere *magis latè patet, quàm verbum reddere.*

In

5 *In iure verbum* restituere *significat idem ac soluere*, & num. 37.
6 *Maximè si solutio fiat ei, qui pecunias exbursauit, quia tunc respectu recipientis dicitur restitutio.*
7 *In retractu prælatiuo retrahens dicitur restituere primo emptori pretium, quod ipsi retrahenti solutum non fuit.*
8 *Verificatur etiam in exercitio iuris congrui.*
9 *Maritus dicitur restituere vxori dotem promissam, sed non receptam.*
10 *Pater dicitur restituere dotem exactam à filio, non obstante, quod ille nihil habuerit.*
11 *Verbum* reddere *non solùm significat retrodare, sed etiam per se dare.*
12 *Quis dicitur restituere damna, quæ alius passus fuit, licet restituens nihil receperit.*
13 *Restitutio significat emendationem, & satisfactionem damni*, & num. 36.
14 *Restitutio vocatur refectio damni, debita per emptorem, qui partem pretij non soluit, iuxta terminos* l. curabit C. de action. empt.
15 *Reintegratio damni erga filium patientem euictionem in legitima appellatur in iure restitutio.*
16 *Solutio facienda collitiganti pro expensis dicitur restitutio.*
17 *Dictio* singulis *omnes pariformiter determinat, & tribuit cuilibet actum in solidum.*
18 *Non verificatur in vno dumtaxat.*
19 *Dictio* eos *est personalissima, & repetit qualitates præcedentes.*
20 *Verbum* habere *magis latè patet, quàm verbum* emere, *cum comprehendat omnes modos acquisitionis.*
21 *In resignationibus propriè non verificatur* emere, *sed* habere.
22 *Verba* integrè, & absque diminutione *important obligationem restituendi pretium omninò integrum, & totale.*
23 *Suppletio alicuius verbi quando in iure admittatur.*
24 *In oratione perfecta suppletio, & subauditio de iure non permittitur, sed est attendenda scriptura.*
25 *Resignatarius non dicitur recognoscere, & acquirere officium à resignante, sed à Principe resignationem admittente.*
26 *De iure in suppressione Officiorum restituendum est pretium, quod fuit erogatum in emptione officij, siuè illud solutum sit Cameræ, siuè resignantibus.*
27 *Verba clara nulla indigent interpretatione.*
28 *Ex discretiuo modo loquendi arguitur diuersa voluntas.*
29 *Priuilegia latissimam recipiunt interpretationem contra concedentem.*
30 *Non debent esse inutilia, & frustratoria.*
31 *Ex proemio deprehenditur ratio finalis.*
32 *Restitutio facienda integrè, & sine diminutione importat securitatem, damnique euitationem.*
33 *Quis non dicitur conseruari indemnis, nisi integrum pretium sibi restituatur.*
34 *Loco damnorum, & interesse venit pretium auctum.*
35 *Venit interesse accidentale.*
37 *Verba* restituere, & soluere *fuerunt accepta pro synonimis in Constitutione Piana.*
38 *Sicuti* restituere, & erogare.
39 *Actio ex empto dicitur bonæ fidei.*
40 *In actione ex empto verbum* restituere *accipitur pro* dare, & soluere.
41 *Restitutio pretij est facienda emptori, secundum id, quod sua interest, non secundum id, quod interest venditoris.*

R. P. STandum est in decisis, non obstantibus exaduerso deductis, & incipiendo à primo articulo iuxtà ordinem propositum per DD. meos pro Camera scribentes: Dicimus, quod ex proprietate verborum, & ex toto contextu Motus proprij Beati Pij Quinti restituendum est omnibus Secretarijs pretium per ipsos solutum.

Et sanè hoc suadet proprietas verbi 1 *restituere*; licet enim aliquando hoc verbum respiciat terminum à quo, & terminum ad quem, hoc est dantem, & recipientem, & isto casu procedant auctoritates exaduerso cumulatæ in principio primi Restrictus; Attamen etiam de sui natura respicit solùm recipientem, adeò vt benè dicitur, & in grammaticali, & legali sensu restitui id, quod à restituente acceptum non fuit. Hinc textus *in l. verbum reddendi ff. de verborum signifi-*

gnificat. ait, *quod*, *& si verbum reddendi significationem habeat retrodandi*, *recipit tamen*, *& per se dandi significationem*, *& in l. hæres meus ff. de legat. 3. dicitur*, *qui reddere iubet*, *simul & dare iubet Iason in rubr. ff. solut. matrimonio Alberic. in Dictionario litt. R. vers. Restituere quandoque Cardinalis Tuschus litt. R. conclus. 302. num. 5. Roland. cons. 75. nu. 8., & seqq. lib. 2. Capye. latr. consult. 2. num. 46. Altograd. consult. 3. num. 5. lib. 2. Boss. de dot. cap. 2. num. 63. Alciat. cons. 10. num. 15. cum seqq. lib. 9. Soccin. Sen. cons. 90. num. 21. lib. 4. ibi - Promisit reficere*, *& restituere*, *verbum autem restituere importat idem*, *quod dare Rum. cons. 197. num. 1. in fine lib. 1. Eugen. cons. 75. num. 21. & seqq. lib. 2. Rebuff. in l. restituere 75. ff. de verb. signific.*, *& in l. verbum reddendi ff. de verb. signific. vers. & infert gloss. vbi dicit*, *quod ver-*
2 *bum reddere*, habet propriè dandi significationem, *& respondet ad gloss. in l. ver-*
3 *bum reddendi exaduerso allegatam*, quæ tanquàm contraria claræ textus dispositioni attendi non debet *Vsembec. cons. 6. num. 92. tit. de caus. possess. & propriet. Barbos. dict. 350. num. 2. Rot. coram Arguell. decis. 77. num. 14.*

Nec est facienda differentia inter *verbum reddere*, *& verbum restituere*, *quia immò hoc verbum restituere latius est*,
4 & pleniorem habet significationem, quàm illud *verbum reddere Eugen. dicto cons. 75. num. 22. Rebuff. in d. l. restituere 75. verbo sexto generalius ff. de verbor. signific.* quare si admittitur exaduerso, *quod verbum reddere*, etiam in nostro casu verificetur, tantò magis idem dicendum erit *de verbo restituere*.

Cum, & in iure *verbum restituere*,
5 reputetur idem, ac *soluere Cagnol. in l. curabit num. 70. C. de act. empt. Gratian. cap. 130. num. 11., & seq., & dec. Marchiæ 147. num. 6. Capic. latr. consult. 2. nu. 46. lib. 1. Cardinalis Tuschus verb. restituere conclus. 302. num. 5.*, & ad hoc sunt textus litterales *in l. si quis maior. C. de transact. ibi - restituta pœna*, quod à DD. interpretatur, *hoc est data pœna*, *vt explicat Gratian. exaduerso allegatus cap. 770. num. 11. in l. si non transactionis Cod. de Iur.*, *& facti ignorantia ibi - Reddito quod debetis*, *& in l. ad fraudem Cod. ne fiscus, vel Respublica*, ibi, *Redde itaque*, *quod fisco nostro debes*, quibus etiam congruit illud Euangelij. *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*, *& quæ sunt Dei Deo*.

Quæ sine difficultate procedunt, quo-
6 ties, prout in casu præsenti, solutio fieri debet illi, qui pecunias exbursauit, nàm tunc respectu recipientis, vel recipere debentis, sine dubio dicitur vera restitutio, & id quod præstatur verè restitui dicitur, vt probat clarè textus *in l. debet 27. in fine*, ibi, *Quid ergò si fortè Vectigalis nomine datum est*, *quod emptorem fortè sequeretur*, *dicemus hoc quoque restituendum ff. de adilitio edicto* vbi disponitur, quod si res vendita redhibeatur, restitui debet emptori, id quod gabellæ nomine solutum est, licet ab ipso
7 redhibente non fuerit solutum, & sic etiam in retractu prælatiuo dicitur restitui per retrahentem pretium primo emptori, licet ab ipso retrahente non fuisset solutum, *ex Tiraquell. de retract. lignag. §. 1. glos. 18. num. 1., & 5. in fine vers. & facit item textus*, *& num. 8., & 11. cum seqq.*, *& num. 78.*, *& ad finem tituli sub num. 10. Ermosill. ad Lopez. tit. 5. l. 53. num. 45.*, & Constitutio Sanct. Mem. Gregorij Decimitertij su-
8 per iure congrui *la 22. §. 9.* mandatur pretium per primum emptorem solutum illi restitui per retrahentem, & ita vtitur verbo restitutionis respectu pretij, quod dictus retrahens non soluerat, sed tantùm primus emptor.

Hinc in durioribus maritus dicitur
9 restituere vxori dotem, etiam simpliciter promissam, quamuis illam non habuerit *Altograd. cons. 30. num. 5. lib. 2.* R. P. D. de Luca de dote *discurs. 70. num. 6.*, *& discur. 71. num. 12. vers. fir-*
10 *mato*. Pater dicitur restituere dotem exactam à filio, non obstante, quod ipse nihil receperit *l. si cum dotem §. transgrediamur ff. soluto matrimonio*, & ibi *Barbos. num. 13. Capic. latr. decis. 36. num. 2.* Eodem modo si maritus restituat dotem, & vlterius aliquid leget reddendæ dotis nomine, dicitur etiam
11 propriè loqui, licèt restituat id, quod non accepit, ea ratione, quia verbum *redden-*

reddendi quamquam habeat significationem retrodandi recipit tamen, & per se dandi significationem sunt verba præcisa alterius *text. in l. cum quidam* 21. *ff. de legat.* 2.

Eademque ratione dicitur quis restituere damna, quæ alius passus fuit, & tamen is, qui restituit non recepit *Molin. de Iust., & Iur. tom.* 2. *disput.* 47. *vers. quando autem Less. eodem tract. lib.* 2. *cap.* 7. *dubit.* 4. *num.* 15. *vers. apud Theolog.* ibi: *Hoc modo, qui damnum intulit illud compensat, & æquiualens rependit: Nauar. in manual. tom.* 2. *cap.* 2. *num.* 1. *vers. accepta verò Bonacin. de contract. tom.* 2. *disput.* 1. *quæst.* 1. *fol. mihi* 429. *Federic. de Sen. cons.* 18. vbi quod restitutio debet intelligi pro emendatione, & satisfactione damni, & Federicum sequitur *Card. Tuschus dicta conclus.* 301. *num.* 2.

Sic Imperator in *l. curabit* 5. *C. de act. empt.* restitutionem vocat id, quod emptor, qui partem pretij non soluerat tenetur erga venditorem simplex damnum recuperantem, *& in l. qui ex lege C. de pact.* inter emptorem, & venditorem, *& in l. scimus* 36. §. *Sancimus C. de inoffic. testam.* vbi restitutionem vocat similem reintegrationem damni erga filium patientem euictionem in legitima, ac iterum *in l. Sancimus* 3. *vers. nisi prius C. de iudic.* vbi restitutionem appellat solutionem expensarum faciendarum collitiganti à contumace ex solo motiuo, quod collitigans priùs dictas expensas soluerat.

Hæc, & alia, quæ ita in abstracto deduci possent ad comprobandum, quod verbum *restituere* benè verificatur in casu nostro ex interpretatione, vt exaduerso dicitur, sed ex sui proprietate clariora euadunt ex toto contextu Motus proprij Beati Pij Quinti, etenim verbum *restituere* non respicit Cameram soluentem, sed Secretarios recipientes, ideò patet, quod fuit acceptum in eo sensu, quo præcisè verificetur in emendatione damni, & in solutione eius, quòd à Secretarijs fuit exbursatum. Nàm ibi dicitur *restitutis pecunijs singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*. Ideò si esset solùm restituendum pretium receptum à Camera, restitutio non fieret singulis Secretarijs, quia non omnes officia acquisiuerunt à Camera, sed plures illa per resignationem, etiam de tempore editæ Constitutionis, habuerant. Tunc enim duę ex tribus partibus Secretariorum Officia possidebant per resignationem, & reliqua tantùm tertia pars per vacationem. Cumque hoc neque exaduerso prætendatur, in necessariam consequentiam dici debet, quod verbum *restituere* non respicit Cameram recipientem, sed Secretarios soluentes, quoniam illa dictio *singulis* omnes pariformiter determinat, & actum tribuens cuilibet in solidum, omnes indistinctè eodem modo comprehendit *l. non distinguemus* §. *cum in plures ff. de receptis arbitris l. vel singulis ff. de vulgari, & pupillari Gallial. in l.* 2. §. *ex his num.* 23. *ff. de verbor. obligat. Soccin. Sen. cons.* 50. *num.* 1. *lib.* 1. *Barbos. dict.* 312. *num.* 1. *Mart. de clausul. par.* 1. *claus.* 360. *nu.* 2. *Surd. dec.* 268. *num.* 5. *Manent. dec.* 43. *num.* 22. nec in vno potest verificari *Laur. de Pinù cons.* 106. *num.* 6. *Tusch. litt. C. conclus.* 296. *num.* 19.

Certius quia mandat restitui Secretarijs tunc, idest tempore suppressionis viuentibus, pecunias, quibus eos emisse, aut habuisse constiterit, quæ dictio *eos* est personalissima, & repetitiua dictæ qualitatis *viuentium tunc*, ideò refertur ad eos, qui essent Secretarij tempore suppressionis *l. inter eos ff. de acquiren. rer. domin. Cephal. cons.* 269. *num.* 28. *Marcian. cons.* 8. *num.* 19., & 20. *lib.* 2. vbi indiuidualiter de dictione *eos* iuncta verbis, qui viuunt *Seraph. decis.* 189. *num.* 1. *Vbald. decis.* 156. *num.* 4. *Coccin. decis.* 1125. *num.* 4., & 5., & clarè ostendit B. Pontificem noluisse, quod Camera restitueret pecunias receptas, quod ei facilè fuisset decere, sed quod restitueret pecunias, quibus constiterit Secretarios emisse, vel habuisse, ita complectendo non solùm casum emptionis, immediatè à Camera faciendæ, sed alium quemcumque modum, etiam per resignationem acquirendi, cum verbum *habere* magis latè pateat, quàm *emere*,

emere, & comprehendat alios modos acquisitionis *l. stipulatio ista 38. §. Hac quoque verba habere*, & ibi *gloss. ff. de verbor. obligat. l. id apud se ff. de verbor. significat. gloss. in l. habere verbo emerit eod. tit. Honded. cons. 69. num. 32. lib. 1. Purpurat. cons. 599. num. 8. lib. 2. Gra-*
21 *tian. cap. 838. num. 9., & seqq.* In resignantibus enim verificari non potest propria emptio, dum officium verè habebatur à Papa, in cuius manibus fiebat libera resignatio, vt per R. P. D. de Luca *de regal. disc. 2. num. 9., & 10., & disc. 12. num. 8. §. caeterum §. sequenti* Papa autem verè non vendebat, cum pretium non reciperet, & ideò opus fuit addere verbum habuisse.

Prout etiam idem indicant alia verba
22 *integrè, & absque vlla diminutione*, non enim restituerentur pecuniae, quibus Secretarij officia habuerunt, si solueretur pretium primo loco à Camera receptum, & non illud Secretarijs persolutum, & Resignantibus exbursatum, cum dicta verba denotent omnem integritatem, & plenitudinem, absque aliqua, licet minima, diminutione *Riminald. Iun. cons. 369. n. 36., & cons. 622. num. 27. Peregrin. cons. 76. num. 66. lib. 4. Camill. Medic. cons. 6. num. 46. cum seqq. Barbos. diction. 177. per totam, & dict. 178.*

Quorum omnium verborum intellectus videtur clarus, & litteralis, & non verificaretur nisi singulis Secretarijs integrum pretium per ipsos solutum in acquisitione officij restitueretur. Idque agnoscentes DD. pro Reu. Camera scribentes recurrunt ad suppletionem verborum, & ad representationem Auctorum, qua necesse habent, vt verba praedicta ad improprium intellectum fauore Camerae reducantur, quasi B. ille Pontifex dixerit restitutis pecunijs integrè, & sine diminutione, pro quibus eos, vel eorum auctores, à Papa emisse, vel habuisse officia constiterit. At licet
23 aliquando in Iure admittatur interpretatio suppletiua alicuius verbi, id tamen fit ex necessitate, & quando aliàs caetera verba non haberent suum sensum, & oriretur contradictio cum reliquis partibus dispositionis, adeòut clarè appareret, quod fuit plus dictum, & minùs scriptum *l. non aliter 67. in principio ff. de legat. 3. Crauett. cons. 47. num. 1. & 2. Mantic. de coniect. vltim. volunt. lib. 3. tit. 19. num. 5., & seqq., & de Tacit. lib. 2. tit. 5. num. 10. Rot. coram Coccin. decis. 2305. num. 61., & 64.*

Iura diuersa.

24 Cessante tamen necessitate addendi, prout hic, dùm habemus orationem perfectam omnibus numeris absolutam cum suo perfecto sensu, absque vlla contradictione suppletio, & subauditio de iure non est permissa, sed ipsa scriptura est attendenda, *l. fin. ff. de manumissis testamento Bald. cons. 232. in fine vers. & ad praesumendum lib. 5. Menoch. cons. 327. num. 98. vbi post Imol. dicit dispositionem potiùs vitiari, quàm verba suppleri Peregr. de fideicomm. art. 11. num. 27., & seqq.*

Sine difficultate in hoc casu, quo in
25 istis officijs vacabilibus non datur repraesentatio Auctorum, cum Officialis, licèt per resignationem acquisiuerit, non dicatur recognoscere, & acquirere officium à Resignante, sed ab ipso Principe, qui resignationem admisit, quam veritatem agnouit, & pro sua ingenuitate candidè, vt par erat, professus fuit Illustrissimus Dominus de Luca in suo primo discursu super suppressione Collegij incipien. Quamuis absque dubio, vbi concludit, quod si resignatio *facta est eum consensu* (sunt verba praecisa,) *& auctoritate Papae, fingitur quod Resignans dimiserit officium in manu Principis, per viam extinctionis sui iuris, quodque Princeps directè, & immediatè per viam nouae acquisitionis illud tribuat Resignatario, qui non à Resignante, sed à Principe obtinere, suumque ius metiri dicitur, ergò habetur, ac si directè emisset à Dataria.*

Cui rationi aliam aequitatis, & publicae fidei, & commercij addidit idem R. P. D. de Luca in secundo discursu
26 incipien. Pro methodica, quod antea dixerat etiam Baldus loquens de reformatione edita per Commune Florentiae de restituendo creditoribus montis pecunias, quas verè constiterit sibi deberi *cons. 424. num. 1. lib. 2.* ibi, *Sed ponamus, quod Auctori meo constiterunt 300., mihi verò posito in loco Auctoris mei*

constiterunt 500.*, vel è conuerso, quid inspicimus? Responde contractus meus pretium formale constituit*. Igitur de iure est, vt restituatur singulis Secretarijs præsentibus id; quod soluerunt suis Auctoribus independenter ab eo, quod Auctores soluerunt Cameræ.

Nec subsistit obiectum, quod omnia verba Motus proprij directa sint ad Cameram, non ad Officiales, eo quia continent prohibitionem alterandi, & reuocandi priuilegia concessa, & supprimendi Collegium, nisi restitutis per Cameram pecunijs, ex quibus neutrum poterat expleri à Secretarijs. Etenim singula singulis congruè referendo clara fit intelligentia Motus proprij, quod scilicet actus reuocationis, & suppressionis respiciat Cameram, quæ etiam restituere debet pretium. Quanta autem pecuniarum summa restituenda sit, hoc respicit Secretarios, dum dicitur restitutis pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit, nàm aliàs si voluisset Cameram respicere, dixisset restitutis pecunijs per Cameram receptis. Ideò non implicat, quod restitutio sit facienda Cameræ, quoniam certè ipsa restituere tenetur. An verò restituat pecuniam solutam à Secretarijs, hoc est quid diuersum, & recurri debet ad verba, quæ cum sint clara prò restitutione summę solutę, nulla egent interpretatione, *vt per text. in l. ille, aut ille §. cum in verbis ff. de legat. 3. firmat nostra decisio* §. 1.

27

Quod autem verbum restituere fuerit semper adhibitum in suo stricto, & rigoroso significatu, non solùm non importat eumdem intellectum in casu nostro, verùm egregiè retorquetur, supplicamus enim obseruari, quod vbi dicitur sumptum fuisse in significatu verificabili solùm in restitutione accepti, non legitur dumtaxat verbum *restituere*, sed vlteriùs additur verbum *accepta* ibi: *ducat.* 5500. *&c. à præfato Cardinali recepta restituere* pariter in litt. H. verbo restituere, legitur iunctum verbum recipere, ibi: *fatemur &c. summam* 5500. *&c. recepisse mutuo &c., quos eidem Collegio restituere promittimus &c.* rursus dicitur restituendas esse præfatas pecunias, & sic relatiuè ad pecunias receptas, quæ supra fuerant expressæ, ibi: *nisi restitutis realiter, & cum effectu præfatis pecunijs*. Patet igitur, quod vbi Summus Pontifex voluit verbum *restitutis* referre ad Cameram, & illud adhibere in suo stricto, & rigoroso significatu, non adhibuit simpliciter, sed cum suo relatiuo *accipere*: At in casu nostro non solùm omisit relatiuum, nulla facta intentione acceptionis, sed è conuerso vsus fuit verbis relatiuis ad solutionem factam à Secretarijs, cumque hoc verbum *restituere* de per se sit indifferens ad plura significandum, non implicat, quod in diuersis partibus Motus proprij, diuersos casus concernentibus, potuerit diuersimodè adhiberi, quamobrem determinatio significationis sumenda est ex alijs verbis, quibus adnectitur, quæ cum in casu nostro vnicè verificentur in eo sensu, quod restitutio fiat soluenti, quamuis restituens similem summam prius non habuerit, non est quid vlterius quærendum, & stante

28 hoc discretiuo modo loquendi diuersa arguitur voluntas *l. vnica* §. *vbi autem C. de caduc. tollen. Grat. discept.* 350. *num.* 15., *&* 16. *Rot. decis.* 336. *num.* 5. *par.* 2. *recent.*, *& coram Celso decis.* 145. *num.* 27.

Accedit quod verbum *restituere*, iunctum verbo *accipere*, legitur in prima parte Motus proprij, in qua nihil dicitur circa priuilegia concedenda Collegio: At declaratio, quod Collegium supprimi non possit, nisi restitutis pecunijs solutis, est in tertia parte, in qua B. Pontifex declarauit, se velle Secretarios, & Collegium amplioris fauoris

29 gratia prosequi, & sic illorum priuilegia augere, quare debet huic dispositioni dari latissima interpretatio contra concedentem *l. Beneficium ff. de Constit. Principum Abb. in cap. cum ex iniuncta de haret. Rot. coram Coccin. decis.* 1856. *num.* 8. *in recentior. decis.* 212. *num.* 6. *par.* 7., *& decis.* 199. *num.* 22. *par.* 17. Immò necessario dici debet, quod in hac parte Constitutio respiciat pretium solutum à Secretarijs, nàm de pretio recepto per Cameram dubitari non poterat, etiam attenta Constitutione Innocen-

nocentij Octaui, vt in alio restrictu 30 ostendemus, nè priuilegium dicatur inutile,& frustratorium *cap. in his de priuilegijs cap. 1., & cap. causa de rescriptis Suarez de legib. cap. 23. num. 2.*, vbi ampliat etiam in casu, quo priuilegium esset graue, & odiosum.

Potissimum, quia in prohemio consti-31 tutionis, ex quo deprehenditur ratio finalis informans totam dispositionem,ex notissimis regulis allegatis à DD. scribentibus pro Camera, declarauit, se velle vnicuique Ius seruare *Sum.*Cameræ *n.1.* lit. A. in fine,& deindè pecunias singulis Secretarijs integras, & sine diminutione restitui iubet pro cautela, potiori, 32 quod importat securitatem, & euitationem damni *l. si Debitori meo ff. de iudic. Bertaz. claus.* 4. *glos.* 25. *num.* 1., & nisi restitueretur pretium integrum, 33 quod pro illo emendo impenderunt, non conseruarentur indemnes, quæ fuit enixa mens Beati Pij, *vt præclarè Peregr. videndus de fideicom. art.* 40. *num.* 39. *vers. dubium est ad quod pretium, & vers. rursus decisiuè.*

Consonat prædictis duplex animaduersio ex alijs partibus motus proprij desumpta, & primò quod Beatus Pontifex concessit licentiam Collegio vendendi officium primò vacaturum pretio reperibili, etiamsi dictam summam 5500 scutorum, ex dicta venditione percipiendam, in parua, vel etiam in magna summa excederet, & deindè decreuit, quod in casu suppressionis deberent restitui singulis Secretarijs pecuniæ, quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit. Hinc clarè patet, quod restitutio est facienda vltrà limites quantitatis receptæ, cum disponatur restituendum esse illud plus, quo fuit facta.

Secundo in motu proprio demandatur, quod si in dicta venditione officij primo vacaturi Collegium turbaretur, tunc, & eo casu (sunt verba præcisa) *voluit Cameram prædictam ad soluendum cum effectu dicta scuta* 5500. *vna cum damnis, & interesse teneri, & ad id obligatam esse.* Quamobrem constat B. Pontificem voluisse, quod Camera teneretur ad restitutionem etiam damnorum, & interesse, & sic ad illud plus, 34 quod valere posset officium, loco enim damnorum, & interesse venit pretium auctum *l. nominis ff. de euictione*, vbi 35 quod venit etiam interesse accidentale. *Bald. conf.* 182. *lib.* 1. *Mangil. de euict. quæst.* 179. *num.* 22. *&* 23., & tamen hæc damna Camera non recepit, adeout præcisè verificatur id, quod supra 36 dicebamus, vt *restituere* idem sit, ac *damnum emendare*, vt ex *Molin. Less. & alijs probatum fuit.*

Responsio autem, quod in hoc loco Summus Pontifex vtatur verbo *soluere* non *restituere* ibi ad *soluendum*, non tol-37 lit difficultatem, quia negari non potest, quin respectu pretij recepti ly *soluere* stet pro *restituere*, prout suprà immediatè idem Beatus Pontifex vsus est verbo restituere ibi: *eidem Collegio restituere promittimus*: & cum pretium principale, damna verò, & interesse venirent, & expressa fuerint accessoriè ibi: *vnà cum damnis, & interesse passis teneri*, Ideò à dicta summa principali concipi, & regulari debet oratio, & non à damnis, & interesse in ablatiuo, & accessoriè expressis. Summa autem principalis verè restituebatur etiam secundum sensum DD. exaduerso scribentium, & propriè restitui dicebatur vna cum damnis, & interesse, vt in margine eiusdem Bullę datæ *in Sum.*Cameræ *n.1.* dicitur ibi: *Promittit, quod in casu molestiarum Camera præfatam summ. scut.* 5500. *ab eisdem mutuò acceptam restituet, vna cum damnis, & interesse.* Et sic à primo ad vltimum clarè patet, quod verbum *soluere* fuit pro synonimo vsurpatum loco verbi *restituere*, & verificatur altera conclusio per nos superiùs adducta, quod idem est *restituere*, ac *soluere*.

Idque etiam comprobatur, ex quo vbi in alia parte adhibuit verbum *restituere* subdidit etiam aliud verbum *erogare*, ibi -- *nomine nostro restituendas, vel erogandas*, vt *Sum.*Cameræ *nu.1.*, & consequenter patet, quod idem B. Pontifex 38 pro eodem accepit verbum *restituere, soluere, & erogare*, & similia, quæ importabant satisfactionem, vt facit etiam I.C. *in l. fin. ff. vti possidetis*, vbi interdictum, quod in principio dicit restituendum, in fine dicit dandum, & aduertit

Iura diuersa. Xx 2 *Rebuff.*

Rebuff. in dicta lege verbum reddendi verf. item vtile interdictum ff. de verb. fignific. fol. mihi 406., & ita patet, quod dictus Beatus Pontifex non ita grammaticaliter processit, quemadmodum exaduerso prætenditur, sed vnicè integram satisfactionem Secretariorum respectu omnium pecuniarum, quas in acquisitione officij soluissent siue Datariæ, siue cuicumque alteri resignanti.

Tandem supplicamus aduerti, quod DD. olim Secretarij pretium ab ipsis 39 solutum pro habendo officio nunc suppresso petunt à Camera, actione ex empto, quæ est bonæ fidei §. *actionum instit. de action.*, & in hac actione verbum *re-* 40 *stituere* accipitur largè pro *dare*, *& soluere* inquit *gloss. in* §. *bonæ fidei instit. de action.* egrediturque dicta actio ex empto pretium si pluris interfit emptori, quàm res valet, vel empta est (sunt verba Vulpiani) *in l. 1. ff. de action. empt.* per quæ monemur restitutionem pretij 41 esse faciendam emptori, non secundùm quod interest venditoris restituere debentis, sed secundum quod interest emptoris, cui restituendum est, quod & comprobatur ex *l. restituere 75. ff. de verbor. signific.* vbi Paulus inquit; *Restituere videtur is, qui id restituit, quod habiturus esset actor si controuersia ei facta non esset*. Certè si officia non fuissent Secretarijs ablata, singuli eorum haberent officium tanti valoris, quanti fuerat per eos emptum, vnde cum eorum intersit non recipere minorem summam solutam, illa venit eis restituenda.

Stringit fortiùs argumentum, si obseruetur, quod iuxtà sensum partis remansissent priuati toto pretio illi, qui immediatè à Camera non emissent, nam omnibus istis obstaret, quod Camera nihil ab eis recepit, & sic nihil deberet eis restituere, quod esset iustitiæ, & æquitati directè contrarium, & sic ab adorati Pontificis mente alienissimum, nec vis argumenti euaditur, ex quo de facto Sanctissimus Dominus noster mandauerit solui etiam id, quod Camera recepit ab Auctoribus; nàm in hac dispositione ponderanda sunt verba Beati Pij loquentis in suo esse, vt nobis illius mentem aperiant.

Quare &c.

Io. Baptista Arrighus.
F. Fattinellus.
Cyriacus Lancetta.
Dominicus Taurusius. } *Aduoc.*

Restrictus Iuris super secundo Articulo,

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Examinatur in hoc discursu mens, & intentio Beati Pij circa restitutionem pretij faciendam à Camera Secretarijs in casu suppressionis Collegij, atque concluditur voluntatem B. Pontificis fuisse obligare Cameram ad restituendum, absque vlla diminutione, pretium per quemlibet ex Secretarijs exbursatum.

SVMMARIVM.

1 *Vera mens, & intentio disponentis desumitur ex verbis.*
2 *Affirmatiua promissio restitutionis certæ summæ, sine vlla taxatiua concepta, non excludit summam maiorem.*
3 *Intelligitur facta, quatenus postea maior summa soluta non fuisset.*

4 Gratia

4 *Gratia Principis taliter interpretari debet, vt augeat, non autem minuat iura eius, cui gratia confertur.*
5 *Casus omissus remanet sub Iuris communis dispositione.*
6 *De iure communi in casu suppressionis debet restitui Officialibus integrum pretium, tàm si illud solutum fuerit Dataria, quàm resignantibus.*
7 *Determinatio Principis post maturam articuli discussionem de iure vim legis habet.*
8 *Placita Principum sunt veræ leges, quamuis vtantur verbis pietatem, & munificentiam indicantibus.*
9 *Est irrationabile, quod sub nomine fauoris, & gratia voluerit Princeps inferre alicui præiudicium.*
10 *B. Pius non solum confirmauit, verum etiam ampliauit priuilegia Secretariorum.*
11 *Quando constat de voluntate concedendi priuilegium, superfluum est inquirere an præiudicet, nec ne concedenti.*
12 *Obseruantia ad hoc vt releuet, est probanda in casu præciso, cum omnibus suis qualitatibus.*

R. P. EX deductis in responsione ad primum articulum patet, quod verba motus proprij, etiam cum proprietate sermonis important restitutionem totius pretij à Secretarijs erogati. Ideò non est quid vlterius de voluntate, & inten-1 tione Beati Pij quæramus, cum vera mens, & intentio disponentis sit illa, quam verba demonstrant, quæ sunt ordinata ad explicandum mentis conceptum *l. labeo ait 7. §. id tubero, ff. de suppellectili legata l. non aliam ff. de legatis tertio Randens. cons. 15. num. 86. lib. 2. latè Dec. cons. 305. num. 1. vers. Et nullum Mantic. de tacit. lib. 2. tit. 5. num. 9. & num. 10. Castill. de coniectur. vltim. volunt. lib. 4. cap. 6. num. 2. & seqq.*

Cæterum exabundanti dicimus nullius esse releuantiæ cuncta argumenta, pro contraria Beati Pij mente exaduerso cumulata, fundantur enim omnia in præsupposito, quod Innocentius Octauus speciali conuentione stabiliuerit, vt in casu suppressionis Collegij Cameræ nihil teneretur restituere vltrà scuta 62. mil. eisdem Cameræ tunc soluta, etiamsi de tempore suppressionis reperiretur, quod Officiorum possessores de facto maius pretium Cameræ ipsi persoluissent. Hoc tamen suppositum non subsistit, nec talis negatiua conuentio legitur in Bulla Innocentij.

De tempore Bullæ nil aliud erogauerant Secretarij pro habendis officijs, quàm dictos ducatos 62. m. Vndè Innocentius gratitudinis motiuo voluit speciali gratia ipsos assecurare, ne damnum aliquod pati possent, promittendo, quod in casu suppressionis integrè summa restitui deberet, ita eos liberando à periculo diminutionis pretij, quod poterat contingere, & vigentibus calamitatibus eius temporis verisimiliter timebatur, vt in §. 23. dictæ Bullæ exaduerso relato, in cuius margine adnotatur *assecuratio emolumentorum.*

Ex hac autem assecuratione, & affirmatiua promissione restituendi dictos ducatos 62. mil. inferri non potest conuentio negatiua, exaduerso prætensa, quod etiam si tractu temporis Officiales longè plus pro habendis officijs, soluerint siue Resignanti de consensu, & scientia Papæ, siuè Cameræ, id plus non esset restituendum, talis namque 2 illatio repugnat Iuris regulis, per quas affirmatiua promissio certæ summæ, sine vlla taxatiua concepta, non excludit summam maiorem *per text. in l. siquidem 24. §. fin verò C. de transact. vbi Iason. num. 2. vers. vbi plus Bart. in l. si cum dos 8. num. 3. de act. rer. amot. Cancer. var. resolut. par. 2. cap. 6. num. 137.* 3 & intelligitur facta, quatenùs posteà maior summa soluta non fuerit, vt in terminis pretij Officiorum Romanę Curiæ *Mandos. cons. 95. num. 4. Fagnan. in cap. ex epistol. num. 14. & 15. de probat.*

Atque directè aduersatur solemni 4 Sanctioni Imperatoris in *l. hac saluberrima C. de præpositis agentium in rebus lib. 12.*, vbi, quod omnis Principis gratia taliter explicanda venit, vt augeat quidem, non autem quidquam minuat reliqua iura eius, cui gratia confertur, concordat *textus in l. quod fauore 6. C. de legibus*

legibus Bart. in d. l. hac saluberrima §. 2., *vbi etiam de Platea vers. 2. notat. Anton. Perez. in d. tit. de præposit. agent. rubr. 6. vers. vbi amplius*, *& num. 7. Bald. in auth. habita num. 6. C. ne fil. pro Patre Alex. cons. 32. num. 2. & seqq. lib. 5. Cephal. cons. 369. num. 108. & seqq. lib. 3. Paris. cons. 61. num. 49. lib. 2. Honded. cons. 71. num. 5. & seqq. lib. 2. Surd. de alim. tit. 1. quæst. 8. num. 9. & seqq. Cyriac. controuer. 297. num. 33. & plenè controuer. 291. à num. 31. ad 49. Rot. decis. 715. num. 7. par. 4. tom. 3. recent.*

Quod enim Innocentius in dicto §. 23. cogitauerit solùm gratias, & fauores elargiri Secretarijs, non autem quidquam in eorum Iurium diminutionem statuere, apertè demonstrat illius lectura, & tamen sufficeret dicere, quod in Bulla nulla fit mentio de maiori pretio postea fortè soluendo per Secretarios, vt hic casus tamquam omissus re-5 maneat sub iuris Communis dispositione, iuxtà vulgarem regulam *l. commodissimè*, *& l. cum Prætor. ff. de iudic.*

Dispositio verò Iuris Communis, ex-6 clusa conuentione negatiua, exaduerso prætensa, vtique militat pro Secretarijs, non solùm quoad omne pretium ab eis erogatum, siue erga Resignantem, siue erga Cameram, ne scilicet fint in enormi damno, sed etiam quoad augmentum pretij currentis, vt integrum rei suæ pretium recuperent, prout latissimè probatum fuit in præteritis, quatenus opus sit reassumendis, quæ ad prolixitatem euitandam non repetuntur, & satis admitti videtur exaduerso, dum tota vis sit in conuentione negatiua Bullæ Innocentianæ.

Atque pro Secretarijs validissimè vrget solemnis decisio sanctæ memoriæ Alexandri Septimi, qui in suppressione Montis vacabilis, examinato per Congregationem deputatam articulo super restitutione pretij, currentis tunc, vltrà dimidium aucti, & reperta opinionum varietate decreuit, & mandauit solui totum pretium currens, vt supra au-7 ctum, quæ Principis determinatio post articuli discussionem de iure vim legis habet pro futuris casibus per *text. expressum in l. fin. & l. humanum 8. C. de leg. & constitut. cap. in causis 19. de sent. & re iudic. Barbos. in d. l. fin. à num. 1. ad 3. latè Antunez. de donat. Reg. par. 2. lib. 1. cap. 10. num. 40.*, etiam quod Alexander vsus fuerit verbis eius pietatem, & munificentiam indicantibus, quia ijsdem verbis passim vtuntur legislatores, quando ad Priuatorum fauorem pronunciant, & nihilominus eorum placita sunt veræ leges, ex pluribus exemplis relatis in præteritis, & signanter *in authen. de exhiben. reis collat. 5. sub §. optimum quoque*, ibi: *Hoc habeant non tanquam paternam hæreditatem, sed tanquam Imperialem munificentiam.*

Et quidem longè plus præiudicij, quàm fauoris, & gratiæ contulisset Innocentius *in d. §. 32.* si decreuisset, quod nihil restitueretur de eo, quod vltra supradictos ducatos 62. mil. Secretarij successiuis temporibus soluerent etiam ipsi Cameræ, quam enim graue indè resultasset damnum Secretarjs manifestat præsens facti series, è conuerso autem, simplex assecuratio à periculo diminutionis dicti pretij, prima vice soluti, concessa Secretarijs, futura erat inutilis, & nullius momenti, nàm si pretium decreuisset Camera non potuisset cogi ad supprimendum, nec verisimiliter suppressisset, alienissimum autem ab omni ratione videtur, quod dictus Pon-9 tifex sub expressa declaratione conferendi fauores, & gratias, voluerit adeò deteriorem efficere Secretariorum conditionem, quam sola Iuris Communis dispositio multò meliorem efficiebat, vt optimè *Iason. cons. 59. nu. 9. & seqq. lib. 3. Dec. cons. 457. num. 10. fol. mihi 116. à tergo.*

Sublato præsupposito negatiuæ conuentionis Bullæ Innocentianæ corrnunt in consequentiam omnia illa argumenta, quæ ex dicta præsupposita contraria B. Pij mente trahuntur exaduerso, nec alia indigent responsione.

Quod B. Pius voluerit solùm confir-10 mare præcedentia Collegij iura, & priuilegia, nec quidquam vltrà concedere, repugnat expressis verbis Motus proprij, ibi: *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris fauoris gratia prosequi volentes*, ac ibi: *Volentes, & statuentes,*

tes, immò noui priuilegij concessionem fatentur ipsi DD. exaduerso scribentes, asserendo quod B.Pius mandauerit restitui omne id, quod vltrà primam summam ducatorum 62. mil. fuerit per Cameram receptum, quod prætendunt ab Innocentio fuisse prius negatum, ac denuò fatentur in tertio testrictu §. *& si ab initio in fine*, vndè superfluum est alias quærere responsiones.

Discretiuus modus loquendi B. Pij in casu restitutionis scutorum 5.mil. cum damnis, & interesse, & in alio casu, de quo agitur, non subsistit in facto, nàm etiam in nostro casu satis expresè declarauit restituendum esse omne pretium à Secretarijs erogatum, vt fuit probatum, nec pro effectu huius claræ dispositionis necesse erat superaddere damna, & interesse, vt patet ad sensum.

Quatenus B. Pius mandat restitui in casu suppressionis omne pretium à Secretarijs quomodocumque pro habendis officijs erogatum, nil disponit vltrà id,quod de iure communi eisdem Secretarijs competeret, nam exclusa contraria conuentione negatiua Bullæ Innocentianæ, habebant iam à solo Iure hoc beneficium, vt superius fuit probatum, quatenùs verò addit ad eorumdem Secretariorum fauorem assecurationem à periculo possibilis diminutionis pretij officiorum,insensibile ferè continet præiudicium Cameræ, quæ in tali casu cogi non poterat ad supprimendum, nec sine vtilitate suppressisset, & sic concessio nostri Motus proprij non aduersatur solito zelo, & sollicitudini eiusdem Pontificis, nec vllam continet iniquitatem immò dignoscitur illiùs voluntas summę iustitiæ, ac æquitati consona, & tamen 11 quando constat de voluntate concedendi priuilegium, vt hic,superfluum est inquirere,an pręiudicet nec ne concedenti *cap.olim* 16.vbi benè *Ioan.Andr.num.*10. *vers. dixi de verb. signific. Fontanell. decis.* 476. *num.* 13., nisi velimus supremam Pontificis potestatem in dubium reuocare, contrà *Text.in l.*1.*ff.de constit. Princip.*

Præterea in responsione ad tertium articulum ostenditur, quod nec quidem in facto subsistit exageratum damnum, & læsio Reuerendæ Cameræ, quoduè potiùs Camera ipsa ex nostro Motu proprio,assecurando Emptores de omni pretio pro his officijs erogando, vtilitatem consequuta fuit ob augumentum pretij indè sequutum, & ideò vendendo postea officia pretio longè maiori.

Inæqualitas quidem adfuisset magna, si intuitu dicti inutilis priuilegij assecurationis in solo casu diminutionis pretij Pontifex priuare voluisset Secretarios iure, quod habebant recuperandi in casu suppressionis, nedum omne pretium erogatum, sed etiam augumentum pretij currentis summoperè æstimabile; non autem è conuerso; alia enim beneficia, quæ exaduerso computari prætenduntur pro Secretarijs,sunt nullius momenti, nàm imputatio fructuum in sortem, vltrà quod de Iure intrare non posset, in his circumstantijs expresè sublata reperitur in Bulla Innocentij, quæ à Pio reuocata non fuit, sed solùm ampliata; confirmatio verò, & innouatio priorum priuilegiorum verè fuit aera, nec quidquam de nouo attulit, vndè non merebatur compensari adeò graui, & certo Secretariorum damno, quale fuisset amissio pretij, vel in totum, vel in partem.

Remuneratio gratiosa Pontificis erga merum mutuantem nimis distat ab vsurariæ prauitatis principio, eoque magis fuit rationabilis, & congrua ergà nostrum Collegium, quod ad effectum mutuandi suscepit pecunias ad Censum.

Prætensa autem obseruantia eiusdem B. Pij in suppressione Montis Iulij vacabilis non subsistit, nam solùm reduxit fructus dicti Montis de duodecim pro centenario, & anno, ad decem cum dimidio, concessa etiam facultate nolentibus acquiescere, rehabendi scuta 100. pro quolibet loco, & non iustificatur, quod tunc temporis talia loca dicti Montis essent maioris valoris, quàm scutorum centum, & quod pluris fuissent empta per Montistas, nullum proindè fieri valet fundamentum in hac obser-12 uantia, quæ debet esse in casu præciso, & ve-

& venit probanda cum omnibus suis qualitatibus, aliàs non releuat *Buratt. decis.129. num.6. Cels. decis.229. num.5. Gregor. decis.451.num.7.*

Prout è conuerso multiplex, & præcisa adest obseruantia pro Secretarijs, non solùm ex dicta suppressione Alexandri Septimi, sed etiam ex alijs pluribus, recensitis in præterita positione reassumen. & datis tunc per extensum in particulari folio, in quibus omnibus, vel restitutum fuit pretium currens, si erat auctum, sin minùs pretium omne verè erogatum, quibus omnibus consideratis, si liceret à Sacris Cineribus Beati Pontificis eius Motus proprij interpretationem exposcere, constanter credimus responsuros id, quod iam ijdem Domini Ministri Camerales quodammodò cognouerunt, quod respondit hoc Sacrum Tribunal, & prius per duas vices Congregatio insignium Prælatorum, super hoc negotio specialiter à Sanctissimo Domino Nostro deputata, vt in præteritis fuit iustificatum, & prout egerunt tot alij gloriosissimi, & integerrimi Pontifices.

Quare, &c.

Ioan. Baptista Arrighus.
F. Fattinellus.
Dominicus Taurusius.
Cyriacus Lancetta.
} *Aduoc.*

Restrictus Iuris super tertiò Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Constitutio Piana vindicatur in hoc discursu à nullitate, deriuante ab omissa in ea registratione, & derogatione regulæ *de Iure quæsit. non tollen.*; A comprehensione in regula Cancellariæ 64., in Constitutione Sixti Quinti de Officijs non alienandis, & in Constitutionibus reuocatorijs aliorum Pontificum. Atque demum à læsione prætensa per Cameram, tàm respectu vacationum, quám fructuum huiusmodi Officiorum.

SVMMARIVM.

1 *Sub Constitutionibus reuocatorijs non continentur gratiæ, quæ Cameræ non sunt præiudiciales.*
2 *Constitutiones reuocatoriæ expressè præseruant concessiones factas ad formam iuris.*
3 *Registratio per lapsum longissimi temporis, iuncta obseruantia, præsumitur.*
4 *Expressa confirmatio actus inualidi sapit speciem nouæ concessionis, & præcedentes defectus omninò supplet.*
5 *Derogatio regulæ de Iure quæsito non tollendo nullatenus requiritur in gratia de sui natura præiudiciali.*
6 *De dicta regula opponi non potest, stante clausula sublata, & decreto irritanti.*
7 *Regula 64. Cancellariæ, & Constitutio Sixti Quinti de Officijs non alienandis non habent locum in Officijs de eorum natura resignabilibus.*
8 *Constitutiones reuocatoriæ, in quibus casibus intrent, &* num. 9.
10 *Non comprehendunt concessiones emanatas ad formam iuris.*
11 *Donatio est actus de sui natura læsiuus, vnde aduersus eam non potest opponi de læsione.*

12 *Priui-*

12 *Priuilegium euadens tractu temporis nimis damnosum potest reuocari, dummodo damnum inferat alteri, quàm concedenti.*
13 *Damnum ex priuilegio superueniens, in præiudicium concedentis, non tollit ipso iure ipsum priuilegium, sed operatur, quod illud possit reuocari, aut moderari.*
14 *Læsio probanda est de tempore præcisio concessionis.*
15 *In concessionibus onerosis ea, quæ superueniunt non computantur ad firmandam læsionem.*
16 *Assertio Papæ non admittit probationem in contrarium.*
17 *Titulus onerosus potest verificari in concessione, licèt in ea Princeps dixerit indulgere, & gratiam facere.*
18 *Ad iustificandam læsionem calculari priùs debet tota vtilitas, quæ ex actu peruenit in eum, qui dicit se læsum.*
19 *Officia venalia Romanæ Curiæ de iure resignari possunt in articulo mortis.*
20 *Comprehenduntur sub regula Cancellariæ de infirmis, ex dispositione Iulij Secundi, & Adriani Sexti.*
21 *Dataria nunquam admisit ad resignanda huiusmodi officia infirmos, & senes.*
22 *Officia, de quibus agitur, pluriès vacarunt ad fauorem Cameræ, quæ ex eis notabile lucrum percepit,* & num. 23. & 24.
25 *Augumentum fructuum, quod deriuauit ex causis incertis, & euentualibus, quodue cessare potest ad libitum Principis, reddit inallegabilem læsionis exceptionem.*
26 *In Officiorum suppressione de iure est à Principe restituendum pretium currens.*
27 *Publica fides violanda non est.*
28 *Reuocatio priuilegiorum, etiamsi de iure fieri debeat, operatur quoad futura, non autem quoad præsentia.*

R. P. Opponitur tertiò contra nostram decisionem, quod dispositio Motus proprij B. Pij sit nulla, vel reuocata, atque etiam enormissimè læsiua Reuerendæ Cameræ; verùm nullum ex prædictis exaduerso probatur, quamuis singula requirant concludentissimam probationem.

Iura diuersa.

Dispositio dicti Motus proprij verè nullam continet gratiam Cameræ præiudicialem, sed solùm id, quod de iure competebat Secretarijs, vt latè patet 1 ex deductis super primo, & secundo articulis; Vnde incongruum videtur disputare de solemnitatibus requisitis in gratijs Cameræ præiudicialibus, aut de legibus reuocatorijs, & læsione, vtpotè deficiente supposito *l. nemo damnum ff. de reg. iur. Surd. decis. 21. num. 16. Cocein. decis.* 1721. *num.* 40. immò 2 Constitutiones ipsæ reuocatoriæ expressè præseruant concessiones ad formam iuris factas.

Cæterum etiam aliundè omnia præ3 dicta excluduntur. Registratio enim quatenus fuisset necessaria (quòd negatur) præsumi deberet subsequuta per solum lapsum longissimi temporis, iuncta obseruantia eiusdem Motus proprij, cuius vigore plures actus successiuè gesti fuerunt *Spada cons.* 10. *num.* 4., *& seqq. lib.* 1., *& cons.* 273. *num.* 119., *& seq. lib.* 3. *Rota decis.* 694. *num.* 2. *par.* 4. *tom.* 3. *recent.*

Prætereà Sixtus Quintus, & Gregorius Decimusquintus confirmarunt spe4 cialiter, & expressè dictum Motum proprium, & quatenus opus esset in eo contenta denuò innouarunt, supplendo omnes defectus facti, & iuris, ac nominatim derogando Constitutioni Pianæ de registrandis cum clausula, quorum tenores, vnde defectus registrationis, & aliarum quarumcumque solemnitatum est prorsus inallegabilis *Felin. in cap. inter dilectos num. 6. de fid. Instrum. Dec. cons.* 341. *num.* 7. *vers. Secundus effectus Rota coram Seraph. decis.* 762. *num.* 4., *& in recent. decis.* 157. *num.* 9. *par.* 6., *& decis.* 145. *num.* 4., *&* 5. *par.* 7. *Reuerendissimus de Luca de regal. disc.* 3. *num.* 9., *&* 10. *Antunez. de donat. reg. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 30., *& seqq. fol.* 88.

Derogatio regulæ de iure quæsito 5 non tollendo, nullatenus requiritur quoad ius, & præiudicium Principis

concedentis, etiam quando verè adeſt; Tùm quia regula ipſa expreſsè loquitur ſolùm de iuribus priuatorum; tùm etiam quia actus de ſe oſtendit concedentis voluntatem remittendi ius ſuum, quatenus illi aduerſetur, quod æquiualet derogationi dictæ regulæ *Seraphin. deciſ.* 762. *num.* 3., *& deciſ.* 1445. *num.* 5. *Buratt. deciſ.* 193. *num.* 24., *Merlin. deciſ.* 838. *num.* 9., & tamen hìc nullum adeſt concedentis præiudicium, vt dictum fuit, & ex reſponſionibus ad præcedentes articulos conſtat, quod Camera non habebat prætenſum ius, & pactum negatiuum non ſoluendi quidquam vltra ducatos 62. mil., de

6 cuius derogatione agi debeat, licèt etiam de dicta regula nullatenus opponi poſſit, ſtante clauſula ſublata, & decreto irritanti, appoſitis in dicto Motu proprio B. Pij *Rota deciſ.* 177. *num.* 3. *par.* 2. *recent.*; *& apud Giouagn. conſ.* 28. *ſub num.* 43. *verſ. vlterius lib.* 2., & ceſſat etiam hæc difficultas ex ſupradictis litteris Sixti Quinti, & Gregorij Decimiquinti, in quibus expreſsè huiuſmodi regulæ derogatur.

Regula 64. Cancellariæ concernit materiam omninò diuerſam, proùt ſi-

7 militer extranea eſt à præſenti caſu Conſtitutio Sixti Quinti loquens ſolùm de conceſſionibus officiorum factis contra eorum naturam, & dicta regula 74., & Conſtitutio Sixti non habent locum in iſtis officijs, iuxtà ipſorum propriam naturam reſignabilibus *Gratian. diſcept.* 730. *num.* 51. *cum ſequent.*, *& diſcept.* 891. *num.* 25., *& ſeqq. apud de Luc. diſc.* 5. *num.* 21. *de regal.*

Conſtitutiones verò reuocatoriæ reuocant dumtaxàt conceſſiones officiorum ad plures vitas, facultates extra-

8 hendi bladas, nec non omnes exemptiones ab oneribus, & gabellis, aliaque his ſimilia, ſecùs autem alias Pontificias conceſſiones ſimiles noſtro Motui proprio, vt patet ex illarum lectura, & ſignanter illius Sanctæ mem. Innocentij Decimi la 13. exaduerſo allegata *à* §. 13. *vſque ad* 31.

Nec in ſequenti §. 32. exaduerſo deſignato, dici poſſunt compræhenſæ hu-

9 iuſmodi conceſſiones, quia ibi Pontifex loquitur ſolùm de indultis conceſſis in præiudicium ſupremæ Iuriſdictionis Pontificiæ, cuius exercitium ſibi liberè, & indiſtinctè reſeruat, nec vllum verbum facit de alijs rebus Iuriſdictionem non concernentibus, immò Pontifex in §. 9. declarat, quod reſpectu officiorum vacabilium venalium nil intendit innouare.

Eòque minùs Conſtitutiones reuocatoriæ extendi valent ad noſtrum Mo-

10 tum proprium, qui in ſubſtantia concedit id, quod de iure competit, & emanauit, atque confirmatus, & innouatus fuit ex cauſa oneroſa.

Læſio tandem eſt penitùs inapplicabilis. Primò, quia Papa exercuit verè actum iuſtitiæ, per quem Secretarijs officijs priuatis reſtituatur integrum pretium erogatum, vt ſic ius ſuum eis tribuatur.

Secundò, quia ſi diſpoſitio B. Pij contineret merum donationem, & gratiam, vt exaduerſo prætenditur (quod conſtantiſſimè negatur) adhuc tamen inadaptabilis eſſet læſionis exceptio; ſemper enim militaret pro Secretarijs

11 nota iuris regula, quod aduersùs donationem opponi non poſſit læſio, cum donatio ſit actus de ſui natura læſiuus ad *text. in l. maioribus C. com. vtriuſque iudic. Dec. conſ.* 181. *num.* 4. *Soccin. Iun. conſ.* 167. *num.* 23. *lib.* 3. *Crauett. conſ.* 114. *num.* 12., *& ſeqq.*, *& conſ.* 160. *num.* 1. *Alex. conſ.* 53. *num.* 21. *lib.* 3. *Theſ. deciſ.* 96. *per tot. Dunoz. Sen. deciſ.* 191. *num.* 17.

Concluſio autem exaduerſo adducta, quod gratia, & priuilegium euadens

12 tractu temporis nimis damnoſum poſſit reuocati ex *Cap. Sugeſt. de decimis*, procedit quando infert damnum alteri, quàm concedenti, vt loquitur dictus textus, & nihilominùs adaptari nullatenus poteſt præſenti diſputationi; Tùm quia facto integro calculo vtilium per Reu. Cameram perceptorum, verè nulla adeſt læſio, vt infrà.

Tùm etiam quia damnum ſuperue-

13 niens in præiudicium concedentis non tollit ipſo iure gratiam, & priuilegium, ſed ſolùm operatur, vt ipſe concedens, non autem alius inferior poſſit ex dicta

causa

causa priuilegium moderari, aut reuocare, qui potest etiam à reuocatione abstinere *Barbos. in dicto cap. Sugest. num.* 4. vbi etiam latè *Abb. eodem num.* 4., *Natt. cons. 63. num.* 19. *Clok. exaduerso allegat. de contribut. cap.* 16. *num.* 95. hactenus verò Sanctissimus Dominus Noster non reuocauit Motum proprium B. Pij, sed quidem mandauit, vt articulus super quantitate pretij restituendi decideretur, prout de iure; Vnde munus est huius Sacri Tribunalis respondere, quid restituendum sit in præsenti rerum statu, scilicèt firmo manente, ac nullatenus reuocato dicto Motu proprio.

Tertiò, quia ex facto integrè, & rectè ponderato constat nullum adesse læsio-14 nis fundamentum, vulgaris namque est regula, quod læsio probanda est de tempore præciso concessionis, non autem ex ijs, quæ accidentaliter superuenerunt ex *l. si voluntate*, & *l. ad rescind. C. de rescind. vendit. l. verum §. sciendum ff. de minoribus*.

Et quamuis disputent Doctores, an hæc regula procedat etiam in actibus successiuis, tempus futurum respicientibus, tamen certum est, illam procedere 15 in concessionibus ab initio onerosis, in quibus ea, quæ superuenerunt nullatenùs ad læsionem computari permittuntur *de Marin. allegat. Iur.* 52. *num.* 9. *tom.* 3., ac plenè decisum fuit *in Romana emphit. coram Eminentissimo Carpineo impress. decis.* 468. *à num.* 14. *ad* 17. *par.* 14. *recent.*

Quod verò concessio nostri Motus proprij processerit ex causa onerosa, non videtur in dubium reuocari; Id enim resultat non solùm ex ipso Motu proprio, verum etiam ex confirmatione, ac innouatione Sixti, & Gregorij, quibus ad talem effectum ingentes 16 summæ fuerunt relaxatæ, quiue expressè declararunt, quod omnia concedebant Collegio ex causa onerosa, & per viam reciproci, ac onerosi contractus, & transactionis, vt in facto, Vnde de iure nec quidem dari potest probatio in contrarium, iuxtà theoricam *Textus in Clem.* 1. *de probat.*, *vbi omnes Canonistæ Iason. cons.* 227. *num* 27. *vers.* 9. *Iura diuersa*.

& *seqq. lib.* 2. *Copic. Latr. consult.* 38. *num.* 6., & *seqq. iuncto num.* 1., & *seq. lib.* 1. *Clok. de contribut. cap.* 16. *à num.* 185. *ad* 189. *Spad. cons.* 88. *num.* 1. *lib.* 2. *Petr. de potest. Princip. cap.* 32. *num.* 25., & *seq. fol.* 616., & *seq. Tob. noni. cons.* 1. *num.* 37. *Alex. cons.* 216. *num.* 17. *lib.* 2. *Peregr. cons.* 4. *num.* 20. *lib.* 1. *Peuting. decis.* 378. *num.* 3., & 4. *Amat. Dunoz. decis.* 748. *num.* 58., & *decis.* 760. *sub num.* 4. §. *ex quibus*, & *est monitio textus in l. final. C. de leg.*, vbi neminem esse debere adeò tumidum, vt 17 regalem sensum contendat, ac in talibus concessionibus firmus remanet titulus onerosus, etiamsi Princeps dixerit indulgere, & gratiam facere *Gratian. discept.* 177. *num.* 31.

Quartò, quia ad læsionem conuin-18 cendam calculari priùs debet tota vtilitas, quæ ex actu peruenit in eum, qui dicit se læsum *Crauett. cons.* 294. *num.* 8. *vers.* 18. *Cyriac. controu.* 170. *num.* 2., & *seqq. Rota apud Zacch. de obligat. Camer. decis.* 126. *num.* 12.

Facto autem integrè huiusmodi Calculo, tollitur etiam omne materiale damnum; Quod enim exaduerso dicitur læsiuam fuisse facultatem concessam ab Innocentio Octauo resignandi hæc officia, etiam in mortis articulo, atque ex hac causa paucissimas euenisse officiorum vacationes, cessat tàm in iure, quàm in facto.

In iure, quia officia venalia, & vaca-19 bilia Romanæ Curiæ de iure resignari possunt in articulo mortis, vt probant *Gomez in regula Cancellariæ de infirmit. quæst.* 12. *Paris. de resignat. lib.* 12. *quæst.* 3. *num.* 62., & *seq. Gonzal. ad reg.* 8. *glos.* 5. §. 11. *num.* 24. *R. P. D. de Luca disc.* 6. *num.* 2. *vers. primo casu de regal.*, & hæc de iure competens facultas vigebat de tempore Innocentij Octaui, cum solùm sublata fuerit per superuenientes regulas Cancellariæ editas à Iulio Se-20 cundo, & Adriano Sexto, qui expressè voluerunt talia officia comprehendi in regula de infirmis, vt obseruat *Gomez dict. quæst.* 12. *in principio*. Ideò dùm Innocentius Octauus prosequendo iuris dispositionem, & consuetudinem Sedis Apostolicæ, præseruauit potiùs quàm

concessit Secretarijs hanc facultatem resignandi, etiam in mortis articulo, non potest de exorbitantia notari.

In facto, quia licet adesset talis facultas tamen Dataria, nunquam admisit resignationes huiusmodi Officiorum ab infirmis, nec à senibus, prout est notorium, & plura extant exempla, & de tali stylo Datariæ testatur, *Reuerendiss. de Luca de Regal. disc. 2. num. 9., & sub num. 21. vers. quamuis ab eis, & disc. 6. per tot.*, atque iterum indubitabilem fidem facit præsens suppressionis Bulla, ibi, *Per præsentes vero non intendimus sub præmissa pretij restitutione Officiorum huiusmodi comprehendi illum, seu illos, qui ratione grauis ætatis, iuxtà nostræ Datariæ stylum, & obseruantiam ad officij resignationem admittendi non essent.*

Rursùs in facto constat, quod longè maior numerus vacationum secutus fuit, quàm ex aduerso asseritur. Iustificantur 22 ex Summario ipsius Reu. Cameræ n. 4. à die erectionis Collegij vsque ad illum Motus proprij B. Pij, quadraginta vacationes, non autem quinque tantùm, vt aduerso supponitur, à die verò dicti Motus proprij vsque ad suppressionem probantur aliæ quadragintatres, licèt nec quidem omnes vacationes reperiri potuerint, cum desideretur Cronologia ab anno 1486. vsque ad annum 1518., & rursùs ab anno 1589. vsque ad annum 1605., & sic per annos quinquaginta, quo temporis curriculo credendum est plura vacasse officia.

Ex quibus solis vacationibus hactenus notis Camera recepit vndecies cen-23 tena scutorum millia, & vltrà, iuxtà calculum per Nos datum, prætermissis alijs vacationibus ignoratis, necnon pluribus vacationibus, quæ contingere potuissent in tribus officijs S. Ioannis in Laterano, Archihospitalis Sancti Spiritus, & Capituli S. Eustachij, si facto Pontificum, qui officia his Ecclesijs perpetuò applicarunt, impedita non fuisset illorum vacatio; his enim omnibus calculatis ex parte Cameræ, vtique affirmari non poterit ipsam pati læsionem vllam, restituendo Secretarijs non solum integrum pretium ab eis erogatum, sed etiam maius de tempore suppressionis currens.

Fortiùs ponderando, quod Officiorum pretia principaliter excreuerunt 24 post motum proprium B. Pij, assecurantem emptores de toto pretio ab eis erogando, sine qua assecuratione verisimiliter adeò non fuissent aucta; Vnde incongruum nimis videtur, quod indè Reuerenda Camera, læsam conqueri se velit, cum etiam ipsa perceperit pretium ex dicto priuilegio, & assecuratione augumentatum, ideò dicta concessio B. Pij, non solùm, non fuit damnosa Cameræ, sed potiùs euidenter vtilis, quia tàm grande pretij augumentum, in tot vacationibus post B. Pij motum proprium subsecutis, fuit consecuta. Et quidem facilè comprehendi poterit, quantum pretij augumentum resultauerit ex dicto motu proprio, si figuremus casum, quod Pontifex non suppresso Collegio reuocasset solùm dictum motum proprium, certè enim vnicuique consideranti patebit quàm grauiter illicò diminutum fuisset Officiorum pretium. Ac insuper maxima vtilitas resultat Reuerendæ Cameræ ex dicta Bulla, si quidem ex illa præcipuè dubitari contingit an officialibus debeatur pretium currens, nec ne, aliàs seclusa negatiua Innocentij Octaui, vt probatum fuit, non videretur cadere difficultas circa integri currentis pretij restitutionem.

Quintò. Excluditur etiam læsio, ex 25 quo augumentum fructuum deriuauit ex causis omninò incertis, & euentualibus, & præcipuè ex arbitrio, & voluntate Summorum Pontificum, qui voluerunt plures expeditiones demandare per Secretariam Breuium, quàm per Datariam, quam viam poterant, & possunt ad libitum immutare, absque vlla Secretariorum conquestione, vt in præterita positione narrarunt Domini Scribentes pro Reuerenda Camera; hæc enim sola circumstantia inadaptabilem reddit læsionis exceptionem *l. si tactum retis, ff. de act. empt. Odd. de restitut. in integrum par. 2. quæst. 57. artic. 3 num. 18. Rot. detis. 408. num. 7. & seqq. par. 16 recent. & in Auenion. restitutionis in integrum 2. Martij 1676. §. ex hæreditate coram Reuerendissimo Domino Decano, & in Carpen. bonorum 12. Iunij 1677. §.*

Annæ

Anna coram Reuerendo Patre Domino meo Vicecomite.

Quæ omnia faciliùs procedunt in præsenti, vbi non agitur de simplici reductione fructuum, de qua loquuntur exaduerso allegati, sed de pretio restituendo ob Officiorum suppressionem, quo casu certum est de iure restituendum esse à Principe ne dum omne pretium verè erogatum, sed etiam maius pretium currens iustum, & æquiualens, vt latè probauimus in antecedenti positione, & latè firmat *Antunez. de donat. reg. par.2. lib.1. cap.2. num. 20. in fine Mastrill. de Magistr. lib. 3. cap.4. num. 352. Peregr. de Iure Fisci lib.1. tit.3. num. 67. Rot. coram Vbald. decis.478. num. 9.* & in his terminis plenè discusso articulo *Fagnan. in cap. ex Epistol. num. 11. deprobat.*

Vltimò demùm, nec iustitia, nec æquitas pati vllo modo possunt, vt sub læsionis prætextu retractetur concessio nostri Motus proprij in præsenti rerum statu, scilicet post iam secutam Collegij suppressionem, & in damnum non quidem illorum, qui beneficium augmenti pretij receperunt, sed modernorum Officialium, qui ex ipsius Reuerendæ Cameræ exemplo, ac sub fide dicti Motus proprij hactenùs, non reuocati, nec non sciente, & approbante Pontifice (vt in præteritis fuit latè probatum) summum pretium soluerunt Resignantibus, quod certè non soluissent si dictus Motus proprius non fuisset in suo robore, & si Camera, & Pontifices tàm grande pretij augumentum non approbassent, vtique enim resultaret indè deceptio, ac bonæ, publicæque fidei violatio, cuius Sanctissimus Dominus Noster est incomparabilis, ac vigilantissimus Custos, & Vindex, vt patet ad sensum, & notat *Crauett. consil.294. sub num. 8. versic. vigesimo admitti fol. mihi 107. à tergo.*

Hinc communis est conclusio, quòd reuocatio priuilegiorum, etiam vbi de iure fieri potest, operatur solùm, quoad futura, secùs quoad præsentia, & quoad illos, qui antè illius reuocationem ius bona fide, mediante rigorosissimo pretio, acquisiuerunt *Bartol. in l. omnes Popul. num.30. ff. de iust. & iur. Abb. in cap. nouit. num. 25. versic. sed respectu, & num.26. de iudic. Natt. cons.512. numer.24. Rouit. ad prag.reg. in rubr. de reuocat. & suspens. gratiarum num.21. & 22. fol. mihi 664. Clok. de contribut. cap. 16. num. 144. signanter circà finem Sessa decis. Aragon. 79. num.36. & seqq.*

Quare, &c.

Ioan. Baptista Arrighus.
F. Fattinellus.
Dominicus Taurusius.
Cyriacus Lancetta.
} *Aduoc.*

Restrictus Iuris super quarto Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Constitutio B.Pij non potest verificari, nisi respectu Secretariorum viuentium de tempore suppressionis, non autem existentium de tempore Motus proprij, qui fortè essent superstites de tempore suppressionis. Priuilegium Personis de Collegio concessum, an & quando sit reale, vel personale.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium sine vlla limitatione concessum aliquibus personis, non singillatim, & indiuidualiter, sed vti componentibus aliquod Collegium, & Communitatem, dicitur reale, & ad quoscumque transitorium.*

2 *Mentio illorum, qui aliquam Vniuersitatem componunt, censetur facta collectiuè respectu ipsius Vniuersitatis, non autem intuitu personarum.*

3 *Vniuersitas, & Collegium nunquam moritur, & semper est idem.*

4 *Restitutio promissa totius pretij est facienda illis Secretarijs, qui constituebant Collegium de tempore purificatæ restitutionis.*

5 *Dictio* tunc *indicat temporis extremitatem.*

6 *Dictio* singulis *est vniuersalis, ac omnes præcisè, sine vlla exceptione, comprehendit.*

7 *Actus semper regulari debet, iuxta tempus, in quo sortitur effectum.*

8 *Causa dispositionis B. Pij suadet perpetuitatem non personalitatem, & quare* num.9. & 10.

11 *Iustitia est constans, & perpetua voluntas ius suum vnicuique tribuendi.*

R.P. QVarto, & vltimo loco contra nostram decisionem de nouo obijcitur, quod concessio Motus proprij B. Pij fuerit merè personalis, & restricta ad illos, qui de eo tempore officia possidebant, & consequenter cum eorum personis extincta, cuius obiecti relevantia negari non potest in iure, sed deficit illius applicatio quoad factum.

Lectura enim Motus proprij manifestat, quod tota eius dispositio respicit 1 Collegium Secretariorum, & Secretarios, vti Officiales dicti Collegij, non autem vti merè indiuiduales personas, & signanter in illa parte, quæ cadit sub præsenti disputatione, ibi: *Ad hæc Secretarios, & Collegium amplioris fauoris gratia prosequi volentes*, & paulò post, ibi: *ijsdem Secretarijs, & Collegio*: ac iterum, ibi: *ijsdem Secretarijs, & Collegio eorum de nouo concedimus*, quo casu certum est, concessionem esse de sui natura perpetuam, ac ad omnes Secretarios transitoriam, non autem personalem, dum fuit sine vlla limitatione concepta *Suarez. de leg. lib.8. cap.3. sub numer.4. vers. si ergo Fontanell. de pact. nupt. claus.4. gloss.10. par.2. sub num.63. vers. aliud vero fol. mihi 166. à tergo tom.1. Cancer. var. resol. par.3. cap.3. de priuil. num.27.* latè *Surd. cons.262. num.39. & seqq.*, & optimè *Rot. decis.199. num.24. & 25. par.12. recent.*

Nec personalitas resultare potest, ex quo Pontifex dixerit restitutionem faciendam singulis Secretarijs, nam patet id fuisse dictum de Secretarijs ratione Officij, non autem intuitu personarum, & regulariter mentio illorum, qui 2 aliquam Vniuersitatem componunt censetur facta collectiuè respectu ipsius Vniuersitatis, seù Collegij *l. Lucius 90. l. Ciui 6. ff. de leg. vbi gloss. dicit relictum Ciuibus videri relictum Ciuitati, l. Ciuibus vbi pariter, gloss. ff. de reb. dub. Felin. in cap. Capitulum sub num.1. de rescript. Coccin. decis.140. num.11.* Vulgare autem 3 est, quod Vniuersitas, & Collegium nunquam moritur, & semper est idem *l. sicut §. in decurionibus, ff. quod cuiusuis Vniuersit. nomine l. proponebatur, ff. de Iudic. Garz. de benefic. par.3. cap.2. numer.429. Rot. decis.3. num.65. part.7. recent., & coram Bich. decis.256. num.19.* 4 & ideò Secretarijs, qui vltimo locò constituebant Collegium facienda est promissa restitutio totius pretij tunc purificata, *l. annua §. à Titia, ff. de annuis legat. Calderin. cons.21. de præb. Reu. de Luca de Canon. disc.9. num.8. Coccin. decis.1339. numer.9. & seq.*

Maximè dum B. Pius mandat restitutionem fieri singulis Secretarijs viuentibus de tempore suppressionis, ibi: *Collegium ipsum supprimi non posse nisi restitutis singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, &c.* hoc enim tempus erat omninò incertum, & verisimiliter distantissimum, & sic datà personalitate nullatenùs impletum fuisset, quod restitutio fieret singulis Secretarijs viuentibus tempore suppressionis, illa enim dictio 5 *tunc* indicat temporis extremitatem, vt in no-

in nostra *decis. & est textus in l.4. §.fin. de condit. & demonstrat. Soccin. Iun. in l. Gallus in 1. num.4. ff. de liber. & posthum. Surd. decis.207. num. 16. Rota coram Vbald. decis.367. num.3., & in recent. decis.614. num.52.par.4. tom.3. ac decis.107. num.5. & 6.par.15. plenè decis.415. num.15. vers. non dictio part.12.*
6 *recent.* & verbum *singulis* est Vniuersale, ac omnes præcisè sine vlla exceptione comprehendens *Barbos. dict.372. numer.1. Surd. decis.268.num.5.*, & in puncto *Rota decis.199. num.23. par.22. re-*
7 *cent.* ac de Iure actus semper regulari debet, iuxtà tempus, in quo sortitur effectum *Bald. in l. Tutoribus, ff. de testam. tutel.*, & benè ad rem nostram *Rota coram Coccin. decis.1591. num.49., & decis.614. num.52. & seq. par.4. tom.3. recent.*

Atque in toto contextu Motus proprij pluries Beatus Pontifex vtitur sola mentione Secretariorum, etiam quoad alia Iura perpetua, & ad Successores expresè transitoria, vt patet ex lectura.

Præterea ipsa causa dispositionis per-
8 petuitatem, non autem personalitatem suadet.

Primò, quia Dòmini Secretarij non
9 obruerunt pecunias de proprio, atque in ipsorum personale damnum, sed de Collegio ipso sumendo scilicet ad censum nomine Collegij, per obligationem perpetuam fructuum eiusdem, prout narratur in Motu proprio, & prout posteà factum fuit *Rot. decis.490. à num.7. ad 11. par.9. recent.*

Secundò, quia ipsorum tunc viuen-
10 tium Secretariorum Beneficium exposcebat, vt dispositio transiret ad Successores, nam aliàs ipsi non reperijssent tàm facilè emptores, etiam pro maiori pretio prout reperiunt, vt ad rem nostram ponderat *Rota dicta decis.199. numer.31. par.12.*

Tertio, quia, vt pluries dictum fuit, dispositio B. Pij continet in effectu id, quod de iure inest, & iustitia exigit, & sic sui natura est perpetua, cum iustitia
11 fit constans, & perpetua voluntas Ius suum vnicuique tribuendi *l. Iustitia 10., ff. de Iust. & Iur.*

Quare, &c.

Ioan. Baptista Arrighus.
F. Fattinellus.
Dominicus Taurusius.
Cyriacus Lancetta.
} *Aduoc.*

Responsio ad calculum super læsione Cameræ.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

R. P. Ad motiuum maximæ, & enormissimæ læsionis, quam prætenditur Reuerendam Cameram passam fuisse in Collegio Secretariorum, veritas nobis faciles subministrat responsiones.

Cum enim hodiè agatur de suppressione Collegij, & de agnoscendo quale damnum ab eodem Collegio Reuerendæ Cameræ resultauerit, itaut rectè appareat, an restituendo pretium per vnumquemque Officialem solutum verè possit dici læsa, considerandum est non solùm, quid sequutum sit, quoad non nulla officia tantum, vt habetur in memoriali R. P. D. mei Commissarij, sed quid euenerit super toto Collegio, eoque vigente.

Ostensum iam fuit, quod durante Collegio ad Reuerendam Cameram peruenerint scuta vndecies centena millia, & vltra, contra quem calculum non releuat assertio, quod iustificatus non remaneat, siquidem quoad numerum vacationum res est clarissima, & probatur, tàm ex *Summar. Cameræ n.4.* quàm ex *Summar. nostro num.5.*; Vndè in hac parte negari non potest eius verificatio, quo verò ad Officiorum pretia, licèt illorum quantitas sit desumpta à quadam ratiocinatione, non autem habita sit adamussim, ex quo non fuerit in nostra libertate inspicere libros

Da-

Datariæ, prout facilè fieri potuisset per DD. Aduersarios, si credant fortassè non ascendere ad dictam summam, quare sicuti euoluerunt, tàm diligenter alios libros Datariæ eruere non curarunt, nàm antè nostri calculi veritas apparuisset in maiori etiam quantitate illa, quam ad tollendas controuersias contenti fuimus tantum adnotare in *dicto nostro Summar. num. 6.*

Prælato igitur, quod totum id, quod fuit receptum à Camera durante Secretariorum Collegio ascendat ad prædicta scuta vndecies centena millia, & facto integro calculo fructuum, qui per Officiales percipiebantur, qui ascendebant ad summam scut. 40. mil. singulis annis, prout exaduerso non negatur, cum solutio dictorum fructuum respectu Cameræ fuerit infra scut. quatuor pro singulis centenarijs, decantata læsio totaliter excluditur.

Insuper etiamsi considerandum solùm venirent fructus, qui fuerunt soluti respectu illorum quatuordecim officiorum tantùm, de quibus agitur in memoriali vltimo Reuerendæ Cameræ, adhuc nulla læsio resultare posset.

Primò, quia verè calculus deberet fieri distinctè, quoad pretia soluta per vnumquemque Officialem, & quidem de tempore, quo quilibet eorum officia emerit, & possederit, sic certè non inuenientur fructus excedere septem, seù octo pro quolibet centenario.

Secundò, quia si fructus fortasse quodammodo vltimis annis excreuerint, ex quibus magis resultat alteratio fructuum in præsenti computo ex parte Reuerendæ Cameræ dato, ascendentes ad scuta 9. 10. ac 11. pro quolibet centenario, cum esset in potestate Principis eos ad suum beneplacitum diminuere, expeditiones alibi committendo, quàm in Secretaria Breuium, & sic eorum diminutio penderet à mera Principis voluntate, omnis prætensa læsio euanescit.

Tertiò, quia admisso etiam, quod ex parte Reuerendæ Cameræ asseritur, ex facto calculo fructuum solutorum pro dictis quatuordecim Officijs, attamen patet illos non ascendere ad scuta 12. pro quolibet centenario; Immò multo infra, dùm pro aliquibus Officijs vix fructus excessissent scuta nouem, si ex huiusmodi fructuum solutione (præsertim facta temporibus iam elapsis, quibus redditus non erant adeo diminuti ex Inuestimentis fieri tunc solitis) posset resultare læsio in Officijs vacabilibus, quorum integrum pretium Camera indies poterat per eorum vacantiam lucrari, relinquitur considerationi RR.PP., qui optimè sunt informati de similium vitalitiorum contractuum natura.

Quo verò ad aliud damnum proueniens, vt dicitur, ex augumento auri, quod euenit à tempore præterito ad præsens, respondetur, quod si debitum erat contractum in hac præcisa specie monetæ, si deinde aucta fuerit, non videtur, quomodo debeat ad Collegij damnum sub læsionis titulo computari.

Insuper, quoad aliud damnum, quod pariter dicitur resultare, ex non facta extinctione Montis erecti per concessionem sanctæ mem. Clementis Noni, satis nobis est respondere, quod ideò Mons extinctus non fuit, quia adhuc tempus duodecim annorum ad extinguendum concessum non effluxerat, & si Collegium per alios tres annos in suo esse fata seruassent, proculdubio extinctus fuisset; si enim ex priuilegio Principis Officiales, adhuc extinguere non tenebantur, damnum suppositum ex eius non extinctione, si quid sit tempore ad extinguendum concesso, vt diximus non elapso, læsioni referri non valet.

Præterea quoad aliud damnum proueniens ex differentia circa prætium iam solutum per Reuerendam Cameram, & pretium soluendum, iuxta Sacri huius Tribunalis decisionem, non credimus egere responsione, siquidem cum differentia hæc sit basis præsentis quæstionis, & obiectum, circa quod tota vis controuersiæ versatur, non videtur, nec posse considerari, tanquam damnum, nec quod valeat parere enormissimam læsionem, quam licet Domini exaduerso scribentes maximam exagerent, effingunt tantum, vt demonstrauimus.

Demum quoad vltimum damnum, quod dicitur obuenturum, si cogeretur pretium restituere illis Officialibus, qui alijs

alijs infeliciores, nihil vsque adhuc receperunt, ex quo eorum officia fuerint à Pontificibus, ipsorum Auctoribus, donata, respondemus certè magnam ad futuram esse læsionem aduersus miseros Officiales, si prætensio Cameræ subsisteret. Cæterum quoad ipsam Cameram nullam sanè considerari posse læsionem, dùm Pontifices non donarunt Officia, sed Officiorum pretia, prout clarè legitur in concessionibus, ibi: *Sed eidem N. N., vt officium prædictum, cuius pretium nos illi donatione pura, & irreuocabili, quæ dicitur fieri inter viuos, perpetuo valitura per præsentes gratiosè donamus, remittimus, & condonamus quandocumque sibi placuerit, præterquam in casu infirmitatis dicti N.N. vendere, resignare, de eo disponere &c.* Vndè necesse est dicere, quod Camera priùs illa receperit, & si non fuerit formaliter numerata pecunia, & deindè retrodonata ad euitandos forsan superfluos circuitus, non ex hoc tollitur, quod non censeatur facta antecedens pretij solutio; Vndè non sine maxima ratione in hoc proposito Reuerendissimus de Luca in suo discursu incipien. Pro metodica dixit, ibi; *Sed quando agatur de his officijs venalibus, quæ non ratione industriæ, vel meriti conceduntur, sed sunt in commercio, ad instar bonorum indifferentium, tunc quando Papa aliquod ex eis donat verè, & propriè non dicitur concedere officium, sed potiùs donare pretium, perinde ac si concessarius emisset officium pretio currenti*, quod breui manu Papa eidem restituerit, ac elargitus fuerit, quasi quod volens illi personę bonificare, & subuenire, si non donasset officium, alias pecunias donasset in summa æquiualenti.

Præterea supplicamus aduertere, quod Camera, ideò tunc temporis nihil accepit, ex quo Pontifices Officiorum pretia donare voluerunt, si non donassent, nostri Officiales in nullo damno hodie reperirentur, quomodo possibile est igitur, quod Princeps supprimens officia non teneatur restituere &c. istis Officialibus pretium per eos solutum, si sola causa huiusmodi, ac tam ingentis damni fuit ipsum factum Principis donantis?

Replicatio Facti contra Reu. Cameram.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

SVMMARIVM.

1 *Verbum* restituere *significat soluere, & dare, quando est directum ad eum, qui recipere debet satisfactionem.*

2 *Verbum restituere, & verbum soluere in Bulla Piana accipiuntur synonimè.*

3 *Refectio damnorum, & interesse appellatur restitutio in* l.curabit C.de action. empt.

4 *Restitutio satis est, quod verificetur respectu eius, qui passiuè debet satisfactionem consequi.*

5 *Beatus Pius non solum confirmauit priuilegia Secretariorum, sed eos assecurauit, vt in casu suppressionis consequerentur integrum pretium*, & num. 7.

6 *Contra claram dispositionem admittendæ Iura diuersa.* *non sunt interpretationes, & argumenta.*

8 *Expressio summæ facta ad fauorem alicuius, absque limitationibus, & dictionibus taxatiuis, dicitur stare demonstratiuè.*

9 *A diuersis non fit illatio.*

10 *Ex dispositione Bullæ Pianæ restituendum est integrum pretium singulis Secretarijs*, & num. 11.

12 *Et quidem singulis Secretarijs viuentibus de tempore suppressionis, nulla facta differentia, an pretium esset solutum Datariæ, vel resignantibus, &* n.13. vsque ad 22.

15 *Papa potest ad sui libitum disponere de Officijs vacantibus, etiam ea donando personis sibi benè visis.*

18 *Emptores, & resignatarij huiusmodi Offi-*

cio-

ficiorum dicuntur contrahere cum Papa, vndè non sunt fraudandi de pretio resignantibus exbursato.

19 *Scientia Ministri dicitur scientia Principis.*

23 *Populus non debet sub fide publica citra propriam culpam decipi.*

24 *Princeps auferendo à subditis officia, titulo oneroso acquisita, debet refundere pretium.*

25 *Pretium Officiorum est in commercio, & aequiparatur rei merè allodiali.*

26 *Rescisso contractu non est restituendum nisi quod fuit receptum.*

27 *Id specialiter procedit in transactione.*

28 *Et in alienatione facta per minorem sine solemnitatibus.*

29 *Camera supprimens officia tenetur restituere pretium per Officiales exbursatum, & vlterius damna, & interesse.*

30 *Bulla confirmata faciliùs est exequenda.*

31 *Defectus registrationis, atque derogationis regulæ* de Iur. quæsit. non tollen., *si adessent in Bulla Piana, censerentur sublati per Confirmationes Sixti Quinti, & Gregorij Decimiquinti.*

32 *Bulla Piana non cecidit sub Constitutionibus reuocatorijs, quia non fuit læsiua, & continet concessionem onerosam, non verò gratuitam, &* n. 33. vsque ad finem.

R. P. Persistendum videtur in Decisis, nam quidquid repetant DD. Camerales ad offuscanda verba, & mentem Beati Pij, circa nostrum Motum proprium, nihilominus semper apertior erumpit planus, & germanus sensus verborum, & voluntatis B. Pontificis, vt nempè Collegium supprimi nequeat, *nisi priùs singulis Secretarijs, viuentibus de tempore suppressionis, integræ restituantur, & sine diminutione pecuniæ, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*; Et sic siue officia à Dataria, siuè à Resignantibus habuerint, indistinctè iubet, pecunias ab omnibus Officialibus erogatas restitui, vt latiùs probauimus in responsionibus ad primum, & secundum Articulum.

Et quidem vera significatio verbi *re-* 1 *stituis* fauet manifestè nostræ intentioni, cum vltra significationem retrodandi importet etiam *soluere, & dare* quando, vt in præsenti, dispositio est directa, & respicit satisfactionem summæ exbursatæ ab his, qui recipere debent, vt punctualibus doctrinis fuit per nos iam comprobatum, nec ex contextu Motus proprij, quando B. Pontifex locutus est de restitutione scutorum 5500. Officij Cardinalis Medicei, contrarium argui potest in replicatione Cameræ §. *Verbum enim cum seqq.*, nam, vt præuentiuè ostendimus in alijs, Papa accepit ver- 2 bum *restituere* synonimè pro verbo *soluere*, vt legitur, ibi: *Et si dictum Collegium turbabitur &c. ad soluen. cum effectu dictam summam scutorum* 5500. *vna cum damnis, & interesse passis*, in qua 3 damnorum refectione, vltra principalis summæ restitutionem, verè, & propriè cadebat verbum *restituere*, iuxtà *Textum in l. curabit C. de act. empt*, proùt id arguitur ex alijs locis dicti Motus proprij, quæ non est necesse repetere.

Dilemma exaduerso adductum in §. Vel enim facillimè dissoluitur, aduer- 4 tendo, quod licet Camera actiuè restituere debeat, tamen respectu passiuæ restitutionis, seù receptionis verba sunt clara, quòd respiciunt quantitatem per Secretarios indistinctè exbursatam in acquisitione Officiorum, non autem quantitatem receptam per Cameram, & sic verba sunt ad eorum fauorem directa, aliàs si valeret dictum dilemma, quæcumque obligatio concepta cum verbo *restituere* esset frustratoria, nisi ille, ad cuius fauorem talis obligatio emanasset, priùs probaret promissorem pecunias promissas antecedenter recepisse, quod manifestè repugnat.

Intentio verò Beati Pij, vt in casu suppressionis fiat omnibus Secretarijs dicta integra restitutio pretij, non potest in dubium reuocari ex ipsa simplici lectura Motus proprij. Postquam enim concessit Officium primò vacaturum, etiamsi in magna summa illius valor excederet scuta 5500. à Secretarijs restituta Cardinali de Medices, per oratio-

tionem separatam declarauit velle maiora conferre Priuilegia, ibi: *Ad hæc, dictos Secretarios, & Collegium maioris fauoris gratia prosequi volentes &c.*, & indè confirmans omnia Priuilegia ab Antecessoribus concessa addidit: *Volentes, & statuentes Officia, & Collegium supprimi non posse, nisi priùs singulis Secretarijs tunc viuentibus restitutis integris pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit.*

Clarissima ergo est mens B. Pontifi-
5 cis, quod non solùm voluit confirmare Priuilegia ab alijs elargita, sed vlterius assecurare Officiales omnes, vt in casu suppressionis haberent integrum pretium ab vnoquoque ipsorum in acquisitione officij erogatum.

Ac proinde omnia argumenta, quod scilicet Beatus Pius voluerit in dicto Motu proprio solùm confirmare Bullam Innocentij Octaui, vbi demandatur restitutio scutorum 62400. in erectione receptorum, & alia de nouo exaduerso repetita, nullius sunt momenti, quia
6 vnico verbo DD. Camerales cum istis argumentationibus, nil aliud prætendunt, quàm destruere veram mentem, & intentionem illius B. Pontificis, litteris claris satis explicatam, quod si admittatur, iam omnibus facillimum erit quamcumque dispositionem euertere, quod est absurdissimum.

Ex eo autem quod Secretarij expediuerint, tàm Breue super executione contractus contenti in prima parte Mo-
7 tus proprij, quàm aliud super secunda parte continente Confirmationem Priuilegiorum, non videtur quid Camera pro se inferat; Immò motiuum mirificè retorquetur, quia in dicto Breui confirmatorio secundæ partis, non solùm stat registrata Confirmatio Priuilegiorum per Prædecessores Pontifices Collegio concessorum, sed etiam assecuratio restituendi in casu suppressionis singulis Secretarijs integrum pretium per eos in acquirendis Officijs erogatum, *vt in Summario Cameræ num. 3.*, quod etiam fuit in forma specifica insertum, & confirmatum in Breue Gregorij Decimiquinti, vndè cum promissio, & assecuratio restituendi dictum pretium *Iura diuersa.*

appareat bis à Beato Pio concessa, nempè in Motu proprio, & in Breui desuper expedito, & vlterius confirmata, & innouata à Sixto Quinto, & Gregorio Decimoquinto, euanescit penitus prætensio Cameræ, quod Beatus Pius nil aliud facere voluerit, quàm simpliciter confirmare Priuilegia Prædecessorum.

Præterea iam demonstrauimus non
8 subsistere assertum pactum negatiuum Bullæ Innocentij Octaui non restituendi nisi scut. 62400., ea optima ratione, quia expressio dictæ summæ non stat taxatiuè, itaùt si ex post ex augumento valoris Camera maiorem summam recepisset, adhuc sola scut. 62400. ab illa forent restituenda, vt latè, & benè in puncto *Fagnan. in cap. ex Epistolæ num. 11. cum seqq. de probat.*, & sine tot discursibus sufficit simplex lumen naturale ad persuadendum, quod semper Camera debuisset maius pretium acceptum ab Officialibus restituere, non obstante, quod Bulla Innocentij mandasset restitui sola scuta 62400. Exemplum autem locorum Montium non vacabilium, in quorum extinctione Camera restituit sola scuta centum pro quolibet loco in prima erectione habita, non facit ad rem, quia augumentum illorum pretij à Camera non approbatur, vt in vacabilibus, quæ per vacationem acquiruntur ipsi Cameræ, & ipsa illa
9 vendit eodem pretio maiori in plateæ currenti, ideò ex diuersis non fit illatio.

Vlterius si subsisteret prætensio Cameræ, Bulla B. Pij remansisset totaliter frustratoria in dicta parte, in qua ordinauit restitui singulis Officialibus inte-
10 gras pecunias per eos exbursatas. Reuera enim restitutio non fieret singulis Officialibus de tempore suppressionis viuentibus, nec integrè, & sine diminutione, immò contra litteram Bullæ aliquibus Officialibus Nihil, plutibus dimidium, vel aliàs diminutum pretium restitueretur. Hæc autem non sunt argumenta, & ratiocinia, sed est vera, plana, litteralis, & germana explicatio nostræ Bullæ, cui non potest responderi, nisi componendo nouam Bullam,

& expreſsè reſtringendo reſtitutionem pretij ad officia vendita per Datariam, vt iterum exaduerſo aſſeritur in §. Datos, vbi explicando dicta verba noſtri Motus proprij, gratis omninò adduntur verba, *quod ipſi, vel eorum Auctores ſoluerunt Datariæ, quod nullatenùs eſt permittendum*.

Quinimmò non ſolùm ſuperadduntur 11 noua verba, ſed redarguitur dictus Motus proprius de errore in §. maximè, quia quaſi dicta verba iniungentia integri pretij reſtitutionem ſingulis Secretarijs faciendam, fuerint in Motu proprio per errorem ſcripta. Hinc enim videant RR. Patres, quàm ſint clara verba noſtræ Bullæ, vt Camera ad euertendam illorum planam ſignificationem opus habeat nouis verbis ſuperadditis, & ſuppoſitione erroris, qui nullibi iuſtificatur.

Tantóque minus mens, & intentio B. Pij trahi poteſt ad ſenſum Cameræ, quin potiùs validiſſima militant argumenta, vt re vera voluerit omnibus Of- 12 ficialibus, viuentibus tempore ſuppreſſionis, totum pretium reſtitui, quod ab eis, ſiuè Datariæ, ſiuè reſignantibus exburſatum fuiſſe conſtiterit; Et primò quia hanc voluntatem clarè in verbis explicauit; Sciens enim quod Officia erant ad libitum reſignabilia, & veriſimiliter tempore ſuppreſſionis plures, immò maior pars Officialium erant reperiendi, qui officia à reſignantibus accepiſſent, indiſtinctè mandauit omnibus Officialibus tunc viuentibus integram pretij reſtitutionem, ſicque liquido apparet, quod comprehendere voluit eiam pretium ſolutum reſignantibus, quod ſi intellexiſſet reſtringere diſpoſitionem ad pretium Datariæ ſolutum, id de facili dixiſſet, nec generaliter omnibus Officialibus integri pretij reſtitutionem demandaſſet.

Secundò, quia profeſſus eſt augere 13 priuilegia fauore Officialium, & Collegij, ſi autem diſpoſitio Bullæ non prouideret reſtitutioni pretij, etiam reſignantibus perſoluti, nullum fuiſſet auctum priuilegium, nam vt ſæpiùs diximus pretium exburſatum Datariæ ſemper fuiſſet reſtituendum Officialibus in caſu ſuppreſſionis, etiam ſine iſta Bulla.

Tertiò, quia B. Pontifex cum dicta 14 aſſecuratione fecit actum vtile ipſi Cameræ, redigendo dicta Officia in maius creditum, & valorem, vt ita in caſibus vacationis Camera reciperet maius pretium, & emolumenta Componendarum, prout exitus demonſtrauit, dum poſt dictam Bullam, continentem prædictam aſſecurationem, valor officij ſemper incrementum accepit.

Quartò, quia erat benè notum B. Pio, 15 quod Summi Pontifices pro tempore poterant de officijs vacaturis diſponere, vel illa donando perſonis benemeritis de ſupradicta Sede, vel aliàs de eis diſponendo, vt eius prædeceſſores feciſſe in puncto iſtorum officiorum refert *Caſtracan. de ſociet. Offic. cap. 2. ſub num. 19. verſ. vltimo, quod Papa ſit ſolitus*, & R. P. D. de Luca *diſc. 2. de Regal. num. 11. cum pluribus ſeqq.*, & quia iſti donatarij forſan alijs bona fide, & auctorizante Papa ementibus reſignaſſent, iuſtum fuit iſtis reſignatarijs prouidere, vt in caſu ſuppreſſionis eis pretium per Cameram reſtitueretur.

Quintò, quia benè etiam ſciebat B. 16 Pius pretia officiorum augeri poſſe, & quod tempore ſuppreſſionis magna pars Officialium officia erant habituri à reſignantibus, quibus maius pretium, tempore reſignationis currens, ſoluendum erat, quàm retroactis temporibus vacationis fuiſſet habitum à Dataria. Vndè dùm generaliter, & indiſtinctè iuſſit *reſtitui integrum pretium ſingulis Secretarijs* viuentibus tempore ſuppreſſionis, manifeſta eſt illius mens, & intentio, vt reſtituatur totum pretium, quod conſtiterit vnumquemque Officialium exburſaſſe etiam reſignantibus, præſertim quia nulla alia potuit eſſe cauſa mouens B. Pontificem ad faciendam dictam generalem diſpoſitionem, niſi aſſecurare de integra pretij reſtitutione etiam illos Officiales, qui emiſſent à reſignantibus, dùm illi, qui acquirebant à Dataria non egebant hac aſſecuratione, vt ſæpiùs dictum eſt.

Sextò, quia ità exigebat bona fides, & publicum Romanæ Curiæ commercium, 17 in qua, vt notum eſt, hæc, & alia offi-

eia vacabilia semper contractata fuerunt *sub fide Principis dumtaxat*, absque inquisitione, An resignans soluerit pretium Datariæ, vel an Dataria quando ab initio talia officia vacauerint, vel erecta fuerunt, tantam summam receperit, & notorium est acquirentem ista officia ignorare resignationem, cum totaliter confidat *in fide Principis talem resignationem proprijs litteris approbantis, & consentientis, quod resignans accipiat pretium currens ab huiusmodi emptoribus*, vt latiùs 18 probauimus in prima positione, adeo ut isti emptores dicantur contrahere cum ipso Papa, qui officia confert, & ipsum in auctorem, & debitorem recognoscere, ideoque nullatenùs permittitur, vt sub ista bona fide emptor fraudetur de pretio exbursato, ad tradita per R.P.D. de Luca *de Regal. disc. 2. num. 10., & 17., & disc. 39. sub num. 6. vers. ex ea viua ratione cum seqq., & in supplem. disc. 163. sub num. 12.*, & Rota in Romana locorum Montium 22. Iunij 1675. coram Reuerendissimo Taya, vt in particula data in prima positione. Nihil prorsus releuante, quod in supplicationibus venditionum Datariæ Papa exprimat quantitatem pretij, non autem in alijs resignationibus, quia satis 19 est, quod id sciat Minister Componendarum ad hunc effectum à Papa præpositus, sine cuius interuentu, & fide resignationes fieri non possunt, vt in dicta prima positione latiùs probauimus.

Quantò probabilius ergo est, quod 20 mens, & intentio B. Pij fuerit assecurare tales Officiales sub bona, & publica fide Papæ, & commercij contrahentes, quàm dicere contrarium, vt nempè voluerit, quod isti Officiales innocenter, & absque culpa priuati remaneant proprijs substantijs, & patrimonio, & vlterius cum proprijs litteris Pontificijs, approbantibus huiusmodi resignationes, permittere, quod resignantes, qui ab initio, vel nihil, vel diminutum pretium exbursarunt Datariæ, accipiant à miseris emptoribus totum, vel maius pretium officij, & cum eorum iactura ità locupletentur, si autem hæc omnia iustitiæ, & æquitati repugnant, quomodo existimandum quod B. Pius ea voluerit, & intenderit?

Stringit fortiùs motiuum, habendo semper præ oculis litteralem Bullæ dis-21 positionem mandantis restitui singulis Secretarijs de tempore suppressionis viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunias, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit. Siquidem emptores, vltra bonam fidem, videntes dictam generalem promissionem restitutionis integri pretij omnibus Officialibus viuentibus faciendam, securè pecunias in emptione Officiorum huiusmodi implicarunt, nec vnquam potuerunt suspicari, quod Domini Camerales tot ratiocinia, & extranea argumenta conferrent ad offuscandum clarum tenorem dictæ Bullæ. Debet autem præsumi, quod mens B. Pontificis, qui professus est indulgere huic Collegio maiora priuilegia, fuerit prout verba sonant, plana, & clara pro restitutione integri pretij omnibus Secretarijs facienda, non autem æquiuoca, & præseferentia aliud in verbis, & aliud in intentione.

Septimò, quia obseruantia semper practicata per successores Summos Pon-22 tifices in tot similibus officiorum suppressionibus, in quibus restituerunt indistinctè omnibus, siue à Camera, siue à resignantibus causam habentibus, totum pretium in acquisitione officiorum erogatum, perspicuè ostendit eamdem fuisse mentem B. Pij, qui non minùs iustitiam, & æquitatem sectari voluisse credendum est, & sine difficultate, quia Bullæ dictorum officiorum suppressorum non habebant legem scriptam restituendi omnibus integrum pretium ab eis erogatum in eorum acquisitione, prout habet nostra Bulla, sed restitutio fuit fundata in bona *fide, & publico commercio*, dum ergo in casu nostro B. Pius integram dictam restitutionem fauore omnium Officialium demandauit, clarior, & irrefragabilis inde oritur mens, & intentio nobis fauorabilis.

Supplicando ponderare, quod si locum haberet prætensio Cameræ, actum esset de possessoribus officiorum vacabilium, maior enim illorum pars prouenit

uenit à resignationibus; quibus possessores sub bona fide publici commercij, absque inquisitione tituli, pecunias persoluerunt, & tamen certum est plurima ex illis fuisse à Pontificibus per anteà elargita, tàm familiaribus, quàm Gentilibus suis; qui deinde recepto pretio *ea, Papa auctorizante resignarunt*, vt supra probatum est §. sexto, quia hoc sanè esset facere stragem immensam resignationum, & depauperare familias, & suscitare infinitas lites, ad quæ mala tollenda legum latores sanxerunt bonam fidem contrahentibus plenè suffra-
23 gari, ne Populus propter fidem publicam, citra propriam culpam, deceptus remaneat *Rota coram Buratto decis.* 735. *num.* 10. in Romana Testamenti secunda Decembris 1671. §. defectus verò coram Reuerendissimo Emerix, & latiùs in Senogallien. Testamenti 15. Februarij 1677. §. hinc suceedit coram Reuerendissimo Bourlemont, & latius ponderauit Dominus meus Fatinellus in sua informatione iuris data in præterita positione §. Accedit ratio bonæ fidei cum §. seq. ex gratia reassumenda.

Obseruantia ex facto B. Pij in reductione fructuum Montis Iulij vacabilis, iterum negatur. Tùm quia illa non fuit suppressio, tùm etiam quia Camera non probat, quod Montistæ pluris dicta loca emissent, quàm scut. 100. pro quolibet, quæ Papa non acquiescentibus reductioni restitui mandauit, immò est indubitatum, quod tempore B. Pij pretium non erat maioris summæ, cum passim tunc vacabilia redderent 12. pro centenario, nec benè arguitur augumentum pretij ex Bulla Alexandri Septimi super suppressione, quia hæc emanauit post centum ferè annos, quo temporis spatio, quia dicti Montes vacabiles creuerant in pretio, ideò dictus Summus Pontifex non sola scuta centum, sed etiam totale augumentum laudabiliter restitui iussit, vnde responsio retorquetur.

Patet igitur ex prædictis mentem, & intentionem Beati Pontificis non potuisse esse diuersam à sua Bulla, nec subsistere assertum præiudicium Cameræ in restituendo maius pretium, quod non accepit, tùm quia hæc erat natura huiusmodi officiorum resignabilium cum approbatione Papæ, tùm etiam quia ipsa Camera, hoc maius pretium recepit pro officijs vacatis, immò longè plus, quàm scuta 368. mil., ad quæ ascendit totum pretium à nostris principalibus solutum, tùm tandem quia
24 Princeps supprimendo, & auferendo officia ab ipsis titulo oneroso acquisita, debet eis pretium illorum refundere *Capyc. Latr. cons.* 38. *num.* 9., *& seqq.*, *Franch. Marc. decis.* 383. *per tot. Rot. coram Vbald. decis.* 478. *num.* 9., *& seq.* cum alijs citatis in præterita positione reassumenda, vbi latè probauimus, quod licèt ista officia sint in dominio Papæ, & non patrimonialia Officialis, atta-
25 men semper venit restituendum pretium, quod est in commercio, & vendibile, & æquiparatur rei merè allodiali *Gratian. discept.* 670. *num.* 12., *& seq. Rot. decis.* 395. *num.* 8., *& seq. part.* 2. *recent.* qua subditus non est sine causa priuandus.

Non obstat, quod rescisso contractu
26 Camera non teneatur restituere, nisi quod recepit *ex l. si diuersa C. de transf.*, *& l. prædiorum* 10. *C. de prædijs minorum*, quia dicta iura loquuntur in diuersis terminis, primum nempè in transactio-
27 ne, in qua speciale est, vt illam impugnans priùs refundat quod recepit, alterum loquitur in prædio minoris
28 nulliter sine decreto alienato, quo casu Imperator iussit minorem nil aliud, quàm versum in eius vtilitatem restitui. Nos autem sumus in casu totaliter diuerso, nempè in suppressione officiorum
29 voluntariè per Cameram facta, quo casu debet absque dubio restituere totum pretium, quod Officialis ritè, & approbante Principe impendit in acquisitione officij, ac etiam damna, & interesse *Rota coram Seraphin. decis.* 785. *num.* 5., *& 6. Hermosill. ad Lopez leg.* 33. *tit.* 5. *par.* 5. *glos.* 1. *num* 3. *in fine fol. mihi* 618., *& num.* 2.

Non debet igitur videri exorbitans, & Cameræ adeo præiudicialis nostra Bulla, vt resonant Scripturę Dominorum Cameralium, dum in effectu apparet in-
30 nixa iustitiæ, & æquitati. Præsertim quia postea

postea legitur eadem Bulla specificè confirmata à fanctæ mem. Sixto Quinto, & Gregorio Decimoquinto. Vnde eò facilius videtur inclinandum pro illius subsistentia, & executione.

Quatenus verò exaduerso repetitur, quod in omnem casum hæc Bullæ dispositio fuisset nulla, ob non registrationem, tollitur ex adductis in nostra responsione ad tertium articulum; Nec vrget fides nuper exaduerso procurata, quia ea non probat negatiuam, nec constat, quod factæ fuerint diligentiæ in omnibus Libris Notariorum, in quibus fiunt actuales registrationes, sed solum in Libris propositionum Cameræ, vbi aliquando huiusmodi adnotationes omittuntur; Vltra quod hæ diligentiæ fieri debent citata parte, ex allegatis in responsione. Cæterum ad tollendum hoc inane obiectum exuberat lapsus centum 31 annorum, & vltra, nec non confirmatio Sixti Quinti, & Gregorij Decimiquinti, qui hos prætensos defectus considerarunt, & supplere voluerunt, Maximè quia non sunt simplices confirmationes, sed omnium Iurium, & Priuilegiorum *innouationes*, & derogant specialiter, tàm Bullæ Pij Quarti de registran, quàm regulæ de iure quæsito.

Postremò corruit prætensa præiudi-32 cialitas, & læsio Cameræ, & quod nostra Bulla ceciderit sub Constitutionibus reuocatorijs.

Primò, quia B. Pius non tam respexit fauorem Collegij, quàm etiam ipsius Cameræ, quæ ex tali pretij assecuratione, futuro tempore, lucrata fuisset maius pretium Officiorum vacandorum, prout lucrata fuit supra scuta *Vndecies centena millia*. Quamobrem nephas est, quod hodiè exprobet læsionem ex Bulla, qua ipsa promiscuè cum alijs Officialibus vsa est in vendendis Officijs vacatis.

Secundò, quia Officiales habuerunt 33 dictam assecurationem à Beato Pio promissam in partem pretij ipsorum Officiorum, & si dicta Bulla non adfuisset, plures forsan non emissent, vt patet hodierna experientia, & benè sciunt Ministri Datariæ, sicque respectu nostrorum principalium, qui omnes emerunt post dictam Bullam, non potest dici concessio gratuita, sed potiùs respectu illorum militat titulus onerosus.

Tertiò, quia magis, magisque fuerunt de dicta promissione B. Pij assecurati, mediante amplissima confirmatione Sixti Quinti, & Gregorij Decimiquinti, qui vlterius declararunt Bullam B. Pij 34 suffragari debere Collegio ex titulo verè oneroso, ac in vim contractus initi inter Cameram, & Secretarios, nil releuante, quod exinde non iustificetur titulus onerosus, sed probari debeat per effectualem pretij solutionem Cameræ factam, citato Domino Commissario Cameræ, quia cum in casu nostro concurrant tàm solutio pecuniæ, scutorum scilicet 5500. auri tempore B. Pij, & scutorum 25. mil. auri tempore Sixti Quinti, quàm etiam renunciatio ingentis summæ per viam transactionis Cameræ condonatæ tempore Gregorij Decimiquarti, satis superque iustificatus censeri debet dictus titulus onerosus, dum præsertim bini Romani Pontifices de eo attentati sunt, ex deductis in responsione ad tertium articulum, §. *Quod vero concessio*.

Quartò, quia Constitutiones reuocatoriæ comprehendunt quidem concessiones Officiorum factas ad plures vitas, & in præiudicium supremæ iurisdictionis Pontificiæ, nec non exemptiones à gabellis, & publicis oneribus in præiudicium Cameræ, & Communitatum elargitas, non autem Priuilegia, & concessiones factas Collegio Officio-35 rum vacabilium, circa quæ nihil innouarunt, cum talia Priuilegia, vt dixi, respectu Officialium, qui contraxerunt, post illorum publicationem semper sint onerosa, & considerentur tanquam pars pretij, ac redundent etiam in beneficium Cameræ ob incrementum valoris Oficij, quod in casu vacationis percipit, prout ex nostro Collegio, magnam vtilitatem percepisse, ob tot officia vacata, iam ostendimus.

Cæterum prætensa læsio, vndique excluditur ex adductis in nostra respon-36 sione, vbi ostendimus pecunias restituendas per Cameram pro capitali istorum Officiorum ascendere ad scuta 368. mil., & vice versa ex vacationibus, & componen-

ponendis eorumdem Officiorum Cameram percepisse, plusquam vndecies centena millia scutorum. Gratis autem Calculus per nos datus asseritur, non iustificatus, quia illius verificatio, quoad quantitatem vacationum vsque ad annum 1586. litteraliter legitur *in Summario Cameræ num.* 4. Aliæ vero vacationes vsque ad tempus suppressionis fuerunt desumptæ ex libro manuscripto Collegij, confrontato cum libris Datariæ; quem vsque sub die prima currentis mensis consignauimus Reuerendissimo Domino Commissario Cameræ, ad hoc, vt si habuisset aliquam difficultatem, potuisset dictas vacationes ibi adnotatas confrontare cum libris originalibus Datariæ; Dum ergo non apparet, quod aliquem erroreminuen erit, signum euidens, quod quantitas vacationum est vera.

Pretium autem dictis vacationibus additum, est pretium currens in temporibus illarum, & sic optimè remanet comprobata quantitas pecuniarum per Cameram perceptarum.

Quoad nouum Calculum exaduerso ad partes porrectum cum Memoriali super læsione, satisfacit responsio particularis, quæ datur.

Cætera non indigent aliqua replicatione.

Et ita, &c.

Gaspar Turchus.

Replicatio Iuris super primo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

SVMMARIVM.

1. *Ablatiuus absolutus importat conditionem.*
2. *Dictio* prius *adiecta ablatiuo absoluto inducit formam.*
3. *Ad hoc, vt restitutio verificetur, sufficit, quod recipiens tantundem exbursauerit, licet soluens tantundem non receperit.*
4. *Princeps, & Iudex dicuntur restituere famam, honorem, & similia quæ nunquam à restituto receperunt.*
5. Rot. in Romana hæreditatis 8. Februarij 1680. coram R.P.D. Vrsino *in quibus terminis procedat.*
6. Bald. conf. 145. lib. 2. *explicatur.*
7. *Verba sunt insimul accipienda ad eruendum verum dispositionis significatum.*
8. Restituere *est verbum relatiuum, quod supponit relationem actiuam, & passiuam, & quomodo.*
9. *Scientia Officialis est scientia Papæ.*
10. *Dictio eos est personalissima.*
11. *Hæres est eadem persona cum defuncto.*
12. *Dictiones taxatiuæ, & personales nunquam censentur adiectæ ad excludendos hæredes.*
13. *B. Plus in suo Motu proprio vsus fuit promiscuè verbis denotantibus totalem satisfactionem.*
14. *In re clara non est recurrendum ad coniecturas.*
15. *Mens, & voluntas concedentis est illa, quæ resultat ex verbis.*
16. *B. Pius censendus est verisimiliter voluisse obligare Cameram, ad restituendum integrum pretium, cuicumque per Secretarios solutum, & de ratione.*

R.P. IN Motu proprio B. Pij in casu suppressionis demandatur restitutio integra pecuniarum à Secretarijs solutarum pro acquisitione Officiorum, [1] per ablatiuum absolutum, ibi: *nisi restitutis prius*, qui ablatiuus absolutus importat conditionem, & formam, itaut ad suppressionem deueniri non possit absque actuali, & præeedenti restitutione dictarum pecuniarum *Valenzuel. consf.* 175. *num.* 48., *& consil.* 177. *num.* 96. *Rot. coram Coccin. decis.* 1238. *num.* 15. ponderando præsertim dictio- [2] nem illam *priùs* eidem ablatiuo absolu-

to adiectam, quæ pariter importat formam, & clarè significat, quod præcedere debeat totalis, & effectiua restitutio pecuniarum *Benintend. decis. 77. num. 11.*

Proprietas verbi restituere assistit Dominis olim Secretarijs, nec nos in nostro restrictu, aut alijs Scripturis affirmauimus contrarium, aut recursum habuimus ad mentem B. Pontificis, sed latè probauimus proprietatem eiusdem verbi in casu nostro, quæ videtur clara, cum significet etiam satisfactionem il-
3 lius, quod à restituente acceptum non fuit, & præsertim quando recipiens, vel qui recipere debet pecunias semel exbursauit, nam respectu istius proprijssimè restitutio verificatur, nec aliter, aut alio modo potest melius explicari, quàm per verbum restituere, quæ restitutio semper demandatur fieri ipsi recipienti principaliter, licet ab alio fieri debeat, vt euenit in casu nostro, in quo demandatur restitutio facienda ipsis Secretarijs, qui recipiunt pecunias iam solutas, vt latè in nostro restrictu super primo articulo fuit ostensum. Vnde etiam
4 restitutio in integrum datur, & conceditur à Principe, & Iudice, qui tamen nihil habuerunt, sic pariter idem Princeps restituit natalibus famæ, & honoribus, respectu quorum Princeps, nihil habuit, quia restitutus semel illa habuit, & abstulit læsio, aut alia causa.

Non obstant igitur deducta per Ro-
5 tam in Romana hæreditatis 8. Februarij præsentis anni coram R.P.D. meo Vrsino, nam ibi Rota loquitur ad alium effectum, scilicet quia condemnatus ad restituendum, & etiam ad dandum, quasi illud habeat pænes se, non potest reddere, aut dare nisi illud habeat ex regula, nemo plus iuris &c. allegata in eadem decisione, & cum in illo casu bona non possent hæredibus acquiri, vtique ab eisdem eadem bona restitui non poterunt, vt clara sunt verba eiusdem decisionis, ibi: *Si ergo bona hæc non acquiruntur, nec acquiri possunt hæredibus, vtique ab hæredibus restitui non possent fideicommissarijs*; nec in dicta decisione ad effectum prædictum fit aliqua differentia inter verbum dare, & verbum restituere, sed dicitur, *quod dari etiam non potest, quod non habetur.*

Non obstat etiam consilium *Bald. 145.*
6 *exaduerso allegatum sub num. 2. lib. 2.*, quia loquitur in restitutione Banniti, qui restituitus ad bona recuperat omnia bona, sed Fiscus non tenetur restituere bona, quæ non habuit, quod nihil videtur pertinere ad casum nostrum.

Ex his ergo, & alijs latius in dicto restrictu deductis, clarè patet, quod proprietas dicti verbi *restituere* optimè assistit dictis Secretarijs, quibus facienda est restitutio.

Præterea exaduerso solum ponderatur verbum *restitutis* in abstracto, quasi illud solum Beatus Pontifex protulerit, cum tamen illud protulerit iunctum cum alijs verbis, quæ nullo modo possunt applicari, & verificari fauore Cameræ, absque eo, quod vis fiat ipsis litteris, ad quam euitandam DD. scribentes pro Camera recurrunt ad suppletionem verborum, quæ non est de iure permissa, quando oratio est perfecta, habetque suum sensum, & intellectum germanum, & clarum, prout in casu nostro habent verba illa motus proprij, *nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretarijs, tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecuniarum, pro quibus eos officia emisse, & habuisse* constiterit, & non possunt verificari, & recipere alium sensum extraneum absque suppletione, vt fatentur
7 ijdemmet DD. Scribentes pro Camera, verba autem sunt simul accipienda, & tota periodus orationis consideranda ad eruendum illius verum sensum, & intellectum germanum.

Nec suppletio prætendi potest necessaria, aut repræsentatio Auctorum, eo quia obligatio restituendi resideat in Camera, quia restituere est verbum relatiuum, quod supponit in vtroque termino relationem actiuam, & passiuam, nempe in restituere obligato obligationem restituendi, & in recipere debente obligationem passiuam ad rehabendum, & habendum id, quod eidem debet restitui, & dum iubetur restitutio

Iura diuersa.

debet alicui demandari facienda tamen alteri, ideoque dum demandata fuit restitutio pecuniarum facienda per Cameram, eidem iniungi debebat, sed facienda Secretarijs, qui recipiebant, quod olim persoluerant, & consequenter eisdem restituebatur.

Repræsentatio verò Auctorum non potest dari in officijs, quorum resignatio fit ipsi Papæ, & ab illo conceduntur Resignatario, qui vt plurimum ignorat etiam Resignantem, & ordinem de soluendo pretium facit, & dirigit incertæ personæ, & nihil videtur referre, quod Papa sciat, vel ignoret pretium, sed satis est, quod officium non acquiratur, nisi ab ipso Papa, & pretium stabilitum per Resignatarium, non cum ipso Resignante, sed cum ipso Proxeneta, incognito penitus resignante, licet etiam in hoc casu pretium innotescat Officiali Datariæ, cuius scientia est scientia Papæ, Rota coram Carillo *decis.* 103. *num.* 17. 9

Et omnem repræsentationem Auctorum videtur substulisse ipse Beatus Pontifex, dum mandauit fieri restitutionem ipsis Secretarijs viuentibus tempore suppressionis integrè, & absque diminutione aliqua pecuniarum, pro quibus ipsi Officia emissent, seù acquisiuissent, aut habuissent, & ita mandauit clarè restitutionem omnium pecuniarum, quas soluissent ipsi Secretarij tunc viuentes, & non ipsorum Auctores, hoc est Resignantes. Dictio enim *eos* in Motu proprio apposita, est personalissima, vt in restrictu, & decisione probatur, & vita non potest considerari in Auctoribus defunctis; Exemplum autem hæredum non refragatur, quia hæres est eadem persona cum defuncto, ex dispositione Iuris §. 1. *Auth. de iuram. à morient. præstit. Valenz. conf.* 10. *nu.* 50. & nunquam intelligitur exclusus, non obstan. dictionibus, & verbis taxatiuis, & personalibus *Surd. conf.* 384. *num.* 45. *in fine cum seqq. Rot. decis.* 371. *num.* 24. *& seqq. p.* 11. *rec.* 10 11

In eodem nostro Restrictu super primo Articulo ostendimus Beatum Pontificem non adhibuisse aliquam distinctionem verborum, sed promiscuè adhibuisse omnia verba denotantia totalem satisfactionem, & indemnitatem Secretariorum, & respectu damnorum, & interesse idem Beatus Pontifex aliquod verbum non adhibuit, quia illa expressit accessoria ad summam scutor. 5500. quæ regunt orationem, & respectu quotum erat vera restitutio, etiam iuxta sensum DD. exaduerso Scribentium, & cum respectu damnorum, & interesse propriè cadat verbum soluere, respectu autem dictæ summæ scutorum 5500. propriè cadat verbum restituere, vt prætendunt ijdemmet exaduerso Scribentes, quando hoc esset verum, quod constanter negamus, debuisset potius dictus Beatus Pontifex adhibere verbum restituere, quàm soluere, cum dicta summa restitueretur principaliter, & in accusatiuo negat ipsam orationem, quod agnouit, & passus est ille, qui fecit apostillam ad Summarium Cameræ, vbi apposuit verbum restituere loco verbi soluere, quo vsus est Beatus Pontifex. 13

Cum itaque verba Motus proprij Beati Pij sint clara, aptaque, & nata ad casum nostrum, & significandam veram restitutionem pecuniarum erogatarum per ipsos Secretarios, siuè Datariæ, siuè alteri cuicumque Resignanti, non est recurrendum ad coniecturas, & ad coniecturatam mentem eiusdem Beati Pontificis, præsertim desumptam ex coniecturis extrinsecis, vt in proposito inquit *Dec. conf.* 51. *num.* 2. *& melius Ioseph. Ramon. conf.* 11. *num.* 16. & illa dicitur mens, & voluntas concedentis, quæ probatur, & resultat ex verbis, quæ inuenta sunt à natura ad significandam intentionem, & voluntatem proferentis latè *Castill. de coniectur. vltim. volunt. lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 2. *& seqq.* 14 15

Cæterum verisimilis mens, & voluntas eiusdem Pontificis volentis restitui integrè omnes pecunias à Secretarijs cuicumque solutas, pro acquisitione officiorum, militat pro eisdem Secretarijs, vt latè ostensum fuit in nostro restrictu Iuris super secundo Articulo exaduerso formato, & sanè videtur omninò inuerisimile, quod tantus Beatus Pontifex, qui professus est velle ampliare gratias, fauores 16

fauores, & priuilegia Collegij, & Secretariorum, & restitutionem pecuniarum demandauit fauore eiusdem Collegij, voluerit sub tali inuolucro verborum nihil Secretarijs concedere, & potius fauore Cameræ eisdem præiudicare, mandando, vt tantùm pecuniæ ipsi Datariæ solutæ restituerentur, quod de Iure negari non poterat, vt in alio restrictu super secundo Articulo, & eo magis, quia si id voluisset poterat exprimere, & clarè loqui eo modo, quo explicant DD. exaduerso scribentes pro Camera.

Quare &c.

Io. Baptista Arrigus.
F. Fatinellus.
Dominicus Taurusius.
Cyriacus Lancetta.
} *Aduoc.*

Replicatio Iuris super secundo Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

SVMMVRIVM.

1 *Priuilegium est ita interpretandum, vt aliquid augeat, non autem minuat iura priuilegiati.*
2 *In contractibus semper subintelligitur clausula* rebus sic stantibus.
3 *Pactum appositum in Bulla Innocentij VIII. quod deberet restitui certum pretium in casu suppressionis Collegij, intelligitur dummodo postea non fuisset auctum.*
4 *Expressio summæ per modum affirmatiuum dicitur stare demonstratiuè, non taxatiuè.*
5 *Si tempore solutionis faciendæ pecunia sit mutata, attenditur æstimatio currens de tempore solutionis, non autem illa de tempore contractus.*
6 *Expressio facta ad fauorem alicuius super re, vel pretio, operatur, quod aucto valore, vel re, etiam augumentum debeatur.*
7 *Camera non debet locupletari cum aliena iactura.*
8 *Dum sensit commodum perceptionis maioris summæ, debet etiam sentire incommodum maioris restitutionis.*
9 *Euictione sequuta restituendum est pretium currens de tempore euictionis, non illud, quo fuit facta venditio.*
10 *In retrouenditione attenditur pretium currens de tempore retrouenditionis, non autem pacti de retrouendendo.*
11 *Princeps de iure tenetur restituere iustum pretium, quamuis officium supprimat Iura diuersa ex causa publicæ vtilitatis, vel necessitatis.*
12 *Pretium iustum dicitur currens de tempore suppressionis.*
13 *Obseruantia probanda est cum suis circumstantijs, vt releuet.*
14 *Princeps quamuis loquatur per verba munificentiam, & liberalitatem præseferentia, non propterea excluditur quin legem faciat.*
15 *Ampliare significat augere, & dilatare.*
16 *Conuentio specifica, & determinata est omnino seruanda.*
17 *Bulla Piana ampliauit Constitutionem Innocentij VIII.*

R. P. Siue dicatur, quod sanctæ mem. Innocentius Octauus processerit in eius Constitutione per viam gratiæ, siue per viam contractus, semper erit vera propositio per nos adducta, quod Camera iuxta illam teneretur restituere pretium receptum etiamsi excessisset summam ducatorum 62400., quæ ibi restitui promittuntur.

Si enim processit per viam gratiæ, iam diximus in Restrictu responsionis super primo articulo, quod gratia 1 Principis taliter explicanda veniat, vt augeat quidem, non autem minuat reliqua Iura eius, cui gratia confertur *iuxt. Text. in l. hac saluberrima C. de præposit. agent.*, cum alijs in dicto Restrictu §. Atque directè aduersatur, quibus exaduerso nihil respondetur.

Si vero processit per viam contratus, vt probare conantur DD. exaduersò scribentes, & idem dicendum venit, in contractibus enim semper subintelligitur clausula rebus sic stantibus *l. cum quis in princ. ff. de solut. l. inutilia ff. de contrab. empt. Rot. decis. 79. nu. 11. coram Peuting.*, vbi concordantes, ideo pactum in Bulla erectionis adiectum, quod debeat restitui certum pretium intelligi debet *dummodo postea ad manus Cameræ non peruenerit maius pretium, quàm fuerit in prima erectione statutum*, sunt verba præcisa *bo. mem. Fagnan. in cap. ex Epistolæ num. 14. de probat.*

Potissimum, quia non fuit in promissione adiecta vlla taxatiua, vt scilicet restituerentur scuta 62400., & non vltrà, vel aliud simile, sed fuit simpliciter expressa summa per modum affirmatiuum, quod proinde censeri debet factum, gratia solius demonstrationis, adeout non inde excludatur maior summa, vt post relatos in nostro secundo restrictu §. Ex hac autem, probant *Ruin. cons. 56. num. 9. lib. 1. Crauett. cons. 313. num. 1. Rot. in Vrbeuetana* releuationis Indemnitatis prima Iunij 1674. §. hinc nec præsumptum coram Reuerendiss. D. meo Matthęio.

Hinc videmus in simili, quod si valor extrinsecus monetæ augeatur in restitutione pecuniarum, non attenditur valor currens de tempore contractus, sed refundi debet pretium currens de tempore solutionis, licet fuerit auctum, & sic non solum quantitatem in stipulatione conuentam, sed etiam illud plus, quo moneta aucta fuit, nisi partes per verba taxatiua contrarium conuenissent *Cancer. var. resol. par. 2. cap. 6. nu. 140. Rot. decis. 135. per tot. par. 3. recent.*, & *in Turritana* Congruæ 5. Iunij 1666. §. Iustitia coram bon. mem. Priolo.

Quæ sine difficultate procedunt in præsenti, eo quia Innocentius Octauus professus est velle Secretarijs consulere, ibi: *Nos dignum reputantes, vt ipsorum indemnitati consulamus*, si autem subsisteret interpretatio exaduersò data, non solum cessaret indemnitas, quam præ oculis habuit Summus ille Pontifex, sed intraret damnum euidentissimum, quia ex restitutione ducat. 62. mil. solum, retento illo pluri, quod Secretarij erogarunt, maximum isti sentirent præiudicium; quod est omnino alienum à dispositione Iuris, vbi enim expressio fit in fauorem alicuius, operari debet, vt aucto valore, vel re, etiam augumentum debeatur *Gabr. cons. 64. num. 6. & 7. lib. 2.*

E' conuersò autem Camera locupletaretur cum aliena iactura, quia licet recepisset quantitatem pecuniarum longè excedentem ducat. 62. mil., adhuc illa, iuxta interpretationem exaduersò datam posset retinere, & non restituere, quod non esse faciendum monet in punctualibus terminis *Fagnan. in dict. cap. ex Epistola num. 11. de probat.*, & sicuti Camera sensit commodum recipiendo maiorem summam, ita & illam debet restituere *Mandos. cons. 90. num. 6. vers.*, & si Camera cum seqq., licet in nostro Restrictu sit errore impressoris allegatum *cons. 95.*

Pluribusq; exemplis comprobat hanc veritatem *Fagn. ibidem nu. 16.*, quę apud eum videri rogamus, addimus tamen, & alia duo, omissis alijs, quæ longa serie possent adduci. Et primum exemplum erit euictionis, nam euictione secuta restituendum est pretium currens de tempore euictionis, non illud, quo fuit facta venditio *l. euitare la 2. ff. de euict. l. si Titius ff. de action. empt. Rot. decis. 13. nu. 1. par. 4. diuers.*, & *coram Bich. decis. 314. num. 2.* Alterum exemplum erit in retrouenditione, in qua nisi contrarium fuerit conuentum, attenditur pretium tempore retrouenditionis, non autem pacti, seu promissionis de retrouendendo *Bald. in l. 1. num. 30. C. commun. de leg. Surd. cons. 52. num. 47. vers. Postremo Menoch. cons. 606. num. 28. vers. & accedit Ermosill. ad Lopez tit. 5. l. 42. glos. 1. num. 5. vers.*, *quod si venditio*, quibus non aduersantur DD. in contrarium adducti §. *& confert, Gozzadin.* enim præcisè stat pro nostra opinione, & dicit eam indubitanter veram, vt testatur *Surd. dict. cons. 52. num. 51. Tiraquell.* verò in hoc exaduersò allegatus hoc non dicit in meo Codice, & pro hac opinione allegatur in tractatu de

retractu

retractu consanguin. §. 1. *glos.* 18. *num.* 2. *Surd. d. cons.* 52. *num.* 48., quem omnino videri rogo, cum pluribus materiam exornet, & omnibus satisfaciat.

Negari enim non potest, quin Summus Pontifex voluerit se conformare dispositioni Iuris, dum illi non derogauit, & iuxta legum sanctiones indubitatum est, quod vbi Princeps ex causa etiam publicæ vtilitatis, vel necessitatis Officium supprimit, tenetur prosoluere iustum, & æquiualens pretium *Surd. cons.* 203. *num.* 38. *Roland. cons.* 69. *nu.* 15. *lib.* 2. *cum pluribus seqq. Grat. cap.* 891. *num.* 29. *vers. ita est enim Mastrill. de Magistrat. lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 38., *Peregr. de Iur. Fisci lib.* 1. *tit.* 3. *nu.* 67. *vers. & tunc aut Princeps*.

11

Supplicando aduerti, quod nos hic agimus de pretio soluto à Secretarijs, & per Cameram recepto, in hoc enim articulo nullus allegari valet Doctor, qui contradicat, & ij omnes, qui exaduerso adducuntur, in replicatione super secundo Articulo §. quodque maius, loquuntur in diuerso casu, an scilicet restituendum sit pretium currens, admittendo tamen restitutionem summæ solutæ, vt præ cæteris R. P. D. de Luca *de regal. disc.* 33. *num.* 3. *vers. ad tantumdem* quamuis etiam in his terminis verior opinio sit, quod debeat restitui pretium currens *Mastril. d. cap.* 27. *n.* 42., vbi quod hoc procedit tàm in foro conscientiæ, quàm in foro contentioso *Rolan. cons.* 71. *num.* 8., eum alijs plena manu congestis in præterita positione.

12

Firmato ex prædictis, quod Constitutio Innocentiana non est restricta ad solam restitutionem ducat. 62. mil., sed quod etiam iuxta eam pretium in maiori quantitate solum veniret restituendum, cessant omnia argumenta, quæ exaduerso desumebantur ad eliciendam contrariam voluntatem B. Pij Quinti.

Pro qua non valet allegari obseruantia eiusdem Beati Pontificis in reductione Montis Iulij, nam vt aliàs diximus, & in præsenti repetimus, ibi fuit dictum, quod restituerentur scuta centum pro quolibet loco, sed non constat, quod eo tempore loca montium valerent plus quàm scuta centum, & quod hoc non obstante voluerit Summus Pontifex, quod solum restitueretur pretium primæ erectionis, omisso augumento, dum igitur istæ circumstantiæ non verificantur, vtique patet non esse attendendam præfatam obseruantiam, quæ probanda venit cum eisdem qualitatibus *Rot. coram Buratt. decis.* 129. *num.* 6. *Cels. decis.* 229. *num.* 5. *Gregor. decis.* 451. *num.* 7.

13

Maximè, quia obseruantia nobis fauorabilis deducitur ex alijs pluribus suppressionibus, & signanter ex illa sanctæ memoriæ Alexandri Septimi, qui voluit restitui scuta 150. pro quolibet loco, quamuis Camera non recepisset, nisi scuta centum, & licet id dicatur factum ex munificentia, & pietate eiusdem Summi Pontificis, tamen ipsius Bullæ contextus ostendit, quod de hac re maturum præcesserat examen in Congregatione particulari, ad id deputata, & ideo quamuis exprimatur munificentia, & liberalitas, non propterea excluditur, quin legem faciat, vt in §. optimum Auth. de exhiben. reis ibi - - *tanquam imperialem munificentiam*, *& in l.* in rebus - - hac nostra lege humanitatis *C. de Iur. dot.*

14

Cæterum subsistit, quod dicebamus, voluisse B. Pium augere Priuilegia Collegij stantibus illis apertis verbis - - *Ad hæc dictos Secretarios, & Collegium amplioris fauoris gratia prosequi volentes*, quæ certè secum ferunt augumentum, & nouam concessionem, & additionem ijs, quæ supra fuerunt expressa. Ampliare enim idem est, ac augere, & dilatare, vt ex Calepino verbo *amplio*, & proinde verba ad hæc iuncta sequentibus clarè ostendunt, quod Beatus Pontifex voluit, iam dictis, addere alia, & licet etiam professus fuerit velle confirmare Priuilegia à Prædecessoribus concessa, tamen non ideo excluditur, quod voluerit etiam, & illa confirmare, & alia addere, maximè, quia ibi, Summus Pontifex vsus fuit verbis noui Iuris inductiuis; *Volentes, & statuentes*, cum tamen sufficeret, quod ex ista lectura Constitutionis constet fuisse consideratum istum casum restitutionis, & in eo specialiter prouisum, quod debeant restitui

15

ftitui *integrè*, & fine vlla diminutione pecuniæ, quibus conftiterit Secretarios officia *emisse*, aut *habuisse*, vtcumque 16 enim res fe habeat, debet hæc fpecifica, & determinata conuentio omninò attendi, & feruari *Surd. consil.* 298. *num.* 22.

Et fubfiftit, quod DD. pro Camera 17 fcribentes hanc ampliationem admiserint, dùm conati funt in eorum fecundo Reftrictu oftendere, quod plures vtilitates adduxerit hæc Conftitutio longè maiores, quàm effent in alijs præcedentibus, vt patet ex §. nam non modicus vfque ad finem, adeoùt fi nihil amplius fecum ferret hæc Conftitutio, vltra ea, quæ continentur in Conftitutione Innocentia, deberent folùm reftitui fcuta 62. mil., de quibus folùm loquitur dicta Bulla, & tamen exaduerfo admittitur, quod longè plus fit foluendum.

Cætera fuerunt abundè fublata in præteritis.

Quare &c.

Io. Baptista Arrigus.
F. Fatinellus.
Dominicus Taurusius.
Cyriacus Lancetta. } *Aduocati*

Replicatio Iuris fuper tertio Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

SVMMARIVM.

1 *Confirmatio actus licet inualidi, supplet omnes eiusdem defectus.*

2 *Clausula* fupplentes *tollit omnes defectus facti, & iuris etiam non enarratos.*

3 *Maximè si narrati non reddidissent Pontificem difficiliorem ad confirmandum.*

4 *Per confirmationem substinetur actus aliàs inualidus in vim noua concessionis.*

5 *Derogatio regulæ* de Iure quæfito non tollendo *non requiritur in actu de sui natura præiudiciali.*

6 *Non est necessaria, vbi adest clausula sublata*, & num. 7.

8 *Assertio Papa non est in dubium reuocanda.*

9 *Verba* emiffe, & habuiffe *important omnem acquirendi modum.*

10 *Resignatarius Officiorum venalium sequitur fidem Papa, & Officialium Dataria.*

11 *Princeps consentiens sine vlla præseruatione contractui gesto super feudo, non potest amplius ex proprijs iuribus præiudicium aliquod inferre contrahenti.*

12 *Procedit etiam in emente à donatario Principis.*

R.P. Quoad repetitam nullitatem ex defectu regiftrationis, ineuitabilis eft refponfio defumpta ex confirmationibus, 1 & innouationibus Sixti Quinti, & Gregorij Decimiquinti, quæ duo continent, fcilicet fuppletionem omnium, & quorumcumque defectuum Motus proprij confirmati, ac nouam eiufdem conceffionem cum derogatione Bullæ de regiftran.

Claufula *supplentes* in noftro the-2 mate apta eft tollere defectum dictæ reintegrationis, quamuis non narratum, tùm quia fumus in confirmationibus Motu proprio, & ex certa fcientia emanatis, abfque eo, quod vllus particularis defectus fuerit narratus, & fic neceffe eft fateri, quod Papa per prædictam claufulam voluerit tollere omnes defectus Facti, & Iuris, & non narratis *Alex. cons.* 111. *num.* 3., & 5. *lib.* 6. quem fequitur *Barbos.clauf.*177. *num.*6. *in fine Rot. decis.* 282. *num.* 19. *ad* 22. *par.*6. *rec.*

Tùm etiam quia ifte defectus regiftrationis eft talis, vt fi narratus fuiffet, vtique dicti Pontifices nullam habuiffent difficultatem illum fupplendi, dùm ipfimet exprefsè derogarunt Bullæ de regi-

registrandis, cui etiam alij Pontifices passim derogare consueuerunt; Confir-
3 matio autem supplet semper defectus etiam non narratos, quando sunt tales, vt narrati non reddidissent difficiliorem ad confirmandum, vt latè explicat *Gabr. consf.* 200. *num.* 17., *& seqq. lib.* 1., & est communis conclusio in materia subreptionum.

Et tamen superabundans est ipsa derogatio Bullæ de registrandis, posita in dictis confirmationibus, quia non sunt
4 meræ confirmationes, sed sunt etiam quatenus opus esset, nouæ concessiones, cumque emanauerint ab habentibus potestatem, etiam de nouo concedendi, dubitare non licet, quin istæ solùm sint sufficientes ad nostrum intentum *Bald. in cap. ex parte num.* 19. *de constit. Barbos. in cap. dilecta* 4. *num.*18., *& pluribus seqq. de confirmat. vtil.*, *vel inutil. Paris. consf.* 19. *num.* 15. *lib.* 1. *Greuei pract. conclus. lib.* 2. *obseru.* 1. *num.* 11., *& seqq.*, *& num.* 27. *Solorzan. de Iur. Indiar. tom.*2. *lib.* 1. *cap.*26. *num.* 58., latè *Antunez. de donat. reg. par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 30., *& seqq. tom.* 1. *fol. mihi* 68. *Rot. decis.* 513. *n.* 6. *par.* 2., *& decis.* 292. *num.* 4. *par.* 5. *recent.*

Quoad derogationem regulæ de Iure quæsito non tollendo subsistunt singulæ responsiones datæ.

Si Motus proprius Beati Pij verè fuisset adeo Cameræ præiudicialis, vt exaduerso asseritur, quod constantissimè negatur, vtique intraret vulgaris
5 conclusio, quod in actu de sui natura præiudiciali non requiritur derogatio dictæ regulæ, cum satis resultet virtualiter ex ipso actu *Rot. decis.* 177. *num.* 3. *vers. tum etiam par.* 2., *ac decis.* 607. *num.* 4. *par.* 3. *recent.*

Quod non requiratur derogatio dictę
6 regulæ, quando adest clausula sublata, benè firmant alleg. in restrictu, & signanter *decis.* 177. *num.* 3. *par.* 2. *rec.*, vbi quod ita sępius fuit per Rotam decisum, *& ad d. Barbos. claus.* 175. *num.* 10. *& claus.* 198. *num.* 25.

Ex allegatis verò in contrarium nullus loquitur de hoc articulo, sed solùm
7 firmant generalem conclusionem, quod regula de Iure quæsito non tollendo requirit derogationem specificam, & indiuidualem, quam regulam limitant nostri Doctores, quando concessio munita est clausula *sublata*, neque hæc limitatio ab vllo ex contrarijs Doctoribus reijcitur.

Quod Bulla Sixti regul. 64., omnesque Constitutiones reuocatorię signanter in §. 32. exaduerso designata, non comprehendant casum nostrum manifestabit illarum lectura.

Et tamen Motus proprius non continet exageratam læsionem, nec meram gratiam, sed verè actum Iustitiæ, atque emanauit ex titulo oneroso, ita per Pon-
8 tifices declarato in dictis innouationibus, adeout non liceat de hac veritate dubitare ex *Clem.* 1. *de probat.*, & cæteris allegatis; Vndè verè extraneę sunt omnes istæ quæstiones.

Quoad læsiones subsistunt omnia deducta in restrictu, tàm in facto, vt per D. Causæ Patronum, quàm in Iure, cui nihil exaduerso replicatur.

Eademque militant ęqualiter pro illis, qui bona fide officia emerunt à Donatarijs, vt plenè probatum fuit in pręterita positione reassumenda: Verba enim Motus proprij, cum consulant indemnitati omnium, & singulorum Officialium, & mandent restitui integrè, & sine vlla diminutione omnem pecuniam,
9 pro qua eos officia emisse, aut habuisse constiterit, æqualiter congruunt ijs, qui per veram pretij solutionem emerunt, seù habuerunt à Donatarijs, verè enim constat, quod isti tanto pretio officia habuerunt.

Ponderando vlteriùs, quod iuxtà notissimum, & antiquissimum stylum ementes officia venalia in Vrbe nunquam inquirunt illorum genealogiam, quæ si inquirenda esset, periret illa facilitas commercij adeò laudabilis, & vtilis in Vrbe, sed vnicè sequuntur fi-
10 dem Principis, & Ministrorum Datariæ, quibus consignantur ordines pretij soluendi innominatim ei, qui resignauit tale officium, in cuius ordinis calce minister Componendarum testatur talem resignasse officium, atque ob huius attestationis fidem sequitur sine vllo scru-

pulo

pulo solutio, prout similis stylus seruatur in locis montium, vt in præteritis fuit latè probatum.

Hinc autem sequitur nimis impropriè opponi per Cameram exceptionem totalis læsionis aduersus eos, qui emerunt à Donatarijs, isti enim, qui sequendo fidem Principis, & eius Ministrorum, emerunt verè soluto pretio, vtique dici non potest, quod læserint Cameram, cum solùm agant de recuperando id, quod soluerunt; damnum verò, & læsio Cameræ solùm considerari potest in ipsa donatione per Papam priùs facta, atque in permissione Papę, quod iste Donatarius Officium, tanto pretio vendiderit, si autem damnum, & læsio Cameræ prouenit ab actu Papæ volentis donare, & dictam resignationem admittere, nulla ratio suadere potest, quod ad huius læsionis emendationem teneatur is, qui postea officium bona fide emit, sed quidem Camera agere debet contra illos, qui Cameram læserunt, & lucrum perceperunt, vt pęna non egrediatur facti auctores, atque hic benè applicatur communis 11 illa conclusio, quod Princeps consentiens, sine vlla præseruatione, contractui gesto super feudo (cui officia æquiparantur) censetur ipsemet contractum facere, taliter quod ei nullatenus liceat ex proprijs Iuribus præiudicium aliquod inferre contrahenti, vt latè *Cyriac. contr. 446. num. 1., & seq. Scrader. de feud. part. 8. cap. 4. num. 29., & seqq.* 12 *tom. 1. fol. mihi* 212., & pro emente à Donatario Principis respondit *Rot. coram Puteo decis. 381. lib. 3.* Quare &c.

Io: Baptista Arrigus.
F. Fatinelius.
Dominicus Taurusius.
Cyriacus Lancetta.
} *Aduoc.*

Replicatio Iuris super quarto Articulo.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

SVMMARIVM.

1 *Homo desinit esse viuens per primum non esse.*
2 *Substitutio concepta in tempus incertum, & remotum comprehendit omnes in infinitum, licèt ex proprietate verborum videatur restricta ad certas personas.*
3 *Beatus Pius Collegium, & Secretarios habuit pro synonimis.*
4 *In synonimis cessat vis discretiuæ locutionis.*
5 *Argumentum desumptum à discretiua locutione est leuissimum.*
6 *Beatus Pius cur demandauerit restitutionem fieri singulis Secretarijs, non autem Collegio.*
7 *Verba* tunc viuentibus *in Constitutione Piana, quid significent.*
8 *Priuilegium est perpetuum, & transitorium ad successores, quando ratio benemerentiæ, ob quam fuit concessum, respicit tàm ipsos, quàm eorum auctores.*
9 *Actio ex empto est bonæ fidei.*
10 *In actione bonæ fidei verba sunt largè interpretanda.*
11 *Venit nedum restitutio pretij, sed etiam interesse.*
12 *Expressio summæ restituendæ Secretarijs in casu suppressionis, apposita in Constitutione Innocentij stat demonstratiuè, non taxatiuè.*
13 *Intelligitur, rebus sic stantibus, & quatenus valor non fuisset mutatus.*

R. P. Dicunt DD: mei scribentes pro Camera, Secretarios in Motu proprio B. Pij consideratos fuisse, vti singulos, quoad restitutionem pretij, ex quo hæc demandata fuit in casu suppressionis Collegij, quo tempore Collegium desinebat esse, & exinde deducunt restitutionem integræ

græ pecuniæ per vnumquemque persolutæ esse, iniunctam intuitu Secretariorum viuentium tunc, qui etiam viuerent tempore suppressionis, non autem aliorum, qui post editum Motum proprium officia acquisiuissent.

Respondemus primo, quod Secretarij, etiam in suppressione constituebant
1 Collegium, sicuti homo est viuens vsque ad vltimum momentum essendi, & desinit esse viuens per primum non esse; Vndè benè intrat ratio *Text. in l. non ideò 66. ff. de rei vindic.* cum adductis ab *Anchar. conf. 285. num. 3. vers. sed certè*, & ita etiam intellexit Beatus Pius, qui dum dixit: *Volentes Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse &c.* Ecce quod appellauit Collegium, etiam in actu suppressionis.

Maximè cum restitutio pretij facienda est singulis Secretarijs antè suppressionem Collegij, non posteà, proùt malè sibi figurant DD. Scribentes pro Camera, vt in Motu proprio, ibi: *Nisi restitutis priùs &c.* Vndè prorsus corruit obiectum exaduerso adductum à cogitatione suppressionis.

Respondemus secundò, quod cum casus suppressionis, & respectiuè restitutionis pretij fuerit à Beato Pio consideratus, tanquam remotissimus, & absque determinatione certi temporis, impossibile est, quod dum mandauit restitui integrè pecunias singulis Secretarijs viuentibus tempore suppressionis, se restrinxerit ad personas Secretariorum, viuentium tempore sui Motus proprij,
2 sicuti dicimus de substitutione filiorum, vel nepotum, quod licet ex proprietate verborum restringatur ad filios primi, vel secundi gradus, tamen quando concepta est in tempus incertum, & remotum comprehendit omnes in infinitum, etiamsi verba videantur restricta ad certas personas *Imol. in l. gallus §. Instituens num. 48. ff. de liber. & Post. Alex. conf. 9. num. 2. cap. 6. nu. 29. Rot. decis. 96. num. 7. & 8. post Merlin. de legit. & in Cesenaten. Fideicom. 20. Martij 1676. coram R. P. D. Rondinino.*

Cogitationem autem suppressionis esse collatam in tempus incertum, & remotissimum, patet ex verbis Motus pro-

Iura diuersa;

prij, ibi: *Volentes, & statuentes illa, id est, officia nullo vnquam, tempore per nos, vel Romanos Pontifices pro tempore existentes. reuocari &c. seù Collegium ipsum extingui non posse, nisi restitutis &c.*

Discretiua loquutio de Secretarijs, & Collegio non reperitur in Motu proprio Piano si benè aduertatur, nam potiùs apparet ex ipsis verbis relatis in quarto Restrictu Cameræ §. finali, & repetitis in replicatione in principio B.
3 Pium habuisse Secretarios, & Collegium pro synominis, prout verè sunt, vt latè probauimus in nostra responsione ad dictum quartum restrictum Ca-
4 meræ §. nec personalitas; Cessat autem vis discretiuæ loquutionis, quando versamur in synonimis *decis. 269. num. 28. par. 15. recent.*, vltra quod argumentum
5 à discretiua loquutione est leuissimum, vt patet ex illo Euangelij S. Marci cap. 16. *Dicite Discipulis eius, & Petro, quæ aliàs concluderet Petrum non fuisse Discipulum*, vt notauit Rota *decis. 686. num. 20. par. 4. recent. tom. 3.*

Verus itaque sensus est, quod ideò B. Pius Quintus dixit restitutionem pre-
6 tij fieri *singulis Secretarijs*, quia cum sciret, pretia fuisse à singulis, non à Collegio, & diuersimodè, non vniformiter ab vnoquoque eorum persoluta, iustitiæ ratio, & indemnitas Secretariorum, quam præ oculis B. Pius habuit, exigebant, vt demandaret, pretium restitui integrè, & absque vlla diminutione *singulis*, hoc est in ea quantitate, in qua fuerat ab vnoquoque solutum.

Verba *tunc viuentibus* non stant super
7 plus, sed cum mysterio, scilicet ad denotandum, quod B. Pontifex volebat regulare restitutionem pretij ab eo, quod soluerant pro habendo officio illi Secretarij, qui erant tempore suppressionis, non autem ab eo, quod soluerant eorum auctores, qui tunc non erant amplius Secretarij.

Beatus Pius habuit aureos 5500. à
8 Collegio, non à singulis Secretarijs, & pro hac pecunia comparanda oblig. ta fuerunt bona Collegij, imponendo super illis censum, cuius onus tam respectu solutionis fructuum, quàm extinctionis sortis erat perpetuum, & transitorium

ad successores in officio; Vndè tàm ratio benemerentiæ erga B. Pium, quàm oneris, & incommodi erga personas Secretariorum communis erat, & fuit Secretarijs tunc præsentibus, & successiuè futuris, ità esse debuit, & debet Pontificis fauor, & grati animi significatio.

Repetimus hunc Motum proprium circa restitutionem integri pretij ab vno, quoque persoluti continere id, quod de Iure inhærat, quia actio, qua petitur 9 pretium à Secretarijs est ex empto, quæ est bonæ fidei §. *actionum Instit. de action*. In hac autem actione verbum re- 10 stituere accipitur largè, vt inquit *gloss. in §.in bonæ fidei Instit. dict. tit. de action.*, 11 & venit nedum restitutio pretij, sed etiam interesse *l. 1. ff. de verb. signific.*

Constitutio Innocentij Octaui circa 12 restitutionem aureorum 62400. stat demonstratiuè, non taxatiuè ex *Gabriel. cons. 64. num. 5. lib. 2.*, *& Fagnan. in cap. ex Epistolæ num. 10.*, *& seqq. de* 13 *probat.*, & intelligitur rebus sic stantibus, nempè quatenus medio tempore inter emptionem, & suppressionem officiorum valor eorum non fuisset mutatus *Crauett. cons. 95. num. 4.* cum alijs in nostris informationibus, & restrictibus latè deductis.

Quare &c.

Ioannes Baptista Arrighus,
F. Fatinellus.
Dominicus Taurusius.
Cyriacus Lancetta, } *Aduoc.*

NVM. XVIII.

Secunda Decisio Rotæ reuocatoria prioris.

Coram Reuerendissimo D. Albergato Decano,

Mercurij 19. Iunij 1680.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Princeps in casu reuocationis, quid restituere teneatur; Nouatio, & correctio nunquam præsumuntur. Verba *restituere*, & *soluere* quid propriè significent; Constitutionis, & concedentis mens, ex quibus arguatur; Quando pro fisco sit in dubio iudicandum.

SVMMARIVM.

1 *In ijs, quæ sunt facti Iudex supplere non potest.*

2 *Verbum* restituere *aliquando accipitur pro dare, & soluere.*

3 *Sed in suo proprio significatu importat restitutionem eius, quod acceptum fuit.*

4 *Est licitum impropriare verba, ne recedatur à mente.*

5 *Res inter alios acta tertium non afficit.*

6 *Princeps non tenetur nisi ad restitutionem eius, quod recepit.*

7 *Verba obligationis sunt strictè, & propriè intelligenda, vt quo magis fieri potest obligationem restringant.*

8 *Præcipuè in gratia Cameræ præiudicali.*

9 *Nouatio in dubio non præsumitur.*

10 *Correctio legum non præsumitur.*

11 *Verba eisdem* modo, *&* forma *designant omnimodam identitatem.*

12 *Argumentum desumptum ab vsu loquendi est fortissimum.*

13 *Præsertim in eadem Constitutione.*

14 *Vna pars Constitutionis aliam declarat.*

15 *Ex contradistincto modo loquendi, & ex stylo arguitur concedentis voluntas.*

16 *Nullitas oriens ex non expresso defectu registrationis gratiæ, inficit gratiam.*
17 *Verbum* soluere *conuenit mutuo.*
18 *Actus nõ tribuitur procuratori, sed mãdãti.*
19 *Verba* in mio nome *idem significant, ac loco mei.*
20 *Ex dispositione Iuris, contractu rescisso, nil aliud restitui debet, quàm quod fuit acceptum.*
21 *Donatio nunquam præsumitur.*
22 *Verba* ad hæc *sunt relatiua præcedentium, & æquiualent verbis* propter prædicta, *seu ex* causa prædictorum.
23 *Constitutio successoris declarat mentem prædecessoris.*
24 *Omnis interpretatio sumi debet, vt læsio excludatur.*
25 *Confirmatio intelligi debet ad limites actus confirmati.*
26 *Mens disponentis desumitur ex eo, quod facere consueuit.*
27 *Priuilegium ne dicatur superfluum satis est, quod aliquid minimum operetur.*
28 *Iura vitalitia resignata remanent libera à quibuscumque vinculis, quibus penes resignantem subiacebant.*
29 *Pecunia data resignantibus non est pretium, sed recognitio.*
30 Fagnan. in cap. ex epistolæ num. 9. cum seqq. de probat. *explicatur.*
31 *Loca Montium cum extinguuntur, restituitur solùm pretium intrinsecum, non autem extrinsecum.*
32 *Pro Camera, cum agit de damno vitando, est in dubio iudicandum.*
33 *Qui iudicat in dubio contra fiscum non delinquit, si fiscus sit pœnalis, & odibilis.*
34 *Secus si fiscus, seu Camera contendat de damno vitando, quo casu pro ea est in dubio pronuntiandum.*
35 *Singuli de vniuersitate, quando teneantur ad debita per eorum anteceßores de eadem vniuersitate contracta.*

ANTIQVI Secretariorum Apostolicorum Collegij formam, & statum immutauit sanctæ mem. Innocentius Octauus, cum enim ex sex Officialibus constaret, ipse alios 24. de nouo instituit, ex quibus in posterùm Collegium constitutum esse deberet, firmis remanentibus, vltra dictum numerum, sex antiquis ad vitam, adeoùt per eorum mortem officia extincta remanerent, quamplura eidem Collegio concedendo priuilegia, & faciendo assignationes emolumentorum, quorum intuitu ab hoc nouo Collegio pro Sedis Apostolicæ indigentijs recepit ducatos 62400. auri sub varijs legibus per viam contractus, & reciprocæ conuentionis adiectis, illa præsertim (per verba præcisa) *quod si facta erit officij reuocatio, aut alteratio, vt præmittitur, ad restituen. eis supradictam integram summam 62400. ducatorum auri de Camera per ipsos solutorum, sic enim cum ipsis Secretarijs nos in tractatu omnium præmissorum conuenisse, & pacto expresso eis pro se ipsis, & eorum successoribus fuisse solemniter pollicitos in fide Pontificis recognoscimus, & attestamur.* Dictaque priuilegia confirmata fuerunt per successores Pontifices Alexandrum Sextum, Iulium Secundum, Leonem Decimum, Clementem Septimum, & Paulum Tertium. Cumque sub B. Pio Quinto sequuta esset vacatio vnius ex præfatis sex antiquis officijs supprimendis, quod Pontifex concesserat Cardinali Mediceo pro pretio scutorum auri 5500. Collegium verò aduersus huiusmodi concessionem eius iura deduxisset, hinc iustissimus, & pijssimus Pontifex agnoscendo veritatem, eius Motu proprio præfatam concessionem cassauit, & annullauit, sed quoniam oportebat restituere Cardinali præfato acceptam pecuniam, qua carebat, Secretarij verò se obtulerant illam restituere; idcircò idem Pontifex, pro reintegratione, eis assignauit officium primò vacaturum, quod pro reperibili pretio, etiam maiori, vendere possent, facultate ipsis concessa dictam pecuniam sumendi ad censum, sub conuentione, vt in casum ineffectuationis dictæ assignationis, Camera teneretur ad restitutionem præfatorum scutorum 5500. vna cum damnis, & interesse passis, & cum specificatione, quod idem Motus proprius, in præmissis, vim initi, & stipulati contractus habere deberet, Hisque peractis, per nouam periodum, nouæ orationis inceptiuam, à vers. *Ad hæc* in

Iura diuersa.

in eodem Motu proprio subiungitur, quod volens Pontifex amplioris fauoris gratia Collegium prosequi, vt ea, quæ per prædecessores concessa fuerunt, firmiùs subsistant; idcircò omnia per prædecessores concessa *eisdem modo, & forma*, quatenùs Concilij Tridentini decretis non aduersentur, confirmauit, & approbauit, atque per potiori cautela denuò concessit. Volens dicta priuilegia (sunt verba præcisa) *vllo vnquam tempore reuocari, reduci, alterari, aut moderari, seù Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis priùs realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*.

Cum autem Sanctissimus Dominus Noster ex iustis causis publicam vtilitatem, ac necessitatem concernentibus, præfatum Collegium suppressisset, mandando Secretarijs restitui id, quod ad Cameram obuenisse constiterit, non solùm sub nomine pretij, sed etiam sub nomine Componendæ, proùt iam sequutum fuit in summa scutorum 228557., super illo verò maiori pretio, quod per eosdem Officiales prætendebatur, commiserit causam Illustrissimo Thesaurario, de voto huius Tribunalis decidendam; idcircò dato dubio, an, & quale pretium restituendum esset, sub die 16. Iunij 1679. responsum fuit, restituendum esse totum illud pretium, quod quilibet erogauit pro acquisitione officij, cuius resolutionis fundamenta, cum fuissent ad examen reuocata die 13. Maij proximè præteriti dilata fuit resolutio, & die 7. huius deueni ad nouam propositionem, & petentibus Secretarijs dilationem, fuit concessa vsque in hodiernam diem, in qua, causa iterùm proposita, Rota censuit recedendum

1 esse à decisis ex nouiter deductis in facto, in quo non valet Iudex ex officio supplere, *l. vnica C. vt quæ desunt Aduocatis suppleat Iudex*.

Nam præteritæ decisionis principalis fuit ratio fundata in nonnullis verbis Motus proprij B. Pij, vbi occasione reintegrandi Collegium Secretariorum de vno ex illis sex antiquis officijs Secretariatuum, per errorem vendito, pretio aureorum 5500. Cardinali Mediceo, quod iuxtà Innocentianam erectionem accrescere debebat illis 24. nouiter fundatis, confirmantur priuilegia ab alijs Summis Pontificibus elargita Collegio, & mandatur non posse in controuersiam deduci, *nec alterari, aut moderari, nec illud supprimi, nisi priùs restitutis Secretarijs tunc viuentibus pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit*, ex quibus verbis, & præcipuè ex illo *restitutis* conclusum fuerat singulis Secretarijs integram pecuniam in acquisitione officij erogatam esse per Cameram soluendam. Verùm hodiè non separatim, sed coniunctim toto contextu, & tenore eiusdem Motus proprij perpenso, cum plurimis argumentis nuper allatis, facti sunt DD. certiores, Beatum illum Pontificem nullam aliam intentionem habuisse, nilque aliud agere voluisse, quàm prædicta sua particulari Constitutione consulere indemnitati Secretariorum, qui se obtulerant restituere Cardinali Mediceo scuta 5500., ab ipso pro emendo officio exbursata, & confirmare priuilegia Collegij, vt deprehenditur ex mox recensendis, quæ prorsùs excludunt voluntatem illius Cameram obligandi ad restitutionem eius, quod non receperat.

2 Et quamuis verbum *restituere* accipiatur aliquando etiam pro dare, & soluere, vt *in decisione præterita §. fundamentum enim circa finem*, ex hoc ipso sequitur, quod regulariter in suo pro-

3 prio, ac legali significatu importet restitutionem eius dumtaxat, quod ad Cameram restituere debentem cum effectu peruenit, proùt acceptum reperitur *in l. 1. §. eleganter ff. depos., & à glos. in l. qui vxori ff. de aur., & argen. legat. in verbo qui reddi*, *Alciat. in l. restituere num. 2. ff. de verb. signific.*, *Menoch. cons. 1155. num. 51. cum seqq. Bardellon. cons. 181. num. 52. Rot. coram Gregor. decis. 271. num. 5., & decis. 314. num. 2., & 327. num. 5. par. 14. recent., & in Romana hæreditatis 9. Februarij proximè præteriti §. id enim coram R.P.D. meo Vrsino*.

A proprietate autem verborum recedendum non esse, nisi quando, vel

subie-

subiecta materia, vel mens disponentis ita suadeat, senserunt DD. etiam in prima causæ propositione, & propterea
4 si ad saluandam mentem, neuè recedatur à subiecta materia, licitum est impropriare verba, iuxtà *Text. in Can. sedulò 38. dist. glos. in Extrau. quorumdam verbo conuertens de verb. signif.*, multò magis standum est verborum proprietati, quando assistit, & subiecta materia, & verisimilis disponentis voluntas, prout in præsenti casu, vbi Cameræ, non autem Officialibus assistit, tùm verborum proprietas, & regularis significatio, tùm subiectæ materiæ natura, tùm etiam B. Pij mens, & verisimilis voluntas, quamobrem DD. pro illa respondendum esse censuerunt.

Assistit siquidem subiectæ materiæ natura, cum enim Papa in erectione Collegij decreuerit illud supprimi posse, atque huiusmodi officia venalia aliud non importent, nisi facultatem percipiendi quædam emolumenta ad eumdem pertinentia, donec restituatur pretium acceptum, tanquam per speciem venditionis rei ad fruendum, siuè per quamdam speciem vitalitij, cum pacto redimendi; inde sequitur, quod quando venditor, vel respectiuè impositor censùs vult redimere rem venditam, vel se liberare ab onere censùs, ad aliud non tenetur, nisi ad restitutionem eius, quod recepit, non curato, an emptor alteri suum ius pro maiori summa cesserit, quoniam non poterat emptor, vel creditor alteri cedendo facere venditoris, vel debitoris conditionem deteriorem, cum ista dicatur res
5 inter alios acta, quæ tertium non afficit ad *Text. in l. Postliminium §. si is, qui emerat ff. de captiu., & postlimin. reuers. Gozadin. in repet. l. 2. C. de pact. inter empt., & vendit. num. 178., & 181., Zoanett. de empt., & vendit. in cap. de pact. de retrouenden. num. 16. 111. 113. & 117. cum seqq. ad 123. Tiraquell. de retract. conuent. §. 4. glos. 3. in fin., & de retract. lignag. §. 12. glos. 1. num 6.*

Istaque regula generalis, quæ omnibus, quantumuis priuatis assistit, magis de plano procedit ad fauorem fisci contrahentis, quod ad differentiam fisci pœnalis explicari solet sub nomine Ca-
6 meræ Principis, inter cuius priuilegia illud recensetur, vt nonnisi ad restitutionem eius, quod recepit, teneatur, non autem vltra, iuxta *Text. expressum in l. si procurator 5. ff. de iur. fisc. Bald. cons. 145. num. 3. lib. 2. Paris. cons. 101. num. 54. lib. 1. A Ponte de potest. Proreg. tit. 4. de regal. impos. §. 4. num. 2., & seqq. Mangil. de euict. quæst. 181. num. 28., & 29. Guazzin. de confiscat. conclus. 28. num. 48.* Ac etiam quia Motus proprius Pianus, siuè dicatur, quod contineat correspectiuam obligationem Cameræ, tanquam per speciem contractus, quo casu regula est, quod verba obligationis strictè in sua propria significatio-
7 ne attendi debeant, vt quo magis fieri potest, obligationem restringant *vulgato Textu in l. quidquid adstringendæ ff. de verb. obligat.*, siuè dicatur, quod contineat gratiam, & priuilegium, vt veriùs præseferre videtur integer illius tenor, & pariter cum agatur de gratia
8 nimis præiudiciali Cameræ, vt infra demonstrabitur, idem strictus, & proprius intellectus capiendus est, vt minus præiudicet, ad *Text. in l. cum de indebito ff. de probat. cum vulgatis*.

Mens verò B. Pij non recedendi à proprietate verborum, nec obligandi Cameram ad restituendum vltra acceptum, desumitur in primis ex eo, quod ipse adhæsit fundamentali legi in erectione huius Collegij præscriptæ, nempè supradictæ Constitutioni sanctæ mem. Innocentij Octaui, in qua per viam contractus inter Cameram, & Secretarios conuentum legitur, quod in euentum suppressionis officiorum restitui deberet summa per ipsos soluta ducatorum auri 62400., ibi, *Si verò erit facta officij reuocatio, aut alteratio, vt præmittitur, ad restituendum eis supradictam integram summam 62400. ducatorum auri de Camera per ipsos &c. solut. sic enim cum ipsis Secretarijs nos in tractatu omnium præmissorum conuenisse &c.* Cum enim ex toto contextu Motus proprij Piani nullum verbum desumi videatur, quod denotet voluntatem innouandi, vel corrigendi dictam priorem legem fundamentalem, sed potiùs constet de contrario, quod illam approbare, &

con-

confirmare voluerit, & ad eius limites confirmationem restringere, vt præsertim clarè, & expresſè patet ex illis verbis *eiſdem modo, & forma*: Hinc ſequitur, quod dictum verbum *reſtitutis*, in ſua propria, & ſtricta ſignificatione om-
9 ninò capi debet, tùm ex regula, quod nouatio in dubio non eſt præſumenda, niſi expreſsè dicatur ad *Text. in l. final. C. de nouat.* Tum ex altera, quod legum
10 correctio præſumenda non eſt, omniſque capi debet intellectus pro eius excluſione, *Roman. conſ.* 57. *num.* 1., *& ſeqq. Menoch. conſ.* 1060. *num.* 87., *&* 88. Ac etiam quia expreſsè declarauit Beatus Pius nolle innouare, dùm profeſſus eſt confirmare, & approbare dictam Conſtitutionem Innocentij Octa-
11 ui,aliaſque ſucceſſiuas Pontificum confirmationes *eiſdem modo, & forma*, quæ verba excludunt omninò intentionem extendendi eadem priuilegia, & deſignant omnimodam identitatem, *Altog. conſ.* 58. *num.* 44., *& ſeqq. lib.* 1. *Cyriac. controu.* 69. *num.* 38. *Rot. coram Coccin. deciſ.* 1591. *num.* 30., *&* 31., *& coram Dunoz. Iun. deciſ.* 715. *num.* 1., *& deciſ.* 555. *num.* 6. *par.* 2. *recent. & deciſ.* 354. *num.* 28. *par.* 11., *& deciſ.* 377. *num.* 18. *&* 25. *par.* 17.

Augetur inueriſimilitudo, quod B. Pius in caſu ſuppreſſionis reſtitui voluerit vltra acceptum à Camera, ex quo modicum receperat à Secretarijs, ſola ſcilicet ſcuta 5500., quæ ipſi reſtituere pro eo ſe obtulerant Cardinali Mediceo, & pro quibus ipſis iam ſatis fuerat conſultum, & abundè retributum, mediante aſſignatione officij primò vacaturi, cum facultate illud vendendi pro ſumma reperibili, etiam excedente dictam ſummam, & exceſſum appropriandi Collegio, comparatiuè pręſertim cum beneficio recepto ab Innocentio Octauo, qui habuerat à Collegio ducata 62400. auri pro grauibus indigentijs Sedis Apoſtolicæ, vt ipſemet aſſeruit *in ſua Conſtitutione* §. 2. Ideòque cum cauſa ſatis rationabili potuiſſet gratias erga idem Collegium magis extendere, & nihilominùs in caſu ſuppreſſionis promiſit tantummodò reſtitutionem dictæ ſummæ receptæ. Nimium igitur diſtat ab omni veriſimilitudine, quod B. Pius pro dictis ſolis ſcutis 5500., pro quibus iam data fuerat debita recompenſatio, voluerit vltra id, quod fecerat Innocentius, nimis profuſam liberalitatem exercere, quæ redoleret ſpeciem prodigalitatis, & diſſiparionis, grauando Cameram in caſum ſuppreſſionis Collegij ad reſtituendum vltra acceptum; Quæ conſideratio fortiùs ſtringit, attenta qualitate ipſius B. Pij, qui fuit diligentiſſimus, ac tenaciſſimus defenſor, & adminiſtrator iurium, ac bonorum Cameræ, & Sedis Apoſtolicæ, nullas faciendo elargitiones etiam erga ſuos, & è conuerſo ſtrictiſſimè, ac multum rigorosè prohibendo infeudationes, & alienationes bonorum, & iurium Cameræ.

Propriæ ſignificationi verborum conformem fuiſſe mentem B. Pij, deſumitur etiam ex eo, quod ipſe, poſtquam in eadem ſua Conſtitutione aſſignauit Secretarijs officium primò vacaturum, faſſus fuit mutuò, & gratiosè recepiſſe dicta ſcuta 5500., illaque modo præmiſſo reſtituere promiſit, ibi, *eidem Collegio reſtituere promittimus*, obligauitque ſucceſſores ad inuiolabilem obſeruantiam, & inferiùs ſtatuit impugnari, & inualidari non poſſe, *niſi priùs reſtitutis eiſdem Secretarijs, & Collegio per Cameram realiter, & cum effectu præfafatis pecunijs*, quæ verba *niſi priùs reſtitutis præfatis pecunijs*, ſunt eadem præcisè, ac illa, cum quibus concepta eſt promiſſio, de cuius intelligentia diſceptatur, ideòque ſicuti in hac parte Conſtitutionis dubitari nequit ex lectura Papam accepiſſe verba *reſtituere*, & *reſtitutis* in ſuo proprio, & naturali ſignificatu, ſic etiam in ſubſequenti parte, in qua vſus eſt eiſdemmet verbis, eodem modo illa accepiſſe dicendum venit,
12 cum fortiſſimum ſit argumentum deſumptum ab vſu loquendi, *Rota deciſ.* 475. *num.* 8. *poſt Cen. de Cenſ.*, præſer-
13 tim in eadem Conſtitutione *Ciarlin. controu. lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 9. *Bonden. collučt. legal.* 17. *num.* 42., & non diſſentit antecedens deciſio huius cauſæ
14 §. *quod autem*. Idemque ſuadetur ex regula, quod vna pars Conſtitutionis alteram declarat, *Cepb. conſ.* 178. *num.* 16.

16. *Gabr. conf. 13. num. 9. lib. 2. Surd. conf. 431. num. 47.*

Clarior redditur mens, & voluntas B. Pij non obligandi Cameram vltra id, quod recepisset, ponderando quod idem Pontifex in ea parte sui Motus proprij, in qua cassauit venditionem officij factam per errorem Cardinali Mediceo, ex quo recepit consimilem summam à Collegio restituendam eidem Cardinali, dedit ipsi Collegio facultatem dictam summam accipiendi ad censum, successiuè extinguendum cum pretio officij primò vacaturi, quod illi hac de causa assignabatur, cum facultate vendendi pro summa reperibili, etiam excedente dicta scuta 5500., & erogandi augumentum in proprium commodum, & pro inuiolabili præmissorum firmitate, & obseruantia obligauit bona Cameræ, se, suósque successores, mandans impugnari non posse, etiam ex eo, quod Camerales nec vocati, nec auditi fuerint, & in Breui ad partes per Collegium vigore eiusdem Motus proprij expedito super suppressione officij, quod emerat Cardinalis Mediceus, & restitutione pecuniarum illi facienda, & facultate sumendi pecunias ad censum, alijsque id concernentibus, dicitur, quod dari non possit de obreptione, & subreptione, aut defectu intentionis, cum decreto irritanti, & clausula sublata, derogatione Constitutionibus Pauli Secundi, & Quarti *de rebus Ecclesiæ non alienandis, & malè alienatis recuperandis*, ac etiam regulis Cancellariæ editis, & edendis, & tamen in hac parte agebatur de modico præiudicio Cameræ, nam reuocatio venditionis officij fuit actus iustitiæ, dum illud accrescere debebat vigintiquatuor illis Secretarijs ab Innocentio Octauo fundatis, facultas verò accipiendi ad censum scuta 5500. mutuata à Secretarijs non præiudicabat Cameræ, quia Secretarij illum extinguere debebant cum pretio officij primò vacaturi, eiusque assignatio pro dicto pretio pariter non fuit præiudicialis, quia illud tanti fuerat per Cameram venditum præteritis mensibus, prout nec præiudicium considerabile resultabat ex assignatione, seù condonatione ratæ pretij forsan retrahendi vltra scuta 5500., quia id erat euentuale, & compensari poterat cum anticipata, & præuentiua solutione dictorum scutorum 5500., & cum damno, quod Collegium patiebatur solutionis fructuum census.

Igitur si in dicta prima parte, in qua non agebatur de Cameræ præiudicio, fuerunt nihilominùs adhibitæ tot cautelæ, ac derogationes; cùm maiori profectò cautela, & cum amplioribus clausulis, & derogationibus procedi debuisset, atque de illis magis debuissent esse solliciti Secretarij, vt omninò apponerentur in secunda parte, si fuisset intellectum de obligando Cameram ad restituendum vltra acceptum, & tamen hìc deiunt clausulæ omnes, quæ aliàs fuissent omninò necessariæ, solumque leguntur adhibitæ eæ, quæ solent adhiberi in simplicibus confirmationibus, ex quo proinde infertur ad euidentiam, quod per supradicta verba *nisi priùs restitutis*, Beatus Pius nullo modo intel-

15 lexit grauare Cameram ad restituendum id, quod non accepisset: ex stylo enim in concessione seruato, & præsertim ex contradistincto modo adhibito, optimè arguitur concedentis voluntas, *Spad. conf. 21. num. 9. lib. 1. Add. ad Buratt. decis. 510. num. 11. & ad Gregor. decis. 150. num. 5. Reuerendissimus de Luca de benef. disc. 23. num. 10. Rot. penès Cassador. decis. 12. num. 14. de præben.* Præsertim verò si fuisset intellectum inferre præiudicium Cameræ, derogatum fuisset regulæ *de iure quæsit. non tollendo*, & Constitutioni Pij Quarti *de registran.* quę derogationes in gratijs Camerę præiudicialibus semper adijci solent, & quarum defectus non potest dici sanatus ex confirmationibus priuilegiorum Colle-

16 gij successiuè obtentis ab alijs Summis Pontificibus, cum talis nullitas, oriens ex defectu registrationis, non fuerit Parę narrata, *Spad. conf. 176. num. 2. lib. 2. Rot. decis. 56. num. 15. par. 8. recent.*

Confert ad hanc interpretationem mentis Beati Pij, quod in ipsomet Motu proprio per plures vices adhibitum fuit verbum *restituere* in sua stricta, & propria significatione, pro eo scilicet,

quod

quod acceptum esset; quando autem eodem verbo impropriè Beatus Pius vti poterat, vt euenit, dum obligauit Cameram etiam ad damna, & interesse in casum inobseruantię, vel contrauentio-
17 nis, apposuit verbum *soluere*, non autem *restituere*, quod benè conuenire mutuo dixit *Rot. decis. 7. num. 12. coram Dunoz. Iun.*, ex discretiuo autem modo loquendi eiusdem Pontificis, & in eadem dispositione benè dignoscitur disponentis voluntas.

Nec releuat, quod in narratiua eiusdem Motus proprij dicatur quod Secretarij se obtulerant restituere dicta scuta 5500. Cardinali Mediceo, vnde inferebatur, quod verbum *restituere* fuerit ab eodem Pontifice sumptum promiscuè, & impropriè, etiam pro dare, & soluere, eo ipso, quod Secretarij nihil à Cardinali prędicto receperant, quia cum illi se obtulissent restituere pro ipso Papa, & eius nomine, ibi: *Nostro nomine, & pro nobis restituturos se obtulerunt*, se-
18 quitur eos gessisse munus Procuratoris, cui non tribuitur actus, sed principali, *Rot. coram Buratt. decis. 206. num. 13., & decis. 361. num. 79. par. 11. recent.* & in similibus terminis de verbis *promettere in mio nome di restituirli*, quod dicta verba
19 *in mio nome* idem significent, ac loco mei dixit *Rot. decis. 543. num. 3. coram Dunoz. Iun.*

Obseruandum est vlterius, quod Beatus Pius in prima parte Motus proprij, in qua agebatur de contractu merè correspectiuo, & de recognitione veritatis, & bonę fidei erga Secretarios, souentes causam onerosam, super refectione scilicet scutorum 5500., quamuis expressa detur facultas vendendi officium primò vacaturum eis assignatum pro longè maiori pretio, attamen quando desuper aliquod superueniret impedimentum, noluit Cameram obligare nisi ad solam restitutionem summę acceptę cum solis damnis, & interesse passis ex causa fructuum census, ad hunc effectum imponendi; ideòque si in hac parte, in qua bona fides, & obligatio Cameræ magis exuberare debebat, Pontifex adeò tenaciter disposuit ad fauorem Camerę, vt nonnisi ad acceptam pecuniam teneri deberet, multò minus dicendum est, quod in posteriori parte, continente simplicem confirmationem priuilegiorum per viam gratię, & liberalitatis, hanc adeò lęsiuam, & exorbitantem obligationem inducere voluerit.

Comprobatur mens Beati Pij ex verisimilitudine, quod se conformare vo-
20 luerit cum dispositione iuris, qua attenta, vbi contractus rescinditur, nil aliud restitui debet, quàm quod fuit acceptum, *l. si diuersa C. de transact. l. prædiorum C. de prædijs minor. Menoch. cons. 644. nu. 2.* & conferunt deducta superiùs §. *Assistit siquidem*, & §. *seq.*

Prędicta fortiùs vrgent ponderando, quod si verbum *restitutis* ita interpretandum esset, vt induceret obligationem Camerę refundendi Secretarijs plus eo, quod accepit, fuisset mera donatio voluntaria absque vlla causa, & necessitate, & in publici Ærarij pręiudicium, auferens ius Camerę quęsitum restituendi solum pretium acceptum in euentum suppressionis, iuxtà Constitutionem Innocentij Octaui, quę donatio nunquam
21 pręsumi debet *vulg. l. cum de indebito, ff. de probat.*, eoque minus attenta qualitate Beati Pontificis exactissimi defensoris iurium Camerę, & Sedis Apostolicæ, vt superiùs fuit dictum.

Pro causa enim talem largitionem faciendi aliud allegari non potest, quàm mutuum à Secretarijs eidem Pontifici factum pro restituendis pecunijs Cardinali Mediceo, idque clarè resultat ex il-
22 lis verbis *ad hæc*, quæ sunt relatiua præcedentium, & idem important, ac si fuisset dictum *propter prædicta*, seù *ex causa prædictorum*, *Rota in Tirasonen. Prioratus 26. Iunij 1595. coram Blanchetto*: Hæc autem nullo modo potest reputari sufficiens; Tum quia illud, vt est dictum, fuerat abundè, & exuberanter compensatum per assignationem officij primò vacaturi, & augumento pretij ex illo retrahendi, quamuis in notabili quantitate excreuisset, & per promissionem refectionis damnorum, & interesse quatenùs in illius venditione molestias, vel impedimenta Collegium pateretur; Tùm quia huiusmodi motiuum, modicæ præsertim quantitatis pecuniarum, non

non fuisset causa sufficiens, ob quam moueri potuerit Pontifex ad alienationem, & donationem adeò præiudicialem faciendam, vt habetur ex Constitutione 106. Sixti Quinti reuocatoria alienationum officiorum vacabilium, vbi disertè declarauit Pontifex intentionem suam, & Prædecessorum nunquam fuisse similes alienationes facere, etiam ob mutua pecuniarum pro seruitijs, & indigentijs Sedis Apostolicæ receptarum, easque ex defectu intentionis nullas, & irritas esse declarauit. Constitutio autem 23 Successoris optimè declarat mentem, & intentionem Prædecessoris, vt dixit *Rot. decis.175. num.9. par.9. recent.*

Ex dicta etiam douatione sine causa, maximè dum pretium officiorum tractu temporis adeò excreuit, insurgeret maxima, & grauissima læsio Cameræ. Vndè nullatenùs est præsumendum, quod Beatus Pontifex intellexerit ita illam lædere, quapropter ad excludendam læ-24 sionem, quæ aliàs inde resultaret, verba sumenda sunt in suo strictu, & proprio significatu, & omnis interpretatio capi debet, vt læsio excludatur, per ea, quæ tradit *Castill.controu.iur.lib.5.par.2. cap.113. num.16. & 17.*

Plurimum quoque facit ad cognoscendum, quæ nam fuerit mens Beati Pij, totus, & integer eius Motus proprij contextus attentè ponderatus, postquam enim fuit absoluta prima pars, continens contractum correspectiuum inter ipsum, & Secretarios, deuentum fuit ad secundam *in vers. Ad hæc, &c.*, in qua nil aliud verè, & propriè continetur, quàm confirmatio, & approbatio antiquorum priuilegiorum, & proinde, quamuis in hac secunda parte adsint verba illa *nisi priùs restitutis, &c.* intelligenda necessariò sunt de restitutione pretij à Camera recepti, & sic compatibiliter cum præcedenti dispositione con-25 firmata, intelligendum est totum id, quod vltra additum prætenderetur, iuxtà naturam confirmationis, vt superius fuit probatum §. *Mens verò in fine*, & firmant *Natt. cons.322. num.4. & 5. Roland.cons.1.num.65.lib.4.Giouagn.resp.94. num.23. lib.2. Cyriac. controuer.128. numer. 82. & 85.* latè *Vrceol. consult.47. Iura diuersa.*

num.2. Rot. decis.354. num.8. par.17. recent.

Hanc veritatem distinctionis Motus proprij in duas partes separatas, alteram concernentem contractum correspectiuum, & alteram super sola confirmatione, & innouatione priuilegiorum, agnouerunt ipsimet Secretarij, qui super ijs expediuerunt Breuia separata, & clariùs id etiam dignoscitur ex posteriori Breui sanctæ mem. Gregorij Decimiquinti dato in Summario responsionis pro Secretarijs, in quo volens idem Pontifex confirmare priuilegia per suos Prædecessores concessa Collegio, inseruit dictum Breue expeditum super sola confirmatione priuilegiorum, confirmans omnia, & singula priuilegia eisdem Secretarijs, & Collegio concessa.

Nec modicum conferre visa fuit ad interpretandam mentem B. Pij eius obseruantia, dum in reductione fructuum Montis Iulij vacabilis à 12. ad 10 ½ prò quolibet loco, mandauit nolentibus consentire restitui dumtaxat scuta 100. recepta per Cameram, quamuis vt quotidiana praxis docet, plus valerent, ideoque in casum suppressionis huiusmodi Collegij, idem seruare voluisse censendum est, cum præsumi non debeat voluisse successoribus maius grauamen imponere eo, quod ipse in similibus subijt, & nulla melior declaratio dubiæ intentionis legislatoris potest elici, quàm ex ipsius legislatoris facto, & obseruan-26 tia, cum mens disponentis desumatur ex eo, quod ipse facere consueuit, *Rot. apud Cassador. decis.12. num.14. de præbend. & coram Coccin. decis.328. num.2., & decis.50.num.26. par.5. recent., & decis.300. num.29. par.12.*

Nec subsistit, quod si Motus proprius operaretur solam confirmationem priuilegiorum, non autem integram restitutionem pretij exbursati à Secretarijs pro habendo officio, redderetur superfluus, & nihil operaretur, & tamen B. Pontifex professus fuit facere velle Secretarijs ampliores gratias, quia duo, & quidem vtiles effectus ex dicto Motu proprio resultant; Primus est confirmatio, & approbatio etiam eorum priuilegiorum, quæ in desuetudinem abierant, vel for-

san reuocata fuerant ab ipso Pontifice confirmante, vel eius Prædecessoribus, vt ex lectura; Alter quia vigore Innocentianæ Constitutionis in casum suppressionis officiorum, Collegium, & Secretarij aliud sibi restitui prætendere non valebant, nisi scuta 62400. soluta,ideoque nisi superuenisset Motus proprius B. Pij cum hac expressione, quod restitutio fieret singulis in casum suppressionis, Camera probabiliter prætendere potuisset, se non teneri nisi ad dictam summam ducatorum 62400. auri, vel saltem fuisset valdè dubium, & disputabile, an restituendum esset etiam illud plus, quod per eamdem Cameram fuisset receptum; Ideoque nimium proficua, & operatiua remanet gratia per B.Pium concessa, ex quo Camera restituit in duplo, & vltra, scilicet scuta 228557. & ad effectum, quod priuilegium non dicatur superfluum, satis est, quod aliquid etiam minimum operetur, *Rot. decis.66. num.16. coram Rojas.*

27 Minusque releuat, quod Beatus Pius loquutus fuerit per ablatiuum absolutum, *nisi restitutis pecunijs*, qui cum faciat conditionem, importare videtur, quod singulis Secretarijs restitui debuerit integrum pretium ante ipsam suppressionem.

Nam motiuum esse posset alicuius releuantiæ, si Camera restitutionem denegasset ante suppressionem, & quæstio fuisset, an & ad quem spectaret onus conditionem adimplendi: Verùm quia ipsa non, renuit adimplere, immò iam adimpleuit, mediante effectiua restitutione,iam secuta singulis Secretarijs integri pretij per ipsam percepti, quoad substantiam conditio adimpleta iam fuit, & dubium remanere solùm potuit circa quantitatem vltra receptam,super qua cadit præsens disceptatio, nec ideò ante illius decisionem Camera tenebatur restituere aliquid vltra acceptum, vtpotè incertum, & illiquidum, ne aliàs exequutio præcederet iudicatum, vt practicatur in purgatione attentatorum, & in clausulis *parito*, & in altera *refectis expensis*, quæ licet sint conceptæ per ablatiuum absolutum, ideòque præcedere debeat adimplementum: Attamen hoc intelligitur de certo, & liquido, non autem de illiquido, & incerto, pro quo sufficit, quod quis se offerat paratum,seque obliget adimplere,postquam certificatio, seù liquidatio facta sit, prout à Sanctissimo pro eius summa pietate, ac Iustitia, iam in eius Motu proprio suppressionis Collegij factum fuit.

Neque contrariam interpretationem dictorum verborum *restitutis pecunijs* desumi posse visum fuit, ex alijs immediatè sequentibus *pro quibus eos officia emisse,vel habuisse constiterit*, quæ prætendebantur directa ad ipsos Officiales, quibus restitutio fieri deberet, ideoque capienda esse in sensu passiuo pro refusione eius, quod ipsi soluerunt, sicuti eorum defensores substinere conabantur.

Siquidem admisso etiam, quod huiusmodi verba essent apta recipere vtrumque sensum, actiuum scilicet circa solam restitutionem eius, quod Camera recepit, vt per informantes pro ipsa solidè fundabatur, & etiam passiuum, vt supra, nihilominus ratione subiectæ materiæ, ac verisimilis voluntatis disponentis, verificabilia non sunt in casu isto,nisi in pecunijs solutis eidem Cameræ, à qua tantùm, videlicet à Dataria, non autem à Resignantibus, officia per Resignatarios emi, ac haberi propriè dicuntur; Ista namque officia, aliaue similia Iura, qualia sunt loca montium, vel similes redditus, quidquid sit quoad commoditatem, vel pretium consideratum, tanquam pecunia allodialis, quoad substantiam sunt de regalibus, & non sunt in priuatorum commercio; Ideoque ab alio emi, vel haberi non possunt, nisi ab ipso Principe, qui directè, & immediatè illa concedere dicitur, quamuis obtineantur mediante resignatione alterius possessoris, quoniam resignatio operatur solum, vt resignans tollat se de medio, ac si esset mortuus, suumque ius extinguat, vndè sequatur vacatio, ob quam Princeps officium, tanquam vacans concedit resignatario, qui propterea non à resignante obtinere dicitur, sed à Principe, quem in proprium, & directum Auctorem agnoscit, ad instar resignationum

tionum Beneficiorum Ecclesiasticorum ad fauorem certæ personæ, quibus ter-
28 minis beneficialibus passim vtuntur DD. de huiusmodi officijs, vel iuribus regalibus agentes, exindeque manat iurium resignatorum libertas à quibuscumque vinculis, quibus penès resignantem subiacebant, ex deductis per *Salgad. in labyr. par. 2. cap. 27. per totum cum alijs per Reuerendissimum de Luca in tit. de regal. discur. 4. num. 3., & 4., & latius discur. 15. num. 6., & discurs. 16. num. 3., vbi de officijs, & de locis montium discurs. 26., & seqq., & disc. 163. eodem tit. de regal. in supplemen.*, & tradit *Ferdinan. Brancia inter allegat. diuers. collect. per de Marin. alleg. 66. n. 9.*, & 10. Vndè sequitur, quod in isto contractu emptionis, & venditionis, Princeps gerit personam venditoris, & resignatarius personam emptoris, pretium verò, pro quo officium, vel simile ius emitur, consistit in illa pecunia, quæ Principi venditori soluitur, vel soluta fuit per resignantem, in cuius locum, & ius resignatarius subintrat, resignans verò consideratur tanquam mediator, siuè tanquam instrumentum, & organum, quo mediante sequitur iste contractus, qui aliàs sine illius consensu, tollendo se de medio, & faciendo locum vacationi, sequi non posset; Vndè talis consensus benè in præmissis operatiuus pro validitate actus, non alterat naturam primæ concessionis, atque illud plus, quod soluitur resignanti, dici non meretur pretium, pro quo emptio fiat, sed potius quid datum à resignatario ex contractu innominato do, vt facias, scilicet, vt resignans cedat iuri suo, & præstet consensum, per quem fiat locus vacationi ad commo-
29 dum ipsius resignatarij, vt satis ad propositum, quod pecunia data resignantibus non sit propriè pretium, sed recognitio quædam, probat dictus *Ferdinand. Branc. dicta allegat. 66. num. 18. vers. quid ergò erit ista pecunia*.

Atque ita responsum remanet ad obiectum consensus præstiti per Papam huiusmodi resignationibus, quoniam talis consensus præstatur in gratiam, tàm resignantis, quàm resignatarij pro validitate actus, & pro legitima mutatione personæ, ignorat verò Papa, & non inquirit, an & quid per resignatarium resignanti soluatur, cum nulla pretij expressio fiat, prout fit in immediatis venditionibus, quæ fiunt per Datariam, vt apparet ex discretiuo modo signandi supplicationes, quoties enim officia tanquam vacantia immediatè emuntur à Dataria, Pontifex profitetur concedere officium, & creare Officialem, facta speciali, & indiuidua mentione de pretio; quotiès autem illa acquiruntur per resignationem, nihil dicitur de pretio, & resignatarius supplicat solùm se subrogari, prout de facto vnicè subrogatur in locum resignantis, vt fuit probatum ex diuersa formula concessionum huiusmodi officiorum per obitum, & per resignationem *in Summar. replicationis Reu. Cameræ num. 3.* Atque multoties sequitur, quod in resignationibus nullum intercedit pretium, sed solùm fieri solent resignationes pro mutatione personæ, & periculi vitæ de seniore in iuniorem, puta de patre in filium; aut de patruo in nepotem, vt in his officijs quandoque sequutum est; Quod etiam frequenter contingere solet in illis mutationibus periculi vitæ, quæ fiunt in societatibus officiorum de consensu debitoris, ad quem non pertinet inquirere, an, & quæ pecunia intercedat inter vnam, & alteram personam, atque in casu dissolutæ societatis ad aliud non tenetur, nisi ad pecuniam, quam ipse habuit.

Fagnanus autem, qui potissimè alle-
30 gabatur pro DD. olim Secretarijs *in cap. ex Epistolæ num. 9. cum seqq. de probat.* nullatenus obstat, quia tractat de officijs, & montibus vacabilibus, in quorum erectione non adest, nisi pactum de redimendo, non expresso certo pretio, vt dicit *num. 9., & 16.*, ideò nequit applicari huic casui, vbi adest Constitutio Innocentij Octaui, in qua fuit expressè conuenta promissio restitutionis certi pretij in casum extinctionis. Præterea Fagnanus nil aliud probare voluit, nisi quod vbi non adest certa lex in erectione officiorum statura, redemptio fieri nequit pro solo primo

Iura diuersa. Ccc 2 pre-

pretio in erectione recepto, quando postea in vltimis venditionibus factis à Camera maius pretium ad eius manus peruenit, & hoc potiùs ex motiuo æquitatis, ne Camera locupletetur cum alterius iactura, *vt num.* 10., ideò doctrina illius applicatur potiùs in fauorem Cameræ, quæ non controuertit restituere illudmet pretium, quo officia ab ipsa fuerunt vendita.

Nullaque considerari potest violatio publicæ fidei per solam restitutionem pretij à Camera recepti, vt exagerabant Informantes pro DD. olim Secretarijs, quoniam cum ex prædictis pretium extrinsecum, quod currit inter priuatos, non sit verum pretium emptionis officij, sed recognitio, quæ datur resignanti; Hinc sequitur, quod non possunt resignatarij dicere se deceptos à Principe, & à publica fide, atque si erroneè dictum Motum proprium in-31 tellexerunt, sibi imputent; Aliàs enim, etiam in eo maiori pretio, extrinseco, quod inter priuatos currere solet in resignationibus locorum montium, eadem ratio intraret, & tamen inconcussa, & perpetua praxis contrarium docet, quod in casu extinctionis restituitur solùm pretium intrinsecum scut. 100. habitum per Cameram, ex deductis, per *Reuerendissimum de Luca dicto tit. de regal. discur.* 33. *à num.* 3. *ad* 8. Atque istamet officia, antequam prodiret dictus Motus proprius Beati Pij, notabiliter excreuerant, dùm attenta summa ducatorum auri 62400. soluta Innocentio Octauo pretium cuiuslibet officij importabat scuta 2600. circiter, & postea sub eodem Beato Pio vendebantur ad rationem scutorum 5500., vt patet ex eodem Motu proprio, & tamen si ante dictum Motum proprium Collegij suppressio sequuta fuisset, restituendi non erant, nisi ducati 62400. habiti per Cameram.

Sed quatenus etiam dici posset Motum proprium Beati Pij circa restitutionem à Camera faciendam, remanere aliquo modo dubium, adhuc sumenda esset interpretatio eidem Cameræ magis fauorabilis, tàm ex præmissis regulis, & rationibus, quod scilicet tàm in gratijs præiudicialibus, quàm in obligationibus correspectiuis, in dubio respondendum est pro Reo debitore, vt quo minùs gratia præiudicet, vel obligatio afficiat, præsertim si Reus agat de damno vitando, prout agit Camera, ne co-32 gatur restituere, quod non accepit, vt in specie de fisco, quod concurrentibus similibus circumstantijs in dubio pro eo iudicandum veniat, probat *Turamin. in repet. text. in l. non puto ff. de Iur. fisc.* 33 *par.* 2. *cap.* 2. *num.* 10. Conclusio autem, quod in dubio contra fiscum, desumpta ex dicto textu, intelligitur de fisco pœnali, & odibilili contendente de lucro (quamuis reuera textus hoc non dicat, sed solùm non delinquere illum, qui in dubijs quæstionibus facilè contra fiscum responderit, vt obseruant *Carleual. de Iudicijs lib.* 1. *tit.* 3. *disput.* 1. *num.* 35. *tom.* 2. *Garz. de nobilit. glos.* 25. *num.* 6. *vers. Hæc ratio cum* 34 *seq.*) Nullatenus verò potest applicari, quando, vt hic, agitur de fisco, idest Camera contendente de euitando damno, & magna læsione, quæ propterea iure pupilli, vel minoris, aut Reipublicæ regulatur, eiusque priuilegijs potitur; Ideoque in dubio pro ea potiùs est iudicandum, ex ijs, quæ ita distinguendo latè tradunt *Matthesi. an. singul.* 15. *Rauden. de analog. cas.* 33. *num.* 212. *Valenzuel. cons.* 100. *num.* 101. *Farin. fragmen. crim. par.* 1. *verb. fiscus n.* 109. *Ganauer. decis.* 1. *num.* 121., *& per tot. Peregr. de Iur. fisc. lib.* 4. *tit.* 8. *num.* 12. *Alphar. de offic. fiscal. glos.* 16. *priuil.* 26. *num.* 14., *& seqq. Faiard. alleg. fiscal. glos.* 9. *num.* 380., *& seqq.*, & præ alijs latissimè *Boler. de decoction. debit. fiscal. tit.* 5. *quæst.* 17. *per tot.*

Rursus si aliquod posset superesse dubium, an Beatus Pius facere voluerit gratiam, Cameræ adeò præiudicialem, promittendo scilicet restitutionem pretij etiam non accepti, ex alia ratione non obstaret, quia nimirum promissio hæc fuisset personalis, & restricta ad illos Secretarios tunc temporis, à quibus fuerat receptum beneficium, & erga quos propterea considerari poterat aliquod iustum motiuum gratitudinem exercendi, quod apertè demonstrant

verba

verba illa Motus proprij: *Nos è contra promptam Secretariorum voluntatem agnoscentes, tamque gratam, vt par est, habentes, meritoque comendantes*: Donationes etenim, & largitiones fieri regulariter solent erga cognitos, & benemerentes, erga quos concurrere potest iusta meritorum causa, nam aliàs dicenda potiùs esset irrationabilis, & vitiosa profusio, fine vlla causa, quæ præsertim in Pontifice adeò pio nullatenus est præsumenda de bonis, & iuribus Cameræ, & Sedis Apostolicæ, quæ sunt Christi patrimonium, Atque personalitatem manifestè resultare, ex verbis illis *singulis Secretarijs tunc viuentibus* deducebant scribentes pro Reu. Camera super quarto articulo: Isteque intellectus, quatenùs donatio præsumi posset, capiendus esset ad vitandum absurdum adeò exorbitans, quod Beatus Pius facere voluerit donationem de iuribus Cameræ absque causa erga ignotos, & nullum habentes meritum, quod remunerationem exposceret, vt ex causa 35 posse contradistingui singulos de Vniuersitate, qui olim illam constituebant, ab alijs successoribus, qui tractu temporis in ea fuerunt adscripti, sensit *Rota in Romana Collecta 23. Ianuarij 1668. §. licet enim coram Emnentissimo Cerro*.

Et ita vtraque parte sub die 13. Maij proximè præteriti accerrimè informante, hodiè verò Camera tantùm informante, Secretarijs autem post semel obtentam dilationem, illam iterum ad Kalendas petentibus, decisum fuit.

NVM. XIX.

Tertia Decisio Rotæ, confirmatoria secundæ.

Coram Reuerendissimo D. Albergato Decano.

Luna 17. Martij 1681.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

ARGVMENTVM.

Perpenditur, prout in antecedentibus, propria significatio verbi *restituere*; Vires confirmationis alicuius actus pensantur; Fiscus non restituit, nisi acceptum, & in dubio est pro eo pronunciandum, cum agit de damno vitando.

SVMMARIVM.

1 *Restituere est retrodare, quod præcedenter habitum fuit.*
2 *A proprietate verborum non est recedendum, nisi id suadeat voluntas disponentis, & materia subiecta.*
3 *Confirmatio importat conformationem, non autem correctionem, seù immutationem actus confirmati.*
4 *Correctio, & nouatio legū non præsumitur.*
5 *Verba* eisdem modo, & forma *important omnimodam identitatem.*
6 *Ex discretiua locutione infertur difformitas voluntatis.*
7 *Beatus Pius fuit tenacissimus defensor iurium Cameræ.*
8 *Nemo præsumitur negligere, quod in propriam vtilitatem redundat.*
9 *Vnusquisque ex contrahentibus, rescisso contractu, non tenetur restituere nisi receptum.*
10 *Vt læsio vitetur debent verba accipi in eo significatu, qui magis sit iuri consentaneus.*
11 *Obseruantia, & solitum demonstrat mentem Legislatoris.*
12 *Constitutio Successoris declarat mentem Antecessoris.*
13 *Confirmatio non extenditur vltra limites confirmati, & num. 14.*

14 *Ven-*

14 *Venditor potest redimere censum pro eodem pretio, quamuis fuisset intermedio tempore, pro maiori pretio alteri cessus.*
15 *Fiscus habet priuilegium restituendi dumtaxat acceptum, & non vltra.*
16 *Officia venalia, quoad titulum non sunt in commercio.*
17 *Illa maior quantitas, quæ soluitur in resignatione huiusmodi Officiorum datur in præmium præstationis consensus, non autem constituit verum pretium intrinsecum Officij.*
18 *Cum extinguuntur loca montium restituitur pretium intrinsecum scutorum 100., non extrinsecum currens in platea.*
19 *In dubio iudicandum est pro Fisco, quando non repræsentat Fiscum pœnalem.*
20 *Maximè quando agit de damno vitando.*
21 *Gratitudo, & dilectio non cadit in incognitos.*

POST duas propositiones habitas diebus 13. Maij, & 7. Iunij anni proximè præteriti Causa repropofita sub die 19. eiusdem mensis, & iterum per omnes Dominos maturè discussa, Rota recedendo à decisis 16. Iunij 1679. firmauit Reuerendam Cameram Apostolicam non teneri restituere olim Secretarijs, nisi pretium à Dataria receptum, licèt in maiori quantitate ab illis, seù eorum Auctoribus pro habendo officio resignantibus persolutum, quamobrem discutiendum hodie proposui, in quo loco decisis esset persistendum, & benè perpensis deductis in vtraque Decisione, visa sunt solidiora fundamenta vltima tanquàm meliùs, firmiùsque comprobata in facto, vndè ius oritur, quibus propterea Domini inhærentes, standum esse in secundo loco decisis responderunt.

Quamuis enim Beatus Pius Quintus in suo Motu proprio, quem edidit ad effectum reintegrandi Collegium de officio à se per errorem distracto in Cardinalem Medicem pro aureis 5500.00 quod erat de illis sex antiquis, quæ iuxtà erectionem Innocentij VIII. vacantia amplius vendi non poterant, sed accrescere debebant Collegio ex 24. à se nouitèr constituto, eiusdem priuilegia, confirmando dixerit -- *Vllo vnquam tempore reuocari, reduci, alterari, aut moderari, seù Collegium ipsum supprimi, vel extingui non posse, nisi restitutis prius realiter, & cum effectu singulis Secretarijs tunc viuentibus integrè, & absque vlla diminutione pecunijs, pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit* -- Nihilominùs, tàm ex proprietate verborum, quàm ex subiecta materia, & verisimili mente ipsius B. Pontificis, ac alijs mox recensendis plenè deducitur Cameram propter suppressionem nuper à Sanctissimo iustis de causis factam, teneri, & obligatam esse dumtaxat ad restitutionem illius quantitatis realitèr à Dataria habitæ, non autem à Secretarijs solutæ illis, qui officia ad eorum fauorem resignarunt.

Incipiendo autem à proprietate verborum, verbum -- *restituere*, quo Papa vsus fuit regulariter, iuxtà suam propriam, & legalem significationem importat, quod Camera non teneatur restituere vltra acceptum, cum restituere sit reddere, seù retrodare illi, qui dedit id, quod præcedenter habitum fuit, & si aliquid vltrà acceptum detur, restitutio propriè non verificatur, & in hoc proprio significatu sumitur in *l. prima §. eleganter, ff. depos. glos. in l. qui vxori in verbo, qui reddi, ff. de aur., & arg. leg. Alciat. in l. restituere num. 2. ff. de verb. signif. Rota in Romana hæreditatis 9. Februarij 1680. §. id enim, coram Reu. P. D. meo Vrsino*, à cuius verbi propria, & germana significatione recedi non debet, cum à proprietate verborum nunquam recedendum sit, nisi subiecta materia, aut voluntas disponentis aliter suadeat, vt præter relatos in præterita decisione §. *à proprietate*, dixit *Rota decis. 475. num. 3. vers. tutius est non recedere, & num. 7. in fine coram Remboldo*.

In præsenti specie facti mentem Beati Pij fuisse sumendi verbum *restituere* in suo proprio significatu, & ab eo non recedendi, colligitur, ex quo vnà cum alijs Constitutionibus in fauorem Secretariorum editis, confirmauit Constitutionem

tutionem Innocentij super erectione Collegij promulgatam, in qua inter Papam, & Secretarios conuentum legitur, quod si facta fuisset officij reuocatio, aut alteratio, restitui solùm deberet summa ducatorum auri 62400. receptorum à Camera, profectò dum illam confirmauit, censeri debet, quod
3 cum ea se conformare voluerit, non autem illam corrigere, aut immutare, *Alex. consil.* 122. *num.* 22. *lib.* 3. *Ruin. consil.* 17. *num.* 1. *vers. vndè confirmatio lib.* 1. *Rot. decis.* 353. *num.* 99. *par.* 5. *& decis.* 289. *num.* 14. *par.* 12. *recent.*, & in specie de confirmatione priuilegij à Papa concessi *decis.* 429. *num.* 1. *par.* 2. *& decis.* 263. *num.* 7. *par.* 15. *rec.*, & de
4 iure nec legum correctio, nec nouatio præsumitur *Roman. cons.* 104. *num.* 1. *in fin. vers. primo, quia sicut, & ibi Adden. Rolan. cons.* 31. *num.* 4. *lib.* 4. *Buratt. decis.* 168. *num.* 3. potissimum dum addidit verba -- *eisdem modo, & forma* -- quæ excludunt intentionem alterandi Constitutiones confirmatas, cùm omnimodam identitatem significent, *Altograd. cons.* 58. *num.* 44., *& seqq. Cyriac. controu.* 69. *num.* 38. *Rota decis.* 375. *num.* 18. *&* 25. *par.* 17. *recent.* cum alijs in secunda decisione relatis, §. *Mens verò*.

Id ipsum resultat ex toto contextu eiusdem Motus proprij, vbi quando mentio de restitutione fieri contingit, verbum -- *restituere* -- acceptum reperitur in sua propria significatione, nam quando tractatur de restituendis, mediante assignatione officij primò vacaturi scutis 5500. à Secretarijs oblatis ad effectum restituendi prædicto Cardinali Mediceo, B. Pius fatendo mutuum dixit -- *eidem Collegio restituere promittimus* -- & rursus obligando successores ad obseruantiam, statuit id impugnari non posse -- *nisi prius restitutis eisdem Secretarijs, & Collegio per Cameram realiter, & cum effectu præfatis pecunijs*, & eadem verba adhibuit, dum considerauit casum suppressionis, vnde sicuti in præcedentibus locis vsus fuit verbo, *restituere*, in suo proprio significatu, ita quoque in cæteris locis, vbi de restitutione tractari contingit, dicendum est eodem verbo vti voluisse in eodem proprio significatu, quemadmodum consueuerat vti, argumentum enim ab vsu loquendi fortissimum reputatur ad interpretandum, in quo significatu, solitus vti illo verbo, idem protulerit, maximè quando agitur de vna, & eadem dispositione, cuius vna pars per alteram declaratur, vt notat antecedens decisio §. *Propriæ significationi*, & depræhenditur etiam ex eo, quod quando ibidem fuit actum de damnis à Secretarijs forsan patiendis, in casum inobseruantiæ assignationis prædicti officij, loquutus est per verbum -- *soluere* - non autem -- *restituere* -- ex qua discretiua
6 locutione difformitas infertur voluntatis, *Rota decis.* 176. *num.* 18. *coram Priolo, & dec.* 328. *num.* 12. *coram eodem*; parum obstante, quod in narratiua Motus proprij dicatur, quod Secretarij sese obtulerant restituere prædicta scuta 5500. dicto Cardinali, vnde videbatur inferri verbum *restituere* fuisse aliquando impropriè sumptum, dum Secretarij nil receperant, quia talis oblatio (vt ibidem legitur) fuit facta nomine ipsius Papæ, cui tanquam ei, qui dictam pecuniam receperat, referenda est restitutio, vt firmat decisio præterita §. *confert*.

Nec verisimile est, quod Beatus Pius dictum verbum intellexerit in alio sensu, ita vt obligare voluerit Cameram ad restitutionem eius, quod ad ipsam non peruenit, nam si id non fecit Innocentius Octauus, qui in maioribus angustijs S. Sedis maiorem summam recipiens, occasionem habebat se magis li-
7 beralem ostendere, multò minus credendum est, quod Beatus Pius, qui minimum beneficium mutui scutorum 5500, ab illis comparatiuè susceperat, & sufficienter retribuerat, mediante officij vacaturi assignatione, voluerit hoc facere, imponendo tàm graue onus Cameræ, cuius iurium, & bonorum semper fuerat acerrimus vindex, & tenacissimus defensor, vt liquet ex arctissima prohibitione, quam edidit super infeudatione, & alienatione bonorum ipsius Cameræ, vt ponderat præterita decisio §. *Augetur*.

Rursus

Rursus talis mens mirificè demonstratur, obseruando, quod in ea parte Motus proprij, vbi annullatur venditio officij facta Cardinali Mediceo, & assignatur Secretarijs officium primò vacaturum, vendendum ab eis pro summa reperibili, etiamsi maior fuisset, ad effectum extinguendi censum, quem ipsi constituerant pro mutuandis dictis scutis 5500. Beatus Pius pro obseruantia obligauit se, successores, & bona Cameræ, mandans huiusmodi suam dispositionem non posse impugnari ex defectu citationis Cameralium, minusque contra eam dari de subreptione, vel obreptione, aut defectu intentionis cum decreto irritanti, & clausula sublata, derogando Constitutionibus Pauli Secundi, & Quarti de rebus Ecclesiæ non alienandis, & malè alienatis recuperandis, ac etiam regulis Cancellariæ editis, & edendis, & tamen cum ibi ageretur de minimo præiudicio Cameræ, & de actu Iustitiæ, qualis erat restitutio scutorum 5500. mutuatorum, nihilominus, tot cautelas, & clausulas adhibuit, vndè eum in alia parte, in qua agebatur de maximo præiudicio eiusdem Cameræ, & de obligando illam, contra iustitiam, ad restitutionem non recepti, appositæ fuerunt simplices, & nudæ clausulæ, apponi solitæ in quauis simplici confirmatione, sequitur, quod si Beatus Pius intellexisset obligare Cameram ad restituendum totum id à Secretarijs solutum, & ab ea non habitum, in dispositione adeò læsiua, & præiudiciali eidem, auferente ius quæsitum ex dicta Constitutione Innocentiana, non reddendi nisi acceptum, certè apposuisset etiam in ista parte antedictas clausulas, & derogasset regulæ de Iure quæsito non tollendo, & Constitutioni Pij Quarti de registrando, & sicuti Secretarij, tunc temporis curarunt ità cautelari in prima parte, si pro eis habuissent intentionem, & mentem Papæ, etiam in secunda, certè in hac, tanquam ampliorem sine comparatione gratiam continente, fortiùs cautelari, & tutiores reddi curassent, cum nemo præsumatur negli-
8 gere id, quod in propriam vtilitatem redundat, *Menoch. præsumpt. 97. lib. 6. Rota coram Dunozetto Iun. decis. 543. num. 43.*, & obseruat antecedens *decisio §. igitur*.

Pluribus comprobatur hæc verisimilis mens, nam præsumitur, quod Beatus Pius conformare se voluerit, cum iure communi, de quo in rescissione
9 contractus quisque ex contrahentibus non tenetur nisi acceptum restituere *l. si diuersa, C. de transact.* Vlteriùs cum pretium de tempore suppressionis Collegij summoperè excreuisset, Camera
10 si ad solutionem non accepti teneretur, remaneret enormissimè læsa, quo casu ad huiusmodi læsionem euitandam verba debent sumi in eo significatu, qui magis sit iuri consentaneus, *Castill. controu. iur. lib. 5. par. 2. cap. 13. num. 16. & 17.*, & concurrit obseruantia, & solitum in similibus seruatum ab eodem Pontifice, qui Montistis Montis Iulij vacabilis, renuentibus assentiri reductioni fructuum, mandauit restitui dumtaxat scuta 100. pro loco, quod erat pretium à Camera receptum in erectione, quamuis in platea maiori pretio venderentur; ista autem obser-
11 uantia, & solitum à Legislatore aliàs practicatum optimè interpræatur, & demonstrat, qualis esse potuerit mens eiusdem in casu similis restitutionis, & suppressionis, vt probant auctoritates relatæ in alia *decisione §. Nec modicum*; Aliàs si Papa voluisset obligare Cameram ad solutionem integræ summæ per Secretarios non Reuerendæ Cameræ, sed resignantibus solutæ, talis obligatio saperet donationem meram, & voluntariam sine causa, dum mutuum, quod allegari posset pro causa, vndè Papa moueri potuerit, iam fuerat abundè satisfactum per dictam officij primò vacaturi assignationem, donatio enim in dubio non præsumitur, attenta potissimùm successiua Constitutione Sixti Quinti 106., per quam similes alienationes, & donationes irritantur, cum declaratione, quod non fuit intentio, neque sua, neque prædecessorum illas faciendi, ideò quæuis dubietas remanet declarata, cum Constitutio successoris declaret mentem Prædecessoris, *Rota decis. 175. num. 9. par. 9. recent.*, & firmatur in

in eadem *decis.* §. *Ex dicta*.

Vlteriùs placuit Dominis iterum obseruare, ad prædictam Pontificis intentionem eruendam, Motum proprium diuidi in duas partes, quarum prima continet contractum correspectiuum inter illum, & Secretarios super cassatione venditionis officij facta Cardinali Mediceo, & mutuo scutorum 5500., eiusque restitutione, mediante assignatione officij vacaturi; Secunda verò, quæ incipit *à vers. Ad hæc* -- in qua reperiuntur apposita verba, de quorum intelligentia disceptatur, continet dumtaxat simplicem confirmationem priuilegiorum, vt ijdemmet Secretarij agnouerunt, expedientes duo Breuia separata, quorum alterum super confirmatione expeditum fuit, etiam insertum in confirmatione edita à Gregorio Deci-
13 moquinto, propterea illud, quod vltra confirmationem priuilegiorum reperitur in isto, de quo agitur, appositum, attendi non meretur, nec operatur in ijs, quæ egrediuntur terminum confirmati, *Cassador. decis. prima num. 2. de confirm. vtil. vel inutil.*, quem cum alijs
14 refert *Bich. decis. 521. num. 12. & seqq.*, quia de natura confirmationis est robur addere confirmato, non autem illud extendere *Rota decis. 58. num. 29. & 30. par. 6. rec.*, & plenè in secunda *decis.* §. *Plurimùm*.

Præterea secundùm subiectam materiam Beatum Pium, dictum verbum *restituere*, non in alio sensu, quàm in suo proprio, & legali accepisse constat; vt enim obseruat præterita *decisio* §. *Assistit*, fuit ab initio decretum posse Collegium supprimi, ideò cum horum officia importent facultatem quamdam ad vitam Officialium percipiendi emolumenta, donec pretium restituatur, propterea eorum substantia, & natura non longè distat à Censu vitalitio, cum pa-
14 cto redimendi, seù venditione cum eodem pacto, quapropter sicuti debitor, seù venditor volens Censum, seù rem venditam redimere, non tenetur restituere nisi pretium, quod recepit, absque eo, quod illi præiudicet cessio, quæ medio tempore facta fuisset sui iuris, alteri personę pro maiori pretio à Credi-

Iura diuersa.

tore, vel emptore, ad *Textum in l. postliminium*, §. *Si is, qui emerat, ff. de capt. & postlimin. reuers. Zoannett. de empt. & vend. in cap. de pact. de retrouend. num. 16. 111. 113.*, & 117. *cum seq. vsque*
15 *ad num. 123.*, ita id multo magis habere debet locum in Fisco, sub nomine Cameræ in contractibus explicato, propter priuilegium, quod habet in casu restitutionis reddendi dumtaxat acceptum, & non vltra, de quo *in l. si Procurator, ff. de iur. fisc. Bald. cons. 145. num. 3. lib. 2. Guazzin. de confisc. conclus. 18. num. 48.*, & alij in alia decisione cumulati §. *Istaque regula*.

His positis non releuant obiecta aliàs à Secretarijs adducta, nam illud, quod nisi Motus proprius operaretur restitutionem totius, redderetur inutilis, non subsistit in facto; quia in primis operatur renouationem etiam illorum priuilegiorum, quæ contrario vsu adempta remanserant, & vlterius dum Camera vigore primæuæ erectionis Innocentij Octaui posset probabilitèr allegare se non teneri restituere, nisi scut. 62400. à principio recepta, nihilominùs vigore dicti Motus proprij, nunc effectiuè restituit summam maiorem in duplo, & vltra, nempè scuta 228557., prout non obstat, quod suppressio fieri non posset, nisi priùs restitutis omnibus pecunijs solutis per Secretarios, ex quo Papa loquens per ablatiuum absolutum, voluerit in primis, & ante omnia adimpleri conditionem restitutionis, quia intelligitur de restitutione eius, quod est liquidum, & in hoc fuit adimpleta, & quoad illiquidum sufficit oblatio adimplendi, postquam præcesserit liquidatio, prout in suppressione Collegij factum fuisse, probat antecedens *decisio* §. *Nam motiuum*.

Quod àutem verba -- *pro quibus eos officia emisse, aut habuisse constiterit* -- directa fuerint in Secretarios, non subsistit, imò apparet fuisse directa in ipsam Cameram restituere debentem, cum in hoc casu, iuxta mentem Beati Pij, & subiectam materiam, verificari non possint, nisi in pecunijs solutis Cameræ, a qua tantum, seù à Dataria, non autem à Resignantibus propriè officia dicuntur ha-

beri (cum similia officia venalia, quicquid sit, respectu pretij considerati tanquam pecunia allodialis) quoad titulum, non sunt in commercio priuatorum, iuxta specialem Constitutionem sanctæ memoriæ Vrbani Octaui 154. de qua *Rota decis. 395. par. 12. & 126.'& 338. par. 13. recent.* Ideò nonnisi à Principe directè haberi, & emi possunt, licèt resignantis accedat consensus, qui solùm requiritur, vt per eum ille cedat iuri suo, & faciat, quoad se vacare officium, ad hoc, vt Papa possit in locum resignantis subrogare resignatarium, qui ob id principalitèr acquirere dicitur à Papa, illumque in Auctorem suum recognoscit, ad instar Resignatarij Beneficij Ecclesiastici, & pretium propriè consistit in quantitate illa, quam ab initio Camera recepit ab illo, in cuius locum resignatarius subingreditur, & illud plus, quod soluitur resignanti potiùs censetur datum ad hoc, vt præstet suum consensum, & ad ipsius resignatarij ab eo nominati, & electi fauorem, vt inde sequatur vacatio, & ex ea officij translatio, & dictus consensus tanquam requisitus ad validitatem actus non alterat naturam primæ concessionis, etiamsi præstetur mediante solutione maioris quantitatis solutæ Datariæ, quando ab 17 ea emptum fuit officium, cum talis quantitas excedens, potiùs detur ex contractu innominato, do vt facias, scilicèt vt præstetur consensus, sine quo vacatio induci non posset, ideò non dicitur exindè constitutum verum pretium intrinsecum officij, vt præcisè notat *Ferdinand. Brancia allegat. 66. num. 18. inter allegat. collect. per de Marin.*, quem refert, & sequitur præterita *decisio* §. *Siquidem*.

Hinc sublatum remanet obiectum, quod per assensum à Papa datum huiusmodi resignationibus pretium dicatur ab ipso approbatum, quia Papa suum beneplacitum præstat ad effectum, vt officium validè transferatur de possessore in emptorem, vndè ipse certus sit de persona, per cuius obitum officium vacare debet, in pretio autem inter partes conuento non se ingerit, immò ignorat quid resignanti soluatur, & patet, quia etiam sine pretio multotiès admittuntur resignationes officiorum de Patre in filium, de Patruo in nepotem, quod certè esset impracticabile, si Papa deberet scire, & approbare pretium, quod inter hos coniunctos non currit, & mirificè id comprobatur ex discretiuo modo signandi supplicationes, quoniam in concessionibus officiorum vacantium, quæ immediatè emuntur à Dataria, Papa creat ex integro nouum officialem, & exprimitur pretium, quod ab illo soluitur, quando verò officia conceduntur per resignationem, nulla mentio fit de pretio, & Papa solùm profitetur subrogare resignatarium in locum resignantis, vt ex formula vtriusque supplicationis data ab Informantibus pro Camera in præterita positione.

Violatio publicæ fidei, in qua potissimùm insistere solebant informantes pro Secretarijs, non adest, quia illud maius pretium extrinsecum currens inter priuatos non est verum pretium in eo, quod excedit solutum Datariæ, sed est quædam recognitio data resignanti pro habendo ab eo consensum, & id 18 non præiudicat Cameræ, sicuti seruatur in locis Montium, quæ licèt ab initio pro scutis 100. pro quolibet vendita fuerint, nihilominùs inter priuatos eorum pretium augetur, absque eo quod per tale incrementum præiudicium inferatur Cameræ, quæ volens ea extrahere, & extinguere, non attendit pretium extrinsecum currens in platea, sed restituit pretium intrinsecum scutorum 100., quod ipsa recepit, vt docet experientia *Reuerendiss. D. de Luca disc. 33. à num. 3. & 8. de Regal.*, & firmatur in præterita *decisione* §. *Nullaque*.

Et in omnem euentum, si aliqua ambiguitas in dictis verbis Motus proprij 19 adesset, veniret interpretanda in fauorem Cameræ, pro qua in dubio, quando non repræsentat fiscum pænalem, nec agit ad pœnam, iudicandum esse dixerunt *Mathesilan. singul. 15. Peregrin. de iur. fisci, & alij in decisione relati* §. *Sed quatenùs*, maximè cum agat de damno 20 euitando, quod certè subiret, si teneretur soluere, quod non habuit, et Secretarij in ordine ad ipsam, quę illud

plus

plus ab eis solutum non recepit, tractant de lucro captando, ideòque in dubio potior iudicatur causa satagentis damnum euitare, quàm agentis ad lucrum captandum, *Rot. decis.* 190. *num.* 29. *par.* 6. *rec.* & *dec.* 161. *num.* 11. *coram Dunozetto iun.*

Tandem fuit iterum animaduersum, quod si per possibile dici posset Beatum Pium voluisse ad totalem solutionem Cameram obligare, vt prętendunt Secretarij, id pręsumendum est, quod fecere voluerit solùm, vt gratificaretur illis Secretarijs, tunc temporis officia obtinentibus, quatenus Collegium supprimi contigisset ipsis viuentibus, ex naturali, et antidorali obligatione benefaciendi eis, qui sibi benefecerant mutuando dicta scuta 5500. restituta Cardinali Mediceo, vt liquet ex illis verbis - *Nos è contra promptam Secretariorum voluntatem agnoscentes, eamque gratam, vt par est, habentes, meritoque commendantes* - - Vndè cum Secretarij moderni 21 nullum beneficium illi fecerint, consequenter in eos tanquam incognitos, et non benemeritos, neque gratitudo, neque dilectio dicti Beati Pontificis cadere poterat, ad tradita per *Fusar. de subsit. quaest.* 318. *num.* 6. & *quaest.* 359. *num.* 10., et latiùs omnia deducuntur, et pleniùs firmatur in pręterita decisione, quam hodiè Domini confirmarunt, Camera tantùm informante, Procuratore Secretariorum pluries monito, et iudicialitèr intimato, ac informare recusante.

NVM. XX.

Votum datum per Rotam.

EX rationibus deductis in allegatis Decisionibus, emanatis coram me sub diebus 19. Iunij 1680., & 17. Martij currentis anni 1681. Sacra Rota est in Voto, prout in eisdem Decisionibus, ad quas &c.

Antonius Albergatus Sacrae Rotae Decanus.

NVM. XXI.

Sententia Thesaurarij Generalis.

ROMANA PRETII OFFICIORVM.

CHRISTI nomine inuocato, pro Tribunali sedentes, & solùm Deum prae oculis habentes, per hanc nostram diffinitiuam Sententiam, quam de Voto Sacrae Rotae, omnibus RR. Patribus suffragia prętantibus, in his scriptis ferimus, in causa, & causis coram Nobis vertentibus, etiam in vim Motus proprij Sanctissimi Domini Nostri Innocentij Papae Vndecimi sub datum apud Sanctum Petrum kalendis Aprilis Pontificatus Anno secundo, *Iura diuersa.* omni appellatione penitus remot., & sublat. inter Reuerendam Cameram, & Datariam Apostolicam respectiuè, ac Illustrissimum, & Reuerendissimum D. Sanctem de Pilastris eiusdem Sanctiss. Domini Nostri, & Camerae Apostolicae Commissarium Generalem ex vna, & Venerabile Archihospitale Sanctissimi Saluatoris ad Sancta Sanctorum, Venerabile Archihospitale Sancti Spiritus in Saxia, Reuerendissimum Capitulum, & Canonicos Sancti Eustachij Vrbis, Illustrissimum D. Marchionem Bartholomaeum

lomæum Ruſpulum, Illuſtriſſimum, & Excellentiſſimum D. Ducem Franciſcum Mariam Saluiatum, Illuſtriſſimum, & Excellentiſſimum D. Principem Ioannem Baptiſtam Pamphilium, Illuſtriſſimum D. Marchionem Sigiſmundum Raggium, Illuſtriſſimos, & Reuerendiſſimos Dominos Marcellum Duratium, Ioannem Baptiſtam Coſtagutum, & Ioſephum de Aſte, Illuſtriſſimum, & Excellentiſſimum D. Principem Auguſtinum Chiſium, Illuſtriſſimum, & Reuerendiſſimum D. Franciſcum Mariam de Victorijs, Illuſtriſſimam D. Franciſcam Piccolomineam de Chiſijs matrem, & hæredem claræ memoriæ Cardinalis Sigiſmundi Chiſij, & Illuſtriſſimum, & Reuerendiſſimum D. Franciſcum Nicolinum, Eminentiſſimum, & Reuerendiſs. D. Cardinalem Nicolaum Acciaiolum, Illuſtriſſimum Dominum Equitem Philippum Acciaiolum, Illuſtriſſimos, & Excellentiſſimos Dominos Ducem Ioannem Baptiſtam Roſpilioſium, & Principem Gaſparem de Alterijs, Illuſtriſſimum D. Equitem Lucam Antonium Cicciaporcium, Reuerendiſſimum D. Abbatem Aloyſium Bonacurſium, & Illuſtriſſimos Dominos Simonem Ioannem, & Proſperum de Bonacurſijs, & Illuſtriſſimum, & Reuerendiſſimum D. Dominicum Mariam Curſium, ac Reuerendiſſimum D. Abbatem Laurentium Leccium olim Officiales, & Secretarios Apoſtolicos partibus ex altera, De, & ſuper articulo, ſeù articulis An, & quid ſupradictis Dominis olim Secretarijs Apoſtolicis, ſeù Officiorum prædictorum poſſeſſoribus, ſeù in eis intereſſe habentibus debeatur, ſeù per Reuerendam Cameram, vel Datariam perſoluendum ſit, vltra pecunias ex cauſa ſingulorum Officiorum prædictorum ad manus eiuſdem Reuerendæ Cameræ, ſeù Datariæ, ſiuè eorum Officialium verè, & effectiuè, & realiter deuentas, & in vim ſupradicti Motus proprij Sanctiſſimi, mediante Sacro Monte Pietatis Vrbis, iam reſtitutas, & ſolutas, rebuſque alijs in cauſa, & cauſis huiuſmodi, in actis cauſæ latiùs deductis, de Voto prædictæ Sacræ Rotæ in actis Notarij Cauſæ exhibito, atque producto, dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, & diffinitiuè ſententiamus eiſdem Dominis olim Secretarijs Apoſtolicis, ſeù Officiorum prædictorum poſſeſſoribus, vel in eis intereſſe habentibus, vltrà pecunias ex cauſa ſingulorum Officiorum prædictorum ad manus eiuſdem Reuerendæ Cameræ, ſeù Datariæ, ſiuè eorum Officialium verè effectiuè, & realiter deuentas, & vt ſupra reſpectiuè reſtitutas, nihil aliud deberi, ſeu perſoluendum eſſe, & ad maiorem, ſeù vlteriorem ſolutionem dictam Reuerendam Cameram, ſeù Datariam non teneri, nec obligatas eſſe, & propterea camdem Reuerendam Cameram, & Datariam Apoſtolicam reſpectiuè abſol. ueñ. & liberañ. fore, & eſſe ab vlteriori, ſeù maiori ſolutione pecuniarum, vltra ſummas verè, effectiuè, & realiter, vt ſupra diximus, eidem Reuerendæ Cameræ, ſeù Datariæ, ſiuè eorum Officialibus, ratione cuiuslibet Officiorum perſolutas, & reſpectiuè reſtitutas, prout abſoluimus, & liberamus, & pro abſolutis, & liberatis haberi volumus, & mandamus, moleſtationes, vexationes, & perturbationes eiſdem Reuerendæ Cameræ, ſeù Datariæ per ipſos Dominos olim Secretarios Apoſtolicos, ſeù Officiorum prædictorum poſſeſſores, ſeù in eis intereſſe habentes reſpectiuè datas, & illatas fuiſſe, & eſſe nullas, irritas, inanes, & de facto datas, & vti tales declaramus, eiſdemque Dominis olim Secretarijs Apoſtolicis prædictis, ſeù Officiorum prædictorum poſſeſſoribus, ſeù in eis intereſſe habentibus, ſuper præmiſſis perpetuum ſilentium imponendum fore, & eſſe prout imponimus, & ità dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, & diffinitiuè ſententiamus, non ſolùm iſto, ſed & omni alio meliori modo &c.

Ita pronunciaui ego Ioannes Franciſcus Ginettus Theſaurarius Generalis, etiam vti Iudex De.

Motus

NVM. XXII.

Motus proprius eiusdem Innocentij Vndecimi super confirmatione dictæ sententiæ.

INNOCENTIVS PAPA VNDECIMVS.

MOTV proprio &c. Cum ex debito pastoralis officij, nobis diuinitus iniuncti, non solùm ad ea, quæ vniuersi Christiani Gregis Animarum salutem, verùm etiam quæ ad Sedis, & Cameræ Apostolicæ, cui diuersa incumbunt onera, necessitatibus iugiter imminentibus respicientia, indemnitatem pariter, & subleuamen pertinere noscuntur, animum nostrum adijcientes, virtute cedulæ Motus proprij, manu nostra kalendis Aprilis Pontificatus nostri anno secundo signatæ, ex causis vrgentissimis, etiam publicum bonum respicientibus, inibi expressis, Collegium Secretariorum Apostolicorum nuncupat., ac omnia, & singula eorumdem Secretariorum officia per eorum quemlibet, quantumuis expressa, & speciali nota digna, possessa, perpetuò suppresserimus, atque extinxerimus, vnà cum eiusdem Collegij iuribus, prærogatiuis, & priuilegijs, adeoùt simile Collegium Secretariorum huiusmodi omninò cessaret, & ampliùs in rerum natura non existeret, applicantes tamen, appropriantes, & incorporantes Cameræ nostræ Apostolicæ omnia, eorumdem officiorum emolumenta, iura, obuentiones, & alios quoscumque prouentus, nil penitùs excepto, neque reseruato, ac vlterius mandantes promptè, & statim per dictam Cameram nostram omnes illas restitui, ac persolui pecunias, quas dilecto Filio Thesaurario nostro legitimè constitisset verè, & realiter, & cum effectu per ipsorum officiorum suppressorum Titulares, seù possessores, siuè eorum auctores, aut illos, quibus facultas disponendi de prædictis officijs, seù eorum aliquo in totum, vel in parte concessa fuisset, eidem Cameræ, siuè Datariæ Apostolicæ, illarumque ministris, & Officialibus, tàm in causam, & sub nomine pretij, quàm pro expeditione fuisse solutas, adeout nequidem in nihilo, respectu earumdem pecuniarum ab ipsis, vt supra de proprio solutarum, damnificati remanerent, & donec recepissent, ad eorum creditum, & liberam dispositionem penes nostrum Sacrum Montem Pietatis de Vrbe describi deberent, iniungentes prætereà, vt idem tunc, & pro tempore existens Thesaurarius noster, de Voto nostræ Rotæ, omnibus illius Auditoribus suffragium præstantibus, ac ferentibus super articulis scilicet, An, & quid etiam vltra dictas pecunias, vt supra persolutas, respectu omnium possessorum eorumdem Officiorum, & interesse habentium restituendum, seù persoluendum foret, alijsque incidentibus, emergentibus, annexis, connexis, & dependentibus, totoque negotio, citato, & audito dictæ Cameræ nostræ Commissario Generali, audiret, cognosceret, & iustitiam faceret, & administraret omni appellatione, restitutione in integrum, recursu, & reclamatione penitus remotis, atque sublatis, prout fusiùs continetur in eiusdem nostri Motus proprij cedula, publicè sub die prima Aprilis 1678. (vt vnicuique innotescere posset) in locis solitis, & consuetis huius Almæ Vrbis per Cursores nostros affixa, & publicata, ad quam cedulam propterea cum omnibus, & per omnia relationem haberi volumus, atque mandamus. Cumque in executionem Cedulæ Motus proprij, vt supra publicatæ, infrascripti olim Secretarij, siuè prædictorum Officiorum possessores, nempè dilecti filij magister Dominicus Maria Cursius, vnitim cum Abbate Laurentio Leccio, Magister Franciscus Maria de Victorijs, necnon Princeps D. Augustinus Chisius, Prin-

ceps

ceps D. Angelus Alterius, Princeps D. Gaspar Alterius, Dux Franciscus Maria Saluiatus, Marchio Thomas Sigismundus Raggius, Marchio Patritius de Patritijs, Eques Philippus de Acciaiolis, Eques Lucas Antonius Cicciaporcius, Cardinalis Acciaiolus, Cardinales Iacobus, & Felix Rospigliosij cum Principe D. Ioanne Baptista Rospigliosio, Archihospitale Sancti Spiritus in Saxia, Capitulum, & Canonici Sancti Eustachij Vrbis, Abbas Aloysius, & fratres de Bonacursijs hæredes fel. mem. Cardinalis Bonacursij de Bonacursijs iustificauerint coram Reuerendissimo Cardinali Ginetto, tunc Thesaurario, pretium ab eis Datariæ, siuè Cameræ nostræ pro eorum officijs persolutum, illud proindè ad tenorem eorum iustificationis, prædictique Motus proprij cedulæ respectiuè fuerit ipsis restitutum, mediantibus ordinibus nostris Sacro Monti Pietatis directis, & sub diebus 27. 28. & 29. Aprilis 1678. 4., & 20. Maij, 3. Iunij, ac respectiuè 9., & 29. Iulij eiusdem anni, ac 8. Aprilis, & 13. Septembris 1680. Seù &c. confect. Cùm autem æquè dilecti filij nostri Magister Franciscus Nicolinus, Magister Ioseph de Aste, Magister Franciscus Maria de Victorijs, Magister Marcellus Duratius, Magister Ioannes Baptista Costagutus, necnon Princeps Ioannes Baptista Pamphilius, Cardinalis Sigismundus Chisius, Cardinalis Pamphilius, Marchio olim Bartholomæus Ruspolus, Venerabile Archihospitale ad Sancta Sanctorum, pariter dicti Collegij Secretarij, siuè prędictorum Officiorum possessores non iustificauerint aliquid fuisse ab eis Datarię, siuè Camerę nostrę pro dictis eorum officijs persolutum, pretium illud propterea neque eis restitutum, nec minus in pręfato nostro Sac. Monte Pietatis ad eorum creditum, iuxta dictę cedulę tenorem depositum extiterit. Disputato autem successiuè à nostro Tribunali Rotę coram Magistro Antonio Albergato eiusdem Tribunalis Decano, articulo, siue dubio super quantitate pretij restituendi, tam ad instantiam Secretariorum, qui dictum pretium ab eis iustificatum rehabuerunt, quàm etiam ad instantiam eorum Secretariorum, quibus restitutum non fuit ex eo quia ab eis Datariæ, siue Cameræ Apostolicæ, aliquod pretium persolutum fuisse iustificatum non fuit, prout eis tanquàm in huiusmodi causa Actoribus iustificandum erat, stante quod per Cameram nostram, nil aliud quàm ab ijs desuper indebitè forsan molestantibus se tueri, ac defendere faciendum esset, ab eadem Rota sub die 16. Iunij 1679. responsum fuerit esse restituendum pretium illud, quod quilibet ex Secretarijs in sui Officij emptione, siue in fauorem Datariæ, & Cameræ Apostolicæ, siuè in fauorem resignantium prædicta Officia erogasset, ac superindè etiam decisionem eadem Rota ediderit, ad quam relatio habeatur. At pro parte Cameræ nostræ, noua desuper petita audientia, eaque sibi concessa, & causa huiusmodi, etiam deductis Iuribus, & rationibus, vtraque parte sub diebus 13. Maij, & 7. Iunij anni 1680. informante, proposita, ac postmodum, & sub die 19. eiusdem mensis, & anni 1680. repropositâ, eadem Rota à decisis sub antedicta die 16. Iunij 1679. recessit, eamdemque Reuerendam Cameram non teneri restituere olim Secretarijs, nisi pretium à Dataria, siue Camera re vera, & cum effectu receptum, licèt in maiori quantitate ab illis, seù eorum Auctoribus, pro habendo Officio, resignantibus persolutum, firmauit, ac etiam deinde, & sub die 17. Martij anni 1681. eadem causa discutienda, iterum proposita, & disputato dubio, an esset standum in primo, vel secundo loco decisis, eadem Rota, benè priùs perpensis in vtraque decisione deductis, in secundo loco decisis standum esse responderit, prout ex duabus decisionibus, altera scilicet sub die 7. Iunij, & altera sub die 19. eiusdem mensis, & anni emanatis latiùs apparet; Post hæc autem eadem Rota suum tradiderit votum, & ad illius formam, idem Thesaurarius noster Cameræ nostrę fauore sub die 5. Iulij dicti anni 1681. per acta Liberati, dictæ Cameræ Secretarij, desuper tulerit sententiam tenoris sequen., videlicet, Christi nomine inuocato.

to. Pro Tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes per hanc nostram diffinitiuam sententiam, quam de voto Sacræ Rotæ, omnibus RR. Patribus suffragia præstantibus, in his scriptis ferimus in causa, & causis coram nobis vertentibus, etiam in vim Motus proprij Sanctissimi Domini nostri Innocentij Papæ Vndecimi sub Datum apud Sanctum Petrum Kalendis Aprilis Pontificatus anno secundo, omni appellatione penitus remota, & sublata, inter Reuerendam Cameram, & Datariam Apostolicam respectiuè, ac Illustrissimum, & Reuerendissimum Dominum Sanctem de Pilastris eiusdem Sanctissimi Domini Nostri, & Cameræ Apostolicæ Commissarium Generalem ex vna, & Venerabile Archihospitale Sanctissimi Saluatoris ad Sancta Sanctorum, Venerabile Archihospitale Sancti Spiritus in Saxia, Reuerendissimum Capitulum, & Canonicos Sancti Eustachij Vrbis, Illustrissimum Dominum Marchionem Bartholomæum Ruspolum, Illustrissimum, & Excellentissimum Dominum Ducem Franciscum Mariam Saluiatum, Illustrissimum, & Excellentissimum Dominum Principem Ioannem Baptistam Pamphilium, Illustrissimum Dominum Marchionem Sigismundum Raggium, Illustrissimos, & Reuerendissimos Dominos Marcellum Duratium, Ioannem Baptistam Costagutum, & Iosephum de Aste, Illustrissimum, & Excellentissimum Dominum Principem Augustinum Chisium, Illustrissimum, & Reuerendissimum Dominum Franciscum Mariam de Victorijs, Illustrissimam Dominam Franciscam Piccolomineam de Chisijs, Matrem, & hæredem clar. mem. Cardinalis Sigismundi Chisij, & Illustrissimum, & Reuerendissimum Dominum Franciscum Nicolinum, Eminentissimum, & Reuerendissimum Dominum Cardinalem Nicolaum Acciaiolum, Illustrissimum Dominum Equitem Philippum Acciaiolum, Illustrissimos, & Excellentissimos Dominos Ducem Ioannem Baptistam Rospiliosium, & Principem Gasparem de Alterijs, Illustrissimum Dominum Equitem Lucam Antonium Cicciaporcium, Reuerendissimum Dominum Abbatem Aloysium Bonacursium, & Illustrissimos Dominos Simeonem Ioannem, & Prosperum de Bonacursis hæredes clar. mem. Cardinalis Bonacursij de Bonacursijs, & Illustrissimum, & Reuerendissimum Dominum Dominicum Mariam Cursium, ac Reuerendissimum Dominum Abbatem Laurentium Leccium olim Officiales, & Secretarios Apostolicos partibus ex altera, de, & super articulo, seu articulis, An, & quid supradictis Dominis olim Secretarijs Apostolicis seu Officiorum prædictorum possessoribus, seu in eis interesse habentibus habeatur, seu per Reuerendam Cameram, vel Datariam persoluendum sit, vltra pecunias ex causa singulorum Officiorum prędictorum ad manus eiusdem Reuerendæ Cameræ, seu Datariæ, siue eorum Officialium verè, & effectiuè, & realiter deuentas, & in vim supradicti Motus proprij Sanctissimi, mediante Sacro Monte Pietatis Vrbis, iam restitutas, & solutas, rebusque alijs in causa, & causis huiusmodi in actis causæ latiùs deductis. De voto prædictæ Sacræ Rotæ in Actis Notarij Causæ exhibito, atque producto; Dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, & diffinitiuè sententiamus eisdem Dominis, olim Secretarijs Apostolicis, seu Officiorum prædictorum possessoribus, vel in eis interesse habentibus, vltra pecunias ex causa singulorum Officiorum prædictorum, ad manus eiusdem Reuerendæ Cameræ, seu Datariæ, siuè eorum Officialium verè, & effectiuè, & realiter deuentas, & vt supra, respectiuè restitutas, nil aliud deberi, siue persoluendum esse, & ad maiorem, seu vlteriorem solutionem dictam Reuerendam Cameram, seu Datariam non teneri, nec obligatam esse. Et propterea eamdem Reuerendam Cameram, & Datariam Apostolicam respectiuè absolueñ., & liberañ. fore, & esse ab vlteriori, seu maiori solutione pecuniarum vltra summas verè, & effectiuè, & realiter, vt supra diximus, eidem Reuerendæ Cameræ, seu Datariæ, siue eorum Officialibus ratione cuiuslibet Officiorum persolutas, & respectiuè restitutas, prout absoluimus, & liberamus, & pro absoluta, & liberata haberi

ri volumus, & mandamus, molestationesque, vexationes, & perturbationes eiusdem Reuerendæ Cameræ, seu Datariæ per ipsos Dominos olim Secretarios Apostolicos, seu Officiorum prædictorum possessores, seu in eis interesse habentes respectiuè datas, & illatas, fuisse, & esse nullas, irritas, inanes, & de facto datas; & vti tales declaramus, eisdemque Dominis olim Secretarijs Apostolicis prædictis, seu Officiorum prædictorum possessoribus, seu in eis interesse habentibus super præmissis perpetuum silentium imponendum fore, & esse, prout imponimus, & ita dicimus, decernimus, declaramus, pronunciamus, & diffinitiuè sententiamus, non solum isto, sed & omni alio meliori modo, &c. - Ita pronunciaui ego Ioannes Franciscus Ginettus Thesaurarius Generalis, etiam vti Iudex De. Licet autem causa per huiusmodi sententiam sit terminata, nec possit esse locus vlteriori disputationi, attento quod in supradicto Motu proprio commissa fuit cum clausulis omnem appellationem, reclamationem, recursum, & restitutionem in integrum penitus excludeñ, nihilominus pro maiori cautela, Motu proprio, ac ex certa scientia, deliberataque voluntate nostris, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine totum, & integrum tenorem, nedum præinsertæ sententiæ, ac dictæ cedulæ Motus proprij suppressionis dictorum Officiorum, verum etiam omnium prędictarum decisionum, & aliorum quorumcumque iurium, & actorum, licet hic non expressorum, & necessario forsan exprimendorum de verbo ad verbum pręsentibus pro expressis, & registratis habentes, pręinsertam sententiam, licet aliquis ex Secretarijs pręfatis forsan non comparuerit, siue comparuerit, nihilominus tanquàm super statu, & contra legitimos contradictores, ipsiusque corporis, vel Collegij maiorem partem constituentes latam, Motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus confirmamus, & approbamus, illique Apostolicæ firmitatis robur adijcimus, omnibusque & singulis etiam formalibus, & substantialibus, ac tàm iuris, quàm facti defectibus, cęterisque alijs, qui in pręmissis quomodolibet, quomodocumque, & qualitercumque forsan interuenissent, defectus, Motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus, omnino supplemus, ac pro potiori Camerę, seu Datarię nostrę cautela Secretarijs ipsis desuper perpetuum silentium imponimus, ac tàm Auditoribus dictæ Rotæ, quàm quibusuis alijs Iudicibus ordinarijs, vel delegatis nunc, & pro tempore existentibus, etiam S.R.E. Cardinalibus, & quibuscumque alijs, quamuis speciali mentione dignis, nè de statu, & meritis causę huiusmodi, ac dictorum Secretariorum pretensionibus nunc, & quandocumque in futurum cognoscere, minusque Secretarios ipsos ad litis, & causę prędictarum prosecutionem, etiam vigore cuiuscumque commissionis, seu rescripti à nobis, vel Romano Pontifice pro tempore existeñ, forsan examinañ, admittere, aut desuper quomodocumque audire, seu aliàs in huiusmodi causa ad aliquos actus procedere quomodocumque audeant, seu pręsumant, inhibemus, & interdicimus. Decernentes propterea sententiam, vt supra fauore dictæ Camerę nostrę contra pręfatos olim Secretarios Apostolicos latam, omniaque & singula in ea contenta, & expressa quęcumque, firmitate inconcussa subsistere, & inuiolabiliter attendi, & obseruari debere, ac Cameram nostram prædictam contra formam, & tenorem præinsertę sententię, pręsentisque nostri Motus proprij cedulam non molestari, inquietari, aut aliàs quomodolibet perturbari posse, minusque hanc nostri Motus proprij cedulam subreptionis, vel obreptionis, seu nullitatis vitio, aut intentionis nostrę, vel alij cuiusuis defectui subiacere, minusque illam, nec sententiam pręfatam, ac in eis contenta quęcumque, ex quauis causa, ratione, occasione, vel pretextu, tàm cogitatis, quàm incogitatis in totum, vel in partem argui, aut impugnari, retractari, notari, annullari, vel inualidari, in ius, vel controuersiam reuocari, aut ad iuris limites reduci, vel aduersus illam restitutionem in integrum, oris apertionem ad viam, seu iuris

ris

ris terminos reductionem, aut aliud quodcumque iuris, & facti remedium impetrari, aut etiam Motu pari concedi, nullatenus posse, neque debere, sed illam perpetuò validam, ac efficacem existere, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, & si secus fiet, quoties factum fuerit, toties validiora, & efficaciora perpetuò fore, & esse, ac censeri, sicque, & non aliàs in premissis omnibus, & singulis per quoscumque Iudices ordinarios, & extraordinarios, Commissarios, Delegatos, & Subdelegatos, nec non Sacri Palatij Apostolici Auditores, Cameram, illiusque Camerarium, Thesaurarium, Decanum, Presidentes, Clericos, ac S.R.E. Cardinales, etiam de latere Legatos in quacumque instantia (sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate) perpetuò iudicari, & definiri debere; Irritumque, & inane quidquid super ijs à quoquam contigerit attentari, seu innouari, dictosque Secretarios perpetuò ad eiusdem sententie obseruationem obligatos fore, & esse pariter decernimus, & declaramus, non obstantibus premissis, neque quibusuis Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, etiam Consistorialibus desuper in genere, vel in specie editis, statutis, reformationibus, priuilegijs quoque, & indultis, & litteris Apostolicis etiam Motu proprio, & cum quibusuis clausulis, & decretis etiam irritantibus, alijsque quibuslibet facultatibus, & clausulis, etiam efficacissimis, insolitis, & derogatorijs, ac derogatoriarum derogatorijs, seu sub quibuscumque alijs tenoribus, & formis concessis, & roboratis, nec non Camere, & Cancellarie regulis, præsertim de iure quesito non tollendo, iuribus, legibus, stylis, vsibus, consuetudinibus, ceterisque alijs dispositionibus in contrarium quomodolibet in premissis facientibus. Quibus omnibus, & singulis, etiamsi de illis expressa, & specifica mentio facienda foret, eorum tenores hic pro expressis, ac de verbo ad verbum, pro insertis, & registratis habeñ, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè ad prefatum effectum derogamus, ceterisque contrarijs quibuscumque. Decernentes insuper huic nostre Motus proprij cedule solam Signaturam nostram, & absque alia data sufficere, illique & transumptis eius, manu alicuius Camere nostre Secretarij, & Cancellarij subscriptis, ac sigillo alicuius persone in dignitate Ecclesiastica constitute munitis, plenam in Iudicio, & extra, ac vbique Locorum fidem adhiberi debere, regula quauis, alijsque contrarijs non obstañ quibuscumque.

Placet Motu proprio B.

Visa Io. Baptista Cardinalis de Luca.

Die Veneris 30. Ianuarij 1682. supradicta cedula Motus proprij Sanctissimi, in plena Camera Apostolica exhibita, & præsentata fuit, illaque commissa Illustrissimo, & Reuerendissimo Domino Gaspari Caualerio eiusdem Camere Clerico. Deinde verò die 20. Februarij subsequentis, citato desuper Illustrissimo, & Reuerendissimo Domino Sancte de Pilastris Sanctissimi Domini Nostri Pape, & ipsius Camere Commissario Generali, ad relationem prefati Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini Caualerij admissa, & registrata fuit in libro Signaturarum Sanctissimi Domini Nostri Domini Innocentij Diuina Prouidentia Pape Vndecimi sub fol. . . .

NVM. XXIII.

Discorso dell'istesso Autore del Trattato, auanti le dispute Rotali, circa la suppressione del Collegio de Segretariati Apostolici fatta dalla Santità di Nostro Signore Innocenzo Vndecimo.

Col presupposto di parlare principalmente con persone disappassionate, sauie, & erudite, secondo il detto dell'Apostolo

Scientibus enim legem loquor.

SOMMARIO.

1 *Se il Principe Sourano sia tenuto rendere conto delle sue operazioni à Sudditi.*
2 *Come sia obligato, dalla legge di natura, ò delle genti.*
3 *Della distinzione tra la podestà ordinaria, e l'assoluta.*
4 *Si dichiara quel, che si dice nel numero primo.*
5 *L'interesse affascina l'intelletto.*
6 *Della ragione, per la quale si dannano le azioni del Principe.*
7 *Della differenza tra il Papa, e gli altri Principi.*
8 *Narrazione del fatto sopra questo Collegio.*
9 *Delle ragioni di sopprimerlo.*
10 *Della soppressione fatta, e del suo modo.*
11 *De punti della questione.*
12 *De motiui, che giustificano la suppressione.*
13 *Che non vi sia obligo di restituire l'incerto, e l'illiquido.*
14 *Delle ragioni dell'essersi commessa la causa in Ruota.*
15 *Si riferiscono le quattro opinioni sopra il punto.*
16 *Nella causa propria, si può abbracciare l'opinione più mite nel foro esteriore.*
17 *A qual fine sia ordinato il discorso.*
18 *Della diuersità delle persone, e degli atti nel Principe.*
19 *Si dichiarano le regole, e le autorità in questa materia.*
20 *Si danno sopra ciò gli esempi.*
21 *Della distinzione de casi, quando il Principe dispone delle robbe, e ragioni de priuati, e quando dispone delle cose da esso concedute, si danno gli esempi.*
22 *Le prouisioni generali del Principe si paragonano à fulmini, et agli altri casi fortuiti*
23 *Quando la legge sia generale.*
24 *De casi particolari, ne quali non si è restituito il prezzo.*
25 *De Luoghi Pij interessati nella soppressione.*
26 *Che le riforme siano pregiudiziali al publico si dichiara.*
27 *Se sia espediente impinguare la Città Metropoli.*
28 *Di alcune massime generali confacenti al proposito.*
29 *In che cosa consista la Camera del Principe.*
30 *Se il prezzo degli Officij sia capitale, o frutto.*
31 *Di alcuni presupposti generali.*
32 *Che le donazioni de Principi deuono essere ferme, si dichiara.*
33 *De due atti, che si occultano nelle donazioni degli Officij.*
34 *Che cosa operi il comprare da altri gli Officij, col consenso del Papa.*
35 *Del concorso di quelli, i quali trattano vgualmente del danno, quale debba preualere.*
36 *Si dichiara il detto, che sotto il buon Principe deue essere mala la causa del Fisco.*
37 *Il restituire quel, che non si è hauuto importa pena.*
38 *Si biasimano i non interessati, i quali dannano la soppressione.*
39 *A' creditori è espediente, che il debitore sia diligente economo.*
40 *Delle doglianze de particolari interessati contro il ben publico.*
41 *Dell'osseruanza degli altri Paesi, e Principi.*
42 *Quando si debba attendere la legge degl'altri Paesi.*

IL Principe sourano è esente dall' obligo di render conto delle sue operationi à proprij sudditi, come sciolto da ogni vincolo di legge humana, per esser solamente soggetto alla legge diuina, la quale contiene in se quell'altra legge non scritta, che si dice di natura, e per conseguenza è te-
1 nuto à render conto delle sue azioni à Dio solo; Imperciòche quell'obligo, al quale, così i Giuristi, come i Teologi, e più i politici lo stimano soggetto nell'osseruare quella legge parimente non scritta, & ideale, la quale si dice delle genti, camina à rispetto degli altri Principi come vguali, ò vero degli altri, i quali non siano suoi sudditi; E
2 ciò per quella ragione, che con essi non fà figura di Signore, e di sourano, mà più tosto di priuato contrahente, non già à rispetto de sudditi.

E se bene gli accennati Teologi, e Giuristi, distinguendo due specie di podestà, ordinaria, & assoluta, niegano alla prima ogni vigore, quando non vi concorra la causa publica, anche con i sudditi, e particolarmente ne'contratti correspettiui, ne'quali è stimato come
3 vn priuato contrahente, concedendosi il di più alla podestà assoluta; Nondimeno ciò, che sia nel foro interiore, à rispetto del quale si lascia il suo luogo alla verità, per quel, che appartiene all'esteriore, del quale solamente si parla, quando vi concorra la certa, e la determinata volontà del sourano, tal distinzione merita più tosto dirsi fauolosa, & ideale, come fondata nella sola formalità delle clausole, e delle parole, in modo che ciò merita annouerarsi trà le semplicità de sudetti Professori.

Tuttauia à guisa di quello, che le leggi dispongono del medesimo Principe, che quantunque sia sciolto dalle
4 leggi, deue nondimeno per quella forza, che li fà la ragione, e la conuenienza, secondo quelle viuere, e regolare le sue azioni, per lo che i medesimi Professori distinguono le due specie di forza, vna chiamata coattiua nè sudditi, e l'altra direttiua nel Principe, ò in altro Superiore; Si stima onesto, ragioneuole, e degno di molta lode, quando l'atto sia compatibile col mantenimento del decoro, e con la conseruazione della maestà, che anche il Sourano faccia tal rendimento di conto, e giustifichi le sue operazioni con i sudditi, così per maggior sodisfazione, e consolazione de medesimi, acciò non apprendano, che si voglia adoperare quella podestà assoluta, l'esercizio della quale, quando non vi concorra la giusta causa, produce la tirannia; Come ancora per giustificarsi appresso gli altri Principi, e Popoli non sudditi, da quali siano sinistramente intese quelle azioni, le quali veramente sono giuste, e ben regolate, onde possono cagionar scandalo, ò sinistro concetto, pregiudiziale al buon gouerno del Principato, e della Republica, regolandosi col detto dell'Apostolo, che siamo debitori, non solamente à sauij, mà anche agli ignoranti, de quali maggiormente abbonda, & è ripieno il Mondo.

Maggiormente, quando l'azione ferisce l'interesse d'alcuni priuati; Imperciòche venendo l'intelletto vmano troppo affascinato, & alterato dalla passione dell'interesse proprio, quindi segue, che ogni azione, per buona, e per ragioneuole che sia, venga stimata per mala, e per irragioneuole, per lo che se ne
5 fanno le doglianze, e se ne spargono i clamori, a quali con molta facilità dal volgo si presta credito, e senz'altro discorso si forma il giudizio, così per l'vso più commune del volgo ignorante di fermarsi nella prima operazione dell'intelletto, senz'altro discorso; come ancora per la gran simpatia, & amicizia stretta, che hà il Genere humano con la satira, e con la maledicenza, anche quando sia de priuati vguali, molto più, e senza paragone, quando sia de Principi, e de Superiori; Imperciòche abborrendo naturalmente l'huomo di vbbidire, e riuerire vn'altr'huomo, il
6 quale dalla natura è creato ad esso vguale, e costringendolo à ciò la forza, non sà in altro modo vendicarsi, e sfogar la sua passione, che col censurare, e malignare le operationi del dominante, che pe-

Iura diuersa.

però conuiene di sincerarle al possibile, e di publicare quei motiui, che le rendono giuste, e ragioneuoli.

E se ciò procede generalmente in ogni Principe, & in ogni commandante, molto più deue pratticarsi dal Papa, anche in quello, che riguarda il gouerno politico, e ciuile del suo Principato temporale; Imperciòche se bene in questo non si considera come Capo, e

7 Vescouo della Chiesa Vniuersale, e come Vicario di Christo, mà come ogni altro Principe temporale, essendo queste due persone formali afatto distinte, benche siano congionte in vn'istessa persona materiale; Tuttauia questa vnione in esso cagiona qualche maggior' obligo, così perche il volgo ignorante non capisce si fatta distinzione, nè à quella riflette; come anche perche essendo Padre, Pastore, e Maestro degli altri Principi, e Popoli Christiani, deue à questi seruir di norma, e d'essemplare, anche in quello, che riguarda il gouerno della sua casa priuata, per la sentenza troppo volgare dell'Apostolo, parlando del Vescouo, che non facilmente saprà ben gouernar la Chiesa quello, il quale non sappia ben gouernare la propria casa.

Venendo dunque all'essame del tema proposto. Costumandosi per la Sede Apostolica, e per i Sommi Pontefici da tempo antico, senza che fin'hora si habbia certa notitia del principio, e della primiera introduzione, di hauere vn

8 certo numero de Segretarij Apostolici versati, & eccellenti in ogni genere di lettere, e de negozij, così per la spedizione de Breui, e delle lettere Apostoliche, come per il maneggio di più graui affari, e negozij appresso i Principi, e le Republiche, e de quali Segretarij le più antiche memorie fin'hora si hanno negli atti de primi Pontefici, dopò la cessatione dell'vltimo più di tutti lungo, e più perniciosò Scisma sedato nel Concilio di Costanza, cioè Martino Quinto, & Eugenio Quarto, e non essendo di essi stabilito il numero, il che cagionaua molti inconuenienti; Il Pontefice Calisto Terzo lo stabilì, e lo prefisse in sei, à guisa di quel, che Eugenio Quarto, Sisto Quarto, & il medesimo Calisto, & altri Pontefici fecero ne Tribunali della Signatura, e della Ruota, e della Camera, & in altri Collegij della Curia, e lo confermò il Pontefice Pio Secondo, negli atti del quale si leggono, che fussero officij venali, vno de quali col pagamento del suo prezzo ne concedè al celebre Istorico Platina, Scrittore delle vite de Sommi Pontefici, il quale dal Pontefice Paolo Secondo successore ne fù priuato, del che dolendosi egli acerbamente, e con qualche eccedente risentimento, ne riportò vna lunga carcerazione di trè anni, & altri trauagli, conforme da esso medesimo nella vita del detto Pontefice Paolo Secondo si narra, benche si possa dubitare, che quello fusse vna specie d'officio diuersa. E negl'atti di Sisto Quarto successore si fà parimente menzione di questi Segretarij, per occasione d'vna lite di precedenza trà essi, e gli Auuocati Concistoriali, à loro fauore decisa.

Essendo dunque le cose in questo stato, il Pontefice Innocenzo Ottauo nell' anno 1487. ritrouandosi la Sede, e la Camera Apostolica in vn gran bisogno di denaro, à segno, che per alcune spese, che bisognò farsi per liberare la Città di Roma dall'insolenze, e delitti di alcuni huomini armati, li conuenne d'impegnare à Mercanti per cento mila scudi il Triregno, ò vero la Mitra gioiellata, & altri arnesi pretiosi Pontificij, accrebbe il numero de sudetti Segretarij in altri ventiquattro, con che si andassero estinguendo i sei antichi, onde il loro Collegio fusse col tempo de soli ventiquattro, concedendoli molte prerogatiue, e particolarmente creandoli veri Prelati del Palazzo Apostolico, e famigliari, con assegnarli alcuni emolumenti, in riguardo de quali questo nuouo Collegio li pagò ducati 62400. d'oro di Camera, che in quel tempo importauano scudi 85. mila incirca di moneta, per estinguere il debito sudetto, narrando che ciò fusse per cagionare molto decoro, e maestà alla Sede Apostolica, & alla Corte Romana, e disponendo, che in caso di reuocazione,

ne, ò alterazione di questi officij se li douesse restituire l'intiera somma de sudetti 62400. ducati, senza che possa pretendersi imputatione alcuna degli emolumenti, che trà tanto si ottenessero; E riseruandosi la facoltà di elegere, e deputare di vantaggio vn Segretario domestico, dell'opera del quale potesse il Papa pro tempore valersi per l'espedizioni segrete.

E perche alcuni poco idonei, & immeriteuoli desiderauano, e procurauano con varij modi d'ottenere si fatti officij contro il suo desiderio, e mente, che era stata, & era, che à questo Collegio si ammettessero solamente persone qualificate, per la buona amministratione dell'officio, però con altro suo Breue nell'anno 1488. dichiarò, che niuno si ammettesse, il quale, precedente l'essame, non fusse approuato, e riceuuto dall'istesso Collegio.

Di questi officij Alessandro Sesto, immediato successore, nell'anno 1502. ne donò vno in perpetuo all'Ospedale del Saluatore ad Sancta Sanctorum, e nell'anno 1539. Paolo Terzo, facendo vna permuta con l'Ospedale di San Spirito, delli Casali posseduti dalla Camera Apostolica di Palidoro, Statua, e Tomoleto con li Castelli di Borghetto, San Leonardo, Crocchiano, e Valerano, e la Tenuta di Falarese, posseduti per detto Ospedale per vna sourabondante ricompensa concedè al detto Ospedale parimente in perpetuo vn'altro de medesimi officij, e nell'anno 1561. possedendosi à vita vno di questi officij per il Cardinal Farnese, questo col beneplacito di Pio Quarto lo diede al Capitolo di S. Eustachio per scudi vndici mila, in pagamento di parte del prezzo d'vn Casale, che è nominato Torre Vergata, che comprò dal Capitolo per scudi quindici mila, col patto, che nel caso (fin d'all'hora preuisto, e forse temuto) della suppressione, & annichilazione di questi officij, fusse tenuto pagare i detti scudi vndeci mila, ouero restituire il Casale, col ripigliarsi i restanti scudi quattro mila da esso pagati.

Mà perche essendo vacato vno delli antichi sei officij, i quali secondo la prima conuenzione spettauano al Collegio, il Beato Pio Quinto nell'anno 1568. lo vendè al Cardinale de Medici per scudi cinque mila cinque cento, per valersene nelle spese della famosa Armata Nauale contro il Turco, e di ciò risentendosi il Collegio, si venne à certa conuenzione, e con tal'occasione questo Pontefice confermando gli antichi priuilegij, e concedendone anche degli altri, stabilì con vn Moto proprio, trà l'altre cose, che in ogni caso di suppressione, ò alterazione di questi officij douesse il Papa restituire à ciascun'officiale quel denaro, per il quale costasse, che hauesse comprato, ouero hauuto l'officio.

E finalmente col presupposto, che trà il sudetto Segretario domestico de Breui, & il Collegio nascessero continue discordie, Sisto Quinto nell'anno 1586. con la narratiua, che il medesimo Collegio fusse ripieno d'vomini insigni, & atti alla spedizione de' negozij, supprimè il detto Segretariato domestico, e l'vnì al Collegio, dal quale in ricompensa li furono pagati scudi venticinque mila d'oro, per i quali non hauendoli alla mano, ottennero facoltà d'erigere vn Monte non vacabile à sei per cento, con l'obligo d'estinguerlo nel termine di anni sei, e che non estinguendolo potesse il Tesoriero valersi degli emolumenti per far l'estintione; Come anche nell'anno seguente il medesimo Sisto supprimè l'altro Segretariato domestico de Breui a' Principi, e parimente l'vnì al Collegio, il quale perciò li pagò altri scudi dodici mila d'oro, per i quali ottenne di fare vn'altra aggiunta al detto Monte, con la proroga dell'estinzione per anni dodici, benche mai quella sia seguita, si che il Monte anche di presente dura, ridotto nell'anno 1669. da Clemente Nono à quattro per cento, con l'obligo d'estinguerlo nel termine d'anni dodici. Essendoli anche per Gregorio Decimoquinto nell'anno 1623., in occasione d'alcune discordie nate trà il Collegio, e la Camera, concedute alcune altre gratie, che non fanno al proposito, del quale si tratta.

Essen-

Essendo le cose in questo stato, assonta al Pontefícato la Santità di Nostro Signore Innocenzo Vndecimo, volendo, come era di douere, per ben sodisfare all'officio suo, hauer contezza, & esatta informazione delle cose più notabili, le quali appartengono all'vno, & all'altro Principato spirituale, e temporale, frà l'altre cose hà riconosciuto lo stato di questi officij de Segretarij Apostolici, hauendo à ciò dato vn grand'impulso l'istanze fatteli nel principio del Pontificato per parte del Collegio contro la Camera, per la bonificazione, ò vero supplezione di quell'interesse, che importasse il Priuilegio di franchizia nelle spedizioni, conceduto per la santa memoria di Clemente Decimo à gli Vditori della Ruota.

In questa recognizione dunque si sono ritrouati trè inconuenienti, ciascuno de' quali meritarebbe dirsi giusto motiuo di supprimere sì fatti officij, e Collegio. Il primo, perche cessano totalmente, così la ragione, come il fine di sopra accennati, per i quali questo Collegio fù introdotto, e respettiuamente aumentato; Imperciòche i possessori degli officij de fatto non hanno amministrazione, perizia, & essercizio alcuno nella spedizione de negozij, mentre così il Segretario de Breui, come quello delle lettere, ò Breui à Prencipi, come versati nel mestiere, si sogliono deputare ad arbitrio del Papa, fuori del Collegio, nè l'officio porta seco la Prelatura, e quell'altre qualità, e prerogatiue, che di sopra si sono accennate, conferendosi à persone secolari, per lo più inesperte, & in età tenera, à guisa di quegli altri officij Popolari, i quali sono in commercio pe'l solo commodo, & interesse borsale, senza alcuna amministrazione, e senza che si richieda l'industria della persona, posciache se bene il caso porta, che alcuni Signori Cardinali, e Prelati qualificati siano possessori d'alcuni di questi officij, tuttauia ciò segue per accidente, non già che il Cardinalato, ò la Prelatura, ò vero la perizia, & industria personale si habbia in considerazione; Che però vi entra la regola cōmunemente riceuuta, così da Filosofi, come da Teologi, e da Giuristi, & anche da Politici, che quando cessa la causa, deue cessare l'effetto, nè si deuono permettere le cose inutili, come aborrite dalla natura, e dalla ragione.

9

L'altro inconueniente è quello delle liti, e controuersie, che la prattica insegna d'essere nate trà questo Collegio, e la Camera, in tutti i tempi, antichi, e moderni, e particolarmente sotto i Pontificati del Beato Pio Quinto, di Sisto Quinto, Clemente Ottauo, Gregorio Decimoquinto, e del presente Pontefice regnante, portando ciò l'altro inconueniente della restrizione della potestà del Papa nel fare le grazie, e nel concedere le franchizie delle spedizioni.

Et il terzo inconueniente, di tutti maggiore, e palpabile, è quello del grand'interesse, e pregiudizio, che da questi officij riceue la Camera, il che se in ogni tempo, quando anche la Camera fusse molto affluente, è degno di essere considerato, molto più merita vna gran considerazione in questi tempi, che la Camera si ritroua tanto esausta, & in stato quasi di depressione.

Imperciòche essendosi calcolato quanto sia peruenuto in Camera pe'l prezzo de gl'officij da gl'hodierni possessori, ò vero da loro Autori, si è ritrouato che il tutto ascende à scudi ducento mila di moneta in circa, per i quali hà pagato di frutto sopra scudi quaranta mila l'anno, ragguagliando vn'anno coll'altro, in modo che l'interesse riesce più del venti per cento.

Nasce quest'inconueniente da trè caggioni; l'vna perche quando son seguite le vacanze, i Pontefici son stati soliti in gran parte farne donatiuo a' parenti, ò altri amoreuoli; L'altra perche essendo il prezzo in somma considerabile, e concedendosi nell'accennata Bolla d'Innocenzo Ottauo, trà gl'altri priuilegij quello, che ne sia lecita la rassegna in qualunque stato, anche di pericolosa infermità, quindi segue, che per lo più questi officij, i quali di loro natura si concedono per la vita d'vn'huomo, contro la loro natura si rendono

no quaſi che perpetui, mentre con le raſſegne trapaſſano per molte mani, à ſegno che vno di eſſi dura per anni cento tredici, l'altro per anni cento noue, l'altro per anni nouantaſei, e cosi ne gl'altri, benche di minor tempo; E la terza, perche trè de medeſimi officij ſono perpetuamente in mani morte, cioè in potere de ſudetti trè luoghi Pij.

Per queſte ragioni dunque, & anche per ſollieuo della Camera, la quale in tal modo acquiſtarà vna rendita di ſcudi trenta mila in circa l'anno netti, detratto quell'intereſſe, che li conuerà pagare pe'l prezzo, che dourà reſtituire, col parere d'vna Congregatione, à tal' effetto deputata, fù ſtabilito fin dal principio del meſe di Decembre paſſato di venire alla ſuppreſſione di queſti officij.

Mà perche nacquero molti dubij, de quali à baſſo ſi diſcorrerà, ſopra la reſtitutione del prezzo da farſi à ciaſcuno; Però, ſtante l'iſtanze d'alcuni intereſſati, per togliere à queſti ogni preteſto di doglianza, che la Congregazione fuſſe coſtituita per lo più da' Miniſtri della Camera, e della Dataria, da eſſi ſtimati parziali, furono aggiunti altri quattro Prelati, più toſto confidenti, e parziali de' medeſimi intereſſati, & eſſendoſi tenute ſopra ciò trè Congregationi, è ſeguito, che nello ſpazio di quattro meſi non è nata determinazione alcuna, con molta probabilità, che per la moltiplicità, e perpleſſità degli articoli, & anche per la difficoltà di radunare queſta Congregatione, per lo più coſtituita da perſone occupatiſſime, fuſſe per andar la coſa molto alla lunga, non ſenza qualche probabile argomento, che le lunghezze ſtudioſamente ſi affettaſſero per gl' intereſſati, ad effetto che valendoſi del beneficio del tempo, godeſſero trà tanto de pingui emolumenti dell'officio, con la ſperanza, che ſopragiungendo altri negozij di maggior premura, a' quali conueniſſe più applicare, queſto ſi abbandonaſſe, e ſi deſſe all'obliuione, conforme in tant'altre coſe la prattica hà inſegnato.

Quindi Noſtro Signore, con la ſua ſomma prudenza, e zelo hà riſſoluto di venire alla ſudetta ſuppreſſione, in eſecuzione dello già ſtabilito fin dal principio dell' accennato meſe 10 di Decembre, il che ſempre nelle Congregationi ſi è preſuppoſto, come negozio finito, ordinando à Monſignor Teſoriere, che paghi prontamante à poſſeſſori de gl' officij quel denaro, che conſti d'eſſerſi realmente per eſſi, immediatamente, ò vero mediatamente per i loro Autori, da' quali ſe li è raſſegnato l'officio, pagato agli Officiali della Dataria, così in cauſa di prezzo, come di Componenda, ò altra ſpeſa per la ſpeditione, commettendo al medeſimo, che col voto della Ruota, poſpoſta ogni appellatione, decida, e giudichi ſe la Camera ſia tenuta ad altra reſtitutione, prouedēdo quanto à luoghi Pij nel modo, che di ſotto ſi dirà, di eſſi trattando.

Premeſſa queſta ſerie di fatto, la di cui diſtinta notitia ſi è ſtimata totalmente neceſſaria per formar bene il giuditio ſopra quel, che paſſa, e venendo all'eſſame del negotio. Quattro ſo-11 no i punti più generali, i quali cadono ſotto queſta iſpezione. Il primo ſopra l'atto della ſuppreſſione del Collegio in generale, ſe con la podeſtà ordinaria, ſenza valerſi della pienezza dell'aſſoluta, ſi ſia poſſuta giuſtamente fare. L'altro ſopra la narrata prouiſione di reſtituire per hora ſolamente quel denaro, che è peruenuto in potere della Camera, rimettendo all'eſſame della giuſtitia la reſtitutione del di più. Il terzo nel commetter queſta cognitione al Teſoriero col voto della Ruota, Et il quarto, il quale ne contiene ſotto di ſe molti, ſopra quel di più, che da gl'intereſſati ſi pretende douerſegli pagare dalla Camera, benche non l'habbia riceuuto.

Quanto al primo punto della ſoppreſſione in generale, ad euidenza la giuſtificano i trè inconuenienti accennati nella narratione del fatto. Il primo della ceſſatione della cauſa, ò vero del fine, pel quale queſto Collegio fu eretto, ſi che di preſente rimane inutile, e ſuper-12 fluo. Il ſecondo, perche produce frequentemente liti, e controuerſie con la Camera, e toglie al Papa la libertà di far grazie. Et il terzo del grande intereſſe, e della gran leſione, che ne riſul-

ta

ta alla Camera, E à questi si aggiunge il quarto della resolubilità, la quale di sua natura è annessa à questi officij, per non dare altrimente l' inconueniente contrario ad ogni legge scritta, e naturale, che il Principe successore, dal fatto de Predecessori, debba esser'astretto con graue danno, e pregiuditio della Republica à patire vna perpetua seruitù, e non potersi già mai liberare da vn graue peso, nè di poter mutare la forma del gouerno, il che se si stima inconueniente, & irragioneuole, anche ne'Principati ereditarij, molto più negli elettiui, ne' quali il fatto de Predecessori obliga molto meno i Successori di quel, che sia ne gl' ereditarij.

Il che più chiaramente si comproua dalla Bolla d' Innocenzo Ottauo sopra l' erezzione, mentre in quella si preuede, e si presuppone il caso della suppressione, come anche si presuppone, e si preuede nell'altra Bolla generale di Pio Quinto, e nell' accennato Breue particolare di Pio Quarto, à fauore del Capitolo di Sant' Eustachio, si che non può dirsi caso esorbitante, & impensato; laonde da tutte le sudette cose rimane comprouato ad euidenza questo primo punto, come incapace di dubbio, in modo che deue attribuirsi ad aperta ignoranza il marauigliarsene, & il stimarlo caso inopinato, anzi forse merita l' attributo di temerità l' essersi negata, & impugnata sì fatta podestà.

Quanto al secondo punto della prouisione presa nel moto proprio di far prontamente restituire dalla Camera quel, che veramente da essa si è riceuuto, rimettendo alla determinatione per giustitia, se si debba restituire il di più, che si pretende da possessori de gli officij, ancorche non si sia riceuuto, pari-
13 mente merita dirsi vna determinatione molto ben fondata nella ragione, si che il tacciarla per ingiusta, ò vero per irragioneuole, negl' interessati sarà effetto scusabile del proprio interesse, e della propria passione; la quale offusca l' intelletto, e fà sempre parer ingiusto, e mal fatto quel, che pregiudica al proprio interesse, benche sia giustissimo, mà ne gl'altri non interessati sarà effetto inescusabile, ò d'vna grand' ignoranza, ò vero di vna gran malignità; imperciòche da quel, che à basso si discorre sopra il quarto punto della restitutione di quel prezzo, che non si è riceuuto, non si può negare, che almeno la cosa sia molto dubbia, e disputabile, e per conseguenza ogni legge scritta, e naturale, anche ne spogliatori, e negli attentatori, e simili, i quali come dalla legge stimati delinquenti, sono strettamente obligati à restituire, & à rifare ogni danno, & interesse, benche da essi non se ne sia riceuuto vtile alcuno, come per vna specie di pena del delitto, dispone, che basta di pagare prontamente quel, che è certo, e liquido, offerendosi pronto, & obligandosi à pagare il di più, che sia incerto, & illiquido, quando sarà liquidato. Dunque molto più con gran ragione si è potuto così prouedere in vn caso, nel quale non si scorge nella Camera delitto alcuno. E sarebbe vna specie di manifesta iniquità il pretendere, che pendente la liquidatione d'vn debito incerto, & illiquido fosse tenuta la Camera patire frà tanto vn danno, & vn' interesse così eccessiuo, come sarebbe, quando anche sussistesse tutta la pretensione, mentre questa batterebbe in scudi seicento mila, gl' interessi de' quali, secondo lo stato presente, non eccederebbero scudi venti mila, che all' incontro gli vtili, e gli emolumenti de gli officij eccedono scudi quaranta mila. Ne la disputa sopra l' incidente del maggiore, ò minore prezzo, potea, ò douea ritardare la sostanza della suppressione già stabilita, fin dal principio di Decembre, in modo che è stato più tosto vn'eccesso di benignità, e di conuenienza il far godere à possessori de gli officij gli eccessiui emolumenti in questi quattro mesi.

Circa il terzo punto dell'essersi ordinato al Tesoriere, che proceda nella Causa col voto della Ruota, sarebbe vna manifesta malignità il dolersene, per essersi così risoluto in grazia degl' Interessati, e per maggior loro sodisfazione, eleggendo vn Tribunale così
14 qualificato, e deputato à decidere le cause più graui profane di questo Principato,

cipato, e le più graui Ecclesiastiche, e Spirituali di tutto il Mondo Cattolico; Imperciòche se la decisione si fusse commessa al Tesoriere solo, gl'Interessati con ragione si poteuano dolere, e gli altri si poteuano scandalizare, che vn solo Ministro Camerale affezionato, & interessato ne gli vtili della Camera, si fusse costituito Giudice di tanti graui, e dubbiosi articoli.

Il commetterlo al Tribunale della Camera, per altro Giudice competente delle cause Camerali, non era giusto, nè ragioneuole, mentre in questo Tribunale siedono quattro principali Interessati, e possessori di questi officij; Et il far continuare l'accennata Congregazione deputata, col di cui voto si douesse procedere, darebbe più tosto motiuo di doglianze, ò vero di sospetto a' medesimi Interessati, nel caso, che le risoluzioni sortissero à fauore della Camera; mentre, conforme di sopra nella narrazione del fatto si è accennato, già i medesimi Interessati apertamente si doleuano, che questa Congregazione, per la maggior parte, fusse costituita da persone appassionate negl' interessi della Camera, e nelle sodisfazioni del Palazzo. Dunque con molta ragione, e pietà, per maggior sodisfazione de' medesimi Interessati, si è deputato vn Tribunale affatto disinteressato.

Et anche si è hauuto il riguardo allo stile di questo Tribunale di dar conto al Mondo delle sue risoluzioni, col dar fuori le decisioni, acciò in tal modo à tutti siano palesi le ragioni, e la giustitia di quella Parte, al di cui fauore si decida; Oltre che questa materia degli officij venali appartiene più tosto alla Dataria, che alla Camera; e lo stile della Dataria è di valersi ne' casi dubij del voto della Ruota; Che però appresso il Platina si legge, che quando Paolo Secondo tolse l'officio ad alcuni Possessori di questi, ò altri Officij, quelli fecero istanza, che si conoscesse dalla Ruota, e gli fù negato, conforme anche à basso si narra.

E se bene si dolgono gl' Interessati, e gli altri si merauigliano, e biasimano, che mentre s'era deputata vna Congregazione più volte tenuta, non si douesse, senza che questa ne sapesse cosa alcuna, venire alla publicazione del Moto proprio sopra la soppressione; Tuttauia ciò contiene vn' equiuoco manifesto, cagionato negl'Interessati dalla passione, e negli altri dal non esser' informati del fatto; Imperciòche la Congregazione non fù deputata sopra il punto principale della suppressione, e se à questa si douesse venire, ò nò, mà essendosi ciò stabilito, e rissoluto, con questo presupposto, fù deputata la Congregazione sopra il solo incidente del maggiore, ò minor prezzo, che si douesse restituire, mà perche ciò si è scoperto molto torbido, e che ricerca lunghezza di tempo, però si è venuto all' essecuzione dello stabilito, già da quattro mesi auanti, e nel che la Congregazione non haueua parte alcuna.

Tutta la difficoltà dunque si ristringe al quarto, & vltimo punto, se la Camera sia tenuta ad altra restituzione di prezzo, oltre quello, che li è peruenuto nelle mani. E sopra di questo punto cadono quattro opinioni, due delle quali sono estreme, e due medie. La prima estrema à fauore degli Offiziali è, che si debba restituire à ciascuno il prezzo corrente, che è di scudi ventitrè mila ne' vent' vno Segretariati vacabili, e di quaranta mila in circa ne' trè perpetui de' luoghi Pij, senza distinguere, se siano compri per minor prezzo, ouero se si siano ottenuti per via di donatiuo.

15

All' incontro l'altra opinione estrema à fauore della Camera è, che non hauendo Innocenzo Ottauo fatto il contratto con le persone particolari, mà con il Collegio, come vna persona intellettuale, al quale in nome de Successori promise per patto di restituire nel caso della suppressione gl' intieri ducati 62400. riceuuti; Et essendo massima certa di ragione, che questi corpi vniuersali non si variano con la mutazione delle persone, mà sono sempre li medesimi; Quindi siegue, che senza curarsi de' titoli, con i quali ciascuno diuersamente possieda l'officio, basti alla Camera, in conformità della conuenzione, restituire al corpo vniuersale del Col-

Iura diuersa.

legio la detta somma riceuuta, lasciando che disputino trà essi del modo di ripartirseli.

La terza opinione media, più fauoreuole alla Camera, è, che secondo vn' intelletto della Bolla di Pio Quinto, alteratiua di quella d'Innocenzo, si debba restituire tutto quel denaro, ch' effettiuamente è peruenuto nelle mani della Camera. E ritenendo questa opinione rimarebbero esclusi i Donatarij, e quei Compratori, i quali hanno causa da Donatarij, & anche quelli, i quali per via di rassegna hanno compro l'officio à più caro prezzo di quello, che i loro Autori lo comprarono dalla Camera.

E la quarta opinione media, più fauoreuole agli Officiali è, che secondo l'altro intelletto dell'istessa Bolla di Pio si debba restituire à ciascuno quel denaro, che hauesse speso per acquistar l'officio, non distinguendo se l'hauesse compro immediatamente dalla Dataria, come vacante, ò veramente da vn' altro possessore per via di rassegna, il quale l'hauesse ottenuto per minor prezzo, & anche in dono. Et à rispetto de' Donatarij diretti, & immediati, che si debbano stimare come compratori, per quel prezzo, che correua nel tempo della concessione, fingendo, che si fosse compro per il prezzo corrente, il quale dopoi immediatamente se li fosse donato. Maggiormente che i Chirografi de' donatiui cantano in questa forma, cioè, che non si dice di donare l'officio, mà di donare il prezzo.

Ciascuna di queste opinioni hà molte ragioni, & argomenti probabili per la sua parte, in modo che niuna di esse à primo aspetto può dirsi certamente più vera, e più probabile dell'altra, per lo che vi è necessaria la determinazione del Giudice: Imperciòche due leggi particolari sopra ciò habbiamo, vna d'Innocenzo, e l'altra di Pio; se teniamo la prima, quella letteralmente dispone, che si debbano restituire li ducati 62400. conforme la sudetta seconda opinione estrema. E se teniamo l'altra, si deue solamente restituire il denaro riceuuto, mentre in questo solamente si verifica la parola, restituire, che da essa vien' vsata, essendo improprio, che si debba restituire quel, che non si è riceuuto, si che le due leggi particolari, le quali sempre deuono preualere alle generali, stabiliscono vna di queste due opinioni più fauoreuoli alla Camera.

E quando, negando l'vna, e l'altra legge particolare, si voglia caminare con i termini della ragione commune, conforme si pretende dagl' Interessati, e si è scritto per i loro Auuocati, e Defensori, in tal caso vi entra maggior dubio, e con qualche probabilità si può pretendere per la Camera di non esser tenuta à restituire cosa alcuna, conforme di sotto si discorre.

In questa incertezza dunque, ogni ragione dispone, che il debitore non sia tenuto à fare il Giudice contro se stesso, mà che fin' à tanto che la cosa sia giudicata, possa lecitamente attaccarsi al meno, & abbracciare quell' opinione, che ad esso è più fauoreuole. E per consequenza con giustitia haurebbe potuto il Papa ordinare, che per hora si restituisse prontamente, come certo, e liquido il primo prezzo stabilito con la legge della fondazione delli ducati 62400. riseruando il di più al giudizio della Ruota, in modo che l'hauer' abbracciato la terza opinione media, è stato più tosto vsare vn' equità, & vna gran benignità agli Officiali, eleggendo l'opinione più pregiudiziale alla Camera. 16

L'esaminare di proposito, e per minuto nel presente discorso tutte le ragioni, & i fondamenti di ciascuna delle sudette quattro opinioni, non si stima al proposito, così perche cagionarebbe vna prolissità intolerabile, mentre vi bisognarebbe vn grosso volume, particolarmente, per molt' altri incidenti de casi particolari, come sono il non essersi estinto à tempo il Monte; l'interesse de' trè luoghi Pij; il punto del Sig. Cauallier Acciaioli; l'altro di Monsignor d'Asti; l'altro di Monsignor Corsi, e del Signor Abbate Lecce, e l'altro del Signor Marchese Ruspoli.

Et ancora perche il presente discorso non è ordinato alla decisione della causa, per essersi ciò riseruato al giudizio della

della Ruota, ne meno è ordinato alla difesa delle ragioni della Camera, douendo ciò appartenere alli Monsignori Auuocato Fiscale, e Commissario, & altri Defensori della medesima Camera, quando la causa si disputerà, mà è solamente indrizzato à mostrare la giustitia, e la ragioneuolezza della prouisione presa, e contenuta nel Moto proprio, cioè, che per l'incertezza, & illiquidità del di più, che si pretende douersi restituire, si è più tosto camminato con vna gran benignità, & equità à fauore degli Officiali, mentre giuridicamente, e senza offender la giustitia, si sarebbe, come sopra, potuto abbracciare l'opinione più fauoreuole alla Camera, secondo la Bolla d'Innocenzo.

17

Tutta via per qualche notitia de'meriti, ò almeno della dubiezza della causa, e per mostrare, che per parte degli Officiali si cammina con qualche equiuoco, e che le autorità, e le regole giuridiche, nelle quali si fondano, sono forse vere ne' suoi casi, ne quali parlano, mà in verun modo non si adattano al caso, del quale si tratta, come affatto diuerso, e del quale niuna delle autorità allegate parla. Conuiene riflettere alla distinzione degli atti, che si fanno per il Principe, & anche all'altra distinzione delle persone diuerse, che per il medesimo Principe si rappresentano; Cioè ch'altri sono gli atti particolari, i quali si fanno, e respettiuamente si disfanno, e si riuocano dal medesimo Principe, & altri sono gli atti generali, i quali si fanno dal medesimo Principe per via di legge, e di prouisione vniuersale. Imperciòche negli atti particolari il Principe si considera come vn priuato contrahente, e distrahente, rappresentando sempre questa sola persona soggetta alle regole della giustitia commutatiua; mà negli atti generali, fatti per via di legge, ouero di prouisione vniuersale, con giusto, e ragioneuol motiuo pel buon gouerno del Principe, e per beneficio della Republica si considera, come vna diuersa persona publica di vn sourano gouernatore, e moderatore; onde le sue prouisioni, & ordinazioni vengono riputate come vn caso fortuito, e sono paragonate al fulmine, che cade dal Cielo, ouero alla tempesta, ò all'incendio, ouero all'inondazione, & altri simili accidenti.

18

Iura diuersa.

Le regole, e le autorità solite addursi per parte degli Officiali percuotono i casi particolari, ne' quali il Principe fà solamente la figura, e rappresenta la persona di priuato contrahente, e distrahente, per lo che malamente, e contro ogni ragione si adattano al caso, del quale si tratta d'vn'atto fatto per via di legge generale dal Principe, come persona publica, e come sourano moderatore pel' buon gouerno vniuersale della Republica, e del Principato; Et in ciò consiste l'equiuoco manifesto di molti, mentre in questo secondo caso non entrano per imaginazione i termini dell' euizione, ouero della reuocazione della donazione, ò della refezione del prezzo, e de danni, & interessi, come conuenienti al solo caso de contratti, e distratti priuati, non già in questo caso publico, & vniuersale, nel quale entrano propriamente gli accennati termini del caso fortuito.

19

Et essemplificandolo in pratica per maggior chiarezza, e capacità; Nello Stato Ecclesiastico vi sono molte gabelle solite concedersi in molti, e diuersi appalti, secondo la diuersità, così delle gabelle, come delle Prouincie, ò delle Città, & in questi appalti il Principe si considera, come vn priuato locatore, soggetto a quelle leggi, le quali parlano del Locatore, sì che l'obligano alla prestazione della patienza, & all'osseruanza del contratto, che però se restando tuttauia ferme, & in essere le gabelle, e restando anche generalmente fermi gli altri appalti, voglia il Principe, senza demerito, e delitto positiuo, togliere ad vno l'appalto conceduroli, per darlo ad vn'altro, ò veramente farlo amministrare à suo commodo, in tal caso si dice violare la fede data, e mancare dalla douuta osseruanza del contratto, e negare quella patienza, alla quale il locatore è tenuto, facendo ingiuria al conduttore, e togliendoli le sue ragioni, per lo che quando non vi concorra il giusto motiuo della causa publi-

20

ca, à guisa d'ogni priuato locatore, sarà tenuto à rifare al conduttore non solamente quel, ch'habbia pagato à conto del censo, ò pensione, & ogni danno patito in altre spese, ò preparazioni, mà etiamdio l'interesse del guadagno, che era per farui, anche se l'appalto li fusse stato conceduto in dono, ouero per vna picciola ricognizione, posciache se bene il donatore non è tenuto all' euizione, tuttauia ciò cammina, quando quella prouenga dal fatto del terzo, non già quando dal fatto volontario dell' istesso donatore, violando la data fede; mà se ciò seguisse per giusta causa publica, in tal caso sarà tenuto restituire quel, che hà hauuto, con astenersi dall' esiggere in auuenire quel, che se li è promesso, senza l'obligo sudetto del rifacimento degl' interessi, che però se l'appalto fusse stato conceduto in dono, fuori d'ogni dubio, benche si tratti d'atto particolare, quando vi sia il motiuo della causa publica, non sarà tenuto à restituire cosa alcuna.

Molto più, e senza che vi cada principio, ò ragione di dubitare, ciò procede quando si camina per via di legge, e di prouisione generale pel' giusto motiuo della causa publica, e del buon gouerno del Principato. Che per esempio si stimi espediente di togliere affatto l'vso degli appalti, e degli appaltatori in tutto lo Stato, & in tutte le gabelle, ouero in alcune d'esse, perche aggrauassero troppo i Popoli, ò veramente perche si scoprisse, che gli appalti riuscissero molto lesiui, e pregiudiziali alla Camera, che però se n'estinguesse il genere, mentre in questo caso non si trouarà forse autorità, ò ragione alcuna, la quale proui, che à quelli, i quali hauessero hauuto l'appalto in dono, si debba rifare l'interesse.

L'istesso con la medesima proportione cammina nelle concessioni di feudi venali, alcuni de' quali anche se ne donassero per beuemeriti; Imperciòche se il Principe concedente togliesse il feudo ad vn particolare, per concederlo ad vn' altro, ò per appropriarselo, in tal caso entrarebbe quel, che sopra questi termini scriuono alcuni Giuristi consulenti, benche le loro massime legulciche de fatto non siano praticate, per quel, che insegnano l'Istorie, e gli annali quasi di tutti i Principati. Mà se stimandosi dannoso, e pregiudiziale alla Republica, & al Principato l'vso de Baroni, e Feudatarij, per via di legge si reuocassero tutte le concessioni feudali, e si supprimesse tutto il genere de Baroni, ò Feudatarij, in tal caso sarebbe vna mera vanità il pretendere, che il Principe fusse obligato rifondere il prezzo à donatarij, ouero à quelli, che l'hauessero comprati da essi, ò da altri compratori à maggior prezzo, mentre à sommo rigore non si potrà pretender' altro, che la restituzione del denaro peruenutoli nelle mani, per l'equità naturale di non ritenere la robba, e'l prezzo.

Se il Principe facesse le concessioni à diuersi particolari de molini, i quali sono alla riua del fiume, ò dell' osterie, che sono in vna strada publica, e consolare, e dopoi pel buon gouerno del Principato, e per la causa publica risoluesse di mutare il letto, ouero il corso del fiume, ouero di mutare la strada, conforme nell' età nostra hà insegnato la pratica, in modo che quei molini, ouero quell' osterie rimanessero inutili, in tal caso sarebbe degno dell' irrisione quello, il quale asserisse, che si debba rifare il prezzo, anche a' donatarij, ò altri, che hanno causa da essi, e ch'entrassero quelle regole, le quali hanno luogo ne' casi particolari, cioè se il Principe togliesse vn molino, ouero vn' osteria ad vno per darla ad vn' altro, ouero per applicarla à se stesso.

Se dal Papa, ò da altro superiore, anche per causa onerosa, e per la remuneratione de meriti, e de seruizij si concedono à diuerse persone le Badie, e le Commende, & altre prelature, ò dignità di vna Religione, conforme per esempio segue nella Religione di Malta, & in altre simili, in tal caso non possono, nè deuono alcuni di questi Abbati, ò Commendatarij esserne priuati senza demerito; e quando qualche giusta causa lo persuada, se li deue dare la ricompensa, e come i Giuristi dicono vn buon scam-

scambio. Mà se tutta la Religione si supprime, in modo che le sue rendite ad altri vsi si applicassero; in tal caso certa cosa è, che ciò non entra, conforme nell' età nostra più volte hà insegnato la pratica.

In tanto Monsignor Fagnano cerca di sostenere, che non se gli fusse potuto leuar l'officio della Penitenziaria, in quanto che tuttauia quello rimaneua in piedi, e si era conceduto ad vn altro, mà se si fusse suppresso tutto il Tribunale della Penitenziaria, e per conseguenza fussero cessati tutti gli officij di quel Tribunale, al di certo tal pretensione sarebbe stata vana, con molti altri somiglianti esempij, che sopra ciò con molta facilità si potrebbero cumulare; & altrimente il Papa non potrebbe sopprimere l'offitio, & il Tribunale del Camerlengo, e supprimendolo sarebbe costretto à restituire così al Camerlengo il prezzo dell' officio, benche se li sia donato, come anche à tutti gli altri officiali inferiori, e subordinati, il che sarebbe degno dell' irrisione, quando si pretendesse.

Douendosi ancora auuertire, che altro è quando il Principe per la causa publica si vuol valere delle robbe altrui, col priuare i possessori del total dominio di quelle, come sono case, vigne, olíueti, & altri poderi, & altro è, quando voglia valersi di quel, che è suo, e 21 che è annesso al Principato, dal quale non si può separare nella sostanza, mà solamente che se ne sia conceduto à particolari l'vso, ouero vn certo dominio subalterno per gli emolumenti, che à vita, ò ad altro tempo se ne riportano, per scorgersi vna gran differenza trà vn caso, e l'altro.

Come per esempio, determinò Alessandro Settimo per sbrigar la piazza della Rotonda, di ridurre in buono stato la piazza di pietra, per lo che fece spianare alcune case, & anche vna Chiesa, & è probabile, che à padroni delle case rifacesse il prezzo, sopra di che si lascia il suo luogo alla verità, mà non rifece i danni, e gl' interessi al Capitolo della Rotonda, per la mutatione dello stato di quella piazza, perche in sostanza la piazza è del Prencipe, per concessione del quale il detto Capitolo ne otteneua, e ne ottiene alcuni emolumenti.

Più simile, e più al proposito è l'esempio di piazza nauona; Imperciòche anticamente molti per concessioni Apostoliche, seguite parte per via di donatiuo, e parte per via di compra, godeuano alcuni siti per la vendita de frutti, e de gli altri vittuali, dal che cauauano vn gran emolumento; Mà quando Innocenzo Decimo risoluè di mutare lo stato di quella piazza, e di sbrigarla da quei continui impedimenti, trasportando la vendita de vittuali alla piazza della Rotonda, e di Sant'Eustachio, non perciò fù rifatto à padroni de' siti cosa alcuna, con somiglianti casi.

Anziche nelle robbe proprie, & in piena ragione di dominio de' priuati, quando si tratta di qualche vso generale, e che la borsa publica per l'impotenza de sudditi, ò per altri bisogni non può supplire, tuttauia non si fà rifettione alcuna, conforme l' Istorie, e gli Annali in tutti i Principati insegnano in tutti i tempi.

Mà tralasciando i fatti de gli altri Principati, & anche gli antichi di questo, del quale si tratta, e valendosi di quello, che nell' età nostra si è visto, e si è praticato; Quando nella guerra della Sede Apostolica con i Principi dell' Italia, verso il fine del Pontificato d'Vrbano Ottauo si fè la tagliata de gli olíueti, vigne, casini, & altri poderi vicino la Città d' Oruieto, e che in Roma si ferono le nuoue fortificationi, con il deuastamento di molti casini, vigne, e poderi, nulla si rifece; come anche nulla si rifece nella demolitione di Castro, per la ragione, che le leggi, e le prouisioni generali non soggiacciono alle regole de casi particolari, mentre la prouisione vniuersale, conforme si è detto di sopra, vien paragonata à i fulmini, & alle tempeste, ò altri simili accidenti, e per con-22 seguenza si dice vn caso fortuito, & vn infortunio, per il quale non si può dimandare euittione, ò refettione d'interesse. E pure in quei tempi i popoli dello Stato Ecclesiastico erano più ca-

paci di grauezze di quel, che siano di presente, e l'Erario publico non era ridotto à quel misero stato, quasi d'vna total depressione, nel quale oggidì si troua.

Non niegano gli Auuocati, e Difensori degli Officiali la verità di questa distintione, come certa, & irrefragabile, mà ne niegano l'applicatione al caso, dicendo che la legge generale di sua natura de-

23 ue abbracciare tutti i sudditi, & à tutti generalmente pregiudicare, non già nel caso presente, che il pregiuditio è solamente di 24. persone particolari; Però ciò contiene vn' equiuoco manifesto, posciache la legge, e la prouisione generale si dice, quando abbraccia tutto vn genere, sì che non vi sia partialità, & eccettuatione di persone comprese in quel genere, altrimente vna legge, la quale si faccia per vna Religione, ò per vn Monasterio, ò Capitolo, ò altra simile Vniuersità, non meritarebbe dirsi legge, e pure sarebbe vna mera vanità il dirlo; nè perche il Papa supprima vna Religione, si potrà dire, che non sia legge, e prouisione generale, perche non si supprimano tutte l'altre, con simiglianti esempij.

E nondimeno l'Istorie insegnano, che anche ne' casi particolari, e senza che vi concorresse vna causa publica, come nel presente caso concorre, che tuttauia dal Principe non si rifacesse

24 prezzo alcuno, ò altro interesse, conforme tralasciandone molti simili, e valendosi dell'indiuiduale, seguì in quest'istessi Segretariati, ò altri officij, sotto Paolo Secondo, che conforme di sopra si è accennato, leuò gli officij ad alcuni possessori, i quali l'haueuano comprato, senza che l'Istorico, il quale parla del fatto proprio, dica d'esserli data altra mercede, che quella d'vna dura carceratione per trè anni, negandoseli di rimettere il negotio al giuditio della Ruota, dal che si può chiaramente scorgere, quanto grande sia stata la giustitia, la pietà, e la benignità di Nostro Signore.

Molti di quelli, i quali, ò sia per malignità, ò per genio maledico, ò sia per la solita ignoranza, & vso del volgo insano, professano di tacciare l'operationi del Principe Regnante, e de' suoi Ministri, cuoprono la satira, e la maledi-

25 cenza col manto della pietà, e della compassione, particolarmente verso i trè luoghi pij, e ciò à prima faccia fà qualche impressione appresso i non informati, ò vero appresso quelli, i quali senz'altro discorso con la prima operatione dell'intelletto formano il giuditio con le voci del volgo, ò vero con la superficie delle cose; mà parimente ciò contiene vn manifesto errore; Imperciòche due luoghi pij, che sono l'Ospedale di S. Spirito, & il Capitolo di Sant'Eustachio, ottengono questi officij per via di contratto correspettiuo di vendita, e respettiuamente di permutatione, Et è massima vera, e riceuuta da Giuristi, & anche da Morali, che ne' contratti onerosi, e correspettiui, i quali vanno regolati con la sola giustitia commutatiua, senza che vi habbia parte alcuna la distributiua, la Chiesa, e la causa pia non hà priuilegio alcuno, mà si deue regolare con i stretti termini della giustitia commutatiua, à guisa d'ogni priuato secolare, senza veruna differenza, in modo che quel, che dalla ragione si dispone con gl'altri priuati, si deue attendere anche con questi luoghi pij.

Et à rispetto dell'Ospedale di S. Giouanni, il quale ottiene l'officio per semplice donatiuo, si deuono considerare due cose; vna che il pagarli il prezzo formarebbe vno stato troppo pregiuditiale alla Camera à rispetto di tutti i donatarij, & altri, i quali habbiano causa da essi. E l'altra, che quando Alessandro Sesto fè questo donatiuo, credè di donare vna poca cosa, in capitale di scudi 4000., e meno, & in frutti di scudi 300., e meno, & in stato che l'Ospedale era pouero, si che non hauesse scudi 1500. d'entrata; Onde oggi che ne hà da 20. mila non si può dire, che si distrugga l'opera pia. E quando Alessandro Settimo mutò la forma della piazza della Rotonda, pe'l motiuo dell'ornato publico, pregiudicò notabilmente al Capitolo della Rotonda, dunque si dirà, che non poteua, nè doueа farlo

senza

senza taccia d'impietà. E l'hauer Nostro Signore con santo zelo prohibito i giuochi publici à carte, cagiona vn danno, & vna diminuzione notabile delle rendite à trè luoghi pij, i quali per concessione Apostolica hanno il bollo delle carte, e volendo prohibire affatto l'vso delle carte, destruggerebbe detto bollo, dunque ciò non si potrebbe fare senza taccia d'impietà, che in verun modo non può dirsi. Et altrimente quando Dio manda la carestia, ò vero l'inondatione, ò la guerra, ò altro simile accidente, per il quale si sminuiscano in parte le rendite anche de' luoghi pij, si dirà che Dio è empio.

Altri cuoprendo la satira, e 'l veleno col manto, ò vero col zuccaro del ben publico della Città, e del decoro della Corte, esaggerano, che questa, & altre somiglianti riforme, & economie convengono ad vn priuato padre di famiglia, mà non al Principe, al quale è più adattata la generosità, e la grandezza pe'l decoroso mantenimento de' grandi, che influisce in quello de' popoli, e particolarmente de gli artegiani, e viuandieri, la pouertà, e la diminutione de' quali vien da essi, contro ogni verità, magnificata, mà parimente ciò contiene vn manifesto errore, maggiore dell' antecedente, posciache la liberalità, e la magnificenza nel Principe è commendabile, e si deue esercitare più nella Città Metropoli, e nella Corte, che nell' altre parti del Principato, quando le forze dell' erario publico lo comportano, in modo che il non farlo, per cumular gli auanzi sia effetto d'auaritia, e di tenacità, mà non già quando così richiede la pouertà dell'erario, e la precisa necessità, nella quale dicono i Giuristi, che non si dà quella liberalità, che è virtù, mà quella, ch'è vitio, chiamata prodigalità, che però insegnano l'Istorie, che molto migliori furono i Traiani, e i Vespasiani, & altri simili dediti all' economia, che i Neroni, & i Caracalli, e simili profusi nelle spese inutili, e superflue, per le quali maggiori proscrittioni, & altri atti d'auidità, & auaritia da questi furono esercitati. E fù gran fortuna di Tito, di cui tanto si magnifica la liberalità, l'essere così poco sopravissuto à Vespasiano suo Padre, del quale i Scrittori tacciano l'auaritia, poiche in qualche lungo progresso di tempo si sarebbe esperimentato, che non in Tito, mà in Vespasiano fusse commendabile la prudenza, & il buon gouerno.

Che però quando il Principato, & i Popoli sono impoueriti, l'vsare magnificenza, e liberalità nella Città Metropoli, e nella Corte si può dir l'istesso, che emaciare, & impiagare il corpo con tutte le sue membra, per ingrassare il solo capo, ò veramente per ben'ornare il capo, spogliare, e lasciar'ignude tutte le membra, anche le parti vergognose, ò pure ornare pomposamente il capo, e lasciare il corpo inuolto in vilissimi, e laceri cenci, con somiglianti esempij, conuenendo al capo, come parte più nobile, vn trattamento migliore, & vna cura più particolare, mentre la sua salute, e fortezza influisce nell' altre membra, mà con la sua proportione, e simetria, in modo che non si dia l'accennata deformità, & in ciò consiste l'errore popolare di molti.

In oltre si deuono presupporre trè massime certe, & irrefragabili, la prima, che sempre la giustitia si deue anteporre alla pietà, nè si può dare vera pietà, e vera carità, la quale offenda la giustitia, & à quella ripugni. L'altra che in concorso di pietà la maggiore vince la minore. E la terza, che sempre il bene publico, & vniuersale si deue anteporre al priuato.

Stabilite queste massime, e presupposto in fatto, che quando il Principe voglia far bene le sue parti di Principe, e non di Tiranno, la Camera come corpo fantastico, & intellettuale in fatti consiste ne' Popoli sudditi, dal sudore, e sangue spremuto de' quali si cauano le rendite publiche della medesima Camera per la sopportatione de pesi della Republica, Da ciò siegue, che tutte le trè sudette massime assistono alla Camera contro i luoghi pij, molto più contro i particolari benestanti; Imperciòche essendo ridotti i popoli ad vn' estrema pouertà, & ad vna miseria più deplorabile

bile ch'esplicabile, sarà sempre vn'offendere chiaramente la giustitia nel spremere maggiormente à questi, per tutto lo Stato Ecclesiastico, quel poco sangue, che l'è rimasto, per far opere di supererogatione nel mantenere negli Ospedali d'vna sola Città vn maggior numero, per lo più di vagabondi, e di poltroni, ò vero nel mantenere il lusso, & lo splendore della Corte.

E da ciò segue ancora la verificatione dell'altre due massime, posciache maggior opera di pietà è il cercare di solleuare i miseri, & oppressi popoli di tutto il Principato, e questo come ben publico si deue anteporre al ben priuato di due, ò trè luoghi pij, maggiormente, che non si tratta di distruggerli, e d'impouerirli affatto, mà solamente di diminuire vn moderno, & accidentale augumento.

Come anche (per chiusa del discorso) si deuono fare quattro considerationi, ò veramente si deuono presupporre quattro assunti, parte di fatto, e parte di ragione, in comprouatione di quanto di sopra si è detto, e per vna risposta generale alli obietti, che si possono addurre in contrario, riseruando alli difensori della Camera le risposte più particolari, quando si faranno le dispute formali nella Ruota.

Primieramente, che il prezzo degli officij vacabili veramente nella sostanza non constituisce capitale, mà è vn'anticipata percettione di quei frutti, & emolumenti, che per altro in ciascun'anno si otterrebbero dal Principe, quan-30 do gli officij non fussero venduti, siche come per vna specie di censo vitalitio, regolando la vita dell'huomo con vn tempo verisimile, si stabilisce vn prezzo proportionato à questa verisimilitudine, in quel modo, che la legge nelle cose vitalitie hà fatto vna tassa generale, & vniforme à guisa delle vendite, ò cessioni dell'vsufrutto, ouero delle pensioni, & anche delle vendite delle case, e degli 31 altri beni stabiliti à vita, conrenendosi in tal modo la compra, e la vendita d'vn'alea incerta, paragonata alla rete, che si butta nel mare, la quale contiene vgualmente il commodo, e l'incommodo, ouero la perdita, & il guadagno d'ambi i contraenti, imperciòche quella vita, la quale da principio si valuta per vn certo spatio verisimile di tempo, può essere molto breue, siche il compratore faccia vna perdita notabile, & il venditore vn notabile guadagno, & all'incontro può esser molto lunga, in modo che il venditore faccia vna gran perdita, & il compratore vn gran guadagno, per lo che il prezzo di queste vendite vien stimato come vn frutto annuo della Dataria, e come tale si consuma negl'vsi correnti, in modo che non può dirsi estante nella specie, ouero nell'equiualente, siche la Camera di presente lo possieda, conforme di sua natura segue nel prezzo di quelle robbe, ò ragioni, delle quali se ne vende in perpetuo la sorte principale. E questa valutatione di vita, secondo la più alta raguagliazione si restringe dentro lo spatio d'anni 15., per quel, ch'insegna la pratica notoria, e commune nelli quindennij spirituali, e profani.

E da ciò nascono due cose. Vna del gran pregiudicio, e della gran lesione, che risulta alla Camera nella maggior parte di quest'officij, che essendosi venduti per quel prezzo, che verisimilmente importa, e si stima la vita d'vn'huomo, ciò non ostante, per mezzo delle rassegne, si son fatti quasi perpetui, à segno che molti di essi passano vn secolo intiero, e di vantaggio, conforme di sopra nella narratione del fatto si è detto. E l'altra, che il prezzo non può dirsi estante, e per conseguenza non vi entra l'equità naturale, la quale prohibisce il ritener la robba, & il prezzo; Per lo che senza violatione della giustitia, col rigore legale, hauerebbe potuto, e potrebbe la Camera pretendere, à guisa del pupillo, e della Chiesa, di non esser tenuta à restitutione alcuna del prezzo pagato, come non estante.

Secondariamente si deue presupporre, che l'aumento notabile degli emolumenti non è nato dalla diligenza degl'Officiali, ouero dal beneficio del tempo, mà dal fatto del medesimo Principe, e de' suoi Officiali, col spedire molti negotij per questa Segreteria de Breui, che

per

per auanti si spediuano per la Penitentiaria, e per la Cancellaria, ouero per le Sacre Congregationi, & anche per gli Ordinarij de' luoghi. Dunque niuno si può dolere se il Principe toglie quel beneficio, che ad esso è piacciuto di concedere.

In terzo luogo si deue presupporre, che particolarmente per i donatarij, & anche per quelli, i quali ne' tempi più antichi hanno comprato questi officij à prezzo molto inferiore, si è fatto vn guadagno troppo eccessiuo del 12., e del 15., & anche del 20., e più per cento nello spatio di molt'anni, in modo che si sono rinfrancati del prezzo nel capitale duplicatamente, e di vantaggio; Onde quando anche ad alcuni possessori degl'officij assista l'equità pe'l motiuo della buona fede, tuttauia per questa ragione cessa in gran parte questa equità à loro fauore, e maggior'equità assiste alla Camera tanto danneggiata, che non debba soggiacere à quest'altro danno.

Et in quarto luogo si deue presupporre, che quando vn contratto nel progresso del tempo si scuopre notabilmente ingiusto, e lesiuo, benche da principio fusse giusto, se ne può pretendere la rescissione, anche con la restitutione, ouero con l'imputatione de frutti notabilmente eccessiui, e particolarmente quando si tratta di pupilli, ò di Chiese, ò d'altri, i quali non potendo amministrare il suo per se medesimi, viuono sotto l'altrui legale necessaria amministratione, mentre la legge presume vna mala fede in quelli, i quali con essi faccino si fatti eccessiui guadagni.

Che però stante questi quattro assunti, parte di fatto, e parte di ragione, quando anche non si restituisse cos'alcuna, ciò non sarebbe lontano dalla giustitia, e dall'equità, eccettuatone quei pochi, i quali da tempo moderno, col prezzo corrente alterato, hanno compro l'officio dalla Camera, e ne hanno percetto poco frutto, siche non si addattano le sudette ragioni; e da ciò si può scorgere con quanta equità, e circospettione si sia proceduto, più tosto aggrauando la Camera.

Da tutto ciò, appresso ciascuno, anche di mediocre capacità, risulta la risposta al fondamento de donatarij immediati possessori, cioè, che deuono le donationi de Principi esser ferme, e stabili, 32 posciache ciò cammina bene, quando senza giusta causa si faccia la riuocatione d'vna donatione particolare, in modo che l'atto di sua natura sia illecito, e prohibito dalle leggi, non già, quando anche ne' casi particolari, l'atto sia lecito, conforme particolarmente al nostro proposito segue, quando il donatore diuenti pouero, & il donatario sia ricco, molto più, e fuori d'ogni dubio, quando l'atto è vniuersale, ordinato ad altro fine pe'l beneficio pubblico, dal quale per indiretto, ouero per conseguenza segue, che la donatione rimanga inutile, imperciòche altrimente ingiuste, & irragioneuoli sarebbero le celebri, & approuate Costitutioni reuocatorie delle franchitie di Paolo Quinto, e di tutti gli altri Pontefici successori, & anche le Bolle reuocatorie di Bonifacio Nono, di Martino Quinto, d'Innocenzo Ottauo, di Adriano Sesto, di Pio Quarto, di Vrbano Ottauo, & altre molte, delle quali potrebbe farsi vn lungo catalogo.

Et è veramente cosa nuoua al Mondo così appresso i Giuristi, e Morali, come anche appresso gl'Istorici, & i Politici, che se manchi senza delitto, e senza mancamento positiuo del donatore l'emolumento della cosa donata al donatario, debba il donatore pagarneli il prezzo.

E se bene la sottigliezza de' Giuristi per alcuni effetti suol fingere, ò vero occultare due atti in queste gratiose concessioni d'officij veniali, vno cioè della vendita dell'offitio al prezzo corrente, 33 che si finge pagato, e l'altro dell'istantanea donatione del medesimo prezzo, tuttauia ciascuno di sano giuditio vede, & intende, che questa è vna metafisica legale, & vna idealità, e che in verità il donatore nulla riceue, & il donatario nulla paga, si che nell'vno, e nell'altro in modo alcuno non è verificabile il termine, ò vero la parola di restitutione, ò di refettione.

Gran strepito si fà per quegl'interessati,

fati, i quali à prezzo corrente,coll'assenso del Papa, hanno comprato gli officij 34 da'donatarij, ò veramente da quelli, i quali l'hanno acquistato ne'tempi antichi à prezzo minore, quasi che in tal modo rimangano ingannati dalla fede publica; Però si deue considerare, che ò si vuol camminare col sommo rigore legale, ò veramente si vuol camminare con l'equità non scritta; Camminando per la prima strada del rigore, se si può rispondere, che doueuano i compratori esser diligenti nel vedere le leggi di questo Collegio, l'ignoranza delle quali non gli scusa, & in tal modo hauerebbero visto, e saputo, che l'atto era di sua natura risolubile, e che secondo la prima Bolla d'Innocenzo, non vi era altro obligo, che di restituire li ducati 62400. e secondo l'altra di Pio, drizzandosi la parola restituire al Papa, non è verificabile, se non in quello, che si è riceuuto, conforme di sopra si è più volte detto. E camminando per l'altra strada dell'equità, non si può negare, che questa assiste a'compratori, più che a'donatarij; mà conforme parimente di sopra si è detto, trattandosi d'vn caso fortuito, al quale il fatto publico del Principe per via di legge vniuersale vien paragonato, vna maggior' equità assiste alla Camera tanto dannificata, che non debba di vantaggio sentir quest' altro graue danno, che a'particolari, i quali in tutto, ouero in gran parte si sono rinfrancati del denaro speso con i frutti eccessiui per tant' anni. E nell' vgual concorso del danno nell'vna, e nell'altra parte, dicono i Giuristi, che migliore è la conditione di quello, il quale tratta di vn danno maggiore, ouero che 35 il publico si anteponga al priuato, posciache se bene i superficiali applicando à tutti gl'interessi Camerali la sentenza di Plinio à Traiano, che sotto il buon Principe sempre la causa del Fisco deue esser mala, credono, che in questo concorso si debba giudicare à fauore de' 36 priuati contro la Camera; nondimeno ciò contiene ancora vn chiaro errore, mentre altro è il Fisco penale, & odioso, del quale parla Plinio, & altro è la Camera nelle sue rendite, e ragioni publiche, per esser queste de'Popoli, più che del Principe, come sopra.

Sisto Quinto nell'anno 1587. rese venale l'officio dell'Assessore de'Maestri delle Strade, che dalla Dataria fù venduto per scudi 300., & indi per via di rassegne è passato per molte mani nell'hodierno possessore, il quale lo comprò per scudi 4000. in circa; onde se il Papa senza giusta causa volesse toglier quest'officio al possessore, per darlo ad vn'altro, sarà tenuto pagarli il prezzo corrente, ouero per quanto l'hà comprato; mà se per giusto motiuo lo volesse sopprimere, sarebbe vanità il dire, che à ciò sia tenuto, con somiglianti esempij.

Nè si sà vedere, come ad alcuni Pontefici passati da tempo moderno, fuori della legge della fondazione di questo Collegio, sia stato lecito ordinare, e decretare la perdita degli officij, e del prezzo, senza che restituisca cosa alcuna per la promotione de' possessori al Cardinalato, e che non sia lecito di presente il negare solamente quello, che non si è riceuuto, particolarmente 37 a'donatarij, & a'compratori à minor prezzo, i quali in sostanza non trattano di fuggir il danno, mà più tosto di fare vn'illecito, & vn'eccedente lucro, mentre il restituire quel, che non si è hauuto, conforme di sopra si è detto, importa vna pena formale, la quale non si dà senza delitto alcuno; & essendo la Camera offesa, e la pregiudicata con la perdita per tant'anni di 40. mila, e più scudi annui, per vna picciola somma peruenutali nelle mani, e la quale nè anche è andata à suo beneficio, come consumata in ragione di frutto corrente, non si sà vedere qual ragione legale, ò naturale possa mai persuadere, che debba à sì fatta pena soggiacere.

E per vltimo, che si dolgono della rissolutione gl'interessati, e la dannino per ingiusta, sono degni di scusa, e di compassione, mentre l'interesse ad ogn' vno naturalmente dispiace, & offusca 38 l'intelletto, in modo che, conforme di sopra si è detto, ogni determinatione per giusta, e per lodeuole che sia, pare ingiusta, e dannabile; mà che lo biasimino

ſimino gli altri, i quali non vi hanno intereſſe, e non ne riportano danno alcuno, e particolarmente i Sudditi di queſto Principato, deue ſenza dubio dirſi effetto, ò d'vna gran malignità, ò veramente d'vna grande ignoranza, e ſtolidità; Imperciòche eſſendo ciò ſeguito per il ſolo motiuo di ſolleuare in qualche parte l'erario publico, tanto impouerito, l'effetto in ſoſtanza ridonda in vtile, e beneficio anche de medeſimi particolari, i quali altrimente dourebbero eſſere caricati di nuoue grauezze per ſupplire a'peſi publici.

Di maggior biaſimo però degni ſono quelli, i quali, ò ſudditi, ò foraſtieri, hauendo intereſſe con la Camera per occaſione de'luoghi de' Monti, ouero degli officij, ſecondano le doglianze degl'intereſſati, poſciache deue rallegrarſi molto il creditore, quando vede il ſuo debitore ben'applicato all'economia, & al ſuo ſollieuo, mentre in tal modo ſi rende più ſicuro del ſuo credito; & all'incontro deue ſommamente diſpiacerli quando lo vede diſapplicato, ouero profuſo, e diſſipatore, in modo che ſempre via più ſi carica di nuoui debiti, perche così ſi rende impotente, e corre al precipitio del fallimento, il danno del quale in ſoſtanza è più de' creditori, che di eſſo debitore, che però ſi dolgono del proprio bene, per qualche male, che ne riſulti ad alcuni pochi particolari bene ſtanti. A guiſa di quelli, i quali biaſimano il medico, che li cura, e li preſerua dalle frequenti malatie, e morti, perche in tal modo ſi tolga il guadagno a'ſpeziali, e barbieri, e beccamorti; Ouero à guiſa di quelli, i quali tacciano il Principe, perche faccia disboſcare, e mettere à coltura i campi, & i poderi, ò pure perche faccia diſſeccare le paludi, e le acque ſtagnanti per la ſalubrità dell'aria, e per maggior' abbondanza de'frutti, & anche per il maggior vtile de'particolari padroni, perche ſi tolga la delizia, e l'vtile ad alcuni pochi particolari nella caccia, ò nella peſca; ò veramente à guiſa di quelli, à quali diſpiaccia l'opportuna pioggia, che Iddio manda per inaffiare i loro ſeminati, vigne, prati, orti, & altri poderi, perche s'incommodano, e ſi dannificano alcune poche lauandare, le quali commodamente aſciugano i panni al ſole, con ſomiglianti eſempij; che però le ſagre carte paragonano il volgo, e le turbe à quell'infermo frenetico, il quale inſaniſce contro il medico, che lo cura, e che ſtudia, e ſi affatiga per renderli la ſanità, e liberarlo dal pericolo della morte, ouero dal miſero ſtato d'vn'infelice vita, conſiſtendo propriamente l'officio del buono, e del vero Principe nel procurare la vniuerſale vita felice, e ciuile de'ſudditi, per la quale propriamente ſi è introdotto il Principato.

39 / 40 (margin numbers)

APPENDICE.

A Capo di alcuni meſi doppo tirato il preſente diſcorſo, venne in penſiero all'iſteſſo ſcrittore di certificarſi come ſi praticaſſe nella Francia, doue queſt' vſo degli officij venali è più frequente di quel, che ſia in ogni altra parte, e Principato del Mondo Chriſtiano della noſtra ciuile communicazione; & eſſendoſene ſcritto à quel Monſignor Nunzio Apoſtolico; da queſto ſi è riſpoſto, che preſene l'informazioni da perſone peritiſſime, ſi ritroua praticarſi per appunto il medeſimo, che come ſopra ſi è praticato, di reſtituire a'poſſeſſori degli officij ſoppreſſi ſolamente quel primo prezzo, che effettiuamente è entrato nella Camera Regia, non curandoſi l'augumento ſoprauenuto; e benche i poſſeſſori l'haueſſero compro à maggior prezzo da altri, che lo teneuano, à tal ſegno, che eſſendo ſolito, che alle volte il Rè nelle ſue occorrenze eſigge da' poſſeſſori di sì fatti officij alcune ſouuenzioni, queſte non ſi reſtituiſcono, benche il denaro ſia entrato nella Camera Regia; che però molto meno ſi reſtituiſce quel, che non vi è entrato.

Queſta oſſeruanza comproua molto quel, che di ſopra ſi è detto eſſer di ragione, quando anche fuſſe dubio, per la maſſima vera, e riceuura, che quando ſopra quel punto, che ſi diſputa manca la legge eſpreſſa, ouero l'oſſer-

41 / 42 (margin numbers)

uanza del proprio paese, ò principato, ouero che essendoui dubia, in tal caso è lecito ricorrere alla legge, ò consuetudine d'vn'altro principato, ò paese; e questa si deue attendere, non come legge obligatoria, mà come vna gran dottrina, ouero autorità magistrale. Molto più per esserui qualche probabile notizia, che il medesimo si pratichi ancora nella Spagna, & altroue.

F I N I S.

DE LOCIS MONTIVM NON VACABILIVM VRBIS.

AVCTORE

IOANNE BAPTISTA CARDINALI DE LVCA.

INDEX
ARGVMENTORVM.

CAP. I.

De occaſione ſcribendi. Quidnam iſta Loca Montium importent; De illorum varijs ſpeciebus, & quam ſpeciem bonorum conſtituant, an ſtabilium, vel mobilium, ſeù tertiam iurium, & actionum, & quo loco circumſcribantur.

CAP. II.

Quomodo iſta Loca ſint in commercio, tàm reſpectu alienationis, quàm obligationis, & hypothecæ, & quando tranſeant libera in emptorem.

CAP. III.

De reductione, ſeù diminutione, ac etiam ſuſpenſione, vel omnimoda denegatione fructuum Locorum Montium, an, quando, & quomodo fieri poſſint.

CAP. IV.

De eorumdem Locorum Montium extractione, vel extinctione, & quidnam ſit reſtituendum pro pretio.

CAP. V.

De aliquibus priuilegijs Locorum Montium, & Montiſtarũ.

CAP. VI.

De Montibus, quibus Camera, & Sedes Apoſtolica reperitur grauata ex cauſa Fidei Chriſtianæ, & reſpectiuè Catholicæ.

CAP. I.

De occaſione ſcribendi, & quidnam iſta Loca Montium importent, De illorum varijs ſpeciebus, & quam ſpeciem bonorum conſtituant, an ſtabilium, vel mobilium, ſeu tertiam iurium, & actionum, & quo loco circumſcribantur.

SVMMARIVM.

1 *Occaſio ſcribendi.*
2 *De vocabulo* Mons *quid ſignificet.*
3 *De Monte Pietatis.*
4 *De exceſſiuis vſuris temporum decurſorum.*
5 *An in Monte Pietatis ratione mutui detur vſura.*
6 *De Monte frumentario.*
7 *De Montibus dotium, & familiarum.*
8 *De alijs ſpeciebus Montium remiſſiuè.*
9 *De ſpecie Montium, de qua agitur in hac tractatione, & quid propriè ſint Loca Montium Cameralia.*
10 *Quod in præſenti tractatione agatur de Locis Montium non vacabilium, non autem de vacabilibus.*
11 *De origine, & vſu Locorum Montium.*
12 *Quod diuerſitas nominum, ſeu vocabulorum non alteret, ſed omnium huiuſmodi iurium eadem ſit natura.*
13 *Loca Montium ſunt de Regalibus.*
14 *Quale ius habeant Montiſtæ ad vectigalia, aliaque iura regalia.*
15 *Loca Montium habentur pro bonis ſtabilibus.*
16 *Circumſcribuntur loco, & cuius loci eſſe dicantur.*
17 *De Ciuitatibus Bononiæ, & Ferrariæ.*
18 *De differentijs inter cenſus, & loca Montium.*
19 *De introductione vtriuſque contractus, cenſus nempè, & locorum Montium.*
20 *De Montibus Baronalibus quales verè ſint, & quales de tertia ſpecie.*
21 *An Montes Baronales ſint de regalibus, & non in priuato commercio.*
22 *An hæc introductio vtilis, & commendabilis, vel potiùs damnoſa, & damnabilis cenſenda ſit.*
23 *De vtilitatibus, quæ Principi, & Reipublicæ reſultant ab erectione Montium.*
24 *A pecunia nimium pendet ſalus, & conſeruatio Reipublicæ.*
25 *Quod iſta introductio ſit proficua populis, priuatis commodis.*
26 *Ac etiam Baronibus.*
27 *De damnis, & præiudicijs, quæ è conuerſo iſtæ erectiones Reipublicæ cauſant.*
28 *Quod iſta ſit calamitas alijs omnibus peior.*
29 *De præiudicijs Baronum.*
30 *Quod introductio ſit præiudicialis populis, & agriculturæ, ac mercaturæ.*
31 *De præiudiciali capacitate forenſium.*
32 *Declaratur propoſitio, quod expediat trahere ad Principatum pecunias exterorum.*

CAP. I.

IDEM, quod initio vberioris tractationis venalium officiorum vacabilium Romanæ Curiæ inſinuatum, 1 eſt, in iſta quoque breuiori tractatione locorum Montium Vrbis contigit, quod ſcilicet contra negotiorum regularem curſum, à particularibus deuentum eſt ad vniuerſalia, quibus illa occaſionem præbuerunt. Cùm enim circa initium decurſi decimi ſexti ſæculi de anno ſcilicet 1526. per Clementem Septimum, pro ſubſidio belli Chriſtianorum contra Turcas in Hungaria, facta eſſet erectio Montis in Vrbe, cui propterea *Fidei* nomen attributum fuit, cum fructibus ad rationem decem pro centenario, ſoluendis ex redditibus

bus Dohanarum Vrbis, alijsque iuribus Cameræ, cum facultate redimendi, eodemque anno, & ex eadem causa fidei, consimilis erectio facta esset in Ciuitate Bononiæ in scutis auri cum fructibus ad rationem octo, cum pacto irredimibilitatis, assignatis pariter quibusdam effectibus ad Cameram Apostolicam pertinentibus, aliasque similes erectiones postmodum in eadem Ciuitate Bononiæ ex eadem causa fecissent Paulus Tertius, & Iulius Tertius, atque adhuc continuaretur in solutione fructuum, ad eamdem rationem octo pro centenario, idque reputaretur nimium exorbitans, & Cameræ læsiuum, attento statu præsenti, vnde propterea Innocentius Vndecimus, adeò intentus Cameræ, & Populorum leuamini, mandauit fructuum reductionem ad summam currentem aliorum locorum Montium, quatuor scilicet pro centenario, facultate Montistis attributa repetendi sortem, quatenus vellent; Hinc ad istam determinationem iustificandam, desuper edidi discursum pro veritate, cum fundamentis, de quibus infra Cap. 3., idque occasionem dedit annotandi ea, quæ generaliter in hac materia digna visa sunt annotatione, eodem retento stylo, qui in alia ennunciata officiorum tractatione adhibitus est, abstinendi scilicet à nauseante inutili cumulo allegationum, contentus insinuare loca mei Theatri, vbi poterit sibi satisfacere curiosus. Accedente potissimè eadem consideratione ibidem insinuata, quod scilicet cum solo memoriæ beneficio, sine libris, & sine tempore in succisiuis horis, sub magna negotiorum mole, opus in eadem aula Vaticana peractum est. Neque superfluum, vel inutile opus dici posse videtur, ex eo, quod pleraque in eodem Theatro in Regalium sede iam dicta sint, quoniam inutile, & ingratum non est ex plerisque floribus per agrum sparsis fasciculum, gratia maioris commoditatis, maiorisque oblectamenti componere, vt sic habeantur vnita ea, quæ absque hac methodo in præfato, alijsque locis insinuata sunt, nonnullas considerationes, gratia maioris elucidationis veritatis addendo.

Assumendo itaque primam thematis partem, quid scilicet ista loca Montium importent; Montis vocabulum in vtroque ciuili, & canonico iure, & apud latinæ linguæ professores denotat solum Montem naturalem, seù materialem, consistentem in ea terræ parte, quæ notabiliter supra valles, & planitiem eleuata est, cum illa pars, quæ non multum eleuatur, collis propriè dicatur, quare hoc vocabulum Montis ficti, seù formalis, vel intellectualis prodijt à tempore moderno, postquàm ob tot nationum mixturam in Italia adeò magna vocabulorum, & verborum corruptio sequuta est, illudque denotat omnem cumulum, siuè omnem massam, vel collectionem pecuniarum, vel frugum, aliarumque rerum, quæ ad publicum vsum, publicamque maiorem commoditatem, cum publica auctoritate, & quandoque etiam priuata, pro aliquo publico opere pio, vel prophano facta sit, adinstar Montis materialis, qui etiam ex humano opere cum plurium rerum collectione fit efformatus, vt

vt (exempli gratia) in Vrbe versus Basilicam Sancti Pauli cernitur ille Mons, qui Testaceus dicitur, cum similibus.

Pro frequentiori verò, Italiæ præsertim praxi, istud Montis vocabu-3 lum in omni penè Ciuitate, oppido, & loco habetur in vsu, denotans illam piam, prudentem, & charitatiuam pecuniarum massam, quæ ex publica auctoritate, & prouisione, alicubi verò etiam ex priuatis pijs dispositionibus, iuxta laudabilem introductionem Sancti Antonini Archiepiscopi Florentini, & B. Ioannis de Capistrano, aliorumque proborum virorum, illorum adeò corruptorum temporum, & morum destinata est pauperum, & indigentium honestæ subuentioni, cum gratuito mutuo ad tempus, cum pignorum cautela, vt ità indigentes pecunijs, præseruentur à fœneratorum suffocationibus, & à grauissimis vsuris, vel abstineant ab illis malis, & delictis, ad quæ inopia quandoque cogit, vnde propterea meritò iste Mons pius, vel pietatis appellatur, atque à Sacro Concilio Tridentino, & ab Apostolicis Constitutionibus valdè commendatur, adeòut in prouisionibus Ecclesiarum Cathedralium, & Metropolitanarum in decreto Consistoriali adijci soleat nouiter prouisis præceptum, vt Montem Pietatis, vbi non adsit, erigi curent.

Et quidem etiam nostris temporibus ista pia prouisio magna commendatione digna censenda est, maiori verò in illis temporibus, in 4 quibus eius introductio sequuta fuit, quando ob pecuniarum penuriam, aliasque illorum temporum calamitates adeò vsuræ excreuerant, vt in anno sortem adæquarent, ideòque essent ad centum pro cento, atque ità verificaretur illa simplicitas, in quam inciderunt *Bartolus*, alijque Iuristæ antiqui, & medij, opinantes, quod istæ essent illæ vsuræ centesimæ, de quibus loquuntur leges ciuiles, quamuis re vera istæ, vtpotè sortem adæquantes quolibet centesimo mense, importent ad rationem duodecim pro centenario; modernioribus verò temporibus, etiam proximè decursi sæculi, quando commercium aliquam maiorem receperat latitudinem, adhuc nimium excessiuæ erant vsuræ, vt quolibet triennio sortem adæquarent, & sic ad rationem 33. pro centenario. (A) Vnde liquet quam ingentem pietatem istud opus contineret. Et quamuis super hac specie Montis, quando mutuum non esset omninò gratuitum, sed pro eo 5 aliqua accessio ad mensuram temporis recipiatur, antiquiores Morales nimium certauerint, & cum quibus se inuoluunt quoque moderni transcriptores, an ista accessionis receptio illicita, & vsuraria censenda sit, distinguendo, an solùm commensurari debeat expensis Ministrorum pro manutentione operis, vel etiam haberi debeat ratio periculi peremptionis, vel deteriorationis pignorum, & decoctionis debitorum,

(A) *In Theatr. lib. 5. de vsur. disc. 6.*

rum, aliorumque accidentium. (B) Nihilominus præsertim in Italia isti labores frigidi, & inutiles videntur; dùm per Apostolicas, vel synodales Constitutiones, aliasque publicas benè regulatas prouisiones, super hoc benè consultum est.

Ad instar item istius pij Montis pecuniarij, in plerisque locis, licet non adeò vniuersaliter, quidam Mons 6 pius practicari solet, consistens in cumulo alicuius quantitatis frumenti: vnde propterea Mons frumentarius appellari solet, ad eumdem finem, vel effectum introductus, vt scilicet ad occurrendum grauibus vsuris, & fœneratorum concussionibus desuper fieri solitis, suffocatis indigentibus, fiat gratuitum frumenti mutuum agricolis, alijsque operarijs pro semine, & pro victu operariorum, alijsque expensis, dùm in hoc Monte dignoscitur etiam fauor publicus agriculturæ, istudque opus videtur diuersum, vtpotè diuersum habens finem, vel effectum ab altero, quod in eadem re frumentaria percutit publicam annonam, sub diuerso annonæ, vel abbundantiæ vocabulo, explicari solitum.

Prout idem vocabulum adhiberi solet in illis collectionibus, vel mul-7 tiplicis, aut distributionibus fructuum bonorum desuper assignatorum, quæ ex priuatis dispositionibus practicantur pro subuentione dotali puellarum alicuius, vel plurium familiarum, vel generum personarum, & vulgò dicuntur *Montes maritagiorum*, vt præsertim docet praxis in Ciuitate Neapolis, ex pluries insinuatis in Dotali sede, (C) Vel pro subsidio alimentario virorum familiæ, vel familiarum pro istarum decore, & nobilitate conseruandis, vt præsertim frequens praxis docet in Ciuitate Ianuæ, ex pluries insinuatis in sede Fideicommissorum, & in altera Legatorum, & alibi. (D)

Quidquid autem sit de præmissis, alijsque montium speciebus, quarum plures diligenter enumerant, & distinguunt aliqui moderni, vsu-8 rariam tractantes materiam, ob vsuræ dubium, quod in eis cadere valeat. (E) Huiusmodi inspectiones extraneæ sunt à nostro proposito, quod est agendi de illa montium specie, quæ consistere dicitur in illis publicis, & regalibus redditibus, quos 9 Princeps supremus, eiusque Camera, vel Respublica habens regalia, & iura supremi Principatus, assignat illis, qui pecunias ei accommodant pro publicis indigentijs, tanquam per speciem census consignatiui, ad rationem tot pro centenario singulis annis, donec soluta pecunia in sorte, restituatur singulis scutorum centenis, vnum assignando locum, puta quia

(B) *Lugo de iust., & iur. tit. de mutuo, & vsura disp. 25. sect. 10. §. vnico, Leotar. de vsur. quæst. 22. Giballin. de vsur. lib. 4. cap. 7., apud quos concordantes.*

(C) *De dote disc. 8. 9., & 10.*

(D) *De fideicommiss. disc. 3., & 36., & de legatis disc. 41.*

(E) *Leotard. de vsur. dict. quæst. 22. Giballin. de vsur. dict. lib. 4. cap. 7. Lugo de Iust., & iur. disput. 25. Cobell. ad Bull. bon. regim. cap. 22. Pasqualig. decis. moral. 182. cum plurib. seqq.*

quia Camera Principis, vel Respublica pro bello, vel pro alijs accidentibus indigens magna, & prompta quantitate pecuniarum, quam cum eius bonorum, vel iurium annuo, vel aliàs temporaneo fructu, siue emolumento promptè obtinere non potest, curat vendere, vel oppignorare proprietatem, vel sortem principalem, vt ità habens (exempli gratia) ex publicis vectigalibus, alijsque regalibus iuribus annuum redditum scutorum centum millium, promptam obtineat summam duorum millionum, vendendo, vel oppignorando dicta iura, cum cuius redditibus soluat accommodantibus pecuniam, fructum ad rationem scutorum quinque, vel quatuor pro centenario, donec acceptam pecuniam restituat, atque debitum redimat, tanquam per speciem impositionis census consignatiui, cui hæc loca Montium, vel similia iura Doctores assimilant, quamuis aliquæ dignoscantur differentiæ inferiùs recensendæ, ità constituendo tot loca, seù portiones, quot sunt scutorum, quæ recipiuntur, centena, siuè ista sint scuta monetæ, siuè sint auri, cum ista differentia percutiat solùm modum solutionis fructuum, & restitutionis sortis, vt infra Cap. 3., & 4., dùm alij solent esse Montes in moneta, & alij in auro.

Quamuis autem hæc loca Montium sint dè duplici specie, quod scilicèt, alia sunt vitalitia, seù vacabilia, & alia non vacabilia, nec 10 vitalitia sed perpetua; eodem modo, quo habetur in præmissis censibus consignatiuis, quod alij sunt perpetui, & alij vitalitij, vt in sua Censuum sede habetur: Nihilominus de perpetuis, & non vacabilibus in hac tractatione solùm agitur, cum respectu vitalitiorum, seù vacabilium, deseruiat, &. opportuna sit potiùs altera præcedens latior tractatio officiorum venalium, & vacabilium, dum ea, quæ ibi de huiusmodi officijs dicta sunt, adamussim, & in omnibus congruunt istis locis Montium vacabilibus, quæ habere videntur speciem illorum officiorum popularium tertiæ classis, quæ nullam habent annexam administrationem, nullaque in eis electa dicitur industria personæ, sed sunt ad solum negotium, & interesse bursale.

De quo verò tempore, & in quibus Principatibus, vel Ciuitatibus huiusmodi locorum Montium vsus cum Principe, vel cum Republica primitùs irrepserit, incertum est, il- 11 lorum tamen mentio incidenter, vel præsuppositiuè habetur apud antiquos Iuristas, cum quibus medij pertranseunt (F) loquentes de Ciuitatibus Venetiarum, Ianuæ, Florentiæ, & Bononiæ, dum præsertim

(F) *Bald. conf. 180. num. 4. lib. 2., & in Cap. cum causam de re iudic. Alex. conf. 15. lib. 7. Ruin. conf. 82. lib. 2. Peregr. conf. 43. lib. 1., & alij, de quibus lib. 2. de Regal. disc. 36., & disc. 43. & lib. 7. de alien., & contract. probib. disc. 1. num. 20.*

tim in Italia, iste vsus omnibus Principatibus, vel dominijs communis videtur, vt etiam verificatur in Hispanijs, alijsque Regionibus vltramontanis, cum eadem ratio omnibus congruat, & per consequens vbique huiusmodi locorum montium, vel iurium, quibuscumque explicentur vocabulis, eadem est na-12 tura, præsertim circa libertatem commercij, & alia, de quibus in progressu, cum in substantia idem importent, licèt pro diuersis locorum stylis diuersas habeant nuncupationes, vel terminos, quoniam in Ciuitatibus Romæ, Bononiæ, Ferrariæ, & alijs dicuntur loca montium; In Ciuitate Venetiarum dicuntur pecuniæ in Banco, vel in Zeccha, in illa Ianuæ dicuntur comperæ in cartulario S. Georgij, in Ciuitate Neapolis dicuntur fiscalia, & respectiuè redditus super arrendamentis, Mediolani dicuntur iura super datijs, & in Regnis Hispaniarum dicuntur iura cum Rege, cum similibus vocabulis parùm curandis, cum potiùs curanda, & attendenda veniat substantia; Et per consequens, licèt in hac tractatione agatur solùm, & principaliter de locis montium non vacabilium Vrbis; nihilominus ab ijs, quæ de istis agendò dicuntur, inferri potest ad omnia alia similia iura, & è conuerso ab ijs, quæ reperiuntur scripta de præfatis alijs iuribus, rectè ad ista loca argui, & inferri potest, attenta identitate rationis, quæ omnibus est communis. (G)

Vbique igitur ista loca montium, vel similia iura, ex eo, quod sint cum supremo Principe, & super publi-13 cis, ac regalibus iuribus, dicuntur de regalibus, eamdemque sortiri videntur naturam, ac ipsamet vectigalia, aliaque iura publica, & regalia, super quibus fundata sunt, quamuis nullum istorum dominium, vel possessio in ipsos Montistas transeat, cum solùm eis competat actio ad illorum fructus, vel redditus, 14 quoniam neque hæc actio super iuribus regalibus dari potest ex priuatis conuentionibus, sed necessaria est supremi Principis auctoritas, sine qua propterea non dicuntur esse in commercio, atque exinde prouenit eorum libertas, vt particulariter, & latiùs in Cap. seq.

Proùt generaliter est hodiè passim receptum, præsertim verò in Curia in his locis montium, quod quamuis fundata non sint super veris bonis stabilibus soli, sed super vectiga-15 libus, & gabellis, alijsque iuribus intellectualibus potiùs, quàm veris: nihilominus reputantur tanquam bona stabilia, sub quorum nomine, & dispositione veniunt, licèt non desint dubitantes occasione Bullæ Baronum, an ista loquens de bonis, compræhendat loca montium, exindeque sequitur, quod circumscribuntur loco, non quidem illo, in quo existant bona, seù vectigalia, & iura, super quibus fundata sunt, (H) sed censentur de Ciuitate dominanti Principatus, in qua facta est montium erectio, ac destinata so-16 lutio, & per consequens quoad illum Principatum censentur de bo-

De loc. Mont. non vac. B nis

(G) *De Regal. disc. 30. in fin., & disc. 187. in supplemento.*

(H) *Lib. 1. de feudis disc. 92.*

nis existentibus in Vrbe (l), prætërquam, pro meo iudicio, quoad illos montes Camerales, qui super vectigalibus, alijsque iuribus Cameralibus erecti sunt in Ciuitatibus Bononiæ, & Ferrariæ, in quibus 17 receptum est pretium, ac etiam destinata solutio fructuum, & altera restitutio sortis in casu redemptionis, vel extinctionis, quamuis erectio facta esset in Vrbe, cum istæ Ciuitates habere videantur quoddam regimen proprium, & contradistinctum à reliquo statu, ita quodammodo (licet impropriè) efformando quosdam Principatus subalternos.

Item quamuis tàm Iuristæ, quàm Morales, vt præmissum est, ista loca montium, vel similia iura assimilent censibus consignatiuis, quasi quod in effectu Montistæ videantur 18 tot creditores censuarij Principis; nihilominus hæc æquiparatio intrat per quamdam assimilationem impropriam, & in parte, non autem propriam, & in totum, cum plcræque differentiæ inter vnam, & alteram iurum speciem dignosci videantur. Primò nempè, quoniam in contractu censuali ad præscriptum Constitutionis B. Pij Quinti requiritur de forma pecunia numerata in ipso actu creationis, coram Notario, & Testibus, quod cautum non est in locis montium, quæ pro antecedenti credito, vel ex alia causa possunt concedi. Secundò, quoniam ad euitandum dubium census personalis, super quo adeò Theologi certarunt, atque adhuc certare non desinunt, census exigit certum fundum, certis finibus designatum, ac fructiferum, & capacem, cuius contrarium habetur in locis montium, quoniam licèt pro montis dote assignari soleant certa bona, seù certa vectigalia, aut iura, ex quorum fructibus, vel emolumentis soluendi sint fructus Montistis; nihilominus id fieri solet pro cautela Montistarum, istisque soluendis, & pro accommodatione scripturæ, & euitanda confusione, dum in reliquis generaliter obligantur omnia bona, & iura Cameræ, atque in aliquibus Principatibus hæc specificatio fieri non solet, sed generaliter, & indefinitè montes eriguntur super iuribus, & effectibus publicis. Tertiò corollariè, quoniam in censu, si fundus censitus perit, sine facto, & culpa debitoris, perit ipse census, atque si efficiatur infructiferus, aut minoris fructus, adeò, ùt non sit capax, cessant, vel diminuuntur fructus, quod de iure non procedit in locis montium, vt infra in Cap. 3., & 4., vbi latius. Et quartò circa repetibilitatem pretij ex parte creditoris, & redimibilitatem ex parte debitoris; In censu namque sors est demortua, & perpetuò irrepetibilis ex parte creditoris, contrarijs pactis vitiatis, & ex parte debitoris est perpetuò redimibilis, in montibus autem secus, vt infra Cap. 4 cum plerisque alijs differentijs, super quibus inane opus videtur immorari. Considerando quoque differentiam temporis,

(l) *Lib. 2. de Regal. disc. 43. vbi latè concordantes, & dict. disc. 92. de feudis.*

ris, & maioris antiquitatis montium, quàm censuum; Siquidem de montibus habemus *Baldum*, aliosque supra enunciatos antiquos 19 Auctores, præsupponentes illorum vsum, cum incerto principio, iam vigentem generaliter in Ciuitatibus Italiæ, ac etiam extrà. Census verò consignatiuus ignotus fuit antiquis Iuristis, atque in Italia introductionem habuit à quodam vsu Aragonensium, vel Cathalanorum sub Rege Alphonso Primo, & Pontifice Nicolao Quinto in solis Regnis vtriusque Siciliæ, de prædicti Regis dominio effectis, vnde paulatim irrepsit in alias Italiæ partes, & Prouincias, ad quas etiam prouenire potuit ex eiusdem contractus vsu, qui circa eadem tempora irrepserat in Germaniam: vnde prodierunt Constitutiones Martini Quinti, & Calixti Tertij, quibus non obstantibus, adhuc continuatum fuit super dubietate eius validitatis, donec superuenit enunciata Constitutio B. Pij Quinti; (L) Ideòque prorsus vanum videtur assimilare loca montium censibus, atque ab istis illa regulare.

Procedunt hæc in locis montium fundatis super publicis vectigalibus, alijsque iuribus regalibus, ad Cameram supremi Principis pertinentibus, & quæ propterea Cameralia dicuntur, quoniam attenta origine, siuè introductione, ac etiam praxi, iste est frequentior, & regularis hujusmodi locorum montium 20 vsus; Adhuc tamen ex posteriori introductione aliæ habentur eorum species, quæ vulgò, ad differentiam Cameralium, dici solent Baronalia, ex eo, quod non super publicis bonis, & iuribus Cameræ Principis montes erecti sint, sed super alijs bonis, & redditibus. Verùm error est cum hac generali distinctione Cameralium, & Baronalium procedere, quoniam adsunt quidam montes, qui verè, & propriè dici non possunt Camerales, vtpotè erecti super bonis, & iuribus ad Cameram directè, & propriè non pertinentibus, sed neque dici possunt Baronales, quia non super bonis Baronum, vel priuatorum, sed potiùs constituere videntur quamdam tertiam speciem, quæ Camerali potiùs approximat, quia nempè sunt erecta super aliquibus bonis, vel iuribus, quæ publica potiùs, quàm priuata dici merentur, atque sunt sub Principis, eiusque Magistratuum regimine, administratione, & protectione; vnde propterea de Cameralium natura potiùs participare videntur, atque de facto penè talem apud Populum, & apud negotiatores habent existimationem, vt (exempli gratia) in Vrbe sunt montes super bonis, & iuribus Annonæ, de qua est quæstio, an sit idem, quod Camera (M). Vel sunt montes super bonis, & iuribus Fabricæ Sancti Petri, & essent montes erecti per Hospitale Sancti Spiritus in Saxia, & per Montem Pietatis, si essent non vacabiles cum similibus. Ac etiam sunt montes Communitatum Status Ecclesiastici. Baronales verò sunt illi montes, qui cum Pontificia licentia, & auctoritate sunt erecti per

(L) *Lib. 5. de censibus disc. 1. disc. 11. & disc. 32. in supplemento.*

(M) *Lib. 2. de Regal. disc. 44. & seq. & 125.*

per Barones,& Domicellos, aliosque nobiles viros, quibus in hoc Papæ gratificari placuerit, super eorum castris, & bonis iurisdictionalibus, ac etiam super tenutis,alijsque prædijs, & bonis fructiferis, quæ pro montis dote assignari solent, vt ex eorum fructibus soluantur fructus Montistis, cum quodam priuilegio potioritatis, de quo infra Cap. 5.

In ista verò specie montium Baronalium, de stricto iure, intrare non deberet id, quod superiùs dictum est 21 de Cameralibus, vt sint de Regalibus, & per consequens absque concessione, vel auctoritate supremi Principis, vel Officialis per eum deputati, non sint in priuato commercio, dùm in huiusmodi bonis de priuato dominio existentibus non intrat illa ratio, quæ intrat in vectigalibus, alijsque publicis, & fiscalibus iuribus, vel bonis, quæ sunt de regalibus Principis. Adhuc tamen vsu receptum est, vt pro commercij libertate, de qua Cap. seq. eamdem sortiantur naturam; Idque, loquendo etiam à priori, non està ratione alienum, ob auctoritatem, & publicam eius fidem, quam desuper interponit Princeps, quasi quod ità occultari dicatur quidam actus inter Principem,& Baronem, vel priuatum montis erectorem, vt iste assignare dicatur hæc bona Principi, penes quem efficiantur publica, & regalia: Ideòque ità publicam Principis fidem potiùs, quàm priuatam Baronis Montistæ sequi dicantur, ad instar eorum, quæ habentur in Maioratibus Hispaniarum circa differentiam inter illos maioratus, qui cum sola erectorum priuata voluntate, & potestate eriguntur, & illos, super quibus regia, & publica interponitur auctoritas, & qui ad differentiam qualificati dicuntur, vt latiùs in suis sedibus, de his agendo habetur. (N)

Quamuis enim in hoc sufficere videretur allegare praxim, & receptum vsum, ratione non destitutum, ob fauorem publici commercij: nihilominus, quando aliqua iuridica ratio etiam à priori exquiri, & assignari potest, immorandum non est more insipidorum, & contemptibilium superficialium Pragmaticorum in sola praxi, vel obseruantia, in qua vulgus leguleicum hodiè solùm, aliud non inquirendo immorari, ac pedes figere solet. Datur tamen casus, quod hæc loca verè, & in substantia baronalia, vtpotè in gratiam Baronum, & super eorum bonis fundata, iuridicè sint Cameralia, quia nempè facta per Papam erectione alicuius montis Cameralis in gratiam Cameræ, & super eius publicis bonis, vel iuribus, admittatur tamen aliquis Baro, vel alter priuatus ad additionem alicuius maioris numeri locorum, pro quorum fructuum solutione idem Baro præstat assignamentum, quoniam, iuxtà consuetas formulas, ista loca sic addita confunduntur cum alijs locis montis Cameralis iam erecti, eamdemque assumunt nuncupationem, & naturam, & tamquam talia sunt in commercio, quod quandoque non leuia inconuenientia, & præiudicia parere solet, vt infrà in Cap. 4.

De-

(N) *Lib. 10. de fideicommiss. disc. 7.*

Demùm sub hoc proemiali Cap. ad aliquam istius materiæ prænotionem remaneret inspiciendum, an 22 ista montium introductio proficua fuerit Reipublicæ, tàm Principibus, quàm Populis, vt propterea commendatione digna censenda sit, vel potiùs èconuerso damnosa, & præiudicialis, ideòque damnabilis; sed quoniam nimis problematica est quæstio, cuius formalis disputatio exigeret particulare volumen, magnamque præseferret digressionem, inutilem foro practico, pro quo iste labor adhibetur, cum potiùs id pertineat ad Polyticos, idcircò alijs hæc disputatio, & iudicij interpositio reseruatur, solùmque obiter aliqua insinuantur, vtriusque sententiæ argumenta, & rationes, vt ijs ponderatis, & alijs, quæ cum maiori otio, maiorique ingenio poterunt excogitari, ità polyticarum rerum professores iudicium desuper efforment.

Pro illa namque sententia, quæ credit proficuam, & commendabilem istam introductionem; Quatenus pertinet ad Principem, bonumque Principatus regimen, considerari potest, id magnam præseferre commoditatem, qua mediante 23 maxima vtilitas reportari potest, vel maximum damnum euitari, pro nouis conquisitionibus faciendis, vel respectiuè pro conseruando Principatu, ac Populorum salute, & quiete, dum in belli, vel pestis, aut famis accidentibus, & calamitatibus non benè consuli potest cum currentibus fructibus, & prouentibus vectigalium, aliorumque bonorum, & iurium Principatus, sed necessaria est ingens quantitas prompta pecuniarum, à qua vita, & mors, vel salus, & infirmitas Reipublicæ in 24 polyticis pendere solet, neque melior adesse videtur modus id assequendi.

Priuatorum quoque, & populorum commercio nimium commodam, & proficuam huius sententiæ sequaces hanc introductionem reputant, quod scilicèt cum huiusmo- 25 di inuestimentis magis commodè, & promptè, ac tutè comparantur redditus pro congrua sustentatione, & quotidianis vsibus, & indigentijs, quàm sit cum fructibus naturalibus, vel industrialibus prædiorum, vel cum periculosis, & laboriosis industrijs, & negotiationibus, vt infrà in Cap. 2., & 3. aduertitur.

Et quoad Barones, qui Principum adinstar, de huiusmodi montibus esse solent solliciti, magna con- 26 siderari solet vtilitas; vnde propterea pro magno fauore, & gratia id reputare consueuerunt, ob longè magis moderatum fructum locorum montium, quàm sit ille cambiorum, aliorumque interusuriorum, & vsurarum, quibus pro quadam consueta, penèque connaturali mala administratione solent subiacere, ita se ab eis liberando.

E'conuerso diuersæ sententiæ sequaces, quatenus pertinet ad Principem, & Principatum, considerant, quod ita est supplantare successores, & in perpetuum indirectè facere 27 illas proprietatis alienationes, quæ expressè, & directè sunt prohibitæ, ita eradicando fundos, & depauperando in perpetuum Principatum, ac tollendo Principi potestatem supprimendi gabellas, & onera,

ra, & subleuandi populos subditos, adeoùt maior censenda veniat ista calamitas, quàm sint omnes aliæ currentes, & accidentales calamitates, tempestatum, sterilitatum, incendiorum, inundationum, seù pestis, vel belli, quoniam cessante aliqua ex huiusmodi calamitatibus, 28 subest spes, & potentia recuperationis pristinæ vbertatis, vel quietis, quæ spes ita sublata est cum omnimoda alienatione proprietatum, quibus defectis, sublatus remanet imposterum modus prouidendi in alijs indigentijs, & calamitatibus. Ac etiam quia ob illam affluentiam, & magnam quantitatem promptæ, & numeratæ pecuniæ, quæ ita obtinetur, multæ fiunt inutiles impensæ, & profusiones, multæque fiunt indebitæ, & imprudentes elargitiones, aliàs non faciendæ.

Quo verò ad Barones, experientia docet, quod ita longè maiora efficiuntur interusuria, dùm ob onus soluendi fructus quolibet bimestri, Depositarij, qui diligentes campso-29 res esse solent, vt semper sequitur, illos negligentes promptè suppeditare pecunias, ponunt sub cambijs, & recambijs, vt ità magnum patiantur anathocismum, & fructuum superfœtationem.

Et quoad populorum Rempublicam, siue Vniuersitatem, adhuc introductio nimis perniciosa, & 30 damnabilis reputatur, vtpotè valdè præiudicialis agriculturæ, & negotiationi, ac industriæ, dum ita homines otio dediti, vtpotè cum huiusmodi commodis redditibus viuentes, segniores effecti sunt.

Considerari quoque solet illud Principatus, vel Reipublicæ magnum damnum, & præiudicium, pro quo euitando penè vbique ordinari consueuerunt leges prudentes, 31 & commendabiles, prohibentes forensibus acquisitionem, & retentionem bonorum stabilium, præsertim fructiferorum, vt ita illorum fructus, & emolumenta remaneant in Principatu, vel Regione, & penès Ciues, & Incolas, qui onera publica supportant, vt in suis sedibus, de huiusmodi legibus agendo habetur, dum cum hac introductione inuitantur forenses magis pecuniosi, & industrij ad eneruandam Regionem, vel Rempublicam, & extrahendum ab ea singulis annis, & temporibus vberiores, & maiores Regionis fructus, & emolumenta; Ideòque irrisione digni videntur illi, qui opinantes esse professores polyticæ, verè tamen neque illius principia callentes, procedunt in hoc proposito cum illa polytica propositione, in suis casibus vera, nimiumque proficua, & commendabili, quod scilicet 32 studendum est allicere exteros negotiatores, atque ita aliarum Regionum aurum, & argentum ad propriam trahere, quoniam id rectè procedit, quando externa pecunia, quæ trahitur ad propriam ditionem, liberè in ea remansura est, tamquam sanguis propriæ Reipublicæ, vt proprium corpus impinguet, magisque robustum reddat, & sic ad commodum subditorum, non autem quando trahitur pecunia ad fœnus, quæ cum vsuris, vel accessionibus est restituenda, quoniam ita est allicere exteros ad plantandum arbores in proprio prædio, fructum asportatu-

taturos, adeoùt ita prædium remaneat proprio Domino inutile, totaque vtilitas sit exterorum, & iste videtur casus; Quæ tamen insinuata sint in simplici forma discursiua, nil firmando, propriumque non efformando iudicium, sed integrum relinquendo locum veritati.

CAP. II.

Quomodo ista loca sint in commercio, tám respectu alienationis, quàm obligationis, & hypothecæ, & quando transeant libera in emptorem.

SVMMARIVM.

1 *Quod magnum commercium locorum Montium principaliter prouenerit ab eorum libertate, & temporum securitate.*
2 *An dicta libertas proueniat à priuilegio Vrbani Octaui.*
3 *Prouenit potiùs de iure ab eorum natura, & de ratione.*
4 *Loca Montium sunt de regalibus, ideòque non sunt in priuato commercio.*
5 *De cautela iuris luendi in censibus.*
6 *De ratione, ob quam in locis Montium dari debet illa libertas, quæ non datur in alijs bonis.*
7 *De inconuenientibus, quæ resultant ab hac libertate locorum Montium.*
8 *Quod non sint attendenda, & quare.*
9 *De obligatione Secretarij Montium, ac etiam Cameræ, vel illius, qui eum deputauit, & de qua culpa teneatur.*
10 *Quando Dominus teneatur de facto famuli, vel præponens de facto præpositi.*
11 *De culpa, quæ consideratur in possessore montium, qui patiatur præiudicia, de quibus* num. 7.
12 *Quomodo dictis inconuenientibus consuli possit.*
13 *De auctoritatibus in hac materia pugnantibus, quomodo concilientur.*
14 *Penes ipsum Dominum, & possessorem loca montium non differunt ab alijs bonis, vt subiaceant debitis, & obligationibus.*
15 *Vbi sunt penes hæredem, seù legatarium, an retineant vincula defuncti.*
16 *Idem de tertio possessore habente causam ab ipso principali debitore per viam contractus priuati, & an in hac alienatione requirantur solemnitates.*
17 *Ac etiamsi Tertius obtineat à Iudice per viam deliberationis, vel adiudicationis, & quomodo ista eludi possit.*
18 *Non intrat libertas in vinculis expressis, & contentis in litteris patentibus.*
19 *Quid vbi processum non est, per viam resignationis, sed attergationis admissæ per Secretarium.*
20 *Quid agendum, quando allegantur deperditæ litteræ patentes.*
21 *Promissio de vendendo, seù priuata venditio quale Ius tribuat emptori, vel promissario.*
22 *De eadem libertate, quæ resultat à vera resignatione, de qua supra* num. 3. & 6.
23 *An in hac resignatione requirantur solemnitates statutariæ.*
24 *Quid vbi fraus desuper accedat, & quomodo ista reguletur.*
25 *Quomodo fraus, & mala fides probetur, & arguatur.*
26 *De pretio locorum Montium, & de differentia inter libera, & vinculata.*
27 *De acquisitionibus locorum montium, quæ fiunt in persona vnius, cum pecunia alterius.*
28 *An pro contractatione locorum montium debeatur gabella contractuum.*
29 *De exuinculationibus fieri solitis per Thesaurarium, vel alium Iudicem.*
30 *De fraudibus, quæ desuper committi solent, & de obligatione Iudicis.*

CAP.

CAP. II.

INTER quamplures causas, quibus adscribi potest illa, quam in currenti præsertim sæculo experti sumus, atque in dies experimur, magna, & 1 excessiua excrescentia commercij huiusmodi locorum montium, aliorumque similium iurium, in quibus pro notabiliori parte consistere videtur assis, non solùm populi sæcularis, verùm etiam vtriusque Cleri, & Ecclesiarum, piorumque locorum, cum non modico præiudicio commercij prædiorum, aliorumque bonorum stabilium, ac etiam agriculturæ, & mercaturæ, illa videtur ex maioribus, fortèque potissima, libertatis nempè, cum qua in emptores illa transeunt, ab omnibus vinculis, quibus penes priores dominos, & possessores subiacebant, illis exceptis, quæ in litteris desuper expediri solitis, exprimuntur, cùm ità obtineatur illa securitas, quæ in bonis, præsertim stabilibus, hodiè, quantumuis exquisitæ adhibeantur cautelæ, & diligentiæ, obtineri non potest, ob tot vincula fideicommissorum, vel præcedentium alienationum, seù hypothecarum, ac ob illum dominij defectum in venditore, qui tractu temporis detegatur.

Opinio vulgi superficialium in Romana Curia est, quod ista locorum montium libertas, & emptorum 2 securitas proueniat à quodam speciali priuilegio eis concesso per Motum proprium Vrbani Octaui de anno 1639., impressum in Bullario Constit. 154. Verùm id continet manifestum æquiuocum, vt agendo de hac libertate in sua Regalium sede aduertitur, (A) siuè spectentur auctoritates, siuè rationes, dùm id 3 firmant plures præcedentes decisiones Rotæ, & auctoritates illorum, qui scripserunt multo tempore ante dictum Motum proprium, qui prodijt potiùs ad superabbundantem cautelam, & satisfactionem negotiatorum, non callentium regulas Iuris, ad eos alliciendum, vt iuxta illorum temporum indigentias, & circumstantias magis ad hoc inuestimentum inuitarentur.

Clariùs verò, attenta ratione locis citatis insinuata, ac etiam deducta in alia tractatione Officiorum super eadem libertate, & emptorum securitate, dùm non est peculiaris locorum montium, vel officiorum Vrbis, sed congruit etiam similibus officijs, vel iuribus in genere aliarum regionum, & Principatuum, quotiès particularis lex, vel stylus non disponat in contrarium, quod scilicet cum ista iura sint de regalibus supremo Principi reseruatis, vt in antecedenti Capitulo insinuatum est; idcircò quoad substantiam non sunt 4 in priuato commercio, neque ab vno in alium ex priuatis conuentionibus transferri possunt, absque consensu, & auctoritate eiusdem Principis, vel officialis ad id deputati, qualis in subiecta materia esse dicitur montis Secretarius, ad quem in-

(A) *Lib. 2. de Regal. disc. 26. cum pluribus seqq., & disc. 163. in supplemento.*

inquirere, & attestari pertinet, an loca montium sint libera, necne: Vnde propterea sequitur idem, quod agendo de officijs dictum est, quòd scilicèt, quando locorum montium dominus, & possessor illa ad fauorem alterius in manibus dicti Secretarij resignat, facere non dicitur actum translatiuum eius dominij, vel iuris, quo mediante emptor, vel resignatarius acquirat dominium, & possessionem, eo modo, quo sequitur in emptionibus, & venditionibus, alijsque alienationibus bonorum indifferentium, in libero priuato commercio existentium, sed facit actum extinctiuum, tollendo se de medio, tanquam per actum occultum retrouenditionis, cum restitutione pretij, quod per organum resignatarij fieri dicitur ab eodem Principe debitore, qui in continenti, pro eodem pretio nouam ex integro concessionem, tanquàm per efformationem noui iuris, facit emptori, vel resignatario, qui eumdem Principem, non autem resignantem recognoscere dicitur in eius auctorem, atque ab ipso dominium metitur; Et per consequens sequuta redemptione, euanescunt, atque resolutæ remanent omnes hypothecæ, & omnia vincula, quibus loca montium erant affecta penes priorem possessorem, eodem modo, quo sequitur in nominibus debitorum per solutionem, qua mediante euanescunt, & resolutæ remanent hypothecæ, & omnia vincula, quibus eadem nomina subiacebant penes creditorem, istique termini in subiecta materia magis approximantur, & congruunt, quàm illi Beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ resignantur ad fauorem certæ personæ, cum isti termini magis congruant officijs vitalitijs venalibus.

5 Exindèque fortè desumpta est illa cautela, quæ *Iuris luendi* dicitur, quando facienda est emptio, vel cessio alicuius census consignatiui; quem receptum est, ad instar aliorum bonorum, posse deduci in contractum emptionis, & venditionis, etiam pro maiori, vel respectiuè minori pretio, quàm sit creatus, iuxtà eius maiorem, vel minorem bonitatem, quoniam si fiat venditio, vel cessio translatiua, adhuc durant hypothecæ, aliaque vincula, & onera, quibus census affectus erat penes venditorem, vel eius auctores: Vnde propterea emptor, vel cessionarius non acquirit libertatem, & securitatem, quæ tamen acquiri dicitur cum dicta cautela Iurisluendi, quod scilicet ille, qui vult censum acquirere, curat obtinere à debitore cessionem Iurisluendi, seù redimendi, atque facta redemptione, efformatur nouus census ex integro, cum subingressione in anterioritatem, & iura creditoris, cum eius pecunia dimissi, cum ità resoluta remaneant omnia iura, & vincula, quibus penes venditorem subiacebant. (B) Et quamuis ista cautela soleat esse præiudicialis circa anterioritatem, respectu fructuum decurrendorum, qui à tem-

(B) *Capic. Latr. decis. 16. Carleual. de Iudic. 82. lib. 1. tit. 3. disp. 352. n. 36. Montan. controu. lib. 1. cap. 33. num. 53.*

à tempore istius noui contractus, non autem prioris metiri debent, adhuc tamen, vbi agitur de debito fructifero, probabiliùs videtur, quod etiam quoad fructus eadem suffragetur subingressio, vt latiùs in sua sede. (C)

Ità quoque hanc libertatem, & securitatem suadente subiecta materia; Siquidem in contractationibus aliorum bonorum indifferentium, 6 quæ sequuntur inter priuatos, onus est emptoris, vel alterius acquisitoris diligenter inquirere conditionem eius, cum quo contrahit, & an eius fidem sequi debeat, ipsique imputandum est cur ei crediderit, atque sufficienter sibi non cauerit in casu euictionis, vel molestiarum, quem præuidere poterat, ac debebat; Secus autem in subiecta materia, quoniam iuxtà stylum emptores huiusmodi locorum montium liberorum, qui frequenter sunt exteri, id committentes eorum mandatarijs, vel sunt legales administratores Ecclesiarum, & piorum locorum, siuè pupillorum, & mulierum, aliorumque sub aliena administratione viuentium, ac etiam sunt magnates, & nobiles, non soliti per se ipsos sua negotia gerere, ignorant quinam sint venditores, eorumque conditionem, & qualitates inquirere non satagunt, neque aliqua euictionis, vel restitutionis pretij cautela adhiberi solet, sed diriguntur ordines alicui banco de pretio liberè soluendo cuicumque feceriт liberam resignationem, iuxtà attestationem Secretarij montis, cuius publicam fidem, ab ipso Principe probatam, sequuntur, ideòque iniustum, & irrationabile esset, vt hac publica fide decepti, & èlusi remanerent, atque aliàs istud commercium penè impeditum esset, cum præiudicio Principis, & Reipublicæ, cuius principaliter interest illud esse liberum, & facile. (D)

Et quamuis exindè aliqua resultare soleant inconuenientia, & fraudes committi, puta quia, iuxtà casum in mox enunciata Regalium sede particulariter peractum (E) contra eum, qui à pluribus annis in Patria obierat, pro quodam debito in Vrbe contracto, iuxtà stylum processum esset per diligentias, atque cum tali processu deuentum ad exequutionem, & subhastationem locorum montium, adhuc in eius persona cantantium, quæ per deliberatarium postea, tanquam libera, resignata fuerunt; vnde propterea veritate detecta, ob fugam, vel inopiam tàm prætensi creditoris, qui pretium habuerat, quàm deliberatarij, & ob carentiam regressus ad loca contra emptores, ita hæredes caruerunt illis, & pretio. Siue iuxtà alterum casum pariter in praxi disputatum, fortèque adhuc pendentem, quod cum absentis mandato falso procuræ resignatio per Secretarium admissa fuerit. Aut quod (vt non semel in praxi expertus sum) Thesaurarius generalis, vel eius Auditor, montium Iudex competens, malè delcuerit vincula in litteris patentibus existentia; vnde propterea loca tan-

(C) *Lib.8. de credito disc.5. sub num. 6., & disc.6. num.2.*

(D) *Dict. disc.163. de Regal. in supplemento.*
(E) *Eodem disc.163. de Regal.*

tanquam libera resignata fuerint. Vel quod loca in persona alicuius defuncti cantantia, translata fuerint in personam asserti hæredis, ex testamento inualido, vel reuocato, vel ab intestato, tamquam proximioris, cum talis non esset, aut quod defunctus obierit testatus. Aut quod Secretarius delinquendo in eius officio, & deficiendo ab eius fide, tacitis vinculis, testatus fuerit de locorum libertate, cum plerisque similibus casibus, qui contingere possunt, & solent.

Nihilominus isti sunt casus, contingibiles quidem, sed particulares, & rari, ideòque ob eorum possibilem contingentiam, quæ respicit 8 præiudicium priuatum, inducendum non est præiudicium vniuersale huic publico, hodièque penè necessario commercio, ex regula quod bonum publicum, vel vniuersale semper anteponi debet priuato, & particulari. Potissimè quia etiam in his casibus potest interessatis esse consultum, respectiuè contra fraudatores, vel falsarios, & alios, qui actum malè gesserunt, & pretium receperunt, vel contra Iudicem, qui malè vincula deleuit, aut quando Secretarius in aliquo culposus dignoscatur, contra ipsum, qui tenetur ad quanti interest de proprio, atque 9 vbi non sit idoneus, quando agitur de montibus Cameralibus, prætendi fortè potest actio contra Cameram; & vbi de Baronalibus, aut de tertia specie, contra Baronem, vel alium, qui illum præposuit, ex vera, & recepta propositione, quod dominus tenetur de facto præpositi 10 quando hic deliquit, vel defecit circa opus, vel ministerium, cui præpositus fuit;(F) Super quo tamen relinquitur locus veritati, cum occasio non dederit faciendi formalem disputationem, sine qua maturum iudicium efformari non potest.

In proposito autem prædictæ obligationis Secretarij, reficiendi damna de proprio interessatis, & per consequens obligationis Cameræ, vel alterius præponentis in defectum Secretarij supplendi, certa est iuris theorica, non solùm quia sic expressè disponitur in Reformatione Pauli Quinti in tit. de Secretarijs Montium, registrata in calce operis cum alijs Constitutionibus, & prouisionibus ad rem facientibus, sed etiam ex ipsius iuris communis dispositione, vel intentione, ratione subiectæ materiæ, ob libertatem, de qua supra, ob quam omninò irreparabile remaneret præiudicium possessorum locorum montium, quorum indebita admittatur libera resignatio. Difficultas verò non modica esse solet in applicatione congrua huius theoricæ ad praxim, pro qua impossibile est certam, & generalem regulam, omnibus casibus applicabilem, statuere, cum dicenda veniat quæstio facti potiùs, quàm iuris, ex singulorum casuum qualitate, & circumstantijs, prudentis Iudicis arbitrio pensandis, regulanda, & decidenda, pro qua regulatione facienda, aduertebam in quadam controuersia, quæ adhuc

(F) Lib. 4. de locat. disc. 9. 21. & in tract. de offic. cap. 19. num. 2.

adhuc pendet in Camera indecisa, ob varietatem resolutionum hinc indè cum magna votorum scissura, inter quemdam vocatum ad illud fideicommissum, de quo à me agitur in Fideicommissorum, vel Donationum sede, (G) & hæredem Secretarij cuiusdam montis, ob admissam liberam resignationem notabilis numeri locorum montium, quæ in litteris patentibus liberè cantabant in persona fideicommittentis, qui illa quæsierat, resignata verò fuerunt per fideicommissi possessorem pronepotem, qui erat eiusdem nominis, & cognominis, non aduertente Secretario ad hanc personarum diuersitatem, eiusdem nominis, & cognominis, vnde fraudes fieri solent, vt etiam in Regalium sede agitur de consimili fraude in officijs vacabilibus, (H) erroneum pro meo iudicio esset procedere cum illis auctoritatibus, quæ consimiles percutiunt casus, atque per scribentes hinc indè deducebantur, (I) quoniam inspiciendæ sunt singulorum casuum indiuiduales circumstantiæ, ideòque auctoritates, quæ alios percutiunt casus, deseruire quidem possunt pro quodam lumine, vel directione, congrua congruis applicando, non autem vt cum earum littera in decidendo procedendum sit, vt Pragmaticorũ vulgus facere solet.

Quidquid autem sit de dicto casu, in quo integer locus veritati relinquitur, & an ob facti circumstantias de aliqua culpa Secretarius notari posset, vel potiùs esset excusatione dignus, dùm nullam habens occasionem scribendi, vel iudicandi in dicta causa, maturum iudicium in ea efformare non potui. Quatenus pertinet ad regulam, vel theoricam generalem, erroneum videtur in subiecta materia procedere cum terminis generalibus ministrorum, vel mandatariorum, aut substitorum in officio cum similibus, adeòut intret quæstio, an teneatur de dolo, & lata culpa tantùm, vel etiam de leui, & leuissima, quoniam pro subiectæ materiæ natura, & pro irreparabilitate præiudicij, quod totum pendet ab eximia peritia, & diligentia Secretarij, cuius magna industria electa dicitur, iste tenetur esse diligentissimus, ideòque sine dubio tenendus etiam de leuissima culpa, siuè ista in committendo, siuè in omittendo consistat; Quinimmò vbi etiam concurrant circumstantiæ probabiliter excusantes, adhuc non de facili debeat eius excusatio admitti, quasi quod suscipiendo istud lucrosum, & periculosum officium, quodamodo etiam illos casus, qui fortuiti dici possent in se suscepisse videatur, ità compensando com-

(G) *De fideicommiss. disc.* 137.
(H) *De Regal. disc.* 15.
(I) *Alex. cons.* 103. *lib.* 2. *Menoch. cons.* 1094. *Mastrill. de Magistrat. lib.* 6. *cap.* 8. *n.* 3. *& cap.* 10. *num.* 36. *Rouit. decis.* 36. *Rot. apud Merlin. decis.* 617., *&* 677. *quar. prima est repetita decisio* 77. *par.* 6. *recen. apud Dunozzet. decis.* 604. *Ottob. decis.* 242. *apud Bich. decis.* 646.

commodum cum incommodo, ad instar eorum, quæ de Ratiocinatore montis pietatis dicta sunt in tutorum, & curatorum; aliorumque administratorum sede; (L) Nimiumque rigorosè in hoc procedendum videtur, quoniam aliàs si de facili Secretariorum excusationes admittuntur cum regulis, & propositionibus generalibus, quæ alios percutiunt ministros, vel administratores, actum esset de ista adeò periculosa materia, multæque fraudes in supplantationem; præsertim exterorum, absentium, vel mulierum, & pupillorum, & Ecclesiarum, seù locorum piorum in magnis summis plurium centenorum millium scutorum fieri possent; Magnaque differentia constistuenda videtur inter illos ministros, & officiales, vel campsores, qui sine premio, vel modico, & proportionato labori personali, in gratiam alterius ministerium exercent, & illos, qui exindè reportant considerabile lucrum compensatiuum periculi, quod suscipiunt, & eximiæ peritiæ, ac diligentiæ, vt in suis sedibus habetur. (M) Ideòque laudando honestam concordiam in dicto casu, impposterum prouidendum videtur, quod Secretarius, vbi res non sit omninò certa, & clara, sed aliquale dubium habeat, consulere debeat Congregationem montium, vt supra.

Et in omnem euentum, quando hæc remedia deficiant, id recensendum erit inter casus fortuitos, seù infortunia. Vltrà quod neque ille, qui hoc infortunium patitur, ab ali-
11 qua culpa, vel negligentia vacare videtur, vnde propterea de se ipso conqueri debet. Siquidem in primo casu superiùs exemplificato, à culpa, immò ab aliqua fraude non vacabat ille hæres, qui, vt pareceret impensis fieri solitis pro translatione, ex persona defuncti ad illam hæredis, curauit, quod loca diù continuarent sub nomine defuncti, atque per Procuratorem ab illo deputatum continuaretur in exactione fructuum; Vt etiam per alios absentes, cogitare
12 valentes, & debentes ad istos casus, rectè consuli potest eorum indemnitati, prouidendo apud Secretarium, & in eius libris, vt nihil præiudiciale contra eos admittatur, nisi audito solito correspondali, vel procuratore, qui quolibet bimestre exigere solet fructus. Ac etiam cum prouisionibus generalibus desuper consuli posset, immò deberet, iniungendo Secretarijs, vt resignationes non admittant, nisi dictis solitis procuratoribus, & correspondalibus certioratis, & auditis, vel quando agitur de montibus translatis ex persona defuncti ad illam asserti hæredis, vt liberè resignationes non admittantur, aut quod vinculetur pretium per aliquod tempus considerabile, intra quod alij veri hæredes verisimiliter compariturí erunt, cum similibus cautelis, & prouisionibus, quas desuper capere, nedum congruum, & oppor-

(L) *Lib.7. de tutor., & curator., aliisque administrator. disc. 15.*
(M) *Dict. disc. 15. de tutor., & administrator., & de credito disc. 68., & 69.*

opportunum, sed immò iustum, & necessarium videtur, vt ità redargui possit de culpa Secretarius, contra quem interessatis, quibus præiudicatum est, competat reintegratio.

Sed quoniam in hac materia libertatis, quando intret nec ne, quamplures habentur decisiones, & auctoritates, quæ contrariæ, & inuicem 13 pugnantes videntur, cum verè, aliquibus exceptis, in quibus æquiuoca dignoscuntur postmodum agnita, re vera non sunt contrariæ, sed potiùs diuersæ pro diuersitate casuum, ex quorum neglecta, vel non animaduersa distinctione, resultant errores, & æquiuoca: Idcircò pro his euitandis, dictisque decisionibus, & auctoritatibus conciliandis, vel declarandis, plures casus distinguendi veniunt.

Primus itaque casus est, quando loca montium perseuerant in eadem persona, quæ illa mediatè, vel im-14 mediatè legitimè acquisiuit, adeò ùt non adsit mixtura tertij in eisdem locis interessati, & tunc loca montium regulantur eodem modo, quo reliqua bona indifferentia eiusdem possessoris: vnde propterea cadunt sub obligationibus, & hypotecis, ac debitis per ipsum contractis, atque super eis exerceri possunt illæ actiones, vel illa remedia, quæ exerceri possunt, & solent super alijs bonis indifferentibus, ideòque proceditur ad illorum sequestrum, ac executionem, & subhastationem, cum isto casu non intret superiùs insinuata ratio, cui hæc libertas innixa est. (N)

Alter casus est, quando agitur de locis montium possessis per hæredem, vel legatarium, in cuius per-15 sonam, ex titulo hæreditatis, aut legati, translatio facta est à persona prioris possessoris defuncti, & tunc respectu istius possessoris, quamuis loca in eius persona liberè cantent, nullumque vinculum adiectum sit, adhuc tamen illa subiacent omnibus vinculis, quibus de iure subiacere deberent, si adhuc essent penès defunctum, vel si eorum possessio esset vacans, cum pariter cesset ratio libertatis, atque possessor foueat causam lucratiuam. (O)

Tertius est casus, quando loca montium possidentur quidem per tertium, in quem distracta fuerint 16 per illum, penès quem vincula contracta sunt, & vigent; Iste autem tertius possessor causam habeat ab ipso priori possessore ex priuata conuentione, sine tamen solita formali resignatione admissa per Secretarium vt supra, & isto casu pariter non intrat libertas, atque loca montium in omnibus regulantur, eodem adamussim modo, quo reliqua bona indifferentia, ex eadem ratione, cui libertas innixa est, quod scilicèt illa, tamquam de Regalibus, quoad substantiam, non sunt in priuato commercio, neque de vno in alterum transferri possunt, absque auctoritate Principis, vel eius Officialis, ideòque adhuc perseuerare dicuntur in eodem dominio, & possessione, saltem ciuili, prioris domini venditoris, quoniam ille dicitur domi-

nus,

(N) *Dict. disc. 163. de Regal.*

(O) *Disc. 28. 29. & 163. de Regal.*

nus, & possessor locorum montium, qui tamquam talis descriptus est in libris publicis Principis, vel ipsius montis, eodem modo, quo de officijs in alia eorum tractatione dictum est, adeoùt in emptorem, vel cessionarium transire dicatur solùm quædam commoditas, vel detentio nudi facti, quæ redolet quoddam mandatum in rem propriam, eodem modo, quo accidit in beneficijs & pensionibus ecclesiasticis, in officijs, in feudis, alijsque similibus, in libero priuato commercio non existentibus; vnde propterea talia loca subiacent eisdem hypothecis, & vinculis, quibus priùs penès venditorem subiacebant, atque si iste postea illa resignaret, vel attergaret cum auctoritate Secretarij, ad fauorem alterius, tunc istius potior erit in eis conditio, solùmque actus talis priuatæ alienationis, vel contractationis operatiuus remanet quoad ipsum venditorem, vel alienantem, vt illum impugnare non possit, & quatenus contraueniat, teneatur ad damna, & interesse; (P) Quoties tamen contractus, quoad ipsas partes, esset aliàs perfectus, & validus, de iure non impugnabilis in alijs rebus indifferentibus, secus autem si esset impugnabilis, ob defectum solemnitatum, siue non liberi consensus, aut læsionis, & doli &c., quoniam tunc ipsemet faciens, impugnare potest, & adhibere remedia de iure competentia, istoque casu rectè procedit, atque recipienda est opinio volentium, vt in huiusmodi locorum montium alienationibus, faciendis per Ecclesias, minores, mulieres, aliosque priuilegiatos, adhiberi debeant solemnitates à iure communi, vel statutario desideratæ, secus autem vbi proceditur per viam formalis resignationis in manibus Secretarij, iuxtà vltimum casum, de quo infrà, ex earatione differentiæ, quod vnus actus est translatiuus, tamquam de eadem specie alienata, alter verò est extinctiuus, tamquam per receptionem debiti, vt à simili habemus in censibus consignatiuis, alijsque creditis, quod per Ecclesias, aliosque alienare prohibitos, non possunt vendi, vel aliàs translatiuè cedi, & tamen possunt extingui, cum similibus, vt infrà in 8. casu num. 23.

Quartus est casus fortior, quod loca montium in tertium translata 17 fuerint ex facto, & auctoritate Iudicis, puta per viam subhastationis, & deliberationis, vel adiudicationis, quoniam cum factum Iudicis dicatur factum partis, idcircò omnia, quæ dicta sunt in casu præcedenti, in isto quoque procedunt, tàm quoad tertium, cui ius reale, & legitimum postea acquiratur, quàm quoad ipsummet priorem possessorem, qui se prætendat indebitè per Iudicem spoliatum: Vnde propterea intentare potest remedia possessoria, & alia de iure sibi competentia, (Q) rectèque ille, qui iudicium subhastationis, & deliberationis iam passus est, illud elusorium reddere potest, liberè postea in manibus Secretarij resignando

(P) *Lib.2. de Regal. disc.16.num.3., & disc. 17.num.10., & plenius disc.41. per tot.*

(Q) *Dict.Disc.163. de Regal.*

do eadem loca montium iam subhastata, & deliberata, quotiès deliberatarius debitas non adhibuerit cautelas apud eumdem Secretarium pro tali actu impediendo, quo sequuto resignatarius bonæ fidei erit tutus, quoties non intret edictum *de his, quæ in fraudem &c.*, vt etiam in pro posito officiorum dictum est, & infra n. 24.

Quintus est casus, in quo resignatio fiat quidem in manibus Secretarij, vnde propterea intret ratio, cui libertas innixa est, sed illa contineat expressionem vinculorum, quæ propterea adijciantur in litteris patentibus desuper expediri solitis, istoque casu libertas intrat in alijs non expressis, non autem in expressis, vt præcisè declaratur in dicta Constitutione 154. Vrbani Octaui, exindeque manat distinctio, quæ habetur montium liberorum, & vinculatorum, tàm quoad differentiam pretij, de qua infra, quàm etiam quoad varias quæstiones, quæ in vinculatis cadere solent inter resignantem, & resignatarium, quarum aliquæ in sua consueta Regalium sede peractæ habentur, vbi videri poterit, cum aliàs nimia esset euagatio, vel digressio. (R)

18

Sextus est casus, in quo absque dicta resignatione formali, redolente extinctionem prioris iuris, & nouam efformationem alterius, vt supra, procedatur per viam attergationis ab eodem Secretario admissæ, puta quia adhuc continuantibus locis montium in eadem persona, quæ descripta est in libris, per istam, tanquàm per viam pignoris, illa obligentur ad fauorem alterius, cui consignentur litteræ patentes pro cautione, cum attergatione per Secretarium facta in eisdem litteris, istoque casu non intrat dicta ratio extinctionis prioris iuris, & efformationis noui, cui innixa est libertas, dùm loca montium in eodem dominio, eademque possessione perseuerare dicuntur. Verùm licet per hanc attergationem, nec dominium, nec possessio cum dicta libertate, & securitate acquirantur attergatario, qui consideratur solùm tanquàm creditor in pignore: Nihilominùs hæc attergatio vtilis, & operatiua esse videtur ad duplicem effectum. Primò nempè quoniam illa videtur habere speciem illius assensus, qui per dominum præstatur hypothecæ, & obligationi feudi, vel alterius rei, alienari, & obligari prohibitæ, sine dicto assensu, vt propterea causet anterioritatem, vel potioritatem, aduersus eos, quantumuis in tempore anteriores, qui tali assensu carent, vt in sua Feudali sede, & alibi. (S) Et Secundo, quod ità attergatarius redditur tutus, vt debitor non possit illum supplantare, faciendo liberam resignationem alteri, quoniam Secretarius, videndo in eisdem litteris attergationem, in eius libris, vel notulis quoque adnotandam, ità deficere diceretur in eius officio, cum obligatione refectionis eius, quod interest, vt supra.

19

Et licet ad eludendam istam cautelam possint, & quandoque soleant dolosi

20

(R) *De Regal. disc. 30. per tot., & alibi in locis ibi relatis.*

(S) *De feud. disc. 78. n. 12., & disc. 98. n. 4. & de Regal. disc. 4. n. 6., & disc. 39. n. 3.*

dolosi, & deprauati debitores fingere casualem ammissionem illarum litterarum patentium, quas pignoris, & cautionis loco dederunt creditori; Nihilominùs id non tollit vim cautelæ, quoniam Secretarius, etiam vbi non habeat adnotationem attergationis, non solet, nec debet admittere sine dictis litteris liberam resignationem, nisi præstetur idonea cautio indemnitatis, quæ suffragabitur ipsi Secretario, cui imputandum est, an eam minus idoneam receperit, non autem id præiudicabit attergatario, qui contra ipsum ob hunc actum malè gestum actionem habebit ad quanti interest. Ad instar eius, quod habetur in cedulis, vel apocis bancarijs, quæ pro facilitate commercij habentur pro pecunia verè numerata, ideòque per plures manus cum giratis transire solent, quoniam si ille, ad cuius fauorem cantat, allegat ammissionem cedulæ, non per hoc Bancherius ei soluet summam, in qua legitur in libris descriptus creditor, nisi præstita idonea cautione, quæ tamen non liberat Bancum ab obligatione adimplendi cedulam illi, qui cum sinceris,& legitimis giratis eam exhibet, sed proderit Banco pro eius indemnitate, & rembursatione eius, quod soluit, cum similibus.

Septimus est casus, in quo agatur de venditione, vel alia cessione locorum montium, siue de promissione de vendendo, ex priuata conuentione inter partes, absque eo, 21 quod adhuc deuentum sit ad traditionem; vnde propterea intret dubium, an venditori, vel promittenti liceat pœnitere ante perfectum actum solemnem coram Secretario, siue quale ius, vel actio huic emptori, vel promissario competat, istudque dubium intrat, cum præsupposito, quod non adsit mixtura tertij, cui per resignationem, vel attergationem sit legitimè ius quæsitum, cum istius respectu nullum cadat dubium, adeòut quæstio sit inter emptorem, & venditorem, vel promittentem, & promissarium; Istoque casu, quatenus pertinet ad primum punctum facultatis pœnitendi, & nolendi obseruare conuentionem, quæstio est potiùs facti, & voluntatis, quàm iuris, an scilicet ex facti qualitate, & circumstantijs constet de perfectione conuentionis, adeòut voluntas, quoad ipsos contrahentes, sit perfecta,& in termino adeout desideretur consensus tertij pro sola validitate,& firmitate actus, vel èconuerso importat solum tractatum, & præparationem conuentionis adhuc imperfectæ,& in via,perfectionem recipere debentis à futuro actu faciendo per tertium, vt regulariter pro communi vsu in hac subiecta materia, non constito de contraria veritate, præsumendum videtur, vt hoc posteriori casu intret facultas pœnitendi, secus autem in priori, quotiès ex lege, vel stylo aliàs dicendum non sit, vt contingit in contractibus, qui sine Regio assensu fiunt super feudis Regni Neapolitani, vt in Feudali sede, & alibi aduertitur. (T)

(T) *De feud. disc. 66. n. 4. & seqq. de donation. disc. 61. n. 29. & seq. in supplem., & de Regal. disc. 41. & 183.*

Posita verò perfectione voluntatis, cum exclusione facultatis pœnitendi, tunc intrare videntur termini generales, & remedia pro obseruantia conuentionum, & pactorum, eodem modo, quo in alijs bonis, & rebus indifferentibus, & in liberò priuato commercio existentibus, quoniam secluso interesse tertij, cui cum auctoritate Principis, vel officialis ius quæsitum sit, quatenus agatur inter ipsos contrahentes, loca montium nil habent peculiare, sed iure aliorum bonorum indifferentium censentur, ideòque intermedium augumentum, vel decrementum, aliudue periculum, an sit emptoris, vel venditoris, regulatur cum eisdem terminis generalibus rerum indifferentium. (V)

Octauus demum est casus, in quo, iuxtà superiùs deducta num. 3. cum pluribus seqq. sequatur solemnis, & 22 formalis resignatio libera in manibus Secretarij, & tunc intrant libertas, & securitas, de quibus ab initio actum est, istaque solemnitas sufficit ad validitatem, & perfectionem actus, non curari solitis alijs solemnitatibus de iure communi, vel statutario desiderandis in alienationi-23 bus voluntarijs, tum ex ratione superiùs assignate num. 16., tùm etiam ex quodam stylo, ex eo deriuante, quod penè in omnibus huiusmodi montium erectionibus ità cautum est, ex eadem ratione facilitatis, & libertatis commercij, quod in alijs bonis satis impeditum, penèque ammissum videtur ob tot leguleicas subtilitates, & superstitiones irrationabiles, adeòut in aliquibus Principatibus, etiam religiosi professi, & incapaces tàm in communi, quàm in particulari, & qui de iure sunt omninò incapaces ad possidendum, & contrahendum, adeòut habeantur pro verè mortuis, adhuc ad istam contractationem admittantur, atque solet esse onus, & cura Secretarij, vel alterius officialis ad id deputati, vt in personis, quæ fraudibus, & deceptionibus subiectæ sunt, istæ non sequantur.

Procedunt verò hæc cum præsupposito sinceritatis, & bonæ fidei ex 24 parte resignatarij, qui non sit particeps, vel conscius doli, & fraudis resignantis pro aliena supplantatione, iuxta superiùs recensita inconuenientia; Quamuis enim magnus sit fauor publici commercij, semper tamen ab omni regula, vel priuilegio excipiuntur fraus, & dolus, vt à simili habemus, quod licet ementes, & contractantes merces, aliaque bona in portubus franchis, vel in nundinis, alijsque publicis emporijs, pro quodam magis recepto vsu in locis, in quibus non viuatur cum solis leguleicis superstitionibus, sint tuti; nihilominus id cessat, quando sint participes, vel conscij fraudis, atque in mala fide versentur. (X) Quare difficultas maior esse solet in hac fraudis, & malæ fidei probatione, 25 super qua, vtpotè in materia facti potiùs, quàm iuris, ex singulorum casuum particularibus circumstantijs decidenda, pro Iudicis prudenti arbitrio, certa, & generalis regula statui

(V) *Dict. disc. 183. de Regal. in supplemento.*

(X) *De Regal. disc. 129. n. 3. & disc. 115. num. 7. & per tot.*

ſtatui non poteſt. Nimium tamen conſiderabilis ad fraudem arguendam, vel reſpectiuè excludendam videtur illa circumſtantia, an reſignatarius pro magis communi ſtylo direxerit ordinem pretij Banco ſoluibilem in genere, ignorando perſonam reſignantis, vt ſuperiùs inſinuatum eſt, vel potiùs ſit directus certæ perſonæ, cum qua ipſe conuentionem habuerit, cum iſto poſteriori caſu aliqua cadere poſſit ſuſpicio, quæ ſola de per ſe non ſufficit, ſed apta eſt aperire oculos Iudicis pro aliarum coniecturarum regulatione.

Longè tamen fortior, magiſque conſiderabilis, vt in caſus contingentia aduertebam (Y), videtur circum-26 ſtantia pretij, quoniam ſi iſtud eſt commune, & prout currit in platea, atque de eius vera, & effectiua ſolutione, citra colluſionem, conſtat, tunc magnum eſt argumentum ſinceritatis, & bonæ fidei; Secus autem èconuerſo. Potiſſimè quia, vbi agitur de locis liberis, non videntur intrare ea, quæ in contractatione aliarum rerum indifferentium in iure habentur, vt pretium certum, & determinatum non detur, atque ſuffragetur induſtria, & diligentia contrahentium, quibus licet inuicem ſe decipere intra dimidiam iuſti pretij, dùm loca montium libera, iuxta eorum maiorem, vel minorem bonitatem, habent pretium quaſi fixum, & determinatum à foro negotiatorum in qualibet hebdomada, cum aliqua ſatis modica iuliorum diuerſitate, vel alteratione, vnde propterea quando reſignatio ſequeretur pro notabiliter minori pretio, tunc magnum argumentum exindè reſultaret fraudis, & malæ fidei, cum non ſit veriſimile, quod venditor vellet iactare ſuum, atque vendere pro minori pretio, dùm pro maiori communi, & currenti promptè venditionem facere poſſet.

Iſtud autem pretij argumentum non de facili intrat in reſignationibus locorum vinculatorum, quæ certum, & vniforme pretium à publico foro in dies, & tempora taxatum non habent, ſed illud eſt varium, tàm pro induſtria, & maiori, & reſpectiuè minori diligentia, & ſagacitate contrahentium, quàm pro qualitate vinculorum minuentium de pretio, pro eorum numero, ac maiori, vel minori, ſiuè magis proximo, vel remoto periculo contingentiæ caſus vinculi, ob quem emptor priuatus remaneat re, & pretio, ideòque non de facili, tanquam in contractu ſuper incerta alea, vel incerto futuro euentu, non verificantur termini læſionis, adinſtar eorum, quæ habentur in contractibus vitalitijs, aliiſque dependentibus ab incerto futuro euentu, vt in eius conſueta Regalium ſede, agendo de hoc pretio locorum vinculatorum, pro caſuum particularium contingentia, latiùs, magiſque diſtinctè habetur, vbi videri poterit. (Z)

Datur quoque in iſta contracta-27 tione locorum montium non vacabilium, licet rariùs, ille caſus; qui in officijs, & locis montium vacabilibus eſt frequens, quod ſcilicet cum induſtria, & pecunia vnius ſit acqui-

(Y) *Dict. diſc. 163. de Regal.*

(Z) *De Regal. diſc. 30., & ſeq.*

sitio in persona alterius, vnde proptereà plures oriri solent quæstiones, & præsertim illa implicitæ, vel præsumptæ donationis pretij ad fauorem eius, pro quo acquisitio cantat, sed quoniam de hoc abbundè actum est in dicta alia tractatione officiorum, idcircò ad ibi dicta sufficiat relatio, cum nulla dignosci videatur differentiæ ratio, nisi in eo, quod in hoc genere non vacabilium faciliùs admittenda videtur præsumptio donationis, ob deficientem causam, vel rationem, quæ in vacabilibus intrat, faciendi acquisitionem ad commodum proprium in persona alterius destinati pro regulatione periculi vitæ, quæ ratio in præsenti non intrat.

An autem ista locorum montium contractatio veniat sub genere con- 28 tractuum, adòut intret necnè gabella contractuum, agitur in Regalium sede, vbi videndum. (Aa)

Solet item non infrequenter sequi locorum vinculatorum exuinculatio 29 cum auctoritate Iudicis, & præsertim Thesaurarij generalis, qui est locorum montium ordinarius, magisque competens Iudex, quod scilicet cum loca in litteris haberent vinculum fideicommissi, possessor prætendens illud expirasse curat obtinere sententiam super tali expiratione, & per consequens deletionem vinculi, quod nimium releuat, quoniam ità loca montium venduntur tanquam libera tertijs, bonæ fidei emptoribus, contra quos haberi non potest regressus, vt supra, & detecta fideicommissi duratione vocatorum ius elusorium remanet, ideòque in casus contingentia dicebam, quod ex eadem ratione superiùs insinuata contra Secretarium, dari deberet actio contra Iudicem, saltem ratione temeritatis, interponendi iudicium, adeò præiudiciale, 30 & irreparabile in re tàm dubia. Siuè præsupposita fideicommissi duratione idem Iudex admittere consueuit eius transportationem ad aliam rem stabilem à grauato possessam, ità delendo vinculum locorum montium cum eodem præiudicio irreparabili, quatenus illa res euincatur, vel detegatur anterioribus vinculis, & hypothecis obnoxia, vt in casus contingentia practicaui, vndè proptereà habebam in animo condemnare ipsum iudicem ad quanti interest, sed euasit condemnationem ex eo, quod à quodam Tribunali collegiato, & magno obtinuit declarari fideicommissi expirationem; Et quamuis ille diceret, quod hæc esset species permutationis, de iure non prohibitæ, nisi adsit expressa prohibitio hominis, vt in Fideicommissorum sede habetur, dicebam tamen id rectè procedere in permutatione bonorum stabilium, & semper extantium hinc indè, quoniam in casu euictionis competit regressus ad rem propriam, vt in emptionis, & venditionis sede habetur, (Bb) non autem isto casu, quo ad propria loca montium, liberè distracta, competere non potest iste regressus.

Aliam quoque non semel sum expertus fraudem, committi solitam per eos, qui turpem profitentur mercaturam

caturam

(Aa) *De Regal. disc.* 43.

(Bb) *Lib.* 7. *de empt. & vend. disc.* 20.

caturam locorum montium vinculatorum, præsertim vbi sit vinculum euictionis pro interesse emptoris, quia pretium in loca montium inuestitum sit cautionis loco, quoniam emuntur ad longè minorem rationem, quàm currant loca montium libera, deindeque emptores curant obtinere exuinculationem, cum euictionis fideiussoria cautione, ideòque vendunt loca pro pretio currenti longè maiori, tanquam libera, cum ingenti lucro, & cum irreparabili præiudicio interessatorum, quando dicta cautio, vt frequentiùs contingit, detegatur non idonea, cum plerisque similibus magnis inconuenientibus, quibus vt occurrerem, ratione muneris, præcipere consueui Auditoribus Thesaurarij, à quibus huiusmodi exuinculationes cum nimia facilitate fieri solebant, potissimè ante prohibitionem propinarum, ne ad huiusmodi exuinculationes deuenirent, nisi præuio voto plenæ Congregationis montium, auditis interesse habentibus, atque nimium iustum, & opportunum esset, vt prouisio perpetua desuper fieret, quinimmò vt debeat etiam audiri Commissarius Cameræ, dùm ista interessata videtur in conseruanda publica fide in locis montium.

CAP. III.

De reductione, seù diminutione, ac etiam suspensione, vel omnimoda denegatione fructuum locorū Montium, an, quando, & quomodo fieri possint.

SVMMARIVM.

1. *De commodis, quæ resultant à libertate commercij locorum Montium.*
2. *De alijs commodis, quæ resultant à modo, cum quo eorum fructus soluuntur.*
3. *E conuersò de incommodis, quibus subiacent.*
4. *De reductione fructuum semper practicata, dùm in primis erectionibus erant ad decem pro centenario.*
5. *De qua specie reductionis principaliter tractetur.*
6. *De impugnantibus potestatem faciendi hanc reductionem, & de rationibus, quibus innituntur.*
7. *Quod sit error procedere in omnibus casibus cum regulis generalibus.*
8. *De distinctionibus adhibendis circa facta Principis, & illius potestatem tollendi ius tertij.*
9. *Dantur exempla super eisdem distinctionibus.*
10. *De motiuo læsionis, vel reductionis contractus ad magnam iniustitiam, & inæquitatem.*
11. *Impedita facultas redimendi minuit de pretio.*
12. *Qualis læsio sufficiat in fisco.*
13. *Pro metienda læsione attenditur tempus contractus.*
14. *De antiquis vsuris excessiuis.*
15. *De retroactis reductionibus in diuersis temporibus.*
16. *Ab accessionibus vsurarijs argui non potest ad fructus locorum Montium.*
17. *Quod prædicti fructus sint liciti.*
18. *De reductione generali censuum, & de distinctione inter reseruatiuos, & consignatiuos.*
19. *Quod in censibus consignatiuis dicta reductio generalis, & vniformis non detur; & quare.*
20. *Reductiones possunt demandari per Principem, non autem per Iudices.*
21. *De diuersitate inter loca montium, & census, & quare in montibus non procedat id, quod habetur num. 19.*

De

22 *De excrescentia accidentali fructuum ob diminutum pretium in sorte.*
23 *Quæ sit vera ratio, cui innixa est reductio fructuum locorum montium.*
24 *Quare non dicatur violari fides, & non obseruari contractus,& quare id sequi dicatur.*
25 *De obseruantia generali aliorum Principatuum, & de particulari huius Principatus.*
26 *Quod dicta obseruantia fuerit iusta, & rationabilis.*
27 *Non praiudicat reductio, vbi offertur restitutio sortis.*
28 *Quando diminutio dicitur species prohibitæ alienationis.*
29 *Quare in his reductionibus cautè, & circumspectiuè procedi debeat.*
30 *Quod hodiè maius Principum, & Rerumpublicarum peculium consistat in fide, & commercio.*
31 *De implicita reductione fructuum ob augumentum soliti pretij in sorte.*
32 *De alia diminutione maiorum fructuum accidentalium, ob minus pretium solutum.*
33 *De diminutione resultante à deficientia, vel infructuositate bonorum monti assignatorum.*
34 *Damnantur montes Baronales, vel priuati, magisue eorum aggregationes montibus Cameralibus.*
35 *Quid vbi defectus prouenit à Depositario?*
36 *De fiscalibus, & arrendamentis Regni Neapolitani, an procedat idem, quod supra num. 33.*
37 *De impugnationibus huiusmodi venditionum, vel concessionum, fieri solitis per fiscales.*
38 *An Princeps, vel alter montis debitor possit vti fructibus assignatis pro soluendis fructibus Montistis, & solutiones suspendere.*
39 *De materia monetæ, in qua isti fructus debeant solui.*
40 *An loca montium subiaceant collectis, alijsque gabellis.*

CAP. III.

POST causam in antecedenti capitulo insinuatam, quæ pro meo sensu maior, ac primaria videtur, adeò magnæ excre- 1 scentiæ commercij locorum montium, aliorumque similium iurium, securitatis nempè emptorum ab euictionibus,& molestijs,ob libertatem, cum qua in eos transeunt, & quæ libertas magnam quoque præsefert commoditatem, & vtilitatem in possessoribus, ob facilem, & promptam huiusmodi locorum venditionem, pro currenti pretio à publico foro negotiatorum statuto, adeòut habeantur loco pecuniæ promptæ, & numeratæ, dùm pro venditione aliorum bonorum magnæ occurrere solent difficultates, magnaque sentiri incommoda in reperiendo emptores, quorum penuria quandoque haberi solet, ac etiam in concordando de pretio, & quod magis est in euictionis cautionibus, vel eiusdem pretij vinculis, quæ illud notabiliter 2 minuunt. Potiorem locum occupare videtur ordo, qui tenetur circa punctualem, & exactam solutionem fructuum, diuisam in sex anni partes, in fine scilicet cuiuslibet bimestris promptè per manus Depositarij desuper deputati, qui publicus, & idoneus campsor esse solet, cum ità haberi videatur quædam species pecuniæ certæ, & promptæ in arca pro menstruis stipendijs famulorum, alijsque manualibus quotidianis,vel menstruis expensis necessarijs pro congrua substentatione,& quæ commoditas

moditas ex alijs bonorum, & inuestimentorum fructibus, & prouentibus reportari non potest, non quidem ex fructibus naturalibus, vel mixtis rusticorum prædiorum, cum prius opporteat pati notabilem iacturam pecuniæ pro cultura, & recollectione, deindèque subiacere tot infortunijs, & calamitatibus, priùsquàm congrui recolligantur fructus, & postquàm recollecti sint, superest maius incommodum in illorum venditione, cum prompta, & numerata pecunia. Minusque ista commoditas habetur in censibus, alijsque fructibus merè industrialibus, vel ciuilibus, ob difficultates, & incommoda in eorum exactione singulis temporibus, pro qua continuas lites pati opportet, siuè eleemosinaliter illam mendicare à potentibus debitoribus, cum alijs differentijs, de quibus infrà inter census, & loca montium.

Sed quoniam (ità docente ipsa natura) quò maius est commodum, eò maius ad mensuram, vel proportionem est incommodum, & periculum, vt praxis docet in fœcundis, & 3 felicibus regionibus, quoniam istæ magis quàm steriles, & infelices subiacent corruptioni aeris, & terræ, cum locustis, & muribus, alijsque damnificantibus animalibus, vel cum alijs naturalibus infortunijs, ac etiam magis subiacent hostium, & latronum incursionibus, & deprædationibus, vnde verificatur illud, quod de nuce dixit Lucanus *nocet esse feracem*, ità hæc iura maioribus subiacent periculis, & incommodis, vt quotidiana praxis docuit, & docet in plerisque Orbis nostræ communicationis, Principatibus; vel partibus, non tamen hùcvsque in hoc Pontificio Principatu, in quo præter aliquam moderatam, & honestam fructuum reductionem, à iustitia, & æquitate, pro temporum qualitate non aberrantem, vt infrà, alia in Cameralibus praxis non docuit infortunia, & incommoda, quæ in aliquibus Baronalibus, vel priuatis quandoque sequi solent, atque diuina assistente gratia speratur, quod imposterum sequutura non sint, quando eadem diuina prouidentia, & misericordia huic Principatui dare dignetur successores Regnanti similes, & qui eius vestigia sequantur.

Quàmplura itaque incommoda, siuè quamplures diminutiones in huiusmodi fructibus locorum montium, aliorumque similium iurium sequi solent; Et præsertim illud, quod huic Principatui quoque fuit, & est commune, generalis nempè, 4 & vniformis reductionis, pro temporum qualitate, dùm vt liquet ex insinuatis initio Cap. 1. Proemialis, huiusmodi locorum montium prima erectio fuit cum fructu decem pro centenario, & tamen paulatim, ità exigente qualitate, vel conditione temporum, per quamplures Summos Pontifices successiuè iste fructus, attento præsenti statu redactus fuit ad quatuor, quinimmò ista summa soluitur per Cameram debitricem, sed non percipitur per Montistas creditores, illos præsertim, qui ab aliquo recenti tempore loca montium compararunt, ob augumentum illius pretij extrinseci, vel accidentalis, de quo in Cap. seq., vnde propterea facta valutatione totius pretij,

pretij, quod soluitur tàm intrinsecum, quàm extrinsecum, fructus vix importat tria pro centenario, quoniam licet attentis calculis arithmeticis importet aliquid plus, nihilominus si valutetur periculum ammissionis pretij extrinseci in casu extractionis, vt infrà eodem Cap. seq., illud plus ab hoc periculo absortum remanet.

Ista species reductionis, ad differentiam aliarum accidentalium diminutionum ex causis particularibus, de quibus infrà, dicenda venit vniuersalis, vniformis, & quodammodo naturalis, vtpotè ex beneficio, 5 vel natura temporis causata, & quæ iustitiæ, & æquitatis assistentiam habere videtur, vt infra, atque de hac specie reductionis principaliter in præsenti agitur, de alijs verò speciebus accidentalibus potiùs obiter, vel incidenter, tùm quia ista tantùm practicari consueuit in locis montium huius Principatus, de quibus propositum est agendi, tùm etiam quia, iuxta seriem, de qua initio Cap. 1. proemialis, ista species reductionis huic tractationi causam dedit.

Quatenus igitur pertinet ad hanc reductionem, reassumendo ea, quæ deducta fuerunt in enunciato discursu pro veritate edito, pro iustificatione prædictæ reductionis particularis locorum montium Bononiæ; Quamuis superficialium Iuristarum, & Mo- 6 ralium vulgus huiusmodi reductiones, quas absque interessatorum citatione, & causæ cognitione, auctoritatiuè de facto Principes, vel eotum maiores Magistratus faciunt, damnare soleat, procedendo cum generali, & vulgata propositione, quod in huiusmodi contractibus Princeps consideratur tanquam vnus de populo, & tanquam priuatus contrahens, ideòque pacta, & contractus, datamque fidem seruare tenetur, neque in eius libito, & facultate repositum est illam violare, cum pactorum, & fidei obseruantia sit de iure naturæ, cui Princeps derogare non potest, prout etiam tollere non potest citationem partis, vtpotè pariter iuris naturalis, quinimmò iuris diuini, stante citatione, quam Deus in paradiso fecit Adæ, ibi *Adam vbi es?* cum similibus frigiditatibus, per leguleicam simplicitatem deduci solitis, & quæ in his terminis habentur collectæ apud aliquos modernos Scriptores, (A) ac etiam post dictam aliam tractationem officiorum venalium vacabilium in informationibus scribentium pro Secretarijs Apostolicis, vbi curiosus poterit sibi satisfacere. Nihilominùs, vt occasione disputationum habitarum super suppressione prædicti Collegij Secretariorum, ac etiam occasione dictæ reductionis fructuum locorum montium Bononiæ, & in plerisque alijs 7 similibus, mea fuit dicendi consuetudo, quod omnes errores, omniaque litterariæ Reipublicæ mala ex eo pendent, quod omnium facultatum superficiales professores, magis verò Iuristæ, & Morales cum generalitatibus, & abstractibus in particularibus negotijs, & quæstionibus procedere solent, non distinguendo casus,

(A) *Capic. Latr. decis. 188. n. 2. cum plur. seqq.*

casus, minusque reflectendo ad singulorum casuum particulares, & indiuiduas circumstantias, adinstar imperitorum medicorum, qui cum generalibus Aphorismis Hippocratis, vel cum sententijs Galeni, & Celsi, aliorumque probatorum Auctorum, omnes infirmos pariformiter tractant, & curant, non reflectendo ad diuersitates ætatis, & complexionis, temperamenti, virium, aeris, & temporis, cum similibus.

Quare in hoc proposito reflectendum est in primis ad distinctionem iustitiæ commutatiuæ administrandæ per Iudicem habentem arbitrium restrictum intra cancellos legum, vel receptarum auctoritatum, & propositionum inter priuatos, & in negotijs particularibus, cum tela Iudiciaria decidendis, & iustitiam distributiuam administrandam per Principem solutum rigorosis vinculis legis positiuæ, & procedentis per viam legis, vel prouisionis generalis, pro recta, & prudenti œconomica administratione Principatus, vel Reipublicæ. Ac etiam ad aliam distinctionem pluries deductam, & inculcatam in alia officiorum tractatione, super duplici diuersa persona, quæ in Principe consideratur, vna scilicet priuati contrahentis, adstricti à prima specie iustitiæ commutatiuæ, ad instar cuiuslibet priuati, pro obseruantia pactorum, & contractuum, & datæ fidei; & altera publica Principis, & supremi moderatoris Reipublicæ, administrantis cum longè latiori arbitrio iustitiam distributiuam, iunctam cum illa publica œconomia, quæ per aliquos, ad differentiam œconomiæ priuatæ, Polytica dici solet.

8 In prima itaque prædictæ distinctionis parte, quod scilicet Princeps consideretur solùm tanquam priuatus contrahens, quodque agatur de obseruantia particularium contractuum, & pactorum, iuxta tramites iuris, etiam positiui, & cum terminis, & regulis iustitiæ commutatiuæ administrandæ per Iudicem cum processu, & tela iudiciaria, benè procedunt prædictæ regulæ, & propositiones, in contrarium deduci solitæ, secus autem vbi Princeps induat alteram personam publicam supremi moderatoris, & regulatoris Reipublicæ, exercentis iustitiam distributiuam, & administrantis dictam publicam œconomiam, cum legibus, & prouisionibus generalibus, quoniam in isto posteriori casu non intrat determinatio Iudicis cum processu, & tela iudiciaria, minusque intrat ligamen legum positiuarum, & auctoritatum Doctorum, atque cum hac distinctione conciliantur tot auctoritates, quæ adeò inuicem pugnantes videntur circa potestatem Principis tollendi ius tertij, & an ex causa priuata, vel publica id fiat; (B) Vt puta, exemplificando in praxi, concedit Princeps, vel eius officialis alicui priuato appaltum certæ gabellæ, & tunc istum contractum 9 seruare tenetur, adinstar cuiuslibet priuati

(B) *De hac potestate lib. 2. de Regal. disc. 148. 176. 177. 185. 193. 194. in opusculo de Principe cap. 23. & 24.*

priuati contrahentis, & cum legibus iustitiæ commutatiuæ, iuxta quas procedere debet, si prætendit posse talem contractum impugnare ex fiscali priuilegio addictionis in diem, de quo in sua Regalium sede agitur, (C) vel ex capite læsionis, quæ in fisco minor sufficit, quàm in priuatis, vt in eadem Regalium sede, (D) sed si expediat pro bono publico tollere, vel supprimere illam gabellam, tunc tanquam Princeps id facere poterit, seque declarare absque processu, & tela iudiciaria solutum ab illa obligatione, quam aliàs ratione contractus ex iustitia naturali haberet, pro eius facto voluntario, sine iusta causa, iuxta casum in specie in eadem Regalium sede peractum: (E) Siuè concedit idem Princeps appaltum dohanarum, & pedagiorum pro introductione, vel respectiuè transitu mercium, aliorumque bonorum, & tunc non potest ipse cum facto voluntario, & sine causa prohibere introductionem, vel respectiuè transitum, aut pro mercimonio, vel ad complacentiam aliorum introducere merces absque solutione gabellæ, ex priuilegio, quod ipse, eiusque fiscus habet, atque si oritur quæstio in casibus particularibus, an tale priuilegium intret nec ne, determinandum est à Iudice per tramites iuris cum tela, & processu iudiciali, & ad limites iustitiæ commutatiuæ, iuxta casus particulares, pariter in eadem Regalium sede peractos, (F) atque aliter agendo diceretur contractum non obseruare, datamque fidem violare, cum obligatione ex lege iustitiæ naturalis reficiendi conductori totum id, quod interest, sed si ob accidens belli, vel pestis, aut famis pro publica necessitate, vel vtilitate expediat prohibere commercium aliquarum personarum, vel nationum, siuè introductionem aliquarum mercium, vel bonorum, aut demandare introductionem frumenti, aliorumque victualium absque solutione gabellæ, vel dohanæ, tunc id agere dicitur tanquam Princeps, & supremus administrator iustitiæ distributiuæ, & publicæ œconomiæ, ideòque non ligatur à vinculis legis positiuæ, neque tela iudiciaria requiritur, neque per hoc erit dicendus violator contractus, & fidei, dùm id gerit ex diuersa persona, & potiùs ex necessitate, quàm voluntariè; Vel si Princeps vendit feudum, tunc pro facto voluntario, & pro non implemento, vel inobseruantia contractus, de iustitia adinstar cuiuslibet priuati contrahentis, tenebitur de euictione, vel aliàs ad quanti interest, sed si pro pace ineunda, & ex eius capitulationibus tollat illud feudum emptori, vt restituat priori possessori, qui per felloniam priuatus fuerat, iuxta casum particularem in Feudali sede peractum, (G) non intrat dicta obligatio, sed solùm illa restituendi id, in quo factus est locupletior, quoniam hunc actum gerere dicitur ex diuersa persona, istique casus inter

(C) *Dict. tit. de Regal. disc.* 81., & 201.
(D) *Eodem tit. de Regal. disc.* 65.
(E) *Dict. tit. de Regal. disc.* 86.
(F) *Dict. tit. de Regal. disc.* 44. 45., & 125.
(G) *Lib. 1. de feud. disc.* 27.

ter fortuitos recensendi sunt, cum similibus deductis in dicto tractatu de officijs Cap. 17., & alibi.

His autem ità prænotatis, atque descendendo ad speciem pluriès enunciati casus particularis reductionis factæ fructuum locorum montium Bononiæ, cum ex isto casu cum sua proportione ad omnes alios similes inferri valeat, eadem reductio motiuata fuerat in antecedenti Pontificatu, atque desuper consultus insignis quidem fisci, & Cameræ Aduocatus Petrus Franciscus de Rubeis, cuius pluriès habetur illa honorifica mentio, quæ de iustitia eidem debita est, (H) respondit ipse pro reductione, ex motiuo magnæ læsionis, exindè Cameræ resultantis, procedendo cum propositione in suis respectiuè sedibus tradita, & recepta per Ciuilistas, (I) ac etiam per Canonistas, (L) quod scilicet in contractibus, & obligationibus habentibus tractum successiuum, quamuis initio, & de tempore, quo sunt initi, essent iusti, nihilominùs si tractu temporis efficiuntur iniusti, nimiumque læsiui, & iniqui, ad iustitiam, & æquitatem reduci debent, iuxta auctoritates desuper circumferri solitas, (M) & copiosè pro eiusdem respondentis stylo deductas in responso desuper edito, quod per Camerales ista occasione exhibitum fuit, totum fundamentum in eo constituendo. Ego verò dicebam hanc viam, siuè istud motiuum mihi non placere, nimiumque periculosum videre, quoniam vbi procedendum esset cum terminis læsionis præexistentis de tempore contractus, adhuc inter priuatos non priuilegiatos vix intraret læsio simplex, & ordinaria, quæ enormis dicitur, dùm attento calculo arithmetico, non adest excessus vltra dimidium, qui solùm considerari posset ratione impeditæ facultatis redimendi, quæ est pretio æstimabilis, & minuit de pretio, cuius pars dicitur; (N) atque comprobat quotidiana praxis ob notabilem differentiam fructuum inter census reseruatiuos irredimibiles, & census consignatiuos redimibiles; In fisco tamen, non solùm enormis læsio adesse diceretur, sed etiam enormissima, quæ inter non priuilegiatos dicitur, quando est vltra bessem, vt in suis sedibus aduertitur, (O) dùm in fisco ad simplicem, vel enormem sufficit sexta, (P) ideòque habita proportione cum regulis arithmeticis, longè maior est ista læsio in dimidio supra sextam, quàm esset in besse supra dimidium. Verùm ad rem isti læsionis termini non intrant, quoniam, de

11 12

(H) *Dict. tit. de feud. disc. 1., & 6., & alibi.*
(I) *Bart., & alij in l. qui Romæ §. duo fratres ff. de verb. oblig.*
(L) *In cap. suggestum de decim. in Theatr. lib. 14. de decim. disc. 3.*
(M) *Thesaur. decis. 226. Larre. alleg. 3., & 23. cum alijs dict. disc. 3. de decim. n. 14., & 15. disc. 42. de Regal. n. 10. disc. 32. de censib. in supplem. n. 7. disc. 54. de emphyt. & alibi.*
(N) *Rot. decis. 194. par. 13. 209. par. 14., & 313. par. 15. rec., & ibi concordantes.*
(O) *Lib. 7. de empt., & vend. disc. 27.*
(P) *De Regal. disc. 65.*

de tempore initi contractus, iste erat 13 iustus, & potiùs Cameræ fauorabilis, quoniam, vt superiùs insinuatum est, attenta illorum temporum conditione, vsuræ, vel accessiones ad decem pro centenario erant infimæ, nimiumque suaues, cum essent ad 33. pro centenario, adeòut intra 14 triennium sortem adæquarent, (Q) ideòque sufficit, quod attento illo tempore contractus esset iustus, & non læsiuus, non curato superuenienti casu, qui alterationem induxit, quoniam poterat idem casus inducere diminutionem, ac propterea dicta propositio non procedit de stricto iure, & de rigorosa iustitia, sed potiùs ex quadam æquitate, ad cuius effectum requiritur læsio maxima, quæ propterea redoleat magnam iniustitiam, & quamdam speciem iniquitatis, puta quia illa obligatio, quæ attento eo tempore erat in decem, ex temporum, ac rerum accidentibus ità excessiua, & iniqua reddita sit, quod importet centum, siuè magis, vel minus pro singulorum casuum qualitate, & circumstantijs, & cum hoc præsupposito loquuntur Doctores hanc propositionem firmantes. (R)

Clariùs verò, & cum minori dubitandi ratione, quoniam iste casus, de quo agitur nimium rarus, fortèque singularis est, vt fructus excreuerint in dimidio, adeòut eos dimidiare opportuerit, quoniam pro frequenti, & quotidiana praxi considerari solet modicus excessus in vno, vel etiam in di-15 midio scuto, in quo solum fiat reductio, vt vltra exempla generalia, inferiùs enuncianda aliorum Principatuum, vel regionum, indiuidualiter habemus in hoc eodem monte Fidei, qui ex eadem causa, eodem anno, & per eundem Pontificem erectus fuit in Vrbe ad rationem decem pro centenario, quoniam Paulus Tertius successor immediatus illum reduxit ad septem cum dimidio, Sixtus Quintus reduxit ad sex, Paulus Quintus ad quinque, Innocentius autem Decimus fecit reductionem generalem ad quatuor cum dimidio, & Alexander Septimus fecit aliam reductionem generalem ad hodiernum statum, nempè ad quatuor, vndè propterea nullatenus ista propositio est ad rem adaptabilis.

Illa igitur exclusa, adeòut in præfato responso viri alioquin doctissimi, nullum fundamentum constitui posset, considerabam an adaptari possent ea, quæ in Censuum sede habentur deducta (S.) super generica reductione censuum, quamuis contractorum per priuatos, vel ea, quæ, desumendo à Romanorum antiquis prouisionibus super moderatione vsurarum, habentur apud aliquos modernos. (T) super quibusdam reductionibus generalibus, quæ sub Carolo Quinto, alijsque Principibus in diuersis Principatibus, & regionibus factæ fuerunt. Verùm pariter nimium dubi-

(Q) *De vsur. disc. 6.*
(R) *Supra litt. M.*

(S) *Disc. 32. de censib. in supplem.*
(T) *Larre. alleg. 3. 23., & 31., & decis. 11. Olea de cess. iur. tit. 7. quæst. 3. n. 32.*

dubitabam de applicatione ad casum. Distinguendo siquidem census ab alijs vsurarijs accessionibus, quatenus ad istas pertinet, illæ sunt simpliciter, & in totum illicitæ, adeòut non detur paruitas 16 materiæ, solumque aliquando tollerantur, non autem canonizantur, atque in hac tollerantia adhiberi solet prouisio moderatiua excessus, eo modo, quo praxis docet in vsuris Iudæorum, (V) ideòque posito, quod agatur de fructibus, vel accessionibus, quæ vsurariam infectionem habeant, intrare non potest identitas rationis, neque ab eis arguere licet ad istorum montium fructus, quos esse licitos, & ab vsuraria labe alienos, non videtur dubitandum, adeòut de ineptia, vel temeritate redarguendi 17 sint illi, præsertim puri scholastici, qui nullam negotiorum, & rerum peritiam habentes, atque cum generalibus propositionibus, vel sophismatibus procedentes, huiusmodi dubitationes excitant, conscientias indebitè inquietando, dum ex iudicio Sedis Apostolicæ, omniumque Principum, & ex recepto vsu totius Orbis Christiani, ista species contractus, vel commercij licita reputatur, etiam in Ecclesijs, & Monasterijs, & locis pijs, ac personis Ecclesiasticis, & religiosis, adinstar illius dubitationis, quam aliqui moderni Theologicarum, vel Canonicarum propositionum superficialem notitiam habentes, sophisticas excitant quæstiones super dote Monialium, atque ex rationis identitate procederent quoque in dote coniugatarum, cum similibus.

Magis verò proximi videntur termini censuum, quibus, vt in Cap. 1. Proemiali insinuatum est, plerique istos montes assimilant, 18 sed pariter aliqua dignosci videntur æquiuoca, non distinguendo diuersas censuum species, atque adhibendo promiscuè illas auctoritates, quæ de vna, vel altera specie loquuntur, exindèque inferendo ad illam de iure non concedendam reductionem in Emphytheotica sede peractam, (X) quoniam alij sunt census reseruatiui, qui sub canonum, aut liuellorum, vel responsionum vocabulo explicari solent, soluendi in recognitionem dominij, & loco portionis dominicalis, quæ domino per colonum, vel emphytheutam, siue censitum præstanda est, & in quibus nullatenus intrant termini vsurarij, & alij sunt census consignatiui, importantes pecuniarias accessiones, quæ pro recepta pecunia præstantur, vnde proptereà intrant vsurarum termini, quatenus præscripta forma non benè seruetur, ideòque diuersi sunt termini, diuersæque rationes; & per consequens auctoritates percutientes primam speciem censuum, vel præstationum reseruatiuarum ratione dominij, prorsus extraneæ sunt à casu quæstionis.

Proximæ autem videntur illæ auctoritates, quæ habentur in censibus consignatiuis, quorum quandam imaginem,

(V) *Dict. disc. 6. de vsur.*

(X) *De emphyt. disc. 54.*

ginem, vel similitudinem isti montes habere videntur: Verum quidquid sit ad alios effectus, ad istum tamen generalis, & vniformis re-19 ductionis, vel taxæ fructuum, neque isti termini intrant, & parificatio non benè procedit, quoniam, vt latius in propria Censuali sede aduertitur, (Y) in censibus verificabilis non est vniuersalis, & vniformis taxa fructuum, præterquàm per non excessum, vt scilicet excedere non possint decem pro centenario, iuxta Bullam Nicolai Quinti, quam licet localem pro vtriusque Siciliæ Regnis, communiter est receptum, vbique in hoc attendi debere, sed intra istam summam fructus nimium varius esse solet pro qualitate regionum, & locorum, in quibus maior, vel minor currat pecuniæ numeratæ copia, vel inopia, nec non pro qualitate debitorum magis, vel minus idoneorum, seù facilioris, vel difficilioris coactionis ad solutionem, ac etiam pro maiori, vel minori summa, vel quantitate sortis, & quod magis est, pro qualitate fundorum censitorum, & an magis, vel minus ad præscriptum Bullæ Pianæ subiaceant periculo peremptionis, vel infructuositatis, cum alijs considerationibus in præfata censuali sede deductis, ad probandum, quod ista generalis, & vniformis taxa, vel reductio in censibus consignatiuis non est practicabilis; Illa quoque accedente consideratione, quod priuati debitores rem propriam agentes, suorumque bonorum administrationem habentes, atque diligentes patresfamilias regulariter, & pro frequentiori contingentia præsupponendi, rectè eorum indemnitati consulere possunt cum propria industria, & diligentia, quatenus etiam pecunias non habeant pro redemptione, curando habere pecunias ab alijs cum eodem contractu ad minorem rationem, vt frequens, & quotidiana praxis docet in Religionibus, & locis pijs, & in idoneis, probatisque priuatis, vndè propterea intrat dilemma in enunciata censuum sede insinuatum, quod aut debitor est idoneus, & probatæ fidei, ac facilis conuentionis, bonosque, & tutos habet fundos à peremptionis, vel infructuositatis periculo magis remotos, ideoque sunt facilis exactionis, & tunc, in magnis præsertim Ciuitatibus, vel emporijs, & plateis, in quibus pecuniarum, & negotiatorum est copia, quæ secum fert inopiam, vel difficultatem bonorum, & tutorum inuestimentorum, vtique inueniet pecunias ad minorem fructum; Aut istæ bonæ circumstantiæ in toto, vel in parte cessant, potiusque vrgent malæ, & tunc si non inueniet, signum est maioris periculi, quod est pars pretij, & causat maiorem fructum, periculi recompensatiuum; Vnde propterea praxis docet, quod in eadem Ciuitate, vel mercantili platea, cum potentibus, & difficilis exactionis, vel aliàs minus idoneis, aut super fundis periculosis fructus

(Y) *Dict. disc. 32. de censib. in supplem.*

fructus est penè dimidio maior, quàm sit cum priuatis, aut locis pijs idoneis, facilis exactionis, tutosque fundos habentibus; Ac etiam eadem praxis docet, quod in oppidis, & castris eiusdem prouinciæ, vel ditionis, eidemque Ciuitati, vel plateæ adiacentibus, pariter ob fundorum qualitatem, & creditorum absentiam, aliasque circumstantias, fructus est dimidio maior, & vltra: Ergo prorsus vanum, & fabulosum videtur in isto contractu censuali certam, generalem, & vniformem statuere taxam, præterquam per non excessum, aliqualiter restringendo dictam taxam Nicolai Quinti, idque in Communitatibus potiùs, quàm in priuatis, vt fecit Clemens Octauus cum Communitatibus Status Ecclesiastici, quibus in aliqua parte congruere videtur ea ratio, quæ infrà in montibus consideratur, sed pariter impracticabilis est eadem vniformis, & generalis taxa affirmatiua, cum in Communitatibus quoque intrent ædem considerationes maioris, & respectiuè minoris idoneitatis, & periculi, de quibus supra. Et nihilominus neque desuper prouideri posset cum ordinaria, & iudiciali auctoritate, ad limites iustitiæ 20 commutatiuæ, & intra præcisos, & rigorosos cancellos iuris, cum ad hunc effectum requiratur illa magna læsio, quæ redoleat iniquitatem, vt supra, sed prouidere desuper pertinet ad Principem, tanquam supremum Reipublicæ regulatorem, & iustitiæ distributiuæ, nec non publicæ œconomiæ administratorem, egrediendo positiui iuris cancellos, & negligendo iudicialem telam, per viam legis, vt in dicta Constitutione Clementis Octaui, & in Pragmaticis Regni Neapolitani, aliorumque Principatuum legibus praxis docet.

Istæ verò considerationes cessant in montibus, alijsque similibus iuri-21 bus, quoniam vnus, & idem est omnium debitor publicus, omniumque creditorum eadem, & æqualis est conditio, eademque bona, vel iura pariformiter omnibus affecta sunt, absque periculo peremptionis, vel infructuositatis fundorum assignatorum de iure, licet quandoque tale periculum sequatur de facto, vt aduertitur infra, agendo de alijs diminutionis fructuum speciebus; Atque si aliqua maiora, vel minora suppetunt pericula, illa causant maius emolumentum in fructibus, quod est periculorum compensatiuum, non quidem vt augeatur consuetus fructus in erectione montis, vel in alia prouisione vniuersaliter statutus, sed indirectè ob diminutionem pretij in sorte, quod scilicet quamuis pretium intrinsecum, & naturale singulorum locorum sit scuto-22 rum centum, quando tamen imminent pericula, vel eorum probabilis timor, aut suspicio habetur, non inueniunt emptorem pro dicto pretio, sed pro longè minori, ac vario, iuxta temporum, & periculorum qualitatem, & quæ diminutio pro aliquorum Principatuum stylis, explicari solet sub vocabulo *alagij*, emendo puta quemlibet locum ad rationem scutorum quinquaginta, vel sexaginta, siue plus, vel minus, ideòque si fructus, exempli gratia, generaliter, & de natura montis est ad rationem quatuor pro centenario, ita habita ratio-

ratione pretij, quod soluitur, efficitur ad rationem octo, vel septem, siue plus, vel minus, iuxta casum latè peractum ab aliquibus modernis, elaboratè quidem materiam tractantibus; (Z) Idque frequenter in aliquibus Principatibus praxis docet, in hoc autem rariùs in montibus Cameralibus, in quibus etiam nostra ætate practicari vidimus circa finem Pontificatus Vrbani Octaui, vigente quodam bello, quod Sedes Apostolica (iniustè quidem) passa fuit cum aliquibus Principibus, vt satis notæ docent historiæ, quoniam cum notabili lucro emptorum, qui hanc aleam suscipere non metuerunt, loca montium Cameralia vendita fuerunt ad rationem sexaginta, vel septuaginta pro quolibet, atque ad breue tempus, terminato bello, magis vero immutato Pontificatu, sub Innocentio Decimo successore priorem recuperarunt æstimationem, atque in commercio fuerunt, non solum pro intrinseco, & naturali pretio scutorum centum, sed etiam pro aliquo maiori pretio extrinseco, non obstante superius enunciata reductione ab eodem Innocentio facta. Frequentiùs verò id sequutum fuit, ac etiam actualiter sequitur in quibusdam montibus Baronalibus, vel priuatorum, ob deficientiam bonorum assignatorum pro dote de facto, vt præsertim sequitur in illis montibus, dotem in Ferrariensi territorio habentibus, qui Bentiuoli, & Gualenghi nuncupantur.

Vera itaque, & germana ratio huius reductionis, aut veri, & proprij eius termini in eo consistere 23 videntur, quod scilicet Principis, vel Reipublicæ Camera huiusmodi montium debitrix, est persona ficta, & idealis, constituta ex vniuerso populo, eiusque omnibus speciebus, & sic etiam ex infantibus, pupillis, viduis, virginibus, pauperibus, alijsque miserabilibus personis; ideoque meritò regulatur iure huiusmodi miserabilium personarum, sub aliena legali, & necessaria administratione viuentium, & per consequens, cum hæc Respublica ob vrgentes indigentias in eius accidentibus, & calamitatibus soleat esse subiecta suffocationibus, patiendo maiores vsuras, vel maiores fructus, vt emptores alliceret pro habendo promptè, & celeriter illam pecuniam, quæ pro publica necessitate, vel vtilitate in illis accidentibus, & calamitatibus est necessaria, neque illi facilè reddatur adhibere illam industriam, & diligentiam, quæ superiùs agendo de censibus ennunciata est, & quam prouidi, & diligentes patres familias adhibere possunt, & solent, curando inuenire ab alijs pecunias ad minorem fructum, idcircò ille Princeps, vel respectiuè maior, & supremus Magistratus, qui tanquam eiusdem Reipublicæ curator, & administrator hoc debitum, necessitate impellente, contraxit, videns postea, quod ob temporum meliorem qualitatem, & commercij maiorem

(Z) *Capic. Latr. dict. decis.* 188. *Prat. obseru.* 100. *quæ est finalis.*

maiorem facilitatem, & per consequens tutorum inuestimentorum maiorem difficultatem inter priuatos idoneos censuum, vel stabilium inuestimenta sequuntur communiter in loco, ad minorem rationem, hinc induendo diuersam personam supremi Iudicis, & administratoris Iustitiæ distributiuæ, & publicæ œconomiæ, ita occurrere curat Reipublicæ suffocationi, & ne ista deterioris remaneat conditionis, quàm sint priuatæ personæ; Potissimè quia, vt initio huius Capituli, ac etiam in Cap. antecedenti animaduersum est, ista species inuestimenti est longè commodior, & melior, quàm sit illa censuum, vel bonorum stabilium; ideòque sicuti, si Respublica debitrix posset extinguere montem, cum restitutione pecuniæ, cogerentur creditores pro currenti vsu illam erogare cum minori fructu in inuestimenta minus tuta, & minus commoda, ita omnis iustitiæ, & æquitatis ratio suadere videtur, vt ijdem creditores eodem fructu, à temporis, & commercij qualitate diminuto, sint contenti. Neque exindè dici potest, quod Princeps contractum, & pacta non obseruet, atque datæ fidei sit violator, 24 quoniam tunc id procederet, quando Princeps, eadem retenta contrahentis persona, absque noua superuenta causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis, ità se gereret, potiùs ad vtilitatem propriam, vel suorum coniunctorum, vel familiarium, siuè ad luxus, & oblectamenta, aliasque malè regulatas elargitiones, & dissipationes, quia tunc non Principis, sed potiùs tyranni partes agere diceretur, siuè iuxta parabolam Euangelij, non pastoris, sed mercenarij officium gereret, principaliter quærendo proprias vtilitates, vel commoditates, fortèque aliquando sensualitates, iuxtà ea, quæ distinguendo Principem à Tyranno *in Principis practici opusculo* aduertuntur. Secus autem vbi, rerum statu immutato, eisque non permanentibus in eo statu, in quo erant de tempore contractus, atque superuenta noua causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis, ipse induat, & assumat aliam superiùs distinctam personam supremi curatoris, & administratoris Reipublicæ, principaliter, more veri, & boni Principis, curando vtilitatem, & tranquillitatem populorum, quorum maior pars in pauperibus, & miserabilibus personis consistit, & quæ sub tributorum, & gabellarum, aliorumque publicorum onerum iugo gemunt, & opprimuntur, vt ità aliqualiter subleuentur, dùm tunc iustum, æquum, & pium opus geri dicitur, ad fauorem eorum, qui certant de damno vitando, quinimmò ad fauorem ipsius Reipublicæ, & Principatus, vt ità populi subditi conseruentur magis idonei, & habiles ad alia onera, quæ pro nouis accidentibus, & calamitatibus imponere oporteat, in concursu creditorum, qui certant de maiori lucro captando, & de obtinendo illum maiorem fructum, quem ità promptum, & tutum reportare non possent ex alijs suarum pecuniarum inuestimentis, si Respublica illas restituere posset, istique videntur veri, & proprij materiæ termini,

mini, siuè ista est vera, & germana ratio, cui hæc reductio, quando benè regulata sit, innititur, facienda per supremum Principem cum dictis regulis iustitiæ distributiuæ, vel publicæ œconomiæ, quamuis per Iudicem cum regulis iustitiæ commutatiuæ fieri non posset.

Nimium quoque præmissa comprobat vniuersalis, antiqua, & continuata totius Orbis nostræ communi-
25 cationis, omniumque Principatuum & Rerumpublicarum obseruantia, quæ in omnibus dicitur magna interpres, magnaque comprobatio; & præsertim in Principatu, & in montibus, de quibus agitur, docet superiùs enunciata penè duorum sæculorum continuata obseruantia, sex Pontificum, nempè Pauli Tertij, Sixti Quinti, Pauli Quinti, Vrbani Octaui, Innocentij Decimi, & Alexandri Septimi; quibus etiam addi potest Clemens Octauus in consimili reductione censuum, quam fecit ad fauorem Communitatum, cum in tot Summis Pontificibus, eorumque ministris, & Consiliarijs, Prælatis, ac viris ecclesiasticis, & religiosis, talis præsumi non debeat iniustitia, quæ per vulgares, imperitos, vel per contemptibiles superficiales opinari solet. Quinimmò iniustitia iuncta cum impudentia, & mala administratione fuisset id non agere; præsupponendo siquidem quod præfati
26 Pontifices dictas non fecissent reductiones, quodque iuxtà illam immutationem status rerum, & mundi, quam experimur, pretia rerum ita excreuerint, atque bonorum stabilium, & censuum, aliorumque inuestimentorum fructus minores effecti sint, ad currentem rationem quatuor, vel trium pro centenario, longèque minus in bonis iurisdictionalibus, alijsque qualificatis, & conspicuis, quæ vix fructant duo, vtique stultitiæ, magnæque impudentiæ species fuisset, dictas reductiones non facere, sed continuare in solutione fructuum locorum montium ad prædictam rationem decem, vt clarè ad sensum patet, ideòque sicuti prædicti Pontifices commendatione potiùs digni censendi sunt, quodque pro temporum qualitate iustè, & rectè dictas fecerint reductiones, ita idem dicendum ex eadem ratione videtur in illis, quæ cum eadem regula paulatim imposterum fierent, quia sic temporis qualitas exigat; Multo verò magis, & absque dubitandi ratione in hac particulari reductione, de qua agitur, magni excessus in duplo, & vltra, quam iniustitia potiùs, & imprudentia dicenda est non fecisse.

Omnisque penitus dubitandi ratio cessat, quando (vt in hac particulari reductione practicatum est) Princeps non cogit inuitos, & nolentes perseuerare in contractu illam
27 pati, sed in ipsorum creditorum arbitrio, & facultate reponit sortem iam oblatam, & promptè restituendam recipere, dùm ità nulla eis inferri dicitur iniuria, vel fieri coactio; vnde propterea negligendo oblatam sortem recipere, & in contractu continuare, ità occultari dicuntur duo actus, eo modo, quo in nouationibus lex fingit, vel præsupponit; Vnus nempè extinctionis antiqui montis; Et alter creationis noui sub minori fructu.

Atque

Atque ità tollitur illa verè insulsa difficultas, quam aliqui superficiales facere solent, vbi agatur de Ec-28 clesijs, vel personis priuilegiatis, & alienare prohibitis, ex propositione in suis casibus vera, quod censuum, aliorumque reddituum diminutio, quæ vulgò appellatur sbassatio, dicitur species prohibitæ alienationis, adeòut cadat sub *Extrauagant. Ambitiosa*, alijsque similibus iuribus, (Aa) quoniam id procedit in diminutionibus voluntarijs, ad quas alienare prohibitus de iure cogi non posset, secus autem vbi de actibus necessarijs, & ad maiorem vtilitatem potiùs ordinatis, ne amittatur illud tutum, & antiquum inuestimentum, pro faciendo nouo, incerto, & minus tuto, vt quotidiana praxis docet in reductionibus fructuum censuum cum illis bonis, & idoneis debitoribus, qui de facili inueniunt ab alijs pecunias ad minorem fructum, pro antiquo grauiori censu extinguendo. Et si dicatur, quod in isto particulari casu Bononiæ, creditores dictam oblationem recipere non tenentur, stante pacto irredimibilitatis, prompta est replicatio, quod admissa etiam subsistentia dicti pacti, inducentis perpetuam seruitutem, de quo agitur in Cap. sequenti, id magis comprobat fructuum excessum, vt supra, & debitoris suffocationem, cui cum eius industria, & diligentia consulere non potest, ideòque magis intrare debet Principis officium, & arbitrium, vt suffocationi occurratur.

Quamuis autem attentis legibus, & regulis iustitiæ, hæc ità procedant, adeòut huiusmodi reductiones, quoties vt supra ad publicam vtilitatem, 29 & populorum leuamen, cum debita proportione ad tempora currentia, aliasque circumstantias benè ordinatæ sint, non possint redargui de iniustitia, minusque intrent termini violationis fidei, & inobseruantiæ contractuum, & pactorum; adhuc tamen attentis legibus prudentiæ, & congruentiæ, nimium circumspectè, cautè, & maturè in huiusmodi determinationibus procedendum videtur, quando non cogat necessitas, nimiaque Reipublicæ, & populorum oppressio, vel non vrgeat ratio magni excessus, vt in dicto casu particulari vrgere videbatur, tùm ob rationem non immutandi, & notabiliter deteriorandi statum nobilium, & ciuilium præsertim subditorum, quorum (vt initio præmissum est) notabilior assis in huiusmodi redditibus consistere solet, dùm talis diminutio insensibiliter influit in damnum eiusdem Cameræ, & Reipublicæ, ob illam diminutionem gabellarum, & publicorum redditorum, quæ à cessantibus maioribus tractamentis, & sumptibus sequi solet, adeòut quædam huiusmodi, aliorumque reddituum pars, vbi sint penes subditos, qui publicis subiacent oneribus, ad eundem Principem, eiusque ærarium redeat; Tùm etiam ad alliciendum negotiatores, conseruando, quò magis fieri potest, commercium, & fidem, in quibus 30 hodiè, distractis, penèque anihilatis pu-

(Aa) *Lib. 7. de alien., & contract. prohib. disc. 1. n. 37., & seq.*

publicis bonis, & iuribus, totum, Principum, & Rerumpublicarum in eorum occurrentijs peculium, consistere videtur, vt in aliàs insinuato opusculo *de Principe practico* aduertitur; E'conuerso autem hoc motiuum ansam præbere non debet auaris negotiatoribus Cameram, & Rempublicam suffocandi, atque maiora lucra, vltra communem, & currentem vsum exigendi.

Aliæ item quamplures reductionum, vel diminutionum huiusmodi fructuum species dari solent, & præsertim illa, quæ proindè secundo loco recensenda est, in hoc quoque 31 Principatu nuper practicata, quod scilicet nulla fiat consueti fructus currentis reductio, vel diminutio expressa, & directa, sed illa indirectè, & implicitè sequatur, ratione alterationis consueti intrinseci, & naturalis pretij in huiusmodi locorum montium venditione. Cum enim ob punctualem solutionem fructuum montis, Restaurati nuncupati primæ, secundæ, & tertiæ erectionis, ad rationem quatuor pro loco, aliasque bonas circumstantias, sub hoc regimine valor extrinsecus locorum dicti montis notabiliter excreuisset in scutis viginti, vltra scuta centum valoris naturalis, & intrinseci, cum periculo ammissionis dicti pretij extrinseci in casu extractionis, adeòut computato etiam dicto periculo, fructus esset scutorum trium circiter, hinc opportunum iudicatum fuit facere dicto monti Restaurato additionem, ad effectum erogandi pretium exindè retrahendum in extinctionem duorum montium in auro, erectorum per Vrbanum Octauum, & Innocentium Decimum, ad eamdem rationem scutorum quatuor, sed cum alio grauamine soluendi aggium auri, quod in dies crescit, atque huius additionis loca ad Cameræ commodum vendere, ad rationem scutorum centum triginta pro quolibet, cum promissione in casu extinctionis restituendi etiam scuta triginti supra centum, vt fuisse practicatum sub Sixto Quinto insinuatur in consueta Regalium sede, (Bb) adeòut totum esset pretium intrinsecum, dicto periculo non subiectum, vndè propptereà magis expediat emere pro isto maiori pretio scutorum centum triginta, quàm ad minus pretium scutorum centum viginti sub dicto periculo, atque ità adesse dicitur implicita reductio fructuum à quatuor ad tria, vel parum plus. Verùm super ista specie reductionis nullum cadit dubium, dùm nulli fit iniuria, vel præiudicium, cum in libertate emptorum sit repositum illa comparare. De hac verò differentia pretij intrinseci, & extrinseci agitur in Cap. seq.

Tertia species reductionis, non quidem fructuum currentium, & naturalium, sed illorum maiorum 32 fructuum, quos, vt supra insinuatum est, producit accidentalis diminutio pretij, quia nempè emptis locis montium, vel similibus iuribus, ad rationem scutorum quinquaginta pro quolibet, ità fructus esset ad octo pro centenario, Princeps verò, vel maior Magistratus prouideat, vt emptor

(Bb) *De Regal. disc. 33.*

ptor contentus esse debeat solito, & naturali fructu quatuor, ad ratam pretij verè soluti, qualis est casus in specie tractatus per sæpiùs enunciatos modernos auctores. (Cc) Verùm ista non est propriè reductio, seù diminutio fructuum iam statutorum, sed est potiùs diminutio pretij in sorte, ideòque cadit sub Capitulo sequenti.

Quarta est species illius casualis, vel accidentalis diminutionis fructuum, quæ non resultat ab auctori-33 tate, vel prouisione Principis, vel Magistratus, sed à diminutione, aut infructuositate bonorum, vel iurium assignatorum pro dote montis, & pro solutione fructuum, ex fructibus, vel prouentibus ipsorum bonorum, vel iurium, quæ assignata fuerunt, quasi quod ita procedat idem, quod habetur in censu consignatiuo, vt perempto, vel reddito infructifero fundo censito, pereat census; si verò sequatur diminutio eius fructuum in parte, remaneat census frugifer ad ratam fructuum, vel capacitatis fundi, vt videtur esse sensus aliquorum modernorum, qui hanc montium materiam aliqualiter tractarunt. (Dd) Verùm, & in hoc procedi videtur cum aliquo æquiuoco, dùm ex pluries insinuatis, nil commune habet vnus contractus cum altero; In censuali siquidem præmissa procedunt, non ex aliqua iuris communis dispositione, vel ex ipsius contractus essentia, vel intrinseca natura, sed accidentaliter, quia sic prudenter, & piè visum fuit B. Pio Quinto statuere, ad dirimendas Theologorum illorum temporum quæstiones, & dubitationes circa census personales, quos illicitos, & vsurarios esse prætendebant, quamuis forsan temerè, dùm acquiescere debuissent iudicio Martini Quinti, & Calixti Tertij, ac Nicolai Quinti, aliorumque Pontificum, & recepto vsui, vt in sæpiùs enunciata Censuali sede aduertitur; (Ee) Non videtur tamen, quomodo ab hac moderna lege, inducente quamdam nouam formam in vno recentiori contractu, inferendum sit ad alterum antiquiorem diuersum, in quo diuersæ militant rationes, vt pluries aduertitur supra, expendendo differentias inter vnam, & alteram huiusmodi contractuum speciem. Quare in hoc puncto, neglectis generalitatibus, quæ omnium errorum, & æquiuocorum videntur esse parentes, non videtur quod certa, & determinata regula, vel decisio generalis, vbique attendenda, desuper statui valeat, sed quod procedendum sit cùm legibus, & stylis, Principatuum, & ditionum, seù veriùs cum lege, & fundatione cuiuslibet montis, vel similis iuris, inspiciendo, an bona, vel iura, quæ pro montis dote assignantur, stent taxatiuè, adeòut dantes pecuniam, qui Montistæ, vel emptores, aut creditores appellari solent, sequantur solùm fortunam, fidem, & idoneitatem illorum bonorum, vel iurium, vel èconuerso illa stent solùm demon-

(Cc) *Cap. Latr. in sæpiùs citata decis.* 188. *Prat. obser* 100. *finali*.

(Dd) *Gibellin. & Leotar. alleg. in cap.* 1.

(Ee) *Disc.* 32. *de censib. in supplem.*

monstratiuè, pro commoditate percipiendi fructus, & pro illa distinctione, quæ in huiusmodi negotijs necessaria videtur, ad euitandas confusiones, & tanquam per quamdam hypothecam specialem, cum obligatione tamen omnium aliorum bonorum, & iurium erectoris, vel debitoris montis, vt in priori casu intret hæc ratio dubitandi, non autem in posteriori: Vnde propterea pro clariori intelligentia, deducendo rem ad praxim, & exemplificando in duobus adiacentibus, ac maioribus Italiæ Principatibus, vnde à simili ad alios inferri potest; In Statu scilicet Ecclesiastico, & in Regno Neapolitano. In priori Principatu, de quo institutum est agendi (cum de altero solùm incidenter aliquid, vt infra, insinuetur) deficientia, vel infructuositas aliquorum bonorum, vel iurium monti respectiuè assignatorum, non attenditur in præiudicium Montistarum, cum solùm bona, & iura stent demonstratiuè, non autem taxatiuè, cum obligatione generali omnium Cameræ, & Sedis Apostolicæ bonorum, adeòut Montistæ inquirere non soleant quantitatem, & qualitatem bonorum, & iurium monti assignatorum, eiusque depositario, qui exindè percipere debeat fructus, cum simpliciter sequantur fidem Cameræ. Aliqua verò inquisitio fieri solet super bonis, & iuribus, quæ per Barones, vel alios priuatos assignantur pro dote montis baronalis, quoniam licet etiam in hac specie montium accidat idem, quod in Cameralibus, quod scilicet vltra hypothecam specialem bonorum, vel iurium assignatorum, adijcitur etiam obligatio generalis omnium bonorum, attamen quia alia bona incerta, & ignota sunt, adeòut non intret illa publica, & notoria idoneitas, & fides, quæ præsupponitur in Camera, & Principe, idcirco volentes emere huiusmodi loca, principaliter sequi videntur fidem bonorum assignatorum, in quibus aliqua priuilegia concedi solent, & præsertim illud potioritatis, & suspensionis hypothecarum, & de quo infra Cap. 5.

Et quamuis etiam in hoc Principatu, in ista specie montium baronalium, vel priuatorum hanc diminutionem praxis doceat, vt præsertim sequitur in supra enunciatis montibus Bentiuolo, & Gualengo habentibus dotem in quibusdam bonis notabiliter diminutis in territorio, vel Ducatu Ferrariensi; nihilominus id prouenit de facto, non de iure, eodem modo, quo sequitur in omnibus alijs creditoribus decocti, vel minus idonei debitoris, ex propositione, quod inanis est actio, quam debitoris inopia expellit. Exindeque monendi sunt Pontifices ne sint 34 faciles ad concedendas, cum publicæ fidei præiudicio, erectiones huiusmodi montium baronalium, & priuatorum, magis verò, vt penitus, & omninò abstineant à pariter insinuata aggregatione alicui monti Camerali, quæ Baronibus, vel priuatis, nimium quidem damnabiliter, hactenus concedi consueuit, quoniam vltra alia inconuenieantia, de quibus infra in Cap. seq., agendo de extinctione, dignoscitur istud nimium Cameræ, vel respectiuè sequentibus eius publicam fidem præiudiciale, quoniam si bona assignata

ta euincuntur, vel aliàs deficiunt, ipseque Baro, vel priuatus non fit in alijs bonis idoneus, tunc de iustitia teneri fortè deberet ipsa Camera supplere de proprio, quoniam illi, qui loca montium emerunt, ignorantes huiusmodi clandestinas concessiones, & aggregationes, crediderunt emere loca illius montis Cameralis, ideòque ipsius Cameræ publicam fidem sequuti sunt, atque si Camera id deneget, erit fallere eius publicam fidem; ideòque siuè vno, siuè altero modo, magnum dignoscitur inconueniens.

Prout si non deficiant bona assignata, proueniat verò defectus à depositario deputato, qui bonorum assignatorum fructus consumpsit, vel in alios eius vsus erogauit, aut quod malè soluit, intrat dubium, an excusetur à debito Camera, vel respectiuè alter montis debitor, qui eum deputauit. Atque contra deputantem, & montis debitorem videretur esse respondendum, ex eadem ratione, vel propositione, de qua in capitulo antecedenti, agendo de Secretario, quod scilicet dominus tenetur de facto famuli, vel præponens de facto præpositi, quando hic deficiat in opere, cui præpositus fuit, ità etiam omni iustitiæ, & æquitatis ratione suadente, vt de depositario malè soluente habetur in dicta consueta Regalium sede. (Ff)

Adhuc tamen dicendum venit idem, quod in eodem antecedenti Capitulo dictum est, agendo de culpa Secretarij, quod scilicet absque formali disputatione, cuius occasio defuit, maturum iudicium desuper efformari non potest, ideòque locus relinquitur veritati, qua illæsa remanente, videretur procedendum cum illa distinctione, quod aut agitur de illis bimestribus, vel terminis, in quorum exactione non sequuta nulla potest Montistis imputari culpa, vel negligentia, & tunc, citra omne dubium, montis debitor teneatur, aut verò aliqua culpa, vel negligentia concurrit, & tunc intret non improbabilis ratio dubitandi.

In alio verò Principatu, Regni scilicet Neapolitani, diuersimodè se res habet, quoniam ibi non sunt in vsu loca montium, vel æquipollentia iura cum Baronibus, vel cum priuatis, sed cum Principe, vel cum Ciuitate Neapolis, quæ ratione residentiæ Regis, vel Proregis, eiusque Consiliorum, & Tribunalium quamdam figuram Capitis, vel Metropolis dicti Principatus facit; diuersæ autem sunt dictorum iurium species, quarum vna est cum solo Rege, eiusque Camera super fiscalibus Regni, consistentibus in illis annuis tributis, vel præstationibus, quas singulæ Communitates Regni persoluunt Regi, ad rationem tot carolenorum pro qualibet familia, seù foculari, & de quibus fiscalibus in specie, occasione casus particularis agitur in consueta Regalium sede, (Gg) atque in hac specie mos est, quod venditiones particularibus fiunt de certis singulorum locorum fiscalibus, adeòut illorum tantùm particularem fidem, & fortunam emptores sequi videantur, & per consequens deficientia

(Ff) *De Regal. disc.* 23.

(Gg) *De Regal. disc.* 187. *in supplem.*

cientia in toto, vel in parte, saltem de facto, (quidquid sit de iure, cum ob defectum magis distinctæ informationis maturum iudicium desuper efformari non valeat) ipsorum periculo, & incommodo cedit. Altera verò species explicari solet sub nomine, seù vocabulo arrendamentorum, eò quia emuntur redditus super dohanis, & gabellis, alijsque regalibus, & publicis iuribus, quæ locari solent, ideòque pro vsu loquendi Curiæ Romanæ, conceduntur in appaltum, pro vsu verò loquendi dictæ Ciuitatis conceduntur in arrendamentum, quod sonat in idem, istaque species arrendamentorum subdiuiditur in duas species, quarum vna est cum Rege, eiusque Camera, vel Curia, vt (exempli gratia) sunt arrendamenta dohanarum, salium, & salinarum, aliarumque gabellarum, & iurium Regalium, competentium per totum Regnum iure Principatus, & altera est species arrendamentorum Ciuitatis, consistentium in gabellis panis, vel farinæ, vini, olei, carnium, lacticiniorum, aliorumque victualium in ipsamet Ciuitate, & suburbijs, absque communicatione aliarum Ciuitatum, & locorum Regni, stante vsu, quod cuiuslibet Ciuitatis, vel oppidi, aut castri Communitas, pro diuersis locorum vsibus, vel opportunitatibus sibi imponit gabellas, aliaque onera, ad effectum soluendi Regi collectas, aliasque contributiones, vel donatiua, ac etiam supportandi reliqua onera communitatiua. In vtraque verò specie arrendamentorum mos esse videtur, quod emptiones, & venditiones fiunt distinctè, & taxatiuè super singulis arrendamentis, & per consequens, quando deficientia, vel diminutio sequatur in vno, eius creditores non exindè regressum habent ad alia, quæ alijs vendita fuerunt, vndè quando talis deficientia sequitur, mos est, quod ipsi emptores, vel creditores assumunt arrendamenti administrationem, vt ità minus sit eorum damnum, & præiudicium, quod generaliter in omnibus arrendamentis, ad effugiendas conquæstiones interessatorum, quod diminutiones in magna parte prouenirent à mala administratione Ministrorum Regis, vel Ciuitatis, occasione reuolutionum popularium sequutum fuit de anno 1648., vt patet ex legibus, vel pragmaticis desuper editis, (Hh) vnde prodijt opinio, quod ipsa arrendamenta, siuè ipsæ gabellæ, vel iura data sint in solutum ipsis emptoribus, vel creditoribus, de quorum dominio sint effecta, quod tamen reuera erroneum est, cum in effectu id solum importet administrationem, vel mandatum in rem propriam, quod creditori concedi solet pro maiori, & commodiori perceptione fructuum, firma remanente substantia dominij penès debitorem, vt ipsarum Pragmaticarum contextus clarè comprobat, adeòut dicatur datio in solutum impropria, per quemdam vsum loquendi, quod nimium refert inspicere ad plures effectus, præsertim verò illum, de quo infra in sexta, & vltima specie diminutionis, & cessationis huiusmodi fructuum,

Quinta

(Hh) *Pragm. 20. & 22. de vectigalibus.*

Quinta reductionis, vel diminutionis species est iuris potiùs, quàm facti, & quidem iuris alti, eiusque apicum, & quæ Dei gratia hactenus in hoc Principatu excitata non fuit, atque speratur imposterum excitandam non fore, fuit verò quandoque excitata in superiùs exemplificato adiacentia Principatu, fortèque in alijs, quia nempè à fiscalibus, vel Cameralibus Ministris huiusmodi venditiones, vel concessiones impugnentur in toto, vel in parte tanquam inualidæ, vel ex eo, quod possessor Principatus pro tempore, qui huiusmodi alienationes fecit, non potuerit in perpetuum supplantare successores, ipsumque Principatum, atque si non dicitur alienata ipsa proprietas, vel substantia iurium Regalium, quæ sunt inalienabilia, & non possunt auelli à Corona, vel Principatu, illa tamen ità remanet perpetuò inutilis. Vel cum huiusmodi iura regalia, & publica dicantur dos illius matrimonij politici, quod adesse dicitur inter Principem tanquam sponsum, & Rempublicam sponsam pro supportandis istius politici matrimonij currentibus, & necessarijs oneribus, vt in pluriès enunciato *opusculo de Principe practico*, & alibi insinuatur, ità à paritate, immò à maioritate rationis intrare debeant ea, quæ in iure habentur de inualiditate alienationum, vel obligationum, quæ etiam ex iusta causa fiant per virum, de consensu mulieris, vel èconuerso per mulierem de consensu viri, quando mulier indotata remaneat. Verùm incongruum videtur huiusmodi inspectiones assumere, & formiter examinare, propriumque desuper efformare, ac proferre iudicium, dùm in Principatu, de quo agitur, vt præmissum est, hactenus huiusmodi prætensiones excitatæ non fuerunt, atque speratur imposterùm excitandas non esse, ideòque integer locus relinquitur veritati, cuius examen, & enucleatio alijs magis purgatis, & eruditis ingenijs, maiorem otij copiam habentibus, relinquitur.

37

Idemque ex eadem ratione agitur in sexta, & vltima specie reductionis, vel diminutionis huiusmodi fructuum, de facto potiùs, quàm de iure, quod scilicet Princeps pro publicis indigentijs abstineat à consuetis eorum solutionibus, sed vtatur assignamentis, ad hunc effectum factis, constituendo se debitorem Montistarum, & creditorum, ad effectum soluendi, quando, cessatis calamitatibus, & indigentijs, id commodè facere poterit, qui solutiones casus pro nostrorum temporum miseria, & mala qualitate non est de facili verificabilis, ideòque istud dicendum est creditum de iure quidem verum, sed de facto ideale, & inutile. Quidquid autem sit de puncto, an id licitè fieri valeat, quod cadit sub inspectione in consueta Regalium sede pluriès peracta, potestatis Principis tollendi ius tertij, & disponendi de bonis, & iuribus priuatorum, de quo etiam in enunciato *opusculo de Principe* agitur, (li) quamuis ex alijs iam in-

38

(li) *De Regal. disc.* 148. 176. 177. 185. 193. 194., *& in opusculo de Principe cap.* 23. *&* 24. *in specie Prat. dicta obser.* 10.

insinuatis prudentialibus motiuis, nimium commendabile sit, vt Princeps ab hoc iure exercendo se abstineat, vt in hoc Principatu hactenus inconcussè practicatum fuit; Nihilominus in hoc minor dignoscitur exorbitantia, quàm in dispositione bonorum, & iurium, quæ sint verè de pleno dominio, & possessione priuatorum, non refuso pretio, quoniam ità non est occupare bona aliena, & de eis disponere, sed est vti bonis proprijs, differendo solutionem debiti, quod ex dictis bonis dissolui deberet, dum id passim practicatur ab omnibus priuatis debitoribus vtentibus fructibus, & redditibus proprijs, destinatis tamen solutioni fructuum censuum, vel alterius æris alieni, ideò, que non dicitur actus iurisdictionis, & potestatis; Ac propterea adaptari non videntur Ecclesiasticæ immunitatis termini, quando huiusmodi loca montium, vel iura possideantur per Ecclesias, & personas ecclesiasticas; Prout etiam non intrat ille defectus potestatis, & iurisdictionis, qui considerari solet respectu forensium, vel aliàs exemptorum, prædicta iura obtinentium, & cum quibus pro aliquorum Principatuum stylo magis, quàm cum subditis id practicari solet, & quidem non irrationabiliter, dùm à subditis exiguntur collectæ, contributiones, & gabellæ, quibus mediantibus pars notabilis redit ad bursam Principis, cuius principaliter interest eos conseruari idoneos, & aptos contributionibus, & oneribus, quæ pro nouis, & quandoque inopinatis casibus, & accidentibus imponere opportet, ideòque maxima dignoscitur differentia inter vnum, & alterum personarum genus, atque iniustum potiùs videtur eos pariformiter tractare, dùm ità deterioris remanent conditionis filij, quàm extranei, vt in consueta Regalium sede aduertitur, occasione agendi de validitate legum, vel statutorum grauantium ad maiora onera forenses, qui bona in loco possideant. Quæ tamen omnia dicta sint (Kk) obiter, nil desuper firmando, dùm, vt præmissum est, in hoc Principatu hactenus deest occasio id formiter examinandi, suumque interponendi iudicium.

Cadere item solent in materia huiusmodi fructuum locorum mon-39 tium quæstiones circa monetam, eiusque excrescentiam, vt præsertim pro frequentiori praxi sequi solet in montibus erectis in scutis auri, & an, & quando diuturna contraria obseruantia solutionis in diuersa moneta, inferioris valoris, attendi debeat, ac firmet statum necne; Sed quoniam de hoc agitur in Cap. seq., occasione agendi de restitutione sortis, quando montis extractio, vel extinctio fiat, idcirco ibi videndum est, cum eadem sit ratio.

An autem loca montium, eorumque fructus subiaceant collectis, & contributionibus, alijsque oneribus, quæ pro modo facultatum, siuè per æs, & libram imponi, & supportari solent, occasio adhuc non dedit particulariter, & formiter disputare, cum solùm dederit occasio disputare punctum in antecedenti capitulo enun-

(Kk) *De Regal. disc. 77.*

enunciatum, an emptiones, & venditiones, vel aliæ contractationes locorum montium subiaceant gabellæ contractuum. (Ll) Idque non mirum, quoniam huiusmodi loca montium pro maiori, penèque omnimoda parte possidentur, vel per exteros negotiatores, præsertim Ianuenses, qui in eorum patrijs viuentes, ibique publica onera supportantes, non subiacent huius Principatus oneribus, vel per magnates, & nobiles, ac etiam populares, viuentes in ipsa Vrbe, in qua, vt generaliter in omnibus magnis, & Regijs, vel Metropoliticis Ciuitatibus, in quibus Princeps residet, non sunt in vsu illæ collectæ, & contributiones, quæ sunt in vsu in paruis, vel mediocribus Ciuitatibus, & locis, dùm magna vtilitas, quam Princeps à Regia, seù Metropolitica Ciuitate reportat, & quæ adæquare solet, & quandoque excedere vtilitatem totius Principatus, consistit in gabellis, & oneribus insensibilibus, quæ soluuntur pro introductione, & vsu mercium, & victualium, aliarumque rerum, quæ ad commodiorem vitam ciuilem necessaria, vel opportuna sunt. Vbi verò possessor locorum montium viuat in loco, in quo sint in vsu gabellæ, & contributiones pro modo facultatum, siuè per æs, & libram, eo modo, quo in Vrbe soluunt datia, & supportant onera Hæbrei, ex deductis in eadem consueta Regalium sede, (Mm) tunc quamuis ex firmatis in Cap. 1. hæc loca montium censeantur esse de bonis existentibus in Vrbe, cuius loco, vel territorio ad alios effectus circumscribuntur; nihilominus id non efficit, quin illorum possessor censeri non debeat ciuis diues, vel idoneus, vbi non agitur de oneribus merè realibus, sed de illis, quæ verè sunt personalia, & soluuntur à personis loci subditis; dicuntur tamen mixta, & propter rem, ad distinctionem illius oneris merè personalis in pecunia soluendi, quod sub capitationis vocabulo explicari solet, & quod est omnibus, absque personarum distinctione, æquale, dùm istud magis iustè, magisque rationabiliter supportatur pro modo facultatum, & iuxta maiorem, vel minorem idoneitatem; Potissimè vbi in loco, in quo bona sita sunt, nullum pro eis supportatur onus; Vt (exempli gratia) habetur in censibus consignatiuis, quod licet censeantur loci, in quo, iuxta vnam opinionem, quæ contradictoribus non caret, situs est fundus censitus, non autem loci, in quo viuit, & domicilium habet creditor; (Nn) Nihilominus, si iste in loco fundi censiti nulla grauetur collecta, vel onere, iustum, & rationabile est, vt census ratio habeatur pro regulatione patrimonij, & idoneitatis creditoris in propria patria, cum difficultas cadat, quando detur inconueniens, vt pro eadem re, in diuersis locis, duplicibus, vel multiplicibus grauetur oneribus, cum plerisque similibus, quæ in proposito considerari possunt.

(Ll) *De Regal. disc.* 43.
(Mm) *De Regal. disc.* 100., *& seqq.*
(Nn) *De Regal. disc.* 92.

CAP. IV.

De eorumdem locorum montium extractione, vel extinctione, & quidnam sit restituendum pro pretio, in qua moneta, & quomodo?

SVMMARIVM.

1 *Distinguuntur inspectiones.*
2 *De pactis prohibentibus facultatem extinguendi in perpetuum, vel ad tempus.*
3 *Quare de his pactis Montista soleant esse solliciti.*
4 *De validitate istorum pactorum, & quare secus in censibus.*
5 *Quando dicta pacta possint moderari.*
6 *De casu particulari extinctionis, non admittendæ aggregationis monti Camerali concessæ priuato.*
7 *An, & quando creditoribus, vel Montistis competat actio repetendi sortem, & cogendi ad extinctionem.*
8 *De differentia in hoc inter montes Camerales, & Baronales.*
9 *Quale interesse habeat Princeps, eiusque Camera in montibus Baronalibus.*
10 *Etiam in censu pactum obligans ad redemptionem valet fauore tertij.*
11 *De obliqua, vel indirecta repetitione sortis, ob non implementum, etiam in censu.*
12 *De alia differentia inter montes Camerales, & Baronales.*
13 *De duplici pretio intrinseco, & extrinseco locorum montium.*
14 *Census constitutus pro certa summa potest cedi alteri pro maiori, vel minori pretio.*
15 *In casu extinctionis montis, istius debitor integrum pretium intrinsecum restituere debet, & non plus, neque minus.*
16 *In casu, quo emptores emerint pro minori pretio, an intret dispositio l. per diuersas, & l. Ab Anastasio.*
17 *Montis debitor, si vendidit loca pro maiori pretio extrinseco, an ad istius restitutionem teneatur.*
18 *Quæ fraus desuper committi possit.*
19 *Quando maius pretium extrinsecum fiat intrinsecum, eiusque naturam assumat.*
20 *In casu diminutionis pretij intrinseci, an debitor montis teneatur ad totum, vel solum ad id, quod recipit.*
21 *De differentia inter Iudicem, & Principem in hoc iudicio regulando.*
22 *De circumstantijs considerandis in casu, de quo num. 20.*
23 *Quæ dicuntur de restitutione non facienda pretij non soluti, non procedunt contra tertium, qui pro integro pretio emit.*
24 *Remedium rescissorium ex capite læsionis, quando detur contra tertium possessorem.*
25 *An quæ dicuntur num. 23. sint contraria ijs, quæ firmata sunt in tractatu de officijs, vt Camera non teneatur restituere nisi acceptum.*
26 *De diminutione pretij ratione vinculorum, & quod hac non prosit debitori montis.*
27 *Non de facili in his venditionibus verificatur læsio.*
28 *Quid si postea cessent vincula, cuius commodo cedat libertas.*
29 *De quæstione circa monetam alteratam, an attendatur tempus obligationis, vel solutionis.*
30 *Montes Vrbis, vt plurimum sunt in scutis moneta.*
31 *Quæstiones cadunt in scutis auri.*
32 *Qualis sit decisio in hac materia.*
33 *Quando admitti debeat solutio in moneta æquiualenti, & quomodo.*
34 *Quid vbi adsit diuturna obseruantia.*
35 *Quomodo fiant extinctiones, vel extractiones locorum montium.*
36 *De damnis resultantibus ab extinctionibus.*
37 *Damnatur stylus, quod remaneant pecuniæ penès depositarium periculo creditorum.*
38 *De extinctione facta ob transmutationem de vno monte in alterum.*
36 *An euictis bonis assignatis, vel auocatis pecunijs solutis, mons reuiuiscat.*

CAP.

CAP. IV.

QVinque sub hoc themate inspectiones cadunt. Prima nempè super facultate debitoris montis illum redimendi, 1 seù extinguendi, ac sortem restituendi Montistis, quamuis inuitis. Altera èconuerso super facultate Montistarum repetendi sortem, & cogendi montis debitorem, quamuis inuitum, ad illius extinctionem, vel quando, etiam Montistis non instantibus, ex officio id fieri possit, vel debeat per superiores. Tertia super quantitate sortis, vel pretij restituendi. Quarta super eiusdem pretij qualitate, in qua scilicet moneta restitutio fieri debeat. Et quinta super modo tenendo in dicta extinctione, & respectiuè restitutione facienda, ad hoc, vt dicatur benè facta, & liberet debitorem.

Quatenus pertinet ad primam, agendo pro regula de montibus Cameralibus, adeòut ea, quæ diuersimodè habentur in montibus baro- 2 nalibus, vel priuatis, redoleant speciem limitationis, attento huius Principatus, vel Curiæ stylo, tripliciter montium erectiones fieri solitas esse praxis docet. Primò nempè cum pacto perpetuæ irredimibilitatis, iuxtà initio enunciatum casum, qui huic tractationi ansam dedit, erectionis nempè montis Fidei, factæ per Clementem Septimum in Ciuitate Bononiæ, cum alijs similibus postmodùm subsequutis. Secundò cum pacto restrictiuo facultatis redimendi, vel extinguendi infra certum tempus, iuxta casum enunciatum in Capitulo præcedenti erectionum duorum montium auri, sequutarum circa finem Pontificatus Vrbani Octaui, & circa initium Pontificatus Innocentij Decimi, quorum extinctio nuper sequuta est, quoniam continent pactum, ne per annos duodecim extingui possent. Et tertiò frequentiùs in montibus recentioribus, præsertim in eo, qui omnium maior videtur, & maioris existimationis Restauratus nuncupatus primæ, secundæ, & tertiæ erectionis, cum additionibus, vt extingui non possint, nisi sequuta priùs extinctione omnium aliorum montium antiquiorum; Negotiatores enim, & alij, qui huiusmodi locorum montium commercio incumbunt, solliciti esse non solent de extinctione affirmatiua, 3 benè tamen de negatiua, tùm vt ità benè inuestitam habeant pecuniam, tùm fortiùs, vt ità reddantur tuti ab illo damno, quod huiusmodi extinctiones, vt plurimum parere solent circa amissionem pretij extrinseci, & per consequens iacturam, ac diminutionem sortis, cum alio damno, quod pariter in sorte pati oportet in nouis inuestimentis, in eodem genere montium faciendis, tàm in pretio extrinseco, quàm in expensis litterarum patentium, pro quibus solui solet scutus vnus circiter pro quolibet loco, ideòque in Cameralibus non de facili datur casus legis, vel pacti obligantis debitorem montis ad extinctionem, sicuti datur in baronalibus, vel priuatis.

De validitate istius legis, vel pacti restrin-

restringentis libertatem debitoris extinguendi debitum, & se liberandi ab hac seruitute, non videtur dubitandum, cum solùm illud consideretur tanquam pars pretij, pro fructuum diminutione, vt in proximè antecedenti Capitulo animaduertitur. Quamuis enim in censibus consignatiuis, quorum speciem (vt pluriès insinuatum est) isti montes habere videntur, istud irredimibilitatis pactum damnatum sit, ideòque vitietur, atque pro non scripto habendum veniat; nihilominus id prouenit ab alias enunciata moderna lege Beati Pij Quinti, qua seclusa, de iure id non est prohibitum, vnde propterea in illis censibus, qui ante dictam Pianam Bullam creati sunt, cum hoc pacto, receptum est substineri; Et per consequens cum in ista specie contractus nulla habeatur lex, quæ tale pactum prohibeat, sed potiùs èconuerso ipsi Summi Pontifices illud apposuerint, ideòque implicitè licitum, & validum declarauerint, hinc sequitur, vt de illius validitate non veniat dubitandum.

4

Benè verum est, quod ex eisdem considerationibus, in antecedenti Capitulo deductis, super fructuum reductione, si tractu temporis ità status rerum immutetur, vt hæc perpetua seruitus graue damnum, & præiudicium inferat, adeòut ad quamdam iniustitiam, siuè iniquitatem contractus reduci videatur, tunc restrictum non sit arbitrium Principis, considerati cum solita reduplicatione personarum, non tanquam priuati contrahentis, impugnantis factum propriũ, vel illud eius prædecessoris, sed tanquam supremi Iudicis, & Magistratus, cum latioribus habænis iustitiæ distributiuæ, & publicæ œconomiæ, tale pactum moderari, & posita validitate istius pacti perpetui, longè minùs dubitandum venit de validitate aliorum pactorum, de quibus supra, nempè ad tempus, vel non nisi post extinctos alios montes antiquiores, cum id iustum, & rationabile videatur.

5

In proposito autem huius restrictionis facultatis extinguendi, cum quidam Baro magnatitij ordinis, iuxta parum commendabilem stylum in antecedenti Capitulo insinuatum, aggregationem obtinuisset præfato Monti Restaurato, habenti iam enunciatum priuilegium, in valdè notabili quantitate locorum quinque, vel sex millium, quæ adinstar aliorum Cameralium, absque eo, quod emptoribus ista qualitas baronalis innotesceret, vendita fuerunt pro consueto, & tunc currenti magis alterato pretio scutorum 116. circiter pro quolibet, prætenderet verò post alicuius breuis temporis decursum in vim facultatis, quam ex eodem chirographo aggregationis elicere curabat, extinctionem facere cum solo pretio intrinseco scutorum centum, atque ne violaretur iste mons priuilegiatus, & maioris existimationis, peteret admitti ad extinctionem cuiusdam alterius montis antiquioris, minoris existimationis, adeòut pretium extrinsecum esset minùs, ex eo, quod eius extinctio iam initiata esset, ego autem, ratione muneris cum promouissem desuper difficultatem, ista visa fuit primo aspectu exorbitans, & indebita, ex eo quod pluriès ità retroactis temporibus, absque ali-

6

quo

quo, dubio practicatum esset, stante moderno stylo, vel abusu procedendi adinstar pecudum, vel auium, cum solo vsu, vel praxi, rem non inquirendo per rationes, & principia; Quare desuper deputata per Papam aliquorum Prælatorum particulari Congregatione, atque formiter examinato puncto, licèt adhuc expressè, & formalis non prodierit resolutio, agnitum tamen fuit difficultatem esse grauem, penèque indissolubilem, adeoùt res transierit, & transeat sub silentio.

Dicebam siquidem, promouendo primo aspectu difficultatem, deindèque seriùs in congressibus desuper habitis, quod aut agebatur de extinctione diuersi montis ab illo, cui aggregatio facta sit, aut de extinctione eiusdem montis, cui facta sit aggregatio. Priori casu nulla penitus iustitiæ, vel æquitatis ratio id patitur, quoniam iste mons penitùs extraneus est à contractu; ideòque non videtur quale ius in eius extinctione habeat iste debitor, qui de hac extinctione sit sollicitus ad merum lucrum, & locupletationem de alieno, dùm venditis locis ad rationem scutorum 116. circiter, ità extinguendo ad rationem centum lucraretur sine causa prædicta scuta 16. pro centenario, cum damno, & iactura alterius, possessorum nempè dicti montis, qui magnum, & duplicatum exindè paterentur damnum, & præiudicium; vnum nempè in amissione illius pretij extrinseci, quamuis inferioris, quod hic mons minoris existimationis, ob formidatam de breui extinctionem, habeat, & alterum maius, quoniam pecuniam exindè retrahendam oportet frequentiùs, ob vincula, inuestire in alia loca dicti montis Restaurati, vel similis maioris existimationis, pro pretio currenti scutorum 120. pro quolibet, adeòut computata etiam noua impensa litterarum patentium, esset pati diminutionem sortis, penè in tertia parte, quo nil absurdius.

Vbi verò prætenderetur fieri extinctio eiusdem montis Restaurati, cui facta erat aggregatio, & neque id fieri posse de iustitia dicebam, quamuis clara, & expressa adesset concessio facultatis id agendi, cum tamen esset dubium, quod sufficeret, quoniam actus dubij semper interpretatio facienda est, vt non præiudicet tertio, cui præsumptio est noluisse Principem præiudicare; Idque si in omni Principe, vel Superiore procedit, multò magis dicendum est in Papa, qui per eius Cancellariæ regulam de iure quæsito non tollendo, id expressè declarat, & profitetur, vt agendo de potestate Principis tollendi ius tertij in sæpiùs enunciata Regalium sede aduertitur. (A) Sed quando etiam dispositio esset clara, & expressa, adhùc tamen id non esset admittendum, ex regula, quod nemo plus iuris in alium transferre potest, quàm ipse habeat, & ex alia regula, quod accessorium, vel additum non potest esse melioris, & maioris

(A) *De Regal. disc. 148. 176., & 177. & in alijs.*

maioris qualitatis, quàm sit ipsum principale, cui facta est accessio, vel additio, ideòque cum ipse Papa, qui concessionem fecit, non possit, citra violationem iustitiæ, & publicæ fidei, extinguere ipsum principalem montem Cameralem primæ erectionis, dùm intuitu istius priuilegij, vt non posset extingui, nisi post extinctos omnes alios anteriores, notabile maius pretium extrinsecum solutum fuit, & tamen quando Papa id facere vellet ad subleuandam Cameram, & populos, considerari posset causa publica, igitur multò minùs id fieri potest in causam, & vtilitatem merè priuatam.

Et vlteriùs reflectebam, quod neque id videbatur practicabile, quoniam cum loca istius additionis vendita fuissent tanquam Cameralia, & montis Cameralis Restaurati, & priuilegiati, absque eo, quod emptoribus innotesceret, quod essent de hac additione, ita omnes Montistæ, quibus sors daret extractionem, iuxtà modum, de quo infra in quinta inspectione, dicere possent huic Baroni extinctionem facere volenti; Nos te non cognoscimus, & tecum non contraximus, atque loca, quæ possidemus, non sunt illa tuæ additionis, stante confusione, iustaque credulitate, quod omnia loca essent Cameralia, dùm in istius montis erectione expresè prohibetur quæcumque priuatorum, immò etiam Communitatum aggregatio, adeò ut in eo non adsint nisi loca Cameralia; Atque aliàs esset ad priuatam vtilitatem, sine causa, fallere fidem publicam cum ista occulta concessione non denunciata, vndè proptereà dignosceretur aperta fraus, & dolus; Emptores enim huiusmodi locorum montium, vt latiùs actum est supra in Cap. 2., agendo de eorum libertate, ignorant venditores, eorumque priuatam non sequuntur fidem, sed sequuntur fidem publicam Principis, attendendo leges erectionis montis, ob quas magis fauorabiles maius pretium soluunt, ideòque non debent huiusmodi occultis concessionibus ligari. Si enim iste Baro id patefecisset, tunc emptores agnoscentes, quod ageretur de debito priuato Baronis, non autem Cameræ, & quod in debitoris libito repositum esset extinctionem facere, vtiquè, vel non emissent, vel emissent pro solo pretio naturali, & intrinseco; Et his accedebant plures aliæ considerationes, voluntatem quoque Papæ concedentis excludentes, quia non constabat Papæ innotescere præfatam legem erectionis, habentem vim pacti, per quam id expresè prohibetur; Exindèque nimis clarè comprobatum remanet id, quod in antecedenti Capitulo dictum est super nimium damnabili vsu huiusmodi aggregationum, quas prudenter Clemens Octauus per eius Constitutionem de anno 1600. in calce registrata expresè prohibuit, licet ex mala regionis conditione, prudentes, benèque ordinatæ sint leges, sed modica dignoscatur earum obseruantia.

Quoad secundam inspectionem facultatis creditorum, seù Montistarum, cogendi montis debitorem, 7 quamuis inuitum, ad extinctionem, & restitutionem sortis, pariter non procedit æquiparatio census consignatiui, in quo ad Pianæ Constitutionis

tionis præſcriptum damnantur, atque pro non ſcriptis habenda ſunt pacta cogentia inuitum debitorem ad redimendum cenſum, & concedentia creditori facultatem repetendi ſortem, quæ ex eius natura debet eſſe demortua, & perpetuò irredimibilis, quoniam licet in montibus Cameralibus iſtud pactum, ſaltem pro frequentiori mihi cognito ſtylo, adijci non ſoleat in gratiam creditorum, vel emptorum, quorum potiùs intereſt oppoſitum pactum negatiuum, adeòut quo magis impedita, vel remota ſit redimendi facultas, eò magis huiuſmodi montium extrinſecus valor creſcat, vt in præcedenti inſpectione inſinuatum eſt; Nihilominus in montibus baronalibus illud per Papam in gratia erectionis; 8 de ſtylo, adijci ſolet in maiori, vel minori tempore, ideòque de eius validitate non videtur dubitandum, tùm ob auctoritatem Papæ, qui illud adijcit, & canonizat, tùm etiam quia, vt in eadem antecedenti inſpectione dictum eſt, id non habetur in iure prohibitum; atque in cenſibus prohibitio prouenit à dicta moderna lege Piana, edita ad tollendam dubietatem vſurarum, & ne aliàs mutuum vſurarium ad libitum creditoris, vel ad certum præfinitum tempus repetibile, ſub hoc cenſus pallio occultetur, quæ ratio in his montibus non intrat.

Clarius verò, quoniam huiuſmodi pactum apponi non ſolet ex prouidentia, & ſollicitudine creditorum, vel emptorum, qui de tempore, quo ſequitur erectio continens hanc legem, ſunt futuri, & incerti, ideòque non intrat ſuſpicio deprauati animi fœnerandi, & ſuffocationis indigentis debitoris, ſed adijcitur per Papam ex officio, & rationabiliter quidem, quoniam cum per huiuſmodi erectiones Papa, tanquam 9 Princeps, interponere videatur eius publicam fidem, ac facere quamdam ſpeciem aſſecurationis, adeòut notabilis dignoſci videatur differentia inter iſtum contractum à Principe auctorizatum, & alios merè priuatos contractus, qui ex contrahentium conuentione celebrantur, idcircò eius intereſt extinctionem intra certum tempus, quod ſtatuere ſibi videatur, ſequi debere, pro quadam eius indemnitate, atque vt ita liberetur ab illa obligatione, ſaltem morali, vel directiua, qua ob eius fidei, & auctoritatis interpoſitionem premi videtur, & per conſequens vbi etiam procedendum eſſet cum terminis contractus cenſualis, adhuc tale pactum adiectum in gratiam 10 tertij, puta fideiuſſoris, vel aſſecuratoris, aut accommodantis fundum ſubſtinentur, quoniam vitium dignoſcitur, quando illud adiectum eſt in fauorem, & gratiam creditoris, non autem tertij, ſine fraude, & creditoris colluſione, vt in ſua cenſuali ſede aduertitur. (B)

Verificari etiam poteſt, & quandoque ſolet in his montibus baronalibus illa obliqua, vel indirecta repetitio ſortis ab inuito debitore, 11 quæ verificatur etiam in ipſo contractu cenſuali, quia nempè non præſtiterit, ſeù debito tempore non reno-

(B) *Lib. 5. de cenſib. diſc.* 20., & 21.

renouauerit illam idonei negotiatoris cautionem, sub cedulæ bancariæ vocabulo explicari solitam, quæ in his montibus baronalibus promitti solet pro alliciendis emptoribus, & pro maiori montis existimatione. Siuè ob euictionem sequutam, vel imminentem, aut detectum vinculum in toto, vel in parte bonorum assignatorum pro dotis monte, cum similibus non implementis, ob quæ datur actio ad deponendam sortem, quamuis irrepetibilem, loco cautionis, cum terminis generalibus, cum in hac materia montium aliquid speciale desuper haberi non videatur, ideòque, ijsdem retentis terminis generalibus, admittendum venit illud æquipollens implementum, per quod idem sequatur finis pro securitate eius, cui implementum promissum est, quamuis ista in specie promissa non præstetur, vt in eadem censuali materia est receptum circa præstationem fundi liberi, & capacis, & similia, qui tamen casus non contingunt in montibus Cameralibus, ex aliàs assignata ratione in capitulo antecedenti, quod in hac specie creditores, vel emptores non sequuntur 12 fidem priuatam, & fallibilem certorum bonorum, vel certarum personarum, sed fidem publicam, & moraliter infallibilem Principatus, vel Reipublicæ, omniumque eius bonorum, & iurium, quæ moraliter indeficientia reputantur, propter potentiam renascentiæ nouorum bonorum, & iurium, quæ adesse dicitur in habente dominium populorum, èconuerso autem in Baronibus, vel priuatis, emptores, vel creditores principaliter sequi dicuntur fidem certorum bonorum, certarumque personarum.

Tertia omnium fortè magis dubia, & quæ maiores in quibusdam alijs Principatibus parere consueuit controuersias, & quæstiones, est in-13 spectio restitutionis pretij, quod est de duplici specie, quarum vna dicitur pretij naturalis, intrinseci, & vniformis, vel inuariabilis, nempè scutorum monetæ, vel respectiuè auri centum pro quolibet loco; & altera dicitur pretij extrinseci, & accidentalis, in dies variabilis, pro temporum, aliarumque circumstantiarum qualitate, inter priuatos possessores, & contractatores huiusmodi montium, istudque solet esse quandoque supra, & quandoque infrà dictum pretium intrinsecum, & naturale, prout exigit maior, vel minor bonitas, & securitas, vndè pendet maior, vel minor existimatio, adinstar illius duplicis pretij, quod vniuersalis, & quotidiana praxis docet in scutis auri, quod habent quidem suum pretium intrinsecum commune, & fixum, & habent etiam illud pretium extrinsecum, quod sub agij vocabulo inter negotiatores explicari solet, nempè quod pretium intrinsecum, & naturale est iam dictum scutorum centum, pro quibus cuiuslibet loci erectio facta est, ac etiam initio per erectorem, quando insolita accidentia aliter non exigant vt infra, facta est venditio, in subsequenti verò contractatione, quæ inter priuatos fit, istud pretium intrinsecum alterationem recipit, atque efficitur maius, vel minus, iuxta maiorem, vel minorem bonitatem, & existimationem, quam temporis, & con-

& contingentiarum beneficium, vel maleficium producit; quia nempè in casu bonitatis vendantur loca, ad rationem centum decem, vel centum viginti circiter pro quolibet, & sic illa decem, vel viginti dicuntur pretium extrinsecum, & accidentale; Et èconuerso, quando ob accidentia minuitur bonitas, & existimatio, venduntur ad rationem nonaginta, vel octuaginta circiter pro loco, quod etiam receptum est procedere in censibus consignatiuis, quoniam (exempli gratia) census cum eius debitore constitutus in sorte scutorum mille, ob eius bonitatem, & securitatem licitè per creditorem alteri vendi, vel cedi potest pro mille centum, vel bis centum circiter, & èconuerso ob eius modicam securitatem, & debitoris deterioratam conditionem, vel alia accidentia, à tertio emi potest pro noningentum, vel octingentum circiter, cum similibus.

14

His ita prænotatis, quatenùs pertinet ad restitutionem pretij per montis debitorem pro extinctione, vel redemptione facienda, præsupposito quod præfata pretij naturalis, & intrinseci alteratio in maius, vel respectiuè in minus sequuta sit inter priuatos possessores, & contractatores, postquàm in primæua erectione montis Camera, vel alter montis debitor, pro suo pleno intrinseco, & naturali pretio, loca vendidit, adeòut nil eius intersit hanc accidentalem alterationem sequutam esse, tali casu planum videtur, vt Camera, vel alter montis debitor integrum pretium intrinsecum, & naturale creditoribus, vel Montistis de tempore extinctionis loca possidentibus restituere teneatur, absque eo, quod aliquam habeat obligationem restituendi maius pretium excessiuum; quamuis tali contractationi, & translationi de vno in alterum consensum præstitisset, quoniam iste præstitus censetur in gratiam contrahentium, & pro validitate actus, attento quod hæc iura, vtpotè de regalibus quoad substantiam, absque dicto assensu, non sunt in priuato commercio, non autem ad augendam eius obligationem, quodque ita teneri debeat ad restituendum id, quod non est receptum, ex latiùs deductis in alia tractatione officiorum vacabilium Cap. 17., & alibi. Sicuti èconuerso prætendere non potest, quod pretij intrinseci diminutio eius commodo cedere debeat, dùm attenta huiusmodi iurium deterioratione, & minori existimatione, proueniente à periculo magis proximo, cui obnoxia dignoscuntur, itá emptores emere, vel suscipere dicuntur futuram incertam aleam. Considerando quoque quod ista minor existimatio, atque pretij intrinseci diminutio prouenire solet à culpa, & facto ipsius debitoris montis, qui punctualiter fructus soluere non consueuit, vel aliàs à promissis defecit, ideòque, nec iustitia, nec æquitas patitur, vt ex eius facto, & culpa hoc lucrum reportare debeat.

15

Hinc in quadam facti contingentia, prorsùs fabulosum dicebam esse motiuum per aliquos excitatum, ex parte debitoris cuiusdam montis baronalis, itá deteriorati, quod eius fauore intraret dispositio legum, concedentium debitori cesso facultatem

16

tatem efferendi pretium, pro quo cessio facta est; (C) Tum quia dictarum legum dispositio procedit in iuribus incertis, & litigiosis in odium redemptorum litium, non autem in creditis, & iuribus certis, & liquidis, tùm etiam quia non attenditur solùm cessorum iurium summa, vel quantitas arithmetica, sed attenditur eorum æstimatio, habita ratione periculi, & expensarum, aliarumque circumstantiarum diminuentium valorem, res enim tanti valere dicitur, (D) quanti communi iudicio, & æstimatione vendi potest, ideòque cum ista diminutio pretij soleat esse communis, & naturalis, idcircò præfatarum legum termini prorsùs extranei remanent.

Quæstiones igitur cadere solent in illis huiusmodi locorum montium, vel similium iurium venditionibus, quæ directè, & immediatè factæ sint per ipsam Cameram, vel alium montis debitorem, pro maiori, vel respectiuè minori pretio, adeòut in ipsius Cameræ vtilitatem cesserit maius pretium extrinsecum, & èconuerso ipsa passa sit damnum diminutionis pretij naturalis, & intrinseci. Priori autem casu, (qui tamen est nimium rarus) Morales præsertim 17 de hac materia nimium quidem superficialiter agentes, dubitare potiùs videntur contra Cameram, vel alium montis debitorem, quasi quod contra iustitiam sit restituere minus eo, quod est acceptum, atque ità locupletari de alieno. Verùm ista dubitatio, pro meo sensu, nullum probabile fundamentum, nullamque rationem habere videtur, quoties non accedat, cum publica auctoritate, coactio emptorum, qui inuiti istum contractum ità inierint, sed quod istud maius pretium extrinsecum fit currens, & commune inter priuatos eorumdem locorum montium, vel iurium possessores, & voluntarios contractatores, quoniam non videtur congrua subesse ratio, ob quam ipse montis erector, vel debitor considerari non possit tanquam tertius priuatus possessor, quodque eius conditio in hoc deterior esse debeat, & non possit percipere istud premium, de natura huius contractus, non calculandum in pretio; dùm emptoribus nulla fieri dicitur iniuria, cum volentes, & scientes, vel scire debentes id agant, atque cum tertijs agere soleant.

Et quamuis ità fraus committi posset, quod scilicet montis erector studiosè hanc erectionem facere curet, animo illum extinguendi ad bre-18 ue tempus, cum restitutione solius pretij intrinseci, ità notabile lucrum faciendo de hoc augumento, quod sub extrinseci pretij nomine explicari solet; Nihilominus ista dubitatio, in montibus præsertim Cameralibus, idealis videtur, quoniam hæc fraus, ac deprauatus animus faciendi hoc turpe lucrum de alieno, præsumi non debet in quolibet supremo

(C) *L. per diuersas, & l. ab Anastasio C. mandati.*

(D) *Lib. 8. de credito disc. 60., & 149. lib. 5. de vsur. disc. 5.*

mo Principe; eiusque ministris, quamuis sæcularibus, multò minus in Papa, eiusque ministris viris ecclesiasticis, dùm ad huiusmodi montium erectiones deueniri non solet, nisi quando vrgeat necessitas, cui occurrere opporteat. Ac etiam quia, vt superius dictum est, ad alliciendos, & assecurandos emptores, statui solet tempus, intra quod denegetur facultas extinguendi; ideòque casus, quantùm praxis docet, non videtur de facili verificabilis.

Quandoque tamen ob legem adiectam in erectione montis, vel aliam prouisionem posteà factam, 19 istud augumentum, quod ipsi Cameræ directè, & immediatè soluitur, assumit naturam pretij intrinseci, ideòque totum sine dubio restituendum est, vt aliàs practicatum fuisse in augumento, cum hac lege persoluto, in consueta Regalium sede insinuatur, (E) atque nuper practicatum est in quadam additione facta monti Restaurato nuncupato, pro notabili Cameræ vtilitate, & ad effectum extinguendi alium montem sub grauioribus fructibus, vt insinuatum est in Cap. præced., atque practicatum fuit in ipsa prima montium erectione sub Clemente Septimo de anno 1526. in monte Fidei, de quo in præsentis tractationis initio.

Maior itaque dubitandi ratio cadere videtur in altero casu diminutionis pretij intrinseci, quam ipsamet 20 Camera in prima, seù directa venditione passa sit, quia nempè ab eius vrgentibus indigentijs suffocata, ob emptorum penuriam coacta fuerit loca montium erecta, pro consueto naturali, & intrinseco pretio scutorum centum pro quolibet, vendere ad longè minorem rationem, atque, vt in aliquibus Principatibus dici solet, cum alagio, an scilicet in casu extinctionis, seù reductionis fructuum eadem Camera prætendere valeat solùm teneri restituere, seù rationem habere de accepto pretio, & non vltra. Ista quæstio, vt eodem antecedenti capitulo insinuatum est, nunquam pro mea notitia disputata fuit in hoc Principatu, quamuis aliquando casus istius diminutionis pretij intrinseci euenerit, benè tamen disputata fuit in alijs Principatibus, vt patet ex Auctoribus de illa tractantibus: (F) Vndè propterea cum occasio non dederit id formiter disputare, maturum desuper iudicium non de facili efformare potui. In discursiua tamen ratione, locum relinquendo veritati, dicendum videtur, quod vbi quæstio tractetur coram Iudice inferiori, ministro iustitiæ 21 commutatiuæ, arbitrium restrictum habente à regulis, vel cancellis iuridicis, tunc non de facili verificabilis est casus, quod ex capite enormissimæ læsionis, vel ex beneficio restitutionis in integrum, ratione suffocationis, vel circumuentionis, impugnare valeat debitor contractum, quoniam iste casus quandoque verificabilis est in contractibus singularibus, qui fiant inter duos, vel plures, quorum vni aliòs circumuenire, ac decipere valeant, secus au- 22 tem

(E) *De Regalib. disc. 33.*

(F) *Larre. allegat. 3. Capic. Latr. decis. 188. Prat. obser. 100.*

tem in huiusmodi venditionibus vniuersalibus, & publicis pro illo communi, penèque vniformi pretio, quod à publico negotiatorum foro, pro temporum qualitate, taxatum videtur, ideòque non intrant dicti termini circumuentionis, vel fraudis, & doli, aut læsionis, ex eodem insinuato assumpto, quod res tanti valet, quanti communi æstimatione vendi potest. Ac etiam quia hæc pretij diminutio compensatiua est periculi, quod suscipitur, tanquam per emptionem incertæ aleæ, & eo modo, quo pro longè minori pretio emuntur loca vinculata, (G) ideòque non de facili iustificabilis est læsio apta ad annullationem, vel rescissionem contractus.

Vbi verò quæstionis iudex, & decisor sit supremus Princeps, vel eius Vicarius, qui distributiuæ iustitiæ potiùs, & publicæ œconomiæ sit administrator, magisque latum habeat arbitrium, à iuris positiui regulis, & cancellis non restrictum, adeòut ipsum solùm liget iustitia, & veritas naturalis, iuxtà quam potest eius efformare iudicium, nec non concurrat causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis, & tunc non est materia capax regulæ certæ, generalis, & vniformis, cum decisio pendeat à singulorum casuum circumstantijs: vndè propterea facti potiùs, quàm Iuris dicenda est quæstio, pro qualitate scilicèt temporum, & indigentiarum, ex quibus resultat inspectio, an adsit necne suffocatio, ac etiam ex 22 quantitate pretij soluti, & an sit leuis, vel grauis diminutio pretij intrinseci, magis verò ex qualitate, & numero emptorum, an scilicèt sint multi de populo, omnium ordinum, & in magnis, paruis, & mediocribus quantitatibus respectiuè; tanquam in commercio communi, & populari, vt in locis montium Vrbis, non patientibus hunc defectum, & in temporibus non calamitosis praxis docet, vel è conuerso sit negotium particulare aliquorum potentium negotiatorum, qui, vt vulgò dici solet, partitum desuper fecerint, cum tunc intrent considerationes circumuentionis, & fraudis, ac suffocationis, de quibus supra in contractibus singularibus, & priuatis; fortiùs verò, si inter emptores admixti sint publici officiales, vel eorum coniuncti, seù familiares, qui aliquam in regimine, & publica administratione participationem habeant. Considerando quoque nimium qualitatem Principis regnantis, eiusque Vicariorum, & Ministrorum, & Consiliariorum, ex qua pendet cognitio, an Principatus, & Reipublicæ, seù publicæ œconomiæ administratio fieret cum debita diligentia, charitate, & integritate, vel potiùs in oppositum; Et in summa ex tota facti massa, omnibusque circumstantijs simul iunctis, cum consueta vulgari regula, vt singula, quæ non prosunt, vnita iuuent, inuestigandum est, an Cameræ, vel Reipublicæ, vt aliàs dictum est, consistenti in vniuersitate populi, complectentis etiam pupillos, orphanos, viduas, pauperes, aliasque miserabiles personas, assistant nec ne veritas,

& æqui-

(G) *De Regal. disc.* 30., & 31.

& æquitas naturalis, cum quibus potiùs, quàm cum legalibus superstitionibus Princeps, vel supremus Magistratus, iuxtà enunciatas latiores regulas, vel habenas iustitiæ distributiuæ eius arbitrium regulare debet. Si enim, vt pluriès dictum est supra, & latiùs in alia tractatione officiorum, & alibi, quando accedit causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis, Princeps potestatem, & arbitrium habet disponendi, etiam de bonis, & iuribus proprijs priuatorum, magis verò de eius bonis, & iuribus, quamuis alijs affecta sint, ità istorum iura, & actiones suspendendo, & sic cum eorum damno positiuo, rerumque suarum iactura, multò magis eis pro bono publico tollere potest hoc lucrum, dùm ità verificari dicitur inter Rempublicam magis priuilegiatam, & priuatos minus priuilegiatos, quod illa tractat de damno euitando, isti verò de lucro captando, cum tamen sufficeret, quod huiusmodi contendentium æqualis esset conditio, vt potior sit ille, qui contendit de damno. Considerando quoque huiusmodi casus, vtpotè in quibusdam Principatibus contingere solitos, potuisse, ac debuisse præuideri, esseque compensatiuos magni lucri, & commodi, quod ex huiusmodi contractibus cum Principe, vel cum Republica reportatur; Negotiationes enim cum Principe, vel cum Republica assimilantur terris vberibus, & fœcundis existentibus in planitie propè ripam fluminis, vel ad radices montium, vel collium, quoniam illi, qui allecti ab illarum vbertate, & fœcunditate, magnoque commodo, & lucro exindè reportando, earum culturam suscipiunt, cogitare debent ad incommoda, & pericula inundationum, & nebularum, aliorumque accidentium, quibus illæ, de earum natura, magis subiacent, quàm subiaceant terræ minus fœcundæ, & minus lucrosæ, sed minus periculosæ, dùm vt aliàs dictum est superiùs, omnia tàm naturalia, quàm moralia ità ordinata sunt, vt omne commodum ad mensuram, & proportionem habet incommodum eius compensatiuum.

Procedunt verò hæc respectu illorum, qui directè, & immediatè emerunt à Camera, vel Republica loca montium, vel alia similia iura, pro dicto diminuto pretio, siuè etiam cum eadem diminutione emerunt à primis emptoribus, adeòut eadem militet ratio, atque pariformiter contendant de dicto lucro, & quorum respectu, vltra iam dictas considerationes, pro isto æquitatiuo arbitrio regulando, nimium quoque consideranda venit quantitas fructuum, & emolumentorum, in excessu perceptorum, habita ratione pretij, vel sortis ab eis verè, & effectiuè solutæ, vndè propterea manifestus error est omnes pariformiter tractare. Secus autem respectu illorum, qui mediatè pro integro pretio intrinseco, siuè 23 cum modica istius diminutione (adeòut dictæ considerationes non intrent) emerunt hæc loca, vel alia iura, bona fide, & citra collusionem, ab illis, qui pro diminuto pretio, vt supra emerunt à Camera, vel à Republica, quoniam cum istis dicta æquitas non videtur exercibilis, etiam attentis terminis generalibus, & indifferentibus, ex ijs, quæ habentur

bentur in materia resciſſionis contra- ctus, ex ordinario remedio enormis 24 læſionis, vel ex aliquo remedio extraordinario restitutionis in integrum, quoniam quoties non adſit nullitas ipſo iure alienationis, adeò ut ab alienante abdicatum non ſit dominium, ex quo rem propriam è manibus cuiuſcumque poſſeſſoris in actione reali vendicare poteſt, ſed agitur de remedio reſciſſorio, aut de æquitatiuo Iudicis officio, tunc iſtud non eſt exercibile contra tertium, qui bona fide, & iuſto pretio rem à primo emptore comparauerit, cum ſolum contra tertium poſſeſſorem, obtinentem pro eodem vili, & læſiuo pretio, hæc remedia competant, vt in ſuis ſedibus habetur; (H) Multò igitur magis in huiuſmodi iuribus, quæ cum auctoritate, & conſenſu Principis, vel Reipublicæ per organum officialis, ad id deputati, tranſeunt in tertium, bonæ fidei emptorem, omninò tuta, & libera ab illis vinculis, & nexibus, quibus penès venditorem obnoxia erant, dùm ita eſſet exercere æquitatem cum iniquitate.

Audio tamen ſuperficialium turbam in hoc me redarguentem de inconſtantia, vel contrarietate, ex eo, quod in dicta alia tractatione de officijs Capit. 17., & alibi conſtanter 25 firmare curauerim, etiam cum ſenſu veritatis, quod mediatis poſſeſſoribus, qui bona fide cum aſſenſu, & auctoritate Papæ emerunt cariori pretio, quàm eorum auctores emerint à Camera, non teneatur iſta reſtituere, niſi acceptum, & per conſequens nihil eis, qui emerunt à donatarijs, quod eſt contrarium ijs, quæ hìc aſſeruntur. Verùm inepta, & irrationabilis eſſet cenſura, ob omnimodam diuerſitatem caſuum, & rationum, vel terminorum, adeòut vnus caſus nil pœnitùs commune habeat cum altero; In dicto ſiquidem officiorum caſu dicitur, quod quando Princeps, vti perſona publica, & ſupremus regulator Reipublicæ pro iſtius regimine, & adminiſtratione per viam legis, vel prouiſionis generalis ſupprimit aliquorum officiorum genus, ad nil de iure tenetur erga illos Officiales, qui ita conſequutiuè deſierunt eſſe tales, cum ità nulla contractus, vel fidei violatio adeſſe dicatur. Sed quoniam ſequeretur, quod contra naturalem iuſtitiam, & æquitatem penès ipſum Principem, vel eius Cameram remaneret ſine cauſa pretium acceptum, vndè proptereà reſultaret locupletatio cum aliena iactura, hinc ſequitur eius obligatio ad limites dictæ æquitatis, vel rationis, ſed non vltra, cum alia contra eum non ſuppetat obligatio, vel actio, vt ibi latius. In caſu autem, de quo agitur, res eſt in oppoſitum, quoniam de iuris rigore, atque in terminis iuſtitiæ commutatiuæ, Camera, vel Reſpublica, ſi vult à contracto debito, ſeù onere ſe liberare, iuxtà legem conuentionis, totum pretium intrinſecum reſtituere tenetur, neque læſionis præſidio per ordinarios tramites iuris iuuari poteſt, quoniam attento tempore contractus, ob malum rerum ſtatum, atque imminens, vel formidatum periculum, res tanti

(H) *Lib. 7. de empt., & vendit. diſc. 25.*

tanti valebat, atque in communi æstimatione, & commercio erat, illo pluri compensato à periculo, tanquam per susceptionem aleæ; vndè propterea, vt superiùs insinuatum est, si res ageretur coram Iudice ministro iustitiæ commutatiuæ, procedere debente per tramites iuris, iste ad Cameræ, vel Reipublicæ fauorem iudicium proferre non posset; Eatenus autem conceditur Principi, vel supremo Magistratui eius arbitrium cum regulis iustitiæ distributiuæ desuper interponere, quatenus ità suadeat quædam non scripta æquitas, adhibenda contra contendentes de lucro in eo pluri, quod reuera non erogarunt, non absque aliqua suffocationis, vel fraudis suspicione, vt supra, & per consequens talis æquitas exercibilis non est contra tertios bonæ fidei possessores, ex causa verè onerosa, & præponderante; ideòque casus, vel termini, ob longè diuersam rationem, sunt diuersi, quinimmò oppositi, neque ab vno ad alterum inferre, vel arguere licet.

Altera verificari solet, in capitulo etiam antecedenti insinuata notabi-26 lis diminutio pretij intrinseci, ob accidentales circumstantias, quæ tamen non respiciunt montem, vel eius debitorem, sed solùm respiciunt ipsos priuatos contrahentes, quia nempè monte in bono statu, bonaque existimatione existente, adeòut loca libera sint in communi commercio, pro integro pretio intrinseco, quinimmò etiam pro aliquo maiori extrinseco, aliqua tamen vinculis obnoxia sint, cum quibus possessor illa vendere velit, quoniam cum vincula, & onera pro eorum numero, & qualitate, & iuxtà magis proximum, vel remotum periculum notabiliter minuant de valore, hinc docet quotidiana praxis, quod existentibus locis liberis in communi commercio, non solùm ad rationem pretij intrinseci, & naturalis scutorum centum, sed etiam aliorum decem, vel viginti, & vltrà ratione pretij extrinseci, & accidentalis, attamen vinculata venduntur ad rationem scutorum quinquaginta, quinimmò triginta, vel viginti circiter, pro vinculorum numero, & qualitate, sed in hoc nil agere habet montis debitor, cuius nil interest, an vno, vel altero pretio hæc alea inter contrahentes æstimetur, cum solùm hæc inspectio cadat inter partes, ratione læsionis, vel circumuentionis, ideòque montis debitor integrum pretium intrinsecum restituere tenetur, super cuius tamen dispositione sunt partes officialium desuper deputatorum, putà Secretarij, magis verò depositarij inuigilare, & prouidere, quod hoc pretium non consignetur liberum possessori, sed reinuestiatur cum iisdem vinculis, eorumque legibus, pro indemnitate interessatorum, atque inter istos contrahentes cadere solet, non solùm quæstio læsionis, metiendæ de tempore contractus, non autem 27 à futuro incerto euentu: (vndè propterea nimium difficile, & rarum est, quod hæc læsio verificetur, vt latiùs occasione casuum particularium expenditur in consueta Rega-

lium sede, & alibi) (I) sed etiam futurus euentus parere solet quæstionem non comprehensionis inopinati casus sub contractu, puta, 28 quia possessor locorum montium habentium vinculum fideicommissi, ob existentiam quampluriumpersonarum de genere vocato, opinetur solùm vendere commoditatem, eius vita, & iure durante, atque tanquam super iure vitalitio pretium circumferatur; Casus autem præbeat, quod post venditionem omnes dictæ personæ deficiant, ac etiam deficiat spes futuræ existentiæ aliarum; vndè propterea fideicommissum expiret, atque loca montium in contractum deducta, efficiantur libera, cuius scilicet commodo hæc superuenta, & inopinata libertas cedere debeat, an emptoris, vel venditoris, vel an idem venditor ad cuius fauorem nouum ius aperiatur, euincat, suumque factum impugnet, atque de his occasione casuum particularium agitur in eadem consueta Regalium sede, vbi videndum est. (L)

Quoad quartam inspectionem qualitatis monetæ restituendæ, quando inter tempus venditionis locorum montium, & huius restitutionis aliqua intercessit immutatio, quale scilicet tempus attendi debeat, an illud contractæ obligationis, vel alterum solutionis, & cuius commodo, vel incommodo cedat intermedium augumentum, vel decre- 29 mentum, nostri maiores nimium se inuoluisse videntur, adeòut aliqui moderni elaborati collectores transcribendo ea, quæ ab alijs dicta sunt, cum consueta Pragmaticorum leguleica simplicitate, appellent istam quæstionem antiquam, altam, profundam, difficilem, confusam, & inuolutam, habentem à fronte lupos, & a tergo præcipitium. (M) Verùm hodiè illa plana effecta videtur, atque in casu, & ad effectum, de quibus agitur, locorum scilicet montium Vrbis penè nulla disputandi occasio cadit, quoniam, exceptis duobus pluriès enunciatis, non multum considerabilibus montibus, qui circa finem Pontificatus Vrbani Octaui, & initium Pontificatus Innocentij Decimi erecti fuerunt in auro, qui iam extincti fuerunt alij montes erecti sunt in scutis monetæ, constitutis ex iulijs decem pro quolibet scuto, dùm, vt etiam occasione casuum parti- 30 cularium aduertitur in eadem consueta, & propria Regalium sede, (N) plerique montes, qui erecti fuerunt in scutis auri, prudenter quidem, & iudiciosè transmutati fuerunt, & redacti ad scutos monetæ, in qua specie nulla hactenus intercessit alteratio pretij, vel valoris, & per consequens cessat in radice occasio quæstionis, quæ solùm restringi videtur ad illos montes, qui sint erecti in scutis auri, ob notabilem istorum 31 alterationem, quoniam antiquioribus temporibus eorum valor erat iulio-

(I) *De Regal. disc. 30., & 31., & de donat. disc. 54., & alibi.*
(L) *De Regal. disc. 31., & 164.*
(M) *Adden. ad decis. 67. par. 9. recent. De Regal. disc. 128. num. 3.*
(N) *De Regal. disc. 33.*

iuliorum vndecim, & sic vno iulio minùs, quàm valerent quidam antiqui scuti auri Romani larghi, vel solis nuncupati, & qui ducati auri dicebantur; & tamen hodiè eorum valor intrinsecus, & currens est iuliorum quindecim, vltra quos, habent etiam quemdam valorem extrinsecum, quando sint nouarum, & currentium stamparum, qui in Vrbe est in quarta parte vnius iulij; alibi verò est maior, atque in dies crescit.

In hac itaque specie scutorum auri cadit quæstio, quæ tamen hodiè, occasione præsertim ecclesiasticarum pensionum, reddita videtur plana, ob tot decisiones desuper proditas; de quibus in eadem Regalium sede, & alibi frequenter, (O) quod scilicet vbi non agitur de moneta imaginaria, sed vera, & reali, atque valoris alteratio non prouenit ab immu- 32 tatione materiæ, quæ melior effecta sit, neque ab aliqua accidentali, & particulari prouisione, sed paulatim, & insensibiliter augumentum proueniat à beneficio temporis, & à communi hominum commercio, vt propriè in scutis auri contingit, & tunc augumentum cedat commodo creditoris, sicuti èconuerso eius incommodo cessisset diminutio, quæ ex eodem tempore, & commercio contigisset, ex ea clara ratione, quod cum in obligatione sit ipsa species, eadem, talis qualis illa sit, præstanda, vel soluenda est, quoties commodè haberi potest, solùmque debitori ex quadam non scripta æquitate, quoties eiusdem monetæ copia non habeatur in loco, adeòut commodè haberi non possit, permittitur offerre, & soluere æquiualentiam in moneta regionis communiter currente, dummodò ius creditoris in nihilo deterius fiat, & per consequens ei 33 soluatur integra æstimatio, & sic non solùm soluantur in moneta iulij quindecim, in quibus consistit hodiè eorum valor intrinsecus, & fixus, ac etiam soluatur ille variabilis valor extrinsecus, qui sub agij vocabulo inter negotiatores explicatur; Ac etiam vt moneta currens, quæ soluitur, sit talis bonitatis, vt integrum habeat dictum valorem intrinsecum æquiualentem, etiam in communi commercio, & commoditate, absque eo, quod de facto, ratione incommoditatis, aliquam patiatur extrinsecam diminutionem; ob quam valor in effectu sit minor; Vt puta, exempli gratia, in illis regionibus, in quibus in vsu magna sit copia monetæ æneæ, vel alterius inferioris ligæ, seù materiæ, adeòut de iure certa quantitas istius monetæ constituat eosdem iulios quindecim argenteos, in communi tamen commercio, & apud negotiatores, ratione maioris incommodi, & difficultatis cambiandi de loco ad locum æstimetur minùs: vndè propterea ille, qui indiget scutis centum argenti, cogatur soluere centum quinque, vel centum decem istius monetæ inferioris, quod etiam sub agij, vel

(O) *De Regal. disc. 41., & 126. cum plurib. seqq. de credito disc. 140. de pension. disc. 34., & seqq. de benefic. disc. 89.*

vel alagij vocabulo explicari solet, vt in Cambiorum sede habetur, (P) quoniam & hoc agium quoque supplendum est.

Maior autem difficultas, vel disputandi ratio residere videtur, quando per longissimum, & diuturnum tempus in huiusmodi annuis, vel 34 aliàs temporalibus præstationibus, aut fructuum solutionibus, istæ factæ sint in alia moneta vsuali regionis minoris valoris, vt contingit in casu, qui huic tractationi occasionem dedit, locorum montium Bononiæ, quorum fructus soluti fuerunt in certa quantitate illarum librarum, quæ vtique longè minorem constituunt valorem. Verùm ista difficultas non percutit punctum, de quo in præsenti agitur, restitutionis scilicet sortis faciendæ pro extinctione montis, & redemptione debiti, dùm hoc respectu nulla adest obseruantia, quæ solùm dignoscitur in fructibus, quorum respectu quoad iam solutos, & spontè, absque contradictione, vel reseruatione receptos, ex quadam æquitate probabiliùs videtur, ac etiam in praxi receptum, vt non admittatur creditor ad petitionem supplementi, quo verò ad decursos, & non solutos, & imposterum decurrendos, probabiliùs videtur, vt hæc obseruantia non obstet, cum istud augumentum paulatim, & insensibiliter causatum sit, neque de facili negotiatoribus, & popularibus innotescit ista legalis dispositio, quæ, vt præmissum est, obscura, & inuoluta reputata fuit, vndè propterea inferri non potest ad illum nouandi animum, in quo difficultas residet, quotiès ex facti qualitate, & circumstantijs in casibus particularibus ille non desumatur. (Q)

Demum quoad quintam, & vltimam inspectionem super modo faciendi locorum montium extinctio- 35 nem, quando ista sequatur de integro monte, tunc quia nemini remanet conquerendi occasio, cum omnium conditio sit æqualis, nullum intrat sortis iudicium, quod adhiberi solet, quando extinctio sequatur in parte, quoniam ne fraudes committantur, vel indebitæ sequantur gratificationes, extractio fit per sortem, ponendo scilicet in vrna omnia nomina Montistarum pro singulis locis, adeòut quot sunt loca, tot censeantur personæ, vt ita ex fortunæ iudicio extracti patiantur hoc præiudicium, quod reputatur considerabile, tùm ob superiùs in tertia inspectione enunciatam amissionem pretij extrinseci, tùm etiam ob ibi- 36 dem quoque insinuatum notabile damnum, quod pati opportet, præsertim vbi adest vinculum reinuestimenti in locis montium, ob solutionem alterius pretij extrinseci, & ob nouas expensas litterarum patentium, ideòque grauiter peccarent illi, ad quos pertinet, eorumque conscientiam grauarent, quando aliquo modo gratificarentur, præfatumque sortis iudicium alterarent, minusque fideliter practicarent.

Sequuta extractione, affigi solet ad præscriptum Pontificij chirographi, desuper expediri soliti, publicum edictum impressum, in locis consuetis, cum

(P) *Lib. 5. de cambijs disc. 27.*

(Q) *In eisdem locis, de quibus supra litt. O.*

cum descriptione omnium extractorum, & locorum extinguendorum, ad quemlibet pertinenentim, cum monitione, quod infra spatium quindecim dierum exigere debeant sortem, & fructus decursos à montis depositario, dictoque termino elapso, extinctio sequuta censeatur cum cessatione cursus fructuum, quodque pecunia penes eumdem depositarium remanere debeat, risico, & periculo ipsorum creditorum negligentium illam exigere.

Quamuis autem præsupponeretur, quod in montibus, præsertim baronalibus, à notabili tempore citrà, talis esset stylus inconcussus, absque eo, 37 quod desuper aliqua haberetur difficultas; nihilominus in ipso initio, quo ad munus Auditoris Papæ fui euocatus, cum facienda esset extinctio partis cuiusdam montis baronalis cum hac lege, vndè propterea desuper peteretur chirographum Pontificium à me reuidendum, & signandum, ego promoui difficultatem, quæ primo aspectu omnibus negotiatoribus, penèque toti Curiæ noua, & exorbitans visa est, vtpotè contra communem, & receptum stylum, cui tamen abusus, & corruptelæ attributum potiùs congruere dicebam, vt penès depositarium, priuatum campsorem, ab ipso montis debitore electum, & deputatum, cuius idoneitas, & securitas Montistis ignota erat, remanere deberent istis inuitis, vel ignaris, propriæ pecuniæ corum risico, & periculo, contra omnes iuris, iustitiæ, & æquitatis regulas, vt persona deputata à debitore, debeat retinere pecunias creditorum non consentientium, ità namque colludente montis debitore cum minus idoneo, vel periculoso campsore, qui postmodùm se declarere potest decoctum, possent in magnis summis, etiam plurium centenorum millium scutorum, defraudari, & supplantari Montistæ, ideòque dicebam, quod si montis debitor cupiebat, vt pecunia remaneret penès eius depositarium, ne huic fieret iniuria, eiusque existimatio non minueretur, vt ipse exagerabat, remanere deberet eiusdem debitoris risico, & periculo, vsquequò effectiua sequeretur solutio, prout in dicto casu electum, & practicatum fuit, sin minus depositum fieri deberet in Monte Pietatis, qui ex Constitutionibus Apostolicis successit in locum illius sacræ ædis, vel publicæ mensæ, de qua iura, & Doctores loquuntur, vt in suis sedibus aduertitur, (R) atque respectu montium baronalium hodiè hoc iure viuitur, ac in futurum viui debere creditur, quoniam omnis iuris, rationis, & æquitatis motiuum ità exigit. (S) Respectu verò Cameralium, cum ministri Camerales prætenderent, quòd ex stylo istud depositum remanere debeat penès Thesaurarium secretum Cameræ, qui depositarij nomen vulgò sortitur, tanquam publicam personam, dicebam, ipsique admittebant, quod ità idem sequi debebat effectus

(R) *De credito disc. 68.*
(S) *De isto casu in specie disc. 200. de Regal. in supplemento.*

effectus remanentiæ pecuniarum, risico, & periculo ipsius Cameræ debitricis, ex eadem ratione aliàs deducta, quod scilicet dominus tenetur de facto eius famuli, vel ministi, siuè præponens de facto præpositi, cuius fidem ipse probauit, non autem probauere creditores, quorum periculo proindè eius deficientia nullatenus cedere debet.

Practicari quoque solet quædam extinctio, potiùs ficta, & idealis, quàm 38 vera, quod scilicet per Papam ex aliquo probabili motiuo extinguatur vnus mons, puta in auro, illeque transferatur in alterum in moneta, cuius Montistæ efficiantur creditores, quod non videtur causare considerabile præiudicium, dum idem est debitor, eademque bona, & iura sunt affecta. (T)

Vbi verò contingat pro montis extinctione assignari Montistis bona, quæ posteà euincantur, vel solui pecunias, quæ posteà auocentur, 39 quia nempè receptæ sint cum cautione, vel obligatione de restituendo emptori bonorum, ex quorum pretio prouenerunt in casu euictionis, vel molestiarum, vel anterioribus, & potioribus, vt in montibus baronalibus est contingibile, intrat quæstio super reuiuiscentia montis, sed quoniam occasio non præbuit id formiter in his terminis disputare, idcircò in casus occurrentia videri poterunt, quæ in suis sedibus habentur in simili quæstione super reuiuiscentia censuum, cum eædem congruere videantur rationes. (V)

CAP. V.

De aliquibus priuilegijs locorum montium, & Montistarum.

SVMMARIVM.

1 *An libertas locorum montium, cum qua transeunt in resignatarium, dici mereatur priuilegium.*
2 *Est priuilegium commune omnibus montibus.*
3 *De priuilegio, vt non possint extingui.*
4 *Quid importet hoc priuilegium.*
5 *De capacitate omnium acquirendi, & retinendi.*
6 *Quales infideles sint incapaces, & an Iudæi.*
7 *Quare etiam sine priuilegio forenses sunt capaces locorum montium.*
8 *De capacitate, vel incapacitate Iudæorum acquirendi, & possidendi stabilia.*
9 *De priuilegio super libertate disponendi sine solemnitatibus.*
10 *Quid in Ecclesijs, & locis ecclesiasticis.*
11 *De ratione, ob quam non requirantur solemnitates.*
12 *Non procedit in alienationibus translatiuis ex priuatis conuentionibus.*
13 *Quid seruari soleat, & debeat, etiam in alienationibus per viam resignationis in minoribus, vel mulieribus.*
14 *Iudicis decretum non est cautela sufficiens.*
15 *An loca montium cadant sub spolio Ecclesiarum.*
16 *De priuilegio, quod loca montium non possint sequestrari, vel exequi, quod non sit in vsu.*
17 *De differentia huius priuilegij in pecunijs, quæ sunt in locis illud habentibus.*
18 *De priuilegio vt loca montium non subiaceant confiscationibus.*

De

(T) *De Regal. disc.* 33.
(V) *De feudis disc.* 81. *de censib. disc.* 15.

19 *De vsu confiscationum in Statu Ecclesiastico.*

20 *De propositionibus, quod quilibet confiscet in suo.*

21 *Quomodo intelligatur exceptuatio læsæ Maiestatis in primo capite.*

22 *In montibus baronalibus non solent concedi dicta priuilegia, sed illud potioritatis aduersus anteriores in bonis assignatis, cum suspensione hypothecarum.*

23 *De potestate Principis tollendi ius tertij.*

24 *Bona iurisdictionalia in Statu Ecclesiastico non possunt obligari sine assensu Papæ.*

25 *Creditores cum assensu in bonis prohibitis vincunt creditores anteriores sine assensu.*

26 *Damnantur gratiæ, & concessiones tertio præiudiciales.*

27 *In montibus, etiam baronalibus, adesse dicitur causa, & fides publica, & quomodo.*

28 *De distinctione, circa reuocationes, vel moderationes gratiarum.*

29 *De errore procedendi cum generalitatibus.*

30 *Quando super bonis hypothecatis non datur hypotheca experimentum.*

31 *Quid sit hypotheca, & an sit verum pignus.*

32 *Spernuntur illi, qui in hoc negant Principis potestatem.*

33 *Conclusio quæstionis, vt supra num. 28.*

CAP. V.

QVando procedendum sit cum vulgi opinione, superiùs initio Cap. 2. insinuata, quod libertas locorum montium 1 proueniat ex priuilegio eis concesso per Vrbanum Octauum, cuius contrarium est verius, vt potiùs ista libertas proueniat ex iuris intentione, vel ratione, ob subiectæ materiæ naturam, & qualitatem, tunc istud priuilegium omnium maius, vtilius, & efficacius censendum est, illudque est vniuersale, & commune omnibus 2 Montistis, absque aliqua differentia, siue montes sint camerales, siuè baronales, absque eo, quod à singulorum montium erectione ampliori, vel strictiori id pendeat, vt in alijs priuilegijs contingit, atque vt in eodem Cap. 2. insinuatum est, ista prærogatiua principaliter induxit hoc magnum commercium, magnamque huiusmodi iurium, & redditum existimationem, cum in alijs bonis, præsertim stabilibus, libertas, & securitas commercij penè omninò exulauerint.

Alterum solet esse priuilegium, apud negotiatores nimium æstimabile, quod tamen omnibus montibus commune non est, sed particulare, & diuersum pro diuersis singu- 3 lorum montium erectionibus, vt extingui non possint, nisi post certum tempus, vel nisi postquam extincti fuerint omnes alij montes antiquiores, vt insinuatum est supra Cap. 3., vbi, & alibi assignata est ratio, ob quam negotiatores, & alij huic vacantes commercio id nimium existimant, non solùm ob securita- 4 tem habendi eorum pecuniam benè inuestitam, sed, quod maiori existimatione dignum est, ob notabilia damna exindè resultantia in iactura pretij extrinseci, pro quo empta fuerunt ipsa loca, quæ possidentur, & in altera maiori iactura, quam pati oportet in alio pretio extrinseco aliorum locorum, in quæ pretium est inuestiendum, & in expensis nouarum litterarum patentium.

Tertium magis communiter in cameralibus solet esse priuilegium, 5 pariter nimium apud negotiatores, præsertim forenses æstimabile, quod etiam

etiam huius commercij magnæ excrescentiæ causa dici potest, libertatis scilicet, & capacitatis omnium cuiuscumque status, gradus, & qualitatis personarum acquirendi, & retinendi hæc loca montium, quæ propterea non cadunt sub Constitutionibus Apostolicis inhabilitantibus forenses, exceptis infidelibus, & hæreticis, cum quibus omnimodum interdictum est commercium. Et licet respectu infidelium videretur, quod deberent esse capaces illi, qui in hoc Principatu tollerantur, atque in

6 eo, reliqui populi more, viuunt, & liberum habent commercium, præterquàm quoad expresse prohibita, quales sunt Iudæi, qui viuunt in Vrbe, & in alijs huius Principatus locis, & de quibus frequenter sub diuersis agitur sedibus, & præsertim in illa Regalium; (A) Nihilominus contrarium est verius stante illorum incapacitate possidendi bona stabilia, etiam in Vrbe, in qua, eiusque ambitu quatuor milliarium forenses non sunt incapaces acquirendi, &

7 retinendi, vnde propterea sine isto priuilegio acquirere, & retinere possent loca montium, quæ ex deductis in Cap. 1. censentur esse in Vrbe, eiusque loco circumscribuntur, dùm Iudæi sunt generaliter incapaces, aliudque dominium, vel possessio quoad eos non verificatur,

8 nisi in quibusdam prædijs Vniuersitatis, deseruientibus pro sepultura, & sinagogis, vel scholis, & quoad particulares in quodam iure inquilinatus in domibus, in Ghetto existentibus, eorum habitationi destinatis, quod sub vocabulo *Gazagà* explicatur. (B)

Quartum est priuilegium, antecedenti connexum, super alia specie libertatis disponendi de huiusmodi locis montium ità priuilegiatis absque solemnitatibus, & formis, quæ

9 in personis, de iure communi, vel statutario alienare, vel disponere prohibitis, requiruntur, idque iuxta contextum verbalem huiusmodi erectionum non restringitur ad mulieres, & minores, in quibus, pro frequentiori praxi, huiusmodi solemnitates requiri videntur, & practicantur, sed generaliter disponitur in omnibus quomodocumque prohibitis, vel incapacibus. Cum enim in antecedenti parte, vt præsertim patet ex erectione facta per Alexandrum Septimum de monte Restaurato tertiæ erectionis, iuxta cuius formulam, cum modica differentia conceptæ videntur omnes aliæ erectiones, in quibus hæc priuilegia conceduntur, disponatur circa facultatem acquirendi, & retinendi, vt quicumque vtriusque sexus, etiam Presbyteri, & Clerici, & Prælati, ac etiam Regulares quorumcumque ordinum, & Militiarum, ac etiam spurij, & forenses, aut aliàs quomodolibet inhabiles, & incapaces, necnon Communitates, Collegia, Capitula, Congregationes, Conuentus, Societates, Ecclesiæ, & loca Pia, quamuis ex pecunijs ecclesiasticis, seù ex Ecclesiasticis Beneficijs prouenientibus, acquirendi, & retinendi facultatem habeant

(A) *De Regal. disc. 100. cum pluribus seqq. & alibi sub diuersis titulis pluriès.*

(B) *De locato disc. 10., & 38., & alibi.*

habeant, deindè subiungitur, vt isti omnes, & præsertim minores, & mulieres prædictam habeant disponendi facultatem, & libertatem, absque alia solemnitate, cuius loco sufficiat acceptatio facta per Secretarium coram duobus testibus: Vndè propterea quamuis in Cap. 1. firmatum sit, quod hæc loca montium ad omnes effectus reputantur tanquam bona stabilia, & per consequens circa alienationem illorum, quæ possidentur per Ecclesias, & loca ecclesiastica, cadentia sub prohibitione contenta in *Extrauaganti Ambitiosæ*, alijsque similibus Constitutionibus, deberent seruari ea, quæ in huiusmodi alienationibus circa solemnitatem, & causam desiderantur, ex deductis in sua prohibitarum alienationum sede; (C) Nihilominùs in hac bonorum specie id non procedit, tùm ex huiusmodi priuilegijs, tùm etiam ex rationibus, quibus locorum montium libertas innixa est, ex insinuatis in Cap. 2., quod scilicet ità exigat publici commercij ratio, & subiectæ materiæ qualitas, vel natura, dùm emere volentes hæc loca montium, vel alia similia iura, ignorant quinam sint venditores, & an alienandi facultatem habeant nec ne, sed sequuntur fidem publicam officialis per Principem deputati, aliud non inquirentes, nec inquirere debentes, quæ rationes æquè militant in minoribus, & mulieribus, alijsque similibus prohibitis, & priuilegiatis, talisque est praxis.

10

11

Intelligendum autem id venit, vt aliàs est superiùs insinuatum, quando alienatio sequatur, iuxtà naturam huiusmodi iurium, per viam scilicet resignationis factę in manibus Secretarij, cum tunc, vt pariter aliàs insinuatum est, dicatur cessio extinctiua, non autem translatiua, atque actus receptionis pretij dicatur potiùs necessarius, iuxtà insinuatam distinctionem, quæ habetur in censibus consignatiuis; & per consequens si Ecclesiarum, & ecclesiasticorum locorum Prælati, vel administratores procederent per viam translatiuæ alienationis, quam per priuatam conuentionem alteri facerent, tunc procedunt ea, quæ circa solemnitatem, & causam in iure disponuntur circa alienationes, ex insinuatis supra lit. C, idemque in minoribus, & mulieribus, alijsque similibus prohibitis, & priuilegiatis, cum tunc emptores non dicantur sequi publicam fidem Principis, vel eius Officialis, sed fidem priuatam venditoris, vel alterius contrahentis, ideòque eius potestatem inquirere tenentur.

12

Adhuc tamen, quando etiam procedatur per viam resignationis, solet, immò tenetur Secretarius, ex debito eius officij, cum personis prohibitis, & priuilegiatis diligenter inquirere sinceritatem actus, & occurrere fraudibus, & machinationibus, quæ desuper committi solent; Ideòque vbi agitur de minoribus, non solet, nec debet admitti resignatio

13

(C) *In specie locorum montium lib. 7. de alien., & contract. probib. disc. 1. num. 17., & disc. 12.*

tio, nisi accedat Iudicis decretum, vbi verò agitur de mulieribus maioribus (cum minores veniant sub minorum genere, etiam in illis locis, in quibus, nullis desuper extantibus statutis, viuitur cum iure communi, cuius dispositione attenta mulieres maiores eodem iure, quo viri in contractibus, alijsque actibus regulantur,) & tunc inspicitur, an loca montium proueniant ab industria, & prouidentia ipsius mulieris, quæ sit negotiatrix, vel aliàs ex eius parsimonia, & industria huiusmodi fecerit acquisitiones, vel èconuerso illa proueniant ex prouidentia aliena, puta ex hæreditate testata, vel intestata, aliaue dispositione parentum, vel coniunctorum, siuè quod ab istis, vel ab eius administratoribus sibi data fuerint in dotem, vt priori casu admittantur resignationes absque alia solemnitate, in posteriori autem desideretur Iudicis decretum, quod tamen non videtur esse cautela sufficiens, dum praxis docet, quod huiusmodi decreta voluntariæ iurisdi-14 ctionis, quæ sine forma iudicij, & causæ cognitione, & sine oppositore interponuntur, continere videntur quamdam formalitatem, sine illo fine, vel effectu, ob quem à legibus, vel statutis id desideratum est: Ideòque debet prouidus Secretarius in hoc inuigilare, ne fraudes committantur, & ad quas euitandas melius esset id, quod in antecedenti cap. dictum est, vt quando aliquod probabile dubium desuper cadit, non admittatur resignatio, absque præuio voto Congregationis montium.

Attento item tenore, seù littera huiusmodi erectionum priuilegiatarum, non improbabiliter prætendi posset, quod loca montium acquisita, 15 & possessa per Episcopos, & beneficiatos, ac regulares, quamuis ex bonis ecclesiasticis, non caderent sub spolio, sed essent liberæ dispositionis, etiam per vltimam voluntatem, siue transmissibilia ad successores ab intestato; Contrarium tamen vsu, vel praxi receptum est, quoties aliundè, quàm ex assertione, contenta in ipsis litteris patentibus, non constet, quod proueniant ex bonis patrimonialibus, vel aliàs, quàm ex beneficijs, & bonis ecclesiasticis, quo casu nil peculiare dignoscitur in locis montium, cum id respectu Clericorum sæcularium generaliter procedat in quibuscumque alijs bonis; Ideòque non semper in verborũ cortice, vel formula immorandum est.

Vt etiam sequitur in altero priuilegio, quod quinto loco numeratur, in verbis concesso, non tamen vsu recepto, vt loca montium non possint sequestrari, minusque exequi, 16 & subhastari; Et merito quidem priuilegium non est vsu receptum, quoniam ità multæ fraudes committi possent, atque dolosi debitores cum huiusmodi redditibus splendidè viuere possent, irridendo creditores. Et quamuis in pecunijs, quæ deponuntur in bancis Montis pietatis, & sancti Spiritus Vrbis in vsu habeantur consimilia priuilegia super prohibito sequestro, & exequutione, attamen id habere videtur aliquam magis congruam rationem publici 17 commercij, eiusque facilitatis magis vniuersalis in omnibus populi ordinibus, maiori, medio, & infimo,

ac

ac etiam in exteris, dum aliàs cum sequestris magnæ possent oriri confusiones, & fraudes; & tamen in casibus particularibus, quando ex facti qualitate, & circumstantijs constet huiusmodi priuilegium confouere debitoris calumniam, & fraudem, & creditorum supplantationem, de facili à Papa, per organum eius Auditoris, vel alicuius magistratus, interponitur arbitrium super talis priuilegij moderatione, magnaque dignoscitur differentia inter vnum, & alterum casum, siue vnam, vel alteram speciem.

Sextum demùm est priuilegium, vt huiusmodi loca montium non subiaceant confiscationibus, pro quibuscumque criminibus, excepto illo læsæ maiestatis in primo gradu, 18 vel in persona Cardinalium, istudque priuilegium magni faciendum est in hoc Principatu, in quo, excepta Ciuitate Bononiæ, quæ ex particulari priuilegio, vel ex antiqua 19 consuetudine ab alijs Ciuitatibus, & locis diuersificat, in vsu est bonorum confiscatio, eo ipso, quod locus est condemnationi capitali veræ, vel fictæ, seù contumaciali, immò etiam ad triremes perpetuas, vel per decennium, & quando est ad septennium, intrat pro medietate, secus autem vbi ad quinquennium: vndè propterea frequentes esse solent disputationes super huiusmodi confiscationibus cum vocatis ad fideicommissa, per delinquentes possessa, vel cum eius creditoribus, vel parentibus, & liberis respectiuè, & inter ipsosmet, ac tertios, in quos bona, vel iura confiscata interim transierunt, quando aduersus condemnationem, præsertim contumacialem, restituatur, vt in suis sedibus habetur, (D) & per consequens nimium æstimabile hoc priuilegium remanet in eiusdem Principatus incolis, & subditis, ac etiam in exteris, qui ratione loci commissi delicti, vel ex alio capite huic foro subiaceant.

Quinimmò, etiam quoad exteros, huic foro nullatenus subiectos, adhùc nimium æstimandum est (præsupposita, pro meo sensu, irrationabili, ma20 lèque fundata propositione, quam modernorum superficialium leguleicum vulgus recepisse videtur, vt in suis sedibus aduertitur, (E) quod quilibet confiscat in suo Principatu, vel territorio) quando agatur de confiscatione proueniente à iure communi, non autem à particulari illius Principatus, vel ditionis, vt ità exterorum, & nullatenus eius dominio, & foro subiectorum Princeps, vel etiam inferior dominus capiat bona in eius territorio, vel ditione existentia.

Sed quoniam in hoc priuilegio excipitur crimen læsæ maiestatis in primo capite, dictaque propositio non verificatur, nisi in crimine læsæ maiestatis diuinæ, vel humanæ, in quo solùm ex dispositione iuris communis confiscatio intrat, idcircò cadit dubium, an ista exceptuatio intelligenda veniat de crimi21 ne in primo capite, quod per exteros in alijs Principatibus eum pro-

(D) *De Regal. disc.* 160.
(E) *De Regal. disc.* 161.

prio Principe committatur, iuxta casum in dicta Regalium sede peractum, (F) vel potiùs intelligenda sit de isto crimine, patrato in hoc Principatu, in persona proprij Principis, qualis est Papa; id autem formiter disputare occasio non præbuit, ideòque maturum desuper iudicium non efformatur; probabilior tamen videtur hæc posterior pars, tùm ob admixtam mentionem Cardinalium, ex qua liquet, quod intellectum sit de Summo Pontifice, cuius specificatio ex prudentialibus motiuis omissa fuit, tùm etiam, quia esset ità cumulare exorbitantias, quatenus recipienda, & practicanda sit dicta propositio, quam tamen nunquam consulo, & laudo recipi, & practicari debere; De facili tamen Principes, eorumque ministri recipiunt propositiones ipsis vtiles, & proficuas, atque amant, & quærunt, iuxtà dictum Apostoli, sibi magistros prurientes auribus; & èconuerso iuxtà dictum nostri *Afflicti in eius decisionibus*, frequentiùs Iudices, & Consiliarij practicant illum versiculum *Placebo Domino in regione viuorum*. In casu tamen particulari, cuius mentio habetur in eadem Regalium sede, & alibi, (G) in quo scribendo pro filijs eius, qui in diuerso Principatu confiscationem passus erat, ob crimen læsæ maiestatis humanæ in primo capite, agendo de fideicommisso, & de legitima, & de quibusdam officijs, vidi practicatum, quod sine disputatione quædam loca montium, in vim istius priuilegij, posita non fuerunt sub confiscatione.

Concedi solent hæc priuilegia in erectione montium Cameralium, licet neque in omnibus, non tamen in montibus baronalibus, in quibus concedi solet quoddam fortè magis exorbitans priuilegium ad fauo-
22 rem Montistarum, quod scilicet super bonis, quæ assignantur pro dote montis, vt ex eorum fructibus ipsorum locorum montium fructus soluantur, conceditur potioritas Montistis aduersus alios debitoris montis creditores, quamuis anteriores, & expressas habentes hypothecas, etiam priuilegiatas, quæ suspenduntur, donec alia eiusdem debitoris bona excutiantur, adeòut nonnisi in subsidium & post excussionem factam super istis bonis eorum hypothecas, & iura exercere possint. Cumque ita practicatum esset in casu in eadem consueta Regalium sede peracto, (H) atque inter alia bona assignata monti esset quoddam oppidum, vel castrum, quod venditum postmodùm fuit, atque super eius pretio orta esset controuersia inter Montistas, & alios creditores anteriores impugnantes hoc priuilegium, illudque de aperta iniustitia, & iniquitate redarguentes, atque ab hodierno Pontifice successore petentes reuocationem, desuper deputata Congregatione aliquorum Prælatorum, quibus ego tunc Prælatus tanquam eiusdem Papæ Auditor adiunctus fui, in disputationibus desuper habitis, tàm per scribentes hinc indè

(F) *Dict. discurs. 161. de Regal.*
(G) *Disc. 160. de Regal.*
(H) *De Regal. disc. 185. in supplem.*

indè, quàm etiam per aliquos ex congregatis, procedebatur cum altis terminis potestatis Principis tollendi 23 ius tertij, vndè propterea insistebatur in eo, an constaret, necne de causa publica, ex cuius defectu, dùm agebatur de gratia concessa priuatæ personæ, & ad priuatum commodum, aliqui, fortèque in maiori numero erant in sensu, quod esset locus moderationi gratiæ, eodem modo, quo ex eodem defectu causæ publicæ per ipsummet Pontificem, qui gratiam concesserat, præuio Rotæ voto, illa reuocata fuit, iuxta casum in eadem consueta Regalium sede peractum (I) vbi hæc materia gratiarum, tertio prçiudicialium, latè expenditur.

Mihi verò labor inanis videbatur assumere hanc altam prouinciam, quodque omnia, quæ desuper hinc indè latè cum consueto improbo labore deducebantur, extranea essent à casu controuersiæ, dùm concursus non erat super bonis indifferentibus, & liberis, & quæ affecta essent hypothecis anterioribus, per istam gratiam suspensis, vel sublatis, quo casu prædicti termini intrarent, sed concursus erat super oppido, vel castro iurisdictionali, eiusque pretio, absque dubio succedente loco rei, eiusque naturam, & qualitatem habente ex auctoritate Iudicis, & ex Bulla Baronum, iuxta ea, quæ ad materiam dictæ Bullæ frequenter habentur in feudali sede, & alibi, & per consequens nullæ aderant hypothecæ, dùm creditores, qui montis erectioni anteriores erant, vtpotè destituti illo beneplacito Apostolico, quod ex Apostolicis Constitutionibus in eadem feudali sede insinuatis, necessarium est, non solùm in alienatione, sed etiam in obligatione bonorum iurisdictionalium, etiam inter sub-24 ditos, (L) respectu istius qualitatis bonorum, considerandi veniebant tanquam simplices creditores chirographarij, solam personalem actionem habentes, ideòque posteriores Montistis habentibus in specie hæc bona iurisdictionalia obligata, cum expresso beneplacito Apostolico, ad cuius effectum istam concessionem, dicebam considerandam esse tanquam gratiam nemini præiudicialem, ex certa, & recepta propositione, frequenter insinuata in eadem sede Feudorum, & in altera Crediti, & Debiti, & alibi, (M) quòd super his bonis differentibus, & prohibitis, anterioritas non regulatur à tempore 25 priuatæ obligationis possessoris, sed à tempore assensus domini, ideòque creditores cum assensu, quamuis in tempore posteriores vincunt anteriores assensu carentes, qui propterea conqueri non poterant, quod essent sublatæ, vel suspensæ illorum hypothecæ, dùm istæ non aderant, cum priuatio præsupponat habitum, & quod non est, tolli, vel impediri non potest; Vndè propterea ex hoc solo motiuo, absque alia inspectione, omnium concordibus votis, prodijt resolutio fauore Montistarum, quibus pretium solutum fuit.

(I) *De Regal. disc.* 177.

(L) *De feud. disc.* 66., *& seqq.*

(M) *De feud.* 78., *& de credito disc.* 13., *&* 151., *& alibi.*

Verùm vbi etiam ageretur de bonis liberis, & indifferentibus, in quibus dicta ratio non intaret, adeòut tollerentur, vel suspenderentur hypothecæ iam contractæ, & competentes, & per consequens gratia esset tertio præiudicialis, eiusque ius tolleret; Quamuis pro genio, & stylo semper huiusmodi gratias, & concessiones ad commodum priuatum, 26 & cessante causa publicæ necessitatis, vel vtilitatis damnauerim, & aborruerim, easque, vbi eadem causa publica, si non à parte antè, saltem à parte posteà non vrgeat, adeòut de solo priuato interesse agatur illorum, qui gratiam obtinuerunt, vel de illa sollicitì fuerunt, reuocatione, vel moderatione dignas esse crediderim, quodque seruari debeat stylus, qui religiosè in currenti Pontificatu seruatur, & tenetur; Nihilominùs in dicto casu considerabam vrgere causam publicam, si non à parte antea, attamen à parte posteà, quoniam, vt aliàs insinuatum est, etiam in huiusmodi montibus baronalibus, vel priuatis, cum publica, & Papali auctori- 27 tate erectis, publica Principis fides præstari, & adhiberi videtur, & quæ aliàs violata remaneret, siuè illam sequentes deciperet, quorum neutrum dicendum est. Negotiatores enim, & præsertim exteri absentes, atque in remotis regionibus moram trahentes, vt aliàs insinuatum fuit, sequuntur fidem, non quidem illius Baronis, vel aliàs priuati erectoris montis, sed informati de valore, qualitate, & redditibus bonorum, quæ pro montis dote assignantur, inspicere, & examinare satagunt motum proprium, vel chirographum Pontificium, iuxta cuius maiores, vel minores cautelas, & assecurationes negotio vacare deliberant: vndè aliàs, præsertim apud exteros, non ità benè callentes has distinctiones ipsius Principis, & Principatus, existimationis, & fidei diminutio vulgò *discredito* sequeretur, cum Reipublicæ præiudicio pro alijs indigentijs, & per consequens hoc bonum publicum anteponendum est priuato præiudicio; Ideòque laudandi sunt Principes, qui ab huiusmodi concessionibus abstinent, atque monendi ne faciant, sed postquàm fecerunt, monendi sunt, vt à facti reuocatione, vel moderatione abstineant, quotiès ista plurium innocentiam, ipsiusque Reipublicæ, siuè publici, & liberi commercij præiudicium parere potest, quoniam in concursu huiusmodi præiudiciorum, magis attendendum est istud publicum, quàm alterum priuatum aliquorum creditorum Baronis, vel alterius erectoris, magnaque propterea differentia constituenda est inter moderationes, vel infirmationes gratiarum, quæ præiudicant solùm illi, qui obtinuit gratiam, 28 cuius beneficium ei tollunt, iuxta superiùs insinuatum casum reuocationis factæ per eumdem concedentem, (N) & illas reuocationes, vel moderationes, aut infirmationes, quæ concernunt præiudicium quamplurium tertiorum, ipsiusque Reipublicæ; Atque in hoc dignosci solet æquiuocum, & manifestus error superficialium, qui in omnibus casibus, ad

(N) *Disc.* 177. *de Regal.*

ad eorum diuersas non reflectentes circumstantias, cum eisdem regulis, 29 & propositionibus, vel cum eisdem auctoritatibus pariformiter procedunt, multa namque fauore publici commercij conceduntur, quæ aliquibus priuatis denegantur. Vt puta, sub hypotheca generali veniunt, non solùm bona stabilia, sed etiam mobilia, & semouentia, super quibus contra tertios possessores etiam bonæ 30 fidei, & quamuis per multas transierint manus, creditor eius hypothecam exercere potest, & tamen ex quodam recepto vsu per Doctores, & per Tribunalia canonizato, ratione libertatis commercij, super mercibus, alijsque mobilibus, vel semouentibus, quæ in tertios bona fide, & ex causa onerosa transierunt, non datur hoc experimentum hypothecæ; (O) multò verò magis, quando in publicis nundinis, & emporijs, aut portubus id sequutum sit, cum tunc, vel ex Principum priuilegijs, vel ex recepto, & commendabili, non solùm creditoribus hypothecæ experimentum, sed etiam dominis rerum suarum vindicatio iure dominij, ex eadem ratione fauoris publici, denegari soleat. (P)

Et quidem, vbi præsertim non agitur de tollendo dominio, ex propria industria, & prouidentia comparato, quod quodammodo, saltem pro communi opinione, iuris naturæ, vel gentium esse videtur, & quod adhuc per legem positiuam mortuam, siue per Principem, qui est lex viua, & animata, in multis casibus tolli potest, & solet, ex insinuatis in consueta Regalium sede, occasione agendi de hac potestate Principis tollendi ius tertij, ac etiam in alia tractatione officiorum, sed agitur de hypotheca, quæ denotat 31 quidem idem, ac pignus, sed inspecta naturali veritate, de facto & communi hominum opinione non est verum pignus, cum istud à pugno deriuatum, verè, & propriè consistat in illis mercibus, & mobilibus manualibus, quæ materialiter, & de facto dantur in manibus creditoris pro cautione, & securitate, sine qua eius non crederet pecuniam, adeòut istius veri pignoris obseruantia æquipollere videatur superius insinuatæ securitati ementium merces; (Q) hypotheca verò continet quoddam pignus fictum, & ideale, merumque figmentum, à lege ciuili introductum, & quod potiùs ipsi iustitiæ, vel discursui, & veritati naturali aduersari videtur, vt occasione agendi de isto casu, & alijs in plerisque sedibus aduertitur; (R) vnde propterea, si casus non præbuisset huiusmodi legum ciuilium inuentionem, & receptionem, istud figmentum nobis ignotum esset, eisdemque legibus attentis videmus, quod ille hoc beneficium eius libito concedit, & aufert fauore dotis, vel fisci, siue crediti primipilaris, & in alijs casibus. Igitur si totum prouenit à fictione, & beneficio legis positiuæ; non videtur quid prohibeat, ne

(O) De credito, & debito disc.
(P) De Regal. disc. 29.

(Q) De credito, & debito disc.
(R) Dict. disc. de credito disc. 185., ac etiam in tit. de Regal., & in conflictu legis, & rationis.

ne Princeps, qui est lex animata, dictæque legi positiuæ mortuæ, pro libito, derogare potest, hoc priuilegium concedat, cum alijs ponderationibus insinuatis in istius casus particulari tractatione; (S) Ideòque irrisione verè digni dici merentur illi Iuristæ, & Morales, qui hanc denegant potestatem, atque in eius 32 vsu, vel exercitio obstaculum iuris naturalis considerant, cum id magnam simplicitatem, & apertam ineptiam potiùs redoleat; Ac propterea concludendum est, quod monendi quidem sunt Principes, vt ab 33 huiusmodi gratijs abstineant, & quando illas concesserunt, laudandi, quod reuocent, vel moderentur in gratiam eorum, quibus præiudicatum est, in odium gratiati, non autem in odium, & præiudicium tertij, qui bona fide sub talis gratiæ clypeo, & securitate contraxit, aliàs non contracturus: multò verò magis vbi præiudicium esset multorum, atque potiùs publicum, quàm priuatum, vt supra, atque cum his distinctionibus, & considerationibus, materia regulanda videtur, non autem cum solis generalitatibus, & abstractis, cum quibus semper error est procedere.

CAP. VI.

De montibus, quibus Camera, & Sedes Apostolica reperitur grauata, ex causa Christianæ, & respectiuè Catholicæ fidei, vel Ecclesiæ vniuersalis.

SVMMARIVM.

1. *Ex defectu redditum Pontificij Principatus imponi solent Decimæ, & indici Cruciata.*
2. *Mons fidei vndè dictus, & de eius erectione, & reductione ad hodiernum statum.*
3. *Mons Pius Recuperationum, & primi, & secundi Succursus fuerunt suppressi per Alexandrum Septimum, & translati ad montem, qui nuncupatur Restauratus.*
4. *Mons Ligæ, & Mons Religionis adhuc fuerunt transfusi per eumdem Alexandrum Septimum in dictum montem Restauratum.*
5. *Montibus Cameralibus, & Monti Populi Romani variæ additiones fuerunt factæ sub Gregorio Decimotertio.*
6. *Montis Camerarij erectio.*
7. *Mons Subuentionis etiam translatus ad montem Restauratum.*
8. *Erectio secundi Montis Religionis fuit facta sub Paulo Quinto.*
9. *Necessitas erigendi montes, & exigendi emolumenta Datariæ, & Cancellariæ Apostolicæ.*

CAP. VI.

Vtriusque spiritualis, & temporalis Pontificij Principatus redditus, & prouentus ordinarij, & naturales vix esse solent sufficientes ad ordinaria, & connaturalia eorumdem Principatuum onera, & sumptus, vt alibi distinctè ostenditur, vnde propterea 1 in extraordinarijs, & accidentalibus indigentijs, ex causa fidei, præsertim antiquioribus temporibus, vt illis occurreretur, Summi Pontifices indicere consueuerunt cruciatam, siue imponere decimas super beneficijs, aut

(S) *Dict. disc. 185. de Regal.*

aut alienare, seù oppignorare, Ciuitates, Oppida, & Castra Status Ecclesiastici, vel facere nouas erectiones, aut additiones officiorum venalium vacabilium, de quibus in præcedenti eorum tractatione actum est. Circa verò initia decursi decimi sexti sæculi sub Clemente Septimo, vt superius in Cap. 1. insinuatum est, pro subuentionibus Imperatori præstandis in bello defensiuo, aduersùs arma Imperatoris, vel tyranni Turcarum, occupare satagentis Ciuitatem Viennensem, aliasque illarum Regionum partes, & sic ex causa fidei, practicari cæpit vsus, 2 postmodùm vsque ad præsens continuatus, contrahendi æs alienum fructiferum, tanquam per speciem census consignatiui, sub nomine, seù vocabulo locorum montium, dictoque primò monti attributum fuit nomen à causa, pro qua erectus fuit, ideòque nuncupatus mons Fidei, dictaque prima erectio fuit in numero, vel quantitate locorum bismille, quæ important scuta biscentum millia, summam tunc valdè considerabilem, magnique interusurij, vtpotè ad rationem decem pro centenario; Ideòque mons ex eadem causa Religionis, & expensarum belli, partim cum Turcis, & partim cum infidelibus, successiuis temporibus sub Paulo Tertio, Sixto Quinto, alijsque Pontificibus varias habuit additiones, adeòut de præsenti importet loca 49698. constituentia quinquagies centena millia scutorum, vulgò quinque milliones, eorumque fructus pluries reducti, iuxtà hodiernum statum ad rationem quatuor pro centenario, important centena scuta biscentum millia, retroactis verò temporibus fructuum summa fuit longè maior, vt etiam in sequentibus montibus sequutum est.

Sub Pio Quarto, pro subsidio Galliarum Regis Caroli Noni in bello cum hæreticis, & pro defensione Ciuitatis, & Status Auenionensis, & Comitatus Venaisini aduersus arma eorumdem hæreticorum, qui inibi Hugonotti appellantur, erectus fuit mons Pius recuperationum nuncupatus, ac etiam idem erexit montes 3 nuncupatos primi, & secundi Succursus Auenione in numero, vel quantitate locorum decem millium circiter, importañ. summam decies centenorum milliũ scutorum, vulgò vnius millionis in sorte, in fructu autem iuxta hodiernum statum, & reductionem centena scuta 40. mil. Quamuis autem isti montes non sint hodiè in rerum natura, eò quia sub Alexandro Septimo extincti, vel suppressi fuerunt; Nihilominùs adhùc viget idem debitum, dùm transportati fuerunt ad nouum maiorem montem, ab eodem Alexandro erectum, cui *Restaurati* nuncupatio attributa fuit, ideòque effectus est idem, vt contingit etiam in alijs montibus, de quibus infra.

Sub Beato Pio Quinto pro impensis confederationis cum Rege Catholico, & Republica Veneta aduersus arma Turcarum, tàm pro defensione Regni Cypri, quàm pro celebri classe maritima; erectus fuit mons nuncupatus Ligæ, locorum bismille; Alter nuncupatus Religionis in locis decem mille, computato augu-4 mento facto per Sixtum Quintum, qui duo montes important duodecim

ecim centena millia scutorum, quamuis dictorum locorum montium venditio, eorumque pretij erogatio integrè sub eodem Pontifice Pio in dictam causam. sequuta non sit, eò quia venditio in continenti sequi non potuit, vndè continuauit venditio sub Gregorio Decimotertio; Sixto Quinto, & Gregorio Decimoquarto successoribus, à quibus tamen respectiuè pretium in eamdem causam fidei in genere erogatum fuit, & præsertim ab vltimo, in bello scilicet contra hæreticos in Gallia, præsertim in illa confederatione, seù liga, quæ Sancta nuncupabatur, istique montes pariter hodiè non sunt in rerum natura, vtpotè sub eodem Alexandro Septimo suppressi, & translati in dictum montem Restauratum, quod non tollit existentiam debiti. Idemque Beatus Pius, ex eadem causa belli in Gallia cum hæreticis, aliam fecit additionem monti Nouennali in numero locorum bis mille, dictusque mons adhùc extat, & sic in totum in locis quatuordecim mille, quæ important scuta quatuordecim centena millia in sorte, in fructu autem iuxta præsentem statum annua scuta 56. millia.

Sub Gregorio Decimotertio, cuius magna pietas erga Catholicam Religionem nimium nota est, tùm in erectionibus tot Collegiorum in Vrbe, & in diuersis regionibus pro conseruatione, & propagatione fidei Catholicæ, tùm etiam in magnis subuentionibus datis in Gallia, & in Germania, Principibus Catholicis aduersus hæreticos, vltrà pecunias obuentas ex montibus per Pium Quintum, vt supra erectis, & aliàs ex eius magna parsimonia paratas; variæ factæ sunt additiones montibus Cameralibus, & etiam monti Populi Romani in quantitate locorum decem mille circiter, quæ adhùc vigent, quamuis sub diuersis vocabulis, vt supra, & sic important in sorte scuta decies centena millia, vulgò vnus millio, in fructu autem iuxta hodiernum statum annua scuta 40. millia.

Sub Sixto Quinto, ex dicta causa subuentionum in Gallia aduersus hæreticos, alijsque indigentijs, concernentibus pariter fidem, facta fuit 6 erectio montis nuncupati *Camerarij* in locis 644. importans scuta in sorte 64. mil. in fructu scuta 2560.

Sub Clemente Octauo facta fuit additio dicto Monti Nouennali locorum mille, importans scuta 100. mil. in sorte, pro subuentione data Imperatori in bello cum Turcis. Aliaque additio dicto monti Nouennali locorum 600. auri, quæ important penè alia centum mille monetæ, & erectio montis nuncupati Vngheriæ locorum 1650. importan. scuta 200. mil. circiter, & 7 alterius montis nuncupati Subuentionis, locorum 3850., importan. scuta 400. mil. circiter, ex eadem causa subuentionis Imperatoris in bello contra Turcas in Vngheria, & sic importat in totum scuta 800. mil. in sorte; In fructu verò iuxtà præsentem statum in annuis scutis 32. mil., atque debitum adhuc viget, quamuis sub diuerso nomine, ex eadem causa translationis factæ per Alexandrum Septimum in dictum montem Restauratum.

Sub

Sub Paulo Quinto facta fuit erectio secundi montis Religionum in locis bismille importan. scuta bis centum mille in sorte; In fructu autem scuta 8. mil. pro subuentione Imperatoris in bello cum Bohemis hæreticis rebellibus, & cum Palatino, qui eorum Regem se fecerat, & pariter iste mons transfusus est in Restauratum.

Sub Alexandro Septimo facta fuit erectio locorum bismille in dicto Monte Restaurato importan. in sorte scuta bis centum mille, pro subuentione data Imperatori in bello cum Turcis in Vngheria, sed sequuta fuit extinctio locorum mille, cum pecunijs obuentis ex decimis spiritualibus, ad hunc effectum impositis super beneficijs Italiæ, ideòque debitum remanet in scutis centum millibus in sorte; in fructu autem in annuis scutis 4. mil.

Quare calculatis omnibus præfatis debitis, ex causa fidei contractis, de quibus explicitè constat, summa in sorte principali importat nonagies, & quinque centena millia scutorum, & vltrà, vulgò nouem milliones cum dimidio; In fructu autem annua scuta circiter 400. millia parùm minus.

Vltra dictas summas, quamplures aliæ nimium considerabiles, etiam vltrà plures milliones, vltrà montes, & respectiuè vltrà mare, ex eadem causa fidei pro subuentione Principum Christianorum in bellis cum Turcis, vel hæreticis respectiuè transmissæ fuerunt per varios Pontifices, & præsertim moderno tempore pro bello cum Turcis in Insula Cretæ, vulgò *Candia* per Pontifices Innocentium Decimum, Alexandrum Septimum, & Clementem Nonum; Et in Polonia per Pontifices Clementem Decimum, & Innocentium Vndecimum, non tamen ponuntur in calculo, vel ob certæ notitiæ defectum, an alij montes erecti fuerint, vel quia mihi innotescit, quod in parte pecuniæ obuenerunt ex decimis spiritualibus impositis super beneficijs Italiæ, & præsertim Status Ecclesiastici, & in parte ex pecunijs Cameræ: vndè proptereà, vt supplerentur onera, aliæ montium additiones factæ fuerunt, absque tamen expressione istius causæ; quod etiam sequutum fuit in tot magnis expensis, quas facere opportuit aduersus nascentes hæreses Luteranam, & Caluinianam, & alias in tot Legationibus ordinarijs, & extraordinarijs, quas notæ historiæ docent, & in conuocatione, & manutentione Concilij Tridentini, alijsque occurrentijs, pariter notis in historijs, adeòut debitum Cameræ, & Sedis Apostolicæ, ex eadem causa fidei, & Religionis in diuersis montibus sit longè maius vltra supradictam summam, dum, vt initio insinuatum est, pro huiusmodi extraordinarijs indigentijs, & sumptibus contrahere opportuit æs alienum fructiferum cum erectionibus, vel additionibus montium, eò quia redditus, & prouentus vtriusque Principatus vix sufficiunt pro adimplendis oneribus currentibus, vndè liquet, quod illud aurum, quod à partibus vltramontanis, vel vltra marinis ad Vrbem, & Romanam Curiam obuenit, occasione expeditionum Datariæ, & Cancellariæ Apostolicæ

stolicæ, adeò magnificatum à malignis, vel ab indoctis, & non informatis, importat paucas guttas comparatione fluminum auri per Sedem, & Cameram Apostolicam profusi, & transmissi ad easdem Regiones vltramontanas, & vltramarinas, dum ità de emolumentis Datariæ, & Cancellariæ Apostolicæ pro expeditionibus litterarum super prouisionibus Ecclesiarum, & beneficiorum, vel super dispensationibus, Papa nec quidem in obolo participat, adeòut neque congruam substentationem percipiat, quinimmò ex alijs redditibus Principatus temporalis notabilia supplere opportet, vt alibi distinctè, & clarè ostenditur comparatiuè ad hoc debitum, aliaque onera merè Papalia, & spiritualia pro seruitio, & administratione Ecclesiæ Vniuersalis, præscindendo à Principatu temporali, prædicta Datariæ, & Cancellariæ emolumenta modica sint, adeòut neque ad dimidium, immò tertiam partem onerum ascendant, cum inter ista computanda non sint illa emolumenta, quæ proueniunt ex dispensationibus matrimonialibus, vtpotè destinata eleemosinis, & pijs operibus, mediante banco montis pietatis, vt in alia tractatione officiorum insinuatum est, & alibi.

F I N I S.

CONSTI-

CONSTITVTIONES,

REFORMATIONES, ET PROVISIONES

Super locis Montium.

I.

Clementis Papæ Octaui Constitutio super resignationibus Montium Romanæ Curiæ.

II.

Pauli Papæ Quinti Deputatio Congregationis super Montibus Romanæ Curiæ, & pro tollendis illorum abusibus, & impedimentis.

III.

Eiusdem Pauli Papæ Quinti Confirmatio Prouisionum, Ordinationum, & taxarum per Congregationem super Montibus Romanæ Curiæ deputatam, pro recta Montium prædictorum, ac negotiorum, scripturarumque ab eis dependentium directione, & gubernio, æditarum.

IV.

Vrbani Papæ Octaui Declaratio, quòd quæcumque pactiones particularium personarum super montibus, vel locis montium quorumcumque, factæ absque Sanctitatis Suæ, vel Protectorum, aut Officialium ad id, & ad conficiendas litteras patentes deputatorum licentia, non attendantur, nec afficiant Montes, & loca huiusmodi.

Est impressa in Bullario Romano inter Constitutiones Vrbani Octaui Constit. 154., seu 155.

NVM. I.

Clementis Papæ Octaui Constitutio super resignationibus Montium Romanæ Curiæ.

CLEMENS PAPA OCTAVVS.

MOTV proprio, &c. Decet Romanum Pontificem Cameræ Apostolicæ iura aduersus prauorum hominum fraudes, & perfidias tueri, & vt fraudes, & errores ipsi omnino tollantur, opem,& operam impendere opportunas. Cum itaque,sicut accepimus in resignationibus,seù cessionibus locorum,seu portionum Montium Romanæ Curiæ,ad dictam Cameram nostram Apostolicam,ac etiam ad Religiones, Communitates, Domicellos, & alias personas spectantium, tàm vacabilium, quàm etiam non vacabilium,quamplurimę fraudes, & errores in non modicum eiusdem Camerę,& aliorum prędictorum detrimentum,detectæ fuerint; idque potissimum euenisse Secretariorum,seù Notariorum Montium eorumdem imperitia,& negligentia. Nam cum temerè resignationes huiusmodi,etiam à personis eis minimè notis, recipiant, nec studeant à resignantibus Litteras patentes eorumdem Montium recuperare, causæ fuerunt, vt praui homines hac eorum temeritate, & negligentia excitati,simulantes, & falsò præferentes se esse veros dominos, eorum possessione spoliarunt, & priuarunt, ac etiam aliquando resignationes vacabilium ab infirmis, & febri affectis, contra formam erectionum dictorum Montium, in graue ipsius Cameræ præiudicium, receperunt. Nos huiusmodi temeritates, fraudes, & callidas inuentiones, quantum cum Deo possumus excerpere volentes, Motu simili, &c. deque Apostolicæ potestatis plenitudine, tenore præsentium,perpetuò sancimus, decernimus, & declaramus de cætero resignationes, seù cessiones huiusmodi locorum, seù portionum quorumuis Montium vacabilium eiusdem Curiæ, nunc erectorum, & imposterum erigendorum fieri, & per illorum Secretarios recipi, & rogari debere coram eorumdem Montium Protectoribus, quibus expressè præcipimus, & mandamus, vt resignationes prædictas non nisi à veris dictorum Montium creditoribus, seù procuratoribus, ab eis speciale, & sufficiens mandatum habentibus,recipiant,& admittant. Et insuper ijdem Protectores non recipiant resignationes locorum, seù portionum Montium vacabilium ab illorum creditoribus, qui mala valetudine affecti fuerint, ea enim lege Montes huiusmodi erecti fuerunt, vt corpore quidem sano, & non aliàs resignari possent. Creditores eorumdem Montium vacabilium præsentes non admittantur ad illos resignandum per Procuratores, nisi fuerint mulieres, pupilli, seù aliæ egregiæ personæ, quæ à dictis Protectoribus legitimè impeditæ iudicentur. Nam mulieres, pupillos, & personas sic impeditas, obtenta priùs in scriptis à montis Protectore licentia, & facultate,quam gratis,absque vlla prorsus, etiam scripturæ recognitione, seù mercede dari mandamus, aut per se ipsas domi coram eorumdem montium Secretarijs, seù Notarijs, aut per procuratores ab eis specialiter constitutos, coram dictis Protectoribus, eorum montes resignare posse declaramus. Si verò creditores absint à Curia, & procuratores ad resignan. constituti sint,ijdem Protectores studeant, vt ij procuratores speciali, & sufficienti sint mandato suffulti, vtque instrumenta procurationum legitimè in forma solita sint recognita, & in actu resignationum dentur cedulæ alicuius mercatoris in Vrbe negotiantis idonei, aut aliàs, arbitrio ipsorum Protectorum caueatur, de exhibendo fidem, & attestationem superuiuentiæ constituentis infra quadraginta, si intrà montes, si verò vltrà, infrà sexaginta dies, vel infra alium terminum per ipsos Protectores statuendum; Quo termino elapso, & dicta superuiuentiæ fide non exhibita, mercator, seù fideiussor

prædi-

prædictus ad consignandum, & soluendum pretium montium resignatorum dictæ nostræ Cameræ Apostolicæ, & pro ea in manibus sui Depositarij generalis, per opportuna iuris remedia cogatur, cedulas autem prædictas penès dictos Protectores conseruari, cautiones verò per dictos Secretarios, seù Notarios coram eisdem Protectoribus recipi volumus, & mandamus. Montium non vacabilium resignationes, seù cessiones, aut coram illorum Protectoribus, aut coram Secretarijs, seù Notarijs eorumdem montium, prout resignans maluerit, recipiantur. Sed ad tollendum omnem fraudis, & sinistræ machinationis, ac suppositionis materiam, volumus, & decernimus, vt tàm in montium vacabilium, quàm non vacabilium resignationibus, seù cessionibus resignantes, sinè principales, siuè procuratores fuerint, siuè etiam resignationes prædictæ fiant coram Protectoribus, siuè coram Secretarijs, recognoscantur per duos, vel saltim vnum testem in rogitibus earumdem resignationum adhibendos, qui cum iuramento fateantur resignantes esse tales, quales se faciunt, testesque prædicti, aut vnus eorum sint noti eisdem Protectoribus, seù Secretarijs, de quibus omnibus in rogitibus dictarum resignationum mentio fiat. Quodque in actu resignationum prędictarum Litteræ patentes, per quas constet de resignantium creditis, exhibeantur, quas Litteras patentes, volumus custodiri, & conseruari penès dictos Secretarios in filza particulari, per eos ad hunc effectum retinenda. Et si contigerit aliquem ex creditoribus montium prædictorum Litteras patentes prędictas quouis modo amisisse, nihilominus illius etiam resignatio, iuxta præscriptam formam recipiatur, & admittatur, cum idonea tamen cautione, arbitrio, & de scientia Protectorum, per Secretarios recipienda, de restituendo pretium locorum resignandorum ad omne mandatum eorumdem Protectorum, & cui, vel quibus ipsi mandabunt. Et ad euitandum nominum, & cognominum creditorum prædictorum confusiones, ac fraudes, quæ circa ea committi possint, iniungimus, & mandamus dictis Secretarijs, vt in rogitibus resignationum, & in Litteris pa-tentibus montium prædictorum per extensum describant nomina, & cognomina, ac patrias, tàm vendentium, & resignantium, quàm ementium, seù acquirentium loca, seù portiones illorum, ac etiam nomina eorum patrum, & auorum, cum expressione an vitam agant, vel illam cum morte commutauerint. Prætereà volumus, decernimus, & mandamus, vt dicti montium Secretarij, seù Notarij, præter librum Abbreuiationum, seù, vt dicitur Broliardum rogituum, resignationum, & fideiussionum prædictarum, conficiant alium librum, in quo per extensum describant earumdem resignationum, & fideiussionum, & aliorum dictos montes concernentium Instrumenta; qui liber inscribatur, & illius folia per numeros designentur; retineant etiam alium librum pariter inscriptum, & designatum, in quo de verbo ad verbum registrentur supradictæ patentes. Et insuper dicti Secretarij, seù Notarij, & eorum quilibet teneantur, infra biduum ad summum, post finem cuiuslibet mensis, listam, seù descriptionem eorum, qui in mense præcedenti aliqua loca, seù portiones montium prædictorum emerint, cum expressione nominis, cognominis, patris, aui, & patriæ, ac diei, à quo illorum fructus debeantur, & aliorum requisitorum, iuxtà tenorem, & dispositionem Litterarum patentium, desuper expeditarum, Ratiocinatoribus, seù Computistis dictorum montium tradere. Ratiocinatores verò, seù Computistæ prædicti intra alios tres dies subsequentes, sub pœna amissionis officij, listam, seù descriptionem prædictorum, & aliorum montium prædictorum creditorum, vt supra designatorum eorumdem montium Depositarijs fideliter consignare, vt fructus, & emolumenta illorum congruis, & debitis temporibus persolui possint; Necnon aliam similem listam, seù descriptionem Commissario Cameræ tradere, sub simili pœna teneantur. Depositarij verò in fine cuiuslibet bimestris, seù alterius temporis, ad solutiones Montistis faciendas destinati, eidem Commissario Cameræ tradere debeant computum, seù listam ab eis subscriptam, in qua sint adnotati omnes creditores montium, quibus sit facta solutio, vt ex

ea, iuncta alia lista danda, vt suprà, per Computistam sciri potest, qui exegerint, vel non. Quam listam prædicti Depositarij teneantur dare integram, & realem, sub pœna dupli, & alijs arbitrio dicti Protectoris. Si quis autem Secretariorum, vel Notariorum prædictorum supradictis nostris ordinationibus, decretis, & mandatis, vel eorum alicui contrafecerit, vel illa non obseruauerit, ad damna, expensas, & interesse per dictam nostram Cameram, & alios quoscumque propterea quomodolibet patienda, facienda, & incurrenda teneatur, necnon pro prima ducentorum, & pro secunda vice quingentorum scutorum monetæ, & amissionis officiorum prædictorum Cameræ Apostolicæ applican. ac etiam corporali pœna, arbitrio Protectoris mulctetur, & dominus teneatur pro substituto suo. Cæterum, vt officia Secretariorum, & Ratiocinatorum montium prædictorum distinctè, & rectè gubernentur; Decernimus, & declaramus officia huiusmodi incomparibilia fore, & vtrumque ab vnamet persona obtineri non posse. Immò, si quis illa, ex quacumque etiam Apostolica concessione, quouis titulo, etiam oneroso obtineat, alterutrum infra quindecim dies à publicatione præsentium computañ. dimittere teneatur. Alioquin vtroque priuetur, & dictæ nostræ Cameræ, eo ipso, absque vlla declaratione applicentur. Quocirca eisdem modernis, ac pro tempore existentibus dictorum montium Protectoribus, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub indignationis nostræ, ac alijs nostro, & pro tempore existentibus Romanis Pontificibus arbitrio infligendis pœnis, tenore præsentium districtè præcipimus, & mandamus, vt supradictas nostras ordinationes, decreta, mandata, & statuta, ac omnia, & singula in illis contenta, diligenter obseruent, & à dictis Secretarijs, Ratiocinatoribus, & alijs, ad quos nunc spectat, & spectabit, quomodolibet in futurum obseruari curent, mandent, & faciant cum effectu. Non obstantibus Constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac dictorum montium erectionibus, illorumque Collegiorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, ac consuetudinibus, priuilegijs quoque, & indultis, ac facultatibus eisdem Protectoribus, Collegijs, & Officialibus prædictis, in genere, vel in specie per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac etiam nos, concessis, approbatis, & innouatis, quibus omnibus illorum tenores præsentibus pro expressis haben. hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Ne autem quispiam præsentis nostri Motus proprij dispositionis, seù tenoris ignorantiam prætendere valeat, volumus, decernimus, & mandamus, vt imprimatur, & sic impressum in Cancellariæ, & Cameræ Apostolicæ valuis, & aciei Campi Floris, per affixionem copiarum illius impressarum, publicetur, & exindè omnes, & singulos, quorum interest, vel interesse poterit quomodolibet in futurum afficiat, ac si personaliter foret intimatus. Volumus insuper præsentis nostri Motus proprij cedulæ solam signaturam, absque eo, quod registretur, aut data in eo apponatur sufficere, & illius transumpta, etiam impressa, manu alicuius Notarij publici, & sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munita, in iudicio, & extra fidem facere, quacumque regula, seù Constitutione Apostolica contraria non obstañ.

Placet Motu proprio Hi.

Anno à Natiuitate Domini, Millesimo sexcentesimo, Indictione decimatertia, die verò xv. Maij, Pontificatus Sanctissimi Domini Nostri D. Clementis diuina prouidentia Papæ Octaui, Anno eius nono. Supradictæ Litteræ affixæ fuerunt in acie Campi Floræ, & alijs locis consuetis, vt moris est, per me Dominicum Gugnettum Cursorem.

P. Aloysius Peregrinus Mag. Curs.

Pauli

NVM. II.

Pauli Papæ Quinti Deputatio Congregationis super Montibus Romanæ Curiæ, & pro tollendis illorum abusibus, & impedimentis.

PAVLVS PAPA QVINTVS

Ad futuram rei memoriam.

CVM pro suprema iniunctæ nobis sollicitudinis cura, atque ea, quæ Romano Pontifici peculiaris esse debet cunctis in rebus prouidentia, studere teneamur, vt Romanæ Curiæ montes, quorum varia præiudicia, abusus, difficultates, & impedimenta quotidiè audimus, ritè, & rectè gubernentur, & quæ ad hanc rem pertinent breuiori manu executioni mandentur, abusibusque sublatis, ac impedimentis, & difficultatibus resceatis cunctorum indemnitati consulatur, tùm id maiori studio curandum esse censemus, quò multorum causa tractatur, inter quos pauperes, minores, viduæ, pupilli, Ecclesiæ, Monasteria, & loca pia existunt, montesque ipsi sub fide publica sunt constituti, & in illis constituendis Apostolicæ Sedis auctoritas intercessit: vnde nimirum si plerumque nos certas prouisiones, certaque remedia, quæ nobis opportuna visa sunt adhiberi mandauimus, quibus postea non sufficientibus cogimur ad alia deuenire: etenim animaduertentes multas quidem montium erectiones, additiones, aggregationes, & extensiones, ad instantiam diuersorum Principum, Ducum, Marchionum, Baronum, Domicellorum, & etiam Sanctæ Romanæ Ecclesię Cardinalium, Archiepiscoporum, Episcoporum, & aliarum personarum, necnon Collegiorum, Communitatum, & Vniuersitatum, & in illorum commodum, & fauorem, seu aliàs à plerisque prędecessoribus nostris Romanis Pōtificibus, & etiam à nobis, ac illorum, nostraque auctoritate hactenus factas fuisse, cum promissione fructus eo nomine singulis annis conuentos persoluendi, ac eosdem montes, & illorum loca certis modo, & forma, ac infra certum tempus extinguendi, etiam cum obligatione, & hypotecatione Ducatuum, Dominiorum, Ciuitatum, Terrarum, Castrorum, Casalium, & bonorum, tàm iurisdictionalium, quàm non iurisdictionalium quorumcunque, necnon suspensione, & derogatione, durante monte, seù aliàs, fideicommissorum, pactorum de succedendo, primogeniturarum, prohibitionum, & cum alijs derogationibus, & decretis, etiam in præiudicium tertij, ac descendentium, & aliorum in fideicommissis, inuestituris, contractibus, & dispositionibus vocatorum, eos verò, ad quorum, siue suorum auctorum instantiam, seù commodum erectiones, additiones, aggregationes, & extensiones, vt præmittitur factæ sunt, siue culpa, & facto eorum, vel suorum arrendatariorum, aut montium eorundem Depositariorum, & aliorum obligatorum, siue alias Apostolicæ Sedis benignitate abutentes, montes ipsos, seù illorum loca, vt tenentur, statuto tempore non extinxisse, nec extinguere, minusque forsan vlterius de illorum extinctione cogitare, sed integrè, & promisso tempore fructus, nec etiam persoluere, & quandoque etiam summas pecuniarum, quæ pro dotibus ipsis montibus assignantur diuertere, alijsque eorum vsibus applicare. Præterea, licet, dum pro nonnullis ipsius Sedis, & Cameræ nostræ necessitatibus subleuandis montes aliqui ab eisdem prædecessoribus nostris, nobisque, seù illorum, & nostra auctoritate prædicta erecti, additi, & extensi sunt, ipsis montibus sic erectis, additis, & extensis in illorum erectionibus, additionibus, & extensionibus debiti fructus super idoneis, & optimis eiusdem Cameræ iuribus, & prouentibus fuerint assignati, nihilominus siue Appaltatorum, siue exacto-

ctorum iurium eiusdem Cameræ, quibus solutionis cura fuit demandata, siue eorumdem montium Depositariorum culpa, & subterfugijs, ita debitorum fructuum solutiones protrahi, & detrectari, vt contra eos ad mandatorum relaxationem persæpè deuenire necesse fuerit, in non modicum Creditorum, seù Montistarum montium prædictorum præiudicium, & publicæ fidei detrimentum: Item quod nobis non mediocrem animi perturbationem attulit nonnullorum montium eorundem Depositarios, Secretarios, Ratiocinatores, necnon Defensores ipsos, Procuratores, aliosuè Ministros, non solùm circa pecuniarum, & assignationum exactionem, & solutionem, verum etiam quod ipsorum montium debitorum nomina, librosque, & scripturas, ita singulos in eorum muneribus negligentes esse, vt negligentia eorum, & incuria montium eorundem status maximè confusus videatur, ob quæ, & nimiam etiam Sedis Apostolicæ prædictæ in similes gratias Baronibus, & alijs particularibus supradictis concedendo facilitatem, quamplures abusus circa montes omnes irrepsisse, ac verendum esse, quin maiora irrepant, nisi debitus modus desuper imponatur; meritò nos hisce malis occurrere, & abusus omnes tollere opportuna prouisione decreuimus: Itaque Motuproprio, & ex certa scientia, ac deliberatione nostris, & de Apostolicæ potestatis plenitudine, in primis Constitutionem fel. rec. Clementis Octaui Prædecessoris nostri, de eisdem Principibus, Baronibus, & alijs particularibus personis in montibus Cameræ, seù Proninciarum, vel Communitatuum, ac etiam Religionum non admittendis, aliàs editam confirmantes, & innouantes, illamque ad quoscumque montes, nouasque concessiones extendentes, ac ab vlterioribus similium gratiarum, & facultatum erigendi, seù augendi montes concessionibus, omninò de cętero abstinere intendentes, Dilectos Filios Magistrum Aloysium Capponium Thesaurarium nostrum Generalem, necnon Magistros Hieronymum Serlupium, & Lelium Bisciam Cameræ nostræ Apostolicæ Clericos, Ioannem Baptistam Spadam Fisci, & dictæ Cameræ Aduocatum, & Iulium Monterentium eiusdem Cameræ Commissarium Generalem ad infrascripta omnia, & singula facienda, Apostolica auctoritate, tenore præsentium constituimus, assumimus, & deputamus, ac eisdem liberam, amplam, & omnimodam facultatem, & iurisdictionem concedimus, & impartimur, eisque committimus, & mandamus, vt coniunctim omnes, seù saltem idem Aloysius Thesaurarius, & maior ipsorum pars, singulorum montium vacabilium, & non vacabilium, siue ad Cameram nostram, siue ad ipsos Principes, Barones, Communitates, Vniuersitates, aliosuè prædictos, etiam S. R. E. Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, & alias quasuis personas Ecclesiasticas quomodolibet spectantium, & pertinentium, etiam sub quorumuis protectionibus, administrationibus, iurisdictione, & superioritate constitutorum quorumcunque statum diligenter inspiciant, ac quorum immutatum quoquomodo esse repererint ad pristinum statum, ac suum cuiusque ordinem, veramque, & iustam normam redigant, ac omnia, & singula, quæ ad illorum rectam administrationem, gubernium, & regimen esse cognouerint, statuant, & decernant, & quæ ab eis statuta, & decreta fuerint, faciant etiam nostra, & præsentium auctoritate, ab omnibus, ad quos spectat, & in futurum spectabit inuiolabiliter obseruari, necnon contra omnes, & singulos eorumdem montium, & etiam Collegiorum, Officiorum Romanæ Curiæ, quæ non minus, quàm montes ipsi sub Sedis Apostolicæ protectione pariter esse noscuntur, tàm fructuum, & assignationum, quàm extinctionis, seù alia quauis causa, qui nunc sunt, vel pro tempore erunt quouis nomine debitores, etiamsi Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, Domicelli, & etiam S. R. E. Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, necnon Communia, Collegia, Vniuersitates, prouinciarum Thesaurarij, & iurium Cameræ Appaltatores, Exactores, ac ipsorum Montium, & Collegiorum Officiorum Depositarij, etiam à Nobis, & Prædecessoribus nostris, seù aliàs deputati, & alij quicunque, etiam quomodolibet priuilegiati,

giati, qualificati, ac ſpeciali nota digni, qui cauſa, & occaſione fructuum Montium, & Officiorum prædictorum, ſiue eorumdem montium extinctionum aliquid hactenus ſoluere, & adimplere tenentur, & etiam in futurum debebunt, manu regia,& iuris ordine etiam non ſeruato, etiam ipſorum obligationibus, ac erectionibus, additionibus, aggregationibus, & extenſionibus dictorum montium, ſeù Officiorum non exhibitis, nec inſpectis, ſed præſentium vigore dumtaxat procedant, ac pro ijs ſummis pecuniarum,& omni eo,quas,& quod eorumdem Deputatorum Congregatio, capta tantum extraiudiciali informatione, ſiue fructuum, & aſſignationum nomine, ſiue extinctionis, aut alia quauis cauſa, tàm Montium; quàm Officiorum Collegijs ſupradictis eos, & eorum quemlibet debere repererit, ſeù cognouerit, vnica tantùm citatione, etiam domi dimiſſa copia, exequuta, vel ſi debitores ipſi ab Vrbe abſentes fuerint per affixionem ad valuas Cameræ Apoſtolicæ ad omnem Collegiorum prædictorum, ſuorumuè Depoſitariorum inſtantiam, vel ipſis negligentibus, ad inſtantiam Commiſſarij Generalis Cameræ noſtræ, quem in his etiam, quod de intereſſe Cameræ principaliter, ſeù aliàs non agatur, partem facere volumus, & etiam ex officio Congregationis Deputatorum prędictorum ſequeſtra, necnon executiua, & alia neceſſaria, & opportuna mandata quęcumque, per acta Notarij ab eadem Congregatione deputandi decernant, & relaxent, ac exequi, & pro illorum executione, etiam Ciuitatum, Terrarum, Caſtrorum, Caſalium, Palatiorum prędictorum Principum, Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum, & Domicellorum, & aliorum bonorum, ac etiam fructuum Eccleſiaſticorum etiam Epiſcopatuum, & Abbatiarum, ſeù Monaſteriorum, ac beneficiorum, & penſionum Eccleſiaſticarum, ad eoſdem,& alios debitores prędictos quomodolibet ſpectantium, & pertinentium quorumcumque, tàm in Vrbe, eiuſque diſtrictu,quàm alibi vbicumque in noſtro Statu Eccleſiaſtico, & quoad fructus, & redditus Eccleſiaſticos prędictos, ac penſiones,etiam extra dictum Statum exiſteñ realem, actualem, & corporalem poſſeſſionem, etiam nomine Camerę Apoſtolicę, capi, & retineri curent, & faciant, ac dictas Ciuitates, Terras, Caſtra, & bona quęcumque ſubhaſtanda proponant,& plus offerenti, omiſſa penitus omni alia ſolemnitate, & ſine ſolita etiam ſubhaſtatione, & deliberatione per manus Curſorum, ſcù aliàs fieri conſueta, & abſque illarum expenſis,pręnia dumtaxat vnius edicti per dies quindecim in locis publicis affixione,ad deliberationem plus offerenti, cum cedula bancaria idonei mercatoris (ſeruata tamen quoad perſonas, quę Ciuitates, Terras, Caſtra, & alia bona huiuſmodi emere voluerint, forma Conſtitutionis fœl. record. Sixti Papę Quinti Prędeceſſoris noſtri ſuper prohibitione alienandi Caſtra,& alia bona ſtabilia in Statu Eccleſiaſtico exiſtentia, ſine Sedis Apoſtolicę licentia, alijs perſonis, quàm Vaſſallis eiuſdem Status) deueniant, illaſque, & illa deliberent,& vendant, ac inſtrumentum, vel inſtrumenta quęcumque, & alia deſuper neceſſaria, & opportuna, obligando etiam perſonas Principum, Ducum, Marchionum, Baronum, & Domicellorum, & aliorum debitorum prędictorum, & eorum hęredes, & ſucceſſores, & bona quęcumque pro euictione,etiam in forma eiuſdem Camerę Apoſtolicę, & cum alijs clauſulis neceſſarijs, & opportunis celebrent, & celebrari, ac ex pretio inde redigendo, necnon ex fructibus, & redditibus, etiam eccleſiaſticis quibuſcumque, ac penſionibus pręfatis,in quibus, neque etiam ſupradicta forma ſubhaſtationis ſeruanda erit, ſed ad libitum dictę Congregationis, & abſque vlla prorſus ſolemnitate diſtrahi volumus,in primis fructus, & aſſignationes eorumdem Montium, & Officiorum Collegijs debitas, & debendas perſolui,& deindè, iuxta cuiuſlibet obligationem, montes prędictos extingui curent, & faciant, ac per prędicta, & alia iuris, & facti remedia neceſſaria, & opportuna, ac eiſdem Deputatis benè viſa ſingulos debitores prędictos, necnon illorum affictuarios,& arrendatarios, etiam reddituum eccleſiaſticorum ſupradictorum ad ſummas debitas, & debendas perſoluendum, montes prędictos extin-

tingueñ, ac promissa per eos, seu eorum authore sadimplendum,& obseruandum, omni & quacumque appellatione remota, ac quibusuis subterfugijs, ac iuris, & facti exceptionibus remotis, ac etiam absque aliquo vitio spolij,nullitatis,& attentatorum, ac quibusuis inhibitionibus, non grauetur, prorogationibus, dilationibus, etiam à nobis, vel prædecessoribus nostris quibusuis concessis, alijsque non obstantibus quas,& quæ omninò tollimus,& his in aliquo non obstare decernimus, & declaramus cogant, & compellant, cum facultate prædictos, & quosuis alios etiam vt præfertur citandi, monendi,& requirendi, lites,& causas quascumque super montibus, & illorum, ac etiam officiorum prædictorum assignationibus, alijsuè præmissis, & illorum causa, & occasione, etiam coram quibusuis Iudicibus etiam Sacri nostri Palatij Auditoribus, vel in prædicta Congregatione Baronum nunc indecisas, pendentes in quocumque statu, & terminis reperiantur, reassumendi, ac audiendi, & eadem manu, modoque, & cum clausulis,& facultatibus prędictis cognoscendi, decidendi, & terminandi, ac ijsdem Iudicibus, & prædictis, quibusuè opus fuerit, etiam sub censuris Ecclesiasticis, & pœnis pecuniarijs inhibendi, mandandi, & præcipiendi, ipsasque censuras, & pœnas incidisse declarandi, & alia quæcumque faciendi, dicendi, gerendi, & exercendi, mandandi, & exequendi, quæ in præmissis, & præmissorum quolibet necessaria fuerint, seù quomodolibet opportuna. Decernentes sic, & non aliter in præmissis omnibus, & singulis per quoscumque Iudices ordinarios, & delegatos, etiam causarum Cameræ nostræ,& Palatij Apostolici Auditores, & Cameræ præfatæ Præsidentes, Clericos, S. R. E. Camerarios, necnon eiusdem S.R.E. Cardinales, etiam de latere Legatos, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi,& interpretandi facultate, & authoritate iudicari, & diffiniri debere, ac irritum & inane, quidquid secus super his à quoquam, quauis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, & eorumdem montium crectionibus,protectionibus,& quibuscumque constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, & nostra de iure quæsito non tollendo, ac legibus municipalibus Vrbis, necnon Ciuitatum,Terrarum, Castrorum, & locorum supradictorum, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis alia firmitate roboratis, statutis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque,facultatibus, concessionibus, indultis, & litteris Apostolicis prædictis, & quibusuis alijs, etiam ex causa onerosa, aut ex contractu, sub quibuscumque verborum formis, & tenoribus; ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis, & irritantibus, ac alijs decretis in contrarium præmissorum quomodolibet concessis, confirmatis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, & singulis etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis,eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidna, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seù quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc seruanda foret, & tenores huiusmodi, ac si ad verbum,nihil penitus omisso, & forma, illis tradita obseruata inserti forent, præsentibus pro expressis, & ad verbum insertis habentes, hac vice dumtaxat, & ad effectum omnium, & singulorum præmissorum specialiter & expresse, ac latissimè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Volumus autem, quod per pręsentes non intelligaturderogatum, seù aliquo modo pręiudicatum facultatibus dicti Aloysij Thesaurarij: Immò volumus, & decernimus, quòd etiam ipse solus possit in præmissis omnibus, & singulis, ac cum facultatibus, & modis supradictis procedere, & exequi, & deputatio supradictorum intelligatur, & locum habeat solùm in ijs casibus, in quibus idem Aloysius Thesaurarius,pro animi sui deliberatione eligeret, & vellet illis adhibitis, seù modo præmisso procedere. Decernentes etiam præsentium solam signaturam sufficere, & vbique fidem facere etiam absque alia data, & registratura, & nihilominus si videbitur, litteræ in quauis forma expediri possint cum clausulis opportunis, regula quæ-

cumque

cumque contraria non obstante, prȩsentiumque, seu litterarum desuper forsan expediendarum transumptis etiam impressis, & sigillo ipsius Thesaurarij obsignatis, ac notarij deputati manu subscriptis plenam fidem adhibendam esse in iudicio, & extra, & eandem, quæ eisdemmet originalibus adhiberetur, si exhiberentur, vel producerentur.

Placet Motuproprio C.

Die xiij. Septembris 1608. *registrata fuit cedula supradicta Motus proprij Sanctissimi D. N. PAVLI Papa Quinti libro Signaturarum eiusdem Sanctissimi folio* 149. *penes me Reu. Cameræ Apostolicæ Notarium infrascriptum.* Io. Iacobus Bulgarinus.

Die 20. mensis Septembris 1608. suprascriptæ Litteræ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Cameræ Cancellariæ Apostolicæ, in acie Campi Floræ, ac alijs locis solitis, & consuetis Vrbis, vt moris est, per nos Paulum, Bart., & Franciscum de Bonis Curs.

Christophorus Fund. Mag. Curs.

NVM. III.

Eiusdem Pauli Papæ Quinti Confirmatio prouisionum, ordinationum, & taxarum, per Congregationem super montibus Romanæ Curiæ deputatam, pro recta montium prædictorum, ac negotiorum, scripturarumque ab eis dependentium directione, & gubernio, æditarum.

PAVLVS PAPA QVINTVS

Ad futuram rei memoriam.

INTER cæteras, quibus, ex iniuncto nobis Apostolicæ seruitutis officio, angimur curas, illa nobis præcipuè semper cordi fuit, vt Romanæ Curiæ Tribunalia, & officia, sublatis omnibus, qui inualuerant abusibus, prouidentiæ nostræ ministerio, in meliorem formam reducerentur, ac ob id aliàs ab ipsis Tribunalibus, in quibus non solum subditis nostris, verùm etiam vniuersis ferè Christiani orbis nationibus, ad Apostolicam Sedem, pro litium, & controuersiarum inter eos vigentium decisione recurrentibus, ius & iustitia ministratur, initio sumpto, illorum reformationem feliciter absoluimus. Demum verò ad eiusdem Romanæ Curiæ montes, qui dictæ Sedis auctoritate, & sub fide publica constituti existunt, & in quibus multorum, & signanter pauperum, minorum, viduarum, pupillorum, Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum Piorum locorum causæ tractantur, ac felicem illorum, & negotiorum, scripturarumque ab eis dependentium directionem, & gubernium, oculos solicitudinis nostræ conuertimus. Et cognito, quod licèt aliàs à fel. rec. Clemente Papa Octauo Prædecessore nostro, per suam perpetuò valituram constitutionem, multa prouidè per Secretarios, & Prosecretarios, aliosque dictorum montium quorumcumque officiales, in eorum resignationibus, seù cessionibus, ac ab illis dependentibus scripturis obseruanda, & adimplenda constituta fuerint, tamen successu temporis, vt humana fert conditio, complures abusus, etiam circa prædicta irrepserunt, valdè opportunum, quinimo necessarium omnino esse censuimus, præter, & vltra alias prouisiones, aliaque remedia, quæ pro montium prædictorum recta administratione, & regimine, & ad hoc, vt fructus debitis, & consuetis temporibus persoluantur, adhiberi mandauimus; etiam eosdem Montes omnes, & singulos, necnon Secretariorum, & Prosecretariorum, aliorumque officialium ante-

antedictorum mercedes, & emolumenta ad debitam formam, veramque, & iustam normam redigere. Negotium autem huiusmodi, vt matura deliberatione perficeretur, Congregationi, per Nos super dictis Montibus deputatæ, demandauimus. Quæ cum prouisiones, ordinationes, & taxas infrascriptas per Secretarios, Prosecretarios, Computistas, ac Proxenetas, cæterosque officiales dictorum Montium, & cuiuslibet eorum in resignationibus, & alijs prædictorum Montium scripturis, & negotijs obseruandas, & executioni demandandas, & iuxta quas taxas eorum mercedes, & emolumenta exigere, & percipere possint, & debeant, vocatis etiam, & auditis nonnullis ex Secretarijs eorundem Montium, confecerit, atque compilauerit, ac ad modum, & formam infrascriptos reduxerit: Nos, vt ordinationes, prouisiones, & taxæ prædictæ, cæteraque in eis contenta quæcumque validiora, & firmiora subsistant, omnibusque innotescant, & à cunctis Secretarijs, & Prosecretarijs, & alijs antedictis perpetuò seruentur, opportunè prouidere volentes: Motu proprio, & ex certa scientia nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, ordinationes, prouisiones, & taxas huiusmodi, cunctaque in eis expressa, & demandata quæcumque (illorum tenorem hic pro repetito, expresso, & inserto habentes) tenore præsentium confirmamus, & approbamus, nostrumque, & Apostolicæ firmitatis robur adijcimus, omnesque, & singulos, tàm iuris, quàm facti defectus, si qui in eis quomodolibet interuenerint, supplemus; easque publicari, ac à quibuscumque eorundem Montium, tàm vacabilium, quàm non vacabilium, siue ad Cameram nostram, siue ad Principes, Barones, Communitates, & Vniuersitates, aut alias quasuis personas quomodolibet spectantium, & pertinentium, Protectoribus, etiam S.R.E. Cardinalibus, ac Defensoribus, Depositarijs, Secretarijs, Prosecretarijs, Computistis, Procomputistis, & Proxenetis, alijsque ad quos spectat, & in futurum spectabit, sub pœnis in eisdem ordinationibus, & taxis irrogatis, inconcusè, ac inuiolabiliter obseruari, ac in singulis dictorum Depositariorum Banchis, ac Secretariorum, & Computistarum, cæterorumque prædictorum domibus, impressas, in loco publico, quo ab omnibus inspici, legi, & intelligi possint, affixas retineri; Et ita per eosdem Protectores, etiam speciali denominatione dignos, & etiam S.R.E. Cardinales, & alios quoscumque Iudices ordinarios, & delegatos, quauis auctoritate fungentes, interpretari, iudicari, & diffiniri debere mandamus: sublata eis, & ipsorum cuilibet aliter interpretandi, & iudicandi facultate, & auctoritate. Decernentes irritum, & inane quicquid secus in eisdem præmissis, & quolibet eorum, ac in prouisionibus, & ordinationibus antedictis, inferiùs insereudis contentorum, & statutorum, vel circa ea à quoquam, quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus omnibus, & singulis, quæ in eisdem ordinationibus, & prouisionibus prædictis dictum fuit non obstare; necnon quibusuis prædictorum Montium omnium, & singulorum erectionibus, & institutionibus, ac illorum Collegiorum etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, statutis, stilis, & consuetudinibus, priuilegijs quoque, indultis, & facultatibus, litterisque Apostolicis eisdem Protectoribus, etiam Cardinalibus, ac dictis Montibus, eorumque & cuilibet ipsorum Collegijs, & Montistis, Depositarijs quoque, Secretarijs, & Computistis, alijsque officialibus quibuscumque, etiam Motu proprio, & forsan etiam Consistorialiter, sub quibuscumque tenoribus, & formis etiam in vim contractus, ac cum quibusuis clausulis, & decretis in genere, vel in specie per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, & seu etiam per nos concessis, approbatis, confirmatis, & innouatis, cæterisque contrarijs quibuscumque. Quibus omnibus &c. etiamsi &c. illorum tenores &c. ad effectum antedictum, illis aliàs in suo robore permansuris, hac vice dumtaxat specialiter, & expressè derogamus. Volentes quoque, quod præsentium sola signatura sufficiat absque alia data, & registratura, regula quacumque contraria pariter non obstante.

Placet Motu proprio C.

Proui-

Prouisioni, & Ordini da osseruarsi, & esseguirsi dalli Segretarij, Prosegretarij, Computisti, Sensali de Monti di Roma, & altri à chi spetta nelle risegne, & altri affari di detti Monti.

HAVENDO la Santità di Nostro Signore Papa Paolo Quinto inteso, che se bene altre volte la felice mem. di Papa Clemente Ottauo per rimediare, & togliere via alcuni abusi introdotti circa le risegne, & altri particolari concernenti il stato de Monti di Roma, in vna sua constitutione publicata,& affissa, secondo il solito,sotto il giorno delli 15. di Maggio dell'anno 1600. fece diuerse prouisioni,& ordini da osseruarsi dalli Segretarij, Prosegretarij, Computisti, & Procomputisti, & altri offitiali di tutti li detti Monti, con imporre pene grauissime alli transgressori: Nientedimeno dopò in progresso di tempo l'istessi abusi, & forse anco peggiori, si sono andati à poco à poco reintroducendo, & suscitando,in grandissimo danno, & pregiuditio delli Montisti, & interessati in detti Monti: Et inuigilando la Santità sua con ogni sollicitudine, & cura circa il buon gouerno generale di tutte le cose; Hà però ordinato, che si proueda che li detti Monti, & le scritture, e negotij dependenti da essi siano maneggiati, fatti, & tenuti con ogni fedeltà, sincerità, & diligenza possibile, & che nel pagamento delli emolumenti, & mercedi douute alli Segretarij, & altri offitiali di detti Monti nessuno sia grauato; & si rimedij anco à molte cose,alle quali non vien prouisto dalla detta Constitutione, & hà dato il carico di tutto questo negotio alla Congregatione deputata sopra li Monti, dalla quale doppo d'esser stati chiamati, & sentiti alcuni Segretarij principali, e d'esser stato trattato, e discusso à pieno in alcune Congregationi, fatte specialmente per detto effetto, sopra molti particolari concernenti il stato di tutti li detti Monti, e le dette mercedi, e loro tasse: si sono fatti, stabiliti, e conclusi gli ordini, prouisioni, e tasse, che seguono, da osseruarsi dalli Segretarij, Prosegretarij, Computisti, e Procomputisti, & altri officiali, ministri, e sensali di tutti li Monti di Roma, sotto l'infrascritte pene.

1 E prima per rimediare, e schiuare tutti li errori, che potrebbero seguire, e commettersi, se in caso di morte delli Montisti, in persona de quali cantano li luoghi de Monti, e sono spedite le patenti, non si rinouassero dette patenti: si stabilisce, decreta, & ordina, che succedendo detti casi di morte, li heredi, e successori del defonto siano tenuti,& obligati omninamente rinouare le dette patenti, e li Segretarij, e Prosegretarij debbano spedirglile, e darglile rinouate, con farsi però prima consegnare copia autentica delli testamenti, e dispositioni fatte dalli defonti, & hauuta diligente, & esquisita consideratione alli detti testamenti, e dispositioni, & à tutte le conditioni, e vincoli apposti in essi, e non essendoui testamento, ne dispositione alcuna, alle fedi, e scritture, che da detti heredi, per verificare, e giustificare le loro successioni se gli presenteranno: con auuertire anco, che siano sufficienti; e ciò s'intenda mentre non preceda decreto di Giudice competente di Roma, ma essendoui decreto di Giudice, s'eseguiscano detti decreti, e li mandati, ò ordini,che per vigore d'essi forse si spediranno; con questo però, che non essendo detti mandati,& ordini del Protettore di quel Monte, le cui patenti si doueranno rinouare, ò di Monsignor Tesoriere generale pro tempore, habbino l'exequatur d'alcuno di loro, da spedirsi quanto à detti exequatur gratis, come si dirà più sotto; & in dette patenti rinouate, debbano li Segretarij, e Prosegretarij sudetti mettere,& inserire prima per extensum tutti li vincoli, e conditioni,che si ritroueranno essere nelle patenti spedite in testa del morto, e poi fare anco mentione

delli altri, che saranno nelli testamenti, dispositioni, decreti, ò mandati sudetti, secondo il loro tenore.

2 Per la quale rinuouatione, facendosi à fauore de figliuoli, nepoti, & altri descendenti per retta linea del defonto, si statuisce, decreta, & ordina, che non si debba far pagare, ne riscuotere cosa alcuna, ne per li Collegij de Monti, ne per li Computisti, ò Procomputisti, ne meno per il giulio applicato all'Archiconfraternità della Pietà de Carcerati, & all'Abbondanza: E quanto alli Segretarij, e Prosegretarij, non possino hauere, riscuotere, ne pigliare per loro mercede, oltre il giulio della carta, laccio, cera, e cassetta, più dell'infrascritte somme, cioè

Sino à trè luoghi inclusiuè, trè giulij.

Sino à sei luoghi, quattro giulij.

Sino à dieci luoghi sei giulij.

Per dieci luoghi, fino à venti, otto giulij.

Per venti fino à qualsiuoglia somma, e quantità de luoghi, vno scudo, e non più.

3 E non essendo li heredi descendenti per retta linea, mà descendenti transuersali, estranei, ò in qualsiuoglia altro modo, heredi, e successori, si concede, che li detti Segretarij, ò Prosegretarij possino nelli sudetti casi pigliare, e riscuotere il doppio della sopradetta tassa, & anco il giulio per l'Archiconfraternità della Pietà de Carcerati, e per l'Abbondanza per ciaschedun luogo.

4 Et tutto ciò s'intenda quando nelle patenti, ò vecchie, ò da rinuouarsi non vi siano vincoli, ne conditioni di sorte alcuna; ma essendoui, e douendoui far mentione d'essi, si concede, che li detti Segretarij, e Prosegretarij possino pigliare, e riscuotere vn giulio di più solamente per ciascheduna patente, osseruando nel resto sempre le sudette tasse, nel modo che s'è detto di sopra, e senza che si possino moltiplicare in conto, ne modo, ne maniera alcuna.

5 Dichiarandosi però, che morendo alcuno, che hauesse luoghi de Monti in persona d'altri à sua dispositione, e che quelli, in persona de quali fussero detti luoghi, ò per testamento, ò in qualsiuoglia altro modo gli succedessero, e restassero heredi, in tal caso li detti heredi, e successori, per essere la detta riserua suanita, non siano obligati, ne tenuti, ne possino essere astretti à rinuouare dette patenti, mà gli bastino, e suffraghino in detto modo; e li luoghi restino, e corrino in persona loro liberamente, e senza riserua alcuna, mentre però li defonti riseruatarij di detta dispositione non habbino fatto testamento, & in quello habbino sottoposti li detti luoghi à vincoli, ò fidecommissi, ò altre dispositioni, nel qual caso, tanto li detti Segretarij, Prosegretarij, & altri possino sempre hauer notitia di detti vincoli, dispositioni, e fidecommissi, basterà che faccino mentione di quelli à tergo delle dette patenti, & in margine del libro doue saranno registrate; e per detta nota, & attergatione non possino pigliare, ne riscuotere nelli casi predetti più delle sudette somme respettiuamente.

6 In oltre, occorrendo, che alcun Montista pro tempore, tanto de monti spettanti alla Camera Apostolica, quanto alle Communità, Duchi, Baroni, ò altre persone particolari per qualche suo interesse, domandasse, e facesse instanza di hauere fede delli luoghi di monti, che hauerà alla giornata, s'ordina, e comanda, che li Segretarij, & Prosegretarij di ciascheduno delli sudetti monti siano tenuti, & obligati dargli la detta fede sottoscritta da essi per extensum nel modo, & forma, & con le conditioni, che si troueranno espresse nelle patenti, & loro registro, in tutto, & per tutto, & per detta fede, essendo li monti liberi, & d'vna istessa spetie, & qualità, non possino li Segretarij, ò Prosegretarij sudetti sotto le pene che s'esprimeranno più basso, domandare, pigliare, & riscuotere più di due giulij, & essendo monti di più sorti, & per questo bisognando fare fedi distinte, non possino pigliare più d'vn'altro giulio simile per qualsiuoglia fede, ancorche dette fedi da darsi in ciascheduno delli detti

detti casi contenessero, & abbracciassero più, & più luoghi per ciascheduna, d'esse: & essendo li luoghi, de quali si darà fede vincolati; non possino li medesimi Segretarij, & Prosegretarij pigliare, nè riscuotere più di trè giulij, per qualunque fede, che daranno sottoscritta da loro, come sopra, etiam che la scrittura fusse eccessiua, & longhissima, & li luoghi espressi nella sudetta fede, ò fedi, ascendessero a qualsiuoglia somma, & quantità, come s'è detto di sopra.

7 Et perche anco può facilmente accadere, che li creditori, ouero parenti d'alcun Montista, ò altre persone particolari, per qualche loro fine, e rispetto, habbino di bisogno d'hauer fede delli luoghi de monti, che tiene, & possiede il montista, con il quale hanno interesse, & che però faccino instanza di hauere detta fede; s'ordina, & comanda che anco in questo caso siano li detti Segretarij, & Prosegretarij tenuti, & obligati dare la detta fede à chi le domanderà per extensum, & con le conditioni, & nel modo, & forma, che s'è ordinato di sopra, con questo però, che prima preceda la licenza necessaria del Protettore di quel monte, ò monti, la fede de quali si vorrà, da ottenersi da quello, ò quelli, che domanderanno detta fede, & da spedirsi, quanto à detta licenza, dall'istesso Protettore solamente, gratis, & senza sorte alcuna di pagamento, mercede, ricognitione, ò altro da pagarsi à nessuno, & per la detta fede, non essendo li luoghi de i monti di diuerse spetie, & qualità, non possino li Segretarij, pigliare, hauere, & riscuotere più di trè giulij, indistintamente, & essendo luoghi di diuerse sorti, & per questo bisognando fare fedi diuise, & separate, non possino riscuotere, nè pigliare più di detti trè giulij per fede, etiam che li luoghi fussero vincolati, & le fedi contenessero più, & diuersi luoghi, & la scrittura fusse eccessiua fuori di modo, come s'è detto di sopra.

8 Et per toglier via, & prouedere, a tutti gli ostacoli, & impedimenti, che potrebboro nascere, in euento che alcun montista, ò creditore di detti monti volesse per qualche rispetto, & per qualsiuoglia causa obligare, & hipotecare li suoi luoghi à fauore de creditori, ò altre persone in qualsiuoglia modo, ouero sottoporli à vincoli, & conditioni, s'ordina, & comanda, che li detti Segretarij, & Prosegretarij, hauuta prima diligente, & esquisita consideratione in vedere, se li luoghi, che si vogliono obligare sono liberi, & capaci d'oblighi, & vincoli, ò altre conditioni, & ritrouatili tali, si debbano alla presenza di testimonij, conforme il solito, rogare di detti oblighi, hipotheche, ò suppositioni, con fare ancò nota di quelle à tergo delle patenti, & in margine del libro del registro d'esse, & nelli loro brogliardi, acciò sempre ranto da essi, quanto dalli loro successori se ne possi hauer notitia, & per schiuare tutti li errori, che si potrebbero doppo commettere, se detti luoghi si resignassero, & per mercede di detto rogito, e nota non possino pigliare, ne farsi pagare più dell'infrascritte somme, cioè:

Per vn luogo fino à trè inclusiuè, doi giulij.

Per trè luoghi fino à sei inclusiuè, trè giulij.

Per sei luoghi fino à dieci inclusiuè, cinque giulij.

Per dieci luoghi fino à venti inclusiuè, otto giulij.

Per venti luoghi fino à qualsiuoglia somma & quantità, vn scudo solamente, e non più.

Et la medesima tassa s'osserui anco nelle cassationi, & annullationi di detti oblighi, vincoli, hiporheche, & conditioni, da farsi sempre di consenso espresso di tutti quelli, che haueranno interesse, ò d'ordine & mandato di Giudici competenti, con l'exequatur del Protettore del monte, ò Monsignor Tesoriere generale pro tempore, da spedirsi gratis, come sopra, & non altrimente.

9 Dichiarandosi espresamente, che le sudette tasse non si possino alterare, ne multiplicare in conto, ò maniera alcuna, ma s'intendino sempre inclusiuamente in tutti li casi sudetti, nel modo

che

che s'è espresso, & ordinato nelli Capitoli precedenti.

10 Et per prouedere anco che li montisti di detti monti non siano grauati, così nella produttione, & restitutione di scritture, & cedole di soprauienze, che appresso detti Segretarij si producono, come nelle recognitioni di dette scritture, ò fedi di procure, ò bollettini, che danno, con attestare che vuo sia procuratore, & altre cose simili; s'è stabilita, e fatta l'infrascritta tassa da osseruarsi inuiolabilmente dalli Segretarij, e Prosegretarij di tutti li sudetti Monti.

E prima per produttioni di testamenti, codicilli, fideicommissi, cedole bancarie, cedole di soprauienza, mandati di procura, mandati, & ordini de Giudici, ò qualsiuoglia altre scritture di qualsiuoglia sorte non possino li detti Segretarij, & Prosegretarij pigliare, ne riscuotere cosa alcuna.

Per la restitutione di ciascheduna di dette scritture, con lasciarne copia collationata, non essendo la copia della scrittura eccessiua, possino li medesimi Segretarij, & Prosegretarij riscuotere doi giulij, & essendo la scrittura da doi carte in sù, possino pigliare, & riscuotere vn grosso per carta solamente, & non più.

Per ciascheduna fede di procura, ò ordine, ò altra attestatione per pagare frutti, ò che alcuno sia herede, & cose simili, vn giulio, & essendo la scrittura più di due carte possino pigliare, & riscuotere vn grosso per carta solamente, & non più.

Per recognitione de testamenti, procure, cedole di sopravienze, & altre scritture di qualunque sorte, ancorche fussero più testimonij à riconoscere, vn giulio per ciaschedun pezzo solamente.

Mà se saranno scritture prodotte in vna produttione sola, & per l'istessa causa, non possino riscotere per detta recognitione più di due giulij, etiam che le scritture fussero più, & diuersi pezzi, & si riconoscessero da più testimonij, come sopra.

11 Di più per rimediare alle liti, & confusioni, che per li tempi passati sono ben spesso accadute per colpa, & negligenza d'alcuni Segretarij, che hanno ammesso le resegne de' monti, senza veder le patenti, & senz'aggiustare, & accommodare li registri, & scritture, & attendere, ò considerare se li luoghi si poteuano resegnare, ò nò, s'ordina, & comanda espressamente, che per l'auuenire tutti li Segretarij, & Prosegretarij sudetti nell'atto delle resegne da farsi, siano tenuti, & obligati, prima che accettare la resegna, farsi mostrare, & veder le patenti spedite, per le quali costi, & apparisca il credito di quel tale, che vorrà resegnare, & auuertire con diligenza, che li luoghi de'monti da vendersi, & resegnarsi in qualunque modo, si possino resegnare liberamente, & li risegnanti, ò siano principali, ò procuratori, habbino tutte le circonstanze necessarie; & essendo li luoghi riseruati alla dispositione d'alcuno, ouero obligati per qualche euitione, ò per doti, ò per altro, ò soggetti à vincoli, ò fideicommissi, ò in qualsiuoglia altro modo affetti, non possino li detti Segretarij, ò Prosegretarij ammettere, riceuere, ò rogarsi di dette resegne in conto, modo, ò maniera alcuna, sotto qualsiuoglia pretesto, colore, & causa, se prima non haueranno il consenso del reseruatario di detta dispositione, essendo li luoghi affetti alla dispositione d'alcuno, & nel resto, se non haueranno il consenso di tutte le parti interessate in qualunque modo, ouero mandato, & ordine sufficiente di Giudice competente, che sia anco sottoscritto dal Protettore di quel monte, che si vorrà resegnare, ò spedito dal Protettore medemo, che dia licenza, & facoltà di ammettere, & pigliare dette resegne. Alli quali Protettori, & loro Auditori, Segretarij, & altri officiali, di commissione espressa di N.S. si notifica che la Santità sua comanda, che detti exequatur si spedischino, & concedino gratis, & senza pagamento di Sigillo, decreto, propina, ò altro, non ostante qualsiuoglia consuetudine, ò cosa, che facesse in contrario.

12 Et in ciascheduno di detti casi, vedendosi

dosi tutti li luoghi contenuti nelle patenti da consegnarsi come sopra, li detti Segretarij, & Prosegretarij debbano tenerle appresso di loro, & custodirle in vna filza, quale, s'ordina, & comanda, che per detto effetto debbano continuamente tenere, & non resegnandosi tutti li luoghi, debbano notare à tergo delle medeme patenti il numero delli Luoghi resegnati con il giorno della resegna, per euitare tutti li errori, che nelle susequenti rassegne si potrebbero commettere, & detta nota si facci anco nel brogliardo, & nel libro del registro in margine della patente, li luoghi della quale si resegnaranno, contare anco mentione delli consensi, ordini, & mandati sudetti, caso che v'interuenghino, & tutte le sudette diligenze siano anco tenuti di fare, & esseguire li Segretarij nell'estrattioni, & estintioni de'luoghi de monti, affinche in tutti li casi le cose vadino, & passino per li suoi ordini, e nel modo, che deuono.

13 Et occorrendo ch'alcun montista, tanto de monti vacabili, quanto non vacabili, hauesse perso, e smarrito le sue patenti, e per hauerle appresso di se, ne volesse vn duplicato, ouero volesse resegnare li suoi luoghi, ò pure perche li fussero stati estratti, volesse il prezzo d'essi; s'ordina, e comanda che trouandosi detto montista esser creditore nelli libri del registro, e liste del monte, li luoghi del quale ò vorrà resegnare, ò saranno stati estratti, ò per li quali farà istanza del duplicato, se gli debba, cioè volendo lui il duplicato, dare, & spedire per extensum, & nel modo, e forma, che si ritroueranno le patenti registrate nel libro del registro, con la sottoscrittione del Protettore, e fare in principio delle patenti in lettere maiuscole, duplicatum expeditum die tali &c. & in detto caso, hauendo il sudetto montista venduto prima alcuno delli luoghi contenuti nelle patenti, il dupplicato de quali si domandarà, ouero essendo alcuno de detti luoghi stato estratto, debbano li detti Segretarij, & Prosegretarij farne mentione in piedi, ò à tergo di dette patenti dupplicate che daranno, per poterne hauere sempre notitia, & schiuare tutti li errori, che doppo potrebbero succedere, volendo il detto montista resegnare, se gli debba ammetter la resegna, nel modo però, e con attendere tutte le circonstanze espresse di sopra, & essendo estratto, se gli facci consegnare il prezzo delli luoghi estratti, secondo l'estrattioni seguite, e le qualità delli luoghi estratti; cioè essendo liberi, liberamente, e douendosi reinuestire, per inuestire nel modo, e forma, e con le conditioni espresse nelle dette patenti, e loro registro, e non altrimente, dando però prima in ciascheduno di detti casi l'istesso montista, ò montisti in conformità, e secondo la forma della detta Constitutione di Clemente Ottauo sicurtà idonea à sodisfattione, e contentamento del Protettore, ò Protettori sudetti, da pigliarsi, e rogarsi dalli detti Segretarij, ò Prosegretarij, di pagare, e restituire il prezzo delli luoghi da resegnarsi, ò espresi in detto duplicato, ò da consegnarseli respettiuamente se farà estratto, ad ogni mandato, ò ordine etiam estragiuditiale delli istessi Protettori, & à chi loro ordinarannno, e non altrimente, ne in altro modo, per le quali sicurtà da darsi come sopra, e loro rogito non possino li Segretarij pigliare, ò riscuotere più d'vn giulio per vna patente sola, & essendo più patenti, etiam che contenessero notabile quantità di luoghi, & ascendessero à qualsiuoglia somma, purche siano mōti dell'istessa spetie, non possino riscuotere più di due giulij indistintamente.

14 E cassando le dette sicurtà in qualunque modo, il che non si possa mai fare, se non d'ordine di detti Protettori, non possino li Segretarij, ò Prosegretarij predetti riscuotere, e pigliare più delle dette somme nel modo sudetto.

15 Et quanto all'emolumenti di detti duplicati, si dichiara, ordina, e comanda, che non possino li Segretarij, ò Prosegretarij sudetti riscotere, ne pigliar più di due giulij, oltre il giulio della carta, e cassetta per qualsiuoglia patente

tente, ſpedita per dupplicato, di tutto punto, etiam che contenghi qualſiuoglia quantità, e numero di luoghi, e la ſcrittura, ò per conditione, ò altro ſia eccesſiuisſima, & in detto caſo anco ſiano tenuti, e obligati li detti Segretarij, e Proſegretarij deſcriuere, e notare in margine del regiſtro delle patenti, il cui dupplicato ſpediranno, ch'è ſtato ſpedito il detto dupplicato, ouero li luoghi contenuti nella patente regiſtrata ſono ſtati reſegnati, ò eſſendo eſtratta, che il loro prezzo è ſtato conſegnato, non oſtante che non ſiano ſtate reſtituite le patenti originali, & che il tutto è ſtato fatto, ſtante la ſicurtà data, e rogata, come nel tal brogliardo, à fogli tanti, accioche delle coſe ſudette, tanto eſſi, quanto li ſuoi ſucceſſori nel loro carico ne poſſino hauere ſempre notitia.

16 Et per prouedere anco, che l'eſtrattioni, che ſi fanno d'alcuni monti vadino, e paſſino con ogni ſincerità, e fedeltà, e per darli qualche ſeſto, e forma, acciò neſſuno ſia grauato in quelle, ſi ſtatuiſce, ordina, e comanda, che per l'auuenire l'eſtrattioni, che ſi haueranno da fare ſi faccino ſempre, come ſi coſtuma al preſente, d'ordine, & alla preſenza di Monſignor Teſoriere generale pro tempore: e che li ſacchetti de bollettini, doue ſono deſcritti li nomi delli montiſti, reſtino, e ſi laſcino ſempre in potere di detto Monſignore Teſoriere, ò di chi lui ordinarà, ſigillati con il ſuo ſigillo, e fatto che ſarà vna volta il buſſolo, ò ſacchetto di detti bollettini, non ſi poſsino variare, ne rinouare, fino che non ſaranno forniti d'eſtrahere intieramente, tutti li montiſti imbuſſolati, & in caſo d'eſtrattioni, auuertino li Segretarij per fuggire le confuſioni, & errori, che li montiſti eſtratti ſiano in quel tempo creditori del monte, & non habbino venduto prima, e che l'eſtrattioni ſi ſtampino, publichino, & affighino, al più lungo, tre giorni dopo la ſottoſcrittione, che ſi farà dal detto Monſignor Teſoriere generale, con darne vna al Computiſta, acciò poſsi accommodare le liſte, e quello ch'è tenuto per ragione del ſuo offitio, e tenerſene appreſſo di loro tre, ò quattro, e quelle cuſtodire in filza con altre ſcritture, per poterne ſempre dare conto, & oltre le diligenze ſudette, quanto alli luoghi vincolati eſtratti, oſſeruino puntualmente tutte le conditioni, e dichiarationi appoſte, & eſpreſſe nelle patenti, & auuertino di non dare per ſe ſteſsi ordine libero per la conſegna del prezzo d'eſsi in conto, ò maniera alcuna, e tenghino vn brogliardo, ò libro cartolato, nel qual norino, e regiſtrino per extenſum le quietanze, e ceſsioni, che faranno li montiſti eſtratti, ſecondo il ſolito, e per la detta quietanza, e ceſsione, e per il bollettino, ò fede, che daranno, non poſſino riſcuotere, ne pigliare più d'vn giulio per luogo eſtratto, e queſto dal montiſta, che farà la quietanza, e ceſſione.

17 Ordinandoſi nel reſto eſpreſſamente alli Segretarij, & Proſegretarij ſudetti, che per l'auuenire non poſſino riceuere, riſcuotere, ne pigliare, ò domandare mercede, ò mancia, regalo, ò recognitione di ſorte veruna dalle parti, che vorranno eſtrahere, ò ſiano particolari, ò Communità, ò altre perſone di qualſiſia ſtato, grado, ò conditione, ne meno da quelli, che ſaranno ammeſſi per l'auuenire in qualche monte, ne per recognitione, ne per regiſtratura de mandati, ò per il fare di detti bollettini, ò buſſola, ne ſotto qualſiuoglia preteſto, non oſtante tutti li abuſi, e friuole vſanze, e conſuetudini ſin'hora introdotte, e tutte l'altre coſe, che faceſſero in qualunque modo in contrario.

18 Et volendoſi anco prouedere, che li emolumenti, che ſi riſcuotono per diuidere nelle Congregationi generali frà li Montiſti, ſi diſtribuiſchino à tempi debiti, e ſecondo il ſolito, s'ordina, ſtatuiſce, e commanda, che li ſudetti Segretarij, ò Proſegretarij ogni ſei meſi in fine almeno, debbano fare, e ſaldare li conti di tutto quello, che gli ſarà entrato in mano, con li defenſori del loro monte, e nell'iſteſſo termine, e tempo depoſitare nel banco del Depoſitario del medemo monte, ò monti

quel-

quello, che sarà peruenuto in loro potere per li emolumenti spettanti alli Montisti, riscossi da essi; & essendo solito, che li sudetti emolumenti si paghino in mano del Defensore, siano tenuti, e debbano pagare detti emolumenti in mano dell'istesso Defensore, secondo anderanno spedendo le patenti, li quali Defensori doueranno poi, secondo il solito, darne conto nelle Congregationi generali da farsi, & intanto di sei in sei mesi depositare nel banco del Depositario, come s'è detto, quello, che per ragione di detti emolumenti verranno alla giornata riscuotendo.

19 Et quanto alle Congregationi generali, s'ordina, statuisce, e commanda, che ogni volta, che si potrà distribuire frà li Montisti, che interuengono alle Congregationi sei giulij, e quanto al monte della Fede vn scudo per ciascuno, si debbano fare dette Congregationi, & il farle intimare, spetti alli Signori Defensori de' monti, quali debbano in questo inuigilare, & hauer l'occhio, sotto pena di perder tutti li emolumenti, che come Montisti, e per ragione del loro officio gli potrebbero toccare in dette Congregationi.

20 Prohibendosi espressamente alli detti Segretarij, e Prosegretarij, che non faccino intimare, ne lascino interuenire in dette Congregationi se non li Montisti, che saranno veramente Montisti, & haueranno spedite le loro patenti, e si guardino d'introdurre persone supposte, ò Montisti simulati per compiacere ad altri, ò per interesse proprio, ouero per diuidere con loro li emolumenti di dette Congregationi, ò per altro fine, e causa, sotto pena di falsità, e della priuatione delle loro Segretarie, & altre pene, etiam corporali, ad arbitrio di Monsig. Tesoriere generale pro tempore.

21 Inoltre, affinche li Montisti, & altri siano spediti quanto prima, si statuisce, commanda, & ordina, che li detti Segretarij, e Prosegretarij debbano spedire di tutto punto le patenti de' monti, che si rassegneranno, e transferiranno, almeno fra quindici giorni dopo le rasegne, ò translationi, e si esortano ad essere solleciti, e diligenti più di quello, che sono al presente, e di lasciarsi vedere in banchi, e trouare à casa; poiche, oltre le pene, che s'esprimeranno da basso, si priuaranno anco rigorosamente, ad arbitrio di Monsignor Tesoriere generale pro tempore, delle Segretarie, & officij sudetti.

22 E conoscendosi chiaramente, che potendo li Segretarij de Monti vacabili comprare luoghi de monti sottoposti alla Segretaria, che hanno, ò essercitano, in testa d'altri, à loro dispositione, possano anco in caso d'infirmità, ò di morte di titolari, detti luoghi à loro posta, e senza il consenso del Protettore, e seruare la forma della Constitutione di detto Clemente Ottauo variarli, e transferirli d'vno in vn'altro, & accomodare le resegne, ò translationi auanti la malatia di qualche tempo à gusto loro; però per rimediare à questo, s'ordina, e comanda, che per l'auuenire li Segretarij, e Prosegretarij di detti monti vacabili non possino hauere, tenere, ne comprare luoghi di quel monte vacabile, la Segretaria del quale godono, & essercitano, ò goderanno, & essercitaranno in testa d'altri, etiamche li fossero figliuoli, ò parenti, ò anco estranei, ò in altro modo direttamente, ò indirettamente, à loro dispositione, ò hauer' interesse, etiam occulto in detti luoghi, in conto, ne maniera alcuna, sotto pena della perdita dell'istessi luoghi, che compreranno, e della priuatione di dette Segretarie, d'applicarsi quanto al prezzo delli sudetti luoghi, come si dirà più di sotto, & altre pene più graui, e corporali, ad arbitrio di Monsig. Tesoriere generale pro tempore.

23 Et essendosi hauuto notitia, che vi siano alcuni Segretarij, e Prosegretarij di detti monti, che fanno con l'offitio loro anco la professione di sensale, e che per non perdere li emolumenti della sensaria, quando li montisti non vanno, e fanno capo da loro, li trattengono in molti modi, auanti che piglino, & admettino la resegna; e volendosi

dosi rimediare à tali inconuenienti, & introduttioni, si prohibisce, e commanda espressamente, che per l'auuenire li Segretarij, e Prosegretarij di detti monti non possino ne per se stessi, ne per mezzo di loro ministri, seruitori, ò altra interposta persona ingerirsi, ne intromettersi direttamente, ò indirettamente nelle vendite, compre, e tratti di luoghi di monti, etiam non sottoposti, ne soggetti alla loro Segretaria, & ingerendouisi forse sotto nome di parentela, ò pretesto d'amicitia, ò in qualsiuoglia altro modo, non possino pigliare, riscuotere, ò farsi pagare sensaria di sorte alcuna, ne meno fare à mezzo, ò altra participatione con sensali, à quali parimente si prohibisce il fare à parte, ò intendersi in altro modo con detti Segretarij, e Prosegretarij, sotto pena quanto alli detti Segretarij, e Prosegretarij di ducento scudi per la prima volta, d'applicarsi come si dirà più basso, e di scudi trecento, e priuatione delle Segretarie per la seconda volta, & altre pene più graui ad arbitrio di Monsignor Tesoriere generale pro tempore; e quanto alli sensali, & altri, che facessero à parte, ò s'intendessero con detti Segretarij, ò Prosegretarij, sotto pena di vinticinque scudi, & di trè tratti di corda da darsegli in publico per la prima volta, e di cento scudi, e l'essilio per dieci anni da Roma, per la seconda volta, & altre pene maggiori, etiam corporali, ad arbitrio come sopra.

24 Et affinche le Segretarie, e Computistarie di tutti li detti Monti siano essercitate, e maneggiate come si conuiene, e con ogni diligenza, integrità, e fedeltà dalli proprij Segretarj, Computisti, ò altre persone intelligenti, e pratiche; d'ordine espresso di Nostro Signore si prohibisce, & espressamente ordina, e commanda, che per l'auuenire li Segretarij, e Computisti di ciascheduno di detti monti non possino sustituire, ne deputare, ò surrogare in luogo loro alcuno, senza espressa licenza da ottenersi in scriptis, & spedirsi gratis da noi, e da Monsig. Tesoriere generale pro tempore, sotto pena della perdita di dette Segretarie, e Computistarie da incorrersi ipso facto, e senza decreto, ò atto alcuno giudiciale, ò estragiuditiale, da darsegli ancorche gli fossero state concesse da Nostro Signore, ò dalla Sede Apostolica, & à vita, etiam per titolo oneroso, ò in qualunque altro modo.

25 Et oltre di questo, d'adesso per quando saranno passati otto giorni dalla publicatione delle presenti, si reuocano, & cassano tutti li Prosegretarij, & Procomputisti eletti, & deputati fin'hora in qualsiuoglia modo da qualsiuoglia Segretario, ò Computista, etiam che hauesse facoltà di sostituire, ò qualunque altro indulto, etiam da N. S., & dalla Sede Apostolica, & à vita, ò per titolo oneroso, come sopra, inhibendo, e comandando espressamente alli detti Prosegretarij, & Procomputisti, che passati li detti otto giorni non ardischino, nè presumino intromettersi, nè ingerirsi respettiuamente in detti officij, & loro maneggi, resegne, & altre dependenze, sotto pena di trè tratti di corda da darsegli in publico, & di commettere falsità, & altre pene etiam corporali ad arbitrio, come sopra.

26 Et perche la Depositaria, Segretaria, & Computistaria d'vn'istesso Monte sono officij incompatibili, & come tali, acciò le cose vadino, con ogni buon ordine, deuono essercitarsi, & ottenersi da persone differenti; però si rinouano tutti li decreti, & prouisioni altre volte fatti in qualunque modo circa il sudetto particolare, & si dichiara, & decreta, che li medemi officij, come incompatibili, non si possino per l'auenire ottenere, & essercitare da vn'istessa persona, ne per se, nè per altri, ò in alcun'altro modo; anzi d'adesso d'ordine, e commissione espresso di N.S. si reuocano, & annullano tutte le concessioni, & vnioni, che forse fussero state fatte dalli medesimi officij, etiam che fussero per titolo oneroso, & per contratto, ò in qualsiuoglia altra maniera, & per qualsiuoglia causa. Quali cose tutte si vogliono hauere per espresse, & inserte, & dedot-

dedotte à sofficienza, & s'ordina espressamente, che tutti quelli, che hauessero, e possedessero li detti officij, & carichi d'vn medemo Monte così indistintamente, debbano frà quindici giorni dopò la publicatione delle presenti, darne notitia alla detta Congregatione de' Monti, & lasciarli: con ritenersi vn solo officio; sotto pena della perdita dell'istessi officij, da incorrersi irremissibilmente, etiam che li possedessero per titolo oneroso, & in qualsiuoglia altro modo, & altre pene maggiori, ad arbitrio della detta Congregatione, non ostante qualsiuoglia pretesa consuetudine, & tutte l'altre cose, che facessero, & potessero fare in qualunque modo in contrario.

27 Et per prouedere che li Segretarij, & Prosegretarij di detti Monti per l'auuenire habbino notitia, & restino informati delli sequestri, & inhibitioni, che dalli creditori, ò altri interessati si sogliono ben spesso fare sopra li Monti, si statuisce, ordina, & comanda che li sequestri, inhibitioni, & altre prouisioni sudette, che alla giornata doueranno esseguirsi sopra de Monti, oltre la sottoscrittione del Giudice, che li concederà, debbano anco essere sottoscritti da Monsig. Thesoriere Generale pro tempore, ò dal Protettore di quel Monte, sopra li quali si haueranno da esseguire, da concedersi & farsi quanto à detta sottoscrittione gratis, & senza pagamento di sorte alcuna, come s'è detto di sopra, & in detti sequestri, inhibitioni, & altre cose sudette, si debba anco fare mentione, che si relassano, & fanno sopra tanti luoghi del tale Monte, spettanti al tale, & l'esecutioni d'essi debba farsi in mano delli Segretarij, & Prosegretarij personaliter, & non domi dimissa copia, per euitare tutti l'inconuenienti, che mentre s'esseguissero altrimente potrebbero occorrere, & facendosi, & esseguendosi li sequestri, inhibitioni, & altre prouisioni sudette senza la detta sottoscrittione di Monsignor Thesoriere Generale, ò Protettore come sopra, & senza espressione delli luoghi de' Monti, che si vogliono sequestrare, ò sopra li quali si fanno l'inhibitioni, & altre prouisioni predette, & anco domi dimissa copia, come s'è detto in tutti li detti casi, & ciascheduno d'essi li medemi sequestri, inhibitioni, & prouisioni, quanto alli detti Monti, & loro luoghi, siano, & s'intendino, sicome con le presenti si dichiarano nulle, & inualide, e di niun valore, e non astringhino, ne sforzino in cosa alcuna li detti Segretarij, e Prosegretarij, ne siano tenuti ad obbedirli, e metterli in essecutione, e per quelli non possino, ò debbano essere molestati, ò conuenuti.

28 Quanto poi à quello, che tocca alli Computisti, s'ordina, e comanda, che debbano essercitare il loro officio, e carico con ogni diligenza, fedeltà, & integrità, e fare le liste, e portarle à Monsig. Tesoriere Generale pro tempore, ò altri à chi tocca, a sottoscriuerle à tempi debiti, e secondo la forma dell' Editto publicato d'ordine della sudetta Congregatione de Monti; sotto la data delli 31. d'Ottobre dell'anno *1609.*, quale quanto al sudetto particolare s'innoua, e conferma in tutto, e per tutto; e nel fare dette liste auuertino di leuare di lista quelli, che nel precedente bimestre haueranno venduto, e resegnato, e metterui li compratori, ò altri, che doueranno, conforme la nota, che se gli darà sottoscritta dalli Segretarij, ò Prosegretarij, secondo il solito, qual nota doueranno esseguire puntualmente; sotto pena d'esser tenuti di proprio à tutti gli errori, e danni, che per loro difetto, e mancamento potessero succedere, & inoltre debbano anco tenere vn libro cartolato, e distinto per alfabeto, nel quale sia descritto, e notato il nome di ciascheduno Montista, e ogniuno vi habbia la sua partita, acciò vendendosi, si possa dar debito al debitore, e comprando, credito al compratore, e così le scritture vadino raguagliatamente, per euitare tutti li disordini, che potrebbero occorrere, tenendosi le scritture confuse, e quelli, che sin'hora non hauessero fatto detto libro; debbano

frà vn mese prossimo, dalla publicatione di questa, hauerlo fatto, per poterlo mostrare, à chi verrà ordinato, sotto pena di priuatione, & altre arbitrarie.

29 Nel resto, in conformità di quello, ch'è stato anco decretato, resoluto, e stabilito dalla detta Congregatione, d'ordine espresso di Nostro Signore, come sopra, si confermano, & innouano, con hauerle per espresse, & inserte di parola in parola, la detta Constitutione da Papa Clemente Ottauo, e tutte l'altre Constitutioni, Prouisioni, e Decreti fatti in qualsiuoglia tempo, e sotto qualsiuoglia forma di parole, circa le rissegne de' Monti, tanto vacabili, quanto non vacabili, e le diligenze, e modi, che si deuono tenere, e seruare, e con le quali si deuono gouernare li Segretarij, Prosegretarij, & altri sudetti, in quanto però non siano contrarie, ne ripugnino alli presenti ordini, prouisioni, e tasse espresse di sopra, & altre da inserirsi in piedi delli presenti, come s'è detto: Et in quello, che forse repugnassero, ò potessero contrariare, si reuocano, annullano, e cassano in tutto, e per tutto.

30 Et oltre le sudette cose da osseruarsi, & esseguirsi da tutti li Segretarij, Prosegretarij, Computisti, e Procomputisti di tutti li Monti di Roma; s'ordina, decreta, e commanda, che li Segretarij, Prosegretarij, Computisti, & Procomputisti dell' infrascritti Monti spettanti alla Camera Apostolica, Popolo Romano, Communità, & altri, circa l'emolumenti delle Patenti nuoue, che spediranno alla giornata, osseruino, e debbano inuiolabilmente osseruare la tassa, che s'è stabilita, distintamente Monte per Monte, e s'inserirà in piedi di questa.

31 Dichiarandosi, che quelli Segretarij, Prosegretarij, Computisti, e Procomputisti di detti Monti, che in qualsiuoglia modo contraueranno, ò contrafaranno, e non osseruaranno le sudette Prouisioni, Decreti, & Ordini, nelli quali non è espressa alcuna pena certa, oltre la restitutione delli denari presi malamente, & indebitamente, e tutti li danni, spese, & interessi, che saranno tenuti, & obligati di risare, e restituire à tutti quelli, che in qualunque modo patissero per loro causa, e difetto; incorreranno anco per la prima volta nella pena di ducento scudi, e per la seconda, di quattrocento, d'applicarsi per due terzi alla Camera Apostolica, e per vn' altro terzo alla parte, che riuelerà, e darà notitia d'alcuno, che contrauenghi, che sarà tenuto, se così vorrà, secretissimo; e della priuatione anco dell'officij delle Segretarie, & Computistarie, che hauessero, e possedessero; etiam che l'hauessero per concessione Apostolica, & à vita, & etiam per titolo oneroso, & in qualsiuoglia altro modo; & altre pene etiam corporali, secondo la qualità de' delitti, ad arbitrio di Monsig. Tesoriere generale pro tempore, e li Segretarij, & Computisti principali saranno tenuti per li Prosegretarij, e Procomputisti, che con detta licenza eleggessero, & deputassero, à tutte le pene sudette nel modo, che s'è espresso di sopra.

32 Circa poi alli Sensali di detti Monti vacabili, e non vacabili, essendo che tanto il giulio, che dalla felice mem. di Papa Sisto Quinto fù applicato all' Archiconfraternità della Pietà de Carcerati, quanto anco l'altro, che si riscuote per seruitio dell'Abbondanza si deuono pagare dalli detti Sensali, & altri, che s'ingeriscono nelle compre, e vendite di detti Monti, e riscuotono la sensaria, mentre però interuenghi il ministerio, & opera di questi tali; & non dalli compratori, ò venditori d'essi Monti; e l'istessi Sensali, non ostante questo, continuano di pigliare, e riscuotere tre giulij da chi compra, e tre da chi vende, facendo pagare indebitamente li detti due giulij alli compratori di detti Monti, in grandissimo pregiuditio de' Montisti, e negotianti; però volendosi anco à queste corrutele dare il rimedio opportuno, si prohibisce, & ordina espressamente alli Sensali, & altri, che interueranno, e si ingeriranno in qualunque modo in compre, ò vendite de' Monti, e riscuoteranno la sensaria, che per l'auuenire non possino, sotto qualsiuoglia pretesto, colore,

re, e causa, etiam di donatiuo, mancia, ò rimuneratione di fatiche, ò altra cosa, pigliare, hauere, ne riscuotere, se non tre giulij per luogo dal venditore del Monte, & vn giulio solamente, dal compratore, il qual compratore douerà, e sarà tenuto, & obligato di pagare l'altri due giulij, che anderebbero al Sensale, ò Sensali, al Segretario del Monte per douerne poi dare conto, e pagarli all'essattori di detta Archiconfraternità, & Abbondanza, secondo il solito; sotto pena alli Sensali, & altri sudetti, che contraueranno, di scudi cinquanta, e di tre tratti di corda, da darsegli in publico per la prima volta, e per là seconda, di ducento, e l'esilio di Roma, e suo distretto, & altre pene etiam corporali, secondo il demerito, e grauità del delitto, ad arbitrio di Monsignor Tesoriere Generale pro tempore.

33 Et in euento che nelle vendite, e compre di detti Monti non v'interuenissero Sensali di sorte alcuna: si dichiara, che non però cessi il pagamento di detti due giulij, mà si debbano dalli detti Segretarij, e Prosegretarij riscuotere dal compratore, come s'è costumato fin'hora.

34 Et acciòche le dette Prouisioni, & ordini siano sempre, & in ogni tempo noti à ciascheduno, si decreta, & ordina, che li Depositarij, Segretarij, Prosegretarij, Computisti, e Procomputisti di tutti li sudetti Monti vacabili, e non vacabili, debbano continuamente tenere nel banco, e luogo del negotio, e nelle loro case respettiuamente affissa publicamente, e in luogo, che possa da chiascheduno comodamente, & à suo piacere esser vista, & letta la copia delle presenti, sotto pena di scudi ducento d'oro, d'applicarsi, come sopra.

35 Auuertendo ogniuno à non contrauenire in cosa alcuna, perche si deputaranno anco persone segrete, che haueranno cura di hauere l'occhio, inuigilare, e soprastare con ogni diligenza à tutte le sudette cose; si procederà contro di tutti con ogni rigore per le dette pene, e nel modo espresso di sopra, etiam à semplice denuntia del relatore, e querelante, con il suo giuramento, e con vn testimonio degno di fede, & anco per inquisitione, & in ogn'altro miglior modo: non ostante qualunque cosa, che facesse in contrario.

Volendo anco, e decretando, che le presenti prouisioni, & ordini affissi, e publicati in Banchi, alla Zecca vecchia, in Campo di Fiore, & altri luoghi soliti di Roma per vn Cursore di Nostro Signore, astringhino ciascheduno delli sudetti à chi spetta, ò può spettare per l'auuenire, come se à tutti fussero personalmente intimate. Et in fede &c.

Dat. in Roma nella detta Congregatione de' Monti li 2. d'Aprile 1615.

I. Cardinalis Serra Prothes. Gen.

Hort. de Rubeis C. Apost. Commiss. Gen.

Felix de Totis.

TASSA PARTICOLARE

Da osseruarsi dalli Segretarij, Prosegretarij, Computisti, e Procomputisti dell' infrascritti Monti spettanti alla Camera Apostolica, Popolo Romano, Communità, e particolari respettiuamente nell'esattione delle Patenti nuoue, da spedirsi alla giornata, etiam con vincoli, conditioni, ò insertione de' mandati, e che la scrittura fusse eccessiua.

MONTI VACABILI DELLA CAMERA.

Per il Monte dell'Archiuio non si possa riscuotere più di otto giulij per luogo da diuidersi in questo modo, cioè

Per il Collegio giulij trè.
Per il Segretario giulij due.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità della Pietà de' Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per il Monte primo d'Auignone noue giulij, e mezzo per luogo, cioè

Per il Collegio giulij due, e baioc. cinque.
Per il Depositario giulij due.
Per il Segretario giulij due.
Per il Computista vn giulio.
Per la detta Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per il Monte secondo d'Auignone otto giulij per luogo, cioè

Per il Collegio giulij trè.
Per il Segretario giulij due.
Per il Computista vn giulio.
Pee l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn giulio.

Per il Monte delle Cancellarie vacabili otto giulij per luogo, cioè

Per il Collegio giulij trè.
Per il Segretario giulij due.
Per il Computista vn giulio.
Per la detta Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per il Monte del Camerlengato cinque giulij per luogo, cioè

Per il Segretario giulij due.
Per il Computista giulij vno, &
Per la detta Archiconfraternità vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn' altro giulio.

Per il Monte della Dataria otto giulij per luogo, cioè

Per il Collegio giulij tre.
Per il Segretario giulij due.
Per il Computista vn giulio.
Per la Pietà de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per il Monte Giulio dodici giulij per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulij.
Per il Segretario con il peso di pagare scudi cinque il mese al Computista, giulij sette, &
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per

Per il Monte della Lega giulij noue, e mezzo per luogo, cioè

Per il Collegio due giulij, e mezzo.
Per il Segretario giulij quattro.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per il Monte Pio Recuperato noue giulij, e mezzo per luogo, cioè

Per il Collegio giulij due, e baiocchi cinque.
Per il Segretario giulij quattro.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn giulio.

MONTI NON VACABILI DELLA CAMERA.

Per il Monte dell'Abbondanza non si possa riscuotere più di cinque giulij per luogo, cioè

Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per il Monte dell'Annona cinque giulij per luogo, cioè

Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per il Monte di San Bonauentura otto giulij per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulij.
Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per la detta Archiconfraternità de Carcerati vn giulio.
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per il Monte delle Cancellarie non vacabili giulij otto per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulij.
Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per la Pietà de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn giulio.

Per il Monte della Fede noue giulij per luogo, cioè

Per il Collegio giulij tre.
Per il Segretario giulij quattro con il peso di pagare il Computista, & altri pesi, che hà, conforme al Chirografo.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn giulio.

Per il Monte San Giouanni giulij cinque per luogo, cioè

Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per il Monte delle Lumiere giulij otto per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulij.
Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per il Monte Nouennale giulij noue per luogo, cioè

Per il Collegio due giulij, e mezzo.

Per

Per il Segretario tre giulij, e mezzo.
Per il Computista vn giulio, senza che possi pretendere altro dalla Camera, & ex nunc si leua la prouisione, che già haueua.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per il Monte di Nettuno cinque giulij per luogo, cioè

Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn' altro giulio.

Per il Monte Pio non vacabile otto giulij per luogo, cioè

Per il Collegio giulij tre.
Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l Abbondanza vn giulio.

Per il Monte della Pace, del Giustiniani giulij otto per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulij.
Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per la Pietà de Carcerati vn giulio.
Per l'Abbondanza vn' altro giulio.

Per il Monte della Pace, de Notari otto giulij per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulij.
Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn giulio.

Per il Monte delle Religioni giulij otto per luogo, cioè

Per il Collegio giulij tre.
Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn giulio.

Per li Monti di Ripa giulij cinque per luogo, cioè

Per il Segretario giulij due.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn giulio.

Per il Monte Sisto della prima erettione otto giulij per luogo, cioè

Per il Collegio giulij tre.
Per il Segretario vn giulio, e mezzo.
Per il Computista vn giulio, e mezzo.
Per l' Archiconfraternità de Carcerati, vn giulio, e
Per l'Abbondanza vn' altro giulio.

Per li Monti del Sussidio triennale prima, e seconda erettione si riscuotino otto giulij per luogo, cioè

Per il Collegio giulij tre.
Per il Segretario giulij due.
Per il Computista vn giulio.
Per la detta Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn' altro giulio.

Per il Monte d' Ongaria si riscuotino cinque giulij per luogo, cioè

Per il Collegio giulij tre.
Per il Segretario giulij due.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn' altro giulio.

MONTI

MONTI DEL POPOLO ROMANO.

Per li Monti della Gabella della Carne non si possa riscuotere più di giulij quattro per luogo, cioè

Per il Scriba Senatus vn giulio.
Per il Computista vn giulio.
Per la detta Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Pr l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per li Monti dello Studio, & officij del Popolo Romano giulij quattro per luogo, cioè

Per il Scriba Senatus due giulij.
Per la Pietà de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn giulio.

Per il Monte dello Studio redotto giulij cinque per luogo, cioè

Per Il Scriba Senatus tre giulij.
Per la Pietà de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn giulio.

Per il Monte dello Studio vecchio, tre giulij per luogo, cioè

Per vno delli Scriba Senatus vn giulio.
Per la Pietà de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

MONTI DE COMMVNITA PARTICOLARI.

Per il Monte chiamato delle Communità, non si possa riscuotere più di otto giulij per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulij.
Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per la detta Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn' altro giulio.

Per il Monte della Fabrica di San Pietro, chiamato della seconda erettione, cinque giulij per luogo, cioè

Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn' altro giulio.

Per il Monte delle Prouincie giulij otto per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulij.
Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn giulio.

Per il Monte de Quattrini giulij otto per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulij.
Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per la Pietà de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn giulio.

Per il Monte della Recuperatione di Ferrara detto de' Doni, otto giulij per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulij.
Per il Segretario giulij due.
Per il Computista vn giulio.
Per la detta Archiconfraternità vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per il Monte della Recuperatione di Ferrara, detto delli ottantamila, otto giulij per luogo, cioè

Per il Collegio giulij tre.
Per il Segretario giulij due.
Per il Computista vn giulio.
Per la Pietà de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn' altro giulio.

Per

Per il Monte della Recuperatione di Ferrara, detto deili Aratri, otto giulij per luogo, cioè

Per il Collegio giulij tre.
Per il Segretario due giulij.
Per il Computista vn giulio.
Per la Pietà de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn giulio.

Per il Monte Sisto della seconda erettione otto giulij per luogo, cioè

Per il Collegio tre giulij.
Per il Segretario vn giulio, e mezzo.
Per il Computista vn giulio, e mezzo.
Per l'Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn'altro giulio.

Per il Monte di San Spirito sei giulij per luogo, cioè

Per il Segretario giulij due.
Per il Computista giulij due.
Per la detta Archiconfraternità de Carcerati vn giulio, &
Per l'Abbondanza vn' altro giulio.

Et quanto alli Segretarij, Prosegretarij, Computisti, Procomputisti delli Monti de' Signori Baroni, & altri particolari non compresi, ne' nominati nella sudetta Tassa, osseruino puntualmante circa il riscuotere delle mercedi, & emolumenti, che se gli deuono per le patenti nuoue tutto quello, che nell' erettione di detti Monti à ciascheduno di essi viene ordinato, sotto le pene espresse di sopra, & altre maggiori ad arbitrio di Monsig. Tesoriere generale pro tempore.

Ordinandosi sotto le medeme pene à tutti li Segretarij, Prosegretarij, Computisti, & altri sudetti, che non possino alterare in conto, ò maniera alcuna dette Tasse, ma siano contenti di quelle, etiam che la scrittura delle dette patenti nuoue per insertione di conditioni, e vincoli, ò di mandati, & ordini, ò per altra causa fusse eccessiua, come s'è detto di sopra.

Dichiarandosi anco, che li due giulij applicati all'Archiconfraternità della Pietà de Carcerati, & all'Abbondanza sono quelli, che si ritengono alli Sensali, mentre v' interuiene il ministerio, & opera loro, come s'è espresso di sopra nel Capitolo dell' istessi Sensali.

I. Cardinalis Serra Prothes. Gen.

Hort. de Rubeis C. Apost. Commiss. Gen.

Felix de Totis.

Anno à Natiuitate Domini Nostri IESV CHRISTI Millesimo sexcentesimo decimoquinto, Indictione decimatertia, die verò quarta mensis Aprilis, Pontificatus Sanctissimi D. N. D. PAVLI diuina prouidentia Papæ Quinti, Anno eius decimo, supradicta Motus proprij eiusdem Sanctissimi Domini Nostri Cedula, ac Prouisiones, Ordinationes, & Taxæ antedictæ publicatæ, & affixa fuerunt in Cancellaria Apostolica, & acie Campi Floræ, ac in platea Bancorum, & alijs locis solitis, & consuetis Vrbis per me Iacobum Cucchianum Sanctissimi Domini Nostri Papæ Cursorem.

Bernabeus Politus pro Mag. Curs.

Vrbani

NVM. IV.

Vrbani Papæ Octaui Declaratio, quòd quæcumque pactiones particularium personarum super montibus, vel locis montium quorumcumque, factæ absque Sanctitatis Suæ, vel Protectorum, aut Officialium ad id, & ad conficiendas litteras patentes deputatorum licentia, non attendantur, nec afficiant Montes, & loca huiusmodi.

Est impressa in Bullario Romano inter Constitutiones Vrbani Octaui Constit. 154., *seù* 155.

VRBANVS PAPA OCTAVVS.

Ad perpetuam rei memoriam.

DECET nos ex pastoralis officij nostri debito prouidere, ne priuatorum pactionibus vtilitati publicæ quoquo modo officiatur. Quapropter, cum, vt accepimus, in Camera Apostolica, & forsan alijs Vrbis nostræ Tribunalibus fuerit prætensum, ac etiam inter partes diuersas controuersum super articulo, an pacta, & obligationes particularium personarum afficiant loca montium, siue vacabilia, siue non vacabilia. Nos ad tollendum omnem prætensam ambiguitatem, & litium, quantum cum Domino possumus, occasionem, Motu proprio, & ex certa scientia, maturaque deliberatione nostris, deque attributæ nobis potestatis plenitudine, quaslibet dispositiones, & pactiones inter particulares personas, tàm quoad hypothecas, & obligationes, quàm quæcumque alia onera, seu vincula realia, vel in rem scripta, aut rei persecutoria super montibus, vel eorum locis cuiuscumque generis, tàm vacabilibus, quàm non vacabilibus, siue sint Camerales, siue Communitatum, vel Baronum, aut aliorum quorumcumque, etiam Ducum, & Principum factas absque nostra, vel Protectorum, aut Officialium ad id, & ad conficiendum litteras patentes deputatorum, licentia, in eisdem litteris patentibus exprimenda, non esse attendendas, ac dispositiones, pactiones, & obligationes priuatorum huiusmodi afficere dumtaxat personas, ac quoad ipsas substineri, ad effectum, vt quando promissa, & conuenta seruare nollent, vel non possent, ad damna, & interesse teneantur, non autem vt ius, vel onus aliquod reale adiectum, seu impositum ipsis locis montium censeatur, neque illis vinculis, obligationibus, pactionibus, & oneribus vllatenus loca montium prædicta sint obnoxia, adinstar Romanæ Curiæ officiorum, in quibus similium pactionum nulla ratio habetur, sed solùm nostri, & pro tempore existentis Romani Pontificis decreti, tenore præsentium declaramus, & ita in posterum, etiam quoad præterita non decisa per rem iudicatam seruari, interpretari, & diffiniri debere volumus, & mandamus. Decernentes præsentes litteras ex eo, quod quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere prætendentes, illis minimè consenserint, & ad ea vocati, citati, vel auditi, ac causæ, propter quas eædem præsentes emanarunt, adductæ, vel iustificatæ non fuerint, de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, aut quocumque alio defectu notari, impugnari, redargui, in ius, vel controuersiam reuocari, aut aliter quomodolibet infringi, vel limitari, & aduersus illas quodcumque iuris, facti, vel gratiæ remedium impetrari, vel sic impetrato, ac etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus

bus

bus concesso quempiam vti, vel se iuuare in iudicio, vel extra posse, sed semper validas, firmas, & efficaces existere, & fore, suosque plenarios, & integros effectus sortiri, & obtinere, sicque per quoscumque Iudices ordinarios, & delegatos etiam Causarum Palatij Apostolici, & Curiæ Cameræ Apostolicæ generalem Auditores, ipsiusque Cameræ Præsidentes, Clericos, ac S.R.E. Cardinales, etiam Camerarium, & alios de Latere Legatos nunc, & pro tempore existentes, ac quosuis alios quacumque auctoritate fungentes, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane si secus super his à quoquam, quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac quatenus opus sit nostra de iure quæsito non tollendo, ac alijs Cancellariæ Apostolicæ regulis, & Almæ Vrbis nostræ, ac Cameræ prædictæ etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, priuilegijs quoque indultis, & litteris Apostolicis eidem Cameræ, illiusque officialibus, & ministris, ac Montistis montium prædictorum, & generaliter quibusuis alijs sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarum derogatorijs, alijsque efficacioribus, & insolitis clausulis irritantibus, & alijs decretis, etiam motu, scientia, & potestatis plenitudine similibus in genere, vel in specie, ac aliàs in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quæuis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma obseruanda foret, illorum omnium, ac quarumcumque litium, & eorum statum, aliorumque hìc exprimendorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis habentes, illis aliàs in suo robore permansuris, ad præmissorum effectum specialiter, & expressè derogamus, cæterisque contrarijs quibuscumque. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem sub Annulo Piscatoris die xxviij. Iulij MDCXXXIX. Pontificatus nostri anno decimosexto.

M. A. Maraldus.

Anno à Natiuitate Domini Nostri IESV CHRISTI millesimo sexcentesimo trigesimo nono, die verò decimatertia mensis Augusti supradictæ litteræ affixæ, & publicatæ fuerunt in valuis Basilicæ Sancti Petri de Vrbe, ac Cancellariæ Apostolicæ, & alijs locis solitis, & consuetis Vrbis per nos Fuluium Marzitelium, & Carolum Pelosium Sanctissimi Domini Nostri Papæ Cursores.

Pro D. Mag. Cursorum Antonius Bardus deputatus.

INDEX
RERVM NOTABILIVM,
Quæ continentur ſub titulo de Locis Montium.

EVI-

MONETA.

MONS.

In

&

Debet

FINIS.